A-36-8
6946

ÆL. ANTONII NEBRISENSIS INTRODVCTIONES

In Latinam Grammaticen per eundem recognitę atq; exactiſſime correctæ gloſſematis cum antiquo exemplari collatis.

CVM IMPERIALI PRIVILEGIO.

Liber primus de primis Grammaticę rudimentis.
Liber ſecundus de genere, & declinatione, & p̃teritis, & ſupinis.
Liber tertius de Erotematis partium orationis.
Liber quartus de Conſtructione octo partium orationis.
Liber quintus de Quantitate ſyllabarum; metris; & accentu.
Barbariſmi Donati cum eiuſdem Antonij expoſitione.
Diferentiarum epitome ex elegantijs Laurentij Vallæ.
Nomina numeralia, diuidua, ordinalia; & aduerbia numerandi;
De punctis quibus orationis clauſulæ diſtinguntur.
De ordine partium orationis quam vocant conſtructionem.
Repetitio de accentu latino; aut latinitate donato.
Quædam partes grammaticæ magis explicatæ; hoc eſt,
De Litteris & Declinatione græca; quibus opus eſt latinis.
Quædam quoq; regulæ de litterarum prolatione.
De Litteris Hebraicis, & accentu quoq; Hebraico opuſcula duo.
Lexicon dictionum; quæ per totum opus ſparguntur.

APVD INCLYTAM GARNATAM.

ANNO M. D. XL.

Q Mihi. Alloquitur artem suã Antonius quasi filiã quãdam ex se genitam, quæ cum sit multo iam tpe domi caste integreq; ab illo educata: iubet ipsam valere: atq; ex latebris domesticis in lucẽ emittit. Quod tamen virgo est, ætasq; ludibrio exposita: addit illi glossemata quasi comites stipatores sq;, quæ illã deducant: atq; ab inuidorũ iniuria defendant: asserantq;. Dat illi præterea mãdata, vt suo noĩe salutet discipulos quoscũq; ut vbicunq; nacta sit. Imperat quoq; illi, ut in primis. Regiam domũ reuerenter adeat: vbi nõ omnino erit hospes, quippe q illic inuẽtura sorores fratresq; ad quos diuertat. Deinde præcipit ut suis uerbis pauca reginæ ipsi dicat. ¶O (inquit ars mea quã genui. Trãslatio frequẽs est: nã eo modo poetæ opera sua dicũtur gignere atq; amare: quo parẽtes filios, autor est Aristoteles in libro Ethicorũ, i. Tẽpus in omne. i. in æternũ: sic Ouidius. Effice me meritis tẽpus in omne tuum. & Vergilius. Salue mihi maxime Pala æternumq; uale. Tẽpus in omne. Iucunda repetio Sappho poetissæ frequẽtissima. Tuus genitor, idest autor, perstatq; in allegoria. Habet qd possit addere aut demere: nã in rectefactis, vt ait Aristoteles secũdo Ethicorũ, nec addi, nec detrahi quicq; põt. Et te iã grandem. ac si dicat nubilẽ ac viro maturã. Exire latebras, ubi antehac latuisti, & viuere in media luce. i. versari in oculis hoĩm ac frequẽtia. Sed ne sola, quod in uirgine periculosũ est. Glossemata. i. glossulas. sic enim græci appellant, quæ autorum lectioni enarratores de suo addũt uiua (ut aiunt) uoce. Quæ te circunstẽt. i. satellitio stipẽt, eodẽ namq; modo glossulæ apponũtur lectioni, quo stipatores cingunt latus atq; circunstant eũ, quẽ comitãtur. Quoli bet. i. in quãcumq; partẽ. Comitata his, scilicet glossematis. Vulgus. i. multitudinẽ imperitã. Verba maligna. ab inuidia detractorũ nascẽtia. Qui. scilicet homines imperiti & detractores. Cum nõ agnoscãt te. i. intelligãt quid cõtineas. Mera somnia. i. pura & quæ nihil significent: nã sunt etiã aliquid significãtia, illa quæ sunt uidelicet pituita purgatissima. Martialis Sẽper mane mihi de me mera somnia narras. Vergil. in buccol. An qui amãt ipsi sibi somnia fingunt. Versus nihili i. occiosos & nullĩ momẽti. Supposuere meis. i. quasi suppositicios inseruerũt. Ito bonis auibꝰ. i. auspicijs fœlicibus. Antiqui enim sine augurio nihil incipiebãt. Impartire salute multa. i. saluta meis uerbis discipulos meos, sic Teren. in Eunu. plurima salute Parmenonẽ summũ suũ impartit Gnatho. Vtroq; enim modo declinatur impartior & impartio. Vtrosq;, scilicet discipulos & discipulorũ meorũ. At si forte. Quia pmittit autor artẽ suã libere uagari: suadet illi ut domũ regiã in primis adeat. Augustæ limina. i. reginæ. Nam uxores Cæsarũ augustæ appellãtur. Verg. i. Aneidos. Perge modo atq; hinc te reginæ ad limina perfert.

¶Artem suam Autor alloquitur.

O Mihi per multos caste nutrita labores
Ars mea, quã genui, tẽpus in omne vale.
Tẽpus in omne vale: neq; enim tuus addere qcq̃,
Sed neq; quod genitor deme re possit, habet.
Quem sua nunc ætas opera ad maiora remittit,
Quæq; sibi fuerint inuidiosa minus.
Et te iam grande latebras exire paterni
Liminis: & media viuere luce decet.
Sed ne sola domo vadas: glossemata iunxi:
Quæ te circunstent quolibet ire velis.
His comitata (metu posito) contemnere vulgus:
Et detractorum verba maligna potes.
Qui non agnoscant cum te; mera somnia fingunt.
Qui nihili versus suppoſuere meis.
Ito bonis auibus: tamen impartire salute
Multa discipuli sint vbicunq; mei.
Siue ego quos docui; vel si quis doctus ab illis.
Nam licet & fas est, dicere vtroſq; meos.
At si forte roges, quo primũ vertere cursus,
Quamq; tibi iubeam protinus ire viam:
Te prius ac nostræ hinc augustæ limina perfer.
Nusq̃ tota tibi est ianua aperta magis.
Inuenies illic ab eadem stirpe sorores:
Quæ te subcollant, excipiantq; sinu.
Altera, qua nostro mutatur sermo latinus:
Altera, quæ Hispane nectere verba docet.
Præterea fratres, a sed matre; gemellos
Inuenies: quos tu non aliena petes.
Alter enim Latio sermonem reddit Iberum:
Alter ab Hispanis verba latina refert.
Si Regina tuos repetet voluetq; libellos:
Vtq; solet, vultus sorte serenus erit.
Pauca tui referes memor hæc mandata parentis.
Temporibus vestris nonnihil iste dedit.
Quod si tu nobis fœlicia tempora donas,
Et meus illustrat sæcula vestra parens.

Nusq̃. i. nullo loco. Tota ianua. sic Martialis. Nulli tota magis ianua poste patet. Sorores. duas artes grammatices, alteram quam ipsius reginæ imperio e regione uersuum Hispaniensem fecimus. Alteram, in qua sermonem hispanum sub regulas atq; artis præcepta contraximus: opus eiusdem reginæ auspicijs æditum. Quæ te subcollant: humero & collo ferant. Varro in iij. de rerustica de apibus: regem (inquit) suum sequuntur & fessum subleuant. & si nequit volare, subcollant. Sueto. in Othone. Donec commissa meta subcollatus. Præterea fratres. i. duo vocabularia. Alia sed matre, idest diuersa vocabulorum materia. Nam alterum ex sermone latino in hispanum. Alterum ex hispano in latinas conuersum dictiones. Forma vero est quam ars inducit: nomina & verba aliasq; partes orationis quadrans ad sermonis structuram. vnde signanter dixit alia matre, alludens ad materiam vocabulorum. Gemellos. Quia simul geniti atq; æditi sunt. Latio. idest latino sermoni. Iberum. idest hispanum. Si regina. quid ipsi reginæ dicat ostendit. Non nihil, idest aliquid, & modeste de se loquitur: atq; ex Martiale sumptum est. Quod si dicis o regina te dare nobis tempora fœlicia: & meus parens sua doctrina facit sæcula vestra illustriora.

¶Aelius Antonius Nebrissensis Isabelæ Principi suæ, S·D.

CVM introductiones meas prę clarissimo tuo noie recognitas atq; interp̃tatas ędere cœpissem, multi ame petierũt; vt illũ ipsum prologum; quo sum celsitudinem tuã prę fatus; enarrarẽ: tuim q, pter eas antiquitates q̃ in eo perstringũtur, sub obscurus atq; difficilis cognitu videret ir: tum etiam q rei literariæ professores a procœmio librorũ semper auspicari consu uerunt. Et quamq; multa erãt quæ me ad id facere prohiberent: tum q cõmentarios cõmentari, inculcãdo; nimio apparatu tempus insumebatur: tum q officium interpretis est multa in cõmẽdationem autoris illi⁹ dicere, quem exponit, tũ deniq; q nullo exemplo aut perq; raro fieret: vt quisq; autor suũ opus interpretetur: gessi tamẽ illis morẽ: quibus nihil denegare potui. Expositionem igitur prę fationis aggrediamur. Ad optimã eandemq; maximam. In titulo siue indice siue inscriptione cuiusq; operis duo præcipue annotamẽta sunt, nomẽ autoris & subiecta libri materia. Quidã addũt & personã: cuius nomine opus illud inscribitur: q̃ si expressa non fuerit: nihilominus tamẽ intelligimus librũ publicę lectorũ vtilitati dedicatũ. Autor igitur est Aelius Antonius Nebrissensis grãmaticus, Materia est recognitio cum cõmẽtarijs introductionũ suarum: quas de sermõe latino iã bis ædiderat. Persona cui opus dedicatur est optima eademq; maxima Augusta Isabela. Titulus; non vt quidã furore perciti diuinãt; a Titane; hoc est a sole dicit̃; quia illustrat, qua de re in illo opere disputatur: sed autore Festo Titulus a tutando venit: quia tuetur & prohibet; ne plagiarius quispiã librum alieno labore partum pro suo ædat. Index vero dicitur ab eo quod & autoris nomen simul & materiam indicat: & quasi digito demonstrat, Inscriptio quoq; appellatur: quia prima statim frõte atq; libri initio inscribitur. Sed quãq; ordo naturæ desiderat: vt nomen autoris p̃poni debeat: deinde materia subiungi: tum demum persona cuius nomine opus ædit̃ur: eos inani quadã ambitiõe persuasi; oĩa inuertimus: postponimusq; quod fuerat præponendũ. Pari sunt in errore: q̃ in hunc modum loquuntur. Rex & ego venimus. Nam (si verum est quod grãmatici dicunt) verbum digniori respondere debere; eadẽ ratione dicendum fuit: Rex & tu & ego venit. Quod nõ minus absurdum rediculumq; est dicere: q̃m in orationis serie nõ tã rerum dignitas: quã personarũ ordo desideratur. Quare in titulo dicẽdum fuit potius: Aelij Antonij Nebrissẽn. Grãmatici p̃fatio in recognitionem cõmentariosq; introductionum suarum ad optimã eãdemq; maximam Augustã. Sed, quoniã autor est Aristoteles, multitudinis arbitrio loqui oportere: sentiẽdum vero esse cũ paucis; in titulo qui multitudini legẽdus p̃ponitur. Augustã nostrã antepositimus. Ad optimã eandẽq; maximã. Ego nõ alio potissimum dignitatis epitheto dignatus sum Hispaniarũ Reginam: q̃ quod antiquitas dedit suo Iouí: quem Gręcia in arce diuinitatis cũ posuisset: optimũ maximũq; appellauit. Optimũ videlicet, pter bñficentiã. Maximum vero: quia supremum gradum in vniuersitate rerum optinere putabat. Idẽ p pe valeret, si dixissem. Ad altissim andemq; clarissimã Augustã. Nã Altissimum est, q̃d in summo rerum fastigio collocatum est. Clarissimum vero: quod virtutis splẽdore conspicuum atq; illustre reddit̃: vnde gloria illa resultat; quam Cicero dicit esse cõsensum bonorum atq; incorruptã vocẽ bene indicãtium de excellenti quadam virtute: tametsi in epistolis ad Lucillum Seneca: Gloriã a Claritudine distare putet; vt gloria sit consensus multorum, claritudo vero tantum bonorum. Quod nõnulli reges sereniss̃imos appellant: id neq; vsitate neq; latine dicitur. Nam si vultus serenitas: q̃ animi tranquilitatẽ p̃mittit, virt⁹ est: si iusticia; fortitudo; seuerĩtas grauitas, magnitudo animi; largitas; bñficẽtia, liberalitas; virtutes regię sunt: vt Cicero pro rege Deiotaro scribit: nõ minus tamen ad subditos pertinẽt? Regum igitur p̃pria est celsitudo claritasq;: & si ambitiose nimiũ Vulpianus in libris digestorum de senatoribus dicat senatores quoq; posse claros appellari, Augustã. Quemadmodum vxores regum reginæ: sic imperatorum nõ (vt vulgus loquit̃) imperatrices: sed auguste appellant̃. Augustam igitur diximus siue ab Augusto augurio, q̃d huius auspicijs res omnis Hispana restituta est: siue ab augẽdo; quia ipsa uires subministrante: ductu atq; imperio dulcissimi cõiugis res publica Hispana aucta propagataq; sit. Isabelã. Hispanus sermo nomẽ hoc à diui Ioannis baptistę matre Elisabeth vt Hebræi; siue Elisabet per. t. exile in fine detorsisse videt̃. atq; vt græci vtrobiq; penultima acuta: non Helisabet per. t. atq; accẽtu acuto in fine vt corrupte in omnibus libris legebat̃. proferebatur q; corruptius; Sed quia declinatiõis latinę ratio exigebat; ut ab Elisabet Elisabeta diceremus: idq; durum tum pleriscq; tum eidem ipsi Reginę visum est: ab Isabel voce Hispana nouo nomine Isabelam potius q̃ ex Helisabet voce Hebraica aut Elisabetã fecimus. Huius nominis tertiam. Prima nãq; huius noĩs regina fuit Ludouici illius filia: q primus in Gallia hoc nomine regnauit; quã duxit vxorẽ Alphonsus ille; qui Hispaniarũ Imperator est

cõsalutatus.Secunda fuit huius nostrę ex Ioãne secũdo mater fœlicissima.Hispaniæ,Hęc Gręcis ab Ibero amne siue ab Iberibus;q illã incoluerũt:Iberia dicta ẽ.Alatinis vero Hesperia minor eadẽ ratione:qua Hesperia maior Italia est a Grecis appellata.A iuniorib⁹ deinde ab Hispali Hispania,vt noiaretur,obtinuit.Ac insularũ nr̃i maris.Quod vulgus Mediterraneũ vocat;latini nostrũ siue Herculeũ mare appellant:cum mediterranea potius dicãtur loca a mari remota: vt si dixeris Toletum est vrbs mediterranea.Insularũ vero.Ambitiose dixit cum non oĩm sit regina sed tantum Pityusarum;Balearium;Sardinię;Corsicę,Sicil[illegible] cum reliquis illi adiecẽtibus insulis. Reginam. non qua ratione vxores atq filię regum a latinis reginę dicuntur,sed quia regnum Hispaniarum illi dotale fuit.Aeli Antonij Nebrissen.grãmatici.vt Aelius sit prenomen;Antonius nomẽ,Nebrissensis cognomẽ. Grãmaticus vero agnomen.ex pfessione sumptũ.Solẽt multi a me quęrere cur Aelij prenomen mihi adoptauerim,cum prenomina gentilicia esse debeant: hoc est familię cuiusq propria. Quibus ego respondendũ esse opinor hoc in loco simul oibus qd̃ sum singulatim respondere solitus : illam videlicet fuisse mihi causam prenomen hoc assumẽdi,qd̃ Nebrissæ atq in agro Nebrissensi cõplura sunt antiquitatis monumẽta:in quib⁹ Aeliorum atq Aelianorum familia marmoribus incisa leguntur. Licuit ergo mihi tanq maioribus meis hæreditario quodã iure prenomẽ hoc adoptare: cum presertim in tota Bætica Aeliorum familia fuerit clarissima: ex qua sunt Ael. Traianus.Ael. Hadrianus Cæsarũ prestantissimi; qui mihi fuerũt ppe dixerim cõterranei. Dicet vero gspiã. Aelij atq Aeliani;quos tu dicis Nebrissam tuam coluisse:quosq falsa maiores tuos fuisse iactitas,qd̃ ipsa nomina preseferũt.Romanos fuisse constat,qui post annos circiter septingẽtos a Gotthis Vandalisq Nebrissa pulsi sunt,atq rursus Gothi Roderico rege a Pœnis Mauritanisq,quos tandẽ post annos circiter quin gẽtos Ferdinãd⁹ tert⁹.omniũ gentis Gotthicę regum clarissimus atq pinde sanctissimus,tam diuturna possessione deiecit.Quo igitur iure quaue iniuria tibi inde hęreditariũ nomẽ vsurpas,cui⁹ stẽma toties interruptum est:His ergo possum illud adhuc respondere.Et si fortuna illius oppidi:quẽadmodum & aliarum rerum:sępe mutata est: licuisse tamẽ a Romanis; patrię quondam meæ colonis quorumq virtutis sum admirator:si non p naturã saltẽ p adoptionẽ, aut p Pythagoræ palingenesiam: aut p Anaxagoræ potius homeomeriam.i.omnium partium atq mẽbrorum inter se simillitudinẽ:quam Maro quarto æneidos libro significare visus est,cum Elisam his verbis imprecantẽ inducit.Exoriare aliquis nr̃is ex ossibus vltor:qui face Dardanios ferroq sequare colonos.Nam quẽadmodum Dido optat atq precatur: vt ex cineribus suis aliquando oriat̃,q iniuriæ sibi ab Aenea illatę sit vltor,qd̃ Hãnibal postea fecisse putat̃;eadẽ quoq rõne possum ego dicere me vnum ex posteritate Romanor̃ esse:ex quor̃ cineribus non minus ego sum ortus:q̃ Hannibal fuit ex ossibus Elisę.Antonius nomẽ est, gẽti meæ freq̃ntissimum: quo noie fuit mihi au⁹ atauusq materni:viuitq adhuc sor[illegible] Antonia:quę nomine quoq ipo proauiã refert.Nebrissensis. De antiquitate illius oppidi quoniam multa in alijs quoq locis carmine & prosa oõne cõscripsimus;illud tantum in hoc loco nõ dissimulandũ.Nebrissam quę alio nomine Veneria est appellata.Turdetanorum esse oppidũ perq vetustum in Bætica positũ a Libero patre;quo tpe victor Hispaniam lustrabat: inter ęstuaria Bætis: quẽadmodum autores sunt Strabo Plinius & Ptolemęus; appellatamq Nebrissam a nebridibus dãmarum pellibus:quarũ erat vsus in sacris,quę Bacchus illo in loco instituerat:dicẽte Sillio Italico punicorũ libro tertio. At Nebrissa Dionysęis conscia Thyrsis. Quã satyri coluere leues redimitaq sacra nebride.& hortano menas nocturna Lyęo.Nam tẽporibus secundi belli punici iã floruisse Nebrissam atq singl'arẽ in eo bello operam Hannibali nauasse;idẽ Silius testat̃.Grãmaticus, nomẽ est,pfessionis:neq enim dedignati sumus nos a professione cẽseri;quę nobis tantũ honoris peperit:quantũ etiam me tacente obtrectatores mei fatẽtur.Prefatio.Sic latinę dr: qui græce prologus siue procœmiũ appellatur.In recognitionẽ cõmentariosq.Et cur vtrumq fecerit:causas in ipsa prefatione narrabit.Introductionũ.iam ab ipo statim operis initio profitemur nos nõ artẽ grammatices absolutam:& cui nihil addi possit:sed introductiones tantum latinas scribere: ne quis q̃ possit calumnari nos aliquid omisisse eorum; quę ad gãrmaticẽ ptinere existimantur: qd̃ assequi:erat infiniti cuiusdam opis:& qd̃ magis obesse q̃ prodesse poterat:ijs maxime: quib⁹ introductiones nostræ scribuntur. Bis ediderat. Priores ad perq Reuerendũ partẽ illustrissimũ dñm Petrũ Mẽdozam.S.R.E.Cardinalẽ Hispanũ. Quæ quia hominibus carmini Alexandrino assuetis nõ multum placebant, secundam adiecimus ad nobilissimum adolescentẽ Guterriũ a Toleto.in quo illa tantum versibus cõplexi sumus:quę cum sint varia atq de rebus minutissimis differentia;in prõptu pueris habẽda erant;qd̃ videtur posse facilius carmen de se prestare.

THales ille Milesius. Hæc præfacio in tres partes distribuitur. Prima enumerat causas cur autor introductiones suas iam bis æditas recognouerit. Secunda cur in illos commentarios adiecerit. Tertia cur Elisabæ Hispaniarum Reginæ potissimum dedicauerit. In prima præfationis parte artificiosa quadam insinuatione vtitur. Nam cum inconstantiæ ac leuitatis nec minus ignorantiæ signum uideri posset toties idem opus ædere: excusat se autoritate Milesii Thaletis: qui cũ aliquando interrogaretur quis esset sapiens: respondit tempus q' oĩa inuenit. Hoc igitur autor dicit, quædã operi adiecisse, quædam rursus detraxisse. Deinde subdit aliam adhuc causam opus illud emẽdandi, q̃ inscitia quorundam atq; ignorantia impressorum librariorumq; multa fuerãt ex exẽplari deprauata: quæ tamen suis locis reddenda sunt. Dicit igitur ꝓponẽs. Thales Milesius (quẽadmodũ Diogen. Laertius scribit) Thales patriã habuit Phœniciam: postea vero ciuis Mileti ascriptus, quæ fuit urbs in Ionia clarissima, obtinuit ut Milesius potiusq̃ Phœnix cognominaretur. Ille. hoc in loco emphasim quandam habet autore Valla. Qui fuit unus, ex numero septem sapiẽtum. Idemq̃ primus, in ordine scilicet illorum septem. Nãm cum adolescẽtes Ionij iactum retis a piscatoribus emissent essetq; inter illos de tripode aureo cũ piscibus educto exortacontentio: ex Appollinis oraculo quod iubebat: ut tripus ille sapientissimo traderetur: utriusq; partis consensu Thaleti datus est. Hinc igitur primũ sophiæ ideſt sapiẽtiæ nomen exoritur: quemadmodũ philosophiæa Pythagora. Illorum septem. Hic prope omnium cõsensu fuerũt Thales Milesius. Solon Salaminus. Chilo Lacedæmonius. Pittacus Mitilenæus. Bias Prinæus. Cleobulus Lindius. Periander Corinthius. quamq̃ Plato in Protagora huius loco Misyncm Chenæum numerauit. Sapientiæ studiosos. i. sapiẽtes. nõ illi quidẽ simpliciter sapientes, illa scilicet sapientia. quam adhuc mortalis nemo consecutus: sed vt vulgus uitaq; communis loquitur: quæ appellat sapientes uiros ingenio doctrinaq; præstantes. Interrogatus aliquãdo. Interrogandi causa illa fuisse uidetur. quod cũ sapientiæ nomem, ut paulo ante diximus, nuper esset inuentum, atq; illi septem qui sapientes esse putabãtur, professionẽ tanti nominis recusarent, interrogatus Thales quis igitur esset sapiens, tempus respondit. & subdidit causam. quia omnia inueniat. Euestigio. i. continuo & statim, dictum ab eo q̃ in eodem vestigio insistentis fit. Deinde præpositam sententiam commendat simul & exponit dicens. Præclara me Hercule uox. Hercule aduerbium est iurandi, quod tametsi uidetur significare per Herculem, uel ita me Hercules amet. apud nos tamen aduerbium est dei obtestatione aliquid affirmãtis. Nam q̃ diuus Hieronymus prohibet nos huiusmodi sermonibus, vti scribẽs in illud euãgelij de ... o ꝓdigo & frugi, absit (inqt) ab ore Christiano Iuppiter omnipotẽs & me Hercule. me Castor. loquendi modus ille sua ætate fuerit forte periculosus, cum adhuc Romæ complures ex gẽtilitate superessent. nostro vero sæculo quis adeo infirmus est ut offendatur, siue vt græci dicũt, scandalizetur, cum audit, me Hercule, me Castor, & quod poeta noster dixit. Aquel con quiẽ Iupiter tuuo tal zelo. Tali viro. Emphasim habet. quasi velit dicere illo, qui sit ab omnibus sapientissimus iudicatus. Humano ingenio. Nam quæ diuinitus reuelatur, tẽporis momento possunt infundi, quaq̃ & ille temporum diuturnitate, quibus non sunt reuelatæ, acquirantur. Absoluat. hoc per accidẽs fit. nam Aristotele autore lib. physicorũ quarto. tempus corruptionis per se causa est, generationis uero per accidens. Vnde eodem teste prouerbium fuit apud græcos. omnia tempore senescere atq; corrumpi. Hinc & Aristoteles. Superiori Thaletis sententiæ astipulari dicit Aristotelem, qui primo de moribus libro scripsit, tempus esse quod res inuenit adiuuatq;. Tempus inuẽtor adiutorq;. Nam teste Prisciano masculina & fœminina uel duorum communia in or inueniũtur etiam neutris cõiuncta, vt Verg. x. cñ. Italiam petijt fatis autoribus esto. Illud quoq; figurate dicitur tempus res inuenire, cum intelligendum sit ab hominibus intempore inueniri. Vnde .i. a quo tempore. sic Verg. Genus unde latinum. i. a quo latino. Artiũ, siue illæ sint praticæ siue theoricæ. Facta sunt additamẽta. nam sic artes absoluuntur, si nostris atq; aliorum inuentis cotidie aliquid addamus. Sed quẽadmodũ diximus, hoc ꝓ accidẽs fit, nã ꝓ se tẽpus causa est obliuionis atq; artiũ interitus. Quod cũ a Thale tes primũ. Quod Thales primũ deinde Arist. in gñe dixerũt tẽpus oĩa inuenire. Cleobulus proprie ad eas artes cõtraxit, quas sermocinales appellãt. Nã oẽs artes siue scientiæ aut sunt de rebus, aut de sermonibus. De rebus aut sunt praticæ, quarũ finis est actio siue opus, aut theoricæ, quarum finis est contemplatio, quo in genere sunt physica. mathematica. theologia. Circa sermones quoq; tres versantur. grammatica, dialectica, rhethorica. Post annos trecentos. nam floruisse Thaletem circa olimpiada quinquagesimam. quo tempore iudæorum captiuitas fuit Babiloniæ, autores Laertius Diogenes atq; Eusebius Pamphili. Aristotelẽ vero circa olympiada centesimã vigesimã omnes confitentur. Cleobulus, hic (quemadmodum superius est memoratum) vnus fuit ex numero septem sapientũ Euagoræ filius, natus Lindi, quæ fuit vrbs nobilissima insulæ

Ad optimam eandemq; maximam Augustam Elisabẽ huius nominis tertiam Hispaniæ insularumq; maris nostri Reginã clarissimã: Aelij Antonij Nebrissensis grãmatici in recognitionẽ commentariosq; introductionũ suarũ; quas de sermone latino bis ædiderat, Præfatio incipitur.

Hales ille Milesius. q̃ fuit vn⁹ idẽq; prim⁹ illorũ septẽ quos Græcia iactat sapientiæ studiosos. interrogatus aliqñ quisnã esset sapiẽs; tẽpus inquit. subiecitq; euestigio causam: qđ oĩa inueniat. Præclara me hercule vox: & tali viro digna sentẽtia: q̃ declarat nullã esse artẽ ex ijs q̃ sunt humano ingenio adinuentę; quã non tẽporis lõginquitas absoluat. Hinc & Aristoteles tempus. inquit. rerum repertor est; adiutorq; ꝓbus. Vnde & artiũ facta sunt additamẽta. Quod cũ a Thalete primũ. deinde ab Aristotele post annos circiter tercentũ dictũ sit; Cleobulus

Rhodi. Sunt qui dicant hunc non Lindium, ſed ex Caria fuiſſe, quæ regio contra Rhodum in Aſiæ continenti ſita eſt Thaleti comtemporaneus. Nam ſeptẽ illi quos diximus omniũ prope conſenſu fuiſſe ſapiẽtes, ſynchroni, hoc eſt contẽporanei fuerunt, quandoquidem circa olympiada quinquageſimã floruiſſe, omnes fatẽtur. Ad eas artes cõtraxit. i. reſtrinxit, & ex quo in genere eſt habenda, quoniam circa ſermonis congruitatatẽ verſatur, quemadmodum Rhetorica circa ornatũ. Dialectica circa veri falſi q; diſſertionẽ. Cuius. hoc eſt Cleobuli uerba, quæ ille ſoluta oratione dixit, nos addita metri neceſſitate redegimus in diſtinchon, ideſt in duos verſus hoc modo. Copia verborũ rerumq; inſcitia uerſat. &c. quaſi velit dicere, homines in adoleſcentia duabus rebus inuoluuntur, hoc eſt rerum ignoratione & verborum abundantia, ſed poſtea ætate perficiuntur & ſapiunt.

Lindius, qui fuit prope Thaleti cõtẽporaneus: ad eas artes contraxit: quę ſunt circa ſermones: qualis eſt grammatice, quam nos profitemur. Cuius ea de re verba nos indiſtinchon ſic redegimus.

Copia verborum rerumq; inſcitia verſat
Mortales: tempus perficit, atq; ſapit.

Quam ſententiam ſimilitudine quadam deinde exponit dicens, quod quemadmodum in frumento ſato multa procreantur, quæ nihil ad rem pertinent, quibus neglectis tantum ſemina leguntur, ſic homines cum rerum inſcitia tenentur: abundant verbis quaſi herbis floribuſq; quibuſdam, cum vero incipiunt ſapientiæ grana legere, verborum illam redundantiam contẽnunt. In frumenti ſatione, ideſt in frumento iam ſato. Luxuriẽ illa ſegetũ, quæ ex nimia terræ atq; anni fertilitate p uenit. In herba tenera depaſcendam, id debere fieri Plin. libro ſecũdo naturalis hiſto. his uerbis præcipit. Luxuries ſegetum caſtigatur dente pecoris in herba duntaxat, & depaſtæ quidem vel ſæpius nullam in ſpica iniuriam ſentiunt. Maro præcipit. Vergilij verba ſunt ex i. Georgicorũ libro. Quid qui ne grauidis procũbant culmus ariſtis Luxuriem ſegetum tenera depaſcit in herba. Tunc calami, ideſt poſt frumenti hrebam calami procreãtur. Ad certa, puta quaterna vel quina internodia. Internodiũ appellatur illud qđ duab9 calami nodis, hoc eſt geniculis cõtinetur. Tũ ſpicæ, ideſt poſt calamos p creãtur ſpicæ. Quarum gratia, ideſt cauſa vel fine. Natura ludens. ac ſi dicat ociosa qui modus loquendi frequens eſt. vt apud Plinium lib. x. cum de conchis ſcribit, in quibus ait, eſt magna ludentis naturæ varietas. Et in ſacris litteris proverbiorum. cap. viij. Ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum, & illud pſalmographi. Draco iſte quem formaſti ad illudendum ei. i. cum quo quaſi per actum luderet. Quaſq; i. ab agricolarum ſpe. Mar. Varronis uerba ſunt in primo libro de re ruſtica. ſpica autem a ſpe nominata videtur: eã enim quod ſperant fore ſerũt. Tum vero ariſtis. eodem autore ſpica tria habet. granum. glumam & ariſtam. granum a gerendo dictum: quia vt id ſpica gerat, frumẽtum ſcritur. gluma, a glubẽdo: qđ eo folliculo detracto deglubatur. hoc eſt detrahatur granũ. Nã gluma proprie folliculus eſt eius fici quẽ edimus: & per translationẽ frumenti ſiliqua vel vagina. Ariſta uero dicta q, prima areſcit. In ætatis flore. i. in adoleſcentia. vt Iuuenalis flos Aſiæ ante ipſum precio maiore paratus. Ignoratione, propter rerum inexperiẽtiã abundant verbis: quod vitium ſimul ætatis & ignorãtiæ eſt. Temere aſſeuerant. ideſt ſine cauſa aſſeuerate affirmãt. Quintilian9 noſter. Vel quia Hiſpanus ex Calagurræ citerioris Hiſpaniæ oppido: aut noſter quia latinus, aut qa hũc autorẽ in hoc potiſſimũ ope ſecuti ſumus. uerba Quintiliani oratoriarũ inſtitutionũ libro ſecũdo ſunt. Prima eſt eloquẽtiæ uirtus perſpicuitas: & quo quis ingenio minus ualet, hoc ſe magis attollere ac dilatare conatur, ut ſtatura breues in digitos erigũtur, & plura infirmi minantur. Cũ uero incipiunt, e contrario dicit oĩa ſenes facere. Minus minuſq; contra id qđ dixit magis abundant uerbis. Nihil ſine tẽperamento illo forte. cõtra id quod dixit, Temere aſſeuerant. Forte aduerbiũ tẽperamentũ eſt philoſophorũ, Academicorũ maxime, qui nihil affirmare audẽt. Taciturnitas. unde Iuuenalis de ſimulatis philo. dixit. Rarus ſermo illis, & magna libido tacendi. Loquacitas, a qua ſermo Hiſpanus eleganter, quẽadmodũ & multa alia, furioſos & inſanos appellat locos, quaſi locutuleios & loquaces. Hæc idcirco, ex ſuperioribus colligit autor ſe tẽpore admonitũ, quædã introductionibus ſuis adieciſſe, quædã rurſus detraxiſſe, atq; licuiſſe ſibi in opere ſuo, quod licuit alijs in alieno atq; etiã in proprio opere facere. Princeps nõ princiſſa, aut principiſſa quẽadmodũ neq; ducisſa, aut comitiſſa. ut indocti quidã dixerunt: cũ princeps, dux, comes, duorũ generũ cõmunia ſint. Tam multis. ſubaudi uerba repetita, quæ ſi a longe petita. Quædam adiecimus. per paucailla quidem & quæ ſuis locis reddẽda ſunt. Quæ tẽpus ſuggeſſit. i. quæ in

Et profecto ita res ſe habet. Nam quemadmodũ in frumẽti ſatione primo luxuries illa ſegetũ procreatur: quam in herba tenera depaſcẽdã eſſe Maro præcepit: tũc calami ad certa quędã internodia: tum ſpicę quarum gratia nugas illas natura ludẽs produxerat: quaſq; ab agricolatũ ſpe Marc9 Varro dictas eſſe putauit. tũ vero ariſtis folliculis neglectis grana ipſa deglubuntur: ſic in ętatis flore; in qua homines rerũ prope omnium ignoratione tenẽtur; magis abundãt verbis: audatius loquuntur: temere aſſeuerant: vt recte Quintilianus nĩ dixiſſe videatur: quo quiſq; ingenio minus valet: eo ſe magis attollere ac dilatare cõatur. quẽadmodũ ſtatura breues in digitos erigũtur. Cũ vero incipiũt aliquid ſapere; minus minuſq; verba effundũt; nihil ſine tẽperamẽto illo forte affirmant: vt iã nullum ſit maius ſapientię ſignũ quã taciturnitas: quemadmodum ediuerſo nullũ magis ignorãtię quam laquacitas. Hęc idcirco ſunt a me clariſſima princeps tã multis repetita; vt nemo miretur: ſi in troductionum latinarum ęditioni ſecũdę: cui nihil iam addi poſſe videbatur: quędam adiecimus; quę nobis inter.... tẽpus rerum omniũ inuentor ſuggeſſit; quędam rurſus detraximus, quę videlicet ętatis iam ingraueſcentis ratio elimare ſuadebat.

ter legendū poſtea occurrerūt tpe illa ſuggerēte atq; ſubminiſtrāte. Quædā detraximus, ſed hæc pauciora & quæ etatis ingraueſcentis ratio, i. ſenecta quæ plerīſq; grauis & moleſta videtur. vt Cice. in Catone maiori oſtendit. Elimare, ideſt lima veluti quædam deterere. An mihi non liceat. ſuperiorem concluſionē a præiudicio arguens adhuc confirmat. In oprere præſertim meo. ac ſi dicat licet hoc in opere alieno facere, ergo multomagis hoc in proprio opere licebit. Sacrarū. quibus Chriſtiana religio cōtinetur. Sæculariū. i. pfanarū. nā quia profanum a noſtris in malā partem accipitur: pro eo quod nō eſt ſacrum ſæculare dicunt: cū omnis res aut ſacra ſit aut profana. ſæculare vero ſit quod ad ſæculum pertinet, vt ludiſæculares, carmen ſæculare, quod vtrumq; ſacrum eſt. In famiæ nota. oſtendendo libros illos hæreſim, aut falſitatē aliquā continere. Inuſſerunt quaſi igne atq; cauterio ſignū impreſſerunt. quod ſeruis erronibus, aut fugitiuis fieri conſueuit. Libros retractationū. quemadmodum Aurelius Auguſtinus quiin opera iam ædita libros retractationum fecit. In eos qui ante nos. i. a quorū preceptis atq; doctrina nōnunq̄diſceſſim9.

An mihi non liceat in opere præſertim meo face/re: quod licuit multis ſacrarum atq; ſæcularium li/terarū ſcriptoribus; qui non modo in aliorū libris quoſdā locos infamiæ nota inuſerunt: verū etiā in propria opera libros retractationū ędidere? Quod licuit nobis in eos qui ante nos artis grāmaticę pręcepta tradiderūt. Quod denięq; poſteris meq; etiā viuo & ſentiente præſentibus licebit: vt quid ve/lint operi meo addere, nōnihil etiā detrahere: quæ/dam rurſus in aliū ordinē cōmutare. Itaq; ego grę/corum prudētiam (quēadmodū cęteris in rebus) in hac quoq; parte vehementer admiror: qui ſta/tuis & imaginibus non ſcribāt (vt mos artificū eſt) Lyſippus fecit aut Polycletus. ſed titulo im=/pendeti Lyſippus aut Polycletus faciebat: vt con/tra iudiciorū varietates ſupereſſet artifici regreſſ9 ad veniā: velut emēdaturo quicquid deſideraretur ſi non eſſet interceptus. Quid qđ & illa quæ fue/runt ab Impreſſoribus & Librarijs detorta: cum prototypo meo: vnde oēs codices emanarūt con/tuli: atq; ad lineā veritatis, qđ aberrauerat, q̄ diligē/tiſſime reduxi. Hos vero cōmentarios ædēdi cau/ſa illa in primis fuit, q̄ cum multis in locis a vulga/ta præcipiendi via diſceſſerim: reddenda fuit a no/bis ratio, tū amicis, tum etiā alienoribus: cur anti=/quorū iuniorūq; autoritate neglecta: præceptio=/nes qualdā auſus ſum in aliam formā cōmutare: qđ cū poſſem9 plurib9 adhuc alijs in locis magno huius doctrinæ cōpendio facere: fecimus id qui/dem modice: vel intra modū potius; ne alicuius no/uitatis eſſemus autores, niſi vbi plurimum intere/rat hoc vel illo modo præceptiones quaſdā tradi.

Poſteris. i. futuris. Meq; viuo & ſentiente. ex Martiale ſumptū eſt, qui libro epigrammatū primo ſcribit. Cui lector ſtudioſe quod dediſti viuenti decus atq; ſentienti. Itaq; ego, ſuperioris adhuc concluſionis ratione exēplo græcorum confirmat, quæ in operibus ab aliqua arte profectis præterito imperfecto tēpore ſubſcriptiones appone/bant illud ſignificare volentes, nullum eſſe mortale opus, cui non aliquid deſit quod tēpore ſuppleri poſſit. In hac quoq; parte. de qua ſum ſtatim dicturus. Statuis & imaginibus. ſtatuæ ex materia ſolida ſunt veluti auro, argento, ære. ligno, marmore. Imagines vero ſunt etiam ex colorib9. Vt mos artificum eſt, qui in baſibus ſtatuarū tabularūq; calcibus nomina ſua ſubſcribere conſeruerūt. dummodo opera illa non eſſent publicis impenſis facta. nam fuit lex, quæ adhuc hodie extat in codice Iuſtiniano, ne quid operi publico liceat inſcribere. Et Cicer. lib. Thuſculanarum quæſtionum primo. quid enim Phidias ſui ſimilem ſpeciem incluſit in clypeo Mineruæ, cum in ſcribere nōlicet? Lyſippus fecit aut Polycletus. tota hæc clauſula pene ad verbum ex Plinij præfatione in libro. naturalis hiſtoriæ translata eſt. Ex illis inquit nos velim intelligi pingiq; conditoribus, quorum in libellis his inueniēs abſoluta opera, & illa quoq; quæ mirando nō ſatiamur, pendenti titulo inſcripſiſſe, vt Appelles faciebat aut Polycletus, tanq̄ inchoata ſemper arte & imperfecta, vt cō/tra iudiciorū varietates ſupereſſet artifici regreſſus ad/ veniā velut emendaturo quicquid deſideraretur, ſi non eſſet interceptus. Lyſippus & Polycletus, ſtatuarij fuerūt, quorū opera idē autor illuſtrauit libro trigeſimo quarto. Fecit tempore præterito perfecto, ne ſignificarent opera ſua fuiſſe ab i. lis abſoluta, quodq; nihil illis addi poſſet, quod ipſum magnæ inuidiæ haberetur, vt idem Plinius eſt autor, ſed titulo impendenti, quaſi tempore imperfecto. faciebat: aut pingebat quod faciebant: vt ſupereſſet artifici regreſſus ac veniam, ideſt ex eo quod populus de ſuis operibus iudicaret. ipſi opus emēdarēt, artifici inquam: velut emēdaturo quicquid deſideraretur. ideſt deſineret, nam & hoc quoq; ſignificat deſidero. Si non eſſet interceptus, ideſt morte raptus, vt Lucanus in primo. abſtulit ad manes parcarū Iulia ſæua intercepta manu. Quid quod & illa. aliam quoq; fuiſſe cauſam recognoſcendi ſecundam ædītionem dicit. quia fuerunt nonnulli: qui aut ignorantia, aut auſu quodam temerario plęraq; loca inuerterunt. Impreſſoribus. ideſt qui libros toreulis imprimunt quos quidem chalcographos appellant, hoc eſt æreis litteris cartas imprimendo ſcribentes. Librarijs, qui libros calamo vel penna ſcribunt, nam qui vendunt bibliopolæ dicuntur. Detorta, ideſt a vero exēplo deprauata. Cum portotypo meo. ideſt primo illo meo atq; archetypo exemplari. Contuli, ideſt comparaui. Et quod aberrauerat, ideſt a via recta deprauatum fuerat. Ad lineam veritatis, ideſt ad regulam reduxit. Hos vero commentarios. hoc eſt ſecunda prologi pars, in qua duas affert cauſas, cur in introductiones ſuas Autor hos commentarios ædiderit. quarum prima eſt q. reddenda fuit ratio, cur ab antiquis grammaticis aliquando diſceſſerit. Amicis. qui putabant a me fuiſſe ſcriptum quod nec ſuſpicatus quidē ſum, aut cogitaui. Alienioribus, ideſt non amicis, qui ſuam ignorantiam ſimul & maleuolentiam in meos libros tranſtulerunt. Multis in locis, & qui illi ſunt, in ipſo commentariorum diſcurſu patebit. Antiquorum. puta Diomedis, Pho cæ:

Seruij. Priſciani. Donati. Iuniorum. puta Alexandri. Ebrardi. Catholici. & ex ijs qui ſuper ſunt. Peroti verulani Nigri. Mancinelli. Sed cum poſſemus, ſed id perparce dicit feciſſe: cum poſſet adhuc alijs in locis idem facere. Cõpendio. i. breuiori via, ſicut diſpendium eſt viæ ambages. Modice. i. cũ modo: Intra modum, i. adhuc arctius quam in modo. Plurimum intererat, magnum compendium atq; emolumẽtũ: vt ſic dicã huius doctrinæ lucrum faceret. Deinde q, cum, hæc eſt ſecũda cauſa cur cõmentarios hos ædiderit, quia introductiones illæ fuerũt ſimplices, quippe quæ puerorũ eruditioni ſcriptæ ſunt nunc vero in hoc opere cũ adultis, vel potius cũ ipſis præceptoribus ſermo habendus eſt. Ingenio tumultũ faceret. Horatianum eſt, ſtomachoq; tumultum lenta feret pituita, vides vt pallidus omnis cœna deſurgat dubia. Cum vero iam: quaſi dicat, cum erãt pueri ac rudes in ſtudio litterarũ, danda fuit illis doctrina ſimplex & quaſi lac paruulis, vt apoſtolus ait, ſed proue ctis & in ætate pgreſſis porrigẽdus eſt doctrinæ ſolidior quidã cibus, i. durior & numeroſior. i. magis varius. Vt lac pulpamẽtũq;, adhuc in trãslatiõe cibi ad doctrinã perſtat. vt lac pulpamentumq; ſit doctrina, ſimplex & facilis: nã pulpamẽtũ eſt corp⁹ ſine oſſibus quod facile mãdi conficiq; dẽtibus poteſt. oſſa vero & nerui ſunt difficultates doctrinæ ſecretioris, q̃ nõ niſi à grãdiuſculis penetrari percipiq; poſſũt. Quare nõ tã. ex ſuperioribus infert cur lectori hos cõmẽtarios ſcripſerim⁹. Tuæ vero celſitudini, hæc eſt tertia ps præfatiõis, in qua ponũtur rationes cur hoc opus celſitudini regiæ dedicatũ ſit. Extremũ laborẽ, quia nobis in aio eſt poſteaq̃ antiqtates Hiſpaniẽſes abſolueri m⁹, omne reliquũ vitæ noſtræ tẽpus in ſacris litteris cõſumere. Quantæ ſit tibi curæ, hæc eſt ratio cur frõtem perfricuit autor, vt rem tenuem atq; ieiunã tantæ maieſtati dedicarit quod multis argumẽtis intellexit: quãta illi cura ſit, ne rei Hiſpanæ hoc vnũ ſermõis latini ornamẽtũ deſit: tũ quod in eo liberos erudiẽdos curet, tum q, omnes putant ſe rem iucundiſſimam illi facere, q, dent operã litteris precipuã. quodq; iã à fœminis expectatur: quod viri antehac uix optate audebãt. In hac diſciplina, hoc eſt grãmaticæ, de qua nunc ſcribimus. Adoleſcentes, exoletos & purpuratos regios intelligit. Omniũ ætatum, quia etiam adulti iam hoc aggrediuntur. Alter ſexus ſcilicet à virili, hoc eſt muliebris. Nam quid ego, aliud quoq; ſignũ affert: cur huic maximæ curæ regina intendit, quod ad autorẽ dederit litteras humaniſſime ſcriptas, quibus illum admonebat. vt introductiões latinas e regione verſuũ Hiſpanienſes faceret ad eum modum, quem Præſul Illiberritanus illis præfiniſſet. Quas litteras, quaſi dicat quàm comiter atq; clementer ſcriptas. Archiepiſcopus. Ferdinandus Atalabrica regius ſenator atq; illa tempeſtate præſul Abilenſis. Illiberritanus. Illiberris vrbs eſt quæ noſtro ſæculo Garnata dicitur quæq; annis ſuperioribus in deditionem Chriſtianorum venit, cum annos circiter octigentos ſub ditiõe Pænorum Mauritanorumq; fuerit. E regione. id eſt ex oppoſito, hoc eſt vt ſermo Hiſpanienſis ſit poſitus cõtra latinum. Hiſpanienſes vero dixit non Hiſpanas: quia introductiones ille in Hiſpanum ſermonem non vſq; ad eo migrare potuerunt, vt non maximam latinitatis partem retinuerint. nam Hiſpanum eſt quod in Hiſpania eſt. Hiſpanienſe vero quod non penitus Hiſpanum, ſed aut in Hiſpania ab extremis genitur, vt bellum Hiſpanienſe quod à Romanis in Hiſpania, aut extra Hiſpaniam ab Hiſpanis: vt Collegium Hiſpanienſe, quod eſt Bononiæ ab immortalis memoriæ viro Egidio Albornozio. S. R. E. Cardinali Hiſpano fundatum. Quam differentiam videtur obſeruare Martialis cum in Epiſtola duodecima libri epigrammaton ſcripſit, ſe mittere Romam librum iam non Hiſpanienſem ſed Hiſpanum. Nam cum ſuperiores libri magna ex parte fuiſſent Romæ conſcripti, quia ab homine Hiſpano Hiſpanienſes poterant appellari. at vero duodecimus, quia in Hiſpania & ab homine Hiſpano recte Hiſpan⁹ dici debuit. Nemo igitur me. Ex ſupioribꝰ autor cõcludit ſe nõ ambitioſe feciſſe, q̃d opus de rebus leuiſſimis qualis

deinde quod cum introductiones noſtræ puerorum eruditioni ſcriptę ſint: habenda fuit ratio vt eſſent quam ſimpliciſſimæ: ne quaſi ciborum redũdantia ſtomacho; ſic p̃ceptorum varietas illorũ ingenio tumultum faceret. Cum vero iam in lris aliquãtulum progreſſi ſunt: quaſi ſolidior quidam numeroſiorque cibus eſt illis porrigendus: vt non modo lac pulpamentum q; deguſtent: verum etiã oſſa neruoſq; poſſint obrodere. Quare non tam cum rudibus nouicijſq; rei litterariæ profeſſoribus: quam cum prouectis vel potius cum magiſtris ipſis ſermo mihi in his commentarijs habendus eſt. Tuę vero celſitudini extremum hunc artis grammaticę laborẽ meum dedicandi illa ratio maxime fuit: quod nemo eſt qui non intelligat quantę ſit tibi curę rem publicam hanc Hiſpanam cum cæteris rebus: tum vel præcipue in re litteraria q̃ florentiſſimam efficere. Quanta diligentia diſciſſimos liberos tuos in hac diſciplina erudiendos curaueris. Quam tibi ſit iucundum quod non modo adoleſcentes nobiliſſimi: qui ſunt tuo miniſterio dedicati; verumetiam reliqui omnes omniũ ætatum atq; ordinum homines dent operam vel præcipuam literis: quas antehac quaſi nimis delicatas atq; animorum eneruatices oderant. Quodq; alter ſexus de ſe iam preſtat: quod viri ante hac votis omnibus vix audebant exoptate. Nam quid ego referam quas ad me litteras ab hinc ſeptenniũ celſitudo tua dedit? Quas præterea mihi Archiepiſcopus Illiberritanus ex tuis verbis atq; ſententia reddendas curauit: vt inductiones meas quas de ſermone latino ædideram: e regione verſuum Hiſpanienſes faceremus? Nemo igitur me æquus iudex ambitioſe atq; petulanter feciſſe iudicabit, q, leuiſſimis de rebus ſcribens vigilias meas auſus ſum maieſtati regiæ dedicare: cũ preſertim quicq̃d

eſt grammatice, tantæ principici dedicauerit: cum præſertim ab ipſa per litterās fuerit admonitus, vt iſdem de rebus ſcribe ret. Neq; petulanter. cum grammatice non debeat res parua iudicari, quod multis rationibus confirmat. Ambitioſe. hoc eſt, quod nos inſinuauerimus: regiæ familiaritati, ut honores aut aliquam bonam gratiam aucuparemur: a qua ſuſpitione ſe purgat cum dicit ſe iuſſum iiſdem de rebus ſcripſiſſe. Petulanter. i. impudenter & procaciter. quod videlicet illepidū fue rit donum, quod eſt de rebus leuiſſimis & parui precij: quod tamen excuſatur oſtendendo rei litterariæ dignitatem.

illud eſt: quod elaboramus: tuis auſpicijs tuoq; im/perio ſimus aggreſſi: neq;: vt ille inquit: exiſtimari parua debeant: ſine quibus magna conſtare non poſſunt. An vero eſt qui paruam audeat artem illam appellare: qui ſermo latinus continetur: in quo religionis noſtræ imprimis ſacramenta quaſi depoſitum quoddā fideliſſime ſeruantur? Quę cum reliquis omnibus diſciplinis iſta eſt coagmen tata: vt nec ab alijs facile ſecerni: illæ vero ab hac quemadmodum diſiunganī: nec intelligi vllo mo do poſſit. Nam oro te atq; per deum immortalē obteſtor; quotam ſibi vitæ noſtrę partem reliquæ omnes diſciplinę vendicant? Quoties in eum ſer monem incidimus; vt de numeris magnitudini-buſq;? quoties vt de vocum aſtrorumq; ratione? quoties vt de moribus; rerumq; natura? quoties vt de medicina deq; ciuilis & pontificij iuris ſcientia? quoties vt de religione atq; de re diuina diſpute-mus? At vero grammatice omni in loco omniq; tempore ita præſto eſt: vt ſi quid legas: ſiquid ſcri-bas: ſi cum alio loquaris: ſi denique tecum ipſe q̄d cogites; ſine illa efficere nullo modo poſſis.

Atq; vt de illa Fabius veriſſime ſcripſit: neceſſaria eſt pueris: iucunda ſenibus: dulcis ſecretorum co/mes: & cuius amor; vt idem autor ſcribit: non ſcho larum temporibus: ſed vita terminatur. Et quiſq̄ eſt adeo ſtupidus & a communi ſenſu alienus; qui audeat hāc artem tenuem atq; ieiunam appellare; & indignam: cuius libri Auguſtę noſtrę debuerint dicari, cum videamus non modo viros ſummo in genio ſingulariq; doctrina præditos, huius diſci/plinæ opera maximis principibus dedicaſſe: verū etiā duces ipſos imperatoreſq; in media totius or-bis terrarū adminiſtratione occupatos: volumina iiſdem de rebus ſcripta reliquiſſe? Sed ego demēs qui, de re iam pridem Celſitudini tuę cōpertiſſima pluribus diſputem? Illud modo tantum hic dicā: quod alio in loco magna ſcholaſticorum frequen-tia teſtatus ſum: tuū atq; dulciſſimi cōiugis tui prę ſidium implorans. Vos, inquam, clariſſimi atq; in-uictiſſimi principes: quorū ductu aſpiciſq; totius Hiſpaniæ membra diſſipata in vnum prope cor/pus rediere: curate obſecro ne fœlicitati; quam no ſtro ſæculo dediſtis; hoc vnum latini ſermonis or-nanentum deſit ampliſſimum.

Ille inquit. Quintilianus eſt: qui oratoriarū inſtituto-num libro i. hoc ſcribit. An vero eſt qui, neceſſitatem ſimul & dignitatem huius artis oſtendit. Sermo con tinetur, nam hoc præſtat ars, vt ſermoni vitium aliqd' irrepere nō poſſit. Sacramenta. & myſteria & ſacra ſecreta. Quaſi depoſitum, hoc ex Quintiliano quoq; deductum eſt, qui de litteris ſcribens ait. hic eſt vſus lit terarū, vt cuſtodiāt voces, & velut depoſitū reddāt le gētib9: nā depoſitū p̄fecte ſeruādū: & cū repoſcitur ſū ma fide reddēdū eſt. Coagmētata. cōiuncta & cōglu tinata. Nec ab alijs. nā in hoc eius dignitas oſtēditur, q̄d' ab alijs omnib9 eſt abſoluta, cū reliquæ ſine illa cō ſiſtere nō poſſint. Nam oro te. neceſſitatem huius ar-tis demonſtrat. q; nulla vitæ pars illius officio vacare poteſt: cum reliquæ omnes raro in vſum veniant. Quotam. interrogatiue, quaſi dicat minimaq;: quia ra ro de illis fit ſermo cum ſine hac nec momēto, vt ſic di xerim. temporis eſſe poſſimus. De numeris. quod eſt arithmeticæ opus. De magnitudinibus. quod eſt geo/metriæ. De vocum ratione. de quibus eſt muſica. Aſtrorum. de quibus eſt aſtrologia. De moribus. q̄d' ad ethicen pertinet. De rerum natura. quod ad phiſi-cen pertinet. De re diuina. quæ dicitur græce theolo/gia. Ita preſto eſt. ideſt preſens. Vt ſi quid legas. hic locus ex proœmio Ciceronis in libro de officijs tranſ-latus eſt. Nulla inquit vitæ pars, neq; publicis, neq; priuatis, neq; forenſibus, neq; domeſticis in rebus, neq; ſi tecum agas quid, neq; ſi cum altero contrahas: vaca re officio poteſt. Fabius. M. Fabius Quintilianus, qui oratorum inſtitutionum libro hoc ſcribit. Iucunda ſe nibus. quia etiam citra neceſſitatem, altiſſimam quoq; eruditionem exercere poteſt. Dulcis ſecretorū comes: quia per illam dulces curas, cogitationeſq; noſtras lit teris mandamus. Cuius amor. ideſt voluptas quæ ex illa percipitur, non terminatur dū in ſcholis verſamur ſed morte ſola. Et quiſq̄ eſt. ad præfationis epilogum accedit. A com muni ſenſu. non quemadmodum phy ſici qui potentiā illam ſuperiorem, quinq; ſenſibus cō munem, ſenſum appellant. Sed vt Cicero, p eo in quo plæriq; omnes ſapientes conueniūt. Sic Quintilianus in primo, ſenſum ipſum qui communis dicitur, vbi di-ſcet. cum ſe a congreſſu ſegregarit. Seneca in Epiſto lis: hoc philoſophia promittit ſenſum communem & humanitatē. Horatius. communi plane ſenſu caret. Tenuem atq; ieiunam. ideſt aridam & ſterilem. Ma ximis principibus. vt Iulius pollux ad Commodū Cæ ſarem de vocabulis atq; arte grammatica. Duces im peratoreſq;. vt Cæſar qui de analogia libros ſcripſit. Compertiſſima, ideſt certa & explorata. Alio in loco in repetitione ſecūda, in quā de litteris diſputauimus.

SVPPOSITVM DE AVTORIBVS GRAMMA-ticæ latinæ. In quo doctiſſimus quiſq; conſentit.

ED QVIA NOSTRI SAECVLI SCRIPTORIBVS eatenus fides adhibenda eſt: quatenus ea q̃ nobis afferunt ratione probauerint, nemoq; eſt adeo imperitus: qui iam non intelligat antiquis autorib⁹ ideo aſſentiendum eſſe: quia ſic locuti ſunt, Iunioribus vero quia quod nobis perſuadere volunt illorum autoritate freti probare contendunt: neceſſariũ eſſe duxi hoc in loco demonſtrare quantum fidei ſcriptorum cuiq; ſit habẽdũ. Neq; enim omnibus illis paſſim atq; indifferenter credere debemus; ſed illis duntaxat; qui floruerunt intra ducentos circiter quinquaginta annos ab ortu Ciceronis ad Antoninum Pium, hoc eſt ante Chriſtianum natalem annis cẽtum ad centeſſimum quinquageſimum: ex quo ſalutem Chriſtianam numeramus. Nam & latinus ſermo; quemadmodum & cætera mortalia; aliquando incœpit: habuitq; ſuam infantiam, in qua vir quicq; effari potuit. Sic locuti ſunt Aborigines primum cum Faunis Vatibuſq;. Sic deinceps Latini & Albani. Sic poſtea Romani ad annum quartumdecimum ſupra quingenteſimũ ab vrbe condita: quo Liuius Liuij ſalinatoris libertus fabulam primus latinis verſibus ædidit. Hũc ſecuti ſunt ex poetis Ennius, Nęuius, Plautus, Cecilius, Terentius, Pacuuius, Lucilius, Actius, Turpilius, Affranius, Tintinnius, Lucius, Laberius, Põponius. Ex Oratoribus, Cæthegus, Cato, Sex. Aelius, Gallus, Scipiones, Naſica & duo Aphricani, Gracchi pater & duo filij. Lælius alijq; cõplures; quos Cicero in libro de claris oratoribus ad ſua vſq; tẽpora cõmemorat. Ex iure cõſultis, Papyrius, Appij duo, Coruncanus, Attilius, Manilius, Brutus, Rutilius, Virginius, Antipater, L. Craſſus, Q. Mutius, Lucillius, Iuuẽtius. Fuerit atq; hæc latini ſermõis puerilia: in qua multa q̃dem emẽdate atq; diligẽter: plæraq; tamẽ nimis antique duriterq; dicta ſunt. At vero illius iuuẽta: in qua & lacertos mouere & vires ſuas oſtẽtare cœpit: cũ Cicerone orta eſt; cœpitq; cũ Cæſare Hadriano cõſeneſcere. Hac ętate fuerũt autores illi q̃ latinam linguam locupletarũt: quoſq; imitãdos eſſe dicimus. Ex poetis Catullus, Varro, Lucretius, Vergilius, Horatius, Manilius, Tibullus, Propertius, Ouidius, Germanicus, Auienus, Macer, Perſius, Seneca, Lucan⁹, Valeri⁹ Flacus, Silius Italicus, Martialis, Iuuenalis, Papinius. Ex Oratoribus variarũ rerũ ſcriptorib⁹, Cicero, Cæſar, Brutus, Seruius Sulpitius, Pollio, M. Varro, Nigidius, Cato Vticẽſis, Cęlius, Victruuius, Columela, Celſus, Iginius, Pedianus, Feſtus Marcellus, Mela, Apicius, vterq; Seneca, vterq; Plinius, Quintilianus. Ex Hiſtoricis vero, Salluſtius, Nepos, Liuius, Valerius Maximus, Feneſtella, Solinus, Iuſtinus, Tranquillus, Tacitus, Curtius, Florus, Aemilius. Ex iurecõſultis, Alphen⁹, Offili⁹, Aufidius, Namuſa, Flauius, Proculus, Antiſtius, Gellius, Trebatius, Caſſellius, Tubero, Capito, Caſius, Sabini duo, Labeones tres, Nerua pater & filius, Pegaſus, Iaboleus, Celſus, Neratius, Alburnus, Iulianus, Poſt Hadrianũ cœpit in dies latinus ſermo lãguere & quodã quaſi ſenio contabeſcere q̃d nimis factũ eſt ſub aduentũ Gotthorũ in Italiã regnũq; Longobardorũ ad fatalem illã totius humani gñis peſtẽ Mahumeteã: q̃ cũ oĩbus ingenuis & bonis artibus ſermonẽ quoq; latinũ intercepit. Hanc igit̃ recte dixerimus latinæ linguæ ſenectutẽ: q̃ cũ annos ꝑpe quadringẽtos quinquaginta ægre ſpm̃ duxiſſet; tãdẽ cũ imperio ꝓpli Romani extincta eſt. Hoc temporum interuallo pauci admodum repiunt̃ autores tollerabiles illi q̃dem: ſed q̃ nullo modo cum ſuperioribus debeãt cõparari. Ex Poetis & Grãmaticis aliarumq; rerum ſcriptoribus, Auſonius, Claudianus, Serenus, Diomedes, Phocas, Gellius, Macrobius, Acron, Porphyrion, Victorinus, Donatus, Sergius, Seruius, Priſcianus, Apuleius Socraticus, Apuleius grammaticus, Vegetius, Frontinus. Ex Hiſtoricis, Spartianus, Capitolinus, Trebelius, Lãpridius, Volcatius, Vopiſcus, Eutropius, Damaſus, Oroſius. Ex iurecõſultis, Arrianus, Aphrican⁹, Arcadius, Caius Caliſtrat⁹, Florentinus, Largus, Hermogeneſis, Martianus, Modeſtinus, Marcellus, Mela, Papinianus, Paulus, Scęuola, Tryphonius, Venuleius, Vulpianus. Ex ijs q̃ ꝓ religiõe nr̃a ſcripſerunt, Tertullianus, Iuuencus, Cyprianus, Lactãtius, Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, Ruffin⁹, Seduli⁹, Licinius, Prudẽtius, Sidonius, Boetius, Caſſiodorus, Gregorius, Iſidorus, Proſper. Qui ſequunt̃ q̃d ad latini ſermõis rationẽ attinet: nec digniq̃dẽ ſunt: quorũ meminiſſe debeamus. Qui autores cũ ſint in triplici tporũ diuerſitate poſiti, illorũ tm̃ autoritate nitemur; q̃ fuerunt medij.

¶ Prima nominis declinatio.

Nominatiuo hæc musa.
Genitiuo musæ.
Datiuo musæ.
Accusatiuo musam.
Vocatiuo o musa.
Ablatiuo a musa.
Plurali Nominatiuo musæ.
Genitiuo musarum.
Datiuo musis.
Accusatiuo musas.
Vocatiuo o musæ.
Ablatiuo a musis.

¶ Secunda declinatio.

Nominatiuo hic dominus.
Genitiuo domini.
Datiuo domino.
Accusatiuo dominum.
Vocatiuo o domine.
Ablatiuo a domino.
Plurali Nominatiuo domini
Genitiuo dominorum.
Datiuo dominis.
Accusatiuo dominos.
Vocatiuo o domini.
Ablatiuo a dominis.
Nominatiuo hoc templum.
Genitiuo templi.
Datiuo templo.
Accusatiuo templum.
Vocatiuo o templum.
Ablatiuo a templo.
Plurali Nominatiuo templa
Genitiuo templorum.
Datiuo templis.
Accusatiuo templa.
Vocatiuo o templa.
Ablatiuo a templis.

¶ Tertia declinatio.

Nominatiuo hic sermo.
Genitiuo sermonis.
Datiuo sermoni
Accusatiuo sermonem.
Vocatiuo o sermo.
Ablatiuo a sermone.
Plurali Nominatiuo sermões
Genitiuo sermonum.
Datiuo sermonibus.
Accusatiuo sermones.
Vocatiuo o sermones.
Ablatiuo a sermonibus.
Nominatiuo hoc tempus.
Genitiuo temporis
Datiuo tempori.
Accusatiuo tempus
Vocatiuo o tempus
Ablatiuo a tempore.
Plurali Nominatiuo tempora
Genitiuo temporum.
Datiuo temporibus.
Accusatiuo tempora.
Vocatiuo o tempora.
Ablatiuo a temporibus.

¶ Quarta declinatio.

Nominatiuo hic sensus.
Genitiuo sensus.
Datiuo sensui.
Accusatiuo sensum.
Vocatiuo o sensus.
Ablatiuo a sensu.
Plurali Nominatiuo sensus.
Genitiuo sensuum.
Datiuo sensibus.
Accusatiuo sensus.
Vocatiuo o sensus.
Ablatiuo a sensibus.
Nominatiuo hoc veru.
Genitiuo veru.
Datiuo veru.
Accusatiuo veru.
Vocatiuo o veru.
Ablatiuo a veru.
Plurali Nominatiuo verua.
Genitiuo veruum.
Datiuo verubus.
Accusatiuo verua.
Vocatiuo o verua.
Ablatiuo a verubus.

¶ Quinta declinatio.

Nominatiuo hic dies.
Genitiuo diei.
Datiuo diei.
Accusatiuo diem.
Vocatiuo o dies.
Ablatiuo a die.
Plurali Nominatiuo dies.
Genitiuo dierum.
Datiuo diebus.
Accusatiuo dies.
Vocatiuo o dies.
Ablatiuo a diebus.

¶ Adiectiua primæ & secundæ.

Nominatiuo bonus bona bonum.
Genitiuo boni bonæ boni.
Datiuo bono bonæ bono.
Accusatiuo bonum bonam bonum.
Vocatiuo o bone bona bonum.
Ablatiuo a bono bona bono.
Plurali Nominatiuo boni bonæ bona
Genitiuo bonorum bonarum bonorum.
Datiuo bonis.
Accusatiuo bonos bonas bona.
Vocatiuo o boni bonæ bona.
Ablatiuo a bonis.

¶ Adiectiua tertiæ.

Nominatiuo hic & hæc & hoc prudens.
Genitiuo prudentis.

Datiuo prudenti.
Accusatiuo prudens
Vocatiuo o prudens,
Ablatiuo a prudente vel prudenti.
Plurali Ntō prudentes & prudētia.
Genitiuo prudentium vel prudentum.
Datiuo prudentibus.
Accusatiuo prudentes vel prudentia,
Vocatiuo oprudentes vel prudentia.
Ablatiuo a prudentibus.
Nominatiuo hic & hæc breuis & hoc breue,
Genitiuo breuis.
Datiuo breui.
Accusatiuo breuem & breue.
Vocatiuo o breuis & breue.
Ablatiuo a breui.
Plurali nominatiuo breues & breuia.
Genitiuo breuium.
Datiuo breuibus.
Accusatiuo breues & breuia.
Vocatiuo o breues & breuia.
Ablatiuo a breuibus.
Nominatiuo hic & hęc breuior & hoc breuius.
Genitiuo breuioris.
Datiuo breuiori.
Accusatiuo breuiorem & breuius.
Vocatiuo o breuior & breuius.
Ablatiuo a breuiore vel breuiori.
Plurali Nominatiuo breuiores & breuiora.
Genitiuo breuiorum.
Datiuo breuioribus.
Accusatiuo breuiores & breuiora.
Vocatiuo o breuiores & breuiora.
Ablatiuo a breuioribus.
Nominatiuo hic acer, hęc acris, hoc acre.
Genitiuo acris.
Datiuo acri.
Accusatiuo acrem & acre.
Vocatiuo o acer, acris, & acre.
Ablatiuo ab acri.
Plurali nominatiuo acres & acria.
Genitiuo acrium.
Datiuo acribus.
Accusatiuo acres & acria.
Vocatiuo o acres & acria.
Ablatiuo ab acribus.

¶ Irregularia.

Nominatiuo hęc domus,
Genitiuo domi vel domus.
Datiuo domui.
Accusatiuo domum.
Vocatiuo o domus.
Ablatiuo a domo.
Plurali Nominatiuo domus.
Genitiuo domorum vel domuum.
Datiuo domibus.
Accusatiuo domos vel domus.
Vocatiuo o domus.
Ablatiuo a domibus.

Plurali Nominatiuo duo duę duo.
Genitiuo duorum duarum duorum.
Datiuo duobus duabus duobus.
Accusatiuo duos vel duo duas duo.
Vocatiuo o duo duę duo.
Ablatiuo a duobus duabus duobus.
Plurali Nominatiuo ambo ambæ ambo.
Genitiuo amborum ambarum amborum.
Datiuo ambobus ambabus ambobus.
Accusatiuo ambos vel ambo ambas ambo.
Vocatiuo o ambo ambæ ambo.
Ablatiuo ab ambobusambabus ambobus.
Nominatiuo hoc plus.
Genitiuo pluris.
Datiuo pluri.
Accusatiuo plus.
Vocatiuo o plus.
Ablatiuo a pluri.
Plurali Noīatiuo plures & plura
Genitiuo plurium.
Datiuo pluribus.
Accusatiuo plures & plura.
Vocatiuo o plures & plura.
Ablatiuo a pluribus.

¶ Pronoīs prima declinatio.

Nominatiuo ego.
Genitiuo mei:
Datiuo mihi vel mi.
Accusatiuo me.
Ablatiuo a me.
Plurali nominatiuo nos.
Genitiuo nostrum vel nostri.
Datiuo nobis.
Accusatiuo nos.
Ablatiuo a nobis.
Nominatiuo tu.
Genitiuo tui.
Datiuo tibi.
Accusatiuo te.
Vocatiuo o tu.
Ablatiuo a te.
Plurali Nominatiuo vos.
Genitiuo vestrum vel vestri.
Datiuo vobis.
Accusatiuo vos.
Vocatiuo o vos.
Ablatiuo a vobis.
Genitiuo sui.
Datiuo sibi.
Accusatiuo se.
Ablatiuo a se.
Plurali genitiuo sui.
Datiuo sibi.
Accusatiuo se.
Ablatiuo a se.

¶ Secunda pronominis declinatio.

Nominatiuo hic hæc hoc.
Genitiuo huius.

Datiuo huic.
Accuſatiuo hunc hanc hoc.
Ablatiuo ab hoc hac hoc.
Plurali Nominatiuo hi hæ hæc.
Genitiuo horum harum horum.
Datiuo his.
Accuſatiuo hos has hæc.
Ablatiuo ab his.
Nominatiuo iſte iſta iſtud.
Genitiuo iſtius.
Datiuo iſti.
Accuſatiuo iſtum iſtam iſtud.
Ablatiuo ab iſto iſta iſto.
Plurali Nominatiuo iſti iſtę iſta.
Genitiuo iſtorum iſtarum iſtorum.
Datiuo iſtis.
Accuſatiuo iſtos iſtas iſta.
Ablatiuo ab iſtis.
Nominatiuo ille illa illud.
Genitiuo illius.
Datiuo illi.
Accuſatiuo illum illam illud.
Ablatiuo ab illo illa illo.
Plurali Nominatiuo illi illæ illa.
Genitiuo illorum illarum illorum.
Datiuo illis.
Accuſatiuo illos illas illa.
Ablatiuo ab illis.
Nominatiuo ipſe ipſa ipſum.
Genitiuo ipſius.
Datiuo ipſi.
Accuſatiuo ipſum ipſam ipſum.
Ablatiuo ab ipſo ipſa ipſo.
Plurali Nominatiuo ipſi ipſæ ipſa.
Genitiuo ipſorum ipſarum ipſarum.
Datiuo ipſis.
Accuſatiuo ipſos ipſas ipſa.
Ablatiuo ab ipſis.
Nominatiuo is ea id.
Genitiuo eius.
Datiuo ei.
Accuſatiuo eum eam id.
Ablatiuo ab eo ea eo.
Plurali Nominatiuo ei vel ij eæ ea.
Genitiuo eorum earum eorum.
Datiuo eis vel ijs.
Accuſatiuo eos eas ea.
Ablatiuo ab eis vel ijs.

¶ Tertia pronominis declinatio.

Nominatiuo meus mea meum.
Genitiuo mei meæ mei.
Datiuo meo meæ meo.
Accuſatiuo meum meam meum.
Vocatiuo o mi mea meum.
Ablatiuo a meo mea meo.
Plurali Nominatiuo mei meæ mea.
Genitiuo meorum mearum meorum.
Datiuo meis.
Accuſatiuo meos meas mea.
Vocatiuo o mei meæ mea.
Ablatiuo a meis.
Nominatiuo tuus tua tuum.
Vocatiuo caret.
Nominatiuo ſuus ſua ſuum.
Vocatiuo caret.
Nominatiuo noſter noſtra noſtrum.
Vocatiuo o noſter noſtra noſtrum.
Nominatiuo veſter veſtra veſtrum.
Vocatiuo caret.

¶ Quarta pronominis declinatio.

Nominatiuo hic & hæc & hoc noſtras.
Genitiuo noſtratis.
Datiuo noſtrati.
Accuſatiuo noſtratē & nr̄as
Vocatiuo o noſtras
Ablatiuo a noſtrati
Plurali Ntō nr̄ates & nr̄atia.
Genitiuo noſtratium.
Datiuo noſtratibus.
Accuſatiuo nr̄ates & nr̄atia
Ablatiuo o nr̄ates & nr̄atia
Ablatiuo a noſtratibus.
Ntō hic hęc & hoc veſtras.
Vocatiuo caret.

¶ Nomina per ſecundam declinationē pro nois declinata.

Ntō vnus vna vnū, vnius vni.
Ntō nullus nulla nullū, nullius nulli.
Ntō ſolus ſola ſolū, ſolius ſoli.
Ntō totus tota totū, totiꝰ toti.
Ntō alius alia aliud, alius ali.
Ntō alter altera alterum alterius alteri.
Ntō vter vtra vtrū, vtrius vtri.
Ntō neuter nentra neutrum. neutrius neutri.
Ntō vterq; vtraq; vtrumq;. vtriuſq; vtriq;.

¶ Ntō quis vel qui quæ qđ. vel quid.
Genitiuo cuius.
Datiuo cui.
Actō quē quā qđ vel quid.
Ablatiuo a quo qua quo vel qui.
Plurali Ntō qui quę quę.
Gtō quorū quarū quorū.
Datiuo quis vel quibus.
Accuſatiuo quos quas quæ.
Ablatiuo a quis vel quibus.

CONIVGATIO

¶ Compoſita aquis vel qui.

Quiſq; quæq; quodq; vel quidq;,cuiuſq;.
Quiſquis quidquid in nominatiuo & accuſatiuo tantum.
Quiſnam quænam quodnam vel quidnam,cuiuſnam.
Quiſpiam quæpiam quodpiam,velquidpiam,cuiuſpiam.
Quiſquam quæquam quodquam velquidquam,cuiuſquam.
Quiſputas quæputas quodputas vel quidputas,cuiuſputas.
Quicunq; quæcunq; quodcunq; vel quidcunq;.cuiuſcunq;.
Quidam quædam quoddam vel quiddam, cuiuſdam.
Quilibet quælibet quodlibet vel quidlibet,cuiuſlibet.
Quiuis quæuis quoduis vel quiduis,cuiuſuis.
Aliquis aliqua aliquod vel aliquid,alicuius.
Ecquis ecqua ecquod vel ecquid,eccuius.
Nequis nequa nequod vel nequid.necuius.
Nunquis,nunqua nunquod vel nunquid nuncuius.
Siquis ſiqua ſiquod vel ſiquid,ſicuius.
Vnuſquiſq; vnaquæq; vnumquodq; vel vnumquidq;.

CONIVGATIO.

IN coniugatione verborũ explicanda viſum eſt quædam tempora adijcere.ducliq; ſumus ad id faciẽ dum,tum antiquorum autoritate,tum rationem:tum etiam neceſſitate. Adiecimus inquã in indi catiuo alterum futurum in voce ſimile futuri ſubiunctiui. Imperatiuo in vtroq; tempore adieci mus voces alteras ſimiles futuro optatiui: alteras ſimiles præterito aut futuro ſubiunctiui. Optati uo præterea adiecimus duo tẽpora. Infinitiuo futurum proprium vltra duo illa circũloquia quæ vulgo habentur. Quod ſi quis dixerit fruſtra hæc tempora fuiſſe adiecta,cum ad aliorum modo rum tempora reduci poſſint: fruſtra igitur futurum optatiui ponimus,quia ſimilis eſt in voce præ ſenti ſubiunctiui. Fruſtra quaſdam imperatiui perſonas,cum ſimile ſint eiuſdem ſubiunctiui pari ribus perſonis .Non igitur per voces diſtinguntur tempora atq; modi uerborum, ſed ratione ſignificationis: quemadmo dum in dictionibus per caſus declinatis:caſus & numeri non vocibus,ſed ſignificationibus diſtinguntur: alioqui nomina tiuus & vocatiuus idem eſſent caſus:quia plærũq; ſimiliter deſinũt,ablatiuꝰ & ſeptimus caſus vtriuſq; nũeri,datiuus quoq; & ablatiuus plurales,quia ſemper eodem modo terminantur. Quod ſi multo cõmodius eſt verborũ qualitates cũ ſuis tem poribus diſtincte poni:etiam ſi aliquod interim addiſcentibus idſpendium fuerit,quã omnia miſcere atq; inculcare: id quod Ioannes Paſtrana fecit confundendo modos cum temporibus:conſulamus boni:atq; patiamur hanc tantulã morã, quæ ſit nobis poſtea magnã allatura vtilitatem. Adiecimus inquam in indicatiuo tẽpus futurũ quod perfectum dicimus:quoniam alterum quod in vſu frequentiori imperfectum dici oportet. Nam qui dicit ego amabo vxorem:nihil aliud deſignat,quam futurum eſſe tempus in quo vxorem amare inchoabit,quemadmodũ qui dicit amo & amabã. Qui vero dicit amaucro,non minus impoſiturum eſſe finem uxoris amãdæ ſignificat:quam is qui dicit ego amaui & ego amauerã. Et ne ꝓlibidine no ſtra hocdixiſſe uideamur:attulimus.M.Varronis uerba ex ſecũdo de analogia libro:quædã,inquit,ſunt tẽpora imperfecta, ut à diſco,diſcebã,diſcam,quædam vero perfecta.ut didici,didiceram,didecero. Vides inter tempora uoceſq; indicatiui modi a Varrone poſitũ didicero in futuro perfecto:quod eſt ſimile futuro ſubiunctiui modi? Quare ſi quis dixerit cũ didicero bu colica.Verg.ceſſabo a labore,ſubiunctiuus eſt Quod ſi dixerit,intra decem dies dedicero bucolica Verg.indicatiuus eſt. Et quemadmodũ aliubi diximus pluſquã perfectum indicatiui modi poni pro præterito perfecto,ſi non ad aliud præteritũ refe ratur:id nunc dicimus de futuro perfecto:uteius manifeſta ſignificatio apparet:indigere altero futuro ad quod referatur.Vt Cicero in epiſtis ad Appium.& ſi cũ tu in ꝓuinciã veneris ego annuũ munus cõfecero.ideſt a me confectum erit. Imperati ui quoq; modi ſecundis perſonis præſentis tẽporis vtriuſq; numeri uoces futuri optatiui earundem perſonarũ ſimiles adieci mus,vt ama vel ames amate vel ametis.Terentius in heauton.ſolicitudinem iſtam quæ te excruciat:omittas.quod tantũ ſigni ficat quantum omitte. Horatius.iij.carmi. Per meos fines & aprica rura lenis incedas. abeaſq; in paruis æquus alũnis.qđ valet incede:& abi. Iam cũ negatione prohibendo frequens eſt hic dicẽdi modus,vt ne neges.ne facias. ne dicas.pro ne ne ga, nefac,ne dic. Nam prohibitiuus modus ad imperatiuũ refertur:quod ꝓhibere quodãmodo eſt imperare. Sed & alias ſignificationes hic modus habet. Eſt enim & præcatiuus.Vergilius. Parce pio generi, & proprius res aſpice noſtras. Eſt & exhortatiuus,ut o iuuenes tectis ſuccedite noſtris. Eſt & conceſſiuus,vt I ſequere italiã ventis,pete regna ꝓpndas. Et eſt execratiuus,vt Iuuenalis:ite quibus grata eſt picta lupa barbara mitra. In futuro vero impatiui cur omnes voces præ teriti perfecti ſiue futuri ſubiunctiui præterquã primæ perſonæ ſingularis addiderimus:res ipſa nos admonuit.nã voces illæ ꝓ modum imperandi frequenter reperiuntur. Cicero in ſecundo de oratore.tu quẽadmodũ his ſatiſfacias,videris. Iuue.græculus eſuriens in cœlũ iuſſeris ibit. Per.dixeris hæc inter varicoſos centuriones. Et illud eiuſdem. verterit hunc dominus: momento turbinis exit Marcus dama.nec eſt neceſſe ſuppleri coniugationem,vt ad modum ſubiunctiuũ huiuſmodi conſtru ctiones referantur. Iam vero illa ex euangelio:tu videris & vos videritis,ſatis liquet ad huiuſmodi tempus pertinere:quã quam apud græcos loca illa futuri ſunt indicatiui. Cum particula negatiua frequentius hæc conſtructio reperitur. Vergi lius in tertio Aenei. Hic tibi nequa more fuerint diſpendia tãti.Horatius in epiſtolis. Mancipijs locuplex eget æris Cappa

docũ rex. nefueris hic tu. Plaut⁹ in Epidico. Vbi voles pater eſſe, ibi eſto, vbi nolis, ne fueris pater. Quæ voces nõ magis ſub iũctiui ſũt quã ille, quas futuro pfecto indicatiui tribuim⁹: cũ nõ voces ſed ſignificationũ diuerſitas faciat diſtinctos modos. Optatiui modi præteritũ pfectũ extricauim⁹ a preſenti. pterea qđ in ſermõe Hiſpano vtrumq; tps ſub eadẽ voce diuerſos habet ſenſus. Tempus præteritum perfectũ ſubiunctiui præterito adiecimus ſimile. d uctitum Diomedis autoritate, tũ eiam ratione ſignificationis, quæ in vſu frequẽter reperitur, Vergilius ſexto Aenidos. Hac Troiana tenus fuerit fortuna ſecuta &. Lucanus in ſecundo. Sed cõditor arcis finxerit iſta Tages. Cicero in libello de fato. Poſidonius pace magiſtri dixerim, quædam commiſci videtur. quamquam hic dicendi modus magis videatur futuri temporis huiuſmodi, quam præteriti. Eſt quoq; figura loquendi cũ officium pretermiſſum fuiſſe a nobis, aut ab alijs conquerimur, quæ locutio ad hunc modũ referri poteſt, qualis eſt illa apud Terentium in andria, hem prædiceres. Idem in Heauton. fortaſſe iniquior erat, paterctur. Idem in Phormione. ſumeret vel fœnore. Vergilius quarto Aeneidos. Facies in caſtra tuliſſem, i mpleſſemq; foros flammis natũq; patremq; cum genere extinxem, memet ſuper ipſa dediſſem. Idem in eodem. eadem me ad fata vocaſſe s. Idem ambas ferro dolor atq; eadem hora tuliſſet. Subiunctiuus cũ ab eo dicatur, quod aliud verbũ ſibi adiungi deſideret, idq; niſi per coniunctionem fieri non poſſit, non omnes coniugationes omnibus temporibus conueniunt, ſed queda m quibuſdam. Sed ideo hæc coniunctio cũ in verbo ſubiunctiuo præponitur, quia plæriſq; huiuſmodi temporibus aptari poteſt. Illud tamen aduertẽdũ ſubiunctiui tẽpora non eſſe ſatis explicita. nam & præſens magis ſignificat futurũ aut inſtans, quã tẽpus præſens. vt ſi dixeris venio vt legam. lego vt intelligam. Preteritum quoq; imperfectum nonnunquam in tempore preſenti rem fieri ſignificat. ut Vergilius ſexto Aeneidos. Si nunc foret illa iuuenta. Idem in buccolicis. Nec tuus hic Meris, nec viueret ipſe Menalcas. Futurũ quoq; tempus aliquando ſignificat. vt Vergili9. Tyrias olim quæ euerteret arces. Idem, qui mare qui terras omni ditione tenerẽt. Præteritũ quoq; perfectũ plærũq; ſenſum habet futuri. vt Terẽtius in Andria. Si inde te eximerim, ego pro te molam. Idem in eodem. Certe ſi reſciuerim, atq; in vſu frequenti eſt. vt ſic dixerim, cũ aliquid improprie, aut barbare loquimur. Quare non ſine cauſa Gellius in ambiguo reliquit an eiuſmodi voces præteriti an futuri ſubiunctiui eſſent. Eſt & alia ſubiũctiui ſignificatio per modũ concedendi, quæ quidem verbi qualitas ab alijs modis diſtinguenda fuit: vt eſſent modi ſex. Cicero in Academicis. ſed fuerint illa vetera, ſi vultis illa cognita. Idem in ſecũdo de finib⁹. ſed eſto fecerit, ſi ita vis. Vergilus quarto Aeneidos. Verũ anceps pugnæ fuerat fortuna, fuiſſet. In futuro quoq; reperitur hic modus. vt Cicero in Academicis. Age reſtitero Peripateticis, ſuſtinuero epicureos. & per alterũ futurũ ſimile præterito. Vergilius ſecundo Georgicorũ. Haud alios prima naſcentis origine mũdi illuxiſſe dies, aliumue habuiſſe tenorem crediderim. Idem in eodem. Non ego te menſis & dijs accepta ſecũdis tranſierim Rhodia.

¶Coniugatio huius vebi r ſum.

SVm, Es, Fui, Eſſe, Ens, Futurus.

¶Indicatiuo modo.

Tempore præſenti. Sum. es. eſt. Sumus. eſtis. ſunt.
Præterito imperfecto, Eram. eras. erat. Eramus. eratis. erant.
Præterito perfecto. Fui. fuiſti. fuit. Fuimus. fuiſtis. fuerunt vel fuere.
Præterito pluſq̃ perfecto. Fueram. fueras. fuerat. Fueramus. fueratis. fuerant.
Futuro imperfecto, Ero. eris. erit. Erimus. eritis. erunt.
Futuro perfecto. Fuero. fueris. fuerit. Fuerimus. fueritis. fuerint.

¶Imperatiuo modo.

Tempore præſenti. Es vel ſis. ſit. Simus. eſte vel ſitis. ſint.
Futuro. Eſto vel fueris. eſto vel fuerit. Fuerimus. eſtote vel fueritis. ſunto vel fuerint.

¶Optatiuo modo.

Tempore præſenti. vtinam Eſſem. eſſes. eſſet. Eſſemus. eſſetis. eſſent.
Præterito imperfecto. vtinam Eſſem. eſſes. eſſet. Eſſemus. eſſetis. eſſent.
Præterito perfecto. vtinam Fuerim. fueris. fuerit. Fuerimus. fueritis. fuerint.
Præterito pluſq̃ perfecto. vtinam Fuiſſem. fuiſſes. fuiſſet. Fuiſſemus. fuiſſetis. fuiſſent.
Futuro. vtinam Sim. ſis. ſit. Simus. ſitis. ſint.

¶Subiunctiuo modo.

Tempore præſenti. Cum Sim. ſis. ſit. Simus. ſitis. ſint.
Præterito imperfecto. Cum Eſſem. eſſes. eſſet. Eſſemus. eſſetis. eſſent.
Præterito perfecto. Cum Fuerim. fueris. fuerit. Fuerimus. fueritis. fuerint.
Præterito pluſq̃ perfecto. Cum Fuiſſem. fuiſſes. fuiſſet. Fuiſſemus. fuiſſetis. fuiſſent.
Futuro. Cum Fuero. fueris. fuerit. Fuerimus. fueritis. fuerint.

¶Infinitiuo modo.

Tempore præſenti. Eſſe. Præterito. Fuiſſe. Futuro. Fore vel futurum.

SVm,es,fui. Hoc verbũ ideo præpoſuim⁹ alijs verbis regularibus, quia neceſſariũ fuit ad circũloquia verborũ paſſiuorũ aut paſſiuã vocẽ habẽtiũ declinanda. In imperatiuo.es. vel ſis poſuimus, quanquã alias diximus, ſis, nõ eſſe hmõdi vocẽ ſed, es, tantũ. Nã ſi hẽt, ſit, &, ſimus, & ſite, & ſint, cur nõ hẽt & ſis? Et cũ Verg. dixit primo æneidos. Sis bono felixq; tuis: cur magis ſit optaui, ſis, q̃ deprecatiui, hoc eſt, imperatiui modi? Sed quod de ſite, dixi: apud antiquiores tantũ fuit, vt apud Plautũ in Curgulione: ſite mihi volẽtes propiciæ. & in eodẽ. ſite cauſa mea Lydi barbari, Suſtulimus vero quod alij pperã poſuerunt. eſſendi. eſſendo. eſſendũ: quæ gerũdia nuſquã apud latinos reperiri veriſſime ſcripſit Valla. Ens vero & ſi latine dici nõ poſſe Seneca in quadã epiſtola aſſeuerat: poſſimus tamẽ illũ qa Priſcianus ait apud antiquos fuiſſe, & ab eo cõpoſita abſens & preſens adhuc extãt: & philoſophi neceſſitate coacti vtuntur eo ad exprimendũ qd̃ ex græco intetpretat. on, vſa, on. p hic ens, hæc ens, hoc ens. Futurorũ quoq; ab alio verbo ſumptũ eſt qd̃ in vſu nõ extat. hoc eſt fuo fuis, a quo etiã mutuati ſumus præteritũ & tẽpora quæ ab eo formãt. Fore quoq; ab eo qd̃ eſt forẽ ſumptũ eſt, pro eo qd̃ futurũ eſt. circũloquiũ videlicet futuri infinitiui modi. Cõpoſita vero ab hoc verbo rationẽ ſimplicis ſequũtur: niſi quod poſſum a pos & ſum, aliquando recipit. t. mediã vt potes. poteſt, poteſtis. poterã, In imperatiuo poteſt. poteſtote. In præterito & tẽporibus ab eo formatis. f. mutatur in. t. ut potui. In futuro quoq; indicatiui. t. interponitur: vt potero. Et in participio præſentis tẽporis, vt potens quod magis nomẽ eſſe videtur. Inuenimus quoq; poſſetur pro poſſet. Quadrigarius apud Marcellũ cũ non poſſetur diſcerni vtrius putaretur victiora. Poteratur pro poterat. Cælius apud eudẽ. ſine periculo belliẽ geri poteratur. Verg. quoq; libro octauo, liquido ve poteſtur electro dixit. Proſum quoq; a pro cõpoſitũ ſequenti vocali. d. recipit. Cũ præpoſitionibus frequẽter cõponitẽ his. ſ. ad. ab. in. de. inter. ob. pro. pre. ſuper. vt abſum. auſum. deſum. inſum. interſum. obſum. proſum, præſum. ſuperſum. Sed quemadmodum poſſum, accepit. t. pro. ſ. ita proſum euphoniæ deſeruiens accepit. d. quando ſequitur vocalis, vt proderam. prodero. prodeſſum.

¶Prima coniugatio.

AMo, amas, amaui, amare. Amandi, amando, amamdum. Amatum, amatu. Amans, amaturus. Amor, amaris. Amatus, amandus.

¶Actiua voce. Indicatiuo modo.

Tempore preſenti. Amo, amas, amat. Amamus, amatis, amant.
Preterito imperfecto. Amabam, amabas, amabat. Amabamus, amabatis, amabant.
Prætetito perfecto. Amaui, amauiſti, amauit. Amauimus, amauiſtis, amauerunt vel amauere.
Preterito pluſq̃ perfecto. Amauerã, amaueras, amauerat. Amaueramus, amaueratis, amauerãt.
Futuro imperfecto. Amabo, amabis, abit. Amabimus, amabitis, amabunt.
Futuro perfecto. Amauero, amaueris, amauerit. Amauerimus, amaueritis, amauerint.

¶Imperatiuo modo.

Tempore preſenti. Ama vel ames, amet. Amemus, amate vel ametis, ament.
Futuro. Amato vel amaueris, amato vel amauerit. Amemus vel amauerimus. amantote vel amaueritis, Amanto vel amauerint.

¶Optatiuo modo.

Tempore preſenti, vtinam Amarem, amares, amaret. Amaremus, amaretis, amarent.
Præterito imperfecto, vtinam Amarem, amares, amaret. Amaremus, amaretis, amarent.
Preterito pfecto, vtinã Amauerim, amaueris, amauerit. Amauerimus, amaueritis, amauerint.
Preterito pluſq̃ pfect; vtinã Amauiſſem, iſſes, iſſet. Amauiſſemus, amauiſſetis, amauiſſent.
Futuro; vtinam Amem, ames, amet. Amemus, ametis, ament.

¶Subiunctiuo modo.

Tempore præſenti. Cum Amen, ames, amet. Amemus, ametis, ament.
Præterito imperfecto. Cum Amarem, amares, amaret. Amaremus, amaretis, amarent.
Præterito perfecto; Cũ Amauerim, amaueris, amauerit. Amauerimus, amaueritis, amauerint.
Præterito pluſq̃ pfecto. Cum Amauiſſem. ſſes, ſſet. Aamauiſſem⁹, amauiſſetis, amauiſſent.
Futuro. Cum Amauero, amaueris, amauerit. Amauerimus, amaueritis, amauerint.

¶Infinitiuo modo.

Tempore præſenti. Amare. Præterito. Amauiſſe.
Futuro. Amatum; vel amaturum eſſe vel amatum ire.
Gerundia ſubſtantiua. Amandi, amando, amandum.
Supina verba. Amatum, amatu.
Participia vocis actiuæ. Amans, amaturus.

¶Verbo imperſonali. Indicatiuo modo.

Tempore preſenti. Amatur.
Præterito imperfecto. Amabatur.
Præterito perfecto. Amatum eſt vel fuit.
Præterito pluſq̃ perfecto. Amatum erat vel fuerat.

Futuro imperfecto. Amabitur.
Futuro perfecto. Amatum erit.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præsenti. Ametur, Futuro, Amator vel amatum ſit.

¶ Optatiuo modo.

Tp̃e p̃ſenti, vtinā Amaret. Pr̃eterito imperfecto, vtinā Amaretur.
Præterito perfecto, vtinam Amatum ſit vel fuerit.
Præterito pluſq̃ perfecto, vtinam Amatum eſſet vel fuiſſet. Futuro vtinam Ametur.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore præſenti, cum Ametur. Præterito imperfecto, cum Amaretur.
Præterito perfecto, cum Amatum ſit vel fuerit. Præterito pluſq̃ perfecto, cum Amatum eſſet vel fuiſſet.
Futuro cum Amatum erit vel fuerit.

¶ Infinitiuo modo.

Tempore præſenti. Amari. Pr̃eterito. Amatum eſſe vel fuiſſe.
Futuro. Amādū vel Amādū eſſe, vel Amatū iri. ¶ Paſſiua voce. Indicatiuo modo.
Tempore præſenti. Amor, amaris vel amare, amatur. Amamur, amamini, amantur.
Præterito imperfecto. Amabar amabaris vel amabare, amabatur. Amabamur, amabamini, amabantur.
Pr̃eterito p̃fecto. Amatus. a. ū. ſum vel fui. Præterito pluſq̃ p̃fecto, Amatus. a. ū. eram vel fueram.
Futuro imperfecto. Amabor, amaberis vl̃ amabere. amabitur. Amabimur, amabimini, amabuntur.
Futuro perfecto. Amatus, amata, amatum ero.

¶ Imperatiuo modo.

Tp̃e p̃ſenti. Amare vel ameris, ametur. Amemur, amamini vel amemini, amentur.
Futuro, Amator vel amatus ſis, Amator vl̃ amatus ſit. Amemur vel amati ſimus, amaminor vl̃ amati ſitis, amātor vel amati ſint. ¶ Optatiuo modo.
Tempore præſenti, vtinam Amarer. amareris. vel. ere. amaretur. Amaremur, amaremini, amarentur.
Præterito imperfecto, vtinam Amarer, amareris vel. ere. amaretur. Amaremur, amaremini. amarentur.
Præterito p̃f. vtinā. Amatus. a. ū. ſim vel fuerim. Præterito pluſq̃ p̃fecto vtinā Amat9. a. ū. eſſem vel fuiſſem.
Futuro, vtinam Amer, ameris vel. ere. ametur. Amemur, amemini, amentur.

¶ Subiunctiuo modo.

Tp̃ore p̃ſenti, cū Amer, amareris vel amere, ametur. Amemur, amemini amentur.
Præterito imperfecto, cum Amarer, ameris vel. ere, amaretur. Amaremur, amaremini, amarentur.
Præterito p̃fe. cū Amatus. a. ū. ſim vel fuerim. Præterito pluſq̃ p̃fecto, cum Amatus. a. um. eſſem vel fuiſſem.
Futuro, cū Amatus. a. ū. ero vel fuero. ¶ Infinitiuo modo.
Tp̃e præſenti. Amari. Præterito. Amatus, amata. amatū eſſe vel fuiſſe.
Futuro, Amandum vel amandum eſſe, vel amatum iri. ¶ Participia vocis paſſiuę.
Præteriti, Amatus, amata, amatum. Futuri. Amandus, amanda, amandum.

¶ Secunda coniugatio.

DOceo: doces, docui, docere. Docendi, docendo, docendum, Doctum, doctu, Docens, docturus.
Doceor, doceris, Doctus, docēdus.

¶ Actiua voce. Indicatiuo modo.

Tempore præſenti. Doceo, doces, docet. Docemus, docetis, docent.
Præterito imperfecto. Docebam, docebas, docebat. Docebamus, docebatis, docebāt.
Pr̃eterito p̃fecto. Docui, docuiſti, docuit. Docuimus docuiſtis, docuerunt vel docuere.
Pr̃eterito pluſq̃ p̃f. Docuerā, docueras, docuerat. Docueramus, docueratis. docuerant.
Futuro imperfecto, Docebo, docebis, docebit. Docebimus. docebitis. docebunt.
Futuro perfecto. Docuero, docueris, docuerit. Docuerimus. docueritis, docuerint.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore p̃ſenti Doce vel doceas, doceat. Doceamus, docete vel doceatis, doceant.
Futuro docēto vl̃ docueris, doceto vel docuerit. Doceam9 vl̃ docuerim9, docetote vl̃ docueritis, docēto vel docuerint. ¶ Optatiuo modo.
Tempore p̃ſenti, vtinam Docerem, doceres, doceret. Doceremus, doceretis, docerent.
Præterito imperfecto, vtinam Docerem, doceres, doceret. Doceremus, doceretis, docerent.
Præterito perfecto, vtinam Docuerim, docueris, docuerit. Docuerimus, docueritis, docuerint.
Præterito pluſq̃ p̃fecto vtinam Docuiſſem, docuiſſes, docuiſſet. Docuiſſemus, docuiſſetis. docuiſſent.
Futuro, vtinam Doceam, doceas, doceat. Doceamus, doceatis, doceant.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore præſenti. cum Doceam, doceas, doceat. Doceamus, doceatis, doceant.
Præterito imp̃fecto, cum Docerem, doceres, doceret. Doceremus, doceretis, docerent.

Præterito perfecto,cum Docuerim,docueris,docuerit.Docuerimus,docueritis,docuerint.
Præterito pluſq̃ pfecto,cum Docuiſſem,docuiſſes,docuiſſet.Docuiſſemus,docuiſſetis,docuiſſent.
Futuro,cum Docuero,docueris,docuerit. Docuerimus,docueritis,docuerint.

¶ Infinitiuo modo.

Tempore præſenti,Docere,Præterito,docuiſſe.Futuro, docturum vel docturum eſſe vel doctum ire.

¶ Gerundia ſubſtantiua. Docendi.docendo,docendum.
Supina verba.Doctum,doctu.
Participia præſentis.Docens.Futuri. Docturus.

¶ Verbo impſonali.Indicatiuo modo.

Tempore præſenti. Docetur.Præterito imperfecto, Docebatur. Præterito perfecto,Doctum eſt vel fuit.
Præterito pluſq̃ perfecto,Doctum erat vel fuerat.Futuro imperfecto docebitur.Futuro,perfecto,doctum erit.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præſenti,Doceatur.Futuro, Docetor vel Doctum ſit.

¶ Optatiuo modo.

Tempore præſenti,vtinam Doceretur, Præterito impfecto vtinã Doceretur.
Præterito pfecto vtinã Doctũ ſit vel fuerit.Præterito pluſq̃ perf.vtinã Doctũ eſſet vel fuiſſet,Futuro vtinã doceat.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore p̃ſenti,cũ doceat,Pręterito impfecto cũ doceretur.Pręterito perfecto,cum doctum ſit vel fuerit.
Præterito pluſq̃ perfecto,cum Doctum eſſet vel fuiſſet. Futuro,cum Doctum erit vel fuerit.

¶ Infinitiuo modo.

Tempore præſenti,Doceri.Præterito.Doctum eſſe vel fuiſſe.Futuro,Docendum vel docendũ eſſe vel doctum iri.

¶ Paſſiua voce.Indicatiuo modo.

Tempore præſenti.Doceor,doceris vel docere,docet.Docemur,docemini,docentur.
Præterito imperfecto,Docebar,docebaris vel.are. docebatur.Docebamur,docebamini,docebantur.
Præterito perfecto,Doctus.a.um.ſum vel fui. Præterito pluſq̃ perfecto,doctus.a.um.eram vel fueram.
Futuro imperfecto.Docebor,doceberis vel.ere.docebitur.Docebimur,docebimini docebuntur.
Futuro perfecto.Doctus.a.um,ero. ¶ Imperatiuo modo.
Tempore præſenti.Docere vel docearis,doceatur.Doceamur,docemini vel doceamini doceantur.
Futuro docetor vl̃ doct⁹ ſis,docetor vl̃ doct⁹ ſit,doceamur vl̃ docti ſim⁹,doceminor vl̃ docti ſitis,docentor vl̃ docti ſint. ¶ Optatiuo modo.
Tempore præſenti,vtinam Docerer,docereris vel.ere.doceretur.Doceremur,doceremini,docerentur.
Præterito imperfecto,vtinã Docerer,docereris vel.ere,doceretur.Doceremur,doceremini,docerentur.
Præterito perfecto,vtinam Doctus,a.um.ſim vel fuerim.Præterito pluſq̃ perfecto,Vtinam Doctus,docta doctũ eſſem vel fuiſſem.
Futuro,vtinam Docear docearis vel doceare,doceatur,Doceamur,doceamini,doceantur.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore præſenti,cum Docear,docearis vel doceare,doceatur.Doceamur,doceamini doceantur,
Præterito imperfecto cum Docerer,docereris vel.ere.doceretur.Doceremur,doceremini,docerentur.
Præterito perfecto,cũ doctus.a.um.ſim vel fuerim.Præterito pluſq̃ pfecto,cũ doctus.a. um. eſſem vel fuiſſem
Futuro,cum Doctus.a.um,ero vel fuero. ¶ Infinitiuo modo.
Tpe p̃ſenti,Doceri.Præterito.Doctus.a,um.eſſe vel fuiſſe,Futuro,Docendũ vel docendũ eſſe vel doctum iri.
Participia vocis paſſiuæ,Præteriti.Doctus.a,um.Futuri Docendus,a,um.

¶ Tertia coniugatio.

LEgo,legis,legi,legere,Legẽdi,legẽdo,legẽdũ.Lectũ,lectu.Legẽs,lectur⁹,Legor,legeris,lectus,legendus.

¶ Actiua voce,Indicatiuo modo.

Tempore præſenti.Lego,legis,legit.Legimus,legitis,legunt.
Præterito imperfecto,Legebam,legebas,legebat.Legebamus,legebatis,legebant.
Præterito perfecto.Legi,legiſti,legit.Legimus,legiſtis,legerunt vel legere.
Præterito pluſq̃ perfecto.Legeram,legeras,legerat.Legeramus,legeratis,legerant.
Futuro imperfecto.Legam,leges,leget,Legemus,legetis,legent.
Futuro perfecto.Legero,legeris,legerit.Legerimus,legeritis,legerint.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præſenti.Lege vel legas,legat.Legamus,legite vel legatis,legant.
Futuro Legito vel legeris,legito vel legerit.Legam⁹ vel legerim⁹,legitote vel legeritis,legunto vel legerint.

¶ Optatiuo modo.

Tempore præſenti,vtinam Legerem,legeres,legeret.Legeremus,legeretis,legerent.
Præterito imperfecto,vtinam Legerem,legeres,legeret,Legeremus.legeretis,legerent.

Præterito perfecto.Legerim,legeris,legerit. Legerimus,legeritis,legerint.
Præterito pluſq̃ pfecto vtinam Legiſſem,legiſſes,legiſſet.Legiſſemus,legiſſetis.legiſſent.
Futuro,vtinam Legam,legas.legat.Legamus,legatis,legant.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore præſenti.cum Legam,legas,legat.Legamus,legatis,legant.
Præterito impfecto,cum Legerem,legeres,legeret. Legeremus,legeretis,legerent.
Præterito perfecto,cum Legerim,legeris,legerit.Legerimus,legeritis,legerint.
Præterito pluſq̃ pfecto,cum Legiſſem,legiſſes,legiſſet. Legiſſemus,legiſſetis,legiſſent.
Futuro,cum Legero,legeris,legerit. Legerimus,legeritis,legerint.

¶ Infinitiuo modo.

Tempore præſenti,legere,Præterito,legiſſe.Futuro,lecturum vel lecturum eſſe vel lectum ire,
Gerundia ſubſtantiua.Legendi,legendo.legendum.
Supina verba.Lectum,lectu.
Participia præſentis.Legens.Futuri. Lecturus.

¶ Verbo impersonali.Indicatiuo modo.

Tempore præſenti.Legitur.Præterito imperfecto legebatur,Præterito perfecto,lectum eſt vel fuit.
Præterito pluſq̃ perfecto,lectum erat vel fuerat.Futuro imperfecto legetur,Futuro,perfecto,lectum erit.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præſenti,legatur.Futuro, legitor vel lectum ſit.

¶ Optatiuo modo.

Tempore præſenti,vtinam legeretur, Præterito impfecto vtinã legereť.Præterito pfecto vtinã lectũ ſit vel fuerit.
Præterito pluſq̃ perfecto, vtinam Lectum eſſet vel fuiſſet.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore præſenti,cũ legat.Præterito impfecto cũ legereť Præterito perfecto,cum lectum ſit vel fuerit.
Præterito pluſq̃ perfecto,cum Lectum eſſet vel fuiſſet. Futuro,cum lectum erit vel fuerit.

¶ Infinitiuo modo.

Tempore præſenti,Legi.Præterito. Lectum eſſe vel fuiſſe.Futuro,legendum vel legendũ eſſe vel lectum iri.

¶ Paſſiua voce.Indicatiuo modo.

Tempore præſenti.Legor,legeris vel legere,legitur. Legimur,legimini,leguntur.
Præterito imperfecto.Legebar.legebaris.vel.are, legebatur.Legebamur,legebamini,bantur.
Præterito pfecto,lectus.a.ũ.ſum vel fui.Præterito pluſq̃ pfecto lectus.a.ũ.eram vel fueram.Futuro imperfecto.legar,legeris,vel.ere.legetur.Legemur,legemini,legentur.Futuro perfecto,Lectus,lecta,lectum ero.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præſenti.Legere vel legaris,legatur.Legamur,legimini vel legamini,legantur.
Futuro,legitor vel lectus ſis,legitor vel lectꝰ ſit. Legamur vel lecti ſimus,legiminor vel lecti ſitis,legũtor vel lecti ſint.

¶ Optatiuo modo.

Tempore præſenti,vtinam Legerer.eris.vel.legerere legeretur.Legeremur,legeremini,legerentur.
Præterito imperfecto,vtinam legerer,legereris vel.ere,legeretur.Legeremur,legeremini:legerentur.
Præterito perfecto vtinam,Lectus.a.ũ.ſim vel fuerim.Præterito pluſq̃ pfecto vtinã Lectꝰ.a.ũ.eſſem vel fuiſſem.
Futuro,vtinam Legar,legaris vel legare, legatur,legamur,legamini,legantur.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore p̃ſenti,cũ Legar,legaris vel legare, legatur. Legamur,legamini legantur.
Præterito imperfecto,cum legerer,legereris vel legerere,legeretur.Legeremur,legeremini,legerentur.
Præterito pfecto cum Lectus.a.ũ.ſim vel fuerim.Præterito pluſq̃ pfecto,cum Lectus.a.um.eſſem vel fuiſſem.
Fururo,cũ lectus.a.ũ.ero vel fuero.

¶ Infinitiuo modo.

Tpe præſenti.Legi.Præterito.Lectus.a.ũ.eſſe vel fuiſſe. Futuro,legendum vel legendum eſſe,vel lectum iri.

¶ Participia vocis paſſiuę.

Præteriti,Lectus,lecta,lectum.Futuri.Legendus:legenda,legendum.

¶ Quarta coniugatio.

AVdio:audis,audiui,audire,audiendi, audiendo,audiendum,auditum,auditu,audiens, uditurus.
Audior,audiris,auditus,audiẽdus.

¶ Actiua voce.Indicatiuo modo.

Tempore præſenti. Audio audis audit.Andimus,auditis,audiunt.
Præterito imperfecto. Audiebam,audiebas,audiebat. Audiebamus,audiebatis, audiebãt.
Præterito pfecto. Audiui,audiuiſti,audiuit. Audiuimus.audiuiſtis,audiuerunt vel audiuere.
Præterito pluſq̃ pf. Audiuerã,audiueras,audiuerat. Audiueramus,audiueratis,audiuerant.
Futuro imperfecto, Audiam,audies,audiet. Audiemus,audietis.audient

Futuro perfecto, Audiuero, audiueris, audiuerit. Audiuerimus, audiueritis, audiuerint.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præsenti. Audi vel audias, audiat. Audiamus, audite vel audiatis, audiant.
Futuro. Audito vl audiueris, audito vl audiuerit. Audiamus vel audiuerimus, auditote vel audiueritis, audiunto vel audiuerint.

¶ Optatiuo modo,

Tpe pñti, vtinã Audirẽ, audires, audiret. Audirem9, audiretis, audirẽt
Præterito impfecto, vtinã Audirẽ, audires, audiret. Audiremus, audiretis, audirent.
Præterito pfe, vtinã Audiuerim, audiueris, audiuerit. Audiuerim9, audiueritis, audiuerint.
Præterito pluſq; perfecto, vtinã Audiuiſſem, audiuiſſes, audiuiſſet. Audiuiſſemus, audiuiſſetis. audiuiſſent.
Futuro, vtinã Audiã, audias, audiat. Audiamus, audiatis, audiant.

¶ Subiunctiuo modo,

Tpe p̃ſenti, cũ Audiã, audias, audiat. Audiamus, audiatis, audiant.
Præterito imperfecto, cum Audirem, audires, audiret. Audiremus, audiretis, audirent.
Præterito pfecto, cũ Audiuerim, audiueris, audiuerit. Audiuerimus, audiueritis, audiuerint.
Præterito pluſq; pf. cũ Audiuiſſẽ, audiuiſſes, audiuiſſet. Audiuiſſem9, audiuiſſetis audiuiſſẽt.
Futuro, cum Audiuero, audiueris, audiuerit. Audiuerimus, audiueritis, audiuerint.

¶ Infinitiuo modo.

Tpe p̃ſenti. Audire. Præterito, audiuiſſe. Futuro, auditurũ vel auditurũ eſſe vel auditum ire.
Gerundia ſubſtãtiua. Audiẽdi, audiẽdo, audiẽdũ. ¶ Supina verba. Auditũ, auditu.
Participia præſentis. Audiens. Futuri. Auditurus.

¶ Verbo impersonali. Indicatiuo modo.

Tpe p̃ſenti. Auditur, Præterito impfecto. Audiebaẽ. Præterito pfecto, Auditum eſt vel fuit.
Præterito pluſq; pfecto. Auditũerat vl fuerat. Futuro, impf. Audiẽ. Futuro pfe. Auditũ erit.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore p̃ſenti. Audiaẽ. Futuro, auditor vel auditũ ſit,

¶ Optatiuo modo.

Tempore præſenti, vtinam Audiretur. Præterito imperfecto, vtinam audiretur.
Præterito pf. vtinã Auditũ ſit vel fuerit. Præterito pluſq; pfecto, vtinã auditũ eſſet vel fuiſſet.
Futuro, vtinam audiatur.

¶ Subiunctiuo modo.

Tpe p̃ſenti, cũ Audiaẽ. Præterito impf. cũ audiret, Præterito pfecto, cũ auditum ſit vel fueris.
Præterito pluſq; pfecto, cũ Auditũ eſſet vel fuiſſet. Futuro, cum Auditum erit vel fuerit.

¶ Infinitiuo modo.

Tpe pñti Audiri. Præterito auditũ eſſe vl fuiſſe. Futuro audiẽdũ vel audiendum eſſe vel auditum iri.

¶ Paſſiua voce. Indicatiuo modo.

Tempore præſenti. Audior, audiris vel audire, auditur. Audimur, audimini audiuntur.
Præterito imperfecto. Audiebar. audiebaris vel, are. audiebatur. Audiebamur, audiebamini, audiebantur.
Præterito pfecto. Audit9. a. ũ. ſum vel fui. Præterito pluſq; pfecto, audit9. a, ũ. erã vel fueram.
Futuro imperfecto. Audiar, audieris vel. ere. audietur. Audiemur, audiemini, audientur.
Futuro perfecto, auditus, audita, auditum ero.

¶ Imperatiuo modo.

Tpe p̃ſenti. Audire vel audiaris, audiaẽ. Audiamur, audimini vel audiamini, audiantur.
Futuro auditor vel auditus ſis, auditor vel auditus ſit, audiamur vel auditi ſimus, audiminor vel auditi ſitis. Audiuntor vel auditi ſint.

¶ Optatiuo modo.

Tpe p̃ſenti, vtinã Audirer, audireris, vl. ere. audiretur. Audiremur, audiremini, audirentur.
Præterito impfe. vtinã Audirer, audireris vl. ere. audiret. Audiremur, audiremini, audirẽt.
Præterito perfecto, vtinam auditus, audita, auditum ſim, vel fuerim.
Præterito pluſq; perfecto, vtinam auditus, audita, auditum eſſem vel fuiſſem:
Futuro vtinã audiar, audiaris vel audiare audiaẽ, Audiamur, audiamini, audiãtur.

¶ Subiunctiuo modo.

Tpe p̃ſenti, cũ audiar, audiaris vel audiare, audiaẽ, Audiamur, audiamini, audiantur.
Præterito imperfecto, cum audirer, audireris vel, ere. audiretur, Audiremur, audiremini, audirentur.
Præterito pfecto. cũ auditus. a, ũ, ſim vel fuerim. Præterito pluſq; perfecto, cũ auditus. a. um, eſſem, vel fuiſſem.
Futuro, cum auditus. a. um, ero vel fuero. ¶ Infinitiuo modo.
Tpe p̃ſenti, audiri. Præterito, auditus. a. um. eſſe vel fuiſſe. Futuro audiendũ vel audiendũ eſſe, vel auditum iri.
Participia vocis paſſiuę. Præteriti, auditus. a. um. Futuri, audiendus. a. um.

De formatiõe. Analogia quã ꝓportionẽ Quintilian⁹ interpretatur in nulla grãmatices ꝑte magis deſeruit nobis q̃ in verborũ cõiugatiõe, vt vel ſola ꝓpemodũ poſſit in hac una parte ſufficere: præterq̃ in præteritis & ſupinis q̃ à ꝓportiõe plerũq; diceſſerũt. Nã ſi amo, as. fecit ī præterito impfecto ĩdicatiui amabã: & ī futuro amabo. poſſis nullo præcepto ſed ſola analogia duce ab eo q̃ ẽ porto. as, & ab eo qđ ãbulo. as. facere portabã ambulabã, portabo ambulabo. Quia tñ video græcos & latinos circa tẽporũ formationẽ atq; ẽt ꝓnarũ q̃ a prĩa verbi poſitiõe defluxerũt laboraſſe: nõ oĩno & nos ocio ſum eſſe putauim⁹ hac de re præcepta tradere.

¶ De formatione verborũ regulariũ. Cap. vi.

AMo; doceo; lego; audio; nõ formãt aliũde, quin potius alia tẽpora formãtur ab eis. Amabam, docebam; formantur a ſecunda perſona ſingulari præſentis indicatiui modi ablata. s. & addita. bam.

Legebã, audiebã; formãtur a prima ꝓſona ſingulari pñtis indicatiui modi. o. mutata in. e. & addita. bã. ꝑter, eo. is. qđ mtitit, ibam. & queo. quis. quibam.

Amaui: docuí: legi: audiui: non formantur aliunde: quin potius reliqua tempora; quæ circunloquímur in voce paſſiua, formantur ab eis.

¶ Amo. doceo. lego, audio. Cũ verborũ cõiugatiões q̃ttuor ſint, quarũ diuerſitas colligitur præcipue ex ſecunda ꝓſona pñtis indicatiui modi & pñtis infinitiui. ꝓponit quatuor verba: q̃ explicita ꝓ oẽs voces, modos, nũeros & ꝓſonas exhibẽt nobis imaginẽ totiꝰ cõiugatiõis, et qbꝰ in locis illius ꝑtes interſe cõueniãt. Dicit igitur in primis q̃ prĩa verbi poſitio, hoc eſt, q̃ prima ꝓſona pñtis indicatiui nõ formatur aliũde: quin potius ipſa gignit ex ſe reliqua alia tẽpora. Eſt. n. hæc in verbo, qđ ī noĩe rectus. Et quẽadmodũ gignẽdi caſus in noĩe oñdit nobis quotæ declinatiõis eſt nomẽ, eodẽ modo ſcđa ꝓſona pñtis indicatiui, q̃ primũ diſceſſit a verbi poſitiõe: oñdit quotæ cõiugatiõis eſt verbũ. nã q̃ mittũt in. as. ſũt prĩæ: quæ in. es. ſunt ſcđæ q̃ in. is. breuẽ ſũt tertiæ, q̃ in. is. producta quartæ, quã qđã nõ quartã, ſed tertiã ꝓductã dixerũt. Sed quẽadmodũ prima verbi poſitio ſemp terminatur in. o. vel in. or. præterq̃ ī verbis defectiuis & irregularib⁹: ita ſcđa cõiugatio habet ꝓpriã terminationẽ ī. eo, & quarta ſemp in. io. præter eo & queo cũ cõpoſitis: q̃ cũ ſint quartæ, tñ terminãtur ī eo. Sũt præterea pauca verba prĩe cõiugatiõis q̃ terminãtur ī. eo vt meo. as. creo. as. nauſeo. as. & aliq̃ plura tertiæ q̃ terminãtur in. io, vt facio facis. fodio fodis, fugio. is. Prĩæ itaq; cõiugationis poſitio mittit ſcđam ꝓſonã. o mutata in. as, ut amo amas, porto. as. Scđæ vero. o mutata ī. s. vt doceo doces. ſtudeo. es. eſtq; minor vna ſyllaba. Tertiæ uero cũ in. io. deſinit. o. mutata in. s. eſtq; minor æq̃ vna ſyllaba, ut facio facis. fugio. is. Alia tñ eiuſdẽ cõiugatiõis quacũq; littera ꝓcedẽte. o. mutata in. is. ut ſcribo. is. dico. is. ſcãdo. is. lego. is. Quartæ cõiugatiõis. io. vl. eo. mutatis in. is. vt audio. is. polio. is. eo. is. queo. qs. Tertia ꝓſona ſit. s. finali ſcđæ ꝓſonæ mutata ī. t. ut amas amat. doces. cet. legis legit. audis. dit. Prima ꝓſona pl̃is fit. mu. interpoſita inter. s. finalẽ ſcđæ ꝓſonæ & præcedẽtẽ uocalẽ. ut amas amam⁹. Scđa ꝓſona pluralis fit. ti. interpoſita, vt amas. atis. Tertia ꝓſona pluralis in prĩa qđẽ & ſcđa cõiugatiõe fit a tertia ꝓſona ſingl̃aris. n. interpoſita inter. i. finalẽ & vocalẽ ꝓcedẽtẽ, ut amat, amãt, docet docẽt. In tertia uero & quarta fit prĩæ poſitiõis. o. finali mutata in. unt. ut lego, legũt facio. unt. audio. unt. eo, eũt. ¶ Amabãt, docebãt. Præteritũ ipfectũ prĩæ cõiugatiõis atq; ſe eũdæ fit a ſcđa ꝓſona ſingl̃aris pñtis ĩdicatiui ablata. s. & addita. bã. vt amas amabã. doces. docebã. Legebã & audiebã, hocẽ verba tertiæ & quartæ cõiugatiõis fiũt prĩæ verborũ poſitiões. o. finali. mutata. in. e. & addita bã. vt lego. gebã. facio faciebã. audio. diebã. Eo tñ & queo ſequũtur rõnẽ uerborũ & prĩæ & ſcđæ cõiugatiõis, q̃ formãt præteritũ ipfectũ: vt dixim⁹, a ſcđa ꝓſona pñtis ĩdicatiui ablata. s. & addita bã, ut queo, qs, qbã. eo, is. ibã. Ad quorũ ſilitudinẽ antiqores poetæ præſertim hoc tẽp⁹ formabãt in oib⁹ verbis quartæ cõiugatiõis. vt Verg. viij. æñ. Tũc mihi prĩa genas veſtibat flore iuuẽta. Idẽ in eodẽ. Certatis ſquãmis ſerpẽtũ auroq; polibãt: ꝓ veſtiebãt: & poliebãt. Scđa ꝓſona ſingl̃aris fit. m. mutata in. s. vt amabã. amabas. Tertia ꝓſona ſingl̃aris fit. m. mutata in. t. vt amabã amabat. Prĩa ꝓſona pl̃is ſit addita. us. amabã amabam⁹. Scđa ꝓſona pl̃is. fit. m. mutata. in. tis. vt amabã, amabatis. Tertia ꝓſona ciuſdẽ nũeri fit. m. mutata in. nt. ut amabã, amabãt. Amaui. docui. legi. audiui. Oĩs præteriti pfectiindicatiui modi prĩa ꝓſona ſingl̃ari deſinit in. i. q̃ tñ nullã certã ꝓportionẽ uerborũ ſequitur a qbꝰ deſcẽdit: niſi q̃ verba primæ & quartæ cõiugatiõis plerũq; formãtur a ſcđa ꝓſona pñtis indicatiui. s. ablata & addita. ui. ut amas. amaui, porto. as. aui. audio is. iui. polio. is. iui. Sed de vltimis & penultimis ſyllabis præteritorũ in tertio cap. li. ſcđi explicabim⁹. Scđa ꝓſona ſingularis fit ſupra primã, ſi aſſũpta, vt amaui amauiſti. Tertia ꝓſona ciuſdẽ nũeri fit. t. aſſũpta, ut amaui amauit. Prima perſona pl̃is fit aſſumpta. mus. ut amaui amauimus. Scđa ciuſdẽ nũeri fit. ſtis. aſſũpta ut amaui amauiſtis. Tertia ciuſdẽ nũeri fit. i. finali mutata in. e. & aſſũpta. rũt. vl̃ re. ut amaui amauerũt vl̃ amauere. Hoc tẽpus crebras recipit abſciſſiões. neq; id tãtũ in carmine, uerũetiã in ꝓſa oratiõe: maxie in uerbis prĩæ cõiugatiõis, q̃ mittũt præteritũ ī. aui. præter q̃ laui, qđ ipſũ videtur abſciſſum ab eo qđ eſt lauaui. neq;. n. poſſem⁹ dicere laſti ꝓ lauaſti. et ī verbis tertiæ & quartæ, q̃ mittũt præteritũ in. iui. ſed ī verbis prĩæ recipit tãtũ abſciſſionẽ ī ſcđa ꝓſona ſingl̃aris nũeri: & ī ſcđa et tertia pl̃is, vt amaſti ꝓ amauiſti. amaſtis ꝓ amauiſtis. amarũt ꝓ amaucrũt. In verbis tertiæ & quartæ oẽs ꝓſonæ poſſũt recipe abſciſionẽ. vt ſapiſt ſapiſti ſapit. ꝓ ſapiui ſapiuiſti ſapiuit. & ī plurali ſapim⁹. ſapiſtis. ſapierũt vl̃ ſapiere ꝓ ſapiuim⁹ ſapiuiſtis ſapiuerũt vel ſapiuere. audiȝ audiſti, audiȝt. ꝓ auidiui audiuiſti, audiuit, audiȝmus audiȝtis audierũt vl̃ audiuere, ꝓ audiuimus audiuiſtis. audiuerũt vl̃ audiuere. Et in oib⁹ cõpoſitis obeo. is. iui. ſemp fit abſciſio. ut præteriȝ potiꝰ q̃ præteriui. redij. adij. iniȝ, ꝓdij. potius q̃ rediui. adiui. iniui. ꝓdiui. & eodẽ mõdo de reliquis. Illud etiã eſt aduertẽdũ in ſcđis ſonis vtriuſq; nũeri duplex. i. abſciſo rũ poſſe ꝓpſynereſin ccirein vnũ. i. lõgũ. vt ſapiſti ꝓ ſapiȝti. Martia. nuberevis priſco. nõ miror Paula ſapiſti. eodẽ mõdici mus poliſti poliſtis. ꝓ poliſti poliſtis. audiſti audiſtis, ꝓ audiſti audiſtis: facim⁹ etiã ſyncopã in hoc uerbo noui, ut noſti ꝓ nouiſti noſtis ꝓ nouiſtis. Ab eo quoq; qđ eſt admoneo. Verg. dixit in. iiij. Hyrcanæq; admorũt vbera tigres. & prio æñ. ab eo q̃ eſta ccedo acceſſi. Idẽ quoq; dixit. Acceſſis ſcopulos vos & cyclopeia ſaxa: & ab eo qđ eſt dirigo direxi. dixit in. vj. dardana q̃ paridis direxi tela manuſq;. Hor. quoq; ab eo qđ eſt euado euaſi dixit in. iij. ſermonũ. euaſti credo metuẽt doctusq; cauebis.

Et Catullus ad Ortallū. & tu nō orbū luxti deſerta cubile. ꝓ luxiſti. Oui. xj. meta. & quæ pars admonet abſtit ꝓ abſtitit dixit & Propertius, quoties raro duxti ſuſpiria motu. pro duxiſti. ¶ Amauerā. docuerā. legerā. audiuerā. hoc eſt primū ex circūloquijs vocis paſſiuæ q̄ formātur a præterito perfecto indicatiui. i. finali mutata in. e. & addita rā. vt amaui. amauerā. docui. docuerā. legi. legerā. audiui. audiuerā. Secūda perſona fit. m. finali mutata in. s. vt amauerā. ras. docuerā. ras. legerā. ras. audiuerā. ras. Tertia eiuſdē numeri fit. m. mutata in. t. vt amauerat. docuerat. legerat. audiuerat. Prima pluralis fit addita. us. vt amauerā. amauerām⁹, Secūda eiuſdē numeri fit. m. mutata in. tis. vt amaueram amaueratis. Tertia eiuſdē nūeri fit. m. mutata ī. nt. vt amauerā amauerāt. Recipit tñ hoc tꝑs abſciſionē in verbis fere ijſdē quib⁹ preteritū perfectū recipiebat. & hoc in oīb⁹ pſonis. vt amarā. ras. rat: ram⁹. ratis. rāt. norā. ras. rat. noramus ratis. rāt. cupierā. ras. rat, ram⁹. ratis. rāt. audierā. ras, rat, ram⁹. ratis. rāt. Ab eo quoq; qd̄ eſt remoueo dixit Hora. in. ij. ſer. verū vbi ſe a vulgo & ſcæna in ſecreta remorāt. ſed hoc fortaſſe tātū ī carmīe. q̄ ꝓſa oratiō nō admitteret. & ab eo qd̄ eſt ſurripio dixit idē Hora. iiij. car. q̄ me ſurpuerat mihi. ꝓ ſurripuerat. Idē. ij. ſer. vnū me ſurpite morti, ꝓ ſurripite. ¶ Amabo. docebo. hoc ē qd̄ futurū indicatiui mōi prīæ & ſcd̄æ cōiugatiōis. formāt a ſcd̄a pſona pñtis īdicatiui mōi ablata. s. & addita bo. vt amas. amabo. doces. docebo. Scd̄a pſona eiuſdē nūeri. ſit. o. finali mutata ī. is. vt amabo. amabis. Tertia quoq; fit. o. mutata in. it. vt amabo. amabit. Prima pſona pl̄alis fit. o, mutata in im⁹. vt ambo. bim⁹. Secūda pſona eiuſdē nūeri fit. o. mutata in. tis. vt amabo. bitis. Tertia pſona eiuſdē nūeri fit. o. mutata ī. unt. vt amabo. amabūt. ¶ Legā. audiā. hoc eſt q̄ futurū īdicatiui tertiæ & q̄rtæ cōiugationis fit a prima verbi poſitiōe. o. mutata ī. am. vt lego. legā. antiqores ī. em. termināt. Quin. li. ſ. Quid nō Cato Cēſori⁹ dicā & faciam dicē & faciē ſcripſit? eūdēq; ī cæteris q̄ ſil'r cadūt; modū tenuit. qd̄ ex vetereb⁹ ei⁹ libris manifeſtū eſt, & a Meſſala in li. de. s. littera poſitū. Secūda perſona eiuſdē numeri fit. am. mutata in. es. vt legā: leges. Tertia eiuſdē nūeri fit. am. muta in. et. vt lagā leget. Prima perſona pluralis fit. am. mutata in. emus. ut legā legem⁹. Secūda eiuſdē nūeri fit. am. mutata in etis. vt legā legetis. Tertia eiuſdē nūeri fit. am. mutata in. nt. vt legā legēt Duo tñ verba eo. is. queo. quis miſerūt hoc tꝑs ibo. quibo. retinētq; alterū. i. per vtrūq; numerū & oēs perſonas, vt. ibo. ibis. ibit. ibim⁹. itis. ibūt, qbo. quibis quibit bim⁹. bitis. quibūt. Antiquiores quoq; ad horū ſīlitudinē declinabāt ī futuro verba quartæ cōiugatiōis. vt audibo. ibis. audibit. audibim⁹. bitis. audibūt. Cecili⁹ audibis male. ſi male dicis mihi. Enni⁹ in Telamone. Vbi molarū ſtrepitū audibis. Properti⁹, lenibūt tacito vulnera noſtra ſono. Plaut⁹ in Aulularia, teſtudinū iſtū gradibo gradū. ¶ Amauero. docuero. legero. audiuero. hoc eſt futurū perfectū indicatiui modi. qd̄ eſt vnū ex circunloquijs vocis paſſiue. formatur a præterito ꝑfecto eiuſdē indicatiui. in prima pſona. i. finali mutata in. e. & addita. ro. vt amaui. uero. docuī. cuero. legi. gero. audiui. uero. Secūda perſona eiuſdē numeri fit a prima perſona. ro. mutata in. ris. Tertia eiuſdē numeri. ro. mutata in. rit. Prima pluralis fit. ro. mutata in. rimus. Secunda eiuſdē numeri. ro. mutata in. ritis. Tertia eiuſdem numeri. ro. mutata in. rint. Recipitq; hoc tēpus abſciſionem in verbis fere ijdem. quibus præteritum recipiebat. Qua tamen ratione & autoritate hoc futurum cum alijs quibuſdam temporibus adiecerimus. ſuperius diſputauimus.

Amauerā, docuerā, legerā, audiuerā, formātur a prima perſona ſingulari pręteriti perfecti indicatiui modi. i. mutata in. e. & addita. ram.

Amabo, docebo, formātur a ſecūda pſona ſingulari pñtis indicatiui mōi ablata. s. & addita. bo.

Legā, audiā, formantur a prima perſona ſingulari preſentis indicatiui modi. o. mutata in am, præterq̄ Eo, is, ibo. Queo, quis, quibo.

Amauero docuero, legero, audiuero, formantur a prima perſona præteriti perfecti indicatiui modi. i. mutata in. e. & addita. ro.

¶ De formatione imperatiui.

AMa. doce. audi. formātur a ſecunda perſona ſingulari pręſentis indicatiui, ablata. s.

Lege formatur a ſecūda pſona præſentis indicatiui mōi. is. mutata in. e. Dicimus tñ dic. duc. fac ꝓ dice, duce, face. & eodē mō d' cōpoſitis ab illis.

Amet, doceat, legat, audiat, ſimilia ſūt tertię perſonæ ſingulari futuri optatiui modi.

Amemus, doceamus, legamus, audiamus. ſimilia ſunt primę pſonę plurali futuri optatiui modi.

Amate, docete, legite, audite, formātur a tertia pſona ſingulari pręſentis indicatiui modi addita. e.

Ametis, doceatis, legatis, audiatis. ſimilia ſūt ſecūdæ perſonæ plurali futuri optatiui modi.

Ament, doceāt, legant, audiant. ſimilia ſunt tertiæ perſonæ plurali futuri optatiui modi.

Amato, doceto, legito, audito, formantur a tertia perſona præſentis indicatiui modi. addita. o.

Amemus, doceamus, legamus, audiamus ſimilia ſunt primę pſonæ plurali futuri optatiui mōi.

Amatote, docetote, legitote, auditote, formātur a ſecūda pſona ſingulari eiuſdē futuri addita te.

Amāto, docēto, legūto, audiūto, formātur a tertia pſona pl̄i pręſentis indicatiui modi addita. o.

Cętera huius tꝑs ſimilia ſūt futuro ſubiūctiui

De formatiōe impatiui. ¶ Ama. doce. lege. audi. Quia imperatiu⁹ aliquātulū diuerſitatis hēt in declinatiōe, decet formare oēs pſonas nūeri atq; tꝑs vtriuſq;. Tū aduertēdū eſt tria illa dic. duc, fac. receſſiſſe a formatiōe aliorū, ne concurrāt, vt aiūt, cū obliqs horū noīa dica dice. dux. duce. fax. face. Et ab eis cōpoſita. vt maledic. prædic. deduc. benefac. malefac q̄ apd' antiquores fuerūt dice, duce, face. Vñ & Verg. antiqtatis amator edice ꝓ edic dixit. tu Voluſi armari volſcorū edice maniplis. a facio vero cōpoſita ſi præpoſitionē acceperint. ad regulā veniūt. vt inficio. Ouidi. ij. metamor. infice tabe tua natarū Cecropis vna deficio. defice. Virg. ij. æn. dubijs nec defice reb⁹. Illud. quoq; animaduertendū eſt: q̄ oēs fere grāmatici poſuerūt. in futuri tertia pſona plurali eſſe duplicē terminationē, vt amāto vel amātote, docēto vel docētote, ſed terminationes illæ ſecūdæ diſceſſerūt ab vſu, atq; ideo a nobis quoq; ſublatæ ſunt.

De formatiõe optatiui. ¶ Amarẽ.docerẽ.legerẽ.audirẽ.hoc eſt q; pñs optatiui modi formatur a ſcda pſona pñtis imperatiui addita rẽ,ut ama.utinã amarẽ,doce,docerẽ,lege,legerem.audi audirẽ. Secũda perſona fit.m. mutata in.s. Tertia.m.mutata in.t. Prima pluralis addita.us.Scda eiuſdẽ nũeri.m.mutata in.tis.Tertia adhuc eiuſdẽ.m.mutata in.nt.vt vtinã amarẽ amares amaret,amaremus,retis.rent.Sed illa dicerẽ ducerẽ.facerẽ.ſequuntur regulã antiquã a dice duce face. ¶ Amarẽ,docerem,legerẽ,audirẽ.hoc ẽ præteritũ imperfectũ optatiui modi eodẽ mõ formatur quo pñs eiuſdẽ optatiui modi. ¶ Amauerim.docuerim.legerim.audiuerim.. hoc eſt præteritũ pfectũ optatiui modi qd̃ eſt vnũ ex circũlo quijs uocis paſſiuæ.formatur a̓ præterito perfecto indicatiui modi in prĩa perſona.i.finali mutata in.e.addita.rim.ut amauerim,docuerim,legerim,audiuerim. Scda pſona eiuſdẽ nũeri fit a̓ prĩa pſona.m.finali mutata in.s. Tertia eiuſdẽ nũeri fit ab eadẽ prĩa.m.finali mutata in.t.ut amaueris amauerit.Prima pſona pluralis fit a̓ prima ſingularis addita.us.Secũda eiuſdem nũeri.m.mutata in.tis. Tertia eiuſdẽ quoq; nũeri.m. mutatai.nt.vt amaueritis.amauerint. Recipittũ hoc tẽpus eaſdẽ abſciſſiões quas reliqua circũloqa q̃ a præterito ĩdicatiui modi formatur. ¶ Amauiſſem.docuiſſẽ, legiſſem,audiuiſſem.hoc ẽ præteritũ pluſq̃ pfectũ optatiui modi:qd̃ eſt vnũ ex circũloquijs vocis paſſiuæ: formatur a preterito pfecto indicatiui modi addita.s.& ſem.vt amaui, vtinã amauiſſem, docui docuiſſem:legi legiſſem,audiui audiuiſſem. Secunda perſona eiuſdem nũeri fit.m.mutata in. s. & rurſus. Tertia.m.mutata in.t.& prima pluralis addita.us.& ſecunda eiuſdẽ. m.mutata ĩ.tis.& tertia adhuc eiuſdẽ.m.mutata in.nt. ut utinã amauiſſem.uiſſes.uiſſet.amauiſſemus.uiſſetis. uiſſent. Hoc tẽpo atq; etiã præteritũ pluſq̃ pfectũ ſubiũctiui qd̃eſt in terminatiõe illi ſile, atq; ẽt præteritũ infinitiui:qd̃ vtriq;.m.finali ſubtracta ſimilatur,recipiunt abſciſionẽ in oĩb9 pſonis vtriuſq; nũeri: in verbis prĩæ cõiugatiõis mittẽtib9 præteritũ in.aui.a.& .u.cõſonãte extritis. In uerbis tertiæ & quartæ q̃ mittũt præteritũ in.iui.u.tãtũ cõſonãte diſploſa aut facta ſynæreſi.i. & .u.reiectis,ut utinã amaſſem:cũ amaſſem,amaſſe p vtinã amauiſſem:cũ amauiſſẽ,amauiſſe,utinã cupiſſẽ, vel cupiſſem,cũ cupiiſſem uel cupiſſem:cupiiſſe:uel cupiſſe: p vtinã cupiuiſſem,cũ cupiuiſſem,cupiuiſſe:utinã audiiſſem vel audiſſem cũ audiiſſem uel audiſſem:audiiſſe vel audiſſe, p utinã audiuiſſem, cũ audiuiſſem audiuiſſe. Sed hæ abſciſiones carmini atq; oratiõi ſolutæ cões ſunt:illæ tãtũ poeticæ,a uiuo uixi uixet, p uixiſſet. Verg.xſ.æũ. Vixet cui vitã de9 aut fortuna dediſſet. & ab extingo.is.extinxi,extinxẽ. Idẽ quarto æneidos:cũ gñe extinxem:memet ſup ipſa dediſſem. Repo repis repſi,repſem. Hora.primo ſermonũ nũquã repſemus p repſiſſemus. Idẽ in eodẽ.natis diuiſſe duobus: p diuiſiſſe,ſicut & in alio dixit:ſeruis dũ munia didit p diuidit. Abſceſſem p abſceſſiſſem. Silius.lib.viij.punicorũ. Neq; abſceſſem thalamo in magna minatus. Ab eo quoq; qd̃ eſt noui,licet in proſa oratiõe dicere vtinã noſſem,cũ noſſem,noſſe,illud vero quod Hora. dixit ſe cũdo ſermonũ. Diſpereãt ni ſummoſſes oẽs:licet in carmine tantũ dicere. Quintilianus libro primo,vbi de analogia diſputat etiã in proſa oratiõe nõ putat eſſe vtendũ uerbo integro ex rõne p portiõis in hoc tempore & ſimilibus,permittamus(inqt) ijs ſcilicet qui cõtra vſum analogiã defendũt dicere,audiuiſſe & ſciuiſſe. Et paulopoſt dicere,cõſeruauiſſe potius q̃ qd̃ dicimus,hoc eſt conſeruaſſe. ¶ Amem,hoc eſt q; uerba primæ cõiugatiõis formant futurũ optatiui modi.o.finali præſentis indicatiui mutata in.em.vt amo,vtinã amem. ¶ Doceam,legã,audiã:hoc eſt q; in ſecũda tertia & quarta cõiugatione futurum eiuſdem num eri fit ab eadem prima uerbi poſitione.o.mutata in.am.ut doceo doceã,lego legã, audio audiã. Secũda pſona eiuſdem numeri fit a prima pſona eiuſdẽ futuri.m.mutata in.s.& tertia perſona eiuſdem.m.mutata in.t.vt amem,ames, amet.Prima pſona pluralis fit a prima perſona ſingulari addita.us.Secũda eiuſdem nũeri ab eadẽ prĩ pſona ſingulari.m. mutata in.tis.Tertia eiuſdem numeri ab eadem prima perſona ſingulari.m.mutata in.nt.ut amemus,ametis,ament.

De formatiõe ſubiũctiui. ¶ Amẽ,doceã,legã.audiã,qa futurũ optatiui ſile eſt pñtis ſubiũctiui modi;nõ op9 eſt hoc loco ab integro formari. ¶ Amarẽ,docerẽ,legerẽ,audirẽ.idẽ dicit de præterito impfecto ſubiũctiui:qd̃ eſt ſile præterito impfecto optatiui modi,atq; hic nõ ẽ neceſſe iterũ formari. ¶ Amauerim,docuerĩ,legerĩ,audiuerĩ.nõ eſt op9 formari.qa ſile eſt præterito pfecto optatiui:eaſdẽq; patitur abſciſiões,ut amarim.ris.rit.amarimus.ritis.rint.Audierim.ris.rit.audierim9. ritis.rint.Hora.ij.ſer.ac ille qui me cõmorit. Silius quoq; qui memet finibus vnq̃ amorim Auſonijs. ¶ Amauiſſem,docuiſſem,præteritũ pluſq̃ perfectũ ſubiunctiui eaſdem abſciſiones formationẽq; habet: quas præteritũ optatiui. ¶ Amauero,docuero,ideſt futurum ſubiunctiui eodem modo formatur:eaſdemq; abſciſiones habet quas futurũ perfectũ indicatiui modi.

DE formatione infinitiui. ¶ Præſens eo modo formatur: quo præſens optatiui: & præteritum eo modo quo præteritum eiuſdem optatiui, vt amare amauiſſe. &c.

DE formatiõe gerũdiorũ. ¶ Amãdi, amãdo, amãdũ. hoc eſt q̃ gerũdia ſubſtãtiua formãtur a genitiuo ſingulari partiçipij pñtis tẽporis. tis. finali mutata in. di. p primo gerũdio. & in. do. p medio: & in. dum. pro vltimo. Quẽadmodũ vero participium ipſum formetur ſtatim dicturus eſt.

DE formatiõe ſupinorũ ¶ Amatũ amatu. Quod ſupina nõ hñt aliq̃d pri⁹ vñ formẽtur, & q̃ de præterito pfecto indicatiui modi dixim⁹ q̃ nullã ſequitur ꝓportionẽ verborũ à qb⁹deriuatur. Et ita videtur in verbo tres eſſe poſitiões: à quib⁹ tota cõiugatio deducitur: pñs ĩdicatiui: præteritũ pfectũ eiuſdẽ. & ſupinũ. et quẽadmodũ à præterito formãtur reliq̃ ſex tpa, q̃ circũloq̃mur ĩ voce paſſiua: ita a ſupĩo formatur pticipiũ futuri tpis actiuæ uocis, & pticipiũ præteriti paſſiuæ.

DE formatiõe pticipiorũ. ¶ Amãs, docẽs, legẽs audiẽs. hoc ẽ pticipiũ pñtis tpis cuiuſcũq; cõiugatiõis formatur à pria pſona præteriti imperfecti indicatiui modi bã. ſyllaba finali mutata in. ns. vt amabã amãs. Memineris tñ participia duorũ verborũ eo. is. cũ ſuis cõpoſitis, recepiſſe. e. mediã ſcẽm rõem hui⁹ formatiõis. Itaq; ab eo is dicimus iens eũtis. à queo qs quiẽs queũtis, qđ magis in eorũ cõpoſitis intelligitur, ut præteriẽs. rediẽs. pdiens, nequiẽs. ¶ Amatur⁹, q̃ participiũ futuri tpis actiuæ vocis formatur ab vltĩo ſupino addita. rus. vt ab amatu. amatur⁹ amatura amaturũ. ¶ Amatus, q̃ participiũ præteriti tpis vocis paſſiuæ formatur ab eodẽ vltimo ſupino addita. s. vt ab amatu. amatus, amata, amatũ. ¶ Amãdus amãda amãdũ. q̃ participiũ futuri tpis paſſiuæ vocis: cui gerũdia adiectiua ꝓ oĩa ſimilãtur præterq̃ in ſignificatiõe: formatur a gtõ ſingulari participij pñtis actiuæ vocis. tis. mutata in. dus. da. dũ. vt amãs, amãtis. amãd⁹, da. dũ. Antiq̃ores tñ pticipia & gerundia tãadiectiua q̃ ſubſtãtiua tertiæ & quartæ cõiugatiõis ĩ. vndus. vnda. vndũ. mittebãt. Vñ adhuc ſunt apd̃ iurecõſultos tituli de cõi diuidũdo, & finiũ regũdorũ & familiæ herciſcũdæ, & apd̃ Plautum ĩ noſtris mercimonijs emũdis vẽdũdiſq;, et ius dicũdũ. ſed hæc exoleuerũt, præterq̃ ĩ hoc verbo eo is. & ſuiscõpoſitis. ut adeundi adeundo adeundũ. adeundus. a. um.

DE formatiõe indicatiui. ¶ Amor. doceor. legor: audior. hoc eſt q̃ pria pſona pñtis ĩdicatiui modi paſſiuæ vocis formatur ab eadẽ prima pſona vocis actiuæ addita. r. vt amo amor. doceo doceor. lego legor, audio audior. Secunda pſona eiuſdẽ nũcri formatur ab eadem ſcda pſona actiuæ vocis. s. mutata in. ris. vel in re. in verbis tñ tertiæ cõiugatiõis eiuſdẽ pſonæ. is. mutata in. e. & addita. ris. uel. re. ut amor amaris vel amare. doceor doceris uel docere. legor legeris uel legere. audior. iris. uel. ire. Tertia eiuſdẽ nũcri fit a tertia ſimili actiuæ vocis addita. ur. vt amat amatur. docet docetur. legit legitur, audit auditur. Prima pluralis fit a pria ſili actiuæ vocis. s. mutata in. r. Secũda eiuſdem nũeri. tis. mutata in. mini. fit a ſili ſcda pſona actiuæ vocis. Tertia uero fit a ſili tertia pſona actiuæ vocis. addita. ur. ut amamur. ini. ãtur. docemur. ini. ẽtur. legimur. ini. untur. audimur. ini. untur. ¶ Amabar, docebar, hoc ẽ q̃ præteritũ impfectũ indicatiui paſſiuæ vocis format prĩmã perſonã ſingularẽ a ſimili perſona uocis actiuæ. m. mutata in. r. vt amabar, docebar, legebar, audiebar. Secũda fit ab hac addita. is. uel. e. ut amabaris. uel. bare. docebaris vel. bare. legebaris. uel. bare. audiebaris uel. bare. Tertia fit à ſimili tertia perſona vocis actiuæ addita. ur. ut amabatur, docebatur, legebatur, audiebatur. Pria perſona pluralis fit à a ſimili perſona uocis actiuæ. s. mutata in. r. Secũda a ſimili perſona uocis actiuæ. tis. mutata in. mini. Tertia a ſimili perſona uocis actiuæ addita. ur. ut amabamur amabamini amabãtur. docebamur docebamini docebãtur, legebamur legebamini legebantur, audiebamurur, audiebamini. audiebãtur. ¶ Amabor, docebor. q̃ prima perſona futuri indicatiui modi uocis paſſiuæ in uerbis priæ & ſecundæ cõiugatiõis formatur ab eadem prima perſona uocis actiuæ addita. r. ut amabo amabor. a docebo docebor. Scda perſona eiuſdem numeri fit ab his. o. mutata in. e. & addita. is. uel. e. Tertia uero eiuſdem nũeri à ſimili perſona uocis actiuæ addita. ur. ut amabor amaberis uel amabere amabitur. docebor doceberis uel docebere docebitur. Prima pluralis fit a prima ſimilis actiuæ uocis. s. mutata in. r. Secũda eiuſdem numeri a ſimli perſona actiuæ uocis. s. mutata in. mini. Tertia eiuſdem numeri fit a ſimili perſona actiuæ uocis addita. ur. ut amabimur, amabimini, amabuntur. docebimur. bimini. buntur.

¶ De formatione infinitiui.

AMare; docere; legere; audire; formanť a ſcd'a pſona ſingl'ari pñtis ímpatiui modi addita re.

Amauiſſe; docuiſſe; legiſſe; audiuiſſe formãtur a p̃teriti perfecti prima pſona ſingulari addita. s. &. ſe.

¶ De formatione gerundiorum/ſupinorum/& participiorum.

AMandi/amãdo; amandum. Docẽdi, docẽdo docendum. Legẽdi, legendo, legendũ. Audiendi; audiendo; audiendũ; formanť a genitiuo ſingulari participij pñtis, tis, mutata in, di. do. dũ.

Aamatum amatu, doctum doctu; lectum lectu, auditum auditu; nõ habent vnde formari poſſint.

Amans; docens, legens; audiens; formãtur a prima perſona p̃teriti imperfecti indicatiui modi, bam, finali mutata in, ns.

Amaturus; docturus; lecturus; auditurus; formanť ab vltimo ſupino addita, rus.

Amatus; doctus; lectus; auditus; formantur ab vltimo ſupino addita, s, littera.

Amandus; docendus; legendus; audiendus; formantur a genitiuo ſingulari participij preſentis, tis, finali mutata in, dus, da, dum.

¶ De formatione indicatiui modi vocis paſſiuæ.

AMor; doceor; legor; audior; formantur ab eadem prima perſona ſingulari præſentis indicatiui modi actiuæ vocis addita, r.

Amabar; docebar; legebar; audiebar; formantur ab eadẽ prima perſona ſingulari preteriti imperfecti Indicatiui modi vocis actiuæ. m. mutata in. r.

Amabor, docebor; formanť a pria pſona ſingulari eiuſdẽ futuri ĩdicatiui mõi actiuę vocis addita. r.

Legar.audiar.formantur a prima perſona ſingulari eiuſdem futuri.m.mutata in.re.

¶ De formatione Imperatiui modi.

AMare.docere.legere.audire.formañ a ſecunda perſona ſingulari p̃ſentis imperatiui modi actiuæ vocis.addita.re.

Ametur.doceañ.legañ: audiatur.ſimília ſunt tertię perſonæ ſingulari futuri optatiui.

Amemur.doceamur.legamur.audiamur. ſimília. ſunt primæ perſonæ plurali futuri optatiui.

Amamini.docemini.legímini.audímini.formañ a ſecunda perſona plurali pręſentis imperatiui modi actiuę vocis.te.mutata in.mini.

Amemini.doceamini.legamini.audiamini.ſimília ſunt ſecundę perſonę plurali futuri optatiui.

Amentur.doceañt.legañt.audiañt.ſimília ſunt tertiæ perſonæ plurali futuri optatiui.

Amator.docetor:legitor:auditor:formañ a tertia p̃ſona ſigl'ari futuri eiuſdē īpatiui mōi addita.r.

Amemur:doceamur:legamur:audiamur: ſimília ſunt primæ perſonæ plurali futuri optatiui.

Amaminor:doceminor:legiminor audiminor formañ a ſecūda p̃ſona plurali futuri eiuſdē impe ratiui modi actiuę vocis.tote. mutata in minor.

Amātor.docentor.leguntor. audiūtor.formātur. a tertia perſona futuri eiuſdem imperatiui mo di actiuę vocis addita.r.

¶ De formatione Optatiui modi.

AMarer.docerer.legerer. audirer. formātur a prima p̃ſona ſingulari pręſentis eiuſdē opta tiui modi actiuę vocis.m.mutata in.r.

Præteritū impfectū eodē modo formañ quo p̃ns.

Amer.docear.legar.audiar.formātur a prima per ſona ſingulari futuri eiuſdem optatiui modi actiuæ vocis.m. mutata in.r.

¶ De formatione Subiunctiui modi.

AMer.docear.legar.audiar.eodē mō formā tur quo futurū optatiui modi paſſiuę vocis.

Amarer.docerer.legerer.audirer.eodē modo for mañ.quo p̃ns optatiui modi paſſiuæ vocis.

¶ De formatione infinitiui modi.

AMari.doceri.audiri.fomantur a pręſenti in finitiui modi actiuę vocis.re. mutata in.ri.

Legi formatur ab eodem infinitiuo actiuę vocis. .ere .mutata in.i.

Futurū infinitiui modi circūloquimur per primū ſupinū.& hoc verbū ire in voce actiua. & iri. in paſſiua.aut p̃ participiū futuri in.rus.& hoc verbū eſſe in voce actiua.& per participiū futu ri in.dus.& idem verbum eſſe in paſſiua.

¶ *Legar.audiar.q̃ prima p̃ſona futuri indicatiui mo di vocis paſſiuæ in verbis tertiæ & quartæ cōiugatio nis formañ ab eadē prima p̃ſona vocis actiuæ.m. mu tata in.r.vt a legā legar.ab audiam.audiar. Secunda eiuſdē numeri fit ab eadē prima.a.mutata in.e.& ad dita.is.vel.e.vt legar.legeris vel legere.audiar. audie ris vel audiere. Tertia a ſimili tertia perſona actiuæ vo cis addita.ur.vt legetur.audictur. Prima pluralis a ſi mili p̃ſona vocis actiuæ.s.mutata in.r. Secunda a ſimi li p̃ſona vocis actiuæ,tis. mutata in.mini. Tertia eiuſ dē numeri a ſimili p̃ſona vocis actiuæ addita.ur. vt le gemur.emini.legētur.audiemur. emini.entur.*

DE *formatione imperatiui. Quia p̃ſonas omnes vtriuſq; tpis atq; numeri hmōi ſati; explicate formauim⁹ in ipſa opis lectione: ad ſequētia ꝓperem⁹*

DE *formatiōe optatiui. Amarer.docerer.legerer. audirer.. hoc eſt præſens optatiui modi forma tur a prima perſona eiuſdē præſentis optatiui actiuæ vocis.m.mutata in.r.vt amarē.amarer.docerē.docerer legerē.legerer.audirē.audirer. Secūda perſona eiuſdē numeri formatur a prima perſona addita.is. vel.e.vt amarer.eris.vl.ere.docerer.eris.vl.ere.legerer.eris.vel ere.audirer.eris.vel.ere. Tertia perſona eiuſdē fit a pri ma ſimili perſona actiuæ vocis addita.ur.vt amaretur doceretur.legeretur:audiretur. Prima perſona plis nu meri fit a prima ſimili perſona vocis actiuæ.s.finali mutata in.r. Secūda eiuſdē numeri fit ab eadē ſecūda perſona vocis actiuæ.tis.mutata ī.mini. Tertia eiuſdē nūeri fit a ſimili tertia p̃ſona vocis actiuæ addita.ur. vt amaremur.mini.rētur.doceremur.mini.renē.audire mur.mini.rēt.¶ Amarer.docerer.legerer.audirer.. hoc eſt præteritū imperfectū optatiui mōi eodē mō formañ quo p̃ns eiuſdē modi. Amer.docear.legar.audiar. hoc eſt futurū optatiui modi formatur a prima perſona eiuſdē futuri actiuæ vocis.m.finali mutata ī.r.vt amē .er.docē.ar.legā.ar.audiā.ar. Secunda perſona eiuſdē numeri fit a prima addita.is.vel.e.vt amer.eris.vl'ere. docear.aris.vel.are.legar.aris.vel.are.audiar. aris.uel are. Tertia eiuſdē numeri fit a ſimili tertia vocis acti uæ. addita. ur.vt ametur.doceatur.legatur.audiatur. Prima perſona plis fit a ſili p̃ſona vocis actiuæ.s.mu tata in.r. Scd'a eiuſdē nūeri a ſili p̃ſona vocis actiuæ. tis.mutata ī.mini. Tertia eiuſdē nūeri a ſili p̃ſona vo cis actiuæ addita.ur.vt amemur.emini.enē.doceamur. amini.anē.legamur.amini.anē.audiamur. amini. anē.*

DE *formatiōe ſubiunctiui. Amer.docear. hoc eſt præſens ſubiunctiui eodē modo formatur quo futurum optatiui: & præteritum imperfectum eiuſdē ſubiūctiui ſimile eſt præterito imperfecto optatiui.*

DE *formatione infinitiui. Amari.doceri.audiri. hoc eſt qd' præſens infinitiui modi primæ & ſecūdæ & quartæ coniugationis formatur ab eodē præſenti infinitiui modi actiuæ vocis.re. mutata in.ri.vt amare. amari.docere. doceri.audire. audiri.*

¶ *Legi hoc eſt præſens eiuſdē infinitiui vocis paſſiuæ fit ab eodem præſenti infinitiui actiuæ vocis.ere.mutata in.i.vt legere legi. uel breuius a ſecunda perſona preſentis indica tiui uocis actiuæ ablata.s.* ¶ *Futurum infinitiui, quæ ratio ſit circunloquendi futurum tam in uoce actiua, quam in uoce paſſiua libro quarto cum de infinitiuo diſputabitur, copioſius dicemus.*

¶Circũloquia vocis paſſiuæ. Hoc ẽ illa tẽpora qb⁹ ſermo latin⁹ caret. circũloqmur per participiũ præteriti tpis, & hoc verbũ ſũ.es.fui. Per pñs enĩ & præteritũ pfectũ indicatiui circũloquimur ipſũ præteritũ. vt amat⁹ ſum vel fui. Per præteritũ impfectum & pluſq̃ pfectum eiuſdẽ indicatiui circunloquimur ipſum præteritum pluſq̃ pfectum. vt amatus erã vel fuerã. Per futurũ impfectũ eiuſdẽ idicatiui circũloqmur ipſũ futurũ pfectũ. vt amat⁹ ero. Per futurũ & Præteritũ pfectũ optatiui circũloqmur ipſũ præteritũ pfectũ optatiui. ut vtinã amat⁹ ſim vel fuerim. Per pñs & præteritũ pluſq̃ pfectũ optatiui circũloquimur ipſũ præteritum pluſq̃ perfectũ optatiui. vt vtinã amat⁹ eſſẽ vel fuiſſẽ. Per pñs & præteritũ pfectum ſubiunctiui circũloquimur ipſũ præteritũ pfectũ ſubiunctiui. vt cũ doct⁹ ſim vel fuerim. Per præteritũ iperfectũ & pluſq̃ pfectum eiuſdẽ ſubiũctiui circũloquimur ipm præteritũ pluſq̃ perfectũ ſubiunctiui. vt cum amat⁹ eſſẽ vel fuiſſẽ. Per futurũ indicatiui & futurũ quoq; eiuſdẽ ſubiunctiui circũloquimur ipſũ futurũ ſubiũctiui. vt cũ amat⁹ ero vel fuero. Per pñs & præteritũ infinitiui circunloquimur præteritũ infinitiui. vt amatum eſſe vel fuiſſe.

De verbis irregularib⁹. ¶Sunt q̃dã uerba: q̃ nõ ſequunt analogiã neq; formationẽ uerborũ regularium: q̃dã rurſ⁹ q̃ deficiũt cæteris tpib⁹ nũeris & pſonis. quare viſum eſt hoc loco illa cõmodiſſime debere poni. ¶Atq; in primis hoc verbũ fero fers. qđ cum ad tertiã cõiugationẽ ſit reducẽdũ, ꝓ eo qđ eſſe debuit feris in ſcđa pſona ſingulari pñtis idicatiui differẽtiæ cauſa abſciſionẽ fecim⁹. ꝓ eo qđ ferit in tertia pſona fert. ꝓ eo qđ feritis in ſcđa pſona pluralis fertis. ¶In imperatiuo quoq; ꝓ eo qđ eſt fere in ſcđa pñtis pſona ſingulari dicim⁹ fer. & ꝓ eo qđ eſſe debuit ferite, in ſcđa pl̃i, dicim⁹ ferte. ¶In futuro quoq; eiuſdẽ imperatiui ꝓ eo qđ eſt ferito & feritote, dixim⁹ ferto & fertote. ¶In pñti optatiui & præterito impfecto ſubiunctiui & pñti infinitiui, ꝓ eo qđ eſſe debuit ferrerẽ ferrere. dicim⁹ ferrẽ, ferre. ¶In pñti indicatiui paſſiuæ vocis, ꝓ eo qđ eſſe debuit ferreris. dicim⁹ ferris vel ferre. ¶In ſcđa pſona ſingulari pñtis impatiui. ꝓ eo qđ eſſe debuit ferrere: dicim⁹ ferre. & ĩ futuro ꝓ feritor fertor. ¶In præſenti optatiui & in præterito impfecto ſubiũctiui, ꝓ eo qđ eſſe debuit fererer. fereris vl̃ fererere. dicim⁹ ferrer ferreris uel ferrerẽ. ¶Et in pñti infinitiui. ꝓ eo quod eſſe debuit fereri: dicimus ferri. reliqua tẽpora & pſonæ ſequũt rõnẽ uerborũ tertiæ.

Volo. vis. vult volum⁹. vultis. ꝓ volis uult. uolim⁹. uolitis. Impatiuo caret, quẽ ſupplemus ex futuro optatiui. ab illi⁹ cõpoſito nolo dicim⁹ in pñti noli nolite. Nolito. tote. in futuro ex ꝓportione quartæ cõiugationis. Di~nedestamẽ in inſtãti imperatiui in ſcđa pſona fac uelis dicit. & totum pluralẽ ponit uelim⁹. itis. int. & in futuro. uelito. uclim⁹. tote. uelint. Hora. modo uelis, quæ tua uirtus expugnabilis eſt. ¶In futuro optatiui & in præſenti ſubiunctiui. ꝓ eo quod uolim. dicimus uelim. uelis. uelit. quamquam Cicero. ij. de natura deorum dixit, quo facilius id quod docere uolim⁹ intelligi poſſit. uolimus ꝓ uelimus ſcripſit. Alia tẽpora ſequuntur rationẽ uerborum tertiæ cõiugationis. Phocas tamen carere hoc uerbum dicit gerundijs ſupinis & participijs. ſed quia utuntur illis iuniores. ideo poſui.

Circũloquia vocis paſſiuę nõ formãtur: ſed circũloquimur ea per participium præteriti tẽporis paſſiuę vocis: & hoc verbum ſum. es. fui.

Verbũ imperſonale ſimile eſt tertijs pſonis ſingularis nũeri paſſiuę vocis: niſi q̃ in circũloquijs participiũ eſt quaſi ſubſtãtiuũ in gñe neutro.

¶De verbis irregularib⁹ & defectiuis, Cap. vij.

Fero, fers, tuli, ferre, ferẽdi, ferẽdo, ferẽdũ. latũ; latu. ferẽs, laturus. Feror: ferris vel ferre, latus ferendus. ¶Indicatiuo modo.

Tẽpore pręſenti. Fero. fers. fert. Ferimus. fertis. ferunt. ¶Imperatiuo modo.

Tpe pñti. Fer. vl̃. ras. rat. Feramus. erte vl̃. atis. rãt.

Futuro. Ferto vl̃ tuleris. ferto vel tulerit. Feram⁹ vel tulerimus. fertote vel tuleritis. ferunto vel tulerint. ¶Optatiuo modo.

Tpe pñti. vtinã Ferrem. ferres. ferret. Ferremus. ferretis. ferrẽt. ¶Subiunctiuo modo.

Pręterito imper. cũ Ferrẽ. ferres. ferret. Ferremus ferretis. ferrẽt: ¶Infinitiuo modo.

Tempore pręſenti Ferre.

¶Paſſiua voce. Indicatiuo modo.

Tpe pñti. Feror. ferris vel ferre. fertur. Ferimur. ferimini. ferũtur. ¶Imperatiuo modo.

Tpe pñti. Ferre. vel feraris. ferat. Feramur. feramini. ferãt. Futuro Ferto vel latus ſis. fertor vl̃ latus ſit. feramur vl̃ lati ſim⁹. feriminor vel lati ſitis ferũtor vel lati ſint. ¶Optatiuo modo.

Tpe pręſenti. Vtinã Ferrer. ferris vel ferrere. ferretur. ferremur. ferremini. ferrentur. ¶Subiunctiuo modo.

Pręterito imperfecto. cũ ferrer. ferreris. vel ferrere. ferrẽ. ferremur. ferremini. ferrentur. ¶Infinitiuo modo. Tpe preſenti. Ferri.

¶Alia tẽpora declinãtur per proportionẽ tertiæ coniugationis.

Volo. vis. volui. velle. volẽdi. volẽdo. volẽdũ. Volitum. volitu. volẽs. voliturus. ¶Indicatiuo modo.

Tpe pñti. Volo. vis. vult. Volumus. vultis. volũt. Impatiuo mõ caret; ſed ab eo cõpoſitum nolo; hẽt in pñti noli nolite. In futuro nolito nolitote. ¶Optatiuo modo.

Tpe pñti. vtinã Vellẽ. lles. llet. vellemus. etis. ent. Futuro vtinã Velim. lis. lit. Velimus. velitis. lint. ¶Subiunctiuo modo.

Tpe pñti. cum velim. lis. lit. Velimus. itis. velint. Pręterito impfecto cũ Vellẽ. les. let. lemus. letis. lẽt. ¶Infinitiuo modo. Tẽpore pręſenti Velle. Alia tẽpora formãtur per proportionẽ. tertię cõiugationis.

De verbis defectiuis. Sūt quædā verba q̄ deficiūt modis & tēporibus aut personis. vt es est. cuius nō mō prima positio deficit: verūctiā nihil habet: q̄ es est. essē. esses. esset. essem⁹. essetis. essent. esse. Verg. iiij. æñ. est mollis flāma medullas. Idē. j. georgi. vt mala culmos esset rubigo. & Mar. si vis esse fatur nostrū pōt esse priapū. In voce quoq; passiua estur tātū p editur. Es in secūda persona imperatiui nūeri singularis. Plautus in militē. es, bibe aīo obsecro mecū. Ouid. j. de pōto. Estur vt occulta viciata putredine nauis. Forē, res, ret, rēt. Neq; enim vsq̄ lectū est foremus, etis. & qđ est in hoc verbo singulari fore p futurū esse in futuro infinitiui: oīa alia uerba carēt. hñt quoq; ab eo cōposita affore. &c. ¶ Aio p dico disallabū est, habetq; secūdū Phocā pñs præteritū impfectū, sustulim⁹ tñ aiunus & aiis: qđ ex pportione dicēdū erat: quoniā eas voces uidētur aures nostræ quod āmō reformidare. Aiebā in præterito imperfecto Aiā in futuro ex proportiōe. Plautus in rudēte. vel tu mihi aias, uel neges. Cicero de finib⁹, quasi ego id curē qđ ille aiat aut neget. ¶ Adiecim⁹, quoq; scđam pson̄ singularē pñtis imperatiui modi. Āi. quod apud Plautū reperitur, an nata est spōsa prægnās: uel ai vl̄ nega & apud Terentiū, sæpe ain, qđ' Cice. de perfecto oratore interpretatur ain, p ais ne. ¶ Aiēs Apul. vi. meta, sic aiens crystallo dedolatū uasculū tradidit. ¶ Inquio in quis quanq̄ ex proportiōe uidcatur posse declinari per oēs modos tēpora & personas tertiæ cōiugatiōis: nos tñ illa posuimus q̄ in usu reperiuntur hoc est inquio. Cice. de. orat. Aucupari uerba oportebit inquio. Inquis Persius, hoc iuuathic inqs ueto quisq̄ faxit olctū. Inquit. Iuue qñ artib⁹ inqt honestis. Inquiūt, Cic. in Verrem. ubi sunt Pāphile inquiūt scyphi. Reperitur tñ frequētius inquā in pria positione indicatiui modi dicēte Diomede & Phoca. Inquā primā personā cōtra morē oīm pfert vtrūq; nūerū modi indicatiui pñtis tēporis. Inquisti. Cicero. ij. de ora. tu uero inquisti: molesti⁹ noneris. Inquiat, idē ad herenniū. Quid enim tibi uis aliqs inquiat. Inque, Terētius. in phormi. te emittere inuitū eā inque, pro eo qđ' est dic. ¶ Quæso, ut dicit Phocas, primā habet personā singularē pñtis indicatiui modi. Habet etiā pluralē eiusdē tēporis. ut Cic. in. j. de legib⁹. quāobrē aggredere quæsumus. & Silius in lib. xiij. punicorū. Nō ardua regnis quæsumus aut in hora tuis. Quæsit quoq; dicit Lucretius. in. j. Ni diuū pacē uotis adit. & prece q̄sit. Apud Salustiū quoq; referēte Phoca quæsere lectū est. Sed quēadmodū prioribus duob⁹ uti possumus: ita his posterioribus nō est utendū. ¶ Infit pinquit. Verg. x. æñ. Tūc pater oīpotēs rerū cui fūma potestas infit. & in, xij. ita turbidus infit. Var. apd Prisc. lib. viij. primā ponit personā infio. Quat quoq; Phoca teste tātū habet tertiā pson̄ singularē pñtis indicatiui & participiū ouās. ut Verg. j. geor. & ouātes gutture corui. ¶ Faxo. faxis. Idē Phocas dicit tātū habere futurū indicatiui: nos tātū inuenimus faxo, faxit. faxilis. faxint. Verg. lib. ix. Haud sibi cū Danais rem faxo & pube pelasga, & Liuius lib. vj. ab vrbe. faxo ne iuuet vox ista. & Ennius apud Ciceronē in libro de senectute. Nemo me lachrymis decoret. nec funera faxit. & Liuius lib. xxxiij. Quod faxitis deos oēs fortunare velim. Faxint frequenter apud Plautū & Teren. legitur. ¶ Ausim primā tātū habere personā futuri indicatiui modi testis est Phocas. Liuius lib. j. Nec si forsan dicere ausim. Verg. quoq;. ij. georg. Ausim vel tenui vitē cōmittere sulco. ubi Seruius exponit ausim p ausus sum uel audebo. Festus quoq; Pōpeius ausis p audeas exponit & ausit. Ouid. in. vj. meta. & nil est quod nō inopino captus amore ausit. Catullus in epitha. quis huic deo cōparari ausit, sed hoc rariſſime inuenitur apud autores. ¶ Cedo, cedite. Cice. de cla, ora. Cedo quæso oratiōis sunt enim: & Iuue. in. vj. Cedo si breue parui fortita est lateris spaciū. Cedite quoq; in plurali p dicite Plau. est usus. Cete. quoq; p cedite. Neuius in lycur. apud Mar. p industria cete regē ppugnatū patrē. Ennius in me saluete optima coporacete, manus uestras measq; accipite. Actius in mena. æneū aliquis cete in cōspectū aut nos (vbi es) ducite ad eū. Pac. in atalanta. is uestrū uter sit eius signū datū est cete. ¶ Salue, saluete. Verg. v. æñ. Salue sancta parēs. iterū saluete recepti. Saluco tamē in prima positione dixit Plautus in truculēto. Salue inquit satis est mihi tuæ salutis: nil moror nō salueo. Cicero quoq; ad atticū futuro indicatiui est usus, & saluebis (inqt) a meo Cicerone. ¶ Auete & auere a Phoca tollitur: cū tñ apud Mar. reperiātur. Mane tibi pro medicit auere liber. Quin dicit in primo fuisse uirū ualde litteratū: qui salutauerit sic auete: cum ab usu iam defecisset.

De verbis defectiuis.

Es. est, pro eo qđ edis edit in secūda & tertia pso na singl'aris indicatiui modi. Essem, esses, esset, essemus, tis, essent in pręsenti optatiui & in prętę rito impfecto optatiui & subiūctiui. Esse in pñti infinitiui. Estur in p̄senti indicatiui mōi vocis passiuę. Quę deficiūt supplēt ab hoc verbo. edo, is. Forem, fores, foret, forēt, p essem. esses, esset. essent, in pręsenti & in p̄terito imperfecto optatiui modi. & impræterito imperfecto subiūctiui reperitur. & fore pro futurum esse in futuro infinitiui. In alijs locis deficit.

Aio, ais, ait, aiunt, in p̄senti indicatiui modi. Aiebā, aiebas. aiebat, aiebam⁹. aiebatis, aiebāt, in p̄terito imperfecto eiusdē modi. Aiā, aias, aiat, in futuro eiusdē. Ai, in secunda persona singulari p̄sentis imperatiui modi. Aiens, in participio præsentis.

Inquio vl̄ inquā, inquis, inquit, inquiunt, in pręsenti indicatiui. Inquisti, in secunda p̄sona præteriti eiusdē indicatiui. Inquiat, in tertia singulari futuri eiusdē indicatiui. Inque, in secūda p̄sona singulari p̄sentis impatiui modi. Alijs in locis deficit.

Quæso quæsumus, in primis personis vtriusq; numeri præsentis indicatiui modi reperitur in vsu.

Infit pro inquit. & Quat, in tertijs personis singularibus præsentis indicatiui modi reperiuntur.

Faxo, faxis, imus, itis, int, in futuro tantum indicatiui modi.

Ausim in prima persona singularis futuri indicatiui modi tantum.

Cædo prodic. & Cedite pro dicite in secūdis p̄sonis tantum vtriusq; numeri imperatiui modi.

Salue, saluete, saluere. Aue; auete, auere; in eisdē secūdis p̄sonis impatiui: & in pręsenti infinitiui.

¶ Odi.odiſti. Hæc verba cũ tãtũ in præterito & tẽporib⁹ ab eo formatis reperiãtur, hũt tñ ſenſum etiã aliorũ tẽporũ e cõtrario ad ea tẽpora q̃ circunloquimur in voce paſſiua. Nã quẽadmodũ mutuamur præſens indicatiui ad circunloquend ũ illius præteritũ perfectũ & præteritũ imperfectum ad circunloquẽdum illius pluſq̃ perfectum, ita ediuerſo præteritũ perfectum accõmodat ſuã ſignificationẽ præſenti, & præteritum pluſq̃ perfectum imperfecto. Itaq; præteritũ perfectum horũ verborum habet ſenſum pñtis atq; ſui ipſius. Præteritũ pluſq̃ perfectum eiuſdẽ modi habet ſuũ ſenſum & præteriti imperfecti. Præteritũ optatiui habet ſuũ ſenſum atq; etiã præſentis. Pluſq̃ perfectũ ſubiunctiui, ſuũ ſenſum atq; etiã præteri imperfecti eiuſdẽ modi. Præteritũ pfectum, ſuũ ſenſum atq; pñtis eiuſdẽ ſubiũctiui cũ futuro optatiui. Futurũ ſubiũctiui habet ſuũ ſe ſũ atq; etiã futuri indicatiui modi. Præteritũ infinitiui ſuũ atq; etiã pñtis. Præterito carẽt Furio, qđ aliũde aſſumpſit i ſaniui. Ferio qđ a pcutio ſumpſit pcuſſi. Tollo qđ olim habuit tetuli a ſuſtollo ſubſtuli mutuatus eſt. Quatio, is. qđ in vſu nõ habet quaſſi: vt dicemus in præteritis tertiæ coniugationis: vbi etiam de gliſco & inchoatiuis.

PArtes orationis octo ſunt. Poſt ſimplicẽ noïs & cũ eo opticipij, pnoïs verbiq; declinationẽ: ſequens opa pueris adhibẽda eſt: vt incipiãt partes dignoſcere: nõ qdẽ adhuc exacte admodũ, ſed quãtum illa ætas capere põt: deinde quõ inter ſe cõſtruuntur: vt iã incipiãt quaſi deguſtationẽ quãdã habere eorũ, q̃ poſtea enodatius tradenda ſunt. Dicit igitur in primis q̃ octo ſunt oratiõis ptes quas enumerat. Sed nemo miretur poſtea cũ dixerimus gerundia & ſupina alias eſſe orationis partes ab octo ſuperioribus: qđ q̃. lib. iij, dicturi ſumus alios poſuiſſe tres tãtũ. vt Ariſt. & Theodectes, Alios quattuor vt Stoici, Alios diſtinxiſſe vocabulũ & appellationẽ a noïe. Alios adieciſſe aſſeuerationẽ attractionẽq;. Sed nihil neceſſe eſt pueritiæ teneritudinẽ tãta ve luticiborũ varietate farcire, ſatiſq; illi fuerit octo oratiõis partes diſtinguere, q̃ nũerus primũ Ariſtarcho ex græcis: deïde Palemoni ex latinis placuit: quos deinde oẽs grãmatici græci et latini ſecuti ſunt. Ita tñ q̃ græci interiectionẽ partẽ aduerbij eſſe dixerũt: latini interiectionẽ ab aduerbio ſeparãt. Articulũ vero qa latinus ſermo nõ agnoſcit: ad ꝓnomẽ referũt. Itaq; oĩno ptes eſſe octo dicũt. ¶ Quattuor ex his declinãtur, qđ ex harũ octo partiũ numero quattuor ſunt declinabiles, & quattuor rurſus indeclinabiles: q̃s explicat, græci quo q̃; articulũ declinãt: latini quoq; gerũdiũ & ſupinũ, q̃ diſtingunt vocabulũ & appellationẽ a noïe: tria illa eodẽ mõ declinãt. ¶ Nomẽ eſt qđ decliaẽ p caſ⁹, hæc nõ eſt diffinitio noïs, ſed q̃dã ꝓprietas: p quã puer magis venit in noïs cognitionẽ: q̃ per diffinitionẽ, quã lib. iij. reddituri ſum⁹. Nomẽ eſt pars oratiõis declinabilis corpus aut rẽ ꝓprie cõiterue ſignificãs, & eodẽ mõ de reliqs partib⁹ oratiõis, quarũ ꝓprietates ponit p quas poſſint a pueris rudib⁹ litterarũ dignoſci. poſtea vero. li. iij huj⁹ operis illarũ diffinitiões, q̃ magis naturã oſtẽdũt, explicabimus. ¶ Gña nominũ. Declinabiliũ orationis partiũ elegit quædã accidẽtia: ſine qbus nõ poteſt fieri illa quã diximus cõſtructio i noïe, ꝓnoïe, & pticipio, gen⁹ nũerũ & declinationẽ. In verbo cõiugationẽ, vocẽ: ſignificationẽ: atq; i oĩb⁹ his ꝓſonã. ¶ De gñe noïm, ꝓnoïm pticipiorũ, quoniã aliꝭ i locis copioſus diſputabitur q̃ ad hũc locũ attinet: dicim⁹ gña eſſe quinq; Maſculinũ qđ declinatur cũ hic, &c. Sed hæc quã ſufficiẽter dicãtur, quis nõ videt: Primũ, vt aliꝭ i locis diixm⁹, quia nõ ideo nomẽ eſt maſculinũ quod declinatur cũ hic, aut fœmininũ qđ declinatur cũ hæc. aut neutrũ qđ declinatur cũ hoc ſed quia eſt uel maſculinũ vł fœmininũ vel neutrũ, iõ declinatur. aut cũ hic. aut cũ hæc. aut cũ hoc. Deinde q̃ noïa adiectiua q̃ ꝓ priam & ſcdã noïs declinationẽ inflẽtur, & ꝓnoïa & pticipia nõ declinãtur p hic & hæc & hoc, ſed p ſuas cuiq; gñi terminatiões acõmodatas. Præterea q̃ dubij & ꝓmiſcui gñis nullã facit mẽtionem. Sed: vt diximus: hæc pueris adhuc rudib⁹ ꝓponũtur, q̃ puectiorib⁹ accurate magis poſtea tradetur. ¶ Nũeri noïm. nũerus cõis eſt oĩbus partib⁹ oratiõis, q̃ declinantur

Odi, odiſti, Noui nouiſti. Cœpi, iſti. Memini, iſti. in voce tm̃ habẽt pręteritum perfectum indicatiui: & tempora quæ formantur ab eo: ſignificationẽ vero, etiam omnium aliorum temporum.

Pręterito & tẽporibus q̃ ab eo formanť carẽt Furio, is. inſaniui. Fero tuli. Ferio pcuſſi. Tollo ſuſtuli. Quatio, is. Gliſco, is. cũ ÿbis q̃ dicũť inchoatiua.

¶ De primis puerorũ pexercitamẽtis. Cap. viij.

PArtes oronis octo ſunt. Nomẽ. Pronomẽ. Verbũ. Participiũ. Præpoſitio. Aduerbium. Interiectio. Cõiũctio. Quattuor ex his declinãť. Nomẽ. Pronomẽ. Verbũ. Participiũ. Quattuor nõ declinãtur. Prępoſitio. Aduerbiũ. Interiectio cõiũctio.

Nomen eſt; quod declinatur per caſus: & non ſignificat cum tempore; vt hæc muſa muſæ.

Pronomen eſt, quod ponitur loco nominis proprij vt ego, tu, ille. & ſunt illa quidecim tantum.

Verbum eſt; quod declinatur per modos & tempora ſine caſu. vt amo amas amaui, amare.

Participiũ eſt: qđ declinatur per caſus cũ tpe & deriuatur a verbo ſemper. vt amãs: amat⁹: amatur⁹.

Præpoſitio eſt; q̃ ꝓponiť nomini per appoſitionẽ; & aliꝭ etiã partibus per cõpoſitionẽ. vt adeo ad eũ.

Aduerbiũ eſt: qđ additũ verbo: nomini, aut participio ſignificationẽ ei⁹ auget, aut minuit, aut mutat. vt valde amat, minus amat, nõ amat: ſatis doctus.

Interiectio eſt, quę aliquẽ mentis affectum ſignificat voce incondita. vt hei mihi, heu me.

Coniunctio eſt; quæ diuerſas partes orationis coniũgit: vt Pompeius & Cæſar amat; & docet.

Genera noïm; ꝓnominũ & participiorũ qninq; ſũt. Maſculinũ, qđ declinatur cũ hic. vt hic dñs. Fœmininũ; quod declinatur cum hæc. vt hæc muſa. Neutrum; qđ declinatur cum hoc. vt hoc tẽplum Cõe duũ; qđ declinatur cũ hic & hæc. vt hic & hęc hõ. Cõmune triũ: quod declinatur cũ hic & hæc & hoc: vt hic & hæc & hocfœlix: amans.

Numeri nominum, pronominum, verborũ & participiorum duo ſunt. Singularis; qui de vno tantum loquitur. Pluralis; qui de pluribus loquitur.

Caſus vero nomini ꝓnomini & ptícipio tãtũ: ſed de his poſtea copioſiꝰ dicet. ¶ Declinatiões noĩm. Sũt aũt qnq; tãtũ, *quĩ nũerꝰ ex gũ diuerſitate colligĩt. Pronoĩa ꝓ duas ꝓprias decliatiões: & ꝓ duas itẽ: q̃ ad noĩs declinationẽ referũt. ptícipia ꝓ primã et ſcdam et tertiã declinationẽ variãt.* ¶ Cõiugatiões verborũ q̃ttuor ſũt. *hæc diuerſitas ex ſcda ꝑſona ꝑnĩs ĩdicatiui mõi accipiẽda erat, nã verba q̃ mittũt illã ĩ. as. ſũt primæ cõiugatiõis, q̃ ĩ. es. ſcdæ. q̃ ĩ. is. correptã tertiæ. q̃ ĩ. is. ꝓducta q̃rtæ, quã qdẽ tertiã ꝓducta appellãt, qa pueri nõdũ ꝓcipiũt qd ſit ſyllaba qd ꝓducta, qd correpta ĩ fine dictiõis. Viſũ ẽ hãc diuerſitatẽ ex infinitiuo diſtĩguere: ĩ quo accẽtꝰ põt oñdere q̃ ſyllaba ſit lõga, q̃ breuis in penultimo loco. vt verba q̃ hñt a. ꝓducta. ante re. finalẽ ſint primæ, hoc eſt q̃ hñt accẽtũ in penultima. & eodẽ mõ de reliquis cõiugationibꝰ.* ¶ Voces verborũ tres ſunt. *Quia nõdũ pueri capaces ſunt ſignificatiõis verborũ: q̃ in actiuã, paſſiuã neutrã, deponẽtẽ, cõmunẽq; ſpargitur. de quibꝰ li. iiij. dicturi ſumus: hoc loco tantũ admonẽdi ſunt tres eſſe verborũ voces. Actiuã, vt amo. as. amat. Impſonalẽ vt amat. amabat amabit. Paſſiuã. vt amor. aris. vl amare loquor. loqueris vel loquere.* ¶ Quælibet rurſus vox diuiditur in quinq; modos, quos Quinti. qualitates appellat. ¶ Indicatiuum, *quo indicamus aliquid fieri. vt ego amo, tu doces, ille legit.* ¶ Imperatiuũ, *quo imperamꝰ: vt o virgili audi.* ¶ Optatiuũ: *quo aliquid optamus. vt vtinã veniret Antoniꝰ.* ¶ Subiũctiuũ, *quo verbũ uerbo ſubiungimus, ut ſi legeris ſoluã tibi mercedẽ.* ¶ Infinitiuũ, *quo indiffinite aliqd dicit qd' altero uerbo diffiniẽdũ eſt. ut opportet nos legere. bonũ eſt nos audire.* Modus iterum diuiditur in ſex tempora: *hoc eſt præſens quod rẽ inſtantẽ ſignificat. ut ego lego. Præteritũ impfectũ, quo demõſtramꝰ qd' aliquid faciebamꝰ, ſed nõ dicimꝰ an ꝑfectũ ſit. ut ego legã. Præteritũ ꝑfectũ, quo oſtẽdimꝰ aliqd fuiſſe ꝑfectũ. ut ego legi. Præteritũ pluſq̃ ꝑfectũ, quo ſignificamꝰ añ factũ fuiſſe aliqd poſteaq̃ aliq̃ res facta fuit, ut iã ego legerã cũ tuveniſti. Futurũ ipfectũ: quo oñdimꝰ aliqd faciẽdũ cẽ. ut legã. Futurũ ꝑfectũ, quo oñdimꝰ aliqd factũ fore, vt ad duas horas legero. Meminiſſe aũt dẽt puer nõ oĩa tpa cẽ ĩ oĩbꝰ modis, ſed ĩ ĩdicatiuo ſex. In optatiuo & ſubiũctiuo quĩq;. Infinitiuo tria, ꝑnĩs ꝓteritũ & futurũ. In ĩpatiuo duo tãtũ, ꝑnĩs, et futurũ. Tpa ꝓticipioriꝫ tria ſũt tãtũ, ꝑnĩs ꝓteritũ & futurũ. ꝓteriti ipfecti ꝑpis et ꝓteriti pluſq̃ ꝑfecti ad uocẽ ꝓticipẽ tpis ꝓteriti reducitur. ut Verg. i. æñ. quavectꝰ Abas, et qua grãdæuꝰ Alethes. qd' exponit Scr. i. qua vehebatur: qa nos ꝓticipio præteritiimpfecti caremꝰ, qd tñ græci hñt.* ¶ Perſonæ noĩm. *ꝑſona ꝓpriũ accidẽs eſt ꝓnoĩs & uerbi, ſed noĩa & ꝓticipia cũ ſint tertiæ ꝑſonæ oĩa, vtũs tñ ab oĩbus illis eſt tertiæ ꝑſonæ: ut paulopoſt dicturi ſumꝰ.* ¶ Oĩs ntũs eſt tertiæ ꝑſonæ, ac ſi dicat, oĩs dictio q̃ per caſus declinatur: *hoc eſt nomẽ. ꝓnomẽ & participiũ eſt tertiæ perſonæ. & facta regula ex ijs q̃ ſunt plura: facit exceptionẽ huius ꝓnoĩs ego: qd' eſt primæ perſonæ: atq; iterũ huius ꝓnoĩs tu, qd' eſt ſecũdæ perſonæ, atq; huius ꝓnoĩs rõe excipiuntur oẽs vocatiui in quibꝰ ſub intelligitur in ſingulari & vos in plurali, nã quẽadmodũ ꝓnomẽ ponitur loco noĩs ꝓprij: ita uocatiuus omniũ partium, q̃ per caſus declinãtur ponitur loco huius ꝓnoĩs tu.* ¶ Nomẽ ſubſtãtiuũ eſt. *Quid ſit nomẽ ſubſtãtiuũ oſtẽdi exquadã illius ꝓprietate, hoc eſt, quia declinatur ꝓ vnũ articlũ vl ꝑ duos tãtũ. Adiectiuũ vero ex alia ꝓprietate oſtẽdit quid ſit, hoc eſt, quia declinatur ꝓ tres articlos, vl ꝑ tres diuerſas terminatiões, hoc nõ eſt docere, ſed quaſi ꝑ quædã ſigna vel ꝓprietates oſtẽdere quid ſit nomẽ ſubſtãtiuũ, q̃ adiectiuũ. Sed ſi cõſideramꝰ qualẽ diſcipulũ inſtituimꝰ: nulla potuit aptior diffinitio excogitari: & ex qua magis poſſit diſtĩguere adiectiuum à ſubſtãtiuo. Nã quẽadmodũ alio loco dicturi ſumus, nõ propterea nomẽ eſt ſubſtãtiuum, qd' per vnum vel per duos articulos declinatur, neq; ideo adiectiuũ, quia ꝓ tres articulos vel per tres diuerſas terminationes inflectitur: ſed quia illud ſubſtãtiuo, hoc adiectiuo accidit. Accidentia aũt q̃ ſubſtantiæ notiora ſunt pueris, præſertim rerũ omnium ignaris. lib. tamẽ. iij. plenius hac de re inſtructur.*

Caſus noĩm ꝓnoĩm & participioriꝫ ſeptẽ ſũt. Ntũs, Gtũs: Dtũs; Actũs, Vctũs: Abltũs; Effectiuus.

Declinationes noĩm (ad q̃s etiã reducĩt ꝓticipioriꝫ declinatio) qnq; ſunt: prima q̃ mittit gtm̃ in. æ, diththongon; vt hęc muſa muſę. Scda q̃ mittit gtm̃ in. i. vt hic dñs dñi. Tertia q̃ mittit gtm̃ in is. vt ſermo ſermõis. Quarta q̃ mittit gtm̃ in. us utſenſꝰ ſenſ, Quĩta q̃ mittit gtm̃ ĩ. ei. vt dies diei

Declinatiões ꝓnoĩm q̃ttuor ſunt. Prima q̃ mittit gtm̃ in. i. vt ego mei: tu tui, ſui. Scda q̃ mittit gtm̃ in. ius. vt ille illiꝰ iſte iſtius. Tertia q̃ ad ꝓmã & ſcdam nominis declinationẽ refert: vt meus a. ũ. tuus. a. ũ. Quarta q̃ ad tertiã noĩs declinationem refert: vt nr̃as noſtratis: vr̃as veſtratis.

Cõiugatiões ꝟboriꝫ q̃ttuor ſunt. Prima q̃ habet. a. ꝓductã añ. re. in infinitiuo: vt amo. as. are. Scda q̃ hẽt. e. ꝓductã añ. re. in infinitiuo; vt doceo. es. ere. Tertia q̃ hẽt. e. correptã añ. re. in infinitiuo vt lego. is. ere. Quarta q̃ hẽt. i. ꝓductã ante re. in infinitiuo: vt audio: audis: audire.

Voces ꝟboriꝫ tres ſunt. Actiua, vt amo amas. Impſonalis: vt amat. Paſſiua: vt amor amaris.

Modi ꝟboriꝫ q̃nq; ſunt. Indicatiuus: Imperatiuus: Optatiuus: Subiunctiuus: Infinitiuus,

Tpa verboriꝫ ſex ſunt. Preſens: Preteritum impfectum: Preteritum ꝑfectum: Preteritum pluſq̃ ꝑfectum, Et futuriꝫ impfectũ, Et futuriꝫ perfectũ,

Tpa participioriꝫ tria ſunt, Preſens vt amãs, Preteritum vt amatꝰ. Futuriꝫ vt amaturus: amãdꝰ,

Perſonę nominum ꝓnĩm & ꝟboriꝫ tres ſunt, Prima vt ego amo, Secunda vt tu amas, Tertia vt ille amat: Vergilius docet,

Oĩs ntũs ẽ tertię ꝑſonę: ꝑterq; ego: qd' ẽ primę: & tu: ꝙ ſcd'ę: & oẽs vocatiui: q̃ ſunt ſcdę perſonæ,

Nomẽ ſubſtãtiuũ ẽ: ꝙ declinat ꝓ vnũ articlũ vl ꝓ duos tm̃: vt hic dñs: hic & hęc hõ, Adiectiuum ꝙ declinat ꝓ tres articlos vl ꝓ tres diuerſas terminatiões: vt hic & hęc & hoc fœlix: bonꝰ. a. ũ.

Relatiuũ eſt, Aliã noīs differẽtiã oſtẽdit. Aliud nãq; eſt relatiuũ, aliud antecedẽs. & qd vtrũq; ſit oſtẽdit. Ex quo manifeſtũ eſt relatiuũ & antecedẽs noīa eſſe ad aliquid dicta. poſito enim relatiuo, neceſſe eſt poni antecedens, atq; e diuerſo, neceſſe eſt poſito antecedẽti poni relatiuũ. Adiectiuũ & ſubſtãtiuũ. Ponit tria præcepta, q̃ nõ ſermõis latini ꝓpria veruſtiã oĩũ in quis cõia publica & quodãmõ naturalia ſunt: ſi quidẽ naturale eſt, vt inquit Ariſto. qd apd oẽs gẽtes idẽ eſt. Primũ itaq; præceptũ naturale & cõtra qd ſi quis peccauerit nõ tãtũ indoct⁹, ſed plane barbar⁹ habeatur, eſt q̃ adiectiuũ & ſubſtãtiuũ in tribus cõuenire debẽt: in gñe nũcro. & caſu, hoc eſt qd utrũq; ſit eiuſdẽ gñis nũeri & caſus. Q̃ ñ tñ hoc præceptũ exceptionẽ patitur, ſuis locis dicem⁹. Relatiuũ & antecedẽs. Hoc eſt ſecũdũ præceptũ naturale, q̃ relatiuũ & antecedẽs intrib⁹ cõueniũt in gñe nũcro & ꝑſona. hoc eſt, q̃ vtrũq; ſit eiuſdẽ gñis nũeri & ꝑſonæ. De rõe aũt huius cõueniẽtiæ lib. iiij. copioſi⁹ diſputabitur. Ntũs & uerbũ. Hoc eſt tertiũ præceptũ naturale: q̃ ntũs & uerbũ cõueniũt in duob⁹ hoc eſt numero & ꝑſona. i. q̃ ambo debent eſſe eiuſdẽ nũeri & ꝑſonæ. Figurate tñ aliq̃ uidetur eſſe diſcõueniẽtia inter ntũm & uerbũ, quẽ admodũ. li. iij. cũ de figuris cõſtructiõis agetur: pleni⁹ dicẽdũ eſt. Omne uerbũ actiuũ, ſubaudi ꝑſonale. qd habet vocẽ actiuã, vel actionẽ ſignificãs: quale eſt deponẽs & cõe, ea parte qua ſignificat actionẽ, exigit ante ſe, hoc eſt in rõe ſuppoſiti nominatiuũ ꝑ ꝑſona agẽti: & accuſatiuũ ſed nõ neceſſario ꝑ ꝑſona patiẽti vl aliũ caſum, ſed tũc paſſio illa nõ recta & trãſitiua ſed obliqua ẽ. Omne uerbũ paſſiuũ: quod etiã de ꝑſonali intelligẽdũ eſt: uel paſſionẽ ſignificãs: qualia ſũt illa exulo, uapulo, ueneo, fio, liceo. exigit noīatiuũ ꝑ perſona patiẽti, atq; in rõe ſuppoſiti: & ablatiuũ cũ præpoſitiõe à vel ab, vel etiã datiuũ ꝑ ꝑſona agẽti, vt ego amor à te vel tibi. exulo à rege: vbi non auſim dicere regi ꝑ a rege. Gerundia ſupina & participia. De gerũdijs qd diximus intelligẽdũ eſt de gerũdijs ſubſtãtiuis actionẽ ſignificãtibus, vt veni cauſa legẽdi Verg. & inſeruiẽdi amicis, & carendi voluptatib⁹. & miſerẽdi uiduarũ. De ſupinis præterea intelligẽdũ eſt de primis: nã vltima cũ nullo caſu poſt ſe cõſtruũtur, quẽ admodũ. lib. iiij. dicturi ſumus. vt eo venatũ feras. inſeruitũ amicis. Participia vero ſiue illa ſunt actiuæ vocis ſiue paſſiuæ eãdẽ rõnem ſeruãt. Nã pticipia pñtis tpis cũ actionẽ ſignificant, cõſtruuntur poſt ſe cũ accuſatiuo. ut amãs uirtutes. aut dtõ vt ſeruiẽs amicis: aut ablatiuo ut carẽs uoluptatib⁹. aut genitiuo vt miſerens filiorũ. Eodẽ modo de participio tpis futuri vocis actiuæ. Participia quoq; vocis paſſiuæ paſſionẽ ſignificãtia cõſtruũtur cũ ablatiuo & præpoſitione à vel ab. aut datiuo. vt amat⁹ a te: amãd⁹ ab illis. Ppræpoſitiões accuſatiuo deſeruiẽtes. Præpoſitiões aut ſeparabiles ſunt aut inſeparabiles. Separabiles ſunt. q̃ poſſunt aponi caſib⁹. Inſeparabiles ſunt quæ nũq̃ reperiũtur niſi in cõpoſitiõe. De ſeparabilib⁹ itaq; ponit primã regulã. q̃ præpoſitiões acuſatiuo deſeruientes ſunt Ad apud. & c. q̃ ſequũtur. Deinde ſubdit. Præpoſitiões abtõ deſeruiẽtes. atq; mox q̃ ſunt vtriq; caſui deſeruiẽtes, tũc demũ ponit præpoſitiões, q̃ nũq̃ reperiũtur niſi in cõpoſitiõe cũ reliqs ptibus oratiõis, ſed hæc vberib⁹ explicabũtur lib. iij. vbi de præpoſitiõe diſſerem⁹. Enumerauim⁹ æũt hic præpoſitiões. vt pueri haberẽt illas in prõptu: cũ incipiũt ptes oratiõis inter ſe cõnectere. Noīatiu⁹ ſemp regitur a verbo. Regi aliã dictionẽ ab alia nihil aliud eſt q̃ eſſe appẽdicẽ illi⁹: ut in ordie cõſtructiõis aliqd ſignificet. Sed cũ verbũ, vt ait Ariſto. ſit oratiõis forma: neq; ſine uerbo poſſit eſſe illud qd græci vocãt axioma: (qd Boeti⁹ enũciationẽ, Cicero tũ pnũciatũ tũ ploquiũ interpretatus eſt: cõſequẽs eſt, vt oẽs ptes oratiõis a uerbo regãtur immediate, vl media aliqua pte oratiõis. Dicit igitur in primis q̃ ntũs a verbo & c. Nã vt verbũ ꝑſonale nũq̃ põt eſſe ſine noīatiuo. ſic noīatiuus ſine verbo ꝑſonali eſſe nõ põt. ergo merito ab illo regitur tanq̃ ab oratiõis forma: & dat illi ſuppoſitũ tanq̃ accidẽti. Genitiuus præter illã cõmunẽ ſignificationẽ: qua regitur a noĩe appellatiuo ex vi poſſeſſiõis: aliqñ regitur ex natura ſpeciali noĩs, vt vini plen⁹. vl verbi. vt impleo vini vaſa. a noĩe inquã appellatiuo: quia ſi ꝓprio iũgatur: appellatiuũ ibi ſub intelligitur. Verg. ſ. æñ. vnius obnoxã & furias aiacis oilei: vbi Seruius notat ex figura græca dictũ eſſe: qua vtimur circa patres & maritos tãtũ. vt aiacis oilei intelligam⁹ filiũ. Deiphobe, glauciintelligim⁹ filiã. Hectoris andromache: intelligimus vxorẽ: quinimmo hæc figura latius patet. Nã Euſebius Pãphili dictus eſt ſubaudi amicus. & Te-

Relatiuum eſt; quod refert aliqd antecedẽs. Antecedens vero eſt; qd̃ refertur ab aliquod relatiuo.

Adiectiuum & ſubſtantiuum in tribus cõueniunt, in genere, numero; & caſu, vt vir bonus.

Relatiuum & antecedens in tribus cõueniunt, in genere; numero; & perſona, vt ego amo qui doceo.

Nominatiuus & verbum in duobus conueniunt: in numero & perſona, vt ego amo, tu doces.

Omne verbum actiuum vel actionẽ ſignificans exigit ante ſe nominatiuum pro ꝑſona agẽti: & accuſatiuum vel alium caſum pro perſona patienti.

Omne ῡbum paſſiuũ vel paſſionẽ ſignificãs exigit noiatiuum pro ꝑſona patiẽti; & ablatiuum cũ prę poſitione, a. vel ab. vel datiuũ pro perſona agẽti.

Gerũdia ſupina & participia exiguntpoſt ſe caſum: cum quo cõſtruitur verbum; a quo deſcendunt.

Prępoſitiões accuſatiuo deſeruiẽtes ſunt Ad apd. ante, aduerſus, aduerſum, cis, citra, circũ, circa, circiter, cõtra, erga, extra, inter, intra, infra, iuxta, ob, ꝓ, ꝓpter, prope, propi⁹, proxime, pridie, procul, poſt, ꝑpter, penes, ſupra, ſcẽdm, ſecus, trãs, vſq;, vltra.

Præpoſitiones ablatiuo deſeruientes ſunt, a, ab, abs, abſq;, cum, coram, clam, de, e, ex, pro, prę, palam ſine, tenus: quæ aliquando genitiuo iungitur.

Præpoſitiones accuſatiuo vel ablatiuo deſeruientes ſunt, in, ſub, ſuper, ſubter.

Præpoſitiones quæ tãtum in compoſitione reperiuntur ſunt, an, con, dis, dí, re, ſe.

Nominatiuus ſemper regitur a verbo expreſſo vel ſubintellecto in ratione ſuppoſiti.

Genitiuus plærumq; regitur a nomine ex vi poſſeſſionis: nonnunq; ex natura nominis vel verbi.

tius in Andria. huius Byrrhiã: ſubaudi ſeruũ. nam ꝓnomen loco nominis proprij ponit. ¶ Datiuꝰ plærũq; regitur a verbo ex vi acquiſitionis atq; etiã cuiuſcũq; rei attributionis ſiue illa ſit vtilis ſiue dãnoſa: ſiue indifferens: regitur etiã nõnũq; a nomine ex ſpeciali ſignificatione. vt vtilis amico. difficilis vxori iucundus familiaribus. ¶ Accuſatiuus plærũq; regitur a uerbo ex vi trãſitionis. vt amo vxorẽ: vl̃ a parte ante ex natura infinitiui. vt oportet me amare. vel media prepoſitione. vt eo ad forũ. vel ex vi ſinecdoches a nomine adiectiuo. vt niger oculos. vel a verbo: vt experimentem nequit. vel a participio vt nodoq; ſinus collecta fluẽtes. ¶ Vocatiuus. hæc regula multũ nouitatis attulliſſe videtur iis qui dicebãt vocatiuũ aliqñ poni abſolute. qd̃ eſt cũ oratio ex recta fit obliqua: hoc eſt ex ſecunda ꝑſona ad quã loquimur fit trãſitus ad tertiã de qua loquimur. vt ſi dicas o Cæſar legat Põpeius. intelligitur audi vel auſculta vel intende, quod ita eſſe facillime ꝓbatur ex interpretatiõe pſalmi. xxi. cuius initiũ eſt apud hebræos idipſum qd̃ dñs noſter atq; ſaluator dixit in cruce, hoc eſt eli eli lama azabatani. qd̃ euãgeliſta interpretatur deus meus deus meus vt quid derelequiſti me. At vero ſeptuaginta interpretes verbũ ſubintellectũ, vñ uocatiuꝰ ille regebatur: expreſſerunt dicẽtes. Deus deus meus reſpice in me: quare me dereliquiſti, aut quæ ratio fuit aliqd addẽdi, qd̃ in hebraico nõ legebatur. ſi nõ erat in illis ipſis verbis concluſum. Illud quod adhuc maius eſt audim affirmare: etiã ſi exprimat ſecũda imperatiui mõt ꝑſona, adhuc verbũ qd̃ attentionẽ ſignificet ſubintelligendũ eſſe a quo vocatiuus ille regat̃. Quale eſt illud qd̃ marci. cap. v. legimus dicẽte dño. talita cumi. qd̃ interpretatur puella ſurge. at euangeliſta cũ interpretatur: tibi dico interpoſuit, quod tantũ valet quantũ audi, qd̃ erat incluſum in eo quod dixit puella ſurge, neq; enim ſaluator noſter dixit tibi dico, ſed aliquid moræ adiecit, qd̃ fere ſemp facimꝰ quoties vocatiuo vtimur, vt auditor paret ſe ad ea quæ dicturi ſumus. Nã & vocatiuus a græcis rectus dicitur: quẽadmodũ & nominatiuꝰ: quia vterq; recte ſtans rectã ſubſtantiã ſignificet, vnde & verbo ſuppoſitũ drre poſſunt. ¶ Ablatiuus regitur a verbo media præpoſitione. aut ex ſpeciali nominis vel uetbi ſignificatione. ut plenus uino. ¶ Effectiuus de quo plura lib. iij. cũ de caſibus nominũ diſputaturi ſumus dicẽa ſunt. plærũq; regitur a verbo. ut malo me Gelatea petit. cæſus ferroq; petitus, regitur etiã ex vi cpõarationis, vt doctior illo. aut ponitur abſolute, vt ducẽte deo expedior. ducẽte deo nõ regitur, quia per ſe orationẽ quodãmodo facit, licet imperfectã, qualis eſt ſubiũctiui modi in quam reſolui conſueuit, Vt nato Ieſu in Bethleẽ. ꝓ quo Hieronymus vertit. Cum natus eſſet Ieſus in Bethleem.

Datiuus plærumq; regitur a verbo ex vi acquiſitionis, nõnunq; vero a nomine ex ſpeciali ſignificatione.

Actũs plærũq; regit̃ a verbo ex vi trãſitiõis: vel a parte ãteriori ex natura infinitiui: vel media ꝑpoſitione: nonnunquã etiã a nomine adiectiuo vel verbo vel participio ex vi ſynecdoches.

Vocatiuus ſemper regit̃ a verbo ſecundæ perſonç imperatiui modi in rõne ſuppoſiti, ſunt qui dicant aliqñ poni abſolute.

Ablatꝰs plerũq; regit̃ a ꝟbo media ꝑpoſitiõe nõ nunq̃ ex ſpeciali nõis vel verbi ſignificatiõe.

Effectiuꝰ plerũq; regit̃ a verbo vl̃ participio ex vi inſtrumenti quo aliquid fit, aliqñ ex vi cõparationis: aliquando ponitur abſolute.

¶ Liber ſecundus de genere & declinatione nominum, & de ꝑteritis ſupiniſq; verborum.

Liber ſecundus. In ſuperiori libro tacta ſunt prima artis grãmaticæ fundamẽta: rudia illa quidẽ & inelaborata: ſed quæ paulatim elimãda ſunt. & cũ puerorũ ætate coaleſcere debẽt. Quale eſt illud qd̃ de genere nominũ ꝓnominũ & participiorũ dicebamus: maſculinũ eſſe qd̃ declinatur cũ hic. fœminino qd̃ declinatur cũ hæc. neutrũ qd̃ declinatur cũ hoc. In ſermone nãq; græco, hebraico. punico. aut deniq; cuiuſq; alterius linguæ quæ articulis vtitur, præceptũ illud ſufficiens erat: cũ in ſerie orationis nomina plerũq; articulos habeãt cõnexos, At vero latini qui ex idiomate articulos ignorant, regula illa nõ ſuffragatur, neq; ob altã cauſam fuit ꝓpoſita, niſi vt pueri cõfuſam quandã gñis haberẽt cognitionẽ. Nã ſi puero interrogãti muſa cuiꝰ gñis eſt: fœminini reſpõdeas, qa declinatur ꝑ hæc, ſubijciet ille rurſus quare declinatur ꝑ hæc, reſpõ debis opinor qa gñis eſt fœminini. ergo circulũfeciſti, qd̃ in doctrina q̃ ſi vitioſum, Ariſt. in poſterioribꝰ analyticis præcepta demõſtrat. Quoniã ſi fœmininũ iccirco eſt, qa per hæc declinatur, & rurſus ꝑ hæc declinat̃ qa eſt fœmininũ, nũq̃ omnino ſcire poterimus muſa cuiꝰ gñis eſt. Quare ne pueri diutius a nobis eludãtur: tradẽdæ ſunt illis regulæ, qbꝰ nõ ꝑ articulos q̃ in ſermone latino nulli ſunt, ſed ꝑ ſignificationes aut terminationes poſſint genera nominũ cognoſcere. Sed quẽad modũ ſupra memorauimus, iccirco nominũ genꝰ cũ declinatione & verborũ præterita cũ ſupinis, hoc eſt capita quattuor ſumus carmine ꝓſecuti. qd̃ in tota grãmatices arte nihil eſt tã variũ, tã multiplex, tã lubricũ & labile, ſed neq; quod magis in prõptu ſit habẽdum quã rem facilius carmine aſſequi poterimus. Illud autẽ mihi in hoc loco præfandum eſt, nõ eſſe carmina hæc talia, ex quibus laudẽ mihi poſſe cõparari ſperẽ. quippe quæ ſunt iis de rebus, quas muſæ plurimũ aduerſantur atq; reformidant. & quas plærumq; ꝓpter ſyllabarũ cõtumaciã verſus heroicus, quo facilius res huiuſmodi ſcribũtur, nõ admitti. vt atagen. cõparatiua. inchoatiua. in quibus dictionibus ſyllaba breuis duabus clauditur longis. Circuitione vero ſi vteremus, res ipſa obſcurius diceretur, qd̃ fecimus in illo hemiſtichio. Et quod dat ſeruio nomẽ, pro eo quod eſt ſeruitꝰ quod heroicum carmen non recipit. Cumq; nulla dictio latina per. eu. diphthongon ſcribi poſſit, nos ita hoc nomine neuter neutra neutrũ vſi ſumus, perinde ac ſi græcũ eſſet. Nam. e. & .u. vocales in diphthongon coire ſæpe fecimus, niſi mauis id per ſinereſim poſſe fieri. Cum enim ſcripſit Neutra ſiler robur. ſi eu. non coeat aut per diphthongon aut ſynereſim, primus pes proceleumaticus eſt, quem hic verſus recuſat. Cum vero dixit. Dictio non nomen pro nomine ſit tibi neutra. anapeſto vſus ſum, qui paria habet tempora cum ſpondeo & dactylo.

FOemina masc̃; genus. Præmittit regulas generales, q̃ coligũtur ex nominũ significatione generali: & quæ terminationũ regulis præferẽdæ sunt. Est igitur significationis regula, q̃ noĩa ꝓpria siue appellatiua sexus alterutrius si sunt masculorũ generis sunt masculini Si fœminarũ fœminini. quã rẽ sola natura duce possumus intelligere, etiã si nobis id mõstrauerit nemo. Nã; vt Prisciã⁹ ait: duo sunt genera q̃ sola ratio naturæ nouit: masculinũ & fœmininũ. Neq; id solũ in humana specie: vt hic vir, hæc mulier, hic papa hæc obstetrix. hic Byrria, hæc Glicerĩũ, sed etiã in alijs reb⁹ in quib⁹ per generalia mẽbra aut per certa quædã signa marẽ a fœmina separamus, quẽadmodũ equum ab equa: asinum ab asina, ceruum a cerua, canẽ & bouem mares a fœminis, genitali, Gallũ vero a gallina tum crista: tum cauda, tũ etiã calcarib⁹. atq; alias animãtes certis q̃busdã insignib⁹ natura distinxit. In quib⁹ vero sub altero tantũ gñe & terminatiõe vtrunq; sexum intelligimus: qualia sunt illa q̃ græci epicæna: latini ꝓmiscua cõsueuerũt appellare: si necesse habueirmus sexũ distinguere: additamẽto id facere possum⁹, ut quoniã perdix gñe fœminino semper latini sermonis vsus ꝓfert, si fuerit grãdiuscula, aut calcarib⁹ armata: aut fœminã inierit: aut aliud quiddã fecerit qd' sit maris ꝓprium, recte possumus dicere hic perdix masculus est. Ambro. quoq; in epistola ad Irenium tractãs illud Ieremiæ cap̃. xvij. clamauit perdix, cõgregauit quæ nõ peperit, græcos secutus semper perdix gñe masculino ꝓtulit. codẽ modo aquila masculus, piscis fœmina. Qui in. ij. de arte. Inuenit in media fœmina piscis aqua. Et Varro Fabiũ pistorẽ secutus lupũ fœminã dicit. quẽadmodum Quin. in. j. libro refert. ¶ Masc̃la sunto tibi. Secunda significationis regula est, q̃ nomina earum rerũ quæ sexũ discretiũ nõ habent: si res illas tales imaginamur & fingimus: aut de illis ita loquimur quasi sint masculi aut fœminæ: generis sunt masculini aut fœminini. vt hic mars, hæc venus: sic enim de diis gẽtium poetæ fabulãtur. quasi sexum habeãt. & qd' mars venerẽ adulterauit. quodq; illa ex Anchise æneã genuit, & talia quædã quæ in naturã diuinã cadere nullo mõ poterãt. Sic preterea illum pingunt armatum & viriles pugnas tractãtẽ. quẽadmodum & illã fluxiori veste & mundicijs muliebrib⁹ deditã. Quãq; Varro in primo lib. de re rustica venerẽ inter duos mares posuit, qd' etiã Verg. significare visus est cum. ij. eñ. dixit. Ducẽte deo. i. venere flãmã inter & ignẽ expedior, idẽ quoq; lib. sat. j. Macrobius cõfirmat autoritate Calui. Leuini. Aristophanisq; poetarum. Eadem ratione angelorum quædã propria noĩa gñis sunt masculini. vt Michael, Gabriel, Raphael. thronus. partim fœminina. vt virtus, dominiaõ, potestas. partim neutra. vt dæmonium, cherubin & seraphin. quæ in numero multitudinis nostri genere neutro ꝓtulerunt, cum tñ autore Prisc. in. v. lib. hebraica lingua gen⁹ neutrum nõ habeat. sed forte fecerunt vt ostenderent spirit⁹ illos nõ habere sexum distinctum. quẽadmodum ostreũ. scortum. mãcipium. seruitium. sub quib⁹ vtrumq; sexum intelligi voluerunt. Dicit ergo q̃ nomina quasi masc̃la sunto. i. sunt, masc̃la. i. generis masculini. & nomẽ quasi fœmineum, sit fœmineum. i. generis fœminini, vt Mars deus belli, & Venus dea amorum. ꝓ teste. i. ꝓ exẽplo. Quod si per metonimiã mars ꝓ bello accipiẽ, lar pro domo. neptunus ꝓ mari. aut rursus venus ꝓ libidine. ceres ꝓ frumento. tell⁹ ꝓ terra quæ figura frequens est apud poetas: nihilomin⁹ suum genus retinent. ¶ Est duplicis generis. Tertia significationis regula est, quod nomina que ex ipsa rerum sigñtione ad mares & fœminas pertinent: cõia sunt duorum generum, vt hic & hæc pauper. hõ. testis. ¶ Noĩa prætera quæ ex ipsa rerũ sigñatione ad mares & fœminas pertinẽt: atq; etiã neutris iungi pñt. cõia sunt triũ gñrum, vt hic & hæc & hoc prudens. sapiens. fœlix. Sed quoniã hæc regula ad innumeras ꝓpe dictiones pertinet, in quib⁹ aliqua fuerit difficultas, quo gñe sunt profundæ: per regulas terminationum facilius explicabitur.

Dicit igitur. Illud nomen est duplicis gñis: quod vterq; sexus. hoc est masculinum & fœmininum recipit. Et illud nomẽ est cõe trium gñrum: q̃l' ad hæc. i. vltra duo illa gña iungis neutro: quia masculinis & fœmininis & neutris iungi põt. ¶ Menses cum fluuijs. Quarta regula sigñationis est: q̃ quia mensis generis est masculini: nomina quoq; mensium gñis sunt masculini. vt hic aprilis: quintilis, sextilis. september. Præterea quia fluuius gñris est masculini: nomina quoq; fluuiorũ generis sunt masculini. vt hic arar. garũna, bætis. atax. Proper. lib. ij. Testis arar rhodanusq; celer. magnusq; garũna. Mar. Bætis oliuifera crinem redimite corona. Item in eodem. Quem tremeret forti milite victus atax. Sequuntur tamen aliquando genus terminationis. Lu. in. vij. Et damnata diu Romanis allia fastis. Ouid. iiij. fasto. Clauiger & tanto est albula pota deo. nam albula is est qui postea tybris fuit appellatus. Mar. tamen. libro. xj. masculino iunxit dicens. Cui rector aquarum albula natigerum per freta tendit iter. Luca. neutro genere lib. ij. crustumiumq; rapax & iuncto sapis isauro. Idem in. iiij. Et tepidum in molles zephyros discurrit iader, Custumium & iader etiam ratione significationis possunt esse neutri quia flumina intelligũtur, qd' Horat. expressit in arte poetica, dicens. aut flumen rhenum aut fluuius describitur arcus. Idem. iiij. carmi. Testis metaurũ flumen & Hannibal deuictus. nam testis etiã neutris iungi posse suo loco dicem⁹. ¶ Arboris est nomen. Quinta regula significationis est, q̃ quia arbor generis est fœminini, nomina quoq; arborũ generis sũt fœminini. vt hæc prun⁹. pirus. sorbus. pinus. laurus. populus. ¶ Excipiuntur generis masculini, hic rub⁹. dum⁹. Sed rubus, quia frutex potius est, qd' ad arboris altitudnẽ nõ assurgit. Virg. in buco. ferat & rub⁹ asper amomũ. quamq; Seronus fœmininũ etiã ꝓtulit dicens. Mãditur apta rub⁹ gingiuis. ¶ Dum⁹ vero, quia nõtã certũ quoddã genus fruticis, q̃ fruticem ipsum significat. ¶ Oleaster quoq;, quia degenerat ab oliua, masculino genere quasi fruticẽ protulit Verg. ij. geor. Iudicio est tractu surgẽs oleaster eodem Plurimis. Quod vero dixit amarus foliis. alluſit ad illud Vergilij foliisq; oleaster

Cap. Primum de genere nominũ.

FOemina masc̃q; gen⁹ nullo mõstrãte reponũt.
Masc̃la sũto tibi quasi masc̃la, fœmineũq;
Si quasi fœmineũ. Mars est ꝓ teste: Venusq;.
Est duplicis generis recipit quod sexus vterq;.
Est cõmune triũ: qd' ad hęc iungis q̃q; neutro.
Menses cum fluuijs sexu distingue virili.
Arboris est nomen muliebre. Sed excipiantur
Hic rubus: & dumus: foliijsq; oleaster amarus.

amaris. Calfurnius tamen neutro gñe ꝓtulit in æglogis. Ne teneras ſalices iuuat aut oleaſtra putare: aut poteſt eſſe ab eo qđ eſt hoc oleaſtrum. ſic enim poſſumus dicere ab oleaſter oleaſtrū, a pyrus, pyraſter & pyraſtrum. Pli. lib. xv. pinaſter nihil aliud eſt: q̄ pinus ſilueſtris: copioſam dat hæc materiā: gñe fœminino dixit hæc. Theophraſtus quoq;, interprete Theodoro gaza lib. iiij. de ſtirpibus, ſicut pinaſtri: inquit: q̄ in locis vmbroſis naſcūtur. Idem quoq; autor eodem interprete ſub alia terminatione in gñe neutro ꝓtulit in primo eiuſdem opis. pinaſtrū (inquit) ampliſſimū pulcherrimūq; a pricis locis emigrat. Idem in. ij. Exit ex pyro vitiatū pyraſtrū, cū alias pyraſter ſæpe dixerit. Spinus ſpini Ver. ij. geor. ſpinos & pruna ferentes. gñe maſculino dixit. ¶ Neutra quoq; ſunt, ſiler robur, ſuber, laburnū. Verg. ij. georgi.

Neutra ſiler; robur; cū ſubere iungere laburnū.
Inſula cincta mari; nauis, cumq; vrbe poema;
Fœminei generis ſunt cauſa ſignificati.
Dictio non nomen pro nomine, ſit tibi neutra.
Neutras pone notas ſeu græcas ſiue latinas.
Sæpe tamen profert muliebres ſermo latinus.

Molle ſiler lentæq; geniſtæ. vbi Seruius notat gen⁹ neutrum raro de arbore inueniri. Theophra. li. iij. de ſtirpibus. Theodo. interprete, quidā robur & nucē auellanā florere exiſtimāt. Idem eodem interprete libro. j. Suber etiam viride leue eſt: niſi forte hic de ligno locutus neutro genere eſt vſus, nā Pli. li. xvj. maſculino gñe dixit. Serotino aūt germine mal⁹ tardiſſim⁹ ſuber. Idē in eodē. iuglādes, caſtaneæ, laburnū alpina hæc arbor nec vulgo nota: q̄ cū ſola materia cēſeatur merito gñis eſt neutri: præſertim cū gñis neutri terminatiōem habeat quēadmodū Ver. de materia hebeni dixit. India nigrū fert hebenū. Idē li. j. eiuſdē opis. & torno raſile buxū. Et. vj. æñ. mirata volubile buxū. Oui. j. de amorib⁹. At nup vile fuiſtis acer. Multa præterea arbores pegrinæ: noīa quarum materia tātū ad nos ꝓuenit: neutro gñe inueniūtur ab oratorib⁹ ꝓlata. vt bdeliū. balſamū. cynamomū. ¶ Inſula cincta mari. Sexta regula eſt: ꝑ qa inſula, nauis. vrbs. fabula poetica gñis ſunt fœmini: noīa quoq; inſularū, nauiū. vrbiū. fabularū, ex rōne ſignificatiōis gñis ſunt fœminini. Itaq; quattuor partes cōtinet. Prima eſt: q̄ noīa inſularū fœminina ſunt. vt Samos. Chios. Lesbos. Verg. j. æñ. poſt habita coluiſſe ſamo. Hor. j. epla. qd tibi viſa chios bullati notaq; leſbos. Sequūtur tū aliq̄ genus terminatiōis, vt Oui. xj. meta. & mitylinæi potiūtur littore leſbi. Hor. igitur ex rōne ſignīiōis ꝓtulit leſbos gñe fœminino. Oui. tū reſpiciēs terminatiōem gñe maſculino. Nauiū quoq; noīa gñis eſſe fœminini poetarū vſus oñdit. vt cētaur⁹ piſtris. argo. Vergil. v. æñ. Cētauro inehitur magna ſcyllaq; cloāthus cærulea. & ibidē. partē roſtro præmit emula piſtris. Ibidē ī huc. erit altera q̄ vehat argo delectos heroas. Noīa præterea vrbiū gñis ſunt fœminini. vt ſeſtos. abydos. ſaguntos. caſtulo. præneſte. Oui. ī epla Leādri. vel tua me ſeſtos. vel te mea ſumat abydos. Silī. li. j. ceu tua ſagūtos igne micet. Idē li. iij. fulget præcipuis parnaſia caſtulo ſignis. Ver. viij. æñ. præneſte ſub ipſa. Iuue. qs timet aut timuit gelida præneſte ruinā. Idē tū. j. geor. terminationē reſpiciēs dixit, pōtus & oſtriferi fauces tētātur abydi. Luca. li. iij. obſeſſum Pœno geſſit qđ marte ſagūtū. & Iu. atq; coronatū et petulās madidūq; tarētū. Ver. viij. æñ. qq; altū præneſte viri. Silī. iij. pu. & celebre oceano atq; alternis fluctib⁹ hiſpal. & Mar. fluct⁹ paſſeris aut ſupb⁹ anxur. qđ oppidū etiā gñe neutro ꝓtulit. Hora. j. ſer. ī poſitū ſaxis late cāđētib⁹ anxur. Noīa quoq; poematū: hoc eſt comœdiarū, tragœdiarū, & fabularū poeticarū gñis ſunt fœminini: vt eunuchus heautōtimorumenos. thyeſtes. æneis. ilias. Terē. eas ſe nō negat pſonas trāſtuliſſe in eunuchū ſuā. Idē. hodie ſum acturus heautōtimorumenō duplex: q̄ ex argumēto facta eſt ſimplici, & ſi cū Qui. dicā varij thyeſtes cuilibet græcorū cōparāda ē. Papi. xij. the. neq; tu diuinā æneida tēta. et Perſi. nulla tibi vēdo iliada. Quod vero Iu. dixit. ſcript⁹ & ī tergo nec dū finit⁹ oreſtes, ad virū poti⁹ illū q̄ ad fabulā reſpexit. Sūt q̄ dicāt nomē fabulæ cū ē appellatiuū: debere eē gñis fœminini. cū vero ꝓpriū: retinere gen⁹ ſuū. Nā qđ Ver. buc. georgi. neutro gñe iſcripſit, alia figura dictū ē: cū neq; illa ꝓprie poemata dicāt: q̄ Ariſt. autore ī li. de arte poeti. debēt eē vni⁹ rei & cōtinuatæ. ad qđ videtur alluſiſſe. Oui. cū in principio ſuæ metā. ſcripſit. Primaq; ab origīe mūdi: ad mea ꝓpetuū deducite tpa carmē. Dicit igitur īſula cincta mari. ad differētiā īſulæ vrbanæ, hoc ē noīa īſularū, & nauis. i. noīa nauiū: & poema. i. noīa fabularū. cū vrbe. i. cū noīb⁹ vrbiū. ſunt gñis fœminini ex rōe ſignīiōis. ¶ Dictio nō nomē. Septima regla ē: q̄ dictio q̄ a prīa poſitiōe ſua nō ē nomē: ſi ponatur ꝓ noīe gñis ē neutri: q̄ regla nō de ꝓnoīe ſed de alijs ꝓtib⁹ oratiōis itelligitur: qa ꝓnomē nō pōīt ꝓ noīe ſimplr: ſed ꝓ noīe ꝓprio tātū. dictiōes aūt hmōi aut ſūtverba. aut ꝓticipia. aut aduerbia. vt hoc amare. uiuere. aue. ſalue. vale. Terē. ī eunu. extrema linea amare nō nihil eſt. i. amoris. Per. aūt gen⁹ exꝑſſit i. j. ſaty. Noſtrū iſtđ viuere triſte aſpexi. i. noſtrā iſtāvitā triſtē. Mart. aue latinū chære nō pōt græcū exprimere. Oui. ī epla Laodomiæ. vix illā potuit dicere triſte vale. Participia quoq; vt hoc cōueniēs. accidēs, cōtīgēs. ātecedēs. cōſequēns. Intelligo aūt de ꝓticipiis q̄ nō iūgūtur ſubſtātiuis maſculini aut fœminini gñis: cū exprimūtur: aut cū ſupprimūt, nā illa oriēs, occidēs maſculia ſūt, qa ſubitelligīt ſol. pfluēs. cōfluēs. torrēs æq̄ maſculia: qa ſubītelligīt fluui⁹ aliq̄ tū aq̄ pfluēs đr. vt apd Liuiū. j. ab vrbe, pueros ī pfluētē aquā mitti. Cōtinēs vero fœmininū ē: qa terra ſubītelligīt: cōſonās qa littera. ſed de his cū de gñe ꝓticipiorū diſſeretur, plura dicem⁹. Aduerbia quoq; gñis ſūt neutri. vt decēter. belle. euge. ſophos. cras. Perſi. qn optes tepidū hoc audire decēter. Idē euge tuū & belle. nā belle hoc excute totū. Idē ecce aliud cras egerit hos ānos. Mart. audieris cū grāde ſophos dū baſia iactas. Idē alio ī loco. Quod tā grāde ſophos clamat tibi turbatogata, ītrepretat aūt ſophos ſapiēter. Illa quoq; decies. vicies. cēties ponūtur ſæpe, ꝓ noīe & ſūt neutrius gñis. Mar. nō plenū modo vicies habebas. Idē in alio loco. Dic vbi ſit decies mater qđ auara reliqt. ¶ Neutras pone notas. Octaua regla ſignīiōis ē: qđ noīa litterarū græce & latine gñis ſūt neutri: & hoc qa græce grāmata, dīr latine vero elemēta. vt hoc alpha, beta, iota, theta. Mart. ē opæ preciū diſcere theta nouum. & Perſi⁹ & potis es vitio nigrū præfigere theta. Mateh. in Euāge. Nō ptrāſibit neq; vnū iota. neq; vn⁹ apex. eadē quoq; rōne dicem⁹. omicrō. ypſilō. & vnū. a. & duo. b. tria. e. Ex rōne quoq; ſignificatiōis: qa littera gñis eſt fœminini: litterarū noīa aliq̄ gñe fœminino ꝓferim⁹, vū alias appellam⁹ vocales. alias ſemiuocales. alias mutas. alias liquidas. Dicit igitur neutras pone notas. i. litteras hoc eſt literarū nomina: ſiue ſint græca ſiue latina. & ſunt indeclinabilia.

NOmen quod ſit in.a. Propoſitis regulis gñalibus ad cognoſcendum genus nominum ex ratione ſignificationis, nũc qd' reliquũ eſt quodq; ſub nulla ex illis regulis cõtinetur: p terminationes ordinis alphabetarij diſponit: ſic tamẽ vt prius vocales deinde cõſonãtes digerãtur. Dicit itaq; in primis, q. noĩa terminata in.a. gñis ſunt fœminini. vt hæc muſa. grãmatica. terra. fortuna. Excipiũtur pauca gñis maſculini popa cum p vẽtre præpingui accipitur. nã gñis eſſe maſculi Phocas teſtatur. dixit aũt popa vẽter alludẽs ad illd' Perſi. aſt illi tremit omẽto popa vẽter. Popæ etiam dicebãtur miniſtri ſacrorũ ſiue victimarij. Prop. lib. iiij. ſuccinctiq; cadent ad noua ſacra popæ. Spartia. i geta. pcuſſit (iquit) hoſtiã popa nomine Antonius. Perſius itaq; non tam p pingui & obeſo q̃ p phagone & heluone vẽtre dixit. aſt illi tremit omento popa venter. Scriba Laniſta. ¶ Scurra. lixa, quia nomina ſunt officiorũ ad ſolos mares ptinentia: ideo ſub gñe tantũ maſculino ponuntur. Adria quoq; p mari ſiue adriatico ſinu ſemper maſculinũ repitur. Luc. in. v. ſonat ionio vagus adria põto. Hor. ij. car. Adria diuiſus obiecto remittas quærere. & in. iij. improbo iracũdior adria. & in eodem, dux inqeti turbidus adriæ. Sene. in thyeſte. aut ſæuo rapidus freto vẽtoſi tumor adriæ. Priſci, imperi hegeſi, necnõ ſinus adria vaſtus. Vacia. pãſa. verna. rabula. cacula, agrippa. & ſi rõne ſigñtiõis ad mares fœminaſq; ptinere poſſunt: nunq̃ tñ niſi de maſculinis dñr. Nomina quoq; Græca venientia a nominibus terminatis in. es, quæ ad primam noĩs declinationem latinam referuntur generis ſunt maſculini: quemadmodum & apud Græcos erant. vt hic ſcythes. æ ſcytha. æ hic nautes nautæ, nauta nautæ. hic ſophiſtes ſophiſtæ, ſophiſta ſophiſtæ, & hic poetes poetæ, poeta poetæ. hic prophetes pphetæ, propheta prophetæ, hic thecnites thecnitæ. thecnita thecnitæ, hic ſarmates ſarmatæ, ſarmata ſarmatæ, hic getes getæ. geta getæ. ammonites ammonitæ. ammonita ammonitæ. moabites moabitæ, moabita moabitæ. Horatius. ij. carmi. Quid bellicoſus cantaber aut ſcythes, Cice. in. v. thuſcu, Scythes anacharſis potuit pro nihilo pecuniam ducere. Idem in academicis. at quis eſt nunc ſophiſtes: ſic enim appellantur qui oſtentationis aut quæſtus cauſa philoſophantur. Vergilius in. v. cñ. Conſilijs pare quæ nunc pulcherrima nautes dat ſenior. nautes enim nauta interpretatur. vnde & Propertius nauta cognominatus eſt: quia ex familia nautarum fuit. Deuterono. xxiij. Ammonites & Moabites etiã poſt decimã generationem non intrabũt eccleſiã domini, & eodem modo de reliquis quæ omnia ſub hac terminatione generis ſunt maſculini. nã fœminina in tis. vel in. tria. exeũt. vt ſcytha. æ. ſcythis. idis. Ouidi. in metamor. Exercere artes ſcythides memorãture aſdem. Eodem modo nauta. æ. nautis. idis. ſophiſta. æ. ſophiſtis. idis. poeta. æ. poetis. idis. prophcta. æ. prophetis. idis. vel prophetiſſa. Perſius coruos poetas & poetidas picas: non poetridas: vt quidã codices hñt. Iſraelita. æ, iſraelitis. idis. Leui. xx iij. Ecce nũc egreſſus filius mulieris iſraelitidis: quem peperat de viro ægyptio inter filios Iſrael. iurgatus eſt in caſtris cũ viro iſraelita. Seduli⁹ quoq; leuitis gens dixit in paſchali. Ambroſius tñ in Euangelio Lucæ cum loqueretur de Eliſabe, & Maria cognata: inquit: quia ambæ iſraelitæ erãt. ſed ſuſpicamur mendum eſſe: quia idẽ paulopoſt dixit: vtiq; Ruth intrauit in eccleſiã: & facta eſt iſraelitis. Prudentiũ vero nulla ratio excuſare poteſt: cũ in pſychomachia dixit: ſodomita libido, & in vita Emetherij & Celedonij martyrũ hymniſtas idem dixit. Madianites. itis. Nume. xxv. Mulier madianitis: q̃ pariter interfecta eſt: vocabatur cozbi, & pauloante. q occiſus eſt cũ madianitide. Iezraelit itis. Carmelita. itis. Paralipomenon. j. Capi. iij. Dauid habuit primogenitũ Ammon ex Achmoe Iezraelitide: ſecũdũ Danielde Abigail carmelitide. Iudicũ. iiij. erat aũt delbora prophetis. & Lucas. eodem interprete. erat Anna prophetiſſa. pro quo in græco habetur prophetis. A moabita quoq; idem Hieron y. fecit moabitis. idis. lib. Ruth. ſæpe. vt hæc eſt moabitis q̃ venit cũ Noemi de regione moabitidis. ide. a. Sauromata. atis. Põpo. mell'. li. iij. Amazones: quas ſauromatidas appellabant. & a ſarmata. atis. idis. Mart. venit & epoto ſarmata paſtus æquo. Ouid'. j. de ponto. Terrat & manes ſarmatis vmbra meas. Dicimus tamen a cythariſtes, riſta, iſtæ. & cythariſtria, iſtriæ. tympaniſtes. iſta. æ tympaniſtria, iſtriæ. pſaltes. pſalta. æ. pſaltria. æ. cymbaliſtes. iſta. æ. cymbaliſtria. æ. ſambuciſtes. ciſta. æ. ſambuciſtria. æ. Liui. ab vrbe condi. lib. xxxix. Tunc pſaltriæ, ſambuciſtriæ: & conuiualia ludionum oblectamenta. Iuue. q̃ pſaltria penem maiorem intulerit. Quinti. maſculino vſus eſt. lib. j. ſi pſaltes inquit & geometres multa dicit dediſſe. ab eo quoq; qd' eſt tympaniſtes. iſtria. fecit Hieron y. in pſalte. In medio inquit iuuencularũ tympaniſtriarũ. Illd' etiam conſiderandũ eſt nullũ eſſe nomen latinũ: qd' in, iſta terminetur. vt ignari latini ſermonis dicũt artiſta. terminiſta. licet tñ a græcis huiuſmodi denominatiua formare. vt hic caniſtes vel caniſta. origeniſtes vel origeniſta. quorum fœminina mittunt in. tis. vt caniſtis. idis. origeniſtis. idis. Rõne quoq; ſigñtionis inueniũtur nomina montium in hac terminatione generis maſculini. Ouid'. in ibin. vtq; dedit ſaltus & fumo theſſalus oſſa. in eodem. Plurima q̃ flamma ſicanus ethna vomit. Ide.. tamen alibi terminationem reſpexit dicens. Ingeſtaq; olympo ardua deuexum pelion oſſa tulit.

¶ Quod declinatum: q. tertiæ declinationis nomina in. a. terminata generis ſunt neutri. vt hoc emblemma. atis. toreuma toreumatis. peripetaſma. atis. ſchema. tis. Antiquiores tamen per primam declinationem ſub fœminino genere protulerunt. vt Plau. in perſa. cum decora ſchema. Laberius nec pythagoream dogmam doctus. Pompo. liber diademam dedit. Ouid'. tamẽ ſingulari exemplo polenta poſuit in genere neutro cum ſit latinum declinationis primæ. Ait enim meta. v. dulce dedit teſta qd' coxerat ante polenta. & paulopoſt: cũ liquido mixta pfudit diua polenta. Tollerabilius noſtri mãna. mãmona. & paſcha neutro gñe ptulerũt: cũ ſint barbara & ideclinabilia: quãq̃ ſunt q paſcha declinari cõtẽdãt: tũ p primã: tũ p tertiã,

Regulæ terminationis.

NOmen quod ſit in. a, finitum: dic muliebre.
Accedũt marib⁹ popa vẽter: ſcriba: laniſta.
Scurraq; cum lixa: ſinus adria: vacia: panſa.
Vernaq; cum rabula; caculaq;, agrippaq; iunges.
Et quod ab. es. græco conſtat veniſſe latinum;
Cuius fœmineum plærumq; fit in. tria. vel. tis.
Quod declinatum dat tertia; dicito neutrum.

¶ Compoſitum a verbis,q; nomina a verbis compoſita:quorum ſignificatio ad mares & fœminas pertinet cõmunia ſunt duorum generum ſub hac terminatione,ut a gigno gignis,hic hæc terrigena.æ.alienigena.æ.a collo is hic hæc cælicola.æ. agricola.æ.a venio.is.hic hæc aduena.æ. conuena.æ.a ſequor ſequeris,hic hæc aſſecla.æ.pediſſequa.æ.a fugio fugis,hic hæc transfuga.æ.per fuga.æ.ab ago agis,hic hæc auriga.æ.a cædo cedis,hic hæc homicida.æ.parricida.æ. a lego legas,hic hæc collega.æ. Phoc. ſub genere poſuit maſculino plæraq; ex his, vt aſſecla,collega,transfuga,perfuga,homicida,parricida quaſi non & ſequi alium: & eſſe ex corpore alicuius collegij,& transfugere ad hoſtes:& parentem cædere ad fœminas etiam multomagis pertineat q̃ aurigam eſſe cum Verg.lib.xij.æñ.dicat nec currus vſquam videt aurigamq; ſororem:Quod vero quidam dicũt verbigenam ex ratione ſignificationis eſſe tantum generis maſculini:quia vnus tantum Chriſtus Ieſus eſt verbigena:nihil ad grammaticum pertinet:qui recte poterit dicere ſolem verbigenam,lunam verbigenam, quid quod nec Chriſtus verbigena debet appellari cum non ſit verbo genitus:quin potius ipſe ſit verbum genitũ: quia generatione interna d'r a patre:& per quod reliqua omnia creata ſunt:dicente ſacra ſcriptura,verbo domini cæli firmati ſunt.Omnia ergo præter vnũ Chriſtum ſunt verbigena,i.verbo genita,quandoquidem a gigno compoſita illo modo ſignificant:terrigena ex terra genitus. martigena ex marte genitus.Iunonigena ex iunone genitus,ex proportione igitur verbigena verbo genitus:quod de Chriſto an recte dicatur iſti viderint:quibus non magis aſſentior q̃ Prudentio qui in ode ante cibum ſcripſit:o crucifer bone omnipotens pie verbigena.quodipſe quoq; in hymno natalis Chriſti interpretatur dicens.Ex ore quamlibet patris ſis ortus & verbo ædi tus:inueniuntur quædam ex his nominibus neutro generi adiuncta:vt quod paulo ante diximus omnia verbigena,ſed figurate:vel potius q; antiquiores huiuſmodi nomina per tres terminationes,& tria genera declinabant. Pacuuius.caprigeno generi gradibus greſſio eſt.& Cic.in prognoſticis,caprigeni generis cuſtos.Actius ex taurigeno ſemine ortã fuiſſe. & hac ratione Valerius Maximus in primo libro dixit.duo eiuſdem generis alienigena exempla. ¶ Neutrum nomen in.e.Quod nomina latina terminata in.e.generis ſunt neutri,vt hoc mare,cubile,monile,& a nominibus adiectiuis duorum generum communibus ſub hac terminatione.is.vel maſculinorum in.er.fœmininorum in.is.neutra per. e. vt hic hæc breuis & hoc breue,hic alacer,hæc alacris,hoc alacre.vel hic & hæc alacris hoc alacre. Græca tamen generis ſunt fœmini ni,vt hic libye.es.ſynechdoche.es.pentecoſte.es.Nerine.es.¶ Vnum nomen in.i.q; nomina in.i.deſinentia generis ſunt neutri,quamq̃ Priſcianũ ſecuti vnum tantum poſuimus hoc gummi.Pli.lib.xiij.gummi optimum eſſe ex ægyptia ſpina conuenit,vermiculatum purum,deterius ex amygdalis amaris,peſſimum ex prunis.Colu.libro.xiij.de re ruſti.genere fœminino eſt vſus ſub terminatione.is.ſatius eſſe inquit noua dolia gummis liquida perluere,& infra ferias craſſa gummis liuerũt: & iterum talis materies:qualis eſt gummis.Eodem modo ſinapi generi neutro poſuit Phocas.vnde Serenus.ſæpius ergo decet mordax haurire ſinapi:atq; in hunc modum ſemper vſus eſt Cornelius celſus.Reperitur tamen & ſinapis genere fœmi nino.Plau.in pſeu.teritur ſinapis ſcelerata.& Colume.ſeq; laceſſenti fletum factura ſinapis.a mi quoq; moly,meli,& quædam alia nomina peregrina ſub hac terminatione in genere neutro reperiuntur ,plata.Pli.lib.xx.eſt cumino ſimillimum: quod græci vocant ami.quidam vero Aethiopicum cuminum.Vergi.in priape.quem cur moly vocant:mentula moly fuit, meli quoq; quod mel interpretatur:huius gñis eſt:ſed non reperitur apud nos niſi in compoſitione.vt melilotos,melimelum. Nihili vero & huiuſmodi.huiuſcemodi genitiui ſunt caſus,ab eo q̃ eſt nihilũ & modus:quẽadmodũ frugi & mancipi datiui:ab eo qd' eſt fruges & mãceps,vnde apd' Plautũ ſæpe legimus.eſt vir bonæ frugi.Ergo hæc nomina non ſunt cõiatrium generũ:vt dixit Phocas.ſed quẽadmodũ Priſcia.obliqui caſus figurate cũ oĩbus caſibus adiuncti.¶ O finita,q; nomina in.o.deſinẽtia gñis ſunt maſculini.vt hic ſermo,hiſtrio,vnio ,p gemma vel margarita potius grãdiori. nã ,p vnitate ſi vſpiã repiretur.gñis eſſet fœminini,ergo addidit gemma.vt ſignificaret lapillum rem corpoream. Sed autore Phoca.i. ante.o.habẽtia q̃ rem incorporeã ſignificãt:gñis ſunt fœminini.vt hæc religio.rebellio.talio,pduellio,& q̃ dñr verbalia.vt lectio.auditio. Caro quoq; gñis eſt fœminini:quoniã antiquiores hæc carnis declinabãt. Liuius in odyſſea:carnis aic:vinumq; quod libant. Liuius.xxvij.ab vrbe con.carnis quæ dari debet data non fuerat. Cœnatio præterea i.locus vbi cœnamus & ſi rem corpoream ſignificat,nihilominus tamen gñis eſt fœminini.Mar.mica vocor.quid ſim cernis.cœnatio parua. Portio quoq; quãdo rei corporeæ pars eſt,corpus ſignificat,tñ ſemp eſt gñis fœminini.ſupioribus etiam annumerãtur deſinentia in.do.vel in.go.vt hæc albedo.fortitudo.formido.farrago.fuligo.virgo.quam nemo vnq̃ apud autores idoneos legit maſculino genere:etiam ſi de Ioanne euangeliſta noſtri dicant:q; illi virgini Chriſtus virginem matrem commendauit. Ab hac exceptoria regula rurſus excipiuntur pauca nomina:quæ duobus verſibus cõtinentur,quoniam generis ſunt maſculini vt hic prædo.& c.ordo.inis,pedo.onis.ideſt qui pedes habet grandiores.comedo.onis.qui nimium comedit. ſpado.onis.vdo.onis.Mart.in diſticho.cuius titul9 eſt vdones Cilices:& in digeſtis titulo de auro & argẽto legato.l.argumẽto.alia inq; eſt cauſa vdonũ.qui vſus.calciamentorũ præſtant. Cardo.inis.cerdo.onis.Cudo.onis. Silus libro. viij. punico. Spicula bina gerunt capiti cudone ferino,capitis eſt armamentum ex corio.Burdo.onis.etiam his iungitur.vt digeſtis titulo de legatis.iii.Item legato. ſella inquit vel burdones.iiij.quoq; regum libro.capi.v.harpago.onis. Liui.xxx.ab vrbe con.aſſeres ferreo vnco præfixos harpagonas vocant milites.Plautus,noui ego hos harpagones. mango.onis.ligo.onis.

Compoſitum a verbis eſto commune duorum.
Neutrum nomen in.e,Muliebria ſint tibi græca.
Vnum nomen in.i.ſed neutrum dicito gummi.
O.finita dabis maribus:velut vnio gemma.
Fœmineis iunges per.io.nec habentia corpus.
Additur atq; caro:cœnatio:portio:quodq;
Deſinit in.do go.Tamẽ hæc ſunt maſcula p̃do.
Ordo:pedo;comedo:ſpado:vdo:cardoq; cerdo.
Et cudo,burdoq;.harpago:mangoq;:ligoq;.

¶ Ad duo cõmunis homo,q; hæc tria nomina.homo.inis,nemo.inis,latro.onis,cõmunia ſunt duorũ generum. Verg.i.æñ. Nec vox hoïem ſonat:o dea certe. Terentius in andria,hoc ego ſcio vnum:neminem peperiſſe hic. Tintinius,quod rogas neminem decet bonam. Latro quoq; a neotericis cõmunis duorũ generũ ponitur:cum apud idoneos autores nunq; fœmini no genere reperiatur,ſicut nec leo:quãq; dicat Seruius eſſe cõmune duorum generũ,& fullo cum eodem autore nõ mittat fœminenum in.a.niſi ſit vſurpatum. Nec diſſimulandus eſt in hoc loco circulus:quem prater vnum. Phecã grãmatici oẽs fecerunt:in genere ſupponentes declinationẽ,& in declinatione genus. Nam quomodo reliqui omnes grammatici præcepta tradiderunt:nunq; omni ſcire poteri; mus nomina in.do.vel in.go. deſinentia cuius ſint generis,aut quẽadmodũ mittũt genitiuũ. Eſt commune trium præſto,q; hoc nomen indeclinabile præſto cõmune eſt trium generum,& ſemper iungitur huic verbo ſum es fui.vt præſto ſum,præſto fui.pro præſens ſum præſens fui,Cicero in epiſtolis ad Appiũ. Fabius legatus mihi præſto fuit, reperitur etiam præſto eſt,pro efficax eſt.vt Celſus lib.vj.neq; medicamentum præſto eſt.i.præſens & efficax. Pſeudo propterea non poſuimus:qui nuſq; eſt niſi in cõpoſitione.vt pſeudo prophetes.pſeudoſtomos:pſeudographia. ¶ Neutrum nomen in.u,q; nomina in.u.deſinentia generis ſunt neutri,vt hoc cornu,veru,pecu,gelu,penu,tonitru. Ouid.ix.meta.rigidum fera dextera cornu dũ tenet.declinatur quoq; hic cornus.us.genere maſculino. Luca in.vij.cornus tibi cura ſiniſtri. Celſus.lib.vj.ceruini cornus combuſti.& paulopoſt,quia cornum habet. Plinius quoq; multis in locis hoc genere declinationis eſt vſus. Dicimus quoq; hoc pecu,& hoc pecus.oris. Pli.lib.viij.natura.hiſto.equinoctio verno & cetera pecua admittitur,ab eo quod eſt pecu dixit pecua,hoc gelu,& hic gelus. Lucre.lib.vij.quia ſæue gelus quod continet in ſe emittit. Actius in ꝓmetheo.profuſus flammine hiberno gelus. Hoc genu & hoc genus.i. Verg.i.æñ.nuda genu nodoq; ſinus collecta fluentes. Idem in.v.genua ægra trahentem. Cicero in Ara.iam dextrũ genus & decoratã lumine ſuram. Idem in eodẽ.tertia ſub cauda ad genus ipſum lumina pandit,ac rurſus ibidem,ac propter leuũ genus omni ex parte locata. Hoc tonitru & hic tonitrus. Pli.lib.xxxvi.tonitru intus terribile exiſtat. Ouid.i.meta.humanas motura & tonitrua mentes. Idem.i.de triſtibus,hoc mihi nõ ouium fibræ tonitrus ve ſiniſtri. Silius.libro.xij.puni.fulminaq; & tonitrus & nymbos concutit aer. ¶ C.D.neutra dabis,q; nomina deſinentia in.c.vel in.d.generis ſunt neutri.vt hoc lac.halec.aliud.qđ.quid & de pronomibus id.illud,iſtud.nec alia fere inuenies. Antiquiores tamen hoc lacte lactis declinabant,a quo videtur abſciſſum fuiſſe lac. Plau.in menechmis,neq; lacte eſt lacti (mihi crede) vſq; ſimilius,hæc lactis,aliud ſignificat,eſt enim inteſtinum:per qđ labitur cibus. Tintinius.craticula.cerebellum:lactis agnina,ſed magis vtimur in plurali. Pli.lib.xj.a ventriculo lactes in homine & oue:per quas labitur cibus. Põpeius.oro te per lactes tuas. ¶ Halec quoq; & hæc halecis poſſe declinari Priſc. autoritate Probi grammatici confirmat,id quod & nos fatemur:ſed quod vtrumq; putat nomen eſſe piſcis:nos aſſeuerate negamus.cum halex piſcis ſit, ex quo ſale macerato exudat ſanies:qua vtebantur pro ſalſamento, quod dicebatur halec,ſed de piſce. Mar.halecem,ſed quam protinus ilia voret. Cato de re ruſt. vbi oleæ comeſæ erunt,halecẽ dato. Colume. diminutiuo vſus eſt dicẽs:in eſcam piſciũ præberi conuenit haleculas putremq; ſardinam.& paulopoſt.haleculam (inquit) modo captam. Theodo.in lib.de animal.halecẽ interpretatur menã. Halec vero pro falſamento poſuit Hora.in.j.ſer.ſiler. halec fœcula coa.& in.ij.ego fœcem cogitare primius & halec. Halex quoq; genere fœminino poſuit Pli.lib.ix.Mar.apicius inquit:e iecore mulorum halecẽ excogitare prouocauit:cuius nominatiuus non eſt halecis.vt Priſc. putauit: ſed halex.vt Pli.lib.xxxj,vnguium ſcabriciã tollit halex.& ibidem vitium gari eſt halex imperfecta nec colata fæx. ¶ Al neutrum pones,q; nomina in al.deſinentia generis ſunt neutri,vt hoc tribunal,ceruical,vectigal,animal,lupercal. Vnũ ñ reperitur generis maſculini.hic ſal. Pli.lib.xxxj.aiunt dentes non crodi nec putreſcere:ſi quis cotidie mane ieiunus ſalẽ contineat:donec liqueſcat. Saluſ.in iugur.nec ſalem.nec alia irritamenta gulæ quærebant,& illud Teren.in eunu. qui habet ſalem quod in te eſt.i.quæ res. Antiquiſſimi tñ & iuniores neutro genere protulerunt.vt Affra.quicquid loquimur,ſal merum eſt. Sere.ſal niueum ſumes,bæticum quod nomine dicunt. Et lucas. Hierony.interprete:bonum ſal eſt.& Auguſt. quod ſi ſal infatuatum fuerit. ¶ Et duo ſunt neutris,q; in el.duo tantum reperiuntur nomina generis neutri,hoc mel hoc fel. ¶ Nil nihil eſt neutrum.q; hoc nomen nihil atq; ab eo abciſſum nil.generis ſunt neutri. Vigil & pugil cõmunia duorum generum ex ratione ſignificationis.& ſi Phocas & Priſci.pugilem ſub genere tantum maſculino poſuerunt. Auguſt.in.libell.de grammatica in.l.littera nominatiuus exiens in communibus vigil & pugil. affertq; illud Terentius in eunu.ſi qua paulo eſt habitior,pugilem eſſe aiunt.nam & fœminas pugillatu exerceri ſolitas Iuue.oſtendit in.ij.ſatyra.luctantur paucæ,comedunt coliꝝ hia paucæ.& in.vj. Aſpice quo fremitu monſtratos ꝓferat ictus,& quãto galeæ curuetur põdere,& q̃ſequũtur. Mugil.ilis.& mugilis,lis.declinatur. Phocas mugil declinat.vt Pli.lib.ix.natu. hiſt.mugil & lupus mutuo odio flagrant. Iuue.quoſdam moechos & mugilis intrat. Sil.neutro genere pigmenti genus eſt.de quo multa Pli.lib.xxxiiij.ſil (inqt) cæruleũ.ſil proprie limus eſt. ¶ Solus in.ol.eſt,q; in.ol.vnũ tantũ eſt maſculinũ: vt hic ſol. Vnũ quoq; eiuſdẽ gñis in.ul.vt hic conſul.& quod Ennius apud nonium dixit mortalẽ ſummũ fortuna repẽte reddit ſummo regno famul vt optimꝰ eſſet,ꝑ famulus dixit,ea nãq; dignitas virorum tantũ fuit. ¶ Præſul tñ & exul cõia ſunt duorũ gñrũ. Mac.i.ſatur. luna qa corporũ præſul ẽ. Sed Seduliꝰ in paſch.etiam neutro iũgit,ligno præſul dicẽs.

Ad duo cõmunis homonemo iunge latronem.
Eſt cõmune trium præſto,quod ſum comitatur.
Neutrum nomen in.u,cornu eſt proteſte geluq;.
C.D.neutra dabis.reperis tamen hæc quoq; raro.
Al,neutrum pones.tamen hic ſal debet habere.
Et duo ſunt neutris cum melle fel annumeranda.
Nihil eſt neutrum,vigil & pugil eſto duorum.
Solus in;ol.eſt ſol.Hic conſul dicitur eſſe.
Sed tamen ad duo ſunt cõmunia preſul & exul.

¶ Sit commune trium neq;, q, in.am.unum tantum reperitur:quod est trium generum & est indeclinabile:quod ipsum argumento est nullum nomen in.am.terminatum posse declinari. ¶ Vm.neutris iunges,q, in.um,desinentia generis sunt neutri vt hoc templum.regnum.donum.bellum.tectum.¶ Græcum nomen in.an.& in.in.q, nomina in.an.& in.in.desinētia omnia sunt generis masculini.vt hic pean.acarnan.delphin.Pean igitur p phœbo manifestum est generis esse masculini. Sed & p hymno Apollinis eiusdem generis est.Verg.in.vj.Lætumq; choro pæana canentes, & Sili. herculeum pæana canunt.Acarnam p populo epirotarum.Ver. v. æñ.quorum vn9 acarnan.Delphin q & delphis & frequenti9 delphin9 d'r. Persi. & q cæruleum dirimebat nerea delphin.Auien.in.ara.tum curu9 caudam subit inter sydera delphis.Iuue q̃tum delphinis balæna Britānica maior.¶ En dabitur neutris.q, nomina terminata in.en. generis sunt neutri.vt hoc falmen.flumen.nomen. semen.gluten.munimen.solamen. Masculina tamē sunt hic lichen.Mart.lib.xj.nec triste mentum sordidiue lichenes,interpretatur autem impetigo.Pli.lib.xx.impetiginem inqt & scabiem:quam psorem & lichenem vocant.Vtitur quoq; hoc nomine Hippocrates in aphorismis & Galen9 multis in locis.Hic rem. Cel.lib.iiij. renes diuersi:q lumbis sub imis coxis inhærēt a parte earū resimi:d'r quoq; hic rien:testib9 Phoca. & Pris.Hie splen,hic lyen vel lyenis. Cel.lib.iiij.lyen sub ipso septo a sinistra parte. & ibidem at lyenis vbi effect9 est.Attagen auis:q̃ & attagena d'r.Hor.in Epodo.non attagē ionic9 iucūdior. Mart.cōeq; duob9 attagenam.in distichis ionicarū gust9 attagenarū.attage. es. Hiero. in epistolis.tu attagen ructas. Pecten. p piſce & pube & instrumento quo lana & capilli pectūtur:sub gñe masculino posuerūt oēs grammatici. Pli. in.ix.pectines in mari ex eodem gñe habentur reconditi,& ipsi in magnis frigorib9 Seruius in illud Verg.in.vj. æñ. iam pectine pulsat eburno.pecten p plectro gñis esse neutri dicit.Nam qd' Iuuena.in.vj.satyra dixit,inguina tradūtur medicis iam pectine nigro. p pube.d'r.Verg.in.vij.æñ.arguto tenues percurrens pectine telas p instrumento textorio:non potest distingui genus cum eadem sit terminatio masculini & neutri in ablt̄o secūdæ declinatiōis. Flamen p sacerdote masculo. Sueto.in Cæsare:flamēn dialis declinat9:nam p fœmina flaminica vel flaminia dicim9. Flamen vero pvento gñis est neutri.Cice.in ara.inferior paulo est aries & flamen ad austri.Hymen p deo nuptiarū præside:gñis esse masculini vel ex significatiōe gñali potest intelligi.eiusdem quoq; gñis est p tenui illa membrana qua infantes aliq̃n nascuntur inuoluti. pro mēbrana etiā posuit Arist.in.ij.lib.de aīa. Et qd' cano componit.q, ab hoc verbo cano.is.composita sub hac terminatione masculina sunt:quia omnia mittūt fœmininū per.a.vt hic tubicen,hæc tubicina,tibijcen,tibijcina,fidicen,fidicina, lyricē, lyricina.siticen,siticina,oscen quoq; oscinis ex pportiōe oscina mittet fœmininū.Hora.in car.oscinen corui præce suscitabo solis ab ortu.¶ Nomen in.on.græcū.q, nomina in.on.desinētia græca sunt omnia gñis masculini,vt hic canō, dæmō, daphnon,platanō,lacō,horizō.bison.Pli.li.xxxiiij.q̃ canona artifices vocāt lineamēta artis ex eo petētes.Plinius iunior in epistolis,quid platanon opacissimus.Mart.daphnonas platanas & aerias cyparissos. Idem, cæsus matre iubente lacon, cuius fœmininum est lacena. Iginius horizon circulus appellatur is:qui terminat ea q̃ perspici, aut videri non possunt Martia.cesserunt illi bubalus atq; bison.Pli.lib.viij.insignia boum ferarum genera bisontes iubatos. Vnum tamen sub hac terminatione reperitur fœmininū sindon.onis.nam vrbiū nomina vt babylon,calydon,pleuron ad vrbiū regulam generalem referenda sunt.Barbiton vero gñis est tantum neutri,barbitos fœminini,quare apd' Oui.in epistola Sapphus legendum:nō facit ad lachrymas barbitos vlla meas,non barbiton.Sindon generis esse fœminini Mart.lib.xj. demōstrat cum dicit:quo tu quo liber ociose tendis cultus sindone non cotidiana, & illud ex Euangel.Matth.xxvij.inuoluit eū in sindone mūda.Sydon vero vrbis nomen ad regulam generalem referēdum est.Luca.in.iij.præciosaq; murice sydon. Pythō serpētis quem Apollo occidit nomen,plærumq; generis masculini,vt Oui.i.meta.Strauit & innumeris tumidum pythona sagittis,tamen genere fœminino dixit Tibullus vbi delphica python.¶ Est neutrum qd'.Cū nomina in.on.desinentia aut sint secūdæ declinatiōis:aut tertiæ,aut indeclinabilia:& (quēadmodū dixim9) tertiæ declinatiōis nomina:omnia sint masculina præterq̃ sindon:reliquum est,vt secundæ declinationis omnia sint neutra,vt hoc ilion,epitheton,antitheton. Verg. ij.æñ.cecidit q; superbum ilion:quod etiam sub alia terminatione fœmininum reperitur,vt apud Oui. sed mihi quid p dest vestris disiecta lacertis ilios,& quæ nostri non sunt ausi declinare,generis sunt neutri,vt diapason,diatessaron,diapenidion.¶ Nomen in.ar.q, nomina in.ar.desinentia generis sunt neutri,vt hoc puluinar,nectar, torcular,instar, laquear, lacunar,iubar,quod Ennius apud Pris.masculino genere protulit dicens,interea fugit albus iubar hyperionis cursum. Lar quoq; pro domo per metonymiā (vt diximus) generis est eiusdem, cuius & deus.Par vero & a eo composita compar,impar,dispar,suppar,separ,ex ratione significationis communia sunt triū generum.Reperitur quoq; par substantiuū in gñe neutro.Luca.in.vj.parq; suum videre dei,& Hora.ij.ser.Ludere par impar:equitare in arundine longa. Hepar græcum est:qd' ad nos nō ptinet.¶ Er.finita tibi,q, noīa in.er.desinētia gñis sunt masculini,siue illa sint secundæ siue tertiæ declinatiōis,vt puer.eri.magister.tri.anser.is.passer.is.Vesper.is.nusq̃ eni q,(ego sciā) gñe neutro repitur:qd' plærique ex iuniorib9 grāmaticis dixerūt.Verg.i.geor.deniq; qd vesp̃ serus vehat. Idē in.iij.cū frigid9 aera vesp̃ tēperat. Vale. flacc9 iij.argo.iā frigidus æthere vesp.Idē i.vij.Te quoq; thessalico tā serus ab æthere vesp.Neutra vero sūt,q̃ hic digerūt.

¶ Spinther.eris,qđ fibulam ſiue armillam in mundo muliebri ſignificat.Plau.in Menech.iubeas ſpinther nouum reconci/liarier,& ibidē ſpīther nouū nunq̄ repies.Pro cognomēto tamē Lentuli ſpintheris Romani ciuis ex ſignificatione gñis eſt maſculini. Iter.quod etiā itiner d'r ab antiquioribus.Manilius.i.aſtronomicon Fecit & ignotis itiner cōmertia terris. Ruder:qđ frequentius rudus,eris,declinatur:nā ruder adhuc nō legi præterq̄ apud grāmaticos. Laſſer.eris.Pli.li.xix.laſſer picium inqt: qđ græci ſilphiū vocāt in Cyrenaica prouincia reptum,cuius ſuccum vocāt laſſer.Et in libris digeſtorum de pe.lega.l.nō omne,piper lyguſticū,& carreum,& laſſer. Papauer.eris.Piper.eris,ver veris.ſiſer.eris.radix eſt edulis : quā Pli.lib. xx. etiā gñe maſculino protulit:nemo inquit tres ſiſeres poſſit edere,alibi eodē in li. ſiſer erraticū ſatiuo ſimile eſt effectu,& Colu.Iam ſiſer aſſyrio venit quæ ſemine radix. Vber pro mamma & p nimia agri fertilitate.Hora.quodq; alienaca pella gerat diſtētius vber.Verg.in.vij.æn. Non vobis rege latino diuitis vber agri Troiæ ve opulētia deerit. Cicer.eris. Perſius. cicer in gere large rixanti populo. Cadauer.eris. ¶ Zinziber.eris.hanc alij gingiberim. Pli.lib,xij.ſingiuerim appellat. Tuber p terræ callo. ſic Pli.li.xix.appellat,vbi dicit. Laertio licinio accidiſſe vt mordēti tuber deprehenſus inde denarius primos dētes inflecteret.Pro tumore quoq; Ouid.x.meta.Immodico pdibāt tubere tali.& Hora.i.ſer. Qui ne tuberibus proprijs offendat amicū poſtulet:ignoſcet verrucis illius,nam p re tumida:& p arbore ad regulas gñales recurrēdum eſt,pro illi9 arboris pomo.Mart.gñe fœminino vſus eſt dicēs,et vernæ tuberes:q tibi cū libycis. Sueto. tñ maſculino,niſi in alterutro mendū eſt.Ait nāq; in Domitiano:cū oblatos tuberes ſeruare iuſſiſſet in craſtinū. Cū matre reponito lynther.ac ſi dicat q̄ lynther gñis eſt fœminini:quēadmodū & mater,ſed mater rōe ſignatiōis:lynther rōe terminatiōis.Liuius.vj.ad vrbe iā in altū expulſa lynthre. Cōe eſt pauper, q̄ quattuor hæc noīa pauper.puber.degener.vber cōia ſunt duorū gñerū:tametſi figurate poſſunt etiā neutris in obliquis maxime iungi.Verg.in buc.pauperis & tuguri cōgeſtū ceſpite culmē.& vj.æn. Curibus paruis & paupe regno. Idē.iiij.æn.de generes aīos timor arguit.Luca.in.j.de generē patiere togā. Puber.eris.ſic enim iubet Cæſar declinare in lib.de analog.cū pbus pubis.eris declinet.Vber.eris.Lucr.in.vj.Seqtur grauis imber & vber. Cato in originib9.res vber fuit,anteq̄ vaſtaſſent regiōes. Idē quoq; de tubere dicēdū. ¶ Ir.maribus iūges,q̄ noīa in.ir.deſinētia gñis ſunt maſculini,vt hic vir.treuir.& in.yr.p.y.pſilō.vnū repitur hic martyr & ab eo cōpoſitū ptomartyr,quæ apd græcos tātū gñis ſunt maſculini,noſtri tñ eō quaſi duorū gñerū cōi vtūtur.Abadir ſiue ſit deus:ſiue lapis ille quē Saturn9 dicitur deuoraſſe:ad regulā gñalem deferēdus eſt. Duo tñ repiūtur neutra hoc hir & gadir,qđ neutro gñe ptulit Saluſt.ij. hiſto.tarteſſum inquit ciuitatē quā nūc Tyrij mutato noīe gadir hñt.¶ Maſcula ſunt & in.cr.q̄ noīa in.or.deſinētia gñis ſunt maſculini,vt hic amor,dolor.timor,color. Arbor tñ eſt fœmininū, quæ etiā hæc arbos.oris.declinatur. Verg.ij.geor. Herculeæq; arbores vmbroſa coronæ.ſic & plura ex maſculinis.vt vapos,colos,labos,p vapor,color,labor. Soror prætrea & vxor ex ſignatiōe fœminīa ſunt.Quattuor vero hæc noīa cor,ador,æquor,et mamor neutra ſunt.¶ Collatiua tñ.i. cōparatiua.nā cōferre cōparare č.Diciq; qđ collatiua ſub hac terminatiōe cōia ſūt duorū gñerū.nā neutrū terminationē hēt ppriā in.us.vt.hic & hæc nobilior & hoc nobilius.Antiqores etiā gñi neutro terminationē in.or.iūxerūt.Valeri9 antias. Prior bellū qđ cū his geſtū erat. Idē,cōmemorāt Graccho fœdus prior nō eſſe ſeruādū.Senior.Priſcia.dicit tātū gñis eſſe maſculini,cū etiā Cornelius celſus in quīto,quaſi in cōparatiuo dixerit:corpora ſeniora tentātur,& Pli.xj.natural.hiſto. de apibus dixerit,ſeniores intus operātur,q̄ flores cōportāt prioribus pedibus:nihil ergo phibet ſenior gñis eſſe cōis duorū cū præſertim ſenex etiā fœmineo gñe ſit reptū apud Varro.His addūtur memor.& autor.qđ vnū cū videatur verbalis formā habere, fœmininū plærūq; repitur.Verg.xij.æn.autor ego audēdi.Macro.vij.ſatur.natura huius fabricæ autor & nutrix. Neutro etiā iūxit Luca.i.v.Italiā ſi cœlo autore recuſas.& Verg.x.æn.dicēs.Italiā petijt fatis autoribus eſto,quēad modū & memor.Idē.iiij.æn.ſi nō qđ æquo fœdere amātes curæ numē habet iuſtū memorq; precatur.& in.ix.nulla dies vnq̄ memori vos eximet æuo:ſed figurate ſic iungi.Priſ.in.vij.dicit.Cōpoſita quoq; a corpore & colore & decore duorū gñerū cōia reperiūtur,vt diſcolor,cōcolor,decolor,bicolor.Ouid.etiā neutro cōiunxit.iij.elegia,diſcolor agmē equis.A. Gell.li vj. noct.atti,tunica muliebri indut9 & pallio verſicolore.A corpe tricorpor fecit Verg.in.vj.& forma tricorporis vmbræ.A decore quoq; Verg.i decor.& Saluſ.dedecor fecerūt.¶ Vr.neutrale,q̄ noīa in.ur.deſinētia gñis ſunt neutri,vt hoc ſulphur. murmur,qđ maſculinū ptulit interpres Ioā.vij.murmur mult9 in turba de Chriſto.iecur.fulgur.guttur, qđ etiā maſculio gñe ptulit.Plautus in aululariam,ne obturat gutturē inferiorē.Maſculina vero ſunt hæc quīq;.Turtur.p aue.Ouid.ij.elegi. tu tñ añ alias turtur amice dole. Idē in epla ſapphus & niger a viridi turtur amatur aue.Plau.quoq; tibi abiſtos turtures dixit.Iuue.cariturus turture magno mulorumq; iubis.Neq; audiēdus eſt Seruius:q dixit poſſe eſſe gñis fœminini turtur, qđ pbare nititur carmīe illo Ver.in buc.nec gemere aeria ceſſabit turtur ab vlmo:cū aeria ex rōe carminis aptius vlmo q̄ turturi iungatur,quaſi nō aerius p altus frequētius repiatur,q̄ qđ'ille vult p aerij coloris.vt Verg.in buc.Aerij ſpecula de mōtis in vndas.Idē.iij.æn.acriæ quercus:aut coniferæ cypariſſi.& Mar.daphnonas.platononas & acrias cypariſſos.Sed turtur pro piſce apd vnū tātū ex ijs:q autoritatē hñt Ambro.in.hexame.legitur,atq; ibi in gñe tātū fœmineno deceptus eſt ex eo q̄ in baſilio vñ opus illā interpretatus eſt:trygō legitur,qđ apd græcos tū piſcē,tū auē ſignificat,apd latinos tñ nuſq̄ legitur turtur pro piſce,ſed paſtinaca,neq; eſt quā vulgus opinatur tructa,ſed ex gñe piſciū planorum & cartilagineorū.

Spinther:iter:ruder:laſſer:piper:atq; papauer.
Et cum vere ſiſer:vber;cicer:adde cadauer.
Zinziber:& tuber:cū matre reponito linther.
Cōmune eſt pauper cū pubere:degener:vber.
Ir.maribus iunges;hir:gadir:ſint tibi neutra.
Maſcula ſunt & in.or.Muliebris ponitur arbor.
Neutra dabis tm̄ cor;ador;cunq; ęqre marmor.
Collatiua duplex retinēt genꝰ,et mēor:et autor
Et quod componit corpuſq;:colorq;:decuſq;.
Vr.neutrale dabis.Sed maſcula ſint tibi quinq;.
Turtur:auis:piſcis:vultur:ſatur:aſtur;& anxur.

Vultur quoq; qui & vulturi⁹ & vulturis ab antiquioribꝰ eſt appellatus. Catullus lingua exerta auido ſit data vulturio. Idē ſuſcitat a cano vulturiū capite. Enni⁹ apud Priſ. vulturis in ſiluis miſerū mādebat homonē. Satur Iuue. ſatur eſt cum dicit Horati⁹ ohe. cui⁹ fœminiuū ſatura et neutrū ſaturū eſt. Terē. in ecyra. ſed tu cū ſatura atq; ebria eris, puer vt ſatur ſit facito. Aſtur. Lu. in iiij. erat impiger aſtur. Siliꝰ. j. punico. Aſtur auarus Viſceribꝰ lacerę telluris veſcitur imis. genius vero fœmineū ad poſſeſſiuū potius eſt referendū. vt Idē. lib. xvj. Liuiꝰ aſturcica rapidos de gente iugales. Anxur Mar. vi. epigrā. fluctus paſſeris aut ſuperbus anxur. Idē alio loco. cādidus anxur aquis, qđ etiā neutro gñe poſuit. Hora. in. j. ſer. impoſitum ſaxis late cādentibus anxur. vtrūq; ꝑ oppido ponitur, nam cū anxur iouem imberbē ſignificat: ex ratiōe ſignificatiōis maſculinum erit. Furfur poſuit Serenus in gñe maſculino numeri ſingularis dicēs. Adde exceſſus niuea ſimilagine furfur: plerumq; tñ in numero multitudinis furfur legimus: atq; ideo inter pluralem numerū tantū hūtia poſuimus.

Communis gñis tria ſunto fur: lygur: & augur.
Fœmineum pones qđ in. as. finitur: vt ætas.
Sed iunges marib⁹ as aſſis: vas vadis: & mas.
Neutra tamen dices vas vaſis: faſcꝭ, nefaſcꝭ.
Sit cōmune trium nomē gentile; dabuntur
Partim fœminea tibi: partim maſcula græca.
Eſto nomen in. es. muliebre. Virilia ſunto
Limes; pes; fomes: termes; cum palmite trames.
Et gurges: merges; verres: cum poplite magnes.

¶ Cōmunis gñis duorum tria repiuntur. Fur. Hora. Iulius & fragilis Pediacia furq; Voran⁹: fœmininū nō facile repias. Lygur, qđ etiā lygus declinatur Luca. in. j. et nunc tonſe lygur qñ ꝑ colla decora. Saluſtius in iugurtha. forte quidā lygus ex cohortibus auxiliarijs. Verg. xj. æñ. Vane lygus fruſtraq; animis elate ſupbis. Perſi. mihi nunc lygus ora intepet. Salu. ij. hiſt. Corſa noieq; lygus mulier. Augur cū nomen dignitatis eſt. ad uiros tantū ptinet: quorū fuit Romæ collegiū: cum vero officiū augurādi ſignificat: cōe eſt duorum. Ver. iiij. æñ. nūc augur apollo: nūc lyciæ ſortis. Venerē quoq; dixerimus augurē. cum in. j. æñ. ipſa dicit, in fruſtra augurium uani docuere parentes. ¶ Fœmineum pones quod in. as. ꝙ nomina in. as. deſinentia gñis ſunt fœminini, vt hæc ætas, bonitas, pietas, ꝑbitas, autoritas, honeſtas. Maſculina vero ſunt, as. aſſis. Priſcianus de ponderibus, ſiue aſſi ex quo quod capimus perhibemur habere. Vas vadis. Cice. iij. officiorum. vas factus eſt alter alterius ſiſtendi. Idem. v. thuſcu. cum alterum vadem mortis accepiſſem. fœmineum vero nuſquā reperitur: ꝓpterea ꝙ fœminis iure interdictum eſt vadimonium: figurate tamen poſſumus dicere fœmina non poteſt eſſe vas, ſicut neq; conſul neq; prætor nec ædilis. Mas maris, quod ratione ſignificationis ſolis conuenit maſculis, nam fœminæ ſimiles maribus maſculæ potius dicuntur, ut apud Horatiū temperat alcæi muſam pede maſcula ſappho. Neutra uero ſunt tria. vas uaſis. vt Hora. ſyncerum eſt niſi vas. Fas & ab eo compoſitum nefas. Verg. j. georgi. quippe ubi fas verſum atq; nefas tot bella per orbem. Sit commune trium, ꝙ nomina gentilia communia ſunt trium generum, ut hic & hæc & hoc arpinas, priuernas, ſarſinas, caſinas, toloſas, capenas. Iuue. arpinas alius uolſcorum in monte ſolebat. Mar. metamq; lactis ſarſinate de ſilua. unde & Plautus ſarſinas eſt dictus. Liuius. xxij. ut ſe in agrum caſinatem ducat. Silius lib. viij. punico. priuernatumq; manipulos. Mar. lib. xij. nec quadra deerat caſei toloſatis. Quod uero Phocas & Priſcianus hæc nomina ſub communiū duorum gñe poſuerunt: refelluntur autoritate Cice. qui ſcribens ad Atticum ait, in quo fluxus eſt ad iter arpinas. Idem in alio loco, ut veni in arpinas. i. in agrum arpinatem, nomina enim prediorum ꝓpe aliquod oppidum ex nomine poſſeſſiuo illius oppidi in gñe neutro figurabantur: ut hoc thuſculanum thuſculani, formianum formiani, albanum albani, cumanum cumani, eodem modo hoc arpinas arpinatis: predium iuxta arpinum: ſiue in agro arpinati. Plini⁹ lib. xiiij. priuernatia vina dixit: quemadmodum & Luci. oleū caſſinas. atq; ut in declinatione ꝓnominum diximus, ex horum ꝓportione. Cice. in epiſtolis ad Celium uerba noſtratia dicere nō reformidat. Dabuntur partim fœminea, ꝙ nomina græca partim ſunt maſculina, ut adamas adamantis, elephas elephantis, gigas. antis. arcas. adis. Iuuena. adamas notiſſimus et beronices factus in digito præcioſior. Hora. ij. æpiſtolarum, ſiue elephas albus vulgi conuerterēt ora. Verg. de Euand. non equidem extimui danaum quod ductor & arcas, & omnia nomina quæ ad primam declinationem latinam referuntur, ut tiaras. æ. Verg. vij. æñ. ſaceq; tiaras, qualia etiam uentorum, ut boreas. æ. eccleſias. æ. cecias æ. aparctias. æ. Plinius lib. ij. aparctias & boreas dicti, & ibidem perflant diebus quadragita quos eccleſias uocant. Gellius lib. ij. eſt etiam uentus quem nomine uocant ceciam, partim ſunt fœminina: ut hæc olympias. adis. Helias. adis. monas. adis. decas. adis. ¶ Eſto nomen in. es. ꝙ nomina tertiæ & quintæ deblinationis terminata in. es. generis ſunt fœminini, nā ut diximus primæ declinationis omnia ſunt maſculina, ut hæc uulpes uulpis, ꝑles ꝑlis, ſeges, ſegetis, teges tegetis, res rei, progenies progeniei, ſcabies ſcabiei. Maſculina vero ſunt, quæ hic digeruntur. ¶ Limes limitis. Verg. xij. æncidos. Limes agris poſitus litem ut diſcerneret agris. Pes pedis, cuius compoſita communia ſunt trium generum, ut hic hæc hoc bipes, tripes, alipes, preterq; vulpes & compes. Fomes. itis. Luca. in. viij. Excitat in ualidas admoto fomite flammas. Termes. itis, Gellius lib. ij. Palmæ termes ex arbore cum fructu auulſus ſpadix dicitur, nam quod Seruiꝰ ſcribit in illud Verg. j. georgico. aut tempeſtiuam ſiluis euertere pinum: importuno tpe arbores cæſæ cito termites faciūt. opinor debere ſcribi teredines: cum teredo ꝓpriæ ſit ligni uermis: nam termes ſurculus eſt arboris. Horatius in epodo. germinat & nunq fallentis termes oliuæ. Palmes palmitis, Gellius libro. xviij. vberrimos, uinum palmites decidit. Trames tramitis. Verg. v. æncidos. Nulli uiſa cito decurrit tramite uirgo. Gurges gurgitis. Idem. j. æñ. apparent rari nātes in gurgite uaſto. Merges. itis. qui teſte Seruio in illud Verg. ij. geor. cerealis mergite culmi: manipulus ſpicarum eſt. Verres. is. qui ratione ſexus & genituræ maſculini generis eſt. Poples. itis. Luca. in. iij. niſi poplite lapſo Vltima curuati procederet vngula tauri. Magnes magnetis, cum alijs grammaticis cōe duorum poſuerāmus, nunc uero maſculinum eſſe dicimus: tū ꝙ nuſq; fœminiuū reperitur: tū ꝙ etiā ei⁹ fœminiuū in magneſſa et magnetis exit: quēadmodū in fine capitis hui⁹ dicetur.

Paries.etis.Oui.iij.meta.Fissus erat tenui rima,quã duxerat olim,cũ fieret paries. Aries.etis.rõe sexus & genituræ masculi ni gñis est.Stipes.itis.Verg.in morcto.Paruulus exusto remanebat stipite fumus.Cespes.itis.Persi.nũc & de cespite viuo frãge aliquid.Satelles.itis.Iuue.diruſq; a põte satelles. Dies.ei.p ambitu solis diurno:& hẽt numerũ multitudinis, vt dies natalicius,dies lustricus,dies dñicus,nõ natalicia,lustrica,dñica.Pro tempore uero fœmininũ est:& caret plurali,ut lõga dies homini docuit parere leones.Verg.ij.æñ.venit summa dies & ineluctabile tẽpus.A die p eo qđ est solis ambitus diurnꝰ aut latio eius sup horizõta dicitur meridies:quasi medius dies eiusdẽ gñis cũ ĩ eadẽ signatiõe accipiatur. Sed posuit medius dies p meridies qđ in carmine heroico vix recipit.Pli.frequẽtius vtitur medio die q̃ meridie:ut de põte Cyrenaico,a medio die ad mediã noctẽ aqs feruẽtibꝰ totidẽ horis ad mediũdiẽ rigẽtibꝰ.Et græcũ priæ, q̃ noĩa græca p primã vel tertiã declinationẽ latinam inflexa,gñis sunt masculini.vt planetes.æ. cometes.æ. priamides.æ.pelides.æ.& vẽtorũ noĩa.vt apeliotes.æ. & q̃ supra nũerauimus:cũ de terminatis in.a.differuimus.Lebes.etis.tapes.etis.cres.etis.Oui.in epistola bri seidis,addidit & fuluos præcioso ex ære lebetes.Verg. li.x.æñ.arma crateraſq; simul pulchroſq; tapetas . Sed excipiũtur etiã in.es.terminata neutri gñis.ut hippomanes,cacoetes.scyllites.myrtites. Iuue. tenet insanabile multos scribẽdi cacoetes.Verg.iij.geor.hinc demũ hippomanes vero qđ noĩe dicũt pastores:lẽtũ distillat ab inguine virus: hippomanes qđ sæpe malæ legere nouercæ.Iuue.hippomanes carmẽq; loquar coctũq; venenũ.Pli.li.xxx.in aceto scyllite decocti.& .xxxiij.idẽ.xxxij.ex aceto scyllite.Idẽ.lib.xiiij.multa de vino myrtite quõ fiet ex autoritate Catõis.Sed cõia sunt.q noĩa hic explicata cõia sunt duorũ generũ,ut hic & hæc Miles.Oui.ij.meta.de Callisto,miles erat phebes,nec menalõ attigit vlla gratior hac triuie.Comes.itis.Verg.ij.æñ.nec comitẽ hinc asportare Creusã.qđ etiã neutris iũgi põt.vt Luc.rerũ nos summa sequitur,impiũq; comes.Supstes.itis.Oui.f.meta.O soror,o cõiũx,o fœmĩa sola supstes.Etiã neutro idẽ tũxit.iij.elegia. post mea mãsurũ fata supstes opus.huic etiã põt annũerari præstes.itis.Mar.capella.geniũ etiã præstitẽ qđ præsit gerendis oĩbꝰ vocauerũt.& Macr.ſ.ſatur.deos præstites hoĩ nascẽti quattuor esse.sed à præstãdo potiusq; a præsidẽdo Saluator Matt. autoritate deductũ videtur.Antistes.itis.Cic.ſ.de ora.virũ q sit primus eius artis antistes.fœmininũ frequẽtius repitur in.æ. antistia.æ.Cic.in verrẽ.sacerdotes Cereris atq; illius fani antistiæ maiores natu,pbatæ.Verg.ĩ Ciri.icta ve barbarico Cibele antistia buxo.Oui.iij.meta.tractisq; comis antistia phæbi.Cocles.itis.qđ rõe signatiõis ad vtriũq; sexũ ptinet.Pli.li.xj.ab oculis q altero lumĩe orbi nascũtur coclites vocãtur. Diues.itis.Verg.carthago diues opũ.iũgitur etiã neutris,vt apud Vale. maxi.in.ij.diues & præpotẽs naturæ regnũ scrutatꝰ.Oui.ij.fasto.pietas,p diuite grata est mũere. Hospes.itis.Lu.ĩ.v.hospes in externis audiuit curia tectis.cuiꝰfœminũ etiã ĩ.a.repitur apd eũdẽ.lib.iij.tũc obtulit hospita tellus puppibus accessus facles.Verg.iij.æñ.bellũ o terra hospita portas.iũgitur etiã neutris.Hor.ſ.epla.nãq; deserta & in hospita tesqua credis.Sospes itis.cuius fœmininũ etiã in.a.exit.Ouid.ij.fast.de iunone.sospita de lubris creditur aucta nouis.Pedes.itis. Verg.iiij.æñ.cõgressus pedes hũc venitẽ cuspide lõga.Interpres.etis.Verg.iiij.æñ.nũc ioue missus ab ipso interpres diuũ.Eques.itis.qđ cũ nomẽ dignitatis ẽ:ad viros tãtũ ptinet,cũ vero insidẽtẽ equo signat:ad fœminas etiã ptinet:sicut et pedes,stis,Indiges.etis. Ouid.xiiij.meta.quẽ turba quirini nuncupat indigetẽ.Hæres.dis.cuius signationẽ manifestũ est vtriq; sexui cõpetere.Hebes.etis.qđ eti ĩ neutris iũgitur. Iuue.hebeti lautissima ferro.Teres.etis.qđ neutris quoq; iũgitur.Verg.vij.æñ.sed hæc tereti nos ẽ aptare flagello.Colũ.aut teretis mali,aut tectæ cortice glãdis. Præpes.etis.Luca.in.ix.de pseo.& subitus perpes cylle nida substulit harpẽ.Cũ neutro etiã iũxit Ennꝰ apd.vſ.saturnaliũ nec respirãdi sit copia præpete ferro.Locuples.etis.Iuue. vidua est locuples:q̃ nupsit auaro,qđ etiã autore Prisci.neutris iũgi põt.Perpes.etis.p pertuus & cõtinuus.Iusti.li.v.ppetẽ nocte fortunã publicã q̃stibus iterãt.& in hymno.perpes corona præsulũ.põt etiã quẽadmodũ & superiora neutris aptari. Ales.itis.Verg.in morcto.excubitorq; diẽ cãtu prædixerat ales.Mart.alitis eximiæ cauda supba fuit.Inges triũ generũ est teste Prisciа.Gelſ.lib.viij. Labor hic vigiliarũ inges.Saluſt.apud Prisci.in.ſ.histo.vitio hũani ingenij:quo inquies atq; indomitũ semp.Eius quoq; simplex apud antiquores repitur triũ generũ.Ennius.nãq; eius mentẽ fecerat fortuna quietẽ.Licinꝰ, nõ minimo ope milites getes volebãt esse.Vates.is.Iuue.sed vatẽ egregiũ cui nõ sit publica vena.Verg.iij.æñ.Aut quẽ tũ vates Cassandra moneret.Quod format pes sedeoq;.q cõpositа ab hoc noĩe pes.dis.et ab hoc verbo sedeo.des.Suiporibꝰ annũerãda sũt:sed de cõpositis a pede paulo añ diximꝰ.et a sedeo hic et hæc pses.idis.reses.idis.obses.idis.deses.idis. Lu.ĩ.ix.natura desidе torpet.& a sedeo quoq; Martia.capella.præstes.itis.deduxit.ait nãq; de philologiæ nuptijs.geniũ præstitẽ qđ præses gerẽdis oĩbꝰ,vc auerũt.Macro.ĩ.ſ.ſatur.deos præstites hoĩ nascẽti q̃ttuor eẽ.¶Est quoq; nomẽ in.is.q.noĩa ĩ.is.desinẽtia fœminia sũt.vt hæc auis.puppis.classis.nauis,messis.Masculĩa vero sũt q̃ponũtur ĩ serie quiq; versuũ sequẽtiũ.hic Corbis.is Seruius tũ.ſ.geor.fœmininũ eẽ dicit Cic,autoritate,qui ait:messoria secorbe cõtexit.Aedilis.is.qđ magistratꝰ nomẽ ad viros tãtũ ptinet.Fascis.is.Verg.in buc,ego hoc tefasce leuabo. Piscis.is.p fœmina.Oui.in.ij.de arte dixit. inuenit in media fœmina piscis aqua.Axis.is.Idẽ.ij.meta,aureus axis erat.Collis.is.Verg.collẽ qui plurimus vrbi imminet.Vermis.is.cuius diminutiuũ vermiculus masculinũ esse oñdit.Callis.is.Verg.in.vi secreti celãt calles.Follis.is.a quo diminutiuũ est folliculus parvus follis.Ensis.is.Iuue.ense velut stricto quoties lucilꝰ ardẽs,cuiꝰ diminutiuũ ensiculꝰ & ensicula ẽ.Mẽsis.Verg.totoſq; ex ordine mẽses.Vectis.is.Verg.poteſq; sub ipsos nitũtur gradibꝰ.Postis.is.Idẽ.Poteſq; sub ipsos Nitũtur gradibꝰ.Glis.itis.

Mart. ſomniculoſos ille porrigit glires. Fuſtis.is. Iuue. fuſtis huc ocius (inquit), a quo diminutiuum fuſticulus.i. Anguis.is. Vergil.iij.æñ. gemini immẽſis orbibus angues. Vale.maxi.lib.j. fœminiñ ptulit hæc anguis. Torris.is. Flaccus.iij. argo. viuoq; reluxit torre focus. Caulis q etiã colis dicitur, vñ colicul9. Hora.ij.ſer. cole ſuburbano q ſiccis creuit ĩ agris. Torqs, qđ frequẽtius gñe fœminĩo repitur. Gel.li.viij. torqs ex auro quã ex hoſte quẽ occiderat detractã induit, & paulopoſt torquẽ detraxit: eamq; ſanguinolentã ſibi in colum imponit. Iuſti. libro. xliij. torque aurea donatus. Apul.ij. floridorũ circulo mineo veluti aureo torq̃. Hier. quoq; multis in locis. vt Iu dicũ. viij. præter torq̃s aureas camclorũ. ſed & maſculinũ repitur. vt apd Silliũ. iiij. puni. colla viri fuluo radiabãt lactea torq̃. et Liui. vij. ab vrbe cõdita. ĩ tãtũ vno torq̃ ſpoliauit, quẽ reſpſũ cruore collo circũdedit ſuo. Sueto. in auguſto. lapſu debilitatũ aureo torq̃ donauit. Quæq; ſilẽt alij. cũ oẽs grãmatici libys & canalis & aqualis cui9 ſint gñis ſiluerint: dicit q, gñis ſũt maſculini. nã cũ libys gẽtile ſit: poſſet qſpiã putare q, eſt cõe duorũ gñerũ, nos dicim9 nuſq; repiri niſi gñe maſculĩo. Mar. et libys ĩ lõgo puluere ſudet eq̃s. et Luc. ĩ. vj. cũ iacu

Et torris; caulis; lapis: vnguis, torquis & orbis,
Et ſanguis; cucumis; iũges cum vomere puluis,
Quæq; ſilent alij lybis atq; canalis, aqualis.
Et quibus. n. præit. is. Et quod componis ab aſſe,
Adiectiua dabis communia, iunge triſcupis,
Samnis, dis; iuuenis; ciuis; teſtis; canis; hoſtis.
Nomen in os. dabitur maribus, ſed fœmineis ſunt
Hęc addenda duo; dos; cos; Neutris epos; argos,
Et chaos; atq; melos; iunges; os oris; & oſſis.

dũ parua libys amẽtauit arena. ei9 fœminiñ libyſſa ẽ, vl libyſtis. vt ĩ fra dicem9. Canalis quoq; cũ oẽs ſub gñe fœmin. reliq̃rit. Seruius grãmaticus id expreſſit. ait enĩ in illud. Verg. iij. geor. currẽtẽ ilignis potare canalib9 vndã. canalis melius gñe fœminino pferimus. Ego cõtradixerĩ, vſitatius gñe maſculino eſſe pferẽdũ. vt Verg. ĩ Aetna. qđ ſi diuerſos emittit terra canales, et iterũ. nec tñ ĩ rigidos exit cõtenta canales atq; iterũ adhuc, preſſoq;. canali huc illuc agere vẽtos. Sene. iij. na. q. amiſſo canali ſuo flumĩa primũ refũdũtur. Idẽ in. iiij. tãdẽ tenuiſſimos canales tenẽt: p quos anguſta rupiũ effugiũt. Idẽ. in. iiij. ſulphuratã aquã circa canales ſuos durari. & in eodẽ: qbus torrẽs in canali ſuo curſus eſt. Pli. li. viij. ſanguiſuga vbi ĩ ipſo amne canali ſe fixit. Li. xxiij. ab vrbe. vtraq; ẽ in capitolio canali vno diſcreta. Cel. li. iiij. vuluarecta cõtinuataq; ccruice: quẽ canalẽ vocãt. Sene. ĩ epla. cviij. illũ turba p lõgi canalis anguſtias tractũ. Apu. vj. meta. canali directo pgas ad ipſã orci regiã, & ibidẽ, an guſti canalis exerto cõtẽti tramite, & ĩ libris digeſtorũ. ti. de riui. l. ſeruꝰ: ſi qs canalẽ nouũ vel phyſtulã. Et quoq; diminuti uo vſus ẽ Celſus. li. viij. excipiẽda ſũt ex ferula facto canaliculo. Nõ inficior ego apd antiqores inueniri aliq̃n etiã fœminiñ vt apud Cato. & apd Varr. ſed ego de optimorũ vſu loquor. nã Cato, & Varro, q̃ũ auctoritatis haberi debeat: initio teſtati ſum9. Aqualis prætrea nemo eſt q ex reglis traditis nõ dicat eſſe gñis fœminini. ſed qũo Varro dixit de origĩe liguæ latinæ: ab aqua aq̃lis ẽ dictus: vñ etiã p diminutionẽ aqualicul9 fit qđ ipſum argumẽto fuerit aqualis eſſe gñis maſcu. Et quib9. n. præit. is. q, noĩa hñtia. n. añ. is. gñis etiã ſunt maſculini: vt hic panis, cinis, ignis, funis. qđ gñis eſſe maſculini. Qui. ex illius dimin utuo funicul9 oñdit. Tametſi Luc. fœminĩo ſit vſus apd Gel. li. xij. aurea de cælo ſubmiſit funis et arua. Clunis. is. Iuue. ad terr. ĩ tremulo deſcẽdũt clune puellæ. Hor. tñ. j. ſer. fœminiñ eſſe oñdit. qđ pulchræ (inqt) clunes. Amnis antiqores quoq; gñe fœminino dixerũt. Et qđ cõponis ab aſſe. q, ab aſſe cõpoſita ſub hac termiatiõe gñis ſunt maſcu. quẽ ad modũ & as aſſis. vt ſemis, centuſſis, beſſis, treſſis, octuſſis, decuſſis, bigeſſis. In libris digeſtorum titu. de vulgari & pupillari ſubſtitutione. l. ſi pater. vt vnus ſemis apd te maneat. Perſi. curto cẽtuſſe licetur. & Lucil. apd Gel. lib. ij. fauni cẽtuſſeſq; miſellos. Adiectiua dabiscõia, q. ĩ noĩa adiectiua ſub hac terminatiõe cõia ſunt duorũ gñerũ. vt hic & hæc nobilis, fortis, breuis, tricuſpis quoq; & ſi nõ habet gen9 neutrũ tricuſpe: põt tñ in obliqs caſibus etiã neutris iũgi. Oui. j. meta. poſitoq; tricuſpide telo. Sãnis, itis. nõ ſolũ vtriq; ſexui aptari põt autore Cæſ. in. lib. de analogia, verũ etiã antiqores hoc ſãnite ptulerũt: vt Neui9 in carmĩe belli punici. Liuius tñ. lib. x. ab vrbe. nõ eſt auſus gñi fœminĩo aptare: cũ nuſq; repiatur niſi maſculino. ait enim cohortũ ſãnitarũ pauliſp recruduit pugna. Dis. tis. qđ etiã neutro iũctũ inuenitur. Hor. j. ſer. bruto prætore tenẽte ditẽ aſiã. Lu. in. viij. nõ illic lybi cæ poſuerũt ditia gẽtes tẽpla, atq; etiã in ſingulari hoc dite: qđ Priſ. negat repiri poſſe. Flac. tñ. ij. argonau. nõ pplos nõ dite ſolũ nõ vlla parẽti regna peto. Teſtis plærũq; gñi neutro cõiũctũ repitur, vt Lu. in. ix. teſte tulit cælo victi dec9 oriõis et Hor. teſtis metaurũ flumẽ. et Propti9 ſydera teſtes. et Hier. ad cuſtochiũ. teſtis ẽ tribunal: añ qđ iacui. Sũt q putẽt his præceptiõib9 deeſſe pauca noĩa q̃ iuniores grãmatici poſuerũt. bipẽnis, altilis, molaris. Sed opinor hi nõ putabãt hæc noĩa triũ gñerũ eſſe, ſed cõia. qđ ſi vſpiã q̃ſi ſubſtãtiua repiãtur: illius erũt gñis cui9 ẽ ſubſtãtiuũ qđ ſubintelligitur: vt hic et hæc bipẽnis et hoc bipẽne declĩat. Ver. xj. æñ. ferro ſonat alta bipẽni fraxin9. Idẽ tñ q̃ſi ſubſtãtiuũ poſuit. ij. æñ. corrupta dura bipẽni robora pfringit. Eodẽ mõ hic et hæc altilis et hoc altile declĩatur. Pli. lib. xix. heu ꝓdigia vẽtris, ecce altiles ſpectãtur, aſparagi. Idẽ in. ix. cochleæ quoq; altiles ganeã implerẽt. Cũ vero. Iuue. dixit ad nos iã veniet minor altilis: gallina intelligitur: qđ Mar. expreſſit ĩ diſt. cuius titulus ẽ gallinæ altiles. Eadẽ quoq; rõe hic hæc molaris declinatur a mola poſſeſſiuũ: ſed cũ dixit. Iuue. præſſoq; diu ſtridere molari. inteligitur. dẽs. & cũ Papi. v. theba. vaſtæq; ſudes fractiq, molares: intelligũtur lapides. qđ Verg. expreſſit Aetna. qppe mollaris illi9 incẽdij lapidis. et paulopoſt ardẽti lapidẽ cauſã eẽ molarẽ. Græca noĩa ſub hac termiatione fœminĩa ſũt plærũq;: ſed repiũtur aliq̃n maſculina: vt apd Verg. iij. geor. et lapidis arua timaui. ¶ Nomẽ ĩ. os. q, noĩa ĩ. os. finita gñis ſũt maſculini. vt. ros. mos. flos. labos. vapos. lepos. colos. ꝓ eo qđ color. Pli. li. xxxv. glebis ſu9 colos: et fere nũq; aliter ĩ caſu noĩandi vtitur. Heros. ois. cui9 fœmin. ẽ heroina vl heroꝭ vl heroiſſa. Fœminĩa ẽo ſũt duo hæc cos. tis, hæc dos. tis. q̃ alio mõ hæc cautes. is. declĩatur ꝓpter eã affinitatẽ q̃ ẽ iter. au. diphthõ. & .o. Arbos quoq; alteri9 teriatiõis gen9 ſeq̃tur, ſed neutra ſũt hoc epos. i. gen9 carmis. Ho. j. ſer. forte epos acer vt nemo vari9 dicet. Mar. ſcribebam9 epos. cœpiſti ſcribere: ceſſi. Argos. Ouid. j. de reme. vacuũ litib9 argos erat. Lu. ĩ. vj. vbi nobile quõdã nũc ſup argos arãt. Chaos. i. Idẽ ĩ. ij. ĩ chaos ãtiquũ cõfũdimur. Melos. i. Perſi9 cãtare credas pegaſeium melos. q̃q̃ rõ carmis nõ melos ſed carmẽ recipiat. Os. oris. Verg. virgis os. habitũq; gerẽs. Os. oſſis. Cato. ſi qs mẽbrũ rupit: aut os fregit: qđctiã oſſũ. i. ãtiqores declinabãt ſic. Pac. oſſũ ihũatũ dixit.

¶ Cõmunia duorũ generũ ſunt bos.bouis. Verg.ille meas errare boues.Cuſtos.dis.cõmune duorũ eſſe cũ oẽs fatẽtur:tũ maxime Seruius exponẽs illud Verg.vſ.æñ.cernis cuſtodia qualis,nã cum de Teſiphone poeta loqueretur: cuſtodia ꝓ cuſtos vſurpatũ eſſe dicit.Iuue.etiã neutro iunxit,dicens.titulicq; cupido hæſuris ſaxis cinerum cuſtodibus.Sacerdos.tis. Verg.in.j.æñ.donec regina ſacerdos Marte grauis.Gel.lib.ix.fœmininũ protulit ſacerdotiſſa.æedem (inquit) cerimoniæ ſunt quas flamina ſacerdotiſſas diales ſeorſum aiũt obſeruitare. Superioribus etiã iunguntur ab hic & hæc potis & hoc pote cõpoſtia. ſunt aũt duo.hic & hæc cõpos,tis.impos.tis. Ouid.j.de arte.I ſequere & voti poſt modo cõpos eris. Hora.in poe.poſt etiã incluſa eſt voti ſententia cõpos. Gell.in.j. non idoneus ad dicendũ,ſed ad tacendũ impos. ¶ Vs.declinatum,q; noĩa ſecũdæ & quartæ declinatiõis.in.us. finita generis ſunt maſculini:vt hic deus.i.dñs.i. ſenſus.us.auditus,us. Fœminina uero ſunt quæ hoc loco explicãtur.hæc Aluus.i. Verg.ij.æñ.in latus inq; feri curuã cõpagib9 aluũ. Acti9 maſculinũ protulit,Maia nemus retinẽs graui lo cõcepit in aluo.Humus.i.quod generis fœminini ſemp reperitur. Vannus,i.Verg.j. geor.& myſtica vannus Iacchi.Ficus.i.vel ficus,us.qđ ꝓ arbore ex generali ſigñatiõe.ij.& iiij.declinatiõis fœmininũ reperitur.Iuue.ad quæ diſcutienda valẽt ſterilis mala robora fici.Cice.de ora.vxorem ſuã ſe de ficu ſuſpendiſſe dixit.Pro pomo quoq; reperitur vtriuſq; declinationis gñis fœminini,aliqñ etiã maſculini:ſed ſecũdæ declinatiõis. tamen Sueto.in Aug.caſeũ bubulũ manu preſſum & ficus biferas petebat.Pli.quoq;,lib.xv.ficos & ficus ſub gñe fœminino protulit ꝓ pomo.Var.in.j.de re ruſt.fici (inquit) quẽ edim9.et Lucil.apud Nonĩũ Marcellũ ſicuti cũ primos ficos:propalã recẽtes ꝓtulit:precio ingẽti dat primitus primos. Pro morbo vero gñis eſſe maſculini atq; ſcđæ declinatiõis teſtatur Mart. cũ,i.epiſtola.li.ſcribit,dicem9 ficus Cæciliane tuos.quẽ verſum ego nõ ignoro a diuerſis autorib9 aliter atq; aliter legi.Priſ. etiã ꝓ morbo quartæ declinatiõis eſſe putat gñis maſculini,atq; ita legit.dicemus ficus Cæciliane tuos. Valla ꝓ morbo gñis maſculini.Priſ.aſtipulatur:ſed de declinatiõe ab eo diſſentit:cõtendit q; ſic debere legi carmen:dicemus ficos Cæciliane tuos. Geor.Merula nõ putat Mar.in loco de morbo ſenſiſſe:ſed de ipſo arboris pomo. Neq; n.vt ait:illi erat cũ Cæciliano contentio:niſi de nominis declinatione:quemadmodum voluit Ariſt.interpres in libxle.ac ſi poeta voluiſſet dicere.neq; dicemus ficus:quas ſcimus in arbore naſci:ſed dicemus ficos tuos.i.quẽadmodũ tu ſentis.quod.ſ.ficus ꝓ pomo gñis ſit maſculini.Nã quod Galeotus Martius expoſuit.dicemus ficos tuos.i.ſeruos & familiares ficoſos:ridiculũ eſt.Quod vero Geor.putat Martialem non fuiſſe adeo impudentẽ:vt tã illoto atq; illiberali ioco vteretur:ego nõ intelligo cur tã bene de illo ſentiat:cũ ſint illius poetæ alij loci multo turpiores,neq; in eo Merulæ aſſentior:qđ putat ficũ ꝓ morbo nõ ptinere ad anni circulũ,ſed tãtum ad caput:eũq; eſſe, quẽ græci ſycoſim vocãt:cũ Mar.idẽ,atq; Verg.in priape.in illũ podicis morbũ ſæpe iocentur,qđ de morbo capitis ſ.igi.iuſcule diceretur.Groſſus quoq; ꝓ fico cum pomũ ſigñat tũ gñis maſculini tũ fœminini reperitur. Celſus,lib.v groſſi (inquit) in aqua cocti.Pli.lib.xv.deprehẽſaſq; in his hyeme groſſos.Domus quoq; & Colus vtriuſq; declinatiõis reperiuntur,ſed de domo lib.j.diximus.de colo.Iuue.ſed graue tardas expectare colos.Cic,ij.de ora.quõ ad me venis cũ tua colu & lana.Porticus.us.tribus.us.acus.us,man9.us.fœminina ſunt quartæ declinatiõis;niſi qđ acus.i.ꝓ piſce gñis eſt maſculini declinatiõis ſcđæ. Et quæ vertẽtes,q; noĩa græca in.os.finita q trãſeũt ad noſtrã declinationẽ.os.mutata in.us. plerũq; ſunt fœminina,vt hæc papyrus.i.Mar.perdite niliacas muſæ mea dãna papyros. Hæc biblos.biblus,i. Luca in.iij. Nõdum flumineas memphis cõtexere biblos.Cryſtallos.allus.i.Verg.in priape.rigetq; dura barba iuncta cryſtallo.Coſtos coſtus.i.Catullus. Regia quã ſuaues expirãs coſt9 odores.& Luca.in.ix.coaq; coſtus.Smaragdos.ſmaragd9.i.Pli.li.xxxvij ſmaragdus in qua exculpta fuerat Amymone.quãq; idẽ autor frequentius utitur gñe maſculino.quẽadmodũ & Mar.ſcythas ſmaragdos appellauit. Phaſellus quoq; & ſi gñis ſit fœminini apud græcos,Catullus gñe maſculino dixit. Phaſellus quem uidetis hoſpites:aiunt fuiſſe nauiũ celerrimũ.Dicit igitur:tu repones plerũq; in hoc gradu.i.inter fœminina illa quæ uertentes.i.interpretes,qui ex ſermone græco in latinũ interpretãtur qñq; terminationẽ latinã reſpicientes:repones illa maribus.i.inter maſculina.ut in illo uerſu,inſula cincta mari diximus. Tria uero reperiũtur gñis neutri.hoc Virus.i.Mar.Vir9, ut hoc alio fallax pmutet odore. Vulg9.i.Verg.ij.æñ.Scinditur incertũ ſtudia i cõtrari.uulg9.Ide in eodẽ quoq; maſculio gñe ptulit dicẽs:& ſpargere uoces in uulgũ ambiguas.Saluſt.i iugur.uulgũ effuſum oppido cedere.Pli.li.viij.id uulgũ credidiſſe uideo. Pelagus.i.ſpecus quoq; antiqores tũ gñe fœminino,tũ neutro ꝓtulerũt.Gel.li.vij.ſpecũ quãdã nactus remotã tenebroſãq; penetro & Pac.aduentio in ſcripuloſam ſpecũ.Cato ſpecu oppoſita quo aqua deuia abiret.frequẽtius tñ maſculinũ repitur.Hora i.j.car.quos agor in ſpecus.Oui.iij.meta.Eſt ſpecus in medio ſiluis & vimine dẽſus.Genus.i. ꝓ eo qđ eſt genu:quẽadmodũ ſupra de noĩb9 in.u.terminatis diximus,gñis eſt neutri. Penus.i.pen9,us.ꝓ ſcđam & quartã gñis ſ.i.maſculini uel fœminini.hoc pen9,oris.tertiæ ſemp eſt neutrũ.Plau.i pſeu.niſi mihi annu9 penus ab amatorib9 cõgeritur. Lucil.magno pen9 paruo ſpacio cõſũpta peribit.Eſt præterea titulus i lib.digeſt.de penulegata ſed ibidẽ frequẽtius hoc pen9.oris.legimus,quẽadmodũ apđ Hora.portet frumẽta penuſq;. Affranius quoq; in penus herile dixit:ab eo qđ eſt hoc penus. Sexus quoq; neutro gñe Plau.in Rudẽte ptulit,dicẽs.virile ſex9 nũq; vllũ habui. ¶ Tertia qđ nomẽ,q; noĩa in.us.deſinẽtia tertiæ declinatiõis gñis ſunt neutri:vt hoc tẽpus.oris.corpus.oris.ſydus.eris.vulnus.eris.rudus.eris.q; (ut diximus) ruder quoq; ruderis declinatur Maſculini uero ſunt duo.hiclepus.oris,hic.mus,ris.Iungitur illis,q; hoc nomen pus podos,quod ex græco

Eſt commune duum bõs,cuſtos,atq; ſacerdos.
Et quæ cõponit potis & pote,cõpos & impos.
Vs,declinatum per quartam:ſiue ſecundam
Dic maribus iunctum. Sed fœmineis referãtur
Aluus,humus;vãnus,ficus,dom9 & col9 addes.
Porticus;atq; trib9,ſuperaddis acuſq;,manuſq;.
Et quæ vertentes permutant græca latinis:
Hoc plerũq; gradu;manibus quãdoq; reponis.
Hæc tria neutra facis,virus;vulgus;pelaguſq;.
Tertia quod nomen declinat:dicito neutrum.
Sed duo maſcula ſunt lepus & mus.iũgitur illis
Pus podos;hoc eſt pes;& quę componis ab illo.

interpretãtur pes pedis. & ab eo cõpoſita ſunt gñis fœminini. vt dipus. odis. tripus. odis. decap9. odis. daſipus. odis. lagop9. odis. imantopus. odis. ſcropus. odis. ſacropus. odis. Fœminina ſunt octo tantum hæc virtus. utis. iuuentus. utis. palus. udis. ſalus. utis. & quod dat ſeruio nomen. i. verbale ſiue participiale nomẽ ab hoc verbo ſeruio. is. hoc eſt ſeruitus, utis pecus. udis, p vna tantũ gregis animãte. nam p toto grege hoc pecus. oris, dicitur. incus. udis. ſenectus. utis. Subſcus. udis. fœmininum quoq; eſſe oſtendit Pacu. apud Feſtum dicẽs, nec vlla ſubſcus prohibet cõpagem. require in declinatione. Sint coniuncta tribus. q. huius ordinis duo noïa reperiuntur cõia trium generum. hic hæc hoc vetus. eris. pro quo antiquiores, veter. eris. diccbant. Actius. veter fatorũ terminus ſic iuſſerat: vnde etiã ſuperlatiuum declinatur veterrim9. Intercus quoq; intercutis cõmune trium eſt. Gell. libro xviij. liberatũ ſe eſſe aquæ intercutis morbo. Idẽ. lib. ix. intercutib9 ipſi vitijs madentes. quemadmodũ & Cato dixerat intercutibus ſtupris inquinatus. Duobus ſint coniuncta, quod duorum generũ cõia tria tantum reperiuntur. hic & hæc Sus. is. Verg. iij. Geor. denteſq; exacuit ſabellicus ſus. Idem. iij. æñ. inuenta ſub ilicibus ſus. Ligus vel lygur vt ſupra diximus. cõmunis duorũ generũ eſt. ſed vt ego ſuſpicor lygur gñis eſt maſcu. lygus vero cõis duorũ. Grus. is. Verg. j. Geor. ſtrymoniæq; grues. Hor. ij. ſer. diſcerpta ferẽtes mẽbra gruis ſperſi. ¶ Maſculus eſt hic præs. q. in. æs. diphthõgo finita duo tantũ reperiuntur: hic præs. dis. maſcu. & hoc. es. eris. neutrum. Et in. aus. quoq; diphthongon. itidem duo fœminina, hæc laus. laudis, fraus, fraudis. ¶ S. muliebre datur. qđ noïa finita in. s. habentia conſonantem anet. s. gñis ſunt fœminini. vt hæc puls. tis. hyems. is. glans. dis. ars. tis. frons. dis. pro arboris folio: qđ etiã hæc frondis declinatur. frons. tis. Verg. j. æñ. frõte ſub aduerſa ſcopulis pẽdentibus antrũ. Idem in. vj. ſed frons læta parũ & deiecto lumine vultu. Gel. tñ. lib. xiiij. tũ rõe analogiæ tũ autoritate antiquorũ cõtendit rectius debere proferri frons in gñe virili q̃ in fœminino: citatq; Cæciliũ: qui ait, nã ij ſunt inimici peſſumi fronte hilaro, & Cato. in. vj. originũ dicentem. poſtridie ſignis collatis æquo fronte pugnauit. Probat etiã ex proportiõis rõe: quia oïa noïa in. ns. terminata ſi adiectiua nõ ſunt: maſculina ſemp reperiuntur. vt hic mõs, põs, fons, dẽs, q̃ ꝑcul dubio maſculina ſunt. Seps quoq; ſepis maſculinũ eſt, p ſerpẽte. addidit igitur tabificus alludẽs ad illud Luca. lib. x, oſſaq; diſſoluẽs cũ corpore tabificus ſeps, hũc Pli. lib. xx. ſepa in gñe fœminino poſuit. multipedem (inqt) ſepã græci vocãt oblõgã. piloſis pedibus pecori præcipuæ nociuã. Idẽ. xxxij. ceraſtẽ: aut quas ſepas vocãt. Chalybs. bis, ſiue p illis ponti prope Paphlagoniã populis: ſiue p metonymiã p ferro. Verg. j. geor. at chalybes nudi ferrũ: quod ex porportione eo modo facit fœmininũ chalybiſſa: quo arabs. iſſa. Hiero. in prolo. Iob. & accepit vxorẽ arabyſſam. Lybs quoq; pro vento quem latini aphricũ appellãt: ex ſignificatione gñali maſculini gñis eſt: vt reliqua ventorũ noïa. Polyſyllaba iunges. q. noïa pluriũ ſyllabarũ in. ps. deſinentia maſculini generis ſunt, vt hic hydrops: opis. merops. opis. epops. opis. aurops. opis. cyclops. opis. adeps. ipis. manceps. ipis. æthiops. opis. cuius fœmininum Hiero. poſuit æthopiſſa. æ. numeri. xij. locutaq; eſt Maria & Aaron cõtra Moyſem p vxore eius æthopiſſa. Reperitur tamen forceps genere fœminino. vt apud Ouid. ij. meta. quẽ forcipe curua faber duxit. Per. labefactent forcipe adunca. Et partes aſſis. q. partes aſſis ſiue p libra duodecim vnciarũ: ſiue pro ſolida hæreditate gñis ſunt maſculini. vt hic triẽs, entis. quadrans, antis: quincuns, uncis. ſextãs, antis. ſeptuns, cis. dodrãs, antis. dextans, antis. decuns, uncis. deuns, uncis. Iuue. nec habet quem porrigat ore triẽtem. Mart. & quadrans mihi nullus eſt in arca. Priſ. de ponde. ſeptũcem dempto quincũce vocarunt. Dodrantem reliquũ vocem quadrãte retrato. At ſi dextãtem retrahas erit illi decunces. Tamẽ eſt cõe dorũ, quod quiuq; noïa q̃ vno verſu cõplexus eſt: cõia ſunt duorũ generũ. Celebs. Hora. de ſeipſo. iij. car. martijs cælebs quid agã calendis. Idem. j. epla. nil. ait eſſe prius, melius nil cælibe vita. Princeps. Iuue. cytharoedo principe natus. Verg. x. æñ. tu mihi nũc pugnæ princeps: & puella tu diua ſecundo. Pro quo iuniores dixerunt principiſſa: ſicut a dux ducíſſa: a comes comitiſſa. Infans pro puero & puella, qui per ætatem nõdum fari poſſunt: nam p non loquente cõmune eſt triũ generũ. & ſic dicimus ora infantia: & homo infantiſſimus. Bifrons duas habens facies. Verg. xij. æñ. ianũq; bifrontem: & ſic rem quãpiã bifrontẽ poſſumus dicere. & Dianam trifrontẽ, quẽadmodũ. Verg. iiij. æñ. tria virginis ora Dianæ, & eundẽ Ianum quadrifrontẽ: autore Macro. & Mar. Parẽs vterq;. i. pater & mater. Verg v. æñ. ſalue ſancta parẽs. Idem in. ij. alma parens confeſſa deã. ¶ Adiectiua tribus q. nomina adiectiua rõe ſignationis cõmunia ſunt trium generũ, vt hic & hæc & hoc prudẽs. ingens, diſcors. iners. inops. & a capite compoſita. vt biceps. anceps. & a capio. is. vt particeps. municeps. quãq̃ in plurali vix poſſent neutris iungi: quod aliud ſignificare viderentur municipia. partipicia, ſed manceps. ipis. (vt diximus) eſt generis maſculini: quod tantũ viris eius ſignificatio cõpetit: quemadmodũ ediuerſo forceps generis eſt maſculini: tametſi a capio declinetur. Quod vero de torrens quidã obijciunt. ij mihi nõ videtur intelligere quid torrens ſignificet: neq; enim tantũ eſt fluuius tẽporarius: ſed etiã quicqd fluit. vt Iuue. torrens dicẽdi copia. & alio loco. Ipſe inquit torrentior. Vergilius. in buc. torrentia flumina dixit. Nefrens quoq; p ablactato porcello ab eo dictus. vt Varro in. iij. de re ruſti. ſcribit: qđ nõdũ fabã aut glandẽ frẽdere (hoc eſt) frangere poteſt, ex ratione ſignationis nunq̃ repitur niſi gñis maſculini, quia ſemp ſubintelligitur porcellus: nec de alia re dicitur.

Fœminei generis ſunt virtus: atq; iuuentus,
Et palus: atq; ſalus, & quod dat ſeruio nomen,
Atq; pecus pecudis; incus; ſubſcuſq; ſenectus,
Sint coniuncta tribus vetus, intercuſq. Duob9
Sint coniuncta tibi tria tantũ; ſus, lygus & grus,
Maſculus eſt hic præs. Sed neutrũ dicitur hoc æs,
Et duo fœminea laus laudis; fraus q̃q; fraudis,
S, muliebre datur: ſi conſona iungitur illi,
Attamen eſto mas fons; dens; põs; tabificus ſeps
Et cũ mõte calybs; & arabs, polyſyllaba iunges;
In quibus anteuenit, p, littera, qđ, pbat hydrops,
Et partes aſſis. Tamen eſt commune duorum
Cælebs & princeps, infanſq; bifronſq; parẽſq;
Adiectiua tribus iungunt ſua ſignificata.

¶ Neutrum pone caput.in.t.neutrū reperitur hoc caput.itis. & duo cōpoſita ab illo.ſinciput.pitis.& occiput.pitis.nā interciput quod quidā dixerunt nō eſt latinū.Iuue.comedā ego flebile nati ſinciput.& Perſius.occipiti cæco poſticæ occurrite ſannæ.Plinius,& Celſus nunq occiput,ſed ſemper occipitiū appellant.& Sucto.in Catū.comatos quctiēs ſibi occurrēt:occipitio deturpabat.Duo quoq; reperio neutra indeclinabilia.hoc git.frit.Plinius.lib.xx.Git ex græcis alij melāthiō, alij melanſpermō vocāt,optimū q excitatiſſimi odoris, & q nigerrimū. Eſaiæ cap.xxviij. Seret git.& ciminū ſparget. Varro.j.de re ruſt.illud.autē in ſumma ſpica iā matura,qd' ē minus q granū:vocatur frit.¶ Si monoſyllaba.q monoſyllaba i.x.deſinētia gnis ſunt fœminini. vt hæc pax.fax.lanx.mix.nox.lux.Maſcula vero ſunt hic thrax.Hora.thrax eſt gallina ſyro par.eius fœminiū eſt thraiſſa.nō threiſſa,nā ai dephthōgus eſt græca quæ ſoluitur.nō.ei.vt notauit Geor.merula in illud Verg.j.æñ.Vel qualis equos thraiſſa fatigat harpalice.Phryx.is.cuius fœmininū eſt phrygia.Verg.x.æñ. O veræ phrygiæ.neq; enim phryges:hoc eſt,o veræ fœminæ Troianæ,& non Troiani. Rex.gis.Grex.gis. Calx.cis.pro ea pedis.parte,qua terrā calcamus.vt Seruius inquit in illud. Verg.v.æñ.Calcēq; terit iā calce diores.Apul.vij.meta.Expugnata patiētia mea calces validos extulerā.Repitur etiā fœmininū in hac ſignatiōe.Verg.ix.æñ.Quadrupedēq; citum ferrata calce fatigat.Cice.j.thuſ.Nunc video calcem.ad quā cū ſit decurſum.Gel'.lib.xiij.Curſus eorum ad eandē virtutis calcē tēdentiū. nā vtrobiq; p translationē pro fine ſiue extrema alicuius rei parte accipitur,ſicut plāta corporis eſt terminus. Calx quoq; p lapide in cineres ignibus ſoluto,qua vtimur in ſtructuris gnis eſt fœminini.ideo dixit hæc calx ſtringit arenā,quia ſine calce intritū ex terra ſiue argilla facile ſoluitur.Vñ Caius Cæſar autore Trāquillo Senecæ gen9 dicēdi aiebat eē arenā ſine calce. Duorū generū cōmune eſt hic & hæc dux.Verg.j.æñ.Dux fœmina facti,pquo(vt ſupra memorauimus)quidā perperā dicūt duciſſa.Coniux quoq;duoū generū cōmune eſt,quod extra ordinē inter monoſyllaba poſuit,quia ſolū cū duce in genere cōueniebat.¶ Sunt polyſylla in.ax.q. noīa polyſyllaba in.ax.deſinētia pauca reperiūtur.hæc fere.thorax.acis. Silius.lib.iiij. Paſſurus dextera atq; irrita vulnera thorax.Verg.xj.æñ.Bis ſex thoraca petitū perfoſſumq; locis. Nitticorax.acis.qđ generis eſt maſculini apud græcos quēadmodū & corax vnde deriuatur,interpretatur enim nycticorax coruus noctis.Limax.acis.Colu.Implicitus cōchæ limax hirſutaq; campe.Dropax.acis.Serenus.necnō oppoſito curāturdropace mēbra.Mart.lib.x. Leuis dropace tu quotidiano. Storax.acis.Verg.in ciri. Nōſtorace ideo flagrātes picta capillos. declinatur etiā ſtyrax.acis.ſtirace.es,ſed hoc vltimū genere fœminino.Abax.acis.q. teſte Priſcia.idē eſt quod abacus.ci. Iabole.lib.xxxij.digeſt.qui eſt de legatis.iij.l.hæres.Cui corinthia(inquit)vaſa legata eſſent,abaces quoq; eorū vaſorū collocādorū cauſa paratos videri,p quo in oībus fere codicibus extrita.a.littera.baces nihili verbū reperitur. Duoq; dicit fœminina reperiri.Smilax.acis.ſpecies hederæ eſt.ut refert Pli.lib.xvj.In quam puella fuiſſe cōuerſa dicente.Ouid.iiij.meta.Et croconin paruos verſum cū ſimilace flores. Fornax.acis.eſt q grace dicitur caminus.¶ Ex finita tibi.q. noīa deſinentia in.ex. maſculina ſunt.vt hic pulex.veruex.pollex.vertex.Fœminia vero ſūt halex.ecis.nā p piſce.et p garo gnis eſt fœminini:quēadmodū probauim9 cū de noībus in.c.finitis dictū eſt. Forpex quoq; ſicut forceps gnis eſt fœminini.nā alterū ab altero per antiſtechon dictū eſt.Vibex.icis.Perſi.ſi putea multa cautus vibice flagellas.Carex.icis.Verg.iij.geor.Et carice paſtus acuta. Imbrex.icis.Pli.lib.xxxv. Primuſq; perſonas regularū extremis imbricibus impoſuit:quæ inter initia ptotypa vocantur.Seruius in illud.Verg.iiij.geor.Anguſtiq; imbrice tecti licet(inqt)hic imbrex lectū ſit:melius ſecūdū Plau.hæc imbrex dicitur(ait enim)fregiſti imbreces meas.Idem in milite.q. meas fregiſti imbrices & tegulas.Supellex lectilis. Perſi.noris q ſit tibi curta ſupellex,Culex Plau.ī caſſina.gnē fœminino ptulit,dicēs.Eho tu nihili cana culex.¶ Quod fit in.ix.q. noīa in.ix.deſinētia fœminina ſunt.vt hæc perdix.cornix.filix.lodix.Iuue.Magnæ mentis opus nec de lodice parāda.q. Aſinius Pollio ſermōis latini autor exactiſſimus hos lodices genere maſculino protulit.vt Quin.lib.j.refert. Maſcula vero ſunt hic fornix.icis.Auienus in arato. Demittat gemino ſe fornice circulus.Cilix.icis.Luca. O nunq pacate cilix.a quo fœmininū eſt ciliſſa.Ouid.j.faſto.Et ſonat accēſis ſpica ciliſſa focis.Phœnix.icis.pro aue.& pro vento.& pro quacunq; re maſcula ex phœnice regione:nā fœmininū mittit pheniſſa.Verg.j.æñ.hunc pheniſſa tenet Dido.& in.iiij.æñ.at nō infœlix animi phenniſſa.Onyx.chis.Luca.in.x.totaq; effuſus in aula calcabatur onyx,& Mart.vnguentū quod paruus onyx.ab eo cōpoſitū ſardonyx.vt ſtatim dicemus etiā fœmininū reperitur. Maſtix.gis.qđ flagellū interpretatur:a maſtico,vel maſtizo.quod eſt flagello,as.hinc dictus Homero maſtix.Vergilio maſtix.Cicero.maſtix Homeri,Vergilij,Ciceroniſq; reprehēſor,ſiue flagellū. Pli.in proœmio librorū natu.hiſto.Vt obiter hos fugiā homeromaſtigas.Gel'.lib.xvj.Laetiā licinius:cuius liber etiā fertur in fando titulo ciceromaſtix.Iapyx.igis.pro vento:qui ſpirat ab Apulia.Hora.in.iij.car. Ne quid albus peccet iapyx. Calix.icis.pro vaſe potorio.Idē.Fœcūdi calices quē nō fecere diſertum. Oryx.igis.Iuue.& getulus oryx & phœnicopter9 ingens.Natrix.icis.pro ſerpente.Luca.in.ix.& natrix violator aquæ.q. Luci.fœmininū ptulit,dicens. Si natibus natricē impreſſit craſſam,& capitatā. Calyx.ycis.pro echino glādis ſiue caſtaneæ.Pli.lib.xv.armatū his echinato calyce vallum.dicitur autē calyx a calypto quod eſt velo.as.vnde eſt Apocalypſis.reuelatio. Varix.icis. Celſus.lib.ij. At varix ortus vel per

Neutrum pone caput;git;ſinciput;ociput;& frit.
Si monoſyllaba ſunt & in.x.& infinita;referto
Fœmīeo gnī;ſed thrax;phryx maſcula.rex.grex
Et calx cū pedis eſt.nam calx hæc ſtringit arenā.
Ad duo dux facies cōmune.huic adiice cōiux.
Sunt polyſyllaba in.ax.tibi tantū maſcula thorax;
Nicticorax;limax;dropax; cum ſtorace abaxq.
Et duo fœminea tibi ſunt cum ſimilace fornax.
Ex.finita tibi ſunt maſcula.fœminea halex:
Et forpex,vibex;carex;imbrexq; ſupellex.
Quod fit in.ix.nomē muliebre eſt.Excipe fornix.
Atq; cilix; phœnix & onyx;maſtix & iapix.
Atq; calix & oryx;natrix;calixq;;varixq;.

ora venenarũ ſubdita profuſio ſanguinis. Spadix.icis. Vergilius in.iij.Geor.honeſtæ ſpadices.Gell'. libro.iij. Palmæ termes ex arbore cum fructu auulſus ſpadix dicitur. Bombyx pro materia illa: ex qua fiunt veſtes, generis eſt fœminini. vnde & Plinius.libro.xj.Caput inſcripſit de bombyce coa. Et in eodem. Aſſyria inquit bombice fœminis credimus. pro verme,ad genus generale referri debet:vt ſit hic bombyx vermis. hæc bombyx lanugo illa. Martialis.bombyx pendulus vrget opus. ¶ *Voluox.ocis.ex terminatis in.ox. tantum maſculinum eſt:eſt.n.vermis:qui & conuoluolus & inuoluolus dicitur.* ¶ *Fœminina vero ſunt Solox.ocis. pro lana hirta:quã poteſt etiam trium generum eſſe commune.vt apud Lucilium.montano hirco atq; ſoloce, & Tintinius, lana ſoloci ad purpuram data. Celox.cis. quoq; quod eſt genus nauis apud Plinius in ſeptimo alioſq; autores.Phalanx quoq; additur ſuperioribus.Vergili9.ij.æneid.& iam Argiua phalanx inſtructis nauibus ibat. & Iuue.iunctæq; vmbone phalanges.* ¶ *Sirynx pro fiſtula ſic dicta a ſyringe nympha in calamum paluſtrem conuerſa. Ouidius.i.meta. nymphæ ſyringa vocanbant. Menynx,menyngis.pro panniculo cerebri: quo verbo etiam nunc vtuntur medici. nam pro inſula Aegypti ad regulam generalem refertur. Iynx.auicula eſt quæ latinæ dicitur torquilla ſiue turbo.de qua Ariſt.libro.ij.de animalibus.& Theocritus. Generis quoq; maſculini ponit quattuor thominx.cos.quam nos appellamus thomicen. Spelinx.gos.q; interpretatur ſpelunca.Pharynx.gos.pro fauce gutturis, & Larinx.gos.pro ipſo gutture: quas Galeni interpres pharyngas & laryngas appellat.*

Quę dãtibus maríb9;voluox quoq; iungitur illís.
Fœmineis addes ſolox;celoxq;phlanxq;.
Sirynx & menynx,& iynx. Sed maſcula ſunto,
Thominx thomicos;ſpelinxq; pharinxq;larinxq;.

¶ De Genere dubio.

AMbigui generis tibi tradunt pauca poetæ.
Cum talpa;dama;cardo; panthera;cupido.
Et margo;bubo;finis;cum puluere clunis.
Torqs;ſtirps & adeps;cũ ſcrobe ſpecuſq; penuſq;.

De genere dubio. Septem ſunt gña nominum quemadmodũ libro inſequenti dicturi ſumus.maſculinũ.fœmininum neutrum,cõmune duorum,cõmune trium,promiſcuum,dubium.ſed de quinq; prioribus hucuſq; dictum eſt.promiſcuum etiã ad genus terminationis refertur. Nunc vero de genere dubio dicit eſſe pauca nomina:quæ autores alio genere auſi ſunt proferre:quã vſus atq; grammatices regulæ exigebant.vt Talpa.Dama.cũ ratione terminationis generis ſint fœminini.vt apud Hora.j.carmi.& ſuperiecto pauidæ natarunt æquore damæ.Vergili9.autoritate ſua vtrũq; ſub genere maſculino protulit.vt in bucco.cum canibus timidi venient ad pocula damæ.& .j. Geor.aut oculis capiti fodere cubilia talpæ.Quint.lib.ix.fiũt & circa genus figuræ in nominib9.nam & oculis capti & damæ timidi a Verg.dicuntur.ſed ſub eſt ratio,quia ſexus vterq; altero ſignificatur: Panthera nuſq; niſi genc fœminino legi.vt apud Hora.ij.epiſtola.diuerſum confuſa genus panthera camelo.apud græcos tñ panther.eris.maſculinum eſt.Cardo.inis.cũ plæriq; omnes genere maſculino protulerunt:Grachus in ataLanta proportionem ſecutus dixit.o grata cardo regiũ egreſſum indicans. Cupido.inis. pro deo amoris.generis eſt maſculini vel ex regula ſignificationis generali cõpertum habemus:nam pro cupiditate fœminum eſt ratione terminatiõis.Hora.tamen in hac etiam ſignificatione maſculinũ protulit.ij.carmi.dicens,cupido ſordib9 aufert. ¶ *Margo.quoq; ratione terminatiõis fœmininũ eſt:vt apud Iuue.ſummi plena iã margine libri. Papi.tñ.ij.the. dixit:ſoluerat heſperij deuexo margine põti. Bubo e diuerſo generis eſt maſculini. Ouid.v.meta.ignauus bubo dirũ mortalibus omen.Idem.in.xv.eiuſdem.Stygius dedit omnia bubo. Pli.lib.x.bubo funebris & maxime abominatur. Verg.iiij. æñ.autoritate ſua fœmininum protulit dicens. ſolaq; culminibus ferali carmine bubo. Finis & Clunis ideo ſunt maſculina quoniam.n.habent ante.is.Verg.v.æñ.feſſiſq; ſub ipſum finem aduentabant.& Iuu.ad terrã tremulo deſcendunt clune puellæ.Verg.tamen.ij.æñ.dixit,hæc finis priami fatorũ & Hora.j.ſer.quod pulchræ clunes breue quod latus. mirorq; Seruiũ in illud Verg.hæc finis Priami putaſſe,neq; dici poſſe hic finis,neq; hæc clunis.ait namq; his verbis,omnia latina nomina in anima,ſimplicia,a verbis non venientia,in.nis.ſyllaba terminata maſculina ſunt.in anima propter canis.ſimplicia propter bipennis,a verbo non venientia propter finis.ergo Iuue.bene dixit tremulo deſcendunt clunæ puellæ. Hora.male: quod pulchræclunes. Puluis.eris.maſculinũ eſt.Hora.j.car aut puluere troico nigrũ melionem:quod etiã ab illo diminutiuum confirmat puluiſculũ. Apul.pro magia.tenuen.candificum.nobilem puluiſculum. Proper.tamen.lib.elegi.j.fœminum protulit.d.ſit mihi præcipue puluis ethruſca dolor. Idem libro.ij.& duo ſint verſus,qui nunc iacet horrida puluis. Clunis.is.Hora.j.ſermo,quod pulchræ clunes,breue quod latus.Iuue.Ad terrã tremulo deſcendunt clune puellæ.Plau.quaſi lupus ab armis valeo,clunes inflatos fero.* ¶ *Torquis etiã:vt ſuo loco dixim9:frequẽtius fœmininũ q̃ maſculinũ reperitur. Stirps quoq; p arbore.tũ maſculinũ,tũ fœmininũ eſſe teſtatur Ser.in illud Verg.vij.æñ.quorũq; a ſtirpe nepotes. ſtirpẽ (inquit)cũ de gñre dicim9,tãtũ fœmininũ eſt,vt idẽ in eodẽ.heu ſtirpẽ inuiſam:cũ de arbore maſculini & fœminini gñis inuenitur.Hor.ſtirpes raptas & pecudes & domos.Sed de maſculino.Verg.ij.geor.admorſo ſignata in ſtirpe cicatrix. Idẽ lib.xij,ſed ſtirpẽ teneri nullo diſcrimine ſacrũ.Adeps.ipis.apud Celſum ſemp fœmininũ repio.vt.v.lib.adipis anſerinæ.apd Pli.vero ſemp maſculinũ:niſi quid me fallit.nũq; enim aliter loquitur,niſi adeps anſerinus.verrinus.humanus.& li.xxviij admixto anſeris adipe ſeuoq; taurorũ. Scrobs.bis.ex gñali regula fœmininũ eſt.Luca.lib.viij.exigua poſuit ſcrobe.Serui. quoq; cõtra artem a Lucano poſitũ miror,cum etiam Ouid.vij.meta.dixerit.ſcrobibus tellure duabus.ait namq; in illud. Verg.ij.Geor.ſcrobibus mãdet mutata ſubactis.nos ſcrobes dicimus gñe maſculino,ſed Luc.dixit cõtra artẽ.exigua poſuit ſcrobe.neq; enim quia Plau.in amphy.dixit ſcrobes effodito ſexagenos:parum latine Lucanũ Ouidiumq; dixiſſe putandi ſunt,immo magis ex arte ſcrobẽ fœminino gñe protuliſſe. Specus.penus.de vtroq; ſatis multa in genere diximus.*

¶ Cortex.cis.ſilex.icis.pumex.icis.latex.icis.rõne terminatiõis n.aſculina ſunt. Verg.raptus de ſubere cortex. & Martial. cortice depoſito mollis echinus erit. Iuue.nec melior ſilicẽ pedibus quæ cõterit atrũ. Verg.vſ.æñ. latebroſo in pumice nidi. Idẽ.in.ſ.æñ laticẽq; lyæã. & .iij.geor.latices infundere cornu lenæos. Iuueniũtur tñ autores etiã genere fœminino ptuliſſe. Verg.in buc.muſco circũdat amaræ corticis. vbi Seruius ait maſculino potius eſſe vtendũ. In illud quoq; Verg.vij. æñ. ſtabat acuta ſilex: his verbis ſcribit. pene oẽs hũc ſilicẽ dixerũt. nã & Varr. & Lucr. ita dicũt. Tãta tũ eſt Verg. autoritas. vt perſuadeat nobis etiã hãc ſilicẽ dici. Idẽ quoq; Seru. ſcribit in illud Vergilij. Ecce maris magni claudit nos obice põtus. melio inquit dicitur hic obex q̃ hæc obex. Ouidius, quas obice firmo clauſerat iliades, ſed de hoc noĩe in defectiuis dicetur. atq; ea cauſa hic nõ poſitũ ẽ. Eo modo Catull. poſuit ſub gñe fœminio pumicẽ, quẽ admodũ & Ennius laticẽ. Et actius apd Priſcianñ lib. v. nõ calida latice lautus. dixit. Lynx præterea cũ ex regula fœmininũ ſit, vt apud Verg.iij.geor. qd lynces bacchi variæ, Hora.tñ in.ij.carmi. maſculinũ ptulit dicens: nec curat oriõ leões aut timidos argitare lynces. Et lapidis nomen, quia ſardonyx hoc genus carminis nõ recipit, circuitione vtitur dicẽs. q; ille lapillus: cuius nomen eſt cõpoſitũ ex ſardus & onyx, eſt gñis dubij. Iuue. radiãt teſtitudine denſi ſardonyches. Idẽ tñ alio loco dixit. atq; ideo cõducta Paulꝰ agebat ſardoniche. Alia fortaſſe reperiũtur noĩa gñis ambigui, q̃ ſcriptores autoritate ſua freti cõtra vſum artemq; ptulerũt gñe diuerſo, ſed nos hæc tantũ annotaſſe ſufficiat.

Cortex, atq; ſilex; cum pumice: lynxq; latexq;.
Et nomen lapidis quod gignit ſardus onyxq;.

DE nominibus maſculinis q̃ ex diuerſis terminationibus mittũt fœminina in .a. vel in .is.

Draco dracæna.	Flamen flamina.
Caupo capona.	Aſtur aſturica.
Leo leæna vel lea.	Sambuciſtes: ciſtria.
Fullo fullona.	Cytariſtes, riſtria.
Lacon lacæna.	Cymbaliſtes, liſtria.
Fidicen fidicina.	Tympaniſtes, paniſtria.
Lyricen lyricina.	Pſaltes pſaltria.
Siticen ſiticina.	Prophetes prophetis.
Tibiĩcen tibiĩcina.	Poetes poetis.
Tubicen tubicina.	Scythes ſcythis.
Cornicem cornicina.	Sarmates ſarmatis.
Oſcen oſcina.	Magnes. etis. vel. neſſa.
Cretes cretis; vl̃ creſſa.	Chalybs chalybiſſa.
Moabita moabitis.	Aethiops æthiopiſſa.
Amonita amonitis.	Thrax thraiſſa.
Nepos neptis.	Cilix ciliſſa.
Heros heroina.	Phœnix phœniſſa.
Lybs lybiſſa.	Phryx phrygia.
Arabs arabiſſa.	Rex regina.

Quędã ſunt noĩa; q̃ tametſi cõmunia duorũ gñrũ repiũtur; habẽt tñ aliã ppriã terminationẽ gñeris fœminini; vt Hoſpes hoſpita. Soſpes. ſpita. Sacerdos ſacerdotiſſa. Cuſtos cuſtodia. Antiſtes antiſtia

De noĩb9 maſculinis. Quoniã illa regula ſignificatiõis, quã prĩcipio huiꝰ libri poſuimꝰ, q̃ noĩa q̃ ad mares ptinent gñis ſunt maſculini, & q̃ ad fœminas fœmin, & q̃ ad vtrũq; cõis duorũ. nimis cõfuſe atq; inſufficiẽter fuit poſita, partim explicata eſt a nobis p regulas terminationũ, partim etiã hoc loco explicabitur. Nõ dico nũc de illis noĩbus quæ hñt vtriuſq; ſexus diſtinctas terminationes, vt magiſter, magiſtra. lupus. pa. romanꝰ. romana. ſed de illis q̃ cũ poſſint eſſe gñis fœmini ex ratiõe terminatiõis atq; illorũ ſignificatio, ad vtrũq; ſexũ ptinere, tñ habẽt p alterutro ſexu diuerſas terminatiões, vt ecce draco rõne terminatiõis ita potuit eſſe cõe duorũ gñrũ, quẽadmodũ hic & hæc homo: & quaſi epicenũ ſub gñe maſculino cõprehẽdere fœmininũ: maſculinũ tñ appellamꝰ draconẽ. fœmininũ vero dracenã. Eodẽ mõ de leõe lea vel leæna dicimꝰ. Ouid.iij.meta. vt lea ſæua ſitim multa cõpeſcuit vnda. Verg.in.buc. torua leæna lupũ ſeqtur. Strabo. ſtraba teſte Priſc.iiij.car. facit. A caupone quoq; fullone & latrone, quia nunq̃ niſi de viris dicuntur: vſurpantur (vt inquit Ser.) fœminina in .a. vt caupona, fullona. & latrona, ſed caupona in vſu eſt. fullona & latrona nondũ legi: ſed ſi mihi eſſet neceſſe illã noĩare, q̃ nobis lintea polire ſolet ego potius fullonã q̃ fullonẽ appellarẽ: qñquidem fullo maſculorũ eſt propriũ, & codẽ modo latronã fœminã potius q latronẽ: & ſi cũ grãmaticorũ vulgo ſupra dixi, hõ nemo iũge latronẽ. Lacõ tãtum ſignificat marẽ ex lacedemõe vrbe. Mar, nondũ adhuc matre iubente lacõ. fœmininũ ab eo. Vergilius protulit. ij. æñ. nec tibi tyndaridis facies inuiſa lacæne. ¶ Cõpoſita quoq; a cano, nis. in. cen. finita maſculina ſunt, fœminina vero mittũt in .a. vt ſupra diximus: cũ de noĩbꝰ terminatis in en. diſputaremꝰ. Flamẽ. inis. ſacerdos tantũ de viris dicitur, nã ſacerdotiſſa flaminadicitur. Aſturicũ maſculinũ eſſe dixerimꝰ. Sãbuciſtes. æ. vel ſambuciſta. æ. fœmininũ mittit ſambuciſtria. Cymbaliſtes vel cimbaliſta. liſtria. Cytha riſtes vl̃. riſta. riſtria. Tympaniſtes vel. niſta. niſtria. Pſaltes vel pſalta. tria. Prophetes vel ppheta. etis. tidis. vel ppheti ſſa. Poetes vel poeta. etis. idis. quidã etiam dixerũt poetiſſa. Scythes vel ſcytha. this. thydis. Sarmates vel ſarmata. atis. tidis. de quibus oĩbus cõplura diximus cũ de genere nominũ in .a. terminatorũ diſſerebamus. Magnes. itis. ſemp ſub hac terminatione maſculinum reperitur ſiue p lapide ſiue pro populo Theſſaliæ. nã fœmininũ mittit magnetis. tidis. magneſſa. Ouid. in epla Medeæ. cur vnq̃ colchi magnetida vidimꝰ argo. nauis. n. cũ ſit nomẽ: fœminini gñis eſt. Hora. iij. car. magneſſam hippolytẽ dũ fugit abſtinẽs. Pari rõne. Cres. tis. cretis. dis. vel creſſa. æ. mittit fœmininũ. Silius. ij. pu. cres erat æriſonis Curetũ aduectꝰ ab antris. & Tibul. de dædalo lib. iiij. phoebo gratiſſima dona cres tulit. Auſo. quoq; in monoſyllabis, q. Dedalo cres poſuit. Ouid. ſ. de arte. creſſa Thyeſteo ſi ſe abſtinuiſſet amore. Verg. v. æñ. creſſa genꝰ pholoæ gemini circũ vbera nati. Iuue. nec minus ſthenoboea: q̃ creſſa excãduit. Ex terminatis in .bs. Lybs. yſſa. vel libyſtis. idis. Verg. v. æñ. horridus in iaculis & pelle libyſtidis vrſæ. Sili. lib. i. vrſæq; libyſſæ inſignis ſagulo duris certare maniplis. Arabs. iſſa. Chalybs. biſſa. & in. ps. æthiops. piſſa. quẽadmodũ in gñe terminatorũ in .bs. & .ps. dictũ eſt. Ex terminatis in .x. thrax. aiſſa. cilix. iſſa. phœnix. iſſa.

phryx.igia.rex regina,q̃ oĩa ſuo quoq; loco in gñe terminationũ requirẽda ſunt. Quædam ſunt nomina. Seruius in illud. Verg.vj.æñ.cernis cuſtodia qualis,loquẽs enim de Cteſiphone inqt.cuſtodia eſt qui cuſtodit.vſurpatũ eſt autẽ ſicut hoſpita. nã hic & hæc cuſtos facit. Idem quoq; dicendũ de ſoſpes,antiſtes & ſacerdos. Cap.ij.

DE quinq; nominũ declinatiõibus. Iam puer eo videtur adoleuiſſe:vt quod ante hac faciebat,nõ debeat inflectere nomina per ꝓportionẽ illorũ,quæ in principio huius operis poſita ſunt:cũ declinãdi modus ille ſit paulo incertior atq; confuſus,ſed per regulas & præcepta quæ in hoc cap.ij.traduntur. ¶ Principio itaq; ponit documenta omnibus quinq; declinationibus cõmunia:deinde ſingulatim de vnaquaq; illarũ quinq; declinationũ regulas proſequetur. ¶ Dicit igitur,q; ne oporteat autorem ſæpius eãdem præceptionẽ repetere:hoc eſt in qualibet declinatione idem dicere,o auditor accipe quæ teneas memoria in nominibus variãdis.i.indeclinando noĩa. ¶ Cõpoſiti formam. Primum præceptũ ad analogiam grãmatices pertinet:q̃ (vt ait Quin.) nõ ratiõe nititur:ſed exẽplo,& ex certis incerta probare nititur.vt cum exploratũ habueris,q; iber facit in genitiuo iberi,intelliges q; celtiber compoſitũ acelta & iber facit in genitiuo celtiberi. Atq; ediuerſo ſi exploratum tibi ſit q; celtiber facit celtiberi intelliges etiã q; iber fecit in genitiuo iberi. Hæc regula quia declinationi ſeruit maxime,viſum ẽ autori hoc loco illã ponere. Dicit itaq; q; nomẽ ſimplex ſeruat formã cõpoſiti,i.proportionẽ & cõpoſitũ ſeruat ecõtrario formã ſimplicis. Habet tñ regula exceptionem,quia non vſq; q̃q; vera eſt,vt ſanguis genitiuum fecit ſanguinis vna ſyllaba creſcente,exanguis,vero fecit exanguis parium ſyllabarum. ¶ Præterea cum vulpes & apes a pede compoſita videantur:quoniam vulpes autore Quin.quaſi volipes dicta eſt,apes quoq;,vel quia ſine pedibus naſcantur:vel potius quod pedibus per mutua nexis. vt Verg.vij.æñ. ait in vuæ modũ pendeãt,debuerunt facere in genitiuo vulpedis & apedis,ſed amiſſa vna ſyllaba fecerũt vulpis & apis,quã q̃ pro cypſelo aue apedis quoq; facit. Lepus quoq; ſi(vt autor eſt Quin.) quaſi leuipes dicitur, leuipedis debuit facere:ſed fecit leporis. ¶ Pubes quoq; mittit genitiuum parium ſyllabarum,ſed ab eo compoſitum impubis,vt Probus & Phocas volue runt,vel impuber:vt Cæſar in lib.de analogia impuberis in genitiuo facit. Cice.iiij.inuectiuarum. Filium eius impuberem, legatum a patre miſſum. Verg.tamẽ regulã ſecutus impubis Iuli dixit. & Hora.ij.carmi. nec impubem parentes Troilliẽ & Ouid.ix.meta. facietq; viros impubibus annis. ¶ Quies.etis.præterea cum ſit tertiæ declinationis,ab eo conpoſitũ requies quintæ reperitur.vt apud Verg.iiij.æñ.tempus inane peto requiem ſpaciumq; furori.quã q̃. & quies quici antiquiores etiã per quintam declinabãt.vt Affranius. ſolicito cor de corpus non potitur nec quie. & Næuius.cõplexo ſummo corpora operiuntur ac ſuaui quie. Atq; econtrario Cicero in Catone maiore dixit: vt meæ ſenectutis requietem obletamentumq; noſcatis. Macro.quoq; in.j.de ſomno Scipionis,quia & illa(inquit)requietis eſt inſcia. Multa quoq; alia ſunt quæ non ſequũtur ſimpliciũ declinationẽ:vt centimanus Giges dictus eſt ab Hora,ſed in genitiuo cẽtimani gigæ dicemus. Alia quoq; complura paſſim reperies,quæ non ſequuntur ex regula proportionem. ¶ Quartus cum quinto. Secunda regula eſt q; noĩa neutra.ij.iij.& .iiij.declinationis quoniam primæ & quintæ nullum eſt neutrum:habent accuſatiuũ & vocatiuũ ſimiles nominatiuo,& in plurali ſemper terminãtur in.a.vt hoc templum tẽpla,hoc corp⁹ corꝑa,hoc veru verua ¶. Eſtq; vocatiua recto ſimilis. ¶ Tertia regula eſt.q; vocatiuus omniũ quinq; declinationum in vtroq; numero ſimilis eſt nominatiuo. Sed dixit non ſemper ſed prope.i.quaſi ſemper,propter nomina ſecũdæ declinationis terminata in.us.quæ alio modo exeunt. & propter nomina græca:de quibus ſuo loco diſſeremus. ¶ Præterq̃ quintæ. Quarta regula,q; genitiuus pluralis omnium declinationum præterq̃ quintæ poteſt recipere ſyncopam,hoc eſt abſciſionem,vt in prima æneadum pro æneadarum. graiugenum pro graiugenarum. Verg.j.æñ.quis genus æneadum:quis Troiæ neſciat vrbem? Idem in.viij.optime graiugenũ: cui me fortuna precari. In ſecunda virum pro virorum,diuum pro diuorũ. Vergilius.j.æñ.arma virumq; tabulæq;. Idem in.ix.Turne quod optanti diuum promittere nemo. In.iij.agreſtum pro agreſtium.cœleſtum pro cœleſtium, prudentum pro prudentium.menſum pro menſium. Ouid.xij.meta. & quos ſuſtinui bis menſum quinq; labores. Verg.j.geor. & vos agreſtum præſentia numina fauni. & Ouid.j.meta.vltima cæleſtum terras aſtrea reliquit. In.iiij.paſſum pro paſſuum.nurum pro nuruum,currum pro curuum. Mar.ſcd.duo ſunt que nos diſtingunt milia paſſum. Lucill.apud Macro.in.j.ſatur. hunc mille paſſum qui vicerit atq; duobus campanus ſonipes. Idem lib.xij.cinctaq; adeſt virgo matrũq; nurumq; caterua. Verg.vj.æñ.quæ gratia currũ armorumq; fuit viuis. Neq; ſolum in carmine fit huius caſus abſciſſio, verũetiam in proſa oratione.vt Cic.in ora.pro Sextio,veſtrarũ(inquit)ſedũ templorũq; cauſa. & in nominibus numeralibus.vt duũ pro duorũ. quadragenũ pro quadragenorum.tricenũ pro tricenorum,ediuerſo alesin genitiuo plurali.u.ſuſcepit tantum metri cauſa: vt dixit Seruius in illud Verg.viij.æñ.alituũ pecudũq; genus,alituũ enim per epentheſim pro alitum poſuit. ſicut & Manil. in vltimo aſtro.alituũq; genus ſtudiũ cenſuſq; vocabit. ¶ Tertius & ſextus,q; datiuus & ablatiuus numeri pluralis in terminatione ſimiles ſunt in omnibus quinq; declinationib⁹. Itaq; cum ſemel datiui terminationem poſuimus,ablatiui eãdem eſſe intelligemus.vt datiuo muſis,ablatiuo a muſis.

¶ De nominum declinatione. Cap.iij.

NE ſit opus toties eadem præcepta reſumi:
Accipe,quæ teneas in nominibus variãdis,
Compoſiti formam ſimplex,& cõpoſitiuum
Simplicis obſeruant. Exanguis dat tibi ſanguis.
A pede fit vulpes & apes;nec regulas ſeruit.
Impubis dat,eris,ſed pubes dat tibi pubis.
Eſt requies quintæ;declinat tertia ſimplex.
Quartus cum quinto ſemper recto ſimilantur
In neutris. Sed in.a.pluralem ponis vbiq;.
Eſtq; vocatiuus recto ſimilis prope ſemper;
Præterq̃ quintæ pluralibus in genitiuis:
Syllaba nonnunq̃ collidítur,u.capitales.
Tertius & ſextus plurales aſſimilantur.

De prima noīs declinatiōe. Formæ declinationū vt quibuſdā (Diomede referente) viſum eſt: ſeptē ſunt. Nā ex ſecūda noſtra duas fecerunt, alterā eorum quæ genitiuū in.i. ſimplex alterā eorū, q in.i. duplex terminātur. Duas quoq; ex quarta noſtra, alterā eorū quæ mittūt genitiuū in.us. alterā exaptotis in.u. deſinētibus q̄ non declinatur innūcro ſingulari. Qui declinationū numerus ad quinariū redactus eſt: quoniā tot videbātur eſſe genitiui diuerſitates. ¶ Dicit igitur q̄ prīa noīs declinatio, terminatiōes habet noīatiui tres in, as. es. a. Sed in. as. & in. es. tātū græcorū, vt æneas. eæ. archias. chiæ. anchiſes. chiſæ. planetes. netæ. In. a. vero tā grācorū q̄ Latinorū, vt muſa. æ. helena. enæ. terra. æ. fabula. æ. Itaq; dixit. a. latina. non q̄ oīa noīa primæ declinatiōis in. a. deſinētia latina ſint: ſed q̄ cū in. as. et ī. es. oīa ſint græca in. a. finita ſunt etiā latina. Eſtq; illud etiā hoc loco repetēdū q̄ in cap. ſupiori dictū eſt, q̄ noīa huius declinatiōis in. as. & in. es. finita omnia ſunt græca: & maſculina. in. a. vero partim græca, ptim latina, ptim maſcalina, partim fœminina: nā neutrū nullū eſt prīæ declinatiōis: præterq̄ quod Ouid. v. meta. bis poſuit in neutro genere polēta. idq̄ ſingulari, vt diximus exēplo: quē opinor noſtri ſecuti ſunt. cū hoc paſcha. chæ. in neutro gñre poſuerūt. ¶ Eſt genitiuus in. æ. diphthōgon. q̄ noīa primæ declinatiōis a quacunq̄ veniat nominatiui poſitiōe mittūt genitiuū in. æ. diphthōgo. vt æneas. eneæ. anchiſes. æ. muſa. æ. terra. æ. ita tū, vt gtūs ſit pariū ſyllabarū. Poetæ vero aliq̄ ſoluūt diphthōgō illā ī. ai. ſyllabas. Ver. iij. æñ. aulai in medio libabāt pocula bacchi. Idē in. vj. aurai ſimplicis ignē. & in. ix. Diues pictai vectis & aurai. Cic. in. ara. Atq; oculos vrget pedib⁹ pecuſq; nepai. p aule, auræ, pictæ, nepæ, ſed hoc poetis tantū licitū fuit. neq; oībus quidē, ſed antiqoribꝰ: aut antiqtatī amatoribus, quales fuerūt Vergilī⁹, Lucre. Cice. Exit etiā hic gtūs in. as. ſed id quoq; apud antiquos, & quidē raro. Liuius andronicus, atq; eſcas habemus mētionē p eſcæ, ab eo qđ eſt eſca. Neuius. rūcus atq; purpureus filij terras p terræ. Vñ etiā nūc pater familias, mater familias, filiuſſamilias dicimus p familiæ, qđ antiqui ſic loq̄bantur. Deīde dicit q̄ illa noīa adiectiuā quæ p primā & ſcām noīs declinationē inflectūtur, mittūt genitiuū in. us. a quacūq; noīatiui terminatiōe exeāt ſiue prīæ ſiue ſcæ ſint declinatiōis. Ea ſunt vnus. a. um. vnius. i. Vllus. a. um. vllius. li. Nullus. a. um. nullius. li. Solus. a. um. ſolius. li. Totus. a. um. totius. ti. Alius, a. ud. alius alij. Alter. a. um. alterius. ri. Vter. a. um. vtrius. ri. Et ab his cōpoſita vt Neuter. a. ū. Vterq;, aq;. ūq;. Vterlibet. alibet vtrūlibet. Vteruis. auis. vtrūuis. Vtercūq; vtracūq; vtrūcūq;. Alteruter. utra. utrū, quæ oīa mittūt genitiuū in ius, & datiuū in. i. Sequūtur tñ aliq̄ pportionē noīm adiectiuorū prīæ & ſecūdæ declinatiōis. Cicero nō vnæ rei, ſed omnibus cōſuli putetur, pro vni. Idē ad Herēniū, nō res totæ rei neceſſe eſt ſimilis ſit, pro toti. Terentius in Heautōti. Alteræ dum narrat forte audiui, pro alteri. Idem in eunucho. Mihi ſolæ ridiculo fuit, pro ſoli. Cæcilius, Nullæ nationi tot victorias tā breui ſpacio datas arbitror, pro nulli. Sed in hoc noīe neuter frequētius reperitur genitiuꝰ regularis: q̄ genitiuus in. ius. & datius in. i. ¶ Pone datiuis. æ. q̄ datiuus in. æ. diphthōgon terminatur, ſimiliſq; eſt genitiuo. Noīa tñ quæ miſerunt genitiuū in. ius: ablatā. us. faciūt datiuū in. i. vt vnus vnius vni. ¶ Omnibus ex rectis, q̄ accuſatiuus primæ declinationis a quacunq; exeat terminatiōe noīatiui in. am. deſinit: fitq; a genitiuo. æ. diphthōgon mutata in. am. vt muſa. æ. muſam. Sed in noībus græcis accuſatiuus græcus plærūq; a latinis vſurpatur quēadmodū in declinatione græca dicemus. ¶ Atq; vocatiuus fit in. a. q̄ vocatiuus in. a. terminatur: etiā cū venit a noībus græcis in. as. & in. es. deſinētibus. vt æneas o æneа. anchiſes o anchiſa. atrides o atrida. Verg. x. æñ. Vigilias ne deū gēs æneas? vigilia. Idē. iij. æñ. Cōiugis anchiſa veneris dignitate ſuperbo. Hora. ij. ſermo. Nequis humaſſe velit atacē atrida vetas cur? Ablatiuus quoq; ſimilis eſt vocatiuo in terminatiōe. Sed quod de accuſatiuo diximus, idē quoq; de vocatiuo & ablto dicēdū eſt: frequētius in noībus græcis in. as. & in. es. deſinētebus vſurpari caſus græcos, vt ſuo loco dicem⁹. ¶ Rectus pluralis, q̄ noīatiuꝰ pluralis huius declinatiōis in. æ. diphthōgō deſinit, & eſt ſimilis genitiuo & datiuo nūeri ſingularis, ſicut muſa. æ. plurali noīatiuo muſæ. ¶ Genitiuus in. arū. q̄ gtūs pluralis in. arū. terminatur. fitq; ab ablatiuo ſingulari addita. rum. vt hæc muſa a muſa. arum. ¶ Atq; datiuus in. is. q̄ dtūs pluralis terminatur in. is. fitq; ab ablatiuo ſingulari. a. mutata in. is. vt muſa. is. Excipiūtur tñ q̄ differētiæ causa faciūt datiuū in. abus. & quæ ſunt illa ſubiūgit, equa. abus. filia. abus. nata. abus. mula. abus, dea. abus. liberta. abus. ambæ. abus. duæ. duabus. Priſcia. inter hæc numerat aſina aſinabus, qđ Valla poſſe dici negat. Antiquiſſimi quoq; ab is ea id, eabus dixerūt. Caſſius. Hemina apōtifici qui cū eabus ſtuprū fecerat. Iuniores etiā ab aīa aīabus dixerūt, vt Seruiꝰ multis in locis & noſtræ religiōis autores. Neq; diſſimulandus eſt hoc in loco illorū error: q̄ nō intelligētes verba Priſciani qđ ille de paucis noībus ſcripſit: ad infinita ppe noīa extendūt. Dicit enim lib. vij. Vbi de datiuo & ablto pluralibus primæ declinationis differit. Inueniūtur tñ pauca gñeris fœminini, q̄ ex maſculinis tranſfigurantur nō habētibus neutra, q̄ aliū ſunt demōſtratiua naturaliter diuerſum ſexū habentia: q̄ differētiæ cauſa in ablatiuo ſingulari. bus. aſſumpta faciūt datiuum & ablatiuū plurales. & quæ ſunt illa pauca, ſubdit. natabus. filiabus, deabus. mulabus liberta b⁹. aſinabus. ambabus. duab⁹. Iſti vero dū putūt ſe latinū ſermonē locupletare, funditus euertunt: cū artis grāmaticæ præcepta cōtrahēda atq; limitāda poti⁹ ſint, q̄ amplianda. Quis enim vnq̄ apud autores idoneos legit quod iſti faciunt ab agnus. agna. abus. ab iuuencus. ca. abus.

De prima nominis declinatione.

CVm ſint quinq; puer declinandi tibi formæ:
Quas vnus varijs ex rectis dat genitiuus:
Prima ſit in. as. es. ſed. græcis. a. q; latina.
Eſt genitiuus in. ę. diphthongon. ſed tamen. ai.
Dat tibi nonnunq̄. dat &. as. ſed & id quoq; raro.
Octo trium generum ſunt nomina. & dant. in. ius.
Pone datiuis in, æ. diphthongon. ſed genitiuus
Cum tibi fiet in. us. us. rapta pone datiuum.
Omnibus ex rectis finitur in. am. tibi quartus.
Atq; vocatiuus ſit in. a. Cui iungito ſextum.
Rectus pluralis ſit. æ. Genitiuus in. arum.
Atq; datiuus in. is. finitur. Pauca tamen ſunt:
Quę faciunt abus, velut eſt equa, filia nata.
Mula, dea; liberta, ambabus iunge duabus.

a lupus.pa.abus.a.ceruus cerua.abus.& alia innumera, quæ ſolent ſine autoritate in exemplū deducere. Quid quod neq; illa ipſa quæ Priſc. & Valla dicūt exire in.abus. ſemper ita faciūt niſi tātum differētiæ cauſa, quæ ſi aliunde percipi poteſt, nihil neceſſe eſt illa nomina in.abus. terminari, vt equa, ratione diſcriminis potuit mittere equabus. vnde & Varro in.ij. de re ruſt. Fecit caput de equis & equabus. vt vtrūq; ſexū complecteretur. At vero Papiñ. lib.xxij. digeſt. titulo de vſuris & fructibus. l. equis. equis (inquit) per fideicomiſſum relicti poſt morā fœtus quoq; præſtabuntur. Vulpianus in titulo de varijs & extra ordinarijs cog. l. de vſu. Item de equis alienis a ſcientē poſſeſſis fœtuq; earum, non dixerunt equabus, quia de partu earum vterq; iure conſultus mentionem fecit, neq; ambiguum erat, de quo ſexu loquerētur. Colum. quoq; lib. vij. de re ruſt. cū de admiſſura equorū in equas loq̄retur admiſſarū (inqui) cæteris equis facit inimicum. Quod ſi ex adiūctis non ſatis conſtat: de quo ſexu loquimur: equabus potius q̄ equis dicemus. vt Seruius. iij. geor. Equabus (inquit) eius immiſit furorem. Filia præterea differentiæ cauſa potuit facere filiabus. Ennius tamen in andromeda dixit: filijs propter te innocens obiecta ſum nerei, non dixit filiabus, quia de nereidibus loquebatur. Plau. quoq; in ſticho, ego intrabo & gratulabor aduentum veſtrū filijs, non dixit filiabus: quoniam antipho ſenex de duabus filijs Panegyri & Pinatio ad generos duos loq̄batur. Hieron. quoq; interpres Geneſos. cap. xxxj. Quid poſſum facere filijs & nepotibus meis: cū Labam de Lia & Rachel deprehenſis loqueretur. Nata quoq; & ſi differentiæ cauſa poteſt aliquando exire in.abus. Papiñ. tamen in achilleide dixit. chariſq; paraconnubia natis: quas tibi fidereis diuarū vultibus æquas ſors dedit. nō dixit natabus, quia Lycomedes rex ſcyri filias tantū habuit, cum præſertim, vt ſexus ambiguitatem tolleret, adiunxit, quas æquas vultibus diuarū. Ouid. quoq;. xiij. meta. Euboea duabus & totidem natis andros fraterna potita eſt, quia duabus dixit: nihil neceſſe habuit natabus dicere. Quod vero Laurentius aſina ab hac regula excluſerit illa forte ratio fuit, quod non habuit autores, quorum teſtimonio fretus auderet dicere aſinabus: præter vnum Priſcia. cui non ſolet multum fidei adhibere. Nam Pli. lib. xj. Aſinis (inquit) a fœtu māmæ dolent, ideo ſexto menſe arcent partus nihil neceſſe fuit dicere aſinabus, quia ſtatim ſubiunxit de māmarum dolore atq; illarum fœtu. In.j. etiam lib. regum Hieron. interprete legimus: & de aſinis quas perdidiſti ne ſolicitus ſis. non dixit aſinabus, quia ſtatim adiecit quas perdidiſti. Eadem præterea ratione. Cicero ſcribens ad filiam & vxorem dixit. duabus animis ſuis, non animabus, quia illud adiunctum duabus tollebat ſexus ambiguitatem. Namquod Seruius, atq; religionis noſtræ autores dicunt ab anima animabus, ne coincideret cum animis quod eſt ab animus: recte id feciſſent ſi autoritate niterentur. Et quod a domina quidam faciunt dominabus facile refellitur teſtimonio. Q. Curtij. qui de vxore & filia Darij ſcribens dixit actum, eſt de dominis: niſi forte velint dicere, qđ quia hyſtoricus de fœminis loquebatur, ideo dixit dñis, nunq̄ tamen iſti autorē idoneū mihi monſtrabunt, qui vnquam dixerit dominabus. Nam qđ nonnulli aſſerunt ex epiſtola diui Hieron. ad demetriadē: dominabus, ille nō dñabus, ſed dominis ſcripſit: incedentib⁹ (inquit) dominis ancilla virgo procedit ornatior. Atq; vt vno verbo colligā quod ſentio, tūc vtemur datiuo & ablatiuo. in.abus. cū poteſt eſſe dubiū de quo ſexu loquimur, neq; id paſſim, ſed in illis tantū noībus, in quibus optimi autores hoc fieri voluerunt. Ambæ vero & duæ quāuis nulla ſimili differentiæ cauſa cogente (vt Priſc. ait) habent datiuū ablatiuū ambabus, duabus. ¶ Accuſatiui plurales, q̄ accuſatiuus numeri pluralis exit in.as. addītā. s. ablatiuo ſingulari, vt muſa. as.

Accuſatiui plurales. as. tibi mittunt.

De ſecunda nominis declinatione.

ALtera dat rectis tibi ſex. er. ir. ur. vſ. us. aut. ū. Atq; eus diphthōgō. ſed & hāc tm̄mō grēcis; Fit genitiuus in. i. Sed rectum non ſuperabit. Excipias gibber, lacer; & ſocer; aſper; adulter.

DE ſecunda nominis declinatione. ¶ Secūda nominis declinatio terminationes habet noīatiui ſex. er. ir. ur. um. us. eus. quæ omnes mittūt genitiū in. i. vt. puer. eri. caper. i. vir. iri. treuir. i. ſatur. uri. quod in. ur. ſolū reperitur, nā matur. latine non dicitur, etiam Priſci. autore, qui dicit in. ur. vnū tantum reperiri ſatur. Templū. li. lignū. i. deus. dei. In. eus. diphthōgon finita omnia ſunt græca, vt pētheus. ei. orpheus. ei. Reperiūtur etiā duæ terminationes in. os. & in. on. noīm tātum græcorū quæ ad hanc declinationem referuntur quemadmodū in declinatione græca diſſeremus, vt hic logos. gi. hoc ilion. ij. Sed rectū nō ſuperabit. Omnes genitiuos ſecundæ nominū declinatiōis in. i. terminari diximus, ſed quia partim creſcunt vna ſyllaba, partim ſunt æqualiū ſyllabarū, vt tollat hanc ambiguitatē, dicit, q̄ genitiuus huius declinationis æqualis eſt ſuo noīatiuo in numero ſyllabarū, vt hoc templū. li. hic dñs. ni. Excipit pauca noīa q̄ hic numerantur. gibber. eri. Sueto. de orbilio grāmatico, gibberoſos ſe de ſole in vmbrā tranſferre reſpondit. erat enim Murena gibber. Pli. lib. viij. Syriacis nō ſunt palearia ſed gibber ꝑ gibbo poſuit. Mart. in. diſt. ſigillū gibberi ꝑ gibberoſo. Nā quēadmodū gibbus tū ipſum tumorē ſignificat ſiue dorſum naſi. vt Iuue. mediiſq; in naribus ingens gibbus, tūrē ipſam gibbū habētē. vt Mart. nō aliter ridetur Atlas cū corpore gibbo. & Celſus. lib. iiij. Extrinſecus gibbū, intrinſecus cauū eſt iecur: qui tumorē habet, quē gibberoſum appellat iurecōſult⁹ in titulo de ædilitio ædict. l. vel ꝑterui vel gibberoſi. Lacer. i. Verg. vſ. æñ. lacerū crudeliter ora. Socer. eri. Idem in. ij. æñ. Ad ſoceros & auo puerū aſtyanacta trahebat. Aſper. eri, q. etiā per ſyncopā obliquos habet aliq̄ æquales. Verg. ij. æñ. Improuiſum aſpris veluti qui ſentibus anguem preſſit. Adulter adulteri. Liber liberi, pro eo qđ eſt Bacchus, & pro eo quod eſt ingenuus ſiue non ſeruus. Nam pro libro ſcripto & pro cortice libri facit. Iber iberi, pro Hiſpanus. Lucanus in. vſ. Si tibi durus iber, aut ſit tibi terga dediſſet. Vergil. iij. geor. aut amplicatos a tergo horrebis iberos. Nam pro flumine iberus iberi poſuit Luca. in lib. iiij. Qui præſtat terris aufert tibi nomen iberus. Iber iberis, per terriam populus eſt ſeptemptrionalis iuxta armeniā. Ab iber iberi. fit celtiber. eri. nomen cōpoſitum a celtis & iberis. Luca. in. iiij. gallorum celte miſcentes nomen iberis: non vt hiſtoriographi noſtri delirant: dicti quaſi cetus tubalis.

¶ Preſbyter.cri.ꝑeo quod græci dicunt præſbyteros,interpretatuꝝ; ſenior, apud noſtros pro eo qđ eſt ſaceros: quemadmodũ & abbas,ꝑeo quod eſt pater. & pappas ꝑ eo qđ auus:noĩa ſunt honoris. Liger.cri.nomẽ eſt celebre apđ Verg.x.æñ. fraterq; liger,ſed frater anhelos flecti it æquos,& paulopoſt genitiuũ expreſſit dicẽs,veſam talia late dicta volãt ligeri. Miſer.cri.gener.cri.tener.cri.neceſſitate oãinis litterarũ creſcunt vna ſyllaba in genitiuo,quoniã.n.vel.s.nõ poſſunt in eadẽ ſyllaba r.litterã præcedere.Proſper.cri.quod etiã proſperus dicit Cice.in.vj.derepu.ſcribẽs.Deinde hominũ generi proſperus & ſalutaris. Dexter.i.qđ etiã ꝑ ſyncopẽ dextri facit in genitiuo.Puer.cri.ꝑ quo antiquiſſimi puerus.cri.faciebãt.Ceci.age puere duce me ad patrios fines.Affranius,o puere puere ſine me proſpicere mihi. Et noĩa cõpoſita agerẽdo & ferẽdo.vt armiger.cri.ſetiger.i.corniger.cri.ſureiſer.cri.armiſer.cri.Vir.iri & ab eo cõpoſita duumuir.iri.leuir.iri.Treuir iri.popul⁹ eſt Galliæ. Luc.in.j.tu quoq; lætatus conuerti prælia treuir. Satur.uri.Iuue.ſatur eſt cũ dicit Hor hoc.Minuuntur etiã genitiui vna ſyllaba ꝑ ſyncopã,ſiue mauis apocopẽ:quoties gtũs in.i.duplex deſinit.altero.n.ex illis detracto gtũs vna ſyllaba decurtatur,vt Antonius.oni.

Preſbyter atq; liger,miſer & gener;& tener addes
Et proſper.dexter.puer.Et quod ſit tibi nomen
Agero ſiue fero.vir.treuir.iunge ſaturq;.
Liber & ingenuus,Bacch⁹;cui iunges Iberũ.
Sed dipthongus in.eus.ei.dat vel.ei.genitiuo.
Atq; datiuus in.o.dabitur. Cui iungito ſextum.
Accuſatiuo.um.dat declinatio noſtra.
Vs recti mutans in.e,caſum pone vocandi.
Sed dices fili.fluuius.deus atq; latinus.
Si tamen eſt propriũ per.ius.tunc:us,rapiatur.

ꝑ antonij.peculiũ.uli.ꝑ peculij.tuguriũ.uri.ꝑ tugurij.Iuue.Antoni gladios potuit cõtemnere,ſi ſic oĩa dixiſſet.Verg.ĩ buc. nec ſpes libertatis erat:neq; cura peculi. Idẽ in eodẽ ope.pauperis & tuguri cõgeſtũ ceſpite culmẽ. ¶ Sed diphthõgus in.eus. qđ noĩa in.eus.diphthõgõ deſidentia,q̃ oĩa diximus eſſe græca.duplicẽ habẽt genitiuũ in ei diphthõgon copulatũ,vel in.ei. ſyllabas diuiſum. Nam in.eos.mere græcus eſt,vt tereus.ei.vel terei, tereos.prometheus.thei,vel promethei,theos. Verg. in bucco.aut vbi mutatos terei narrauerit artus. Idem in eodem opere, caucaſeasq; refert volucres furtumq; promethei. Mart.flet Philomela nefas inceſti tereos & quæ, ſed hic genitiuus ex græco vſurpatur:quare in ſuum locum referendus eſt,ambiget vero quiſpiam mulciber quomodo mittet genitiuum,nam ſi mulciberi facit:turpe eſt a nobis fuiſſe prætermiſſum:cum ab aliys quibuſdam grammaticis hoc in loco poſitum ſit. Ad quod illud eſt reſpondendum : hoc nomen Priſcẽ teſte duos habere genitiuos , ſed vtrumq; tertiæ mulcibris & mulciberis: quemadmodum ſuo loco dicemus. Cicero. tamen.ij.thuſ.mulcebri dixit in ſecunda declinatione, quod colligitur ex ratione carminis ſenarij quod ex Aeſchilo poeta Græco vertit in latinum ſermonem in hunc modum.iouiſq; numen mulcibri aſciuit manus:vbi neq; mulcibris,neq; mulciberis,ſed neq; mulciberi eſſe poteſt,vt in quibuſdam codicibus, neceſſe eſt enim vt iambus ſit in quarto loco. Conferte obſecro vos nunc,qui alios autores admirari ſoletis: breuitatem noſtram ſimul & facilitatem & copiam cum aliorum præceptis inextricabilibus,& cũ multa verborũ perplexitate diminutis. ¶ Atq; datiuus in.o.q; datiuus & ablatiuus.ſingularis in.o.termĩantur:fiũtq; a genitiuo.i.finali mutata in.o.vt dñs.i.dño a dño.puer pueri puero a puero. ¶ Accuſatiuo, q; accuſatiuus in.um.deſinit:fitq; a genitiuo.i.finali mutata in.um.vt dominidominum,pueri puerum,quod de nominibus latinis,aut græcis latine declinatis eſt dicendum,atq; ideo adiecimus declinatio noſtra.i.latina. Nam ſi quæſieris a me Theſeus quemadmodũ mittit accuſatiuũ,reſpõdebo theſeũ vel theſea,ſed theſeũ declinatione latina,theſea declinatione græca qui caſus vt aliis dicemus a latinis vſurpatur.Vergil.in.vj.quid theſea magnum quid memorem alcidem. Cicero.de natura deorum accuſatiuum latinum protulit.theſeum (inquit) & hippolitum. ¶ Vs. recti mutans,quia ſuperius poſuit regulam generalem, q; vocatiuus eſt ſimilis nominatiuo.immo apud antiquiores idem fuit in terminatione: atq; a græcis vterq; rectus appellatur:& quia in regula illa generali adiecimus temperamentũ prope, nunc præceptum illud limitans dicit:q; cum nominatiuus terminatur in.us.vocatiuus exit in.e.us.noĩatiui mutata in.e.vt dñs o dñe.Marcus o marce.Patitur tñ regula illa exceptionẽ:quoniã hoc nomen filius debuit facere filie,& facit fili,qđ etiã apud antiquiores filie fecit. Liuius andronicus.pater noſter ſaturni filie. fluuius quoq; deus & latin⁹ atq; etiam ſi vis populus & fortaſſe alia hmõi noĩa apđ antiqores in vocatiuo ſimiles noĩatiuo repiũtur.Verg.viij.æñ.corniger heſperidũ fluuius regnator aquarũ,ꝑ o fluuie. Idẽ in priap.de cera facta.dat tibi poma deus.ſed hoc nomẽ de antiqtate nihil videtur mutaſſe,nemo enim dixit o deæ.Idem ſocer arma latin⁹ habeto,ꝑ o latine,ſic quoq; Luca.dixit in.ij.de gener.o ppls vix ſæcula lõga deorũ.& qđ ĩ re diuina coti die audimus.agn⁹ dei q̃ tollis peccata mũdi,ꝑ agne,& alio ĩ loco.attẽdite pple me⁹,ꝑ o mi popule. ¶ Si iñ ẽ ꝓpriũ,q; noĩa propria in.ius.finita mittũt vocatiuum in.i.ablata.us.noĩatiui,vt vergilij⁹ o vergili. Mercurius o mercuri.larius o lari.qui lacus eſt Italiæ.de quo Verg.ij.geor.te lari maxime teq; fluctib⁹ aſſurgens.Genius quoq;(& ſi nomẽ eſt appellatiuũ) plures enĩ ſunt genii hominũ & locorũ.tamen quaſi nomine ꝓprio Tibullus vocat eũ lib.iiij.mane geni cape thura libens.Antiquiores tamen quod de filius diximus,hæc quoq; noĩa in.e.terminabant,vt vergilius o vergile.Mercurius o mercurie.Illud quoq; animaduertendũ eſt vocatiuũ hunc q̃ñq; deſinere in.i.vocalem,quãdoq; in.i.cõſonãtem.Nã ſi in noĩatiuo.i.cõſonãs eſt ante.us.ablata.us,relinquitur in fine.i.cõſonãs,vt vulteius o vultei,Hor.j.epla.dur⁹ ait vultei nimis attẽtuſq; videris.vbi vultei diſſyllabũ eſt rõne carminis.ergo in.i cõſonãtẽ deſinit.Nã in accuſatiuo q noĩatiuo par eſt in nũero ſyllabarũ:vulteiũ triſyllabum poſuit dicẽs.vulteiũ nomine menam.Quod ſi ante.us.in nominatiuo eſt vocalis, in vocatiuo quoq; ablata.us. vocalis.erit.vt caius o cai. Mar.quod peto da cai,non peto conſilium.Nam in nominatiuo triſyllabum poſuit idem autor alibi dicens. Caius vt fiat Iulius & proculus. Quod vero Ouid. pompei triſyllabum poſuit in.iiij.libro de ponto cum dixit.Accipe Pompei deductum nomen ab illo,eadem ratione potuiſſet Pompeius in nominatiuo quadriſyllabum ponere. Quod ſi rectus triſyllabus eſt,vt apud Lucanum Pompeiusqueparem, neceſſe eſt vocatiuum duarum eſſe ſyllabarum.

¶ Rectus pluralis,q; noīatiuus pluralis ſecūdæ declinationis in.i.terminatur,eſtq; in terminatione ſimilis genitiuo ſingulari.vt dñs dñi,plurali dñi.¶ Genitiuus in.orū.q; genitiuus eiuſdē numeri & declinatiōis in.orum.terminatur.fitq; ab ablatiuo ſingulari aſſumpta.rū.vt a dño dñorū.¶ Atq; datiuus in.is.q; datiuus pluralis eiuſdē declinationis terminatur in.is. fitq; ab ablatiuo ſingulari.o.finali mutata in.is.vt a dño dñis. Ambo vero & duo,quæ noīa ad hanc declinationē potiſſimū referūtur:quēadmodū in alijs quoq; locis diximus;in hoc caſu ambobus.abus.obus.& duobus duabus duobus fecerūt.Sed deus ī noīatiuo atq; cōſequēter in vocatiuo pluralibus facit dei regulariter:& dij per ſyncreſim.atq; eadem ratiōe in datiuo deis vel dijs.Luca.in.ij. o vtinā cæliq; deis herebiq; liceret.¶ Accuſatiui.q; accuſatiuus in.os. terminatur,fitq; ab ablatiuo ſingulari additta.s.vt a dño dños.¶ Noībus neutris,quia in principio huius ſecūdi capitis dictū eſt,q; noīa neutra tres caſus habēt ſimiles noīatiuū,accuſatiuū,& vocatiuū:& in plurali terminabātur in.a.nunc regula illa contrahitur magis atq; limitatur:dicitq; formari a genitiuo ſingulari.i.finali mutata in.a. Nā ſi gtūs in.i. duplex deſinit: neutra pluralia in.a.purē.i.vocali antecedēte deſinūt. vt hoc auguriū augurij.hæc auguria,hoc pæculiū.lij. hæc peculia,ſi vero in vnico.i.deſinit gtūs ſingularis: plalia neutra in.a.mixtū cū cōſonāte q̄ precedit illud.i. deſinūt.vt hoc tēplū tēpli tēpla. hoc donū doni dona.

Rectus pluralis fit in.i.Genitiuus in. orum.
Atq; datiuus in.is.Sed dat tibi dij deus & dijs.
Accuſatiui plurales.os.tibi mittunt.
Nominibus neutris.in.a.vertitur.i,genitiui.

De tertia nominis declinatione.

TErtia diuerſos dat declinatio fines:
Et quamq̄ varie,tamen exit in.is.genitiuus.
Ex.a.ponit.atis,Ex.e.facit.is.genitiuus.
Onis.ab.o.fiet.Per.inis.nonnulla dabuntur;
Cardo,ordo,turboq;homo,nemo,iungis appollo.
Et quod fœminei generis datur in.do.vel in.go.
Vnedo.dat.onis:ſeu pomum,ſiue ſit arbos.
Aſt Anio & Nerio dant.enis,dat carocarnis.

DE tertia noīs declinatiōe.Quēadmodū prīa declinatio tres habuit noīatiui terminatiōes.ſecūda vero ſex.ita tertia habet multo plures,q̄ oēs mittūt gtūm in.is.atq; ideo dicit tertia diuerſos dat declinatio fines,qa quāq̄ litteræ terminales huius declinatiōis ſint vndecim.a.e.o.c.d.l.n.r.ſ.t.x.terminatiōes quīquaginta ſunt & eo amplius,quas cū de genitiuo diſputabimus,ex ordine ꝓſequemur.¶ Ex.a.ponit.atis.q; noīa tertiæ declinatiōis in.a.deſinētia ſuo.a.noīatiui.tis.aſſumpta mittūt genitiuū in.atis,vt hoc toreuma toreumatis.ſchema.atis.pægma.atis.ſyrma.atis.pneuma.atis,hæc antiquiores etiā ꝓ primā declinabāt:ſuntq; oīa græca,vt in gñe diximꝰ.¶ Ex.e.facit.is.gtūs,q; huiꝰ declinatiōis noīa i.e.finita mittūt gtūm.e. mutata in.is.vt hoc mare maris.cubile lis,mātile,ilis.ſuntq; oīa neutra atq; latina:nā græca fœminina ſunt:reducūturq; ad primā declinationē latinā.¶ Onis.ab.o.fit,q; noīa tertiæ declinationis in.o,deſinētia mittūt genitiuū in.onis.ſuper.o noīatiui aſſumpta.nis.vt hic ſermo ſermonis,harpago.gonis.vnio.onis.porphyrio.onis.¶ Per.inis.nōnulla dabuntur;ꝙ hæc noīa q̄ vno verſu cōplectuntur:mittūt genitiuū nō in.onis.ſed in.inis.hic cardo cardinis,ordo.inis.turbo.inis.pro vertiginē vertigine,aut ꝓ puerorū trochiſco.Verg.in.i.turbine corripuit:ſcopuloq; infixit acuto.Hora.in epodo: citūq; retro ſolue turbinē.Nā cū propriū eſt nomē gladiatoris cuiuſdā,generalem regulā ſequitur. Idē ij ſer.rides turbonis in armis ſpiritū.Homo.inis.& nemo.inis.qđ ab homine cōpoſitū eſt apud antiquiores genitiuū miſit in.onis.Ennius apud Priſcianū. vulturis in ſiluis miſerum mandebat homonē.Ipſe quoq; genitiuus neminis antiquus eſt:quo vix vti poſſumus.Plautus in captiuis.neminis miſerere certū eſt,& Lucillius,neminis ingenio quēq̄ confidere oportet.Apollo apollinis.cuius genitiuus atticus eſt apollo,vt Paulus in epiſtola ad Corinth.j.Hierony.interprete.ego quidē ſum Pauli,ego aūt Apollo,ſed de hoc indeclinatiōe græca dicemus,antiquiores quoq; Feſto autore apellinis dicebāt.¶ Et quod fœminei gñis,ꝙ noīa etiā deſinētia in.do.vel in.go.q̄ ſunt gñis fœminini,mittūt genitiuū in.inis.vt hæc teredo teredinis.formido.inis.virgo.ginis.vligo vliginis.Vnedo tñ pro arbore & ꝓ pomo,& ſi gñis eſt fœminini:genitiuū fecit vnedonis.Pli.lib.xvj.quibuſdā arboribus cortex cadit.vt malo.vnedoni. Idem libro.xv.de vnedone arbore ipſa fructicoſa cui nomen ex argumento ſit vnum tantum edendi.Mendum eſt incredibili conſenſu in omnibus libris receptum, quod a me primū eſt deprehenſum in expoſitione Seruij ſup illud Verg.j.geor.arbuta ſacræ de ficerēt ſiluæ,ait nāq; arbuta ſunt rubra poma ſiluarū.quæ Plinius oredones vocat qđ aſperitate ſua plures edi nō poſſunt.atq; Pli.nō oredones,ſed vnedones appellat.ergo vel meo piculo emendāduꝰ eſt iſte locus:atq; fidei priſtinæ reſtituēdus.¶ Aſt.anio.& nerio,ꝙ hæc duo noīa,hic anio vel aniē,& hæc nerio vel neriē:mittunt genitiuū in.enis:vt anienis nerienis.Hora.j.car.& præceps anio ac tiburti locus,quod antiquiſſimi ſecūdū analogiā declinabāt anien.anienis.Cato.nō minus quā quīdecim milia anien abeſt.Papi,etiā in ſiluis,priſcos imitatus præceps anien dixit.Declinatur etiā hic anienis.vt Sill.l.j.puni.qua pater acceptis anienis ditior vndis,quāq̄ pōt eſſe genitiuꝰ anienis: ſine igitur prīa noīatiui poſitio ſit anio ſiue aniē ſiue anienis.genitiuū habet anienis.Luc.in.ij.gelidas anienis ad vndas.Ouid. xiij.met.quāq̄ anienis aqua curſuq; breuiſſimus almo. Nerio quoq;,vt.A. gellius lib.xij. noct. atti.ſcribit. a veteribus ſic declinabatur quaſi anio:nā perinde(inquit)vt anienē.ſic nerienē dixerūt tertia ſyllaba producta.Plau.in truculento. Mars peregre aduenicns ſalutat nerienē vxorem ſuam.Mar.innuptijs philologiæ,certumq; eſſe graduum nerienes cōiugis amore torreri,declinatur etiā hæc nerienes.is.vt Var.in ſaty.menipea,nerienes(inquit)minerua fortuna ac ceres. Caro præterea a regula excipitur facitq; in gtō carnis,quoniā apđ priſcos hæc carnis.is.declinabatur. Liuius andro.carnis ait vinūq; quod libāt.T.Liuius,xxv.ab vrbe.laurentibus carnis quæ dari debet,data nō fuerat.Itaq; ab eo quodeſt caro caruncula,& ab eo qđ eſt carnis carnicula diminutiua declinata ſunt. Animaduertēdū hoc in loco,qđ in græcorū declinatiōne diximus: noīa græca fœminina.in.o.lōgum deſinētia,in.onis.feciſſe genitiuū apđ priſcos atq; reliquos caſus cōſequēter.vt.io.ionis. calypſo.anis.dido.onis.Plau.in aulu.argus quem quōdā ioni iuno cuſtodē dedit.Liuius andro,apud nymphā atlantis filiā

calypſonẽ. Ennius pœnos didone oriũdos. Sed hmõi declinatiõe iã nõ eſſe vtendũ oſtẽdit Quin.li.f. his verbis. mihi aũt pręcet latinã rõnẽ ſequi quouſq; patitur decor, neq; enĩ calypſonẽ dixerim aut iunonẽ. q̃q̃ ſecut⁹ antiquos Ceſar vtitur hac rõne declinãdi. Illud præterea eſt annotãdũ. maſculina græca in. on. finita in. hãc. terminationẽ plerũq; a latinis referri. vt tarchõ. cho. raphõ. pho. agãmenõ. eno. Verg. ix. æñ. hĩc tarcho & thyrrheni tuta tenebãt. Idẽ in. x. partheniũq; rapho & prædurũ viribꝰ orſen. Papi. in. archi. ſtimulatq; agãmeno volẽtes. ¶ Lac tibi dat lactis. q. in. c. duo tãtũ noĩa repiũtur huius declinationis. hoc lac lactis, qđ antiquiſſimi hoc lacte lactis declinabãt. Plau. in. menech. nec lacte eſt lacti vſq; ſimilius. nã lactes ĩ plurali. vt alias diximꝰ, ſunt inteſtina per q̃ labitur cibus. vt ſcribit Pli. li. xj. natu. hiſt. ſingulariter quoq; lactis ĩ noĩatiuo dixit Põpõnius inferẽti nati. cerebellũ (inqt) lactis agnina. ¶ Halec quẽadmodũ in gñe memorauimus ſalſugo erat ex piſciculis halecibꝰ ſale maceratis cõfecta: qđ etiã garũ vocabatur: facit in gtõ halecis. quẽadmodũ & halex. ecis. vt infra dicemus, ſed halec caret nũero multitudinis: quẽadmodũ & alia multa hmõi noĩa. ¶ Bogud format. udis. q; iu. d. vnũ tãtũ repitur nomẽ huiꝰ declinatiõis bogud qui fuit Rex Mauritaniæ, facitq; in genitiuo bogudis. Liuiꝰ apđ Priſ. lib. cxij. ab vrbe cõdi. caſſius (inqt) & bogud caſtra adorti. Idem in eodem. bogudis cauſa exercitum in Aphricam traijcere conatus, ſit. Opius in commẽrijs. rex bogud cõiunctis ſuis copijs & cognito regis Iubæ egreſſu. & ibidem pauloante: profectus ab Vtica in Mauritaniam regniũq; bogudis eſt ingreſſus. ¶ Noſtri dixere dauidis. ac ſi dicat, q. hoc nomẽ dauid cũ finalem ſyllabã acuat: neq; poſſit declinari, quia barbarũ eſt, tñ noſtri hoc eſt religiõis Chriſtianæ ſcriptores aliq̃ auſi ſunt hic dauid. idis, declinare penultina in gtõ lõga: quia dauid vltimã acuit, ergo neceſſe eſt, vt gtũm habeat penultima, pducta, vt Michael. elis. Daniel. elis. vtitur illa rõne declinãdi Iuuẽcus in quattuor cuãgelia. ¶ Additur. is. poſt. l. q. huiꝰ declinatiõis noĩa in. l. litterã finita: faciũt gtũm aſſũpta. is. ſup noĩatiui termiationẽ, vt hoc aĩal. alis. tribunal. alis. vectigal. alis. Michael. elis. vigil. ilis. ſol. olis. cõſul. ulis. Deĩde dicit q. hæc duo noĩa mel & fel in genitiuo aſſumũt. lis, p. is. itaq; gtũs & reliqui caſus qui pẽdẽt a gtõ duplici. l. ſcribũtur, vt mellis. fellis. melli. felli. a melle felle. ¶ Nomẽ qđ fit in. n. q. noĩa ĩ. n. finita mittũt gtũm. is. aſſumpta, vt hic titã. is. hæc ſyrẽ. is. delphin. is. canõ. is. ſed quẽadmodũ in gñe diximus in. an. & in. in. & in. on. finita oĩa ſũt græca, in. en. vero partim græca partim latina. ¶ Men. finita, quia ſuperior regula tãtũ finali ſyllabæ genitiui pſpexit. dicit nũc q. noĩa terminata in. men. vt hoc fulmẽ, numẽ. & in. cen. vt cõpoſita a cano. is, qualia ſunt tubicẽ. fidicẽ. cũ his quattuor noĩbꝰ, vnguen. pectẽ. inguẽ. glutẽ. mutãt. e. noĩatiuiin. i. vt fluminis. numinis. tubicinis. fidicinis. vnguinis. pectinis. inguinis. glutinis, qđ Pli. lib. vij. glutinũ dixit. glutinũ (inquit) ppẽdiculũ & terebrã. Hymẽ vero quõ mittat genitiuũ nõ expreſſit: quia nuſq; eius obliqui a me repti ſunt, qđ ſi declinaretur nihil dubiũ eſt quin hyeminis genitiuũ faceret: & reliquos caſus cõſequenter. ¶ In. on. vero q̃, vt diximus, oĩa ſunt græca, partim mittũt genitiuũ in. ontis. vt lacoõ. ontis. demophoõ. ontis. hippocoõ. ontis. hippomedõ. ontis. phaetõ. ontis. acherõ. ontis. tarchõ. ontis. biſon. ontis. Partim in. onis. vt dæmõ. onis. canõ. onis. daphnõ. onis. ſindõ. onis. ſidõ. onis. ſinõ. õnis. hieron. onis. Euã quoq; vnum de bacchi noĩbus autore Priſci. tis. in genitiuo aſſumit. dicimuſq; Euantis. Papi. v. theb. & a ſumini auditus mõtibus Euã. Vergil. vi. æñ. illa chorum ſimilans euantis orgia circum. Seruius, participium eſſe vult euãtis, quaſi bachãtis. Sed. de his vbi de græca declinatione plura. ¶ Is. poſt. r. iunges, q. huius declinationis nomina in. r. litteram terminata aſſumunt in genitiuo. is. quacunq; vocali præcedente. vt puluinar. aris. torcular. aris. anſer, eris. paſſer. eris. gadir. iris. amor. oris. decor. oris. murmur. uris. fur. furis. Far vero accipit in genitiuo, ris. itaq; per. r. duplex ſcribitur. far farris. & reliqui cõſequenter caſus, qui a genitiuo formantur. farris autẽ ideo putant. r. in genitiuo ſumpſiſſe: ne coincideret cum ſecunda perſona huius verbi for faris. Deinde dicit, q. tria noĩa in. cer. deſinentia mittunt genitiuũ, cer. mutata in. eris. ea ſunt acer acris, pro fortis, vehemens & acutus, nam pro arbore aceris in genitiuo facit. Solinus de thure ſcribens, ramis (inquit) ad aceris æqualitatem. Volucer. cris, alacer. cris. Deinde q. hoc nomen imber, & ab eo cõpoſita ſeptember, october, nouember, decẽber, mulciber formant genitiuũ. ber. mutata in. bris. vt imbris, ſeptembris, octobris, nouẽbris, decẽbris. mulcibris, nam a mulcendo & imbri cõpoſitum videtur: & recte ſimplicis declinationẽ ſeruat. ſed Ouid. in. ij. de arte mulciberis poſuit dicens: mulciberis capti Marſq; Venuſq; dolis. Cic. vt in. ij. delinatione diximus genitiuum mulcibri protulit. ij. thuſ. Celeber quoq; & ſaluber genitiuos faciunt celebris & ſalubris. Poſſunt autem hæc dno adiectiua cũ illis tribus acer. volucrer. alacer. & cum illis quæ terminantur in. ſter. etiã & ſub terminatione in. is. p genere maſculino & fœminino declinari, vt hic & hæc alacris & hoc alacre. hic & hæc acris & hoc acre. Verg. vi. æñ. anchiſes alacres palmas vtraſq; tetendit. Ennius apud. Priſ. ſomnus repente in campo paſſim moliſſimus perculit acris. ¶ In. tris. plura dabis, q. in. ter. deſinentia nomina multa reperiuntur mittentia genitiuum in. tris. nõ tamen omnia, vt quidã putauerũt: quoniã græca omnia mittunt genitiuũ in. eris. vt ſoter. eris. pãther. eris. character. eris. phyſeter eris. ſtater. eris. luter. eris. ſpinther. eris. non ſpinthris. & cõplura alia: de quibus lib. v. cum decremẽtis nominũ dicitur plenius diſſerẽdũ eſt. ¶ Quæ vero in. tris. mittũt genitiuũ hæc ſunt fere. frater. tris. mater. tris. pater. tris. & ab eo cõpoſita, vt dieſpiter. tris. marſpiter. tris. opiter. tris. Iupiter. tris. quod etiã Iouis facit, ſed hoc a noĩatiuo iouis eſt quẽadmodũ iupitris a iupiter: qua declinãdi rõne Iginius frequẽter vtitur, vt vter. tris. accipiter. tris. venter. tris. lynther, thris. etiam ſi græcũ ſit.

Lac tibi dat lactis, halec halecis habebit.
Bogud format. udis, noſtri dixere Dauidis.
Additur, is, poſt. l. Sed lis mel felq; recepit.
Nomen quod fit in. n. aſſumit. is. in genitiuo.
Men finita dabunt. inis. & quod deſinit in. cen.
Atq; vnguen, pecten, iũges cũq; inguine glutẽ.
Et quandoq; datur ex. on. genitius in. ontis.
Is. poſt. r. iunges. Tamen. r. tibi far germinabit.
Cris dat acer, voluer; alacer, bris, accipit imber.
Et ſua compoſita; celeber, quibus adde ſaluber.
In. tris. plura dabis. frater, mater, pater, vter.

¶ Et nomina adiectiua ꝑ gñe masculino desinentia in.ster.mittunt quoq; gtũm in.stris,vt siluester.stris.qd' cum est viri,ꝑprium siluester.stri.ꝑ scd'am declinatur.rursester.stris.equester.stris.pedester.stris.palustersris.campester.stris.sequester,stris,qd' etiam ꝑ scd'am & primam declinatur,sequester.stra.strum.Sed q̃ret fortasse qspiam cur nõ fecit mẽtiõem hoc loco huius noĩs iter.At qd'illd' dicim⁹ hoc nomẽ in vsu nostro ex duob⁹ rectis cõstare hoc est uter iteris.itiner.eris.sed in ntõ et duobus reliqs ca sib u,qui in neutris noĩbus sunt ntõ sil'es.magis est in vsu iter.in obliqs magis est itiner,sed de hoc infra iterum dicem⁹ cum de hñtibus duplex cremẽtum differetur. Eadem rõne:cum Iupiter & Iouis in ntõ dicatur:atq; in gtõ Iupitris & Iouis,Iupiter in ntõ magis est in vsu quẽadmodum & Iouis in gtõ,q est ab eo qd' hic Iouis.Cæcilius apd' Priſci.non nobis q̃dem deus reptus est Iouis,& Actius apd' eundem,lucifera lãpa de exurat Iouis arietẽ. O.facit ex.u.q hæc quattuor noĩa femur,ebur,robur,iecur,& si regulã sequuntur terminatoꝝ in.r.q̃ntum ad syllabã genitiui terminalẽ attinet:tñ in penultima mutãt.u.nominatiui in.o.dicimus;q; femoris,eboris,roboris,iecoris,qd' etiam in gtõ iecinoris vel iocinoris fecit,q̃q̃ videatur ab eo qd' est iecinus vel iocinus declinari.Persi.rupto iecore exierit caprificus.Liui.viij.ab vrbe.caput iocineris a familiari parte cæsum.Antoni⁹ gnifo:quẽ Cicero post fori laborem freq̃nter audiebat,ab eo quod est ebur & robur ebũrea & robura faciebat:autor est Quint.in.j,deinde dicit q; hoc nomẽ cor accepit,d.litteram mediã fecit;q; in gtõ cordis.Hepar vero qd' apd' græcos hepatos gtũm facit:ideo nõ posuiq; hoc nomẽ a latinis receptum nõ est:cum proprium hñt iecur,& qd' ex antiquioribꝰ grãmaticis nullus posuit;qd' ipsum argumẽto est eo nõ esse vtẽdũ.Lar quoq; prege veientũ: qd' Priſ.posuit facere gtũm larisego nõ posuiq̃d' huiꝰ noĩs tãtũ obliquos repto.Lucil.li.iij.lar reti olimo rege veientoꝝ,& Ouid.larte ferox,cæso cossus opima tulit.¶ Susceptus.atis.ab.as.q; noĩa tertiæ declinatiõis in.as.finita mittunt gtũm in,atis.s.noĩatiui mutata in.atis.vt pietas.atis sanctitas.atis ciuitas.atis.veritas.tis.& noĩa gẽtilia,vt arpinas.atis.altinas.atis.toloſas.atis.q̃ antiquores p.tis.& c.declinabãt,vt arpinatis.atæ altinatis.atæ Excipiũtur quatuor monosyllaba q̃ aliter exeunt in gtõ,ea sunt vas.dis.Cicero iij.offi.vas factꝰ est alterius sistẽdi.Horatius.de alle dans vadibus qui rumex extractus in vrbem.Vas vasis,qd' etiam antiquiores hoc vasum vasi declinabãt.atq; ideo in plurali tantum fœmine reperitur declinatiõis.Cato apd' Gel.li.xij.noctiũ attiq; vasum neq; vestimentũ villũ est in usu precium.As.assis.ꝑ libra,duodecim vnciarũ siue ꝑ solida hæreditate. Mas maris.ꝑ masculo in qualibet specie,qd' aliũ regit,ale etiã neutris tribuimus quia masculinũ sicut & femininũ versus heroicꝰ nõ recipit,q; alterũ nomẽ,masculinũ masculũ dicimus qd' vtrũq; in proprio est. Atqui græcum ponit.adis.q; noĩa græca partim mittũt gtũm in.adis.vt arcas.adis.pallas.adis.monas.adis.ogdoas ogdoadis.decas decadis.hellas.adis.arcas.adis.Partim in.antis.vt pallas.antis.calchas.antis.thoas thoantis.elephas elephãtis,gigas gigãtis,adamas adamãtis.atlas.ãtis.Sed q̃ sunt illa q̃ mittunt in.adis.q̃ in.antis.a declinatiõe græca petẽdum est,nã q̃ illi mittũt in.ados.nos in.adis.quæ illi in.antos.nos in.antis.vertere debem⁹.¶ Cũ sit in ex nomẽ.q; noĩa masculina,aut cõia duorũ generũ terminata in.es.mittũt genitiuũ in.itis.e.noĩatiui mutata in.it.& s.mutata in.tis.vt hic stipes stipitis,hic trames.itis.hic & hæc miles.itis.hic & hæc sospes.itis.Excipiuntur duo,hic vervex,hic & hæc vates.q̃ formãt genitiuũ.es.mutata in.is.vt vervex.ris.vates.tis.In.ctis.vero mittũt genitiuũ.undecim noĩa q̃ sequuntur.paries.etis.anguis.etis.perpes perpetis,interpres.etis,teres.etis.indiges.etis.præpes.etis.hebes.etis.Inquies inquietis.locuples.etis.magnes.etis.mansues.etis.quod apud priscos fuit. Actius in meleagro,misericordia mansues fit. Plautus in asinaria reddam ego te fera fame mansuetẽ.Apul.vij.metamanſuetes ac mãsues inde factos.Idem in.xj.vide & vrsum mãsuem ab eo quod iram suis.e.videtur fecisse vtrobiq;.impes impetis.tantũ in ablatiuo siue septimo casu reperitur;atq; ideo ad defectiua nonnulla vel iccimus.apud Columellã quoq; reperi in.ij.de re rust.cõpitibus abeo quod est cõpes cõpetis.a vepribus (inquit) cõpitibusq; congesta colligere.Duo tñ ponit mittentia genitiuũ in.edis.hæres.edis.& pes.dis.Cõposita quoq;a sedeo.es.excunt in idis,vt obsidis.reses.idis.præses.idis.¶ Græcum nomen in.es.q; noĩa græca in.es.finita plerũq; mittũt genitiuũ in.etis.vt eres eretis.hebes.etis.tapes.etis.quod etiam hoc tapete,vel hoc tapetũ declinari potest.Silius.viij.puniillum sidonio fulgentem auro tapeta.Verg.in.ix.æn.pulchroſq; tapetas.Pli.lib.viij.in tapetis antiquissima gratia.& ff.in.titulo.de auro & argento legato.l.argumẽto.tapeta (inquit) vesti cædum:quæ aut sterni,aut iniici solẽt,q̃q̃ tapeta possit elegi alibi diximus.nam quod Virg.ix.æn.dixit,qui forte tapetibus altis.ab eo quod est tapes tapetis.vel tapete tapetis esse potest.¶ Noĩa vero propria virorũ quãdoq; mittũt genitiuũ.es.mutata in.is.vt ioãnes ioãnis,diomedes diomedis,vlysses vlyssis.achiles achillis,quãdoq; mittunt genitiuum.es.mutata in.is.etq; etiam in.etis.vt dares daris,vel daretis.thales thalis vel thaletis.chremes chremis vel chremetis,rhamnes.is.vel rhamnetis.pheres.is.vel pheretis.Verg.v.æn.vastis cum viribus effert ora dares. Atq; iterum præcipiteu darem ardẽs agit.& paulopost.fessumq; dareta eripuit mulcẽs dictis.Iuue & mitte thaletis in genium.Terentius.in andria.puerum inde abiens conueni Chremis.Idem in eadem.Chremetis affinitatem effugere potero.Verg.ix.æneid.Ensialus phaleras rhamnetis; & aurea bullis.Papinius.ix.the.inde pheres accrq; ruchus,sed cassa pheretis.

¶ Es.tibi fœmineum,q; nomina fœminina in.es.desinentia mittũt genitiuũ.es. mutata in.is.vt apes.is.vulpes.is.proles.is. soboles.is.quattuor vero fœminina q̃ hic explicantur.mittunt genitiuuũ in.etis.ca sunt teges.etis.seges.etis.abies.etis.quies etis,qđ(vt supra dixim9)veteres perquintam nominis declinationẽ proferebãt,merces facit mercedis,& ceres cereris.Quod vero iuniores ab eo quod est agnes.etis.in genitiuo fecerunt:arte exemploq; caret.nullũ enim græcũ fœmininũ est huius declinationis qđ facit genituũ in.etis.& diuus.Ambro.q nobis vitã atq; historiã beatæ Agnes scriptã reliquit:cũ frequenter nomen virginis repetat:nunq̃ agnetis agneti agnetem ab agnete dixit:sed agne agnes & reliquis casibus græcæ declinationis semper vsus est, nam cum agne nomen sit græcum:interpretatur namq; casta,aut declinatione græca flectendum est, agne agnes vel agneos, aut latina agna agnæ.vt Hortius.j.ser. delectat veluti balbinum polypus agnæ,quid quod in codicibus antiquis atq; fidei probatissimæ in quibus rei diuinæ mystica pertractãtur,cum virginis martyrisq; cõmemoratio fiat:nõ agnetis & agnete.sed agnes & agne legitur?quã scripturam adhuc retinẽt viri religiosi,atq; antiquitatum veræq; lectionis diligentissimi indagatores,qui habitu moribus & vitæ sanctimonia diuum nobis Hiero representant. ¶ Is finita tibi mittunt,q; nomina in.is.desinentia habent genitiuum similem nominatiuo,vt panis panis,ignis ignis.nauis nauis.classis.is. Tria tamen nomina mittunt genitiuũ in.idis.Cuspis.idis. atq; ab eo cõpositum tricuspis. idis. Ouid.j.meta. posito tricuspide telo. Cassis.idis,quod etiã hæc cassida declinatur.Verg.lib.xj.æn.aurea fuit cassida.idis.a quo Ennius in.vij.casu fecit lapi lapis. dicens occũbunt multi lœtum ferroq; lapiq;.Semis præterea facit semissis.vt in digestorũ libris de vulgari & pupillari substitutiõe.l.etsi.Per bonorũ(inqt)possessionẽ semis ei ablatus sit.Genitiuũ posuit Priscia.de ponder.& mẽsuris.d.post hæc semissis solidi pars maxima fertur.Cum vero non sex vncias,aut assis medietatem:sed tantum alicuius integri dimidium significat:siue sit aduerbiũ siue sit nomen,indeclinabile est. Sanguis.inis.a quo exanguis compositum exanguis fecit in genitiuo nõ exanguinis.vt supra memorauimus. Et quædant, eris,q; quinq; nomina quæ hoc in loco explicãtur mittũt genitiuum in.eris.Cucumis.eris.Verg.in copa.& pẽdet iunco ceruleus cucumis. declinatur etiam cucumer.eris.immo quãtĩ suspicamur hæc nõia duplices habuere casus ex duplici nominatiui terminatione profectos cucumer vel cucumis.eris.vel cucumis cucumeri vel cucumi,cucumerẽ vel cucumin.Pli.lib.xix.cucumin vero & in odore & in colore similem.Idem lib.xx. cucumin siluestrem esse dicimus multos infra magnitudinem satiui,& paulopost cucumin qui magnificant.Vomer vel vomis vomeris.Seruius.j.geor.vomer(inquit) vel vomis ab vtroq; vomeris.Et eodem modo ciner vel cinis.eris,puluer vel pulpuluis.eris.impuber vel impubis.eris.quemadmodum in principio huius libri diximus, Cæsar in libro de analogia puber puberis declinare præcepit. Probus vero grãmaticus eruditissimus pubis puberis,nos tamen cum apud Cice.in.ij.de orat. legamus:q; nisi puberem te iam (inquit) haberem. & apud Salust.in iugur.deinde omnes puberes numidas atq; negociatores interfecit:suspicamur ex analogia quam habent inter se dictiones simplices & ab eis compositæ duplices fuisse nominatiui terminationes,atq; vtramq; regularem habuisse genitiuum puber puberis,a quo sit compositum impuber.eris. quemadmodum Cicero in.iiij.inuecti.dixit,filium eius impuberem legatum a patre missum.& hic & hæc impubis & hoc impube,quam declinandi rationem.Vergil.secutus.ait.impubis iuli. & hora.ij.car. impubem parentes troilum,& idem in epodo.tremẽti quæstus ora constitit puer impube corpus.Glis.iris.ãial notum est de quo Martia.in districho.cuius lemma est glires:(inquit)tota mihi dormitur hyems & pinguior illo tempore sum:quo me nil nisi somnus alit.Quod vero quidã glitis & glissis ab eo quod est glis fecerunt. adhuc nusquam legi.Lis,litis. samnis.itis.dis ditis.genitiuum in.tis.miserunt.Quirites quoq;,qđ Phocas in numero tãtum multitudinis declinat,ex ꝓportione in singulari quiris quiritis declinari potest,quã rationẽ Ouidius secutus in elegijs dixit.an si pulsassem minima de plæbe quiritẽ.& Persius,quibus vna quiritem vertigo facit.¶ Græcũ mittit.idis.q; noĩa græca huius declinationis terminata in.is.mittũt genitiuũ in.idis.vt paris paridis.adonis adonidis.cupolis.cupolidis.doris.idis.thetis.idis.iaspis.idis.Aliqñ habẽt genitiuũ parium syllabarum:cum.s.genitiuus apud græcos in.os.purum desinit.vt paris parios.paris paris.adonis adonios. adonis adonis.neapolis neapolios. neapolis.neapolis. Pleraq; tamen ex his quæ græci terminãt in.ios.in genitiuo,mittunt apud nos genitiuũ in.idis.vt tigris tigrios vel tigris tigridis. Simois pyroisq;,q; hæc duo nomina græca pyrois & symois reperiuntur apud latinos facere genituũ in.entis.vt pyrois pyroentis.simois simoentis.Ouid.vj.meta.interea volucres pyrois eous& acthon.Vale,flauus in.v.argonauticæ.& formidantẽ patrios pyroenta dolores. Verg.j.æn.vbi tot simois correpta sub vndis.Idem in eo dem.alma venus phrygij genuit simoentis ad vndam.¶ Quod fit in.in.q; nomina græca quæ in nominatiuo duplicem habent terminationem(hoc est) in.in.vel in.is.mittunt genitiuum in.inis.vt eleusin.eleusis eleusinis.salamin vel salamis.salaminis.trachyn vel trachys trachynis.delphin vel delphis delphinis.phorcyn vel phorcys phorcynis.Ouid.in epistola Phædræ.tempore,quo nobis inita est cerealis eleusis. Idem.vij.meta.cerealis eleusis iterum dixit. Seruius in illud Verg.j.Georgicorũ. vomis & inflexi primum graue robur aratri:græci (inquit)delphin delphis dicunt eleusin & eleusis.sed verius in.n.desinunt quod in obliquis habent.n.delphinos.eleusinos.dicitur etiam & eleusina. Iustinus libro,v.tyrannos(inquit) eleusina emigrare iusserat.Ouidius.xiiij.meta.dominæ sub imagine signũ seruat adhuc salamis. Horatius.j.carmi.teucer

Es.tibi fœmineum conuertit in.is.genitiuum;
Sed teges:atq; seges,abies.quiesq; dat.etis.
Merces mercedis facit,in cereris Ceres exit.
Is.finita tibi mittunt similem genitiuum.
Cuspis format,idis,cassis.lapis additur illis.
Semis semissis dat,sanguis sanguinis.Et quæ
Dãt,eris;vt cucumis.vomis;&cinis;addito puluis
Impubis iunges.glis.gliris;lisq; dat.itis.
Samnis samnitis.dis.ditis.adde quiritem.
Græcum mittit.idis.Simois pyroisq; dat.entis.
Quod fit in.in.& in.is.dabit.inis,iũgito pollis.

Otis nomen in,os,mittit. Tamen exit in,oris.
Ros,flos;moſcꝰ lepos,os,tranſit in,oris, & oſſis.
Cuſtos cuſtodis dat.bos bouis. Et tamen,ois.
Greca dabũt,vt tros;thos;minos;additur heros.
Vs,tibi mittit,oris. Per.eris.ſed plura dabuntur.
Vlcus,acus,viſcus,fœdus;cum pondere fidus.
Vellus;holuſcꝰ;ſcelꝰ;funus;genꝰ; addito vulnꝰ.
Munus;onuſcꝰ,latꝰ;vetus;atcꝰ opus. Et tñ.udis.
Dãt ſubſcus,incꝰ;palus;& pecꝰ. Hęc muliebris.
Telluris Veneriſcꝰ dabunt telluſcꝰ venuſcꝰ.
Cætera fœminei generis mittuntur in.utis,
Quę polyſyllaba ſũt,monoſyllaba dant in,uris.
Grus & ſus dat.uis. Intercus.utis.tibi mittit.
Græcum nomen in.us.gtũ mittit in.untis.

*Otis nomẽ in.os,alij hãc regulã de terminatis in.os,aliter poſuerũt dicentes mittere freq̃ntius genitiuum in.oris,nos autem illam inuertentes diximus generaliter facere genitiuum in.otis.quod plura in.otis. facere reperiuntur q̃ in.oris.vt rhinoceros.otis.monoceros.otis.niceros.otis.ægoceros.otis. heros.otis.phileros.otis.nepos.otis.dos dotis.cos cotis.ſacerdos.otis.cõpos.otis.impos.otis.Mart.in.j.quæ non promiſit,prælia rhinoceros.Idem in eodem,& pueri naſum rhinocerotis habent.Pli.lib.viij.aſperrimam autem feram rhinocerotem.Luca.humidus ægoceros,nec plus leo tollitur vrna.Mart.cum placeat phileros tota tibi dote redemptus,& paulopoſt, perpetuam dij te faciant phileros amicam, & in libris digeſto.titulo de fideicommiſſis.l.Lucius.heros herotiliberum nõ dedit.In.oris, vero exeunt pauca:quæ hic enumerat.ros roris. flos. or.is.mos maris.lepos leporis.os oris.& quæ terminantur etiam in.or.vt arbor vel arbos arboris, color vel colos coloris. vapor,vel vapos vaporis,odor.vel odos odoris.honor vel honos honoris.Vergil.in bucco.nunc omnis parturit arbos. Pli. xxxv.glebis inquit ſuus colos.atq; ibidem ſæpius ea declinandi ratione vtitur.Lucre.libro.v.& volitans permanat ad hos frigoraſq; vapoſq;.Plau.in captiuis.cuius odos ſub baſilica nos omnis adegit in forum.Verg.j.æneidos,hicpietatis honos:ſic nos in ſceptra reponis? timor etiam vel timos apud Marcel.legitur. Os quoq; in alia ſignificatione oſſis facit.cuſtos cuſtodis.bos bouis. Et tamen.ois.q̃ quædam nomina græca reperiuntur mittentia genitiuum in. ois. vt minos. ois. tros troishos thois.heros herois,ab eo quod eſt minos.onis.fecit Saluſtius apud Priſcia.in.ij.hiſto.dædalus (inquit) e Sicilia profectus quo Minois fugerat iram,ſed poteſt eſſe hic genitiuus ab eo quod minon.Verg.j.æneidos,tros tirioſq; mihi nullo diſcrimine agetur. Et in eodem.troas reliquias danaum:& troes te miſeri ventis maria omnia vecti.Pli.lib.viij.nam thoes luporum id genus eſt.¶ Vs.tibi mittit.ſæpe de hac quoq; regula inuertenda cogitauimus:propterea q; aliquanto plura excipiebantur:q̃ conſtringebat,ſed ne ſimus tantæ nouitatis autores dicamus:q; huius declinationis nomina terminata in.us. mittunt genitiuum in.oris.ea fere ſunt corpus corporis.decus decoris,lepus leporis,littus littoris,fœnus fœnoris.frigus frigoris.nanus nanoris,pectus pectoris.pignus.oris.pecus pecoris.ſtercus ſtercoris.tempus temporis.tergus.oris.facinus.oris. & nomina comparatiua ſub terminatione.us.vt nobilius nobilioris.breuius breuioris.Excipiuntur vero ſeptemdecim nomina:quæ tribus verſibus cõtinẽtur:quoniã gtũm mittũt in.eris.vlcus vlceris.acus aceris.viſcus.eris.fœdus.eris.põdꝰ.eris. ſydus.eris.vellus.eris.holus.eris.ſcelus.eris.funus.eris.genus,eris,vulnus.eris.munus.eris.onus.eris.latus.eris. vetus veteris.opus operis.Illa quoq; duo pignus & fœnus etiam in.eris.quoq; exeunt.Iuuena.milia fœnus pigneribus poſitis,a fœnere quoq; fœneror & fœnero declinata ſunt.Et tamen.udis.q; huius declinationis quattuor tantũ nomina exeũt in.udis. ſubſcus.udis.incus.udis.palus paludis.pecus pecudis. Quattuordecim anni ſunt ex quo hanc regulam magno honoris noſtri periculo cepimus ædere,vt aliorũ autorũ perplexitatem fugeremus:qui hac in parte genus cũ declinatiõe atq; vtriuſq; cũ ſyllabarũ quãtitate cõfundũt.in quo quãto breuiores facilioreſq; fuerimus q̃ cæteri,addo etiã copioſiores,etiam malcuolis iudicandũ relinquo.Sed in tanto temporis interuallo ex freq̃nti librorũ lectiõe:quos lexici mei gratia excuſſi:vnũ tantum reperi nomẽ:qd̃ regulis a me traditis nõ cõtinebatur:cuius neq; alij quoq; grãmatici mẽtionem fecerant. Id erat ſubſcus.udis.Ennius apd̃ feſtũ.neq; vlla ſubſcus prohibet compagem.Cato.de re ruſti.ſubſcudes iligneas adindito.Quod vero dixit pecus hæc muliebre,dictum eſt ꝓptereq; hoc pecus pecoris facit in genitiuo. Cætera fœminei gñis.ſunt autẽ tantũ qnq; vt in genere diſputauimꝰ.virtus virtutis.iuuentꝰ iuuentutis.ſeneclꝰ ſenectutis.ſalus.tis.ſeruitus.tutis,Monoſyllaba dantur. q; nomina monoſyllaba huiꝰ declinationis terminata in.us, mittũt gtũm:in.uris. vt mus.ris.ius. ris.crus cruris. thus thuris.pus puris.quo freq̃nter etiam in obliquis Celſus vtitur.Grus tamen facit gruis.& ſus ſuis.Lygus vero rationẽ monoſyllabarum ſeqtur.aut gtũm ab altera terminatione hoc eſt lygur accepit.fecitq; cũ illo lyguris. Hoc nomen intercus.t. in gtõ accepit:propterea qd̃ ab inter & cutis componitur. ¶ Græcũ nomen in.us.q; nomina græca terminata in.us. mittũt gtũm in.ũtis.vt amathus.ũtis.ſipus.ũtis.phycus.ũtis.hiericus.ũtis.opus.ũtis.trapezꝰ.ũtis.hydrus.ũtis.phliꝰ.ũtis. Verg.x.æneidos.amathus eſt celſa mihi paphos. Ouid̃.x.metamor.at ſi forte roges fœcũdam amathũta metallis.Luca.in vij.& ſubdita ſipus montibus.Silius.ix.punico.terras & littora ſipus:vrbs eſt Apuliæ. q̃ poſtea ſipontus dicta eſt. Pli.in eyrenaicæ deſcriptiõe.promontorium (inquit) phycus per creticum mare excurrit.Luca.in.ix.ſæuas merita phycunta ruinas ſparſit.Ptole.in.paleſtinæ deſcriptõie.hiericus in recto poſuit.actũm vero Pli.lib.v.hiericuntẽ (inqt) palmetis cõſitã

fontibus irriguam. Opus. untis. oppidū a Ptolemæo ponitur in Achaia. Ouid. in. i. de ponto. cede puer, facta patroclus opi ta reliquit. Plinius. lib. vi. a phenice centū millia paſſuū trapezus, & paulopoſt, a trapezūte (inqt) centū quadraginta mille paſſus. Curtius, regionē eam vſq; ad trapezunta defendere. Luca. in. vi. quas auius hydrus antiquuſq; bares. Pli. in. iij. ab hy drūte in primis Italiæ portu nobili. Cice. in epiſtolis. ab hydrūte (inquit) ludibūdi peruenimus. Phlius quoq; ab Ptolemæo in Sicyonia ponitur, pythagorā vero ad leontē phliūta veniſſe legimus. ¶ De pus exit odis, q. noīa cōpoſita a pus podos græce quod interpretatur pes: mittūt in. odis. vt tripus tripodis. vt indocti grāmatici dicunt. œdipus œdipodis. Martia. qui legis oedipodem caligantemq; thyeſtem. Plautus in penulo per ſecūdam declinauit. Iſti inquit orationi oedipo opus eſt coniectore. Suetonius quoq; in Cæſare eadem declinatiōe vſus eſt. Papinius etiā in primo thebaidis. cū dicit oedipode cōfuſa domus. ab eo qđ eſt hic œdipodes. ode Melāp⁹. odis. hic diuin⁹ fuit Amithaonis filius, a quo melāpodiū herba dicitur reperta. ¶ Dat diphthōgus in. æs. q. duo reperiūtur noīa in. æs diphthōgon finita hoc. æs. qđ facit in genitiuo æris. & hic præs qđ facit prædis. In. aus. quoq; duo hæc laus, hæc fraus. quod vtrūq; facit genitiuū in. dis. fraudis, laudis. ¶ Si. b. p. phi. præit. s. & q. nomina habētia. b. aut. p. aut. ph. quæ a græcis dicitur. phi. ante. s. formant genitiuū interpoſita. i. inter. b. p. ph. & .s. vt arabs. bis. plæbs. bis. chalybs. ybis. lælaps. apis. ſeps. ſepis. ſtirps. ſtirpis. inops. opis. gryphs. yphis. ciniphs. phis. q fluuius eſt Aphricæ ad garamātes, quāq; græci in recto per. p. exile ſcribāt. in. obliquis p. ph. aſpiratū. ¶ E. mutatur in. i. hæc regula ad genitiui penultimā ptinet: dicitq; q. noīa pluriū ſyllabarū habētia. e. ante. bs. aut. ps. mutant illud. e. in. i. genitiuo. vt cælebs. ibis. princeps. pis. q. ſi monoſyllaba ſunt, non mutant. e. in. i. vt plebs. bis. ſeps. pis. Auceps tñ neq; fecit aucepis: nec fecit aucipis, ſed aucupis. Probus tamen eos dicit errare: qui dicunt auceps aucupis: cum dicendū ſit aucupes aucupis. Sed ego neſcio quid ſibi voluerit vir doctiſſimus: cū nunq; aucupes. ſed frequēter auceps reperiatur. vt apud Ouid. xi. meta. laqueis quos callidus abdidit auceps. ¶ Ponit hyems hyemis, q. in. ms. vnū tātū reperitur nomē hæc hyems, quod facit hyemis: & in. ls. vnum quoq; hæc puls. qđ facit pultis. Pli. lib. xviij. videtur tā puls ignota Græciæ fuiſſe, q. Italiæ polenta. Iuue. & grādes fumabāt pultib⁹ ollæ. ¶ Si præit. n. aut. r. q. noīa habētia. n. aut. r. ante. s. mittūt genitiuū inter poſita. ti. iter. ns. aut. rs. vt hic dodrans. antis. ſextans. antis. ſapiens. entis. mens. entis. tyrins. this. quod. th. aſpiratū recipit. frons. ontis. arūs. untis. In. dis. tñ genitiuum faciunt quinq;. Lens. dis. animal illud ſiue beſtiola, quæ in capillis palpebriſq; innaſcitur. Serenus. vnda maris lendes capitis deducit iniquas. Pli. lib. xxxv. item lendes in palpebris tollit. lens vero cū facit lentis. legumē eſt notum. ¶ Frons. dis. Verg. ij. geor. præcipue dū frons tenera. vbi Seruius ait, verā lectionem eſſe frondis, ſed a fronte & a frōde vnū ait eſſe noīatiuū. Varro quoq; in libris de re ruſt. etiā frons in noīatiuo protulit, cū vero facit frontis: partē capitis aut faciē alicuius rei ſignificat. ¶ Glās. dis. Ouid. xiiij. meta. miſſa ſolet medio glās intabeſcere cælo. Cæſar in cōmentarijs, eodem tēpore glās miſſa eſt inſcripta. & digeſtis de glāde legata. glādis noīe oīs fructus cōtinetur. Verg. tamē pluit ilice glādis, dicit. ¶ Nefrens. dis. pro porcello, vt in genere diximus: qui cum ablactatus ſit nōdum tñ fabam aut glādem frendere, hoc eſt frangere poteſt. ¶ Libripēs. dis. q. a libra & pendo pendis, a quo eſt appendo & ſuſpendo. Pli. lib. xxxiij. ſtipis ponderandæ penſatores dicuntur libripendes. Liuius Andronicus apud Priſcia. impubis libripens eſſenō poteſt. ¶ Vt cor dat cordis, q. etiam compoſita a corde faciunt in genitiuo quemadmodum ſimplex cor cordis: vt concors. odis. diſcors, diſcordis. vecors. dis. ſecors. dis. præcors. cordis. miſericors. ordis. ¶ Vncia qđ nomen, q. compoſita ab vncia mittunt genitiuum in. uncis, vt quincuns. uncis. ſextuns. uncis. decuns, uncis. deuns. uncis. Sunt qui per. x. in fine præcipiant ſcribere quincunx. ſextunx. deunx. decunx. illa opinor ratione ductis: quod propriū eſt deſinentium in. x. mittere. genitiuum in. cis. ¶ Dat capitis caput. In. t. finitum nomen, quod declinetur, vnum tantum reperitur caput, facitq; in genitiuo capitis. & duo ab illo compoſita ſinciput & occiput facientia genitiuum in. cipitis. ſincipitis & occipitis. Dicit præterea in capitis mittere genitiuum compoſita a capite. habentq; duplex genitiui crementum. vt biceps bicipitis. triceps. itis. anceps. itis. præceps. itis. quæ etiam antiquiſſimi ancipes. itis. & præcipes. itis. declinabant. Plau. apud Priſc. in commorientibus, ſaliam in puteum miſiſti præcipes. Idem in rudente. altrinſecus eſt ſecuricula ancipes, atq; e diuerſo præcipes. ipis. atq; anceps ancipis declinabant. Liuius Andronicus apud Priſci. ſeq; in alta maria præcipem inops dedit. & Ennius apud eundem. intra muros, aut extra præcipe cauſa. ¶ Superioribus quoq; annumerantur duo nomina duplex crementum habentia. ſuppelex ſupellectilis. & iter itineris, ſed iter, vt ſupra diximus, iteris fecit, quēadmodū itiner itineris. ex quibus duobus eruditior ætas vnum conflauit iter. eris. itaq; non dicimus. itiner in recto, neq; iteris. iteri. iterē. in obliquis. Suppellex vero ideo fecit ſupellectilis, q. antiquiores hæc ſupellectilis declinabant. ſit Cato apud Priſcia, quaſi ſupellectilis (inqt) ſolet, nunc vero hæc ſupellex dicimus. vt Horatius campana ſupellex, & Perſius, quam ſit tibi curta ſupellex. Vergilius. i. Georg. virgea præterea cæli viliſq; ſupellex, vbi ait Seruius. ſupellex vſurpatum eſt: nam artis ſupellectilis eſt, quia genitiuus, aut par eſſe debet, aut maior vna ſyllaba, ſi duabus contra artem id eſt.

De pus exit. odis. tibi ſit pro teſte melampus.
Dat diphthōgus in. æs. prēs prēdis. &. ēs. dabit. ēris
Dat diphthōg⁹ i. aus. laus laudis. fraus quoq; fraudis.
Si. b. p. phi. præit. s. mediam dabis. i. genitiuo.
E. mutatur in. i. quando præponitur illis:
Si polyſyllaba ſunt. Tñ aucupis exit ab auceps.
Ponit hyemps hyemis. Puls pultis mittere debet.
Si præit. n. aut. r. mediam dat. ti. genitiuus.
Lēs lendis mittit. frōs frōdis. glans quoq; glādis.
Nefrens nefrendis. Quod pendo libraq; gignit.
Vt cordat cordis: ſit quæ componis ab illo.
Vncia quod nomen componit. mittit in. uncis.
Dat capitis caput. incipitis ſua compoſitiua. Et
Quę dāt cremētū tibi duplex. Adde ſuppellex.
Aicq; iter aut itiner. dant. lectilis. hæc. in. eriſcq;.

¶ X. finita dabunt. q. nomina desinētia. in. x. faciūt genitiuū ablata. x. & cis addita: vt hæc pax pacis. fex fecis. merx mercis pix picis. vox vocis. lux lucis. ¶ Deide dicit q. si noīa pluriū syllabarū terminata in. x. habuerīt. c. ante illud. x. mutatur in. i vt hic index indicis. polex. cis. iudex. cis. ilex. cis. vindex. cis. cortex. cis. q̄ verovni9 syllabæ sunt: nihilominus. c. retinēt. vt fex fæcis. nex necis. Duo quoq; noīa ponit, q̄ cum sint pluriū sylabarū: etiā in genitiuo & in reliquis obliqs: qui ab eo formā tur. c. retinēt. ea sunt veruex veruecis. Iuue. sutor & elixi veruecis labra comedit: & alio loco. veruecū in patria crassoq; sub aere nasci. Halex halecis, de quo require supra: quod incapite generis noīm terminatorū in. c, diximus. Duo præterea reperio terminata in. ex. quæ genitiuū æque mittunt in. ecis. sed ideo no posui quoniā apud autores rara sunt inuētu. ea sunt myrmex myrmecis propriū serui nomē apud Apul. ix. lib. meta. resex. ecis. quo vti tur Colume. in lib. de re ru. pro subsidiario palmite. ¶ In. gis. multa dabis, q. & si noīa in. x. finita mittūt plerumq; genitiuū in. cis: multa sunt tñ quæ in. gis. exeunt, ea sunt fere. lex legis. rex regis, grex gregis. remex. gis. quod secutum est rationem habentium. c. ante. x. plurium syllabarum. Impetix. tigis. pro eo qđ impetigo. ginis. autore Festo, quā nos impetiginem dicimus græci lichenem, dicitur q; ab impetendo. Sed quia syllaba breuis posita est inter duas longas. vsi sumus

X. finita dabunt. x. rapta. cis. genitiuo.
E. mutatur in. i. quando præponitur illi:
Dum poly syllaba sint. Veruex; halex q̄ dat. ecis.
In. gis. multa dabis, lex, rex; grex; addito remex.
Inq; petix & frux; A coniux coniugis exit.
Illex atq; aquilex. compluraq; nomina græca:
Syrinx & menix & iynx; iapix q̄ lelex q̄. (rix q̄
Sphinx phryx atq; phalāx; styx stryx q̄ pharix q̄ la-
Allobrox; mastyx & oryx; cū põpholige & ia,
Et reges Galli, quorū sit rectus in orix. (zyx.
In. chis. dant mastix & onyx; thomynx q̄ diorix
Et duo dant, actis, hipponax, astianax q̄.
Nix nivis; atq; senex senis. infert nox quoq; noctis.

Frux frugis. Ennius, dictum factumq; facit frux. Idem si iam epenthesi (hoc est) syllabæ interpositione, vel potius themesi. data sit frux. Ausoni9 quoq; Burdegalēsis inter monosyllaba posuit. frux. gis. dicēs. Ante eqdē cāpis quā spicea suppeteret frux. Coniux. gis. q̄ nō a cōiungo coniūgis venit: sed a coniugo, gas. quod multis rationibus probauit Laurēti9 Abstemi9 contra Fris. & alios autores. ¶ Illex. gis. per. l. duplex, quia p vnūl. arbor est: cū vero facit genitiuū illicis ē res blādicij & illicebris ad se trahēs. at vero cū legibus inobedientem significat. c. atq; g. simplicis vnde cōponitur. retinet. Plau. in Per. a impure. inhoneste, iniurie. illex. Eadem quoq; rōne exlex. exlegis facit. Cice. pro Cluentio. nō qđ illi exlegē Syllā arbitrentur. Aquilex, gis. Varro hoc pacto (inquit) vtilior thuscus aquilex. Senec. iij. natu. q. sudorē aquileges vocant, quia guttæ quæ, vel pressura loci elidūtur, vel æstu euocantur. Pli. xxvj. tussilago vbi nascitur: subesse aquā credūt, hoc habent signū aquileges. sunt aūt putearij. hoc est qui putei effodiendi certi- in locis rōnē habēt. Cōpluraq; noīa, q. multa noīa græca terminata in. x. mittūt genitiuū. in. gis. vt syrinx. gis, nympha in calamū palustrē versa: de qua Ouid. i. meta. Naias vna fuit nymphæ syringa vocabant. Meninx. gis. pro cerebri pāniculo, quā medici corrupte vocant miringam. fuit & meninx lotophagorum in Aphrica regio & ibidem nympha. Iynx. gis. auicula est: de qua in genere diximus, quā latini vocāt torquillā veneficicijs adhibi solitā, vt est apud Theocritum. Iapyx. gis. ventus qui spirat ex Apulia nauigātibus Athenas, de quo Hora. i. car. ventorū regat pater obstrictis alijs præter iapyga. Lelex. gis. Oui. viij. met. nariciusq; lelex. Verg. viij. æñ. hinc lelegas carrasq; Sphynx. gis. animal fuit & mōstrū solitū viatoribus enigmata proponere ab Oedipode occisum. Phryx. gis. Ouid. in epistolis. phryx erat & nostro genit9 de sanguine. Verg. i. æñ. hac phryges instaret currū cristatus Achilles. Phalāx. gis. Verg. ij. æñ. & iā argiua phalāx instructis nauibus ibat. Et ibidē. Agamēnoniasq; phalāges. Styx. gis. p palude inferorū filia Tethyos & Occani. Verg. in. vi. styx interfusa coercet. Oui. xv. met. quid styga quid manes. Strix. gis. auis nocturna. Sere. Præterea si forte præmit strix atra puellos. Tibullus. & e tectis strix violenta canat. Ouid. vij. meta. strigis. & infames ipsis cum cronibns alas. Pharinx & larinx. in. gis. quoq; mittunt genitiuū, de quibus vbi genere diximus. Allobrox allobrogis. Horatius in epodo, nobilq; rebus infidelis allobrox. Iuuenal, ruffus, qui toties Ciceronem, allobroga dixit. Mastix mastigis. quod interpretatur flagellum, vnde Homeromastyx homeromastygis, ciceromastyx. astigis, vergiliomastyx. igis. i. flagellatores siue reprehensores Homeri, Ciceronis, Vergilij. Oryx, orygis. Mart. sæuus oryx constat quot mihi morte canum. Pli. origem (inquit) appellat ægyptus. Pompholix. gis. Pli. lib. xxxiiij. etiam nunc in ærarijs reperiuntur, quæ vocāt pompholigen & spondion differentia: quod põpholyx lotura paratur, spondios illota est. Hispane dicimus atutia, Iazix iazigis. iaziges. populi sunt septentrionales. ¶ Et reges Galli, q. etiam nomina quorundā regulorū galliæ in. orix, finita mittunt genitiuū in origis, vt orgētorix. igis. dunnorix dunnorigis. ambiorix ambiorigis. vercigētorix vercigentorigis. Cæsar in commenta. belli gallici primo. nobilissimus & ditissimus fuit Orgentorix. & paulopost orgentorigē ex vinculis causam dicere coegerunt. Idem in eodem, dunnorix gratia & largitione apud sequanos plurimum poterat. & ibidem. legatos ad dunnorigem heduum mittunt, reliqua adhuc in modum in eodem opere frequenter declinata reperies. ¶ In. chis. dant mastyx. q. quattuor hic exposita mittunt genitiuum in. chis, hoc est per. ch. aspiratum. mastyx mastychis pro gūmi lentisci, onyx onychis. & ab eo cōpositū sardonix. ichis. Thominx. chis. quā nos tomicē vocamus, & diorix diorichis, qđ interpretatur fossa. Põponi. mela. ex nili alueo dioriche adductus. ¶ Et duo dant, actis, q. duo hæc noīa hipponax & astyanax mittunt genitiuū in. actis. assumpta. t. super. c. dicimusq; hipponax. actis. astianax. actis. Rffinus. vtitur hipponax hoc metro sæpius autor. Pli. lib. xxxvj. quod hipponax indignatus, & ibidē hipponactis ætatæ poetæ, atq; iterū hipponacti notabilis fœditas vultus erat. Ouidius. xiij. meta. mittitur astyanax illis de turribus. Idem ad Liuium & pater & cōiux astyanaxq; puer. Verg. iij. æñ. O mihi sola mei sup astyanactis imago. Et in sęcō eiusdē, puerū astyanacta trahebāt. ¶ Nix, nis. & senex, nis. præter aliorū ꝓportionē miserunt in genitiuū, nox præterea quod in genitiuo. t. accepit dicimusq;

ſup.ē.poſita.t.noctis atq; ab eo cōpoſitū pnox.ctis.Sed & nix apd antiqores ninguis fecit.quos imitās Apu.in hermago.dixit oīa ningue cādebāt.Et ab eo quod eſt ſenex.ecis.in genitiuo ptulerūt.vt in ciſtellaria.Plau.doctores belliſſimi negocioli ſe necis ſoletis eſſe.Noctis quoq; genitiuus a græcis pēdet,qui nix nyctos declinant.¶ Fitq; datiuus in.i.q.datiuus ſingularis tertiæ declinationis in.i.terminatur,fitq; a genitiuo ciuſdem numeri ablata.s.vt patris.i.corporis.i.fœlicis.i. ¶ Accuſatiuus fit in.em.q. accuſatiuus eiuſdem declinationis atq; numeri terminatur in.em.fitq; a genitiuo.is. mutata in.em.vt patris patrem.fœlicis.cem.hoīs hoīem.Quedam tñ q̄ hic explicātur mittūt accuſatiuū in.im.ea ſunt.Sitis.im.Verg. in buc.dulcis aq̄ ſaliēte ſitim reſtigere riuo.Tuſſis.im. Pli.li.xxvj. tuſſim ſedat bechion q̄ & tuſſillago d'r. Vis vim. Verg.vj.æñ. nec vim tela ferunt.Buris.im. Idem.j.Geor.domatur in burim & curui formā acciū vlmus aratri.Peluis.uim.quod oēs dicūt mittere accuſatiuū in.im.ſed exēplū nō mihi ſuccurrit. At vero in.em.ſimul & in.im. faciunt hæc. Reſtim reſtem vel reſtim.Teren.in Eunu. ad reſtim mihi quidē res rediit. ab eo quod eſt reſtē reſte fecit in ablatiuo.Iuue. dicens puteus nec longa reſte mouendus.Turris turrem, vel turrim.Verg.ij.æñ.turrim ī præcipiti ſtātem. Securis ſecurem,vel ſecurim.Idem in eodē & incertā excuſſit ceruice ſecurim.Puppis.im. Idem.j.æñ.in gēs a vertice pōtus in puppim ferit.Febris febrem vel febrim.Mar. nō habuit febrim, ſymache nūc habeo. De terminatiōe v.em.vbiq; reperies exempla. Verg.ix.æñ.ærata quatus tarpeia ſecurē.Iuue.deſcendūt ſtatuæ,reſtēq; ſequūtur.Aqualis quoq; apud Plau.date(inquit)iſti ſedē:vt ſedeat aqua in cū aqua.¶ Sed in.im.tantū modo græca,q. noīa græca terminata in.is.habentia genitiuū nominatiuo ſimilē,accuſatiuo in.im.mittūt:vt eclipſis.ſis.ſim.leucaſpis.is.im.mephitis.is.im.opis.is.im.magudaris vel magydaris,magudarim.l. magydarim.Verg.vj.æñ.leucaſpim & liciæ ductorē claſſis orōtem.Idem in.vj. ſeuāq; exhalat opaca mephitim. Idē.xj.velcem interea ſuperis in ſedibus opim.Pli.lib.xix.alterū genus ſilphij eſt,quod magudaris vocatur.Colu.lib.vij.radix(inquit) quā græci vocāt magudarim:noſtra conſuetudo laſerpiciū appellat,qđ ſi græcū eſt,quid opus fuit a grāmaticis inter noīa latina explicari:cū ad regulā græcorū potuerit reduci? Quod vero Verg.in buc.dixit,aut ararim parthus bibet,aut germania tigrim ararim,non eſt ab eo quod arar:ſed ab eo quod araris:nā in vtrāq; terminationē deſinēs reperitur.Sed in.im. accuſatiuus latinæ declinatiōis eſt.In.in.vero p.n.græca declinatio eſt,vt ſuo loco diximus.vt charybdis.is.in.acis.idis,vel acis in.Oui.de pon.caribdin achæi.Idem.iiij.meta.acin.amas perfersq; meis amplexibus acin. ¶ Nomen in.e.ablatiuus tertiæ declinatiōis:quoniā in.e.vel in.i.deſinit.Primo ponit regulas nominū deſinētiū in.i.tantū,aut in.e.vel in.i.acinde terminatorū in.e.tantū.Dicit igitur imprimis:q. huius declinationis noīa deſinentia in.e.vel in.al.vel in.ar.ſi gñis ſunt neutri, mittūt ablatiuū in.i.tantū,vthoc mare a mari,hoc rete a reti:quæ ipſa etiā antiquiores in.i.termabāt, vt Plau.in Rudēte, in mare cōmuni captos.Oui.v.faſto.cur tibi pro lybicis claudūtur rete leænis.Sueto. quoq; in Nerone.rete aurato dixit.q̄q̄ videri poſſit ab eo quod eſt noīatiuo hæc retis,quod Plau.in truculē.genere poſuit maſculino dicens,nō vides proferre me vuidū retem: & ibidē iterū,vt dimiſi rtem atq; hamū.In.e.tamen ablatiuū mittūt quæ ſequūtur,hoc far a farre.Iuue.cum farre,& vino Ianū Veſtamq; rogabat. Præneſte a præneſte.Verg.vij.æñ.quiq; altū præneſte viri atq; idem in.viij.cūprimā aciem præneſte ſub ipſa,figurate enim ad vrbem retulit ſub ipſa.Iubar a iubare.Verg.iiij.æñ.it portis iubare exorto delecta iuuentus.Soracte a ſoracte.quāq̄ Pli.lib.viij.maſculino genere dixit,quod fit ad mōtem ſoractē.nam.Hora.hoc ſoracte.js.dixit.in.j.car.vt alta ſtet niue candidum ſoractē.Gauſape,a gauſape.Per.balanatum gauſape pectis.Hora.ij.ſermo. gauſape purpureo menſam pertерſit.Nectar,a nectare.Verg.j.æñ.dulci diſtendūt nectare cellas.¶ Mittis in.i.mēſes,q. noīa menſiū,quæ per tertiam declinationem inflectuntur,mittunt ablatiuū in.i.vt quintilis a quinli,ſextilis a ſextili. ſeptember a ſeptembri,decēber a decembri.Iuue.medio ſeruare minutal ſeptembri.Idem alio loco toto vinū neſcire decembri. Et in.as. q. noīa gētilia terminata in.as.mittunt etiā ablatiuū in.i.vt arpinas ab arpinati.caſſinas a caſſinati.nam & Priſc.lib.vj. (inquit)pfecta eorū reperiūtur apud antiquos in.tis,deſinētia,vnde neutra quoq; eorū in.e.deſinūt & ablatiuū in.i.more eorū q̄ in.is.deſinūt & in.e.q̄ etiā apd priſcos in.e.terminare ablatiuū repim9.vt apd Oui.in epla paridis.hoc mihi nā recolo fore,vt a cœleſte ſagitta. Et q̄ fecerūt vel in.im.q. noīa mittētia accuſatiuū in.im.p.m.vl in.in.p.n.mittūt ablatiuū in.i. q̄ vero fecerūt in.em.vel in.im.mittūt in.e.vel in.i.vt tuſſis.tuſſim.a tuſſi.puppis puppē,vel puppim,a puppe vel puppi.charybdis charybdim,a charybdi.In.e.præterea & in.i.mittūt ablatiuū noīa hic poſita.Ciuis a ciue vel ciui.Iuue.qd illo ciue tuliſſet.Cic.in philippi,in prīcipe ciui nō eſt ſatis.Auis ab aue vel aui.Hora.j.car.fata mala auīcis aui domū.Nauis a naue, vel naui.Teren.in andria,naui fracta apud Andrū.Clauis a claue vel claui.Verg.ī more,& referat clauſa q̄ præuidet oſtia clæui.Anguis ab angue vel angui.Hor.j.epla.alter mileti textus cane peius & angue.Vnguis ab vngue vel vngui.Idem in eodē.acutone ſecer vngui Amnis ab amni.Verg.j.geor.prono rapit alueus amni.Vectis a vecte vl vecti.Terē.in Eunu.in mediū huc agmē cū vecti.Poſtis a poſte vel poſti.Oui.v.meta.raptaq; de dextro robuſta repagula poſti.Neptis a nepte,vel nepti ſupioribꝰ annūciatur:ſed exēplū nō ſuccurit.Ignis a igne vl igni.Verg.iiij.æñ.vnlnꝰ alit venis:et cæco carpitur igni.

Fitq; datiuus in.i.ſi tollas .s.genitiui.
Accuſatiuus fit in.em.Sed in.im.tibi mittunt
Hęc.ſitis & tuſſis;vis;buris,peluis.At iſta;
Dantur in.em.vel in.im.reſtis,turriſq; ſecuris.
Et puppis.febris. Sed in.ím, tantū modo greca;
In quibus eſt recto non diſſimilis genitiuus.
Quæ dāt & in.in.plęrūq; (vt Naſo) charydin.
Nomen in.e.vel in.al.vel in.ar.(mō ſit tibi neutrū)
Exit in.i.ſexto.Sed.in.e.perpauca dabuntur.
Far,præneſte,iubar,ſoracteq; gauſape;nectar.
Mittis in.i.menſes;& in.as.gentilia iunges.
Et quæ fecerūt vel in.im.vel in.in.tibi quartū.
Nam q̄ dātur in.em.vel in.im.dāt.i.vel.e.ſexto.
Ciuis,auis.auis.nauis;clauis;iungatur & anguis.
Vnguis & amnis;vectis;poſtis,neptis;& ignis.

¶ Strigilis a strigile vel strigili. Hora. ij. ser. qui puer vuã furtiua mutat strigili. Classis a classe vel classi. Verg. viij. æñ. aduectũ æneã classi. victosq; penates. Pugil & vigil, a pugile vel pugili, a vigile vel vigili. Iuue. præterea lateris vigili cũ febre dolorẽ. Suppellex a supellectile vl' supellectili. vñ est in lib. digest. titu. de supellectili legata. Imber imbre vl' imbri. Verg. in buco. Iuppiter & læto descẽdet plurimus imbri. Verbaleq; qd' facit in. trix, q, noĩa verbalia siue participalia fœminina terminata in. trix, mittũt etiã ablatiuũ in. e. vel in. i. vt victrix a victrice, vl' victrici. Luc. i. j. in sua victrici cõuersum viscera dextra. vnde etiã in plurali cum figurate neutris cõiungimus victricia & victricia dicimus. Idẽ in eodẽ, tollite iãpridẽ victricia tollite signa. Verg. iij. æñ. res agamẽ nonias victriciaq; arma secutus. ¶ Adiectiua triũ, q, noĩa adiectiua huius declinatiõis nõ habentia genus neutrũ in. e. terminatũ mittũt ablatiuũ in. e. vel in. i vt hic & hæc & hoc prudẽs a prudẽte vel prudẽti. fœlix a fœlice vel fœlici. velox a veloce vel veloci. Quodsi genus neutrũ habẽt in. e, mittũt ablatiuũ in. i. tantũ vt hic & hæc breuis & hoc breue a breui. hic acer hæc acris hoc acre: ab acri. Deide dicit q, noĩa quinq; vno versu explicata (& si neutris iungi possunt) quẽadmodũ in genere diximus ablatiuũ tñ per. e. tãtum mittunt: vt degener a degenere, pauper a paupere, vber ab vbere. hospes ab hospite. sospes a sospite. Illud etiã aĩaduertẽdũ noĩa propria ab adiectiuis in. is. & in. e. desinentib9 deducta. mittere. etiã ablatiuũ in. e. tantũ vt iuuenalis a iuuenale, ab eo quod est hic & hæc iuuenalis & hoc iuuenale. Eodẽ modo Mar. laterensis annalis Mar. cũ Iuuenalemeo quid me cõmittere tentas? Cicero p Plancio, cõfiteor in Laterẽse summa ornamẽta esse. Idẽ p Fũdanio apud Prisciã. nõ hoc mõ a Iulio annale factũ pbare põt. Reperiuntur quoq; adiectiua in. is. & in. e. desinẽtia, mittere ablatiuũ in. e. Oui. xv. met. finẽ specie cælestẽ resumpta luctib9 imposuit. Idẽ in epla Paridis, fore vt a cæleste sagitta: Idẽ quoq; in fastis. amne perẽne latẽs. anna perẽna vocor. ¶ Aſt ablatiuos, q, relicta noĩa huius declinatiõis noĩa mittũt ablatiuũ in. e. aquacũq; veniãt terminatiõe. vt emblẽma ab emblẽmate, sermo a sermone. lac a lacte, asdrubal ab asdrubale. titã a titane: cæsar a cæsare: pietas a pietate: caput a capite. pax a pace.

Strigilis & classis; pugil & vigil. atq; suppellex.
Additur his imber; verbaleq; quod facit in. trix.
Adiectiua trium generum vel in. i. vel in. e. pones:
Dum modo neutra per. e. nõ declinet tibi rectꝰ.
Quæ sic declinans per. i. tantum mittere debes.
Degener, & pauper; vber cumq; hospite sospes.
Dant abiatiuos per. e. tantum: plus quoq; pluri.
Aſt ablatiuos per. e. tantum cetera mittunt.

REctus pluralis fit in. es. cui iungito quartum.
Quod si mittis iũ. pluribus ingenitiuis;
Accusatiui quandoq; per. is. tibi fient.
Cum dedit. i. sextus; per. ia. tibi neutra dabuntur.
Collatiua tamen per. a. solum mittere debes.
Plus & aplustre; vetusq; adduntur cõparatiuis.
Dat genitiuus. ium. si fecit in. i. tibi sextus.
Tolle vigil, pugil, & supplex, opifexq;, vetusq;.
Artifici memor & consors addatur inopsq;.

PRectus pluralis fit in. es, q, noĩa tertiæ declinatiõis masculina vel fœminina, vel cõmunia duorũ generũ mittunt noĩatiuũ & accusatiuũ atq; etiã consequẽter vocatiuũ plurales in. es. is. genitiui singularis mutata in es. vt hic pater patris hi patres o patres, hæc mater matres o matres. hic & hæc breuis breues o breues. Illa vero quæ fecerunt genitiuũ in yos, vel in. yis, diphtõgon a noĩbus desinẽtibus in. ys. mittunt in pluralẽ in. yes. vt hic libys. yos. vel libys. plurali libyes. hæc Erinnys. nyos. vel erinnys. yes. Proper. lib. ij. tum me vel tragicæ vexerit erinnyes. Salust. in iugur. Affricã in initio habuere Getuli & libyes. Reperiuntur etiã pauca nomina græca mittentia prædictos casus in. is. vt hæc trallis, syrtis, alpis, sardis. Eusebius interprete Hiero. trallis (inquit) terræmotu cõciderunt. Hora. i. epistola. quod Crœsi regia sardis. ¶ Quod si mittũt. iũ. q, noĩa huius declinatiõis mittẽtia genitiuũ pluralẽ in. iũ. quorũ gtus singularis nõ crescit sup noĩatiuũ, plærũq; mittunt accusatiuũ pluralẽ in. is. vt. hic & hæc omnis: genitiuo plurali omniũ: accusatiuo omnis. horũ rationẽ sequuntur pluraliter declinata, quæ si haberẽt numerũ singularẽ: ex illorũ proportione declinarentur: vt plurali noĩatiuo tres accusatiuo tris. Verg. i. æñ. tris notus arreptas in saxa latentia torq̃t, & paulopost. tris curus ab alto in breuia & syrtes vrget: eo modo dicit tris: quo Salu. in cati. omnis homines, qui sese student cæteris præstare animãtibus, antiquiores terminationẽ illam per. ei. diphthõgon scribebãt: quo designarẽt illam esse longã. quod etiã docti nostri sæculi obseruãt. ¶ Cũ dedit. i. sextus, hæc regula limitatio est illius quartus cum quinto semper rectꝰ similantur in neutris, vbi dixit neutra in plurali tribus in casib9 terminari in. a. nũc vero dicit q, noĩa illa quæ fecerũt ablatiuũ in. i. accepta. a. habẽt in plurali. i. ante. a. vt apuluinari. aria. a breui breuia, q̃ vero fecerunt ablatiuũ in. e. tantũ mutant illud. e. in. a. vt a tẽpore tẽpora. ab emblẽmate. ata. ¶ Deinde dicit, q, noĩa cõparatiua quaq̃ fecerũt ablatiuũ in. i. nõ tamen in plurali mittũt neutra per. ia. sed tantũ per. a. vt a breuiore vel breuiori nõ breuiora: sed breuiora dicimus. præterea hoc nomẽ plus, quod (& si quantũ ad vocẽ comparatiuum nõ videatur:) quantũ ad significationem cõstructionemq; attinet, cõparatiuũ est: cum fecerit in ablatiuo pluri: in plurali neutro non tantum pluria & compluria, quod apud antiquissimos frequenter legimus, sed etiam plura & complura dicimus. Aplusire quoq; quod in ablatiuo fecit aplustri, nõ tãtum aplustria. sed & aplustra fecit in numero multitudinis. Sillius lib. x. puni. laceroq; aplustria velo. Cicero in. ar. nauibus assumptis fluitantia quærere aplustra. Vetus quod fecit vetere vel veteri. nõ veteria, sed vatera facit. ¶ Dat genitiuus. ium, q, nomina quæ fecerunt ablatiuum singularem in. i. mittunt genitiuum pluralem in. ium. vt ab animali, altiũ, a prudente vel prudenti prudentiũ: quæ tñ plærũq; abscissione recipiũt: vt supra diximus: & dicimꝰ hoc modo verba sapientũ, responsa prudentũ, pro sapiẽtiũ & prudentiũ. In. um. vero mittũt ea, q̃ sunt hic posita, a vigili vigilũ. Vergilius. ix. æñ. interea vigilum excubijs obsidere portas. Ex proportiõe quoq; a pugili. um. dicemus. Supplex a suplpici supplicum ne coincideret cum hoc nomine supplicium. ij. Opifex ab opifici opificum, ne coincideret cũ hoc nomine opificium. cij. Cicero pro Ligario. nos iacentes ante pedes supplicum voce prohibetis. Verg. j. æñ. artificumq; ma-

nus inter ſe operumq; laborem. Memor quoq; a memori, non memorium, ſed memorũ facit, & conſors a conſorti non cõ ſortium, ſed conſortũ, & inops ab inopi nõ inopiũ, ſed inopũ. Et nomina cõparatiua, vt a breuicri, breuiorũ, a meliori. orum. ¶ Præterq; plus, q, cum ſit comparatiuũ, qua ratione ſuperius diximus: fecerit q; in abltõ pluri: in gto plurali non plurũ ſed pluriũ fecit: & ab eo compoſitũ complurĩũ, vt Cicero ad heren. complurĩũ negociorum. A capio etiam compoſita quis abltũm in. e. & in. i. fecerint. in gtõ plurali non in. ium. ſed in. um. faciunt. vt particeps a participe vel participi participũ, ne coincidat cũ hoc noĩe pticipiũ participij. Municeps a municipe vel municipi municipũ: ne coicideret cũ hoc noĩe municipiũ municipij. Mãceps mãcipe vel mancipi mãcipum, ne coincideret cũ hoc noĩe mãcipiũ mãcipij. ¶ Abltũs in. e. ſi deſinit, q, noĩa q; fecerũt abltũm ſingulare in. e. mittũt gtũm plurale in. ũ. e. ablatiui mutata in. um. vt a toreumate toreumatũ. a Ciceroe ciceronũ, a cõſule. ũ. a noĩe nominũ: a cæſare cæſarũ, a ſacerdote ſacerdotũ, a capite capitũ, a fornace fornacum. In. iũ. vero faciũt (vt vult Priſcian9) nomina latina in. as. finita, vt ciuitas ciuitatiũ, probitas probitatum, bonitas bonitatiũ: ſed per ſyncopam fecere bonitatũ ciuitatũ, probitatum, q; ego non auderem dicere: cũ illa ſuperiora nunq; legerim: hæc vero inferiora plærũq; reperiantur. In. iũ. vero mittũt gtũm plurale q; quis miſerunt abltũm in. e. q; ſequuntur. as. aſſis. ab aſſe aſſium, mas maris a mare mariũ, vas vadis a vade vadiũ, nam vas vaſis in plurali per ſecam declinationem effertur vaſa vaſorum. Caro carnis a carne carniũ. Cor cordis a corde cordiũ. Os oſſis ab oſſe oſſiũ. Nix niuis a niue niuiũ. Nox noctis a nocte noctium. Samnis ſamnitis a ſamnite ſamnitium. Lis litis a lite litium. Dis ditis a dite ditium. Glis gliris a glire glirium, & ex analogia. Quiris quiritis a quirite quiritium. ¶ Et quæ dantur in. s. q, nomina in. s. deſinentia non creſcentia in genitiuo ſingulari, quæ ſunt fere in. es. & in. is. finita: genitiuum pluralem mittunt in. iũ. licet ablatiuum ſingularem in. e. fecerint: vt hic verres a verre verrium: hic vates a vate vatium, hæc cædes a cæde cædiũ, hæc ſedes a ſede ſediũ, hic collis a colle colliũ, hic menſis a menſe menſiũ: q (vt ſupra memorauim9) aliqñ ſyncopã recipiũt, vt Cice. p Sextio. veſtrarũ ſediũ templorũq; cauſa, Verg. iiij. æñ. hcu vatũ ignare mentes qd vota furentem. Oui. v. faſt. cũ tua ſint cel. atq; tibi cõſinia mẽſum. Ab hac rurſus regula exceptoria excipiũtur hæc pauca mittentia gtũm plurale in. ũ. vt panis a pane panũ, ſi modo panis numerũ habet multitudini, iuuenis a iuuenc. ũ. canis a cane ũ. ¶ Quæ monoſyllaba ſunt: ab illa quoq; regula, abltũs in. e. excipiũtur noĩa monoſyllaba terminata in. bs. aut. ps. aut. ls. aut. ns. aut. rs. aut. lx. aut. nx. aut. rx. deſinẽtia, q; & ſi fecerũt abltũm in. e. nihilominus tñ mittũt gtũm plurale in. iũ. vt hæc trabs a trabe trabiũ. plæbs a plæbe. iũ. ſcobs a ſcobe. iũ. urbs a urbe. iũ. daps a dape. iũ. ſeps a ſepe. iũ. ſtirps a ſtirpe. iũ. puls a pulte. iũ. glans a glande. iũ. gens a gente. iũ. mons a monte. iũ. ars ab arte. iũ. ſors a ſorte. iũ. falx a falce. iũ. lanx a lance. iũ. lynx a lynce. iũ. arx ab arce. iũ. merx a merce. ium. ¶ Nomen in. es. tantũ q, noĩa huius declinatiõis pluraliter declinata mittũt gtũm in. iũ. vt manes. iũ. penates. ium. caſſes. iũ. hæ vires. iũ. fores. iũ. tres. iũ. Dicit tñ & hæc & alia cõplura poſſe mittere gtũm in. ũ. ſi gtũs ille in iũ. foret abſonus: quare dicit cõſulendas eſſe aures penitus, i. pfunde, ſed non quorũcũq; ſed tantũ eruditorũ, quemadmodũ & muſici facere cõſueuerunt: q non oĩa permittunt rationibus & arti: ſed aliqd etiam ſenſui auditus putãt eſſe tribuẽdum. Ego namq; potius dicerem penatium & procerum & ciuitatum q penatium: procerium ciuitatium. ¶ Atq; boum dat bos, q, hoc nomẽ bos cũ abltõ a boue fecerit debuit facere gtũm plurale bouum & facit boum. u, cõſonãte extrita. Præterea cũ ex alior; pportiõe in dtõ & abltõ debuerit facere bouibus: expuncta. ui, ſyllaba fecit bobus aut bub9 quẽadmodũ apd Catonẽ, Varronẽ, Columelã & Plinii ſæpe legimus. Verg. iij. æñ. læta boum paſſim cãpis armẽta videmus. & Hor. in epo. paterna rura bobus exercet ſuis. ¶ Datq; dtũs ibus. q, dtũs pluralis huius tertiæ declinatiõis in. ibus, terminatur, ſit q; a gtõ ſingulari bu. interiecta, inter i. & s. finales, vt bois boĩbus, patris patrib9. Sed noĩa in. a. deſinẽtia, q; oĩa græca eſſe dixim9: hũc caſum nõ in. ibus. ſed in. atis. plerũq; mittũt, vt hoc peripeta ſma peripetaſmata. atis. emblẽma emblẽmata. atis. poema poemata. atis. Cice. in Verrẽ. nunc de peripetaſmatis quẽadmodũ expedias nõ habes. Idẽ ĩ codẽ. ſcaphia (inqt) cum emblẽmatis: & in. iiij. ad Herennium de oratiõibus aut poematis. Sed q; hæc declinatio videtur eſſe ab eo qd eſt in ntõ hoc peripetaſmatũ pipetaſmati, emblẽmatum emblẽmatti, poematum poemati. illd eſt certiſſimum autores idoneos potius vſos in his noĩb9 tertiæ declinatiõe. atq; dtũm & abltũm in. atis. potius q in. ibus. terminaſſe.

Præterq pluri; quod comparat: additur illis,
Et quæ de capio componis iungere debes.
Ablatiuus in. e. ſi deſinit. um. tibi mittit,
Sed p, iũ, dabit as: mas: vas vadis: & caro carnis.
Os: nix; nox; ſamnis: lis; dis: glis; adde quiritem.
Et quæ dantur in. s. nec creſcunt genitiuo.
Excipias; tamen hæc iuuenis: paniſq; caniſq.
Quę monoſyllaba ſunt: q bus. s. b. pũenit aut. p.
Et quibus. l. aut, n. aut. r, ſubit, s, ſubit aut. x.
Nomen in. es. tantum pluraliter & variatum,
Mittit. ium. ſed &. um. penitus ſi conſulis aures
Atq; boum dat bos: ſed bobus pone datiuo.
Datq; datiuus. ibus. dat. atis, ſed cũ dat. a, rectus.

De quarta nominis declinatione.

Quarta dat. us. recto. dat &. u. ſed dic variari
Plurali tantum. Genitiuus in. us. tibi fiet.

Equarta declinatione. ¶ Quarta dat. us. recto. q, quarta noĩs declinatio duas habet noĩatiui poſitiões in. us. & in. u. ſed in. us. maſculinor; & fœmininor; in. u. neutror; tãtum: q cum in ſingulari aptota ſint: in plurali p hãc declinationẽ inflectuntur, vt hic ſenſus ſenſus, hæc manus manus, hoc cornu cornu, plurali cornua cornuum. Gtũs in. us. tibi fiet q, genitiuus huiꝰ declinatiõis in. us. terminatur, eſt q; ntõ ſillis in terminatiõe litterar; nõ tñ in tpibꝰ, vt ſuo loco dicemꝰ. In. u. vero finita, vt diximꝰ, nõ declinãtur: nã q. Luca. i. vij. dixit cornus tibi cura ſiniſtri lentule, & Celſus, lib. vj. ceruini cornus cõbuſti, & paulopoſt, qa cornum habet, & Plinius multis in locis nõeſt ab eo qd cornu in ntõ ſed potius ab eo qd eſt hic cornus. us. Repitur quoq; gtũs huiꝰ declinatiõis in. uis. ſyllabas terminatꝰ, vt apd Terẽ. in heautõ,

cius anuis opinor causa: q̃ erat mortua Cato. anuis enim vt sanguis deterior, sic & lac. Varro. ij. de re rust. eius saluam esse fructuis veneno, p anus & fructꝰ, & genitiuꝰ ille est a quo exit datiuus in. ui. diuisas: vt statim dicemꝰ. ¶ Sæpe dtūs. ui. q datiuus huius declinationis in. ui. syllabas terminatur, vt hic sensus sensus sensui. hæc manus manui. Exit tū aliqñ in. u. vt Verg. iij. geor. nāq; aliæ victu inuigilāt & fœdere pacto. & paulopost, qd' nec cōcubitu iudulgēt, prouictui, & cōcubi tui dixit Seruius Verg. posuisse. Idem. i. eū. flectit equos curruq; volans dat lora secundo: vbi Seruius his verbis scribit. ars antiqua volebat q, noīatiuus pluralis regat genitiuū singularē: vt hæ musæ huius musæ. & datiuus singularis regatur a genitiuo singulari, ergo hi currus huius currꝰ facit, & huic curru nā huiꝰ curruis huic curruī hoc modo irregularia sunt. sed vsus obtinuit vt in gtō currus frequenter, curruis raro & in datiuo curru raro, currui frequenter dicamus. Gell'. tū. lib. iiij. noc. affirmat. Mar. Varronē. & P. nigidium viros illo sæculo omniū doctissimos non aliter fuisse locutos atq; etiam scripsisse q̃ senatuis: domuis. fluctuis in genitiuo ab eo qd̃ est senatus, domꝰ fluctus. ¶ Accusatiuo dabis. um. q, accusatiuus huius declinationis in. um. desinit noīatiui. s. mutata in. m. vt hic sensus. um, hæc manus. um.

Sæpe datiuus. ui. sed &. u. non sæpe reponit.
Accusatiuo dabis. um. Dabis. u. quoq; sexto.
Rectus pluralis fit in, us. cui iungito quartum.
Dat genitiuus. uum. Sed. ibus. tu pone datiuo.
Dant. ubus. hæc tātū; ficus; tribus; arcus; acusq;.
Et partus, portus; lacus; & quercus; specus, artus.
Cumq; veru quęstus, qd̃ quæro dat tibi nomē.

De quinta nominis declinatione.

QVinta dat. es. tantū rectis. Genitiuus in. ei.
Atq; datiuꝰ erit, Em. quartis. E. dato sextis.

¶ Dabis. u. quoq; sexto, q, abltūs huiꝰ declinatiōis finitur in. u. fitq; a ntō ablata. s. vt hic sensus a sensu: hæc manꝰ a manu. ¶ Rectus pluralis, q, ntūs & actūs pluralcs quartæ declinatiōis terminātur in. us. et sunt siles gtō singulari, vt hic sensus, hi sensus sensus. hæc manꝰ, hæ manꝰ. us. ¶ Dat gtūs. uū. q, gtūs pluralis in. uū. termīatur, fitq; ab abltō singlari addita. ū. vt a sensu sensuū. a manu manuū. Sed. ibus. tu pone dtō, q, dtūs pluralis in. ibus, terminatur, fitq; ab abltō singlari. u. mutata in. ibus. vt a sensu sensibꝰ. a manu manibꝰ. Pauca tñ noīa q̃ hic explicātur: exeunt in. ubꝰ. ablti. u. retēta, ea sunt ficꝰ ficubꝰ, sed in hac terminatiōe adhuc nō legi: sed neq; ficubꝰ sed tātum ficis p scd'am, sed idcirco posui, qd' video artis grāmaticæ scriptores ficubꝰ posuisse. Tribꝰ tribubꝰ: Sueto. ī augusto, legauit pplo Ro. quadrigēties tribubꝰ quinquies tricies sestertiū. Seneca ī epl'is, q̃ putas eē iucundū tribubꝰ vocatis. Arcubꝰ ab eo qd' est arcꝰ ideo sic exire grāmatici dicūt ne coīcideret cū arcibꝰ ab eo qd' est arx arcis, sed cur acubꝰ ab eo qd' est acus. acus nō fecit acibꝰ: qñquidē a nulla alia ntī positiōe venire poterat, nimirū qa totū hoc vsu cōstat. Partꝰ partubꝰ, quēadmodū. Seruiꝰ. iiij. geor. exponēs illd' Verg. aut fœtus nixibꝰ ædūt, nixibꝰ, p partubꝰ exponit. & Hora. ī epo. si vocata partubꝰ lucina veris adfuit. Portꝰ portubꝰ. Pōpo. ī. ij. de cosmographia: mare caspiū est atrox sine portubꝰ. Prisci. ī periegesi, auris difficilis nautis vel partubꝰ aptæ. Lacus lacubꝰ. Ouī. iij. fast. præmia de lacubꝰ pxima musta tuis. Idē. xij. meta. qd' forcipe curua cū faber eduxit lacubus demittit. Quercꝰ quercubꝰ, cū oēs sic exire dicāt: nullꝰ autoris mihi succurrit exēplū. Specꝰ specubꝰ: Verg. iij. geor. ipsi ī defossis specubꝰ secura sub alta. Artꝰ artubꝰ. Seruiꝰ ī illd' Ver. iij. geor. micat auribꝰ et tremuit artus, artꝰ p artubꝰ exponit. Verū verubꝰ. Idē. j. æñ. verubusq; tremētia figūt. Quæstꝰ q̃stubꝰ. a. q̃ro q̃ris, nā a q̃ror. eris. q̃stibꝰ exire, nemo vnq̃ dubitauit. Verg. ix. æñ. cælū de hīc questibꝰ implet. Idē. iiij. geor. ītegrat. & mœstis loca late questibꝰ ĩplet. Seneca ī thyest. fasq; oē ruptū q̃stibus vanis agis. Flaccꝰ. li. ij. argonau. tū voce deos, tū questibꝰ implet. Idē. li. j. questibꝰ & magni numē maris excitat ille. Idē in. vij. cōmotis questibꝰ æstus. Et ī eodē, hīc cælum questibus ĩplet. Iusti. lib. v. ppetim nocte fortunā questibus iterāt. Ego nō inficior, reperi semel apd' Ciceronem de artificijs & quæstibus: & iterum apud Ouidium. iiij. fastorum. multa professurum quæstibus apta Venus. Seneca de vita beata, opes siue tanq̃ iniuria partas sine sordidis quæstibus, ab eo qd' est quæro quæris. Sed aut nostra, vel potius Laurentij differentia nihil est: aut credibilius est vnum aut alterum, q̃ centum locos fuisse deprauatos.

DE quinta declinatione. Quinta dat. es. tantū, q, quinta noīs declinatio vnā tantū habet noīatiui terminationē in. es. semp fœmininorū, præterq̃ in vno masculino hic dies, & eius cōpositū hic merides. ¶ Cuius genitiuus & datiuus semp exeūt in. ei. vt hæc progenies. niei. hæc materies. riei. hæc species. ei. Antiquiores tñ hūc genitiuū in. e. tū in. es. tum in. y. duplicē terminabant. Sallust. dubitauit acie pars, p aciei. Verg. j. geor. libra die somniq; pares vbi fecerit horas. vbi Seruius dicit. hūc esse genitiuū regularē, quia (vt paulo ante diximꝰ) noīatiuus pluralis debet regere genitiuū singularē: vt cū illo sit pariū syllabarū. Gellius. lib. viij. noctiū attica. multis testimonijs probat atq; confirmat hūc genitiuū in. es. quoq; & duplex. ij. aliqñ exisse. Ennius. postremæ lōginqua dies cū fecerit ætas. p diei. Cic. pro sextio. equites daturos illius dies pœnas. Adducit quoq; Gell'. testes, qui dicebant se vidisse librū Verg. idiographū. i. ppria illius manu scriptū: in quo legebatur libra dies sōniq; pares vbi fecerat horas, atq; eiusdē Verg. manu fuisse scriptū in. j. æñ. mūera lætitiāq; dij non dei: vt quidā legūt, neq; die vt Ser. sed dij p diei. Nā sic dies dij a veteribus declinabatur, vt fames. ij. pernicies. icij, species. cij. progenies. nij. luxuries. ij. acies. acij. Cato. pueri atq; mulieres extrudebātur famij causa, p famei, nā p quintā hoc nomē antiqui declinabāt, cuiꝰ ablatiuus adhuc in vsu repitur. Luci. rugosum (inquit) atq; famij plenū. Sesenna Romanos ferēdæ pernicij causa venisse, pro pricici. Cic. ctiā, p sextio. Quorū nihil pnicij causa diuino cōsilio, sed vt ipsa & magnitudie rerū factū pu tam9, Paccu. pater supremæ nostræ p genij patris pro p geniei. Macrobius, an maneat specie, simulachrū ī more silētū. Gracchꝰ. ea luxurij causa aiūt isti tui, p luxuriei. ¶ In datiuo quoq; eodē Gellio teste, q, purissime locuti sūt: nō faciei vt nūc dicitur: sed facie dixerūt. Luci. & primū (inquit) facie honestas accidit. Idē q te diligit: ætati faciq; tuæ se fautorē ostendit. Quī. lib. j. videtur excludere ex vsu etiā genitiuū singularē huius noīs progenies quasi durū, qui (inquit) refert nulla sint an prædura, nā quid progenies

genitiuo ſingulari, quid ſpecies plurali facit: quaſi velit p geni nō poſſe dici. ¶ Em, quartis, q, accuſatiuus ſingularis in .em. deſinit. s. noīati mutata in .m. vt hic dies diem, hæc ſpecies ſpeciem. ¶ E. dato ſextis, q; ablatiuus in .e. terminatur: fitq; a nominatiuo ablata .s. vt hic dies a die, hæc ſpecies a ſpecie. ¶ Rectus pluralis fit in .es, q, noīatiuus & accuſatiuus plurales huius declinationis in .es. terminantur: ſuntq; ſimiles noīatiuo ſingulari. vt hic dies. hi dies. ¶ Erum. ebuſq; dabis, q, genitiuus plu ralis in .erum. deſinit. fitq; ab ablatiuo ſingulari aſſumpta .rum. vt a die dierū. ¶ Datiuus in .ebus. deſinit, fitq, ab eodē abla tiuo addita .bus. vt a die diebus, a re rebus. nā hæc duo nomina tantū habent numerum pluralem integrum. deficiunt, vt paulopoſt cum de deficientibus in certis ca ſibus agetur, cætera.

Rectus pluralis fit in .es. Cui iungito quartum,
Erum. Ebuſq; dabis genitiuis atq; datiuis.

Da nominibus anomalis. Cap. iij.

DE noibus anomalis. ca. iij. Anomalā voco omnē varietatē aut generis aut declinationis aut ca ſuum defectus. nā dictiōes aliquæ inueniuntur accidentibus qbuſdā orbatæ, qđ fit aut ſignificatiōis re pugnātia, neq;. n. dicim9 puerperus quēadmodū dicim9 puerpera, aut incōſonātia ſiue litterarū incōſequētia, vt ab eo qđ eſt curſor: nō recte dicimus curſtrix, nec a nutritor nutritrix: vt fas nō habet genitiuū faris, aut fatis, aut faſſis: ne cū aliis dictionibus coincideret, aut deniq;, quia prædura in vſu nō ſunt. Itaq; cū ſuperiora duo capita ad noīa regulariter atq; ſolide inflexa pertinerent: in hoc .iij. cap. de illorū irregularitate atq; defectu p tractabitur, atq; declarabimus in qbus noīb9 aliqua eſt declinatiōis diuerſitas, qđ fit, aut quia genus a ſingulari in pluralē mutatur, vt hic mænalus .i. hæc mænala. or. aut quia mutat declinatio. vt hoc vas, hæc vaſa: aut qa vtrūq; mutatur: vt hic euētus. us. hæc euēta orū. aut qa carēt altero nūero, vt acetū plurali & manes ſingulari, aut deficiūt caſib9: vt tabi tabo. ¶ Maſculina in neutra, ſunt quædā noīa in ſingulari maſculina, in plurali vero neutra: qualia ſunt quæ hic deſcribūtur. Mænalus .i. mænala. orū. Verg. in buc. mænalus argutūq; nemus pinoſq; loquētes. Idem .i. georg. ¶ Pan ouiū cuſtos tua ſi tibi mænala cure. mōs eſt Arcadiæ. ¶ Iſmarus .i. iſmara. orū. Idē in buc. nec tantū rhodope miratur & iſmarus orphea. Idē .ij. geor. iuuat īſmara baccho cōſerere atq; olea ingentem veſtire taburnū. ¶ Gargarus .i. gargara. orū. gargarus atore Macro. v. ſatur. vrbs eſt in imis radicibus idæ ſilue poſita. gargara autem ſunt ipſa montis capita Verg. i. geor. ipſa ſuas mirantur gargara meſes. Pangæus mōs Thraciæ in ſingulari ponitur a Plinio. Ptholæmeo in plurali pangæa. orū. Verg. iiij. geor. altaq; pāgæa, & Lucanus in .i. video pāgea niuoſis cana iugis. Dindymus .i. Ouid. iiij. meta. dindymon & cibelen. teſte Ptolæmeo mons eſt phrygiæ, quem etiā in plurali dindyma appellāt. Verg. x. æñ. alma parens idæa deūzcui dindyma cordi. & Sillius lib. xvij. punicorum, gemino qui dindyma mōte. ¶ Pangæus .i. mons eſt Thraciæ. vnde pangæus .a. um. Lucanus in vij. Pā gæaq; ſaxa reſultant. Pangæa. orū. ſiue Pangæum. Idem eſt q, pangæus, i. Autor. Idem in primo, video pangæa niuoſis cana iugis. Verg. iiij. Geor. Altaq; pangæa & Rheſi mauortia tellus. ¶ Tænarus .i. mons eſt Laconiæ qui etiam in plurali tæna ra. orū. dicitur. Luca. in .ix. & apertā tænaron vmbris. Tartarus .i. tartara. orū. Verg. vj. æñ. tum tartarus ipſe bis patet in præceps tantū. Idem in .v. nō me impia namq; tartara habent. ¶ Auernus .i. auerna. orū. Idē in .vj. inde vbi venere ad fauces graueolentis auerni, atq; ibidem & auerna ſonantia ſiluis. Pileus, i. pilea. orū, declinatur autē hic pileus in ſingulari teſte Seruio. ij. æñ. qui dicit tyara phrigius pileus eſt, quāq; Lauren. in Raudēſem negat genere maſculino reperiri, & apud Feſtū legimus albogalerus capitis pileum eſt, hinc igitur Perſi. dixit. hæc mera libertas hanc nobis pilea donant. & Mar. totis pilea ſarcinis redemi. Intybus .i intyba. orum. Celſus. lib. ij. radicula intybus acymū. Virg. i. geor. & amarys intyba fibris. Baltheus .i. balthea. orum. Verg, xij. æñ. infœlix humero cum apparuit alto baltheus. Iuue, quoties rumoribus vlciſcuntur balthea. Sibilus .i. ſibila. orum. Virg. in buc. nam neq; me tantum venientis ſibilus auſtro. Idem .ij. æñ. ſibila lambebant linguis vibrantibus ora. Seruius tamen in buc. res (inquit) ipſa ſibilus eſt: ſibila vero participaliter accipitur pro ſibilantia. Supparus .i. ſupara. orum. Luca. in .ij. ſupara nudatos cingunt anguſta lacertos. ¶ Cetus .i. cete indeclinabile. Auienus in ara. diſtantem Andromedam prolixo tramite mundi perterret cetus. Plinio, libro .ix. hoc genus ſolum: vt ea quæ cete appellant, animal parit. Verg. immania cete. Locus .i. loca. orum. Verg. i. æñ. loca fœta furentibus auſtris. Idem in eodem, deuenere locos vbi nunc ingentia cernis mœnia. Iocus .i. ioca. orum. Ouid. & cum iunone remiſſos agitaſſe iocos. Salu. in iugur. ioca ſeriaq; cum humillimis agere. Permiſſus. us. permiſſa. orum. vt in digeſtis titulo de acquirendo rerum. d. l. in laqueum. permiſſu (inquit) eius cuius fundus erat. Iuſſus. us. iuſſa. orū. a quo eſt etiam iniuſſus. us. vt Cice. in .vj. de repub. neq; iuſſu eius a quo ille eſt vobis datus. Euētus, us. euenta. euentorum. Ouid. quiſquis ab euētu facta notāda putat, Non tamē dicimus in plurali permiſſibus, iuſſibus, euentibus. ſed permiſſis. iuſſis. euentis, vt Valla oſtendit. Vergil. in bucco. accipe iuſſis carmina cepta tuis. Cice. in lib. de orat. ex aliorum factis, aut dictis & euentis. Idem ad Lucretium, fabulam rerum euentorūq; meorum. Ad cuius ſimilitudinē Ouid. dixit. ij. meta. ſucceſſorumq; Mineruæ indoluit, qđ vtrūq; reperitur, etiam quartæ.

¶ Fœminina in neutra, ſunt præterea q̃dam nomina ĩ ſingulari fœminina & in plurali neutra, vt paſcua paſcuæ, paſcua. orũ. vt in pſal. xxij. Hiero. interprete. In loco paſcue: ibi me collocauit. Oui. iiij. meta. axe ſub heſperio ſunt paſcua ſolis equorum. Carbaſus. aſi. aſa. orũ. Verg. viij. glauco velabat amictu carbaſus. Luca. in. iij. fluxa coloratis aſtringũt carbaſa gemmis. ſuppellex. ctilis. ctilia. ctiliũ. qđ Diomedes inter plurali numero carentia numerat: & adhuc re vera nõ memini me legere. Pergam⁹ pergami. a. orũ. ſed q̃q̃ hoc nomen inter heteroclita ponatur a grãmaticis: re vera non eſt. Eſt enim Pergamus ciuitas in Aſia minori: q̃ fuit Attali regia: & cui⁹ meminit diuus Ioã. in Apoca. Pergama vero Phrygiæ vrbs fuit regia Priami: de qua Vergi. nãq; videbat vti bellãtes pergama circũ. Reperio tamẽ apd' vnũ Senecã in troade pergam⁹ pro pergama poſitũ. ¶ Neutra, in maſculina q, ſunt q̃dã nomina in ſingulari neutra: & in numero multitudinis maſculina, vt hoc porrũ porri, porri. orũ. Iuue. qs tecũ ſectile porrũ ſutor, a quo ẽt in plurali porra neutro gñe repitur. apd' Verg. in moreto. ait enim & ſiſer & capiti nomẽ debentia porra. Codices tamen vergiliani quos non dubitarem caſtigatiores eſſe ſic hñt, hic cicer & capiti debẽtes nomĩa pori, ſic ediuerſo apd' Celſum porrus in ſingulari genere maſculino legim⁹. Ait enim libro. iuj. porrus cũ pullo gallinaceo coctus ſit. Raſtrũ. i. raſtri. orũ. Verg. in buc coli. non raſtros patietur humus, non vinea falcem. Cælũ cæli, cæli cælorũ. Cælũ qa vnũ tantũ eſt nũero multitudinis carere Cæſar in libro de Analo. ad Ciceronem ſcribit, referente Gel. libro. xviij. noc. atti. Varro. tñ in plurali vſus eſt in origine linguæ latinæ dicens. Cæli dñr loca ſupa & ea deorũ. Lucre. quoq; dixit, qs totidẽ vertit cælos. Argos. i. argi. orũ. Luca. vbi nobile quondã deſuper argos arãt. Verg. ij. æñ. ſi patrios vnq̃ remeaſſem victor ad argos. Frenũ. i freni. orũ. Cicero de clar. alteri ſe calcaria adhibere: alteri frenos. Vergi. tñ. iiij. georgicorũ, dixit. frena pelectronij lapithæ giroſq; dedere. Eodem modo dicimus capiſtrũ. i. capiſtri. orũ. & capiſtra capiſtrorũ, filũ fili, fili. orũ. vel fila. orũ. clauſtrũ. i. clauſtri. orũ. vel clauſtra. orũ. ¶ Neutra in fœmina, q, reperiũtur q̃dam nomina in ſingulari neutra: in plurali vero fœminina, vt hoc epulũ. i. epulæ. arũ. q̃q̃ autore Valla. epulũ ſit conuiuiũ numeroſis ciuibus paratum. Gel. libro. xj. ſolemni die Ioui epulum libaretur. & Iuue. vnde epulũ poſſis centũ dare pythagoreis. epulæ vero ſunt etiam ſingulis non modo hominibus: ſed & reliquis animantibus parate. Vergi. iiij. æneidos, epulaſq; draconi q̃ dabat. Deliciũ delicij, deliciæ deliciarũ Catullus, paſſer deliciũ meæ puellæ: atq; illũ imitatum Martia. ſtellæ delicium mei colũba. Vergi. in bucco. delicias domini, nec qd ſperaret habebat. Reperiũtur tamen etiam apd' Plau. delicia in ſingulari, mea inquit voluptas, mea delicia. Balneũ balnei, balneæ balnearum, Gel. libro. ix. parum cito balneas ſibi traditas eſſe: & parum lautas fuiſſe. dicuntur etiam balineæ, vt apd' Pli. libro. xxxiij. ſtratas argento mulierum balineas. Reperitur etiam in plurali balnea ab eo quod eſt balneum. Iuuenalis, & crudum pauonem in balnea portas. Cepe indeclinabile in ſingulari. Hel. libro. xix. cepe (inquit) reuireſcit: & congerminat decedenti luna, Iuuena, porrum & cepe nefas violare & frangere morſu: declinatur etiam cepa cepæ. Vergi. in moreto, cepa rubens ſectiq; famen domat area porri. ¶ Variæ declinatiõis nomina. Reperitur etiam varietas in declinatione: quoniam quædam nomina reperiuntur alterius declinationis ín ſingulari. alterius in plurali. Præterea quædam reperiuntur per duas atq; etiam plures declinationes inflexa, & ponit aliqua: cum alia multo plura reperiantur. Dicit igitur in primis: q, iugerum in ſingulari ſecundæ eſt declinationis. Varro. in. j. de re. ruſti. iugerum dictum quod quadratos duos actus habeat. Idem de origine linguæ latinæ, iugerum dictum iunctis duobus actibus quadratis, & Colu. duos actus iugerum efficiunt. Et ibidem. actus duplicatus facit iugerum. In plurali vero eſt tertiæ. Martia. & caſa iugeribus non oneroſa ſuis. & illud iureconſulti, ex mille iugeribus qui vnum iugerũ pro indiuiſo ſolidũ habet. Reperim⁹ tamen in ſingulari etiam tertiæ apd' Proper. vt multo innumeram iugere paſcat ouem. Econtrario vas vaſis in ſingulari tertiæ eſt declinetionis, in plurali ſecũdæ, q̃q̃ etiam in ſingulari apd' antiqores reperitur ſecũdæ. Cato apd' Gel. xij. noc. atti. neq; vaſum neq; veſtimentum vllum eſt in manu precioſum. Penus penoris, vel penus pen⁹. ſpecũ ſpeci, vel ſpec⁹ ſpec⁹, de generis atq; declinationis varietate in his duobus nominibus (cũ de genere nominũ terminatorũ in, us. differebam⁹) abũde dictũ eſt. Laurus. i. hæc nomina q̃ ſequũtur & ſecũdæ & quartæ declinationis reperiũtur in vtroq; nũero: ſed qdam ſunt caſus in alterutro freq̃ntiores. Vergi. in buccoli. & vos o lauri carpam & te proxima myrthe, & ibidem. fragilis incende & bitumine laurus. Pinus. i. vel pinus. us. Vergli. in bucco. mænal⁹ argutũq; nemus pinoſq; loq̃ntes. Idem. in. xj. altas ad ſydera pinus. Quercus quercꝰ, vel quercus us. Cicero in chronographia. ibi quercorũ rami ad terram iacent. Vergi. viij. æneidos, arma ſub aduerſa poſuit radiantia quercu. Cornus corni. vel cornus cornus. Serenus. vel corno ex arbore ſertum. Papi. vij. thebai. cornu depreſſus achiua.

Fœminina ín neutra.

Paſcua, ę. paſcua. orum, Carbaſus. í. carbaſa. orum.
Supellex ſupellectilís; ſupellectília ſupellectilium.
Pergamus pergamí; pergama pergamorum.

Neutra ín maſculína.

Porrum. í. porri. orum, Raſtrum. í. raſtri. orum.
Cœlum cœli: cœlí. orum, Argos. í. argi. orum.
Frenũ freni. freni vl' frena, orum. Capiſtrum. í. ca vel capiſtra. orum, piſtrí capiſtrorum.

Neutra in fœmínína.

Epulum. í, epulę. arum. Delicium, íj, deliciæ. arum.
Balneum. í. balneæ. arum. Cepe indeclinabíle; cepæ. arum.

Variæ declinationís nomína.

Iugerum. í. iugera iugerum. Vas vaſis; vaſa vaſorum. Penus penoris. Penus penus. Specum, í. ſpecus. us. Laurus lauri: laurus laurus. Pinus. í. pinus. us, Quercus. í. quercus. us. Cornus. í, cornus. us.

¶ Ficus.i.vel fic⁹,de hoc multa in gñe dixim⁹. Lacus.i.vel lacus. Seneca.iiij.natura.q̃ſtionũ,continuatis aq̃s in faciem lacꝰ ac turbidi maris.Col⁹.i.vel col⁹.Verg.viij.æñ.cui tolerare colo vitã tenuiq; minerua.Papi.vj.thebaid',extra iã colu fila datur ordo.Dom⁹.i.vel dom⁹,de varietate declinationis & quos ex vtraq; caſus habet,lib.j.dixim⁹.Neq; ab re fuerit hoc loco dicere qd' Sueto.tranquill⁹ animaduertit in eplis Auguſti Cæſaris:ſemp in gtõ ſingulari domos & nunq̃ dom⁹ ſcriptũ: qd' eſt cõſentaneũ epitaphio antiqtatũ multarũ pleno:qd anno ſupiori Romæ eruderatũ eſt:cui⁹ etiã mihi copiã fecit amicꝰ harũ rerũ curioſus indagator:ſcriptio aũt fuit hmõi.

C. MAN. C. F. INFERNO MANPLOTONI TRICORPORI OXORI CARISSIMAE PROSERPINAE TRICIPITIQVE CERBERO MVNVS MECVM FERENS DAMNATAM DEDO ANIMAM VIVAM; QVAE HOC ME CONDO MONIMENTO. NE OBRVTIS DOMOS LAPSV FILLIS SEX. QVOS P. SCIPIO PATRIIS CAMERTIBVS ASALE EX LYBIA INCOLVMES RESTITVERAT,INDE SOLATA ORBITATE SVPERSIM MISERA. VIXI. ANN. LVI. M. I. D. V. HORAS SCIT NEMO: VALE VITA.

Ficus.i.ficus.us.Colus.i.colus.us.Domus.i.dom⁹.us;Acus.i.acus acus.Arcus arci,arcus arcus.Faſti faſtorum;faſtus faſtuum.

Maſculina plurali carentia.

Sanguis ſanguinis.	Arena. æ.Bilis bilis.
Limus limi.Fum⁹ fumi.	Cholera.ræ.Culpa.æ.
Fim⁹ fimi.Muſc⁹ muſci,	Caries cariei
Mundus mundi.	Diligentia diligentiæ.
Pontus ponti.	Dementia dementiæ.
Nemo neminis.Sol ſolis	Dies diei pro tempore.
Veſp.eris,Carcer.eris.	Eloquentia eloquentiæ,
Fœminina pl'ali carẽtia.	Fames famis.Fides fidei. Fuga fugę;Fama famæ.
Auaritia auaritiæ.	Gaza gazę.Hum⁹ humi
Amentia amentiæ.	Infamia infamiæ.

Quod eſt.Caia mãlia.Caij mãlij filia inferno Plotoni tricorpori,Oxori chariſſimæ,Proſerpinæ tricipitiq; cerbero mun⁹ mccũ ferẽs dãnatã dedo animã viuã:q̃ hoc me cõdo monimẽto:nec obrutis domos lapſu filijs ſex:quos.P.ſcipio. patrijs camertib⁹ a Sale ex libya ĩcolumes reſtituerat:ĩdeſolata orbitate ſupſim miſera,vixi ãnos qnquaginta ſex,mẽſem vnũ.dies qnq;,horas ſcit nemo,vale vita. Acus.i.vel ac⁹.Mart.& ſati⁹ tenuẽ ducere credis acos.Iuue,emerita q̃ ceſſat acu. Arcus.i. vel arc⁹.Cice.ĩ.iij.de natu.deor. cur arci ſpecies ĩ deor. nũero præponatur Enni⁹.apd' Priſci.arc⁹ vbi aſpiciũt mortalib⁹ q̃ phibẽtur.Faſti.or.faſt⁹.uũ.vtrũq; in pl'ali tãtũ ꝓ libro ĩ quo cõtinẽtur ãnales,atq; faſti & pro feſti dies,vñ Oui.op⁹ illd' ſuũ faſtorũ ĩſcripſit. Luca.ĩ.x.ꝓ quartã ꝓtulit dicẽs,nec me⁹ eudoxi vicetur faſlib⁹ ãnus,qd' ex errore ſcripſiſſe Luca.teſtatur Ser.ĩ.iij.li,æñ.vergilianæ.Cæterũ ipſe fallitur:cũ Hor.quoq; ĩ.iij.car.dixerit,ꝓ memores gen⁹ oẽ faſt⁹.Varro præterea in ephemeride.cauſa Iulij Ceſaris q faſt⁹ porrexit:mẽſis Iuli⁹ appellat⁹ eſt,faſt⁹ ĩ ſinglari ſupbiã & arrogãtiã ſignificat. ¶ De plurali carẽtib⁹ & primo de maſculinis.Sãguis.inis.cui⁹ pluralis eſt abuſus freq̃nter in ſacris litteris,vt ĩ pſal.Libera me de ſanguinib⁹,& alio loco:virũ ſanguinũ & doloſum abominabitur dñs, Lim⁹.i.fum⁹.i.quo ĩ nũero multitudinis vſus eſt ĩ cõmẽ.Cæſar ꝓ ſignis illis q̃ inter hoſtes ꝓ diẽ fumis ſolẽt fieri:quẽadmodũ ꝓ noctẽ ignib⁹.Mar.quoq; ĩ alia ſignificatiõe dixit,vẽdere nec vanos circũ palatia fum⁹.Fim⁹.i.muſc⁹.i.mũd⁹.i.qa cũ nõ ſit niſi vn⁹ mũd⁹:merito caret numero pl'ali:ſicut ſupra de cælo dixim⁹:ſed figurate dixit Pli.ĩ.ij.natu.hiſto.alios inũerabiles tradidiſſe mũdos.Põt⁹.i.nemo.inis. Sol.is. Veſp.is.qũ de cælo et mũdo dixim⁹ idẽ de Sole et lũa & veſpe & phoſphoro & reliqs ſtellarũ planetarũq; noĩb⁹ dicẽdũ eſt,qd' qa ſingl'ares ſunt,nũero multitudinis carẽt,ſed figurate pñt habere.Ver.j.æñ.qd tãtũ oceano ꝓperẽt ſe tingere ſoles hiberni,& qd' legim⁹ tris ſoles Romæ ſimul ortos paulatim ĩ eũdẽ coiiſſe orbẽ,& Pli.li.ij.totidẽ tñ ſoles:totidẽq; lũas,& Claudia.ĩ eutropiũ,binaſq; polo cõcurrere lũas: & gemios ſoles mirari deſinat orbis.Addit quoq; ſupiorib⁹ Phocas geni⁹.ij.cũ Pli.li.ij.dixerit:totidẽ faciat iunones genioſq; adoptãdo ſibi.Alij addũt veſpe.is.& heſper⁹ heſperi,q̃ ꝓ ſtella ſiue diei parte carẽt pl'ali,nã veſpi veſporũ:qd' iſti dicũt,q̃ rõne poſſet dici ego nõ video,ſed neq; veſpe veſparũ:cũ poti⁹ dicere debeam⁹ illos pſalmos veſptinos:qa veſpi canũtur,has horas veſptinas,qa eo tpe agitur aut agi debeat res diuĩa quo veſper ꝓpter ſolis occaſum ĩcipit apparere.Nã multa hmõi qa ĩ cõpẽdiũ ſcripta ſunt,ꝑpere legũtur vt qd' in re diuĩa canitur:dũ ppl's aut ſacerdos ĩ pſona ppli corp⁹ chriſti Ieſu deguſtat:qd' cõicare a noſtris d'r:& ꝓ eo qd' ĩmpiti legũt poſt cõicãdã:debet legi poſt cõionẽ,hoc eſt oratio illa quã ſacerdos ĩ pſona ppli atq; ſua recitat,eodẽ mõ dicũt preſa ꝓ eo qd' eſſe debet pſa,nã diſtinguitur a verſu,& capitula ꝓ capitulũ,& alia cõplura de qb⁹ alias.Carcer.eris.ꝓ loco vbi detinẽtur in cõpedib⁹ noxij:nũero multitudinis caret,nã carceres ĩ plurali,vt paulopoſt dicem⁹,aliꝺ ſignificat. ¶ Fœminina plurali,carẽtia,Phocas & Diome.pauca hui⁹ ordinis noĩa ponũt q̃ alij multo plura repiũtur plærũq; ĩ nũero multorũ,vt vita ꝓ ãia. Verg.vj.æñ.tenues ſine corpe vitas,& ꝓ viuẽdi mõ Laert.ſcripſit vitas philoſophorũ.Hiero.vitas patrũ.Glorias quoq; in plurali dixit Gel.li.j.has (inqt) ille glorias cũ iactaret.Plau.ĩ trinũmo.haſcine ĩ me ꝓpter res maledicas famas ferũt.Et eodẽ mõ de reliqs q̃ ſequũtur:q̃ etſi raro iueniãtur ĩ nũero multitudinis:aliq̃ tñ autores illis vſi ſunt,vt Luca.li.vij.Eoaſq; premũt tẽtoria gazas.& Sene.in hercule furẽti.gazis inhiãs:& eſt cõgeſto paup in auro.Arenas quoq; etſi Cæſar in lib.de analogia ad Cicero.dicat vitioſe dici in nũero multitudinis.Lucan⁹ tñ lib.x.dixit:& diras calcauit Cæſar arenas. Mortes quoq; ĩ plurali dixit Opius ſiue Hirti⁹ ĩ cõmẽtario hiſpaniẽſi,mortib⁹ inqt mortes exaggerabãt.Auguſt.li.iij.de ciuitate

ne minus haberet mortium roma quæ vicerat. & iterum infra. Seneca. ſ. natural. q̃ſt. ergo tu in tantis erroribus es: vt exiſtimes deos mortium ſigna præmittere. Pax etiam & ſi Diomedes & Phocas ſcribant plurali carere. Hora. tamen. ſ. epiſto. dixit. bellaq; & paces longũ diffundit in æuũ, & Plautus in perſa etiam paces dixit. Sic & philoſophi dicũt tres eſſe labes rerũ publicarũ, cũ grammatici dicant labem carere numero plurali. ¶ Neutra plurali carentia. Diomedes tantũ ponit hæc pauca inter ea q̃ numerũ pluralem non habent. vir9 viri. pus, ris. barathrũ barathri. aliũ. alij. crocũ. ingeniũ ingenij. halec halecis. iuſticiũ. ſinapi. ſed aliũ & ingeniũ in freq̃nti vſu habent pluralem. Crocũ & ſinapi ad res q̃ menſurantur pertinent. Halec pro ſalſamento caret plurali ſicut & garũ. Halex quoq; pro eo qđ halec etiam plurali caret, nam pro piſce numerum multitudinis habet. Phocas addit cœnũ. i. fœnũ. i. lutũ. i. viſcũ. i. æuũ. i. vulg9. i. pelag9. i. pen9. oris. ſiue pen9. i. vel pen9. us. Solũ quoq; ſoli plæriq; his annumerant. cum Verg. ſ. georgico. dixit, ne ſaturare fimo pingui pudeat ſola, Sic Apule. in. iij. metamor. in aſini inqt faciem fœna rodebamus. ¶ Plurali præterea carent nomina ꝓpria deorũ. vt Iupiter. Mars. Vulcan9. hoĩm vt Priamus, Hector. Achilles. montiũ, vt Apenin9, pyreneus, ſyluarũ, vt Ida, Hercinia, fluuiorũ, vt Anas, tagus, Inſularũ: vt Sardinia, Sicilia, Vrbiũ vt Corduba, Hiſpalis, cæterarũq; rerũ, vt Canũ, equorũ, boũ, Caprarũ. vt apd Ouid. lelaps. apd Vergi. rheb9. Inueniũtur tamẽ q̃dam propria ex his pluraliter declinata & tũc carẽt nũero ſingulari. vt gades. iũ. baleares. iũ. athenæ. arũ. celenæ. arũ. cythera. orũ. etiam aliqñ ſub diuerſis generibus inueniũtur declinata in vtroq; nũero vt ſupra dixim9 mænal9. i. mænala. orũ. tænar9. ari. tænara. orũ. Aliqñ etiã ſub eodẽ gñe. vt mycene. es. mycenæ. arum. Verg. v. æñ. argolico ve mari deprehẽſus & vrbe mycene. Idem in. ij. & nũc qđ patrias vento petiere mycenas, ſed cũ dicim9 Scipiones. Fabios. Metellos. Camillos Curios. Scauros. iã deſinũt eſſe ꝓpria: & incipiũt eſſe appellatiua. nã cum ſit nomẽ ꝓprium qđ de vno đr appellatiuum qđ de plurib9, cum dico ſcipiones intelligo: plures ex ea familia: vt Cneium. & Publium ſcipiones ergo Scipio tunc appellatiuum eſt: cũ de omnib9 illis dicatur. ſic Iuue. dixit. q̃ curios ſimulant & fictos contemnũt ſcauros, & Luca. ad ſyllas marioſq; redis.

¶ Nomina elementorũ carẽt etiã nũero multitudinis. vt ar aeris. ignis ignis. dicim9 tñ in plurali ignes. iũ. ꝓ particulis ipſi9 elemẽti. vt apd Verg. crebris micat ignib9 æther & alio loco. aut ignib9 ægra dedere. Et nomina metallorũ. vt aurũ. argẽtũ. plũbũ. neq; enim dicimus in plurali aura. argẽta. plũba. dicim9 tñ æra ĩ trib9 caſib9 ꝓprib9 ex illa materia fabricatis: vt paulo poſt dicturi ſum9. Et noĩa ſignificãtia res aridas & liquidas: q̃ in pond9 & mẽſurã referũtur. vt triticum. cicer. Piper. crocũ. neq;. n. dicim9 tritica. cicera. pipera. croca. Dicim9 tñ ordea. vt Verg. in buc. grãdia ſæpe qb9 mãdauim9 ordea ſulcis ꝓ granis ordei. ſic etiã dicimus fabas. lupinos & piſa ꝓ granis illorũ leguminũ. & Iuue. ſpirãteſq;, crocos & in vrna ꝓpetuũ ver. ꝓ flores. Vinũ quoq; & muſtum. ſapa. defrutũ. paſſum. lac ſerũ. amomũ, & alia liqda hmõi numero plurali carent plærũq; dicim9 tamen in plurali. vina. muſta. defruta. mella. balſama. cinnama. cum partes aut genera illarum rerum ſignificamus. Verg. in bucco. vina nouũ fundam calatis aruiſia nectar. Idem. iiij. georgi. aut igni pinguia multo defruta. Idem. ſ. æneidos. redolentq; thymo fragrãtia mella. Iuuena. ſpirans opobalſama collo q̃ tibi. & Mar. cinnama q̃ redolent. hæc Ser. in. ij. geor. dicit in plurali tãtũ habere tres caſus. nam Ouid. nimis licenter in plurali muſtis dixit ab eo qđ eſt muſtum. Itaq; in hmõi nominib9 multo min9 ſignificat pluralis nũerus q̃ ſingularis. nam cũ dixit terram totũ elemẽtũ intelligo: cũ vero terras: particulas quaſdã aut terræ gña. Verg. ij. geor. difficiles primũ terræ coleſq; maligni. mlto ergo min9 dixiſti: cũ dicis habeo duas aut tres terras. q̃

Infania infanię. Iuuenta iuuente.	Ador indeclina. Aeuum æui.
Indoles indolis.	Barathrum barathri.
Lues luis, Labes labis.	Cænum cæni. Fœnum fœni.
Mors mortis.	
Negligentia. æ.	Fas & nephas indeclinabile.
Parſimonia, æ.	Halec halecis. Iuſticium iuſticij.
Pax pacis. Proles ꝓlis.	
Paupertas paupertatis. Pix picis.	Inſtar inſtaris, Lœthum lœthi.
Pernicies perniciei, Rabies rabiei.	Luthum luthi. Neceſſum & neceſſe.
Senecta ſenectę.	
Stultitia ſtultiæ, Salus ſalutis.	Nihil; nihilum; nil.
	Pelag9 pelagi. Pus puris.
Strues ſtruis. Tabes. is,	Salum ſali. Senium ſenij.
Tuſſis tuſſis,	Solium ſolij. Vulgus vulgi.
Neutra plurali carentia,	Viſcum viſci. Ver veris.

Plurali præterea numero carent propria nomina deorum hominum; montium; ſiluarum; fluuiorum; inſularum: vrbium; cæterarumq; rerum niſi quæ pluraliter declinantur. Dicimus tamẽ ſcipiones; fabios; metellos & eiuſmodi propria virorum nomina in numero plurali, ſed tunc appellatiua potius q̃ propria dicenda ſunt.

Carent quoq; numero multitudinis nomina elementorum vt aer; ignis; aqua; terra; æther. Et nomina metallorum vt aurum; argentum; plũbum; ſtannum; orichalcum. Et nomina ſignificantia res liquidas & aridas; quæ in pondus & menſuram referuntur, vt triticum; tipha, cicer, panicum; acetum; ſapa; defrutum; paſſum. Quę tamen nonnunq̃ pluraliter efferuntur. maxime cum illarum rerum genera ſignificare vo-

cẽ dicis habeo terrã, Eodẽ quoq; mõ aera dicim9. vt Mar. aera. ſed acuneis vlteriora petis. Cato quoq; vt (ĩqt) Feſt9 crib9 dixit.

¶ De maſculinis ſingulari carentibus, primo ponit maſculina. vt plurali nominatiuo antes antium pro vitium ordine. Vergi. ij. georgi. iam canit extremos effœtus vinitor antes. Artus artuũ, nam quod Vergi. iij. georgico. dixit micat auribus & tremit artus. artus accuſatiuus pluralis eſt figurate iunctum cum verbo tremit, vnde Seruius exponit artus pro artubus. Cancelli cancellorũ, pro ſignis tranſuerſis feneſtrarum vel ſeptorum. Cicero. v. in Verrẽ. circundati cancelli videntur in ſua puĩcia. Cani canorũ, p capillis canis. nã de vno capillo cano recte diceretur, hic capill9 can9 eſt. Carceres carcerum pro repagulis equorum, Vergi. primo georgico. vt cum carceribus ſe ſecceſſudere quadrige. Idem tamẽ. v. æneidos in ſingulari carcere pro carceribus poſuit dicens, ruuntq; effuſi carcere currus. quod & Seruius adnotauit dicens, carcerem vſurpauit, nam carcer in ſingulari eſt cuſtodia noxiorum carceres in plurali oſtia quibus equi arcentur. Caſſes caſſium. Ouidius de arte. decidit in caſſes præda petita meos. Seneca tamẽ in agamennone in ſingulari poſuit dicens. at ille vt altis biſpidus ſiluis aper cum caſſe vinctus. Codicilli codicillorum, pro teſtamento illo ſecundario, nam pro paruo codice vel libro ſingulariter dici poteſt codicillus, vnde Cato. de re ruſt. in tabulato (inqt) condito codicillos oleaginos. Cœlites cœlitum, & ſi communis duorum generum eſſe poteſt: ab autoribus tamen inter maſculina ſingulari carentia ponitur, Faſti faſtorum vel faſtus faſtuum ſecundæ & quartæ declinationis pro eo quod eſt liber annalium. vt paulo ante diximus ſingularem numerũ non habet. Fori fororũ. pro parte illa nauis p quam a prora in puppim diſcurritur. Vergil. vj. æneidos, deturbat laxatq; foros ſingulari vſus eſt dicens, multa foro ponens aceaq; longa repletur. Furfures furfurum. pro puſtulis qui ex capite reſoluuntur, nam p farinæ purgamento ſingulari numero dixit Serenus, additur excuſſus niuea ſimilagine furfur. Inferi enferorum, pro dijs infernis. Liuius androni. in odyſſea in ſingulari dixit, inferus aut ſuperus tibi fert deus funera vlyſſes. Loculi loculorum pro nummorum receptaculo. vnde Martialis in diſti. cuius tema eſt loculi. locellus in ſingulari protulit dicens: ipſe locellus erit. Liberi liberorum. pro filijs & nepotibus poſteriſq; vſq; adeo ſiugularem numerum reformidat: vt de vno tantum liberos dicamus in plurali. Lemures pro phantaſmatis nocturnis. Horatius in epi. nocturnos lemures incendia magas. Manes manium. pro dijs manibus quamq; Apuleius in libro de deo Socratis ſingulariter protulit lemurem & manem. hunc (inquit) vetere latina lingua inuenio lemurem dictitatum: & paulo poſt. vtrum lar ſit in larua nomine deum manem vocant. Maiores maiorum, pro ijs qui nos præceſſerunt: ſicut minores pro illis qui nos ſequuntur. vtrumq; numero ſingulari caret: quia de pluribus ſemper illo modo loquimur. Natales natalium, pro generis nobilitate. vt putauit Diomedes vel potius vt Valla pro conditione naſcendi, nam in ſingulari diem natalitium ſignificat. Optimates optimatum, & dicuntur principes ciuitatis ſi boni ſunt ciues in republica. Penates penatium, pro dijs priuatis cuiuſq; domus aut ciuitatis aut gentis. Poſteri poſterorum, pro nepotibus & ijs qui nos ſequentur. alias poſterus poſtera poſterum, integrum eſt pro re ſequenti. Primores primorum, pro principibus ciuitatis. Horatius primores populi diripuit populumq; tributum. Sillius tamen libro vndecimo punicorum ſingulariter dixit exciſſum primori in parte Saguntum. Proceres procerum, pro principibus ciuitatis, Iuuenalis tamen in ſingulari dixit: agnoſco procerem ſalue getulice. Pugillares pugillarium, pro tabellis ſcriptorijs quæ quia plures ſunt merito pluraliter declinantur: alioqui hic hæc pugillaris declinatur pro re quæ pugillo continetur. aut pugilli magnitudinem æquat. Quirites quiritum, pro Romanis a quirino hoc eſt Romulo dicti. a poetis tamen in ſingulari dicitur in obliquis maxime. vt apd' Horatium prima epiſtola, & amici dona quiritis, & apud Perſium, heu. ſteriles veri quibus vna quiritem vertigo facit. Sales ſalium: pro facetijs. Lucanus in ſecundo, non ſoliti luſere ſales: & Iuuenalis, & ſalibus vehemens intra pomeria natis. in hac quoq; ſignificatione dixit Terentius in eunucho, qui habet ſalem qui in te eſt. Superi ſuperorum. pro dijs ſuperis ſicut dicimus inferi inferorum, pro inferis dys. alioqui ſuperus ſupera ſuperum declinatur. Vepres veprium, autores in numero plurali tantum reperiri dixerunt. Ouidius tamen ſingulari vſus eſt ablatiuo, & quod plus eſt. Columel. libro duodecimo dixit manifeſtum eſt hunc veprem interiri non poſſe.

lumus, vt cum dixi vinum ſimpliciter; omne vinum ſignificaui. Cum vero dixi vina in plurali multas vini diuerſitates puta falernum; albanum; fundanum; ſignaui.

Maſculina ſingularicarentia.

Antes antium. Artus artuum.
Cancelli cancellorum. Cani canorum.
Carceres carcerũ. Caſſes caſſium.
Codicilli codicillorum.
Cœlites cœlitũ.
Faſti faſtorum; vel faſtus faſtuum.
Fori fororum. Furfures furfurum.
Inferi inferorum.
Loculi loculorum.
Liberi liberorũ. Lemures lemurum.
Manes manium. Maiores maiorum.
Minores minorum.
Natales natalium. Optimates optimatum.
Penates penatium. Poſteri poſterorum.
Primores primorũ. Proceres procerum.
Pugillares pugillarium.
Quirites quiritum. Sales ſalium.
Superi ſuperorum.
Vepres veprium.

¶ Fœminina ſingulari numero carentia. argutiæ.arũ. Phocas in hoc ordine poſuit. Apu.tñ in.ſ.meta.argutia inquit nulotici calami ſcripta, & ab eo diminutiuũ fecit. Gel'.argutiola lib.ij.argutiola quippe hæc (inquit) friuola & inanis eſt. Antiæ arũ. Apule.in meta.crines, inquit, Appollinis præmulſis antijs. Aedes.iũ. p priuata domo, nã in ſingulari tẽplũ ſignificat. vñ ſemp additur cui⁹ dei eſt, aut cõſecratio, vt ædes caſtoris ædes ſacra. Antẽnæ.arũ q̃q̃ Hier.ĩ epla ad Heliodorũ dixit, & antẽna crucis figatur in frõte. Bigæ.rũ. quadrigæ.arũ. addit etiã Phocas trigæ.arũ. Pli.tñ.lib.xxxv. biga dixit in ſingulari. Euclides, inquit, pinxit bigã regis cũ victoria. & Papi.xij.the. tenuauerat aera biga. Quadrigas quoq; & ſi Cæſar lib.de analo.ad Ciceronẽ, referẽte Gellio, dicat ſemp nũo pluratiuo dicẽdas eſſe. Pli. tñ li.xxxiiij. quadriga, inqt, regitur ab alcibiade. Et in eodẽ diminutiuũ ptulit dicens. leua trib⁹ digitis quadrigulã tenuit. & in li.digeſt.de legatis tertio. l. peculiũ quadrige legatũ equo poſtea mortuo. Gel'.l.xxviij. qd' vnũ rariſſimũ vi debatur inuenimus quadrigã nũero ſingulari dictam in.l.ſatyrarũ Varronis qui inſcriptus eſt Demetrius. Copiæ.arũ. p exercitu teſte Valla nũro ſingulari caret. nã Virg. qd' dixit in.ij.æñ. reſpicio, & ſit me circũ copia luſtro, ibi etiã Seruius notat quaſi autoritate ſua fretus de exercitu copiã in ſingulari dixit, cum copias de exercitu nũro plurali dicam⁹, vt Saluſt. memorare poſſum quib⁹ in locis maximas hoſtiũ copias pplo roma. parua manu fuderit, ſed Virg. excuſare poteſt metri neceſſitas, quoniam copiæ.arũ. in plurali carmẽ heroicũ nõ recipit Cunæ.arũ. Phocas & Diom. ĩ hoc ordine poſuerunt. ¶ Cerimoniæ, arũ. Diome. etiã poſuit: Cicero tñ in.ij.de legibus, magnã inquit religionẽ cerimoniamq; declarat, quãq̃ Frõto apud Gel'.li. xviij. dicat ſcriptores veteres nũq̃ cerimoniã ſingulari numero appellaſſe. Diuitiæ.arũ. delitiæ.arũ. a Phoca & Diome. inter ſuperiora numerãtur. ſed quẽadmodũ ſupra diximus, delitiæ & delitia & delitiũ in ſingulari habuit. Diræ. arum, furiæ.arũ. & Eumenides ſemper in numero plurali reperiũtur, qa triplices ſunt quẽadmodũ & gratiæ: niſi de vna illarũ loq̃ris. Verg.in.iiij.æñ. vltriceſq; ſedẽt in limine diræ, & ibidẽ heu ferijs incẽſa feror, atq; etiã ebidẽ. Eumenidũ veluti demẽs videt agmine pẽthe⁹. Excubiæ.arũ. exuuiæ.arũ exeqæ arũ. a Phoca & Diome. & Frõtone ĩ hoc nũro ponũtur. Verg.ĩ.iiij.æñ. excubias diuũ æterna., & ĩ eodẽ, dulces exuuiæ dũ facta deuſq; ſinebãt. & in.vij. at pius exequijs Aeneas rite ſolutis. Ambro. in euãg. Lucæ cap.xij. nõ enim ſolicitã deus curæ numerãtis intẽdit excubiã, in ſingulari dicit. Feriæ.arũ. a Phoca & Diome. & Gellio nũq̃ niſi in pluratiuo nũero efferri dicũtur. noſtri tñ aliter accipiũt. cũ dicũt, feria ſecũda: feria.iij. feria, iiij. Facetiæ.arũ. Phocas inter hæc numerat. Diome. fores, ium. Hora tñ in.ſ.ſer. dixit excluſus fore cũ Lõgarenus foret intus. Fortunæ.arũ. p diuitijs ac fortuna proſpera. vt apud Terẽ, in andriã. laudare oẽs fortunas meas, in ſingulari media eſt. & ad bonã & ad malã. Genæ.arum. Phocas enter hæc poſuit. Diomedes vero gingiuæ.arũ. poſſis tñ ſi opus fuerit dicere hic habet genã dextrã eminẽtiorem ſiniſtra, & Iuue. dixit frãgendus miſero gingiua panis inermi, atq; eius diminutiuo Apulei⁹. p magia eſt vſus cõplanatorẽ (inquit) tumidæ gingiuulæ, Quod vero Cæſar in libris de analogia. atq; Diomedes & Phocas inimicicias in plurali tantũ diclinari putãt. ego nõ video cur nõ cadẽ rõne dicamus inimicicia, qua inſcitiã, impotentiã, iniuriã, vt Cice. thuſ.iiij. dixit inimicicia eſt ira vlciſcendi tẽpus obſeruans, atq; ibidẽ ſæpe ſingulari vtimur numero. Illecebræ.arũ. ab omnibus grãmaticis fere ponũtur ĩ hoc ordine. Cice. tñ in.ſ.de legib⁹ dixit, q̃ & ſi eſt illecebra turpitudinis. & Gel'.li.ij.cũ audiẽdi quadã illecebra induit. Plau. in aſinaria illecebra exijt tandẽ. Inducia, arũ. inſidiæ.arũ. Idus, iduum quẽadmodũ & calẽdæ.arũ. & nonæ.arũ. ſemper pluratiua reperiũtur. Latebræ.arũ. Phocas ſuperioribus annumerat. Cicero tñ in epiſtola ad Appiũ ne in tabellæ quidẽ latebra abſcõditã maliuolentiã, & Gel'.lib.xj. dixit impunitatẽ ex ea latebra ſperarẽt. Lactes.iũ. p inteſtinis hoĩm atq; ouiũ p quas labitur cibus. vt ſupra ex Plinij verbis annotatũ eſt cũ de hoc nomine lac diſſerebamus. Litteræ.arũ. pro epiſtola. vt dicit Diomedes. numero tantũ plurali vtimur, excuſantur tñ poetæ carminis neceſſitate. vt Oui. in epiſtola briſeidis, quã legis a rapta briſeide littera venit. vnde fit, vt quia heroicũ atq; elegum carmen, litteræ, arum. in plurali nõ recipit. frequentius vtamur eius diminutiuo litterulæ, arum. Minæ. arum. manubiæ. arum. ſemper pluratiuo reperiuntur, quẽadmodum. & nundinæ nundinarum, & nugæ nugarum, & nuptiæ nuptiarum. Nam næniæ. arum. & nares narium. etiam in ſingulari declinantur aliquando. Hora.ſ. epiſtola, an puerorum næniæ, quæ regnum recte facientibus offert. & in odis: dicetur merita nox quoq; nænia. Ouidius.v. meta. acta retro naris, medioq; eſt fixa palato. Opes opum. pro diuitijs. nam in ſingulari opis: opem. ab ope. vt infra dicetur auxilium ſignificat. Palæ palearum, quod & ſi a grammaticis inter nomina pluratiua ponitur. Vergilius tamen in ſingulari eo vtitur. primo georgi. ait pinguis paleæ terit area culmos. vbi Seruius notat paleam dictam eſſe ſingulari numero contra artem, quia vt dicit quæ ex pluralibus conſtat, numeri ſunt tantum pluralis. vt cancelli, bigæ, ſcopæ. Preſtigiæ. arum. phalere. arum. plagæ plagarum. pro reti. primitiæ primitiarum. huius eſſe ordinis. Diome. & Phocas teſtantur. nam quod Ouidius. xij. meta. dicit primicium torrem, ab eo quod eſt primi cius. a. um. adiectiuum ſubſtantiue tamen exceptum pro re primicia primiciæ primiciarum declinatur.

¶ Fęminia ſigl'ari carẽtia.

Argutię, argutiarũ.
Antiæ antiarum.
Antẽnę antennarum.
Aedes ædiũ. Bigę. arũ.
Calendæ calendarum.
Cerimoniæ. arum.
Copiæ. arũ. Cunæ. arũ.
Diuitię diuitiarum.
Direę. arũ. Excubię. arũ.
Exuuię exuuiarum.
Exequię exequiarum.
Ferię. arũ. Facetię. arum
Fortunæ fortunarum.
Genæ genarum.
Gingiuæ gingiuarum.

Inferiæ inferiarum.
Inimicicię inimicitię. arũ.
Illecebre illecebrarum.
Indutiæ indutiarum.
Inſidię. arũ. Idus iduũ.
Lactes. iũ. Letebræ. arũ.
Litterę. arum. Minę. arũ.
Manubiæ manubiarũ.
Nares nariũ. Nenię. arũ.
Nonę. arum. Nugę. arũ.
Nundine nundinarum.
Nuptiæ nuptiarum.
Opes opum. Paleę. arũ.
Plagæ plagarum.
Præſtigiæ præſtigiarum.
Primitiæ primitiarum.

Quiſquiliæ.arum.pro purgamento atq; re parui aut uullius præcij: & quæ proijcienda eſt quaſi inutilis. Apule.i.meta. at has quiſquilias quanti paraſti: de piſcibus minimi præcij dixit: quiſquiliam vero pro arbuſcula ſiue frutice: quæ coccũ pro creat, dixit. Pli.l.xvj.omnes (inquit) has dotes ilex ſolo prouocat cocco, granum hoc primoq; ceu ſpecies frutices paruos aquifoliæ ilicis, quiſquiliam vocant. Reliquiæ.arum. ſuperioribus a Phoca additur. Apul. tamen pro magica dixit. couerrito rem pridianæ reliquiæ: ne qua viſatur tetra labes ſordium, ſed poteſt excuſari quia eſt carmen. nam in proſa oratione vix dici poſſet. Sortes.ium pro oraculo atq; deorum reſpõſo a Diomede & Phoca inter hæc nomina ponitur, in ea tamen ſignificatione etiam ſingulariter dictum eſt illud ex actibus apoſtolorũ: cecidit ſors ſup matthiã. i. ſpũſſancti oraculũ, quo apoſtolus eſt declaratus: neq; enim de tanta re viri ſanctiſſimi ſortirentur, ſed potiꝰ expectare debuerant, quæ in ea re diuina erat volũtas. Sordes.ium. pro auaricia & immundicia. Scopæ.arũ. & ſcalæ.arum. Cæſare, Gellio, Phoca, Diomede & Seruio, inter pluraliter declinata numerantur. Hiero. altero vſus eſt in ſingulari in Eſaia. altero in lib. Gẽ. iureconſultus in dige. titulo de furtis. l. ſit prius arma rium (inquit) vel ſcalam. Suppetie. arum. immo vero ſuppetias tantum in accuſatiuo plurali cum his verbis fero & mitto, vt Valla putat. Cæſar etiam in comẽ. cum venio venis iunxit dicẽs auxilia magna equitatꝰ oppidanis ſuppetias venire. Sẽtes.ium. tenebræ.arum. thermæ.arum. trichæ.arum. valuæ.arum. nunq; niſi in nũero multitudinis reperiũtur. ¶ Neutra ſingulari carẽtia, Arma.orũ qd' ideo Priſcia. numero ſingulari ea rere putat, q, varias res hoc nomẽ ſignificat: quarũ ſingula habẽt ſua noĩa, vt ſcutũ. galea. tibiale. Caſtra. orũ p exercitu, aut exercitus ſtatiuis: qd' etiã de ſimilibꝰ eſt dicẽdũ, vt æſtiua. orũ. hiberna. orũ. ſtatiua. orũ. Caſtrũ i ſingulari idẽ eſt qđ caſtellũ, vt apđ Verg. in. vj. caſtrũ inui bolãq; corãq; Crepundia. orũ. cibaria. orũ. quorum prius iuter huius ordinis nomina poſuerunt Diomedes & Phocas: poſterius diomedes tantũ, quemadmodũ & exta extorũ Phocas ſolus. Cunabula. orum. incunabula. orũ. ſemper pluralia reperiuntur, & ilia iliũ: nam quod Seruius dicit, hoc ile ilis in ſingulari declinari. nõ magis reperitur in vſu quã q, Marylus mimographus eodem Seruio referente ad fabulã alludens dixit, tu vt Hector ab ilio nunq; diſcedis. Iuga. orum. pro montiũ ſummitate. Verg. tamen lib. vj. voc ſuperate iugũ dixit Iuſta. orũ. pro exequijs numero ſingulari caret. Flaccus in. v. argonauticæ. tum comiti pia iuſta tulit. Saluſt. in iugur. poſtq; illi more regio iuſta magnifice fecerant. Luſtra, orum. pro ferarum atq; meretricum latibulis, Verg. ij. georg. non abſunt illi ſaltus ac luſtra ferarum. pro lupanari apud Plautum q; ſæpiſſime in ſingulari vero quattuor annorũ ſpacium ſignificat quæ græce dicitur olympias. Moenia. ium. magalia. ium. & mapalia mapaliũ, ſemper pluralia ſunt. Præcordia. orum. nõ præcordiũ ſic enim apud Celſum legitur ſemper, vt lib. i. Qui crudũ (inquit) ſine præcordiorũ dolore ructat, & diuus Thomas in hymno, & ex præcordijs ſonent præconia. Spolia. orũ. licet Verg. in ſingulari ſpoliũ dixerit. Serta. orum. pro corona ex floribus. ſeria. æ. in ſingulari poſuit Cato. de re ruſt. pro herba quã græci melilothon medici ſertulam campanã vocant. Ait nãq; iris aridæ contuſæ heminam & ſertã campanicã. Sponſalia. orum. vel ſponſalium Gell. lib. iiij. hoc ius ſponſaliorum obſeruatũ dicit, & de ſponſalibus eſt titulus apud iureconſultos. Tripudia. orum. teſqua. orum. tempe indeclinabile ſicut. tot. quot. & pondo cuius ſingulare, vt Phocas dicit in libra effertur. Itaq; dicimus vna libra, & nõ vnum pondo: & econtrario duo & tria pondo: non duæ, aut tres libræ. Feſtorũ quoq; nomina, vt ſaturnalia. orũ. vel ſaturnaliũ, ſed quẽadmodũ Macrob. in. j. ſatur. deducit in genitiuo plurali frequentius vtimur ſecunda declinatione, in datiuo & ablatiuo frequentius tertia. Nã ſaturnaliũ & ſaturnalijs vix poteſt dici. at vero ſaturnaliorum & ſaturnalibus fere ſemp. Verrius Flacus ſaturnaliorũ (inquit) dies apud græcos quoq; feſti habentur. Atq; iterum de conſtitutione ſaturnaliorum ſcripſiſſe arbitror. Item Iulius Modeſtus de feriis ſaturnaliorũ (inquit) feriæ. Hor. ij. ſer. quid fiet? ab ipſis ſaturnalibus huc fugiſti. Eadem ratiõe Saluſtius apud Gell. lib. iij. hiſtoriarũ bachanaliorum dicit, cuius ſingulare Plautus in bacchidibus ptulit dicẽs, quia bacchis bacchas metuo & bacchanal tuũ. Maſurius quoq; ſabinꝰ vinaliorum (inquit) dies Ioui ſacer eſt, & Valerius Antias, agonaliorum repertorem Numã pompilium refert. Eodem præterea modo quinquatria. orum. quinquatribus. Hora. ij. epiſtolarũ. feſtis quinquatribus olim. & Iuue. totis quinquatribus optat. Cicero in epiſtolis ad Cælium. ita tumultuoſæ concliones: ita moleſtæ quinquatrijs afferebantur, niſi forte mendum eſt qui in quatrijs pro quinquatribus. at vero econtrario dicimus potius floralium quã floraliorum: liberalium q̃ liberaliorum, lucarium q̃ lucariorum. Varro ferialium (inquit) dies a ferendis in ſepulchra epulis dicti, & idem alio loco, floralium, non floraliorum dixit. Maſurius quoq; Sabinus, liberalium (inquit) dies a pontificibus agonium Martiale appellatur, & idem alio loco, eam noctem deinceps in ſequentem diem q̃ eſt lucariũ, erãt aũt lucaria feſta: in quibus fiebãt lucorũ ſacra.

Quiſquiliæ.arum.
Quadrigæ.arum.
Reliquiæ reliquiarum.
Scalę.arum. Sentes.ium.
Sortes.ium. Sordes.ium.
Scopæ ſcoparum.
Suppetiæ ſuppetiarum.
Tenebrę tenebrarum.
Thermæ thermarum.
Tricę.arum. Valuę.arũ.
¶ Neutra ſingularia carentia.
Arma.orũ. Caſtra.orũ.
Crepundia crepundiorũ
Cunabula cunabulorũ.
Cibaria. orũ. Exta. orũ.
Incũabula ĩcunabulorũ.
Iuga.orum. Iuſta.orum.
Ilia ílium. Luſtra.orum.
Magalia.íũ. Mapalia.íũ.
Mœnia mœnium.
Præcordia p̃cordiorum.
Serta.orũ. Spolia.orum.
Sponſalia ſpõſaliorum.
Tripudia tripudiorum.
Teſqua indeclinabile.
Tempe indeclinabile.
Tot indeclinabile.
Quot indeclinabile.
Pondo indeclinabile.
Feſtorũ quoq; noĩa. vt.
Saturnalia ſaturnaliorũ.
Bacchanalia.orum.
Vulcanalia.orum.
Neptunalia.orum.
Lupercalia lupcaliorum.
Quinquatria.orum.
Agonalia agonaliorum
Vinalia vinaliorum.
Dyoniſia dyoniſiorum.
Et ſimília quæ omnia fere & in.ium.

¶ Libri quoq; eorum, vt rhetorica rhetoricorum, nam ſi de arte rhetorica plures libri partiales ſunt: rhetoricorum inſcribuntur in numero multitudinis, ſin tamen eſt tantum vnus: rhetoricus potius in ſingulari, dicitur. Sic enim citare ſolemus Ariſtotelē in rhetoricis ad Theodectem: & in rhetorico ad Alexandrum quia nomine illius tres libros de arte rhetorica ſcripſit; ad hunc vero vnum duntaxat libellum. Duos præterea quos de re familiari libros ſcripſit œconomicorum appellauit. at vero Xenophon qui ea de re vnum compoſuit œconomicon inſcripſit, vt Hieron. in Euſebij interpretationem de temporibus: cum Aratum (inquit) hexametris verſibus Romanum feciſſet: in Xenophontis œconomico luſit. Sic præterea dicimus bucolica Vergi. quia decē ſunt. & georgica quia quattuor libros opus illud continet. at vero cum de vno loquimur dicemus & citabimus Vergil. in. prima. vel ſecunda bucco.

Libri quoq; eorum qui græce, aut ad imaginē grę corum opera ſua inſcripſerunt, vt rhetorica rhetoricorum œconomica œconomicorum, ethica ethicorum; bucolica bucolicorum.

Communia trium generum ſunt nomina numeralia, carentq; numero ſingulari, vt duo duæ duo. tres & tria quattuor; quinq;, ſex, & quæ ſequuntur præterquam vnus vna vnum, quod caret numero multitudinis; niſi cum iungitur nominibus pluraliter declinatis. Sunt autem omnia indeclinabilia vſq; ad centum prętērq; tria illa, hoc eſt; vnus vna vnum, duo duæ duo; tres & tria.

¶ Communia trium generum, carent etiam numero ſingulari nomina numeralia, præterq̄ vnus, vna, vnum. quod caret numero multitudinis, niſi cum iungitur nominibus pluraliter declinatis. Saluſtius in catilinario, hi poſteaq̄ in vna mœnia conuenere. Idem in Iugurtha, vbi vnæ & alteræ ſcalæ comminutæ ſunt, & in digeſtis titulo de damno infecto. l. ſi ædibus, & ſi vnas inquit ædes conues, nam vt ſupra dixìmus mœnia. ſcalæ. ædes. pluraliter declinantur.

Singulari præterea numero carent nomina diuidua ſiue; per certos numeros diſtributiua vt ſinguli ſingulæ; ſingula; bini; binæ; bina; terni; ternæ; terna; quaterni; quaternæ; quaterna; quini queni; quinquenæ; quinquena; ſeni; ſenæ; ſena, ſepteni; ſeptenæ; ſeptena; octoni; octonæ; octona; noueni; nouenæ; nouena; deni, denę; dena.

¶ Nomina quoq; diuidua ſiue in ſingulos diſtributiua carent numero ſingulari, vt ſinguli ſingulæ ſingula, bini binæ bina. &c. vt ſi dicas pdices eunt ſingulæ. aut binæ. aut ternæ. dicis q, quælibet incedit ſingularis aut ſolitaria. aut quælibet duæ, aut quælibet tres incedunt. aut ſi rurſus dixeris ciuibus diſtribuuntur ſinguli aut bini. aut terni aurei, dicis q, cuilibet ciui datur vnus aureus, aut duo aurei, aut tres aurei. Poetæ tamen aliquando ponunt diſtributiua pro numeralibus. Vergi. ęneidos, bina manulato criſpans haſtilia ferro. bina dixit pro duo. & Lucanus in. viij. gurgite ſepteno dixit, pro ſeptem gurgitibus. Iunguntur etiam huiuſmodi nomina diſtributiua nominib9 pluraliter declinatis eo modo quo vn9: vna: vnum, cum pluraliter declinatur. vt Cicero. binas litteras tuas accepi. & Vergil. viij. ęneidos, terna arma mouenda. ter loco ſternendus erat.

Nomina certis caſibus deficientia.

Vocatiuo carent nomina interrogatiua, vt quis? qualis? quantus? cum interrogatiue proferuntur. Et infinita, vt quidam; aliquis. Et nomina relatiua vt qui; qualis quantus cum aliquid referunt. Et nomina negatiua vt nullus; nemo. Et diſtributiua, vt ambo, vterq; & quę ſupra memorauimus diuidua vt bini; binæ; bina; terni; ternæ; terna.

Os oris, ius iuris; rus ruris, æs æris; mare maris; & nomina quintæ declinationis; præterq; hic dies. & hæc res genitiuo datiuo & ablatiuo numeri pluralis deficiunt.

¶ Nomina certis caſibus deficientia. dictum eſt hucuſq; de nominibus integris aut altero numero deficientibus, nunc de illis agit: quæ certis caſibus deficiunt, dicitq; in primis q, nomina interrogatiua, & infinitiua, & relatiua, & negatiua, & diſtributiua, ſiue diuidua carent vocatiuo. Omnia enim hæc vocatiuū habere non poſſunt: quia vt Priſcia. ait vocatiuus ad aliquam præſentem perſonam atq; finitam fit. ad quam ſermo dirigitur. Ius iuris. q, hæc quattuor nomina cū nominibus quintæ declinationis præterq̄ hic dies hæc res cærent genitiuo datiuo & ablatiuo pluralibus. Plinius tamen iunior: in epiſtolis fontibus. ruribus. & agro dixit. Vergil. viij. ęneidos. componens manibuſq; manus atq; oribus ora. & rurſus libro. x. quinquaginta oribus ignem pectoribuſq; arſiſſe. In genitiuo etiam plurali orium dixit Plinius libro. xx. vitia inquit orium ſanare affirmat. Aes æris æribus. Politianus dixit in ruſt. & tundunt æribus æra. Cæſar in commen. paulo latiores (inquit) q̄ quibus in reliquis maribus vtimur. Eiſdem quoq; caſibus deficiunt nomina quintæ declinationis. neq; enim dicimus ſpecierum ſpeciebus, facierum faciebus. q̄q̄ apd antiquos & antiquarios legamus hæc & alia huiuſmodi. Apuleius in libro de Mundo. perſeuerantia (inquit) amicitiæ inter ſe dedit elementis ſpecierum ipſarum partitio. Cato Cenſorius apud Priſcianum, earum facierum ſigna doni pro ſuppellectili ſtatuere, iuniores quoq; non dubitant dicere faciebus & ſpeciebus. quod Cicero reformidat. ſcribit enim in topicis. in diuiſione formæ ſunt quas græci ideas vocant: noſtri ſi qui hæc forte tractant ſpecies appellant. non peſſime id quidem ſed inutiliter ad mutandos caſus in dicendo. nolim enim niſi latine dici poſſit ſpecierum & ſpeciebus dicere: & ſæpe his caſibus vtendum eſt. at formis & formarum velim.

¶ Satias & ſaties.nam vtrumq; legitur. nominatiuũ tantum ſingularem habere dicit Phocas.Sil.iiij.puni.nec finis ſaties ve noui ſed ſanguinis ardor. & Gell.li.vij,quorum ſatias nunq̃ eſt. Accuſatiuum tamen ſecuti proportionem fecimus in quodam diſticho in quo ſolonis celebrem ſententiam complexi ſumus.diuitiæ gignunt ſatiem,ſatieſq; ſuperbum. ¶ Præſto quoq; pro eo quod eſt pæſens Valla dicit ſemper iungi verbo ſum,es, fui,in vtroq; numero in ratione ſuppoſiti. Cice. pro murena laborauit.præſto multis fuit. Idem ad herẽnium. hirundines æſtiuo tempore præſto ſunt : hyeme pulſæ recedunt. Memini me tamen legere in actõ præſto cum infinitiuo huius verbi ſum,es.fui cõſtructum,idq; notauerã opinor in epiſtolis familiaribus Ciceronis. ¶ Expes p eo qd' eſt ſine ſpe nominatiuũ habet & cõſequẽter vocatiuũ tantũ.Hora in poe.qd hoc ſi fractis enatat ſpes nauibus. ¶ Fors nãtiuũ habet & vocatiuũ & ablatiuũ tãtũ.In ntõ ab Auſonio inter monoſyllaba numerat tur.Teren.vocatiuũ poſuit dicẽs.o fors fortuna Ver.ſ. eñ.ablatiuum.forte ſua lybicis tẽpeſtas appulit oris. ¶ Vis gtõ & dtõ caret.in ntõ Verg.ſ.Geor.ni vis hũana quotãnis. & Salu.in Catil.oĩs nr̃a vis in aĩo & in corpe poſita eſt.Ver.vi.æñ.nec vim tela ferũt.Et in.ſ.vi ſuperũ & ſæuæ memorẽ Iunonis ob iram. In numero multitudinis vires viriũ viribus vires o vires a virib9 dicimus,ſed an ſit a prima poſitione nominatiui ſingularis hoc eſt vis,an nomẽ p ſe pluraliter declinatũ:ſiue ab alia poſitione numeri ſingularis quæ nõ ſit id vſu grãmatici dubitare videntur.nã Lucre.antiquitatẽ ſecutus has vis in plurali dixit. ¶ Tabi a tabo.Phocas & Diom.hoc nomẽ ablatiuũ tantũ habere dicunt, & re vera genitiuũ nõ memini me legere.Tabes vero in ntõ actõ & abltõ tantũ reperi.itaq; ſi gtõ eſſet opus potius vteremur tabi quã tabis dtũs a neutro eſt.Ditionem a ditione. hæc tria nomina duos tantũ habere caſus accuſatiuũ & ablatiuũ numeri ſingularis, Diomedes & Phocas teſtantur. Ditionis tamen in gtõ & ditioni in dãtiuo frequẽter vtitur Hiero.in interpretatione ſacrarũ litterarum quẽadmodũ Geñ.cap. xxxvij.nunquid rex noſter eris aut ſubijciemur ditioni tuæ.Lateres quoq; & lateribus vtitur.Pli lib. xxxv. lateres inquit non ſunt e ſabulo, & ibidem, luto & lateribus crudis extrui quis ignorat? Idem quoq; ab eo quod eſt vicẽ a vice in plurali dicimus vices vicium vicib9. Tantũdem a tantum & dem particula cõpoſitum in ntõ gtõ & actõ ſolũ reperitur. nemo enim tãtodem dixit,at tantidẽ ſæpe reperies.vt apud Teren.in adel. tantidem emptam. & in digeſtis titulo de diuor. tantidem æſtimata redderes.

Satias vel ſaties tantũ ntm̃ ſingularem habet.
Preſto ntm̃ vtriuſq; numeri tantum habet.
Expex o expes ntm̃ & vctm̃ tantum habet.
Fors o fors a forte nominatiuum,vocatiuum & ablatiuum habet.
Vis. vim. o vis.a vi. nominatiuum; accuſatiuum; vocatiuum & ablatiuum tantum habet;in plurali vires virium viribus; integrum eſt;ſue ſit a vi ſiue aliunde.
Tabi a tabo genitiuũ & ablatiuũ tantum habet.
Ditionem a ditione. Laterem a latere. Vicem a vice,actm̃ & ablatiuũ ſingularem tantum habet. In numero plurali integra ſũt duo poſteriora.
Tantundem & tantidem ntm̃ gtm̃ & actm̃ ſingularis tantum habet.
Omacte macti; vctm̃ vtriuſq; numeri tãtũ habet.
Sponte.Impete,Obijce.Natu.Diu.Noctu.Ablatiuum ſingularis numeri tantum habent.
Suppetias & inficias accuſatiuum pluralem tantum habent.

¶ O macte.eſt autẽ mactus vt ſic dixerin autore Feſto magis auctus,ſed nunquam reperitur niſi in vctõ cum exortatione quadam ad virtutem & gloriã.Verg.ix.æñ.macte puer virtute noua ſic itur ad aſtra. & Hor.in.ſ.ſer.macte virtute eſto inquit ſententia dia Catonis. & in plurali.Pli.lib.ij.macti ingenio cæli interpretes. ¶ Sponte ablatiuũ tantũ habere Phocas dixit.Verg.ij.geor.ſponte ſua veniũt.vbi ſeruius dixit:nomẽ eſſe non aduerbiũ.quia iunctũ eſt ei genus cum dixit ſua. Sed & Gell.lib.xij.genitiuũ poſuit dicens.ſpontis ſuæ mortẽ. & Colume.lib.xij. de ruſt.neq; ſuæ ſpontis aquam miniſtrare patitur. Spons quoq; in nominatiuo Auſonius poſuit inter monoſyllaba.Impete idem Phocas & cum eo alij complures grammatici in ablatiuo tantum plurali poſuerunt. Oui.iij. met.impete nunc vaſto ceu concitus imbribus annis fertur. Idem in.viij.ſic impete vulnificus ſus fertur.genitiuum etiam protulit Sillius lib.vi.punico. nec fruſtra rapidi ſtimulante dolore fuiſſet impetis. & Lucretius lib.i.ablatiuum pluralem poſuit dicens.quãlibet in partem tradunt res anteruuntq;impetibus crebris. Natu quoq; quod videtur eſſe ab eo quod eſt natus,in ablatiuo tantum reperitur.vt cum dicimus grandis natu,maior natu.minor natu..pro eo quod iſt ætate.Obijce inter ablatiuum tantum habentia poſuit Phocas in numero ſingulari.Sillius tamen lib.iiij.puni.dixit in accuſatiuo plurali: & firmos certant obijce arceſere ſilua. & ablatiuum eiuſdem numeri.Verg.poſuit.ij.geor.dicens.qua vi Maria alta tumeſcãt obijcibus ruptis.Noctu,diu.qui caſus ablatiui nõ ſunt a nox & dies,ſed ab alia forſan poſitione venerunt: quæ in vſu non eſt,ſed neq; ſemper aduerbia ſunt: quamuis aliquando aduerbialiter poſita reperiantur.Ennius apud Gellium.qua galli furtim noctu ſumma arcis adorti mœnia cõcubia.ex duobus igitur adiunctis noctu & concubia colligitur noctu eſſe nomem. Idem quoq; in.iij. annalium.hac noctu filio pendet hetruria tota. & etiam quadrigarius apud eundem Gellium.ſenatus de noctu plurima conuenire & noctu multa domum demitti. Illud adhuc quod omnem ſuperat antiquitatẽ reperi in quadam lege.xij.tabularũ.Si nox inquit furtũ factũ ſit,ſi ira aliquis occiſit,iure cæſus eſto.nox poſuit pro noctu vel nocte.De diu non ita ſuccurrit exemplum,vt ex adiunctis poſſit oſtendi eſſe nomẽ.nam illud Saluſt.diu noctuq; laborare: & illud Gell.lib.xvi.fumare noctu etiam flammigare.Ser.in primo geor.aduerbia eſſe dicit. ¶ Suppetias & inficias,vt ait Valla,ſemper in accuſatiuo plurali reperiuntur,ſed illud conſtructũ fere cum his verbis fero, mitto,eo, venio.hoc vero cum eo is tantum.Plau.tamen in epidico.auxilia inquit & ſuppetiæ mihi ſunt domi.Inficias ire idem eſt quod inficiari & negare.

¶ Grates ī plurali tātū reperitur: nemo tñ vnq̄ legit gratiū et gratibꝰ: ſed grates. Verg. j. æñ. grates pſoluere dignas, & ſi dixeris magnæ grates hñdæ ſūt bñfactori q̄q̄ Laurētiꝰ hoc nomē poeticū eſſe dicit. et ſic Cicero in. vj. de repub. ſcripſit: grates tibi ago ſumme ſol. ¶ Opis opē ab ope gtūm, actūm, ablt̄um ſinglaris nūeri habet ꝓ eo qđ eſt auxiliū. Verg. j. æñ, nō opis eſt noſtræ Dido, & in. ij. nec ſpes opis vlla dabatur. In plurali vero ꝓ diuitijs vt Auxilio tutos dimittā opibuſq; iuuabo. Ops opis eſt cybele Saturni vxor. Opis opis nympha, de qua Ver. iiij. geor. atq; ephyre. atq; opis. Idem. xj. æñ. velocē interea ſupis in ſedibꝰ opim. ¶ Verbere ab eo qđ eſſe debuit verber, eris. tātū in ablt̄o nūeri ſinglaris reperitur, nā in plurali verbera verberum verberibus integrū eſt.

Grates nominatiuum accuſatiuum & vocatiuum
numeri pluralis tantum habet.
Opis opem ab ope ntō dtō & vocatiuo caret.
Verbere ablt̄m in ſingulari tantum habet; in plurali vero verbera verberum integrum eſt.

De Præteritis verborum.

Caput. iiij.

COmpoſiti formam ſimplex & compoſitiuum
Simplicis obſeruat verbum; quod ponis vbiq;.
Præter venundo, circundo, do quoq; peſſum.
Ado compoſitum declinat tertia; iunges
Quodlauo; qđq; cubo cōponēs mittit in. umbo.
Et mico dat micui: ſed dimico mittit in. aui.
Dat maneo manſi. ſed, in. e. pro; pre. minui; dant.
Atq; oleo dat. ui. Sed in. eui. compoſitiua.
Et cio vel cieo ciui: ſed compoſitiua
Semper ſunt quartæ. Lego legi; ſed tamen. exi.
Hæc tria dant intelligo; diligo; negligo tantum,
Dat ſapio ſapere. Sed reſipio reſipire.
Quod trahis a pario infinitum mittit in. ire.

De præteritis verborū. ca. iiij. ¶ Cōpoſiti formā ſimplex, qđ' in principio declinationis nominū propoſuit nomina ſimplicia ſequi rōnem compoſitorū, atq; ediuerſo compoſita rōnem ſimpliciū: idē quoq; nūc in declinatione verborum repetit, videlicet, q, verbum ſimplex ſeruat rōnem compoſiti, & econtrario compoſitū rōnem ſimplicis, vt ſi exploratū habueris qđ' impleo eſt ſcd'æ coniugationis: & facit in præterito impleui: intelliges etiā q, pleo ples: qđ' verbū nō eſt in vſu: fuit ciuſdem coniugationis: fecitq; in præterito pleui. Atq; ecōtrario ſi exploratū habueris q, ſono. as. qđ' eſt verbū primæ cōiugatiōis fecit in præterito ſonui: intelliges etiā q, inſono. as. verbū eiuſdē coniugatiōis: facit in præterito inſonui. Habet tñ hæc regula exceptionem, q̄ partim hoc in loco: partim in capitibus præteritorū & ſupinorū ſeq̄ntibꝰ explicāda eſt.

Principio itaq; excipiūtur cōpoſita ab hoc verbo do das. dedi. qđ' cū ſit primæ cōiugatiōis: oīa cōpoſita ab illo ſunt tertiæ, vt addo. is. addidi. trado. is. didi. pdo. is. pdidi. vendo. is. didi. credo. is. didi. ſequūtur tñ ſimplicis rōnem tria tātū venūdo. as. venūdedi, circūdo. as, dedi, peſſundo. as. peſſundedi. Compoſita quoq; a lauo lauas. qđ ē primæ cōiugatiōis oīa ſunt tertiæ, vt alluo. is. ui, perluo. is. plui. dilui. is. interluo, is. interlui. pluo. is. plui. Compoſita præterea a cubo cubas. quod eſt etiam primæ coniugationis ſi recipiunt. m. inter. u. & .b. hoc eſt ſi finiūtur in. umbo. omnia ſunt tertiæ, vt incumbo incumbis incubui. procumbo procumbis procubui, accumbo accumbis accubui. Quod ſi. m. non recipiunt, nihilominus ſequuntur ſimplicis rationem. vt incubo incubas incubui, & pro cubo procubas procubui, accubo accubas accubui. ¶ Et mico dat micui, hoc verbum mico micas in præterito fecit micui: & ab eo compoſitum emico emicas emicui. Luca. in primo qualiter expreſſum ventis per nubila fulmen emicuit. Dimico tamen: quod ab eo compoſitum eſt facit dimicaui, quod Priſcia, autoritate Liuij probat qui libro. xxiiij. ab vrbe condita ſcribit: iuſta quoq; acie & collatis ſignis dimicatum eſt, quod non potuit dici: niſi a dimico fuiſſet præteritum dimicaui & ſupinum dimicatum. Ouid'. tamen ſimplicis rationem ſecutus in. ij. elegiarum dixit: hac tibi ſit pugna dimicuiſſe ſatis. ¶ Dat maneo manſi. q, maneo manes facit in præterito manſi: quam rationem ſequuntur compoſita ab illo vt permaneo permanſi, remaneo remanſi. Quæ vero in compoſitione mutant. a. in. i. mittunt præteritum in. ui. ſyllabas, vt promineo prominēs prominui, emineo eminēs eminui, immineo immines imminui, præmineo præmines præminui. Præterita illa mittunt ſupina in. ſum. vt maneo in ſupino habet manſum. permaneo permanſum: remaneo remanſum, emaneo emanſum, hæc vero carent ſupinis, quod vero dixit ſed in. e. pro præ. intelligit quod compoſita a maneo cum illis præpoſitionibus (ſi modo mutant. a. in. i.) faciunt præteritum in. ui. ſyllabas. ¶ Atq; oleo dat. ui. q, oleo oles, vt infra dicemus, mittit præteritum in. ui. ſyllabas, tamen ab eo compoſita, maxime quæ mutāt ſignificationem, mittunt præteritum in. eui. vt adoleo adoles adoleui. aboleo aboles aboleui, ſoleo quod ab eo compoſitum videtur, ſolitus ſum vel ſolui triſyllabum fecit Saluſt. ij. hiſto. neq; ſubſidijs vti ſoluerat, a quo rurſus compoſitum obſoleo obſolui fecit. ¶ Et cio vel cieo, q, ab hoc verbo, cio cis, qđ' eſt quartæ coniugationis, vel cieo cies: quod eſt ſecundæ: omnia compoſita ſunt quartæ coniugationis, vt concio concis conciui. accio accis acciui, excio excis exciui, Plau. in milite. ego illum probe iam oneratum huc acciebo, dixit. Lego legi, q, hoc verbum lego legis, cum ſuis compoſitis mittunt præteritum in. egi. vt lego legi, perlego perlegi, relego relegi, colligo collegi. Tria tamen mittunt præteritum in. xi. intelligo intellexi, diligo dilexi, negligo neglexi. Quamq̄ Acmylius macer ſimplicis rationem ſecutus dixit, omnium noſtrum neglegerit autoritatem: pro neglexerit. ¶ Dat ſapio ſapere, q, hoc verbū ſapio, is. tertiæ coniugationis eſt, atq; ab eo compoſitum deſipio. is. deſipere, reſipio tamen autore Diomede, non reſipere ſed reſipire facit, at ſi per quartam verborum coniugationē declinetur. ¶ Quod trahis a pario, q, a pario, is. compoſita: q̄uis ſuum ſimplex ſit tertiæ coniugationis: ipſa ꝓ quartam declinātur, vt cōperio, is. cōperire. repio. is. repire, operio. is. opire. apio. is. apire.

¶ Quod ſi præteriū, q; verba cuiuſcūq; cōiugationis geminātia in præterito ſyllabas primas cū in cōpoſitione veniūt: amittunt ex illis priorē, vt ſpōdeo.es.ſpopōdi.reſpōdeo.es.reſpōdi deſpōdeo.es.deſpondi.pendeo.es.pependi.dependeo.es.dependi. tondeo.es.totondi.detondeo.es.detondi, pro quo antiquiores etiā detetōdi protulerūt. vt Varro detotōderat forcipibus. Sunt autem verba geminantia. primas in præterito ſyllabas: niſi quid me fallit: tria & viginti. primæ cōiugationis duo. do. das. dedi. ſto. as. ſteti. ſcæ quattuor, mordeo. es. mormordi, ſpondeo ſpondes, ſpopōdi, tondeo. cs. totōdi. pēdeo. cs. pepēdi. Reliqua omnia ſunt tertiæ. Pario paris peperi. diſco. is. didici. poſco. is. popoſci. parco. is. peperci. cado. is. cecidi. cædo. is. cæcidi. pendo. is. pependi. tendo. is. tetēdi. tundo. is. tutudi. tango. is. tetigi. pungo. is. pupugi. pāgo. is. pepigi. fallo. is. fefelli. pello. is. pepuli. tollo. is. tetuli. cano. is. cecini. curro. is. cucurri. Scindo quoq; apud antiquiores ſcicidi faciebat. Affra, ſatis fortiter paulo veſtras ſcicidiſtis colus. Actius, non ergo vt predicant ſciciderat pectus. Næuius, immo qđ ſciciderā cōſcindā atq; abijciā. Ennius, cum ſaxum ſciciderit. Apud iuniores tamē ſcidi facit. Luc. in. iij. qua mare tellurē ſubitis, aut obruit vndis: aut ſcidit. Papi. vij. theba. & viridē ſcidit horrida veſtem: ſiue igitur geminet præteritum, compoſita priorem ſyllabam amittunt, ſiue non geminet: rationem ſimplicis ſequuntur. vt abſcido. dis. abſcidi. conſcindo. dis. conſcidi. reſcido. is, reſcidi. Deinde dicit, q; ab hac regula excipiuntur compoſita a poſco. is. popoſci. & a diſco. is. didici, quia in præterito priores ſyllabas non omittunt: vt depoſco. is. depopoſci. repoſco. is. repopoſci. addiſco. is. addidiſci. dediſco. is. dedidici. Præterea cōpoſita a. ſto. ſtas. ſteti. & do das dedi retinent etiam priorem illam ſyllabam in præterito: niſi q; mutantæ. in. i. vt reſto. as. reſtiti. conſto. as. conſtiti. præſto. as præſtiti. trado. is tradidi. reddo. is. reddidi. credo. is. credidi. Sed a do compoſita quæ cum ſimplici per primam coniugationem declinantur, non mutant in præterito. e. in. i. vt venundo. as. venundedi. circundo. as. circundedi. peſſundo. as. peſſundedi. ¶ Pūgo, gis. quando cōponitur cum re. repupugi facit. vnde. Caper apud Priſc. cum ei qui nos pupugit talionem, ideſt vicem a nobis redditam oſtendimus: repupugi dicimus, cum aliis præpoſitionibus cōpoſitū alterius præteriti (hoc eſt) punxi rationē ſequitur, vt expungo. is. expūxi. diſpungo. gis. diſpunxi. cōpungo. gis. cōpūxi. Curro quoq; cū præ etiā eandē retinet. vt Plau. in ſticcho. præcucurri, vt nunciarem nuncium exoptabilem. Terentius in ecyra. vna illarū interea propere præcucurrit alias vero eādem amittit. Ver. iiij. eū. ccce fere ſummo deiectæ vertice crapæ decurrere iugis. Liuius. xx. ab vrbe cōdita. & ſi fortius ꝓcurriſſent.

De præteritis primæ cōiugationis. Quoniā ſupra dictū eſt in cōiugatiōe verborū ꝓportionē eſſe ſequēdā illorū quattuor q̄ in primo libro per modos, tēpora, nūeros & pſonas explicauimus, atq; inſup ne quid in ea re fallere nos poſſent, formationē adiecimus, iā tēpus eſt vt de præteritis verborū atq; ſupinis diſſeramus, qa ipſa analogia verborū aliqñ diſceſſere, & quodāmodo alterę verborum poſitiones habēdæ ſunt. nā a præterito ſex illa tēpora formantur, q̄ in voce paſſiua circunloquimur & a ſupino tum participia quædam, tum nomina participialia formari docemus. In primis illud animaduertendum eſt præteritum perfectum indicatiui modi, aut parium eſſe ſyllabarum cum prima perſona præſentis eiuſdem modi. vt iuuo. ui. iauo. ui. doceo docui. habeo habui. lego. gi. ſcribo ſcripſi. audio. iui. munio. iui. aut minuitur vna ſyllaba, vt fauco faui. facio feci comperio. eri. Aut creſcit vna ſyllaba. vt amo. aui. cado cecidi. Præterea exit præteritum in varias terminationes. in. bi. tantū tertiæ. vt bibo bibi. In. ci. etiā tertiæ. vt facio feci. in. di. vnum tantum primæ do dedi. ſecundæ plura. vt ſedeo. di. tertiæ adhuc plura, vt ſcando. di. In. gi. tantum tertiæ, vt fugio fugi. In li. tertiæ quoq; tantum. vt fallo fefelli. In. mi. vnum tantum tertiæ, vt emo emi. In. ni. tantum tertiæ. vt cano cecini. In. pi. tertiæ tantum. vt rūpo rupi. In. ri. tertiæ & quartæ, vt pario peperi: comperio. eri. In. ſi. ſecundæ. tertiæ, & quartæ, vt fulgeo fulſi. ludo luſi. fulcio fulſi. In. ti. tātum tertiæ, vt verto verti, atq; vnum primæ. ſto. ſteti. In. xi. ſecundæ, tertiæ, & quartæ, vt lugeo. xi. dico. xi. ſancio. xi. In. ui. ſyllabam omnium quattuor cōiugationū, vt amo. as. aui. faueo. ui. ſino. ui. audio. iui. In. ui. vocales etiā oīum quattuor, vt ſeco ſecui. docco docui. colo. ui. amicio amicui. Igitur primæ coniugationis verba mittunt præteritum perfectum indicatiui modi in. aui. fiuntq; a ſecunda pſona præſentis indicatiui modi numeri ſingularis. s. finali mutata in. ui. vt amo amas amaui. ambulo. as. aui. ¶ Excipiuntur tamen pauca mittentia præteritum in. ui. diuiſas, ea ſunt. crepo. as. pui. & ab eo compoſita. vt diſcrepo. as. pui. Cic. iij. de ora. nil ſane ad rem pertinet ſi qua in re diſcrepuit ab antonij diuiſione. Hor. in. poe. non diſcrepuit ſententia delphis: concrepo. pui. increpo. pui. quod apud Pla. reperitur increpaui. Perſi. increpui: ceſſas nugator. Nexo. as. xui. vel nexo. is. xui. nam primæ & tertiæ coniugationis reperitur. Verg. v. æneid'. nexante nodis; ſeq; in ſua membra plicantem. Liui. andro, apud priſ. nexebant multa interflexu nodorum dubio. Verg. v. æñ. & paribus palmas amborum nexuit armis. Cubo. as. bui. & ab eo compoſita, que ſunt primæ atq; etiam tertiæ coniugationis, vt accubo. as. bui. accumbo. is. bui. Plau. in mene, regulam ſecutus dixit, prandi, potaui, ſcortum accubaui. Apul. vj. meta. europam (inquit) tauro ſupcubaſſe. Hie. quoq; in Ezeci. cap. xviij. etiā ſimplex in. aui. fecit, quare mater tua lena inter leones cubauit. Tono. as. tonui. & ab eo compoſita, vt pertono. as. nui. intono. as. nui. Sono. as. nui. Manil'. tamen. v. aſtro. regulam ſecutus dixit. aura per extremas reſonauit flebile ripas. Apul, quoq; in. v. meta. aciem dixerit, & claſſicum perſonauit. Domo. as. domui. perdomo. as. domui. indomo. as. mui. Veto. as. vetui. ſeco. as. ſecui. mico. as. micui. Ouid. vij. meta. neq; n. micuerunt ſydera fruſtra. Dimico tamen, vt ſupra diximus, dimicui & dimicaui facit. Frico. as. fricui. Sed duo dat & in. aui. q; hæc duo verba plico plicas, & necco necas. mittunt præteritum non ſolum in. ui. ſyllabas: ſed etiam in. aui. vnde dicit, ſed duo dāt & pro etiam:

Quod ſi præteriti geminetur ſyllaba prima:
Verbaq; componas; ex illis tolle priorem;
Quam retinent poſco cū diſco. ſteticq;. dediq;:
Dic pupugi cum re; ſed cum; præ; pone cucurri.

¶ De præteritis Primæ coniugationis.

Præteritum primæ facit. aui. demito pauca:
Quę mittunt in. ui. diuiſas. vt crepo; nexo;
Et cubo cūq; tono; ſono iunge: domoq;, vetoq;:
Et ſeco, cunq; mico; frico. Sed duo dant & in. aui.

in.aui.vt plico plicas plicui, vel plicaui. & ab eo composita.vt explico.as.explicui, vel.aui.implico.as.icui.vel.aui.applico. as.cui.vel.aui.supplico tamen,duplico,triplico,multiplico,& similia cum nominibus numeralibus a plico composita mittunt preteritum in.aui.semper,vt supplicaui,duplicaui,multiplicaui. Neco.as.cui.vel aui. De iuuat accipe iuui.q, hoc verbum iuuo relicta proportione verborum primæ coniugationis mittentium præteritum in.ui.diuisas,& in.aui.misit præteritum extrita syllaba,fecit q; iuui.quamq; Manil.in.iiij.astro.etiam iuuaui dixit. Syllabam quoq; expunxit.lauo.as. quod fecit laui:quamq; & lauaui apud autores reperiatur. ¶ Præterea diuersum in modum exeunt hæc duo verba.sto.stas.quod fecit steti. & do das quod fecit dedi. De compositis illorum paulo ante diximus.

Hæc plicat;atq; necat.Sed de iuuat accipe iuui.
Prçteritum.sto.do. misere steticq;dediq;.

¶De prçteritis Secundę coniugationis.

PRæteritum per.ui,vocaler pone secundę.
Ardeo;mulceo;rideo;suadeo; torqueo;dant;si.
Algeo;mulgeo;fulgeo;tergeo;turgeo iunges.
Vrget;& indulget;manet;hçret;sorbeo sorpsi:
Siue.bui.iubeo iussi;quod &.s.geminauit.
In.xi.prætereunt hæc frigeo;conniueoq;.
Augeo,mulgeo;lugeo;luceo;Quattuor in.di.
Mittunt prçteritum,quę sunt video;sedeoq;.
Strideo seu strido cum prandeo.Sed tñ addes;
Quorum præteriti geminatur syllaba prima.
Hæc sunt mordeo;spõdeo;pendeo;tondeo tãtũ,
Aleo siue pleo deductum mittit in.eui.
Adde fleo;atq; neo.Sed dat cieo tibi ciui.
Dic oleo per.ui.diuisas,Sed.ueo,dat,ui.

DE præteritis secundæ coniugationis. Quod verba secundæ coniugationis mittunt præteritum in.ui.diuisas,vt debeo.es. debui.noceo. es. cui. studeo.es.dui.vigeo.es.vigui,doleo.es.dolui,tumeo.es. tumui.teneo.es.tenui,stupeo.es.stupui,deliqueo.es.delicui.denseo.es.sui.niteo.es.nitui. ¶ Ardeo,mulgeo,qđ in.si.mittunt præteritũ verba quæ hic ponuntur. Ardeo ardes.si,exardeo exardes exarsi.Mulceo.es.mulsi.permulceo.es.permulsi.Enniusapud Priscia.mulserat huc nauem compulsam fluctibus ponti.Rideo.es.risi.derideo derides derisi.Suadeo.es.suasi.pſuadeo.es. persuasi. Torqueo.es.torsi,contorqueo.es.torsi.¶ Algeo.es.alsi. Mulgeo.es mulsi,quod etiam misit præteritum commune cum mulceo.Verg.iij.Geor,quod surgente die mulsere horisq; diurnis.Fulgeo.es.fulsi, quod etiam fulgo fulgis ,per tertiam decliuatur.tergeo. es. tersi , quod etiam tergo.is.per tertiã dicitur. Turgeo.es.si Ennius apud Prisc.cyclopis vẽter velut olim turserat altim carnibꝰ hũanis.Vrgeo es.si.q̃q̃ Phocas de hoc verbo dicat nescíri quomodo præteritũ mittat.Indulgeo.es.si.Iuue.& ventri indulsit nõ omne legumen Maneo.es.si.de cuius compositis in superioribus dictũ est.Hæreo.es.hæsi,adhæreo.es.adhæsi.Sorbeo.es,psi.absorbeo.es.absorpsi.exorbeo.es.exorpsi, quæ mittunt etiam præteritum regulare in.ui.diuisas,sorbui,absorbui,exorbui.Lucanus in.iiij.absorpsi penitus rupes ac tecta ferarum.Cicero in philippicis,sanguinem ciuilem exhausit vel potius exorbuit. Iubeo.es.quod in præterito iussi per.s.duplex fecit.¶ In.xi.prætereũt,q verba q̃ hic ponũtur:mittunt præteritũ in.xi.vt frigeo.es.frixi.non vt quidã dicũt frigui. Iuue.& si perfrixit cantat bene.Martial.perfrixisse tuas quæsta est præfatio fauces,& Terentius refrixerit res.Conniueo.es.connixi.Turpil.apud Priscia.dum ego connixi somno.¶ Augeo.es.auxi.adaugeo.es.adauxi. Mulgeo.es.mulxi,qđ quemadmodum paulo ante diximus fecit etiam mulsi. Lugeo.es.luxi.atq; etiam luceo.es.luxi. præteritũ habent commune. ¶ Quattuor in.di.q, quattuor verba quæ hic explicãtur mittũt præteritũ in.di.ea sunt.video.es.di.prouideo es.di.sedeo.es. di.desideo.es,desedi.strideo.es.stridi vel strido.is.per tertiam quod etiam facit,stridi.prandeo.es.di.quod etiam prausus sum facit,quẽadmodũ & illa gaudeo & audeo,q̃ apud antiquissimos fecerũt præterita gauisi & ausi, nunc grauisus sum,& ausus sum dicimus. Liuius. Anaro. apud Prisci.quoniam audiui(inquit)pacem.gauisi.Cato,censo.apud eundem.ex illo die non ausi recusare.¶ Sed tñ addes,quod quattuor verba quæ hic ponũtur:mittũt etiam præteritũ in.di. geminant q; primas præteriti ciusdem syllabas.ea sunt mordeo.es.momordi,quod etiam,vt autor est Gelli.vij. noctium atti.memordi fecit apud antiquiores. Ennius,atsi me canis memorderit.& Laberius de integro patrimonio meo centũ millia nummum memordi. Nigidius,serpens si memordit gallina deligitur.Spondeo.es,spopondi,quod etiam spepondi fecit.Gracchus quæstor mancino in Hispania fuerat,& cæteri qui pacem speponderant. Pendeo.es.pepẽdi.tondeo.es.totondi,quorum alterũ.e.habet,ab altero tetondi nõ reperitur.¶ Aleo siue pleo,q verba composita.aleo.es.& pleo.es.quæ verba non extant:mittunt præteritum in.eui.vt deleo.es.deleui.releo.es.releui.suppleo.cui,compleo.es.compleui.duo quoq; verba mittũt etiã præteritũ in.eui. fleo.es.fleui.neo.es.neui.Cico.es.ciui.Verg.j.æn.bella cient,primaq; vetãt consistere terra.Indẽ in. vj. lachrymasq; ciebat, & in eodem,ære ciere viros Martemq; accendere cãtu.& in.iiij.tonitru cælum omne ciebo.Reperitur etiam per quartam. Lucre.auarum cimus ad ortus,& illud ex hymno,qui in re diuina canitur.Iesum ciamus vocibus.Pli.etiam frequenter hac ratione declinandi vtitur dicens,Aluũ cit,vrinam cit.Composita(vt diximus)semper sunt quartæ coniugationis: vt accio accis acciui,excio excis exciui.¶ Oleo. es.olui. Hora.j.epistolarum.vina fere dulces oluerunt mane camoenæ. Martial.atq; oluere lares cõmessatore Lyæo,quãq; & oleui posse facere ex analogia coniectamus,quia fecit in supino oletũ.Persius.veto quisquam faxit oletũ, nam ab eo composita ea maxime quæ mutant significationem a simplici:in.eui.mittunt præteritum: quemadmodum supra diximus.¶ Sed.ueo.dat.xi.q, verba desinentia in.ueo.mittunt præteritum in.ui.syllabã.ueo, mutata in.ui.vt moueo moui.foueo.ui.feruco.ui,voueo.ui.caueo.ui.pauco.ui,conniueo.ui. Crassus in iliade.nam cõniui ego oculos deinde sopore,quod etiam connixi præteritum fecit.

De præteritis tertiæ cõiugationis,q; verba tertiæ coniugatiõis mittũt præteritũ in multo plures terminationes q̃ aliarum triũ coniugationũ,& primo ponit præterita verborũ habentiũ.i.ante.o.in prima positione: deinde prosequetur de habentibus cõsonantes ante.o.dicit igitur in primis q; duo reperiuntur verba desinentia in.cio.mittentia præteritũ in.eci.ea sunt iacio ieci.facio feci cũ suis cõpositis.vt abijcio.eci.deijcio.eci.perficio.cci.conficio.eci. Et composita a licio.is. & spicio.is.quæ verba non extant quæ mittunt præteritunt in.exi,vt alicio.is.alexi.pellicio.is.exi.illicio.is.exi.quæ etiam in.ui.syllabas reperiuntur.vt Piso. apud Priscia.cuius vnius præmio multorũ allicuit animos.& Varro:deinde vbi pellicuit dulcis leuis vnda saporis.Elicio vero tã tũ elicui facit.Liuius.lib.iiij.ab vrbe condita. ad colloquiũ vatẽ elicui. De cõpositis a spicio.is.aspicio aspexi.respicio.exi.cõspicio.exi.insipicio.exi.circunspicio.exi.Meio meis,q̃ habet.i.consonantẽ ante.o.minxi facit in præterito.nec est ab eo q̃ mingo,q̃ nusq̃ reperitur.Hora.ij.sermo.ditior aut formæ melioris meiat eodem.Mar.matella curto rupta latere meiebat.Idẽ.minxisti currẽte semel Pauline carina, meiere vis iterũ:iã Palinurius eris,& Iuue.cuius ad effigien non tantum meiere fas est.Participiũ quoq; præsentis posuit Catullus dicens.meientis mulæ cũnus olere solet,nã quod in sacris litteris legitur sæpe,nõ reliquit vsq; ad mingẽtẽ ad parietẽ:aut mẽdũ est,aut nõ dicitur latine. Dat fodio.i.q; i.dio.vnũ tãtũ repitur verbũ fodio.is.q̃ facit fodi.& ab eo conposita vt defodio.di.effodio.di. Vnũ quoq; i.gio.fugio.gi.& ab eo cõpositа,vt cõfugio.gi. refugio.gi.¶In.pio.repertũtur.rapio.is.pui.& ab eo cõpositа, vt corripio.pui.eripio.ui.sapio.ui. vel.iui. Plau.in ruden.pol magis sapuisset si dormisset domi. Affra.cadẽ nũc resipui postq̃ pectus lætitia est onustũ. Neuio.qñ ego plus sapiui:qui fullonẽ cõpressit.Sed resipio quẽ admodũ dixim9:ad quartã cõiugationẽ ptinet autore Diom. Cupio,is.iui.quod etiã antiqulores pquartam declinabãt. Lucre.effingere,vt arte naturæ primus terrarũ clausira cupiret. ¶Capio.is.cepi,sine diphthongo,nam cœpi per.œ.diphthõgon abeo q̃ est cœpio cœpis venit,q̃ non est in vsu:quãq̃ apud Terentiũ in adelphis repitur.prius (inquit) olfeciſſem quã ille quicq̃ cœperet p incipet. Plautus in menechmis.neq; pugnas velitis cœpio.Cato.cœpiã seditiosa verba loqui.ab hoc cõponi videtur incipio.pis.sc̃a pducta:q̃ facit in præterito incœpi per.œ.dipthongõ:sed nõ reperitur in vsu.nã a capio.is.incipio,is.secundã breuiat,& in præterito incœpi sine.œ.dipthõgo. facit.erit igitur incipio magis a capio q̃ a cœpio cõpositũ. Interposuit quoq; duo verba alterũ in.rio.hoc est pario:q̃ facit in præterito peperi,q̃ veteres per quartã etiã cõiugationẽ proferebant,vt Ennius.ouа parire solent pẽnis genus cõdecoratum. Alterum in.tio.hoc est quatio quatis,quod fecit quassi per duplex.s. quod præteritum & in vsu non est,reperiuntur tñ composita ab illo,vt cõcutio concussi.percutio percussi.discutio discussi. Furio furis,quãq̃ a grãmaticis inter verbа carentia præteritis nũeratur.Sedulius tñ dixit,nec minus & Darij furuerũt iussa tyrannis. ¶V.si vocalis.u.littera apud latinos triplici fungitur officio.nã aut est vocalis,aut liquida.aut cõsonãs.Vocalis est cũ sequentẽ vocalem nõ ferit.vt ruo ruis.Liquida est cũ neq; sonũ habet,vt vocalis:nec sequẽtem vocalẽ ferit,sed quodãmodo in pnunciatione langueſcit.vt tinguo.is.Cõsonãs est cũ vocalem sequentẽ ferit:vt soluo soluis.triplex ego ponitur regula verborũ habẽtiũ.u.litterã ante.o. finalẽ.Prima nãq; dicit,q; verba hñtia.u.vocalem,aũ.o.purũ.ideſt cũ nulla cõsonãte mixtũ:nã vocalis pura ãr a græcis,quã nulla cõsonãs ferit.mittũt præteritũ in.ui.diuisas,vt acuo,is.cui.imbuo,is.ibui.induo.is.indui.metuo.is.metui.arguo.is.gui. nuo.is.nui.In.xi.vero mittũt præteritũ duo ex illis fluo.is.fluxi.& struo,is.uxi.Pluo quoq; aliũ in modũ misit præteritũ: hoc est pluui.Liuius secũdo ab vrbe.lapidibus pluuisse.Et iterum.xxiiij.sanguine pluuit.¶Si tñ.u.liquidũ,q; verba.u.liquidũ añ.o.hũtia mittũt præteritũ in,xi.vt tingo.is.xi.extigo.is.xi.vngo.is.xi.linguo.gis.xi.ninguo.gis.ninxi,coquo.is.xi. stinguo.is.xi.Linquo tñ amissa.n.littera diuersum in modũ misit præteritũ,hoc est liqui.& ab eo cõposita,vt delinquo deliqui.relinquo reliqui.¶Quattuor in.uo sunt,q; hñtia.u.cõsonãtẽ añ.o.tria mittũt præteritũ in.ui.syllabã.hoc est voluo.is. volui.soluo.is.solui.caluo.is.ui.Salustius.iij.hist.apd Pris.infinitiuũ passiuũ ptulit,dicẽs,cõtra ille calui ratus,p decipi,sed deponẽs ptulit Plau.in cassina,vbi domi sola sum soror manus caluitur.i.decipitur.inter hæc posset nũerari,cauo,is.ui.p eo quod est caueo,es.neq; enim secundam personã imperatiui modi singularis numeri in.e.breuem terminaret,nisi huius esset ordinis.Proper.tu caue ne tristi cupias pugnare puellæ.& Hora.tu caue ne minuas:tu ne me mai9 facias id.Vnum vero misit præteritũ in.xi.viuo.is.xi.¶Bo.finita dabis in.bi.incipit disserere de præteritis verborũ habẽtibus cõsonãtẽ ante.o. finalẽ,& prio de desinẽtib9 in.bo.& dicit q̃ mittũt præteritũ in.bi.bo.mutata in.bi,vt bibo.is.bi. scabo,is.bi.glubo,is.bi. lãbo.is.bi.Oui,vi.met.vber aq; ebiberat auidi lactẽtia nati.Lucil.iucundusq; puer,q lãberat ore placẽtas. Idem scaberat vt porc9 cõtrictis arbore costis.In.psi.xo duo verba mittũt præteritũ nubo.is.psi.scribo.is.psi.Cõposita vero a cubo.as.q̃ accepta.m.littera,p hãc cõiugationẽ inflectũtur:extrita.m.mittũt præteritũ i.ui.disiũctas:de quo i pricipio capitishui9 dictũ est.

De præteritis Tertiæ coniugationis.

Tertia præteritum diuerso fine reponit,
Dat iacio ieci,facio feci,Tamen,exi,
Allicio mittit & pellicio;illicioq;.
Quod spicio verbũ componit,iungitur illis.
Elicio dat,ui,diuisas,meioq; minxi.
Dat fodio fodi.Sed dat fugio tibi fugi.
Dat rapio rapui,Sapio sapui,atq; sapiui.
Et quatio quassi,gemino.s.cupioq; cupiui.
Dat pario peperi,Sed dat capio quoq; cœpi.
Cœpio non extat:sed cœpi mansit ab illo.
V.si vocalis præueniat.o.tibi purum;
Præteritum per.ui.diuisas ponere debes.
At fluo dat fluxi,struo struxi,sed pluo pluui.
Si tamen.u.liquidum præit.o.tunc pręterit in.xi.
Vt tingo;lingo;coquo,sed dat linquere liqui.
Quattuor in.uo,sunt hæc voluo;soluoq; caluo,
In.ui.præteritum mittentia. Viuoq; vixi.
Bo.finita dabis in.bi,Sed nubere nupsi.
Scriboq; dat scripsi.per.ui.quæ de cubo ducis,

¶ In.ui.præteritū,q; verba deſinentia in.ſco.mittunt præteritum in.ui.ablata.s.& .co.finali mutata in.ui.vt paſco.is.pauicuius compoſita q̄ mutant.a.in.e. vt ſtatim dicemus,in.ui.ſyllabas mittunt præteritum. compeſco.is.cui. diſpeſco diſpeſcis diſpeſcui,oreſco.is.creui.noſco.is. ui.quieſco.is.eui·ſueſco.is,ſueui.Sed duo verba geminant in præterito primas ſyllabas: mittuntq; præteritum in.ci.ea ſunt poſco.is.popoſci.diſco.is.didici.Antiquiores tamen.vt Gell.lib.vij.noctiū.atti. ſcribit peposcit pro popoſcit dicebant.Valerius Antias in annalib⁹.diem.a.Q. martio prætore pepoſcit.¶ Deinde dicit q; verba quæ ab aliys grammaticis dicuntur inchoatiua a Laurentio continuum incrementum ſignificantia: carent præteritis.Laurentius tamen illa præterita magis propria eſſe dicit inchoatiuorum quā primitiuorū.vt caleſco.is. calui.cui⁹ opiniōi refragari Videtur Nonius Marcel'. qui dicit hoc verbū caleſco,cis,apud antiquiores feciſſe caleſci,inducitq; Catohē cē ſoremde bello Carthaginēſi dicentē,aures nobis caleſcerūt ad iniurias. Ratio autē Vallæ in hoc ſtat,quod cū inter macreo & macreſco illa ſit differētia q; cū macreo ſignificet macer ſū:marceſco:macer fio.macrui in præterito potius ſignificat macer factus ſum q̄ macer fui;& eodē moō de ſimilib⁹ His dicit annūerari hoc verbū hoc verbū gliſco.is.qđ ipſum cū inchoatiuū nō ſit:formā tñ ĩchoatiuū habet antiqores gliſcor.eris.declinabāt,vt Marcel'. autoritate Sēpronij ,pbat.Cōpeſco.is.& diſpeſco.is.& ſi cōpoſita ſunt a paſco.is.paui.compeſcui.& diſpeſcui fecerunt. ¶ Ico,dat.ici.de nō habentibus.s.ante.co.dicit: q; hoc verbū. ico.is.facit præteritū.ici. Celius apud Priſc. q cū his ita fœdum ici,ſtis.Vinco præterea ablata.n.facit vici.& parco quod in præterito primam geminauit peperci.Luca.in.ij. ſanguinis eſſudit iugulo: flammiſq; pepercit facit ctiā parſi.vt apud Terentium hāccine ego vitam parſi perdere. Plau.duorū ego hominū labori parſiſſem libens,fecit quoq; apd antiqores parciui.Næuius apd Marcell'.nemo parciuit ſuo labori.Duo ſunt faciētia præteritū ĩ.xi.dico.xi.duco.is.xi. ¶ O,mutatur in.i.q; huius coniugationis verba finita in.do.mittunt præteritum.o.finali mutata in.i.vt ſcando.is. di.pando.is.di.defendo.is.di.offendo.is.di. aſcēdo.is.di.deſcendo.is.di.quod etiam feciſſe deſcendidi finali ſyllaba geminata confirmat Gellius,antoritate Valerij Antiatis,qui dixit:deinde funere locato ad forum deſcendidit. Laberius quoq; in Catulario apud eundem Gelliū.ego(inquit) mirabar,quomodo māmæ mihi deſcendiderant.A ſido.is.Priſcia,dicit ſe præteritum non reperire:ex proportione tamen ſidi debuit facere:quemadmodū & ſtrido ſtridis,vel ſtrideo ſtrides ſtridi. Ab edo. is.pro eo q; eſt comedo Martial'.fecit edi in præterito,Boletus(inquit) qualem Claudius edit edas,nam pro eo quod eſt publicare: edidi facit cum a do das compoſitum ſit. ¶ Deinde dicit,q; n.litteram in præterito diſpungunt tria verba.ſcindo ſcindis ſcidi. findo findis fidi.fundo fundis fudi. Gellus.libro.vij.noctium atticarum.a ſcido.is. præteritum dicit fuiſſe ſcicidi prima geminata,idq; Priſcianus Actij autoritate confirmat dicens, non ergo aquila vti prædicant ſcicideruṭ pectus,quod & Aſſimonius in arte quam ad conſtantinum Cæſarem ſcripſit:ſolum in vſu eſſe putant,cum Lucanus in.iij.dixerit tellurem ſubitis,aut obruit vndis,aut ſcidit.& Martialis.vnguentum fateor bonum dediſti conuiuis here. ſed nihil ſcidiſti. ¶ Deinde dicit,q; ſex verba quæ hic explicantur:geminant primas præteriti ſyllabas, vt tundo tundis tutudi. quod.u.in præterito amiſit:quemadmodum & tria ſuperiora cædo cædis per.æ.diphthongon pro eo quod eſt ferio: quod facit cecidi penultima longa.nam cado cadis cecidi, pro eo quod eſt labor laberis.penultimam breuiat. Pendo pendis pependi, pro eo quod eſt ſoluo penſionem ſiue ſuſpendo:habetq; præteritum cōmune cum hoc verbo pendeo pendes,quod ſignificat ſuſpenſum eſſe. Pedo pedis pepedi.Horat.quantum veſica pepedi.Tendo tēdis tetendi.¶ Compoſita quoq; a do das dedi,quæ per hanc coniugationem declinātur:geminant finales præteriti ſyllabas,vt addo.is.addidi.perdo.is.didi.trado.is.tradidi. prodo.is.didi. ſed quemadmodum facile apparet a do das verba eſſe compoſita cum præpoſitione:ita non ſatis liquet an credo & vendo ſint compoſita illud a cretus & hoc a venum,eſt.n.credo quaſi cretum do,& vendo quaſi venundo. Prendo quoq; quaſi a do compoſitum geminauit.Hiero.in.xxj.afferte(inquit)de piſcibus, quos prendidiſtis. ¶ In.ſi.prætereunt, q; verba quæ hic enumeraui:mittunt præteritum in.ſi.vt claudio.is.clauſi,q; etiam claudo,is.cluſi declinatur propter illā affinitatem q̄ eſt inter.au.diphthongon.& .u.Mar.videor mihi meoiure facturus:ſi epiſtolam verſibus cluſero.Diuido,is.diuiſi.Plaudo.is. plauſi,cuius compoſita mutant.au.in.o.propter affinitatem quæ eſt inter.au.& .o.vt complodo is.loſi.explodo.is.loſi.diſplodo.is.loſi. Ludo.is.luſi.ledo.is.læſi.cuius compoſita mutant.æ.diphthongon in.i.lōgum.vt colido.is.leſi.illido illidis illiſi. allido.is.liſi.rado.is.raſi.rodo.is.roſi,trudo.is.uſi.cudo cudis.uſſi.ſcđm Diome.Cariſium & Phocam.At vero Priſc. in illud Verg.i.æñ.ac primum ſilicis ſcintillam excudit Achates:excudit(inquit) tam præſentis quā præteriti eſt,ſed quia Vergil'. ſuſcepit ſubiunxit,melius præteritum poteſt intelligi,idq; etiam Seruius comprobat exponens illud verbū,excudit(inquit).i. feriendo eiecit.Cedo præterea,pro eoq; eſt do locum ceſſi facit,& ab eo compoſita.vt recedo.is.ceſſi,cōcedo.is.ceſſi,procedo.is. proceſſi.Cado vero pro eo q; eſt labor.eris.cecidi facit vt paulo ante, diximus,differentiā quod hoc primam breuiat illud producit eandem,nam cædo pro eo q; eſt ferio per.æ.diphthongon ſcribitur:quemadmodum modo dicebamus.

In.ui.præteritum mittit quod deſinit in ſco.
S.tamen ablata:de poſco mitte popoſci.
De diſco didici. Sed præteritis caruere.
Gliſco cum verbis;quæ dicunt inchoatiua.
Aut certe capiunt a verbis vnde trahuntur.
Compeſco dat.ui.diſpeſco iungitur illi,
Ico dat ici.vincoq; vici.parco peperci,
Seu parſi.dico dat dixi.ducoq; duxi.
O. mutatur in.i,ſi verbum deſinit in.do.
N.tamen amittunt tria; ſcindo;findoq; fundo.
Sed geminat tundo tutudi;cædoq; cecidi.
Pendo pependi dat cecidi cado; pedo pepedi.
Atq; tetendi dat tendo.Sed di geminatur
Ado compoſitis.his credo vendoq; iunges.
In.ſi.præterēunt hæc;claudo.diuido.plaudo.
Et ludo;lædo,cum rado;rodoq;;trudo.
Et vado;cudo dat cuſſi:cedoq; ceſſi.

¶ In.go.q; verba huius cõiugatiõis desinẽtia in.go.mittũt præteritũ in.xi.vt pingo.is.pinxi. cingo.is.cinxi. ango.is. xi. rego.is.rexi.cuius cõpoſita in pñti mutãt.e.in.i.vt corrigo.is.correxi.dirigo.is.direxi.porrigo.is. porrexi:q; etiã per ſyncopã porgo.is.porrexi facit:quẽadmodũ pergo.gis.perexi.pro perigo.is.diximꝰ quoq; ſurrigo.is.ſurrexi,& per ſyncopã ſurgo.gis.ſurrexi.¶ Deinde ponit exceptionẽ dicens: q; tria verba huius terminationis mittunt præteritũ in.ſi. vt ſpargo ſpargis,ſi.cuius compoſita quãdoq; mutant.a.in.e. quãdoq; non mutãt,vt diſpargo.gis.parſi.vel diſpergo. gis. diſperſi. conſpargo.gis.conſparſi.vel cõſpergo.gis.pſi.reſpargo.gis.reſparſi,vel reſpergo.gis.reſperſi. mergo.gis merſi.tergo.gis.terſi.quod etiã ſecundæ reperitur(vt ſupra diximus. vergo. gis. verſi,vel in xi.Diomed.

In.go.quod verbum finitur,præterit in.xi.
Spargo ſparſi.mergo.merſi.tergoq; terſi.
Egi.mittit ago,lego,frango,pangoq; iunges.
Quod dedit & pepigi vel panxi,pũgoq; pũxi.
Sed dabit & pupugi; tetigi ſed dat tibi tango.
A veho dic vexi.ſed de traho dicito traxi.
Lo.finita lui mittunt.dat fallo fefelli.
Et pello pepuli.tollo tetuli dedit olim.
Percello tibi dat percuſi; perculeratq;.
Excullit excello.de ſallo dicito ſalli.
Vello dat velli vel vulſi.pſalloq; pſalli.
Mo.tibi mittit.vi.diuiſas.Sed dabis in pſi.
Quattuor hęc;como cum demo.ſumoq; ꝓmo.
S.duplici preſſi premo dat.ſed emo facit emi.

¶ Egi.mittit ago.q; verba:q; tribus verſibus explicantur:mittunt præteritum in gi, ſed variis modis.nam ago facit in præterito.egi.cuius compoſita mutant in præſenti.a. in.i.vt redigo. igis.egi. adigo.gis.adegi. exigo.gis.exegi. cogo.gis.coegi.a littera diſpũcta ab ago.agis. & .n.quẽadmodũ in redigo redegi.d.litteram interpoſita.Lego legis legi, cuius compoſita quædam mutant.e.in.i.vt colligo colligis collegi,ſeligo ſeligis ſelegi,quædam nihil mutant,vt relego.egis.relegi.perlego perlegis perlegi.Ex ijs quæ mutant.e.in.i. quædam etiam mittunt præteritum in.exi.ſunt autem vt ſupra in principio huius capitis dictũ eſt tãtũ tria, intelligo.gis,intellexi.diligo.gis.exi.negligo.gis. neglexi,quæ & ipſa aliquando miſerunt præteritũ cum ſimplici.Frãgo.gis.fregi.cuius compoſita in præſenti mutãt.a.in.i.vt infringo infringis infregi. cõfringo.ingis.cõfregi.refringo.ingis.refregi. Pango pangis pegi. Pacuuius apud Priſcianum.in medio tonſillam pegi læto in littore. ab eo compoſita in præſenti mutant.a.in.i.vt compingo.gis.compegi.impingo impingis impegi. Lucanus in.v. fortunæ qđ te noſtris impegit arenis.facit quoq; ſecudum Cariſium pepigi & panxi.ſed autore Quintiliano pepigi, non eſt a pango pangis,ſed a pago pagis.ſcribit enim oratoriarum inſtitutio,libro primo.memoria repeto conuictos a me qui reprehenderant:quod hoc verbo pepegi vſus eſſem.nam id quidem dixiſſe ſummos autores confitebantur, rationem tamen negabant permittere,quia prima poſitio paciſcor cum haberet naturam patiendi, faceret tempore præterito pactus ſum. nos præter autoritatem oratorum atq; hiſtoricorum analogia hoc quoq; dictum tuebamur.Nam cũ in duodecim tabulis legeremus ni ita pagunt.inuiniebamus ſimile huic cadũt.indeprima poſitio etiam ſi vetuſtate exoleuerat, apparebat pago,vt cado.vnde non erat dubium ſic pepigi nos dicere,vt cecidi.Quid quod Cicero in.ii.ad Herennium.eo verbo eſt vſus:q; Quintilianus exoleuiſſe dicit.rem inquit vbi pagunt oratione pagunt.Deinde dicit.quod hoc verbum pungo facit in præterito per regulam pſi.xi,a quo ſunt compoſita,diſpungo.gis.diſpunxi,expungo.gis.expunxi,compungo.gis.compunxi,facit etiam pungo pupugi, a quo eſt repungo,is.quod pro eo q; eſt retaliare facit repupugi,facit præterea pungo pepugi,q; Gell. lib.vij. noct.atti.Actij autoritate confirmat dicentis,in ædilitio,ſi pepugero:metuet:Tango quoq; tetigi facit cuius compoſita mutant.a.in.i.tam in præſenti quã in præterito,vt contingo contingis contigi,attingo.gis.attigi. A clango.gis.Hiero. facit clangui.in.lib.numerorum cap.x.ſi ſemel (inquit) clanguer is venient ad te principes. ¶ A veho dic vexi, duo reperiuntur verba in.ho.deſinentia,quæ mittunt præteritum in.xi.veho vehis vexi.traho.is.traxi.¶ Lo.finita.lui,q; huius coniugationis verba finita in.lo,mittunt præteritum in.lui.vt colo.is.colui.molo.is.molui.alo alis alui,volo vis volui,conſulo,is.conſului.occulo occulis occului. Tria verba geminant in præterito primam ſyllabam , ea ſunt fallo.is. fefelli.pello.is. pepuli. tollo.is.tetuli,quando præteritum non eſt in vſu:ſed compoſitum ab eo q; eſt ſubſtollo ſubſtuli.Terentius referente Diomede.huc(inquit tetuliſſem pedem:& Catullus ad ortalum,ſi reditum retuliſſetis,aut in tempore longo.Plautus in amphytri, me ſalutauiſti & ego te,& oſculum tetuli tibi. Percello.duplex habet præteritum perculſi & perculi.Terentius in andria. perculſit ilicio animum.Verg.v.æneid'. perculit & ſaliua moribundum extendit arena, & quemadmodum percello fecit perculi.ita etiam ex analogia excello excellis excului debuit facere,nam excellui ab eo eſt præteritum quod excelleo excelles.Cicero in epiſtolis ad filium:quare effice & elabora vt excelleas. Sallo ſallis ſalli.Lucillus apud Priſcianum ſallere murenas mercem in frigidaria ferre.Reperitur etiam per quartam:vt apud Celſum libro ſecundo de medicina. Piſces (inquit) qui ſalem non patiuntur ſolidi ve ſaluuntur. Vello.is. velli vel vulſi. Verg. in bucco.cinthius aurem vellit & admonuit paſtorem. Lucanus in.iiij.caſtrorum ſiccas de ceſpite vulſerat herbas.Pſallo pſallis pſalli,Baſſus calliope princeps ſapienti pſallerat ore.Plau.in amphy.ne ego homo infœlix fui, qui non interuelli alas. ¶ Mo.tibi mittit.ui.diuiſas , q; verba finita in.mo,mittunt præteritũ in.ui.ſyllabas,vt vomo.is.mui,gemo.is.gemui,tremo.is.mui,fremo.is.fremui Quattuor ſi verba quæ ſequuntur mittunt præteritum in.pſi.como.is.compſi,demo demis dempſi.ſumo.is.pſi.promo.is.pſi. Præmo tamen facit in præterito præſſi,cuius compoſita in præſenti mutãt.e.in.i.comprimo comprimis compreſſi,imprimo imprimis impreſſi,reprimo.is.repreſſi.Emo.is.facit in præterito emi, ſed ab eo cõpoſita mutant.e.in.i. præſenti,vt redimo.is.redemi. perimo.is.peremi,adimo.is.ademi,diremo diremis dirimi,quod euphoniæ cauſa.r.mediam accepit, quemadmodum redimo & adimo.d.litteram acceperunt.Coemo coemis,non mutauit.e.in.i.

¶ Pono ponis posui, quod in.no desinentia reperiuntur pauca verba, quæ quia nõ possunt sub regula colligi, singularum præterita explicãtur. Itaq; dicit q. pono.is. facit in præterito posui ꝑ quo antiquiores posui dixerũt. Plau. apud Pris. in viridularia. vitulũ sequestrũ posiuimus, & Apul. in hermagora. cibatũ quẽ iucundũ esse vobis aĩaduerterãt: eo apposuerũt. Gigno.is. genui qd' veteres geno.is. genui declinabãt. Varro in andabata, sed qd' hæc aliquid genũt. Lucre. in. iiij. totũ posse extra corpus durare: geniq; ꝑ gigni posunt in infinitiuo. Cano.is. cecini cuius cõposita mutãt. a. in. i. mittuntq; præteritum in. ui. syllabas. vt concino.is. nui. præcino.is. ui. occino occinis, occinui. qd' Salust. in. j. histo. ita cõposuit, vt a in. i. non mutaret iussu (inquit) Metelli cornicines occanuere. Tẽno.is. tẽpsi, cuius cõpositũ cõtemno.is. cõtẽpsi magis est in vsu. Sino.is. siui. Terẽ. in. adel. quia nõ siuit egestas. Diomedes etiã sini in præterito posse facere dicit autoritate Publij: q de vita sua scribẽs (inqt). q. si me iuuitũ abire sinisset: melius tñ vt ait dicimus siui, quẽadmodũ Varro in cõplexionũ. iij. ad mortẽ nõ siui me producẽs. Plautus in cistellaria, nunq; ego hãc viduã cubare siui. Compositũ quoq; ab eo desino. is. desiui, facit non desini. Cerno. is. creui. Plau. in cistellaria cũ ego te amaui mea antiphila: & mihi amicã esse creui: pro coq; est vidi. Sperno. is. ui. sterno. is. straui. Lino. is. triplex habet præteritũ. lini. liui. leui. sed lini vel liui raro sunt in vsu, vt apud Varronem de re rust. cũ obliuerit vasa. Leui vero potius ab eo simplici nascitur quod non est in vsu. leo. les. ui. a quo sunt deleo. es. deleui, releo. es. eui. dicim9 quoq; a lino. is. relino. is. eui. vt apd Terẽtiũ in heautõ. releui dolia omnia, simplex etiam protulit Hora. in. j. carminum, conditum leui datus in theatro cum tibi plausus. ¶ In. po. pauca dabis, q. huius coniugatiõis verba in. po. desinẽtia pauca sunt mittentia præteritũ in. psi. vt carpo. is. carpsi. cuius cõposita mutãt. a. in. e. vt decerpo. is. decerpsi. cõcerpo. is. cerpsi. discerpo. is. dicerpsi. repo. is. repsi. serpo. is. serpsi. scalpo. is. scalpsi. a quo est cõpositũ excalpo. is. excalpsi. clepo, is. quod raro inuenitur: clepsi fecit in præterito. Strepo. is. strepui: atq; rumpo. is. rupi. alium in modum q̃ supiora præteritũ misere. ¶ Dat verro verri in. ro. verba desinẽtia cũ non possint in vnã quãdã regulã cõtrahi: eorũ præterita singulatim explicauimus, nã vero secũdũ Seruiũ versi: & sc̃dm Carisiũ verri facit, qd' magis vsu probatur. Licinius, hisce etiã reliquias auerrerunt, & Publius cellas (inquit) seruorũ cum verri. Gero. is. gessi. vro vris vssi. s. duplex in præterito acceperunt. Curro. is. primã geminans syllabam cucurri fecit. Verg. ij. æñ. geliduſq; per ima cucurrit ossa tremor. fuisse etiam cecurri autor est. Gell. lib. vij. noctium attica, dicitq; Probum annotasse verba Aelii tuberonis ad Oppium scribentis, si generalis spẽs occecurrit: pro eo quod est occurrit. Quæro quæris quæsiui: cuius composita mutant. æ. diphthongon in. i. longum. vt cõquiro. is. cõquisiui. acquiro acquiris acquisiui: requiro. ris. requisiui. Tero. is. triui. Sero seris seui. antiquiores serui quoq; per. ui. diuisas. dixerunt: vt Ennius, quã studio serui, sed composita a fero feris cum retinent simplicis significationem: faciunt in. eui. vt consero. is. seui. insero. is. inseui. assero. is. asseui. Hora. j. sermo. nunq̃ tibi vitiorum inseuerit olim natura. Quod si mutant simplicis significationẽ, in. ui. syllabas mittũt præteritũ: vt consero. is. serui insero. is. inserui assero asseris asserui. ¶ So. tibi dat. siui. q. verba huius coniugationis in so desinentia mittunt præteritum in. ui. vt accerso. is. iui, lacesso. is. siui. quaeso quæsis quæsiui, pro eo q. est rogo, a quo iam non extat aliud quã quæso & quæsumus. Salust. in. j. hist. curionem (inquit) quæsiui vti adolescentior & populi suffragijs integer ætati concederet mamerti. In. si. tamen mittunt præteritũ tria verba secundum Diomedem & Carisium, viso. is. visi. capesso. is. capessi. facesso. is. facessi. Cicero in diuina, ne innocenti periculum facesseris frequentior tamen vsus habet vt verba huiusmodi mittunt præteritum in. ui. vt Cicero apud Augustinum in. ij. lib. de ciuitate dei. Aeschines (inquit) cum adolescens tragædias actitasset. rempub. capessiuit. Salustius apud Priscia. libro. ij. histo. diuersas solet vti rebus perditis capessiuit. Idem in. iiij. legiones pridie in monte positas lacessiuit, & Cicero. pro Roscio acersiuit (inquit) aliquem. Incesso incessis, apud autores varijs modis reperitur: sed frequentius incessi. Seruius in illud. Verg. iiij. Georgicorum regibus incessit magno discordia motu: incessit exponit pro inuasit. Sallustius in cathilina. tanta cupido gloriæ incesserat. Gellius. lib. xiij. cap. ij. obiurgatiõe iusta incessiuit: nisi forte pro incessiuit legendum sit incessuit. Pinso pinsis in præterito pinsui debere facere Probus autoritate Pomponij affirmat dicentis: neq; molis molui, neq; palatis pinsui. ¶ Xi. duo dant plecto, cum verba huius coniugationis desinentia in. to. non possint sub vna regula comprehendi: explicat singulorum præterita dicens, quod in. xi. mittunt præteritum hæc duo verba plecto, plectis, plexi, flecto, flectis, flexi. Liuius andronicus apud Priscianum in solito pexi munere. Vergilius. ij. Aneidos: nec prius amissam respexi animumue reflexi. ¶ Duo quoq; mittunt præteritum in. xi. simul & in. xui. necto nectis nexi vel nexui. Salust. in. j. histo. nexui (inquit) catenæ modo. Verg. v. æneid'. & paribus palmas amborum inexuit armis. Proper. at tibi qui nostro nexisti retia læto. Pecto pectis pexi, vel pexui. Mecæ in octaui pexui capillum naturæ muneribus gratum, facit quoq; Capro autore pectiui, a quo Colũe. facit supinũ pectitum, sed penultima breui, vt suis locis dicemus. ¶ Mitto mittis misi. Verto. is. verti In. ui. syllabas duo mittũt præterita, sterto. stertui. Persi. postq̃ destertuit esse mæonides quintus. Meto. is. ssui. quod in præterito. s. duplex accepit. Cato apud Pris. in campo (inquit) tiburti, vbi ordeum demessiui.

Pono dat posui; gigno genui; cecini q̃.
Dat cano; sed per. ui. quæ componuntur abillo.
Temno dat tempsi; sino siui; cernoq; creui.
Et sperno spreui; sed sterno mittit in aui.
De lino dic lini vel liui; dic quoq; leui.
In. po. pauca dabis mittentia præteritum in. psi.
Sed strepo dat strepui. de rumpo fit tibi rupi.
Dat verro verri vel versi; dat gero gessi.
Mittis ab vro vssi, de curro mitte cucurri.
Quæro quæsiui, tero triui. dat sero seui.
Cuius compositum per. ui. mittatur &; eui.
So. tibi dat siui: tria dant si: viso capesso.
Atq; facesso; sed de pinso pinsuit exit.
Xi. duo dant plecto cum flecto. Sed duo dant, xi.
Siue. xui necto cum pecto; quod dat & iui.
Dat mitto misi. de verto ponito verti.
Stertuit a sterto, meto messui, atq; petiui.

¶ Peto.is.iui ſed ſiſto ſtiti mittit.hoc verbũ ſiſto.is. aut actiuũ eſt: facitq; in præterito ſtiti.aut abſolutũ neutrũ: facitq; ſteti. quemadmodũ & .ſto.ſtas.cui ſimile eſt genere & ſignificatione.ab hoc cõpoſita mittunt præteritũ.e. mutata in.i.obſiſto.is. ſtiti.reſiſto.is.ſtiti.cõſiſto.is.ſtiti.quẽadmodũ & cõpoſita.a ſto.ſtas.vt obſto.as.ſtiti.reſto.as.ſtiti.conſto.as.ſtiti.inſto.as.ſtiti. Quo piaculo mihi ſatiſſacere poſſunt, qui pro eo quod ego ſcripſi.ſiſto.ſtiti. pro ſtiti ſtatui ſupoſuerunt: forte illa ratione ducti quod legerant apud Priſc. ſiſto quãdo actiuã habet ſignificationem in præterito deficere, itaq; vt verbi defectũ reſarcirent.a ſtatuo.is.præteritum ſtatui mutati ſunt, itaq; mihi accidi tale quidam hoc in loco: quale narratur a Gellio accidiſſe. M. Catoni cũ peruerſis quibuſdã ſuorũ operũ emẽdatoribus. Nam ego ſtiti hoc in loco ſcripſerim id quod in archetypis cõmentarijs meis adhucmõſtrare poſſum: audaculi iſti emẽdatores pro ſtiti ſtatui poſuerũt. verba Gellius ex.li.ij. noctiũ atti. huiuſmodi ſunt in.li. veteri. M. Catonis q inſcribitur cõtra Tibe. exulẽ inſcriptũ quidem ſic erat, quod ſi vadimodiũ capite obuoluto ſtitiſſes: & recte (inquit ille) ſtitiſſes ſcripſit: ſed falſi emẽdatores. e. ſcripto per libros ſtitiſſes fecerunt: tanq; ſtitiſſes vanũ & nihili verbũ eſſet. cũ potius ipſi neq; & nihili ſint, qui ignorãt ſtitiſſes dictũ a Catone, quoniã ſiſteretur vadimoniũ nõ ſtaretur. ¶ Nexo præteritũ: q. duo verba repiãtur finita ĩ .xo. mittẽtia præteritũ in .ui. diuiſas. nexo.is.ui. & texo.is. texui.

A peto, ſed ſiſto ſtiti mittit; ſteteratq;.
Nexo præteritum per .ui. dat. texoq; iunges.

¶ De præteritis quartæ coniugationis.

Q Varte pteritum prope ſemper mittit in .iui.
In .xi. prætereunt duo, ſancio, vincio tãtum.
Dat ſalio ſalui. micui facit ex amicire.
Sepio dat ſepſi, ſed ab haurio mittitur hauſi.
Quorum præterita plærumq; reponis in .iui.
Fulcio; ſarcio; farcio; raucio; ſentio dant; ſi.
Et venio veni; Sed quæ pario tibi format:
Præteritum per .ui. diuiſas mittere debent;
Comperio. dat. eri. cui iungitur & reperire.

¶ De ſupinis verborum. Cap. v.

P Ræteritis in .bi. tum. iuncta pone ſupinum.
In .ci. finitis. ctum. debes ponere ſemper.
Dat parſi parſum. per .itum. ſed mitte peperci.
Ex .di. præteritis in .ſum. tranſmitte ſupina;
Dum deo præſentis. dio. vel. do. in .ſum. varietur.
S. geminat ſedeo ſeſſum. fodio quoq; foſſum.

De præteritis quartæ cõiugationis. Quod verba quartæ cõiugatiõis mittũt præteritũ in .ui. ſecũdæ pſonæ præſentis indicatiui modi. s. finali mutata in .ui. vt audio. is. iui. munio. is. iui. inſanio. is. inſaniui. ſcio. cis. ſciui. nutrio. is. iui. Deinde dicit, q; tãtũ verba mittunt præteritum in .xi, ſancio. cis. xi. Hora. ij. epiſtola: tabulas peccare vetantes: quas biſquinq; viri ſanxerunt. Vincio. is. vinxi. p eo quod eſt vinculo aſtringere. Duo quoq; dicit reperiri verba huius cõiugationis mittentia præteritũ in .ui. ſyllabas, ſalio. is. lui. Ouid. i. faſtorũ, per flãmas ſaluiſſe pecus ſaluiſſe colonos, cuius cõpoſita mutãt .a. in .i. vt inſilio. is. lui. deſilio. is. ſilui. pſilio. is. lui. Luca. in .iiij. inſilui ſolo nociturus põdere. Verg. v. æñ. haud mora proſiluere oẽs. Idem in .x. portis regina ſub ipſis deſiluit. Amicio. is. Diome. autore amicui quoq; facit. vt Brutus in laudatione Appij claudi. toga (inquit) prætexta amicuit: apd Actiũ quoq; lectũ eſt ab amicio. is. xi. in præterito ¶ Sepio. is. pſi. haurio. is. ſi. Verg. f. æñ. at venus obſcuro gradientes aere ſepſit. Idem in .iiij. & vocẽ his auribus hauſi, ſed hæc oĩa verba ex proportione verborum quartæ cõiugationis mittunt aliquãdo præteritum in .iui. vt ſancio. is. iui. vincio. is. iui. ſalio. is. iui. amicio. is. iui. Pompo. ſecundus. ſancierat ius vtile ciuitati, pro ſanciuerat. Papi. ix. theba. excuſſi ſalierunt cuſpide dentes. pro ſaliuerunt. Verg. iij. geor. mollibus in pratis vnctos ſaliere per vtres pro ſaliuere. Varro ad Cice. cũ idem quoq; haurierit pro hauriuerit dixit. Eſa. cap. v. Hiero. interprete. ſepiuit eã & lapides exegit. ¶ Deinde dicit, q. quinq; verba quæ vno verſu cõplectũtur. mittunt præterita in .ſi. ea ſunt fulcio. is. fulſi. Oui. in epiſtola Deianiræ, hercule ſuppoſito ſydera fulſit Atlas. Phocas tamen hoc verbum in .xi. dixit exire fulxi. Sarcio. cis. ſarſi. farcio. cis. farſi. cuius cõpoſita mutant .a. in .e. vt refercio. cis. referſi. diſſercio. cis. diſſerſi. Cice. ij. thuſculanarũ. cuius verbis etiam omnia referſerunt. Raucio raucis rauſi. Cice. f. de oratore, æſopum etiam ſi paulo irrauſerit: explodi. Sentio. tis. ſenſi. ¶ Venio. nis. præter morem verborum quartæ coniugationis fecit præteritũ veni. Deinde dicit, q; a perio peris, compoſita mittunt præteritum in .ui. ſyllabas, vt aperio. eris. rui. operio. is. operui. cooperio. is. cooperui. ¶ Duo tamen a perio compoſita miſerunt præterita in .ci. comperio. is. eri, reperio, ĩs. eri.

De ſupinis verborum cap. v. Tota conjugutionis difficultas verſatur in cognoſcenda prima verbi poſitione. Deinde præterito: tum demũ ſupino, ſed quia ſupina ex præteritis plærũq; naſcũtur: viſum eſt ex præteritorũ varia terminatione ſupina omniũ ſimul coniugationũ elicere ſeruato litterarũ ordine. Dicit igitur in primis, q. verba quæ fecerunt præteritum in .bi. mittunt ſupina in .itum. ſuper. i. finalem præteriti addita tum. vt bibo. bis. bi. bitum. glubo. bis. bi. bitum. Lambo. bi. & ſcabo ſcabi. ſupinis carent. ¶ In .ci. finitis, q. verba quæ fecerunt præterita in .ci. mittunt ſupina in .ctum. ſunt autem duo præcipue. facio. cis. feci. factum. iacio. cis. ieci. iactum. quorum cõpoſita in ſupinis mutant .a. in .e. ſi. in prima poſitione mutauerũt. a. in .i. vt perficio, cis. perfeci perfectum. inficio. cis. infeci. ctum. reficio. cis. refeci refectũ. Ico. icis. horũ ratio nem ſequens, quia fecit in præterito. ici. in ſupino quoq; ictũ. fecit. At vero parco, cis. quia duplex habet præteritũ perſi & peperci, a perſi facit pſum, a peperci pepcitũ. Pli. lib. xxxiij. natu. hiſto. Italiæ percitũ eſt vetere interdicto patrũ. Hiero. quoq; ad heliodorum non te patri parciturũ eſſe nõ matri. ¶ Ex .di. præteritis, q. verba quæ fecerũt præterita in .di. mittũt ſupina in ſum ita tamen q. verba ſecũdæ cõiugationis terminata in .deo, & tertiæ in .dio. vel in do. mittunt ſupina .deo. vel .dio. vel .do. muta in .ſum. vt tondeo tonſum, fodio foſſum, ſed hoc. s. geminauit vt ſtatim dicemus. Scando ſcanſum. cado. ſum. & cædo cæſum. ¶ Deinde dicit, q. quinq; verba hic poſita habent duplex. s. in ſupinis ea ſunt, ſedeo ſeſſum, fodio foſſum, ſcindo ſciſſum, findo. ſſum. pando. ſſum. quorum tria poſteriora amittunt. n. in. ſupinis quemadmodũ & duo quæ addit. fundo. ſum.

Scindoq; ſciſſum,findoq; fiſſum,pandoq; paſſū.
N.tamen amittunt cum fundo tundoq; tuſum;
Dat tamen & tunſum,de tendo dicito tenſum:
Vel tētum,ſed edo dabit eſtum;mittit & eſum.
Ado pone datum.Sed quæ componis ab illo;
Si non ſunt primæ,per.itum.miſere ſupinum.
Actum mittit ago;cum pango;tangoq;frango.
Dat fugitum fugio,lego lectum.pungo punctū
Dat fallo falſum,ſallo ſaltum.atq; ſalitum.
Vello vulſum,pello pulſum,tolloq; latum.
Percello culſum dabit;excello quoq; celſum.
Emptum mittit emo.Venio vētum,cano cantum.
Et rumpo ruptum;capio cum cœpio dant.ptum.
Dat linquo lictum;cui iunges cōpoſitiua.
De curro curſum,de varro ponito verſum.

⁊ tūdo tūſum,qđ euphoniæ cauſa Ser.atq; Priſc.dicūt eſſe factū.Sed in cōpoſitione huius verbi tūdo.n.ſemp exteritur,vt cōtūdo,ſum.retūdo.ſum.ptūdo.ſum.in ſimplicitate potius retinetur,vt apđ Verg.ij.æñ.ſuppliciter triſtes ⁊ tūſæ pectora palmis.Tēdo,is.duplex hēt ſupinū tenſum ⁊ tentū.Luca.in.j.⁊ varias ignis tenſo dedit aere formas.Idem in.ij.tēſiſq; rudēti bus actæ.Verg.in priape,tētaq; ad exēplū ſit ſua turba dei.In cōpoſitis quoq; vtrūq; reperitur.vt oſtēdo.is.entū.vel.ſum.prætendo.entū.vel prætēſum.intēdo.tum.vel.ſum.extēdo.tum.vel.ſum.Edo.is.duplex habet etiā ſupinū eſtū ⁊ eſum,qđ magis in cōpoſitis apparet,vt comedo comeſtū vel comeſum. Cice.p cluētio,potius comeſtum q̄ epotū in venas atq; oēs ptes corporis ꝓmaneret:⁊ Saluſt. referēte Diome. comeſta(inquit)patrimonio.Iuue.⁊ cito rapturus de nobilitate comeſa qđ ſupeſt,alia potius in eſum quā in eſtū mittūt,vt ambedo.ſus.adedo.ſus.excdo.ſus.Verg. in.iiij.æñ.Ambeſas ſubigat malis cōſumere mēſas.Idē in.ix.⁊ poſtibus hæſit adeſis.Idē.j.georg.nigris exeſa chelydris. ¶A do pone datū,q; hoc verbū do das dedi facit in ſupino datū ⁊ ab illo cōpoſita ſi ſunt primæ cōiugatiōis habēt etiā ſimplicis rōnem, vt circūdo,das. dedi,datū.Sin vero ſunt tertiæ mittunt ſupina in.itum. vt trado.dis.didi.ditū.vēdo,is. didi.ditū.credo.dis.didi. creditū.abſcōdo.dis.di.vel abſcōdidi.ſum.vl abſcōditū. ſed quēadmodū Diome.ait melius dicimus abſcōditū. Pedo.is.pepedi.aut caret ſupinis,aut peditum facit.Catullus,ſubtile ac leue peditum liboni eſt. ¶Actū mittit ago.in.gi.reperiuntur tātum ſex verba facientia præteritum quorū ſupina ſingulatim explicat,ea ſunt ago.gis.egi.actū.tango.gis.tetigi.tactū.pango.gis. pegi,vel potius, pago.gis.pepigi pactū,frango.gis.fregi fractū q̄ duo in ſupinis euphoniæ cauſa.n.litterā extriuerunt:ſed ab eis cōpoſita etiā ſi in præſenti mutant.a.in.i.in ſupinis illud.a.retinent.vt ago.is.egi.actum,redigo.gis.redegi redactū,adigo.is.adegi,adactum,tango.gis.tetigi.tactū.cōtingo.gis.cōtigi.tactum,attingo.gis attigi attactū.frango.is.gi.ctum.infringo.gis.egi. infractum.perfringo.gis.gi perfractū.pango.gis.pepigi.impingo.is.gi.impactum.fugio quoq;.q in præterito facit fugi, in ſupinis facit fugitum.Lego.is.gi.facit lectum.compoſita vero ab illo quæ mutant.e.in.i. retinent illud.e. vt colligo.gis. collegi, collectum,ſcllgo.gis.egi. ſelectum, pungo.gis.pupugi punctum,tam ab eo quod eſt pepugi,q̄ ab eo quod punxi. ¶Dat fallo,falſum,in.li.præteritum mittentia hæc fere reperiūtur mittentia ſupinū in ſum,fallo.lis.fefelli falſum.ſallo.is. pro eo quod eſt ſalem infundere alicui rei,tertiæ cōiugationis facit in præterito ſali, atq; inde mittit in ſupino ſalſum.hinc Munius dixit,iſthæc ſum multo ſale ſalſurus,⁊ dicimus homines ſalſos ⁊ inſulſos reperitur etiā quartæ coniugatiōis: ⁊ tunc facit in præterito ſaliui:⁊ in ſupino ſalitum qđ frequentius reperitur q̄ ſalſum.Liuius andro,ſaliturus iſthæc (inquit) mittā ſolē.Cornel.ſeuerus,ad quem ſaliti pomiliones afferebātur.Idem alio loco,diſtractos atq; ſalitos.Saluſt.apud Diome.in.iiij.hiſto.reliqua(inquit)cadauera ſalita. Itaq; cū tertiæ coniugationis eſt primā producit poſitione.l.duplicis,vt facile apparet ex Lucilij poctæ verſu illo.Sallere murenas mercem in frigidaria fere. Itaq; ea ratione.l.accepit duplex qua relligio ⁊ relliquiæ. Cum vero eſt quartæ quia nuſq; in carmine reperitur per.l.ſimplex ſcribi debet ſalio.is. Diome.putat ſalitus a ſallo non a ſalio deduci:ſcribit enim his verbis.veteres ambiguitatē appellationis vitantes ⁊ analogiā ſalitus ſum dixerunt a ſallo,is.non a ſalio,nos tñ cum apud Cel.lib.ij.de medicina legerimus.piſces qui ſalē nō patiuntur ſolidi veſaliūtur: ⁊ apud Lucā,Hiero.interprete,q; ſi ſal euanuerit:in quo ſalietur:vtrāq; verbi poſitionē in vtraq;cōiugatiōe poſuimꝰ. reperitur etiā ſalleo,es.ſcđæ cōiugationis apud Fabia,referente Diome.cū caro ſallet,diuturnus eſt (inq̄.) Vello vellis,duplex habet præteritū velli vulſi:ſed ab vtroq; miſit ſupinū vulſum,pro quo antiquiores dicebāt vulſum.Mart. ſed mens eſt pāniche volſa tibi.Pello.is.pepuli pulſum.Tollo.is.quod apud antiquiores.vt diximus fecit tetuli in ſupino debuit facere latum,ſed cū in vſu,non ſit quemadmodū loco tetuli poſuimus ſubſtuli:ita pro eo quod eſſe debuit latū,ſuffecimus ſublatū. Percello.is.duplex habet præteritum perculi ⁊ perculſi:ſed ab vtroq; miſit ſupinum perculſum.vt apud Verg. quarū ſacra fero ingenti perculſus amore.Excello.is.culi.celſum.nā cum ſcđæ cōiugationis eſt excelleo:vix habere poteſt ſupinū ex proportionis ratione.A pſallo.is.lli.ſuppina non reperiuntur,ideo eius nō meminit hoc in loco.¶Emptum mittit emo,q; vnum modo verbum reperitur,q; facit præteritū in mi.emo.is.emi.facitq; in ſupino emptum cuius cōpoſita retinent.e.præteriti in ſupinis,vt redimo.emi.redemptum.adimo.emi.ademptum. In.ni.duo tantum reperiuntur feciſſe præteritum venio.is.ni.q; fecit ventum:⁊ cano.is.cecini.quod fecit cantū.Hiero.tamen in apoca.cap.viij.canituri dixit. ¶Et rumpo ruptū,in.pi.tria verba mittunt præterita rumpo.is.pi.qđ facit ruptū.capio.is.cœpi,q; facit captum.cœpio.pis.pi. a quo tantum eſt in vſu præteritū cœpi ⁊ tēpora quæ formantur ab eo,facitq; in ſupino cœptū.¶Dat linquo,q; hoc verbū linquo cū ſuis cōpoſitis mittūt ſupina in.ctū.vt linquo lictū,q; nō eſt in vſu,ſed in cōpoſitis repitur,vt delinquo delictū,relinquo relictū.¶De curro curſum,q; tria verba quæ hic ponūtur mittētia præteritū in.ri.mittūt ſupina variū in modū:nā curro.is.cucurri facit curſum,verro.is.ri.facit verritū vel verſum:ſed ab eo,q; eſt verſi videtur eſſe verſum:ab eo q; eſt verri.ritū.Verg.j.æñ.verſa pulvis inſcribitur haſta,q; participiū teſte Seruio,ibidem non a verto.is.ſed a verro.is.deducitur quemadmodum:⁊ Plau.dixit in vētum oīa verſa.Apul.in apologia ꝓ magia ab eo q; eſt cōuerro,is.cōuerri.rritū,dixit cōuerritorem tumidæ gingiuulæ.

Pario.is.q̃ ex deriuatis ab eo poſſumus intelligere, duplex habet ſupinũ partũ & paritũ: nã a partũ diximus partus.a.um. partus.us. parturio.is. ab eo q̃ eſt paritum. Papi.x. theb. dixit atq; hoſti veniat paritura marito. Cõpoſita vero a pario quæ omnia vt diximus quartæ ſunt cõiugatiõis ſiue mittãt præteritũ in.ri. ſiue in.rui. ſemp mittũt ſupina in ertũ. vt cõperio.is. cõperi, cõpertũ. reperio.is. eri. repertũ, aperio.is. aperui, apertũ. operio.is. erui. opertum. ¶ In.ſi. præteritũ, q̃ verba faciẽtia præteritum in.ſi. mittunt ſupina in.ſum. vt mulceo mulces mulſi mulſum. Ciccro. apud Priſcia. permulſa atq; recreata: & Varro apud eũdem cap. pmulſo dixit. Saluſt. in. iij. hiſt. poſtera (inquit) die liberalib9 verbis permulſi ſunt. Ludo.is.ſi.ſum. lædo.is.ſi.ſum. ſentio.is.ſi. ſum. raucio.cis. rauſi.ſum. Luci. rauſuro tragicus, q̃ carmina perdit. Oreſte. quiq; tũ verba q̃ hic ponũtur geminãt. s. in ſupinis. ea ſunt mitto.tis.ſi.ſſum. cedo.is.ſi.ſſum. cudo.is. cudi, vel cuſſi ſſum. ab vtroq; præterito fecit in ſupino cuſſum. iubeo.es. iuſſi. ſſum. præmo.is.ſſi.ſum. indulgeo, indulges. ulſi. ex ꝓportione facit indulſum, ſed & indultus dixit Marcel. tanq̃ licẽtia (inquit) crudelitati indulta. gero.is. eſſi. eſtũ. torq̃o.es. torſi tortũ vel torſum. vro.is. vſſi, vſtũ. ſartio.is. ſarſi ſartũ. vnde ſartores & ſarta tecta dicuntur. fartio.is. farſi, fartũ, a quo fartus farta.um. & fartores dicti. fulcio.is. fulſi. tũ. Iuue. nos vrbẽ colim9 tenui tibijcine fultã. haurio.is.ſi. vel hauri ui hauſtũ, vel hauſum vl hauritũ. Verg. iiij. æñ. q̃ bella exhauſta canebat. Idẽ in eodẽ ſupplicia hauſurũ ſcopulis & noĩe Dido ſæpe vocaturũ. Apul. ij. meta. lagena (inquit) facilis hauritu. Idem in. iij. Haurito pluſculo vncto corporis mei mẽbris perfricui. & in. iij. roẽ rigentem hauritũ iſta cõfeſtim deferto vrnula. Cãbio. is. nunq̃ niſi in Apuleio pro magia legi. opas (inqt) tuas cũ vicinis cãbias, eius præteritũ referẽte Priſc. Cariſius protulit cãpſi, qd̃ ideo nõ poſuimus: quia nuſquã inuenimus. Itaq; ſupinũ hoc in loco extra ordinẽ poſuimus, quoniã ab eo deriuatur frequentatiuũ cãpſo. ſas. quo Ennius vſus eſt, leucatam (inquit) cãpſant, & iuniores ab eo fecerũt cãpſor cãpſoris. ¶ Quod ſi præteritũ: verba illa quæ fecerũt præteritum in. pſi. mittũt ſupina in. ptũ. vt nubo. bis. nupſi nuptũ. como. is. cõpſi. cõptũ. ſorbeo. es. pſi. ptum. nã ab eo qd̃ eſt ſorbui. itum. fit: vnde eſt ſorbito & ſorbitiuncula. Perſius. ſorbitio tollit quẽ dira cicutæ. ¶ Statum ſiue ſtatum. in. ti. tria tantũ verba mittũt præteritũ. ſto ſteti, ſiſto ſteti vel ſtiti. verto verti, quod ſine cõtrouerſia facit in ſupino verſum quemadmodũ & verro. is. verri. Sed. ſto. ſtetí facit ſtatum prima indifferenti, qd̃ ſignificatur cũ dicit ſtatum ſiue ſtatũ dat. ſto. nã in priori. ſta. producitur, in poſteriori. ſta. breuiatur. in ſimplicitate tũ ſemper ſtatus. ta. tum. breuiatur ſtaturus ꝓducitur. In cõpoſitione ſi. a. mutatur in. i. breuiatur, vt præſto præſtitũ, inſto inſtitũ. ſi manet integra producitur, vt præſto. as. ſtatum, inſto. as. atum. Sed de his libro. v. diſſeremus. ¶ Nũc vero tantũ dicamus qd̃ a. ſto. ſtas cõpoſita mittunt ſupina in. itum. vel. atum. vt cõſto. as. itũ. vel atum. aſto. as. itum. vel. atũ. præſto. as. præſtitũ vel præſtatũ, a quo frequẽter in libris digeſtorũ legimus præſtatio. ¶ Siſto. is. cum abſolutũ eſt eandem rationẽ ſequitur in ſupino quã. ſto. ſtas. cũ quo verbo præteritũ & ſupinũ habet cõmũe. vt ſiſto. is. ſteti ſtatũ, ſed cõpoſita ſemper exeunt in. itum. vt circunſiſto. is. ſtiti circunſtitum. aſiſto. ſtis, aſtiti aſtitum. Siſto. is. ſtiti. cum actiuũ eſt, ego nõ abnuerim habere ſupinũ in. atum, ſed prima producta, a quo eſt ſtator pro eo qui ſiſtit aliquem coram prætore vel alio magiſtratu. vnde Iuppiter ſtator qui ſtitit. i. ſtare fecit Romanos fugiẽtes. Ouid. vi. faſtorum tempus idem ſtatoris erat, ſed de his ſuo loco diſputabitur. ¶ Verto dat verſum, & ab vltimo ſupino fit verſus. a. ũ. Verg. verſaq; cũ terga fatigamus haſta. De. xi. ctũ. mitte ſupinis, q̃ verba q̃ fecerũt præterita in. xi. mittũt ſupina in. ctũ, vt lugeo. es. xi. ctũ. vincio vincis. xi. ctũ. dico. is. xi. ctũ. ſancio. is. xi. ctũ. nã ab eo qd̃ eſt ſanciui. citũ. dixim9. Lucr. qd̃ porro nequeas ſancitũ quãdoquidẽ extat. Quinq; tũ verba quæ hic ponũtur, amittũt. n. in ſupinis, ea ſunt pingo. gis. xi. ctũ. ſtringo. gis. xi. ctum. fingo. gis. xi. fictum. ringo. gis. xi. rictum quod etiã ringor. eris. declinatur. meio. is. minxi. ctum. qd̃ nonnulli mingo. gis. declinauerũt, ſed quemadmodũ ſupra dixi: ego nuſquã legi. Deinde dicit, quod altera quinq; verba quæ fecerũt præterita in. xi. mittunt ſupina in. xum. ea ſunt necto. ctis, nexi. vel nexui. xum. ſiue enim ſit a necto. ctis. xi. vel nexui: ſiue a nexo. xas. vel nexo, nexis. nexui. ſemp facit in ſupino nexũ. Fluo. is. xi. xum. vnde fluxas veſtes & fluxa corpora. dicimus: & fluxus aquarũ. Antiqui tes quoq; autore Priſc. fluctum a fluo. is. dixerunt, vnde eſt adhuc fluctus. us. & murena flucta. Figo. gis. fixi, xum. quanq̃ Scaurus apud diome. ſagitta confictus dixerit. Pecto. ctis, xum. nã a pectiui pectitũ fecit, a pexui æquæ. xum. Flecto. ctis. xi. flexũ. Plexi quoq; ab eo qd̃ eſt plecto. is. quod ſumus pene obliti plexum in ſupino facit. Catullus, hos inflictis plexos tulit ipſe corollis: ſi eſt ab amplector, amplexus, a cõplector. xus. ¶ Mittit. itum. quod verba facientia præteritum in. ui. ſyllabã mittunt ſupina in. itum. penultima breui. vt domo. as. ui. itum quanq̃ ab eo quod eſt domatum. Tibull. libro. iiij. dixit te dulce non alias conſuetus terga domator, & domitio nomen participiale. Valla formauit, ſono ſonas ſonũ: & ſi ab eo qd̃ eſt ſonatu. Hora. dixit, magna ſonaturũ dies nominis huius honorem, ſicut a tono. as. atum. Idem in epodo dixit. Si quos eois intonata fluctibus hyems ad hoc vertit mare. Senec. in. ij. natu. quaſi illa vt ſi dicam comminatio, & tonatio ſine ictu.

Dat pario paritum vel partum. Compoſitum q;
Quod venit a pario; ſemper mittatur in. ertum,
In. ſi. præteritum plærumq; reponitur in. ſum.
S. geminat miſſum de mitto; cædoq; ceſſum.
Et cudo cuſſum; iubeo iuſſum; premo preſſum.
Indulſi indultum; dat & indulſum; gero geſtum.
Tortum vel torſum dat torqueo. at vro vſtum.
Sartio ſartum, fartio fartum, fulcio fultum.
Hauſtũ vl hauſum dedit haurio. Cãbio cãpſum
Quod ſi preteritum dat. pſi. ptum. pone ſupino.
Statum ſiue ſtatum dat. ſto. cun ſiſto, ſed illud.
Quod. ſto. cõponit. dat. itũ. c ndoq; dat. atum,
Quæ tibi dat ſiſto per. itum, miſere ſupina.
Vertoq; dat verſum. De. xi. ctum. mitte ſupina.
N. tamen amittunt hæc pingo, ſtringoq; fingo.
Ringoq; cum meio. ſunt q̃ dicant quoq; mingo,
Necto. fluo. figo, cum pecto, flectoq; dat. xum.
Mittit. itum. quod. ui. diuiſas præteritum dat.

¶ Neco tamẽ cũ duplex habeat præteritũ necui & necaui, ab eo qđ eſt necui facit nectũ ab eo, qđ' netaui. atũ. Sed inẽ necatus & nectus nõ eſt illa differẽtia quã putauit Priſ. vt necatus ſit ferro, nectus vero alia vi perẽptus. ſed potius necatus eſt oĩno extinctus. vt Cice. veneno necatus dixit, & Quint. fame necatus. nectus vero quaſi exãiatus & mortuo ſilis. Cice. ij. thuſ. nectus ſit Tãtalus. & Hora. in epiis. bos eſt enectus arando. Frico. as. cui. catũ. Iuue ſi prurit friĉ9 ocelli angulus: ab eo tñ qđ' eſt fricatũ. Pli. li. viij. dixit, pãtheras per carnes fricatas aconito venãtur barbari. Celſ. li. vj. ante oleo pfricatus, & Macer, vrticæ folijs reuocatur vulua fricata. Seco. as. cui. ctũ. Verg. j. geor. via ſecta p ambas. Apul. ſ. met. a ſecu9 dixit impetu teli præſecata gula. Cẽſeo. es. ſui. ſum, qđ' ſcđm analogiã facit cẽſitũ. miſceo. es. cui. mixtũ. p. x. qđ' etiã in marmorib9 antiquis p. s. miſtũ legimus. Torreo. res. rui. toſtũ. Doceo. ces. cui. ctũ. Teneo. nes. nui. tũ. Pateo. es. tui. ſſum, qđ' etiã a pãdo, is. & patior. eris. ſupinũ eſt cõe. Ver. j. æñ. Crinib9 iliades paſſis plærũq; fereb ãt, qđ' a pãdo vel pateo eſſe poteſt. Careo. res. rui. ritũ. vel caſſum. Sed a caritu formaẽ participiũ futuri in. rus. cariturus. Iuue. cariturus turture magno mulorũq; iubis. a caſſu formatur ptcipiũ præteriti caſſus. Vir. ij. æñ. nũc caſſũ lumine lugẽt. ¶ Si pñs dat. uo. diſiũctas, qđ' verba tertiæ cõiugationis deſinẽtia in. uo. vocales mittũt ſupina in. utũ. vt nuo. is. nui. nutũ. ſuo. is. ſui. ſutũ. acuo. is. cui. acutũ. arguo. is. ui. utũ. Plau. in pſcuđ. Argut9 inqt malorũ facinorũ. Salu. tñ apũ Priſ. in. y. hiſt. arguitur9 q̃ſi ab arguitu dixit, multi (inqt) ex bithynia volẽtes occurrere falſũ filiũ arguituri. Ruo. is. rui. ſemp facit ruitũ in ſupino. Luca. in. iiij. ruituraq; ſemp ſtat moles. ab illo verbo cõpoſita oĩa exeũt i. utũ. vt obruo. is. ui. utũ. diruo. is. ui. utũ. eruo. is. crui. utũ. rapio. is. pui. facit. ptũ. meto. is. ſſui. p. s. duplex facit ſupinum meſſum Conſulo. is. lui. ultum. Colo. is. lui. ultum.

Excello. lis. lui. ſiue exculi. excelſum. alo. is. alui. alitum facit p regulã aliquando, ſed frequẽtius altus repitur. Saluſtius in Iugur, oẽm (inqt) ætatẽ arpini altus repitur etiã altor & altrix ab altu formata. Verg. iij. æñ. & terrã altricẽ diri execrã mur Vlyſſi. Occulo. lis. cului. ultũ. Pinſo. is. ſui. piſtũ. a quo eſt piſtor. oris. Texo. is. xui. textũ. Nexo. xis. xui. xũ. Pecto. is. pexi. vel pexui. xum. nũ ab eo qđ' eſt pectiui. ictitũ exit. Colũme. lib. xiij. præparatæ ſint & pectitæ lanæ. Idem etiũ de cura hortorum. verum vbi iam puro diſcrimine pectita tellus. ſed quia penultimam breuiauit, poteſt videri ductum ab eo quod eſt pecto. is. ctui. qđ' nullus vnquã poſuit. Compoſita vero a cano. is. mittunt ſupina in. entum. vt occino. nis. nui. entum. concino. is. nui. entum. accino. is. nui. entum. ¶ A pario. is. compoſita tam illa quæ fecerunt in. ri. præteritum de quibus paulo ante diximus, quã illa quæ in. rui. de quibus nunc agimus. mittunt ſupina in. rtum. vt aperio. is. rui. apertum. operio. is. rui. opertum. A ſero. ris. quoq; compoſita quæ mutãt ſignificationem quæq; diximus facere præteritũ in. ui. ſyllabas, mittunt ſupina in. ertũ. vt diſſero. ris. rui. diſſertũ. aſſero. ris. rui. aſſertũ. cõſero. ris. conſerui. ertum. Deinde ſubiungit. q, hoc verbum Amicio. icis. amicui. vel amixi. vel amiciui, ſemper facit in ſupino amictũ. ¶ In. ui. præterito. ui. ſemper vertitur in. tũ. q, verba facientia præteritũ in. ui. ſyllabã, mittunt ſupina. ui. mutata in. tum. vt amo. as. aui. atum. mouco. es. ui. tũ. cupio. is. iui. itum. audio. dis. iui. itũ. excipiũtur vero pauca verba mittẽtia ſupinũ aliter. ea ſunt poto. tas. taui. qđ' facit potum. Verg. in buco. hoc ipſi potũ venient p prata iuuẽci. & ibidẽ: & potũ paſtas age Tityre & inter agendũ. Luca. in. v. poturæ te nile grues. Terẽ. tamẽ proportionẽ ſecutus dixit in phormione, nam apud me potaturus eſt. Lauo. as. laui lotũ, vel lautum, proter affinitatem, quæ eſt inter. au. & .o. vel lauatũ. Terẽt. in eunucho. abeũt lauatũ. Ouid. iiij. faſto. ſacra lauaturas mane patebat aquas. Hora. aſt vbi me feſſum ſol acrior ire lauatũ admonuit. qđ' nimis licenter dici putatur. Caueo. es. caui. autum. Faueo. es. faui. fautum. ab illo eſt cautus & cautio. ab hoc fautor, quamquã Plau. in Amphytrione. regulam ſecutus dixit fauitor. Adoleo. vel adoleſco. olui. vel adoleui adultus. Paſco. cis. paſtũ. quod ſolum in ſupino. s. retinuit. Agnoſco. cis. noui. gnitũ. cognoſco. cis. noui. itum. Iuuena. agnitus accipiens iubet a precone vocari. Lucan. in. iij. calida mihi cognitus axis Aegypto. Saluſt. tamen regulam ſecutus in ſecũdo hiſtor. dixit, neq; inermes ex prælio viros quemquã agnoturum. Sero. ris. ſeui ſatum. cuius compoſita retinentia ſimplicis ſignificationem, quæ fecerunt præterita in. cui. mittunt ſupina in. itũ. ea ſunt inſero. is. cui. itum. conſero. ris. ſeui. conſitũ. Verg. ij. georg. mutataq; inſita mala ferre pirum. Cice. quoq; in Verrẽ ab eo qđ' eſt obſero. is. ſeui. dixit. vt cum obſitum leontinum agrum vidiſſes, & ab aſſero. ris. ſeui. ſitum. ¶ De facientibus præterita in. ui. paulo ante diximus mittere præteritum in. rtum. Soluo. is. ui. & voluo. is. ui. fecere ſupina ſolutum & volutum. u. conſonante in vocalem mutata. & extrica. i. atq; ex horum proporitone caluo. is. debuit facere calutum, niſi qđ' in vſu non eſt. Veneo, nis, veniui venum, pro eo qđ' eſſe debuit venitum, nunquã reperitur niſi coniunctum aut compoſitũ cũ hoc verbo do das dedi. dicimuſq; venũdo. das. dedi. Sepelio. lis. liui. ultum. Verg. ij. æñ. inuadũt vrbẽ ſomno vinoq; ſepultã. Cato proportionẽ ſecutus dixit, mortuus eſt. ſepelius eſt.

Sed necui nectum; fricui fricтum, ſeco ſectum.
Cenſeo cenſum; miſceo mixtum, torreo toſtum,
Et doceo doctum, teneo tentum, pateoq;
Dat paſſum, careo cariturus; dat quoq; caſſus.
Si preſens dat. uo. diſiunctas exit in. utum.
Sed ruitum ſemper. ruo, dat. Quę ducis ab illo
Dant tibi ſemp. utũ. rapio raptũ. meto meſſum,
Conſulo conſultũ. colo cultũ, excelloq; celſum.
Deq; alo dic alitũ. dat & altũ. Aſt occulo. cultũ.
Pinſo piſtus. texo textus. nexoq; nexus.
Petoq; dat pexus. & pectitus. Et tamen; entum.
Q đ' cano cõpo nit. Pario & ſero mittit in ertũ.
Amicui dat. ct n. dat amixi. dat amiciui.
In. ui. præterito. ui. ſemper vertitur in. tum.
Poto dat potum; lauo lotum, & vtrũq; dat atũ.
Et caueo cautum, faueo fautum, ſed adultum
Mittitur ex adolet; de paſco mittito paſtum;
Dat gnitus agnoſco; conoſcoq; dat ſero ſatũ.
Inſitum inſeui, conſeui conſitus. atqui
Dat. utum. ſoluo cum voluo, veneo venum.
Et ſalio ſaltum; mittit ſepelire ſepultum.

De ſupinis verborum deponentium & communium.cap.vj. Quoniam in capite ſuperiori expoſuit regulas ſupinorum deductas a præteritis verborum actiuæ vocis,hoc in loco oſtendit qua re a verbis deponentibus & cõmunibus formari debeant ſupina. Itaq; dicit in primis,quod ſi volumus ſcire ſupinum alicuius verbi deponentis aut communis, debemus ex analogia fingere vocem illius verbi actiuam, & per regulas ſuperius traditas formare ſupina. vt ecce lætor lætaris ex proportione debuit facere in præterito lætaui,facit igitur in ſupino lætatum,per illam regulam,in.ui.præterito. ui.ſemp vertitur in.tũ. præterea vereor.eris.ex ꝓportione debuit facere in præterito verui. ergo ĩ ſupino faciet veritum. per illã regulam,Mittit. itum.qd'.ui. diuiſas præteritũ dat. Fungor.eris. ex ꝓportiõe debuit facere in præterito funxi,faciet igitur in ſupino functũ per illam regulam.de.xi.ctum. mitte ſupina. ¶ Quædam tamen verba non ſeruant regulas atq; proportionem vt Reor reris.qd' debuit facere.rui,atq; in ſupino.ritũ. facit tamen ratum.Verg.ij.æñ.nos abiiſſe rati & vento petiiſſe Micenas. Miſereor.eris. quod debuit facere in præterito miſerui, & in ſupino miſeritum, facit tamen miſertum. Fateor. eris. debuit facere in præterito fatui.& in ſupino fatitum,& facit faſſum. Gradior. eris.ex proportione huius verbi fodio.is. debuit facere gradi in præterito, & in ſupino graſſum: & fecit greſſum. Patior.eris,facit paſſum,ſecutus proportionẽ huius verbi quatio.is.aſſi.aſſum.potius quã huius potior .iris.quod fecit potitus. Loquor. eris. ex proportione huius verbi linquo .is.debuit facere loctum, & interiecta.u.facit locutũ.eadem quoq; ratione a Sequor.eris, fecimus ſecutum.q.mutata in.c.propter affinitatẽ vtriuſq; litteræ. Fruor.eris,debuit facere in præterito frui. & in ſupino frutum,& interiecta.c.facit fructũ.quẽ admodum ſtruo.is.xi.ctum.Cicero in Hortẽſio.autoritate ſumma fructuseſt.Vulpianus tamen fruiturus dicit in participio futuri temporis ſignificationis actiuæ. Labor.eris.debuit facere in præterito lapſi laptũ. ſicut ſcribo ſcripſi ſcriptum. & fecit lapſum. Cõmini ſcor.eris,debuit facere cõminui, comminitum. & facit commentum. Proficiſcor.eris.debuit facere proficiui.itum. & facit profectũ. Nãciſcor nãciſceris.debuit facere nãſciui & naſcitum. & facit nactum. Paciſcor.eris,debuit facere paciui & facit pactum. Adipiſcor.eris. debuit facere adipiui adipitum,& facit adeptum.Vlciſcor.eris,debuit facere vlciui vlcitum,& facit vltũ. Obliuiſcor.eris.debuit facere obliuiui,iuitum,& facit oblitũ. Expergiſcor. ceris.debuit facere expergiui ſpergitũ. & facit experrectum, quãquã Lucilius penultima breui expergitus dixit. e ſomno pueros cum mane expergitus clamas. Defeciſcor.ceris,quo verbo vſus eſt Terentius in phormione, neq; defeciſcar vſq; ddeo experirier. idẽ quoq; participium fecit,defeſſus ſum iam ambulando,cum ex proportione debuit facere defeciui defecitum. Queror queris. potius ſecutum eſt proportionem horum verborum gero geſtum, & vro vſtum. quam huius verbi quæro quæſitum.itaq; dicimus quæſtum. Vtor vteris,ſic fecit vſum,ſicut vertoverti verſum,& Nitor niteris niſum vel nixum. ſicut verto verti verſum,& flexo flexi flexum. Amplector & complector ideo amplexum & complexum fecerunt.quia illorum ſimplex.plecto plectis plexi plexum fecit. Tueor tueris. pro eo quod eſt cernere,tuitum facit,habẽtq; idem infinitiuum teſtibus Marcello, atq; Priſciano,hoc eſt tueri, ſed ab eo quod eſt tueor manifeſtum eſt exire tueri. Ouidius de arte. Non minor eſt virtus quam quærere, parta tueri, ab eo vero quod eſt tuor tueris infinitiuus eſt tui. Pomponius apud Marcellum incepi(inquit) contui. Turpilius apud eudem. Oculus longa intercapedine appetunt contui. Sed & in aliis modis & temporibus tuor pro aſpicio fere ſemper tertiæ coniugationis reperitur. Plautus in aſinaria. nam ego illud argentum: tam paratum filio ſuo,quam me hunc Scipionem contui. Papinius in Achileide.namq; modo infenſos vtero mihi contuor enſes. Seneca in hippolito. hippolite tales intuor vultus tuos,non intucor (vt in omnibus legitur libris) quod ratio carminis iambici reformidat.& apud Terentium in heauton. hic adoleſcens, qui intuitur nos. Lucret.libro quarto, Contuimur miſeri abſynthia tangit amator.Idem in eodem.contuimur miras ſimulachraq; luce carentum,Ergo quantum ego ſuſpicor,tueor pro defendo ſemper eſt ſecundæ coniugationis. tuor pro cerno ſemper eſt tertiæ. ſupina vero habẽt mutua. nam a tueor tueris tutus, tutor,& tuitio reperitur.Macro ſecũdo ſatur. ſi tacere talia vis videri tuitione pudoris.atq; cõuerſo a tuor tueris dicimus intuitus & obtuitus. Vergilius primo æneid'. dum ſtupet obtutuq; manet defixus in vno. Ordior ordiris,debuit facere ordiui. itum. & fecit orſum. Hieronymus tamen pſalmum ſecundum ex Hebraica veritate interpretans, ego (inquit) orditus ſum regem meum. Ioannes quoq; baptiſta in carmine Alfonſiano bellum orditurus & arma dixit.

¶ De ſupinis verborum deponentium & communium. Cap. vj.

DEponentium & communiũ verborum ſupina fiunt ex proportione vocis actiuę; vt lętor lætaris,læto.as.lætaui.lętatum.vereor.eris, vereo veres verui veritum. Fungor fungeris, fungo fungis funxi functum.

¶ Pauca tamẽ quę ſequũtur aliter exeunt.

Reor reris ratum.	Adipiſcor.eris.adeptũ.
Miſereor.eris,miſertũ.	Vlciſcor vlciſceris vltũ.
Fateor fateris faſſum.	Obliuiſcor.ceris.oblitũ.
Gradior.eris.greſſum.	Expergiſcor,eris.ſpretũ.
Patior pateris paſſum.	Defeciſcor,eris,defeſſũ.
Loquor.eris.locutum.	Queror quereris queſtũ
Sequor ſequeris ſecutũ.	Vtor vteris vſum.
Fruor.eris.fructũ vel.itũ.	Nitor.eris, niſũ vel nixũ.
Labor laberis lapſum.	Cõplector.eris. cõplexũ.
Cõminiſcor.eris.cõmẽtũ.	Amplector.eris.ãplexũ.
Proficiſcor.eris.fectũ.	Tueor.eris.tutũ vl' tuitũ.
Nãſciſcor.eris.nactum.	Tuor.eris. tutũ vel tuitũ.
Paciſcor.ceris.pactum.	Ordior.iris.ſum.vl'.xum.

Experior.iris.debuit facere experiui experitum,& fecit expertum. Metior.iris.debuit facere metiui metitum,& fecit mẽ ſum. Vnde eſt menſor & menſura .Morior.eris:vel moriris,quod tam tertiæ quam quartæ coniugationis reperitur. habetq; ſupinum moritum,a quo eſt participium futuri temporis moriturus, mortuus vero pro eo quod eſſe debuit moriturus,participium eſt,aut nomen potius pro participio temporis præteriti.Eodem modo orior oreris vel oriris,tertiæ & quartæ coniugationis reperitur. habetq; ſupinum oritum, a quo eſt oriturus participium tẽporis futuri & ortum,a quo eſt ortus participiũ temporis præteriti. Adorior adortꝰ facit vel adorſus, niſi forte ab adordior deſcẽdit.ſed eiuſdem ſignificationis reperitur. Naſcor quoq; naſceris ſupinum habet naſcitũ, a quo eſt participium futuri temporis naſciturus. & natus,a quo eſt participiũ præteriti temporis natus.

Experior.íris.expertum, mortuus moriturus.
Metior metiris menſum. Orior.eris.l.iris.ortꝰ,urꝰ.
Morior.eris uel moriris. Naſcor.eris.natus. citurꝰ.

¶Verba actiua ſupinis carentia. Cap,vij:

ARceo arces arcui. Scabo ſcabis ſcabi.
AVrgeo urges urſi. Compeſco.ſcis.cõpeſcui.
Timeo.es.timui. Diſpeſco.cis.diſpeſcui.
Metuo metuis metui. Diſco diſcis didiſci.
Luo luis lui. Scando ſcandis ſcandi.
Reſpuo reſpuis reſpui. Ango angis anxi.
Lingo lingis linxi. Ambigo.gis.ambegi.
Linquo linquis .i. qui. Tollo tollis tetuli.
Caluo caluis calui. Pſallo pſallis pſalli.
Lambo lambis lambi. Cerno cernis creui.

¶Neutra ſupinis carentia.

Mico.as.cui. Cõquiniſco.cis.cõquexi.
Aeſtuo æſtuas æſtuaui. Sido ſidis ſidi.
Ardeo.es.ſi.Strideo,es.di.Rudo rudis rudi.
Fulgeo fulges fulſi. Dedo dedis dedi.
Turgeo turges turſi. Satago ſatagis ſategi.
Lugeo.es.xi.Frigeo es.xi. Sterto ſtertis ſterti.
Conniueo.ues.cõnixi. Obedio obedis obediui.

¶Et verba ſecũdę coniugationis mittẽtia prę terítum in.ui.ſyllabas pręter hęc ſex verba.

Placeo.ces.cui.placitũ. Doles.les.dolui.dolitum.
Noceo.ces.nocui.nocitũ. Soleo.les. ſolui ſolitũ.
Valeo.les.valui valitũ. Pateo,tes.patui.paſſum.

De verbis carentibus ſupinis. cap.vij. Sunt quædam verba a quibus ſupina in vſu non reperiũtur,qualia ſunt ex actiuis Arceo .es. arcui.qđ ex ꝓportione debuit facere arcitum,ſed non eſt in vſu, niſi in cõpoſitis ab illo,vt coerceo.ces,cui.coercitũ.exerceo.es.exercui.exercitum. Vrgeo.es.vrſi. quod debuit facere vrſum.timeo.es.timui.quod timitum. metuo. is. metui.quod metutum.luo.is.lui.quod lutum.reſpuo.is. pui.quod reſputũ.lingo.is.xi, qđ linctũ.quãquã apud Celſum linctus.us.legimus. Linquo.is.liqui. qđ debuit facere lictum. ſed non reperitur niſi in compoſitione, vt delinquo. is.deliqui.ctũ, relinquo. is. reliqui.lictum. derelinquo.is.dereliqui derelictum. Caluo.is. calui.qđ ex proportione atq; Priſ.autoritate debuit facere calui tum. Lambo.is.bi.quod lambitum. Scabo.is.quod ſcabitum.Cõpeſco.cis.cõpeſcui.diſpeſco.is.diſpeſcui.quæ verba Priſ.ex ratione proportionis dicit facere cõpeſcitũ quẽadmodum diſco.is.ci.citum.& poſco.cis.ci.poſcitũ ſed in vſu nõ ſunt.Scando.is.di.quod debuit facere ſcãſum,a quo eſt ſcanſilis, & ab eo compoſita aſcendo.is. ſum.deſcendo.is.ſum.cõſcendo.is.cõſcenſum.Ango.is. xi.quod debuit facere anctum.ſed quemadmodum inquid Diome.in voce paſſiua tẽpora deficẽtia circũloquimur per anxius.a. um.loco participij per hoc verbum ſum,es,fui.Ambigo.is.egi. qđ debuit facere ambactũ. Tollo.is.tetuli .q. debuit facere latũ, ſed non reperitr, niſi in cõpoſitione ſublatũ.Pſallo.is.pſalli.q. pſallũ.& cerno.is. creui.q.cretũ,ſed in hac ſignãtiõe nõ reperit.

¶Neutra ſupinis carentia ſunt.mico,cas,cui.& ab eo compoſitum emico,cas.icui.dimico tamen(vt diximus)alio loco dimicatum facit in ſupinis. Aeſtuo. as.aui.a quo quaſi ab actiuo æſtuatum fecit. Hiero. in fine eccleſiaſtici.in medio(inqit) ignis non ſum æſtuatus.Ardeo.es.arſi.qđ ex ꝓportione diximus feciſſe arſum.Algeo. es.alſi.quod alſum. Fulgeo.es. fulſi. quod fulſum.Turgeo turges turſi,quod turſum.Strideo ſtrides. vel ſtrido ſtridis.di. Conniueo conniues connixi. quod debuit facere connictum.Conquiniſco conquexi.quod verbum fuit apud antiquos, ſignificabatq; caput inclinare, & quaſi conniuere.Pomponi.ad eum conquexi.interim milites conſpiciunt.Sido,is.di. quod verbum ſupina a ſedeo.es.mutuatur. vel potius caret illis.Rudo rudis rudi,quod debuit facere ruſum.Dego degis degi.quod dactum.Satago ſatagis.tegi.quod ſactum,quia compoſita ab ago agis.egi,actum.Sterto ſtertis ſtertui.quod ſtertitum. Obedio obedis obediui. quod obeditum,a quo Plinius libro.xvij.natu.hiſtor.obediturus dixit.ramo(inquit) oleæ quam maxime ſequaci,atq; obedituro.

¶Et verba neutra ſecundæ cõiugationis facientia præteritum in.ui.ſyllabas,quæ debuerant mittere ſupina in .itum.vt habeo.es.hebui.flacceo.flacces flaccui.ſtudeo ſtudes ſtudui.vigeo,viges vigui.oleo oles olui.ab eo tamen Perſi. fecit oletum vt in ſuo loco diximus,tumeo tumes tumui.ſeneo ſenes ſenui.a quo antiquiores ſenectus ſenecta ſenectum participium fecerunt. Pauca tamen huius ordinis verba habent ſupina,ea fere ſunt placeo places placui placitum, a quo ſunt participia placitus pro placens & placiturus.noceo noces nocui nocitum. a quo eſt nociturus.Iuuenalis.nocitura togæ.nocitura petuntur militiæ.Valeo vales valui valitum,a quo teſte Priſ.valiturus fecit Cicero.Doleo doles dolui dolitum. reperitur doliturus. & a caleo cales calui caliturus. a ſoleo ſoles tantum ſolitus ſolita ſolitum reperitur, neq; enim vſquam lectum eſt ſolens,aut ſoliturus.hoc verbum pateo pates patui,vt alijs in locis diximus commune habet ſupinum cum pando pandis.& patior pateris. Illud quoq; notandum eſt hoc verbum fio fis.neq; habere ſupina.neq; participia, neq; enim vſquam reperitur fiens:neq; fiendus,vt inquit Diome.nã factus.cta.factum.atq; faciẽdus.da.dum,a facio.cis,cei.mutuatum eſt.

¶ Deponentia ſupinis carentia ſunt. Reminiſcor.eris, quod debuit facere reminitum: & veſcor.eris.quod debuit facere vetiũ & medeor.eris.qđ debuit facere meditũ.opperior.iris.quod debuit facere opperitũ,quorũ circunloquia: (vt inquit Diome.) aliũde ſupplentur reminiſcor.eris,recordatus ſum.veſcor.eris,paſtus ſum.medeor.eris.medicatus ſum.opperior.iris.oppertus ſum.liquor.eris.quod debuit facere lictum:in circũloquijs dicimus liquefactus ſum vel fui, liquefactus eram vel fueraꝫ.&c.Liceor.eris, quod debuit facere licitum,quod cum in vſu non ſit:ab eo tamen eſt licitor.aris,eiuſdem prope ſignificationis verbum,per quod ſupplentur circunloquia ſui primitiui. ¶ Carent etiam ſupinis omnia verba præteritis carentia:nam cũ ſupina ex præteritis quodãmodo pendeant:merito deficientibus præteritis deficient etiã ſupina.ea ſunt aio ais,quod adico.cis.præteritũ mutuatur.Furio.ris, quod ſuppletur ab inſanio inſaniui. Sido.dis.quod Priſcia præterito dicit carere:mutuatur illud tamẽ,vt puta a ſedeo ſedi,atq; cõſequẽter ſupinũ vt paulo ante dicebamus.Ferio.is.quod a percutio mutuatur præteritum perouſſi.Ambro.tñ de obitu Theodoſij imperatoris a ferio feriturus fecit.Iſaac (inquit) per fidem nec gladiũ feriturꝰ parẽtis expauit.Siſto.is. quod præterito carere autores ſunt Phocas,& Priſc. non tamẽ Gellij & Cato.autoritate perſuaſi,cũ actiuũ eſt,ſtiti facere diximus,& in ſupino ſtatum.cum abſolutũ ſteti & æque ſtatũ in ſupino.Quatio.is.præterito carere dicit Phocas,q; ex analogia quaſſi & quaſſũ facere compoſitis manifeſtum eſt, dicimus enim concutio.is.ſſi.uſſum.percutio.is.ſſi.ſſum.Præteritis etiam caret:vt ſupra dictũ eſt hoc verbũ gliſco.cis.Et verba inchoatiua,quæ ex conſequenti ſupina non habent.

¶ Deponentia Supinis carentia.

Reminiſcor reminiſceris,	Liceor liceris.
Veſcor veſceris.	Liquor liqueris.
Medeor mederis.	Opperior opperiris;

¶ Carẽtia etiã ſupinis verba præteritis carẽtia,vt

Aio ais Ferio feris.	Furio furis,Gliſco.cis,

¶ Et verba quæ dicunturinchoatiua.vt palleſco palleſcis,turgeſco.cis,tepeſco tepeſcis,

¶ De varietate quadã Verborũ. Cap. viij.

VErba diuerſis coniugationibus declinata,ſunt

Lauo.as,lauo,is,	Fulgeo.ges,fulgo.gis.
Arto,tas,artio.is.	Tergeo.es,tergo.gis,
Sona ſonas,ſono.is.	Claudeo.es,claudo.is.
Denſo denſas.denſeo.es.	Cõniueo.es,conniuo.is.
Et cõpoſita a cubo.as. ut	Caueo caues.Cauo.is.
Accubo.as. accumbo.is.	Ferueo ferues.feruo.is.
Procubo.as. procũbo.is.	Oleo oles.olo.is.
Recubo.bas.recũbo.bis.	Rideo.es.rido.is.
Succubo.bas.ſuccũbo.is.	Excelleo.es.excello.is.
Nexo nexas,nexo.xis.	Cieo cies.cio cis.
Strideo,es,ſtrido ſtridis.	Pario.is.parere & parire.

De varietate quadã verborum cap. viij. Et ſi de verborum varietate ſparſim per ſingulas coniugationes aliquid perſtrinximus: viſum tamẽ eſt hoc in loco ſimul de oĩbus huiuſmodi verbis dicere. Ponituꝛ igitur in primis verba primæ atq; aliarũ cõiugationũ.Lauo.as.lauo.is.per tertiam.Verg.iij.æñ. fluidũ lauit inde cruoꝛem. Idem in.x.lauit improbat teter ora cruoꝛ,præſentis enim indicatiui eſſe vtrobiq; ex quãtitate ſyllabæ deprehendimus:nã in præſenti prima breuiatur,in præterito producitur. Arto.as.artio.is.tini.quartæ coniugationis. Neu.apud Mart.artiuit linguam in palatũ:cœpit labia ſuggere.Idem apud eundem,conatus (inquit) artiuit mater. Sono.as.ſono.is. per tertiam.Luc. incaligare oculos,ſonare aures.Idem alio loco,littora lata ſonũt.Denſo.as.denſeo.es.per ſecũdam Verg.x. æñ.extremi addenſent acies,ſic enim legendũ eſſe Priſc.teſtatur.Idem.j.geoꝛ.denſet erãt q̃ rara modo,q̃ dẽſa relaxat. ¶ Cõpoſita a cubo.as.qđ' aliꝭ in locis diximus p̃ primã & tertiã declinãtur,habentq; præteritũ cõmune.vt incubo.as.icũbo.is. accubo.as.accũbo.is. p̃cubo.as. p̃cũbo.is.recubo.as.recũbo.is.dicimus tñ ſecubo.as.& nõ ſecũbo.is.atq; ediuerſo ſuccũbo.is. & non ſuccubo.as.Nexo.as.& nexo.is.Verg.v.æñ.nexantẽ nodis ſeq; in ſua mẽbra plicantẽ.Liui.andro.apud Priſc.nexebant multa inter flexu nodoꝛũ dubio. Deinde ponit verba ſecũdæ & tertiæ coniugationis. St ideo.es,ſtrido is:de quo in ſecũda cõiugatione diximus.Fulgeo.es.fulgo.is.Verg.v.æñ.ductoꝛes auro effulgent. Idem.viij.auroq; effulgere fluctus.Tergeo.es.tergo.is.Iuue.vaſa aſpera tergeat alter.Hoꝛa.quã galina tergere palatum.de tertia cõiugatione non ſuccurit mihi exẽplũ:atq; idcirco de induſtria.Hoꝛa.verſum illũ imitati quodã in loco diximꝰ,ſi placare famẽ tibi vẽtris oluſcula poſſent. nõ tua ſordidior tergeret ora cibus.Claudeo.es.claudo.is.p eoq; eſt claudico.as.Cecil. aut vbi vos ſitis:ibi cõſiliũ claudeat Saluſt.iij.hiſto.coniuratione claudit p eo q; claudicat.Conniueo es.cõniuo.is. Caluus.cum grauis ingenti,conniuere populꝰ ſomno. Perſius. væ niſi cõniues.Feruco.es.feruo.is.Verg.j.æñ.feruet opus.redolentq; thymo fragrãtia mella. Idem in.viij. feruere leucatem,auroq; effulgere fluctus.Luci.quoq; apud Quint.lib.j.oratoꝛi.inſtitutionũ.feruit aqua & feruet,feruit nunc feruet ad annum. Caueo.es.cauo.is.nam tertiæ coniugationis etiam fuiſſe ſupra notauimus,cum de verbis in.uo. ſyllabam deſinentibus dictum eſt. Oleo oles,olo.is. Plautus in cornicula apud Diome: olunt ædes Arabicas. Excelleo excelles, excello.is.de quo in tertiæ coniugationis verborum præteritis diximus. Rideo rides, rido ridis. Brutus de patientia apud Diome. Irriduntꝰ horum lachrymas. Cieo cies.cio.is.quemadmodum in ſuperioribus dictum eſt, tam ſecundæ quàm quartæ coniugationis reperitur:in compoſitione vero tantum quartæ,quod etiam de pario.is.& ſuis compoſitis dicendum eſt,nam per tertiam dixit Teren.in phoꝛmione:ne parere hæc,iam diu per ætatem poteſt: & per quartã Ennius: oua parire ſolet genus pennis condecoratum. Cuius compoſita omnia ſunt quartæ coniugationis.Cupio.is.cum plærumq; tertiæ reperiatur. Lucre.in.j.dixit. portaꝝ clauſtra cupiret. Atq; e diuerſo cum venio.is.per quartam prope ſemper reperiatur. Ennius apud Mar,dixit.ſenex ſum & mortem occupem priuſq; euenat,quaſi per tertiam eneno euenis declinetur. Sedulius quoq; in paſchali ſecundam perſonam præſentis indicatiui modi numeri ſingularis,quæ in quarta coniugatione ſemp tamẽ in fine producitur perinde ac ſi eſſet tertiæ breuiauit dicens,peruenis ad chriſtũ non chriſtus peruenit ad te.

Potior.eris.potior.iris.tertiæ cõiugationis plærumq; reperitur:nonnunq; etiam quartæ maxime in infinitiuo. Verg.iij.æñ. polydorum ombtruncat & auro vi potitur. Oui.xiij.meta.tuq; tuis armis nos te poteremur Achille. Næuius apud Priſcia. fœcundæ penetrat pœnitus thalamoq; potitur. Lucill. apud eundem, deficit alma Ceres nec plebs pane potitur, in infinitiuo non poti, ſed potiri ſemper facit. Morior.eris. & morior.iris. Luca.in.iiij. non gratis moritur iugulo qui prouocat enſem. Verg.ij.æñ. nunc morere Ennius, nunc eſt ille dies: cum gloria maxima ſeſe nobis oſtendat, ſeu viuimus ſiue morimur. Terẽ. in eunu. riſu emoriri oẽs, frequẽtiꝰ tñ i infinitiuo mori q̃ moriri repitur. Orior.eris.orior.iris. Verg.ij.æñ. no ſtrorũ obruimur oriturq; miſerrima cædes, cuiꝰ infiniti uũ ſemper reperies quartæ cõiugationis.oriri. ¶ Cõplura alia verba reperiuntur diuerſarũ coniugationũ, ſed diuerſi generis & ſignificationis, vt albo.as. primæ cõiugationis actiuum eſt, albeo.es. ſecundæ neutrum, eodem modo nigro.as. nigreo.es. duro.as. dureo.es, atq; etiã tertiæ, albeſco.is. nigreſco.is, dureſco.is. Liquo.as. per primam actiuum eſt. Perſius. vatum & plorabile ſi quid eliquat. Verg. in more, foraminibuſq; liquatur emundata ceres, liqueo.es. per ſecundam & liqueſco.is. per tertiam neutra ſunt abſoluta. liquor.eris. deponẽs eſt abſolutum. Miſeror.aris. per primam, & miſereor miſereris, per ſecũdam, præterea, medico.as, ſiue medicor.aris. per primam, & medeor.deris. per ſecundam ſola cõſtructione & cõiugatione differũt, ſed de cõſtructiõe ſuo loco dicetur. Tueor.eris. p eo qđ eſt defendo. tuor.eris, p eo qđ eſt cerno: cõiugatiõe & ſignificatiõe differunt, vt ſupra diximus. ¶ Variæ ſignificationis, ſunt quædam verba, quæ cum eandem habeant poſitionem coniugatione mutata, mutant etiam ſignificationem, vt mando.as. mandaui, quod eſt propemodum cõmendare, mando.dis. quod eſt dentibus conficere cum illud ſit primæ coniugationis, hoc vero tertiæ. Eodem modo fundo.as. pro eo quod eſt fundamentum iacere. fundo.is. pro eo quod eſt ſpargere. Dico.as. pro eo qđ eſt appropriare ſiue conſecrare. dico.is. pro eo quod artificioſe loqui. Prædico.as. pro eo quod eſt laudo. prædico prædicis, pro eo quod eſt ante dicere ſiue diuinare. Volo volas ad aues pertinet, volo vis ad homines atq; deos immortales. Lego legas, eſt mittere legatum aliquo, ſiue teſtamẽto aliquid poſt mortẽ alicui relinq̃re. Lego legis, eſt colligere: furari, & libros legere. Sero ſeras, eſt clauſtra adhibere, ſero ſeris, eſt ſemen ſpargere. Educo educas, pro eo quod eſt nutrire, educo.is. pro eo quod eſt extra vel ſurſum duco. Appello.as. & compello compellas, pro eo quod eſt alloquor ſiue voco, compoſita verba a pello pellas, quod in vſu nõ eſt, at vero appello appellis, & compello, compoſita ſunt a pello pellis. pepuli ſignificatq; illud applicare, hoc vero cogere ſiue adunare. ¶ Eadem præterita, eſt & alia in verbis conſideratio: q. quædam ſunt præterita a diuerſis verborum poſitionibus deriuata: vt aceo aces pro eo quod eſt accidum eſſe, & acuo acuis, pro eo quod eſt acutum facere, idem atq; commune habent præteritum, atq; eodem modo de reliquis verbis quæ hic ponũntur. ¶ Præterita duplicia ab eodem verbo. Sũt econtrario quædam verba duplex habentia præteritũ, vt plico.as, plicui, vel plicaui, & ab eis compoſita, vt explico explicas explicui, vel explicaui: ſed de his copioſius in capite præteritorũ diſputatum eſt. ¶ Eadem ſupina a diuerſis verbis: vt verro.is. & verto vertis. quod vtrumq; facit in ſupino verſum, & pateo.es. patui. pando.is. pandi. patior.eris, quæ omnia commune habent ſupinum paſſum. ¶ Supina duplicia. ediuerſo ſunt quædã verba quæ duplicia ſupina habent: vt torqueo torques tortũ vel torſum. Sed de his omnibus in capite præteritorũ & ſupinorum plenius dictum eſt, nunc tantũ volumus lectorem admonere, quẽadmodũ in verbis diuerſitates huiuſmodi reperiantur.

Potior poteris & potiris.
Orior oreris & oriris.
Morior.eris. & moriris.

¶ Verba diuerſarum coniugationum ſed diuerſis generis.

Albo albas. Albeo.es.
Duro.as. dureo dures.
Liquo liquas; liqueo.es.
Liqueſco.cis. liquor.eris.
Miſeror.aris. miſeror.is:
Medico.as. medeor.eris.
Tueor.eris. tuor.eris.

¶ Verba variæ ſignificationis & diuerſarum cõiugationum.

Mando.as. mando.is.
Fundo fundas. fundo.is.
Dico.as. dico dicis.
Prædico.as. prædico.is.
Abdico.as. abdico.is.
Volo.as. volo vis.
Lego.as. lego legis.
Sero.as. ſero ſeris.
Educo.as. educo.is.
Appello.as. appello.is.
Cõpello.as. cõpello.is.

¶ Eadẽ prẽterita a diuerſis inſtantibus.

Aceo.es. cui. acuo.is. acui.
Frigeo.es. xi; frigo.is. xi.
Luceo.es. xi. lugeo.es. xi.
Fulgeo.es. ſi. fulcio.is. ſi.
Paueo.es. ui. paſco.is. ui.
Pendeo. pependi. pẽdo. pependi.
Cerno.is eui. creſco.is. ui.
Fero fers tuli. tollo.is. tuli.
Sto. ſtas. ſteti. ſiſto.is. ſteti.

¶ Præterita duplicia ab eodem verbo.

Plico.as. plicaui vl plicui.
Neco.as. aui. vel necui.
Lauo.as. laui vel lauaui.
Sorbeo.es. ſorbui vl pſi.
Sapio.is. ſapui vel ſapiui.
Parco.is. pepci vel parſi.
Pango.is. pepigi. vt pãxi.
Pũgo.is. pupugi. vel. ũxi.
Vello.is. velli vel vulſi.
Lino.is. lini. vl liui vl leui
Sino.is. ſini. vel ſiui.
Verro.is. verri. vel verſi.
Necto.is. nexui. vel nexi.
Pecto.is. xui. vl. xi. vl. ctiui.
Sancio.is. ſanxi vel. ciui.
Vincio.is. vixi vl vinciui
Salio.is. ſalui vel ſaliui.
Amicio.is. amicui vl. ciui
Sepio.is. ſepſi vel ſepiui.
Haurio.is. hauſi vel. ſui.

¶ Supina eãdẽ a diuerſis verbis.

Verro.is. verſum. verto. vertis verſum.
Pateo.es. ſſũ. pãdo.is. ſſũ.
Patior pateris paſſum.

¶ Supina duplicia ab eodem verbo.

Torq̃o.es. tortũ vl torſũ.
Tendo.is. tentũ vel tẽſũ.
Abſcõdois. is. itũ. vl. ſum.
Alo.is. alitum vel altum.
Figo.is. fictum vel fixum
Fluo.is. fluctũ vel fluxũ.
Ruo.is. rutum vel ruitũ.
Nitor.eris. niſũ vel nixũ.

DE compoſitione verborum.¶ Præpoſitiones cõponũtur cum reliquis omnibus fere orationis partibus: ſed cum verbis frequentiſſime. Itaq; viſum eſt in hoc loco pauca de compoſitione verborum & aliarum partium orationis cũ præpoſitionibus annotare. Cum igitur præpoſitiones veniunt in compoſitionem cum verbis, aut corrumpuntur verbi integritate manente, vt appono.is. apposui, quod cum ex.ad. præpoſitione & pono.is. componatur. corrumpitur ad.d. mutata in.p. ipſo, verbo manente integro. Aut corrumpuntur verba ipſis præpoſitionibus manentibus integris, vt perficio perficis perfeci, quod ex.per. præpoſitione & facio.is. componitur: verbum corrumpitur. a. mutata in i. præpoſitione integra manente. Aut præpoſitiones ſimul & verba corrumpuntur. vt efficio.is. quod componitur ab. ex. præpoſitione & facio. is. corrumpitur. x. mutata in. f. & facio verbum. a. mutata in. i. Aut præpoſitiones ſimul & verba manẽt integra, vt deamo.as. quod ex. de. præpoſitione & amo.as. componitur. Sed quãq; de præpoſitionum corruptione in ea parte, quæ eſt de orthographia copioſius diſputetur: ne hoc a nobis intactum omnino relinquatur: libuit pauca delibare. prius tamen de præpoſitionibus: deinde de verbis diſſeremus.¶ I gitur præpoſitiones in. b. deſinẽtes ſunt ab. ob. ſub. Sed ſi componatur ab. cum. dictione incipiẽti a vocali exili vel aſpirata, integra manet. vt abactor abactoris, aberro.as. abigo.is. abominor.aris. abundo abundas. abhorreo.es.¶ Cum incipiẽtibus a. b. non cõponitur, nam abbreuio: & ſicũ. b. ab aliquibus ſcribatur, ex al, nõ ab componitur, quod etiam de adbibo dicendũ eſt.¶ Cum incipientibus a. c. abs. componitur, vt abſcedo, is. abſcondo. is.¶ Cum incipientibus a. d. manet integra, vt abdico, as. abdo. is. abduco. is.¶ Cum incipientibus ab. f. partim manet integra, vt abfui abfuturus, abfore partim. b. mutatur in. u. vocalem, vt aufero aufugio.¶ Cum incipientibus a. g. non componitur.¶ Cum incipientibus ab. l. manet integra, vt ablacto, ablego, abluo.¶ Cum incipientibus ab. m. non componitur, præterq; cum hoc nomine matertera, dicimuſq; abmatertera.¶ Cum incipientibus ab. n. manet integra. vt abnego, abnepos, abnuo.¶ Cum incipientibus. a. p. non componitur, præterq; cũ hoc nomine patruus, dicimuſq; abpatruus.¶ Cum duobus verbis. b. mutatur in. s. porto, as. & pello. is. dicimuſq; aſporto. as. aſpello. is.¶ Cum incipientibus ab. r. b. aliquando mutatur in. r. vt arreptus arrepta. um. arripio. aliqñ manet integra, vt abrodo. abrogo. abrumpo.¶ Cum incipiẽtibus ab. s integra manet. vt abſumo abſorbeo.¶ Cũ incipientibus a. t. abs cõponitur, vt abſtraho, abſtergo, abſtineo.¶ Cum incipientibus. ab. x. vel a. z. non cõponitur.¶ Cum incipientibus ab. i. cõſonãte manet integra, vt abiuro abiudico.¶ Cũ incipientibus ab. u. conſonãte non cõponitur ab, ſed. a. vt auoco. as. auerto. is. Ob præpoſitio quãdoq; manet integra quando q; träſit in cõſonantẽ quæ ſequitur, quandoq; abijcit. b. Cum incipientibus a vocali manet integra, vt obaudio, oberro, oborior. obumbro.¶ Cum incipientibus a. b. manet integra. vt obbibo. is.¶ Cum incipientibus a. c. recipit. ſ. mediam aliquando: vt obſcurus, quod ex ob & carus cõponitur, obſcœcũ quod ex ob & cœnum. obſoleo, quod ex ob & oleo, aliquando. b. mutatur in. c. vt occumbo. is. occurro. is. occido. is.¶ Cum incipientibus a. d. manet integra. vt obdo. is.¶ Cum incipientibus ab. f. b. mutatur in. f. vt officio. is. ex ob, & facio, offendo. is. ex ob & fendo, quod verbum non eſt in vſu, diximus tamen ab ob & ſum obſum obſes obfui in præterito.¶ Cũ incipientibus a. g. b. mutatur in ipſam. vt oggãnio. is. ex ob & gãnio.¶ Cum incipientibus ab. l. manet integra, vt oblatus oblecto, obligo, obliquor. oblutor.¶ Cum incipientibus ab. m. partim manet integra, vt obmurmuro partim. b. obteritur, vt omitto, omuteſco: ſunt qui ſcribant per. b. obmuteſco.¶ Cum incipientibus ab. n. manet integra, vt obnitor eris. obnuo. is. obnoxius.¶ Cum incipientibus a. p. mutatur in ipſam, vt oppono. is. oppugno. as.¶ Cũ incipientibus a. q. non cõponitur.¶ Cum incipientibus ab. r. manet integra, vt obrado. is. obrepo. is. obruo. is.¶ Cum incipientibus ab. s. manet integra: vt obſideo, obſto. obſtupeo, obſtrepo.¶ Cũ incipiẽtibus a. t. manet integra, vt obtineo, obturo, obtempero, in quibus (autore Quint.) potius. p. q̃. b. ſonat. vnde ſunt qui putent: per. p. ſcribenda eſſe.¶ Cum incipientibus ab. i. vel. u. conſonantibus manet integra, vt obiuro. as. obiurgo. as. obijcio. is. obuerto. is. obuio. as.¶ Cum incipientibus ab. x. & .z. non componitur. Sub præpoſitio in compoſitione aliquando manet integra, aliquãdo. b. mutatur in conſonante quæ ſequitur.¶ Cum incipiẽtibus a vocali manet integra, vt ſubaudio. is. ſubeo. is. ſuborno. as.¶ Cum incipiẽtibus a. b. manet integra, vt ſubbibo. is. ſubblãdior. iris.¶ Cum incipientibus a. c. tranſit. b. in. c. vt ſuccurro. is. ſucciibo. is.¶ Cũ incipientibus a. d. manet integra, vt ſubdo. is. ſubduco. is.¶ Cum incipientibus ab. f. tranſit. b. in. f. vt ſuffero, ers. ſufficio. is. ſuffundo. is.¶ Cũ incipientibus a. g. träſit etiam in ipſam, vt ſuggero. is.¶ Cum incipientibus ab. l. manet integra, vt ſubleuo. as. ſubligo. as. ſubluo. is.¶ Cũ incipientib9 ab. m. b. tranſit in ipſam, vt ſummitto. is. ſummiſtro. as. ſummouco. es.¶ Cum incipiẽtibus ab. n. manet integra, vt ſubnecto. is ſubnitor. eris.¶ Cum incipientibus a. p. b. mutatur in ipſam, vt ſuppono. is. ſupprimo. is. ſupputo. as.¶ Cum incipientibus a. q. non componitur.¶ Cum incipientibus ab. r. manet integra, vt ſubrado. ſubrepo. ſubruo. is.¶ Cum incipiẽtibus ab. s. manet integra. vt ſubſano. as. ſubſideo. es. ſubſum. es. aliquãdo abijcit. b. ſuſpiro, as. a ſub & ſpiro: niſi forte a ſurſum cõponitur, quemadmodum & ſuſpicio. is.¶ Cum incipientibus a. t. manet integra, vt ſubtero. is. ſubtiuco. es. ſubtraho. is. cum hoc verbo teneo. s. accipit loco. b. vt ſuſtineo. niſi mauis a ſurſum & teneo compoſitum eſſe.¶ Cum incipientibus ab. i. & .u. conſonantibus manet integra, vt ſubiungo. is. ſubuenio. is.¶ Cum incipientibus ab. x. & .z. non componitur.

¶De compoſitione verborum cum præpoſitionibus.

PRæpoſitiones cum veniunt in compoſitionem cum verbis; aut corrupuntur verbi integritate manente, vt pono.is. impono.is. Aut ipſis manẽtibus integris verba corrumpũtur. vt incipio.is. Aut inuicem præpoſitiões & verba corrumpũt & corrumpũtur. vt impero.as. Aut vtrumq; manet integrum. vt infundo.is. Sed quemadmodũ præpoſitiones corrũpantur, i ea parte, quæ eſt de orthographia, diſſeritur; nunc quemadmodũ verba corrũpãtur, dicemus, monẽtes imprimis,

¶ Ad præpoſitio in compoſitione aliqñ manet integra, qñq; tranſit in conſonantem q̃ ſequtur, qñq; penit⁹ exteritur, cum dictionib⁹ a vocali exili vel aſpirata incipiẽtib⁹ manet integra: vt adamo.as, adeo.is, adoro.as, aduro.is, adhæreo.es, adhortor.aris. ¶ Cum incipiẽtib⁹ a, b. manet integra, vt adbibo.is, adbreuio.as. ¶ Cum incipiẽtib⁹ a.c. trãſit in ipſam, vt accuro.is, accõmodo.as. ¶ Cum incipientibus a.d. manet integra, vt addico.is, addo.is, adduco.is. ¶ Cum incipiẽtib⁹ ab.f. trãſit in ipſam, vt afficio.is, affero.ers. ¶ Cum incipiẽtib⁹ a.g. trãſit in ipſam, vt aggero.as. ¶ Cum incipiẽtib⁹ a.gn.d. penit⁹ expũgitur, vt agnoſco.is, agnũ⁹ agnat⁹. ¶ Cum incipiẽtib⁹ ab.l. trãſit in ipſam: vt alleuo.as, allido.is, alludo.is, allubeſco.is, quo verbo freq̃nter vtitur Apulei⁹ atq; nõnũq̃ Martian⁹ Capella: cum antiqtate.d. quoq; retinuit. Cum incipientibus ab.m. integra manet, vt admitto.tis, admoueo.es, admurmuro.as. ¶ Cum incipientib⁹ ab.n.d. tranſit in ipſam: vt annitor.eris, annoto.as, annumero.as. ¶ Cum incipientib⁹ a.p. tranſit in ipſam vt appa ro.as, appeto.is. Aperio.is, qd̃ ex ad & pario componitur. d. extriuit atq; primã, breuiat. ¶ Cum incipiẽtib⁹ a.q.d. tranſit in .c. vt acqro, iris, acqeſco.cis. ¶ Cum incipientib⁹ ab.r.d. vertitur in ipſam, vt arrideo.es, arrogo.as. ¶ Cum incipientib⁹ ab.s.d. tranſit in ipſam, vt aſſumo.is, aſſimulo.as. Quod ſi cõponatur cum dictionib⁹ ab.s. & .ſp. incipientib⁹ .d. penit⁹ exteritur, vt aſcẽdo.is, aſciſco.is, aſpicio.is, aſpgo.is, aſpnor.aris. ¶ Cum incipientib⁹ a.t. in ipſam vertitur, vt attero.is, attingo attingis: attono.as. ¶ Cum incipientib⁹ ab.i. & .u. conſonantib⁹ integra manet, vt adiuuo.as, aduerto.is, aduoco.as. Dis & di præpoſitiones inſeparabiles componuntur aliqñ integræ manentes, aliqñ .s. mutata in ſeq̃ntem cõſonantem. ¶ Cum dictionib⁹ a.c.p.q.ſ.t. incipientib⁹ cõponitur dis, vt diſcalcio, diſcedo, diſputo, diſpicio, diſquiro, diſſono, diſſoluo, diſturbo. ¶ Cum incipiẽtib⁹ a.d.g.l.m.r.di. cõponitur, vt diduco.is, digero.is, diluo.is, dimitto.is, diruo.is. ¶ Cum incipientib⁹ ab.f.s. mutatur in .f. vt diffido.is, diffundo.is. ¶ Cum incipientib⁹ ab.i. cõſonante, dis cõponitur, vt diſiungo.is, diſiicio.is. ¶ Cum incipientib⁹ ab.u. cõſonãte di cõponitur: vt diuerto.is, diuẽdo.is. Ex præpoſitio in cõpoſitiõe aliqñ manet integra, aliqñ .x. mutatur in cõſonãtem q̃ ſubſequtur, aliqñ .x. exteritur: integra manet cũ dictionib⁹ incipiẽtib⁹ a vocali exili vel aſpirata, vt exaudio.is, exero.is, exigo.is, exoro.as, exudo.as, exhaurio.is, exhæredo.as, exhibeo.es, exhorreo.es. integra quoq; manet cũ dictionib⁹ incipientib⁹ a.c. vt excrucio.as, excurro.is, a.p. vt expello.is, expũgo.is, a.q. exquiro.is, & a.t. extẽdo.is, extrudo.is. ¶ Cũ incipientib⁹ ab.f.x. mutatur in ipſam: vt efficio.is, effugio.gis. ¶ Cum incipientibus a reliqs conſonantib⁹ .e. componitur, vt ebullio.is, edico.is, egero.is, eluo.is, emitto.is, enumero.as, erudio.is, euado.is. ¶ Cũ incipientib⁹ ab.s. integra manet: ſed exteritur .s. ne duo .s. inculcẽtur: alterũ qd̃ .x. habet implicitũ, alterũ ipſi⁹ dictiõis cũ qua cõponitur, vt exanio.as, exequor.ris, exicco.as, exudo.as. Reliq̃ oẽs præpoſitiões cũ in cõpoſitione veniũt fere integre manẽt niſi q̃ in & cõ. cũ dictiõib⁹ a.b.m.p. incipiẽtib⁹ compoſitæ .n. mutãt in .m. vt imbuo.is, immitto.tis, imputo.as, combibo.as, commuto.as, computo.as. Cõ. etiã cũ dictiõib⁹ a vocali incipiẽtib⁹ cõpoſita exterit .n. literã præterq̃ in hoc verbo comedo q̃ ex cõ & edo cõponitur .n. mutata in .m. & in hoc verbo comburo, in quo .b. eſt aſſumpta poſt .m. nã ex cõ & vro cõponitur ſicut ãburo ex am. & vro. ¶ Cũ dictiõib⁹ ab.r. incipiẽtib⁹ .n. mutatur ĩ .r. vt corrigo.is, corruo.is. Aliqñ etiã detrahit litterã, vt demo.is, qd̃ a de & emo cõponitur, debeo.es, qd̃ a de, & habeo, præbeo.es, a præ & habeo, dego.is, qd̃ a de & ago.is. cogo.is, qd̃ a cõ & ago, a rego.is, ſurgo.is, porrigo.is, pergo.is. Aliqñ additur littera, vt redamo.as, q̃ a re & amo, redigo is, qd̃ a re & ago, redimo.is, qd̃ a re & emo. Deinde notat præpoſitiões in cõpoſitione cum verbis aliqñ augere verbi ſignificationem, vt deamo.as, i. valde amo. demereor.eris, pro valde mereor, aliqñ minuere, vt dedoceo.es, q̃ eſt falſum oſtendere q̃ alius docuit, deficio.is, pro eo q̃ factum eſt diminui, aliqñ in totũ mutare, vt mico micas, ſignificat ſplendere. dimico dimicas, ferro decertare, emico emicas, cum pro exilio accipitur. Vergil'. in .vj. iuuenum manus emicat ardens littus in heſperium.

Præpoſitiones in compoſitione aliquando augere verbi ſignificationẽ; vt amo amas; deamo deamas; aliquando minuere; vt doceo doces; dedoceo dedoces; aliquando in totum mutare; vt mico micas; dimico dimicas.

De verbis mutantibus .a. in .e.

Lacto.as, delecto.as, oblecto.as.
Mando.as, commendo.as.
Patro.as, perpetro.as, impetro.as;
Halo halas; anhelo anhelas.
Sacro.as, conſecro.as, execror.aris;
Damno.as, condemno.as, indemno.as;
Apto.as, ineptio.is, vel ineptior.iris,
Tracto.as, obtrecto.as, contrecto.as,
Arceo.es, coerceo.es, aberceo.es.
Pario.is, comperio.is, reperio.is,
Paſco.is, compeſco.is, diſpeſco.is;
Scando ſcandis, deſcendo deſcendis; conſcendo cõſcendis, Parco parcis; deperco depercis.
Fatiſco.is, caret p̃terito; a quo defetiſcor.eris.

De verbis mutantibus .a. in .e. ſuperiori parte diximus quemadmodum præpoſitiones in compoſitione cum verbis corrumpuntur, nunc dicit q̃ etiam verba in compoſitione corrũpuntur, vt lacto lactas q̃ eſt lac præbere cõponitur cũ ab, dicimuſq; ablacto.as q̃ etiam depellere atq; a lacte remouere: ſed in illa cõpoſitiõe nihil immutatum eſt, lacto lactas per tranſlationẽ eſt blandicijs delinire, vnde eſt illd̃ Salomonis. Hiero. interpte: fili mi ſi te lactauerint peccatores, ne acquieſcas ab hoc verbo in hac ſignificatione componuntur oblecto as. & delecto.as. pro eo q̃ eſt voluptatibus demulcere. Eodem modo de reliquis verbis q̃ hic ponuntur q̃ cum in cõpoſitiõe veniunt: non ſemper mutant litteras alias in alias, vt mãdo mandas, demando.as, remando.as, commendo commendas. halo halas, exhalo exhalas, anhelo anhelas, apto aptas, adapto adaptas, ineptio ineptis, tracto tractas, pertracto pertractas, retracto retractas, detracto detractas, obtrecto obtrectas.

¶Spargo ſpargis, diſpargo diſpargis, vel diſpergo diſpergis, cõſpargo.gis. vel cõſpergo cõſpgis, reſpargo reſpargis, vel reſpergo reſpergis, paſco paſcis, depaſco.cis. vel depeſco depeſcis. cõpaſco.ſcis. vel cõpeſco compeſcis. diſpeſco.cis. q. eſt quaſi a paſtu arcere, itaq; cõpeſcere & diſpeſcere ſi originẽ vnde deriuãtur aſpicias, proprie eſt pecudes a paſtione phibere. ſed per trãſlationem accipiuntur pro eo quod eſt frenare.

DE mutantibus a. vel. e. in. i. amico. as. inimico. as. quæ cõpoſitio prius facta eſſe videtur in amicꝰ & inimicus, ſed nihil refert. Mano. es. cum his præpoſitiõibus. per. re. cõ. nõ mutat. a. in. i. vt permaneo pmanes. remaneo. es. cõmaneo. es. cum his præpoſitionibus. e. in. pro. pr. e. mutat. a. in. i. vt emineo, ꝓmineo, immineo. es. præmineo. es. dicimus tñ emaneo. es. immaneo immanes. Placeo. es, cõplaceo. es. cõpoſitũ cũ. dis. mutat a. in. i. vt diſpliceo. es. cũ cõ vero nõ mutat, vt cõplaceo es. Facio. cis. cõpoſitum cũ præpoſitiõibꝰ mutat. a. in. i. vt afficio afficis cõficio. icis. cũ alio verbo nihil mutat, vt tepefacio. is. calefacio. is. frigefacio. cis. ꝓ eo qđ eſt facere aliq̃ rẽ tepere, calere, frigere. niſi mauis a noïbus & verbis cõpoſita eſſe, vt ſit calefacio, frigefacio, tepefacio, calidũ, frigidũ. tepidũ facio. cũ quibuſdã noïbus cõpoſitũ mutat. a. in. i ſed mutat cõiugationẽ atq; exterit ſuã. vt amplifico. as. magnifico. as. ædifico. as fortifico. as. ꝓeo qđ eſt amplum, magnũ, ædidũ, fortẽ facio. Cado. is. & cædo. is. in cõpoſitis ſuis eandẽ habẽt litteraturã, differũt tñ accẽtu, nã a cado cõpoſita breuiãt. ci. a cædo. is. ꝓducũt eãdẽ, vt occido. idis. idi. penultima breui a cado. dis. occido. dis. cidi. penultima lõga a cædo. is. Ago. gis. egi. cũ. p. cõpoſitũ nihil mutat, vt perago. gis. peregi. cum reliquis præpoſitionibus mutat. a. in. i.

DE mutãtibus. au. in. e. vt audio. dis. obedio. dis. nã ex ob & audio cõponitur. repitur etiã obaudio. dis: ſed in cõtraria ſignificatiõe ei, q. eſt obedio. Defrudo ꝓ eo qđ eſt diminuo: vnde eſt vinũ defrutũ dictũ, qđ ſit decoctiõe defraudatum. i. diminutum.

DE mutantibus. a. in. u. Scalpo ſcalpis, a quo ſunt exculpo & inſculpo, nam ſculpo & ſculptile: quod in aliquibus libris legimus: mendum eſſe ſuſpicamur, pro exculpo & exculptile, aut pro ſuis ſimplicibus ſcalpo & ſcalptile.

DE mutãtibus. e. in. i. Sedeo. es. cũ ſup. cõpoſitum nihil mutat: dicimuſq; ſupſedeo ſupſedes ſupſedi: cũ reliquis mutat. e. in. i. Lego. gis. cum per. & re. nihil mutat, dicimuſq; perlego plegis perlegi. relego relegis relegi. Cum reliquis mutat. e. in. i.

DE quibuſdã aliis verborũ cõſiderationibus. Reperiuntur adhuc in verbis aliæ cõmunes cõſiderationes, qualis eſt illa, qđ ſi in prima poſitiõe (hoc eſt in prima pſona aut ſcda pñtis idicatiui modi) repitur. a. etiã ſi in præterito mutetur: in ſupino quoq; redditur, vt ſto. as. ſteti ſtatũ. do das dedi datũ. facio. is. feci, factũ. iacio. is. ieci iactũ, capio. is. cepi captũ. pario paris. peperi partũ. cado. is. cecidi caſum. ago agis egi actũ. frãgo. is. fregi fractum, pãgo. gis. pepigi pactũ. fallo. is. fefelli falſum. cano. is. cecini cãtũ. Gradior tñ in ſupino. a. mutauit ĩ. e. dicimuſq; greſſus nõ graſſus.

Spargo.is.diſpergo.is.conſpergo.is.
Carpo.is.decerpo.is.cõcerpo.is. Paciſcor.eris.depe
Partior.iris;impertior.iris.diſptior.iris. (ciſcor.eris.
Gradior.eris.cõgredior.eris. Patior.eris.ppetior.
Farcio farcis;confercio.is.refercio.is. (eris.

De mutantibus.a.vel.e.in.i.

Amico.as.amicaui inimico.as.inimicaui.
Maneo.es.emineo.es.immineo.es.
Taceo.es.conticeo.es.reticeo retices.
Placeo.diſpliceo,complaceo non mutant.a.
Habeo.es.adhibeo.es.cohibeo.es.
Lateo lates latui.deliteo.es.delitui.
Fateor.eris.confiteor.eris.diffiteor.eris.
Iacio.is.adĳcio.is.proĳcio.is.reĳcio.is.
Facio.is.officio.is.perficio is.deficio.is.
Sapio.is.deſipio.is.reſipio.is.vel reſipiſco.is.
Rapio.is.deripio.is.corripio.is.arripio.is.
Capio.is.accipio.is.percipio.is.co.icipio.is.
Cado.is.occido.is.concido.is.decido.is.
Cædo.is.cicidi.concido.is.occido.is.incido.is.
Lædo.is.allido.is.illido.is.collido.is.
Quæro quæris;acquiro.is.conquiro.is
Ago agis;adigo.is.prodigo.is.redigo.is.
Frango.is.confringo.is.perfringo.is.
Tango.is.contingo.is.attingo.is.
Pango.is.impingo.is.compingo.gis.
Cano.is.accino.is.concino.is.præcino.is.
Salio.is.aſſilio.is.reſilio.is.deſilio.is.

¶De mutantibus.au.in.e.o.vel.u.

Plaudo.is.complodo.is.explodo.is.
Claudo.is.concludo.is.diſcludo.is.
Fraudo fraudas fraudaui:defrudo.as.

¶De mutantibus.a.in.u.

Quatio.is.concutio.is.diſcutio.is.
Salto.as.reſulto.as.aſſulto.as.inſulto.as.
Calco.as.conculco.as.proculco.as.
Scalpo.is.exculpo.is.inſculpo.is.
Capio.is.cœpi.occupo.as.occupaui.

¶De mutantibus.e.in.i.

Teneo.es.contineo.es.pertineo pertines.
Sedeo ſedes,aſſideo;aſſides,conſideo conſides.
Rego.is.arrigo.is.dirigo.is.erigo.is.
Lego legis;colligo.is.diligo.is.intelligo intelligis.
Emo emis;adimo adimis;eximo.is.perimo.is.
Premo.is.preſſi.apprimo.is.comprimo.is.

¶De mutantibus.u.in.e.

Iuro iuras;deiero deieras,peiero peieras.

¶De quibuſdã aliis verborũ conſiderationibus.

Si in prima verbi poſitiõe fuerit.a.etiã ſi in ꝑterito mutetur,ſemper manet in ſupinis;vt do das dedi datũ.ſto.ſtas.ſteti ſtatũ:pario paris;peperi partum tango tãgis tetigi tactum;fallo fallis fefelli falſum; frango frangis fregi fractum;facio facis feci factũ. Iacio iacis ieci iactum.Cado cadis cecidi caſum.

¶ Si in cõpoſitiõe, alia cõſideratio eſt, qđ ſi in cõpoſitiõe verbũ mutat. a. in. i. aliq̃ in præterito manet. e. ſimplicis. vt iacio. is. ieci. conjcio cõjcis conieci. pjcio. is. pieci. facio. is. feci, cõficio. is. cõfeci. proficio. cis. profeci. capio. is. cepi. cõcipio. is. cõcepi. recipio. is. recepi. frango. gis. fregi. cõfringo. gis. confregi. ago agis egi, exigo. is. exegi. cogo. is. coegi. pãgo. gis. pepigi, vel pegi. cõpingo. gis. cõpegi. impingo. gis. impegi. tãgo. gis. tetigi. & cado. dis. cecidi. ſequũtur in præterito regulã geminãtiũ primas ſyllabas. In ſupinis vero qñq; retinẽt. a. ſimplicis, vt frango fractũ. infringo. actũ. perfringo. actum. tãgo tactum. cõtingo contactũ. intingo intactũ. pãgo. ctũ. impingo impactũ, cõpingo pactũ. ago actũ redigo redactũ. adigo. actum. cado. ſum. occido occaſum, recido recaſum.

¶ Quandoq; a vertitur in. e. vt iacio iactũ, cõjcio cõiectũ, pjcio pjectũ. facio factũ. cõficio, ectũ. proficio p fectũ. rapio. ptũ. corripio. eptũ. diripio. eptũ. capio. ptũ. cõcipio. eptum. cano cãtũ. cõcino. cẽtũ. occino o cetum. fateor faſſum, profiteor profeſſum confiteor cofeſſum.

¶ Sunt verba q̃ in cõpoſitiõe, alia cõſideratio eſt quod quædã verba ſunt q̃ cõpoſita mutãt cõiugationem ſui ſimplicis: ſed de hoc in prĩcipio capitis, qđ eſt de præteritis, dictũ eſt ¶ Sunt quæ mutãt genus, alia cõſideratio eſt. qđ quædã ſunt verba q̃ cõpoſita mutãt genus ſui ſimplicis: & ponit exẽpla de cõpoſitis abeo is, & facio facis. ¶ Sunt quæ reperiũtur. alia cõſideratio eſt, quod ſunt quædã verba q̃ tantũ in cõpoſitione reperiuntur, vt appello, as, compello. as, quæ a pello pellas componũtur, quod verbum nõ eſt in vſu. & eodem modo de reliquis verbis, quæ hic explicãtur.

Si in compoſitione verbi. a. mutatur in. i. aliquando in præterito manet. e. ſimplicis & .a. in ſupinis; vt frãgo frãgis fregi fractũ. infringo. is. infregi infractũ. Pãgo. gis. pepigi pactũ. Impingo. gis. impegi ipactũ. Ago. is. egi. actũ. Adigo. is. adegi adactũ.

Aliquando. a. ſupini verbi ſimplicis vertitur in. e. vt Facio. is. feci factum. Conficio. is. confeci, fectum. Iacio. is. ieci. iactũ. Conjcio. is. ieci. coniectũ. Capio. is. cepi. captum. Concipio. is. concepi. eptum. Rapio. is. pui. raptũ. Corripio. is. ipui. correptum. Cano. is. cecini cãtum. Occino. is. occinui. entũ.

Sunt verba q̃ in cõpoſitiõe mutãt cõiugationẽ; vt do das dedi. reddo. is. reddidi. addo. is. addidi. Cubo. as. cubui. accumbo accumbis accubui; pcumbo pcumbis procubui. Facio. is. feci. amplifico. as amplificaui. Sapio. is. ſapere. reſipio. is. reſipire.

Sunt etiam verba quæ mutãt genus in cõpoſitione vt eo is; qđ eſt neutrum; prætereo. is. adeo. is. & fere omnia cõpoſita ab illo q̃ ſunt actiua Prætereo facio. is. qđ nõ habet facior faceris. Perficio perficis habet pficior perficeris Mutat etiam genus in cõpoſitiõe verſificor. aris. qđ eſt deponẽs.

Sunt etiã quę reperiũtur tm̃ in cõpoſitione; vt pello pellas. appello, as. cõpello. as. Clino. as. inclino. as. reclino. as. declino. as. Cuſo. as. accuſo, as. recuſo recuſas. icuſo. as. Sipo. as. diſſipo. as. Frigero. eras. refrigero, eras. Fragor, aris. refragor, aris. ſuffragor, aris. Pleo ples; impleo imples; cõpleo. es. depleo. es. Leo les, deleo. es. releo. es. Spicio. is. deſpicio. icis. conſpicio. icis. reſpicio reſpicis. Licio licis; elicio elicis; pellicio pellicis; allicio allicis; illicio. is. Fendo. is. offendo. is. deffendo deffẽdis. Pedio. is. impedio. is. compedio. is. præpedio. is.

¶ Liber tertius; qui eſt de erotematis, hoc eſt de interrogationibus, q̃bus pueri de omnibus grãmaticæ partibus interrogandi ſunt.

¶ De erotematis Grãmaticæ. Cap̃. primũ.

Dic mihi quam artem profiteris? Grãmaticã. Quid eſt grãmatica? Scientia recte loquendi, recteq; ſcribendi ex doctiſſimorũ virorũ vſu, atq; autoritate collecta.

Dic mihi quã artẽ ꝓfiteris? Poſteaq̃ libris ſupioribus inſtituti ſunt a nobis pueri in declinatiõe noĩs & verbi, in qua velut in quibuſdã cardinib⁹ tota ꝓpe res litteraria verſatur: iã paulatim quaſi manu ducendi ſunt p oẽs artis grãmaticæ partes, vt a præceptoribus interrogati ſciãt reſpõdere: qd de quaq; re ſentiãt. Nã & hoc cõtra dialogorũ rationẽ fecim⁹, in quibus rerũ de quibus diſputatur minus eruditi doctiores interrogare cõſueuerũt, illiſq; aſſentiũtur: nos vero præceptorẽ inducimus pcõtãtem qd de interrogatis diſcipulus ſentiat. Tũ quia illud ipſum Quintilian⁹ oratoriarũ inſtitutionũ lib. j. iubet præceptores facere: vt crebro pueros interrogent ijs de rebus: crebraſq; ab illis operas exigãt. Tũ quia in hac re lõge difficilius eſt interrogare q̃ reſpõdere. Tũ etiã quia ꝓfectiores iã aliquãto diſcipulos interrogam⁹. Dicit igitur præceptor diſcipulũ interrogãs, quã artẽ ꝓfiteris. i. diſcis. Nam ſi ad præceptorẽ referas: ꝓfiteris eſt docere, ſi ad diſcipulũ, eſt diſcere. Cui diſcipulus rñdet grãmaticã, ſubaudi profiteor. Et eadẽ rõne ſunt interrogata & reſpõſa q̃ ſequuntur. ¶ Quid eſt grãmatica? Quæſtio an aliqua res ſit, quẽadmodaũ inquit Ariſtoteles, reliquas omnes quæſtiones præcedere debet. ſequẽs vero eſſe debet quid res eſt. Sed qa nemo eſt (vt Quin. de rhetorica ait) adeo nõ ab eruditione modo, ſed ab omni ſenſu remotus: vt fabricãdi & texendi & e luto vaſa fingẽdi artem putet: grãmaticem vero exiſtimet ſine arte venire poſſe;

Reliqua eſt illa quæſtio quid ſit grãmatica, q̃ quia de ſubſtãtia grãmatices inquirit: diffinitiõe mõſtrãdum eſt qđ quæritur. grãmatica eſt ſciẽtia recte loquendi, & quia (vt Quinti. ait) ſcribendi ratio cũ loquẽdo cõiuncta eſt, vt rẽ magis explicaret: ſubiunxit rectęq; ſcribẽdi. Ex doctiſſimorũ virorũ vſu. hoc adiecimus ad illorũ temeritatẽ coarguẽdã, q putãt in hoc aliud eſſe artẽ, aliud vſum, cõſuetudinẽq;. Dicunt. n. aliqđ ex arte poſſe dici. qđ vſus reformidet, atq; e diuerſo aliqđ ex vſu poſſe dici, quod ars reẽudiet: nõ enim (vt Quintilianus ait) cũ primũ fingerẽtur hoĩes analogia miſſa cœlo formã loquẽdi dedit, ſed inuenta eſt poſtq̃ loq̃bantur & notatũ in ſermone quid quoquo modo caderet, itaq; nõ rõne nititur, ſed exẽplo. An propterea hõ facit in genitiuo hoĩs: quia nos ita dicere ars docuit: an potius hoc in artẽ reductũ eſt, qđ vſus frequẽtior doctiſſi-

morũ in ſemone latino virorũ hoc habet. Nã quo tẽpore Ennius poeta dixit: vulturis in ſiluis miſerum mandebat homonẽ: ne quis putet ex arte fuiſſe dictũ: tã vſus fuit illius ſæculo dicere homo homonis, quã noſtro hõis, ſed quẽadmodũ diximus alio loco priſcus ille vſus ab eruditiori ſæculo eſt explosus, vt vel inde homines intelligãt totã hãc rationẽ vſu cõſtare quẽ penes arbitriũ vis eſt & norma loquẽdi. Sed de quo vſu intelligamus ſubiũgit, doctiſſimorũ virorũ, nã indoctorũ potius abuſus q̃ vſus appellãdus eſt. Atq; vt pulchre Quintilianus ait: cõſuetudo nõ ex eo accipiẽda eſt: q̃ plures faciũt: nã hæc ratio periculoſa eſſet nõ modo in ſermone: verũ etiã in vita huma: ſed ex eo qđ optimus atq; ſapiẽtiſſimus quiſq; exequitur: vt ſit cõſuetudo ſermonis eruditorũ, quẽadmodũ viuendi cõſenſus bonorũ. Sed dicet quiſpiã: ſi res litteraria vſu cõſtat, quid mihi ars cõferet? Hoc loco repetendũ nobis eſt, qđ ſcripſimus in principio illius artis: in qua ſermonẽ Hiſpanũ ſub regulas atq; præcepta cõtraximus, artẽ licet ſit collecta ex vſu doctiſſimorũ virorum: ꝓhibere tñ apud hoĩes ꝓbati vſus imperitos ne abuſus irrepere poſſit, vt latinũ ſermonẽ corrumpat. Nã qui vſus loquendi multo indiget tẽpore, neq; facile niſi ab ijs qui ſunt in tenera ætate comparari poteſt, excogitata eſt ars quæ non modo ſit vtilis latinæ linguæ imperitis, verum etiã peritis, imperitis inq̃, vt per ea ipſa præcepta in vſum illũ facilius deducãtur. peritis vero: vt ea q̃ ſunt prope infinita & ſparſim ex lõgo vſu dedicerũt, ſub paucis regulis atq; præceptis cõplectantur. ¶ Vnde dicitur grãmatica? Sequẽs quæſtio eſt vnde dicitur grãmatica, hæc quæſtio cum ad oẽs qui aliqua de re diſputant pertinere poſſit. vt inquirant vnde id dicatur, de quo diſputãt: tum maxime ad grãmaticũ: cuius officium eſt demõſtrare vnde cuiuſq; dictionis origo ſit: ſi modo aliũde dicatur. A grãmatis græce reſpõde, qđ eſt a litteris latine. vt ſit grãmatica ſciẽtia vel ars litteraria, nõ vt indocti dicebãt a grãma littera & tica ſcientia grãmaticã eſſe dictam, nam in grãmatica non plus addit, q̃ vt Cicero ait in topicis. timus infinitim⁹ & legitim⁹, aut enſis in Hiſpaleñ. Cordubeñ. Italicẽſis. neq; enim in illis dictiõibus timus & enſis aliud ſunt q̃ ꝓauctiões nominũ deriuatiuorum a fine, lege. ede. Hiſpali. Corduba. Italica. Sed homines græcarũ litterarum ignari occaſionẽ errãdi habuerunt ex eo quod inueniebant pro grãmtica interpretatũ in latinum ſermonẽ: ſcientia vel ars litteraria, pro dialectica ſcientia vel ars diſputatiua, pro rhethorica ſcientia vel ars oratoria. Nam ſcientiarũ nomina quæ ſunt græca plærũq; a latinis in hũc modũ verti cõſueuerunt, vt politice reſpublica, æconomice res familiaris. Georgice res ruſtica: & eodem modo grãmatice res litteraria. ¶ Quotuplex eſt grammaticica? Quaſi velit dicere grãmatica in genere accepta in quot partes diuiditur, huic quæſtioni reſpondet ex Quintiliani autoritate, qui oratoriarum inſtitutionum libro primo his verbis inquit. Et finitæ quidem ſunt partes duæ: quas hæc profeſſio pollicetur, ideſt ratio loquẽdi, & enarratio autorum, quarũ illiã methodicẽ, hanc hiſtoricẽ vocant. Idem quoq; Diomedes grãmaticus ſentit alijs tamẽ verbis dicens. Grãmaticæ partes ſunt duæ: altera quæ vocatur exegetice: altera hiſtorice, nã tota grãmatica conſiſtit præcipue intellectu poetarũ, ſcriptorum & hiſtoriarũ prõpta expoſitione: & recte loquẽdi ſcientia. Quã ergo grãmatices partem Quintilianus vocat hiſtoricẽ, i. narratiuã: quãdo hiſtoreo græce interpretatur narro: hanc eandem Diomedes exegeticem nominat, quæque narratiua interpretatur. Quã rurſus Quint. methodicẽ appellat. i. doctrinalem, quoniã methodus doctrina interpretatur: eã ipſam Diomedes vocat hiſtoricẽ. i. definitiuã, quia horizo græce, eſt latine definio ſiue termino. Ego recte dixit hiſtoricen ſiue exegeticen verſari in enarrãdis exponẽdiſq; autoribus ad quorũ imitationem poſt artis præcepta ſe debent pueri cõponere. Methodicẽ vero ſiue horiſticẽ verſari circa eadem ipſa artis præcepta, quæ vt diximus, ex optimo autorũ vſu collecta ſunt. ¶ Quot ſunt partes præceptiuæ grãmaticæ. Omiſſa altera grãmatices parte, quã diximꝰ hiſtoricẽ ſiue exegeticem, quod non eſt huius conſiderationis. rurſus interrogat quot ſunt partes methodices ſiue horiſtices: hoc eſt præceptiuæ grãmaticæ & reſpondet eſſe quattuor illius partes, quæ vero illæ ſint, & quæ cuiq; ſubiecta materies: enumerat. Nã orthographia diſputat de littera, proſodia de ſyllaba, etymologia de dictione, ſyntaxis de partium ſiue dictionum inter ſe conſtructionem. Ex quo Ioannis Paſtranæ conuincitur erratum atq; artis dialecticæ ignorãtia, quæ in principio illius operis q̃ in perniciem ſermonis latini caſſo labore compoſuit: ſcripſit partes orationis eſſe quattuor quas nos partes grãmatices eſſe diximus litteram ſyllabã, dictionem, orationẽ. Aliud enim eſt grãmatica, aliud oratio, illius partes ſunt cõſiderare de litteris, qđ eſt minimũ in oratione, aut de ſyllabis, quæ litteris cõſtat, aut de dictiõibus q̃ ſyllabis cõficiũtur aut de oratiõe, q̃ ex dictiõibus cõſtruitur, huius vero ptes ſunt in quas oratio ipſa diuiditur: quẽadmodũ aliud eſt rhetorica, aliud eſt oratio qđ eſt opus rhetorices, nã ptes rhetoricæ ſunt inuẽtio, diſpoſitio, elocutio, memoria, pnũciatio. Oratiõis vero exordiũ, narratio, partitio, cõfirmatio, cõfutatio, cõcluſio: quẽadmodũ. n. nulla eſt pars oratiõis rhetoricæ in qua nõ ſit inuentio. diſpoſitio, elocutio, memoria, pnũciatio, eadẽ quoq; rõne nulla eſt pars orationis grãmaticæ, in qua nõ cõſideremus quibus litteris ſcribẽda ſit, quo accẽtu quæq; ſyllaba enũciãda, quid dictio ſignificet, & quæ habeat accidẽtia, & qua rõne in cõſtructiõe orationis veniat. Nõ recte igitur Paſtrana cõfundit partes oratiõis cũ partibus grãmatices. Quẽadmodũ enim dialectici definiũt: & vſurpatur a Cice. vj. li. de finibus bonorũ & malorũ, vitioſum eſt in diuidendo, partem in genere numerare, quod hic noſter facit, qui litterã, q̃ pars ſyllabæ eſt, & ſyllabã q̃ pars dictiõis, & dictionẽ q̃ pars orationis, ſub vno genere hoc eſt oratione ex æquo diuidit, qđ eſt, vt Ciceronis verbis vtar, nõ partiri, ſed frãgere, nõ aliter q̃ ſi quis animalis corpus diuidat in caput, oculum & pupulã, cum pupula pars oculi ſit. oculus capitis, caput vero totius corporis.

Vnde dicitur grammatica? A grammatis: hoc eſt a litteris: quaſi ſcientia litteraria.

Quotuplex eſt grammatica? Quintiliano autore duplex, Hiſtorice; quæ in enarrandis autoribus verſatur; ad imitationẽ propoſita. Et methodice; quæ artis præcepta continet.

Quot ſunt partes p̃ceptiuæ grãmaticę. Quattuor Orthographia; cui reſpõdet littera. Proſodia, cui reſpõdet ſyllaba. Etymologia; cui reſpõdet dictio Syntaxis; cui reſpõdet partiũ oratiõnis cõſtructio.

De erotematis orthographiæ. Totũ artis grãmaticæ negotiũ (Quint. autore) in duobus maxime ſiſtit, in recte loquẽdi rectéq; ſcribendi ratione. Recte loquendi regulas continet proſodia, etymologia. ſyntaxis. Recte ſcribendi vero ea quam græci orthographiã vocant, & a qua potiſſimum tota grammatica nomen aſſumpſit. ¶ Quærit igitur in primis, quid eſt orthographia. Cui reſpondet. Scientia docens litteris quæq; dictio ſcribenda ſit. Breuius & fortaſſe melius dixiſſet ſcientia recte ſcribendi. Cuius ratio (vt inquit Fabius) non in hoc poſita eſt: vt nouerimus quibus quæq; ſyllaba litteris conſtet, ſed tota eius artis ſubtilitas verſatur circa rectam ſcriptionem dictionũ græcarũ, atq; etiam latinarum, quæ non ſunt in vſu frequenti. & q̃ diphthongo, quæ vocalibus aſpiratis, aut conſonantibus, quæ per ypſilon ſcribuntur: nam ſi Ariſtotele auctore virtus & ars circa difficile verſantur, hic labor, hic tota difficultas orthographiæ verſatur. Quæ & ſi cõſuetudini ſeruit, ideoq; ſæpe mutata eſt (quẽadmodum ait Quintilianus.) illã tamen ſcribendi rationem ſequemur, in quã doctiſſimus quiſq; conſentit. Atq; vbi illi inter ſe varij ſunt, in quod plures illorũ cõueniunt.

¶ De erotematis Orthographię. Capũ. ij.

Quid eſt orthographia? Scięntia docens quib⁹ lr̃is quęq; dictio ſcribẽda ſit.
Vnde dicitur orthographia? Ab orthos, qđ eſt rectũ, & grapho ſcribo: quaſi ſcientia recte ſcribendi.
Quid eſt littera? Vox quę ſcribi poteſt indiuidua.
Vnde dicitur littera? a lituris quod antiqui tabulis ceratis ſcribere ſolebant, & poſtea delere.
Quot ſunt litteræ in vſu apud latinos? Duæ & viginti. &. h. quæ nõ eſt littera ſed aſpiratiõis nota.
Quot ſunt genera litterarum? Duo. quædã enim ſunt vocales, quædam vero conſonantes.
Quid eſt vocalis? Littera quæ per ſe & puta pronunciari poteſt. Vnde & vocalis dicitur, quod p̃ ſeipſam vocem habeat.
Quod ſunt vocales? Sex. a. e. i. o. u. ypſilon.

¶ Rurſus quærit vñ dicatur orthographia, & q̃a græca dictio atq; compoſita eſt, reſpondet, q̃ ab orthos (qđ interpretatur rectum) & grapho (qđ eſt ſcribo) componitur, vt ſit, qđ ipſa orthographiæ diffinitio explicat, ſciẽtia recte ſcribẽdi. ¶ Quid eſt littera? Quia (vt diximus) orthographia circa litteras, quaſi circa ſubiectã materiam verſatur, Iterum quærit: quid eſt litteræ memineris aũt litteras ab elementis autore Priſc. diſtare: q̃ litteræ ſunt ductus ſiue charácteres qui ſcribũtur. Elemẽta vero ſunt p̃nũciationes ipſæ q̃ ſcribũtur, cõfundunt tñ autores hãc differẽtiã alterũ p̃ altero accipiẽtes. Rñdet vero ex diffinitiõe Priſ. dicẽs littera eſt vox indiuidua, q̃ ſcribi põt. hic litterã p̃ elemẽto accipit: ſed quia, vt inqt Fabius, ſic q̃dq; ſcribẽdũ eſt, quẽadmodũ ſonat: quia hic eſt vſus litterarũ, vt cuſtodiãt voces, & veluti depoſitũ legẽtib⁹ reddãt, q̃ de littera plata dicimus, de ſcripta quoq; eſt intelligẽdũ, recte igitur Priſ. diffiniuit littera ẽ vox q̃ ſcribi põt indiuidua. Si enim ſcribi nõ põt, quales ſunt voluerũ voces, & mugit⁹ boũ, & gemit⁹ hoĩm: quas Priſ. illiteratas vocat: illa nõ recte appellabitur littera. Indiuidua aũt ſubiecit, quia (vt alia diffinitiõe Priſ. oñdit) littera eſt minima pars vocis cõpoſitæ: minimũ aũt eſt quod ampli⁹ diuidi nõ põt, cui⁹modi eſt littera. Ex quo infertur, pſi, litterã apd̃ græcos & .x. apd̃ græcos & latinos nõ eſſe litteras: q̃quidẽ altera in .ps. altera in .cs. vl. .gs. diuiditur. ſed poti⁹ dicẽdũ eſt, vtrãq; figurã binarũ litterarũ eſſe cõpẽdiũ. ¶ Vñ dicit̃ littura? Rñdet ex Priſ. verbis, litterã dici a lituris. verba Priſc. ſunt. dicitur aũt littera quaſi legitura: eo qđ legẽdi iter præbeat, vl a lituris vt q̃buſdã placet, qđ plærũq; antiq in ceratis tabulis ſcribere ſolebãt; & poſtea delere. Ideo aũt ex hac rõne. t. geminauit: quia litura primã ſyllabã breuiat, q̃ in littera lõga ergo hic de littera ſcriptili rñdet. ¶ Quot ſunt litteræ in vſu hic quoq; de nũero litterarũ, q̃ ſcribũtur, inquirit. Neq; enim recte duo & viginti rñdiſſet, cũ apud latinos ſex & viginti ſint p̃nũciatiões litterarũ diſtinctæ, & totidẽ cõſequẽter debeãt eſſe littiræ, quẽadmodũ paulopoſt dicem⁹: & exactius diſputatũ eſt in repetiõe, quã de litteris habuim⁹, & in ope illo q̃ de ſermõis Hiſpani grãmatica fecimus, quib⁹ in locis deductũ eſt octo eſſe vocales apud latinos. & duo de viginti cõſonãtes. Ergo figuræ litterarũ, q̃ ſcribũtur: duæ ſunt & viginti, &. h. q̃ (& ſi quãtũ ad figurã littera ſit, atq; in ordine litterarũ ponatur) nõ eſt elemẽtũ, quia nõ ſonũ, ſed tãtũ ſpiritũ ſiue flatũ habet: vñ & illã flatilẽ plures dixerũt: q̃ cũ additur litteris .c. p. t. quod ãmõ ſonũ illarũ alterare videtur: & aliud genus litterarũ effice re: qđ quia in vocalibus & .r. littera nõ apparet: græci .c. p. t. aſpiratis diuerſos charácteres dederũt. r. vero nõ dederũt, quia aſpiratio illi nõ cohæret, ſed potius vocali q̃ ſeqũtur. vocalibus vero, quia in illis nõ eminet, atq; ideo græci vocalibus aſpiratis apices aſpiratiõnẽ deſignãtes imponũt. ¶ Quot ſunt gña litterarũ, ac ſi dicat, litteræ in quot ptes ſiue ſpẽs diuidũtur, vt littera ſit genus: & quærat de eius ptibus ſiue ſpeciebus, vt dicũt dialectici: qđ tñ Cic. dicere, reformidat. Rñdetq; duo eſſe gña: alterũ vocaliũ: alterũ cõſonãtiũ. ¶ Quærit inde, quid eſt vocalis? Rñdet vero & quid ſit, & vñ dicatur. Eſt. n. vocalis littera q̃ p ſe & pura. i, nulli alteri littera admixta, p̃nũciari põt. vt cũ dico. a. ſic ſonat pura & impermixta, vt a nulla vndiq; alia littera feriatur. Ex qua diffinitiõe originẽ vocalis oſtẽdit dicẽs, qđ vocalis ex eo dicitur, q̃ p̃ſeipſam vocẽ habeat. ¶ Poſtea de nũero vocaliũ inqrit dicẽs, quot ſunt vocales? Rñdet aũt eſſe ſex. a. e. i. o. u. ypſilõ. Ex quo facile apparet q̃ſtionẽ hãc de vocalibus eſſe q̃ ſcribũtur, nã q̃ a tẽpeſtatis noſtræ hoĩb⁹ enũciãtur, quĩq; ſunt tãtũ. q̃ vero ab antiqorib⁹, octo. a. e. i. o. u. y. pſilõ, et duæ aliæ vocales, altera q̃ ſonat inter. e. i. altera inter. i. u. quẽadmodũ in repetitiõe ſuperi⁹ memorata ſatis copioſe deduximꝰ. Illud tamen interim nõ eſt diſſimulãdũ, vocales illas oẽs in eadẽ gutturis p̃te formari, ſed oris labiorũq; diſtorſionẽ facere illarũ diuerſitatẽ, vt eo vel facile intelligi poſſit: cũ innũere ſint oris labiorũq; figuræ, infinitas quoq; eſſe poſſe vocales nedum octo illas, quas ſupra memorauimus, differẽtias tũ illarũ nõ ſentiri. Nã quẽadmodũ in arcu cæleſti, qui (vt Verg. ait) mille trahit varios aduerſo ſole colores, oculi nõ p̃cipiũt niſi tres tãtũ, & in quo vt Oui. ait, niteãt cũ mille colores, trãſitus ipſe tñ ſpectãtia lũina fallit, vſq; adeo q̃ tãgit idẽ eſt: tñ vltima diſtãt, eodẽ mõ cũ aures noſtræ tãtũ vocales quĩq; ſentiãt: rõ tñ intelligit, tot eſſe, quot p̃ñt eſſe oris diuerſitates, nã & mathematici dicũt, quãtitatẽ cõtinuã nõ habere ſinẽ in diuidẽdo,

¶ Quid eſt conſonans? & reſpondet eſſe litterã quæ per ſe non poteſt enunciari, niſi vocalem feriat. vt ſi velis pnunciare. b. non poſſis efficere niſi vocalẽ ſequentẽ aut præcedentẽ feriat: & poteſt tñ ſequentẽ media altera conſonãte ferire. Ex hac cõ ſonantis diffinitione infert originẽ vnde dicitur, quia ab eo quod cũ vocalibus ſonet. ¶ Quot ſunt conſonãtes, quia de numero quæſiuit, reſpondet eſſe ſedecim reliquas a ſex vocalibus, cũ tamen ſint aliquanto plures quẽadmodũ e veſtigio deducemus. ¶ Quot ſunt ſpecies cõſonãtiũ? quærit adhuc an cõſonans quæ erat litteræ ſpecies, poſſit in partes diuidi, & dicit eſſe duas adhuc conſonãtium ſpecies, alterã mutarũ, alterã ſemiuocaliũ. Sed cũ dixit nouẽ eſſe mutas, & ſeptem ſemiuocales, manifeſtũ eſt de ſimplicibus litterarum figuris reſpondiſſe, nam pronunciatiões. vt diximus, duo de viginti ſunt, duodecim mutarũ, ſex ſemiuocaliũ: q̃ ſic probari poteſt, ait Pli. li. natu. hiſto. vij. latinos habere vim omniũ litterarũ, quas graci habẽt, nã dictiones græcas cũ litteratura in latinum ſermonẽ trãſſere placuit. Illi nãq; nouem habent mutas in triplici differentia poſitas. p. c. t. ſubtiles. ph. ch. th. craſſas. b. g. d. medias quarũ ſubtiles & medias habẽt latini. habent quoq; & ſpiſſas, ſed tãtũ in dictionibus græcis, vt philoſophia, chorus thalamus, quas quia figuras non habemus per ſubtiles aſpiratione addita repræſentamus, cum diuerſæ omnino ſint ab illis, multoq; magis in pronũtiatione diſtent, quam ab illis quas diximus eſſe medias. Cũ ergo diuerſitas litterarum non in figuris, ſed in pronũciatione ſit, manifeſtũ eſt. ph. ch. th. alterius eſſe generis quã. p. c. t. cũ nõ aſpirantur. Habẽt præterea latini tres mutas, quas ignorant græci. f. i. u. cõſonãtes. vt enim alio in loco pbauimus inter. f. & . ph. tãta eſt differẽtia, vt inter duas litteras eiuſdem generis nulla maior eſſe poſſit. f. vero mutã eſſe omnes grammatici teſtantur, a qua multum in pronunciatione differt. u. conſonans q̃ antiquiores digama æolicum appellabant. i. cõſonans, quem habeat ſonum fateor me ignorare: nam quemadmodum compertum habeo non eum eſſe, quem Hiſpani proferunt, quemq; ego contenderim non aliunde q̃ a pœnnis Hiſpaniã accepiſſe, ita ſuſpicor proxime accedere ad ſonum. i. vocalis. niſi ibi q̃. i. ſipſi inſidet, reliquaſq; vocales frangit, ſed interim reiſciamus illam in numerum mutarum. Colligamuſq; duodecim eſſe mutas, tres græcorum ꝓprias ch. ph. th. tres latinorum. f. i. u. conſonantes, ſex communes græcis & latinis. b. c. d. g. p. t. nam. k. q. ociosæ ſunt, cum eundem ſonum habeant quem habet. c. neq; figurarum diuerſitas debeat numerum augere litterarum, ſex tamen eſſe ſemiuocales diximus, cum reliqui omnes grammatici, græci, & latini, dixerint eſſe ſeptem, & quem fecimus reſpondentem diſcipulum ſeptem quoq; eſſe dixit. Sed hi omnes de figuris loquuntur litterarum, nos vero de illarum vi poteſtateq; diſſerim9. cuius ratio conuincit. x. non. eſſe litteram, ſed vt ſupra memorauimus, duarum litterarum compendium: quarum altera hoc eſt. c. vel. g. ad mutas, altera hoc eſt. s. ad ſemiuocales referenda eſt. ¶ Quare dicuntur mutæ, cui quæſtioni reſpondet: mutas ideo dici non quia illæ partes vocis non ſint: ſed quia comparatione vocalium & ſemiuocalium nihil prope ſonent. Quod exemplo Priſcianus oſtendit ſic. quemadmodum informis dicitur mulier non quæ caret forma, ſed quia eſt male formata: ſic etiã muta dicitur non quia omnino caret voce, ſed quod exiguam partem habeat. Immo vero poſſem ego dicere mutas iccirco appellatas, q̃ per ſe nulla ratione poſſint enunciari: cum in ea oris parte formentur, qua nullo modo poſſit vocis eſſe iter: nã. p. b. ph. ore clauſo labriſq; præſſis efſinguntur. t. d. th. lingua inter dẽtes cõpreſſa priori parte. c. g. ch. ipſius arteriæ faucibus clauſis. f. vero. & . u. cõſonans prioribus dentibus inferiori labro impreſſis quod. f. (vt Quint. ait) per dentium diſcrimina extorſum efflatur. u. vero. ſpiritum quodãmodo intus attracto. i. vero cõſonans quam habeat vocem iam confeſſi ſumus nos ignorare. Cum igitur omnibus in his locis ea ſit oris figura, vt nulla ratione vox exire poſſit, quia per ſe non poteſt enunciari, niſi vigore duntaxat vocalium, merito dicuntur mutæ, quippe quæ nullam per ſe vocem habeant. ¶ Quare dicuntur ſemiuocales, reſpondet ideo ſic appellatas, q̃ in ſonoritate proxime ad vocales accedant. Nam (vt ait Priſcia,) ſic appellatæ ſunt, quia plenam vocem non habeant, vt ſemiuiros appellamus, non quod dimidiam partem habẽt virorum, ſed quia pleni viri non ſunt. Cur autem magis quã mutæ. minus autem q̃ vocales ſonent ratio eſt quia in ea oris parte figuraq; formantur, in qua hoc efſici poſſit. Nam ore faucibuſq; ſemiadapertis lingua ad palatum cælumq; ipſum illiſa ſemiuocales enunciatur præterq̃. m. q̃ & ipſa potius inter mutas enumerari deberet, propterea quod in pronunciatione ad. b. proxime accedat: niſi q̃. b. labijs clauſis cum vocali ſequenti erumpit. m. quodammodo per nares efflatur. ¶ Quot accidunt litteræ? poſteaq̃ dixit quid eſt littera, atq; illam in partes diuiſit, quærit quot ſunt illius accidẽtia, reſpõdetq; eſſe quinq;. Nomen eſt, quo vna quæq; appellatur. Figura, qua deſcribitur. Poteſtas, qua pronunciatur. Cognatio, quam cum alia habet littera. Ordo, quo cum alio ſyllabicatur. ¶ Quid eſt nomen in littera, vocabulum (inquit), quo vnaquæq; appellatur, vt quam græci vocant alpha, hebræi aleph, pœni alipha. nos ipſius vocis nomine appellamus. a. magna profecto vtilitate illorum, qui ex illis litteris incipiunt ſyllabas coniungere: nam græcis hebræis & pœnis euaneſcunt poteſtates litterarum cum in ſyllabicando illas longo circuitu nominum ſuarum appellant, ex quo fit, vt hac vna in re multo plus latini triduo proficiant: quam illi menſe.

Quid eſt cõſonans? Littera; quę niſi feriat vocalẽ, pronunciari non poteſt; vnde & cõſonãs dicitur, quod cum vocalibus ſonet.

Quot ſunt cõſonãtes? Sedecim reliquę a vocalib9.

Quot ſunt ſpecies conſonantium? Duæ, quædam enim ſunt mutæ; & quædam ſemiuocales.

Quot ſunt mutæ? Nouem. b. c. d. f. g. K. p. q. t.

Quot ſunt ſemiuocales? Septem. l. m. n. r. ſ. x. z.

Quare dñr mutę? Quia in comparatione vocaliũ & ſemiuocalium nihil prope ſonent.

Quare dicuntur ſemiuocales? Quia in ſonoritate proxime ad vocales accedunt.

Quot accidũt litterę? Quinq; Nomẽ. Figura. Poteſtas. Cognatio. Ordo.

Quid eſt nomen in littera? Vocabulum; quo vna quęq; appellatur ad aliarũ litterarũ diſcretionẽ.

¶ Quid eſt figura in littera? Deſcriptio (inquit) ſiue linearum ductus certis lineamentis & characteribus terminata: q̃ exemplo declarat. vt. l. longa. i. breuis. o. rotunda, & compoſita ex longa & rotunda. b. d. p. ex breuibus. m. n. & eodem modo de reliquis. Illud modo memineris lineamentorum varietatem non facere diuerſitatem litterarum. ¶ Quid eſt poteſtas in littera? Ipſa reſpondet litteræ pronunciatio, nam quemadmodum litterarum diuerſi ductus atq; tractus non diuerſificant litteram: ita ediuerſo ſi vna litteræ figura plures ſoni repræſententur, plures quoq; litteras illam vnam eſſe intelligemus ¶ Quid eſt cognatio in littera? Hanc litteræ accidentiã. Quintili. præcepit vt pueri ſciant. ſcribit enim his verbis, quare diſcat puer quid in litteris propriũ: quid commune, quæ cum quibus cognatio: nec miretur cur ex ſcamno fiat ſcabellum, neq; has modo nouerit mutationes, quas afferunt declinatio aut præpoſitio. ſed & quæ rectis caſibus ætate tranſierunt. Quibus in verbis quattuor modo mutationis litterarum in alias litteras tangit. Deriuationis cum dicit: cur ex ſcanno fiat ſcabellũ: quid propter eam cognationem q̃ eſt. m. cum. b. Declinationis, vt cum ſubdit ſecat ſecuit. Præpoſitionis per quam intelligimus compoſitionem, quia præpoſitiones plærumq; veniunt in compoſitionem, vt cum ſubdit cado excido. De interpretatione ſiluit, tamen adiecit alium modum cognationis cum dicit: quæ rectis caſib9 .i. manẽte prima nominis poſitiõe: ætate. i. tẽporis vetuſtate trãſierũt. i. litteræ ĩ alias mutatæ ſunt: vt valeſij & faſij in valerios & furios, s. mutata in. r. Ergo a lida fit leda. i. mutata eſt in. e. a tego toga. a. mutata eſt in. o. ab amicus inimicus. a mutata eſt in. i. a facio feci: a mutata in. e. propter eam quam dixim9 litterarum cognationem: cuius cõſideratio: quia latiſſime patet: ſatis erit in præſentiarũ pueros admoniſſe cognationis litterarum, ne poſtea mirentur cur aliæ in alias tranſeãt. ¶ Quid eſt ordo in littera? Accidit præterea litteræ ordo: non quemadmodum Iſidorus ait, quod. a. ponitur ante. b. & .b. ante. c. & .c. ante. d. quoniã ille ordo litterarum eſt quæ ſcribuntur: nihilq; ad grammaticum pertinet, ſed quærit de ordine litterarum enunciatarum: cum in vnam ſyllabam colliguntur, ideo reſpondet, ordinem in littera eſſe rationem, quæ demonſtrat, quæ præponi, quæ ſubſequi debeat: non in ſcriptura: ſed in pronunciatione. Sed quia litteræ aut ſunt vocales, aut conſonantes: quærit primo de ordine vocalium dicens. ¶ Quis eſt ordo in vocalibus, quia tantũ vocales in ſyllabam coire non poſſunt niſi diphthongon: reſpondet q̃ cum in diphthongon coeunt, quædam ſemper præponuntur. quædam ſemper poſtponuntur, quædam aliquando præponuntur aliquando poſtponuntur. Cum enim apud latinos ſex in vſu diphthongi ſint. æ. au. ei. eu. yi. œ. facile colligitur. o. a. y. præpoſitiuas eſſe. i. u. poſtpoſitiuas. e. vero communem. nam in ei. præponitur in. æ. poſtponitur. ¶ Quid eſt diphthongus? occaſione habita ex eo quod diphthongi meminit: quærit rurſus quid eſt diphtongus, cui reſpondet. eſt conglutinatio. i. conſtricta quædam & ferruminata coniunctio duarum vocalium, nam tres, Quintiliano autore, nunq̃ poſſunt coire in ſemone græco, aut latino: cum tamen in hiſpano frequenter coeant: quamadmodum alio loco probauimus. Quod ſi quis obiecerit has particulas quæ, quæro, væ, væcordia. in quibus priores ſyllabæ ternas habent vocales: dicimus in prioribus illis. u. non eſſe vocalem ſed vocalem liquidam, in poſterioribus vero eſſe conſonantem. Quod. n. Horat. in. j. carmi. dixit, nunc mare nunc ſiluæ. vbi. u. ex ratione carminis vocalis eſt, dicimus factam eſſe illic ſolutionem vt. u. iam non pertineat ad diphthongon quæ ſequitur, ſed per ſeipſam ſyllabam efficiat. Et ſubiungit deinde in eadem ſyllaba ſuam vim retinentium, quod ſi verum eſt, idq; omnes grãmatici antiqui & iuniores fatentur, ego non video cur tanta iniuria debeat fieri vocalibus illis, quæ exteruntur: vt omnino illas ſupprimamus. Quod ſi Quint. & cum illo omnes qui de orthographia ſcripſerunt: recte dixiſſe putantur: cum aiunt ſic ſcribẽdum eſſe vt pronunciamus, atq; ediuerſo ſic pronunciandũ vt ſcribimus: ego non intelligo quid ad rem pertineat diphthongos ſcribere, ſi proferendæ non ſunt, aut ſi in eadem ſyllaba ſuam vim retinent: cur ambæ illæ vocales enunciari non debeant, quod vero quidam dicunt. Illud ſuam vim retinentium debere intelligi quantum ab ſyllabæ quantitatem: ridiculum eſt, cum vel ex ipſa diphthongi deriuatione facile appareat vtramq; vocalem debere enunciari. ¶ Dicit enim dipthõgus, vt ſtatim ſubiungit, a dis græce, quod eſt bis latine, & phthongus ſonus: quaſi duplex ſonus. Sed quid ego hac de re ſentiam in ſequenti erotemate declarabo. ¶ Quot ſunt diphthongi? ſex diphthongi ſunt apud latinos. æ. au. ei. eu. yi. œ. quarum tres. ei. eu. yi. in dictionibus tantum græcis reperiuntur. Reliquæ tres. æ. au. œ. in græcis pariter & latinis. Sed quemadmodum vocales in diphthongis pnunciari debeãt: ſignificauimus in hunc modũ, vt in. æ. ei. œ. priores vocales ſupprimantur, i. deſt, paululũ quiddã

Quid eſt figura in littera? Eius deſcriptio certis lineamentis terminata, puta lõga, breuis; rotũda.

Quid eſt poteſtas in littera? Ipſa litterę pronũciatio, ppter quã & figurę & nomina ſunt inuenta.

Quid eſt cognatio in littera? Quædam affinitas q̃ alia in aliam cõmutatur, aut per interpretationẽ vt a lida leda; aut per deriuationem. vt a tego toga; aut per compoſitionem. vt ab amicus inimicus, aut per declinationem: vt a facio feci.

Quid eſt ordo in littera? Ratio demõſtrans q̃ prę poni; quæ ſubſequi debeat in pronunciatione.

Quotuplex eſt ordo in litteris? Duplex, ſcilicet, in vocalibus & in conſonantibus.

Quid eſt ordo in vocalibus? Quod cum in diphthongon coeunt, quędam ſemper præponũtur, vt; a. o. y. quædam ſemper poſtponuntur. vt. i. u. quædam aliquando præponuntur, aliquando poſtponuntur. vt. e.

Quid eſt diphthongus? Conglutinatio duarum vocalium in eadem ſyllaba ſuã vim retinentiũ.

Vnde dicitur diphthongus? A dis quod eſt bis & phthongus ſonus; quaſi duplex ſonus.

Quot ſunt diphthõgi quibus vtuntur latini? Sex æ. vbi ſupprimitur. a. & profertur. e. vt muſę. au. vbi pfertur. a. & rapitur. u. vt audio. ei. ubi ſup,

æq; obſcurum ſonent, quomodo Ouid. ſ. meta. dixit ſuppremit extẽplo vocem, ſequẽtes vero vocales plene enunciẽtur: in re liquis vero tribus. au. eu. yi. priores. vocales enuncientur integre: ſequentes vero rapiãtur. i. raptim proferãtur, vt inter ſupprimere & rapere faciamus differentiã quantũ adhunc pertinet locum: quod ſupprimere ſit minus q̃ rapere quẽadmodum & rapere minus eſt q̃ pronunciare ſiue enunciare ſiue proferre. Quod vero in. yi. diphthongõ, diximus vtrãq; vocalẽ in. i. longũ pferri: volebamus ſignificare, q̃ cũ. y. ſubtilis ſonus ſit nobis incognitus. i. vero latinis oĩbus notus vtraq; vocalis in ſonũ nobis cognitũ cõfunderetur. ¶ Quid eſt ordo in conſonãtibus: hæc quæſtio per quã vtilis eſt tum libra rijs: tum incipientibus primas litteras in ſyllabam con iungere: tum deniq; ipſi pronunciationi cuius cauſa & libri ſcribuntur & litteras legimus. Librarijs inq̃ & re liquis ſcriptoribus, quod cum in fine linearum dictiões longiuſculas diuidere neceſſe eſt, neſciunt quas conſonantes in ſequentẽ lineam tranſferant, quaſue relinquãt, in quem errorem ne Auguſtus Cæſar incurreret: conſueuit lineas cum dictionibus finire: ſcribit. n. Trãquillus in vita illius his verbis. Notaui & in chirographo eius illa præcipue non diuidere verba, nec ab extrema parte verſuum abũdantes litteras in alterũ trãſfert, ſed ibidem ſtatim ſubijcit circunducitq;, hoc quoq; obſeruamus hodie, fieri ab hebræis & pœnis: quod Sue tonius dicit Auguſtum obſeruaſſe. Prodeſt etiã pueris illorumq; pædagogis, vt in ſyllabicãdo ſciant quas cõſonantes præcedenti vocali, quas in ſequenti cõiungere debeant. Confert quoq; ad pronunciationem, vt in proferendo ſciamus quæ conſonans cui vocali adhæreat. Quod plures q̃ tres, ponit primo huĩ negotij regulas quaſdam generales, deinde ſubiungit particulares. ¶ Prima igitur regula eſt, q̃ in eadem ſyllaba nunq̃ poſſunt præcedere vocalem pluſq̃ tres conſonantes. vt ſcribo. ſtratum. ſcrobs. nec rurſus poſſunt ſubſequi vocalẽ pluſq̃ totidẽ, vt ſtirps. Et q̃ ſi ſequens ſyllaba. ¶ Secũda regula eſt, q̃ ſi in dictione pluriũ ſyllabarũ ſequens ſylaba incipit a vocali, neceſſe eſt præcedẽtem in vocalem deſinere, vt deus tuus. Ratio autem huius eſt, quia aut inter duas vocales nihil eſt mediũ, aut eſt vna conſonans, aut duæ, aut plures. ſi nihil eſt mediũ, habet locũ ſecũda regula. Si fuerit media vna tantũ cõſonans, habet locũ quarta regula: quoniã illa ſemp pertinet ad vocalem ſequentẽ, præterq̃ in dictiõibus cõpoſitis, vt ſtatim diſſeremus. Si vero plures fuerint conſonantes, aut pertinent ad ſequentem ſyllabã omnes, vt ſcriptus. reſcribo, aut quedam etiam pertinent ad præcedentem, vt forte. perſcribo, quo in caſu habet locũ tertia regula. Sed quando cõſonantes pertinent ad vocalẽ præcedentẽ, quãdo ad ſequẽtem ſtatim explicabimus. Dicit tamen regulas ſupiores eſſe veras in dictionibus ſimplicibus, quoniã in cõpoſitis cõſonantes erunt illius vocalis, cuius fuerant ante cõpoſitionem. vt inimicus cõponitur ex in & amicus, q̃ſi enim cõſonãs ſit in medio duarũ vocalium: deberetq; ex ratione regulæ ſuperioris ad vocalẽ ſequentem pertinere, ex hac limitatione non pertinet niſi ad præcedentem. Eodẽ modo ſi fuerint plures cõſonantes, vt reſto: reſcribo, quæ cõponuntur ex ſto & ſcribo cũ hac præpoſitione, re, manifeſtũeſt omnes illas cõſonantes medias pertinere ad ſequentes vocales. Quint. li. ſ. eſt etiã in diuidendis verbis obſeruatio mediã litterã conſonãtem priori an ſequenti adiungas ſyllabæ. Aruſpex enim, quia a ſpectando pars eius poſterior eſt. s. litterã tertiæ dabimus, abſtemius, quia ex abſtinentia temeti compoſita vox eſt: primæ relinquetur. Sed videamus quando in dictionibus ſimplicibus cõſonãtes mediæ pertinent ad vocalem ſequentẽ, quãdo ad præcedentẽ, quã de re huiuſmõi regulas dabimus. in quib9 etiã oſtẽdem9 q̃ cõſonãtes añ quas eſſe poſſunt in pricipio & in medio dictionũ. ¶ B. põt. ante. d. poni. vt bdeliũ. abdera ante l. vt blãdus hybla. añ. r. vt breuis. fabrica. añ. s. vt abſyrtus. ¶ C. põt poni ante. l. vt clarus. amyclas. ante. m. vt pyracmõ. ante. n. vt cnidos. aracne. ante. t. vt ctheſiphõ. doctus. ante. s. habet ſonũ, q̃ nunc per. x. repreſentatur. ¶ D. poteſt poni ante. l. vt abodlas. ante. m. vt admetus. ante. n. vt cidnus. ante. r. vt draco. cedr9. ¶ F. põt. poni. ante. l. vt flagellũ. pflo. ante. r. vt frãgo refringo. ¶ G. poteſt poni ante. l. vt gladius. ægle. ante. m. vt agmẽ. ante. n. vt gnau9, ignis. ante. r. vt gratus pigritia. ¶ L. ante nullã cõſonãtẽ poni põt, ſed ipſa poſtponitur. b. c. d. f. g. p. t. ¶ M. añ nullã cõſonãtem põt poni præterq̃. n. vt mnemoſyne. anmis. ſomnus. ſolẽnis cõtemno. p quo imperiti huĩ9 ratiõis. p. interiecta ſcribebãt ſompn9. ſolẽpnis. cõtẽpno. ¶ N. ante nullã cõſonantẽ ponitur: ſed ipſa poſtponi poteſt alijs. ¶ P. poteſt poni ante. l. vt placco duplico. ante. n. vt pneuma. ante. r. vt pratũ capra. ante. s. vt pſalmus. ante. t. ptoleme9. ¶ Q. ante nullã cõſonãtem poni poteſt, quia ipſa ſemp ponitur ante. u. liqdã. ¶ R. ante nullã cõſonãtẽ ponitur, ſed ipſam reliq̃ præcedũt. ¶ S. põt poni ante. b. vt asbeſtos. ante. c. vt ſcribo, aſcra. ante. l. vt ſlatari9. ante. m. vt ſmaragdus. ante. p. vt ſpaciũ. aſpicis. ante. q. vt ſqualor: ante. t vt ſtat9 iſte. ¶ T. põt poni ante. l. vt tlepolemus. atlas. ante. m. vt molus. ante. n. vt ætna. ¶ X. ante nullã conſonantẽ poteſt poni.

primitur. e. & profertur. i. vt penthei. eu. vbi, pfertur. e. & rapitur. u. vt pentheus. yi. vbi vtraq; vocalis. in. i. longum pfertur vt harpyia. œ. vbi ſupprimitur. o. & profertur. e. vt pœna.

Quid eſt ordo in conſonantibus: q̃d plures q̃ tres non poſſunt præcedere vocalẽ, nec plures q̃ totidem ſuccedere. vt ſcrobs. ſtirps. & quod ſi ſequẽs ſyllaba incipiat a vocali, neceſſe eſt põcedentẽ in vocalẽ deſinere, quodq; ſi præcedẽs ſyllaba in cõſonantẽ deſinit; neceſſe eſt ſequentẽ a conſonante incipere, quodq; nõ eſt neceſſe, ſi ſequẽs ſylla ba a conſonante inceperit; præcedentem quoq; in cõſonãtẽ deſinere. Quę regulæ ſunt veræ in dictionibus ſimplicibus, nõ tamen in compoſitis.

¶ De erotematis Proſodiæ. Cap. iij.

QVid eſt proſodia? Sciẽtia demõſtrans quo accẽtu quæq; dictionis ſyllaba pferatur.

DE proſodiæ erotematis. Secundum partitionem grammatices, qua ſuperius vſi ſumus, hæc eſt ſecunda pars, in qua quærit de proſodia & de ſyllaba, hoc eſt materia, circa quã proſodia verſatur. ¶ Et principio quærit quid eſt proſodia? Scientia (inquit) demonſtrans quo accentu quæq; dictionis ſyllaba proferatur. Nã in vnaquaq; dictione, vt paulopoſt dicemus, eſt vna ſyllaba, in qua eſt accẽtus prædominans acutus vel circunflexus, reliquæ oẽs pferũtur accẽtu graui.

¶ Vnde dicitur prosodia? Respondet, a pros præpositione græca, q̃ est ad, & ode odes, quod interpretatur cantus, vt sit verbum ex verbo accẽtus, quẽ latini, vt autor est Gell. tũ vocalionẽ, tũ tenorẽ, tũ tonũ interpretati sunt. Nam quẽadmodũ (ait Boetius) in arte musica poetarũ carmen inter sermonẽ & catilenã est, ac si velit dicere q̃ hõ cũ loquitur: & poeta cũ in carmine quoſdã flexus facit: & musicus cũ cãtus modulatur: oẽs suo modo canunt. Igitur quia qui loquitur, quaſdã inflectionibus attollit voces: quaſdam deprimit, quaſdã circunflectit: quod ãmõ videtur canere, & huiusmodi modulatio est accẽtus, hoc est quaſi cãtus. ¶ Quid est syllaba? Ad diffinitionem Priſciani addit enunciata & indiſtanter: & tollit qd' ille dixit cõsequens. Ait enim: syllaba est cõprehẽsio litterarũ cõsequẽs sub vno accẽtu, & vno spũ prolata. Cõprehẽsio (inquit) litterarũ: nã si vna vocalis syllabã facit per seipsam: non appellabitur proprie syllaba cũ etymologia & diffinitio syllabæ nõ cõueniat illi: quæ est, Syllaba est cõpræhẽsio litterarũ, enũciata (inquit) quia syllabæ forma enũciatio est, nõ scriptio, & quod Priſcianus addit cõsequens, magna ex parte explicat syllabæ diffinitionẽ, qa si litteræ nõ sunt cõsequẽtes. i. nõ possunt syllabicari: nõ erit syllaba prolata sub vno accẽtu, & vno spũ: quia vt diximus, quælibet syllaba habet vnũ accẽtũ, qui est forma illius syllabæ, adiecimus aũt indiſtãter, quia oẽs illæ litteræ colligẽdæ sunt sub vnũ vocis ictũ. ¶ Vnde dicitur syllaba? Et qa originem habet græcã: dicit q̃, a syllabin græce, qd' est comprehendere latine, vt sit q.d' ipſa diffinitio demonſtrat cõprehẽsio litterarũ. ¶ Quot accidũt syllabæ? Quattuor esse respõdet syllabæ accidẽtias: quas enũerat: atq; iterũ de ſingulis illarũ quærit, & primo. Quid est tenor in syllaba? Diximus ſupra, quẽ accẽtũ grãmaticorũ vulgus appellat: tũ vocalionẽ, tũ tenorẽ, tũ tonũ, a viris doctis fuiſſe vocatũ: & respõdet esse modũ siue modulationẽ: quo syllaba eleuatur. cũ profertur accentu acuto, aut deprimitur cũ ꝓfertur accẽtu graue, aut eleuatur & deprimitur cũ ꝓfertur accẽtu circũflexo, ſimul autẽ dicit, non qd' eodem tempore eleuatur & deprimitur, ſed quod prior pars durationis in syllaba eleuatur, posterior vero deprimitur, & ita fit quaſi quidã flexus a ſurſum deorſum. ¶ Quot sunt tenores? Quia dixit quid tonus esſet, quærit rurſus de nũero partium illius. Respõdetq; esse tres & noiatim exprimit quid vno quoq; illorũ efficiatur, ſed quia hoc negociũ ad quinti libri diſpoſitionẽ pertinet, q̃ hoc loco curſim tetigimus, in illũ reiciẽda ſunt: vbi copioſus diſputabũtur. ¶ Quid est ſpiritus in syllaba? Ex quattuor syllabæ accidẽtibus: ſpiritus pertinet ad qualitatẽ: tenor & duratio ad quãtitatẽ cõtinuã, nũerus litterarũ ad quãtitatẽ diſcretã. Itaq; respõdet ſpiritũ esse qualitatẽ qua syllaba aſpere vel leniter ꝓfertur. Aſperũ enim & lene quãq̃ ſunt differẽtiæ tãgibiliũ, trãſferũtur tũ ad ſonos, q̃ perueniũt ad aures demulcẽdo, aut exaſperãdo ſenſum auditus. ¶ Quid est tẽpus in syllaba? Hic de lõgitudine durationis in syllaba quærit, quẽadmodũ de tenore interrogatus de syllabæ profundi tate quærebat: & quia pars maior quinti lib. est de hac re: hic tãtũ dicit esse durationẽ ſiue tractũ ſiue extenſionẽ ſiue porrectionẽ in qua syllaba ꝓnũciatur. ¶ Quotuplex est tẽpus in syllaba? Quod est ſatis puero nõdũ in re ſcrupuloſa erudito. Respõdet esse duo tẽpora, breue & lõgũ. li. tũ quinto dicturi ſumus, alios iſta exquiſitius diſtinxiſſe in quinq; tẽporũ diuerſitates, hoc est vnũ, vnũ & ſemis, duo, duo & ſemis, tria. ¶ Quid est numerus in syllaba? Hic de quãtitate syllabæ diſcreta quærit, hoc est quot litteris cõſtat. Nã quẽadmodũ littera indiuidua est, ita syllaba in litteris diuiditur. Itaq; rñdet ex syllabæ diffinitiõe esse cõprehẽſionẽ certi nũeri litterarũ ex qb9 syllaba cõſtituitur. et rurſus q̃rit de nũero. Rñdetq; esse poſſe ſex cũ plurimæ vt ſcrobs, ſtirps, ꝑñt esse vna min9, vt trãs. ꝑñt esse quattuor, vt trã. ꝑñt esse tres, vt tra. ꝑñt esse duæ vt ra. vt minimũ põt esse vna, vt. a. ſed vt ſupra memoraũimus, tũc ꝓprie nõ ðr syllaba cũ neq; diffinitio neq; etymologia syllabæ illi cõueniat.

De erotematis etymologiæ. Cap. iiij.

QVid est etymologia? Sciẽtia oſtẽdens verã dictionũ originẽ cũ reliquis accidẽtibus.

DE erotematis etymologiæ. cap. iiij. ¶ Quid est etymologia. Incipit inquirere de tertia grãmatices parte, hoc est de etymologia, q̃ circa dictiones ſingulas verſatur. etymologia præcipuæ quærit de origine dictionũ. vnde ſunt deductæ. vt an cælebs dicatur: quia cæleſtis: eo quod onere grauiſſimo vacet (vt vult Gabinus) an ab eo (vt putauit Modeſt9) quia cælo Saturnus genitalia abſtulerit, hoc nomine appellatum qui vxore careat, ſed cõſiderat etiam de reliquis accidentibus ſingularum partium orationis. vt ad dictionum ſubſtantiam pertineat, quid ſignificẽt: & vnde dicantur. reliqua vero ſint illarum accidentia. Quomodo autem etymologia quæ est accidens dictionis demonſtret ſubſtantiam ipſam & accidentia illius, nihil ad grammaticum pertinet, qui pinguiori Minerua res huiuſmodi conſiderare debet.

¶ Vnde dicitur etymologia? ab etymon quod ex græco intepretatur verũ & logos ſermo quaſi ſit latine veriloquium. hic locus ex Quintil. ſumptus eſt qui lib. j. inſtitutio. orato. ait his verbis. etymologia, quæ verborñ originẽ inquirit, a Cice. dicta eſt notatio, quia nomẽ eius apud Ariſtotel. inuenitur ſymbolũ, qd eſt nota: nã verbũ ex verbo ductũ. i. veriloquiũ ipſe Cicero qui finxit reformidat, ſunt qui vim potius intuiti originationem vocent. hæc Quintil. ¶ Quid eſt dictio? quia etymologia circa dictiones verſatur: quærit quid eſt dictio, reſpõdetq; ex Priſcia. verbis in hunc modũ diffinitẽtes. Dictio eſt pars minima orationis cõſtructæ. i. in ordine cõpoſitæ. Pars inquit Priſcia. quantũ ad totũ intelligendũ. i. totius ſenſus intellectũ, quia ſi dictio diuidatur, nõ ad totũ intelligẽdũ hæc fit diuiſio: vt ſi diuidas vires in vi & res, nihil partes illæ ſignificãt quantũ ad totius rationem pertinet, & quemadmodũ vna littera proprie nõ facit ſyllabam cũ ſyllaba proprie ſit cõprehẽſio litterarũ, ſic nec ſyllaba dictionem cũ debeat dictio cõſtare ſyllabis, nec dictio orationẽ, q̃ debet cõſtare dictionibus, quæ ſunt partes orationis, poteſt tamen vna littera facere nõ modo ſyllabã, ſed dictionẽ & orationẽ, vt ſi dixeris. I in ſecũda imperatiui perſona ab hoc verbo eo, is. iui. ſed nõ in quantũ eſt littera, aut ſyllaba, aut dictio, ſed quatenus orationis habet vim. ¶ Dictioni quot accidunt? Ac ſi dicat dictiõis ſic ĩ genere acceptæ quot ſunt accidẽtiæ? reſpõdetq; eſſe quattuor, quas enumerat: & rurſus de ſingulis quærit, & primo de ſignificatiõe quã dicit eſſe illud, quo breuiter oſtenditur, quid dictio ſignificet, hoc per diffinitionẽ maxime exprimitur, ſed quod ad grãmaticũ ſpectat, ſatis eſt digito (vt aiunt) quid quæq; dictio ſignificet oſtendere, quã partem aſſecuti ſumus in octo codicibus, quos de vocabulorũ ſignificatione partim ædidimus, partim ſunt ædendi. Quærit rurſus. ¶ Quid eſt etymologia? Etymologia hic propriæ accipitur pro illa ſilicet grãmatices parte, quæ oſtẽdit verã dictionũ originẽ, & tunc pars ſiue ſpecies eſt eius etymologiæ, quã ſupra diffiniuimꝰ, ad quã pertinet cõſiderare nõ ſolũ dictionũ originẽ: ſed & ſignificationẽ & alias cuiuſq; dictionis accidẽtias. ¶ Quid eſt figura? Quãquam figura omnibus accidat orationis partibus præcipue de illa diſſeremus in capite erotematũ nois & verbi, quia numeroſior eſt illic figuræ diſputatio. ¶ Quid eſt ordo? De ordine quoq; pauca diximus libro. j. nõnihil etiã dicẽdũ eſt in fine huius tertij cũ de ſyntaxi agemus, nã totus liber quartus hac de re eſt. Dicit igitur quaſdã dictiões ſemp præponi. vt nomen verbo, adiectiuo ſubſtantiuũ, relatiuo antecedẽs, præpoſitio dictioni, quæ p caſus declinatur, verbũ aduerbio. Sed hic ordo nõ pro ſerie partiũ oratiõis accipitur, ſed pro ordine quo in diſponendis clauſulæ cuiuſq; dictionibus vtimur, nã in ſerie oratiõis ſola præpoſitio & cõiunctio aliq̃ præponitur. vt ad, apud, & at, aliquãdo poſtponitur vt tenus, verſus, q;, quoq;: aliquãdo præponitur & poſtponitur, vt cõtra, cũ, ergo, itaq;. Interiectio & præponi & poſtponi põt, quia idcirco dicta eſt interiectio, quia interponitur reliquis partibus orationis quarũ ſerie poteſt abrũpere. ¶ Quot ſunt partes orationis? Quia dictio nihil aliud eſt quã pars orationis, quærit de numero partium orationis, ac ſi velit dicere. quot ſunt genera dictionũ, ex quibus veluti ex quibuſdã partib9 integralibus oratio cõſtruitur. Reſpondet autẽ eſſe octo, qui nũerus Ariſtarcho primũ placuit: quẽ deinde ſecuti ſunt græci & latini artis grãmaticæ ſcriptores. Sed quẽadmodũ, lib. j. diximus, græci interiectionẽ aduerbio annumerãt, articulũ vero a pronoĩe diſtingũt, quẽ latini, quia nõ agnoſcũt, in pronomẽ retecerũt. Fuerũt tñ qui pauciores orationis partes q̃ octo poſuerunt, fuerũt etiã q plures nãreferẽte Quint. Ariſto. & Theod, verba modo & noĩa cõiunctiones tradiderũt, videlicet q, in verbis ſermõis formãin nominibus materiã, in cõiunctionibus autẽ eorũ cõplexũ indicauerũt. Dialectici cæteras oratiõis partes a noĩe & verbo ſyncathegoremata vocant, i. cõſignificãtia, paulatim deinde a philoſophis auctus eſt nũerus. ¶ Stoici nomini verbo & cõiunctiõi pronomẽ & vocabulũ addiderũt, articulũ pronomini annumerãtes. poſt adiectæ ſunt præpoſitiões noĩbus, appellatio deide: & participiũ deinde mixtũ verbo. Sed (vt diximus) Ariſtarchus octo partes orationis poſuit. Nomẽ. pnomẽ, articulũ, verbũ participiũ: præpoſitionẽ, aduerbiũ, cõiunctionẽ. Palæmõ vicẽtinus apud latinos. item octo. Nomẽ. Pronomẽ. Verbũ. Participiũ. Præpoſitionẽ. Aduerbiũ. Interiectionẽ. Cũiunctionem, hunc ſecuti ſunt autores grãmaticæ, q poſt illũ fuere. Hic eſt ille Palæmon, qui interrogatus quo diſtaret gutta ab ſtilla: gutta (inquit) ſtat, ſtilla cadit, quoq; dixit Verg. de ſe vaticinatum dixiſſe in buc. audiat hæc tãtũ, vel qui venit ecce Palæmõ, quippe multas in grãmatica enodaturus erat quæſtiones, quemadmodũ ille iudex arbitrarius fuit inter Dametã & Menalcã diſceptãtes. Qui vocabulũ a noĩe diſtinxerũt: nouẽ faciunt, qui rurſus appellationẽ a vocabulo decẽ: vt nomẽ eſſe tãtũ id, qd nos ꝓpriũ diximus, vt Cæſar. Põpeius Vocabulũ, qd ſignificat rem corporeã viſu tactuq; manifeſtã, vt aqua, lapis. Appellatio. cui alterũ deeſt. vt cœlũ. acr. vel vtrũq; vt deus. virtus. Fuerũt

Vde dicitur etymologia? Ab etymon, quod eſt verum. & logos ſermo, quaſi veriloquium, qđ Cice. reformidans notationẽ appellat, hæc ab Ariſtotele ſymbolum; a quibuſdam originatio dicitur.

Quid eſt dictio? Minima pars orationis conſtructæ, ídeſt in ordine compoſitæ.

Dictioni quot accidunt? Quattuor. Significatio. Etymologia. Figura. Ordo.

Quid eſt ſignificatio in dictione? Illud quo breuiter oſtenditur, quid dictio ſignificet.

Quid eſt etymologia? Dixi eſſe ſcientiam, qua oſtẽditur vera dictionum origo.

Quid eſt figura in dictione? Forma, qua dictio ſimplex a compoſita diſtinguitur.

Quid eſt ordo in dictione? Qualitas, qua in oratione alia ſemper præponitur, alia ſemp poſtponitur, alia modo pręponitur, modo poſtponitur.

Partes orationis quot ſunt? Octo. Nomen. Pronomen. Verbum. Participium. Præpoſitio. Aduerbium. Interiectio. Coniunctio.

Quot ſunt partes oratiõis declinabiles? Quattuor Nomen. Pronomen. Verbum. Participium.

Quot ſunt ptes oratiõis indeclinabiles. Quattuor Præpoſitio. Aduerbiũ. Interiectio. Cõiunctio.

qui adijcerent aſſeuerationē.vt heu.Quidā attractionē.i.cōtractionē.i.cū aliqd per multa trahitur,vt viritim.alij infinitū: qđ quidā nomē infinitū,quidā verbū infinitū dixerūt.Sed nos appellationē & vocabulū ad nomen: aſſeuerationē ad interiectionē.attractionē ad aduerbiū,infinitū ad verbū reduximus.gerūdia vero & ſupina alias ab octo ſuperiorib⁹ poſuimus.

De erotematiis nominiū.cap.v.¶ Muſa,quæ pars orationis eſt? Incipit de erotematis nominū diſſerere:& cū interrogantt muſa,quæ pars orationis eſt? reſpōdiſſet nomē:ſubiecit rurſus,quid eſt nomen, reſpondetq; iam non tanq̄ rudis in arte.vt.i.lib.nomen eſt quod declinatur per caſus,& nō ſignificat cum tempore: ſed nomen eſt pars orationis declinabilis corpus,aut rem proprie cōiterue ſignificans,hæc enim diffinitio dialecticaeſt conſtās ex genere & generis differētijs.Declinabilis autem dicit ad differentiam indeclinabilū.Corpus aut rem dixit:vt ſub hac diffinitione cōprehendat vocabulum & appellationem.Proprie cōmuniterue ſignificans.vt intelligamus nomen non tantū dici de proprio, qđ faciebāt qui vocabulum & appellātionem a nomine diſtinguebant.Corpus autem a re diſtinxit,perinde ac ſi corpus non ſit res: quemadmodū & iuriſconſulti diſtinguunt actionem in rem & in perſonam,quaſi perſona nō ſit res: ſed hi rem accipiunt,p eo quod quiſq; poſſidet. in diffinitione vero nominis pro re intelligimus omne qđ non eſt corpus:nā omnis res,aut eſt corporea,aut incorporea,res corporea dicitur corpus. res incorporea quia non habet nomen,appellatur nomine ſui generis, quod multis in locis fit,vt cum ſpecies caret nomine: generis nomen accipiat.Donatus in diffinitione adiecit cum caſu.Diome,cū caſu ſine tempore,vt diſtingueret nomē a verbo & participio.Priſcia.Paulo obſcurius, ſed tñ verbis idem ſignificātibus definiuit:nomē eſt pars orationis,q̄ vnicuiq; ſubiectorū corporū ſeu rerū cōmunem, vel propriā qualitatē diſtribuit.¶ Vnde dicitur nomē? Et reſpōdet ducere originē ex græco:illi enī onoma.atos.dicūt a quo detracta.o.priori fecimus nomē noīs.Priſcia.mauult a nemeo, qđ eſt diſtribuo deducere:qđ ipſum verbū in diffinitione noīs expreſſit:vel poteſt dici nomen,(vt ait Seruius) ab eo qđ res notas efficiat:vt ſit nomen.quaſi notamen media ſyllaba.(vt Diome. inquit) per ſyncopā ſubtracta.¶ Quotuplex eſt nomen? Inquirit de quadā differentia,quæ ad noīs diſtinctā cognitionem eſt neceſſaria:reſpōdetq; eſſe duplex nomen ſubſtantiuū & adiectiuū,& ſubiungit.Subſtātiuū eſſe,quod ſubſtantiā:vel quaſi ſubſtātiam ſignificat,vt homo.albedo.Adiectiuū vero eſſe,quod adiectū ſubſtantiuo ſignificat in eo aliquod accidēs,atq; ideo adiectiuū dicitur,quod adiici ſolet noībus proprijs,aut appellatiuis ſubſtantiā ſignificantibus ad manifeſtandā eorū qualitatem, aut quātitatem,q̄ augeri vel minui ſine ſubſtātiæ cōſumptiōe poſſunt:vt bonus hō.arbor procerior,albedo intenſa: nigredo remiſſa.Vides quēadmodū puer iā dedignatus eſt reſpōdere ex eo,qđ lib.i.didicit Nomen ſubſtantiuū eſſe,quod declinatur per vnum articulū,vel per duos,adiectiuū vero qđ per tres articulos,vel per tres diuerſas terminationes:neq; enim ꝓpterea eſt nomē ſubſtātiuū,vel adiectiuū,qa illo vel illo modo declinatur? Nā quia adiectiuū pōt iūgi noībus ſubſtātiuis,q̄ ſunt aut maſculina,aut fœminina,aut neutra,ideo eſt cōmune triū generum:declinaturq; vel per tres articulos,vel per tres diuerſas terminationes.¶ Muſa igitur quale nomē eſt? Reſpōdetq; eſſe ſubſtantiuū:& ex eo qđ ſupra dixerat cauſam reddit,cur ſit ſubſtantiuū:quia(inquit)ſignificat rem per ſe ſubſiſtentē obnoxiāq; accidentibus.vt muſa docta,pulchra,canora.¶ Nomini quot accidunt? Cum noīs accidentias alij aliter enumerauerint,reſpōdet eſſe ſex accidentias ſiue obſeruationes nominis.(vt ait Diome.)qui cū Donato numerat inter eas cōparationem:ſilet ſpeciem. Priſcia.tollit cōparationem,& addit ſpeciem:quæ qualitatem quaſi ꝓprietatem quandā in noīs diffinitionem reiecit.¶ Quid eſt qualitas in nomine? Per qualitatem nominis voluerunt grāmatici ſignificare illud,per qđ nomē ꝓpriū diſtinguitur a cōmuni ſiue appellatiuo:& rurſus quærenti,quid eſt nomen ꝓpriū? reſpōdet eſſe,qđ vni tantū cōuenit.i.quo res indiuidua demōſtratur,de nominaturq;,vt Caliope eſt nomē propriū:quia eo deſignamus vnam ex nouem muſis.hoc eſt principē illā ſui chori.Sed eſt aduertendum quattuor eſſe proprijs noīs ſpecies,prænomen.nomen.cognomen.agnomen. Prænomen, quod præponitur nomini gentilicio, vel differentiæ cauſa,qđ plures in eadem familia vno nomine vocabātur.vt.P.ſcipio.L.ſciopio.vel potius in ſignum nobilitatis,aut honoris.vt Hora.ii.ſermo.Quinte puta,aut Publi:gaudent prænoīe molles.vnde & ſerui prænomina non habuerunt,vt colligimus ex Perſi.carmine.hic dama eſt,non treſſis agaſo: & ſequitur, momento turbinis exit. Marcus dama. hui Marco ſpondente recuſas credere tum nummos? quin potius male meritis de republica in notam ignominiæ (quāuis eſſent nobiles) detrahebātur.vt.M.manlio,qui capitolium defenderat,affectati regni crimine damnato conſtitutum,ne quis in illius familia Marci prænomen haberet. Scribuntur autem prænomina in compendium ſingulis,aut binis, aut ternis litteris.ſingulis.ſi a vocali,aut ſimplici conſonante incipiant.vt.A.pro aulus.C.pro gaius.D.pro decius.L.pro lucius.M.pro Marc⁹. P.pro Publius.Q.pro Quintus.T.pro Titus.Binis,vt.Cn.pro Gneus.Sp.pro Spurius.Ternis,ſi a conſonante incipit prima prænominis ſyllaba,& in conſonantem deſinit.vt Sex,pro ſextus.Tul.pro Tullius.q; fit differentiæ cauſa,ne ſi primas tantum litteras poneremus:aliud poſſet intelligi.vt ſi pro Tullio.T.poneremus,quiſpiam legeret non Tullius,ſed Titus.

De erotematis nominum. Cap.v.

Muſa,quæ pars orationis eſt? Nomen. Quid eſt nomē? Pars orationis declinabilis corpus;aut rem proprie communiterve ſignificās.
Vnde dicitur nomen? Abonoma græce; quod latine interpretatur nomen
Quotuplex ē nomē? duplex.ſubſtātiuū & adiectiuū
Quod eſt nomen ſubſtātiuum? Quod ſubſtantiā vel quaſi ſubſtātiam ſignificat: vt homo,albedo.
Quod eſt nomē adiectiuum? qđ adiectū ſubſtantiuo ſignificat in eo aliqđ accidēs; vt homo bonus.
Muſa igitur quale nomē eſt? Subſtantiuū,ſignifcat em rē per ſe ſubſiſtentē,obnoxiāq; accidentib⁹.
Nomini quot accidunt? Sex;qualitas;ſpecies; genus;numerus;figura;caſus cum declinatione.
Quid eſt qualitas in nomine? Accidēs,per qđ propriū nomē a cōmuni ſiue appellatiuo diſtinguit.

¶ Nomen ꝓpriū est vniuſcuiuſq; ꝓpriū. (vt Priſcia inquit) addit Diome. eſſe gentiliciū. i. qđ originē gētis, vel familiæ declarat: ut Portius. Cornel. Iulius. Et aduertēdū est nomē, q; prius erat genus ad propriū noxē & appellatiuū: nunc est nominis ꝓprij species. Cognomē est totius cognationis & familiæ cōmune. vt Scipio. Cicero. ſubiungiturq; ſemp gētilicijs nominibus. Agnomen est, quod aliquo euētu imponitur: vt affricanus. pōticus. Iſauricus, qui affricā. pontū. Iſauros deuicit: deq; eis triūphauit. vt ſi dixeris. P. Cornelius, Scipio affricanus. P. prænomen est ad cn. differentiā: ſiue ad nobilitatis inſigne mōſtrandū. Cornelius nomen propriū, q; originē Corneliæ gentis oſtendit. Scipio cognomen, q; in ea familia ſic omnes cognominabātur, qđ in illo prio Scipione fuit agnomē: qui Scipione. i. baculo innitebatur. Affricanus aūt a deuicta Affrica. eodē modo. M. portius. Cato Cenſorius. M. tullius. Cicero arpinas ſiue orator. Eſtq; illđ animaduertendū noīa propria aliq̄ poni pro appellatiuis: & e diuerſo appellatiua pro ꝓpriis. vt Venus ꝓ venuſtate aut libidine. Bacchus ꝓ vino: & Cupido ꝓ illo deo amorum præſide. Donatus. fœlix. Macer. & fere nullū est nomen propriū quod non fuerit aliq̄ appellatiuū: niſi qđ in plerisq; originē neſcimus. Eſtq; hoc mirū in Hebraico ſermone propria eſſe appellatiua cū præſertim antiquior ſit græco atq; latino. Ponuntur quoq; prænoīa pro noībus ꝓpriis: & cognomina & agnomina ꝓ ſe inuicē.

Quod est nomen propriū?
Quod vni tantum conuenit, vt calliope; vni ex nouem muſis.

Quod est nomen commune?
Quod pluribus cōuenit; vt muſa, calliopæ, vraniæ, clio.

Quid est ſpecies in nomine?
Illud quo primitiuū nomen a deriuatiuo ſeparatur.

Species nominum quot ſunt?
Duę, Primitiua, quæ aliunde non trahitur, vt mons. Deriuatiua, quæ aliunde deriuatur, vt montanus a monte.

Muſa igitur cuius ſpeciei est?
Deriuatiuæ ſpeciei, dicitur enim a moſo, quod est inquiro.

Deriuatiuorū nominū quot ſunt differētię?
Nouē, Patronymicū. Poſſeſſiuum. Denominatiuū. Diminutiuum. Cōparatiuum. Superlatiuum. Verbale. Participiale. Aduerbiale.

Quod est nomen patronymicum.
Quod ſignificat filium vel filiam, nepotem vel neptem; vel aliquem ex poſteris illius, a quo deriuatur.

¶ Quod est nomen cōe? Quærit de altero diuiſionis mēbro, qđ est nomē cōmune: q; alij appellatiuū appellāt, dicitq; eſſe illud, qđ pluribus cōuenit. i. de pluribus dicitur. aut quemadmodū dialectici dicunt de pluribꝰ prædicatur: vt muſa, quæ dicitur de qualibet ſororū: cōe est calliopæ. vraniæ. clio. melpomenæ. hō cōe est Cæſari. Pōpeio. Marcello. & reliqs indiuiduis ſub ſpecie hūana cōtinētis. ¶ Quid est ſpecies in noīe? Inquirit de ſcđa nominis, accidētia. i. de ſpecie, & primo quærit qd ſit ſpecies in noīe: nā cū ſpecies multis modis dicatur, quātū ad grāmaticū attinet: ſpecies in noīe accipitur ꝓ illo quo primitiuū a deriuatiuo diſtinguitur. ¶ Itaq; occaſione inde accepta quærit de numero, vt ſic dixerim ſpecierū: & dicit eſſe duas primitiuā & dertuatiuā: vt ſit primitiua, q̄ nō trahitur. i. deriuatur aliūde. vt mōs, ſchola. Deriuatiua, quæ aliūde deriuatur. vt mōtanus a mōte. ſcholaris ſcholaſticus a ſchola. Sed cū nullū ſit nomē non modo apud latinos: verūetiā, vt Plato in cratylo deducit, apud græcos, qđ nō aliunde ducatur: dicimus tñ illud nomen eſſe primitiuū: ſiue (vt Varro dicit) primogeniū, cuiꝰ deriuatio nōest in prōptu, cū forte a Græco, vel Oſco vel Opico, vel deniq; alterius linguæ, vl antiquioris, vel incognitæ verbo deriuetur. ¶ Muſa igitur cuius ſpecici est? Muſa, aut primitiuū est, aut a moſo, q; est interrogo, vel inqro deriuatur: vt ſint muſæ quaſi inqſitrices rerū, aut inuētrices. ¶ Deriuatiuorū noīm. i. noīm quæ aliūde deriuātur: quot ſunt ſpecies, ſiue differētiæ, ſiue modi? Reſpōdetq; eſſe nouē. Quas primo enumerat, deinde proſequitur de ſingulis earū. ¶ Quod est nomen patronymicū? Quærit de prīa noīm deriuatiuorū ſpecie, q; est patronymicū, dictū quia plærūq; a noībus patrū formatur? Reſpōdetq; eſſe illud, qđ ſignificat filiū vel filiā. nepotē vel neptē, vel aliquem ex poſteris, vt ſic dicā, deſcēdētibus ab illo vnde nomē patronymicum formatur, vt æacides ſignificat filiū æaci, hoc est peleū. vl nepotē, hoc est achillē; vel aliquē ex poſteris. vt pyrrhū achillis filium & Pyrrhū regem epirotarū, qui ab illo ducebat originem. Formātur etiā patronymica a noībus matrū. vt ab ilia Iliades Romulus. a maia Maiades Mercurius. a phyllira Phyllirides Chirō. Oui. xiiij. met. quas obice firmo clauſerat iliades. fit etiā a noībus fratrū. vt Verg. in buc. tū Phaetōtiadas muſco circundat amaræ corticis. i. ſorores phaetontis. & Ouid. j. meta. mala tanta phoronidos vltra. i. Ius, quæ fuit ſoror phoronei: & a filijs. vt althea melcagris ab ibico dicta est: referente Diomed. fiunt præterea a nominibus principū. vt Cecropide & Theſeidæ dicti ſunt Athenienſes a cecrope primo vrbis cōditore & a Theſeo illorū quoq; rege. Patronymica maſculina in noībus primæ declinationis formantur a genitiuo. æ. mutata in. ades. vt æneas æneæ æneades. æ. maia. æ. maiades. æ. In noībus ſecundæ declinatiōis fiunt a genitiuo addita. des. vt eacus eaci eacides. æ. priamus. i. Priamides. Quæ tñ in. eus. diphthongon terminātur cū duplicem habeāt genitiuū in. ei. alterū ſolutas, & in ei diphthōgon alterū: formāt ex ſe patronymicū ab hoc ſecūdo genitiuo addita. des. vt prometheus ꝓmethei, vel promethei promethides. æ. Theſeus theſei, vel theſei theſides theſidæ. Ouid. j. meta. inde promethides placidis e ꝓmethida dictis: & Verg. ij. geor. premiaq; ingentes pagos & cōpita circū theſidæ poſuere. In noībus tertiæ declinationis patronymica formantur a datiuo addita. des. vt neſtor. oris. ori. neſtorides. antenor antenoris. nori. rides. Verg. vj. æñ. tris antenoridas cereri ſacrū polybetō. Sed hæc regula nō vſq; quaq; vera est. nā autores aliquādo addunt aliquid aliquādo detrahunt, vt ab atlas atlātis atlanti atlantiades. amphytrio. onis. oni. amphytrioniades. Ouid. riſit atlantiades & me mihi decipis (inquit.) Verg. viij. æñ. Amphytrioniadæ magno diuiſq; ferebat. Ouid. in epiſtola penelopes: ſiue menæciadem falſis cecidiſſe ſub armis. Ab æneas quoq; fecit Verg. ænides. viij. æneid'. ſit ſatis æneide telis impune numanum. Idem quoq; ſcipiades fecit pro Scipionides dicens. duo fulmina belli ſcipiades: & Hora. ij. ſermo. virtus ſcipiade & mitis ſapientia Læli. & Oui. deucalides pro deucalionides: declinanturq; oia per primā noīs declinationē. Patronymica fœminina fiunt a patronymicis maſculinis ablata de. vt priamides. æ. priamis. idis. æolides. dæ. æolis. idis.

Aliquãdo tamen aliter exeunt, vt ab æneades.æ.æneis.idis.a theſeides,æ.theſeis.idis. Papi.lib.xij. Thebã. viue precor, nec tu diuinam æneida tẽta. & Iuue. vexatus toties rauci theſeide codri. declinãtur per tertiã noĩs declinationẽ. Reperiũtur quoq; noĩa fœminina patronymica terminata in ne. p primã noĩs declinationẽ variata, vt nerine filia nereida raſtine filia adraſti, Acriſione filia acriſij. Verg. in buc. nerine galathea thymo mihi dulcior hyblæ. Patronymica nõ ſunt in vſu apud eos, qui in oratione ſoluta ſcribunt: ſed tantum apud poetas, & raro quidem a nominibus latinis: nã illa quæ videntur patronymica:

vt Priamides filius, vel nepos vel aliquis ex poſteris Priami.

Quod eſt nomen poſſeſſiuum? Quod cum geniti uo ſui principalis ſignificat aliquid ex his, quæ poſſidentur, vt Euãdrius enſis, p Euandri enſis.

Quod eſt nomen denominatiuum? Quod a nomine deriuatur; neq; denominatur ab aliqua ſpeciali ſignificatione, vt a iuſtus iuſticia, a ſapiens ſapientia.

Quod eſt nomen diminutiuum? Quod ſignificat diminutionem ſui principalis, vt a rege regulus, Iuſtinus iuſti filius. albinus albi filius, longinus longi filius, potius dicendũ eſt eſſe poſſeſſiua pro patronymicis, ſicut ediuerſo ponuntur patronymica pro poſſeſſiuis, vt Verg. æñ. pro opere illo Verg. ſed de patronymicis alias diſſeretur pluribus. ¶ Quod eſt nomẽ poſſeſſiuum? Secunda ſpecies nominũ deriuatorũ eſt eorũ quæ dicũtur a græcis: ctetica, a latinis poſſeſſiua dicta: vt diſcipulus ex Priſ. verbis reſpondet: q. cũ genitiuo principali. i. illius nominis vnde deriuatur, ſignificat aliquid ex ijs quæ poſſidentur. Cũ enim genitiuus poſſeſſionem plærumq; ſignificet, nomen quod dicitur poſſeſſiuum æquipollet genitiuo illi vnde deducitur, vt q. Verg. x. æñ. dixit. nã tibi tymbre caput euãdrius abſtulit enſis. perinde eſt ac ſi dixiſſet euãdri enſis. Sunt etiã quædã nomina, poſſeſſiuis ſimilia, hoc eſt, quæ cum non ſint poſſeſſiua, propriè tamen habent formam poſſeſſiuorum. vt Quint. Iulia. Gentilia quoq; poſſeſſiuis ſimilia ſunt, vt Romanus, Hiſpanus. Exeunt autẽ huiuſmodi poſſeſſiua ſiue gentilia in varias terminationes. eus. penultima breui. vt æthereus. a. um. neſtoreus. a. um. In. æus. penultima. æ. diphthongo ſcripta. vt thebæus. a. um. achæus. a. um. actæus. a. um. q̃ ppria ſunt græcorũ. In. ius. penultima breui. vt perſeius. a. um. phineus. a. um. In. ius penultima lõga. vt dius. a. um. chius. a. ũ. phthius. a. um. quæ & ipſa ppria ſunt græcorũ. In. ous. quoq; græca ſunt. vt argous. a. um. herous. a. um. myrtous. a. um. In. us. quaciũq; præcedẽte cõſonante, vt arabus. a. um. lybicus. a. ũ. indus. a. um. Exeunt præterea noĩa gentilia plæriũq; in. enſis. vt ab ithaca ithacenſis. ab athenis athenienſis. a carthagine carthaginenſis. Exeũt & i. as. vt a ceſena ceſenas. atis. ab arpino. as. atis. a ſuſina. as. atis. Exeũt & in. er. is. e. vel. is. & e. vt cãpeſter. ſtris. ſtre. ſilueſter. ſtris. ſtre. equeſter. ſtris. ſtre. a campo ſilua equo. ¶ Quod eſt nomen denominatiuũ? Reſpondet ex Priſcia. verbis. Denominatiuum nomẽ eſt, q. a nomine deriuatur: quia patronymica & poſſeſſiua, de quibus ſupra diximus, diminutiua comparatiua & ſuperlatiua, de quibus infra dicendum eſt, a nomine deriuantur, poſſetq; aliquis illa ratione ductus appellare denominatiua, ſubdit neq; denominatur ab aliqua ſpeciali ſignificatione. Nam patronymicum ex eo dicitur, q. a nomine patris deriuatur: poſſeſſiuum ex eo, q. ſignificat aliquid ex ijs quæ poſſidentur. Diminutium, q. ſignificat diminutionem ſui principalis. Comparatiuũ, quod cum intellectu poſitiui ſignificat magis aduerbiũ. Superlatiuum, quod omnibus ſuperponitur. At vero denominatiuũ non aliqua huiuſmodi ſpeciali ſignificatione: ſed tantum a generali appellatur denominatiuum, quia (vt ſæpe diximus) quotics ſpecies nomen nõ habet, neceſſe eſt, vt a nomine generis appelletur. Exeunt itaq; denominatiua. in. a. vt a iuſtus iuſticia, a prudens prudentia, a cautus cautela. a cantus cantilena. Exeunt in. o. vt a capite, capito capitonis. a naſo, naſo naſonis. a fronte, fronto frontonis. Exeunt in. al. vt a ceruice ceruical. a tribuno, tribunal, a puteus puteal. In. il. vt a pugilus pugil. In. ium. vt a ſole ſolarium. a roſa roſarium. In. etum. vt oliuetum ab oliua. coryletum a corylo. In. bulum. vt a cunis cunabulum. a veſta veſtibulum. In. ar. vt a lupa lupanar. a lacu lacunar. In. cr. vt ab oleo oleaſter. a pyro pyraſter. In. as. vt a bonus. itas. a probus. itas. In. es. vt ab equus eques. a pes. pedes. In. is. vt a fides fidelis. a crudus crudelis. In. os. vt a lepus lepos. In. us. vt a tribus tribunus. In. ceus. cea, ceum, & in. cius. quæ materiam ſignificant. vt triticeus, harundinaceus, cementicius, ex materia tritici. arundinis, cementi. In. eus. vt terreus, aureus. frondeus. arbuteus. ex materia terræ. auri. frondis, arbuti. In. oſus habitionem ſiue copiam ſignificant. vt animoſus, ſaxoſus. id eſt habens animi vehementiam & copiam ſaxorum. ¶ Quod eſt diminutiuum? Ex Priſcia. propemodum verbis reſpondet, diminutiuum eſt, quod diminutionem ſui principalis ſiue primitiui demonſtrat. vt a rege regulus, a fratre fraterculus. Priſcia. addit abſolute ad comparatiuorum differentiam, quia comparatiua aliquando minuunt vim primitiui: ſed non abſolute, ſed comparatiue. Exeunt diminutiua in varias terminationes: ſed plærumq; in. ulus. ula. ulum. vt a frater fraterculus. a ſoror ſororcula. a munus munuſculum. a bonus. bellus, bellulus bellula bellulum. a bimus, bimulus bimula bimulum. Exeunt aliquando in. io. vt ab homine homuncio. a ſene ſenecio. aliquando in. aſter. tra. trũ. quæ proprie nõ ſunt diminutiua: ſed imitationem quandam ſignificantia, vt a pyro. raſter. a filia filiaſtra. a menta mentaſtrum. Exeunt & in. olus. ola. olum. vt a ſergia ſergiolus, a corona corola. a pallio palliolum. Aliquando in. ellus. a. um. vt a cane catelus. a puera puella, a ſcanno ſcabellum. a tener tenera tenerum, tenellus tenella tenellum. Aliquando in illus illa illum. vt a pugnus pugillus. ab horeſte. ſtilla. a paruo, puſillus puſilla puſillum. Aliquando in. eus. vt ab equo equuleus. Aliquando in. iſcus. vt a pan paniſcus. a petrus. iſcus. a. ſyro ſyriſcus: ſed hæc forma eſt a nominibus græcis. Sunt quædam quæ cum formam diminutiuorum habeant, diminutiua non ſunt. vt abauunculus. i. cuniculus cuniculi. muſculus muſculi. pro neruoſa toroſitate. pediculus. i. cuculus. i. cicerula cicercula, nouacula nouacula. lenticula lenticula. acicula acicula. auricula. æ. mẽtula mentula. fidicula fidicula. cubiculum cubiculi. curriculum curriculi, vmbraculum vmbraculi. crepitaculum crepitaculi: quæ videntur deducta ab auo. cunno. mure. pede. cicere. nouo. lente. acu. aure. mente. fide. cubili. curru. vmbra. cubitu.

¶ Quod eſt nomen comparatiuũ? Comparationem (vt ſupra memorauimus) Diomed. & Donatus in nominis accidẽtia numerant: nos autem plærosq; grãmaticorum ſecuti cõparationem in ſpeciei partes reiecimus illa perſuaſi ratione, quod non omnibus, ſed certi cuiuſdam generis & ſignificationis nominibus accidit cõparatio. Cuius gradus cum ſint tres, hoc eſt poſitiuus, cõparatiuus & ſuperlatiuus, omiſſo poſitiuo, hoc eſt primo cõparationis gradu. a quo tanq̃ a prima poſitione reliqui duo formantur, tria de quolibet illorum quærit. Primũ, quæ ſint comparatiua & ſuperlatiua. Secundũ, a quibus nominibus deriuantur. Tertiũ, quomodo debeãt formari. Vlega

Cũ quibus caſibus conſtruantur lib. iiij. dicturi ſumus.

Igitur interroganti, q̃ eſt nomen comparatiuũ, reſpõdet, non quid eſt, ſed quid ſignificet dicens ex Priſcia. verbis, comparatiuum eſt, quod cũ intellectu poſitiui. i. vltra illud, qđ ſignificat nomẽ poſitiuum, aut aliquo participe ſenſus poſitiui. i. quacũq; alia parte oratiõis q̃ ponitur loco noĩs poſitiui. puta verbo, participio, præpoſitiõe: aduerbio, a qb9 (vt mox dicetur) cõparatiua poſſunt deriuari, ſignificat aduerbiũ magis. vt fortior, magis fortis. Nã oĩa cõparatiua in magis & ſuum poſitiuũ reſolui poſſunt: præterquã ipſum magis, q̃ cũ ſit comparatiui aduerbiũ, ab eo quod eſt maior & maius litterarũ facta mutatione, nõ poteſt in aliqd aliud reſolui. Quod vero Lauren. ait, cõparatiua æque poſſe reſolui in plus, vehementius & validius: vt fortior pl9 fortis, vehemẽtius fortis. validius fortis: nõ inficior: ſed ea ipſa rurſus in magis reſoluũtur. vt plus. i. multo magis, validius magis valide, vehementius, magis vehemẽter. ipſum magis in aliud non poteſt, nam iſto modo nullus in reſoluendo terminus occurreret. Sed cum cõparatiuꝰ aliquid addere velit poſitiuo: quoties reperitur abſolutũ (hoc eſt nõ cõparatũ) aut idem ualet, qd' poſitiuus, dicente. Quin. i. inſti. vtimur vulgo cõparatiuis p poſitiuis, vt ſi quis ſe infirmiorem appellans: non dixit pro minus, quã infirmus, aut etiam minus ſignificat, quã poſitiuus: vt Priſcia. exponens illud Verg. i. eñ. triſtior & lachrymis oculos ſuffuſa nitentes. triſtior (inquit) pro ex parte triſtis. Seruius pro triſtis tantum, hoc eſt pro poſitiuo exponit. Neq; aſſentior Vallæ, qui audiuſcule reprehendit Serui. & cum illo Varronem, Plinumq; dicentes, ſenior & iunior eſſe comparatiua per imminutionem: vt ſit ſenior nondum aut non ſatis ſenex: iunior non ſatis iunenis. Qui mihi rectius quam Valla ſentire videntur. Quoties namq; non exprimitur is, ad quem fit comparatio, quemadmodum ſupra memorauimus, compatiuum minus ſignificat, quam poſitiuum, aut tantundem: vt Vergil. vi. æneid. de Carone: iam ſenior: ſed cruda deo viridiſq; ſenectus, quid enim amplius deſideramus: cum ipſe Vergil. exponit, quid ſit ſenior ſubijciens: ſed cruda deo viridiſq; ſenectus, hoc eſt non adulta, aut præceps, ſed viridis & cruda, hoc eſt incipiens, quod vero Laurentius affert ex Ouid. de triſtibus, ſopite ſic te ſit natus quoq; ſoſpes: & olim imperium regat hoc cum ſeniore ſenex. Non videt homo auiditate carpendi cæcus ſignificationem hoc loco ſeniores augeri: quia fit comparatio ſenioris ad ſenem. Priſcia. autem Seruius, Varro & Plinius de abſoluto: non de comparato intelligebant. Eadem quoq; ratione comparatiuus, vt mox dicetur, poteſt tranſcendere ſuperlatiuum ſi illi ſuperponatur. vt ſi dixeris. Hector fuit fortiſſimus, ſed Achilles fortior, idem quoq; dicendum eſt de eo, q̃ affert ex Quin. de Iſocrate. eoq; iam ſeniore. octauum enim & nonageſimum compleuit annum. manifeſtum eſt enim comparari Iſocratem iam ſeniorem ſibijpſi ſeni. vt ſi dicat ſenex ad decem annos ſum futurus ſenior. Cice. in fine. iij. offi. Vale mi Cicero tibiq; perſuade, te mihi eſſe chariſſimum: ſed multo fore chariorem, ſi talibus monumentis præceptiſq; lætabere. ¶ Comparatiua vnde formantur? reſpondetq; non paſſim ab oĩbus partibus orationis formari: ſed tantũ a nominibus adiectiuis quæ poſſunt incrementum diminutionemq; ſuſcipere, aut quemadmodum aiunt Diomed. & Donatus, quæ qualitatem, aut quantitatem ſignificãt. Nam, quod ab ipſe ipſa ipſum, Plau. fecit ipſiſſimus: & in penulo nullus me eſt penus penior: & qui a Nerone neronior. a lapide lapidior, fecerunt, nimis licenter abuſi ſunt comparatiuo & ſuperlatiuo. A participio futuri in. rus. ſiue in. dus. comparatiua & ſuperlatiua non formantur, niſi q̃ Plautus more ſuo in rudente finxit a peritus rus perituriſſime: cædo (inquit) ſis mihi talentum magnum argenti perituriſſime: & quod iuniores dicunt reuerendiſſimus & obſeruandiſſimus. Ex quo infertur, comparatiuum non poſſe formari a nominibus: quorũ ſignificatio non poteſt creſcere, aut minui, qualia ſunt ingens, vnicus. ſummus. imus. omnipotens, quãq̃ Macro. dixit omnipotentiſſimus. Nomina etiam numeralia ſiue ſint diſtributiua ſiue ordinem ſignificantia, vt primus, ſecundus, tertius. &c. non reperiuntur cõparatiua neq; ſuperlatiua. Sunt præterea quædam cõparatiua & ſuperlatiua ſine poſitiuo vt ocyor. ocyſſimus. ¶ Comparatiua quomodo formantur? reſpondetq; q̃ cum nomina adiectiua ex quibus poſſunt comparatiua formari. aut ſint primæ declinationis, & ſecundæ, aut etiam tertiæ. in illis prioribus formantur a genitiuo terminato in. i. poſterioribus a datiuo addita. or. a præpoſitione, aduerbio, & verbo nullam certam rationem ſequuntur.

Quod eſt nomen cõparatiuum? Quod cũ intellectu poſitiui; vl' aliquo participe ſenſus poſitiui ſignificat magis aduerbiũ. vt iuſtior magis iuſtus inferior magis infra.

Cõparatiua vnde formantur? A nominibus adiectiuis, quæ poſſunt incremẽtum diminutionẽq; ſuſcipere. vt a bonus. a. ũ. melior. a doctus. a. um. doctior. Et a verbis. vt a detero deterior. & ab adverbijs & præpoſitionibus; vt a pridem prior. ab vltra vlterior.

Cõparatiua quomodo formantur? In nominibus adiectiuis ſecũdę declinationis formãtur a genitiuo terminato in. i. addita. or. vt albus albi albior. In nominibus vero tertiæ declinatiõis a datiuo addita. or. vt fortis forti fortior. A nominibus habentibus vocalem ante. is. vel. us. comparatiua nõ formantur. ſed ſupplentur ex hoc aduerbio magis & poſitiuo, vt tenuis, magis tenuis; arduus magis arduus.

¶ Quod eſt nomen ſuplatiuũ? quærit rurſus tria eadẽ quæ de cõparatiuo. Reſpondetq; primũ ex Priſcia. verbis ſuplatiuũ eſſe: quod cõparatũ ad plures ſui generis: quia cõparatiuus etiam ad vnũ & ad plures diuerſorũ generũ poteſt cõparari: omnibus ſupponitur. i. oẽs in ſignificato ſuperlatiui tranſeẽdit. vt Plato græcorũ longe doctiſſimus: plato enim cũ ſit græc9 ad reliquos oẽs cõparatus oĩbus ſuperponitur: neq; enim recte atq; latine diceretur: plato latinorũ doctiſſimus: cũ plato latinus nõ fuerit. At vero p cõparatiuũ recte dixeris græci doctiores ſunt latinis: & plato eloquentior Cicero & addit vel per ſe prolatũ. i. nõ facta cõparatione, ſed abſolute poſitum ſignificat quantũ poſitiuum cũ hoc aduerbio valde, vt plato doctiſſimus. i. valde doctus qđ inepte a Priſci. exponi Valla his verbis oſtẽdit, quid (inquit) abſurdius q̃ cũ exponamus cõparatiuũ per cõparatiuum: exponere ſuperlatiuum per poſitiuum? ſed quẽadmodũ hoc auidius. ita illud iuſtiſſime reprehẽdit, quod Priſcia. exponit: fortiſſim9 græcorũ fuit Achilles. i. ſup omnes græcos fortis, eſſet enim ſuper ſe fortis Achilles: niſi ſubintelligatur relatiuũ diuerſitatis, hoc eſt ſup cæteros græcos, cũ ſit græcus. Itaq; infert exponendũ fuiſſe poti9 Achiles fuit græcorũ maxime fortis quãdoquidem fortior exponitur magis fortis: ſed de graduũ cõparatione lib. iiij. qđ' reliquũ eſt, dicturi ſumus. ¶ Superlatiua vnde formantur? ab eiſdem reſpõdet nobis adiectiuis: a quibus formãtur cõparatiua, hoc eſt ab ijs, quæ incrementũ diminutionẽq; poſſunt recipere. ¶ Superlatiua quemadmodũ formentur: ſatis explicite demõſtrat. Regulæ tamen ſuperiores, quæ decõparatiuis & ſuperlatiuis traditæ ſunt, patiuntur ex parte aliquãdo exceptionem. vt in his. Bonus. a. um. a quo debuit eſſe bonior boniſſimus. & dicim9, melior optimus. Malus. a. um. p malior. iſſimus. dicimus peior. ſſimus. Magnus. a. um. p magnior. iſſimus. dicimus maior. ximus. Paruus. a. um. pro paruior paruiſſimus. dicimus minor. imus. Multus. a. um. p multior. iſſimus. dicimus plus, tantum genere neutro in ſingulari: & in plurali plures & plura cõmune triũ generũ. in cõparatiuo, & in ſuperlatiuo plurimus. a. um. Dexter. a. ũ. qđ etiã per ſyncopam dexter. tra. trũ. dicitur p dextrior. triſſimus, vel dexteriſſimus: dicimus dexterior dextimus. Saluſt. in iugur. Sylla cũ equitatu apud dextimos. Varro de hæreſibus, a primo cõpito dextimã viam munit. Eadem quoq; ratione a ſiniſter. a. um p ſiniſtrior. iſſimus. dicimus ſiniſterior ſiniſtimus. Senex ſenis cũ ſit ſubſtãtiuũ generis maſculini: fecit ex ſe cõparatiuũ tantum ſenior, quẽadmodũ & iuuenis. nior. pro iunior, neq; tamen dicimus ſeniſſimus. iuueniſſimus. Neq; cum indeclinabile ſit: tamen ex proportione regulariũ formauit nequior nequiſſimus. Maturus. a. um. debuit formare ſuperlatiuũ maturiſſimus: & fecit maturrimus. vt Cice. de ora. quippe qui omniũ maturrime ad cauſas publicas acceſſerim. quãq; idẽ in. v. ad Herenniũ dixit: in ætate maturiſſima velint cõparare. Eadẽ quoq; rõne vetus formauit ſuplatiuũ veterrimus p veteriſſimus. Verg. ij. æñ. ingẽs ara fuit iuxtaq; verterrima laurus, quãq; videri poteſt eſſe deriuatũ ab eo q, antiquiores veter dicebãt. vt Ennius. cũ veter occubuit primus ſub Marte pelaſgo. Magnificus & reliqua huius formæ a facio cõpoſita qualia ſunt munificus. mirific9. maleficus. beneficus. a formatione aliorũ deſcẽdentia fecerũt cõparatiuũ in. entior. & ſuperlatiuũ in. entiſſimus. vt magnificus magnificentior magnificẽtiſſimus. munificus, centior. cẽtiſſimus. mirificus. mirificẽtior mirificentiſſimus. maleficus. cẽtior. cẽtiſſimus. beneficus. cẽtior. cẽtiſſimus. antiquiores tñ pportionẽ ſecuti magnificiſſimus & beneficiſſimus dicebãt. vt Cato de Ptole. rege beneficiſſimo. & Actius magnificiſſimo excellẽtiſſimoq; honore: & Teren. in phor. quidnam arbitrare neſcio, atqui mirificiſſimus. Maledicus quoq;, benedicus. veridicus. in hũc modũ gradus formant maledicentior. cẽtiſſimus. benedicentior. centiſſimus. veridicentior. tiſſimus. Beneuolus. maleuolus. ad ſuperiorem formã beneuolẽtior. tiſſimus. & maleuolentior. tiſſimus. faciunt. Vaniloquus. multi loquus: & ſimilia a loquor. eris. cõpoſita. eodem modo mittũt cõparatiuũ & ſuperlatiuũ. vt Magniloquus. entior. entiſſimus. multiloquus. entior. entiſſimus. vaniloqu9. entior. entiſſimus. Facilis. agilis. humilis. gracilis. ſimilis. ſuplatiuũ miſere in. limus. vt facilis. llimus. agilis. llimus. humilis. llimus. gracilis. llimus. ſimilis. llimus. A verbis duo venerunt cõparatiua, & totidem ſuperlatiua. quãq; ſunt, qui illa eadẽ a nominibus deriuare cõtendãt. a deter, quod in vſu nõ eſt, deterior. rrimus, qđ' a detero potius deriuatur & a potis & pote potior. iſſimus, quod a potior. iris. magis deriuari videtur: cũ a ſignificatione potis & pote receſſerit. ¶ Ab aduerbijs quoq; & præpoſitionibus formãtur cõparatiua & ſuplatiua. vt a penitus. tior. tiſſimus. Apule. Socraticus. in Harmag. trahere (inquit) ſein penitiorẽ partẽ domus. Plau. prætereain perſa. furtiuã aduectã ex arabia pœnitiſſima, quãq; poſſunt videri formata a nomine priſco pœnitus. a. um. quo Plau. in aſinaria eſt vſus. Age quæſo Hercule vſq; ex pœnitis faucibus. A pridem prior primus, nã ſuplatiuũ eſſe hoc ex conſtructione intelligitur. dicimus enim primus omniũ. Ab extra dicimus exterior extimus, ab intra, rior. intimus. a citra, rior. citimus. ab vltra. rior. vltimus. quãq; exterior extimus & extremus: a quo iterũ cõparatiuũ fecit Apul. i. meta. dicens. ſi quid eſt tamen nouiſſimo extremius. poſſunt videri formata ab exter. era. erũ, quo Verg. eſt vſus. iiij. æñ. & nos fas extera quærere regna, & Papi. xj. Thebaine quis ſua pignora curæ exter honos. a citer. a. um. quo eſt vſus Cato, & Affranius: citerior

citimus.Cicero.vj.de repu.ea minima,q̃ vltima a cælo citima a terris lucebat aliena. A ſupra ſuperior.emus.ab infra. erior. nfimus,quæ ipſa poſſunt videri formata a ſuperus.a.um.& inferus.a.um.quibus eſt vſus.Liui.Andro inferus an ſuperus tibi fert deus funera Vlyſſes.nũc tantũ in plurali dicimus ſuperi.orũ.& inferi.orum. Poſt quoq; format ex ſe poſterior & poſtremus,quãq; videri poteſt deductũ a poſterus.a.um.Ante format camparatiuũ anterior,ſuperlatiuo caret:ſicut a ſene ſenior.Prope facit cõparatiuum proprior,& ſuperlatiuũ proximus,q̃d& ipſum ex ſe facit comparatiuũ proximior.Vulp. ad edictũ. ſi quis proximior cognatus naſceretur,& Vege. proximior dextra ſit: quæ plagã poſſit inferre. A nuper Cice.fecit nuperrime ſcribẽs ad herẽ.quod nuperrime(inquit) dictũ eſt:facile memoriæ mãdatur.põt & ab eo q̃ nuperus.a.um.quo Plau.vtitur in captiuis deriuari.recens(inquit) captũ hominẽ nuperũ & nouicium.Ocyor pro velocior nõ habet poſitiuum latinũ,vnde formetur.ocyſſimus habet pro velociſſimus:deriuantur tamen ab ocys græce,q̃ velox interpretatur. Comparatiua quoq; & ſuperlatiua,nõ formantur a nominib9 adiectiuis habẽtibus.i. vel.u.vocales ante.is.vel.us.vt pius.arduus,quæ ſupplenda ſunt per aduerbia illa magis & valde.antiquiores tamen pientior pientiſſimus dicebant:& ab Egregius Iuuc.dixit.egregius cœnat meliuſq; miſerrimus,pro egregijus:& Pacu.mulier egregiſſima forma.& a ſtrenuꝰ ſtrenuior fecit Plau.in epid'.dicẽs.nã ſtrenuiori deterior ſi prædicat ſuas pugnas:& Lucil'.villicus ſtrenuior ſi euaſerit. Ab induſtrius quoq; induſtrior. C. gracchus in tuberonẽ.vt in me induſtrior ſis quã in te:& ab innoxius.oxior.Cato antiquiorem animum inducent eſſe quã inoxiorem. & a perpetuo perpetuior & perpetuiſſimus.idem Cato fecit dicens. Idq; perpetuius atq; firmius repſi.& alio loco idem,fugit maxima flagella perpetuiſſimo curriculo.

Quod eſt nomẽ verbale? Quod a verbo deriuat, vt ab amo,as. hic hęc amabilis & hoc amabile.
Quod eſt nomen participiale? Quod a participio deriuatur,vt a lectus,lector & lectio.

¶ Quod eſt nomen verbale? verbalia nomina ſub varijs formis exeunt a verbo. In.a.vt a candeo candela.a ſuadeo.ſuadela.a cauto cautela.ſiue ſit a cautus.a.ũ. In.e.vt a ſedeo ſedile.a cubo cubile. In.o.vt a lateo latro.a lenio leno a palpo palpas palpo palponis. In.il.& in.ul.vt a vigilo.las.vigil.a conſulo.lis.conſul.ab exulo exulas exul. a præſum, præes præſul. In.bulum.vt a voco.as.vocabulum. a ſto ſtas ſtabulum.a paſco paſcis pabulum. In.culum.vt diuerto. tis. diuerticulum.ab oro oras oraculum.a propugno.as.propugnaculum.Alia exeũt in.mentum:vt ab induo.is,mentum.a munio.is.munimentum.a fulcio.cis.fulcimentum. In.men.vt a foro.as.foramẽ,a certo.as,certamen.a nuo.is. numen.& ſunt huiuſmodi noĩa plærũq; poetica.vt ſolamen.inis.munimen.inis.molimen.inis.oblectamen.inis. In.er.vt a rubeo.es.ruber. a macero,macer.a lacero lacer. In.or.vt a coloro color.ab honoror,honor.a loboro,labor. In.ur.vt a murmuro.mur.ab auguro.gur.a ſaturo.tur. In.es.vt a tego.gis.teges.etis.a mergo.is.merges.itis.a ſtruo.is.ſtrues.is. In.bilis.quæ paſſionem ſignificãt.vt ab amo.bilis.a lego.bilis.ab audio.bilis.i.quod poteſt amari legi audiri. Exeunt in.ilis.alijs conſonantib9 præcedentibu..vt a docco.lis.a ſentio,ſilis.Lucre.in.ij.ex inſenſibili ne credas ſenſibile naſci.ab vtor.ilis.i.quod poteſt doceri ſentiri,& quo poſſumus vti.penctrabilis tamen actiue reperitur.Verg.i.geor,penetrabile frigus adurat: & .xij.æñ. aſpice non mage ſit noſtrum penetrabile telũ.& Ouid.xv.meta.penetrabile fulmen. Idem tamen lib.xij.eiuſdẽ,paſſiue dixit.nullo penetrabile telo.Greſibilis,quod graditur,rationabilis actiue & paſſiue. Terribilis,quod terret,& quæ dialectici finxerunt riſibilis.hinnibilis.pro riſiuus.hinnitiuus & ſimilia.vt cruciabilis & diſſociabilis. In.os..vt a cuſtodio.is.cuſtos.dis.a do das.dos dotis. In.us.vt a ſuperbio.is.ſuperbus.ab orbo.as,orb9.a parco,cis.parcus. In.bũdus,ſignificat cũ participio præſentis temporis & quadam nimiet,atenon(vt Priſcia,putauit)ſimilitudinem:vt vitabundus valde vitans.moribundus valde moriens.In.ax.vt a voro.ras.vorax.cis.a teneo.es.tenax,cis.a peto.is.petax. cis.a ſagio. gis.ſagax.cis. In.ex. vt a lateo. tes.latex.icis.a verto.tis.tex.icis. In.ox.vt a voco.cas,vox.cis. In.ux.vt a luceo.ces.lux,a duco,cis.dux. In.nx. vt a cõiungo coniunx.ſunt qui malint coniux a coniugo.gas. In.rx.vt ab arceo.ces.arx.a mercor,aris.merx. ¶ Quod eſt nomen participiale.Nomina participialia ſunt,quæ a participijs ſiue a verbis participialibus,quæ alij dicũt ſupina,formãtur. horum quædam terminantur in.io.fiuntq; ab vltimo ſupino.u.finali mutata in.i.& addita.o.vt a lectu lectio.ab auditu auditio.a.viſu viſio.dicimus tamen a cubo,bas.bitum.bitu.non cubitio.ſed cubatio.Varro de origine linguæ latinæ.a cubatione (inquit) cubiculum eſt,a domo domas domitum:domitu,non domitio:ſed domatio:quia(vt in ſupinis diximus)etiam domator a domitu deducitur.a lauo lauas lotũ,non lotio:ſed lauatio ab alio ſupino, quod eſt lauatũ. Cicero ad Varronem: ante te certiorem faciam: vt lauatio parata ſit.a frico fricas.ictum.ctu.ctio.ab eo quod eſt fricatum fricatio. Celſus.lib. primo in ipſo quoq; itinere frequens frictio. Plini.libro.xxxiiij. frictiones inhibeat oculorum. Columel'.lib.vij.cum fricatio nihil profuit. ſacrificatione demitur.eodem modo autore Valla a tonatu potius dicimus tonatio:quam a tonitu.tonitio.a ſonatu.natio.potiuſquam a ſonitu ſonitio.a præſtatu præſtatio.potiuſquam a præſtitu præſtitio. Quædam terminantur in.or.quæ formantur ab vltimo ſupino.u.finali mutata in.or.vt ab amatu amator,ab auditu auditor, & omnia ſignificant actionem,præter vnũ vector,quod actionem & paſſionem ſignificat. eum videlicet, qui vehit,& qui vehitur. Luca.in.iiij.vectoris patiens tumidum ſuperemicat amnem. Indem in.v,cauſa timoris vectorem non noſſe tuum. vtrobiq; paſſiue.Martial'.poſuit actiue.per te perq; tuam vector laſciue puellam:& Seneca in hercule furente,tyriæ per vndas vector Europæ nitet.Ab his rurſus formantur fœminina nomina terminata in.trix.tor,mutata in.trix.vt amator.atrix.creator. creatrix,altor altrix.Ab eo,quod eſt nutritu nutritor,euphoniæ cauſa diximus nutrix & non nutritrix. Propter in conſequentia quoq; litterarum a nominibus terminatis in.ſor. formantes fœminina.t.interponimus,vt ab aſſeſſor aſſeſtrix,a poſſeſſor.proſſeſtrix.a tonſor tonſtrix,ab expulſor.s, littera extrita expultrix.A ſſranius aſſeſtricem me ſibi adeſſe vocat: & Philo. Hieron. interprete. da mihi ſedium tuarum aſſeſtricem ſapientiam.Martia.tonſtrix ſuburæ faucibus ſedet primis, ſed iſta tonſtrix Amiane non tondet. Cice.v.thuſc.de philoſophia.indagatrix (inquit) virtutum expultrixq; vitiorum.

Quod eſt nomen aduerbiale? Quod ab aduerbio deriuatur; vt perendie perendinus, dina. dinum.

Quid eſt genus in nomine? Illud quod maſculinū a fœmininо diſtinguitur; & neutrum ab vtroq;.

Genera nominum quot ſunt? Septem; maſculinū; fœmininum. neutrum; commune duorum; cōmune trium; dubium, promiſcuum.

Quod eſt nomen maſculinum? Quod declinatur cum hic, vt hic dominus, hic ſermo.

Quod eſt nomen fœmininum? Quod declinatur cum hæc, vt hæc muſa, hæc terra.

Quod eſt nomē neutrum? Quod declinatur cum hoc, vt hoc templum, hoc regnum.

Quod eſt nomen cōmune duorū? Quod declinatur cū hic & hęc: vt hic & hæc ſacerdos; cōuina.

Quod eſt nomen commune trium? Quod declinatur cum hic & hęc & hoc; vt hic & hęc & hoc prudens; fœlix.

Quod eſt nomen dubiū? Quod declinatur cū hic vel hæc: vt hic vel hæc finis, hic vel hæc cortex.

Quod eſt nomē ꝓmiſcuum? Quod cum articulo hic vel hęc ſignificat animalia vtriuſq; ſexus; vt hic miluus, hic mus, hæc; aquila hæc dorcas.

Muſa igitur cuius gñris eſt? Fœminini generis, declinatur enim cum hoc articulo hęc. vt hęc muſa muſæ. Da regulam generis. Nomen quod ſit in. a. finitum dic muliebre, neq; enim ab ea excipitur muſa.

Quid eſt numerus in nomine? Incrementum quātitatis ab vno vſq; ad plura procedens.

Quod eſt nomen aduerbiale? Quod ab aduerbijs deriuatur, vt perendie perendinus. dina. dinum. ¶ Quod eſt nomē aduerbiale? ad uerbialia dicuntur nomina, non tantū quæ ab aduerbijs deriuantur, ſed etiam quæ a præpoſitionibus, quæ quoties caſualibus ſuis nō opponūtur, aduerbia potius dicuntur. vt ab hodie. ernus. ab heri heſternus. a cras. ſtinus. a perendie. dinus. ab infra infernus. a ſupra ſupernus. ab extra externus. ¶ Quid eſt genus in nomine? genus in nomine aut naturale eſt, aut ab vſu, atq; auctoritate deſcēdit. naturale earum rerum quæ ſexu diſtinguntur, hoc eſt, marium & fœminarū, quæ ſunt in natura generatiōis principia, vnde ab his duobus genera dicta ſunt a generādo. de quib⁹ Priſ. dixit. duo genera ſunt quæ ſola ratio naturæ nouit maſculinum, & fœmininū. Genus illud alterū qd' ab autoritate defluxit. nullum ſexum præſefert, ſed illud tantum ſequitur, qd' vſus cōfirmauit. vt lapis, terra. cū in natura nullius certi ſunt ſexus, alterum maſculino. alterum fœmino genere vſus protulit. Ergo recte dici genus in nomine eſſe notionem quandā: qua maſculinum a fœmininо diſtinguitur, aut natura duce, aut vſu: & neutrū ab vtroq; ñā ex illis duob⁹ & ex hoc reliqua gñra ſunt. ¶ Gñra noīm quot ſunt? ad gña q̄ lib. j. & .ij. poſuit. duo reliqua adiecit dubiū & ꝓmiſcuū de quib⁹ iterū ſingulatim q̄rit. ¶ Quod eſt nomen maſculinum? nō magis ſatiſſacit hoc loco, quā lib. j. nam (vt illic dicebamus) nō propterea dominus eſt maſculini geieris, quia declitatur per hic, ſed declinatur cum hic, quia eſt generis maſculini, ſed in hoc ſequitur vulgarem rationem. nam vera ratio erat, cur dominus ſit generis maſculini, aut quia reperitur coniunctus cum nominibus adiectiuis generis maſculini. aut ratione ſignificationis, quæ ad maſculos tantum pertinet, aut deniq;, quia ſecundæ eſt declinationis im. us terminatū, ſed (vt in capite gñis dictū eſt) illa ratio valet apd' græcos plurimū, q̄ loquūtur per articulos, apud latinos nullus eſt momenti. ¶ Quod eſt nomen dubium? quia de dubijs ſiue incertis generibus in fine capitis, q̄ de genere ſcripſimus, ſatis copioſe dictum eſt, nihil aliud hoc loco dicimus, quā q̄ dubiū genus differt a cōmuni duorum in eo q̄ dubiū eſt, quo autores nulla ratiōe ducti, ſed ſola autoritate ſub alio genere vſi ſunt. Cōmune vero eſt, vbi viſu ſecernimus ſexū, quē vtrumq; ſub vna terminatione proferimus, vt hic & hæc homo, hic & hæc canis, in quo etiam epicæno differt, vt ſtatim dicemus. ¶ Quod eſt nomen promiſcuum? q̄ græce epicænum, latine interpretatur promiſcuum, ſiue confuſſum, inter quod & commune hoc diſtat, q̄ commune eſt, vbi viſu ſecernimus ſexum, epicænum vero vbi viſu nō ſecernimus ſexum, & ſub vno articulo, quem videlicet firmauit autoritas, vterq; ſexus intelligitur. Cum enim naturaliter non poſſumus in promiſcuis ſexum deprehendere, vocem illius ſexus ſequimur, quem vſus elegit, nam cum in natura ſit diſtinctus ſex⁹ cuiuſq; ſpeciei animalium perfectorum, puta milui, aliquæ, cum nos alterū ab altero diſtinguere non poſſumus, placuit in altero maſculinum, in altero fœmininum eligere, ita tamen vt ſub altero illorum ſubintelligeremus alterū. ¶ Muſa igitur cuius generis eſt? reſpodetq; adhuc primo tanquā rudis in hac generis ratione, ſed iterum interrogatus affert regulā, q̄ muſa propterea eſt generis fœminini, quia terminatur in. a. potuiſſet etiam illam rationem ſiue regulam afferre, q̄ nomina fœminarum, aut quaſi fœminarum generis ſunt fœminini. Cum igitur muſæ quaſi fœminæ dicantur genitæ ex ioue & mnemoſyne, ideſt memoria, iuſte generis fœminini dicendum fuit eſſe muſa.

¶ Quid eſt numerus in nomine? reſpondet eſſe incrementū quantitatis, ſubaudi diſcretæ, procedens ab vno, qui numerus finitus eſt, ad plura procedens, quia ad infinita numero extenditur illius ſignificatio, ad quam infinitatem determinandā numeri ſunt inuenti, vt centum homines, mille homines, nam cum dixi tantum homines, nil definite locutus ſum.

¶ Numeri nominũ quot ſunt? duo (inquit) ſed vnius propriæ numerus non dicitur, ſed quia principium eſt numerandi: & in ipſum reliqui numeri reſoluuntur, quodammodo numerus eſt, quemadmodum nominatiuus inter caſus numeratur, non q̃ in declinatione ab alio cadat, ſed q̃ ipſe principium eſt cadendi. Illud quoq; animaduertendum eſt græcos tres numeros habere, ſingularem, qui ad vnum pertinet, dualem qui ad duos. pluralem, qui ad plures quam duo, at vero latinus ſermo dualem non habet: niſi tantum in his nominibus ambo ambæ ambo, duo duæ duo, quæ non minus carent numero multitudinis, quam ſingulari. Sed quæ nomina ſingulari, quæ plurali numero carent, libro ſuperiori diſputauimus. Quid eſt figura in nomine? Figura in nomine dicitur a ſimilitudine figuræ quantitatis in corpore: nam quemadmodum corporis figura lineamentis protrahitur: ſic in noïe alia eſt figura quantitatis in ſimplici, alia in compoſito. Dixit ergo, q̃ figura in nomine eſt illud, quo ſimplex nomen a compoſito diſtinguitur. Deinde rurſus quærit. ¶ Figuræ nominum quot ſunt? reſpondet ex autoritate Donati atq; Seruij cum Sergio, duas eſſe figuras in nomine ſimplicem atq; compoſitam. Priſcia. græcos ſecutus addit etiam decompoſitã, hoc eſt quæ deriuatur a dictiõe iam compoſita, vt parricidium a parricida, magnanimitas a magnanimo. addit Priſcia. cauſam cur decompoſita figura non ſit idẽ q̃ cõpoſita, quoniam compoſita poteſt diuidi in partes quæ per ſe aut integræ ſunt, aut corruptæ vnaquæq; illarum aliquid ſignificat, neq; rurſus ſimplex: quoniã a compoſita deriuatur. Magnanimitas vero parricidiũ & huiuſmodi non poſſunt diuidi in partes aliquid ſignificantes, animitas enim & cidiũ nihil per ſe ſignificat. Sed hæc ratio. Priſcia. atq; græcorum quantum valeat cõtra Donati autoritatẽ nemo eſt quin õ intelligat, ſi conſideret eandem eſſe rationem partiũ corruptarum cum in cõpoſitionem veniunt, parri enim & cida nihil magis per ſe ſignificãt, quã cidium & animitas. Vtcunq; tamen ſit, nos dicamus figuram cõpoſitam eſſe dictionum, quæ per ſe cõponuntur, aut deriuantur a dictionibus p ſe cõpoſitis. Dicit vero in partes ſignificatiuas eius, quod integrum ſignificat, ideo quia parens poteſt diuidi in partes ſignificatiuas hoc eſt in par & in.ens: ſed ſignificatiuas eius quod integrũ ſignificabat, quod eſt pater aut mater. Compoſita quæ poteſt diuidi. & c. q̃ intelligendum ſi compoſitio fiat ex duobus nominibus, aut ex nomine & verbo, aut ex alijs partibus orationis, præterq̃ ſi fiat compoſitio ex præpoſitione, quæ plærumq; ſignificationem mutat. vt ab emo perimo, a facio interficio. Componuntur autem nomina quattuor modis. Ex duobus integris, vt reſpuſuburbanus: E duobus corruptis, vt efficax municeps. Ex integro & corrupto, vt ineptus, q̃ ab in & aptus componitur, inermis, q̃ ab in & armis. Ex corrupto & integro, vt omnipotens, ex omnis & potens, nugigerulus. a nugis & gerulus. Componũtur etiam ex pluribus, vt imperterritus, ex in & per & territus. Inexpugnabilis: ex in & ex & pugnabilis, ſine præpoſitionibus raro fit trium dictionum compoſitio, atq; (vt Quintil. inquit:) hoc latino ſermoni inconceſſum eſt: quãuis: capſis Cicero dicit in lib. de perfecto orato. cõpoſitum eſſe ex cape. & ſi vis. & ſolitaurilia ex ſuæ, ouæ. & tauro. dicente Varro. in. ij. de re ruſti. Populus Rom. cum luſtratur ſolitaurilibus: circunaguntur verres, aries, taurus. Sed vt Quintilianus ſubdit: hæc nõ tã ex tribus quã ex particulis trium coeunt. Ex duobus nominatiuis compoſita ab vtraq; parte declinantur: vt reſpublica reipublicæ. Ex recto & obliquo a parte nominatiui tantum, vt ſenatuſconſultum, ſenatuſconſulti. Præfectus prætorio præfecti prætorio. Alteruter, tam etſi ex duobus rectis componatur, a priori parte non inflectitur, itaq; dicimus alteruter, vtrius. alterutri. & cur ita fiat laborat Priſcia. afferre cauſam. ¶ Quid eſt caſus in nomine? Et reſpondet eſſe quoſdam gradus declinationis per quos nomen inflectitur. i. gradatim cadit. Priſcianus dicit caſus eſt declinatio nominis, quæ maxime. i. plærumq; fit in fine: nam & aliquando fit in medio: vt in dictionibus compoſitis quales ſunt plæruſq; plæraq; plærumq;, quilibet, cuiuſlibet, cuilibet. ¶ Caſus nominum quot ſunt? Et reſpondet eſſe ſeptem, nam & ſeptimum adiecimus contra communem doctrinam: propterea, q̃ autores plærumq; illius meminerunt, & q̃ noſter Quintil. grammaticum iubet inquirere, an ſit apud latinos vis quædam ſeptimi caſus. Nam ſubdit, cum dico haſta percuſſi: non vtor ablatiui natura. Laborat Priſcianus, & quidem iudicio meo fruſtra: probare non eſſe caſum ſeptimum apud latinos: idq; præcipue illa ratione, q̃ nulla differentia vocis diſtet a ſexto, quæ ratio (ſi verat eſſet) neq; ex diuerſitate ſignificationis potius, quam terminationis caſus diſtingueretur: idem eſſet ablatiuus pluralis cum datiuo eiuſdem numeri: & vocatiuus cum nominatiuo, quia in terminatione ſemper ſibijpſis ſimiles ſunt, Quod vero idem Priſcianus ait, neminem appellare ſeptimum caſum illum, cum quo conſtruitur comparatiuum: immo nullus autor eſt, qui ſeptimum caſum admittat, qui idem non dicat comparatiuum conſtrui cum ſeptimo caſu, nunq̃ vero cum ablatiuo. Ergo cum dicit ſemper ablatiuo ſimilis, intelligendum eſt in terminatione: non in ſignificatione, quoniam ſimile cum datiuo iunctum ſimilitudem quantitatis & lineamentorum ſignificat.

Numeri nominum quot ſunt? Duo, ſingularis, qui vnum ſignificat; vt homo. Pluralis qui plura, vt homines.

Muſa igitur cuius numeri eſt? Singularis numeri quia vnum ſignificat tantum.

Quid eſt figura in nomine? Illud quo nomen ſimplex a compoſito diſtinguitur.

Figuræ nominum quot ſunt? Duæ, ſimplex quæ nõ poteſt diuidi in partes ſignificatiuas eius, qd̃ integrum ſignificat. vt parens. Compoſita quæ poteſt diuidi in partes ſignicatiuas eius quod ante compoſitionem ſignificabat: vt parricida.

Muſa igitur cuius figuræ eſt? Simplicis, nihil enim ſignificant. mu. &. ſa. per ſe ſeparata.

Quid eſt caſus in nomine? Quidam gradus declinationis per quos nomen inflectitur.

Caſus nominum quot ſunt? Septem. Nominatiuus. Genitiuus. Datiuus. Accuſatiuus. Vocatiuus. Ablatiuus. Effectiuus ſemper ablatiuo ſimilis.

Quare dicitur nominatius. Casus omnes siue ab speciali quadam illorum significatione dicti sunt, vt nominatiuus: quia per eum nominamur, vt ego vocor Antonius, cur non & factiuus, vel actiuus, cum per eum quid facimus, vel agimus? cur non passiuus, cum per eum patimur? ¶ Eodem modo genitiuus dicitur, quia in eo casu ponimus nomen genitoris, cur non possessiuus, cum eius significatio communior sit possessio? cur non superlatiuus: quando quidem superlatiuus gradus cum illo construitur? Et eodem modo de reliquis præter vocatiuum cuius significatio semper habet vocandi vim. Nominatiuus vocatur etiam rectus, quia cum cæteri casus ab illo cadant, vnde etiam obliqui dicuntur, ipse etiam in prima sua positione rectus subsistit. vnde etiam impropriè casus nominatur: vt paulo ante memorauimus: cum de numero agebatur. Vocatiuum quoq; græci rectum appellant, & si nonnunq; a nominatiuo cadat. Genitiuus quoq;, tum casus patrius, tum paternus tum gignendi vocatur. P. nigidius teste Gell. li. xij. interrogandi casum appellat, vt cuius? Datiuus eodem modo dandi casus. & Accusatiuus accusandi casus, quem etiam Diomedes incusatiuum nominat. Vocatiuꝰ etiã vocandi, & ablatiuus etiam auferendi casus dicitur. ¶ Effectiuum quoq; nouo nomine ad superiorem similitudinem nos primum appellauimus, cum ab alijs semper septimus vocetur vt ablatiuus sextus latinꝰ a Diomed. vocatur. Et quãq; effectiuus alias habet significationes quã cum p instrumentũ aliquid efficimus, nominatur tamen ab hac speciali significatiõe, quemadmodum de reliquis superioribus dicebamus. Sunt qui octauum casum ponant, cum scilicet vtimur datiuo pro accusatiuo & præpositione (vt Verg.) it clamor cælo. i. in cælum. Illud quoq; est aduertendum nomina aptota dici, quando tantum nominatiuo casu reperiuntur: vt Iupiter. fas. instar. sed in illis casus nominatiuo similes etiam reperiuntur. vt in masculinis & fœmininis vocatiuus, in neutris accusatiuus & vocatiuus, vt hic Iupiter o Iupiter. hoc fas, accusatiuo fas. vocatiuo o fas: & diciuur aptotum. ab. a. quod priuat & ptosis casus, quasi reliquis casibus carens. ¶ Quid est declinatio in nomine? Declinatio dicitur a declinãdo, hoc est discedẽdo, discedunt enim atq; declinant, vt diximus reliqui casus a recto, idq; fit per quosdam veluti scalarum gradus, quæ declinatio fit in fine. ¶ Declinationes nominũ quot sunt? quinq;. Alij septem declinationes fecerunt. Nam tertiam fecerunt ex nominibus, quæ mittunt genitiuum in. ius. & datiuum in. i. atq; ex tertia nostra fecerunt quartam, & rursus ex quarta nostra nominũ masculinorum & fœmininorũ fecerunt quintã, & ex quinta fecerunt sextam. Septimam vero fecerunt ex nominibus neutris in. u. terminatis, quæ nos per quartam nominum declinationem inflectimus. ¶ Musa igitur quotæ declinationis est? Quoties de ordine quærimus per quotus quota quotũ interrogare debemus, de substantia vero per quis vel qui. Itaq; cum quærimus musa quotæ declinationtionis est? respõderi debet per nomen ordinale, quod est primus prima primũ. Quod si quærerem9 cuius declinatiõis est, respõdẽdũ fuisset eius quæ mittit genitiuũ in. æ. diphtõgon. ¶ Quotuplex est nominũ inflexio? De formis declinationũ quærit, quot sunt, & respondet sex esse formas. Monoptã, quæ pro omni casu vna eademq; terminatione fungitur, qua inflexiõe declinãtur omnia noia litterarũ & noia nũerorũ a tribus vsq; ad centũ. Mille quoq; cũ est adiectiuũ pluraliter declinatur: nã cũ est substãtiuũ hoc mile milis mili milia miliũ milibus declinatur: hac quoq; forma declinãtur noia barbara, quæ per nostrã declinationẽ inflecti nõ possunt, in quibus sola cõstructio facit casuum diuersitates, non articuli, cũ latini illos nõ habeãt.

Quare dicitur ntũs? Quia per illũ nominamur. Rectus vero idẽ dicitur; quia aliunde nõ cadit.

Quare dicitur gtũs? Quia per eum ostẽdim9 cuius sumus filij. vt Antonius Ioannis.

Quare dicitur datiuus? Quia in eo casu ponim9 illum, cui aliquid damus. vt do tibi pecunias.

Quare dicit accusatiu9? Quia in eo casu ponim9 illum, quẽ accusam9; vt Põpeius accusat Cęsarẽ.

Quare dicitur vocatiu9? Quia in eo casu ponim9 illum, quem vocamus, vt o Musa mihi causas memora.

Quare dicitur ablatiuus? Quia in eo casu ponimus illum, a quo aliquid auferimus; vt ego aufero a te libros.

Quare dicit effectiu9? Quia in eo casu ponim9 instrumẽtũ, quo aliqd e . cit; vt ego peto te saxo.

Musa igitur cuius casus est? Nominatiui, siue vocatiui, siue ablatiui: quia in his casibus declinando reperitur.

Quid est declinatio in noie? Vocis declaratio, q̃ circa finẽ tãtum ostẽditur; vt musa musę musã.

Declinationes nominum quot sunt? Quinq;. Prima quę mittit genitiuum in. æ. dipthongon. vt musa musæ. Secunda quę mittit genitiuum in. i. vt dominus domini. Tertia quę mittit genitiuum in. is. vt sermo sermonis. Quarta quę mittit genitiuum in. us. vt sensus sensus. Quinta quę mittit genitiuum in. ei. vt dies diei.

Musa igit quotę declinatiõis est? Primę. mittit em genitiuum in. æ. diphthongon: vt musa musæ.

Quotuplex est nominum inflexio? Sexcuplex. Monoptota inflexio est, cum per omnes casus nusq; nomen variatur. vt nominatiuo ador genitiuo ador datiuo ador. &c. Diptota inflexio ẽ cum per duos casus tantum nomen variatur. vt sapbo saphus. Triptota inflexo est, cum per tres casus nomen variatur. vt templum templi templo. Tetraptota inflexio est cum per quatuor casus nomẽ variatur. vt deus dei deo deũ. Pentaptota inflexio est; cum per quinq; casus nomẽ variatur. vt sermo sermonis sermoni sermonem a sermone. Hexaptota inflexio est. cũ per sex casus nomen variatur. vt vnus vnius vni vnũ o vne ab vno.

EGo q̃ pars orationis est? Respõdetq; ex Prisc. diffinitione, ꝓnomẽ est pars orationis, adiecit tamẽ declinabilis ad differentiã partiũ indeclinabiliũ, quæ pro noĩe proprio cuiusq; accipitur, nõ tamen (vt ait Ser. in artẽ Donati) ꝓnoĩa ideo dicuntur esse noĩa, quia noĩm fũgũtur officio, quoniã & si nominũ vim exprimũt, nõ tñ plene exprimũt. vnde in pronoĩm diffinitiõe Diomedes & Donatus pene aduerbiũ adiecerũt dicentes: ꝓnomen est pars orationis, quæ pro nomine proprio posita idẽ tantũdẽq; pene significat, personasq; finitas recipit, sed nõ oĩa pronoĩa ꝓsonas finitas recipiũt, vt mox diccmus, quare Diomedes & Donatus non dixerunt simpliciter personas finitas recipit, adiecerũt in pronominis diffinitione, ꝓsonasq; finitas interdũ recipit. vt ego tu ille. hæctria pronomina (vt ait. Ser.) ꝓsonas finitas tãtũ recipiunt, quia ad præsentẽ personã referũtur, quãq; ille variat, vt statim dicemus. ¶ Vnde dicitur pronomen? Origo pronoĩs satis expressa est in diffinitione illius. ¶ Pronomini quot accidũt? Rñdet ex Prisc. sẽnia sex esse pronominis accidẽtias: quas enũerat. Diomedes & Donatus adiecerũt superioribus qualitatẽ, & substulerunt speciem. Diomedes etiã adiecit ordinẽ. Quint. in pronomine & oẽs grãmatici antiquiores ꝓsonã posuerunt. Ea triplex erat. finita. infinita. minus q̃ finita. Finita est, quæ notat certũ numerũ, & gestũ dirigit ad certã personã. vt ego. tu. Infinita, quæ certã nõ recipit ꝓsonã, sed cuilibet potest aptari, qualia sunt illa septẽ, quæ illi inter pronoĩa, nos inter noĩa ponimus quis. talis. qualis. tantus. quãtus. tantus. quotus. Nomina enim (quẽadmodũ & tertiæ verborũ ꝓsonæ) infinita sunt: cũ nulla in eis certa finiatur ꝓsona: nisi pronomini finito adiũcta. Minus q̃ finita est, quæ certis & incertis personis aptari potest: qualia sunt illa, sui. hic, ille. iste. ipse. is, Pronomina aũt possessiua & infinita & minꝰ quã finita esse possunt. ¶ Pronominũ species duæ sunt sicut in noĩe. Primitiua & deriuatiua: & enũerat pronomina primitiua, q̃ dicit esse octo, & rursus deriuatiua, quæ dicit esse septẽ, vt sint oĩa quindecim, cum alij duo & viginti. Diomed. aliquãto plura posuerit. ¶ Ego igitur cuius speciei est? Ex superiori enũeratione, respõdet esse primitiuæ, cũ tamen videatur ex græco sermone deriuatũ. Sedquẽadmodũ dixim⁹ paulo ante cũ de specie noĩm agebamus, cũ in prõptu nõ habemus vñ nomen vel quæcunq; alia dictio deriuetur: dicimus esse primitiuuũ. Fac ex eo deriuatiuum, & facit meus mea meum, fac rursus, noster nostra nostrum. fac adhuc, nostras nostratis. ¶ Genera pronominum quot sunt? Et respondet esse quattuor, quod inducti one probat, nam aut habent tres articulos, vt hic & hæc & hoc nostras. & sic sunt cõmunia trium generũ, aut habent tres diuersas terminationes, vt meus mea meum, & sic primæ respondet genus masculinum, secũdæ fœmininũ, tertiæ neutrũ, aut illorum significatio cõmunis est tribus generibus, vt ego. tu sui. ¶ Numeri pronominum quot sunt? Omnia repetenda sunt ex ijs, quæ diximus, cum de numero nominũ disserebamus. ¶ Figuræ pronominum quot sunt? Et dicit esse duas sicut in nomine, simꝑ licem & compositam, & subdit modos quattuor cõpositionis pronominũ. Cum noĩe, vthuiusmodi huiusce modi, quæ Prisc. a. nominibus annumerat. ¶ Cũ altero ꝓnomine. vt isthic ab iste & hic, sed aduertẽdũ hanc cõpositionẽ non fieri nisi ꝑ noĩatiuũ accusatiuũ & ablatiuum singulares, & per noĩatiuũ accusatiuũ plurales tantum generis neutri, vt isthic isthæc. isthoc. isthunc. isthanc. isthoc. ab isthoc. isthac. isthoc. Plurali nominatiuo isthæc accusatiuo isthæc, quæ ꝑ aspirationẽ non esse scribenda miror placuisse Prisciano. ¶ Cum præpositione quoq; pronomen componitur per anastrophen: hoc est inuersionem pronominis præpositionis, ea fit tantum in casu, cui seruit hæc præpositio cum: ex qua cõponuntur tria tantum pronomina truum personarum, hoc est mecum. vobiscum. tecum. nobiscũ: secum in vtroq; numero. ¶ Cum quis, vel qui etiã, quod ipsum inter ꝓnomina antiquiores numerabant, vt quicum quibuscum. ¶ Componuntur quoq; cum aduerbio, siue syllabicis adiectionibus. vt idem, quod ab is & demum facta vtriusq; finis abscisione, vt sit idẽ, quasi iterum. is. In neutro quoq; geminatur compositio, dicimusq; identidem, quod magis videatur aduerbio cedere, vt significet idem quod sæpe. Cicero in. vi. de repub. hæc ego admirans, referebam tamen oculos ad terram identidem. Idem in lib. iij. thuscu. quæstio. scindens dolore identidẽ intonsas comas. Eccũ. eccã. ellum. ellam. eccos. eccas. ellos. ellas. Prisc. & Sergius in Donati artem pronomina esse dicunt ab ecce & is. ea. id. & ille illa illud composita, quæ tamen Laurentius in aduerbia resoluit. Ex eo quod dicit, aut syllabicis adiectionibus.

¶ De erotematis Pronominum. Cap. vi.

EGo quę pars orationis est? Pronomen. Quid est pronomen? Pars oratiõis declinabilis; quæ pro nomine ꝓprio cuiusq; accipitur; personasq; finitas recipit; vt ego. tu, ille.

Vnde dicitur pronomẽ? A pro prępositione & nomen; quia pro eo ponitur in oratione.

Pronomini quot accidunt? Sex. Species. Genꝰ. Numerus. Figura. Persona. Casus cum declinatiõe.

Species ꝓnominum quot sunt? Duę sicut in nomine. Primitiua, vt ego; Deriuatiua, vt meus.

Quot sunt pronomina primitiua? Octo. ego. tu. sui hic. iste. ille. ipse. is.

Quot sunt pronomina deriuatiua? Septem. meus; tuus. suus. noster. vester. nostras. vestras.

Ego igitur cuius speciei est? Primitiuę. nõ enim aliũ de trahitur; quanq; græce dicitur. Fac ex eo deriuatiuum. meus mea meum.

Genera pronominũ quot sunt? Quattuor. Masculinum. vt meus. Fœmininum. vt mea. Neutrum. vt meum. Cõmune trium. vt ego. nostras.

Numeri pronominũ quot sunt? Duo sicut in nomine; singularis. vt ego. pluralis vt nos.

Figurę pronominum quot sunt? Duę sicut in nomine; Simplex. vt hic hęc hoc. Cõpositа vt isthic isthæc; isthoc.

Quot modis cõponũtur ꝓnomina? Quatuor. Primo cũ nominibus, ut eiusmodi. huiusmodi. Secũdo cum altero pronomine: ut isthic; isthęc; isthoc.

Quærit rursus, quot sunt huiusmodi syllabæ, dicitq; esse quattuor. met. te. ce. pte. ¶ Met, iũgitur pronomini primæ personæ per oẽs casus. vt egomet, metmet, mihimet, memet, a memet, eodem modo in plurali. Cũ pronomine vero secũdæ personæ tantũ iungitur obliquis singularib⁹ & omnibus casibus pluralis dicimusq; tuimet, tibimet, temet, a temet. & eodẽ mõ in plũ, in ntõ singulari nõ dicim⁹ temet, ne videtur coincidere cũ tertia pſona singli pñtis indicatiui huius verbi tumeo, es, tumet. ¶ Dicim⁹ tũ p tumet, tute. te syllaba breui adiecta, aut tutemet. Lucre. in j. accipe præterea q̃ corpa tute necesse est. Idẽ in eodem. tutemet a nobis iam quouis tẽpore vatũ. iungitur quoq; met tertiæ pſonæ triptoto. suimet, sibimet. semet. a semet. ¶ Pte, quoq; iũgit abltõ tãtũ qnq; pnominũ possessiuoũ mea. tua. sua, nostra, vestra. Dicimusq; meapte. tuapte. suapte. nostrapte, vestrapte. Cice. in j. de finib⁹ bonorũ. qua vos doceat & ad se alliceat suapte natura. Et idẽ. iij. de pfecto oratore, P. Crassũ suapte interfectũ manu. Idẽ etiã masculino gñe ptulit in j. thus. q̃st. suopte inqt nuptu, & suo põdere ad pares angulos ferãtur. ¶ Ce. particula tantũ additur casib⁹ illorũ pnominũ hic, ille, cũ ĩ. s. litterã terminãtur. vt huiusce, hisce, hosce hasce, illiusce, veteres tũ hicce, hocce, illice, illuce, dicebãt, q̃ vsus reformidat. at vero Pris. ex his particulis non fieri cõpositionẽ asseuerat. cũ per se & separate nihil significẽt, q̃ ratitio, si vera est, neq; ex præpositionibus inseparabilib⁹ posset fieri cõpositio, quoniã nusq̃ nisi in cõpositione reperiũtur, qd̃ nemo vnq̃, sed nec ipse Pris. dixit. qdcq̃ eodẽ Pris. teste additæ significãt aliquid: neputẽtur (vt ille dicit) esse pnominũ porrectiões siue extẽsiones. vt q̃ affert ex Terẽ. in adelph. egomet rapui. intelligitur ego, & non alius, ac si dixisset ego ipse. Quæ igitur partes orationis sunt dicet aliquis? Ego ad uerbia inseparabilia dicerẽ quẽadmodũ particulas illas re. cũ. se. di. dñ. præpositiones inseparabiles. ¶ Personæ pnominũ quot sunt? Respõdetq; esse tres, & quid proprietatis q̃libet habeat, subiũgit dicẽs. Prima pſona est q̃ de se loquitur: hæc ratio nõ placet Pris. sed dici, prima pſona est, cũ ipsa q̃ loqtur, de se pnũciat, qa videlicet põt prima pſona nihil de se loqui, sed de secũda pſona vl tertia, essetq; dubitatio. Itaq; videtur Pris. facere differẽtiã inter loqui & pnũciare de se, est loqui de se, vt aliqd de se ipso dicere, pnũciare de se, est ex pſona sua aliquid de se vel alijs dicere. Quod si in hoc vlla differẽtia est, magis exprimeretur p has præpositiões de & ex. quã per verba loquor & pnũcio. vt loquor & pnũcio de me, sit habere sermonẽ de me. loquor & pnũcio ex me, sit habere sermonẽ in pſona mea, vel de me, vel de te, vl de alijs. ¶ Quod sunt pnomina primæ personæ? & respondet esse vnũ tantum ego, idq; in singulari tantum. Nam in plurali cõceptionẽ facit aliarũ pſonarũ secũdarũ, q̃ ad ipsas præsentes loqmur. vt ego & vos faciamus. Tertiarũ q̃n ad secũdam & alios vel præsentes, vel absentes sibi adiũgit, vt ego & vos & illi fecimus. ¶ Eodẽ quoq; mõ dicit esse vnũ tantũ pnomẽ secũdæ pſonæ, sed in vtroq; numero, sed adijcit oẽs vocatiuos nominũ & reliquorũ pnominũ cũ participijs. ¶ Casus pronominũ quot sunt? Dicitq; esse septẽ, nisi qd̃ carẽt vocatiuo oĩa præterq̃ tu. meus. noster. nostras. & quẽadmodũ pauloante diximus, ntõ ego: & vt lib. primo dictũ est, ntõ suus sua suũ. sed illa nõ proprie, sed figurate. ¶ Declinationes propnominũ quot sunt? Et ostẽdit p exẽpla esse quattuor. Nan per primam declinãtur tria. ego. tu. sui. Per secundam quinq; hic. iste. ille. ipse. is. per tertiam quinq; meus. tuus. suus. noster. vester. Per quartam duo. nostras vestras.

Tertio cũ ppositione. vt mecũ. tecũ. Quarto cũ aduerbijs aut syllabis adiectiõibus. vt egomet.

Quot sunt adiectiones syllabicę? Quattuor, met, te, ce, pte. vt egomet. tute. hicce. meapte.

Personę pronominũ quot sunt? Tres, prima, quę de se loquitur. Secunda, ad quam prima loquitur. Tertia, de qua prima loquitur.

Quot sunt pronomina primę personæ? vnum tãtum Nominatiuo ego. Genitiuo mei.

Quot sũt pnoia secdę pſonę? Itẽ vnũ. Ntõ tu. Gtõ tui. cũ oib⁹ vocatiuis noĩm, pnoĩm, & ptcipiorũ.

Quot sunt pnomina tertię pſonæ? Reliqua oĩa.

Casus pronominũ quot sunt? Septẽ sicut in nomine, carẽt tamẽ vocatiuo omnia pronomina. præter quã tu. meus, a, um. noster, a, um. nostras, atis. caret etiam nominatiuo cũ vctõ. Genitiuo sui.

Declinationes pnominum quot sunt? Quattuor. Prima, q̃ mittit genitiuũ in. i. vt ego mei, tu tui. Gtõ sui. Secunda, quę mittit gtm̃ in. ius, vt hic huius. iste. istius. ille illius. ipse ipsius. is. eius. Tertia, quæ mittit gtm̃ in. i. ę. i. vt meus, a, um. mei meę mei. tus, a, um. tui tuę tui. suus, a, uũ. sui suę. sui. noster. a. um. nostri. æ. nostri. vester. a. um. vestri vestrę vestri. Quarta, quę mittit genitiuũ in. is. vt nostras nostratis, vestras vestratis.

¶ De erotematis verborum. Cap. vij.

AMo, quę pars oĩnis est? Verbũ. Quid ẽ verbũ? pars oĩonis declinabilis cũ modis & tẽporib⁹ sine casu agẽdi vel patiẽdi significatiua.

Vnde dicit verbũ? A verbero, as. qa verberato aere oĩo pfertur, quę sine verbo esse nõ potest.

Verbo quot accidũt? Octo. Gen⁹. Modus. Tẽpus. Numerus. Persona. Species. Figura. Cõiugatio.

De verbo. Amo quæ pars orationis est? Respondetq; est verbũ, dicitq; esse partẽ orationis declinabilẽ ad differẽtiam partiũ indeclinabiliũ: cũ modis. ad differẽtiam nois, & participij & tẽporibus. Ad differẽtiã nois sine casu. ad differẽtiã participij, agẽdi vel patiẽdi significatiua. Donatus addit. aut neutrũ significãs ppter verbũ impersonale, qd̃ proprie neq; actionẽ, neq; passiõnẽ significat. ¶ Vnde dicitur verbum. Dicitq; a verbero. beras. deriuari, quia verberato aere oratio profertur. qd̃ licet omnib⁹ orationis partibus accidat: tamẽ præcipue in hac dictione quasi proprium eius accipitur: qua frequẽtius vtimur in oratione, atq; in cuius vi reliquæ orationis partes significant. Vnde & in illius diffinitione Diomed. adiecit præcipue, dicens. Verbum est pars orationis præcipue sine casu. ¶ Verbo quot accidunt? Dicitq; octo esse verbi accidentias: quas enumerat. Deinde quærit, Respondetq; de singulis illarum.

Genera verborum quot ſunt? Genus in verbo alij ſignificationem verbi appellant, vt enim in nominibus ſunt genera quibus explorantur ſexus: ita in verbo genus eſt, quo ſignificatur vtrum actiuũ ſit, an paſſiuum. Sunt autẽ quinq; genera verborũ. loquimur autẽ de verbis integris, nã reperiũtur quædã verba defectiua quorũdã prædictorũ accidẽtiũ, quæ reduci nõ poſſunt ad vnũ quoddã ex his quinq; generibus, qd' fit (vt Priſ. ait) vel naturæ neceſſitate. vel fortuna & caſu, vel differẽtiæ cauſa naturæ neceſſitate, vt pluo, fereno, q̃ verba cũ ſimilibus, cũ ad ſolã ptineant naturã. quãtũ ad ſermonẽ noſtrũ attinet, defectiua ſunt, niſi fiat proſopopeia, i. perſonæ fictio. Fortuna & caſu, aut quia inuſitata ſunt, aut quia turpia & incõcinna. Inuſitata: vt quia a faris & fare & daris vel dare, nõ habemus for & dor, inconcinna & turpia. & qd' a metuo non habemus participia metutus & metuturus, differentiæ cauſa. vt a facio. duco. fero in ſecunda perſona ſingulari imperatiui dice. duce. face. fere non diximus, ne coincideret cum obliquis caſibus quorũdam nominũ. ¶ Quod eſt verbum actiuũ? quod deſinit in. o. ſubaudi in prima verbi poſitione, & habet paſſiuũ in. or. Quid autem dicendum eſt de hoc verbo do? qd' vt paulo ante dicebam9: nõ habet in voce paſſiua dor. Diximus hoc verbum eſſe mancum, nõ repugnante ſignificatione, ſed vſu, nuſquã enim apud autores lectũ eſt dor. ergo quantum ad rationem ſignificationis actiuũ eſt. Idẽ quoq; de facio facis dicendũ eſt. qd' non miſit paſſiuũ in. or. ſuppletur tamẽ ab alio verbo qd' eſt fio fis. ¶ Quod eſt verbum paſſiuũ? quod deſinit in. or. & habet actiuũ in. o. Inuenim9 tamẽ aliqua in voce atq; ſignificatione paſſiua, quæ nuſquã reperiũtur in actiua, ut cõſternor, pro animor. Oui. ij. meta. conſternantur equo. atq; idem. xij. cõſternatiq; timores. & Liuius. xviij. ab vrbe condi. conſternati e cornibus in mediam aciẽ ſeſe intulerant, nuſquã tamen legimus conſterno conſternas. Eiuſdem prope ſignificationis reperitur in voce & ſignificatione paſſiua tantum linquor animo, vt Suc. in vita Ceſaris. niſi qd' extremo tẽpore linqui animo ſolebat. nemo tamen diceret animus linquit me. aut ego linquo te animo. ¶ Quod eſt verbum neutrum? hui9 generis ſignificatio latiſſime patet. aliud nãq; actionem ſignificat. vt ambulo. curro. aliud paſſionem. vt vapulo. exulo. aliud in quo nec agentis, nec patientis ſignificatio dignoſcitur. vt ſedeo. ſudo. algeo. eſurio. quãquã quo ad grammaticum attinet, hæc potius actionem ſignificare dicendum eſt. hæc quidam ſupina, alij abſolutiua, nonnulli depoſitiua appellãt. ¶ Quod eſt verbũ deponens? Deponens verbum dicitur (vt ait Diomedes) vel per antiphraſim. hoc eſt ecntrario, quia verbum. r. littera finitum deponere eam non poteſt, vel quia cum omnia verba deponentia apud antiquiores communia eſſent alterã. ideſt paſſiuã ſignificationem depoſuerunt. vt loquor loqueris. ſequor ſequeris. ¶ Quod eſt verbum commune? Verbum commune dicitur. qd' ſub vna voce actiuam & paſſiuam ſignificationẽ habet, quemadmodum & nomen commune dicitur, quod duo aut tria genera ſub vna voce complectitur. Imperſonalis verborum ſignificatio in actiuam paſſiuamq; vocem referuntur. ¶ Modi verborum quot ſunt? Modus in verbo quem Quintilia. appellat qualitatem, eſt inclinatio varios animi affectus demonſtrans. hi ſunt quinq;. Indicatiuus, quem alij finitiuũ: alij diſinitiuũ, alij pronunciatiuum appellant. Imperatiuus, qui & percontatus. Optatiuus. Subiunctiuus, qui & coniunctiuus. & adiunctiuus ab alijs dicitur. Infinitiuus. qui & impersonatiuus dicitur, quia perſonas diſinitas non habet dicitur & perpetuus, quia finẽ nõ habet. ¶ Quis eſt indicatiuus modus? Quo indicamus (inquit) ſiue oſtẽdimus, ſiue pronunciamus aliquid fieri, ſine vlla alterius modi inclinatione: vnde & finitiuus a Diomede dicitur, q, quaſi finita & ſimplici vtimur expoſitione, cum per ipſum mentis ſenſum depromimus. ¶ Quis eſt imperatiuus modus? Quo imperamus (inquit) aliquid fieri. plerumq; autẽ & per eum præcamur. vnde ab Ariſtote. deprecatiuus dicitur. vt Vergilius. muſa mihi cauſas memora, neq; enim tam imperat, quam præcatur. habet & alias complures ſignificationes, vt alibi diximus. ¶ Quis eſt optatiuus? Hunc modum vſurpamus cum præcibus aliquid a dijs expoſcimus (vt inquit Diomedes) vnde optandi aduerbijs illum adiungimus. vt videlicet & vtinam, & o. & oſi. in ſermone Hiſpano mutuamur a Pœnis oxala, quod interpretatur deus velit. deus faciat. Reperitur etiam ſine aduerbio optandi. vt Lucanus in. j. dij viſa ſecundent, & fibris ſit nulla fides. ¶ Quis eſt ſubiunctiuus? Subiunctiuus qui dubitatiuus dicitur, ideo dictus eſt, quod p ſe non exprimit ſenſũ, niſi alteri verbo iungatur alterum. quod fit media cõiunctione, vt ſi audieris, legam. Cũ amaueris, doccbo.

Genera verborũ quot ſunt? Quinq;. Actiuũ, Paſſiuum. Neutrum. Commune. Deponens.

Quod eſt verbum actiuũ? Quod deſinit in. o. & habet paſſiuũ in. or. vt amo amas. amor amaris.

Quod eſt verbũ paſſiuum? Qd' deſinit in. or. & habet actiuũ in. o. vt amor amaris; ab amo. as.

Quod eſt verbum neutrum? quod deſinit in. o. & non habet paſſiuum in. or. vt ſeruio. is.

Quod eſt verbũ deponens? Quod deſinit in. or. & tamẽ habet actiui ſignificationem, vt loquor. loqueris.

Quod eſt verbũ commune? Quod deſnit in. or. & habet actiui & paſſiui ſignificationem. ut amplector amplecteris.

Amo igitur quot verbum eſt? Actiuum.

Modi verborum quot ſunt? Quinq;. Indicatiuus. Imperatiu9. Optatiuus. Subiunctiu9. Infinitiu9.

Quis eſt indicatiuus modus? Quo indicamus aliquid fieri. vt ego amo, tu amas, ille amat.

Quis eſt imperatiuus modus? Quo imperamus vel prohibemus, vel exhortamur; aut permittimus aliquid fieri. vt o Antoni lege. ne legas.

Quis eſt optatiuus modus? Quo optamus aliquid fieri. vt vtinam ego legerem.

Quis eſt ſubiunctiuus modus? Qui indiget altero verbo, vt perfectum ſenſum ſignificet, vt ſi legeris; audiam.

¶ Quis est infinitiuus? Qui caret (inquit) numeris & personis. hoc impersonale verbum habet. indiget verbo alterius modi. hoc & subiunctiuus habet, sed vtrumq; simul solus infinitiuus. His quinq; superioribus modis quidā adiecerunt sextū, quē appellauerūt promissiuum. vt ego amabo, ego docebo. sed hunc indicatiui futurū nos fecimus. quidā impersonalem modū coniūgunt, vt sint modi septē, sed nos (vt diximus) in actiuā passiuāq; vocē hunc modū reduximus. Aduc alij cōmendatiuū ab imperatiuo separant: quoniā per imperatiui præsens siue instans, vt confestim aliquid fiat, imperamus, quē ideo impera-

Quis est infinitiuus modus? Qui caret numeris, & psonis; & indiget verbo alterius modi; vt aliquid determinatum significet; vt cupio legere.

Amo igitur cuius modi est? Indicatiui modi.

Tēpora verborū quot sunt? Sex. Prēsens, Prēteritū impfectū. Prēteritū pfectū; Prēteritum pluscp̄ pfectū. Futurū impfectū, & Futurū pfectum.

Quod est tēpus prēsens? Quo aliquid in prēsentiarum fieri ostendimus. vt ego lego.

Quod est prēteritū imperfectū? Quo ostēdimus qd' aliqd fiebat, sed nō fuit pfectū. vt ego legebā.

Quod est prēteritū pfectum? Quo ostēdimus aliquid iā factum; atcp̄ perfectum esse. vt ego legi.

Quod est p̄teritum pluscq̄ pfectum? Quo ostēdimus id quod factum est; inueteraſſe circa prēteritū pfectum, vt ego legerā antequā tu venisti.

Qd' est futurū impfectū? Quo ostēdimus aut promittimus nos aliqd inchoaturos. vt ego legā cras.

Quod est futurum perfectum? Quo ostēdimus aut promittimus, quod ad certum tēpus aliquid erit a nobis factum. vt ad horam legero.

impatiuū dixerūt. p futurū vero tpis, vt aliquid in ppetuū & ad multa tēpora fiat, cōmēdamus. atq; ideo hūc quasi diuersum a superioribꝰ modū mādatiuū appellauerūt. fuerūt adhuc, qui cōiūctiuū ab subiūctiuo separarēt, vt essent modi nouē. adhuc alij adhortatiuū ab imperatiuo separāt. Gerūdia quoq; & supina verbi modos esse dicūt. Sed nos quinario modorū numero cōtēti fuimus, ad quos reliq̄ sunt reducti. nisi q̄ gerūdia & supina nō recusamus ab octo partibꝰ orationis separare.

¶ Tēpora uerborū quot sunt? Tps in verbo (vt inquit Diome) est vicissitudo rerū triformi mutabilitate cōprehēsa. Cū vero tēpus (vt philosophi dicūt) indiuiduū sit, nos illud in partes diuidimus, sed nō tā ipsū tēpus, quā actiones nostras p tēpora diuidētes, ea quātū ad nos attinet: tria sunt. præsens. q̄ a quibusdā instās appellatur. præteritū & futurū, qd' a nōnullis (vt supra dictū est) ꝓmissiuus dicitur modus. qd' alij infinitiuū tēpus appellāt, quia incertū sit. qd' duplex quoq; est, imperfectū alterū, & alterū pfectū. de quo alibi plra dixim9. ¶ Præteritū in triplici differētia est. imperfectū, perfectū, & plusquā perfectū. ¶ Præteritū impfect. qd' inchoatiuū alij dicūt, est p qd' significamus. nos aliquid in tēpore pfecto incepisse, nec pfecisse tū. vt ego amabā. ¶ Præteritū perfectū est, p qd' significamus nos aliquid in tēpore præterito incepisse: atq; perfecisse. vt ego amaui.

¶ Pluscq̄ perfectū oēs antiqui & iuniores grāmatici vidētur mihi nō recte diffiniuisse. dicunt enim esse cū tēpus iam pridē exactum demostramus, ita vt per præteritū perfectum rem factam breui, aut nō multo tēpore ante ostendimus. per plusquā perfectū vero illud quod iam longo tempore inueteratum est. Quæratio, si vera est, non possemus latine atq; grāmatice dicere. quod in ipso statim sacrarum litterarum initio scriptum est. In principio creauit deus cælum & terram. & quod sequitur. dixit deus, fiat lux, & facta est lux. qua actione nulla prior. nulla antiquior est. Sed neq; rursus diceremus recte cum tu venisti. ego iam legam. quod de re paulo ante facta dici posse, nemo est adeo stupidus, qui non confiteatur. Sed hæc duo tempora non eo modo censentur, quo isti putāt, sed illo potius, quod præteritum plusquā perfectum præterito præfecto comparatum antiquius est. siue id in multo, siue in paruo tempore exacto sit, atq; ideo adiecimus inueteraſſe citra præteritum perfectum, vt si dixerim, ego legerā, cum tu venisti, dico te venisse post id tempus quo ego legi. sic Oui. 1. meta. sic modo quæ fuerat rudis, & sine imagine tellus. induit ignotas hominum conuersa figuras. qd' si præteritum plusquā perfectū præterito perfecto non comparetur, nihil aliud quā ipsum præteritum perfectum significat. vt Oui. legerat huius amor titulum nomenq; libelli. id est legit. Sed indicatiuus & optatiuus cum subiunctiuo habent omnia quinq; tempora, quoniā per illa omnia possumus indicare, quid facimus. fecimus, aut facturi sumus. cuius est per omnia similis subiunctiuus. Imperatiuus duo tantum habet tempora, instans & futurū, sed in singulari primam non admittit personā. Absurdū nāq; esset quēquā sibi imperare, cū ꝓmptus sua sponte sit, immo vltro facere quod vult. externæ vero personæ imperio indigēt, nisi figurate, quasi ad alium loquens, in secūda persona seipsum proferat. vt Iuue. tecū prius ergo voluta hæc. in plurali vero etiam primā adhibet, quia cū imperat, se quoq; ad idē ministeriū vocat. Sed animaduertēdum, qd' per imperatiui præsens imperamus aliquid euestigio fieri, vt puer lege, id est fac vt statim legas. Per futurū vero imperamus aliquid in posterū faciendum atq; (vt ita dicam) in perpetuū. Est quoq; eadem differentia inter futurū imperatiui & aliorū modorum futura. qd' hæc indifferenter futurū tempus significant, qd' est per aduerbia distinguendum. vt ego legam mox. cras. perendie. die quarti, die quinti, die ꝓximi. Imperatiui vero futurū non significat, vt confestim aliquid fiat: sed (vt diximus) semper imposterū faciē dū esse. vt si vis esse doctus, legito libros. id est fac vt semper legas libros, qd' possis commode facere. neq; opus est adiūgere aliquid, quod temporis diuturnitatem illam exprimamus. Inuenitur tamen apud antiquiores futurū pro præsenti, vt Terē. in heauton. loquitor pauculā. & idē in adelphis. de te largitor puer. ꝓ eo qd' est loquere. largire. quos Verg. antiqtatis amotor secutus dixit. v. æneid. primus equū phaleris insignem victor habeto. & paulopost. tertius argolica hac galea contentus abito. pro eo quod est habeat & abeat. In voce passiua plurale futuri temporis huiusmodi reperitur, idq; apud antiquiores tantum in legibus & fœderibus, quæ fiunt, & promulgantur. vt sic dixerim, ad perpetuam rei memoriam. Optatiuus quinq; tempora habet, vt alibi diximus, quāquā fuit tempus quo putabamus tria tantum habere tempora.

¶ Sunt qui ab optatiuo præſens tempus excludant, quoniã futura ſunt quæ optamus. Sed dicet quiſpiam quomodo poſſumus præterita optare? Ad quod dicendũ, quod non ſolũ futura optare poſſumus: verũetiam plerũq; optatamus nos aliquid feciſſe, quod tamen non fecimus, vt vtinam ego legiſſem. Infinitiuus tria tempora habet, præſens, præteritum & futurum. Vſurpatur tamen plærumq; præſens infinitiui, pro præterito imperfecto indicatiui, quo genere dicendi plærumq; vtuntur hiſtorici. Salu. equitare curſu. cum æqualibus certat: cũ omnis anteiret: oĩbus tamen charus eſſe. pro equitabat, certabat. erat.

¶ Numeri verborũ quot ſunt? Duo inquit ſicut in noĩe. Fuerũt tñ qui in tertia ꝑſona plurali præteriti ꝑfecti indicatiui modi dualẽ numerũ a plurali diſtinxerũt in illis duabus vocalibus amauerũt vel amauere, vt amauerũt, ſit ad plures, amauere, ad duo tãtũ referendũ, ſed (vt Quin. refert) apd noſtrorũ neminẽ hæc obſeruatio reperitur: cũ ecõtrario Verg. i. æñ. dixerit. deuenere locos: vbi nũc ingẽtia cernis. Et idem in. ij. cõticuere oës: intentiq; ora tenebant. & Ouid. xiij. metamor. conſedere duces: & vulgi ſtante corona. hi aperte nos docent: nihil horũ ad duos pertinere. ¶ Perſonæ verborũ quot ſunt? Tres (inquit) & repetẽdũ eſt hoc loco id quod de ꝑſona in capite ſuperiori diximus: cũ de perſonis pro noĩs agebatur. Illud tantũ addimus, qd' Diom. ait perſonã eſſe rationabilẽ ſubſtãtiã, qd' ꝓprie in prima & ſcda perſona reperitur: niſi fiat ꝓſopopeia. ¶ Species verborũ quot ſunt? Duæ (inqt) ſicut in noĩe. Primitiua & deriuatiua. Deriuatorum rurſus septẽ dicit eſſe formas: q̃s Diom. & Donatus ad verbi referũt qualitatẽ. alij ad genus ſiue ſignificationẽ. Deinde quærit, reſpõdetq; de ſingulis ſeptẽ verborũ formis. ¶ Quæ dicũtur inchoatiua? Oës grãmatici qui vnq̃ fuere añ Laurẽtiũ Vallã, appellauerũt verba inchoatiua, quæ in. ſco. deſinũt qualia ſunt frigeſco. tepeſco. albeſco. dixeruntq; inchoationẽ quandã ſignificare, qd' eſſe falſum validiſſimis rationibus cõuincit. quin potius hæc verba incrementũ paſſionis innatæ ſignificare videtur, quã ſignificãt verba a quibus deriuãtur, vt ægreſco. i. magis magiſq; egerſio. albeſco, nigreſco. i. indies magis magiſq; albeo & nigreo, & vel (vt ipſe exponit): albeſio & nigreſio. Hæc verba alij ante Laurentiũ dixerũt a verbis neutralibus tantũ deriuari: nos autẽ adiecimus a verbis neutris, nõ quidẽ oĩbus, ſed tantũ ſecũdæ cõiugationis. nã ab alijs cõiugationibus deducta, nõ tã inchoatiua, quã inchoatiuorũ ſimilia eſſe dicẽda ſunt, vt illa labaſco. cis. integraſco, cis. & ab bio bias biſco biſcis. a cõcupio. pis, cõcupiſco. cis. Sunt præterea huius formæ verba, quorũ primitiua in vſu nõ ſunt. vt herbeſco herbeſcis. ſilueſco, eſcis. ligneſco. eſcis. igneſco igneſcis, iuueneſco iuueneſcis, & ſimilia q̃ poſſunt videri a noĩb⁹ herba. ſilua, ligno. igne. iuuene. potius q̃ ab herbeo herbes. ſilueo. ues. ligneo lignes. igneo. es. iuueneo. nes. deriuata. Nã verba huius formæ certis regulis cõſtãt: quarũ vna ſi defuerit: inchoatiua ſiue, vt Laurẽtius mauult, augmẽtatiua nõ erũt. Prima eſt qd' in. ſco. deſinãt. Deinde qd' a ſecunda perſona præſentis indicatiui modi verborũ neutraliũ ſecũdæ cõiugationis paſſionẽ innatam ſignificantiũ formẽtur. Præterea qd' deficiunt in præterito perfecto indicatiui modi, & in reliquis tẽporibus quæ formãtur ab eo, quod q; per tertiã verborũ cõiugationem declinẽtur. ¶ Quæ dicũtur meditatiua? Scda verborũ formæ eſt. meditatiua, q̃ Laurẽtius, & quidẽ recte, deſideratiua ſiue optatiua eſſe dicit, neq; enim eſurire eſt meditari comedendũ eſſe, qd' ad intellectũ pertinet: ſed cupere ſeu optare, qd' eſt opus partis apetitiuæ. Formãtur aũt ab vltimo ſupino addita. rio. repiturq; hæc verborũ forma in paucis verbis: apd antiquiores fortaſſe in pluribus: ſed quorũ ego memini in his fere. ab edo edis. eſum eſu eſurio. is. a cœno. as. atum, atu. aturio. a pario. is. partũ partu parturio. a meio. is. mictũ mictu. urio. a caco. as. atũ. cacatu caturio. ab emo. is. emptũ emptu empturio. i. cupio ſiue libido mihi inceſſit edere. cœnare, parere. meiere. cacare. emere. Iuue. eſurit intactã paridi niſi vẽdat agauẽ. Mart. xj. epigra. cœnaturit Vacerra, nõ cacaturit. Iuue. noctib⁹ hic ponũt lecticas micturiũt hic. Verg. in buc. nũc omnis paturit arbos. Varro. ij. de re ruſt. te empturiẽtẽ in cãpos macros adducũt crebro pedes, ex quib⁹ exẽplis facile colligitur, inter meditatiua & formæ ꝑfectæ ſiue abſolutæ verba illã eſſe differẽtiã, qd' abſoluta actũ, meditatiua effectũ mẽtis non meditationẽ ſignificãt. vt Liuius qd' diu paturiuit animus veſter, aliq̃n pariat: & illud pſalmographi. Ecce parturit iniuſticiã, cõcepit dolorẽ, & pepit iniquitatẽ. ergo parturire eſt cupere a partu liberari, parere illud ipſum cõceptũ eſt. qd' q; cupertimus parere, in lucẽ edere. Dicturio a dico. is. dictu Macro. vi. ſatur. vſus eſt. quid duces (inquit) & milites: q fortiter a ſe facta ſemp dicturiũt. Idẽ lib. j. ne vltra te dicturientẽ tardem. & Apuleius. a nubo. is. nuptu nupturio. ſine vlla vnq̃ magia iã olim nupturiſſe. Inter ſcaturio. is. quod videtur huiꝰ formæ verbũ eſſe, & ſcateo. es. a quo deriuari

Amo igitur cuius temporis eſt? Preſentis tẽporis.

Numeri verborum quot ſunt? Duo ſicut in nomine. Singularis, qui de vno loquitur. vt ego amo. Pluralis, qui de pluribꝰ loquitur. vt nos amamꝰ.

Amo igitur cuius numeri eſt? Singularis numeri.

Perſonę verborũ quot ſunt? Tres. Prima, quę de ſe ſola, vl' de ſe cũ alijs loqtur. vt ego amo, nos amamꝰ. Secũda, ad quã ſolã, vel cũ alijs prima loquitur, vt tu amas, vos amatis. Tertia, de qua ſola; vl' de qbꝰ prima loquit. vt Cicero legit hoĩes; legũt.

Species verborũ quot ſũt? Duę ſicut in nomine. Primitiua. vt lego legis. deriuatiua vt lectito. as.

Deriuatiuorũ verborum formę quot ſunt? Septem Inchoatiua. Mediatiua. Deſideratiua. Frequẽtatiua. Diminutiua. Denominatiua. Aduerbialia.

Quę dicuntur inchoatiua? quę Laurẽtius dicit cõtinuum incrementum paſſionis innatæ ſignificare; fiuntq; tantum a verbis neutris abſolutis ſecundę coniugationis. formanturq; ſecunda perſona præſentis indicatiui modi addita. co. vt a te peo. pes. tepeſco. is. ideſt, in horas magis tepefio.

Quę dicuntur verba meditatiua? quæ Laurẽtius appellat deſideratiua, fiuntq; ab vltimo ſupino addita. rio. hæc fere; ab edo. is. eſu. eſurio. a cœno. nas. atu. cœnaturio. a pario. is. partu. parturio. a meio. is. mictu. micturio. a caco cacas cacatũ. cacaturio. ab emo. is. emptu empturio.

videtur.nulla talis differentia reperitur,idem nanq; eſt ſcaturio,& ſcateo. declinantur autem huiuſmodi formæ verba oĩa per quartam verborum coniugationem. ¶ Quæ dicuntur deſideratiua? Tertia verborum forma eſt eorum quæ dicuntur deſideratiua. Laurentius tamen non affectum mentis deſideriumq; hæc ſignificare dicit, ſed actũ corporis. Nam quod Priſ. affert illud Vergil.in. viij. nam memini heſionem viſentem regna ſororis Laomedontiadem Priamum. exponitq; viſentẽ pro cupientem videre,omnino ratione caret.nam ſi viſere eſt cupere videre, ſemper Priamus ſororem Heſionem viſebat,poſtea quã ablata fuit.,nec minus cũ erat in Troia,quã cum (vt illam videret) profectus eſt Salaminam. Ergo viſere,nõ cupere videre, ſed ire ad videndun ſignificat. quod ſi viſo, cupio videre ſignificaret, nunquã Cice.ad atticum ſcripſiſſet, cupio Alexandriam reliquamq; epirum viſere, ſed viſo Alexandriam.reliquãq; Aegyptum.Vſurpatur tamen hæc verba pro ipſorum primitiuis.vt laceſſo, pro eo ad lacerandum,vel lacero.faceſſo. eo ad faciendum, vel facio. Verg.iiij. æneid.ocyus omnes imperio læti parent ac iuſſa faceſſnnt. Reperitur tamen.pro eo quod eſt recedere,vel ire ad recedendum.Cice.j.de legibus,pauliſper faceſſant rogemus.Reperitur etiam faceſſo,pro prohibeo.Cice.in verrẽ,ne innocenti periculum faceſſeris. Idem quoq; in eodem, cũ audiuiſſent ei negocium faceſſitum. Capeſſo.is.pro capio,vel eo ad capiendum.Verg.j. ænei.mihi iuſſa capeſſere fas eſt.Cicer.j. thuſcu.is animus ſuperiora capeſſat neceſſe eſt.accerſo.is. vel arceſſo litteris inuerſis, pro eo ad vocandum.Teren.in andria.obſtreticem accerſo,ſed cum omnia huius formæ verba ſunt tertiæ coniugationis,& in. ſo. deſinant. hoc reperitur etiam in.io. terminatum, declinatumq; per quartam coniugationem. vt Cicero de claris orato. accerſiuiſti ex vrbe ea quæ domus eſt, ſemper habita doctrinæ. Et actuũ cap.x. mitte in ioppem & accerſe Simonem quẽdam. Ex quibus exemplis colligimus verum,aut vero proximum eſſe,quod Valla ſuſpicatur, prædictarum formarum verba ab antiquiſſimis aliter fuiſſe appellata,quam a grammaticis iunioribus nunc dicuntur, & illorum nomina ſic fuiſſe inuerſa, vt pro meditatiuis dixerint inchoatiua,pro deſideratiuis meditatiua.pro actum corporis ſignificantibus deſideratiua. Sed quæ nos ex eo quod ſignificant,nouo nomine dicimus augmentatiua. Laurentius opinatur ab antiquioribus fuiſſe meditatiua appellata ex illa reconditiore ſignificatione, qua meditor ſignificat exerceri, vt apud Iuuena. ſtatua meditatur prælia luſca. & alibi Marmorea meditatus prælia villa. vt ſit caleſco.quaſi exerceor calore. frigeſco exerceor frigore, & ſimilia eodem modo. ¶ Quædicuntur frequentatiua? Frequentatiua verborum forma, quam Diomedes iteratiuam appellat, eſt quæ aſſiduã vel potius frequentem in augendo vim habet.vnde & appellationem habet,quoniam frequenter augendo iterat affectum. formantur autẽ ab vltimo ſupino,u.finali mutata in. o.declinanturq; per primam coniugationem.vt a curro curis curſu.curſo curſas.a quo eſt occurſo occurſas.ideſt frequenter occuro.Verg. in buc. occurſare capro cornu ferit ille caueto.

Quæ dicuntur deſideratiua? Quæ Laurentius non mentis affectum,ſed actum corporis ſignificare dicit. Sunt vero quã rariſſima, vt viſo viſis.laceſſo.is,faceſſo.is.capeſſo.is.

Quæ dicũtur frequentatiua? Quæ aſſiduam in agendo vim habere ſignificant, fiuntq; ab vltimo ſupino. u. mutata in. o. vt a currro curris. curſu.curſo curſas. a duco ducis ductu. ducto ductas. Animaduertendum tamen eſt in verbis primę coniugatiõis ſupina,a quibus formãtur frequẽtatiua,mutare a penultimã ſupini in.i. breuẽ.vt ab impero imperas impatu. imperito impitas.Dicimus tñ ab ago agis.actito actitas & agito.tas.a dico dicis;dicto dictas,& dictito.tas.

Quæ dicuntur diminutiua? Quæ a ſuo principali diminutionem ſignificant,vt a garrio garris.garrulo garrulas. a ſorbeo ſorbes.ſorbillo. ſorbillas. a caluo caluis. couillor cauillaris.

A duco ducis ductu.ducto ductas.ideſt frequenter duco.Saluſt.in catilina.L.ſylla exercitum, quem in Aſia ductauerat. A mergo mergis merſum.merſo merſas,ideſt frequenter mergere. Verg.j. geor. fluuio merſare ſalubri.eſt & frequentatiuũ a frequentatiuo curſito curſitas. Hora.ij.ſermo.vcluti ſuccinctus curſitat hoſpes.in verbis tamen primæ coniugationis mittentibns ſupinum in.atum fiunt frequentatiua a penultima in. i. breuem mutata. vt ab impero imperas imperatu imperito imperitas. Hora.j. ſermo.olim qui ſummis legionibus imperitarunt. A volo volas volatu volito volitas. a rogo rogas rogatu rogito rogitas.ab ago agis actu.non dicimus acto actas,ſed actito actitas.Marti.cogit me Titus actitare cauſas.dicimus etiam ab ago agis in alia ſignificatione agito agitas.Verg.iij.geor.ipſe dies agitat feſtos fuſuſq; per herbam.a dico dicis dictu dicto dictas. quod eſt alio ſcribente dicere. Iuuen, celſo dictare parate. dictito dictitas. quod videtur eſſe frequentatiuum a frequẽtatiuo,eſt frequenter dicere, Hora.ij.epiſtola, dictitet Albano muſas in monte locutas.A quæro quæris.debuit eſſe quæſito quæſitas penultima longa.ſed dicimus quærito quæritas,eadem breui.A ſcribo ſcribis ſcriptu ſcriptito ſcriptitas. A ſcio ſcis ſciui ſcitu.ſcitor ſcitaris.& ſciſcitor ſciſcitaris. A noſco noſcis noui notu.noto notas. noſcito noſcitas.A cogo cogis coegi coactu,non coacto coactas,ſed cogito cogitas.dicimus. & a ſequor ſequeris ſecutu,non ſecutor ſecutaris.ſed ſector ſectaris formatur. ¶ Quæ dicuntur diminutiua? Eſt quinta verborum forma eorum,quæ dicuntur diminutiua:eo quod ſignificat diminutionem a ſuo principali vnde deriuãtur.vt a ſorbeo ſorbes·ſorbilo ſorbilas, quaſi minutim ſorbere.a garrio garris. garrulo garrulas. a caluo caluis. cauillo cauillas, & cauillor caulloris. Sunt præterea quædã diminutionũ formã habẽtia ſine origine formæ perfectæ.vt pitiſſo.as.p minutim bibere.vacillo.as.p eo qđ eſt alterno motu fluctuare.Terẽ.i heau.pitiſſando modo mihi,qd vini aſſumpſit.Cice.de cla.ora.cũ ex eo toto corpore vacillante quæſiuit:quis loqueretur e linthre.huius ordinis videtur mihi eſſe verba illa,quæ paulo ante frequentatiua eſſe diximus.vt dormito dormitas.ſcriptito.tas.quod eſt non profunde dormire,aut plene ſcribere,ſed per interualla id facere ſignificãt.vt ſit dormitare,minus quã dormire,ſcriptitare minus quã ſcribere,vt illud,dormitauerunt oẽs,& dormierunt.

¶Quæ dicũtur Denominatiua? Sexta verborũ forma eſt eorũ, quæ dicuntur denominatiua, eo qđ a nominibus deriuãtur. vt a patre patriſſo.iſſas. a græco græciſſo.iſſas. & græcor.aris. ab attico atticiſſo.ciſſas, quæ verba imitationẽ quandã ſignicant: dicimus quoq; a pabulo.lor.aris. a frumẽto.entor.ris. a ligno lignor.aris. ab aqua aquor.aris. p eo qđ eſt ire quæſitũ pabulũ. frumentũ. ligna, aquã. Liui. xxv. ab vrbe condita. lignatũ pabulatũq; progreſſos exciperet. Gel. lib. xvj. noct. Att. ea figura eſt captãtur, quã lignãtur, pabulãtur & aquãtur. Liui. xxij. tertiã partẽ militũ frumẽtatũ dimiſit. Dicimus quoq; a rure ruſticor. aris. Cic. vj. de. ora. Lælium ſemp fere cũ Scipiõe ſolitũ ruſticarẽ p quo antiquiores ruro. ras. & ruror. aris. dicebãt. a philoſophia philoſophor. aris. a poeta poetor. aris. quæ poſteriora ſignificãt dare operã philoſophiæ, poeticæ. ¶Quæ dñr aduerbialia? Septima verborũ deriuatorũ forma eſt eorũ, q̃ dicũtur aduerbialia: eo qđ ab aduerbijs deriuãtur. vt a perẽdie perẽdino. as. qđ eſt in diẽ tertiã differre. a cras craſtino. as. ab intra. intro. as. ¶Amo igitur cuiꝰ ſpeciei eſt? Primitiuæ (inqt) neq; enĩ habet, vñ deriuetur. ſed tẽperamẽtũ addiecit, qđ ego ſciã: fieri enĩ põt, vt originẽ habeat vñ dicatur. Sed neq; formatex ſe inchoatiuũ. vt iſti dicũt amaſco. aſcis. neq; deſideratiuũ amaſſo. ſſis. nec meditatiuũ amaturio amaturis. neq; frequẽtatiuũ amito. as. ¶Figuræ verborũ quot ſunt? Duæ (inqt) quẽadmodũ in noïe. Simplex vt amo. as. clamo. as. cõpoſita, vt deamo. as. declamo. as. cõponũtur aũt verba quattuor modis ſicut et nomẽ. ex duobus integris, vt examo. as. deamo. as. ex de & amo amas. ex integro & corrupto. vt diligo. gis. ex di. & lego. gis. aut ex corrupto & integro. vt alligo. as. ex ad & ligo. gas. aut ex duobus corruptis. vt officio. ex ob & facio. cis. Cõponũtur enim verba frequenter cũ præpoſitiõibus: ſed nõnũq; cũ noïbus, vt tepefacio a tepidus & facio. verſificor a verſus & facio. belligero a bellũ & gero. Cõponũtur etiã ex præpoſitione, noïe, & verbo. vt perterrefacio. cis. a p & terrore & facio. ex duabus præpoſitiõibus & verbo, vt recõpẽſo. as. recõdo. is. Sed quẽadmodũ in cõpoſitione corrũpãtur: in fine li. ſuperioris dictũ eſt. ¶Cõiugationes verborũ quot ſunt? Antiquiores grãmatici fere oẽs tantũ ponebãt cõiugationes tres, ſed tertiã rurſus diuiſerũt in breuẽ ſiue correptã. & in lõgã ſiue productã. Nos autẽ iuniores ſecuti grãmaticos, quia nihil referebat: quattuor cõiugationes poſuimus. Cõiugatio eſt cõſequẽs verborũ declinatio. dicta, q, vna eadẽq; rõne declinationis plurima cõiugãtur verba. vt ad ſimilitudinẽ amo, as. oĩa verba primæ cõiugatiõis. hæc a græcis ſyzigia dicitur. ¶Pria q̃ ſcđã pſonã. Iã puer nõ rñdet ex eo qđ li. i. didicit, pria coniugatio eſt, quæ habet a, productam ante. re. in infinitiuo, quod ex ipſa pronunciatione atq; accentu poterat intelligere, ſed ex eo quod iam lib. v. audiuit, ſecũdã perſonã præſentis indicatiui modi primæ coniugatiõis in numero ſingulari in. as, longam terminari. Secundæ vero in. es. æque lõgam. Tertiæ in. is. breuẽ. Quartæ, in. is, longã, quæ ratio, & ſi eadem eſt cum ſuperiori, hic reſpondit quaſi prouectus ex Diome. Donati. Phocæ. Priſcia. omniumq; antiquorum verbis, qui ex ſecunda perſona indicatiui colligunt diuerſitatem coniugationum, illic vero quaſi rudis didicit rem ex eo, qđ erat intellectu facillimum.

Quæ dicuntur denominatiua? Quę a nomine deriuãtur; vt a patre patriſſo.as, a græco græciſſo.as, & græcor.aris, a frumento frumentor.aris, a pabulo.lor.aris, a rure ruſticor.aris.

Quę dñr aduerbialia? Quę ab aduerbio deriuãt, vt a perendie. perẽdino, as. a ſupra ſupero, as. ab intra, intro intras.

Amo igitur cuius ſpeciei eſt? Primitiuę ſpeciei. Nõ eñ habet (quod ego ſciam) vnde poſſit deriuari.

Figuræ verborũ quot ſunt? Duæ ſicut in nomine Simplex, vt amo. as. Cõpoſita vt deamo deamas.

Amo igitur cuius figuræ eſt? Simplicis figuræ. Nõ eñ poteſt diuidi in partes ſignificatiuas eius; qđ integrum ante compoſitionem ſignificabat.

Coniugationes verborũ quot ſunt? Quattuor. Prima, quę ſcđam perſonã ſiugularẽ preſentis indicatiui modi mittit in. as. productam in voce actiua. Et in. aris, vl. are. in voce paſſiua. vt amo. as. lę. tor. aris. vel. are. Secũda, q̃ eandẽ ſcđam perſonã mittit in. es. productam in voce actiua, & in. eris. vl. ere, i voce paſſiua. vt doceo. es. medeor. eris. l. ere. Tertia, q̃ eãdẽ ſcđam perſonã mittit in. is. correptã in voce actiua. & in. eris. vel. ere. penultima correpta i voce paſſiua. vt lego. is. loquor. eris. vl ere. Quarta q̃ eãdẽ ſcđam perſonã mittit in. is. p ductã in voce actiua. & in. iris. vl. ire penultima. p ducta in voce paſſiua. vt audio. is. audior. iris. l. ire.

¶De erotematis participiorũ. Cap. vij.

AMãs quę pars oõnis eſt? Participiũ. Quid eſt participium? Pars orationis declinabilis, quæ p verbo accipitur. ex quo deriuatur: genus & caſus habẽs ad ſimilitudinẽ nominis, & accidẽtia verbi ſine diſcretione modorũ & perſonarũ.

Vnde dicit participiũ? Quaſi particapiũ: quia partem accipit a noïe, partẽ a verbo, partẽ ab vtroq;.

Participio quot accidũt? Sex, genus, tempus. ſignificatio. figura. numerus. caſus cum declinatione.

¶De participio.

AMans, quæ pars orationis? Deinde reſpondet, participiũ eſſe partem orationis declinabilem ad differentiã indeclinabiliũ, quæ pro verbo accipitur ex quo deriuatur: nã verborũ ſignificationes habet, atq; p verbo ponitur, ſed ab eo differt. quoniã genus & caſus habet ad ſimilitudinẽ nominis, a quo rurſus differt: quia accidẽtia verbi habet modos & pſonas, quibꝰ participiũ caret. ¶Vñ dr participiũ? ab eo reſpõdet, qđ duarũ partiũ, q̃ ſunt principes in oratiõe, hoc eſt noïs & verbi partẽ capiat & participet, vt ſit participiũ, quẽadmodũ cũ Seruio dicit Sergiꝰ, quaſi particapiũ. accipit enĩ (vt diximꝰ) a noïe gña & caſus: et a verbo tpa & ſignãtiões. ab vtroq; nũerũ & figurã. ¶Participio quot accidũt? Sex (inqt) duo, q̃ diximꝰ accepiſſe a noïe. i. genꝰ et caſus. Duo quoq;, q̃ a verbo, hoc ẽ tps & ſignãtio. Duo præterea, q̃ ab vtroq;, hoc ẽ, figura et nũerꝰ.

¶ Genera participiorũ quot ſunt? Quattuor eſſe dicit genera participiorũ, maſculinũ eorum quæ terminãtur in .us. vt amaturus, amatus, amandus, fœmininũ eorũ quæ terminantur in .a. vt amatura. amata. amanda. Neutrũ eorũ q̃ terminãtur in .um. vt amaturũ, amatũ, amandũ. Cõmune trium eorũ q̃ terminantur in .ns. vt hic & hæc & hoc amans, hic & hæc & hoc docens. Reperiũtur tamẽ participia in .ns. terminata in genere maſculino, quaſi ſubſtãtiue poſita, ex eo qd̃ in illis ſubintelligitur nomẽ ſubſtãtiuũ generis maſculini. vt hic oriens: hic occidens. vbi intelligitur ſol. Verg. v. æñ. & me ſæuus equis oriẽs efflauit anhelis. aliquãdo tamen ipſum ſubſtantiuum exprimitur. dicimuſq; ab oriente ſole, ab occidente ſole. rudens quia intelligitur funis torrens, qa fluuius. generis quoq; ſunt maſculini. profluens & confluens, quia ſubintelligitur aquas, gñis ſunt fœmimini. Liuius. j. ab vrbe condita, pueros. pfluentẽ aquam mitti. Cæſar in cõmentarijs. cum ad profluentem moſæ & rheni cõueniſſent. & Iuſtinus in trogi epitome. pars quædam in confluentem Danubij & Sabij conſedit. Eſt autẽ pro fluens in ea parte fluminis, qua eſt violentior aquæ vena, confluens vero qua duo flumina iunguntur. quam Ptolomæi interpres ſciſſionem fluminis appellat. Continens quoq; pro terra, quæ non eſt inſula, etiam generis fœminini, quia ſubintelligitur terra. Pli. lib. vi. alymnũ a proxima continente abeſt ſeptem mille centũ quinquagínta paſſus. Conſonãs quoq; pro littera quæ non eſt vocalis hoc genere profertur, Animans tum genere maſculino reperitur. vt Hora. ij. ſer. ſed hic ſtilus haud petet vltro quẽquã animantẽ. tum fœmininо. vt Cice. in .j. de legibus, nam cum cæteras animãtes adiecíſſet ad paſtũ. Reperitur quoq; genere neutro, ſed in plurali tantum animantia. Serpens fœmininum reperitur. Iuue. & mouiſſe caput viſa eſt argentea ſerpẽs. Verg. .ij. æñ. maſculinũ protulit, dicẽs. ſerpẽs cõplex vterq;. Prægnãs quoq; qd̃ participij formã habet ſine origine verbi rõne ſigñationis, tãtũ gñis eſt fœminini. In neutro gñe participia reperiũtur quaſi ſubſtãtiua. vt antecedens cõſequẽs. decẽs. cõueniẽs. ¶ Tẽpora participiorũ quot ſunt? Tria inquit. ſed admiraduertẽdũ eſt qd̃ nõ ex oĩ verbo oĩa tẽpora naſcũtur, quẽ admodũ ſtatí de ſigñtionib9 participiorũ dicem9. illud quoq; eſt cõſiderãdũ. qd̃ licet latini nõ habeãt pticipia præteriti imperfecti tẽporis & pluſquã pfecti. inueniũtur tñ p illis participia præteriti poſita. vt apud Verg. .j. æñ. & qua vect9 abbas & qua grãdæu9 alethes. qd̃ Seru. p vehebatur exponit. ¶ Significiões participiorum quot ſunt? Duæ inqt, actiua & paſſiua. ſed q̃ participia ſignificẽt actionẽ. q̃ paſſionẽ ſubiũgit. dicẽs. q, a verbis actiuis & neutris non quidẽ oĩbus, ſed q̃ ſignificãt actionẽ. participia pñtis & futuri in .rus. ſigñant actionẽ. vt amãs., qui amat. amaturus, qui amabit. ſeruiẽs, qui ſeruit. ſeruitur9, qui ſeruiet. A verbis paſſiuis vel paſſionẽ ſignificãtibus, qualia ſunt. exulo. vapulo. caleo. ardeo. participia oĩa ſigñant paſſionẽ. vt amatus, quẽ amauit quiſpiã, amãdus, qui amabitur. vapulãs, qui verberatur. vapulaturus, q verberabitur. exulãs, q mittitur in exiliũ. exulaturus. q mittetur. Quin .in .j. adde qd̃ vapulãtibus multa dictu deformia. Cice. iij. thuſ. quæſt. Thelamonẽ pulſum patria exulantẽ, atq; egentẽ. Iuſtinus in epito. trogi. illæ quaſi in perpetuum cũ viris exulaturæ. ¶ A verbis deponẽtib9 quattuor. veniũt participia, ſed pñtis, præteriti & futuri in .rus. actionẽ ſignificant. futuri vero in .dus paſſionẽ. qd̃ quia Alexandrini nõ recipiebãt, autoritate probãdũ eſt, a loquor loquẽdus. Hora. iiij. car. prælia cõiugibus loquẽda, a ſequor ſequẽdus. Cui .in epiſ. phillidis. nõ tibi ſic dices phylli ſequẽdus erã, ab inficior inficiandus. idẽ in epla deianiræ. Decolor & factis inficiãda tuis. a patior patiẽdus. Idẽ in .iij. de arte. multaq; tyroni nõ patiẽda feret. ab imitor imitãd9. Idẽ in epiſtola phed. arcus & arma tuæ tibi ſunt imitanda Dianæ. a fateor fatẽdus. Oui .in .j. de triſtibus. Sunt tñ euẽtu dura fatẽda meo. & ab illius compoſito pfiteor profitẽdus. Idẽ in .j. de arte. nec ſpecies Veneris ſemp pfitenda rogãti. a tueor tuẽdus. Idẽ in .iij. de arte. huic eqtes illi ſigna tuẽda dedit. A modulor modulãd9. Hora. in .ij. epiſ. fidibus modulãda latinis, & fere ab oĩbus verbis deponẽtibus, quæ cũ accuſatiuo cõſtrũũtur, paſſim reperies huiuſmodi participia. Sũt etiã ex deponẽtib9 quæ cũ alijs caſibus cõſtrũũtur. vt ab vtor vtẽdus. Gel. lib. vij. qui iumẽtũ aliorũ duxerat. quã quo vtẽdũ acceperat. Et in digeſt. titu. de acqrenda poſſeſſione. l. ſi quis rẽ vtẽdã dederat. ſed hoc verbũ etiã cũ actõ cõſtrui poteſt. vt apud Cice. ij. de ora. ſi ærarij corp9 vtimur ad belli adiumẽta & ornamẽta pacis. & Gel. li. xviij. quas voces nos poſſem9 vti. Quid? qd̃ & actiuũ reperitur. vt apud Neuiũ. quia ſupellex multa q̃ nõ vtitur: emi. Eodẽ modo a veſcor, legimus veſcẽdus. quia Pli. li. viij. dixit caprinũ iecur ſi veſcatur, ab eo qd̃ eſt veſco veſcis. & a fungor fungẽdus. quia Terẽ. in adel. dixit æſchinus tuus neq; boni neq; liberalis functus eſt officiũ viri. & qd̃ Plau. in trinũmo etiã actiue protulit, dicẽs. munus fungas tuũ. Quod ſi dixerit quiſpiã hæc verba olim fuiſſe cõia, atq; inde pueniſſe hæc participia futuri in .dus. ego nõ inficior. ſed illud dico, qd̃ aut nullũ eſt verbũ deponẽs, aut ſi qd̃ eſt quod deponẽs dicatur. ſi cũ actõ cõſtruitur. poſſe habere participiũ futuri in .dus, qd̃ paſſionẽ ſignificet. Participiũ quoq; præteriti aliqñ ſigñat paſſionẽ illa rõne, qd̃ olim cõia fuerũt. vt a comitor comitaris comitatus. Verg. .j. æñ. ipſe vno graditur comitatus achate. ab imitor imitatus. Oui .ix. met. nec abeſt imitata voluptas.

¶ A verbis cõmunibus quattuor veniũt participia,præſentis & futuri in.rus.quæ ſignificãt actionem. & præteriti quod ſignificat actionem & paſſionem. & futuri in.dus.quod paſſionem.vt criminans,qui accuſat:criminaturus,qui accuſabit: criminatus qui accuſauit,& qui accuſatus eſt,criminandus, qui accuſabitur. Reperitur quoq; nonnunq̃ a verbis neutris participium in dus.vt a careo carendus.Ouid.in epiſto.penelopes. virq; mihi dempto fine carendus abeſt. & ab impersonalibus,vt a pudet pudendus.vt Ouid.in epiſt. Deianiræ,huic victor victo nempe pupendus eras.a piget pigẽdus.Cicero. de cla.ora.ad miſericordiã inducitur ad pudendũ ad pigendũ.a facio.is.faciendus.non fiendus dicitur.A verbis quoq; neutris abſolutis,vt a reuiuiſco. Pli.lib.vij.ſimilis de aſſeruandis corporibus hominum ac reuiuiſcẽdis promiſſa,pro reuicturis.¶ Eſt ne hoc ſemper verũ? propemodũ id quidẽ & fere verũ eſt.facit tamen exceptionem dicens, quod a verbis actiuis & neutris participia præteriti aliquando ſignificãt actionem. Vt ab arguo arguis, quod eſt actiuum.argutus arguta argutum.i. acute arguens & inueſtigans. inde argutiæ dictæ ſunt ingenij cautelæ. & argutor argutaris argute loqui. Adultus adulta adultum, qui adoleuit: ab adoleſco adoleſcis.quod eſt neutrum. Auſus.a.auſum. qui audet:ab audeo.des.quod etiam paſſiue acceptũ reperitur.Mar.hoc tibi pro meritis & talibus imprecor auſis.& ab eo cõpoſitũ inauſus.ſa.ſum. Idem. nil intentatum.Selius nil(inquit)inauſum.Aſſuetus.ta.tum. ab aſſueſco.is.qui aſſueuit: & quod aſſuetum eſt paſſiue:& eodem modo conſuetus,qui conſueuit, & quod eſt conſuetum. Cautus.a.um.i.qui cauet,& quod cautum eſt.Conſideratus,qui cõſiderat:& quod eſt cõſideratũ. Inſuetus,qui inſueuit,& quod eſt inſuetũ. Circunſpectus,quid circunſpicit,& quod circunſpectum eſt. Contentus,qui cõtinet: & quod cõtinetur. Caſſus, qui caret tantum:nã a verbis neutris huiuſmodi participia actionem tantũ ſignificant:quemadmodũ ab actiuis actionem & paſſionem. Cœnatus, qui cœnauit. Diſertus,qui diſſerit:quod a ſuo ſimplici alterũ.s.expũxit,vnde & prima breuis reperitur.Defectus,quæ deficit.Mart.Dulcia deſſecta modulatur carmina lingua. Quint.Deſſecta labore ſenectus.Diſceſſus,qui diſceſſit: quemadmodum occaſus,qui occidit: & obitus q obiit. Cecilius.cuſtodibus diſceſſis multi interficerentur. Lucillius,q̃ horis ſublata duabus omnia ſunt ſole occaſo ductoq;. Liuius andro.cupidius miſerulo obito.Sic Claudius quadrigarius ab intereo interitus fecit,acriter (inquit)cõmiſſa pugna multis interitis. A ſeneſco ſeneſcis.Saluſti.fecit ſenectus ſenecta ſenectũ,omnibus(inquit)quibus ſenecto corpore animus militaris erat. Decretus decreta decretũ,qui decreuit,a decreſco decreſcis. Liuius androni.nocte dieq; decretum & auctum. Excretus,quoq; qui excreuit. Exoletus, qui exoleuit & adultus eſt, aut quemadmodum Feſtus ait :qui adoleſcere deſiit.Verg.iij.Georg.multi iam excretos prohibent a matribus hædos.& Mart.ſtat exoletus ſuggeritq; ructanti. Euaſus qui euaſit. Liuius.xxij.ab vrbe condita,exercitum(inquit)cæſum ſeq; euaſum eſſe. Falſus,qui fallit,& quod falſum eſt:hoc eſt deceptum.Verg.i.Georg.ſolem quis dicere falſum audeat.i.fallentem. Fluxus,quod fluit:vnde & veſtes fluxas & ætatem fluxam ſenectutem dicimus. Iuratus,qui iurauit:& iniuratus qui non iuranit. Iuue,quãuis iurato metuam tibi credere teſti.Gellius lib.vij.atq; iureiurando ſatisfacto iniurati abiiſſent. Ignotus,qui ignouit,hoc eſt ignorauit.Quint.ne quis tamen erret,ignotus non eſt filij mei nouerca. Profuſus,qui profundit. Saluſt.alieni appetens,ſui profuſus. Paſſus pro patens, ſiue quod patet.Vergil.i.æncidos.crinibus illiades paſſis peplumq; ferebant. Placitus,qui placet. Idem.ij.Georgicorum.placitum paci nutritor oliuam.i.placentem. Pranſus,qui prandit. Horatius in poetria,nec pranſæ lamiæ viuũ puerum extrahat aluo. Potus,qui potauit.i. bibit. Terent.in æcyra. cum virgine vna cubuerit plus potus. Scitus ſcita ſcitum,qui ſcit & ſapit. Ouidius.ix.metamorph. Neſus adit.membriſq; valẽs.ſcituſq; vadorum. Sparſus ſparſa ſparſum.ideſt qui ſpargit. Vergil.iiij. Georgicorum.prius hauſtus ſparſus aquarum,pro ſpargens. Tacitus tacita tacitum, qui tacet.Vergil.ij.tacita per amica ſilentia lunæ,hoc eſt tacentis.alias tacitus quod tacetur. Idem in. vj. quis te magne Cato tacitum,aut te Coſſe relinquat. Titubatus,ideſt qui titubat. Idem in.v. æncid. veſtigia preſſo haud tenui titubata ſolo,pro titubantia. Exoſus & peroſus actionem ſemper ſignificant, quemadmodum & ſuum ſimplex oſus:itaq; cum accuſatiuo conſtruuntur.

A verbis cõmunibus participia preſentis & futuri in.rus,ſignificant actionem,præteriti actionẽ & paſſionem,futuri in dus,tantũ paſſionem, vt criminans,criminaturus, criminatus,criminandus.

Eſt ne hoc ſemp verum? Propemodum id quidẽ, niſi quod a verbis actiuis & neutris participia præteriti ſignificant nonnunquam actionem, vt

Agutus,a,ũ, ab arguo,is.
Auſus,a,ũ, ab audeo,es.
Adult⁹,a,ũ,ab adoleſco,is,
Aſſuetus aſſueta aſſuetũ ab aſſueſco,is.
Cautus,a,um,a caueo,es.
Caſſus,a,um,a careo,res.
Circunſpect⁹,a,um,a circunſpicio,is,
Cõſuetus,a,um,a cõſueſco,conſueſcis.
Conſideratus,a,um,a cõſidero,as.
Contẽtus cõtenta,um, a contineo,es.
Cœnatus,a,ũ,a cœno,as.
Decretus,a,ũ,decreſco,is,
Defectus,a,um,deficio,is.
Diſceſſus,a,ũ,a diſcedo,is.
Diſert⁹,a,um,a differo,is.
Excret⁹,a,ũ,ab excreſco,
Exoletus,a,exoletum,ab exoleſco,is,
Falſus,a,um,a fallo,is,
Fluxus,a,um,a fluo,is,
Iuratus,a,um,a iuro, as,
Ignot⁹,a,ũ,ab ignoſco,is,
Oſus,a,um,ab odi,ſti,
Paſſus,a,um,a pateo, tes,
Placitus,a,um,a placeo,es
Potus,a,um,a poto,as,
Prãſus,a,um,a prãdeo,es
Profuſus profuſus,a,um, a pfundo,is,
Scitus,ta,tum,a ſcio,cis,
Sparſus,a,um,a ſpargo,is
Tacitus,a,um,a taceo,es,
Titubatus,ta,tum,a titubo,as,

¶ Reperiuntur quoq; Cum a verbis actiuis participia præsentis temporis ex idiomate sermonis latini semper significent actionem: aliquando ad imitationem græcorum reperiuntur significare passionem, vt voluẽs pro eo quod voluitur. Verg. j. geor. tardaq; eleusinæ matris voluentia plaustra. i. quæ voluuntur. Idem. j. æñ. olim voluentibus annis. Volutans. i. quod volutatur. Idẽ in. iij. genibusq; volutãs hærebat, pro volutatus. Quassans pro quassatus. Idẽ. j. geor. siliquæ quassante legumen. & Apule. ij. meta. tunc illa capite quassanti abi (inquit) fatue. Idem in. iij. quassanti capite ac demussata contumelia. Plautus in asinaria. quassanti capite incedit. Inuehens. pro inuectus. Quadrigarius apud Gelliũ lib. ij. ei consuli pater pconsul obuiam in equo vehens venit, pro vectus. Inuehens quoq; pro inuectus. Cice. in. ij. philippica. in te inuehens quæstus est. Idem in. iij. in me absentem inuehens. Intolerãs etiam pro intolerabilis posuit Neuius apud Gelliũ lib. xviij. curis (inquit) intolerãtibus. Præcipitans quoq; pro præcipitatus. Verg. vj. æñ. præcipitãs traxi mecum, qđ Dome. frustra dicit, esse figuratũ, vt subintelligatur me. Nã si in carmine id poterat ex licẽtia poetica fieri: vt accusatiuꝰ ille in pſona patiẽti subticeretur, quomõ poterit excusari Cice. qui in. iij. de ora. dixit. in anne præcipitãte nõ possumꝰ, p præcipiti siue præcipitato? Sed potius dicendũ est, præcipito esse verbũ neutrũ passiuũ quale est exulo, vt in sequẽti lib. dicetur cũ de verbis neutris quartæ specici agemus. Atq; eodẽ modo de vibro dicendũ vibrans pro vibratus. Verg. ij. æñ. linguis vibrantibus ora sibila lambebãt. ¶ Figuræ Participiorũ quot sunt? Duæ (inqt) autoritate Donati, Simplex & composita, & si Priscia. contendat nullũ esse participium compositæ figuræ, quia participiũ per se non componitur, sed compositionem verbi sequitur. ¶ Numeri participiorũ quot sunt? Numeri participiorũ duo sunt, quẽadmodũ in nomine, pronoĩe & verbo. Casus vero septẽ quẽadmodũ in nomine & pronomine. ¶ Declinatiões vero ad nomẽ referũtur, vt sint tres quia nullũ est participiũ quartæ & quintæ declinationis noĩm. Cõposita vero ab iens, quẽadmodũ & ipsum mittunt genituũ in cũtis. vt rediens. untis. præteriens prætereuntis. iniens ineuntis. Sunt vero quædam noĩa participijs similia, vt tunicatꝰ, galeatus. togatus: quædam rursus sine verbi origine. vt innocens. indoctus,

Reperiũt quoq; participia pſentis tẽporis a verbis actiuis significãtia passionẽ, vt voluens, volutans quassans, præcipitans, pro eo qđ voluitur, volutatur, quassatur, præcipitatur. Et qđ dicitur euidẽs negocium. i. quod videtur; & perspicum est.

Amãs igit cuiꝰ significatiõis ẽ? Actiuę significatiõis

Figuræ participiorum quot sunt? Duæ. Simplex. vt amans, Composita vt adamans. Quanq; sunt qui dicant (quia participium per se nõ componitur) non esse compositę, sed de cõpositæ figuræ.

Amans igitur cuius figuræ est? Simplicis figuræ.

Numeri participiorum quot sunt? Duo sicut in nomine, Singularis, vt amans. Pluralis, ut amantes.

Amãs igitur cuius numeri est? Singularis numeri.

Casus participiorũ quot sunt? Septẽ sicut in noĩe.

Amans igitur cuius casus est? Nominatiui casus.

Declinationes participiorũ quot sunt? tres. Nã participia præteriti & futuri tã in. rus. q; in. dus. declinãtur p primã & secũdã nominis declinationẽ. Pręsentis vero per tertiã, nisi q iens participiũ abeo, is. mittit gtim in eũtis cũ cõpositis. vt iens. euntis. abiens abeũtis. Ambiẽs; tamẽ facit ambiẽtis.

Amans igitur quotæ declinationis est? Tertiæ noĩs.

¶ De erotematis præpositionum. Cap. ix.

AD; quæ pars orationis est? Prępositio. Quid est prępositio? Pars orationis indeclinabilis; q alijs partibus orationis præponitur; aut per compositionem; aut per appositionem.

Vnde dicitur præpositio? Ab eo q alijs partibus orationis pręponitur. Nam cõtra naturã præpositionis est, q postponatur. vt cum. tenus. versus.

Prępositiõi quot accidunt? Tria. figura. ordo. casus.

Figurę præpositionũ quot sunt? Duæ. simplex. vt abs. circum. Comp osita. vt circum circa. absq;.

Ad igitur cuius figuræ est? Simplicis figuræ; quia non potest diuidi in partes significatiuas.

AD, quæ pars orationis est? Postea quã de partibus oratiõis declinabilibus disseruit, accedit ad indeclinabiles, inter quas a præpositione incipit. Nam quẽadmodũ in partibus declinabilibus a noĩe orsi sumus, ita indeclinabilibus a præpositione propter affinitatem, quã habet cũ noĩe: cui apposita ius sibi dictionis defendit. Dcinde ponit diffinitionẽ præpositiõis dicens, q est pars orationis. i. vna ex octo partibus orationis indeclinabilis ad differentiã partiũ declinabiliũ:

q alijs partibus orationis præponitur: aut p cõpositionẽ, vt pduellis, indoctus. aut per appositionẽ, per vicos, in vrbẽ. ¶ Vnde dicitur præpositio? Suũ atq; ppriũ est præpositiõis præponi, atq; inde sibi nomẽ vsurpauit, nã cõtra naturã suã præposterę ponitur, vnde & accẽtũ mutat, quẽadmodũ lib. v. dicturi sumus. vt in his dictiõibus tecũ, pube, tenus. ¶ Præpositioni quot accidunt? tria (inqt) figura, ordo, casus. ¶ Figuræ præpositionũ duæ sunt sicut in noĩe. Simplex, vt ab. abs. circũ. Cõposita vt abſq;, ex abs & q; cõiunctione, & circũcirca, ex circũ & circa præpositionibus. Cõsiderãdũ tñ præpositiones esse q nunq; reperiũtur nisi in cõpositione, & sunt sex. con. re. se. an. di. dis. vt cõduco. reduco. seduco. anquiro. diuido. distrabo. Sunt quoq; q nunq; in cõpositione reperiuntur, vt apud, iuxta. pone. penes. Sunt quæ cõponi & apponi possunt. vt ad. ante. per. in. Componuntur autẽ præpositiones cum noĩbus, vt perbonus. iniustus, deformis. Cũ pronominibus. vt mecũ. tecũ. ſecum. nobiscũ. vobiscũ. Cum verbis, vt adamo. deamo. dedoceo. Cũ participijs, vt indoctus, perlectus. Cũ aduerbijs, vt perpulchre, iniuste. Cũ coniunctionibꝰ. vt absq;. Cũ alijs præpositiõibus, vt circũ circa. Illud quoq; hoc loco est annotandũ, qđ Quint. lib. j, scribit, quæri vt solere in scribẽdo præpositiones sonũ quę iunctæ efficiunt, an quę separate obseruare cõueniat. Nam cũ dico obtineo secũdã. b. litterã ratio poscit, aures magis audiũt. p. atq; hæc potissimũ fuit ratio, cur præpositiones in cõpositione corrũperẽtur.

¶ Quotuplex eſt ordo? Accidit etiam præpoſitioni ordo: & ſi, quemadmodum diximus: proprium illius ſit. ſemper debere præponi. Quæ veniunt in compoſitionem ſemper præponuntur illis dictionibus, cum quibus componuntur. Poteſt etiam præponi alteri præpoſitioni iam compoſitæ, vt perterritus, imperterritus, inextricabilis. Cum vero pronominibus poſtpoſita eſt, non dicitur proprie cum illis componi, ſicut nec tenus cum hac. quãquam videtur in vnam dictionem vtraq; particula coaleſcere. vt hactenus aruorum cultus, & ſydera cæli. Per appoſitionem accidit præpoſitioni ordo: quoniam ſunt, quæ ſemper præponuntur. vt ad. in. vt eo ad vrbem. perueni in vrbẽ. ¶ Sunt quæ ſemper poſtponuntur. vt tenus. verſus. dicimus enim capulo tenus, & nõ tenus capulo, dicimus quoq;, eo vrbem verſus, & non verſus vrbẽ. ¶ Sunt quæ præponi & poſtponi poſſunt: vt cum, quæ ſemper præponitur ablatiuo nominum, pronominum, & participiorum, præterquã ablatiuis triũ pronominũ, & huius nominis quis vel qui, qd' ipſum plæriq; ꝓnominibus annumerãt. dicimuſq;. mecũ. tecũ. ſecũ. nobiſcũ. quocũ. quacũ. quicũ. quibuſcũ. & nõ ecõtrario. ſed hac præpoſitionis inuerſione neceſſario vtimur in proſa oratione, nedũ in carmine, in reliquis huius ordinis præpoſitionib9 hac præpoſtera immutatione vti non poſſumus, niſi tantũ in carmine. vt Verg. ſ. æñ. errabãt acti fatis maria omnia circũ. Idẽ in. v. immiſſis Vulcanus habenis trãſtra per & remos. atq; iterum in. iiij. te propter lybicæ gẽtes numadũq; tyranni odere: infenſi tyrij te propter eundẽ. Cum præpoſitiones ponũtur mediæ iter relatiuũ & antecedẽs, aut adiectiuũ & ſubſtantiuũ, illis vti poſſumus indifferenter in proſa & in verſu, vt quãobrem. quas ob res, quẽadmodum, quẽ in modũ. bonas ad artes. multis in in locis. quãquã illa, quẽadmodum quãobrem, cõiunctiones poſſunt videri, ſicut quapropter, eapropter, idcirco. ¶ Caſus præpoſitionũ quot ſunt? tres inquit. nã cũ alij duos tantum poſuerint caſus præpoſitioni accidere, nos genitiuũ adiecimus, ꝓpterea qd' hæc præpoſitio tenus reperitur gtõ in numero tãtũ plurali poſtpoſita. Verg. iij, geor. & crurũ tenus mẽto palcaria pẽdent. Idẽ in. x. exterrẽt freta cui laterũ tenus hiſpida nãti. Quin. qui hæc non vocibus ſibi nota atq; nominib9 auriũ tenus in vſum lingua præcepit. Curtius, pauci hoſtiũ tenus exacti penetrauere ad portũ. Apule. ſ. floridо. aquila cũ ſenubiũ tenus altiſſime ſublimauit. Oui. tñ cũ abltõ plurali iunxit in. xiiij. meta. atq; itẽrũ in. xv. dicẽs pectoribusq; tenus. Pridie quoq; gtõ reperitur coniũctũ. vt pridie illius diei. & in digeſtis titulo de teſtamentis. l. qua ætate. ſi teſtamentũ pridie calendarũ fecerit, reperitur etiã pridie cum accuſatiuo iunctũ. vt Cice. ad atticũ. pridie compitalia. & in digeſtis titulo de diuortijs. l. fructus. Nã ſi mulier pridie vindemias doti dederit. poteſt tamen pridie aduerbiũ eſſe, ea ratione qua Serui, dicit eſſe aduerbium. nos tamẽ recte præpoſitionibus annumeramus, ſiquidem caſibus apponitur, quemadmodum econtrario præpoſitiones aduerbia fiunt ſi caſualibus non ſint appoſitæ. Quodq; de pridie diximus, de poſtridie quoq; dicendum eſt. poſtridie iduum & poſtridie idus, poſtridie calendarum, & poſtridie calendas. Liuius. lib. vj. poſtridie idus rebus diuinis ſuperſederi iuſſi. ¶ Prepoſitiões accuſatiuo deſeruientes quot ſunt? Cum antiquiores grãmatici omnes dicant eſſe triginta, nos octo adiecimus, quas illi inter aduerbia numerant. nos inter præpoſitiones poſuimus, quoniam caſibus inueniuntur appoſitæ. hæ ſunt propius, proxime. pridie. poſtridie. ꝓcul. verſus. verſum. & ab eo compoſita aduerſum. de quibus ſuo loco dicemus. ¶ Ad. præpoſitio tam in cõpoſitiõe. quã in appoſituone reperitur. ſignificatq; propeſemper proximitatem. vt adſum, prope ſum. ad vrbem eo. ideſt acceſſo. nã Diome. atq; Dona. teſtibus: ad vrbem venire, aut ire, eſt ad vrbẽ accedere, etiam ſi non ingrediaris in vrbem. venire eſt intrare. Ad villã confero me recte dicitur, quẽadmodũ & in villam cõfero me, ſed non æque poſſumus dicere in Catonẽ cõfero me, quẽadmodũ ad Cato. cõfero me. nã cũ dicimus contuli me. nõ licet per in. ſed per ad addere alterã perſonã. ad. plerũq; gtõ noĩs alicuius Dei iũgitur, vbi tẽplũ, vel ædẽ ſubintelligimus. Liui. li. j. ab vrbe, ad Murtiæ (inquit) datæ ſedes latinis. ſub audi ad ædẽ Veneris q̃ murtia dicta eſt. Terẽ. vbi a Dianæ Veneris: abito ad dexterã. Hora. ſ. ſermo. vẽtũ erat ad Veſtæ. Cice. in epi. ad atticũ. ſenatus ad Appolinis datus eſt. Pophiriõ in illud Hor. ventũ erat ad veſtæ. ſubaudiendũ inquit ædẽ, vel aliquid tale. amant enim eclypſim in relatione ſui ſacra loca. ſic deniq; Teren. ait. vbi a dianæ Veneris, ſic deniq; nos hodie in Claudij, vel Telluris dicimus: nec addimus tẽplum aut ædẽ. hæc prophirõ cui Acron aſtipulatur. ¶ Apud, nunquã niſi p appoſitionẽ reperitur. ſignificatq; in loco ſiue perſona, autore Feſto, vt apud forũ. ideſt in foro, apud Platonẽ. ideſt in plato. vel in loco vbi eſt Pla. Ad, vero ſignificat ad locũ, & ad perſonã. vt eo ad forũ. eo ad Antoñ. Aliqñ etiã reperitur ad. pro apud. Verg. prima qd' ad Troiã ꝓ charis geſſerat argis. Ante. reperitur in cõpoſitiõe & appoſitione. idẽq; & vtrobiq; ſignãt vt. appoſitũ. vt Verg. in buc. ante leues ergo paſcẽtur in æthere cerui. Aduerſus, aduerſum. ꝓ eo qd' eſt cõtra vel erga. vt Terẽ. in andri. idq; aduerſum te gratũ fuiſſe, habeo gratiã. Cõponũtur ex ad & verſus, vel a verſum, quoniam vtrũq; reperitur, vt ſuo loco dicemus. Compoſitum vero cum ex, aduerbio cedit. vt idẽ in phormio. ei loco ex aduerſum conſtrinxerat quædam.

Quotuplex eſt ordo præpoſitionum? Triplex, prępoſitiuus, poſtpoſitiuus: communis.

Quis eſt ordo prępoſitiuus? Qui prępoſitionem in conſtructionem ſemper debere pręponi oſtẽdit. ut ad. ab.

Quis eſt ordo poſtpoſitiuus? Qui præpoſitionẽ in conſtructionem ſemper debere poſtponi oſtẽdit. ut tenus. uerſus.

Quis eſt ordo communis? Qui prępoſitionem in conſtructione modo præponi, modo poſtponi debere oſtendit. vt cum. pre. propter.

Ad igitur cuius ordinis eſt? Præpoſitiui; quia ſemper in conſtructione præponitur.

Caſus prępoſitionum quot ſut? Tres. Accuſatiuus & ablatiuus; & nonnunquã Genitiuus.

Prępoſitiões genitiuo deſeruientes quot ſuut? Tres. Pridie, poſtridie, tenus.

Prępoſitiones accuſatiuo deſeruientes quot ſunt? .xxx. octo. Ad, apud, ante, aduerſus, aduerſum.

Cis.citra.inter.cis.& citra nulla penitus differẽtia eſt:niſi q̃ antiquiores,vt autor eſt Gellius.li.xj.has tres particulas.citra. intra.vltra.quibus certi locorũ fines demõſtrantur ſingularibus apud veteres ſyllabis appellabantur cis in.vls.quæ quoniã paruo exiguoq; ſonitu obſcurius promebãtur:addita eſt his tribus eadẽ ſyllaba, & qđ dicebatur cis tyberim.& vls tyberim.dici ceptũ eſt.citra tyberim,& vltra tyberim.hæc Gell. Cõponitur hæc præpoſitio.cis.dicimuſq; gallia ciſalpina.i. quæ citra alpes eſt.citrã nunq̃ cõponitur,vtraq; tñ ſeparata apponitur noĩbus fluminũ,aut mõtiũ,aut deniq; alicui9 rei cuius ſit traiectio paulo difficilior,vt cis rhenũ. cis taurũ montem,citra taurũ montẽ.Extẽditur eius ſignificatio etiã ad tẽpus.vt citra calendas.cis natale chriſtianũ.Reperitur etiã citra pro ſine apud iurecõſultos,maxime vt in digeſtis titul.de diuortijs.l.quoties.citra volũtatem(inquit) filiæ ſtipulari,& in titul.de donationibus.l.in ædibus citra corporis dationem Circiter ad tẽpus tantũ pertinere Priſcia.dicit:vt apud Hora.j.epl'a.octauam circiter horam dum redit.poteſt etiam autore Valla ad numerũ locũq; pertinere,vt circiter mille equites.circiter decem mille homines: affertq; Caſſij heminæ verba dicentis,lapidẽ quadratum circiter in medio arce iunctũ candelis.vbi circiter aduerbiũ eſt,locũq; ſignificat.Circũ circa,pro eo quod eſt in circuitu loci,Sed circũ reperitur in cõpoſitione cũ nomine,vt circũforanus:cum verbo,vt circunfero: cum participio,vt circunciſus:cum aduerbio,vt circunſcripte:componitur etiam cũ circa teſte Donato,dicimuſq;ex circũ & circa circũcirca. Ipſum vero circa rurſus cõponitur cum quo:fitq; coniunctio quo circa. Verg.j.æñ.quocirca capere ante dolis & cingere flãma.Cõponitur quoq; cũ id.a.finali mutata in.o.dicimuſq; idcirco,quæ eſt cõiunctio æque cauſalis.Circũ reperitur poſitum aduerbialiter.vt apud Verg.iiij.æñ. Anna vides toto properari littore circũ.Cõtra,cõpoſita & appoſita reperitur.Cõponitur enim cũ nomine,vt cõtrouerſia:cũ verbo,vt cõtrauerto:cũ participio,vt cõtrouerſus:cũ aduerbio,vt cõ trouerſim. Verg.ineſt nõ, ſi controuerſim diſſenſio ſubijciet, non per appoſitionem cõſtruitur cum accuſatiuo. Verg.viij. æñ.cõtra Neptunũ & venerem cõtraq̃; Mineruã. Repertur quoq; aduerbialiter poſitũ. Idem in.j.ſic Venus & Veneris cõ tra ſic filius orſus,pro ediuerſo.Erga ſemp affectus proximitatem ſignificat Cice.in epi.ego omni officio,ac potius pietate erga te,ſemel tamen reperi ſignificare loci propinquitatem in digeſt.titu,de verborũ ſignificatione.l.ſtatuæ.Extra cõpoſita eſt ab.ex.& .tra.ſyllaba,quæ in aliarũ præpoſitionũ cõpoſitionem quoq; venit.Reperiuntur in cõpoſitione.vt extra ordinarius:& in appoſitione,vt apud Teren.in phor.extra vnã aniculã. & Iuue.extãtem extra pocula caprũ, & pro aduerbio poſita,vt apud Perſi.pinge duos angues pueri locus eſt ſacer,extra meite. Inter,intra,eodem modo fiũt ab in,quo propter a pro,ſubter a ſub.extra ab ex.citra a cis.Inuenitur inter in cõpoſitione cũ nomine,vt internũcius.cũ verbo,vt interpono:cũ aduerbio vt interdiu.& ſignificat tã in cõpoſitione q̃ in appoſitione duo extrema inter,quæ ſit vel eſt aliquid.Verg.xj.conuerſiq; oculos inter ſe atq; ora ferebant,hoc eſt qđ alter alterũ intuebatur:vt ſi dicas:inter prodigũ & auarũ media eſt liberalitas,dicis quod inter illa duo extrema certis interuallis diſtãs,media eſt liberalitas. Intra vero ſignificat fere idem quod in aliqua re:vt intra domũ.i. in domo.intra calẽdas.i.in calendis.intra oppidũ.i.in oppido:ſic enim exponit A.Gell'.lib.xj. vbi multa de vi huius præpoſitionis intra diſſeruit. Sed fortaſſe adhuc arctius ſignificat intra:vt in Cice.pro Seſtio.anthiocum maiores noſtri intra mõtem taurũ regnare iuſſerunt.i.in locis,qui finibus mõtis tauri clauditur:& ſi nõ oĩbus,certe quibuſdã,vt ego ſum intra domũ.i.in aliqua parte q̃ clauditur terminis domus.Infra ab in præpoſitiõe,quẽadmodũ inter & intra deriuatur. Sed intra ad numerũ & ſpaciũ refertur,vt intra vigiti dies,nõ infra viginti dies.intra cubiculũ,nõ infra cubiculũ. Infra ad locũ & dignitatẽ,vt infra tectũ.& qđ Terẽ.in.eu.dixit,ego te eſſe infra oẽs infimos puto.Deniq; infra habet relatiũ ſupra,intra vero hẽt extra.Sed intra nõ põt eſſe aduerbiũ,p quo vtimur intro & intus. Infra vero aduerbiũ eſſe põt,vt ego ſedeo infra,tu ſupra. Iuxta præpoſitio eſt,& idẽ ſignificat qđ ppe.Reperitur etiã aduerbiũ de eo qđ eſt ſimiliter.vt Liui.ab vrbe cõdi.lib.vj.parere atq; imperare iuxta paratos.Saluſt.in.in catili.eorũ ego vitã mortẽq; iuxta æſtimo,quoniã de vtraq; ſiletur:& alio loco,iuxta bonos & malos libidinoſe interficere.Ob.reperitur in cõpoſitiõe,ſignificatq; cõtra vel circa,ut obuius.a.um.obãbulo.In appoſitione aliqñ ſignificat ppter cauſale.Verg.j.æñ.cũctus ob Italiã terrarũ clauditur orbis.Aliqñ p eo qđ eſt p.Idẽ.iiij.geor,haud quanq̃ ob meritũ. Pone,ab omnibus grãmaticis inter præpoſitiões accuſatiui numeratur,ego aũt (niſi ſemel) nõ memini me legere pone niſi pro aduerbio poſitũ.Verg.ij.æñ.pars cætera ponitum pone legit. Idem in eodẽ,pone ſubit coniux.& Georg.iiij.ſuperas veniet ad aures pone ſequẽs.Luca,in.j.patriaq;a ſede reuulſos pone ſequi.i.retro.Pli.lib.iiij.natura.hiſto.pone eos mõtemq; vltraq; aquilonem gens fœlix. Per,in cõpoſitione pro valde plerũq; accipitur cũ omnibus poſitiuis illorũq; aduerbijs,vt perpulcher perpulchre.perfacetus.cete.perdoct9.ete. Nõnunq̃ ſignificat in malũ,ut periurus,perfidus,pertinax.peruerſus,perfuga.ſæpe accipitur quaſi per mediũ:vt plucidus, perſpicuus,pfluo.is.perpluo.is. Aliqñ ſignificat ad finẽ deducere:vt perficio,peruigilo.plego.In appoſitiõe aliqñ ſignificat inter.ut Verg.in.j.geor.circũ perq;duas in morẽ fluminis arctos,ſignificat etiã p locũ & tẽpus:ut p forũ,p viã, p noctẽ, p diẽ.ſignificat etiã p cauſam,vt per virtutẽ fio laudabilis.Eſt aliqñ obteſtãtis,vt Verg.in.iiij.æñ.p ego has lachrymas dexteraq̃; tuã te oro. Prope.Propius.Proxime.præpoſitiões ſemp reperiũtur appoſitæ.Verg.vij.æñ.eſt ingens gelidũ lucus ppe ceritis amnẽ.Cice.in phi'ipicis,nec propius vrbẽ milia paſſuũ ducẽta. Cæſar in cõmen.partẽ inſulæ,q̃ propi9 ſolis occaſum: nam cũ datiuo potius aduerbiũ eſſe putãdũ eſt.ut Sil'.lib.j.puni.propiuſq; fuere periclo.& Verg.in.viij.propiuſq; periclo it metus. Cice.pro milone.proxime deos acceſſit clodius.Et in digeſtis titu.de ſer.pre. vrb.l.ſi ppius ædes tuas. Et in eadẽ.l. Seruitutes,quæ in cliuos propius ianuã meam facere poſſum. Saluſt.in iugur.ea loca,quæ proxime carthaginẽ numidia appellatur,& paulopoſt,proxime hiſpaniã mauri ſunt.& Cice.ad atticũ. officium meum putaui exercitum habere proxime hoſtem.Et cæſar in cõmenta.proxime atteguã,flumen vt ſit.& Gellius.lib.xiiij.quercum vidit proxime viã. Reperitur quoq; prope in eadem ſignificatione aduerbium.Terentius in andria,prope adeſt,cum alieno more viuendum eſt mihi.

cis.citra.circiter.circũ.circa.cõtra. erga. extra.inter. intra.infra.iuxta.ob.pone.per. ppe.ppius. pxime,

Reperitur & cõpoſitum ex prope & modus propemodũ pro quaſi. Cice. de perſe. orato. de ſyllabis propemodũ dinumerandis & dimetiendis. Pridie & poſtridie diximus poſſe conſtrui cum genitiuo. Conſtruuntur etiam cũ accuſatiuo, vt pauloante probauimus. Procul quoq; tum præpoſitio reperitur huius ordinis, vt apud Pli. in fine noni li. hiſto. natu. pauliſippũ villa eſt campaniæ, haud procul Neapolim. Curtius quoq; procul vrbem dixit. tum aduerbium, & Iuue. procul o procul eſte profani, clamatur. Poſt in compoſitione reperitur, vt poſthumus poſtpono, poſtea. poſthac, & in appoſitione. Verg. iij. geor. poſt montẽ oppoſitum. Reperitur quoq; pro aduerbio poſitum. vt idem in primo, poſt mihi non ſimili pœna cõmiſſa luetis. Idem in buc. proſpexit tũ, & lõgo poſt tpe venit. vbi Ser. dixit poſt. antiquiores etiã cũ ablatiuo iunxiſſe. Penes non reperitur in compoſitione, in appoſitiõe ſignificat dominium ac poteſtatem: nam inter apud & penes (autore Feſto) illa eſt differentia, q; vt ſupra memorauimus: apud perſonam & locũ ſignificat, penes perſonã & dñium, vt ſi dixerim penes me eſt liber, ſignificat qđ & habeo in poteſtate mea librũ. & meus eſt. quod ſi dixero apud me eſt liber: eſt quod habeo illũ domi etiã ſi non ſit meus. Præter in compoſitione reperitur, vt præterlabor, præteruehor præterfluo, ſignificatq; ſemper prope, in appoſitione vero magis ſignificat extra accipere, vt ſi dicas omnes ſapiunt, aut ſapere volunt Hiſpanos. Propter eodem modo componitur a pro interpoſita. p. quo præter a præ, in compoſitione nuſq; reperitur, in appoſitione tum cauſalis eſt, vt Verg. iiij. æñ. te propter libycæ gentes numadumq; tyranne, odere infenſi tyrij te propter eundem, tum pro eo quod eſt prope accipitur, vt Verg. in buc. propter aquæ riuũ viridi procumbit in vlua, quod Ser. exponit pro iuxta. & iiij. geor. propter aquam tardus ingẽs vbi flexibus errat mincius. & ix. æñ. atheſim ſeu ppter amœnũ. Repitur quoq; præter ppter præpoſitio ex duabus præpoſitionibus cõpoſita. vt Ennius apud. A. gelliũ. Imus huc. hinc. illuc. cũ illuc ventũ eſt, ire illinc libet. Incerte errat aĩus præter ppter vitã viuitur, quid vero præter pter in eo loco ſignificet, nec ipſe Gellius auſus eſt exponere, Præter pro ſine in abltõ. Saluſt. in catill. præter rerũ capitaliũ condẽnatis. Priſcia. lib. viij. Supra in compoſitiõe nõ reperitur, in appoſitione ſignificat in parte ſuperiori. Verg. iij. æñ. olli cærulæus ſupra caput aſtitit imber. In eadem quoq; ſignificatione reperitur p aduerbio poſitum. Saluſt. in iugur, pauca ſupra repetam. Secundum in appoſitione ſemper reperitur, ſignificatq; aliquando iuxta. Verg. iij. gror. dulcibus illa quidem illecebris, aut plena ſecundum flumina, & in digeſtis de via pub. l. ædiles. eas quæ ſecundũ ciuitates ſunt vias. Aliquando ſignificat poſt, Quint. in gladia. Nam q.ſ vnum mihi fortuna ſecũdũ partem videbatur paraſſe præſidiũ. Cice. proxime autem & ſecũdũ deos hoĩes hoĩbus maxime eſſe vtiles poſſunt, accipitur etiam pro eo qđ eſt pro. vt Gell. lib. v. ſin vero ſecundum te iudicatũ erit. & lib. xiij. tunc illi vnde petitur credere, & ſecundũ eum iudicare. In eo vero, qđ diximus, ſecundũ Tho. ſecundũ Cice. ſecundũ pro iuxta accipitur. Secus præpoſitio pro iuxta raro inuenitur apud autores: in ſacris litteris ſæpe, quale eſt illud pſal. primi. & erit tanq̃ liguũ quod plantatũ eſt ſecus decurſus aquarũ. aduerbi. liter vero poſitũ ſecus ſignificat aliter. Perſius, nõ ſecus ac ſi oculo rubricã dirigat vno. Verg. lib. xij. haud ſecus accẽſo gliſcit violẽtia turno. Trãs reperitur in cõpoſitione freq̃ter, vt trãſtyberinus, trãſalpinus, trãſcribo traduco. In appoſitione quoq; Verg. iij. Georg. illas ducit amor trans gargara tranſq; ſonantem Aſcaniũ. Vltra nõ reperitur in cõpoſitione. in appoſitione vero ſignigcat contrariumeius, quod eſt citra, nam citra eſt ante locum: vltra eſt poſt locum, intra vero eſt in loco. Iuue. vltra Sauromatas fugere hinc libet, reperitur etiam pro aduerbio poſitum, vt apud Cenſorium, nil vltra facies. Vſq; præpoſitio non videtur multis: quia ſine alia præpoſitione nunq̃ reperitur: vnde vtriq; caſui adiungitur pro qualitate præpoſitionis illius cui fuerit copulata, vnde Sergius ait, nouo quodam modo ſibi ſemper adiungere aliam præpoſitionem. Verg. xj. protei Menelaus aduſq; columnas exultat. nam ſi coniuncta ſit, iam non aduerbium erit, ſed potius habet naturam ſuam. Verſus & verſum, ſolus Valla inter præpoſitiones numerauit, ſemperq; contra naturam ſuam poſtponuntur. Saluſtius. in iugur, quem locum Aegyptum verſus imperij finem habuere Carthaginenſes. Cicero. de diuinatione, quæ cum exercitu luſtrato Aretium verſus caſtra mouiſſet, dicimus quoq; deorſum verſus, vel deorſum verſum, quoquo verſus, & quoquo verſum, nam ſic verſus & verſum dicimus, ſicut aduerſus & aduerſum.

¶ Præpoſitiones ablatiuo deſeruientes quot ſunt? quindecim ſunt præpoſitiões ablatiuo deſeruientes. quarũ. a. ab. abs. tam in compoſitione quam in appoſitione reperiuntur, ablationemq; ſignificat. In appoſitione vero ſignificant tum ablationem. vt rapio a te libros. tum locum. vt diſcedo a te, tum tempus. vt a meridie te expecto. tũ ordinem. vt tertius ab Hercule. tum verbis paſſiuis iunguntur cum perſona agente vel faciente. vt a me amaris. Vtimur tamen præpoſitione. ab. cum dictionib9 incipiẽtibus a vocali exili vel aſpirata. vt ab Antonio. ab homine. Vtimur vero. a. cũ incipiẽtibus a conſonante. vt a Bruto. a Catone. a Decio. Cũ incipientibus tñ vel ab. i. cõſonãte. vel ab. l. vel. ab. r. plerũq; apponimus ab. vt Verg. in bucco. ab Ioue principiũ muſæ. Iouis omnia plena. Et ibidẽ. hinc tibi quæ ſemp vicino ab limite ſepes. Idẽ. xj. pacẽ Troiano ab rege petendum. Cũ incipientibus præterea. q. t. nõnunq̃ apponimus abs. Vt Terẽ. in. adelphis. abs quouis homine beneficiñ accipere, & Hector ille Næuij, apud Cicero. letus ſum laudari me abs te pater laudato viro. Abſq; quod ab abs & que particula cõponitur, ſignificatq; idem quod præter, ſiue ſine: vt abſq; iniuria abſq; metu. Cum. nunq̃ niſi appoſita reperitur, quia illius loco componitur con. ſignificat vero cum præpoſitio quandam veluti comitantiam. vt ego cum Antonio miſimus tibi libros cum pecunijs, neq; iungitur nomini ſignificanti inſtrumentum quo aliquid fit. vt nunc vulgo loquuntur, percuſſit illum cũ gladio, ſcribit cum calamo, in quo loquendi genere non ablatiui: ſed effectiui natura vtimur. quemadmodum cum de ſeptimo caſu loquebamur, explicitum eſt: componitur autem, vt paulo ante diximus, cum ablatiuis illis trium pronominum, vt ego tu ſui. Coram non componitur, in appoſitione præſentiam perſonarum ſignificat: vt coram iudice, coram teſtibus.

pridie; poſtridie. procul. poſt. penes. præter. ppter ſupra. ſecũdũ. ſecus. trãs. vſq;. vltra. verſus. verſũ.

Præpoſitiones ablatiuo caſui deſeruientes quot ſunt? Quindecim. A. ab. abs. abſq;. cum. coram.

clam;de;ē.ex.pro.præ.palam.ſine.tenus.
Præpoſitiones accuſatiuo; vel ablatiuo deſeruiētes quot ſunt: Quattuor.in.ſub.ſuper.ſubter.
Præpoſitiones inſeparabiles, hoc eſt; quæ nunq̄ nisi in compoſitione reperiuntur; quot ſunt: Sex.

Reperiuntur frequentius aduerbialiter poſitum. vt Verg. i. æñ. coram quem quæritis adſum, & in eodē. Poſtq̄ introgreſſi & coram data copia fandi, Clam non venit in compoſitionem, in appoſitione habet contrariam ſignificationem ei, quæ eſt coram, & ei quæ palam. Teren. in andria, nec clam te eſt quā illi nūc vtræq; res inutiles. Inuenitur etiam pro aduerbio poſita, vt Verg. i. æñ. clam ferro in cautum ſuperat ſecurus amorum. De. plærumq; in cōpoſitionem venit, atq; aliquando auget, vt deamo. demereor. i. valde amo. valde mereor, aliquando minuit. vt dedoceo, deſpero, ſignificat aliquando deorſum. vt deſpicio, deſcendo. In appoſitione tum localis eſt, vt de villa venio, tū memoratiua, vt de re ſubtiliſſima diſputo, tum ablatiua, vt Cato. de re ruſt. de domino bono colono bonoq; ædificatore melius emetur. Cice. in epiſtolis. emi domum de Craſſo. E. Ex. tam in compoſitione, quā in appoſitione inueniuntur, atq; aliquando auget, vt eluceo, edoceo. i. valde luceo, valde doceo. aliq̄n minuunt, vt enodis ſine nodo. exlex ſine lege, aliquando ſignificant extra. vt emitto, extra mitto, effundo, extra fundo. In appoſitione cum dictionibus a vocali incipientibus ſemper ponimus ex. Cum incipientibus a conſonante. tum. ex. tum. e. apponimus: vt ex vrbe, ex domo, vel e domo. Cum incipientibus tamen ab. r. ſemper ponimus. e. vt e regione. e. rep. e. re mea, in compoſitione vero cum incipientibus a vocali dicimus. ex. vt exaudio. exhæredo. Cum incipientibus a conſonante partim componitur. e. vt ebullio. edico. egero. eludo. emano. enato. euito, partim ex. vt excindo, expromo. expiro. extimeſco. partim. x. mutatur in conſonantem, vt effundo, efficio. In appoſitione tum localis eſt. vt venio ex vrbe, tum temporalis, vt ex anno ſperiori ſcribo, tum materiæ apponitur: vt annulus ex auro, domus ex latere, ponitur etiam teſte Valla pro eo quod eſt pro, vt e republica. i. pro re publica. Quintil. ſaluos eſſe eos magis e republica ſit: quam puniri. i. pro reip. vtilitate. Dicimus præterea hic poteſt ex tēpore orationem habere. i. impræmeditatus & ex improſo. (ſic Perſius inquit). ex tempore viuis. laborat e dolore, vel ex dolore renum, vel laborat e renibus. Dicimus quoq; ex ſententia hoc mihi euenit. i. vt ego cupiebā. ¶ Præ in compoſitione & appoſitione accipitur pro ante, vt præcedo. præpono. præ oculis, præconſpectu. Inuenitur quoq; in compoſitione pro valde, vt prædiues. prædulcis. prædurus. præclarus, præcelſus. Inuenitur & pro ab. Teren. in eu. præ amore hunc excluſiſti foras. i. ex parte amoris. Inuenitur aliquando cōparatiue. vt idem in eodem, hic ego illum contempſi præ me, pro ad comparationem mei, præ me fero, præ te fers, præ ſe fert: eſt ipſa ſtatim fronte qualem opinionem de aliqua re habes confiteri Cice. in epiſtolis. præ te fers perſpectum mihi quidem, ſed tamen dulcem & optatum amorem. Quint. fiduciam igitur præ ſe ferat orator. Pro. in compoſitione & appoſitione complures habere ſignificatioues Gellius. libro. x. colligit. aliquando namq; accipitur pro ante vt pro roſtris, pro curia, prouideo, proſpicio. Saluſt. in catili, q. in maturaſſet pro curia ſignum ſocijs dare. Terentius. tibi proſpexi & ſtulticiæ tuæ. Aliquando pro in, vt pro muro. Saluſt. in iugurtha. Pro muro dies noctesq; agitare. i. in muro, aut pro defenſione muri, dicimus quoq; pro patre habeo te. i. loco patris, proconſul loco conſulis, prouinciæ præfectus. Palam ſemper apponitur, differtq; a Coram, quod hoc ad perſonas, illud ad omnia pertinet, vel potius, vt dicit Vulpianus in lib. digeſtorum titul. qui eſt de verborum ſignificatione. l. palam eſt coram pluribus, coram etiam vno præſente. vnde Donatus pro exemplo poſuit palam omnibus. Reperitur etiā aduerbialiter poſitū. Terentius in eunuch. ſi falſum aut fictum continuo palam eſt. Sine, nunq̄ in compoſitione reperitur, nam quod quidam dicunt ſyncerus dictus quaſi ſine cera. refelluntur a Valla, cum potius a ſyn præpoſitione græca compoſitum ſit, in appoſitiōe valet quantum abſq;. Verg. iij. Georgicorum, te ſine nil altum mens inchoat. Tenus, quam poſtpoſitiuam eſſe diximus contra naturam præpoſitionum: conſtruiq; in plurali cum genitiuo. Apul. ix. metamorph. Coſtas oſſium tenus renudati. Cicero ad Cælium. illi rumores Cumarum tenus cālucrunt, & Vergil. iij. Georgicorum. crurum tenus a mento palearia pendent. Ouid. tamen. xv. metamorph. pectoribus ſq; tenus dixit, & iterum in. xiij. Firmicus in prœmio. Matth. de ſtate (inquit) corporis brachia humeris tenus diſſoluta ceciderunt. ſignificatq; vſq; ad. Seruius vero apud Vergiliū dicit eſſe aduerbium. Feſtus, quod ſignificat finem, vt cum dicimus hactenus, in ſingulari ſemper poſtponitur ablatiuo. Idem in. ij. æneidos. capulo tenus abdidit enſem. Idem in. iij. pube tenus poſtrema immani corpore piſtrix. ¶ Præpoſitiones vtriq; caſui deſeruiētes quot ſunt? Quattuor ſunt huius ordinis præpoſitiones. In. ſub. ſuper. ſubter. In cum ſignificat ad locum vel contra locum accuſatiuo apponittur. vt Verg. in. vj. itur in antiquam ſiluam. Idem. in. ix. ibant in Eurialum: & cum affectum ſignificat. vt Cice. quæ fuit pietas in omnis ſuos: quando vero ponitur pro in loco, iungitur oblatiuo, vt in domo, in vrbe. In compoſitione præter ſignificationes ſuperiores aliquando auget, vt inſignis. aliquando minuit, vt infamis. Sub quoq; cum pro ante ponitur, vel per. accauſatiuum ſibi adiungi vult: vt Verg. i. Georgicorā ſub ipſum arcturum tenuit ſaterit ſuſpendere ſulco. Idem in. iij. ſub lucem exportant calathis. pro ante arcturum, & ante luccm. Ablatiuum vero deſiderat cum pro in loco ponitur. Verg. viij. æneid. arma ſub aduerſa poſuit radiantia quercu. & in. vj. ibant obſcuri ſola ſub nocte per vmbram. In compoſitione modo minuit, vt ſubluſtris: ſubrideo. modo locum inferiorem deſignat. vt ſubeo ſuburbanus. Super & Subter componuntur, vt ſuperpono ſubterlabor, In appoſitione autem differunt tantum poſitione. Nam ſuper, partem ſuperiorem. ſubter: inferiorem, atq; vtraq; ſine interuallo ſignificat. vt ſuper aquas natat, ſubtus aquas vrinatur. ſuper lapidem ſedeo. ſubter terram iacet, econtrario differunt ſub & ſupra, vt ſub cælo eſt terra, ſupra terram ignis. Cum ablatiuo quoq; conſtruuntur, quando ponuntur pro ablatiui præpoſitione. Verg. i. æñ. Multa ſuper priamo rogitans. ſuper hectore multa, pro de priamo, de hectore. ¶ Præpoſitiones inſeparabiles, præpoſitiones quemadmodū ſupra diximꝰ, aut ſeparabiles ſunt, aut inſeparabiles. Sed de ſeparabilibus dictū eſt, nūc incipit de inſeparabilibus diſſerere, dicitq; eſſe numero ſex. ſcilicet

An.q̃ valet circũ.vt amburo.is.ambio.is.ex an atq; vro & eo.amplector amplecteris.amputo.as.anquiro.is. ansanctus ansancta ansanctũ.Con.quæ tantũ valet quãtũ simul & cũ alijs,vt cõcors,cõpono,cõquiro.Dis.di.quæ separatione significãt. differunt tñ:quoniã dis cõponitur cum dictionibus quæ incipiunt a.c.vt discutio discutis,vel.p.vt disputo disputas,vel.q.vt disquiro disquiris.vel.s.vt dissuo.is.vel.t.disturbo.as.vel ab.i.consonãte,vt disiungo.is.Cũ incipientibus ab.f.euphoniæ causa.s.mutatur in.f.vt a dis & fundo.is diffundo.dis.Di.vero cõponitur cum dictionibus incipientibus a quacunq; alia cõsonante:vt diduco,cis.digero.ris.diluo.is.diminuo.is. dirimo.is.vel.u.consonãte,vt diuello.is.Re aliquãdo significat retro.vt respicio.cis.reuertor.eris.aliqñ significat iterũ.vt repeto.tis.requiro.ris.aliqñ vertit significationem in cõtrariũ.vt recludo.dis. id qđ est clausum aperio.regelo.las.qđ est gelatũ liquefacio.recingo.is. retego.gis.refero.ras.Se.quæ valet seorsum.vt seduco. cis.separo.as.seiungo.gis.secerno secernis.

VBi quæ pars orationis est? Secunda pars ex indeclinabilus est aduerbium:quæ sic desiderat verbo subiungi,quẽadmodũ præpositio casualibus præponi.Diffinitur autẽ;aduerbiũ est vna ex octo partibus orationis,quæ addita verbo,vnde & adiectiuũ verbi dicitur:eius significationẽ cõplet. Nam cũ dico Antonius legit:nõdũ satis plane dixi:nisi adiecero qualiter legit:hoc est bene vel male. Nã eo modo se habent aduerbia verbis,quo adiectiua nõibus substãtiuis adiũcta.vt prudens homo prudẽter facit:bonus hõ,benefacit.Sed modus ille determinandi verbũ,aut complet augetq; verbi significationẽ,vt faciã satis:valde,niminũ, iã aut mutat.i.in totũ tollit.vt non faciã,nequaq̃ legã: minime audiã.aut minuit.aliquidq; ex verbi significationeremittit,vt parũ facit,tepide legit, frigide audit.

¶ Vñ dicitur aduerbiũ? respondet aduerbiũ ab eo dici qđ in illius diffinitiõe est expressum.hoc est,qđ verbo semper adiungi desiderat,sed adiecit fere quoniã & nõibus adiectiuis nõnũq; adiũgitur,atq; participijs adhuc frequẽtius, ipsaq; tanq̃ verba modificatur,vt valde bonꝰ,nimis doctus.satis facetꝰ,vehemẽter iratus. ¶ Species aduerbiorũ quot sunt? Aduerbia,aut a se nascũtur,vt nuper,sæpe.aut:aliũde deriuãtur.Idq; fit,vel a nõie pprio.vt a Tullio tulliane,vel ab appellatiuo,vt ab ostio ostiatim,vel a pronõie:vt meatim vel tuatim a meus & tuus.vel a verbo,vt a curro cursim. vel a nomine & verbo.Vt a pede & tento pedetentim.vel a participio.vt ab amans amanter,vel ab altero aduerbio.vt a nuper nuperrime.a sæpe sæpius & sæpissime. aut a præpositione,vt ab inter interim. Exeunt autẽ aduerbia in varias terminationes:quẽ admodũ inuestigare volenti,facile apparebit. ¶ Figuræ aduerbiorũ quot sunt? duæ(inquit)sicut in nomine.Simplex vt diu. Compositum,vt interdiu.Eccũ vero Valla contra Pris.Sergiũq; contendit,non esse compositũ ex ecce & eũ.vt sit eccũ,idest ecce eũ.vel potius ecce hunc.sed ex ecce & hic.vt sit eccũ.i.ecce hic,subaudi de quo loq̃bamur.nã si eccũ in ecce eũ resoluere tur,cũ Terẽ,ait,eccũ Parmenonẽ,qd sibi voleabat:an qđ isti dicũt ecce eũ,aut ecce hũc Parmenonẽ,qđ purgata mẽte nemo auderet dicere. ¶ Significationes aduerbiorũ quot sunt? cõplures sunt aduerbiorũ sigñationes, sed illas oẽs ad paucas species reduximus. Quarũ prima est aduerbiorũ, q̃ ex nõibus numeralibꝰ deducũtur, vt semel,qđ vna(vt ficdixerim) vice fit.bis duabꝰ.codẽ mõ ter,quater.quinquies.sexies.septies.octies.nouies.decies.vndecies.duodecies. tredecies.quattuordecies.quindecies.sexdecies,septẽdecies,duodeuicies. vndeuicies.vicies.vicies semel,vel semel & vicies.vicies bis,vel bis & vicies. vicies ter.vel ter & vicies.vicies quater. vel quater & vicies.vicies quinquies.vel quinquies & vicies.vicies sexies, vel sexies & vicies.vicies septies,vel septies & vicies.vicies octies,vel octies vitics.vl duo de tricies. vicies nouies,vel nouies & vicies,vel vndetritics,tricies.quadragies,quinquagies.sexagies. septuagies,octogies.nonagies.cẽties.ducẽties.trecẽties,quadringẽties.quĩgẽties,sexcẽties.septingẽties.octingẽties.noningẽties.vl nõgẽties.milies.bis milies.ter milies.quater milies. quinquies milies.sexies milies.septies milies.octies milies.nouies milies.decies milies.vicies milies. tricies milies.quadragies milies.quinquagies milies,& eadem ratione cõiungendo aduerbia aduerbijs,quẽadmodum numeros numeris adiũgere cõsueuimus. Pro eo qđ vulgo dici cuẽto, latine dicimus decies centum milia,pro eo qđ dos cuentos.vicies centum milia.pro tribus,tricies centum milia. pro quattuor,quadragies centum milia.pro quinq;, quinquagies centum milia.pro sex,sexagies centum milia.pro septem, septuagies centum milia.pro octo,octogies centum milia.pro nouem, nonagies centum milia.pro decem,centies centum milia.pro vndecim.centies decies centum milia,pro viginti, ducenties centum milia. p triginta,tricenties centum milia. pro quadraginta,quadringinties centum milia, pro quinquaginta,quinginties centum milia. pro sexaginta, sexcenties centum milia. pro septuaginta, septingenties centum milia, pro octoginta,octingẽties centum milia.pro nonaginta,noningenties, vel nongenties centum milia.pro centum milies centum milia,pro ducentis, bis milies centum milia.pro tercenties,ter milies centum milia.

an,con,dis,di,re,se.

Ad igitur cui casui deseruit? Accusatiuo quoniam tali casui apposita semper reperitur.

¶ Derotematis Aduerbiorũ. Cap.x.

VBi quę pars orationis est? Aduerbiũ. Quid est aduerbium? Pars orationis indeclinabilis quæ addita verbo significationem eius aut complet,aut mutat,aut minuit;vt iam faciam, non faciam,parum faciam.

Vnde dicitur aduerbiũ? Quasi ad verbũ, quoniã verbo fere semper adiungi desiderat.

Species aduerbiorũ quot sunt? Duæ sicut in nõie. Primitiua,ut nuper. Deriuatiua,ut nuperrime.

Vbi cuius speciei est? Primitiuæ. neq; enim habet aliquid vnde deriuetur,quod sit antiquius.

Figuræ aduerbiorum quot sunt? Duæ sicut in nomide.Simplex, vt ecce.Composita,vt eccum.

Vbi igitur cuius figuræ est? Simplicis figuræ,neq; enim potest diuidi in partes significatiuas.

Significationes aduerbiorũ quot sunt? Innumeræ. Nũeralis,semel;bis,ter;quater,quinquies,sexies,

Et eodē modo de reliqs quæ ſequūtur, q̄ numerandi ratio ex eo prouenit, quod antiquiores autore Plinio.xxxiij naturalis hiſto. nō nūcrabāt niſi ad cētū milia deīde numerū illū p aduerbia repetebāt, vt ſupra docuim9, ſed de his in æditione vltima introductionū plura diximus. ¶ Tēporalis, aduerbia tēporalia, aut ſunt tpis præſentis aut præteriti, aut futuri, pūtis ſiue inſtātis eſt nūc, dici pūtis hodie, pxime præteriti eſt heri: & deinceps nudius tertio, nudius quartus, nec amplius hæc rō ꝓcedit, quāq̄ Plau. poetica vel potius ſua licētia dixit nudius quītus, nudius ſextus, nudius ſeptim9. & deinceps. Cic. quoq; in.v. philippica. Recordamini, q̄ dies nudius tertius decimus fuerit. & paulopoſt iterū. Philelph9 quoq; in quadā epla dicere auſus eſt nudius decimus ſeptimus. hæc enim aut aduerbia ſunt, aut aduerbialiter poſita. De die pximo futuro dicim9 cras. poſtea perēdie. die quarti, die quīti. die ſexti. die ſeptimi. & deinceps. nā & hæc aduerbia eſſe. A. Gellius autor eſt, q̄ ſcribit die quarti, die quīti, die ſexti & ſimilia p aduerbijs copulate poni, & ſubdit hoc igitur intererit, qd' die quarto de præterito dicimus. die quartæ vel die quarti de futuro, eodē quoq; modo dicēdū eſſe putat die priſtini pro pridie. die de craſtini pro cras, die perēdini p perendie. De tēpore vero præſenti, pximo ſiue illud ſit præteritū, ſiue futurū. mō. iā dudū, vt mō feci, modo faciā. iā feci, iā faciā. dudū feci, dudū faciā. Verg. ij. æñ. iam dudū ſumite pœnas. Iuue. in. iij. dudū vigilantibus orbis: hoc de præterito, illud de futuro, ſignificatq; autore Valla ſpaciū horæ vnius, aut paulo plus minus ve, p qualitate rei de qua loqmur. de futuro quoq; præſenti pximo dicimus: ſtatim. mox. cōtinuo illico. Nuper vero paucis diebus ante. Pridem, & iāpridem paucis mēſibus. Olim & quondā de tēpore a præſenti remoto, ſiue illud ſit præſens ſiue futurū, aliqū de tēpore indifferēti. de præterito Hora. olim truncus erā ficulneus inutile lignū. Cice. in catilinam, fuit iſta quōdā in hac repu. virtus. de futuro. Verg. j. æñ. certe hinc Romanos olim voluentibus annis: & ſi dicas venict quōdā illa dies, de tempore indifferenti. Verg. v. æñ. quod tumidis ſummerſum tunditur olim. Idem. ij. æñ. quondam etiam victis redit in præcordia virtus. Eodem quoq; modo aliquando: vt aliquando factum fuit, aliquā do fiet. Sunt & alia complura aduerbia temporis: vt ſemper, nunq̄, ſæpe. raro. ¶ Localis, aduerbia quoq; loci complura ſunt. ſed nunc tantum de diſcretis dicendum eſt: cum communia paſſim reperiantur. Itaq; aduerbia localia in quadruplici ſunt differentia: nam aut ſunt in loco, aut de loco, aut ad locum, aut per locum. Vbi & vbinam quærit de loco in quo: vt vbi eſt Antonius. Vnde, quærit de loco a quo. vt vnde veniſti? Quo & quorſum. quærit de loco a quem vt quo is? Qua, quærit de loco per quem. vt qua iturus es? Significantia locum in quo. hic vbi ego ſum ponitur etiam pro illic. Verg. j. æñ. hic illius arma, hic currus fuit pro illic. ponitur etiam pro tunc aduerbio temporis. Iuue. hic tunc Vmbritius: quando artibus (inquit) honeſtis. Iſthic, hoc eſt vbi tu es. Verg. ij. æñ. patet iſthic ianua læto, Illic vbi aliquis eſt. Iuue. viuat Arturius illic & Catullus. Vbi, quando grauatur ſignificat in quo loco relatiue. Verg. in. j. æñ. ſæuus vbi æacidæ telo iacet Hector. Reſponſiue quoq; grauatur. vt vbi eſt Cæſar interroganti, ſi dixeris vbi Pompeius: in primo ſyllaba finalis acuitur, in ſecūdo grauatur. Eodē modo dicimus ſioubi, pro ſi in aliquo loco, Necubi, pro nein aliquo loco. Alicubi p aliquo loco, vbiuis, vbiq;, vbilibet, vbiubi, vbicunq;, pro in quocunq; loco. Ibi pro in eo loco, ibidem pro in eo ipſo loco. Alibi pro in alio loco. Inibi pro in eodē loco. Vſq̄ pro alio in loco. Nuſquā pro nullo in loco. Intus pro in parte interiori. Foris pro in parte exteriori. Supra p in parte ſuperiori. Infra pro in parte inferiori. Noīa vrbiū & oppidorū propria: ſi ſunt primæ & ſecundæ declinationis ſingularia ponuntur in genitiuo aduerbialiter, vt Romæ, pro in vrbe Romā. Tarenti pro in oppido tarento. Si vero ſunt tertiæ declinationis, aut pluralia, ponuntur in datiuo, vt carthagini, pro in vrbe carthagine. Plaut. in prologo caſſinæ. Ego aio hoc fieri in græcia & carthagini. Idem in ciſtella. fuere Sicyoni iam diu Dionyſia. Verg. iiij. æñ. tyria carthagine qui nūc expectat. Quanq̄ Seruius in locū illum Verg. dicit, noīa huiuſmodi locorū cum aduerbialiter ponuntur, non in ablatiuo, ſed in dtō dcbere poni. Ait enī his verbis tyria carthagine p carthagini. & pro aduerbio in loco de loco poſuit. Apuleius in libris floridorum. ſemper carthagini, nunq̄ carthagine ponit aduerbialiter. ſic Hora. Roma tybur amē vētoſus tybure romā.

Idem quoq; dicendum eſt de pluraliter declinatis, vt piſis. fundis. trallibus. hoc eſt in illis vrbibus. Sed in his nihil refert cum datiuus in terminatione ſimilis ablatiuo ſit. Ad ſimilitudinem ſuperiorum ponuntur aduerbialiter illa togæ, i. in pace, militiæ i. in. bello. domi. i. in domo. rurī. in rure, veſperi i. in veſpere. luci ꝓ in die, quod ſi hæc in ablatiuo reperiantur, aut aduerbia non ſunt, aut ablatiuus pro datiuo ponitur, vt Hor. j. epi. quinq; dies tibi pollicitus me rure futurum. Significantia locū ad quē huc. i. ad hunc locū in quo ego ſum. iſthuc. i. ad iſtū locū in quo tu es. illuc. i. deſt ad locū in quo aliquis eſt. Si quo. i. ſi aliquem locum. Ne quo. i. ne ad aliquem locum. Alio. i. ad alium locum. Vtroq;. i. ad vtrunq; locū. Quoquo. quocunq;. quolibet. quouis. i. ad quemcunq; locum. Eo. i. ad eum locum. Eodem. i. ad ipſum eūdem locum. Intro. i. ad partem alicuius loci interiorem. Foras. is. ad partem loci exteriorem. Surſum. i. ad partem loci ſuperiorem. Deorſum. i. ad partē inferiorem. Siniſtrorſum. i. ad ſiniſtram partem. Dextrorſum. i. ad dextram. Horſum. i. ad aliquem locum. Noīa quoq; vrbiū & oppidorū ꝓpria ponuntur aduerbialiter in accuſatiuo, vt romā. i. ad vrbem romam. tarentum. hiſpalim. piſas. fundos. hoc eſt ad illas vrbes. Significātia locū per quem. hac. i. per locū vbi ego ſum. iſthac. in per locum vbi tu es. illac. i. per locū vbi aliquis eſt. Si qua. i. ſi per aliquē locū. Ne qua. i. ne per aliquē locū. Alia. i. per aliū locū. Quauis, qualibet, quacūq;. i. per quācūq; partē. vtraq;. i. per vtrāq; partē. Ea. i. per eū locū. Eadē. i. per eūdē locū. Intus. i. per locū interiorē. Foris. i. ꝓ locū exteriorē. Noīa quoq; vrbiū & oppidorū propria ponūtur in ablatiuo. vt roma. i. per vrbē romā. tarento. hiſpali. piſis. fundis. trallibus per illas vrbes. Significātia locū a quo. hinc. i. ab eo loco, vbi ego ſum. Iſthinc. i. ab eo loco vbi tu es. Illinc. i. ab eo loco vbi aliquis eſt. Sicunde. i. ſi. ab aliquo loco. Necunde. i. ne ab aliquo loco. Aliunde. i. ab alio loco. Vtrinq;. i. ab vtroq; loco. Vndiq;. vndelibet, vndeuis, vndeunde, vndecunq; pro ex quacunq; parte ſiue loco. Inde. i. ab eo loco. Indidem. i. ab eodem ipſo loco. Intus. i. a loco interiori. Foris. i. a loco exteriori. Superne. i. a loco ſuperiori. Inferne. i. a loco inferiori, Cælitus. i. a cælo.

Temporalis. ut hodie; cras: perendie; heri; nuper.
Localis. ut hic; iſthic; illic; Huc: iſthuc: illuc.
Negatiua. ut non; haud; mīnīme, nullatenus.

Nomina quoq; vrbium & oppidorum ponũtur in ablatiuo aduerbialiter. vt Roma.i.ab vrbe Roma. Eodẽ modo tarento. Hiſpali. Piſis. Fundis. Trallibus. i. ab illis vrbibus. Reperitur tamen ſæpe apud autores huiuſmodi nominibus vrbium proprijs adiuncta præpoſitio. vt Cicero in Verrẽ. Ea die verres ad Meſſanam venit. Saluſt. in iugurtha. ad cirtham oppidum iter conſtruunt. Item in catilina. nam Brutus ab Roma aberat. Liuius. viij. ab vrbe condita, &. ab lauinio venerant antiqua auxilia. Econtrario cũ nominibus regionũ & prouinciarum præpoſitiones addi debeant. aliquando ab autoribus detrahuntur. Verg. i. æñ. Italiam fato profugus lauinaq; venit. i. ad Italiam. Et in eodem. ſi datur Italiã ſocijs & rege recepto tendere. Negatiua ſunt aduerbia etiã negandi, per quæ aliquid negamus. vt non. qd' imperatiuo iungi non poteſt, ſed alijs modis. vt non lego. haud amo. minime doceo. nullatenus audio. Ne particula potius eſt dehortatiua. Virgi. iij. æñ. tu ne cæde malis, ſed contra audentior ito. Sed in carmine iungitur hæc particula imperatiuo & optatiuo. in proſa oratione aut optatiuo. vt Terẽ. in phor. qd' vtinam ne phormioni id ſuadere in mente incidiſſet. aut ſubiunctiuo. vt ſi dixeris, oro te, ne facias, ſed tunc coniunctio eſt, & accipitur p eo qd' eſt vt non. Affirmatiua aduerbia affirmandi ſunt: per quæ aliquid affirmamus. vt etiam cum pro aduerbio conſentiẽtis accipitur. vt eſt in digeſtis titu. de verborum oblig. reſponderit etiã. quid ni? nam & quid ni interrogatiue prolatum aduerbiũ eſt affirmandi, exponiturq; i. cur non? profecto. nimirũ. nempe, certe: & alijs ſimilia. Demonſtratiua. demonſtrandi aduerbia ſunt. quibus aliquid quaſi digito indicamus. vt en. ecce. quæ nominatiuo & accuſatiuo iungi poſſunt. Vergilius. i. æneid'. en Priamus ſunt hic etiam ſua præmia laudi. Item in buc. en quattuor aras, ecce duas tibi daphin, duoq; altaria phoebo. Teren. in eunu. ecce autẽ alter: qui ſi occeperit amare. nam alter nõ alterũ eo loco eſſe legendum Donatus præcipit. Plau. in bacchidibus. opus ne erit tibi aduocato triſti iracũdo? ecce me. hem. magis eſt poeticũ affectui deſeruiẽs atq; admirationi. Optatiua. optandi aduerbia ſunt, quæ optatiuo modo iũgi poſſunt. vt Verg. in buc. o tantum libeat mecũ tibi ſordida rura. Si, idem. vi. æñ. ſi nunc ſe nobis ille aureus arbore ramus. vt. Hora. ij. ſer. Iupiter vt pereat poſitũ rubigine telũ. Vtinam. Verg. i. æñ. atq; vtinam rex ipſe noto compulſus eodem afforet Aeneas. iũginus etiã hæc, vt oſi. o vtinã. Ouid'. in epi. Penelopes. o vtinã tũc cũ Lacedæmona claſſe petebat. Perſi. o ſi ebuliat patrui præclarũ fiſnus. & oſi argenti crepet mihi ſeria. Ordinatiua. ordinandi aduerbia ſunt, quibus medijs plura ordinamus. vt continuo. Verg. vi. æñ. cõtinuo auditæ voces vagitus. Deinde. idem in eodem. proxima deinde tenent mæſti loca. Deinceps. Cice. iiij. thu. q. vt deinceps qui accubarent, canerent ad tibiam. Interrogatiua. quibus interrogamus. vt cur. Iuue. cur deſiderio bibulæ ſertorius ardet? quare. Mar. nec poſſum dicere quare. ideſt quamobrem, & quapropter. nunquid, & nũ. Ouid. in epi. ſapphus. nũquid vbi aſpecta eſt ſtudioſæ littera dextræ. Dubitatiua quibus ſignificam⁹ nos dubitare. vt fors, Verg. xi. æñ. fors vt vota facit cumulataq; altaria donis. pro forte & fortaſſe, forſam. forſitã. forſit. Hora. i. ſer. quia non vt forſit honorem iure mihi inuideat. Vocatiua. quibus aliquem vocamus. vt o regina nouam cui condere Iupiter vrbem. neq; enim articulus eſt, quoniã ſexum non demonſtrat. heus, quod vocantis ſimul & hortantis eſt. vt idẽ in eodem. ac prior heus (inquit) iuuenes monſtrate, oho vocantis quoq; eſt, ſed magis poeticum. Diſcretiua. quibus diſcernimus & ſeparamus. vt ſeorſum. ſeorſis. Verg. ineſt & non pariter nõnũquã ſæpe ſeorſis, diuiſim, ſeparatim, ſigillatim, diſtincte. bifariam, trifariã, multifariã. Cõgregatiua, quibus multa in vnũ cõgregamus. vt ſimul, vna, pariter, quæ tẽporis & loci ſunt. Iuratiua. ſunt & aduerbia iurãdi. vt Hercule. me hercle, mehercule. ideſt per Herculem. vel ita me Hercules amet. caſtor, mecaſtor. ideſt per Caſtorẽ. vel ita me caſtor amet. & ſic mediuſſidius. ideſt per Iouis filium. Hortatiua. exortandi aduerbia ſunt. eia. Hora. i. ſermo. eia, quid ſatis? Age. agite, agedum. ſed per age vnum exortomur. per agite plures. per agedum vnum & plures. Quintil. agedum ſi videtur, extra portas proſpicite, dicimus quoq; coniunctim. eia agite. Verg. in. iiij. æñ. eia age rumpe moras.

Affirmatiua, vt etiam, profecto, nimirum.
Demonſtratiua, vt en, ecce.
Optatiua, vt, o, ſi, vt, vtinam.
Ordinatiua, vt continuo, deinde, deinceps.
Interrogatiua, vt cur? quare? quãobrem? nũquid?
Dubitatiua, vt fors, forte, fortaſſe, forſan, forſitan.
Vocatiua, vt. o. heus, oho.
Diſcretiua, vt ſeorſum, diuiſim, bifariam.
Congregatiua, vt ſimul, vna, pariter.
Iuratiua, vt ædepol. me Hercule, mecaſtor.
Hortatiua, vt eia, age, agedum, agite.
Intenſiua, vt ualde, penitus, uehementer.
Remiſſiua, vt ſenſim, paulatim, pedetentim.
Diminutiua, vt belle, argutule, clanculum.
Comparatiua, vt magis, melius, fortius.
Sperlatiua, ut maxime, optime, fortiſſime.
Similitudinis, ut ceu, ſicut, tanquam.
Quantitatis, ut multum, parum, minimum.
Qualitatis, ut bene, docte, ſapienter.
Vbi igitur cuius ſignãtionis eſt? Localis.

Intenſiua. intenſiua ſunt quibus intenſe, ac nimiũ aliquid fieri, aut eſſe ſignificamus. vt valde. penitus. omnino, vehementer. funditus. Remiſſiua ſunt his contraria, per quæ aliquid fieri remiſſe & frigide dicitur, vt ſenſim, paulatim, pedetentim. frigide, tepide. Diminutiua. vt clam. clãculum. & quæ ab adiectiuis diminutiuis fiunt. vt a bellus belle. ab argutulus argutule. a molliculus mollicule. Comparatiua. quæ a comparatiuis deriuantur. vt a maior magis. a melior melius. a fortis fortius. Superlatiua. quæ a ſuperlatiuis deriuantur. vt ab optimus optime. a maximus maxime. a fortiſſimus fortiſſime. Similitudinis aduerbia ſunt, quaſi. ceu, velut. veluti. vt. vti. ſicut. ſicuti. hæcetiã coniunctionũ vim habent cauſalium. vt poſtea dicemus in ſuo loco. Quantitatis aduerbia ſunt. multum. minimũ. parũ. nimis. Qualitatis aduerbia latiſſime patent. nã & ab oĩbus adiectiuis dicuntur. vt a bonus bone. a malus male. & a participijs, vt a docto docte. ab amãte amanter.

Sunt multæ aliæ aduerbiorum ſignificationes: vt quæ dicitur atractiua, quæ (vt ſupra memorauimus) antore Quinti. a quibuſdam pars orationis diſtincta ab alijs partibus ponitur, vt viriim, per ſingulos viros. oppiditatim, per ſingula oppida. municipatim, per ſingula municipia.

DE interiectione. Cap. xj. Interiectionem, quẽ admodum ſupra memorauimus, græci inter aduerbij ſignificationes annumerant, quia hæc quoq; ſicut & aduerbium verbo adiũgitur, aut expreſſo: aut ſubintellecto. vt ſi dicas, pape quid video, vel ſi p ſe dicas: pape ſubauditur miror: vl aliud verbũ, qd admirationẽ ſignificet. Latini vero interiectionẽ ab aduerbio ſeparantur, aut quia videtur in ſeſe affectũ habere verbi. & plenã motus animi ſignificationẽ: etiã ſi nõ addatur verbũ: vl quia cũ articulis careãt voluerũt æquare cũ græcis partes oratiõis, vt hac vna rõne octo eſſent apud noſtros, quẽadmodũ & apud illos. Dicit igitur partes diffinitionis explicãs: interiectionẽ eſſe vnã ex octo partib9 orationis: ſed quia ex illis quattuor ſunt declinabiles & quattuor indeclinabiles: dicit vnã eſſe ex quattuor ideclinabilib9 ſignificãtẽ affectũ, i. paſſionẽ: in quo (vt dixim9) latini eã ab aduerbio differre voluerũt: qd vero additur voce icõdita, hoc etiã illã ab aduerbio ſubiungit. quoniã p exclamationẽ quãdã & vocẽ incõditã, i. prope inarticulatã, pfertur. Interiectio autẽ ideo eſt appellata: qd ſeriẽ oratiõis rũpens interijcitur: & cũ aliquo mẽtis affectu proſertur. vt Virg. j. æñ. nauib9 infandũ amiſſis vni9 ob irã pdimur. Ordo enim erat nos prodimur nauibus amiſſis ob irã vnius iunonis, ſed cũ exclamatione interiecit Infandũ (quaſi dicat) p ſcelus idignũ. Habet igitur iteriectio varias ſignãtiones. Lugẽtis Terẽ. in eu. cũ inducit Dorũ lugẽtẽ. hei. hoi. dicit. heu quoq; & hei, quæ dolẽtis dixi mus etiã lugẽtis ſunt, dolẽtis. Verg. lib. j. hei mihi qualis erat. Idẽ in. x. o dolor atq; decus magnũ. Idẽ in buc. ah ſilicẽ in nuda cõnixa reliquit. Timẽtis. Terẽ. in and. hei vercor ne quid Andria opporter mali. Idẽ in eadem. hei metui a Chriſide. Vergi. in buc. ah ne te frigora lædant. ah tibi ne teneras glacies ſecet aſpera plantas. Exultãtis. Terẽ. in beautũ. vah ergo mea antiphila. Idẽ in adel. oh lachrimo prægaudio. Admirãtis. Terẽ. i eu. papæ, facie honeſta. & iterũ. papæ noua figura oris. Idẽ in and. vah cõſiliũ calidũ. Exclamãtis. Luc. p ſi remcaſſet in vrbẽ. Terẽ. in and. vah perij: hoc malũ itegraſcit & illud ex euãgel, vah q deſtruis tẽplũ dei. Ridẽtis. Terẽ. in and. ha ha he. mirũ vero. Idẽ in eunu. ha ha. ha. defeſſa iã miſera ſum te ridẽdo. Deridẽtis. Terẽ. i and. huiã cito? ridiculũ. Idẽ i eu. hui mihi illã tu laudes. Silẽtis. Terẽ. in. eu. au me cõparãdus huic quidẽ ad illũ eſt. Idẽ in eodẽ. au obſecro mea Pythias, ſi. qd ẽ ſilẽtis apd Ter. apud Plau. ſt. legitur. Laudãtis. Mar. effecte. grauiter. cito. neqter. auge beate, & illud ex pſalo: q dicũt mihi euge euge. Vitãtis. Te. in eu. apage ſis, ego formidoloſ9 Idẽ i eadẽ apagete. Vocãtis. Oui. ecquis io ſiluæ crudelis (inqt amauit. Terẽ. in adel. oh q vocare. Deprehẽdẽtis. Ter. in. An. at at hoc illud eſt, hinc illæ lachrymæ. Idẽ in eu. at at data hercle verba.

¶ De erotematis Interiectionum. Capũ. xj.

HEu, quę pars, orationis eſt? Interiectio. Quid eſt interiectio? Pars orationis indeclinabilis affectum mentis incognita voce ſignificans.

Vnde dicitur interiectio? Ab interiiciendo, eo q̃ alijs partibus orationis interiicitur.

Interiectioni quot accidunt? Sola ſignificatio.

¶ Significationes aduerbiorũ quot ſunt? Plures.

Lugẽtis. vt heu. hoi. hei. Dolentis. vt hei ah.

Timentis. vt hei. ah. Silentis. vt au. ſi. ſt.

Exſultãtis. vt euax. vah. oh. Laudãtis. vt euge.

Admirãtis. vt papę. vah. Vitãtis. vt apage. eſſis. ete.

Exclamãtis. vt pro. vah. Deprehendentis. vt at at.

Ridentis. vt ha ha. he. Vocantis. vt io. oh.

Deridẽtis. vt hui. Heu cui9 ſignãtionis eſt? lugentis.

¶ De erotematis Coniugationum. Capũ. xij.

ET. quę pars orationis eſt? Cõiunctio.

Quid eſt cõiunctio? pars orationis indeclinabilis connectẽs ordinanſq; ſententiam.

Vnde dicit cõiunctio? Ab eo qd cõiungat, & orationis pro vinculo interponatur.

Coniunctioni quot accidunt? Tria. Figura. Ordo. Poteſtas, ſiue Species, ſiue Significatio.

Figurę coniugationis quot ſunt? Duę ſicut in nomine. Simplex. vt at. et. Cõpoſta, vt atq;. etenim.

Et, cuius figurę eſt? Simplicis figurę.

Ordo coniunctionis quotuplex eſt? Triplex. quędã enim ſemper pręponũtur. vt et. ac. at. aſt. aut. vel. nec. ne. neq;. Quędam ſemper poſtponuntur. vt q̃, ne. ue. quidẽ. quoq;. autem. vero. enim. Quędam modo præponũtur. modo poſtponũtur. vt atq;. igitur. itaq;. quoniam. quia. etſi.

Et. cuius ordinis eſt? Præpoſitiui.

Poteſtates coniugationis quot ſunt? Complures.

Copulatiua quæ ſenſũ & verba cõiungit. vt et. q̃. atq;. quoq;. autem. vero. quidem.

Diſiunctiua, quę quamuis dictiones coniungit; ſenſum tamẽ diſiũctũ habet. vt aut. vel. ve. ſiue. ſeu.

Subdiſiũctiua eſt; quę voce diſiuncta vtrũq; adeſſe ſignificat vel ſimul, vel diſcrete. vt Alexander ſiue Paris dormit, vel legit tota die.

¶ De cõiugatione. Cap. xij.

VLtima ex quattuor ideclinabilib9 orationis ptib9 eſt cõiũctio, cui9 ppriũ eſt diuerſas orationis ptes cõiũgere. Itaq; diffinitur. Cõiũctio ẽ pars orationis idiclinabilis cõnectẽs ordinãſq; ſententiã. cõnectẽs (inq̃) qñ ſimlres aliquas ieſſe ſgñat. vt Aeneas pi9 & fortis. vel cõnectẽs verba & diſiũgẽs ſententiã. vt Aeneas bon9 vel malus. ordinãs, qñ alterũ ſequitur ad alterũ. vt ſi currit mouiẽ. ex his manifeſtũ eſt vñ cõiũctio d'r. ¶ Cõiũctioni quot accidũt? Priſ. dicit tria. figura, ordo. ſpẽs. quã alij poteſtatẽ, alij ſignificationẽ appellãt. ¶ Figuræ Coniugationis quot ſunt? Duæ reſpondet ſicut in nomine. ¶ Ordo cõiũctionis quotuplex eſt? triplex inquit. Deinde membra diuiſionis explicat. ¶ Poteſtates coniugationis quot ſunt? Et quia nõ habet certum numerũ, dicit eſſe complures, & enumerat quaſdam ex iis, quæ ſunt magis notæ. hoc eſt copulatiuã. diſiuncti uam. ſubdiſiunctiuam. cauſalem. collectiuam. dubitatiuam. aduerſatiuam. approbatiuam.

¶ Cauſalis rurſus diuiditur in continuatiuã. ſubcõtinuatiuã. adiunctiuã, effectiuã. De quib⁹ ſingulis oſtendit, & quæ ſint. ſubiungens exemplum cuiuſq;. Sed, quia, coniunctiones ſub eadem voce inueniuntur diuerſarum tantum, ſiue ſignificationũ viſum eſt de ſingulis aliquid dicere. Idq; ſecundum ordinem alphabetarium, quo facilius voleti inquirere occurrant. Ac, igitur reperitur copulatiua: vt bonus ac ſapiens. Reperitur etiam poſita pro quã. vt Verg. ac ſecus ac iuſſi faciunt. Saluſtius. in iugurtha. caſtra mouebant iuxtà, ac ſi hoſtis adeſſet. At, pro ſaltem. aduerſatiua eſt. Verg. vſ. æñ. at ramum hunc agnoſcas. eſt etiam exclamantis aduerbium. vt Hora. in epo. at o deorũ quicquid in cælo regis terras. Verg. ij. at tibi pro ſcelere exclamat, pro talibus auſis. Aſt ediuerſo copulatiua. Verg. j. æñ. aſt ego quæ diuum incedo regina Iouiſq;. ſed tantum poetice, quoniã. s. recipit. at. vt cũ breuis eſſet: produceretur. Atq;. copulatiua eſt. Verg. j. æñ. atq; equidem memini teucrum ſidona venire. reperitur etiam poſita ꝓ quã. Terẽ. in phormione. ne ſimili vtamur fortuna, atq; vſi ſumus. Atqui, inter collectiuas ponitur a Priſ. Teren. in eunu. atqui ita opus eſt. An. dubitatiua ſimul eſt, & interaogatiua. Verg. j. æñ. an phebi ſoror. an nimpharum ſanguinis vna. Idem in. iij. eloquar, an ſileã? Inter an & aut, Quintilia. hoc diſtare putat, quod ꝑ aut nõ poſſumus interrogare, ꝑ an poſſum⁹. Aut diſiũctiua eſt. Iuue. aut dic, aut accipe calcem. Verg. ij. æñ. aut terebrare cauas vteri, & tentare latebras. Reperitur etiam copulatiua pro et. Autem. reperitur copulatiua. vt Abraã genuit Iſaac. iſaac autem genuit Iacob. iacob autem genuit Iudam. reperitur etiã completiua. Cum. reperitur cauſalis ſimul & adiuncti ua. Verg. in buc. cum faciam vitulam pro frugib⁹ ipſe venito. Dum, quoq; cauſalis ſiue adiunctiua reperitur. Verg. multa quoq; & bello paſſus dum conderet vrbem. Ergo collectiua, ſiue illatiua, ſiue rationalis. Lucanus, ergo pari voto geſſiſti bella iuuentus. reperitur etiam completiua. Terent. mihi ne? tibi ergo. Enim. cauſalis reperitur frequẽter, ſed & compltiua. Verg. j. æñ. progeniem ſed enim Troiano a ſanguine duci audierat. Idem in eodem. hic tibi fabor. n. quando hæc te cura remordet. ſed cum eſt cauſalis ſemper poſtponitur. præpoſita vero ſemper ponitur completiue. ſequente vero, vel non ſequente. Terent. in adel. enim non ſinam. Idem in Andria, enimuero Daue nihil loci eſt ſegniciæ. Equidem, reperitur approbatiua. Verg. non equidem inuideo, miror magis vndiq; totis. Idẽ. xij. æñ. equidem merui, nec deprecor inquit. poteſt etiam poni completiue. Et ponitur copulatiue, vt Aeneas pius & fortis. ponitur etiam cauſalis pro quia. Quint. lib. j. harum verba effingere imitãdo conabatur puer: & natura tenaciſſimi ſumus eorum. quæ rudibus annis percipimus. Reperitur etiam cõpletiua cũ preponitur ſibiipſi, vt Aeneas & pius & fortis fuit. Primum enim & abundat, ſed ponitur ornatus cauſa. qd' & de reliquis copulatiuis & diſiunctiuis dici poteſt. Etſi, aduerſatiua eſt, cui reſpondet tamen, Cicero in oratione pro milone. & ſi vereor iudices ne turpe ſit, & ſequitur. tamen hæc noui iudicij noua forma. Etiamſi aduerſatiua eſt, quemadmodum tametſi, quibus æque reſpondet tamen. Igitur itaq;. iccirco collectiuæ, ſiue illatiuæ, ſiue rationales ſunt. Cicero pro ligario. habes igitur, qd' eſt accuſatori maxime optandum confitentem reum. Idem in eodem. itaq; quo me vertam neſcio. ex ſuperius nanq; dictis hæc inferuntur. alias cõpletiuæ ſunt. Immo illatiua quoq; eſt, ſed ediuerſo: vt Terẽ. dictũ puta, immo aliud. Ne. dubitatiua ſimul & interrogatiua eſt. Verg. j. æneid'. qui te neãt, nam inculta videt, homines ne, feræne, Idem in. xj. iuſticiæ ne prius mirer. belli ne laborem. Dicimus etiam nonne pro an nõ. Verg. in buc. nonne fuit ſatis triſtes amarillidis iras. atq; ſuperba pati faſtidia, nonne menalcam. Iungitur etiam abſciſſa per compoſitionem cum alijs partibus orationis. Verg. iij. æneid'. pyrrhin connubia ſeruas. pro pyrrhine ſeruas cõnubia. Iden in. x. omnipotẽs genitor tanto me crimine dignum duxiſti: pro tantone. Inuenitur etiam ne approbatiua, qd' eſt quando nec dubitatiue, nec interrogatiue ponitur, vt Hora. ij. ſer. clarus erit fortis. iuſtus. ſapiens. ne etiam rex. Idem in eodem. o ſeri ſtudiorum, qui ne putetis. Reperitur quoq; ne cauſalis. & neu a ne & ve compoſita. Verg. ij. æneid'. ne recipi portis, aut duci in mœnia poſſet, neu populum antiqua ſubreligione tueri. Necne quoq;, pro an non, dubitatiue ſimul & interrogatiue ponitur. Cice. pro Flacco. vtrũ vultis prætori flacco licuiſſe, necne? Nec. neq;, copulatiuæ ſunt per abnegationẽ, vt ſi dixeris. Antonius nõ leget, neq; lecturus eſt, aut nec lecturus eſt. Nam, & nãq; cauſales ſunt. Verg. æole. nãq; tibi diuũ pater atq; hominum rex. Reperiũtur etiam cõpletiuæ. vt ideni in. v. heu. quia nam tanti cinxerunt æthera nymbi. Quam. reperitur electiue poſita. Terent. in and. quæ inhoneſte hic voluit diuitias parare, quã honeſte in patria pauper viuere. Quãuis & quãquã aduerſatiuæ ſunt, quibus reſpondet tamen, qd' aliquando ſubintelligitur. vt Verg. ij. æneid'. quãquam animus meminiſſe horret, luctuq; refugit. incipiam, ſubaudi tamen. Que. copulatiua eſt, ponitur etiam nonnũquã completiue Verg. v. æñ. dixitq; & prælia voce diremit. ¶ Quia, ſubcontinuatiua eſt. reperitur autem in ſacris litteris frequenter pro vt adiunctiua ſiue cauſali. Quidem, a Priſ. inter completiuas ponitur, qd' multis teſtimonijs confirmat. itaq; miror tantam auiditatem fuiſſe Hierony. Paulum apoſtolũ reprehendẽdi. Tractans enim verba illius, quæ ſunt ſcripta ad Coloſſenſes. nemo vos ſuperet in humilitate mentis, illud (inquit) qd' crebro diximus, & ſi imperitus ſermone, non tamen ſcientia.

Cauſalis, quæ cauſam continuationis explanat, vt quoniam nam, namq;, enim, vt.

Collectiua ſiue illatiua, quę ſuperiora colligit. vt igitur. ergo, itaq;. quare. quapropter. quamobrẽ.

Dubitatiua. quę dubitationem aliquam cum interrogatione ſignificat. vt an. ne. necne,

Aduerſatiua. quę aduerſam ſententiam ſequenti aut precedenti monſtrat, vt licet, quamq;. quãuis. etſi. ſaltem.

Approbatiua. quæ rem aliquam approbat. vt ſi. ſiquidem. quando. quandoquidem. quidem.

Comparatiua. quę ornatus cauſa aut metri neceſſitate ponitur. vt quidem. enim. nam. nãq;. vero.

Cauſualis. rurſus diuiditur in continuatiuã. ſubcõtinuatiuam. adiunctiuam. effectiuam.

Continuatiua eſt; quę continuationem & cõſequẽtiam rerum ſignificat: vt ſi. cum. dum. vbi.

nequàq̃ Paulũ de humilitate: ſed de conſcientiæ veritate dixiſſe etiã nũc approbamus, & qđ Apoſtolus in eadem epiſtola ſubdit, quæ ſunt rationem quidẽ habentia ſapientiæ, hoc ait loco quidẽ cõiunctio ſuperflua eſt, qđ in plæriſq; locis propter imperitiam artis grãmaticæ apoſtolũ feciſſe reperimus, neq; enim ſequitur ſed, vel alia cõiunctio, quæ ſolet, vbi quidem poſitũ fuerat, reſpondere: nã quidem plærumq; aduerſatiua reperitur, hæc Hier ony. Quin teſte. Priſc. ponitur collectiue ſiue illatiue. Verg. x. æñ. quin occidit vna ſarpedon mea progenies, ponitur etiam pro curnõ præſenti indicatiui iuncta: & ſemper interrogatiue. vt Perſius. quin damus id ſupis de magna quod dare lance. Verg. in buc. quin aliquid ſaltem viminibus molliq; paras dextexere iunco. vtrobiq; ꝓ cur non ponitur, & pro quod non cum ſubiunctiuo. Idem in. iij. æñ. hic tibi ne qua moræ fuerint diſpendia tanti quin adeas vatem. ¶ Si, adiunctiua eſt cum verbo ſubiunctiuo adiuncta, vt ſi legeris, eris doctus. eſt etiam ſi cauſalis ſiue continuatiua. vt ſi ſtertit, dormit. ſi ambulat. mouetur. ¶ Eſt quoq; approbatiua cum indicatiuo iuncta. Verg. j. æñ. ſi quid vſq; iuſticiæ eſt, & mẽs ſibicõſcia recti. Idem in. ij. diꝝ (ſi qua eſt cælo) pietas, quæ talia curet. Reperitur etiam abnegatiua. Verg. xj. æneid. tu nunc ſtares immanis truncus in armis. eſſet par ætas: & idem ſi robur annis. Eſt autem coniunctio abnegatiua, quæ verbis coniuncta poſſe fieri rem oſtendit, ſed propter cauſam aliquam, ne fiat impediri, vt feciſſem ſi potuiſſem. Saltem aduerſatiua eſt, Verg. iiij. æñ. ſaltem ſi qua mihi de te ſuſcepta fuiſſet. Sed & ſed enim copulatiuæ ſunt ex aduerſo. Verg. j. æñ progenicm, ſed enim Troiano a ſanguine duci. Seu & ſiue diſiunctiuæ ſunt. Verg. ij. æñ. ſiue errore viæ. ſeu tempeſtatibus acti. Reperiuntur etiam ſubdiſiunctiuæ, vt ſi dixeris: alexander, ſiue paris atrides, ſeu agamennon. Tamen aduerſatiua eſt, reſpondens illis etſi. tametſi, quamuis, quanq̃. Cicero pro milone, & ſi vercor iudices, deinde ſequitur. tamen hæc noui iudicij noua forma &c. Reperitur etiam complectiua cum ſuperiori, aduerſatiuæ non reſpondet vt apud Papiniũ. xj. thebai. me miſerã vinces: tamen hæc prius arma neceſſe eſt experiare domi. Tametſi aduerſatiua eſt, quẽ admodum eius ſimplex & ſi. Tum copulatiua eſt, iungitq; res pares cum ſuccedit alteri tum: cum vero ſuccedit coniunctioni cũ, iungit aliquid quod maius eſt. vt Laurentius diligentiſſime colligit. Ve & vel, diſiunctiuæ ſunt, reperitur etiam vel ſubdiſiunctiua ſimul. vt Teren. in eunu, vel rex ſemper maximas mihi gratias agere, pro etiã poſuit. Reperitur & ſub diſiunctiua diſcrete: vt ſi dixeris, toto die vel dormit, vel legit. Vero, copulatiua ſiue diſtributiua eſt, quia diſtribuit diuerſas res diuerſis perſonis, vt Aeneas fuit pius, Vlyſſes vero callidus, reperitur etiam completiua. Vt. cauſalis eſt: vt ſi dixeris venio, vt legam, exerceo te, vt ſis ſanus. Reperitur & adiunctiua. Vt Terentius, ſi eſt (inquit) patruc, vt Antipho culpam in ſe admiſerit.

Subcõtinuatiua eſt, quę cauſam cõtinuationis oſtẽdit cum eſſentia rerum. vt quoniam, quia.
Adiunctiua eſt, quæ verbis ſubiunctiuis adiũgitur, vt ſi. vt cum. vbi quando.
Effectiua eſt, quæ reddit cauſam effectus. vt enim, namq;.
Et; cuius poteſtatis: Copulatiuæ.

¶ De partibus orationis, quę aliæ pro alijs & pro ſe inuicem ponũtur. Cap. xiij.

QVę partes oratiõis alię pro alijs ponuntur(Omnes fere, quẽadmodũ quę ſequũtur.
Nomen ꝓ participio. vt ſibilus ꝓ ſibilans.
Nomen ꝓ aduerbio; vt recens pro recenter.
Nomen ꝓ interiectione. vt infandũ voce incondita.
Nomen ꝓ coniunctione. vt quare, quamobrem.
Pronomen ꝓ nomine ꝓprio. ut ego ꝓ Antonius.
Pronomen pro aduerbio. ut hoc pro huc.
Pronomen ꝓ coniunctione. ut ideo ꝓ propterea.
Verbũ ꝓ nomine. ut amare ꝓ amor. viuere ꝓ uita.
Verbum pro aduerbio, ut amabo. ſodes.

DE partibus orationis, quæ aliæ pro alijs, & pro ſe inuicem ponuntur. cap. xiij. Solet turbare hoc plærunq; grammaticæ artis ignaros, q̃ eandem particulam ſub diuerſis partibus orationis reperiunt. Itaq; cum ſingulatim de octo partibus oratiõis diſputatum ſit, hoc in loco inducit caput, in quo oſtendit, quemadmodum particulæ quædam orationis ponuntur pro alijs, quãin prima poſitione fuerant, atq; rurſus, quædam ponuntur pro ſeipſis inuicem, vt nomen pro nomine, pronomen pro pronomine &c. ¶ Nomen igitur pro participio poſitum reperitur, vt apud Verg. ij. æñ. ſibila lambebant linguis vibrantibus ora. vbi Ser. dicit ſibila poni ꝓ ſibilantia, nam participiũ eſt. Idem j. geor. corruſca fulmina molitur dextra: quod eodem modo pro corruſcantia exponit. ¶ Nomen pro aduerbio. vt recens ꝓ recẽter. Verg. iij. geor. ſole recens orto, aut noctem ducentibus aſtris. Saluſt. coria recens detracta veluti glutino adhærebant. Gell. lib. xj. recens natis notum familiarem victum offert. Verg. ij. georg. flos apprima tenax, pro apprime: & in eodem, denſa fere pro denſe. & in. iij. aſper acerba ſonans pro acerbe. ¶ Nomen ꝓ interiectione. Verg. j. æñ. nauibus infandum amiſſis vnius ob iram: neq; enim aduerbiũ tantum eſt hoc in loco infandũ ꝓ infande, ſed quia cũ affectu mentis ꝓ fertur incondita voce: interiectio eſt. hoc enim tantũ ab aduerbio diſtat quẽadmodũ ſuis locis diximus. ¶ Nomen ꝓ cõiunctione, vt quare, q̃ ex quis & res cõponitur. quãobrem. quapropter ex nomine & præpoſitione. ¶ Pronomẽ ꝓ nomine ꝓprio, ſemper. n. pronomen ſic ponitur, vt ex illius diffinitiõe manifeſtũ eſt, ſed ſuus. a. um. plærũq; ꝓ ꝓprius. a. um. reperitur, vt ſuũeſt hoĩs ridere. i. ꝓpriũ ¶ Pronomẽ ꝓ aduerbio. Verg. viij. æñ. hoc tunc ignipotẽs cælo deſcendit ab alto. vbi Seruius inquit, hoc ꝓ huc poſuit ſecundum antiquũ morem, nam antea hoc aduerbiũ loci fuit, nunc aboleuit ſicut illo ꝓ illuc. ¶ Promen ꝓ coniunctione, vt ideo, quæ ab id & eo componitur, ꝓpterea, quæ ex propter & ea, qua propter, quæ ex qua & ꝓpter. ¶ Verbum ꝓ nomine. Teren. in eunu. extrema linea amare nonnihil eſt. ꝓ amoris. Perſius, noſtrum iſtud viuere triſte, ꝓ vita triſtis. ¶ Verbum ꝓ aduerbio. Mar. dic inquis rogo Marce. dic amabo, nam aduerbiũ blãdicntis eſt: quẽadmodũ & ſodes, qui frequenter vtuntur poctæ comici.

¶ Verbum pro interiectione, vt age pro cla. Verg. iiij. æñ. vtrũq; cõiunxit dicens, cia age rũpe moras. Idem in. j. quare agite o iuuenes. ¶ Verbum pro coniunctione Luca. in. vij. omnia maiorum vertamus busta licebit, pro quãuis. Mar. laxior hexaphora tua sit lectica licebit. Oui. j. meta. placeat sibi quisq; licebit. Hora. j. ser. licebit ille repotia natales aliosue dierũ. de licet pro quãuis, vbiq; se offerunt exẽpla. ¶ Participiũ pro noñe, de hoc abunde sumus dicturi libro in sequenti cum disputabimꝰ quot modis participiũ transit in vim nominis. ¶ Participiũ ꝑ aduerbio. Verg. vj. æñ. ac belua lernæ horrendũ stridens, pro horrẽde. ¶ Præpositio pro aduerbio. Verg. j. æñ. postq; introgressi & coram data copia fandi. Iuue. Fient ista palam. immo (quemadmodũ sæpe diximus) quoties præpositio nõ iungitur casibus: aduerbium est. ¶ Præpositio pro interiectione, vt pro, cum circunflectitur, quæ (ait Priscia.) interiectionis loco ponitur. Saluſt. in catil. pro deum atq; hominũ fidem. Verg. iiij. pro Iupiter ibit (hic ait.) Idem in buc. ab silici in muda cõnixa reliquit, vbi Serui. (inquit) ad hoc pertinet præmissa dolentis interiectio, sunt qui aspirationem in fine addant differentiæ causa. ¶ Præpositio pro cõiunctiõe, vt propterea, quapropter. ¶ Aduerbiũ pro noñe. vt Mar. Lusistis. satistis est: & si dixeris satis est mihi diuitiarum. Verg. vij. æñ. terrorũ & fraudis abunde est. ¶ Aduerbium pro coniunctione. Idem. j. æñ. hic tibi fabor enim, quando hæc te cura remordet. ¶ Coniunctio pro aduerbio, vt cum pro quando: immo frequenter aduerbium & coniunctio sibi cedunt: ita vt nõ facile quibusdam in locis descernere possis coniunctio an aduerbium sit aliqua particula orationis. ¶ Coniunctio ꝑ interiectione. Hora. ij. ser. pereat positum rubigine telũ, nisi enim interiectiue ꝓferas, vt frigidiuscule dixeris: quod alias erit concitatissimum. ¶ Quæ partes orationis. Nomen ponitur pro nomine, vt Dardanus pro dardanius, hoc est primitiuum pro deriuatiuo. Verg. iiij. æñ. hauriat hũc oculis ignem crudelis ab alto Dardanus. i. Aeneas Dardanius. & eodem modo per reliqua nominis accidentia. ¶ Verbum pro verbo, vt populo pro populor. Verg. iiij. æñ. ac velut ingẽtem formicæ farris aceruũ cum populant. Proper. lib. iij. hic olim ignaros luctus populauit achiuos, pro eo quod est populantur & populati sunt: nam populo in sermonis latini vsu frequẽti nõ est: sed populor, multa quoq; alia verba huiusmodi reperiuntur, quæ Nonius ex antiquorum vsu diligentissime colligit. ¶ Participiũ pro participio, vt Saluſt. alieni appetens. sui profusus, pro profundens: nam participium est loco nois positũ. ¶ Præpositio pro præpositione. vt Verg. ix. æneid. ibat in curialũ, pro contra. Idem. j. geor. subipsum acturũ tenui sat erit, suspẽdere sulco. Quod Ser. exponit pro circa. ¶ Aduerbiũ ꝑ aduerbio. Verg. j. æneid. hic illius arma, hic currus fuit, pro illic. Et hic aduerbium loci pro aduerbio temporis. Idem in eodem. constitit hic, arcumq; manu celeresq; sagitas, hic posuit pro tunc. & notandum aduerbia loci plærumq; poni pro aduerbijs temporis: sed non econtrario aduerbia temporis pro aduerbijs loci. ¶ Coniunctio pro coniunctione. vt Teren. in phor. ne simili vtamur fortuna, atq; vsi sumus, atq; posuit pro quam.

Verbum pro interiectione, vt age agite.
Verbum pro coniunctione, vt licet. licebit.
Participium pro nomine, vt sapiens. diligens.
Participium pro aduerbio, horrendũ pro horrende
Præpositio pro aduerbio, vt coram. palam,
Præpositio pro interiectione, vt pro. a.
Præpositio ꝑ cõiunctione: vt ꝓpterea. quapropter,
Aduerbium ꝑ nomine. vt satis est. abunde est.
Aduerbiũ ꝑ coniunctione. vt quando pro quoniã.
Coniunctio pro aduerbio, vt cum pro quando.
Coniunctio pro interiectione. vt ar.
Quæ partes orationis ponũtur inuicẽ ꝑ seipsis:
Oẽs fere, nomen ꝑ noie, vt dardanus ꝑ dardani⁹
Verbum pro verbo, vt populo pro populor.
Participiũ ꝑ participio, vt profusus ꝑ ꝓfudens.
Præpositio ꝑ præpositione. vt in pro contra.
Aduerbiũ ꝑ aduerbio. vt hic loci ꝑ tunc temporis.
Coniunctio ꝑ coniunctione. vt vel pro et.

¶ De syntaxi & orationis constructione. Capũ. xiiij

QVid est syntaxis? Scietia qua bona constructio a mala dignoscitur.
Vnde dicitur syntaxis? A syn quod est con & tatto ordino. a quo est taxis, quasi coordinatio.
Quid est constructio? Congrua dictionum ordinatio, cõgruam perfectamq; sentiam demonstrãs.
Quid est oratio? Vt Scaurus diffinit; ore missa, & per dictiones ordinata pronunciatio.
Quotuplex est oratio? Quadruplex. Perfecta, q̃ ꝑfectũ sensum in animo auditoris generat, vt ego amo deũ. Imperfecta; quæ impfectũ sensum in animo auditoris generat, vt si deũ amaueris. Finita; in qua verbũ finitũ ponitur. vt ego amo. Infinita, in qua verbũ infinitũ ponit. vt me amare.

De syntaxi cap. xiiij. ¶ Cum tres libri superiores circa singulas orationis partes versati sint: liber sequens cum breui cõmate huius libri tertij, totus est de cõstructiõe, quæ græce syntaxis dicitur. Itaq; primo dicit, quid sit syntaxis. & vnde dicitur, quid cõstructio, quid oratio. Deinde orationẽ diuidit in quattuor formas, hoc est. perfectã. imfectã, finitã infinitã, quæ oĩa quoniã plana sunt, ad difficiliora ꝓperemus. ¶ Quid est figura cõstructionis? quẽadmodũ (inquit Seruius) in. v. æñ. inter barbarismũ & lexin, hoc est latinã elocutionẽ & perfectã metaplasmus est, qui vno sermone fit ratione vitiosus. Idem inter solœcismũ & schema. i. perfectã sermonũ cõnexionẽ figura est, quæ fit cõtextu sermonum ratione vitiosa. Ergo melaplasmus (inquit) & figura media sunt: & discernũtur peritia & imperita. Sed de barbarismo & solœcismo. de lexi & schematis atq; metaplasmo suo loco dicetur, nũc de figura quomõ a Seruio accipitur figura syntaxeos (hoc ẽ cõstructiõis) agẽdũ est. Dicit igitur figurã cõstructiõis esse modũ dicẽdi nouatũ, hoc est a naturali & cõsueto sermone mutatũ, ac pinde vitiosum, nisi aliqua ratiõe excusetur, q quidẽ nod⁹ versatur circa grãmaticas cõstructiões: hoc ẽ in cõtextu partiũ oratiõis.

¶ Quotuplex eſt figura cõſtructionis? Multo plures ſunt figuræ conſtructionis quam octo: ſed reliquis in alium locum reiectis, de his quæ frequentius in vſu reperiuntur diſſerit: quas enumerat. ¶ Euocatio, quæ græce eccleſis vocatur, fit quoties nomen tertiæ pſonæ reducitur ad primã, vel ad ſecundã. Improprietas autẽ in hoc eſt, quod cũ dico ego Antonius lego. Antonius quod alias eſt nomen tertiæ pſonæ ſic cedit pronomini primæ perſonæ, quod verbũ huic non illi redditur. Excuſatur aũt hæc improprietas, quoniã verbũ ſemp dignori reſpõdere debet. Prima namq; pſona ordine naturæ dignior eſt ſecũda. & ſecũda tertia. ¶ Appoſitio, q̃ pſtheſis græce dicitur: eſt immediata duorum ſubſtantiuorũ coniũctio & ponit exemplũ ex primo æñ. miratur molem æneas magalia quondã. Improprietas aũt hoc eſt, qd' duo ſubſtantiua ſine cõiunctione eſſe nõ poſſunt in oratiõe, ſed excuſatur vitiũ, qd' dictio appoſita ſic iungitur apponenti: quaſi adiectiuũ qd' aliquid in ſubſtãtiuo determinat & exponit. ¶ Prolepſis, q̃ latine interpretatur præſũptio, eſt (vt a Donato atq; Diomede diffinitur) præſumptio rerũ ordine ſecutarũ, & vterq; ponit exẽplũ ex Verg. xij. æñ. interea reges ingẽti mole latinus. Quadrijugo inuehitur curru. & ſequitur. bigis it Turnus in albis. hinc pater æneas Romanæ ſtirpis origo & iuxta aſcanius magnæ ſpes altera Romæ procedũt caſtris. Sed quẽadmodũ Priſc. lib. xvij. qui eſt de cõſtructiõe dicit, ſi in cõſtructione diuiduodã per ꝓlepſim præponitur verbũ plurale ad vtrũq; ſequens licet nominatiuũ ante te ferre. vt aquilæ euolauerũt hæc ab oriente: illa ab occidẽte: ſin ad ea, quæ diuidũtur verba ſingulariter conſequãtur: genitiuo oportebit præponi pluralem diuidẽdo. vt aquilarũ altera volauit ab oriente, altera ab occidente. Excuſatur aũt, quia verbũ ſiue præpoſitũ ſiue cõſequens iure exigit ſibi nomiatiuũ. ¶ Eſt & prolepſis implicita, quale eſt illud apoſtoli, alter alterius onera portate: intelligitur enim qd alter portet onus alteri9, & alter alterius. Simile eſt illud Verg. ij. æñ. alterum in alterius mactatos ſanguine cernã, hoc eſt Anchiſen in aſcanij & Aſcanij in anchiſen: & creuſam in aſcanij & aſcanũ in creuſæ &c. Eſt quoq; aliud prolepſis genus: cũ id qd poſteri9 accidit: ante tẽpus aſcribitur: quale eſt illud Verg. lauinaq; venit littora. Lauiniũ enim quẽadmodũ Diomedes & Seruius dicũt, nondum erat, quo tẽpore æneas Italiam venit, & apud Saluſtiũ, montẽ ſacrũ & auentinũ inſedit: qui mons ob hoc quod illũ plæbs inſederat, poſtea ſacer dictus eſt. ¶ Syllepſis, q̃ latine interp. cõceptio, a Donato & Diome. diffinitur ſic: Syllepſis eſt diſſimiliũ ac diuerſarũ clauſularũ per vnũ verbũ cõglutinata cõceptio, vt Verg. j. æñ. hic illius arma, hic currus fuit. Idẽ in buc. ſunt nobis mitia poma: caſtaneæ molles, & preſſi copia lactis. Eſt etiã ſyllepſis quoties fit adductio indignioris ad dignius, qd trib9 modis cõtingit. genere, nũero, & pſona. genere, vt maſculinũ cõcipiat fœmininũ & neutrũ, fœmininũ cõcipiat neutrũ. Numero, vt pluralis cõcipiat ſingularẽ. Perſona, vt prĩa cõcipiat ſecãm & tertiã, ſecunda vero tertiã. Quod vero dicit in cõceptiõe requiri copulatiuã cõiunctionẽ vel cũ præpoſitionẽ intelligendũ eſt cũ præpoſitio (quẽadmodũ ait iuriſcõſultus) ponitur ꝓ & vt ſi dicas tu cũ Antonio legitis, ꝓ eo qd' tu & Antonius. Tale eſt illud. Verg. j. æñ. remo cũ fratre quirinus iura dabũt. ꝓ eo qd rem9 & frater. In illo vero qd Hora. dixit, tu qd ego & popul9 mecũ deſiderat audi, nulla eſt figura, nedũ pſonarũ cõceptio, quẽadmodũ ediuerſo nimis licẽter: atq; haud ſcio an tollerabiliter dictũ ſit: qd legimus in euãgelio Hieronymo interprete: pater tuus & ego dolẽtes quærebam9 te: nã & ſi numerorũ & pſonarũ cõceptio recte facta eſt, ordo tñ illarũ eſt inuerſus, q̃ debuit eſſe ego & pater tuus dolẽtes quærebam9 te. Quod ſi Hebraici ſermõis idioma illud tolerare põt, græcus tñ atq; latinus reformidat: de quo in prologo huius operis plura diximus. ¶ Zeugma, q̃ latine interpretatur iugatio, ſiue iunctura, ſiue adiũctio: eſt, quẽadmodũ Donatus atq; Diomed. diffiniũt vnius verbi cõcluſio diuerſis clauſulis apte cõiũcta. addit Diome. cũ duo, aut cõplura ad vna partẽ oratiõis iungẽda referũtur. fit autẽ p zeugma variatio pſonarũ. vt ego lego & tu & Cicero. nũerorũ vt Romani pugnãt & Hanibal. pſonarũ vt illud apli hebræi ſunt & ego. Huius aũt figuræ couerſio tribus locis poni põt, aut cñ ponitur vnũ verbũ: ad qd ſeq̃ntes ſenſus cõferãtur. vt vicit pudorẽ libido. timorẽ audacia. rõnẽ amẽtia. aut cũ in medio ſenſuũ loco poſitũ repitur, vt apd Verg. iij. æñ. troiugena interpres diuũ, q̃ numina phœbi, q̃ tripodas clarij lauros, q̃ ſydera ſentis & volucrũ liguas. & præpetis oĩa pẽnæ. ſentis enĩ verbũ tã primis q̃ vltimis iũgitur. ob id meſozeugma. i. zeugma a medio noĩatur. aut cũ vno verbo ſenſus claudũtur: q̃le eſt illd Ciceronis in catilina. nihil tenocturnũ præſidiũ palatij: nihil vrbis vigiliæ: nihil timor populi: nihil cõcurſus bonorũ oĩm: nihil hic munitiſſim9 ſenatus habẽdi loc9: nihil horũ ora vultuſq; mouerũt: oẽs ſenſus ſupiores cõcluſit vnoverbo mouerũt, et inde hypozeugma dr: hoc ẽ zeugma ab inferiori.

Quid eſt figura conſtructionis? Eſt aliqua ratione nouatus dicendi modus, qui circa grammaticas conſtructiones verſatur.

Euocatio, eſt reductio tertiæ perſonæ ad primam vel ſecundã. vt ego Antonius lego. tu Ioãnes audis. Et requirũtur quattuor in euocatione. pſona euocans. perſona euocata. remotio copulæ. & verbũ conueniens cum perſona euocante.

Appoſitio, eſt immediata duorũ ſubſtãtiuorũ cõiũctio, quorũ alterũ exponit alterũ. vt miratur molem æneas magalia quondã. Et requirũtur duo in appoſitione. dictio apponẽs. & dictio appoſita.

Prolepſis; eſt attributio proprietatis toti in ſuas partes diuiſo. vt interea reges ingẽti mole latin9 &c. & requiruntur quinq; in prolepſi. hoc eſt totum. partes. diſtributio partium. ꝓprietas. & ordo.

Syllepſis. eſt diuerſarũ dictionũ ſub pl'ali ꝓprietate cõceptio. vt ego & tu docti legim9. & requirunt quinq; in ſyllepſi. hoc eſt dictio cõcipiens. dictio cõcepta. copulatiua coniunctio vel prępoſitio cũ. verbum vel nomẽ adiectiuum numeri pluralis. ꝓprietas cõcordans cum dictione concipiente.

Zeugma, eſt vnius ꝓprietatis ad diuerſas clauſulas facta redditio. vt ego & tu & Cicero ſcribit. & requirunt tria, hoc eſt plura ſubſtantiua, copula. ꝓprietas. quę cõueniat cum propriori ſubſtantiuo.

¶ Antiptoſis dicitur ab anti (quod eſt pro) & (ptoſis) caſus, vnde & Diomed. atq; Donatus dicunt ſolœciſmũ eſſe per caſuũ immutationẽ, cum vero ſubeſt ratio aliqua figura eſt, quæ latiſſime patet. Atq; omiſſis quæ marcellus colligit ex vario autorũ vſu noſtatius ponitur pro genitiuo. Verg. v. æñ. creſſa genus pholoe: gemini circum vbera nati. i. generis Cretenſis. Gell. lib. xviij. Ariſtoteles (inquit) libri ſunt omnes genus elegãtiæ referti, id eſt omnis generis. Et in digeſtis titulo de fundo inſtructo eadem ratione ponitur accuſatiuus pro genitiuo, niſi forte & nominatiuus eſt. in l. cuius initium eſt quæſitum, ſupellectilem carios (inquit) & cæteros id genus ſeruos, pro eius generis. Liuius quoq; apud Priſcia. quando duo (inquit) cõſules eius anni alter morbo alter ferro periſſet: ſuffectum conſulem negabant comicia habere poſſe. duo ordinarij conſules dixit. produorum cõſulum ordinariorum, nam quemadmodum diximus in prolepſi: ſi ad ea quæ diuiduntur: verba ſingulariter conſequantur: genitiuum oportet præponi pluralem diuidendo. Nominatiuus quoq; ponitur pro vocatiuo. Verg. i. æñ. gnate meæ vires mea magna potentia ſolus. Plinius lib. vij. natura. hiſto. ſalue primus omnium parens patriæ appellate. Nominatiuus pro ablatiuo. Cicero in Lælio, qd enim indigens Affricanus mei. pro in quo, & illud euangelio, ſi quid aliquem defraudo, reddo, quadruplũ pro in aliquo. Genitiuus pro nominatiuo. Cicero in. j. de diuinatione. cum illius diei mihi venit in mentem. p. ille dies, quod exemplũ inter idiomata ſermonis latini Diomedes poſuit. Idem quoq; Cicero in verrẽ. ita velim mihi deos propicios: vt cum illius mihi temporis venit in mentem, pro illud tempus. Valla aliquod ſubſtantiuũ in his clauſulis ſubintelligendum eſſe opinatur, puta condicio, aut ſtatus, aut fortuna. Genitiuus pro nominatiuo vel accuſatiuo ex figura græca. Terentius, quod illic hominũ litigãt, pro quot homines. Idem dij boni boni quid porto, pro quod bonũ. Hora. j. ſermo. ille repotia natales alios ve dierum, pro alios dies. Genitiuus pro ablatiuo. Cicero ad herenium. oratoris officium eſt ijs de rebus poſſe dicere, quo ad eius fieri poterit. i. ab eo. Datiuius p accuſatiuo & præpoſitione. Verg. j. æñ. inferret q; deos latio. i. in latium, & in eodem venturũ excidio Lybiæ. i. in excidium. Accuſatiuus pro nominatiuo. Verg. j. æñ. vrbem quã ſtatuo veſtra eſt, pro vrbs. Vocatiuus pronominatiuo, ſeptimꝰ caſus pro genitiuo. Verg. j. æñ. ſunt mihi bis ſeptem præſtãti corpore nymphæ, pro præſtantis corporis. Plinius lib. vij. natural. hiſto. gentem ſilueſtrem ſtridoris horrendi. hirtis corporibus oculis glaucis. dẽtibus caninis. Alia ratione Plautus in caſſina poſuit ſeptimũ caſum pro genitiuo, habet (inquit) gladium, ſed duos, qbus altero te occiſurũ ait. altero villicũ: quibus dixit pro quorũ. ¶ Syntheſis græce latine interpretatur cõpoſitio, quæ quoties fit: ſoloeciſmus eſt, niſi aliqua ratione excuſetur. vt Verg. j. æñ. pars in fruſtra ſecant: verubuſq; tremẽtia figunt. pars poſuit pro alij. Hora. iactamus iam pridem omnis te Roma beatum, omnis roma poſuit pro omnes romani. Terentius in adelphis. aperite aliquis actutum oſtium, pro aliqui ex vobis aperiant. Apuleius. ij. floridorum. ingens frequẽtia cõuenere. pro homines frequentes. ¶ Synechdoche. græce interp. cõprehenſio. & eſt quoties id quod eſt partis, datur toti, vt niger capillos. pro eo quod eſt habens capillos nigros. dicit autem poſſe fieri per verbum ſubaudi neutrum, aut paſſiuum. Verg. iij. geor. micat auribus & tremit artus. Idem primo æneidos, expleri mentem nequit. i. non habet mentem expletam. Idem quinto, flauaq; caput nectentur oliua. per participium. Vergilius. j. æñ. nodoq; ſinus collecta fluentes, hoc eſt habens ſinus fluentes collectos. Per nomen adiectiuum. vt idem in eodem. nuda genu. i. habens genu nudum. Horatius in carmine, quam notam dixit viuens videri, cætera fuluus, hæc figura quãq; poetis tantum ſit permiſſa: vtimur aliquando illa & hiſtoricizqui nonnunq; in genere dicendi poetas imitantur. Liuius. xxij. ab vrbe. at vero Hannibal ipſe dum murum incautus ſubit. aduerſum femur tragula ictus cecidit. Pomponius mela de Britannis. vltro (inquit) corpora infecti. Idem alio loco. Sarmatæ totum brachati corpus, & niſi qua vident, ora tecti. Apuleius primo metamorphoſeos, tremor (inquit) viſcera quatior.

Antiptoſis eſt caſus p caſu poſitio ſub ab aliqua proprietate, vt vrbem quã ſtatuo veſtra eſt. & requiruntur tria, hoc eſt vnum ſubiectum, vna pprietas; & q caſus ponatur pro caſu.

Syntheſis eſt attributio proprietatis vni vel pluribus copulatis; quod fit non gratia vocis, ſed ſignificati. vt pars in fruſtra ſecant; & requirũtur tria: hoc eſt vnum ſubiectum; vel plura copulata, pprietas. & attributio proprietatis concordans cũ ſignificato & non cum voce.

Synechdoche eſt attributio partis ad totũ ſub proprietate verbi vel participij; vel nominis adiectiui. vt expleri mẽtem nequit, nuda genu nodoq; ſinus collecta fluentes. & requiruntur tria, hoc eſt totum, pprietas. & pars in acuuſatiuo poſita.

¶ Finis tertij libri.

Liber quartus. Quemadmodum libro ſuperiori dictum eſt, præceptiuæ grammaticæ partes ſunt quattuor. Orthographia, quæ de littera. Proſodia, quæ de ſyllaba. Etymologia, quæ de dictione. Syntaxis, quæ de octo partium orationis conſtructione diſputat. De littera pauca in eodem libro tetigimus, quia eius cõſideratio per ſingulas fere dictiones ſpargitur, atq; ex libris, quos de vocabulorum ſignificatiõe partim ædidimus, partim ædituri ſumus petenda eſt: quandoquidem ſingularia ſub generalibus præceptis cõprehendi non poſſunt. De ſyllaba copioſius libro inſequenti diſſeretur. De etymologia parte illa quæ circa ſingularum dictionum accidentia verſatur, tribus libris ſuperioribus per omnia fere diſputatum eſt. Nam deriuationes ſignificationeſq; ad memoratos vocabulorum libros refertur. De quarta grammatices parte, quam græci ſyntaxin, nos partium orationis ordinem ſiue conſtructionẽ vocamus, in hoc quarto libro diſputabimus. Reſumentes in primis, quæ conbinatione adiectiui cum ſubſtantiuo, relatiui cum antecedenti, nominatiui cum verbo primo libro ſcriptũ eſt, quodq; in fine libri

ſuperioris de figura cõſtructionis diximus. Igitur primum præceptum conſtructionis id,quod libro primo diximus.propemodum naturaleeſt,quod adiectiuũ & ſubſtantiuũ in tribus conueniunt in genere.numero.& caſu. Quod ſi adiectiuum cum ſubſtantiuo in illis tribus non cõueniret,ſolœciſmus eſſet manifeſtarius:niſi aliqua ratione vitium illud excuſaretur:vt Cicero ad atticum.Solius enim meum peccatum corrigi non poteſt. Idem pro murena.ex tuo ipſius animo coniecturã aperis.Idem in piſonẽ. Dico mea vnius opera republicam liberatam.& illud ex euangelio Lucæ.tuam ipſius animam pertrãſibit gladius.Excuſatur autem hoc vitium,quod genitiui illi ſolius,ipſius,vnius ad genitiuos ſubſtantiuos referuntur, qui receſſerunt ab vſu:in quorum locum ſubſtãtiua ſunt pronomina poſſeſſiua,quemadmodum lib.primo diximus.Et infra,cũ de conſtructione verborum imperſonaliũ intereſt & refert dicturi ſumus,agetur.nam quod Cicero in.iij. de oratore dixit. voluntati veſtræ omnium paruí.non poteſt eadem neceſſitate excuſari:cum potuiſſet dicere volũtati veſtrum omniũ paruí. Illud vix tollerabile,quod Ouid.in epi.ænones ſcripſit.& fleſti:& noſtros vidiſti flentis ocellos.nam & noſtros poſuit ꝓ meos, & meos pro mis,flentis vero quẽ genitiuũ eſſe ex ſyllabæ quantitate deprehenditur,nõ ad vocem ſed ad ſignificationem retulit.Quod ſi poſt illa ꝓnomina poſſeſſiua,quæ pro ſubſtãtiuorũ genituis ponuntur:alterũ ſubſtantiuũ ſequatur in genitiuo,intollerabilis erit conſtructio,quale eſt illud Boetij in.j.de cõſolatione.ſolantur mœſti nunc mea facta ſenis.& illud ex.iij.lib.regũ.tulit filiũ meũ de latere meo ancillæ tuæ:& illud quoq; Pauli apli in.j.epla ad Corinth.Salutatio manu mea Pauli niſi forte ſit appoſitio duorum ſubſtantiuorum pro mis ſenis.mis ancillæ.mis Pauli. neq;.n.potuit dici mis ſenis.meæ ancillæ.mei Pauli:quia error eſſet ſimilis illi:cuius merito Valla Priſcianum refellit dicentem,mei Priſciani eges.tui priſciani egeo,ſignificabat enim idem ,quod meo priſciano eges.tuo priſciano egeo.non me priſciano eges.te priſciano egeo.Ablatiui præterea numeri ſingularis horum nominumſiue participiorũ præſens abſens iunguntur cum ablatiuis pluralibus quorundã ſubſtantiuorũ.vt apud Terentium in eunucho.neſcio quid profecto abſente nobis turbatum eſt domi. pro abſentibus nobis.Plaut.in amphy.neq; nobis præſente aliquis quiſquam niſi ſeruus.Pompoñ attellanarum ſcriptor,quid enim apud forum præſente teſtibus mihi vendidit.pro præſentibus teſtibus.Neuius.volumus dono dare pæſente omnibus.ꝓ præſentibus omnibus.Actius,eſt res aliqua,quæ præſente his priusnatura inſtitit.pro præſentibus his.Præterq̃ autoritate poteſt excuſari hoc vitium illa ratione Marcelli,qui putat has dictiones abſente præſente formæ eſſe monopotæ.Genera quoq; & & numeri confunduntur cum non ad vocem,ſed ad rem adiectiuum refeitur.vt Verg.vij.æñ.pars arduus altis puluerulentus equis.Idem in.iiij.pars grandia trudunt obnixe frumenta humeris. & Hora.in.j.ſermo. legati miſſi magnis de rebus vterq;. & Ouid.de remedio.vtraq; formoſæ me iudice ſunt venerandæ. Idem in epiſtola ænones. Miſcuimus lachrymas mæſtus vterq; ſuas.Huc etiam pertinetillud Verg.xij.æñ.dant ſonitum ſpumoſi amnes, & in.equora currunt quiſq; ſuũ populatus iter.Idem id eodem.pro ſe quiſq; viri ſumma nituntur opum vi.& illud Liuij.auſi ſumus cum parentibus certa re quæq; ciuitas ſuis.Gerundium quoq; adiectiuũ genitiui ſingularis poſſe iungi cum ſubſtantiuo plurali ſuo loco dicemus. Conſtruuntur etiam interſe genera diuerſa.vt Verg.dulce ſatis humor depulſis arbutus hædis,& quod ſequitur.Triſte lupus ſtabulis,maturis frugibus imbres:vbi dulce & triſte diuerſis generibus copulantur.Illud quoq; Luca.in.j.binc leges. plebiſcita coactæ.Relatiuum.duplex eſt relatiuum,alterum ſubſtantiæ.alterum accidentis. Relatiuum ſubſtantiæ eſt, quod refert antecedens ſubſtantiuum:qualia ſunt,qui,quæ,quod,ſuus.a.um.& alia pronomina relatiua:quæ dicuntur identitatis Sunt alia relatiua,quæ dicuntur diuerſitatis.vt alius.alter.reliquus.cæter cætera cæterum:ſi cæter vſpiam reperitur. Relatiuum accidentis eſt,quod refert antecedens adiectiuum,cuiuſmodi ſunt.qualis.quantus.quotus.cuias. Relatiuum accidentis cum antecedente debet conuenire:ſi non ſequatur alterum ſubſtantiuum,cum quo iungi poſſit.vt ſi dicas,miſi tibi libros mẽdoſos:quales mihi dederas.Quod ſi alterum ſubſtantiuum ſequatur,cum illo debet conuenire. vt eſt animal varium,qualis eſt mulier,eſt templum magnum,quantus eſt mons.Horatius tamen in epodo ſingulari exemplo relatiuum accidentis antecedenti retulit dicens.Sed incitat me pectus mammæ putres:æquina,quales vbera.Relatiuum vero ſubſtantiæ cum antecedente debet in genere & in numero conuenire:vt ego amo,qui doceo.Si tamen quis,vel qui inter duo ponatur ſubſtantiua, vtriq; illorum referri poteſt.vt ſi dixeris,eſtanimal,quod appellant orygen vel quem appellantorygen.ſi tamen ſubſtantiuum,quod ſequitur,nomen eſt proprium:relatiuum illi debet reſpondere.vt Saluſtius in catilina,eſt locus in carcere,quod tullianum appellatur.& Liuius.anxur fuit,quæ nunc ſunt terracinæ.& Paulus in epiſtola ad galatas Hieronymo interprete.ſemini tuo,qui eſt Chriſtus.Verg.j.æñ.eſt locus,heſperiam grayj cognomine dicunt,vbi Seruius notat debere ſubintelligi quam,& nulllo modo quem.Solœciſmum tamen fecit Ennius apud Diomedem:cum(inquit.)Quis tu es mulier,qui me inſueto nuncupaſti nomine?qui dixit pro quæ.Sed quemadmodum hoc vitium intolerobile eſt,ita illud excuſari poteſt,quod Boetius de conſolatione ſcribit.nihil imbecilius homine,quos morſus muſcularum necat:nam cum homo indiffinite ſignificet:retulit ad ſingulos?qui ſub ſpecie humana continentur. illud quoq; Saluſtij in Catilina,interea ſeruitia repudiabat: cuius initio ad eum magna copia concurrebat.cuius dixit pro quorum,excuſari poteſt,quod ſeruitia pro ſeruis ſingulari numero caret,quod ſi haberet.itadixiſſet ſeruitium ꝓ ſeruis:ſicutiuuentutem proiuuenibus,ſed hoc in ſingulari dicim9. illud tantum in plurali.vel potius dixit cuius ſubſtantiue in genereneutro,pro cuius rei.quale eſt illud Terẽtij in eunucho: qui habet ſalem,quod in te eſt.i.quæ res.Ad rem quoq; nõ ad vocem refertur quãdoq; relatiuũ.vt apud Terentiũ in andria. laudare omnes fortunas meas,qui haberem gnatum tali ingenio præditum. meas dixit pro mis ea ratione qua ſupra diximus in pronominibus poſſeſſiuis ſubintelligi genitiuos illos,quorum in locum ſucceſſerant. Ergo laudare pro laudabant omnes fortunas meas.i.mis,qui haberem gnatum & cætera. Econtrario idem in eodem. Si quiſquam eſt, qui placere ſe ſtudeat bonis quam plurimis,in his poeta nomen profitetur ſuum.excuſatur vitium,quod quiſquam ad plures pertinet. Nominatiuus & verbum.Solœciſmi quoq; fiunt contra hoc præceptum:ſed excuſantur aliqua ex figuris:de quibus in fine libri ſuperioris dictum eſt.

Liber quartus de cõſtructione. Quemadmodũ omne verbũ perſonale ante ſe cũ nominatiuo conſtruitur: ita poſt ſe varios caſus recipit, quã rem nũc aggredimur ab illo potiſſimũ facientes initiũ, quod verba partim ſunt perſonalia: partim impersonalia. Itaq; perſonale & impersonale duo prima genera ſunt verborum: cũ Diomed. atq; Donatus partim ad ſignificationẽ verborum: partim ad modos verbum impersonale referant. Illi namq; ad quinq; genera verborum ſiue ſignificationes addunt ſextum, quod appellant impersonale. & ad quinq; modos ſextum quem æque vocant impersonalem. Nos tamen qui ſignificationem in quinq; genera & modos in numerũ quinariũ diuidimus. prima diuiſiõe verbũ in perſonale & in impersonale partimur. vt ſit illud pſonale, cuius tempora per numeros & pſonas explicantur: impersonale, cuius tẽpora numeris & perſonis carẽt. Differt autem ab infinitiuo modo, qui æque numeris & perſonis caret, qđ infinitiuus verbũ alterius modi deſiderat, numeroſq; & pſonas habet, ſed implicitas: impersonale non indiget verbo alterius modi: quin potius ipſum libere per oẽs modos ſpargitur. Sed verbi impersonalis conſideratione in aliũ locũ reiecta: verbum perſonale in quĩq; genera (vt dialectici dicũt) ſub alterna diuidimus. actiuũ. paſſiuũ. neutrũ. deponens. cõmune. de quibus ſingulatim differentes dicimus: actiuũ verbũ eſſe illud, qđ in .o. deſinit: habetq; paſſiuũ in .or. hæc diffinitio non omnia: ſed plæraq; huius generis verba cõplectitur, nã audeo es. volo. vis. facio. cis. do. das. actiua eſſe nemo dubitat: quæ tñ in voce paſſiua nõ habẽt audeor. volor. facior. dor. illa quoq; defectiua odi odiſti. noui nouiſti. memini meminiſti. cœpi cœpiſti. inter actiua ꝓprie numeranda ſunt: quã doquidem cũ accuſatiuo cõſtruuntur, quæ tñ neq; vocem actiuã in .o. neq; paſſiuã in .or. habent. Et exigit ante ſe nõatiuũ. hoc cõmune eſt oĩbus verbis perſonalibus. Pro perſona agenti, vel facienti, hoc propriũ eſt verbi actiui vel neutri actionẽ ſignificãtis. nã reliqua verborũ genera poſſunt etiã paſſionẽ ſignificare. exigunt q; ante ſe nõatiuũ ꝑ pſona patienti. vt exulo. as. lætor. aris. criminor. aris. Accuſatiuũ in perſona patienti: hoc etiã cõmuni & deponẽti cõmune eſt, niſi qđ omnia actiua poſſunt cõſtrui cũ accuſatiuo: nõ tamẽ oĩa, ſed quædã cõia & deponẽtia. Quod vero dixit in pſona agenti, vel facieti, nõ ocioſe dictũ eſt. Nã differentia illa inter agere, & facere, qua vtitur Ariſt. in .xj. æthicorũ & .ix. metaphyſicorũ. nõ ſolum a philoſophis, verũetiã ſtudioſis linguæ latinæ obſeruatur: vt facere ſit rerũ in materiã exteriorem trãſeuntiũ. vt feci domũ. feci libru. feci opus. agere vero eſt rerũ immanentiũ. vt ago fortiter, ago prudenter. ago orationem. Ego hoc loco non poſſum ſatis mirari, quæ demẽtia grãmaticos cœperit partim iuniores: partim etiã quoſdã ex antiquioribus: vt verbum actiuũ diffiniãt, qđ põt cõſtrui cũ accuſatiuo nõim ſignificãtiũ animal rationale, neq; enim aliã ob cauſam illos hoc ſcripſiſſe arbitror, niſi vt difficultatem augerẽt ijs in rebus in quibus nulla erat difficultas. nã quid per deũ immortalem obſecro te ad grãmaticũ rei literariæ præſertim adhuc rudem ſcire attinet: quid ſit trãſire in animal rationale, quid in aĩal irrationale? aut ſi dicere poſſumus ego exerceo terrã: tu ſeminas agrũ. ille comedit panem. curetiã (ſi rerum natura nõ patiatur) non poſſumus dicere, ego aro mulierẽ: tu ſeminas filios. ille comedit puerũ, atq; in voce paſſiua. ego aror, quemadmodũ apud Ouid. .ij. met. tellus dicit. totoq; exerceor anno. proaror. ſicut Verg. .i. geor. exercetq; frequens tellurem atq; imperat aruis. & quod Paulus ad thimotheum cap. .iiij. ſcribit. ego enim iam delibor, quod ſi ſeminor a patre: comedor a lamia. & ſimilia dicere non poſſumus, quoniam illud dici poſſe rerum natura non patiatur, atqui licebit dicere ego non aror, non ſeminor, nõ comedor: ſed nec arari neq; ſeminari, neq; comedi poſſum, neq; illud dici poſſet. aſinus centipes volat. bos alatus diſputat. vulpes arguta cauillatur, & non intelligunt homines perditi aliud eſſe grãmaticæ loqui: aliud verum a falſo diſtinguere, quod propriũ eſt dialecticæ. Pari ſtulticia ſunt, qui rem neq; philoſophis quidẽ oĩbus perfecta conantur ad grãmaticẽ transferre, quo miſerorum ſimpliciumq; puerorũ ingenia vexent. & torqueant in re, quæ nihil ad illos pertineat. Aiunt nanq; verba illa metuo. timeo formido, & quæ ad ſenſus exteriores, interioſq; pertinẽt: qualia ſunt. video. audio. tango. intelligo. ſentio. cõſtrui cũ nõatiuo in pſona patiẽti & cũ accuſatiuo in perſona agẽti vel facienti. vt ſi dixeris ego video lapidẽ, quia lapis ſenſum videndi moueat, idcirco agere putandus ſit. Hoc eſt ſimplicitatem puerilem crudire? an nugis, vel potius nebulis quibuſdam innolere? Aut cũ dicitur ego video lapidẽ, quomodo puer intelliget lapidis ſpeciẽ oculos meos mouere: cũ etiã inter philoſophos ſint, q dicant viſionẽ p radiorũ ex oculis emiſſionẽ fieri? Eadẽ rationẽ pauca admodũ verba eſſent, q nõ haberẽt ſignificationẽ inuerſam: vt in voce actiua pſona agẽs, vel faciẽs ſit in actõ: atq; ediuerſo patiẽs in nõatiuo cũ præſertim philoſophi dicãt: qđ oĩs agẽs agẽdo rẽ patitur. hoc enim modo, qui aliqđ amat. ab illo patitur: cũ amor: ut phiſici dicũt, affectꝰ vel vt iuniores dicũt: paſſio ſit. Sed hoc nõ magis ad grãmaticũ ptinet, quã verũ a falſo diſtinguere, cũ hoc ad dialecticũ, vt diximus, illud ad philoſophũ pertineat. Eius, hoc eſt verbi actiui, cõplures ſunt ſpecies ſiue gradus. ſiue ordines, ſunt enim ſex. Nã cum ſit verbi actiui ꝓpriũ poſſe cũ actõ conſtrui, aut cõſtruitur tantũ cũ actõ, aut cũ actõ & genitiuo, vel datiuo, vel altero actõ, vel ſeptimo caſu, vel ablatiuo cũ præpoſitiõe. a. vel. ab. Ex quo fit, vt verbi actiui ſex ſint ſpecies. Species aũt nõ eo modo accipimus quo grãmatici, qui in ſingulis partibus orationis ponũt ſpeciẽ ꝑ illa forma: qua primitiuũ a deriuatiuo diſtinguitur, ſed quo dialectici: qua gñri ſupponũt ſpecies: vt cũ ſint quĩq; gña verborũ, quodlibet genus rurſum diuidatur in ſpecies.

¶ Liber Quartus de cõſtructiõe octo partium orationis. Caꝑ. primum de cõſtructione verborum actiuorum.

VErba partim ſunt perſonalia, partim impersonalia.

Perſonalia ſunt, quæ habent numeros & perſonas,

Impersonalia, quæ carent numeris & perſonis, de quib⁹ poſtea dicemus. Perſonalia rurſus in quinq; genera diuidũtur. actiuum. paſſiuum. neutrũ. commune. deponens.

Actiuum verbum eſt illud, quod deſinit in .o. & habet paſſiuum in .or. & exigit ante ſe nominatiuũ in perſona agenti vel facienti. & accuſatiuum in perſona patienti. Eius complures ſunt ſpecies.

¶ Prima igitur verborum actiuorum ſpecies eſt, quæ poſt ſe conſtruuntur cum accuſatiuo tantum: vt amo vxorem. doceo filios, non quod vllum ſit verbum, quod præter accuſatiuum non poſſit alios quoq; caſus recipere: ſed quod plærūq; accuſatiuo contentū ſit. vt ego amo vxorem voluptati amore quodam ſingulari. doceo tibi filios grammaticam tanti quanti alius dialecticam. Atq; econtrario nullum verbum eſt, quod non poſſit abſolutum reperiri (vt Ouid.) prima mihi nutrix æole dixit amas, neq; enim expreſſit, quem amaret. Poſuimus autem in qualibet ſpecie pauca verba illa præcipue: in quibus aliqua differentia eſt: nam reliqua a lexico illo noſtro diffuſiori repetenda ſunt. ¶ Amo.as. interamo.as. redamo.as. deamo.as. adamo.as. diligo.is. colo.is. hoc intereſt vel e menter atq; cum effectu quodā cæco, q̄ amare eſt, & immoderato aliquid amore ꝓſequi. ¶ Redamare vero eſt repenſionem in amore facere. vt Apul. in li. de philoſophia. nec reciprocari queant, vt ament: qui redamātur. ¶ Deamare eſt adhuc vehementius & pluſq̄ amare. vt Terent. in heauton. deamo te (inquit) ſyre. ¶ Adamare eſt idipſum facere: ſed laſciuiori quodam atq; amatorio modo, quæ differentia, vel Quint. verbis oſtenditur in declamatione pro vxore. Matres (inquit) liberos ſuos tanq̄ adamarint: amant: & quomodo id fiat ſubiungit: videbis oculos nūq̄ a facie vultuq; deflectere, comare caput, habitumq; componere. & quæ ſequuntur. Cicero tamen in epiſtola ad curionem pro amare tātum poſuiſſe videtur: cum ſcribit, quarum laudū gloriā ada maris. ¶ Diligere vero rationem quandā atq; electionem præ ſe fert. vt diligere ſit opus rationis: amare vero eius partis irrationalis, quā cōcupiſcimus. Vnde & in ſacris litteris frequentior eſt vſus dilectionis quam amoris, quod huic paſſio: illi vero ratio ſubeſt. Cicero in epiſtola ad brutum. L. Clodius valde me diligit, vel emphaticoterō. i. expreſſius valde me amat. Idem alio loco. Dolobellā antea diligebā, nūc etiam amo. Atq; adhuc alio in loco, ſic igitur facies: & me amabis, aut quo ſīe cōtētus diliges. ¶ Colere eſt ſuperiores gradu ac dignitate cum obſeruātia quadā amare, quā differentiam diſticho illo Mart. oſtendit. Vis te ſexte coli: volebā amare; Sed ſi te colo ſexte: non amabo. Nam omiſſo ſenſu, turpioni in quo plærīq; volunt videri ingenioſi: hoc vult poeta ſignificare, cum amicitia teſte Ariſtotele nō poſſit eſſe niſi inter æquales, o ſexte tu vis coli tanquā ab amico inferiori. ego volebam amare te tanquam æqualem: ſed ſi colo te quaſi maiorem amicum: non amabo te: quia iam non eſt æqualis ea ratione qua vis a me coli & obſeruari. ¶ Colo colis colui, præter eam ſignificationem, quam ſupra memorauimus. ſignificat etiam exercere, vel adornare, vnde & agricolas & colonos dicimus: qui colunt agros. & faciem colere fœmininæ dicuntur. Eſt etiam colere habitare. vt apud Verg. in buc. Pallas, quas condidit arces ipſa colat. & Iuue. nos colimus vrbem tenui tibiſcine fultam. ¶ Traho. is traxi. eſt violenter raptare. ducere vero eſt ijs, quæ ſponte ſequuntur quaſi ductum exhibere, quam differentiam Seneca in epiſtola. cviij. ad Lucillum oſtendit dicens. fata volentem ducunt, nolentem trahunt. ¶ A duco præterea compoſita deduco & reduco. præter generalem ſignificationem, ſignificant etiam ſpecialiter comitatus officium alicui præſtare. Hora. i, ſermo. occurram intriuijs: deducam. Mart. dum te proſequor, & domum reduco. Inter deducere quoq; nauem & ſubducere nauem, eſt differentia, quod deducere, eſt ex nauali in aquam immittere. Verg. iij. æñ. deducunt ſocij naues. Idē in. iiij. & littore celſas deducunt toto naues. Liui. xxiij. ab vrbe condita, nauibus longis ad Caralis ſubductis, & paulopoſt nauib⁹ longis deductis Verg. i. æñ. vrbē quam ſtatuo veſtra eſt. ſubducite naues. ¶ Agere quoq; oues, boues: capras eſt quaſi ante ſe cogendo impellere. Oui. i. meta. hac agit, vt paſtor per deuia rura capellas. Verg. in buccolicis, en ipſe capellas protinus æger ago. hanc etiam vix tityre duco. Nam capram illā quæ partu ſoluta erat, deducebat. i. ſe illi ducem exhibebat, vixq; ſequi poterat, reliquas agebat. eſt etiam agere equum, aſinum, mulam, illos tergo inſidendo moderari. vt in epigrammate illo Martial. quo plæraſq; huius verbi ſignificationes complexus eſt poeta.

Prima ſpecies verborum actiuorum eſt; quæ poſt ſe conſtruuntur cum accuſatiuo tantum, Qualia ſunt.

Amo.as.aui. por amar cō paſſion. vt ego amo filiū.

Redamo redamas redamaui. por amar en retorno. vt ego redamo amantem me.

Deamo.as. aui. por mucho y con aficion amar. vt Terentius. deamo te.

Adamo.as. adamaui, por amar como enamorado. vt mater filium amat, quaſi adamet.

Diligo diligis dilexi. por amar con razon y elecion. vt ego diligo res honeſtas.

Colo colis colui. por amar al mayor en dignidad. vt ego colo principes terræ.

Colo.is. por labrar afeytar o morar. vt colo agros. colo faciem. colo. domum.

Traho trahis traxi. por lleuar o traer por fuerça. vt trahe me poſt te.

Duco ducis duxi. por lleuar o traer guiando. Terētius. duc me ad illam.

Deduco deducis. por acompañar a otro deſde ſu caſa. vt deduc me in forum.

Reduco reducis. por acōpañar a otro haſta ſu caſa vt reduc me domum.

Deduco deducis. por echar las naues al agua. Vergilius. deducunt ſocij naues.

Subduco. ducis. por ſacar las naues del agua. Vergilius. ſubducite naues.

Ago agis. por lleuar delante de ſi. vt capellas protinus ago.

Ago agis. por lleuar la beſtia caualgando. vt ago mulas.

Vehere autem ea tantum, quæ humeris, aut capite portamus, ſic equus vehit ſeſſorem. nauis nautam. & illud Ouidij primo meta. ſuluos vehit vnda leones. & Verg. vi. æñ. hi quos vehit vnda ſepulti. Quæ vehuntur. dicuntur etiã portari. ferri. bailari. Verg. iæñ. portãtur auari pygmaliõis opes pelago, ſed qđ manu portatur, non recte dicetur vehi. ¶ Inchoo inchoas. ſemper cũ accuſatiuo cõſtruitur. vnde Diomedes inter idiomata incuſatiui illud poſuit. Verg. iij. geor. te ſine nil altũ mens inchoat. Idem. vi. æñ. nocturnas inchoat aras. hinc Georgius Merula iure Galeotũ martiũ præceptorẽ meũ refellit, qđ in titulo cuiuſdãoperis ſui ſcripſit, liber inchoat primꝰ. ¶ Inciptio, & ſi cũ accuſatiuo conſtrui poteſt, recte forſitam poſſis dicere. liber primus incipit, ſed rectiꝰ, pfecto liber primꝰ incipitur. ¶ Ineo, inis, autore Valla cum in hac ſignificatiõe accipitur: nunq̃ niſi de rebus maximi momẽti dici ſolet. vt ineo pacẽ, ineo ſocietatem, ſed nõ ita poſſis dicere ineo prandiũ, ineo conuiuiũ. Huius quoq; verbi participiũ præſentis poſitũ abſolute ſine accuſatiui cõſtructiõe maioribus rebus adhibetur. vt ineunte vere. ineunte puericia. non autem recte poſſis dicere. ineunte die. ineunte dormitione. ſed potius incipiente. ¶ Diſco. cis. diſcere eſt eorum, quæ ignoramus cognitionem aſſequi. Martia. diſce, quod ignoras marſi: doctiq; pedonis. ¶ Ediſcere eſt illa, quæ dicimus memoriæ mãdare. Cice. i. de oratore. exercẽda eſt memoria, ediſcenda ad verbũ quã plurimis. ¶ Dediſcere eſt illa, quæ edidicimus obliuiſci. Idem in. iij. eiuſdem, ob eamq; cauſam dediſceret ediſcẽdo iuuẽtus noſtra. ¶ Oppugno. gnas. oppugnare. & impugnare eſt pugnando aliquem locum aggredi. Verg. v. æñ. ille velut celſam oppugnat qui mollibus vrbem. ¶ Propugnare eſt oppugnantibꝰ repugnare. vnde & turrium propugnacula dicta ſunt. ¶ Expugnare eſt oppugnãdo capere. Ex quo interpretis error, vel potius librariorũ, cõuincitur, qui in pſalmo p ſæpe impugnauerũt, vel oppugnauerunt me a iuuentute mea, ſcripſerũt ſæpe expugnauerũt me a iuuentute mea. Nam ſi expugnauerunt, ideſt ſi pugnando cœperunt prophetam, quomodo non potuerunt illi præualere? eſſe autem librariorũnõ interpretis errorem, ex eo ſuſpicari poſſumus, quod in Pſalmo. xxxiij. differẽtiam obſeruauit dicens. Iudica dñe nocẽtes me: expugna impugnãtes me. ¶ Capio. is. cœpi eſt capere, vl' accipere ſponte, vel non ſponte. vt magnã cœpi moleſtiam. magnum cœpi dolorem. accepi vulnus in prælio. accepi pecunias in bello. ¶ Sumere eſt tantum ſponte. Valeriꝰ maximus, non coactus enſem accipere: ſed ſua ſponte ſumere videtur. Dicimus præterea reciproce capio voluptatem: & voluptas capit me. Cicero in epiſtolis. magnam cœpi ex tuis litteris voluptatẽ. Idem, me ſumma cœpit voluptas. ¶ Paco. as. pacare eſt pacẽ victis imponere, atq; leges illis dare. Verg. in buc. pacatũq; reget patris virtutibus orbẽ. ¶ Placare eſt ab indignatiõe ad lenitatẽ reducere. Verg. ij. æñ. ſanguine placaſtis vẽtos & virgine cæſa. ¶ Pacificare. tũ placare, tũ pacem facer ſignificat. Catull9, hoſtia cæleſtes pacificaſſet hæres, Sillius lib. xv. pacificãs diuos. Saluſt. in iugurtha. metellus initio iugurtha pacificãte præſidiũ impoſuerat. Iuſtinus lib. vi. pacificare cũ altero ſtatuit. Laſſo. as. laßare eſt propemodũ fatigare, & ptinet tãtũ ad animata. Iuue. & laſſata viris nondũ ſatiata receſſit. Laxare vero eſt, qđ erat cõtractũ explicare: & ptinet ad inanimata. Luca. in. v. totoſq; rudẽtes laxauere ſinus. Eadẽ differẽtia eſt inter laſſus & laxus: quoniã laſſus eſt labore fatigatus, laxus vero fluxus atq; ſolutus. Terẽ. laſſus ſum, ſed nõ defatigatus. Verg. i. æñ. & præmere & laxas ſciret dare iuſſus habenas. ¶ Abdico. as. abdicare eſt expellere filiũ a bonis, dũ viuit pater, aut quomodolibet aliquid aliena. Terẽ. generũ abdicat. Exhæredare vero eſt, poſt mortem illud idem facere. Martialis, exhæredauit te philomuſe pater, dicimus quoq; abdicauit ſe conſulatu. abdicauit ſe magiſtratu, p eo quod vulgo dicitur, reſignauit conſulatum & magiſtratum.

Veho vehis vexi. por lleuar o traer encima deſi. vt vehe me humeris.

Porto portas portaui. por lleuar o traer en ſu cuerpo. vt porto pecunias.

Fero fers. Gero geris. Baiulo baiulas. por aquello meſmo. vt fero libros. &c.

Inchoo inchoas inchoaui. por començar. Vergiliꝰ nil altum mens inchoat.

Incipio incipis. por començar como quiera. vt incipio legere, & incipio rem arduam.

Ineo inis iniui. por començar alguna coſa notable. vt ineo amicitiam tecum.

Diſco diſcis didici. por aprẽder algo de nueuo. vt diſco prima elementa.

Ediſco. cis. edidici. por deprẽder algo decoro. vt edidici Vergilium.

Dediſco. cis. dici. por oluidar lo deprendído. vt dedicit pacem.

Oppugno. as. aui. por combatir algun lugar. vt oppugnauit oppidum.

Impugno. as. aui. por aq̃llo meſmo. vt impugnauit (hoſtes.

Propugno. nas. aui. por defender lo combatido. vt propugnauit vrbem.

Expugno. as. aui. por tomar por combate. vt expugnauit arcem.

Capio capis. por tomar queriẽdo, o no queriendo. Vt cœpi voluptatem. cœpi moleſtiam.

Summo. is. ſumpſi. por tomar por nueſtra volũtad. vt ſumpſi negocium.

Paco. as. aui. por apaziguar alos vencidos. vt Scipio pacauit Lybiam.

Placo. as. aui. por amãſar al ayrado. vt ego placaui (illũ.

Pacifico. as. aui. por aquello meſmo. o hazer paz.

Laſſo. as. aui. por fatigar lo que tiene anima. vt ego laſſabo hominem.

Laxo. xas. aui. por afloxar lo apretado. vt ego laxabo vincula.

Abdico. cas. caui. por deſheredar al hijo en vida. vt Terentius. generum abdicat.

Exhæredo. as. aui. por deſheredar lo en la muerte. vt exhæredauit filium.

¶ Secunda verborum actiuorũ ſpecies. ¶ Impleo.es. Vergilius primo æneidos. implentur veteris bacchi pinguiſq; ferinæ. Lucanus in primo. implentur valido tyrone cohortes. ¶ Accuſo.as. verba quæ ad accuſationẽ pertinent, huiꝰ ordinis ſunt, accuſauit Appium dolobella repetundarũ, vel crimine repetũdarum, vel de repetundis: poſtulauit etiã illum repetundarũ, vel repetundarũ crimine, vel de repetundis, & conuicit illũ ambitus, vel de ambitu, & dãnatus vtriuſq; criminis, vel vtroq; crimine. ¶ Incuſo.as. ad hunc ordinem non pertinebat, ſed interpoſitum eſt: vt differentia inter illud, & accuſo denotetur: ne putet quiſquam, idem vtrumq; verbum ſignificare: ſed neq; cũ eiuſdem caſibus cõſtrui debere. Inſimulo quoq; accuſo. Plautus in Amphytrione, atq; inſimulabit eam probri. Idem in eodẽ, neq; me perpetiar probri falſo in ſimulatã. ¶ Emo.is. verba precii ſignificantia nõ conſtruuntur paſſim cum genitiuo & ablatiuo, ſed quem admodũ ſtatim dicturus eſt cũ genitiuo quorundã nominũ, & cũ aliorũ ablatiuo. vt Plautus quãti eã emit: Reſpõdetq; alter vili. Hora. quãti emptæ? paruo, quãti ergo? octuſſibus. Leuitici. tamen. xxxvij. quanto valere poteſt, tanto æſtimabitur. ex quo regula illa grãmaticorum exceptionem habet, aiunt nãq; eodẽ caſu reſpondẽdũ nobis eſſe, quo interrogamur, nã interrogamur per genitiuũ: & reſpondemus per ablatiuũ. Teren. qd agas niſi te: vt redimas, quantũ queas minimo: & ſi nequeas paulo: at quanti queas. Iuue. balnea ſexcentis & pluris porticus empta. Paro paras. pro comparo compras. Lucanus in. j. magnoq; æterna parantur regna deis. Iuueñ. flos Aſiæ ante ipſum precio mæiore paratus. Sto ſtas, pro conſto.as. Verg. lib. x. haud illi ſtabunt æneia paruo hoſpitia. Martial. conſtatura fuit megalenſis purpura centũ. Iuue. tãti partus æque, quãti veneficia conſtat. Cice. in verrem. tantidem æſtimaſſe: quanti ſacerdotem. Iuueñ. quanticunq; domus conſtet. ¶ Animaduertẽdũ eſt, hæc annotatio ex libro. iij. elegantiarum Laurentij Valenſis tranſlata eſt: qui hoc præceptum a ſe primũ fuiſſe excogitatũ gloriatur, ſcribit enim hos duos genitiuos tanti & quanti ſubſtantiuos in neutro genere cũ illorũ cõpoſitis tantidem quãtidem, quãtilibet. quanticũq;, & duos genitiuos cõparatiuorũ pluris & minoris adiungi his verbis emo, vẽdo, æſtimo, & reliquis precii aut æſtimationẽ ſignificantibus, cũ reliquis vero nominbus nõ poſſe conſtrui. neq; enim poſſis recte dicere. vendit hic auri patriã, ſed cũ Verg. vj. æñ. auro. & in. j. eiuſdẽ. exanimũq; auro corpus vendebat Achilles, recte tũ dixeris emi librũ tanti quãti tu, & minoris quã Antonius, & pluris quã Cæſar. Neq; licet his genitiuis adiungere ſubſtãtiuũ, niſi in ablatiuũ cõuerteris: vt tãto precio emi: quãto tu vẽdidiſti, & minori precio emi quã Cæſar: & maiori precio quam Antonius, & quantolibet precio: vel quantouis precio emeris librum, numerabo pecunias bibliopolæ. Iuue. quanto metiris precio, q̃ ni tibi deditus eſſem. Valerius maxi. magno vbiq; precio virtus æſtimatus: tantodem tñ precio non dicimus: quia datiuo & ablatiuo caret tantundẽ. Itaq; non licet exponere quanti emiſti, ſubaudi precij: ſed quanti, ideſt quanto precio, tanti, ideſt tanto præclo. fallit enim hoc etiam in loco regula grãmaticorum: q̃ oportet exponẽs & expoſitũ eiuſdẽ eſſe caſus. Neq; ſolũ in verbis huius ſpeciei ſeruit hæc regula: ſed in alijs omnibus precii quocunq; modo ſignificantibus. vt veneo venis, quod eſt neutrũ paſſiuum. vt mercor. aris. quod eſt deponens. Liuius. xl. viij. ab vrbe, mancipia minora annis viginti, quæ poſt proximum luſtrum decem milibus æris, aut pluris veniſſent, ea quoq; decẽ tanto pluris, quanti eſſent æſtimarẽtur. Cicero in epiſtolis, in licitatione prius ponam, quam illud minoris veneat. Vergil. ij. æñ. magno mercentur Atridæ. Alia quoq; verba, quorum actus mercede fiunt, etiam hoc modo conſtruuntur, vt doceo doces. Iuue. chryſogonus quanti doceat, vel Pollio quanti. Plinius. xxxv. naturaℓ. hiſtoriæ, nemimen (inquit) minoris docuit. Ago agis. Iuuena. atq; ideo pluris quam coſſus agebat. Licentius dixit Plinius libro. viij. naturaℓ. hiſtor. tanti perire potuiſti: atq; etiam hodie minoris. pro tanto periculo & minori periculo. Contra hanc tamen Laurentij præceptionem, ſtat quorundã ſcriptorum autoritas: ſed Valla de vſu frequentiori ſemper loquitur. Verg. in priapeia, non aſſis faciunt: euntq; recta, & Catullus omnes vnius æſtimemus aſſis. facio enim & æſtimo præcii ſignificant, quæ tamen genitiuo aſſis iunguntur. Illa quoq; paruifacio. paruipendo. floccifacio. floccipendo, nihilifacio. nihilipendo. naucifacio, naucipendo. & quod Apuleius. j. metamor. ſcribit. iſtud quidem, quod polliceris æqui boniq; facio. contra Vallæ præceptionem dicta eſſe videntur.

¶ Secunda verborum actiuorum ſpecies eſt, quæ præter accuſatiuũ conſtruũtur etiã cũ genitiuo, vel ablatiuo. vt ímpleo granarium frumenti. vel frumento. Qualia ſunt hæc.

Impleo.es. Repleo.es. Compleo.es. por hínchir alguna coſa.

Accuſo.as. por accuſar en íuyzío o fuéra. vt accuſabo te criminís vel crímine.

Incuſo.as. por reprehendiẽdo quexarſe de alguno. vt hic incuſat matrem.

Poſtulo.as. por demandar en íuyzío. vt poſtulabo te apud indicem homicidij; vel homicidío.

Damno.nas. por condemnar o obligar. Vergilius. damnabís tu quoq; votís, vel votorum.

Emo, redímo. paro. comparo. por comprar. vt emi librum tanti, vel tanto precio.

Vendo. venundo. diſtraho. por vender. vt vendidi pluris & maiorí precio.

Aeſtímo. taxo. as. apprecío apprecías. por apreciar. vt æſtímo centum aureís. vel quanti tu.

Animaduertendum eſt, q̃ verba precium ſignificãtia conſtruunt cũ ablatíuo precium denotante; præterq̃ cum his genitiuís tanti. quanti. pluris. ~~maioris~~. minoris. tantidem. quãtidem. quantíuis. quantílibet. & quod Vergilius díxit. non aſſis faciunt. & Catullus Veronenſis. Omnes vnius æſtímemus aſſis.

¶ Tertía verborum actiuorum ſpecies eſt; quę prę ter accuſatíuum conſtruuntur etiã cum datiuo. Qualia ſunt hæc.

¶ Tertia verborum actiuorum ſpecies eſt: eorum quæ dicuntur acquiſitiua.

¶ Do das, etiã cũ accuſatiuo & duobus datiuis cõſtrui poteſt, vt do tibi pecunias dono, do tibi veſtem pignori. exempla ſunt Diomedis in idiomate conſtructionis huius verbi. Dicimus præterea do tibi fidem, ſicut habeo tibi fidem, ſed dare fidem, eſt fidem obligare, habere fidem, eſt credere. Dicim9 quoq; do tibi pœnas. i. perſoluo, ſicut pendo tibi pœnas: & do tibi verba, ideſt decipio te. Dicimus etiam, do tibi litteras, ſignificatq; dare, non vt illas legas: ſed vt ad alium perferas, qui legat: vnde & accuſatiuum cũ præpoſitione adiungimus: vt do tibi litteras ad Antonium. tibi, vt perferas ad Antonium vt legat. Saluſtius. Vulturno litteras ad Catilinã dat: ſed dare (vt dicit:) eſt quomodocunq;. donare vero eſt dare gratis, cum huius ordinis eſt. vt dono tibi coronam. Si vero eſt quintæ ſpeciei, ſignificat, (vt ait Valla) facere id premij, aut bene uolentiæ gratia. Cicero pro Archia poeta. Silla cum Gallos, & Hiſpanos ciuitate donaſſet. videlicet in premium meritorum. Plautus in aulularia. dij immortales quot & quantis me donatis gaudijs, qd' eſt magis beneuolentiæ quam meriti. Verg. v. æñ. ſergeſtum æneas promiſſo munere donat, & in eodẽ, hoc iuuenem egregium preſtanti munere donat, hicquoq; in meriti premium munus donatur. ¶ Dedo. dis. eſt ſeipſum alicuius fidei atq; autoritati tradere. Vnde & obſides dicuntur dedere ſe victori & inde deditio. & ſerui deditiij. i. qui ſe miſericordiæ victoris dediderunt. ¶ Præpono. is. vt ego præpono Ciceroni Demoſthenem. præfero Homero Verg. ante pono callimacho Ouidiũ. ¶ Cõmodo. as. inter commodo. as. & mutuo. as. hoc intereſſe conſtat, quod accõmodamus res, quæ eædem numero reddendæ ſunt. vt libros. veſtes. argẽtiphialas. gẽmas. mutuam9 vero res, quæ eædem numero reddendæ non ſunt, ſed tãtum in ſpecie. vt frumentũ. vinũ. pecunias. nemo. n. hæc acciperet mutuo ea lege. vt illa ipſa redderet. Sed quemadmodum dicimus ego mutuo tibi pecunias: ita etiam tu mutuaris a me pecunias. Reperitur quoq; commodo tantum pro do. vt apud Luca. in. j. nec cõmodat inuidi ĩ fortuna ſuã. Reperitur & neutrũ ſecundæ ſpeciei. pro eo, quod eſt proſum Apulei9. in. ij. florido. beneficio multis cõmodaſti, & exẽplo omnibus profuiſti. ſic ediuerſo incommodo. das. pro noceo: Idem pro magia, ne quid eo noĩe ſuis incõmodaret. Teren. in andria. magis vt incõmodet mihi: quam vt obſequatur gnato. ¶ Loco locas, inter loco. as. & conduco. cis. hoc diſtat. q locare eſt mercede aliquid alicui vtendum tradere. vt domum, ſeruum, inuentum. agrum. cõducere eſt illa eadem mercede accipere. ¶ Suadeo. es. inter ſuadere & perſuadere illa eſt differẽtia, q ſuadere eſt ratiõibus & autoritate aliquẽ exhortari, vt aliquid faciat: quẽadmodũ diſſuadere eſt, ne aliquid faciat. Perſuadere vero eſt impetrare, vt illud ipſum, quod ſademus efficiatur. ¶ Dico. is. inter dicere & loqui illã diſferẽtiã nõnulli eſſe voluerũt: vt dicamus ea, q̃ ex arte, pferimus. loquamur vero natura. ¶ Edico tñ qđ a dico eſt cõpoſitũ ad magiſtratus pertinet. vñ dicũtur edicta prætorũ. & illud ex euãgelio. Exijt edictũ a Ceſare Augu. ¶ Indicere vero eſt cũ quadã ſolẽnitate denunciãdo imperare. Ho. j. ſer. vẽtri indico bellũ. ¶ Credo. is. eſt cõmodare alicui, vel mutuare nõ poſitis pignoribus, ſed tantũ fide obligata. cuius cõtrariũ eſt debeo debes. vnde ab hoc debitores, ab illo creditores ſunt appellati. Credo vero neutrũ ſcdi ordinis, eſt alicui fidem habere: nã credo in deũ & ſimilia inuſitatũ eſt in ſermone latino. ¶ Cõmẽdo. as. notæ ſignificatiõis verbũ actiuũ eſt huius ſpeciei. vt Mart. peccat, q cõmẽdãdũ ſe putat eſſe ſuis. at vero cõmẽdare apd aliquẽ, eſt illũ laudare. vt ego te apud principes noſtros cõmendaui. Oui. v. faſto. illa datos faſces cõmẽdat. i. cõmẽdabiles facit. In eadẽ prope ſignificatiõe reperitur cõmitto. is. cũ duobus verbis ſupioribus, hoc eſt credo cõmẽdo. vt apd Verg. i. geor. debita qua ſulcis cõmittas ſemina. Reperitur quoq; p eo qđ in pugnã inducere. Mart. victores cõmitte Ven9. Luca. in. j. exiguũ dñs cõmiſſit aſyllũ. Cõmitto vero abſolutũ: ſequẽte clauſula cũ vt cõiunctiõe, peccare ſignificat. Cic. ij. de orat. neq; cõmittã, vt ineptũ me eſſe iudices. ¶ Cõſulo. is. lui. huius ſpeciei eſſe põt. vt ego cõſului tibi vtilitatẽ. i. vtile conſiliũ tibi dedi. Cõſulere vero alicui, hoc eſt primæ ſpeciei, eſt cõſiliũ ab illo petere. vt Verg. vij. æñ. lucoſq; ſub alta cõſulit albunea. Cõſulo tibi. i. cũ eſt neutrũ ſcdi ordinis accipitur, p eo qđ eſt, puideo. Oui. in epla penelo. ſed bene cõſuluit caſto deus æquus amori. Cõſulo boni neutrũ eſt ſcdæ ſpeciei. Quin. inſtitutionũ orat. li. j. Conſul (inqt) a cõſulẽdo dicitur, vel a iudicãdo, nã hoc cõſulere veteres vocarũt.

¶ Do das. dedi. por dar como quiera. vt do tibi pecunias. libros.

Dono donas donaui. por dar gracioſo y de balde. vt dono tibi veſtes,

Dedo dedis dedidi. por dar ſe aſſi meſmo. vt hoſtes vt dedunt ſe victori.

Præpono præponis. præfero præfers. Antepono. is. por præferir. vt præpono te Homero.

Commodo. das. por preſtar lo meſmo queſe torna. vt commodo tibi equum.

Mutuo. as. aui. por preſtar lo q̃ ſe torna en ſpecie. vt mutuo tibi nummos.

Loco. cas. caui. por dar algo por alquiler. vt tu locaſti mihi domum. mulam.

Conduco. cis. xi. por tomar algo por alquiler. vt tu conduxiſti a me tabernam.

Suadeo. des. ſi. por induzir; y traer por razones. vt ego ſuaſi tibi honeſta.

Perſuadeo. des. aſi. por induzir con effecto. vt ego perſuaſi tibi turpia.

Dico. cis. xi. por dezir o hablar artificioſamente. vt tu dixiſti mihi ſententiam.

Edico. cis. xi. por mandar como iuez o principe. vt prætor edixit omnibus legem.

Indico. cis. ixi. por denunciar con ſolennidad. vt Romani indixerunt Veijs bellum.

Credo. dis. didi. por preſtar o confiar. vt tu credidiſti decoctori nummos.

Commendo. as. aui. por encomendar. vt rogo commendes regi hominem.

Cõmitto. tis. por cometer o encomendar o confiar. vt committe mihi hæc.

Conſulo. is. lui. por conſeiar algo a alguno. vt conſule filio vtilia.

Vnde adhuc manet illud.rogat boni conſulas.i.bonum iudices.Pli.libro.viij.quæſo,vt legentes boni conſulant.Plautus in truculento.quicquid autem erit boni conſulas.Verg.in priapeia,quamuis pauca domus conſule poma boni. Ouidius.i.de ponto.ad me peruenit:conſuluitq; boni.Idem in.v.eiuſdem,tu tamen hæc quæſo conſule miſſa boni. Cato apud Gelliũ lib.ix. noctium atticarum.ea fieri bonis bono genere natis bonis conſulitis,Seneca in epiſtola.hanc coqui ac piſtoris moram boni conſulo.Apuleius.viij.meta.quod a me retenta cuſtoditaq; nõ fueris:optimi conſule.

Facio,cis.feci.por hazer lo que paſſa en materia de fuera.vt feci tibi opus.

¶ Quarta verborum actiuorũ ſpecies eſt,q̃ præter accuſatiũ principalẽ cõſtruũtur cũ altero accuſatiuo minus principali.Qualia ſunt que ſequunt.

Doceo.ces.cui.por enſeñar.vt tu docuiſti me grammaticam.& dialecticam.

Dedoceo.ces.por demõſtrar ſer falſo lo enſeñado. vt ego dedoceo te vitia.

Moneo.nes,por amoneſtar aconſejando.vt tu monuiſti me iuſta.

Admoneo.es.por traer algo ala memoria de otro. vt ego admonui te vtilia.

Oro oras.raui.por rogar al mayor.vt miſeri orant principes veniam.

Rogo rogas.por rogar al ygual.vt amicus rogat amicum opes.

Interrogo.gas. gaui. por preguntar,vt interrogas me quæſtionem arduam.

Flagito.tas.taui.por demandar con importunidad. vt flagito te libros.

Poſco.cis.popoſci.por demandar lo honeſto,vt poſco te rem honeſtam.

Poſtulo.las.laui.por demandar requiriendo en iuyzio,vt poſtulo te pecunias.

Peto.tis.iui.por demandar rogando.vt peto te rem factu facilem.

Induo.is.Veſto.is.por veſtir.vt veſtiam te,induam te diploidem.

Exuo.is.exui.Spolio.as,aui.por deſpojar.vt exuam & ſpoliabo te veſtem.

Cingo.gis.xi.Accingo.gis.xi.Succingo.gis.xi.por ceñir.vt cinxiſti me enſem.

Calcio,as.por calçar.vt calciabo te ſoleas,cothurnos.calceos.

Exalcio,as.por deſcalçar.vt excalciabo te omnia, quæ alius calciauit.

¶ Quinta ſpecies verborũ actiuorũ eſt,que preter accuſatiuum cõſtruũtur cum ablatiuo ſine præpoſitiõe,vl̃ potius cũ effectiuo.Qualia ſunt hęc.

Dono.as.aui.por dar inſignias de honra.vt ego donabo te corona laurea.

Facio,cis.feci.por hazer lo que paſſa en materia de fuera.vt feci tibi opus.

habet ſignificationem.& q̃ ab ago agis differt.ſupra memorauimus.Dicimus quoq; facio te certiorẽ & nõ certum:pro eo quod in libros digeſtorum certioro & certifico legimus.Nam quod Verg.iij.æñ.dicit.Anchiſen facio certũ:neceſſitate carminis excuſari poteſt,qđ ſi diceret certiorem:fuiſſet ſyllaba breuis inter duas lõgas.facio præterea pro æſtimo,quod cũ genitiuo poſſet conſtrui: paulo ante diximus. Reperitur etiam neutrum ſecũdi ordinis.vt bene facio tibi.male facis mihi niſi mauis male & bene aduerbia eſſe pro nominibus poſita.vnde eſt,bene fit,male fit. Reperitur & abſolutum pro eo quod eſt conuenio.Ouid.in epiſtola.hypſiphyles.Medeæ faciunt ad ſcelus omne manꝰ.& in epiſtola ſaphꝰ:nõ facit ad lachrymas barbitos vlla meas: & Horatius,mecũ facientia iura. ¶ *Quarta verborũ actiuorũ ſpecies eſt.doceo & dedoceo.Horatius.ij.car. populumq; falſis dedoceret vti.Cicero.i.de finibus geometriã docere maluiſſet,quã illam dedocere.* ¶ *Moneo mones.Terẽtius in Andria,habeo pro illa re,quod illũ moneam probe.Admoneo (quod ab illo cõponitur) cũ genitiuo potius poſt accuſatiuum principalem cõſtruitur.Tibul. lib.ij.admonuit dominæ deſeruitq; Venus. Ouidius tertio de ponto. ecquid ab ijs ipſis admonere mei.Idem.xv.metamorphoſeos, qđ poſſit equorũ admoniſſe.* ¶ *Oro.oras.vt oro te rem honeſtã.dicimuſq; oro a te rem honeſtã. Verg.xj.æñ.ipſum obteſtemur: veniãq; oremus ab ipſo.Gell.lib.xvj.orauit a ſuis amiciſſimis impẽſe.* ¶ *Rogo.as.Hora.ij.car.otiũ diuos roga in patienti prenſus ægeo. Verg.lib.viij.ſanctũ mihi numen arma rogo genitrix nato. Poſſumus etiam dicere rogo a te.Plau.qua cõfidẽtia rogare tu a me argentum audes?interrogo quoq; eodẽ modo poſſe conſtrui,quo ſuũ ſimplex,dubium non eſt.* ¶ *Flagito. as. Hora.ij.car.nec potẽtẽ amicũ largiore flagito. Ouid.i. de amato.qđ det amatorẽ flagitet ãte ſuũ.* ¶ *Poſco.is. Verg.iuy.æñ.tu modo poſce deos venia. Idẽ in.xj.pacẽ te poſcimus oẽs.* ¶ *Poſtulo.as.quod proprie eſt p tribunali & nõ alibi petere.(vt inquit iurecõſultus,in titulo de dãno infecto.l.cuius initiũ eſt dies).Cũ ablatiuo & præpoſitione.a.iungit pſalmographus dicens,interprete Hiero.Poſtula a me,& dabo tibi gẽtes.* ¶ *Peto.is apud Cice.fere ſemp hoc modo cõſtruitur.* ¶ *Induo.is. Verg.ij.æñ.androgei galeã. clypeiq; inſigne decorum induitur. Conſtruitur etiã cũ datiuo. Idem.vj.æñ.harũ vnã iuueni ſupremũ mœſtus honorẽ induit.& cũ ſeptimo caſu.vt idẽ in eodẽ.indutuſq; iubet truncos hoſtilibus armis.Eodem modo veſtio. Ver.ij.geor. quæq; ſuo vbi di ſemp ſe gramine veſtit.* ¶ *Exuo quoq; eodẽ modo cõſtruitur,& q̃ ſunt ſimilis ſignificatiõis.Exigo te pecuniã & a te dici poteſt.Cæcilius apud Gell.lib.xiiij.cho illud munus nihilo exigor portoriũ. Metellus numidicus apud eundem.ſocios ad ſenatum quæſtũ flentes veniſſe ſeſe maximas pecunias exactos eſſe.ſed ex figura græca dictũ eſſe Gellius affirmat.illi enim exigo te argentum dicunt.Hieron.in Iouinianũ.i.noli mirari ſi inter titillationes carnis & incentiua vitiorum angelorũ vitam non exigimur:ſed docemur,& paulo infra,maioris gratiæ eſt offerre,quod nõ debeas,quam reddere quod exigeris.* ¶ *Quinta verborũ actiuorũ ſpecies eſt.Dono.as.aui.de cõſtructiõe huius verbi in tertia ſpecie verborũ actiuorũ diximus.*

¶ Spolio.as.Verg.vj.æñ.poſtquam illum vita victor ſpoliauit Achules. ¶ Satio.as.& ſaturo.ras.differũt, teſte Valla.q ſatiare ad omnes ſenſus pertinet:ſaturare ad ſolum guſtum.vt ego ſatiabo te ſpectaculis. & ſaturabo te pne. ¶ Onero.as. oneraui.Cicc.in epiſto.homines nequiſſimi quibus te onerarunt mendacijs.¶ Exonero.as.Ouid.iij.triſti, attamen hanc odijs exonerare fugam. ¶ Peto.tis.pro eo quod eſt percutio.Verg.in buc.malo me galatea petit laſciua puella. ¶ Afficio.is.verbũ eſt in hac conſtructione frequentiſſimũ apud oratores.vt Cicc.in epiſtolis.magno me dolore affeciſſent literæ tuæ.i. magnũ mihi dolorem feciſſent litterætuæ. ¶ Muto.as.aui.pro eo quod aliam rem alia permutare.Verg.j.geor.chaoniã pingui glandem mutauit ariſta.Hora.diruit. ædificat.mutat quadrata rotundis.Perſius.mercibus hic italis mutat ſub ſole cadenti rugoſum piper: & palentis grana cimini.¶ Priuo.as.Cicc.in epiſt. graui teſte priuatus ſum patre tuo viro clariſſimo.¶ Leuo.as.pro eo qđ ſubleuo ſiue alleuo.Verg.ego hoc te faſce leuabo. ¶ Sexta ſpecies verborum actiuorum eſt. Audio audis audiui,actiuum huius ſpecici eſt,ſermonem alterius intelligendi gratia percipere.vt audiui ex te,vel a te,vel de te.Audio primæ ſpeciei,eſt vocem tantum audire ſiue animalis ſiue alterius rei ſonũ.Exaudio eiuſdem ordinis eſt,quod audio facere. Audio,vel inaudio tibi neutrum ſecundi ordinis pro eo,quod eſt obedio,qđ ex ob & audio cõponitur,Plautus in captiuis duobus:cum dicto haud audiebat, facto nunc lædat licet. frequentius tũ in hac ſignificatiõe reperitur ab illo participiũ præſentis tẽporis.Plaut⁹ in Amphyt.ego ſum Iouis dicto audiẽs.Cic.in philippicis. vt audiens eſſet huius ordinis.Idem p Deiotaro rege,aut q dicto vulgata duodecim tabularũ.filium minus dicto audientem liceat abdicare.Inaudio quoq; pro obedio huius ordinis reperitur.Affranius apđ Marcellũ.nouis dictis quæſo,ne ille inaudiat. Male audio cũ eſt abſolutum, hoc eſt neutrũ quĩti ordinis ſignificat infamari.Cic.ij.de ora. Opimi⁹ cõſularis.q adoleſcẽtulus male audiſſet.idẽ pro Marc. cælio.vicinũ eius mulieris miraris male audiſſe. Idẽ.v. thuſ.ſed aliud moleſtius,qđ male audiebat.Teren.vulgus mulierũ,qđ male audit.Oui.v.triſtiũ.indolui. nec tã mea qđ fortuna malẽ audit.Mart.gẽtibus in lybicis vxor tua Galle male audit.¶ Abſtineo.es.& cõtineo.es. Vba ſunt hui⁹ ordinis:differũt tũ autore Valla,q, abſtinere,eſt ab aliena,vl exteriori re.vt abſtineo me ab iniuria.abſtineo me a mũerib⁹.¶ Cõtinere vero eſt a pprijs voluptatibus.vt contineo me a libidine,a coitu,a cibo. Cicc.qđ beneficiũ eſt, ſi te abſtinueris ab alieno ſcelere: & Lucil.manus abſtinere a muliere,melius eſt.Cõſtruitur etiam figurate cũ genitiuo.vel potius ex idiomatis græci imitatiõe.vt Horat,mox vbi luſit,ſatis abſtineto dixit irarũ.Verg.præpoſitionẽ ab ſuppreſſit. vij.æñ. dicẽs, Abſtinuit tactu pater:auerſuſq; refugit.¶ Accipio.is.quo differat a ſumo,is .diximus in prima ſpecie actiuorum. ¶ Recipio.pis.præter alias ſignificationes quas habet,cũ eſt neutrũ ſecundi ordinis: ſignificat ,p mittere,quo verbo Cicc.frequẽter vtitur in epiſtolis maxime.¶ Suſcipio.is.eſt aliquid in curã atq; fidem ſuam accipere.¶ Eripio.is.& reliqua verba ſeparationẽ ſignificãtia huius ordinis ſunt.Verg.ij.æñ.teq; his ait,eripe flãmis.& in eodem,eripui,fateor,læto me & vincula rupi.nã vtrobiq; ſubintelligitur ab vel ex,quæ eiuſdẽ eſt ſignificationis. ¶ Amoueo.es.idem eſt,quod aufero aufers,atq; vtrũq; huius ordinis. Admoueo.es.tertiæ eſt ſpeciei cõtrariæ ſignificatiõis.vt admoueo tibi manum.amoueo a te manũ.¶ Auerto.is.eodem modo differt ab aduerto.vt aduerte oculos ad me.i.conuerte ad me. auerte oculos a me.i.remoue.Eodem modo differunt auerſus & aduerſus:q, aduerſus eſt faciem oſtendens ex oppoſito.auerſus terga vertens.vel oculos ab aliqua re declinans,vt Vergilius.j.æneidos.Diua ſolo fixos oculos auerſa tenebat.

Spolío,as,aui,por deſpoſar de algũa coſa,vt tu me ſpoliaſti exuuijs.

Satio,as,aui.Saturo,ras,por hartar,vt ego te ſatiaui cibo,& ſaturaui pane.

Onero,ras,por cargar.Exonero,as,por deſcargar, vt ego exonero te faſce.

Peto,is,pro percutío,is,por herír,vt malo me galetea petit.

Afficio,ís,eci,pro eo quod eſt in bonum ſiue malũ aliquid facere.

Afficío te voluptate, yo te hago plazer. Afficio te muneribus,yo te hago beneficios.

Afficio te moleſtía,yo te hago peſar.Afficio te iniurĩa,yo te injurio.

Muto,as,aui,por trocar vna coſa con otra,vt mutauit glandem ariſta.

Priuo,as,aui,por priuar o quitar algo,vt tu me priuaſti multis bonis.

Leuo,as,aui.Subleuo,as,aui,por aliuiar,vt ego hoc te faſce leuabo;vel ſubleuabo.

¶ Sexta verborum actiuorũ ſpecies eſt,quæ præter accuſatiuum conſtruuntur cum ablatiuo,& prępoſitione a vel ab;Qualia ſunt

Abſtíneo abſtínes.por ſe refrenar delas iniurias. vt ego abſtíneo me ab iniuría.

Contíneo contínes.por ſe refrenar delos deleytes. vt fac vt contíneas te a voluptate.

Accípio,pis,accepi,por recebír como quiera, Vt acccepí a te commoda & incommoda.

Suſcípio,pis,por tomar a ſu cargo, vt omnía tua negocía ſuſcípio a te.

Recípio recípis,por reſcebír o recobrar. vt ego recepi a te líbros omnes.

Erípio erípis,por líbrar;o arrebatar,vt tu eripis me a malis; & ego a te pecunías.

Amoueo amoues,por quítar de alguna coſa, vt amoue obſecro a me manum.

Aufero arfers,por aquello meſmo, vt aufer a me opprobríum;& contemptum.

Auerto auertís auerti,por boluerſe de alguna coſa,vt auerte oculos a vanitate.

De verbis passiuis.capūij. Quemadmodum verbum actiuum diffiniuimus passiuo dicentes: Actiuum esse quod in.o. desinit,& habet passiuū in.or.ita nunc ediucrso passiuū diffinimus, qđ' in.or. desinit & habet actiuū in.o.in quo differt a deponēti,& cōmuni,quæ nō habēt actiuū in.o.& exigit ante se nominatiuū pro persona patienti,in quo differt ab actiuo,qđ' exigit nominatiuū pro pſona agenti,& facienti,& ablatiuū cū præpositione. a. vel.ab.vel datiuū pro persona agenti vel facieti,in quo differt a deponēte, nam cōmune eodē modo cōstruitur,quo verbum passiuū. vt deus amatur mihi,vel a me.Eius,hoc ē verbi passiui,tot sunt species, quot diximus esse in verbo actiuo:sunt enim sex,quem admodum ex superiori cap.colligi potest.Sed animaduertendū est:duo notāda esse. Dicit primū,q cū verbū actiuū passiuo mutare volumus: accusatiuum personæ patientis in nominatiuū: & nominatiuū personæ agētis vel facientis in ablatiuū cū præpositione.a.vel ab vl' datiuū vertere debemus.Casus vero ille cum quo verbū actiuū post acusatiuum prīcipalem cōstruitur:mutari non debet:id quod per omnes species obseruandum est. vt in secunda,impleo granarium frumenti,vel frumento. granarium impletur a me frumenti vel frumento. Verg.j.æñ.implentur veteris bacchi pinguisq; ferinæ. Alterum,quod notandū esse dicit: est quod verba reciproca,& quæ dicuntur vocatiua in voce passiua reciprocantur,hoc est,post se construuntur cū eodem casu: cum quo ante se construebantur.vt Hora.j. carmi.scriberis vario fortis & hostium victor.habeor indoctꝰ. prædicor ignauus.iudicor sapiens,vocor Antonius.nū cupor Nebrissensis.dicor grāmaticus. Non est hoc in loco dissimulandum,quod Seruius annotauit in illud Verg.vij.æñ.optato cōduntur tybridis alueo:esse quædam verba,que nulla ratione mutantur ex voce passiua in actiuā.vt sarcerdotes creari.virgines capi. vnde & captæ dicebātur,quoniā a pontifice de manu patris non minores decem annis capiebantur: neq; enim dici posset,q pōtifex illas capiebat. Eodem modo dicit Seruius,condi proprie illos, qui sibi statuunt ciuitatem: conduntur ergo tybridis alueo,dixit Verg.pro sedem stabilem locant.Pari ratione dicimus ego linquor animo ꝓ exanimor.qui loquēdi modus frequens est apud Plī.nō tū recte dixerimus,animus linquit me. Eodem modo cōsterno animo,pro eo qđ est terreor.vt apud Saluſt.equi sine terroribus cōsternantur.& Ouid.ij.meta.cōsternantur equi,nō tamen dici posset,q aliquis cōsternat equos.dicimus quoq; ex numero nostrorū militū decem sunt desiderati in prelio.i.mortui sunt & defuerunt.Cæsar in commentarijs. desiderati sunt eo die sagittarij circiter ducenti: non tamen recte diceretur:nos desideramus ducētos sagittarios.Dicimus præterea interdico tibi aqua & igni:nō aquā & ignē.at in voce passiua dicimus aqua & ignis interdicitur tibi a me.dicimꝰ quoq; aqua & igni interdicitur tibi,a me autē vix dici posset: quia interdicitur est impsonale ab hoc verbo neutro interdico.Cic.de senectute.male rem gerētibus bona interdici solēt.Apul. in.iiij.floridorū.datiuū vocis actiuæ in noīatiuū passiuæ cōuertit,cū scribit:dies ille cibo interdicatur:& in digest.ti.decuratore furiosi.l.j.lege(inquit) duodecim tabularū ꝓdigus interdicitur:& ibidē,mulier,q luxuriose viuit:bonis interdici pōt, Datiuū quoq; in noīatiuū vertit Hora.in poetria dicēs,Ego cur acquirere pauca(si possum)inuideo? Idē alio in loco.hæc ego ꝓcurare & idoneus imperor.Eadem quoq; rōne dicimus in actiua,ego iubeo tibi,& in passiua,tu iuberis a me:& ego sum iussus a te.Dicimus præterea mutuo tibi pecunias.fœnero tibi nūmos.In voce tū passiua nō dicimus pecuniæ mutuantur tibi a me,aut nūmi fœneratur tibi a me:sed tu mutuaris a me pecunias:& fœneraris a me nūmos. Dicimus etiā ego delecto te: sed tu delectaris a me,nō dicitur:sed tū delectaris:quia mutuo.fœnero.delecto actiua sunt,mutuor. fœneror delector.deponētia:multa nāq; (vt diximus supra)verba sunt actiua desinētia in.o.q nō hūt passiuū in.or.

¶De verbis Passiuis. Capūij.

PAssiuū verbum est illud,qđ desinit in.or.& habet actiuū in.o.& exigit ante se nominatiuū ꝓ pſona patiēti.& ablatiuū cū ꝓpositione a vl' ab.vl' datiuū ꝓ pſona agenti vel facientti,vt deus amat a me vel mihi.Eius tot sunt species, quot diximꝰ esse in verbo actiuo,Sed animaduertēdum est,q cum mutamꝰ verbū actiuum in passiuum,casus cum quo verbū cōstruit post accusatiuū principalem nō mutatur,vt impleo granariū frumēti,vl'.mēto.granariū implet a me frumēti.vel.to. do tibi pecunias.pecunię dant tibi a me.Doceo te grāmaticā.tu doceris a me grāmaticā. Dono te corona.tu donaris a me corona. Audio ex te grāmaticam.Grammatica auditur a me ex te. Animaduertendum est quoq; verba reciproca,& quę dicunt vocatiua.qualia sunt scribor,habeor. iudicor.pdicor.agnoscor,dicor. vocor.nominor. appellor.nuncupor.& similia construi post se cū eodem casu,cum quo ante se construuntur. vt scribor fortis,vocor Antonius.

¶De de verbis Neutris. Capūiij.

NEutrū ỹbū est illud qđ' desinit in.o. & nō hēt passiuū in.or.vt seruio,is.ei9 cōplures sūt spēs.

¶Prima species verborū neutrorū est,q post se cōstruunt cū genitiuo,vel ablatiuo;vt careo pecuniarū,vl' pecunijs.Cuiusmodi sunt quę sequunt.

Pōnit in primis verbi neutri diffinitionē dicens,q verbū neutrū est,qđ desinit in.o.ad differentiā passiui,deponentis,& cōmunis:& nō habet passiuū in.or.ad differentiā verbi actiui:quē tū casum ante se & post se regat,nō dicit:sed adde tu,q verba significātia actionē exigūt ante se noīatiuum pro pſona agente,vel facientē:vt ego seruio,quæ vero passionem illatam,aut idiopathiā.i.passionem innatā:exigūt ante se noīatiuū pro persona patiente,vt ego vapulo,ego frigeo.post se vero cū omnibus obliquis potest construi: aut absolutum est. Hoc loco repetendum est,quod supra, cum de verbi actiui diffinitione agebatur,diximus:propriū esse verbi actiui cum accusatiuo construi:atq; habere passiuū in.or.esse tū verba,quæ & si cū accusatiuo in voce cōstruuntur,nō tamen habēt passiuā in.or.itaq; partim actiua,partim neutra essedicendum.

¶ Careo.res cũ ablatiuo frequẽtius cõſtruitur,antiquiores etiã genitiuo iũgebãt.vt Terẽ.in heautõ.oẽs mihi labores fuere leues.præterq̃ tui carendũ,qd̃ erat.& Neuius apud Gel̃.lib.xviij.nocti.attica.carendũ tui eſt(inquit)qd̃ ipſe exponit pro te.Accuſatiuo quoq; iungebãt.vt Turpillius apud Marcellũ.meos(inquit)careo.Sed abtõ(vt diximus)frequẽter iũgitur.vt Iuue.cariturus turture magno.Pli.in epiſt.carẽt iure togæ,quibus aqua,& igni interdictũ eſt,¶ Egeo.ges.indigeo.es.huius eſſe ſpeciei,atq; cũ gtõ etiã poſſe iungi cõtra Philaletẽ.immo vero cõtra Philaſeudon dicimus. Verg.x. æñ. nec te ratio nis egẽtẽ abſtulit atra dies. Hora. mancipijs locuplex. eget æris capadocũ rex. Idẽ.i. ſermo,at qd tãtulo eget quãto eſt opus.Cice.p roſcio.nã p deũ immortalẽ quid eſtĩ hac cauſa,qd̃ defenſionis indigeat?Et Lucill̃.apud Noniũ marcellũ. quarũ abũdemus rerũ:& quarũ indi ĩdigem9.de ablatiui cõſtructiõe paſſim expẽpla repies. ¶ Abundo,das.Cice.pro cluentio mulier(inquit) abundãs audacia.Virg.in buc.quã diues niuei pecoris,quã lactis abundans,& illud quod ex Lucill̃.afferebamus, quarum abundemus rerum,& quarum indigeamus. ¶ Sto ſtas.& cõſto cõſtas.cũ aliquid precio eſſe emptũ ſignificant,huius ordinis ſunt,ſed de illorum conſtructione plura diximus in ſecunda verborum actiuorum ſpecie.¶ Satago ſatagis.pro eo qd̃ eſt curioſum atq; ſolicitũ eſſe.abſolutũ plærũq; reperitur quẽadmodũ & ſatis ago.p quo ponitur.Cæſar in cõmentarijs,q̃ ſatagẽtibus(inquit)celeriter occurãt.Gel̃.lib.xviij.plorãtibus omnibus noſtris,atq; in ſentina ſatis agentibus.Terẽ. tamẽ in heutonti.genitiuo iunxit dicens,& ſi is quoq; ſuarũ rerum ſatagit.Pendeo & faſtidio Plau. in mercato.diſſolue iã me.nimis diu animi pẽdeo.Idẽ ĩ aulu. faſtidit mei,quia videt me ſuam amiciciam velle.

¶ Secunda ſpecies verborum neutrorũ. Cedo.is. ceſſi. Verg.v. æñ.cede deo: hoc eſt,da locum & fatere te eſſe victũ.aliquãdo etiam exprimitur locus,& tũc eſt actiuũ tertiæ ſpeciei.Papi.in achilleide.hortãtur,cedũtq; locum.vnde & Cice.participiũ futuri vocis paſſiuæ protulit de cla.orato.gratioſi(inquit)ſcribæ ſint ĩ dãdo & in cedendo loco. Cum accuſatiuo etiã iunxit Verg.lib. xj.dicens.cedat ius propriũ regi.in qua ſignificatiõe ſæpe apud iureconſultos reperitur. vt indigeſt.de legatis.iij.l. ſi mulier.ſi vſufructum(inquit) mortis cauſa ceſſero.& in titul̃.de aquirenda poſſeſſione,cedere poſſeſſionem dixit.Nam & Diom. grãmaticus in idiomatis annotauit,recte poſſe dici.cedo poſſeſſionem & cedo poſſeſſione.¶ Pareo,es.obedio.is.optempero,as.huius ordinis verba,idẽ prope ſignificant. ſed cum accuſatiuo etiam iunxit Papi.in achilleide dicens. nõ adeo parebimus omnia matri.& Gell̃.lib. ij. quædã(inquit)non eſſe parendum,quædã non obſequendũ. ¶ Conſulo.is.de hoc in ſecunda verborum actiuorũ ſpecie diximus. Prouideo.es.& proſpicio.is.vt ego prouideo mihi,& proſpicio tibi.Verg.læñ.grauiter cõmot9,& alto proſpiciens,reperiuntur etiã actiua.vt Luca.in.iij.hæc vbi ſunt prouiſa duci, & Verg.tris lictore ceruos proſpicit errantes. Caueo.pro eo qd̃ eſt prouideo huius ſpeciei verbum,apud iureconſultos frequẽter reperitur. Cice.in epiſt.melius tecũ cauere volo,quã ipſe alijs ſolet.Cum accuſatiuo vero ſignificat fugere.Iuue.cauet hũc,quem coccina læna vitari iubet.¶ Placeo,& diſpliceo,occurro & obuio,eiuſdem ordinis ſunt, fereſemper.¶ Seruio & inſeruio eo differũt, qd̃ ſeruire proprie ſeruorum eſt, aut eorum quæ ſub tyranno viuũt,in cuius verbi ſignificatione plurimũ Hiſpani labuntur ſequentes linguæ ſub idioma,dicentes ſe eſſe ſeruitores:& ſe paratos eſſe ſeruire,cum ſerui non ſint.pro eo quod deberent dicere ſe paratos eſſe inſeruire.hoc eſt obſequi,& morem gerere. ¶ Parco parcis,& ignoſco.cis.tum huius ordinis tum actiua reperiuntur quartæ ſpeciei.Verg.vj.æñ.parcere ſubiectis,& debellare ſuperbos.Idem in.x.auri memoras.quæ multa talẽta natis parce tuis.Gel̃.xv.vitam modo ſibi,vt parcerent orauiſſe.ſed his in locis p ſeruo ſeruas.Plaut. in amphytri.velatis manibus orãt,ignoſcamus peccatũ ſuũ.Eodẽ modo ignoſco.cis.Quin.in declama.ignoſcite malorũ periculorũ metus.ignoſcite humana diſcrimina. Piſo frugi apud Priſ.quodcũq; deliquiſſet ignoſciturũ affirmabat.Verg.iiij.geor. ignoſcẽda quilẽ ſcirẽt.ſi ignoſcere manes.quãquã Seruius in eo loco dicat,ignoſcẽda participium eſſe ſine verbi origine. perinde ac ſi ignoſco non eſſet niſi neutrum huius ſpecici.

Careo cares. por no tener lo que deſſeamos. vt ego careo tui.tu cares pecunijs.

Egeo eges. Indigeo indiges indigui. por auer menester. vt ego egeo ſalutis, vel ſalute.

Abundo.das. Redundo.das. por abundar. vt abũdo diuitiarum & diuitijs.

Sto ſtas, Conſto conſtas. por coſtar. vt hic liber ſtat tanti; quanto precio tu emiſti.

Satago. ſatagis. por eſtar ſolicito y congoxoſo. vt hic ſatagit rerum ſuarum; & rebus ſuis.

Abſtineo abſtines. por ſe refrenar. vt abſtineo irarum; & ab iracundia.

¶ Secunda ſpecies verborum neutrorum eſt; quę poſt ſe conſtruuntur cum datiuo. Qualia ſunt quę ſequuntur. vt Cedo cedis. ceſſi. por dar a otro lauantaja; o meioria, vt cede maiori.

Pareo pares. Obedío obedis. Optempero. peras. Por obedeſcer. vt paret amor dictis.

Cõſulo cõſulis. Prouideo. des. Proſpício. cis. Caueo caues. por proueer. vt pater conſulit filio.

Placeo places. por aplazer. Diſpiceo diſplices. por deſagradar. vt ego placeo tibi.

Occurro occurris. Obuio obuias. por ſalir al encuẽtro; y a recebir. vt ego occurram tibi.

Faueo faues. Studeo ſtudes. Aſpiro aſpiras. por fauoreſcer. vt tu faues mihi.

Seruio. ſeruis. por ſeruir como ſieruo. vt ſeruus frugi ſeruit pro domino fideliter.

Inſeruio inſeruis. por hazer lo que alguno quiere. vt fac ſeruias mihi.

Parco parcis. Ignoſco ignocis. por perdonar. vt ego parco tibi; vt ignoſcas mihi.

¶ Noceo noces.officio,cis.quæ etiã actiua reperiũtur.vt Apul.j.meta.cũ multa (inqt)nocerẽtur, publicitus(inqt)indigna tio perebuit, & in pſal. xxxiiij. Iudica dñe nocẽtes me, expugna impugnãtes me. Lucre.quoq; quaſi ab actiuo dixit,officiũ tur vti cogãtur tardi9 ire. ¶ Doleo.les.hui9 quoq; eſt ordinis:niſi qd' q dolorẽ patitur, ponitur in datiuo, qd' dolorẽ infert in ntõ. Mart. ſi qua fides vulnus, qd' fecit non dolet (inquit) ſed qd' tu facies, hoc mihi Poete dolet. Terẽ.in eunu. dolet dictũ impudẽti adoleſcẽti & libero. Nã qd' Hieron y,interprete dicitur, caput meũ dolco,poeticũ eſt, atq; figuratũ ea figura,q̃ orationi ſolutæ nõ eſt permiſſa. Licẽtius tamẽ alia figura dicitur vicẽ tuã doleo. Salu.in catilina, quaſi dolens eius caſum.cũ gtõ etiã iunxit Ouid.ij.meta. dicẽs ſucceſſor ũq; mineruæ indoluit. ¶ Indulgeo.es. hui9 ordinis frequẽti9 reperitur. Verg.iiij.æñ.indulge hoſpitio,cauſaſq; innecte morãdi. Idem.ij.geor.indulge ordinib9. Terẽ.in heautõ.nimiũ illi Menedeme indulges.dicimus quoq;:indulgeo operã litteris:& Iuue.cũctis narratur ephebis mollior ardenti ſeſe indulſiſſe tribuno. Cũ accuſatiuo tantũ Lucilius apud Marcel.tu(inquit)qui iram indulges nimis. ¶ Inſto.as. inſtiti. Iuueñ inſtantẽ regi armenio,parthoq; cometẽ. Verg.j.æñ.inſtans operi,regniſq; futuris. Idẽ in.viij.heu quãtæ miſeris cædes laurentibus inſtant. Ide in eodem.parte alia Marti currum rotaſq; volucres inſtabat,datiuo accuſatiuũ iunxit. ſed figurate: p eo qd' eſt inſtãter faciebat. ¶ Supplico.cas. Teren.in andria.ipſum orabo,huic ſupplicabo. Priſc. dicit etiã accuſatiuo iũgi poſſe. ſed nõ probat. ¶ Hæreo hæres. & adhæreo.res,eiuſdẽ ſignificationis vnius ſpeciei ſunt. Virg.ij.æñ. hærent parietibus ſcalæ. cũ vero eſt abſolutũ,ponitur pro eo qd' eſt dubito. Iuue.hæres, & dubitas alta chionẽ deducere ſella. Idẽ.hæremus.dicat ipſa.ab hoc frequentatiuum hæſito hæſitas,ſemper in hac vltima ſignificatione reperitur.Cice.in acade.dubitant.hæſitant,reuocant ſe interdum. ¶ Illudo illudis, & inſulto.tas,Verg.iiij.geor. neq; oues hædiq; petulci floribus inſultent.Idẽ in.viij.huic capiti inſultãs tot ferro ſæua dediſſet funera. Seruius dicit inſultare eſſe aliquẽ irridere. eiuſdẽ ſignificationis eſt illudo illudis. Verg.ij.æñ.certantq; illudere capto.Idẽ in.iiij.& noſtris illuſerit aduena regnis.iungitur etiã cũ accuſatiuo.Terẽ.ſatim ſuperbe illuditis me.Inuideo.des. Iuue. haud tamen inuideas,vati, quẽ pulpita paſcunt. apud antiquiores actiuũ ordinis tertij reperitur frequẽtius, Verg.in buc.Liber pampineas inuidit collib9 vmbras.

Noceo noces. Officio officis.por empecer. vt non noceas mihi;ne ego officiam tibi.

Doleo doles dolui.por doler lo que trae dolor. vt hoc vulnus non dolet mihi.

Indulgeo indulges indulſi.por dar obra;o regalar,vt indulgeo litteris & filio.

Inſto.as.inſtiti.por dar prieſſa.vt noli inſtare mihi.

Supplico ſupplicas.por rogar humilmente.vt ego ſupplico tibi,& tu regi ſupplica.

Hæreo hæres. Adhæreo.res.por ſe allegar. vt ego hæreo tibi, tu adhæres mihi.

Illudo illudis. Inſulto inſultas.por hollar eſcarneciendo.vt tu illudis capto.

Inuideo inuides.por auer embidia.vt omnibus inuideas,inuide nemo tibi. (nere regi.

Impono.is.por engañar.vt facile eſt barbato impo

Inceſſo inceſſis inceſſi.por acometer.vt regibus inceſſit magno diſcordia motu.

Inuado inuadis. por aquello meſmo.vt tanta inuaſit cupiditas plæriſq;.

Incumbo.bis. por poner las fuerças en algo. vt validis incumbite remis.

Volo vis cum bene iunctum. por querer bien. vt non bene tibi vult,qui accuſat.

Cupio cupis.cum bene iunctum.por querer biẽ. vt quod ipſi bene cupio Glycerio.

Timeo times timui.por temer,que no vẽga mal a otro.vt pater timet filio.

Metuo metuis.por aquello meſmo,vt inopi metuens formica ſenectæ.

Idem.j. geor.iam pridẽ nobis cæli te regia Cæſar inuidet.& in.xj. æñ.te ne(inquit) miſerande puer cũ læta veniret,inuidit fortuna mihi.¶ Impono imponis.huius ordinis verbũ eſt decipere. Iuue.facile eſt barbato imponere regi.Martial.callidus impoſuit nup mihi caupo rauenæ,in libro quoq; Geneſ.xxix.Hieron y.interprete:quare(inqt) impoſuiſti mihi?Geneſ.xxvij. dixitq; Abimalech. quare impoſuiſti nobis? hinc impoſitores dicti ſunt, & impoſitura.alias cum accuſatiuo & datiuo iungitur.Verg.iiij.æncid.puppibus & læti nautæ impoſucre coronas.¶ Inceſſo inceſſis.pro eo quod eſt inuado.is.Verg.iiij. geor. regibus inceſſit magno diſcordia motu, Valeri. maxi. in. pri.nec mihi cuncta complectendi libido inceſſit. ideſt inuaſit vel inuadit.cum accuſatiuo iũxit Sillius Italicus dicens,tunc præceps ruit in medium telumq; fatigat flamminiũ inceſſens.Dicimus prætcrea inuado tibi, & inuado te. Varro apud Marcellum.tanta inuaſit cupiditas bonorum pleriſq;.ſed videtur in hac conſtructione pro inceſſo acceptum.¶ Incumbo incumbis. autore Quintilia. huius ordinis eſt:dicimuſq; incumbo huic rei.antiquiores tamen incumbo in hanc rem dicebant,vt idem autor ait.¶ Volo vis.vt volo tibi bene.ſicut & cupio tibi bene. Ennius, non bene tibi vult,qui te falſo criminat. Catullus. cogor amare magis: ſed bene velle minus. Terent. in andria.vel quod ipſi bene cupio Glycerio. Dicimus etiam volo hanc rem, & cupio hanc rem. volo legere,& cupio legere.¶ Timco times & metuo metuis,huius ſpeciei verba ſunt,& eſt timere ne quid mali alicui eueniat.Verg.j. georgi.aut inopi metuẽs formica ſenectæ.Hora.ij.car.te ſuis matres metuunt iuuencis.Enius apud Diome.metuo(inqnit) legionibus labem.& ſic videtur eſſe actiuum tertiæ ſpeciei. Quintæ quoq; ſpeciei reperitur apud Teren. in andria.metuo (inquit)a Chryſide. Cice.ad heren.a quo ſibi non iniuria ſummum periculum metuebat. Apul. vij. metamor.etiam cum de præpoſitione iunxit.de me(inquit)metuentes ſibi.Idem de timeo times dicendum eſt.Verg.ij.eneid.ſuſpenſum pariter comitiq; oneriq; timentem.aliquando etiam actõ iungimus.Idem in eodem.& quæ ſibi quiſq; timebat.

¶ Tertia verborũ neutrorũ ſpecies eſt. Flagro flagras.aui.qd' eſt inflãmari. vt Oui.ij.meta. flagrat q; cupide currus. ¶ Fragro.as.per.r. eſt odorem ex ſe emittere. vt in canticis Salomonis. Verba tua flagrantia vnguentis optimis. Verg.i.æneid. thymo fragrantia mella. ¶ Ardeo ardes arſi. nam quod Verg. in buc. dixit. Coridon ardebat Alexim. figuratum eſt. ¶ Aeſtuo.as. nam Hierony. (vt ſupra memorauimus) noua quadam ratione dixit. in imedio ignis non ſum æſtuatus. ¶ Caleo cales calui. Frigeo friges frixi. Palleo palles pallui, & reliqua omnia verba ſignificationis, quam græci idiopathiam. ideſt propriam paſſionem appellant. omnia ſunt abſoluta. niſi qd' poſſunt conſtrui cum ſeptimo caſu ſignificanti inſtrumentum, quo actus ille ex ingenitis principijs excitatur. vt domus flagrat ignis. homo ardet ira. mulier æſtuat calore. puer calet febri. puella friget imbri. animalia algent frigore, & eodem modo de reliquis ſimilibus. ¶ Mano.nas. & fluo.is. huius ordinis verba poſſunt eſſe. Dicimus nãq; fons manat aqua: & fons fluit aqua. & rurſus aqua manat ex fonte, aqua fluit ex fonte vel de fonte. Scateo, & ſcaturio. Platus in aulula, inter bibere ſola ſi vino ſcateat Corinthienſem fontem. & pirenem poteſt. ¶ Quarta verborum neutrorum ſpecies eſt: hæc neutra paſſiua dicũtur a grãmaticis, neutra, quia non habent vocem paſſiuam in.or. paſſiua, quia paſſionem ſignificant. atq; ad ſimilitudinem verborum paſſiuorum conſtruuntur, hoc eſt ante ſe cum nominatiuo pro perſona patienti, poſt ſe cũ ablatiuo media præpoſitione. a. vel. ab. vt ego exulo a rege. Sunt autem huius ſpecici pauca verba. ¶ Exulo exulas. a quo duo tantum reperiuntur participia, exulans, & exulaturus, paſſionem quoq; ſignificãtia. Cice. iij. thuſ. Telamonem pulſum patriaq; exulantem. Iuſtinus libro. xxv. illæ quaſi in perpetuum cum viris exulaturæ, atq; eodem modo. vapulãs vapulaturus. Quin. lib. j. adde quod multa vapulantibus dictu deformia. ¶ Veneo venis. huius ordinis verborũ eſt. quod ab antiquis veneor veneris declinabatur. Plau. ego ne illi veneor. Titianus apud Diome. de agricultura. nam id melius emitur, quã veneatur. ab hoc, cum ſupinũ ſit venũ, in participio præteriti, non dicimus venus, nec venitus, ſed vendit⁹ eodẽ Diome. autore, neq; vllũ aliud hẽt participiũ. ¶ Fio fis. & ab eo cõpoſita Confio confis. defio defis. Columel. b. ij. ſtercus (inquit) quod ex pecudib⁹ conſit. Macro. lib. j. ſatur. diem, qui ex quadrantib⁹ cõ, fit. Verg. in buc. lac mihi non æſtate nouũ. non frigore deſit. Teren. in eunu. nil cum eſt, nil deſit tamẽ. Antiquores fior fieris declinabãt. Cato in thermũ. poſt (inqt) fiſtur diutius. Idem. græco ritu fiebãtur ſaturnalia. Hæc Priſcia. lib. viij. Participia factus & faciẽdus, a facio mutuãtur, fiens & fiendus nuſquã legi. ¶ Liceo.es. inter ſuperiora numeratur. Sunt qui huic verborum ordini addant nubo. bis. ſed ego neſcio, an ſatis latine dicatur. virgo nubit viro a patre. apud antiquiores actiuum fuit. Vnde in euangelio. Matth. legimus interprete Hierony. neq; nubent neq; nubentur. qd' idem exponens ait, nubunt viri, nubuntur fortaſſe fœminæ, quamuis & mulieres nubere dicantur, ſed & viri per abuſionẽ nubere dicũtur, cum in coniugiũ ſub minori condicione veniunt. ſic Martia. dixit. vxori nubere nolo meæ, & Ouid. ij. meta. tibi nubere Nympha volentis votis cede dei. ab hoc ſunt tria participia, nubens, nuptus, nupturus. Reperiuntur quoq; verba in voce actiua paſſionẽ ſignificantia. Præcipito.tas. turbo.bas. ingemino ingeminas. tondeo. des. verto. tis. inſinuo. as. accingo. gis. Plau. in trinũmo, nam qui in amore præcipitauit, peius perit, quã ſi ſaxo ſaliat. Verg. ij. æneid. & iam nox humida cælo præcipitat, pro præcipitatur. Idem in. iiij. tũ flumina mento prcæcipitant. pro præcipitãtur. vnde & participiũ præſentis paſſionẽ ſigñare reperitur (vt ſupra memorauimus) Verg. tepidi turbãt ſeptẽ oſtia Nili, ꝑ turbãtur, & ab eo cõpoſitũ cõturbo.as. ꝑ eo qd' eſt decoꝛe. Mart. cõturbabit Altas, & nõ erit vncia toto. Iuue. ſic pedo cõturbat. mato deficit. & ĩ lege quidã fundũ. digeſt. de in rẽ verſo. Poſtea (inquit) cõturbauerat, qui boues vẽdiderat. Verg. j. geor. ingeminãt auſtri & dẽ ſiſſimus imber. ꝑ ingeminãtur. Idẽ in eodẽ ciniphij tõdẽt hirci in canaq; mẽta. ꝑ tõdẽtur. Idẽ in eodẽ, & totæ ſolidã in gliciẽ vertere lacunæ, ꝑ verſæ ſunt. Idẽ. j. æñ. tũ pra auertit, & vndis dat lat⁹. qd' Ser. exponit, ꝑ auertitur. quẽadmodũ & illud Verg. tũ vero tremefacta nou⁹ ꝑ pectora cũctis inſinuat pauor, ꝑ inſinuatur. Idẽi eodẽ. accingũt oẽs opi, ꝑ accingũtur.

¶ Tertia verborum neutrorum ſpecies eſt, quæ poſt ſe conſtruitur cum ablatiuo ſine præpoſitione; vel potius cum effectiuo. vt

Flagro flagras, aui, por encender. vt flagrateq; cupidine currus.

Fragro fragras, por oler dando olor. vt redolẽteq; thymo fragrantia mella.

Ardeo ardes arſi, por arder. vt ardet amore pari qui ſcit ſe amari.

Exardeo exardes exarſi, por mucho arder, vt his dictis ſubitas exarſit in iras.

Aeſtuo, as, por auer calor. vt oceanus lunaribus æſtuat horis.

Caleo cales, por eſcalentarſe. vt ego caleo febri, tu vero cales amore.

Frigeo friges, Algeo alges. por enfriarſe. vt tu friges dio. ego algeo pluuia.

Fluo fluis. Mano manas. por correr o manar. vt locus fluit lacte, & fons manat aqua.

¶ Quarta verborũ neutrorum ſpecies eſt. Quę poſt ſe cõſtruuntur cũ ablatiuo & præpoſitione, a. vel. ab. ad ſemilitudidẽ verborũ paſſiuorũ; in perſona agẽte; vel faciemte; ante ſe vero exigũt nominatiuũ ꝑſonæ patientis. Qualia ſunt.

Exulo exulas, por ſer deſterrado. vt homicidæ exulant a prætore.

Vapulo vapulas, por ſer herido. vt diſcipuli vapulant a magiſtro.

Veneo venis veniui; vel veni, por ſer vendido. vt ſerui veneunt a mangone.

Fio fis factus ſum, por ſer hecho. vt templum fit ab architecto.

Liceo lices, por ſer pueſto en precio; o en almoneda. vt liber licet a me.

¶ Quinta verborũ neutrorũ ſpecies eſt, hæc ſunt quæ a grãmaticis dicuntur abſolutiua: quæ in conſtructione caſus non admittunt niſi media præpoſitione. vt Iuue. viuat gabijs, viuat fidenis, vt vixit in vrbe. Viuo viuis. xi. quod cum accuſatiuo etiã poteſt conſtrui, ſed figurate: quemadmodum paulopoſt dicturi ſumus. Eodem quoq; modo dego. is. vt apud Verg. iij. æñ. vitam degere more feræ. ¶ Eo. is. iui. ſed eo inficias dicimus, pro inficior ſiue nego. Exeo. is. cum accuſatiuo conſtruitur ratione præpoſitionis extra. & cum ablatiuo ratiõe præpoſitionis ex, cum quibus componitur. Solinus. poſtq̃ tatius (inquit) hominem exiuit. i. diem ſuum obijt. Verg. v. æñ. corpore tela modo atq; oculis vigilantibus exit, quod. Macrobius in ſaturnalibus & Seruius exponunt pro vita. Lucanus. exeat aula, qui vult eſſe pius. Adeo. is. ratione præpoſitionis ad, cum qua cõponitur, iungit ſibi accuſatiuũ. Verg. adit oppida paſtor. aliquando præpoſitio etiam acuſatiuo iungitur, vt Teren. in andria. adeo ne ad eũ? Ratione præpoſitionis etiam dicimus obeo mortem, p morior. & obeo. is. abſolute poſitum. Sulpitius ad ciceronem. Paulo (inquii) ante lucem Marcellum diem ſuũ obijſſe. Nam compoſita ab eo. is. plærumq; actiua reperiuntur. ¶ Nato. as. aui. quod videtur etiã frequentatiuum a no. as. naui. natũ. ſed non ſeruauit ſimplicis quãtitatem. enato. as. aui. eſt natando ad littus ſiue ripã peruenire. Mar. ad votum Diodorus enatauit. Verg. vi. æñ. gelidas enauit ad arctos. ¶ Sto. as, ſteti. eſt in hominib⁹ pedibus inſiſtere, in quadrupedibus a motu ceſſare cũ gradiuntur: in his, quæ fluunt non labi. in inanimatis erectum eſſe. Sedeo. es. eſt contractis cruribus in nates deſidere. ¶ Salio. is. eſt ſaltum facere. ſalto. as. eſt tripudio. as, ab hoc eſt ſaltatio, ab illo ſaltus. Verg. ij. geor. vnctos ſaliere per vtres. Hora. ij. ſer. ſaltat milonius, vt ſemel ictus acceſſit feruor capiti. Reperitur ſalio actiuum pro eo, quod eſt fœminam inire. Ouid. in. ij. de arte. Læta ſalitur ouis, hinc ſalaces dicũtur libidinoſi, et ſalacitas ipſa libido. Salto quoq; accuſatiuo iungitur, ſed figurate: ſi modo ſaltationẽ ipſam, quæ ſaltatur, exprimat. Hora. i. ſer. paſtorem ſaltaret vti cyclopa rogabat. Iuue. chironomon ledam molli ſaltante bathyllo. ¶ Ambulo. as. eſt tantum pedibus ire. Incedo. is. eſt cũ faſtu & magno apparatu. Verg. i. æñ. aſt ego, quæ diuum incedo regina iouiſq;. Idem in eodem. regina ad templũ forma pulcherrima Dido inceſſit magna iuuenum ſtipante caterua. Differentiam tamen horũ verborum Seneca notauit dicens. tenero ac molli paſſu gradum ſuſpendimus. nec ambulamus, ſed incedimus. De ambulare eſt voluptatis, aut exercitij cauſa ambulare: quod & ſpaciari dicitur. Nõ poſſum diſſimulare Philalethæ tarditatem: ne dicam ſtulticiam, qui putauit in illo Valerij maxi. quod in prĩcipio ſui operis ſcripſit: nec mihi cũcta cõplectendi libido inceſſit: ab eo quod eſt incedo. is. eſſe præteritum: cum ſit ab inceſſo. is. qđ verbum ipſe non agnouit neq; apud Saluſt. legit, quod in catillinario ſcripſit, tanta Cupido gloriæ inceſſerat. quem locũ Valerius emulari viſus eſt. Inceſſere autẽ, vt ſupra diximus, eſt inuadere. Verg. regibus inceſſit magno diſcordia motu. Lucanus. in. viij. gemitus tacitos inceſſere fata. Ouid. xiiij. meta. ſæuiſq; parant inceſſere telis. ¶ Sapio. is. eſt ſapiens ſum. Martial. quiſquis plus iſto non ſapit. ille ſapit. Deſipio. is. eſt a cõmuni ſenſu ſapientiaq; minus habeo, vel quod meo ſenſu deſtituor. ¶ Reſipiſcere, vel reſipere eſt ad priorem mentis ſtatũ redire. Terẽ. me fortiſſimum puto eſſe natum: cum te intelligo reſipiſſe. Sapio. is. cũ accuſatiuo eſt ſaporem aliquem præ ſe ferre. Mar. quod ſapit hybla atticoſq; flores: etiam abſolutum huius ſignificatio eſt. Idem. vt ſapiant fatuæ fabrorum prandia betæ. ¶ Contendo. is. certo. as. pugno. as. concurro. is. conſtituo. is. huius ordinis verba ſunt. vt ego contendo tecum. pugno cũ Ceſare. certo cum Pompeio. conſtituo cum Antonio. Reperiuntur etiã apud poetas ſecundi ordinis, hoc eſt cum datiuis conſtructa. Verg. ij. geor. nec cellis ideo contende falernis. Idem in buc. montibus in noſtris ſolus tibi certat amyntas. quod Ser. vſurpatum eſſe dicit pro eo quod eſt certat tecum. Idem. in. ij. geor. argiſtiſq; minor, cui non certauerit vlla. Idem in eodem. laudibus Italiæ certent non bactra neq; indi. Proper. tu caue ne triſti cupias pugnare puellæ. Ouid. i. meta. frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis. ſed ſtatim iunxit ablatiuo media præpoſitione cum, dicens: mollia cum duris ſine pondere habentia pondus. Idem. xij. meta. & quoniam concurrere cominus hoſti non datur. Inue. hic vbi nocturnæ Numa cõſtituebat amicæ. ¶ Attineo. es. pertineo. es. cum accuſatiuo media præpoſitione ad conſtruuntur. Teren. ad te attinere omnem hãc rem. Mar. hoc ad te pertinet, ole: ſed quid agas, ad me pertinet, ole nihil.

¶ Quinta verborum neutrorum ſpecies eſt; q̃ poſt ſe cum nullo caſu conſtruuntur, niſi media præpoſitione. vt ego viuo in vrbe. qualia ſunt.

Viuo, uis. por biuir. vt viuat gabijs. vt vixit in vrbe.

Eo. is. iui. por ir. Adeo. is. por yr a lugar o a perſona. vt eo ad vrbem; adeo Antonium.

Obeo. is. por morir. Exeo. is. por ſalir de lugar. vt obijt & exiuit de vita.

Nato. as. por nadar. Enato. as. por ſalir a nado. vt natat in flumine, & enatat.

Sto ſtas. por eſtar en pie. Sedeo. es. por eſtar aſſentado. vt ego ſto. tu ſedes.

Salio ſalis. por ſaltar. Salto. as. por baylar o dançar. vt ego ſalio. tu ſaltas.

Ambulo. as. por andar. Deambulo. as. por paſſear ſe. vt ante cœnam deambulo.

Incedo. is. por andar con pompa y aparato. vt ego quæ regina diuum incedo.

Sapio. is. por ſaber. Deſipio. is. por enloquecer. vt modo ſapit. modo deſipit.

Reſipiſco. is. por tornarſe a ſu ſeſo el q̃ enloquecio. vt reſipiſcit ex phreniti.

Contendo. is. Certo. as. Pugno. as. por pelear y contender. vt contendo tecum.

Concurro concurris. por encontrarſe con otro. vt noli concurrere mecum.

Conſtituo. is. conſtitui. por concertar con otro. vt ego conſtitui cum illo.

Attineo. es. Pertineo. es. por pertenecer. vt hoc attinet ſiue pertinet a me.

¶ Animaduertendū eſt, quoniam hoc verbum ſum es fui per omnes verborum neutrorum ſpecies ſpargitur, viſum eſt illud hoc in loco ponere. nam & poteſt eſſe abſolutum. vt eſt locus heſperiam graij cognomine dicunt. poteſt & poſt ſe cōſtrui cū caſu ſimili præcedenti, vt homo eſt animal, poteſt & cū genitiuo, vt virtus eſt hominis. pecudis vero voluptas, poteſt & cū duobus datiuis. unde & Diome. inter idiomata latina hæc ponit exempla. gloriæ mihi eſt patria. teſtimonio tibi ſum. auxilio tibi ſum, gaudio mihi eſt aduerſarius. bono mihi eſt veritas. oneri mihi eſt hæc res. cordi mihi eſt amicitia. dolori mihi eſt tuo dicitū. curæ mihi eſt doctor, miſeriæ mihi eſt labor. infamiæ mihi eſt amor. ſic Terē. dixit in andria. aut tibi hæ nuptiæ ſunt cordi. Conſtruitur etiā cū ſeptimo caſu, quando ponitur cū genitiuo. Verg. i. æñ. ſunt mihi bis ſeptem præſtanti corpore nymphæ. quarū quæ forma pulcherrima Deiopeia. pro corporis præſtantis & formæ. qd' vero ſubiūgit cum hoc nomine opus. Diomedis eiuſdē eſt præceptū, q inter idiomata ſcribit, vſitate dici, opus eſt mihi monito. apud veteres tamen inueniri per omnes caſus præter vocatiuū. atq; addit, pro eo qd' græci dicūt habeo opus, habui opus ex ratione idiomatis latini, non poſſe dici, niſi opus eſt mihi. opus fuit mihi. Hieronymus igitur ſermonis græci proprietrtē ſecutus, dixit in euāgel. dominus opus habet his. ¶ Sum es fui. cū re verbi pro ipſo verbo. vt Plautus in amphy. quid tibi hanc rē curatio eſt verbero. pro curas. Idem in aſinaria. quid tibi huc receptio eſt meū virū. ideſt cur recipis. Idē in aulularia. quid tibi nos mendice homo tactio eſt. ideſt cur non tangis. ¶ Sunt præterea. proprie verbum ſubſtantiuum, vnū eſt tantū ſum es fui. quod ſubſtātiā ſignificat, quodq; obidipſum dei propriū eſt. qui mera eſt ſubſtātia, ipſo dicente in Exodo. qui eſt, mi ſit me ad vos. ſunt tamen & alia verba, quæ poſſunt dici propemodū ſubſtantiua. vt ſiſto. exiſto. exto. fio. maneo. viuo. quæ poſt ſe æque regunt caſum ſimilem præcedēti. Cicero in lib. de amicitia. exiſtit hoc loco queſtio ſubdifficilis. Idē de ſenectute, ipſi⁹ Apij extat oratio. poteſt enim addere ad illud diputāda. diſſerēda. adhuc pulchra. elegātiſſima. artificioſa. Eodem modo dicimus fio ſenex. Hora. iij. carmi. fis anus, & vis formoſa videri. maneo immortalis. Virg. iiij. æñ. at genus immortale manet. Idem in. iij. æñ. viuite fœlices, quibus eſt fortuna peracta. Pari modo conſtruuntur verba quæ cum ſint intranſitiua in obliquos caſus. reciprocantur tamē, vt incedo triſtis, ſicut Verg. quæ diuū incedo regina. ambulo lætus, ſicut Hora. nocturnus obambulat. ¶ Præterea verba illa. de his multa diximus in principio huius libri. Illud tñ hoc in loco tātū repetimus nihil obſtare, quo minus hæc verba ſint actiua, niſi qd' putāt aliqui idcirco dici nō poſſe, quia veritati repugnāt. Neq; enim omnino Priſciano aſſentior multis in locis dicenti ſignificatiōis cauſa, aliquid non poſſe dici. Neq; enim, quia nō eſt niſi vnus mundus, vnus ſol, vna luna, iccirco nō poſſem dicere deum momento poſſe creare innumerabiles mundos, complures ſoles. multas lunas. aut quia non poſſum aratro arari. ligonibus paſtinari, prohibeor dicere, ego nō aror, neq; paſtinor. ſed neq; poſſum arari, nec paſtinari. Quod & de verbis ad ſolam naturam pertinentibus, dici poteſt. ſed illa fateor non omnia poſſe ad vſus noſtros acōmodari vt ego nō ſereno. at poſſet dicere Iupiter, qui vultu cælum, tempeſtateſq; ſerenat. ¶ Præterea nullum eſſe verbum actiuum. hinc multi arguunt, verbum imperſonale ab omnibus verbis etiam actiuis poſſe prouenire, quandoquidem nullum eſt verbum actiuum, quod nō poſſit eſſe neutrum. ſed nos de cuiuſmodi verbis loquemur: expoſuimus. ¶ Præterea verba neutra poſſe conſtrui cum accuſatiuo rem verbi ſignificante, vt ego viuo vitam. & vita viuitur a me. Oui, xij. metamor, vixi annos biſcentum. iam tertia viuitur ætas. Alia tamen figura Iuuenalis dixit, qui curios ſimilant & bacchanalia viuunt. ideſt more bacchantium. Ambroſius ad Herentianum. Iam enim nō vitam noſtram, ſed chriſtum viuimus. Eo iter, ſiue viam. Cicero pro murena. hanc viam dico, ite viam. Vergilius. iiij. æneid. ſola incomitata videtur ire viam. Ambulo viam, in ſacris litteris ſæpe legimus. vt in libro ſapientiæ. ambulauimus vias difficiles. Seruio ſeruitutē. Gel. lib. ij. Diogenes cinicus, ſeruitutē ſeruiuit. Furio furorem. Verg. ij. æneid. ſine me furere ante furorem. Plautus in trinūmo. tuis ſeruiui ſeruitutem imperijs & præceptis pater. Certo certamen. Paulus in epiſtola. ij. ad Timotheum bonum certamen certaui. Pugno pugnam. Gellius libro. iij. qui vnam atq; alteram pugnam proſpere pugnaſſet. Idem lib. ix. aliquot pugnas populus Romanus proſpere pugnaſſet. Pecco peccatum. Ieremias in threnis interprete Hieronymo. Peccatum peccauit Hieruſalem. ideo inſtabilis facta eſt.

Animaduerthēdū eſt hoc verbū ſum es fui poſt ſe cōſtrui cū ntō. vt ego ſum Antonius. cū gtō. vt virtꝰ eſt hominis, cū dtō. vt tu es mihi magiſter. cū ſeptio caſu, vt es vir ſingulis eloquētia. Cū hoc noīe opus omnibꝰ fere caſibus iūgi poteſt.

Sunt præterea quædam alia verba; quę dicuntur ſubſtantiua; deſiderantia poſt ſe caſum ſimilem precedenti. vt exiſtit inutilis; extat incorruptus, manet immortalis. viuit fœlix, & ſimilia.

Sūt & alia, quæ cū ſint intrāſitiua, reciprocantur tñ. vt incedo triſtis, ambulo lætus, euado doctus.

Præterea verba illa quæ dicuntur neutra tranſitiua, iudicio meo nihil habere; quod illis repugnet; cur non dicamus actiua, cū etiā ſi natura repugnaret. ſermo idcirco nō deberet eſſe mācus. Nā ſi recte dicitur; comederūt Iacob, & domus tuę zelus comedit me, recte quoq; dicet Iacob. ego ſum comeſus, ſicut & Iuuenalis dixit, & cito raptur⁹ de nobilitate comeſa qd' ſupeſt.

Preterea verba q̄ dicūtur ad ſolā naturā ptinere ego nō video, cur nō recipiāt oēs numeros & perſonas. vt ego non ſereno, ego nō grādino.

Præterea nullum eſſe verbū actiuum, quod non poſſit eſſe abſolutum; ſi poſt ſe cum nullo caſu conſtruatur. vt ſi dixeris; ego amo.

Præterea verba neutra poſſe conſtrui cum accuſatiuo rem verbi ſignificante. vt ego viuo vitam. eo iter. ambulo viā. ſeruio ſeruitutē. furio furorē. certo certamē. pugno pugnā. pecco peccatum.

Præterea nullum eſſe verbum,quod nõ cum accuſatiuo;vel ablatiuo ſignificante tempus indifferenter conſtrui poſſit.vt docui te grammaticam tres annos:vel tribus annis.

Præterea cõplura eſſe verba neutra abſoluta, quæ figurate accuſatiuo iungi poſſunt.vt depereo virginem, & quod Verg. dixit Corydon ardebat alexin.illa quoq; ex idiomate ſermonis latini dicũtur.hoc latet me,neſcio quis me manet exitꝰ, & olet vnguentum,ſapit piſcem.& ſimilia.

Omnia etiã verba neutra poſſe iungi datiuo ſingnificanti illum, cuius voluptati,aut moleſtiæ,dãno aut commodo,aut denicq; cuius gratia aliquid fit Verg. Cui pendere ſua patereris in arbore poma.

¶ De verbis Deponentibus. Cap.iiij.

DEponens verbum eſt illud quod in.or.deſinit; & non habet actiuũ in.o.retinetq; tamen actiui ſignificationem.vt ego loquor verba.Eius cõplures ſunt ſpecies.

¶ Prima ſpecies verborum deponentium eſt,quæ poſt ſe conſtruuntur cũ genitiuo,qualia ſunt,quę ſequuntur.

Miſereor. eris, por auer miſericordia, vt miſerere animi non digna ferentis.

Obliuiſcor.æris.oblitus ſum. por oluidar ſe.vt quis non malorum obliuiſcitur?

Reminiſcor.eris.Recordor,aris.por recordarſe. vt reminiſcere bonorum.

Præterea nullum eſſe verbum,quod nõ cum accuſatiuo;vel ablatiuo ſignificante tempus indifferenter conſtrui poſſit.vt docui te grammaticam tres annos.vel tribus annis.

Præterea cõplura eſſe verba neutra abſoluta, quæ figurate accuſatiuo iungi poſſunt.vt depereo virginem, & quod Verg. dixit Corydon ardebat alexin.illa quoq; ex idiomate ſermonis latini dicũtur.hoc latet me.neſcio quis me manet exitꝰ, & olet vnguentum.ſapit piſcem.& ſimilia.

Omnia etiã verba neutra poſſe iungi datiuo ſingnificanti illum, cuius voluptati,aut moleſtiæ,dãno aut commodo,aut denicq; cuius gratia aliquid fit Verg. Cui pendere ſua patereris in arbore poma.

¶ De verbis Deponentibus. Cap.iiij.

DEponens verbum eſt illud quod in.or.deſinit; & non habet actiuũ in.o.retinetq; tamen actiui ſignificationem.vt ego loquor verba.Eius cõplures ſunt ſpecies.

¶ Prima ſpecies verborum deponentium eſt,quæ poſt ſe conſtruuntur cũ genitiuo,qualia ſunt,quę ſequuntur.

Miſereor. eris, por auer miſericordia, vt miſerere animi non digna ferentis.

Obliuiſcor.æris.oblitus ſum. por oluidar ſe.vt quis non malorum obliuiſcitur?

Reminiſcor.eris.Recordor,aris.por recordarſe. vt reminiſcere bonorum.

deponentibus. Cap.iiij. ¶ Deponens verbum eſt illud quod in.or.deſinit; & non habet actiuũ in.o.retinetq; tamen actiui ſignificationem.vt ego loquor verba.Eius cõplures ſunt ſpecies. ¶ Prima ſpecies verborum deponentium eſt,quæ poſt ſe conſtruuntur cũ genitiuo,qualia ſunt,quę ſequuntur.

Præterea nullum eſſe verbum.Regula hæc ad omnia verborũ genera pertinet. Neq; obſeruãda eſt illa differentia,quam multi facere voluerunt,vt per accuſatiuũ tẽpus iuge atq; perpetuũ ſignificemus,per ablatiuum vero aliquid fieri per temporum interualla intelligamus.Nam ſi per accuſatiuum temporis continuitas ſignificaretur,fruſtra Verg.i.æñ. dixiſſet. hic iam tercentum totos regnabitur annos.Et in quarto georgicorum. ſeptem illum totos perhibent ex ordine menſes,aut ſi dicis totos ideo adieciſſe Vergiliũ,vt tẽporis continuitatem,quæ alias erat implicita, exprimeret:cur e diuerſo ſi ablatiuus interualla temporũ ſignificat,Ouidius in.v.triſtiũ dixit,pene decem totis aluit peantius annis.& Terẽtius in adelphis.ſex totis mẽſibus olfeciſſem? Ergo (quemadmodum diximus) indifferenter tres annos & tribus annis docui te grammaticam dici poteſt.vt Cicero in principio officiorum.quanq; te.M.fili iam annũ audientem Cratippum,neq; enim filius Ciceronis per totum tempus annum quo fuit athenis Cratippum philoſophũ audiuit:nã & obiter legit,aut cœnauit,aut denicq; dormiuit.¶ Præterea cõplura eſſe verba,figurate, quia nullum verbum cum accuſatiuo cõſtrui poteſt, niſi ſit actiuũ.Cum igitur depereo abſolutũ ſit verbum: figurate dixit Gell.lib.vj.cũ eam penitus deperiret.& Apuleius.iij.meta.quendã Boetium iuuenem afflictum deperiret.pro eo quod eſſe deberet perdite amaret. ſic Hora.iiij.car.non ſola cõptos arſit adulteri crines.& Verg.in buc.formoſum paſtor Corydon ardebat alexim,pro ardenter amabat. Idem.i.æñ.nec vox hominẽ ſonat,pro eo q; ſonando reddit.ſicut in eodem.perſonat aurata docuit.quæ maximus atlas.i.perſonãdo cecinit. Et ĩ buc.formoſam reſonare doces amaryllida ſyluas, ideſt reſonando ex vocis repercuſſione reddere nomen amaryllidis. Eadem ratione accuſatiuo iungũtur illa ſtupeo.es.pauco.horreo.tremo.& ſimilia.Verg.ij. æñ. pars ſtupet innuptæ donum exitiale Mineruæ. pro admiratur cum ſtupore.Hora.ij.car. nec muliebriter expauit enſem,pro eo quod cum pauore timuit. Ouid.iij. meta,vrſaq; conſpectos in montibus horruit vrſos.i. cum horrore formidauit.Seneca in hercule furente.thalamos tremiſco.capta nunc videor mihi.i.cum tremore recuſo.Illa quoq; gemo.lugeo.fleo.& ſimillia.niſi figurate accuſatiuo iungi nequeunt. Iuue.tunc gemimꝰ captiua vrbis.& Liuius.matronæ Brutiũ annoluxerunt. Figuratæ quoq; dicũtur illa olet vnguenta.ſapit thymbram.callet grãmaticam. Iuuenã.affertur miſero tibi caulis:olebit laternam.i.imitabitur talis oleo odorem. Hora.paſtillos puffillus olet:gorgonius hircum.Idem.j.epiſtola.vina fere dulces oluerunt mane camænæ. Notat Ouidiũ Diomedes,quod dixerit,perq; locos ſacros,& olentia ſulphure fertur.nec Verg.cum Ouid.faceret,cum in primo.æneid.dixit redolentq; thymo fragrãtia mella,nã thymo cum fragrantia,non cum redolẽt iungi debet.Ergo oleo,aut abſolutum eſt:ſignificatq; odorem emittere,aut figurate cum accuſatiuo conſtruitur ſignificante odorem illum,quem res illa,quæ olet euaporat. pro eo quoq; quod eſt olfacio olfacis,hoc eſt odorem naribus capio:Alio modo dicimus:olet mihi hæc res per datiuum. Plautus in aululari.aurum(inquit) huic olet.pro hic olfacit aurum.¶ Omnia etiam verba neutra,quod in prima ſpecie verborũ diximus,nullum eſſe verbum,quod non cũ datiuo poſſit conſtrui:idem quoq; nunc de verbis neutris dicimus. & ponit exemplum ex buc.Verg.Cui pendere ſua patereris in arbore poma.nam pendeo abſolutum eſt,ſed dixit cui.i.ad cuius vſum atq; vtilitatem,aut voluptatem. Idem.ij.Georg.tibi res antiquæ laudis & artis ingredior.ideſt ad tuam laudem. Idem in eodem,nemorumq; Ioui,quæ maximua frondet æſculus.ideſt in cuius Iouis honorem.Idem.v.æneid.quo tantum mihi dexter abis.hoc eſt in cuius perniciem vtq; damnum.

DE verbis deponẽtibus,& ponit in primis verbi deponẽtis diffinitionẽ dicẽs,qđ verbũ deponens eſt illud quod deſinit in.or.ad differentiã actiui & neutri:& nõ habet actiuũ in.o.ad differentiã verbi paſſiui.& retinet tantũ actiui ſignificationem ad differentiã cõis qđ vtrãq; habet.Eius cõplures ſunt ſpecies.Colligit autem ſex.¶ Prima eorũ,quæ cõſtruũtur cũ genitiuo.vt miſereor innocẽtis Verg.in buc.nil noſtri miſerere. Idem.ij.æñ.oro miſerere laborũ tantorũ miſerere animi non digna ferentis.cũ datiuo cõſtructũ,hoc verbũ non reperitur.cũ accuſatiuo nõ miſereor:ſed miſeror.aris.iungitur. Idem.iiij.æñ.aut miſeratus amantẽ eſt.¶ Obliuiſcor.eris.recordor.aris.& reminiſcor.eris.actõ etiã iungũtur. Hor.in epodo,qnis nõ malarũ quas amor habet curas hæc inter obliuiſcitur. Verg.ij.æñ.quiſqs es amiſſos hic iã obliuiſcere gratos.

¶ Secunda verborum deponentium ſpecies eſt. Opitulor.aris. Cicc. in epiſtolis, opitulare collegæ, ſubueni patriæ. Saluſtius in catil. inopiæ ſuæ opitulati ſunt. ¶ Auxilior.aris. qđ' Priſ. actō vel datiuo poſſe iungi dicit. Cum genitiuo etiã reperitur in ſacris litteris cōſtructũ. Eſaiæ. xlviij. Hiero. intrepete. in tempore (inquit) placito exaudiui te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tui. ¶ Suffragor, aris. qđ' eſt pũcto, atq; ſentẽtia alicui fauere. Refragari vero ijſdẽ modis alicui aduerſari. Cicc. in. j. de legibus. mihi enim videris fratrẽ laudando ſuffragari tibi. Refrago in voce actiua cũ accuſatiuo Siſena apud Marcellũ protulit, tdictaturam (inquit) omnibus animis, & ſtudijs refragauere, pro eo quod eſt dictaturæ refragati ſunt. ¶ Adulor. aris. aſſẽtor. aris. palpor. aris. blãdior. iris. cũ datiuo cōſtrui nemini dubiũ eſt. Reperitur tñ adulo. as. cũ accuſatiuo in voce actiua. vt Valerius Maximus. ſi Dionyſiũ (inquit) non adulares, iſta nō eſſe. & Actius apud Marcellũ, pennata cauda noſtrũ ſanguinẽ adulat. Cicero. j. officiorũ cauendũ eſt, ne aſſentatoribus patefaciamus aures, neq; adulari nos ſinamus. Eodẽ modo palpor palparis. cũ datiuo reperitur. palpo palpas cũ accuſatiuo. Hora. ij. ſerm. cui ſi palpere recalcitrat. Iuue. quẽ munere palpat car⁹. ¶ Blandior. iris. Quin. blãdiar pauliſper iudices calamitatib⁹ meis. ¶ Gratulor gratularis eſt (vt Valla inquit) teſtari nos gaudere de fœlicitate alterius apud eum ipſum, qui ea fortuna affectus eſt, & cōſtruitur cum dtō. aliquando ſuppreſſo dtō, cũ tamẽ intelligatur. Oui. gratulor ætheliã titulis accedere noſtris. ſubaudi tibi. Idẽ in. iij. de arte. egome nunc deniq; natũ gratulor. ſubaudi mihi. Reperitur & gratulari, pro gratias agere, ſed tantũ dijs immortalibus, vt Affranius apud Priſc. ſexte frater mi ſalue cum ſaluus venis: gratulor dijs. Gratari idem prope eſt qđ' gratulare, niſi quod magis eſt poeticũ. Verg. iiij. æñ. inueni germana viam gratare ſorori. ſed conſtruitur etiã cũ accuſatiuo. Idẽ in. v. gratatur reduces. Gratificor. aris. qđ' eſt gratũ facere, etiã dtō iungitur. Cicero pro Cornelio. nō alicui gratificabatur homini, aut ordini. Saluſt. etiã actō iunxit in Catilina. potentiæ paucorũ decus, atq; libertatẽ ſuam gratificare. Cicero quoq; ad Val. cur enĩ tibi hoc nō gratificetur. ¶ Irascor irasceris. Teren. tibi pol iratus ſum Philomena. ¶ Aſſentior. iris. Cicc. in epiſto. ſenat⁹ mihi aſſenſus eſt. Idem alio loco. quibus aſſentior ſolicitam & periculoſam iuſticiã, non eſſe ſapientis, Siſena aſſentio. tis. putauit eſſe dicendũ, quẽ deinde multi ſunt ſecuti. vt autor eſt Quin. lib. j. orato. & Gellius. lib. ij. noctiũ atticarum. Cicc. tñ aſſentior ſemper fere dixit. atq; actō iunxit. vt in primo de oratore. cætera (inquit) aſſentior Craſſo. Idẽ in. ij. quare tibi Antonij vtriq; aſſentior. ¶ Tertia verborũ deponentiũ ſpecies eſt. Solor ſolaris, qđ' eſt rebus ſolatiũ afferre. Conſolor. aris. tãtũ verbis alicui conſolationẽ adhibere. ab illo eſt ſolatiũ. ab hoc conſolatio. Execror execraris. abomĩor. aris. deteſtor. aris. auerſor. aris. idẽ prope ſignificant. atq; huius ordinis verba ſunt ſed aduerſari ẽ vultũ, ab ea re quã deteſtamur auertere. Vergilius. iiij. æncl'. non aduerſata petentem. Ouidi⁹. j. faſtorum officioq; leuem, non aduerſatus honorem. Plinius. libro. xxx. terram orbitis depreſſam aduerſantur. hoc verbo frequenter Hieronymus vtitur in ſacris litteris. ſed fere ſemper legitur mendoſe, aduerſor pro auerſor. ¶ Sequor ſequeris. cum ſuis compoſitis, huius ordinis eſt verbum, præterquã obſequor obſequeris. quod ad ſuperiorem ſpeciem pertinet. Proſequor tamen elegantiſſime præter accuſatiuum etiam ſeptimo caſui iungitur, vt proſequor te muneribus. proſequor te lachrymis. Plinius in epiſtolis. proſecutus eram viatico ſecedentem. Cicero in epiſtolis. quam tu ipſe omnibus lætis proſequeris. Conſequi eſt rem. quæ fugiebat aſſequi. ¶ Fateor fateris, & confiteor eo differunt, quod fatemur ſponte. confitemur coacti. diſiteri vero eſt negare. aut non fateri, quod fatendum erat.

¶Secunda verborũ deponẽtium ſpecies eſt. quę poſt ſe cõſtruũtur cũ datiuo. Qualia ſunt hęc.

Opitulor opitularis. Auxilior auxiliaris. por ayudar. vt opitulare mihi; auxiliabor tibi.

Suffragor ſuffragaris, por ayudar con el voto. vt rogo te, ſuffragare mihi.

Refragor refragaris. por eſtoruar con el voto. vt peto a te, ne refrageris mihi.

Patrocinor patrocinaris. por defender en iuyzio. vt ego patrocinabor tibi.

Adulor adularis. Aſſentor aſſentaris. Palpor. aris. por liſongear; vt ne aduleris malo.

Blandior blandiris. por aquello meſmo, o halagar. vt cur blandiris potentiori?

Gratulor gratularis. por auer plazer del bien de otro. vt gratulor tibi fortunis aucto.

Iraſcor iraſceris. por ſe enſañar de otro. vt tibi Pol iratus ſum Philomena.

Aſſentior aſſentiris. por ſentir. y cõſentir cõ otro. vt ſenatus mihi aſſenſus eſt.

Inſidior inſidiaris, por aſſechar a otro. vt lupus inſidiatur ouibus.

Obſequor. eris. por obedecer. Vt ego obſequor tibi. vt obſequaris mihi.

¶Tertia verborũ deponẽtiũ ſpecies eſt; quę poſt ſe conſtruuntur cum accuſatiuo. Qualia ſunt.

Solor ſolaris. Conſolor conſolaris. por conſolar. vt ſolare egenum, conſolare orbum.

Execror execraris. Abominor. Deteſtor. Auerſor. por maldezir. vt execror te.

Sequor ſequeris ſecutus ſum. por ſeguir. vt I. ſequere Italiam ventis.

Conſequor conſequeris conſecutus ſum. por alcãçar. vt conſequor ego; quod volo.

Fateor fateris. por confeſſar por ſu voluntad. vt fateor fatenda.

Confiteor confiteris. por confeſſar ſin ſu voluntad. vt confiteor confitenda.

Diffiteor diffiteris. por no confeſſar; o negar. vt diffiteor neganda.

¶ Precor.aris.manifestã habet significationem. ¶ Deprecor quoq; idem significat qđ præcor, habet tamen aliam recõditiorem significationẽ, quod est detestari & abominari. Ouid.i. de ponto. sæpe præcor mortẽ, mortẽ. quoq; deprecor idem Luca. in.ix. non deprecor hosti seruari. Salustius, inimici imperium & cruciatus corporis deprecor. Quid autem sit depercari Gelli⁹ coptose lib.vi. disputat. Imprecari est malũ alicui precari. ¶ Demereor.eris. quod est aliquem sibi beneficiis obnoxium facere. Quintil. lib.i. simul vt demererer amantissimos mei iuuenes. Suetonius in othone: nec minus alium alia via demerebatur. Idẽ in vitellio. ne qua nõ arte demereretur Claudium. Ouid. in episto. phillidis. Crimine te potui demeruisse meo. illiterati dicunt demereri pro nõ mereri. & demerita pro non merita. ¶ Causor.aris. pro eo, quod est causam siue occasionem afferre. Horatius in epistolis: locum immeritum causatur inique. Ouid. ix. meta. visaq; causatur. Apuleius pro magia. vim meam quam voluntatem suã causari maluisse. Causo causas, quo imperiti vtuntur ꝓ efficio. is. nõ dicitur latine. ¶ Aemulor.aris. pro eo quod imitor in bonã partem accipitur: nam pro eo quod est inuidere dativo iunxit Hierony. in psalmo. Noli æmulari malignantibus. Ad hanc speciem referenda sunt verba, quæ præter accusatiuum construuntur etiam cum dativo, vt loquor tibi verba, precor tibi multa mala: & quæ præter accusatiuum desiderant etiam septimum casum. vt muneror muneraris. dignor dignaris. Horatius in epodo. certantem. & vnam purpuræ qua muneretur te Priape. Verg. i. æñ. haud equidem tali me dignor honore. Apud antiquiores digno dignas fuit. Cicero apud Priscia. in æconomico. ex eo (inquit) numero hominũ, qui apud nos hoc nomine dignantur, idest digni habentur. hinc Verg. iiij. æñ. dixit, coniugio Anchisa veneris dignata superbo. ¶ Quarta verborum deponentiũ species est. ¶ Lætor lætaris. Verg. vi. æneid'. apud superos furto lætatus inani. Idem tamen. xi. libro genitiuo iunxit dicens. veterum memini, lætor ve malorum. ¶ Vtor vteris quod antiquiores etiam accusatiuo iungebant. Varro apud Priscianũ, vtile vtamur potius, quã a rege abutamur. ¶ Potior potiris cum genitiuo & ablatiuo cõstrui potest. sed & cum accusatiuo apud antiquiores iungebatur. Salustius in Iugurtha. priusquam legatos conuenirent: Aterbalis potiretur. & infra si eius oppidi potitus foret: & ibidem. Romani signorum & armorũ potiti sunt. Cicero secundo inuecti. rerum potiri volunt. Vergilius. i. æncid. optata Troes potiũtur arena. Terentius in adelphis. ille alter sine labore patria potitur commoda. Plautus in amphy. contigit, vt salui potiremur domum. ¶ Vescor. vesceris. Vergilius vescitur Aeneas simul & Troiana iuuentus perpetui tergo bouis, quod etiam accusatiuo iunxit Actius apud Marcellum. Pacinus (inquit) oculi vescuntur. & in Leuitico Hieronymo interprete. afferat ꝓ se duos passeres: quos vesci licitum est. Idem numeri. xiij. erat autem tẽpus quando iã præcoquæ vuæ vesci possunt. ¶ Fungor fungeris accusatiuo quoq; iũxit. Terentius in adelphis dicens, neq; boni, neq; liberalis functus est officium viri. Plautus in Menechmis. nã Parasitus octo hominũ munus facile fungitur. ¶ Fruor fueris, qđ est finis: quemadmodũ vtor vteris eorum, quæ sunt ad finem. Vnde vtimur pecuniis. fruimur autem virtute. ¶ Quinta verborũ deponentiũ species est. ¶ Iocor. aris. Auso. falsoq; in amore iocari. Manil. v. astro. pendens iocatur in hostẽ. ¶ Grassor. Sil'. grassandum ad magna periclis. Liuius. lib. ij. vt in te hac via grassaremur. ¶ Castrametor. Regum. i. Hierony. interp. Et sicut castrametatus est iuxta lapidem Madintori. ¶ Labor.eris. Ouid. iiij. de Arte. citopede labitur ætas. ¶ Rusticor. Cicer. i. de legibus. Si qui dies ad rusticandum dati sunt. Philosophor. Idem. i. de Na. De. Et cum minime videbamur, tum maxime philosophabamur.

Precor precaris precatus sum, por rogar, vt sæpe precor mortem.

Deprecor.aris. por rogar o abominar, vt mortem quoq; deprecor idem.

Demereor.eris. erui, por obligar por beneficios, vt demereor amicum.

Causor.aris, por traer occasion o achaque, vt locum immeritum causatur.

Aemulor.aris. Imitor.aris. por remedar, vt æmulor patrem. Imitor matrem.

¶ Quarta verborum deponẽtium species est, quæ post se construuntur cum ablatiuo siue septimo casu. Qualia sunt.

Lætor lætaris. Delector.aris. por se alegrar, vt lętor meis rebus, & delector tuis.

Vtor vteris. por vsar, vt rogo te vtere meis omnibus rebus.

Potior potiris. por alcançar lo desseado, vt optata Troes potiuntur arena.

Vescor vesceris. por comer, vt capręvescuntur frõdibus.

Fungor.eris. por vsar de officio, vt fugor meo munere.

Fruor frueris. por gozar de algo, vt fruimur honestis, & quæ sunt propter se.

¶ Quinta verborum deponentium species est; quæ post se cum nullo casu construuntur nisi media præpositione. Qualia sunt,

Iocor iocaris. por burlar de palabras, vt Cicero iocatus est in Antonium.

Grassor grassaris. por saltear para robar. vt Clodi⁹ grassabatur per vrbem.

Castrametor castrametaris. por assentar real. vt Cęsar castrametatus est in Alpibus.

Labor laberis. por caer o resbalar deslizandose. vt caue ne labaris in lubrico.

Rusticor rusticaris. por estar en el campo, o en heredad. vt rusticatur in otio.

Philosophor. aris. por estudiar en philosophia. vt philosophatur in vrbe.

¶ *Tumultuor. Pli. libro. ij. hic tumultuatur hominum genus.* ¶ *Cachinor a græco videtur. canchazo enim interpretatur cachinor: ad hanc ſpeciem reduci poſſunt etiam, quæ in ſexta ſpecie poſita ſunt ſcilicet.* ¶ *Orior oreris, vel oriris. Ouid. lib. x. meta. Tu quoties oreris. viridiq; in ceſpite flores.* ¶ *Naſcor. Iuuc. filia naſcitur ex me.* ¶ *Patior. eris. Ouid. xiiij. meta. quæ patiẽda diu eſt. Idem. Heu patior telis. Verg. O paſſi graviora. Apũd veteres vero actiuum fuit. Ennius. Populus pati, tu paties modo.*

¶ *De verbis communibus. Cap. v.*

IN primis dicit verbum commune eſſe illud, quod deſinit in. or. & non habet actiuum in. o. quod etiam verbum deponẽs habet, a quo differt: quoniã deponens actiuam tantum habet ſignificationem: commune vero actiuam & paſſiuam. Apud antiquiores quemadmodum Priſcianus & Marcellus colligunt: multa huius generis fuerunt verba, vt auxilior. auxiliaris. adulor, aris. adminiculor adminicularis. adhortor adhortaris, auſpicor auſpicaris. abhominor, aris. adorior adoriris. abutor. eris. atteſtor. aris. aſpenor. aris. architector. aris. aſſector. aris. aſſequor. eris. argumentor argumentaris. arbitror. aris. adipiſcor. eris. blãdior. iris conſolor. aris. conſpicor. aris. comminiſcor. eris, calumnior. aris. carnificor. aris. conſector, aris. conteſtor. aris. deſpicor. aris. demolior. iris. dominor. aris. depeculor depecularis. dilargior. iris. dignor. aris. exordior. iris. experior. iris. exequor. eris. fruſtror. aris. for faris. hortor hortaris. metor. aris. morigeror. aris. miror, aris. machinor, aris. mentior. iris. obliuiſcor. eris. queror. eris. ſolor ſolaris. Quæ omnia, tametſi inter deponentia numerantur, tamen aliquando paſſiue reperiuntur prolata, & ab eis participia præteriti paſſionem ſignificantia. Sed etiam ab his nonnunq; vox actiua reperitur, vt ſit vero ſimillimum, fuiſſe hæc olim actiua.

¶ *De verbis diuerſorum generũ. Cap. vi.*

DE verbis diuerſorum generum. Sunt quædam verba, quæ reperiuntur diuerſis modis cõſtructa, de quibus per ſingulas generum ſpecies aliquid attigimus, quæ nunc iccirco repetimus, vt ſub vna facie per ordinem alphabeti poſſint lectori occurrere. Abſtineo abſtines de quo in ſexta actiuorum verborũ ſpecie diximus.

Adeo. adis. in quinta verborum ſpecie actiuorum.

Adulor, adularis. in ſecunda deponentium ſpecie.

Amoueo. amoues. in ſexta actiuorum ſpecie.

Tumultuor, aris. por hazer bollicio. vt tumultuatur in caſtris.

Cachinor cachinaris. por reir demaſiado. vt cachinatur in conuiuio.

¶ Sexta verborum deponentium ſpecies eſt. quæ poſt ſe conſtruuntur cum ablatiuo & præpoſitione. a. vel. ab. Qualia ſunt.

Orior oreris vel. iris. por nacer. vt ortus a patribus honeſtiſſimis.

Naſcor. eris. por nacer. vt natus a clariſſimis maioribus.

Patior. eris. por padecer. vt ruſtici patiũtur a ciuib⁹.

¶ De verbis Cõmunibus. Cap. v.

COmmune verbum eſt, quod deſinit in. or. & non habet actiuum in. o. & retinet actiui & paſſiui ſignificationẽ. vt ego amplector te, tu amplecteris a me. Pauca huius generis reperiũtur. hæc fere.

Complector. eris. amplector. eris. por abraçar y ſer abraçado. vt complector te, & a te.

Oſculor oſcularis. por beſar y ſer beſado. vt ego oſculor te; tu oſcularis a me.

Criminor criminaris. por acuſar y ſer acuſado. vt ego criminor te, & tu a me.

Experior. iris. por experimentar y ſer experimentado. vt ego ego experior illum: & ille a me.

Veneror. aris. por honrar y ſer hõrado. vt ego veneror deos; & dei a me.

Interpretor. aris. por declarar y ſer ꝺclarado. vt ego interpretor obſcura: & illa a me.

Largior. iris. por dar y ſer dado. vt largior pecunias & pecuniæ largiuntur a me.

¶ De verbis diuerſorum generũ, atq; ſub eodem genere diuerſarum formarũ. Cap. vi.

ABſtineo me ab iniurijs. no hago iniuria a otro. actiuum ſextę ſpeciei.

Abſtineo manum a muliere. por no tocar a muger. actiuum eiuſdem ſpeciei.

Abſtineo irarum. por no enſañarſe. neutrũ primæ ſpeciei.

Adeo domum. vel ad domum. por yr a caſa. neutrum quintæ ſpeciei.

Adulor tibi vel adulor te. por liſongearte. deponens ſecundæ & tertiæ.

Admoueo tibi manum. yo llego la mano a ti. actiuum tertiæ ſpeciei.

Amoueo a te manum. yo quito la mano te ti. actiuum ſextæ ſpeciei.

Aduerſor tibi. yo te contradigo, o ſoy te contrario. deponens ſecundæ ſpeciei.

Auerſor te,yo huyo de ti,& abomínor te,deponens tertiæ ſpeciei. *Auerſor auerſaris.in tertia deponentium ſpecie.*

Audio te,audio vocem.por oyr el ſonido tuyo,actiuum primę ſpeciei.

Audio a te; vel ex te vel de te,por oyr tu doctrina, actiuum ſextę ſpeciei. *Audio audis.in ſexta actiuorum ſpecie.*

Audio tibi vel inaudio, por obedeſcerte ,neutrum ſecundæ ſpeciei.

Audio male abſolutum.por ſer infamado.neutrū quintæ ſpeciei.

Aſſentior tibi.vel aſſentior tibi hoc.por conceder. deponens ſecundę & tertię. *Aſſentior.iris.in ſecunda deponentium ſpecie.*

Aſſentio tibi.vel aſſentio tibi hoc.por aquello meſmo.neutrum & actiuum.

Caueo tibi,yo te,pueo,caueo te.yo huyo de ti.neutrum & actiuum. *Caueo caues.in ſecunda neutrorum ſpecie.*

Careo te vel careo tui.por carecer de ti.neutrū primę & tertiæ.

Cõmitto tibi libros. por encomendar te los libros. actiuum tertię ſpeciei. *Committo committis.in tertia ſpecie actiuorum.*

Committo prælium vel milites. por trauar pelea. actiuum primæ ſpeciei.

Committo vt non colam parentes.por peccar.neutrum quintę ſpeciei.

Credo tibi & credo tibi hoc.por creer.neutrum ſecundę & actiuum tertiæ. *Credo credis.in tertia ſpecie actiuorum.*

Credo tibi pecunias.por preſtarte los dineros.actiuum tertiæ ſpeciei.

Conſulo tibi.por proueerte o darte conſejo.neutrū ſecundæ ſpeciei.

Cõſulo te.por demãdarte cõſejo.actiuũ primę ſpe. *Conſulo conſulis.in tertia ſpecie actiuorum.*

Conſulo boni.por echarlo,o iuzgarlo a buena parte,neutrum ſecundæ ſpeciei.

Commendo te regi. por encommendarte al rey. actiuum tertiæ ſpeciei. *Cõmendo cõmendas.in tertia ſpecie. actiuorum.*

Commẽdo te apud regem. por alabarte delãte del rey.actiuum primæ ſpeciei.

Certo tibi vel certo tecum.por contender contigo. neutrum ſecundæ & quintæ. *Certo certas.in quinta ſpecie neutrorum.*

Cõtendo tibi vel tecum.por aquello meſmo.neutrum ſecundæ & quintæ. *Contendo contendis.in quinta ſpecie neutrorum.*

Congredior tibi vel tecum. por encontrar cõtigo. deponens ſecundæ & quintæ.

Conſtituo tibi vel tecũ.por concertar contigo.neutrum ſecundæ & quintæ. *Conſtituo conſtituis.in quinta ſpecie neutrorum.*

Do tibi pecunias.por darte los dineros.actiuum tertiæ ſpeciei. *Do das.dedi.in tertia ſpecie actiuorum.*

Do tibi litteras ad amicum, para que ſe las lleues. actiuum eiuſdem ſpeciei.

Do ad te litteras.para que en auſencia las leas.actiuum primæ ſpeciei.

Do tibi pecunias dono. por darte los dineros graciosos.actiuum tertiæ

Solatium est miseris [illegible] habere penantes

Dono donas.in tertia ſpecie actiuorum.
Dono tibi pecunias. por aquello meſmo. actiuum tertiæ ſpeciei.
Dono te corona.por darte corona en ſeñal de hon ra.actiuum quintæ.

Doleo doles.in ſecunda ſpecie neutrorum.
Dolet mihi caput proprie. Doleo caput figurate. neutrum ſecundæ.
Doléo vicẽ tuã.peſame de tu fortũa y deſdicha.figu.

Dego degis.in quinta ſpecie neutrorum.
Dego.is.abſolute.vl'dego vitã.por biuir. neutrum quintæ.

Exigo exigis.in quarta ſpecie actiuorum.
Exígo te pecunías.vel exígo a te pecunías.actiuum quartæ & ſextæ.

Exeo exis.in quinta ſpecie actiuorum.
Exeo domum.vel exeo domo.por ſalir de caſa.neu trum quintæ.

Facio facis.in tertia ſpecie actiuorum.
Facio tibi iniuriam.por hazer te iniuria. &c. actiuũ tertiæ.
Facio te maximi.por eſtimarte en mucho.acti.ſcdę
Facio te certiorẽ.por auiſarte.actiuũ primę ſ, eciei.
Facio tecum.por conuenir y concertar cõtigo.neu trum quintæ.

Induo induis.in quarta ſpecie actiuorum.
Induo te veſtem.por veſtir te la veſtidura.actiuum quartæ ſpeciei.
Induo te veſte.por aq̃llo meſmo.actiuũ ſextæ ſpe.
Induo tibi veſtem por aquello meſmo.actiuum ter- tertiæ ſpeciei.

Ignoſco ignoſcis.in ſecunda ſpecie neutrorum.
Ignoſco tibi.vel ignoſco tibi peccatum.por te per- donar.neutrum & actiuum.

Inuideo inuides.in ſecunda ſpecie neutrorum.
Inuideo tibi.vel inuideo tibi veſtẽ.por tener te em- bidia.neutrum & actiuum.

Illudo illudis.in ſecunda ſpecie neutrorum.
Illudo tibi.vel illudo te.por hazer de ti burla.neu- trum & actiuum.

Indulgeo indulges.in ſecunda ſpecie neutrorum.
Indulgeo tibi.por regalar y tratar delicadamente. neutrum ſecundę.
Indulgeo operam litteris.por dar obra alas letras. actiuum tertiæ.

Impono imponis.in ſecunda ſpecie neutrorum.
Impono tibi onus por ponerte carga acueſtas.acti- uum tertiæ.
Impono tibi.por engañar te.neutrũ ſecũdę ſpeciei.

Inceſſo inceſſis.in ſecunda ſpecie neutrorum.
Inuado inuadis.in ſecunda ſpecie neutrorum.
Inceſſo tibi.inuado tibi.por tentar o acometer.neu trum ſecundæ.
Inceſſo te.Inuado te.por aquello meſmo.actiua pri mæ ſpeciei.

Lætor lætaris.in quinta deponentium ſpecie.
Lætor malorum vel malis.por alegrarſe cõ males. deponens primæ.

Mano manas.in tertia neutrorum ſpecie.
Manat aqua ex fõte.vel fons manat aqua.por ma- nar.nneutrum quintę & tertiæ.

Moneo mones.in quarta actiuorum.
Moneo te rem honeſtam.por amoneſtarte lo hone ſto.actiuum quartę.
Admoneo te honeſtorũ. por traer te ala memoria actiuum ſecundæ.

Miſereor miſereris. in prima deponentium ſpecie.
Miſereor innocentis.por auer miſericordia del in- nocente.deponens primæ.

Miſereor miſereris.in tertia deponentium ſpecie.
Miſereor innocentem.por aq̃llo meſmo. deponẽs tertiæ.

Miſeret.in quarta imperſonalium ſpecie.
Miſeret me innocentis.por aquello meſmo, imper

Metuo tibi.por auer miedo que te venga mal.neutrum ſecundæ. — *Metuo metuis.in ſecunda neutrorum ſpecie.*

Metuo te.por auer miedo de ti.actiuum primæ ſpeciei.

Noceo tibi;vel noceo te por empecer te.neutrum ſecundæ & actiuum primæ. — *Noceo noces.in ſecunda neutrorum ſpecie.*

Oro te, vel a te rem honeſtam.por demandar te lo honeſto.actiuum quartæ & ſextæ. — *Oro oras.in quarta actiuorum ſpecie.*

Oleo vnguentum. por oler a vnguento. neutrum figuratum. — *Oleo oles.in quinta neutrorum ſpecie.*

Olet mihi vnguẽtum.por oler me el vnguẽto. neutrum ſecundæ.

Olfacio vnguentum.por oler yo el vnguento.actiuum primæ.

Obliuiſcor tui;vel te. por oluidarte. deponens primæ & tertiæ. — *Obliuiſcor.eris.in prima deponentium ſpecie.*

Palpor tibi.por liſongearte,o halagar te.deponens ſecundæ. — *Palpor.aris.in ſecunda deponetium ſpecie.*

Palpo te.por aq̃llo meſmo actiuum primæ ſpeciei.

Pugno tibi,vel pugno tecum. por pelear contigo neutrum ſecundæ & quintæ. — *Pugno.as.in ſecunda neutrorum ſpecie.*

Prouideo tibi.por proueer te y mirar por ti. neutrũ ſecundę. — *Prouideo.es.in ſecunda neutrorum ſpecie.*

Prouideo te.por mirar te d̃ lexos. actiuũ primę ſpe. — *Prouideo.es.in ſecunda neutrorum ſpecie.*

Parco tibi por perdonar te los errores.neutrum ſecundæ ſpeciei.

Parco tibi pecunias.por guardarte los dineros.actiuum tertiæ ſpeciei.

Pareo tibi,vel pareo tibi omnia.por obedecer.neutrum ſecundæ & actiuum tertiæ. — *Pareo.es.in ſecunda neutrorum ſpecie.*

Poſtulo te vel a te debitum.por demandarte la deuda.actiuum quartæ & ſextæ. — *Poſtulo.as.in quarta actiuorum ſpecie.*

Poſtulo te repetundarum.por demandar los cohechos.actiuum ſecundæ.

Peto a te vel te libros.por demandarte los libros. actiuum quartæ & ſextæ. — *Peto.is. in quarta actiuorum ſpecie.*

Peto te lapide.por herir te cõ piedra.acti. quite ſpe.

Potior virgine.yo alcanço la donzella que deſſeaua.deponens quartæ. — *Potir.iris.in quarta deponentium ſpecie.*

Potior rerum. por alcançar el imperio delas coſas. deponens primæ.

Reminiſcor tui vel te.por recordarme de ti. deponens primæ & tertiæ. — *Reminiſcor.eris.in prima deponentium ſpecie.*

Salio ſalis por ſaltar. Salto ſaltas.por dançar.neutra quintæ. — *Salio;ſalis.in quinta neutrorum ſpecie.*

Salit ouem aries.por ſaltar ſobre ella. actiuum primæ ſpeciei.

Timeo tibi.por auer miedo que te vẽga algũ mal. neutrum ſecundæ. — *Timeo times.in ſecunda neutrorum ſpecie.*

Timeo te.por auer miedo de ti.actiuũ primæ ſpeci.

Veſcor panem vel pane.por comer pan.deponens tertiæ & quartæ. — *Viſcor.eris.in quinta deponentium ſpecie.*

Vtor panem vel pane.por vſar de pan. deponens tertiæ & quartæ. — *Vtor.eris.in quinta deponentium ſpecie.*

De verbis impersonalibus. Postea quã in superioribus de verborũ personaliũ constructione disseruimus, consequens est, vt de impersonalibus disputetur. Cumq; impersonaliũ genera sint duo. hoc est actiuæ vocis, & passiuæ vocis. primũ agit de verbis impersonalib9 vocis actiuæ, que rursus in quinq; species diuidit. ¶ Prima verborũ impersonaliũ. Si bene horũ verborũ naturã cõstructionẽq; excutias, personalia sunt, quoniã suppositũ habent, aut expressum: aut implicitũ. Cice. pro Plancio. si quid mea minus interest, id te forte magis delectat. Idem pro eodem. non soliũ quid cuiq; debeam, sed quid cuiusq; interſit. Idẽ pro Sylla. vestra enim hoc maxime interest. Quod si cũ infinitiuis hæc verba cõstruãtur, quis nõ videt infinitiuũ, qui pronomine rẽ verbi significãte plærũq; ponitur: posse illis dare suppositũ? Tantũ nãq; valet mea interest legere, quãtum lectio ad me pertinet. tua refert audire, quantũ auditio est tua, vel (vt paulo post ex verbis Sipõti. dicemus) in re tua est auditio. hac quoq; ratione dicimus. senatoris est, vel interest rẽpublicam gubernare, pro eo qd' gubernatio reipublicæ est senatoris. vel est in re senatoris, vel pertinet ad senatorẽ. Itaq;, qd' diximus hæc verba construi cũ genitiuo ante se: si clausulã resolues: cũ genitiuo post se cõstrui recte dixeris. Affert Laurentius rationem, cur dicimus mea. tua. sua. nostra. vestra. cuia refert. vel interest. & non mei. tui. sui. nostri. vestri. cuius refert, vel interest cũ in reliquis omnibus genitiuo vtamur. Nã quẽadmodũ ex illius autoritate lib. j, diximus. ego. tui. sui. pnomina duplices apud antiquissimos habuere genitiuos. ego mei vel mis. tu tui vel tis. sui vel sus. quorũ priores genitiui significant passionem, posteriores vero actionẽ: qui tamẽ cũ ab vsu recessissent, in eorũ locũ substituta sunt pnomina illa possessiua meus. tuus. suus. quæ æque actionẽ significant. Itaq; cũ illa verba interest & refert exigerent, vt cũ genitiuo significationis actiuæ cõstruerentur. genitiui autẽ illorũ pronominũ qui extãt, passiue significarẽt, recurrẽdũ fuit ad pronomina possessiua (quæ vt diximꝰ) actionẽ significãt, quãdoquidem in locũ actiuæ significationis genitiuorũ, qui non extant, substituta sunt. & p eo qd' esse debuit, interest mis legere. refert tis audire. dicimꝰ interest mea legere. refert tua audire, quia (vt diximus) nõ potuimus dicere: interest mei legere. refert tui audire. accepimꝰ autẽ mea. tua. sua. qua necessitate diximꝰ coacti. nostra. vestra. cuia. ad illorũ pportionẽ affinitatẽq; quã inter se habebãt. Potuiuꝰ nãq; recte dicere ĩterest nostrũ legere. refert vestrũ audire. cuiꝰ vl' quorũ ĩterest docere, eiꝰ vel eorũ refert salariũ accipere. videlicet qa nostrũ & vestrũ, cuiꝰ vl' quorũ actiue accipi possunt. Sed cur gtũs ĩ ablatiui terminationẽ fœmininã cõmutatꝰ est, Valla putat esse hãc rationẽ, qd' abltiũs in sigñtiõe pximꝰ ẽ gtõ, & qd' termiatio fœminina media ẽ triũ genrũ, vl' suauitatis gratia, ne durũ videretur dicere, meo ĩterest. vestro refert. Putat quoq; mea. tua. sua. nostra. vestra. cuia. substãtiue esse accipiẽda. Huius cõmẽti Valla se inuẽtorẽ esse gloriatur. Sed in hac posteriori rõne, ego magis Sipõtino assentior dicẽti, qd' interest cõponitur ex in, & re, & est. refert ex res, & fert. nihil enim aliud est interest præceptoris legere, quã in re præceptoris est legere, hoc est lectio. & refert discipuli audire. i. res discipuli fert audire. ĩterest mea docere, hoc est in re mea est docere. refert tua mercedẽ soluere, hoc est res tua fert mercedẽ soluere. p eo qd' esse debuit in re mis est docere, & res tis fert mercedẽ soluere. Sed, vt ad Laurẽtij inuẽtũ redeamus, quoniã ablatiui illi pnominũ possessiuorũ p genitiuis primitiuorũ q nõ extant, suppositi sunt, si adiectiuũ superuenerit, genitiuis potius qui sub intelliguntur, quã ablatiuis qui explicantur, iungendum est. vt mea solius interest legere. quasi dicerem, mis solius interest legere. tua vnius interest audire. ac sic diceretur, tis vnius interest audire. Si vero substantiuum fuerit illud, quod additur, quia vix esset tollerabile, si genitiuo iungeretur: in aliã diccndi formam cõmutari debet. itaq; rectius dixerim, mea quã sum Antonius interest legere. quã mea Antonij. Sed de hoc satis multa in principio huius libri diximus. ¶ Secunda verborũ impersonaliũ, & hæc in infinitiuo, quod loco nominis ponitur, suppositum habet, vt accidit mihi febrire, pro febricitatio mihi accidit. contigit mihi ire, pro iter mihi contigit. euenit mihi docere. pro doctrina mihi euenit. conuenit mihi audire. pro auditio mihi conuenit. placet mihi legere, pro lectio mihi placet licet mihi amare. pro amor mihi licet. expedit mihi proficiſci. pro profectio expedit mihi. vacat mihi dormire. pro dormitio mihi vacat. constat mihi te insanire. pro insania tua mihi constat. patet mihi te esse ignarum. pro ignorantia tua mihi patet. liquet mihi te esse mendacem. pro mendacium tuũ est mihi liquidũ. Et eodem modo de similibus. hæc enim verba alias inpersonalia sunt, vt quod Apostolus, Hieronymo interprete dicit, omnia licent, sed non omnia expediunt

¶ De verbis Impersonalibus. Cap. vij.

VErbũ impsonale est duplex, actiuæ vocis, qd' est simile tertijs psonis verbi actiuę vocis, vt vt miseret, pudet. passiuę vocis: qd' est simile tertijs personis passiue vocis, vt currĩtur; statur; de quopaulopost dicemus. Sed verborũ impersonaliũ ctiuæ vocis, complures sunt species.

¶ Prima verborũ impsonaliũ actiuę vocis species est. q̃ ante se exigũt genitiuũ; & post se infinitiuũ, & sunt duo; interest & refert. vt p̃ceptoris interest docere. senatoris refert administrare rẽ publicã. Cõstruũtur vero cũ ablatiuo generis fœminini numeri singl'is horũ pnominũ mea. tua. tua. sua. nr̃a vestra. adde etiã ab hoc nomine qs vel q̃. vt mea interest legere. tua refert audire. cuia interest p̃fiteri. eiꝰ interest salariũ p̃cipere.

¶ Scd'a verborũ impsonaliũ actiuę vocis spẽs est. quę ante se exigũt dtm̃. & post se infinitiuũ. vt

Accidit mihi febrire. acontece me tener fiebre.
Contigit mihi ire. acontece me yr.
Euenit mihi docere. acontece me enseñar.
Conuenit mihi audire. conuiene me oyr.
Placet mihi legere. Plaze me leer.
Licet mihi amare. yo puedo amar.
Expedit mihi proficiſci. es me vtil partir.
Vacat mihi dormire. vaga me dormir.
Cõstat mihi te insanire. es me cierto q̃ tu eres loco.
Patet mihi te esse ignarũ. es claro q̃ tu eres nescio.

¶ Tertia verborũ impersonaliũ,hæc quoq; personalia sunt,habentq; æquæ suppositum in infinitiuo. vt delectat me audire pro auditio delectat me.nam delecto actiuũ est. Iuuat me cantare.idest cantus iuuat me:quoniam iuuo actiuũ etiã est. Verg. in buc.non omnes arbusta iuuant humilesq; myricæ. Decet me legere,hoc est lectio decet me. Nam & Ouid.in.j.de reme.dixit lude decẽt animos mollia regna tuos. Oportet etiam,quod impersonale videtur esse,personale fuit aliquando. vt Cecil.apud Priscia.vt ea,quæ oportuerint facta nõ sint. ¶ Quarta verborum impersonaliũ,huius ordinis verba manifestũ est esse personalia,quamuis a nonnullis inter impersonalia numerẽtur,habent autem suppositum in infinitiuis,qui(vt diximus) loco nominũ ponũtur.vt incipit me tædere vitiorum,hoc est tedium vitiorum me inuadere. & eadẽ ratione de reliquis. ¶ Quinta verborum impersonaliũ pœnitet. Verg.in buc. nec te pœniteat calamo triuisse labellũ.apud antiquiores psonale fuit actiuæ vocis.vt Actius.nunc pœnitebant libenter liberi. Sed Hierony. quasi actiuum protulit in Eccl:sias.t. post factũ(inquit) non pœnitebis:& quasi deponens in euangel. Marci. pœnitemini. & credite euangelio. & in actib9 apostolorum.pœnitemini & conuertimini. Participia quoq; reperiũtur pœnitens & pœniturus. Actius apud Marcellum,neq; quẽq; arbitror pœniturum tuæ laudis. Piget. Plau. in pseudolo personale protulit, quod pudet (inquit) facilius fertur:quã id,quod piget.in præterito pigitum est dicimus Gelli.lib.xij.pigitum est cunctos saltem esse penulatos. Silius lib.vij. puni.nec pigitum paruoq; lares,gerũdio quoq; vsus est.Cicero.de claris orato.ad misericordiã(inquit) inducitur: ad pudendũ ad pigendum. Participium quoq; futuri vocis passiuæ Propertius posuit lib.iiij.hostis abinuita verba pigenda lyra. Pudet quoq; actiuũ etiam fuisse Luca.testatur, cum dicit semper metuit,quem sæua pudebunt.in præterito puduit & puditum est facit. Plautus in bacchidibus,neq; me,neq; te tuis intus puditũ est factis. Apul. pro magia. nonne vos puditum est hæc crimina tali viro obiectare? Gerundio vsus est Cice.in.j.de orato. non (inquit) pudendo:sed non faciendo id,quod non decet. Participia quoq; reperiuntur pudens puditurus & pudendus: & in præterito pudefactus Pli.lib.xxxvj.tanq; puditurum esset extinctos.Gell.lib.j.neq; pudenda dico aut pœnitẽda. Cõposita quoq; sunt ab eo dispudet pro valde pudet,& depudet pro non pudet. Apul.pro magia.non vos tot calumniarum tandem dispudet. Ouid.depuduit.profugusq; pudor sua signa reliquit. Miseret. Verg.vij.æneid'.o genitor nec te miseret natæq; tuiq;,nec matris miseret.in præterito misertum est facit. Misersit quoq; impersonaliter reperitur. Teren.atq; inopis(inquit)te miserescat mei (Tædet,a quo est compositum pertedeo,quod in præterito pertæsum est facit:cũ datiuo construxit Gracchus apud Diomed.vsq; adeo(inquit) mihi pertesum esse. Gellius etiam personale protulit lib.j.nocti.verbis(inquit)eius de fatigati pertæduissent.Pertæsus participium frequens est:sed omissa sui verbi origine cum accusatiuo construitur.Sueto.in Iulio,pertæsus(inquit)ignauiam suam. Idem in Tiberio.postremo semetipso pertæsus. Idem in Augusto.pertæsus morum peruersitatem.

¶ Tertia verborum impersonalium species est,quę ante se cõstruuntur cũ accusatiuo,& post se cũ infinitiuo,vt

Delectat me audire,plazer me oyr.
Iuuat me cantare,plazer me cantar.
Oportet me docere,conuiene enseñar.
Decet me legere,es me honesto leer.

¶ Quarta verborũ impsonaliũ species est,q̃ cũ iunguntur infinitiuis verborũ impersonaliũ proprie sic dictorũ,impsonalia sunt,alias vero psonalia. vt

Incipit me tædere vitiorum,comiẽçoauer enoso delos vicios.
Desinit vos pudere,vos dexays de auer verguẽça.
Non potest illos pœnitere,no pueden tener pesar.
Solet bonos pigere,suelen los buenos auergõçarse
Debet malos pudere,deuẽ los malos auergõçarse.

¶ Quinta verborũ impsonaliũ species est,q̃ ante se cõstruũtur cũ accusatiuo,& post se cũ genitiuo vel infinitiuo.& hęc sũt,ppria impsonalia,si vlla sũt.vt

Pœnitet me vitæ.pesa me dela vida.
Piget me patris.verguença he de mi padre.
Pudet me peccati.verguença he del peccado.
Miseret me pauperis.misericordia he del pobre.
Tædet me ciborum.enoso he delos manjares.

VErba impsonalia passiuæ vocis semp significãt actionẽ cũ quadã gñalitate,suntq; ppria a verbis neutris absolutis. vt curritur. cõcurritur. statur. pugnatur.itur. certatur. Transfigurantur tamen,vt dicit Diomedes,a verbis neutris, quæ

¶ Verba impsonalia. Nullus est in arte mea locus,quit ãtum nouitatis videatur attulisse:ãtumq; mihi ab obtrectatoribus meis inuidius conflauerit,quantum hic in quo de verbo impersonali vocis passiuæ contra omniũ fere præcepta disserui. Nam cum plęriq; omnes grammatici, tam ex veteribus,quam ex iunioribus scribant:verbum impersonale vocis passiuæ ab omnibus verbis actiuis posse deduci:atq; ad imaginem passiuorum admittere ablatiuum cum præpositione,a.vel ab.pro persona argente,vel faciente,quæ insolentia:ne dicam interperies fuit,vt contra communes aliorum præceptiones a verbis tantum neutris absolutis originem habere,& cum nullo construi casu diceremus? ego(vt teste conscięntia mea verum fatear)antea quam hoc documẽtum scriberem,diu multumq; cogitaui,quos potissimum autores sequerer:cũ apud Phocam & Diomedẽ grammaticos non contemnendos legissem, verbum impersonale vocis passiuæ figurari tantum a verbis neutris absolutis,vel quæ datiuum casum in seriem orationis admittunt,apud reliquos vero omnes grammaticos posse etiam a verbis actiuis deriuari.Sed cum in ponẽdis exemplis vidissem vtroq; nunq̃ vsos nisi verbis impersonalibus, quæ a neutris deriuantur,cœpi mecum acrius reputare: an vspiam apud autores reperiretur verbum impersonale, quod a verbo actiuo descenderet,quod cum non facile occurrisset,atq; econtrario mille loci venissent in mentem, in quibus erat a verbis neutris impersonale deductum : cœpi pedibus manibusq; in Phocæ atq; Diomedis ire sententiam: secutusq; sum

illud maxime præceptum: quod multis alijs in locis vsurpaui, & repetens iterum iterumq; monebo: regulas artis grammaticæ limitandas esse potius, quam ampliandas, quemadmodum enim ex præcepti contractione etiam circa terminos ab arte permissos nihil periculi timetur: ita ex laxitate illa nimia in multos errores & linguæ vitia incurramus, necesse est. Quare de nobis existimare nemo debet, quod hanc præceptionem ex errore, aut ignorantia quadam scripserimus: cum in explicandis quattuor coniugationum formis communem sim doctrinam secutus: & in verbis actiuis, quæ declinanda pueris proposuimus, vt ex illa ꝓportiõe reliqua declinare possẽt, nos quoq; verba impersonalia vocis passiuæ adiecim⁹, amatur, docetur, legitur, auditur. Sed quoniã illic pueros litterarum rudes erudiebamus, laxãdæ fuerunt habenæ: vt in vna verbi positione tres simul voces agnoscerent. actiuam. impersonalem. passiuam. Nunc vero cum incipiunt aliquid sapere. cõpescendi sunt, atq; luxuries illa verborũ, quasi falce quadã coercenda est. Idq; fecimus persuasi eius ipsius quem citauimus Diom. exẽplo: qui in explicanda verborũ cõiugatione scripsit verba impersonalia amatur, docetur. legitur. auditur. postea vero cũ de illis cœpit disserere (inquit.) Passiua impersonalis declinatio figuratur ex verbis, quæ absolutiua sunt. id est neutralia, quæ certas personas nõ admittunt passiuæ declinationis: quoniam sunt neutralia, nihilominus tñ tertiã personã admittunt passiuã & declinãtur passiua declinatione mere impersonali. vt pugnatur, certatur. viuitur, itur & sequitur. ¶ Sunt præterea verba, quæ cum sint impersonalia ab actiua declinatione: in persona tamen patienti impsonali modo figurantur: ea sunt quæ datiuo casui cohærent. vt maledico tibi. inuideo tibi. consulo tibi. prouideo tibi. noceo, tibi hæc omnia in passiua declinatione non recte dicimus tu malediceris a me: sed maledicitur tibi, inuidetur tibi. consulitur tibi. prouidetur tibi, nocetur tibi. & similia: non enim dicimus noceor. eris. huiusmodi enim verba passiuam naturã non habent. hæc Diomed. Cui astipulatur eadem prope sentiẽs Phocas. Sunt (inquit) verba impersonalia, quæ a uerbis neutri generis transfigurãtur, vel actiuis, quæ datiuum casum in seriem orationis admittunt. Et qualia verba sint, exemplis declarat. vt sedetur. ambulatur. statur. pugnatur. itur. studetur. nocetur. suadetur. Illud quoq; mirabile est, cur Prisci. de vero impersonali dissereus scripsit posse illud deriuari ab omnibus verbis actiuis & neutris, sed nulla deinde alia subdit exempla: quam quæ Diomed. & Phocas adiecerunt. Nimirum, quia apud autores idoneos illa tantum reperta sunt, ergo aliud sentire videtur cum præcepta scribit, aliud cum exempla subiungit. ¶ Sed qd immoramur in re quæ non argumentis atq; rationibus, sed vsu & autoritate clarissimorum in sermone latino virorum cõprobanda est? atq; vnius maxime Vergilij extra omnẽ humani ingenij sortem poetæ castigatissimi: apud quẽ nemo vnq; legit verbũ impersonale a verbo actiuo, sed passim a verbis neutris & absolutis. vt in. i. æn. hic iam tercentũ totos regnabitur annos, & in eodem, stratoq; super discumbitur ostro. Idem in. iiij. Anna vides toto properari littore circum. Et in. vi. itur in antiquam siluam stabula alta ferarum. Et in. x. macte noua virtute puer sic itur ad astra. Et in. xij. nunc totis in vulnera viribus itur. Idem. in. vij. stant belli causæ, pugnatur cominus armis. Et in. x. certatur limine in ipso ausoniæ. Et in eodem licet in muros tota discurritur vrbe. Idem in. iij. geor. heu male tunc Libyæ solis erratur in agris. Et in. iiij. eiusdem, post vbi iam thalamis se composuere, siletur in noctem. Sed & alij autores vno omniũ consensu idem obseruant. Hora. i. sermo. concurritur horæ momento. Flaccus. viij. argonauti. Gramineis ast inde toris discumbitur olim. Iuuen. currítur ad vocem iocunda. idem. clamatur, nullo gemit hæc tibijcina cornu. & alio loco, surgitur: & misso proceres exire iubentur consilio. Ouid. iiij. fasto. seu quod ad vsquam decem numero crescente venitur. Flaccus. v. argonauti. Surgitur in somnos: seq; ad sua lumina flectunt. Idem in. i. paretur, molli iuuenes funduntur in alga. Papi. ij. theba. summisq; insiditur astris. Apuleius. iij. floridorum: sed vbi diutius equo sedetur. & lib. Regum. iij. Hiero. interprete. domuncula in qua sedebatur ad iudicandum. Teren. qui? fit? quid agitur? statur. Iuue. stat cõtra, starig; iubet. Ouid. i. meta. viuitur ex rapto. & Persius. nec voto viuitur vno. & Claudi. Viuitur exiguo melius. Cic. in epist. quid agas? sic viuitur. & in alio loco. laboratur vehementer. Quint. lib. i. sed compositione peccatur, quæ iam sermonis est. nimis audacter Apul. in. i. flori. spatium (inquit) pluitur & ningitur: & iiij. meta. idem. mœretur. fletur. lamentatur, quod a deponenti durum est. quemadmodũ sit illud Plaut. in capti. duobus. quasi cum calletur, cochleæ in occulto latent. ¶ Transfigurantur tamen, vt dicit Diomed. & cũ illo Phocas a verbis neutris, quæ datiuũ casum in seriẽ orationis recipiunt. quanq; illi neutralia actiua dicunt. vt Cice. nihil mihi noceri potest. Apul. in. lib. i. de philosophia, ijs rebus nocetur, quæ sunt viliores. & ibidem: cũ noceri alteri, malorum omnium maximũ sit. Mart. non bene (crede mihi) seruo seruitur amico. Ouid. in epist. Didus, si mihi non parcis: puero parcatur Iulo. Idem. i. meta. vix nunc obsistitur illis. Papi. iij. thebai. proficitur bello. ni mauis effectiuum esse. Flaccus in. ij. argona. vela legunt, remis insurgitur, pro in remos: sicut Verg. in voce actiua dixit. v. æneid. nunc nunc insurgite remis Hectorei socij. Sunt etiam verba quædam ambigua, quæ, vt supra disseruimus, in diuersis generibus reperiuntur, quæ res poterit imperitiores turbare. vt ecce timeo te, actiuum est: timeo tibi neutrum. Ab hoc igitur posteriore dixit Seneca in medea, timetur vrbi. Dicimus etiam vindico te, & vindico in te: sed illud actiuum, hoc neutrum, a quo Saluſt. dixit, vindicatum fuit in noxios. & Apul. in primo metamor. vt in eam die altero saxorum iaculationibus vindicaretur. & in. iij. dixit, quin etiam in vestrum ciuem vindicaretis. nam vindicare in aliquem: autore Diomed, est illum punire. ¶ Præterea credo tibi pecunias, actiuum est: pro fide tua committo, credo tibi, pro eo quod est fidem habeo neutrum. sic Iuue. ab eo dixit, hæc eadem nobis licet & laudare: sed illis creditur. Cano quoq; actiuum est. vt arma virumq; cano, sed canere progressui & receptui, quo sæpe vtuntur historici: neutrum est secundi ordinis. ab hoc igitur dixit Macrob. libro secundo in somnum Scipionis: ad bellum progressui atq; etiam receptui canitur. Ludo etiam tum actiuum, tum neutrum absolutum, tum etiam neutrum transitiuum reperitur.

datiuum casum in seriem orationis recipiunt. vt nihil mihi noceri potest. Cum accusatiuo vero nullo modo construi possunt. sed neq; cũ ablto cũ præpositione a vel ab, nisi gñalitatem illum explicet. vt ab omnibus reclamatur. hoc est qđ omnes reclamant.

Vnde & a Diome. inter ambigua numeratur, hoc eſt quæ in .o. terminata & actiua poſſunt eſſe & neutra. Nam (vt ille ait.) pro irrideo actiuum eſt & apud Vergi. eneid. quid natum toties crudelis tu quoq; falſis ludis imaginibus. ſed ab abſoluto, pro eo qd' eſt aleam exercere. Iuue. Dixit, poſita ſed luditur arca, a neutro. Perſi. tibi luditur, affluis amens. Nam pro illuditur poſitum eſt, qd' (vt alio loco diximus) tum actiuum, tum neutrum tranſitiuum reperitur. vt apud Verg. iij. æneid. & noſtris illuſerit aduena regnis. Nam cũ verbum pro alio verbo ponitur, etiam illius conſtructionem cum ſignificatione mutuatur. vt Coridon ardebat alexim. pro amabat. & Papi. in Achil. quo fugitur per plana gradu .i. curritur. neq; enim fuga, ſed curſus ſignificabatur. Sunt tamen apud autores plærũq; verba paſſiua, quæ videntur impersonalia, cũ ſuppoſitũ in nominatiuo non habeãt, ſed aut verbum infinitum, aut clauſulam integram. vt apud Verg. j. æñ. cur dextra iungere dexteram non datur. vbi iungere, nomen eſt infinitum: & pro coniunctione dextrarũ ponitur, & in eodem. ſi datur Italiã ſocijs, & regere capto tendere. ideſt iter ad Italiam. & in .vj. ſed non ante datur telluris operta ſubire. ideſt deceſcenſus ad opaca terræ. & in eodem. nec ripas datur horrendas & rauca fluenta traſportare prius .i. trãſportatio riparũ. atq; iterũ. datur ora tueri nate tua. ideſt intuitus tui oris. Iden in .vi. non dabitur eſto regnis prohibere latinis. ideſt prohibitio regnorum. & in .ix. Maria ante exurere Turno, quam ſacras dabitur pinꝰ. ideſt exuſtio maris. & in .xj. cocant in fœdera deſtra, qua datur. ſubaudi coire. ideſt coitio ſiue coniunctio dextrarum. & in .j. georg. multa forent, qui mox cœlo properanda ſereno maturare datur. ideſt maturatio properandorum. Simile eſt illud Plin. iunio. in epiſtolis, & quatenus denegatur illis diu viuere. ideſt vita diuturna. nam hoc loco diu viuere, tam nomen eſt, quã in illo Perſij verſu. noſtrũ illud viuere triſte aſpexi. pro noſtram illam vitam triſtem. Eadem ratione efficiuntur impersonalia quædam verba vocis actiuæ. vt conuenit mihi docere. ideſt doctrina. expedit mihi legere. ideſt lectio. Sed & oratio integra poteſt dare verbo paſſiuo ſuppoſitum. vt apud Ouidium. xv. metamor. quæritur interea, quis tantæ pondera molis ſuſtinere queat. nam pro ſuppoſito huius verbi, quæritur. totum illud poſitum eſt, quis queat ſuſtinere pondera tantæ molis. Eodem modo dixit in .ij. eiuſdem. ne vc præces animos, & verba precantia flectant, poſſe loqui eripitur. ideſt poteſtas loquendi. Horat. j. epiſt. quo mihi fortuna ſi non conceditur vti. ſubaudi fortuna. ideſt vſus fortunæ. Macro. in .j. ſaturn. eundem eſſe Iouem, & ſolem claris docetur indicijs. & in eodem, quid in commune ſeruilis fortuna profuerit. non paucis docetur. neq; audiendus eſt Seruius grammati. qui inani quadam ratione ductus in carmine illo primi huc. vſq; adeo turbamur agris. Nam ſuo tempore (vt ipſe fatetur) illa fuit lectio, & quidem meo iudicio veriſſima, expuncto verbo turbamur, illius loco ſubſtituit turbatur, quaſi turbamur, illo in loco non aptius quam turbatur, quadret. Quid? quod ſi turbatur verbum eſſet impersonale, cum ſemper actionem cum quadam generalitate ſignificet, exponendum erat omnes, aut plerique turbant, ſiue expellunt, quod eſt contrarium ſenſui poetæ, qui. non omnes ciues expellunt a totis agris, ſed potius expelluntur, neq; ſum ignarus Quintilian. etiam hunc, verſum ita legere vſq; adeo turbatur agris, ſed ego perſancte iurarem Vergil. non turbatur, ſed turbamur ſcripſiſſe. ¶ Sunt præterea quædam verba, quæ cum ſint actiua ratione conſtructionis quodãmodo neutra efficiuntur, vt ſi dicam, diſputatur de re ſubtili. agitur de re præclara. queritur de ſubſtantia elementorum, docetur de natura deorum. Cicero in epiſto. de panthe. agitur diligenter. intelligitur enim res, aut negocium de pantheris, qd' in alia epiſtola expreſſit dicens. res agitur per eoſdem creditores. quemadmodum Vergi. vij. æneid. ſuppreſſit, dicens. ſtipitibus duris agitur ſubditus ve præuſtis. Macro. j. ſatur. inter illos de rebus arduis diſputatur. Idem in .j. in ſomnum Scipionis. in hac interrogatione de animæ immortalitate tractatur. Cicero in topi. diffinitio eſt oratio, qua id de quo quæritur, oſtenditur. Quintilianus lib. x. de perſonis iudicatur, ſed de rebus contenditur. Quemadmodum igitur ego de hac re in actiua voce dicimus. pro ago hanc rem. ita agitur de hac re in voce paſſiua, pro hæc res, ac ſi mauis dicere, ago de hac re naturaliter dictum eſſe, agitur de hac re verbum impersonale erit. Sed de his ſatis multa diximus, & quæ poſſint etiam pertinaces in noſtram ſententiam adducere. In eo vero quod ſcripſi, cum accuſatiuo nullo modo conſtrui poteſt, cum vno tantum Alexandro illiuſq; ſectatoribus mihi certamen eſt, qui putauit latine poſſe dici. Matthæum legitur. pſal. erat ante legendum, qui loquendi modus inauditus eſt, atq; latino ſermoni incognitus. Quod vero addidi ſed neq; cum ablatiuo & præpoſitione. a. vel. ab. niſi generalitatem illam explicet: contra omnes in commune artis grãmaticæ præceptores me ſcripſiſſe fateor. Sed mea ratio fuit ab illorum ratione diuerſa. illi namq; nullis: aut perquam raris exemplis præcepta tradiderũt. quibus dici poſſet: curritur a me, itur a te, pugnatur ab illo, quod poſſe latine dici, non ausim affirmare. Ego vero qui nihil aſſeuero, niſi quod optimis autoribus probare poſſum, non permiſi ablatiuos cum præpoſitione. a. vel. ab. niſi generalitatẽ illam verbi impersonalis exprimerẽt. vt Cicero in epiſt. vehementer ab omnibus reclamatum eſt. & Luca. in .j. tibi numine ab omni cedetur. Certas vero res pro perſona agente vel faciente recipere non poſſe, vel exemplis illis quibus ſuperioribus vſi ſumus: facillime probari poteſt, ne oporteat nos alia inquirere. Mirũ enim eſt in tam frequenti vſu verbi impersonalis, nunquam reperiri conſtructum cum ablatiuo, qualem iſti dicunt: faciliuſq; ego concederem verbum impersonale poſſe a verbis actiuis deriuari, quã huiuſmodi ablatiuo iungi. Quid? quod ex illorum ſcriptis cogemus eos verba confiteri, quãquã ſui ipſorum obliti aliud ſcripſerint. omnes enim fatentur verbum impersonale ad cunctos, aut plæroſq; pertinere. quemadmodum Diomed. curritur hoc eſt omnes currunt. Seru. cum male vergilianum illud exponit, vſq; adeo turbatur agris. Quod ſi verum eſt, ego non video quemadmodum res, quæ ad multos pertinet, ad vnũ contrahi poſſit, vt dicatur, curritur a me, pro ego curro. itur a te, pro tu is. pugnatur ab illo, p illepugnat.

Quod ſi vſpiam apud autores reperiatur exẽplum, quod huic p̃ceptioni repugnet, illud erit pquã rarũ; & qd' nõ poſſit vſũ cõſuetudinẽq; efficere, atq; ex cõſequenti, neq; in artẽ redigi.

Quod si vspiã apud autores reperiatur exemplũ, quod huic nostræ præceptioni dissentire videatur. illud erit per quã rarũ & qd' non possit vsum, & consuetudinẽ efficere, quæ (vt ait Quin.) est consensus eruditorũ, imitanti vero non quod ab vno atq; altero scriptore singulari exemplo, atq; ex licẽtia dictũ est, sed semper optima proponenda sunt, & in quæ ex autoribus plærisq; omnes consentiũt. Ostendũt verba, hoc nemo vnquam dixit. primusq; omniũ admonuit me Alphonsus aluarez ille cuius alijs in locis meminimus, id quod postea ex multa lectione, quã verissimũ esse didici. Nam cum dico itũ est in vi-

scera terræ, & illud iam sol inclinat, cunctũ est, quis nõ videt ab eo qd' est itur. ibatur. ibitur. esse derivatiue & quemadmodũ hæc impersonaliter dicuntur: ita & sua participia per quæ circũloquimur præterium indicati ui cũ sex alijs tẽporibus, quæ sequũtur illud. vt itũ erat. itũ erit. itũ esset. itũ fuerit. Nam quæro a te itũ, & eundum, quæ partes orationis sunt? non quidem participia vocis passiuæ cũ a verbis absolutis huiusmodi nõ sint, non gerundia aut supina, cum significent cũ tempore, ergo verbi impersonalis, cũ similia sint in significatione. Et quẽadmodum Oui. vtitur ex rapto dixit. sic Iuue. viuendũ recte, tũ ppter plurima, vt & Pli. dixit terræ partitũ est. & Oui. puero parcatur Iulo. sic Iuue. parcẽdum est teneris. sic ab eo, quod Terẽ. dixit, ignotum est, & mãsum oportuit, ignocẽdũ est, & manendũ est dicimus. sic a sto. as. statũ est, a doleo, dolendũ. a certo certãdũ, a dormio dormiendũ, a venio. veniendũ, & a verbis deponẽtibus absolutis etiã si non habẽt verbũ impersonale. vt a morior moriẽdũ est omnib9 dixit Cice. & idẽ illud mihi Letandũ est, ab eo qd' est lætor. & Teren. ab eo qd' est morigeror morigerandum est Thaidi.

Habẽt verba impersonalia sua participia similia participijs vocis passiuę in neutro genere quasi substãtiue posita. vt itum est. eundũ est, ab eo qd' est itur. ibatur. ibitur.

¶ De Infinitiuo. Cap. viij.

INfinitiuus dicitur. quia nõ habet determinatos numeros & psonas, & cõstruũtur ante se cũ accusatiuo psonę patiẽtis in actiua significatiõe, & in passiua psonę patiẽtis, post se vero cõstruit cũ casu verbi a quo descẽdit, vt me amare deũ piũ est. me amari a deo fœlicissimũ est. me carere voluptatib9, & inseruire amicis, & miseri innocẽtis, iucũdũ est. Dicimus tñ, volo esse doctus, & natura beatis omnib9 esse dedit, sed nõ dicimus, vi deo mihi esse docto; sed doctus. & volo me esse poeta & non poetam.

Verba infinitiua volunt determinari a verbis volũtarijs, q̃ græci prohæretica dicunt, qualia sunt. volo, cupio, desidero, opto, debeo, habeo, & silia.

De infinitiuo. cap. viij. Infinitiuũ modũ quidam nomen infinitũ. alij verbũ infinitum. alij indefinitum vocauerũt, quo ab impersonali distet, alio in loco diximus. Construitur autem infinitiuus ante se cum accusatiuo in actiua significatione personæ agentis, & in passiua personæ patientis, post se vero construitur eo modo quo finiti modi cõstruuntur, vt me amare deum. me amari a deo. &c. Quoties tamen infinitiuus actiuæ significationis cum duobus accusatiuis construitur, altero a parte ante, altero a parte post. amphibologica est constructio, quæ tanquam vitiosa fugienda est, nisi de industria velis vti, vt alium decipias, quale est oraculũ illud Appollinis. aio te æacida Romanũ vincere posse. ambiguũ erat, vter esset victurus. an Pirrhus rex epyretarũ, an pplus Rom. Est quæ illud animaduertendũ quibus in locis huiusmodi cõstructio reperitur: accusatiuũ præpositũ infinitiuo significare personam patiẽtem. post positũ vero poni pro persona agẽte. Cum infinitiuo tamem huius verbi sum. es. fui. varia est constructio, aliquando nanq; nomen qd' sequitur respondet suppositio verbi, quod infinitiuũ determinat, vt ego volo esse doctus. tu cupis esse magister. Oui. xiiij. meta. sed enim quia retulit Aiax esse Iouis pronepos. & Luca. in. x. tantumq; putauit iam bonus esse socer. aliquando respondet dativo præcedenti. vt Claudia. natura beatis omnib9 esse dedit, si quis cognouerit vti. vt Hora. j. sermo. at qui licet esse beatis. subaudi nobis. & Mart. nobis non licet esse tã desertis, qui musas colimus seueriores. aliquando nõ respondet dativo præcedẽti, sed accusatiuo implicito. vt Terẽ. in heau. nobis esse bonas non licet. & Oui. in epistola hypermestræ. quo mihi facto. quo licet esse piã, illic enim subintelligitur nos. hic me, quod si accusatiuus præcedens fuerit expressus. nihil dubiũ est sequentem illi debere respondere. ¶ Verba infinitiua, siue modus infinitiuus, cũ ab eo dicatur: qd' infinitus & indeterminatus sit, vult determinari maxime a verbis, quæ græce prohærctica, latine voluntaria dicũtur. aut si verbum ex verbo interpretari volumus, electiua dicenda sunt. nã hæreticos græce, latine est electiuus, & hæresis, electio interpretatur. vt volo legere. cupio audire. desidero amari. opto doceri. debeo ire, habeo nauigare. Cicero in. j. De diuina, haberetq; in animo nauem conscendere. Nam quod idem ad vxorem scribit, cum in animo haberem nauigandi. subaudiendum est voluntatem. nam gerundium genitiui, vt statim dicemus, a verbo regi non potest. Determinatur aliquãdo etiam a verbis alterius diuersæq; significationis. vt Terentius in adelphis. vt video illum sapere, & intelligere in loco. Vergilius in buc. iampridem nos me illos abducere thestilis orat. Idem. xj. æneid. cuncti se scire fatentur. quamquã & hæc electiua dici possunt, quemadmodum & illa doleo. lætor, timeo. memini, quod cum præsenti infinitiui modi, prope semper reperitur constructum, aut frequentius, quam cum præterito. Terentius in andria. memini me videre, quo æquior sum Pamphilo. Apuleius pro magia. memini me apud Varronem philosophũ hoc etiam legere. Vergil. in buc. de cælo tactas memini prædicere quercus. & in j. æneid'. atq; equidem teucrum memini sidona venire. Idem tamen. iiij. georgico, etiam præterito iunxit dicens. nanq; sub œbaliæ memini me turribus altis Corycium vidisse senem. vbi Seruius. notat vtrumq; posse dici. memini me videre, & vidisse: sicut Macro. libro ii. satur, dixit hos Platonis versiculos legisse me, memini. sed quẽadmodũ diximꝰ, frequẽs vsus hoc habet. vt cũ præsenti cõstruatur. Nã illa, nõ veni soluere legẽ, sed adimplere. & illud. Præibis ante faciẽ dñi parare vias eius. illud quoq;. Illuminare ijs, qui in tenebris & in vmbra mortis sedẽt. ex figura græca dicta sunt, quia græci gerũdia nõ habẽt, & infinitinis p gerundijs neutris vtũtur, quos in hoc si latinæ linguæ idioma seq vo

iungunturq; aliquando etiam aliis verbis & nominibus adiectiuis, ſed figurate, aut ad imitationem græcorum. vt video illum ſapere, & iam pridem a me illos abducere theſtilis orat. Illud quoq;, & cantare pares, & reſpondere parati.

Circũloquimur futurum infinitiui modi vocis actiuæ per hoc verbum' ire & primum ſupinum. Verbi impſonalis vero & paſſiuæ per hoc verbum iri & idem ſupinum. vt ſpero me amatum ire deum, vel deum amatum iri.

Alio modo circũloquimur idem futurum per participium futuri in. rus. & hoc verbum eſſe in actiua, & per participium futuri in. dus. & idem verbum eſſe in paſſiua. vt ſpero me amaturum eſſe deum, vel deum amandum eſſe a me.

Poſuimus præterea proprium infinitiui futurum ſimile participio futuri in. rus. in voce actiua, & participio futuri in. dus. in voce paſſiua, iũgiturq; omnibus generibus vtriuſq; numeri. eo tamẽ nõ vtimur. vt ſpero virginem nupturum tibi. & virgines nupturum viris. & ſpero fœminam amaturum viros, & viros amandum a fœminis.

Iungunturq; tamen aliquando etiam aliis verbis & nominibus adiectiuis, ſed figurate, aut ad imitationem græcorum. vt video illum ſapere, & iam pridem a me illos abducere theſtilis orat. Illud quoq;, & cantare pares, & reſpondere parati. Circũloquimur futurum infinitiui modi vocis actiuæ per hoc verbum' ire & primum ſupinum. Verbi impſonalis vero & paſſiuæ per hoc verbum iri & idem ſupinum. vt ſpero me amatum ire deum, vel deum amatum iri. Alio modo circũloquimur idem futurum per participium futuri in. rus. & hoc verbum eſſe in actiua, & per participium futuri in. dus. & idem verbum eſſe in paſſiua. vt ſpero me amaturum eſſe deum, vel deum amandum eſſe a me. Poſuimus præterea proprium infinitiui futurum ſimile participio futuri in. rus. in voce actiua, & participio futuri in. dus. in voce paſſiua, iũgiturq; omnibus generibus vtriuſq; numeri. eo tamẽ nõ vtimur. vt ſpero virginem nupturum tibi. & virgines nupturum viris. & ſpero fœminam amaturum viros, & viros amandum a fœminis.

Iungimus, immitari non debemus. Itaq; rectius atq; magis latine noſter intepres dixiſſet. ad ſoluendum. ad implẽdum. ad parandum. ad illuminandum. Verbis tamen præceptiuis quibus datiui iunguntur. poſſumus vel datiuos, vel accuſatiuos copulare infinitiuis ſequentibus. vt præcipio tibi legere, vel præcipio te legere: impero tibi, vel impero te audire: iubeo tibi vel iubeo te ambulare. Determinatur etiam infinitiuus verbis impſonalibus actiuæ vocis, vt conuenit mihi legere. pudet me audire: ſed de hoc cum de impſonalibus ageretur, diſputauimus. Soleo. es. ſemper cum infinitiuo conſtruitur, atq; ab eo vix ſeparari poteſt, quemadmodum ſpero. as. futuro eiuſdem modi, nam quod Martial. dixit. ſpero me ſecuturum in libellis meis. tale temperamentum. ſpero. pro credo poſitum eſt, ſicut Cice. in epiſtol'. ſpero amicitiam noſtram non egere teſtib9. Adiectiua quoq; certe cuiuſdã ſignificdtionis & participia poſſunt determinare, vt lætus. dignus. ſimplex. par. paratus. auſus. Neuius apd' Cicero. letus ſum laudari abs te. Ouid'. ij. meta. nec tu meus eſſe negari dignatus. Verg. ij. georg. nec modus inſerere, aut oculos imponere ſimplex. Idem in bucco. & cantare pares & reſpondere parati. Idem. i. æneid'. auſus & afflictis melius confidere rebus. Sed plæraq; ex figura græca magis dicta eſſe videntur. nam quod Verg. dixit modus inſerere, aut oculos imponere ſimplex. pro gerũdio genitiui poſitum eſt, at vero cãtare pares. p gerũdio accuſatiui. Sunt vero quædam adiectiua, quæ cũ gerundio genitiui atq; cum infinitiuo conſtrui poſſunt. vt certus eundi. Vergil'. iiij. æneid'. illa dolos dirumq; nefas in pectore verſat certa mori.

Idem in quinto æneid'. celſa. puppe iam certus eundi.

¶ Circumloquimur futurum, latinus ſermo futuro infinitiui non vtitur, præterquã in hoc verbo defectiuo forem fore. pro futurum eſſe. Itaq; duobus modis illud circumloquimur. Primo modo per ſupinum, qd' quia, vt paulopoſt dicturi ſumus, nunq; poteſt iungi niſi verbo ſignificanti motum ad locum, neceſſitate adducti acccepit illud, quod huiuſmodi ſignificationem magis habet in prõptu, hoc eſt eo. is. nõ quod in ea ſyntaxi quicq; ſignificet: ſed quod cum ſupino iunctum exibet nobis futuri temporis infinitiui ſenſum. Nam cum dico ſpero me amatum ire vxorem, non intelligo me ire, aut proficiſci aliquo. vt vxorem amen, ſed tantum, q, illam ſum amaturus. Quod ſi conſtare volumus in ijs, quæ de verbo impſonali cum omnib9 fere grammaticis digladiati ſcripſimus, cum circumloquimur futurum infinitiui vocis & ſignificationis paſſiuæ: nullo modo poſſet dici, ego ſpero me amatum iri a deo: nam amatum iri actionem non paſſionem ſignificat, quandoquidem, vt cap. in ſequenti dicturi ſumus: primum ſupinum actionem ſignificat: & iri, quod eſt impſonale paſſiuam non habet, atq; actionem æque ſignificat, quæ a plæriſq; omnibus proficiſcitur. Itaq; cum dico ſpero me amatum iri, impſonale eſt: me autem a ſupino illo amatum regitur a parte poſt ex verbi, vnde deriuatur, ſignificatione, quare tantum valet, ac ſi diceres: ſpero quod omnes me amabunt, quare poſſes recte dicere, ſpero me amatum iri ab omnibus, non autem me amatum iri a deo, ſed de hoc plura, cum de verbo impſonali diſputauimus: illud tantũ admonentes proprie nullum eſſe futurum infinitiui vocis paſſiuæ: ſed verbum tantum actiui, & impſonalis. ¶ Alio modo circunloquimur idem futurum actiuæ vocis per participium futuri in. rus. paſſiuæ per participium futuri in. dus. vt ſpero me amaturum eſſe deum, & amandum eſſe a deo. Quo in loco non poſſemus dicere amaturum fore, vel amandum fore, ſi Laurentio credimus, ne duo futura (vt ille dicit) inculcaremus. Martial'. tamẽ, mergite me fluctus cum rediturus ero, dixit. ¶ Poſuimus præterea. Quemadmodum Gellius primo lib. noct. attica. ſcribit: eſt verbum infinitum ſimile participio futuri in. rus. Nam huiuſmodi locutiones amaturum. docturum. lecturum. auditurum. non participia eſſe putat, ſed verba infinita, ait enim de illis, neq; pro participio poſita ſunt: ſed verba ſunt indefinita, quæ a græcis aparemphata vocant: neq; numeris, neq; generibus præſcuentia. itaq; non putat per illa, & hoc verbum eſſe circumloquia fieri futuri infinitiui: ſed per ſeipſa verba eſſe libera & impromiſcua. Nos etiam cum Gellio dicimus eſſe verbum infinitum futuri temporis quo iam non vtimur, iungiturq; omnibus generibus vtriuſq; numeri. vt Cicero in Verrem, ſed quocumq; venerint, hãc ſibi rem ſperant præſidio futurũ. Plautus in caſſina. cum de puella loqueretur. altero te occiſurum ait, altero villicum. Laberius in Gemellis, non putauit (inquit) hoc eam facturum: en tibi cum fœminino numeri ſingularis. Quadrigarius apud Gellium dum duo conciderentur hoſtiũ copias ibi occupatas futurum. Idem Quadrigarius eſt, quod ſperemus deos bonis benefacturum. Valerius antias apud eundem. aruſpices dixerunt omnia ex ſententia proceſſurum: en tibi cum omnibus tribus generibns numeri pluralis, in voce quoq; paſſiua. Vergilius. & pacem Troiano ab rege petendum. & Lucretius eternaſq; pœnas morte timendum.

DVo de triginta anni ſunt, ex quo primas introductiones grammaticas Hiſpaniæ reipub. vſui publicaui. vnde quantum vtilitatis ſit conſecutum: alij melius incorruptiuſq; iudicabunt. Interim tamen nunquam deſtiti admonere eos, qui hanc artem profitebantur, vt ſi quid inuenirent, quod operi noſtro poſſet conducere: me prius conſulto ſuis in locis adderent. Atq; in primis Alphonſum Aluarez non vulgaris ingenij virum: quo cum in ijs ſtudijs quibus ego delector: fuit mihi iucundiſſima conſuetudo. Is retulit ad me quoſdam locos, qui ſibi videbantur commodius in arte tractari poſſe quam ſunt a me præſcripti. vt quod de infinitiuo modo atq; de comparatiuis & ſuperlatiuis in hac parte ſubieci, quæ quia non fuit mihi tempus dijudicandi: aliorum iudicio examinanda relinquo. Mihi certe prima fronte ſummo opere placuerunt, atq; alys proinde placitura ſpero. Infinitiua (inquit) aut nomina ſunt, aut verba, aut participia, nomina cum in caſu poſita cum tempore non ſignificant. vt ſcire tuum nihil eſt. Participia & cum ſunt in caſu: & cum determinato tempore ſignificant. vt miſerum eſt nunq̃ fuiſſe, iucundum eſt didiciſſe. verba vero cum ſine caſu, & cum tempore ſignificant, ex ijs quædam perſonalia ſunt, vt pœnitere, pugnari, quæ in conſtructione nihil prorſus a ſuis verbis diſſentiunt: niſi quod eorũ oratio imperfecta eſt, indigetq; alterius adminiculo, vt perfectum ſenſum ſignificet: vt reliquæ infinitæ orationes. Infinitiua perſonalia vnica voce omnes numeros & perſonas cõplectũtur, eſt enim amare tribus vtriuſq; numeri perſonis cõmune, ſed ideo infinitum appellatum eſt, quod per ſe prolatum parum determinatas habeat perſonas: determinatur tamen per adiunctionem ſuppoſiti. vt me amare deum primæ perſonæ numeri ſingularis eſt. te amare deum ſecundæ perſonæ eiuſdem numeri. &c. Determinatur quoq; verbum infinitiuum a verbis voluntarijs & paſſiuis reciprocis, & quibuſdam violentiam, aut imperium ſignificantibus. hæc enim trahunt infinitiuum ad ſuum numerum & perſonam, vt volo legere. nolo mori. Plato dicitur omnium ſapientiſſimus fuiſſe. iubeor in ſenatum venire. iureiurando cogor vera dicere. Conſtruuntur infinitiua perſonalia ante ſe cum accuſatiuo in actiua ſignificatione perſonæ agentis, in paſſiua perſonæ patientis: poſt ſe vero exigunt caſus, quos & verba a quibus deſcendunt. Infinitiua vero a verbis ſubſtantiuis atq; reciprocis poſcunt poſt ſe caſum ſimilem præcedenti. vt volo eſſe poeta. cupio dici ſapiens. volo te eſſe poetam. cupio te dici ſapientem, licet omnibus eſſe beatis. tametſi poſſet quoq; dici licet omnibus eſſe beatos. Infinitiua omnia tempora habuerunt. vt amare. amauiſſe. amaturum in actiua voce. in paſſiua amari. amatum. amandum. pugnari. pugnatum. pugnandum. Sed nunc his vocibus non omnibus vtimur: circumloquimur enim præteritum paſſiuæ vocis per participium præteriti & verbum eſſe vel fuiſſe. vt pugna dicitur commiſſa eſſe. & dicunt pugnam commiſſam eſſe, & audio pugnatum eſſe. Circumloquimur quoq; futurum eiuſdem modi vtriuſq; vocis per ſuum cuiuſq; participium futuri, cum hoc verbo eſſe. vt hic creditur venturus eſſe. ille dicitur accuſandus eſſe, vel hunc dicunt venturum eſſe. illum vero accuſandum eſſe. & ſpero mihi meliore condicione viuendum eſſe. Circumloquimur quoq; idem tempus paſſiuæ vocis per primum ſupinum cum hoc verbo iri. vt ſpero me amatum iri. & ſuſpicor inter nos pugnatum iri. Vtimur præterea futuro infinitiui verborum deponentium, & quorundam neutrorum ſimile participio verbi imperſonalis. vt ſcio moriendum eſſe mihi. & carendum eſſe ſenſibus. ideſt me moriturum & cariturum eſſe.

DE gerundijs. ¶ Diu grammatici miſerandum in modum ſe torſere. in illa quæſtione per quam inutili: ſint ne gerundia noïa, an verba propterea, quod aliquid ab vtriſq; acceperint. nos conſiderationem illam nihili fecimus. Et quanquam potuiſſemus antiquorum grammaticorum autoritate gerundia ad verborum modos referre, vt vltra illos quinq;, eſſent quoq; alij duo, gerundiuus & ſupinus. vt tamen nos vno verbo ab illorum nodis euolueremus: diximus eſſe alias quaſdam oratiõis partes, quæ neq; ſunt nomina. neq; verba, neq; participia. Poni autem a nobis plures, aut pauciores quam octo orationis partes nemo mirari debet, cum de illarum numero quemadmodum lib. 1. atq; iterũ tertio dixim9, inter autores nõ cõueniat.

¶De Gerundijs. Cap. ix.

GErundia ſunt; qui verbis annumerent; quia regunt caſus, ſunt qui nominibus, quia habeant caſus, ſunt qui nomina participialia eſſe dicant; quod in quibuſdam nomini, in quibuſdam participio ſimilia ſint. Nobis tamen (vt captiones euadamus) dicendum eſt eſſe aliam partem orationis, quæ tamen maximam habet ſimilitudinem cum nomine; neq; id mirum videri debeat alicui; cum alij plures, alij pauciores quam octo partes orationis poſuerint.

¶ Gerũdia & ſupina Diome. & fere oẽs grãmatici antiquiores participialia verba appellant, quod in determinatione participijs ſimilia ſunt. gerũdia. participio futuri temporis paſſiuæ vocis. ſupina, participio præteriti tẽporis eiuſdem vocis. Verba Diome. ſunt. participialis verborum modus dictus eſt, quod eiuſmodi verba ſunt participijs ſimilia, nec tamen participia ſunt. vt legendi. legendo. legendum. lectum. lectu. hæc eadem ſunt (inquit) quæ Probus ſupina appellat & merito: quoniam nec certum habent numerum, nec perſonam, nec ſignificatum. Diomed. igitur & Probus confundũt vno appellantes nomine, quæ nos cum poſterioribus grammaticis diſtinximus. vt illa ſint gerundia, hæc vero ſupina. Gerundia, q. ab eo dicantur, quod gerant verbi ſignificationem, nemini dubium eſt. at vero ſupina vnde dicta ſunt, fateor me neſcire, ſed neq; memini me legere. Nam quod Probus atq; Diomed. aiunt: ſupina appellari quod neq; certum numerum habent, nec perſonam, nec ſignificatum, non plene mihi ſatisfacit: quoniam nihil ſimile eſt inter verbum ſupinum, & rem ſupinam: niſi forte ſupinum aliam habuit reconditiorem ſignificationem: quam ſit illa, quæ eſt in promptu, a qua ſupina dicta ſunt.

¶ Gerundia ante se.quemadmodum lib.j.diximus,gerundia post se regunt casum verbi a quo descendunt.vt duxi vxorē causa illam amandi:& illam amando delector,& ad illam amandum ducta est a me.Ante se vero casum non regunt: quin potius ipsa reguntur a nomine vel verbo.Quod vero in psal.cxxv.dictū est. In cōuertēdo dñs captiuitatem sion:facti sumus sicut consolati:ex figura vel potius idiomate græco dictum est.Græci nam& gerundia non habent,sed illorum loco infinitiuo cum articulis & præpositionibus vtuntur.Nam pro eo qđ nos dicimus amandi:illi dicunt huius amare:pro eo qđ nos amando.illi in hoc amare,pro eo quod nos amandum: illi ad hoc amare.Cum vero infinitiuus apud illos:quēadmodum apud nos ante se cū accusatiuo construitur: interpres figuram græcam secutus infinitiuum gerundio mutauit:accusatiuū vero non mutauit. Itaq; p eo qđ septuaginta interpretes in Psal.cxli.græce dixerūt in deficere ex me spiritū meū,noster vertit in deficiēdo ex me spiritum meum:& pro eo,qđ illi græce in conuenire populos in vnum:noster inconueniendo populos in vnum dixit in psal.cj.illud audacius, q, p eo qđ septuaginta verterunt in conuertere dominū captiuitē sion:noster interpretatus est. in conuertendo dominus captiuitatem sion,vt quemadmodum dicunt: amphibologiam infinitiui modi peculiarem fugeret:cū nusquā minus esse possit quā eo in loco,neq; enim quisquā erat adeo stupidus,queputaret a captiuitate sion dominum esse conuersum.At quanto melius dixisset, conuertente domino captiuitatem sion: & deficiente ex me spiritu meo:& cōuenientibus populis in vnum.Aut si hoc durum nimis cuiquam videtur,quod est vsitatius apud interpretes per subiunctiuum hoc modo:cū conuerteret dñs captiuitatem sion.& cum deficeret ex me spiritus meus:& cum conuenirent populi in vnum, quod idem etiam Hierony. statim obseruauit,nam pro eo qđ septuaginta dixerūt,& reges inseruire dño, ipse, vt seruiant domino, interpretatus est. & in euangelio,pro eo quod græce scriptum est,nato Iesu in Bethleem, vertit cum natus esset Iesus in Bethleem.sic Boetius pro eo qđ Prophyrius principio Isagogon in Aristote. cathegorias scripsit.existente necessario,cōuertit,cum sit necessarium,pro eo quod Aristo.in principio.ij.ethico.libri scripsit,duplici vero existente virtute, Leonardus aretinus conuertit:cum vero duplex sit virtus. Quod vero dixit,post se regunt casum verbi a quo descendūt:de gerundio substantiuo actiuæ significationis intelligendū est.Nam passiuum siue illud sit substantiuum siue adiectiuum cum ablatiuo & præpositione.a.vel ab construi non potest.vt si velis dicere,causa exulandi a rege venisti ad curiā. ¶ Gerundia aut sunt substātiua,ante Laurētiū Vallā quem vnū in hac gerundiorū disputatione nō modo ego verūetiā oēs post illū grāmatici secuti sunt:nullus fuit autore qui gerundia nominauerit nisi tantū illa substantiua in.di.dum.terminata. Ille igitur fuit primus,neq; sua gloria frandandus est,qui gerundia adiectiua induxit:atq; per omnia genera numeros & casus variauit.vt Verg. voluenda dies en attulit vltro,voluenda adiectiuum gerundium est,non participium futuri,neq; enim significat,quæ voluetur,sed quæ assiduevertitur,siue volubilis est,aut voluens,si modo voluens passionem significaret more grecorum,qui habent participium præsentis temporis,quod significat passionem etiā in verbis actiuis.ad quorum imitationem.Verg.ij.geor.dixit.Tardaq; Eleusinæ matris volucres plaustra.i.volubilia,& quæ assidue voluuntur. Idem.j.æn.olim voluentibus annis.i volubilibus: non voluendi sunt:sed qui voluuntur assidue. Sic præterea dicimus iusiurandum,non quod iurandum est, aut iurabitur: sed quod iurabile est,iuratur,aut iurari consueuit.Et eodem modo per alios casus.vt est mihi cura iuris dicundi,antiqui sic dicebant pro eo,quod est dicendi:nam & antiquorum more multa nunc dicimus :vt finium regundorum, & de communi dividundo. Gerundia substantiua,quæ(vt diximus)antiquiores agnouerunt,sola substantiue accepta inueniuntur tantum in genere neutro, & adiectiuorum more substantiuantur in genere neutro. Sed in genitiuo accusatiuo & in ablatiuo frequenter reperiuntur. in datiuo raro. vt Cicero.in Philip.nec soluendo eras. hoc est vnde solueres debitum,non habebas. Quintilianus pater pauperi soluendo non fumus. Cicero. de perfecto oratore.cum est inficiando reus: accusatori duo primo sunt. Apuleius.vij.metamorpho.cum primum charitate nubendo maturuisset. Vergil.xij.æneid.simul aptat habendo ensemq; clypeumq;. & rubræ cornua cristæ. Plini.libro.xiij.emporetica charta inutilis scribendo. quorum nominatiuus est amare. ¶ Gerundia substātiua.Gerūdia genitiui substātiua si deriuentur a verbis actiuis & neutris actionem significātibus,semp significant actionē.vt causa āmādi deum & inseruiendi voluptatibus,hoc Vallæ præceptū plærūq; verū est.reperitur tamen gerundiū genitiui in significatione passiua.vt apud Trāquillū in claudio. Harpocratē cui lectica per urbem vehendi ius tribuit. Adverbis neutris passionē significātibus,passionem significant.vt tēpus exulādi.ratio excalescēdi.

Gerundia ante se casum non regunt,nā inaudita est in sermone latino constructio illa,in cōuertendo dñs captiuitatem sio,& illud in deficiēdo ex me spiritum meum,illud quoq; in conueniendo populos in vnum.post se vero regūt casum verbi a quo descendunt.vt tempus est carendi voluptatibus,inseruiendi amicis,amandi deum.

Gerundia aut sunt substantiua,aut adiectiua.gerūdia adiectiua omnia genera & numeros & casus habent,& iunguntur substantiuis,significantq; semper passionem.vt voluenda dies en attulit vltro.i.volubilis.hoc est quæ voluitur.iusiurandum,hoc est,quod iuratur.est mihi cura iuris dicundi.& do operam iuridicundo. & veni ad ius dicundum. & delector iuredicundo. Gerundia substantiua tātum modo reperiuntur substantiuata in genitiuo.accusatiuo & ablatiuo generis neutri,quorum nominatiu9 est amare,cum pronomine vsurpatur,vt est mihi cura soluendi pecunias.venio ad soluendū pecunias,& delector soluendo pecunias. Reperitur etiam gecundiū datiui.vt ego non sum soluēdo. nescio tamen an post se cum accusatiuo casu possit construi.

Gerūdia substātiua a ῥbis actiuis significāt actionē

A cõmunibus & deponentibus quæ ſignificant actionem, gerundia quoq; actionem ſignificant, quæ vero paſſionem, paſſionem. vt vocandi gratia, philoſophandi cauſa. Letandi ratio. triſtandi finis, & conſtruũtur ſemper cum nomine ſubſtantiuo, aut adiectiuo certæ cuiuſdam ſignificationis. Verg. iiij. geor. Cecropias innatus apes amor vrget edendi. Idem. i. æñ. & corã data copia fandi. & iterum in eodem. veniendi quærere cauſas. & alio loco. finem dedit ore loquẽdi. Gerundium ablatiui a verbis actiuis deriuatum, actionem & paſſionem ſignificat. vt cantando. ideſt dum canto, & dum cantatur. Verg. in buc. an mihi cantando victus, non redderet. ideſt dum cantamus certantes inuicẽ. Idem in eodem opere. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. ideſt dum cantatur. Idem. iij. geor. aliter vitium creſcitq; tegendo. ideſt dum tegitur. & ibidem, vritq; videndo fœmina. ideſt dum videtur. Quinti. memoria excolendo augetur. ideſt dum excolitur. Sed animaduertendũ, q. hæc gerundia quando paſſionem ſignificant ponuntur ſine præpoſitione, & quaſi in ablatiuo abſolute, neq; regere poſſunt ablatiuum cũ præpoſitione. a. vel. ab. vt ſi velles dicere. fœmina vritur videndo a maribus. ¶ A verbis neutris actionem ſignificantibus, actionẽ ſignificant. a paſſionem ſignificantibus, paſſionem, & eodem modo de cõmunibus & deponẽtibus. Plau. in aulula, pro vapulãdo hercle ego mercedẽ petam. Verg. ij. æñ. fando aliquid ſi forte tuas peruenit ad aures. Idẽ. xij. eñ. exuperat magis ægreſcitq; medẽdo. quod Seruius exponit, dum ei medetur a paſſiua ſignificatione. Accuſatiui quoq; gerundium a verbis actiuis actionem paſſionemq; ſignificat. vt tu es facilis ad diſcendũ libros. & libri ſunt faciles ad diſcendum. A verbis actionem ſignificantibus ſignificat actionem. a paſſionem ſignificantibus paſſionem. Deponentium vero & cõmunium eadẽ ratio eſt, quã de ſuperioribus diximus. neq; poteſt conſtrui cum ablatiuo & præpoſitione. a. vel. ab. in perſona agente cum paſſionem ſignificat, quemadmodum & de gerundio ablatiui diximus. Quod vero Seruius in illud Verg. xi. æñ. ſcribit, alia arma latinis quærenda. aut pacem Troiano a rege petendum. petendum eſſe gerundium, facile refellitur a Valla, quia petendum nominatiuus eſt. gerundia autem ſubſtantiua nuſquã in nominatiuo reperiuntur. Sed neq; eſt accuſatiuus, quia gerundium in hoc caſu nunquã eſt ſine præpoſitione, vt ſtatim dicturi ſumus, ex quibus neceſſario refertur petendum non eſſe gerundium. ſed neq; participium, cum ſit verbum infinitũ. qualia ſupra diximus eſſe illa amaturum. docturum. lecturum. auditurum. ne vllo modo contra omnes grammaticos antiquos & iuniores dicamus gerundium ſubſtantiuum etiam in nominatiuo reperiri. Sed dicendum potius eſt eſſe proprium futuri infinitiui modi paſſiue vocis, quemadmodum illa amaturum. docturum. lecturum. auditurum actiuæ. Itaq; pacem petendum. pro petendum eſſe poſuit. & quod Lucret. dixit, pœnas æterna in morte timendum. pro timendas eſſe dixit. Sed (vt paulo ante diſſeruimus cum de infinitiuo ageretur) his futuris non vtimur: ſed illorum circunloquijs.

¶ Inter gerundia. Eſt tanta conuenientia inter gerundium & participium futuri temporis terminatum in. dus. tũ in voce. tum etiam ſignificatione, vt non poſſit quis facile diſcernere alterutrum ab altero, itaq; inter vtrumq; ponit duas differentias. Prima eſt, qd' gerundia ſignificant rei adminiſtrationem, hoc eſt per modum officij, ſiue habitum illum, quem philoſophi dicunt actum primum. Ariſtot. vero. appellat entelechiam. vt cum dico. cura legendorum librorũ tenet me, intelligo, qd' illud eſt meum officium, atq; habitus, non tamen in tempore determinato, ſaltem ad futurum, ſed qd' illos lego & legere conſueui. Participia vero ſignificant tempus futurum in actu, ſubaudi ſecundo, quem græci vocãt energiam, ſine rei adminiſtratione. i. non per modũ habitus, ſiue officij. vt ſi dixero libri legendi ſunt a me; intelligo, qd' tẽpore futuro legẽtur ame, non qd' per habitũ ſiue adminiſtrationẽ, ſiue officiũ habeã. qd' illos legere conſueui. Altera differentia eſt. q. gerundia adiectiua poſſunt reſolui in gerundia ſubſtantiua. vt veni cauſa legendorum librorũ. ideſt legendi libros. & veni ad legendos libros. ideſt ad legendũ libros. Cice. in. i. officiorũ, orationẽ latinã legẽdis noſtris efficies pleniorẽ. hoc eſt legẽdo noſtra. Itaq; (vt in ſumma dicã) gerundiũ a participio diſtat, qd' illud ſignificat per modũ officij & rei adminiſtratiouẽ ſine tempore, hoc eſt tempus ſine officio & rei adminiſtrationẽ. Illud per modũ habitus & entelechiæ. hoc eſt actus primi; hoc per modũ actus & energiæ. hoc eſt actus ſecundi, & quod illud reſolui poteſt in gerundiũ ſubſtantiuũ. hoc vero in tẽpus futurũ. Idq; fieri, quoniã gerũdio tempus non accidit, participio vero accidere manifeſtũ eſt. ¶ Gerundia accuſatiui gerundia ablatiui (vt paulo ante dicebamus) tũ iuncta præpoſitionibus, tũ ſeparata reperiũtur, at vero geaundia accuſatiui ſemper copulata præpoſitionibus reperiuntur: non tamẽ omnibus, ſed his tantũ. ad. ob. propter. inter. ante. vt homo debet eſſe velox ad audiendũ, tardus autem ad loquendũ: & ego veni ad legendos, vel propter legendos libros. Auguſt. xiij. de trinitate. propter eruendum homines de diaboli poteſtate. Vergilius in bucco. age Tytire & inter agendum occurſare capro cornu ferit ille, caueto. Idem. iij. georgico. de equis, namq; ante domandum ingentes tollent animos.

& paſſionem, prꝫterquã quod gerundium genitiui ſemper ſignificat actionem.

A verbis neutris actionẽ ſignificantibꝫ gerundia ſignificant actionẽ tantũ. a neutris paſſionẽ ſignificantibus paſſionẽ tantum. a cõmunibus & deponentibus actionem & paſſionem.

Inter gerũdia adiectiua & participia hęc eſt differẽtia; qd' gerundia ſignificant rei adminiſtrationem; ſiue habitum; ſine tempore; ſaltem determinato ad futurũ, reſoluunturq; in gerũdia ſubſtantiua. vt eſt mihi cura iuris dicũdi. i. dicendi ius. & delector iure dicũdo. i. dicendo ius. Participia vero ſignificãt tẽpus futurũ in actu; ſine rei adminiſtratione. vt ius dicendum eſt a me. ideſt dicetur. cauſa eſt a me oranda. ideſt orabitur.

Gerundia accuſatiui iunguntur frequenter his ꝓpoſitionibus. ab. ob. ꝓpter. inter. ante. vt ad numerandum. vel propter numerandum pecunias veni. propter orandum cauſas ſtudeo. inter agendum capras. ante domandũ boues.

Ablatiui gerundia his præpoſitionibus iunguntur in.de.ex.e.ab a.vt in naucgando vẽti poſuerunt.i.flare deſierũt.vt apũ Verg.ij.æñ.tum.venti poſuere omniſq; repente reſedit flatus.& eſt libellus Hieron y.ad Euſtochium de viuendo deo.i.quem admodum deo & non mundo inſeruire debeamus.& titulus ille,qui eſt in libris digeſtorum de edendo:& Cice.tu qđ cogitas detraſeundo in epirũ:& illud,quod oẽs afferunt exemplum ex defendendo, quã ex accuſando maior gloria comparatur,nam& Cice.defendit multos & accuſauit neminem præter vnũ Verrẽ,quod ipſe in diuinatiõe fatetur.Plinius in epliſ. ſermonibus dies tranſigebat:cum a ſcribendo vacaret. Cicc,in quo nos iſti iuriſcõſulti impediunt:a diſcendoq; deterrẽt.Quint.etiam præpoſitioni cũ adiunxit.orato. inſti.lib.j.ſed ratio(inqt)recte ſcribẽdi iuncta cũ loquẽdo eſt.¶ Aduertenũ eſt,quia pauloante dixerat gerundia accuſatiui ſubſtantiua ſemp aſciſcere ſibi præpoſitionem:nunc etiam dicit gerundia adiectiua in accuſatiuo eadem præpoſitionẽ deſiderare,præterq; cũ paucis verbis his fere.loco.as.conduco,is.mando.as. curo as. habeo,es.pro eo,quod eſt debeo.es. Seruius ſulpitius in epla quadam ad Cice.vt faciendã (inquit) ſepulturam locarent.i.darent certa mercede architecto faciendam. Cice,ij.de diuinatione.Redemptores columnã illam de Cotta & Torquato conduxerãt faciendam.Suetonius in vita Cæſaris.gladiatores(inquit)notos vi rapiẽdos reſeruandoſq; mandabat.Pli.in epiſtolis,petis.vt libellos meos emendãdos recognoſcendoſq; curem. Idem in epiſtola ad Saturninũ,præſertim cum enitendũ habere mus,i.deberemus eniti.Tranquillus in vita Cæſaris.vt conſolandos eos magis imperator,quam puniẽdos habuit.¶ Animaduertendũ quoq; eſt. contra præceptum illud de conuenientia adiectiui cum ſubſtãtiuo, hoc eſt obſeruatũ.Plautus in captiuis duobus,nominandi tibi iſtorum magis erit,quã edundi copia.Teren.date creſcendi copiam nouarũ, qui ſpectandi faciunt copiam. Cice.de diuinatione.dolei is tamen ſtoicos noſtros epicureis irridendi ſui facultatẽ dediſſe.ſui enim genitiuus eſt pluralis,qa ad ſtoicos refertur. Liui.xxj.ab vrbe,nõ enim vereor,ne quis hoc me veſtri adhortãdi cauſa magnifice loqui exiſtimet,Sueto.in auguſt.exacta iocandi licentia diripiendiq; pomorũ & obſoniorũ. Quid ſi dicas gerundia illa ſubſtantiua eſſe in genitiuo poſita,regereq; poſt ſe genitiuum,vt ſit nominandi iſtorum pro nominandi iſta? &c.illud vero Terentij,quod dixit creſcendi nouarum:quomodo deffendi,aut excuſari poſſit non video.

Gerundia vero ablatiui iunguntur cum his præpoſitionibus in.de.ex.a.ab.vt in nauigando vẽti poſuerunt.& eſt libellus Hieronymi de viuendo deo.& ex defẽdẽdo,quã ex accuſando maior gloria comparatur.

Aduertendũ etiam eſt,q; gerundia adiectiua in accuſatiuo ſemper iunguntur præpoſitionibus illis vt ad numerandas.vel ob numerandas.vel propter numerandas pecunias veni.prætecq; cũ his verbis loco.coduco.mando.curo.habeo.pro debeo.vt ego locaui faciendam ſepulturam.

Animaduertendum quoq; eſt gerundium genitiui ſingularis recte iungi ſubſtãtiuo plurali.vt Plautus,noiandi tibi iſtorũ magis erit,q̃ edundi copia.

¶ De verbis Supinis. Cap.x.

QVod de gerundijs diximus;idẽ de ſupinis dici poteſt;eſſe aliã ab octo partibus oõnis; niſi q; gerundia participijs; ſupina verbis annumerari poſſunt.Primũ ſupinũ ſemp iungit verbo ſignificanti motum ad locũ. vt eo deambulatum, vado venatum,ſignificatq; ſemper actionẽ niſi ſit a verbis neutris paſſionẽ ſignificantibus; nam illa do filiã nuptum;venum do ſeruos.ſpectatum admiſſi riſum teneatis amici;motum in ſe continent,ſicut & illa ſuperiora.

DE verbis ſupinis.cap.x. Quod in ſuperiori capite diſputatum eſt,quæ nos gerundia & ſupina dicimus,participia illa verba antequiores grãmatici vno noïe appellabant:propterea, q; gerundia participio futuri, ſupina participio præteriti ſimilia ſunt. Quæ quoniã a grãmaticis iunioribus diſtinguntur,quod de gerundijs diximus eſſe aliam ab octo partibus orationis,idem nũc de ſupinis dicimus eſſe aliam ab illis nouem:vt ſint in doctrina noſtra ſermonis latini partes orationis decem.Quod ſi in octonario partiñ oratiõis numero perſtandũ eſt:ad nomẽ gerundia:ad verbũ ſupina reducẽda ſunt.vnde& Quint,illa appellat verba ſupina,quẽadmodũ plærique; oẽs grãmatici noïa participialia.¶ Primũ ſupinũ.hæc de ſupinis præcepta cõtra vulgus fere oĩm grãmaticorũ Priſcianũq; in primis excogitata ſunt:qui putabant ſupina ſignificare actionẽ & paſſionẽ,cũ primum ab actiuis & neutris verbis actionẽ ſignificantibus ſemper ſignificet actionem, ſcãm ſemper paſſionem.Quod vero dicit primũ ſemper iungi verbis ſignificãtibus motũ ad locũ:ea ſunt,quæ nõ modo habẽt motum explicitũ;ſed etiã implicitũ,vt eo,is. vado,is.profiſcor.eris.venio,is.ago,is.mitto,is.Teren.in andria.cur te is perditum? Verg.in.iiij.æñ.venatũ Aeneas vnaq; miſerrima Dido in nemus ire parãt.Idẽ in.iiij.geor.venimus huc lapſis quæſitũ oracula rebus.Idẽ in buc.huc ipſi potũ veniẽt per prata inuẽci. Idẽ ibidẽ,& potũ paſtas age tityre.Saluſt.in iugur,legatos(inqt) ad iugurthã de iniurijs quæſtũ miſit.& iterũ ibidẽ.nõ mea culpa ad vos oratũ mitto.Motũ quoq; dicit continere in ſe illa do filiã nuptũ apud Terentiũ.i.vt eat nuptũ.i.ad hoc,vt nubat paſſiue.vt venũdo ſeruos.vt venundentur etiam paſſiue, & illud Horatij in poe.ſpectatũ admiſſi riſum teneatis amici.i.recepti in domũ,vt veniatis ſpectatũ.i.ad aſpiciendũ.Et ſignificat ſemper actionẽ,ſi veniat ab actiuis.aut neutris actionẽ ſignificantibus:nam a paſſionẽ ſignificãtibus,paſſionem ſignificat. vt eo exulatũ.i.vt exulem.venio vapalatum.i.vt vapulem.Plautus in aululria.coctum ego nõ vapulatum dudũ cõductus ſum. Idem in mercatore,ſi opprimit pater,qđ dixit exulatum:abyt ſalus.Idẽ paulopoſt,certũ eſt exulatum hinc ire me.& illa quæ diximus do filiam nuptum:venũdo ſeruos. Poſt ſe vero conſtruitur cum caſu,cum quo conſtruitur verbum a quo deſcendit,de ſupino a verbis actiuis actionem ſignificantibus intelligit.vt quod ex Teren.attulimus. curte is perditum? et ex Verg. lapſis quæſitum oracula rebus.nam venio exulatum a rege:neſcio an ſatis latine dici poſſit.

¶ Vltimum ſupinum. Non minori im errore ante hanc Laurentij præceptionem verſati ſunt grãmatici in vltimo ſupino: quam fuerant in primo, cũ putabant ita poſſe iungi verbo ſignificanti motum: & ſignificare actionem, quemadmodum & primum. Itaq; reliquis ambagimus omiſſis: oſtendit primo quomodo conſtruatur, deinde quid ſignificet. nam conſtruitur (inquit) non cum verbo ſignificanti motũ, ſed cum nomine adiectiuo, non tanquã ſubſtantiuum. quia cum eo non conuenit, neq; conuenire debet in genere neutro, & caſu, ſed tanquã verbũ, quod deſiderat ab illo adiectiuo determinari, a quo etiam regitur. & ſignificat ſemper paſſionem, nõ quẽadmodũ alij dicebant actionem & paſſionem. vt eſt res horrẽda dictu. ideſt vt dicatur. miſerabile viſu. ideſt vt videatur. miſerabile dictu. i. vt dicatur. Verg. ij. geor. nec viſu facilis, nec dictu effabilis vlli. & in. iiij. eiuſdem: ſubitũ ac dictu mirabile mõſtrum. Idem in. j. æñ. in breuia & ſyrtes vrget, miſerabile viſu. Idẽ in. vij. æñ. id vero horrẽdũ, ac viſu mirabile ferri. ¶ Ex quo ſequitur. ex condicionibus quas dixit, vltimum habere ſupinum, infert: quas non habet. & quibus diſtinguitur a nomine, cũ quo terminationẽ habet cõmunẽ. nam ſupina ſimilia ſunt nominibus participialibꝰ quartæ declinationis in accuſatiuo & ablatiuo. ¶ Prima itaq; condicio eſt. qd' nõ iũgitur verbo: vt iperiti grãmatici ante hac dicebant: venio lectu, pro eo quod eſt de legendo, quia (vt diximus) ſemper iungitur nomini adiectiuo. hæc Laurentij præceptio cum mihi ſederet in animo, inueni apud Catonem in lib. de re ruſt. clauſulam, quæ illã maxime labefactaret. nam vbi de officio villici ſcribit. primus (inquit) cubitu ſurgat, vltimus cubitum eat. quis hoc loco non dicat, cubitu ſurgat, ſic eſſe vltimum ſupinum. quemadmodum cubitũ eat primũ? Sed cubitũ tãnomen eſt pro cubatione, quã cubitũ ſupinũ. & qd' Papinius in. j. Achilleidos dixit. & tunc venatu redituruũ in limine primo opperiens. illud preterea miror, quod Diomedes ait lectu proficit ſupinum eſſe. cũ manifeſtum ſit lectu, pro lectione in eo exemplo eſſe poſitũ. ¶ Altera igitur cõdicio eſt, qd' nõ ponatur pro nomine, vt qd' Priſcianus lib. viij. & poſt illum omnes grãmatici dixerunt, venio venatu. ideſt de venatione. nam tunc nomen eſſet. & ſic illud Catonis exponendũ eſt, cubitu ſurgat. ideſt de cubatione. & illud Diomedis, lectu proficit. ideſt lectione. ¶ Tertia condicio eſt. q, non iungat ſibi adiectiuũ. neq; enim dicere poſſemus. eſt res horrẽda humano viſu. ¶ Quarta q, non recipit præpoſitionem: vt eſt res horrenda in viſu. ¶ Quinta q, non regit nomen. vt eſt res horrenda viſu hominum. ex quibus etiã infertur vltimum ſupinum non deriuari a verbis voce aut ſignificatione paſſiua carẽtibus, quoniam quidẽ in eam reſoluendi ſunt, cũ paſſionẽ ſignificent, vt ſi velis dicere, eſt res horrenda ſonitu, & indigna locutu. & qd' dixit Cice. ij. thuſ. quæſtionũ grauia perpeſſu dixit. Deinde dicit cum vltimum ſupinum ſimile ſit in terminatione ablatiuo nominis partucipialis. qd' ſi quiſpiam dixerit bonus ciuis eſt dignus gubernatu amphibologiam eſſe: quæ ex adiunctis debet tolli. vt eſt dignus gubernatu rei publicæ. & eſt dignus magno gubernatu. & receſſit ex gubernatu. & in gubernatu multũ profuit, quibus in locis manifeſtum eſt gubernatu, pro gubernatione poni, declinaturq; hic gubernatus gubernatus gubernatui.

DE participij conſtructione. Participium eodem modo. Participium cõſideratur. aut qua ratione eſt adiectiuum, & ſic debet conuenire cum ſuo ſubſtãtiuo in genere, neutro, & caſu, vt vir doctus, aut qua trahit originem ſignificationemq; ab aliquo verbo, & ſic regit caſum illius verbi: a quo deſcendit. Nam quia a doceo doces participia actiuæ vocis ſunt docens docturus. eadem ratione dicimus, ſum docens te grammaticam, & ſum docturus te dialecticam, qua doceo te grammaticam. doceo te dialecticam. & in voce paſſiua eadem ratione dicimus: ego ſum doctus a te grammaticam, qua ego docebor a te grammaticam. ego ſum docendus a te dialecticam, qua ego docebor a te dialecticam. & pari modo de reliquis verbis, quæ variis modis conſtruuntur. ¶ Sunt nomina. Participia poni pro nominibus poſſe lib. iij. dictum eſt, nũc autem (vt aliquid addat) illud ipſum repetit, oſtenditq; in quo diſtingui poſſit a nomine. ¶ Primo conſtructione, nam cum

Vltimum ſupinũ ſemper iungitur nomini adiectiuo; nõ tanquã ſubſtantiuũ; ſed tanquã verbum, regiturq; ab eo; & ſignificat paſſionẽ. vt eſt res horrẽda dictu. ideſt vt dicatur. miſerabilis viſu. i. vt videatur. Ex quo ſequitur; qd' neq; poteſt iũgi verbo (vt grãmatici indocti dicunt) venio lectu. Neq; ponitur pronomine (vt priſcianus dixit) venio venatu, pro de venatione. Neq; iungit ſibi adiectiuũ. Neq; recepit prepoſitionem. Neq; regit nomen. Quod ſi dixeris bonus ciuis eſt dignus gubernatu, dubitaueritq; aliquis; gubernatu vtrũ ſit nomen an verbum ſupinũ, ex adiunctis tolletur hęc ambiguitas. Nam cũ eſt nomen gtm regere poteſt. vt eſt dignus gubernatu reipub. & iungit ſibi nomen adiectiuũ, vt eſt dignus magno gubernatu. & recipit prę poſitionem, vt receſſit ex gubernatu. Cum vero eſt verbũ ſupinũ (quẽadmodum diximus) nihil tale habet. ſed tantũ a nomine adiectiuo regitur, & in verbum paſſiuum reſoluuitur.

¶ De conſtructione Participij. Cap. xi.

PArticipium eodem modo iungitur nomini & pronomini; & verbo; quo nomen adiectiuum, poſt ſe vero deſiderat caſum, cum quo conſtruitur verbum, a quo deſcendit. vt amans filium. amaturus deum. amatus a patre. amandus ab vxore. inſeruiens amico. inſeruiturus ꝓpinquis. carens voluptatibus. cariturus turture magno. Sunt nomina participijs ſimilia. vt amans. doctus. quę ſola conſtructione diſcernuntur. Nam cũ dico amans vxorẽ participium eſt; amans vxoris nomẽ eſt. Sed cum ſint noĩa recipiunt cõparationem, vt amantior vxuris. amantiſſimus vxoris. doctior Cicerone. doctiſſimus omnium.

participium,vt paulo ante diximus:regat casum verbi a quo deriuatur,mutata constructione ponitur loco nois,quod exemplis demonstrat,de constructione tamen participij loco nominis positi infra dicetur.Sed cum sint nomina recipiunt comparationem,hoc de participijs præsentis & præteriti intelligitur,vt amãs amãtior amãtissimus: doctus doctior doctissimus. Participia futuri temporis loco nois posita cõparationẽ non recipiunt,neq; enim possemus dicere ab amaturus amaturior amaturissimus,ab amandus amãdior amandissimus.Nã quod tempestatis nostræ homines curiales dicũt atq; scribunt:reuerendissimus pater.colendissimus dominus.obseruãdissimus præsul:potius dicẽdũ esset p ipsum participiũ loco nominis positum,& aliquod aduerbiũ,qđ intensionem quãdã significaret: augeretq; significationẽ.vt Boetius in primo de cõsolatione.cum philosophiã describit: & vultus(inquit)admodũ reuerẽdi.Quod vero dixit participium futuri in.rus.loco nominis aliqñ poni,ostendit Laurentius lib.eleg.ã.j.nã cũ dixit Quin.n.eq; enim huius rei meminit vsquã poeta:profecto non taciturus de tanta sua gloria, perinde est ac si alio modo dixisset rem sibi non tacendam,hoc est dignam taceri. Plinius quoq; iunior in epistolis:confero(inquit)quinquaginta millia nũmũ plus collaturus,nisi a verecũdia tua.& c. collaturus dixit nõ tam significans tempus:q̃ voluntatem & animũ cõferendi. Oĩa igitur quattuor participia transire possunt in vim nois. sed quando sunt participia: quando nomina, quinq; modis dignoscimus. ¶ Primo cõstructione,vt amans vxoris p amator vxoris.¶ Secundo temporis amissione.vt Ouid.militat oĩs amans & habet sua castra cupido.amans p amator posuit.¶ Tertio comparatione.vt amans amantior amantissimus.¶ Quarto cõpositione:vt innocens,indoctus. neq; enim sunt verba.innocco innoces.indocco.es.a quibus deriuentur. ¶ Quinto significationis mutatiõe.vt diligens,non qui diligit,sed qui solers est.

Tempore quoq; possunt discerni,nam cum dico est amandus a me, significat q, a me amabitur. Cum vero tantũ est amandus,q̃ est dignus amari.vide tamen sub hac forma recipit cõparationẽ. Nam quod quidam dicunt reuerendissimus. colendissimus.obseruãdissimus,ego dicerem potius admodum reuerendus.perq; colendus.plurimum obseruandus.& alia simili modo.

¶ De nominis constructione cum alio casuali. Cap.xij.

NOmina quoq; cum casibus costruuntur.quędam cum genitiuo.qualia sunt nomina adiectiua certæ cuiusdam significationis,vt Integer vitæ,Scelerĩs purus. Præceps animi.Prodigus vitæ. Dubius itineris. Tenax propositi. Cupidus honoris.

Nomina præterea formam participiorum habentia,vt patiens laboris.negligens amicorum;fugitans litium.appetens alieni,profusus sui. doctus grammaticæ.victus animi,expertus belli.

DE nominis cõstructione cũ alio casuali Ca.xij.¶ Posteaq̃ de cõstructione verborũ participiorũ cũ alijs partibus orationis dictũ est:hoc loco de constructione nois cũ alio casu disputabimus: & in primo cũ genitiuo nõ de illa constructione quæ notissima est:cũ genitiuus cõstruitur cum nomine substantiuo ex vi,vel quasi possessionis.vt liber Vergilij.Vergilius decem argentorũ:sed cum nomen adiectium vel participium in vim nominis transiens:aut nomen verbale qđ in.or.vel in.ix.desinit,construuntur cum genitiuo ex idiomate,hoc est proprietate sermonis latini. Quo in loco imitati sumus præcipue Diomedem grammaticum, ne quis existimet hæc a nobis tumultuarie fuisse præcepta.Dicit igitur in primis p nõia adiectiua certæ cuiusdã significationis ex ratione idiomatis latini genitiuo iunguntur.Sunt autem illa potissimum, quæ habitũ siue priuationẽ alicuius rei significant.vt integer vitæ. Hora.j.carmi.integer vitæ scelerisq; purus.Verg.ix.æñ. atq; integer æui ascanius.Præceps animi.Verg.ix.æñ.& præceps animi Tmarus & mauortius hæmon. Prodigus vitæ. Hora.iiij.car.animæq; magnæ prodigũ paulũ superãte pœno.Dubius itineris.Diomedis exemplũ est in idiomate genitiui. Verg.iij.geor.nec sum animi dubius verbis ea vincere magnũ,q̃ sit.Tenax ppositi.Hora.j.car.iustum & tenacem ppositi virum.Cupidus honoris.Diomedis quoq; exemplũ est,atq; eadẽ ratione dicimus æmulus laudis,amens animi.auidus pugnæ. certus experimenti,incertus viæ.conscius facti, insçius æui. præscius venturi,nescius veri.ignarus rerum. ingratus salutis. ionps animi.lætus laborũ,memor matris.maturus æui. pspcr frugũ.reus voti,serus studiorum.securus amorum.veri vanus. animi vecors Ouid.vj.meta.vt tũ cxẽplis intelligat æmula laudis.Verg.iiij.æñ.isq; amens animi & rumore accẽsus amaro. Idẽ in.ix.ego auidũ pugnæ dictis ac numine phœbi.Macrobi9 in somniũ scipi.hippocrates experimẽti certus asseruit.Sene. in œdipo.an latera cura serpit incertus viæ.Verg.iiij.æñ.testatur moritura deos & cõscia fati sydera.Idẽ in.vj.præscia vẽturi da.nõ indebita posco.Idẽ.iij.geor.etiãq; tremẽs.etiã inscius æui.Ouid.j.meta.veri quasi nescia quærit. Verg.x.æñ.pspicit ignarus rerũ ingratusq; salutis. Idem.iiij.æñ.sæuit inops animi totãq; accensa per vrbẽ baechatur.Idẽ in.xj.æñ.quas illi læta laborũ ipsa suis manibus.Idẽ.j.æñ.at memor ille matris acidaliæ. Idẽ in.v.æñ.atq; æui maturus aceste. Hora.iiij.car. pspera frugũ celerẽq; pronos volucre menses.Verg.j.æñ.securus amorum germanæ.Idem in.v.æñ. constituam ante aras voti reus.Ouid.xv.meta,spretarũq; agitur legum reus.Cõstantinus tñ in quadã sanctione.ne simus (inquit) legibus reliqui pugnãdo fideliter de oĩbus gentibus meruimus esse victores.Hora.o seri studiorum quo ne putetis. Apu.iiij. meta.iã vecors animi tectũ scandulare cõscẽdit.Verg.x.æñ.aut ego veri vana feror.¶ Nomina præterea formã participiorũ habẽtia.i. quæ figurantur ex participijs præsentis tẽporis & præteriti,possunt cõstrui cũ genitiuo,vt Verg.ij.geor.patiẽtes vomeris vnci. & ab eo compositum impatiens.Iunc.impatiẽsq; moræ pauet.& præputia ducit.Negligẽs amicorum.Diomedis est in idiomatis.fugitãs litiũ.Teren.in phormi.herus meus liber alis est:fugitans litiũ.Saluſt.in catilina.p fusus sui.alieni appetẽs.Participia nãq; si essent:accusatiuo iungerẽtur,diceremusq; patiens laborem.appetens pecuniã. negligẽs amicos.fugitãs lites.

Eodem modo ſi dixeris doctus grāmaticam.victus animum,expertus bellum. participia ſunt.doctus grammaticæ. victus animi.profuſus ſui.expertus belli,noīa.Verg.x,æñ.expertos belli iuuenes:& ſilua trecentos,Idem.iiij.geor.immemor heu victuſq; animi.Hora.iij.carmi.doctæ ſermonis vtriuſq; linguæ.eadem quoq; ratione Verg.dixit.j.æñ. expediunt fuſſi rerū. & Hora.j.car.inſanientis dum ſapientiæ cōſultus erro.Idem in.j.ſer.agricolā laudat iuris legumq; peritus: nam participiū eſt a perio,qđ in vſu non eſt in ſimplicitate,a quo eſt experior.& Apul.de repente animi mutatus.¶ Nomina quoq; verbalia,quæ alij participialia vocāt formata ab vltimo ſupino.u.mutata.in.or.conſtruuntur cum genitiuo.vt amator vxoris,doctor gentiū,& fœminina quæ formātur a maſculinis.tor.mutata in.trix. cū genitiuo etiā conſtruuntur.vt amatrix viri.& quæ etiam irregulariter formantur:vt expultrix vitiorū,qđ ab expulſor fit.¶ Et nomina ſuperlatiua.ſuperlatiuum cum plurali tantū genitiuo cōſtruitur.vt Hora.j.ſer. græcorū lōge doctiſſimo.poteſt etiā cū genitiuo ſingulari cōſtrui, modo ſit nomen collectiuum,hoc eſt in numero ſingulari multitudinē ſignificans.vt populus.gens. Verg.j.æñ.o danaū fortiſſime gentis tidide.Cōparatiuū quoq; quoties inter duos fit cōparatio,ad imitationē græcorū poteſt cum genitiuo cōſtrui.vt iuniores grāmatici dicunt cū ponitur partitiue.vt ſi dicas,aiacū fortior fuit Telamonius,duo enim tantū fuerūt Aiaces, alter Telamonius alter oilei filius.Nā ſi tres fuiſſent nō fortior ſed fortiſſimus dicendum erat,ſicut dicimus digitorum medius eſt lōgiſſimus,manuū vero dextera eſt fortior: loco etiā genitiui nonnunq; ponitur ablatiuus cum præpoſitione de vel ex.Oui.in epiſt.medeæ.cū minore pueris iuſſu ſtudioq; videndi.duo enim erant medeæ filij,Cæſar in cōmen. hæres erat ſcriptus ex duobus filijs maior.Illud nimis licenter dictū eſt qđ Paulus Hieronymo interprete ſcribit.Spes (inqt) fides,charitas tria hæc,horum maior eſt charitas,p maxima,aut ſi charitas fidei & ſpei ſimul cōparatur. horū poſuit pro his ad imitationē græcorū,qui cum ablatiuū nō habeant cōparatiuū cū genitiuo cōſtruuntur,quēadmodum & ſuperlatiuum,illa modo inter illos differentia eſt:qđ cōparatiuū iungitur cum genitiuo ſignificāte vnum aliquid ſui generis vel diuerſi,ſuperlatiuū vero cū genitiuo ſignigcāte plura ſui generis. Illud tñ hoc in loco non eſt diſſimulandū,quod Valla notauit,qđ cōparatio vnū gradum ſiue primum obtinet.ſuperlatio vero vltimum.nam vbi eſt ſuperlatio, neceſſe eſt, vt ibidem ſit cōparatio: ſi enim plura ſint vaſa ad eandem magnitudinem facta & aliud ſit longe capacius, recte dixeris illud eſſe maius omnibus illis,quæ ſunt inter ſe æqualia,quod ſi aliquod vas ſit maius alio,aliud maius illo. hoc comparatum illis duobus non dicetur maius illis,ſed maximum illorum,ſed de vtriuſq; gradus conſtructione Cap.xiiij.plura dicemus.

Nomina quoq; verbalia maſculina terminata in.or, quæ formant ab vltimo ſupino.u.mutata.in.or. & fœminina terminata in.trix.quæ formantur a maſculinis.tor.in.trix.vt amator vxoris.amatrix viri.doctor genitum;expultrix vitiorum.

Et nomina ſuperlatiua conſtruuntur cum genitiuo ſed tātū plurali,niſi ſint nomina collectiua.vt doctiſſimus grecorum;ſapientiſſimus philoſophorum.fortiſſimus gētis danaum. Comparatiuum quoq; interduo.vt aiacū fortior fuit telamonius.

Sunt quædā quæ poſſunt iungi genitiuo;vel datiuo,vt ſimilis patris vel patri.tidus regis vl' regi.proxim⁹ Tulij vl' tulio.propinquus Cęſaris vl' Cęſari.

Quædam ſunt quæ poſſunt iungi genitiuo vel ablatiuo,vt diues agrorū vel agris; vacu⁹ cerebri vel cerebro,plenus rimarū vel rimis. dignus honoris vel honore.

¶ Sunt quæ poſſunt.ſimilis patris,vel patri,ſed eſt differedtia teſte.Diomede.quoniam ſimilis patris eſt in moribus.ſimilis patri in corporis figura atq; lineamentis, quod Iuuenalis expreſſit dicens,quandoquidem ſimilem tibi ſi non corpore tantum,nec vultu dederit morum quoq; filius. Terentius in eunucho.domini ſimilis eſt.nam quod Verg. in primo æneid. dixit,os humeroſq; deo ſimilis,ex opinione vulgi atq; epicureorum dictum eſt, qui putant deos humanam effigiem habere. fidus regis vel regi.Verg.xij.præterea regina tui fidiſſima.nam genitiuus ille poſitiui eſt. Ouid'.ij. meta.tu tantum fidæ ſorori eſſe velis,proximus ſiue propinquus Tulij vel tulio.vicinus Antonij vel Antonio.Hora.primo ſermonum. niſi nos vicina triuici villula cœpiſſet campano proxima ponti. Eodem modo dicimus amicus Cæſaris vel Cæſari. par Pompeij vel Pompeio.Verg.& amicum cretea muſis.Idem in primo. gēs inimica mihi tyrrhenum nauigat æquor.Luc.in.j.quem metuis par huius erat. Idem in.ix.par geminis chiron.¶ Quædam ſunt,quæ poſſunt.diues agrorum vel agris.Verg.in buc. quam diues pecoris niuei,quā lactis abundans.Idem.i.æñ.diues opū,ſtudiiſq; aſperrima belli.Idem in eodē.ditiſſimus agri phœnicū:nā genitiuus ille agri ad poſitiuū,phœnicū ad ſuperlatiuū refertur.Horat.j.ſer.diues agris,diues poſitis in fœnore nūmis.Vacuus cerebri vel cerebro.Saluſt.in iugur.ager aridus & frugū vacuus.Iuue.vacuūq; cerebro iā pridem caput hoc ventoſa cucurbita quærat.Plenus rimarum vel rimis.Teren.in eunucho,plenus rimarum ſum,hac illac perfluo. Ver.ſ. æneid,quæ regio in terris noſtri non plena laboris? Idem.iiij.geor.crura thymo plenæ.Quint.tamen.lib.ix.plenus (inquit) vini veteres dixerunt.nos plenū vino dicimus.dignus honoris vel honore: Plautus intriniūmo:non ego ſum dignus ſalutis Verg.xij.æñ.magnorum haud vnq; indignus auorū.Iuue.his epulis & tali dignus amico.Laurentius vix dici poſſe putat dignus honoris,quare illud ex euāgelio.facite fructus dignos penitentiæ:ex figura græca dictū putat,quia græci ablatiuo carent. Dicimus etiam ſatur rerum & rebus.Teren.in adelph.ſed poſtq; intus ſum omniū rerum ſatur. Ouid.ij.meta.ambroſiæq; ſucco ſaturos præſepibus altis.Truncus pedū vel pedibus.Verg.iiij.georg.trunca pedū primo. Ouid.xv.meta.& generat truncas pedibus.Oneratus frugū & frugibus,& refertus cibi vel cibo.Pacuuius apud Noniū Marcellū,onerat⁹ (inquit) frugū & floris.Varro apud eundem Marcellū,ipſa Italiæ oppida ſunt vaſtata,quæ fuerūt prius hominū referta. Cicero p lege manilia.referto prædonū mari.nā participia eſſe loco nominū poſita, ex eo patet, qđ verba a quibus deriuātur:cū ablō, nō cū gtō cōſtrui ſolet,Verg.j.æñ.onerāq; auro.Cicero.ij.de horatore.panguſte referſit oratione ſua

¶ Datiuo complura iunguntur. sunt autem (vt Priscianus ait) illa, quæ ad gratiam: vel ad vtilitatem alicuius, vel cõtra referuntur, vt facilis difficilis & similia. Verg. ij. geor. illam experiere colendo & facilem pecori. Marti difficilis. facilis. amicus. acerbus eisdē. Cicero in verrem. ita mihi vel in deos propicios. Verg. ij. geor. bis pomis vtilis arbos. ¶ Verbalia quoq; in bilis. illa sunt, quæ passionem significant. vt amabilis cunctis. Vergil. iij. georg. nec visu facilis, nec dictu effabilis vlli.
¶ Accusatiuo etiam, quēadmodum alijs in locis diximus, noīa adiectiua cum accusatiuo construi possunt, sed per figurā synecdochē tantū poetis permissam. vt Verg. j. æn. nuda genu. i. habens genu nudū. Idē in eodē. os humerosq; deo similis. i. habens os & humeros similes deo. ¶ Ablatiuo quoq; media præpositione siue septimo casui. De quo Diome. in idiomatis, his verbis scribit. Multa sunt quæ per ablatiuū casum Romani solēt efferre. immēsa est enim huius casus licentia, & vtuntur eo sæpissime pro duobus casibus genitiuo & datiuo, vt bellum varia victoria. hō mira eloquentia. magnis viribus adolescens. bona forma mulier, qd' elegantius dicitur quā si diceres bellū variū victoriā. homo mirus eloquētia, adolescens magnus viribus. mulier bona forma, quem vero Diomedes ablatiuū appellat: nos (si constare nobis volumus) septimū siue effectiuum casum appellamus. Ablatiuus autē esset media præpositiōe, vt alienus a crimine. diuersus a vitijs. longinquus ab achaia. Diomedis exēpla sunt. Eodem modo dicimus alius ab humanitate. pro diuersus. oriundus a carthagine. pro originē trahēs. tertio a ioue. subaudi distans. ¶ Cōparatiua quoq;, Diximꝰ cōparatiuū quoties ponitur partitiue: cōstruitur cum genitiuo, nūc vero dicit qd' siue cōparetur ad vnū siue ad plura sui, vel diuersi generis, construitur cum ablatiuo siue septimo casu, nā (vt alio etiā loco diximꝰ) quoties ablatiuus sine præpositione ponitur, antiquiores septimū casum appellabant. vt Achilles fuit fortior Aiace & Hectore, ac perinde reliquis omnibus Troianis: possumus etiam dicere, quod Aiax telamonius fortior fuit Aiace oileo. sed de cōparatiui cōstructione infra pluribꝰ disseretur. ¶ Ablatiuus siue septimꝰ casus, illoriū stulticia hoc in loco ridenda est, qui pro eo quod ego dixeram Mūda in dedicionem christianorū venit, quoniam eo anno, quas introductiones has ædidimus Ronda & Munda & cōplura alia castella maurorū expugnata sunt ductu atq; auspicijs Ferdinādi omniū regū clarissimi, putātes mūda adiectiuum esse nomen, deletis quibusdam litteris atq; alijs adiectis, librario imprimendum dedere Munda in dedicionem christianitas venit.

Datiuo etiam complura iunguntur, vt facilis omnibus, difficilis nemini. charus suis, iucūdus alienis, aptus bello. idoneus paci.
Verbalia quoq; in bilis, datiuo iungi possunt; vt amabilis cunctis. visibilis nulli.
Accusatiuo etiā iunguntur plura nomina adiectiua; sed, vt diximus, figurate: idq; apud poetas tātum. vt flauus capillos, niger oculos, horridus barbā.
Ablatiuo quoq; media p̄ positiōe siue septimo casui cōplura iunguntur. vt alienus a crimine. oriundus ex Aphrica. diuersus a vitijs. aliꝰ ab humanitate. secundus ab hercule. tertius a Ioue. vir singularis ingenio. excellens virtute. insignis pietate.
Comparatiua quoq; cum ablatiuo siue septimo casu cōstruūtur. vt nemo est eloquētior Cicerone.
Ablatiuus siue septimus casus plerūq; ponit absolute; aut p̄ duo noīa; vt rege Ferdinādo Munda in dedicionē christianorum venit, aut per nomen & pronomē. vt me præceptore didicisti litteras. aut per nomen siue pronomen & participiū. vt deo ducente veniā ad te, me veniente gaudebis.

¶ De cōstructiōe quarūdā partiū oronis. Cap. xiij.

Quisq; semper iungitur superlatiuo. vt optimus quisq;, sapientissimus quisq;. Omnis & cūctus positiuo & comparatiuo. vt oēs boni, cūcti boni. omnes sapientiores. cuncti sapientiores.
At vero quisq; tunc positiuo iungitur; cum nō recipit cōparationem positiuus. vt strenuus quisq;. septimus quisq; iungitur etiam quisq; cum hoc nomine quotus; sed semper interrogatiue, vt Cicero. quotus enim quisq; istud fecisset?

De cōstructione quarūdā partiū orationis, puta quisq; particula, quā nunq; positiuo aut cōparatiuo iungitur. sed tantum suplatiuo, atq; ecōtrario oīs positiuo & cōparatiuo. nūq; suplatiuo, qd' cum apud castigatissimos autores prope semp obseruatū reperiatur, iure Prisci. in principio sui operis a Valla reprehēditur, qd' scripserit. oīm iudicio cō probatur eruditissimiorū, pro eo qd' esse debuit oīm eruditorū aut eruditiorū. Lactātius quoq; in libello de opificio hoīs: placidiora quæq; aīalia vel nihil fellis oīno vl' minus habēt p̄ eo quod esse debuit oīa placidiora aīalia. Macrobius etiā in j. de somno. exteriori quaq; sphera quas interius cōtinet ambiēte. pro eo qd' esse debuit extima quaq; sphera. ¶ Si vero positiuꝰ cōparationē nō recipit, pter asperū litterarū cōcursum, vt quia a piꝰ & strenuus nō dicimus pior pissimus, strenuior strenuissimus, possumus dicere pius quisq;, strenuꝰ quisq;. Salust. in iugur. strenuus quisq;, aut occiderat in prælio, aut grauiter vulneratus. aut qa significatio positiui eiusmodi est, vt nō possit gradus cōpatiōis recipere, qualia sunt noīa nūerorū ordinē significātia. vt primus, secūs, tertius. possumus dicere primus quisq;, secūs quisq;, tertius quisq; Cice. in philipicis, Primo quoq; die cōsules ad senatū referāt tametsi primus suplatiuū sit. Idē p̄ Rabirio. tertio quoq; verbo excitabatur. Trāquillus in vita Cæsaris. vnꝰ dies quarto quoq; anno intercalaretur. Iuue. septima quæq; fuit lux ignaua. Cū vero huiusmodi noīa tū vnūquēq; ex eo nūero, tū vltimū significētur iūcta cū hac particula quisq;, idē quoq; significat, vt quartꝰ quisq; sit vel vnus quilibet ex quatuor, vel vltimꝰ in ordine quattuor, nā cū dico quarto quoq; anno est annus intercalaris, intelligo vltimū quēq; ex nūero quattuor, & Iudeis septimꝰ quisq; dies est festꝰ, intelligo, q, vltimꝰ ex nūero septē. Quod vero Cæsar in cōmē. dixit. cognoscit nō decimū quēq; esse relictū mīlitē sine vulnere, nō significat vltimū ex decē, sed vnū quēlibet ex nūero decē. vl' inter decē esse vulneratū. Iūgitur præterea q̄sq; cū hoc noīe ordinali quotꝰ. a. ū. sed semp interrogatiue. Cic. p̄ ligario, quotꝰ enī quisq; istud,

¶ Tantū & quātum positiuo iungitur, adde etiā tu & verbo, vt quātū potes tantū elabora. tanto & quāto suplatiuo, Cice. quanto es maior, tāto te geras summissius, neq; enim latine posset dici quātū es maior, tātū te geras summissius. Superlatiuo eti am iunxit Catullus tanto pessimus omniū poeta, quāto tu optimus omniū patronus. Verg. xij. æn. o præstans animi iuuenis quantū ipse feroci virtute exuperas, tanto me impensius æquū est cōsulere. Quin. in. j. quorū cōcentus tanto est vehemētior, quātum Romana in bellis gloria cæteris præstat. Ad vim quoq; cōparatiuorū proxime accendunt illa aduerbia ante & post, vt tanto ante ego veni, quāto tu post venisti, & illud nomen alius atq; suū aduerbium aliter. atq; eiusdem significationis secus. Quin. at quāto alius fuit ille infœlicissimi iuuenis affectus. Terē. in andria. verū aliter euenire multo intelligit, & Cicero multo secus euenit. Tam & q̄ eiusdē significationis positiuo & suplatiuo iungi potest, sed & cōparatiuo. Verg. vij. æn. tā magis illa fremēs & tristibus effera flāmis, q̄ magis effuso crudescūt sanguine pugnæ. Salust. q̄ quisq; pessime fecit, tam maxime tutus est, quod de tantū & quātum tāto & quāto diximus, idē de aliquantū & aliquāto, multū & multo, paulū & paulo dicendū est, nisi q̄ aliquāto & paulo superlatiuo iungi recusant quēadmodum multo desiderat. Cicero p lege manilia. quāq; mihi freqūes cōspectus vester multo iucundissimus. hoc verbū præstat, quia vim cōparatiui habet multo iungitur. Salustius. multo præstat benificij quā maleficij immemorē esse. ¶ Per semper iungitur positiuo, vt pbonus. perfacetus. quā semp ablatiuo. vt quā optimus, quā facetissimus. quā vero cū pro quantū accipitur positiuo iugi vult. vt apud Terē. in andria. reiecit se in eū flens quā familiariter. Quod vero idem in eunu. dixit. post illa tempora tu scis quā intimū, & si superlatiuum est ab intra, tamen p positiuo positū est. sicut proximus a prope, vnde & comparationem iterum recipit proximior, vt suo loco diximus. sed hæc ex elegantijs Vallæ petēda sunt, nos tantum admonuisse lectorē volumus. ¶ Hei. & væ. semper iunguntur datiuo, omnia sunt facilia.

CVm de erotematis. Reddit causas, cur cū de nominū deriuatiuorū differentijs ageret lib. iij. nō exacte disseruit de cōparatiuorū & suplatiuorū significatione & formatione quāq; in cōmentationius multa dixit de formatione illorum graduum maxime. A quibus nominibus, nam cum comparatiuum & superlatiuum significēt aliquid vltra suū positiuū, ab illis nominibus nō possunt deriuari, quæ incrementū, aut diminutionē suscipere non possunt, sed ab illis tantū quorum significatio crescere potest. Sunt tñ ex his positiuis quædā cōparatiua & superlatiua, quæ vsus non reciperet, vt ab eo quod est barbarus nemo diceret barbarior & barbarissimus. nec ab eo quod est amandus amandior & amandissimus. tametsi barbarus & amandus significationis incrementum recipere possint. Sunt præterea quædam positiua ex quibus vlteriores gradus non procedunt, quia propter concursum vocalium asperius sonarent, vt quæ habent vocalem ante. is. vel. us. vt ab eo quod est tenuis & arduus vix possis dicere & tenuior & arduior. Quæ vero non significant rem, quæ possit crescere, aut minui nihiloplus possunt gradus recipere. vt luscus. ingens. omnipotens. summus. imus. vnicus. solus. nemo enim luscus magis luscus esse potest. Nomina etiam numeralia. vt primus, secūdus, tertius. &c. Et pnomina. quanq̄ Plautus dixerit ipsissimus est. Sed de his libro. iij. diximus. Iniquis spacijs. ideſt loci angustia. ex Vergil. iiij. Georg. verum hæc ipse quidem spacijs excluſus iniquis prætereo. In plærisq; deficere, quæ fere in hoc loco diximus explicanda cū dicimus bonus. melior. optimus. &c. De constructione, quod paulo ante attigimus cum de constructione genitiui & ablatiui ageremus. Sed aduertendū cū sint tres cōparationis gradus. positiuus magis est similitudinis & æqualitatis, q̄ incrementi. vt doctus Plato quēadmodum Aristo. nisi per adiectionē aduerbiorum inæqualitas significetur. vt magis doctus, minus doctus. Comparatiuus vero & superlatiuus sunt iam inæqualitatis & incrementi. est itaq; comparatiuum, quod cum positiuo significat aduerbium magis. vt doctior magis doctus, q. si non habet positiuum cum aliquo participe sensus positiui, significat quoq; magis. vt ocyor magis velox. citerior magis citra. Sed de his plura libro. iij. Construuntur comparatiua. dicit quod comparatium duobus modis construitur: cum ablatiuo vel cum alio casu simile alicui ex præcedentibus: quem coniunctio quā potest cōnectere. vt sum doctior Antonio, vel quā Antonius, subintelligitur nāq; verbū est. & puto Antonii doctiorem alijs vel quā alios. subaudi puto. Itaq; indifferenter vti possumus alterutra harum duarum constructionum.

Tantū & quātū positiuo iungitur. vt tantū doctus, quantū facetus tanto & quāto cōparatiuo & superlatiuo. vt tanto doctior, quāto facetior. Idem quoq; dicimus de aliquantum & aliquanto, multum & multo; paulum & paulo.

Per, semp iūgit positiuo. vt p bon⁹. p doct⁹. Quā, superlatiuo. vt quā optimus, quā doctissim⁹. Perq; positiuo. vt per quam bonus. per quam doctus.

Hei. & vę, semper iungūtur dtō. vt hei mihi, vę tibi, heu &. o accusatiuo. vt heu me miserū. o te infœlicē. En & ecce nominatiuo & accusatiuo. vt en Priamus. en ipse capellas. ecce hō. ecce hoiem.

¶ De Cōparatiuo & Superlatiuo. Cap. xiij.

CVm de erotematis nominis ageremus; dictū est comparatiua & superlatiua a quibus nominibus positiuis & vnde formarentur; sed iniquis tunc spacijs excluſi; quoniā alio properabamus; nō diximus formationē illā in plærisq; deficere. Idem quoq; fecimus; cum de partium orationis cōstructione nonnihil perstringerem⁹; vbi pauca interposuimus. Quare visum est, quę illic copiosius debuerāt pertractari, hoc in loco supplere. Atq; in primis de illorū irregulari formatiōe.

Bonus melior optimus. Maturus. maturrimus.
Magn⁹. maior. maxim⁹. Cōpatiuū regularē hēt.
Nequā neqor neqssim⁹, Magnific⁹. cētior. cētissim⁹
Malus. peior pessimus. Munific⁹. cētior. cētissim⁹
Paruus minor minimus. Mirific⁹. cētior. cētissim⁹.

Bñfic⁹.cētior. cētiſſimus,
Malefic⁹.cētior.cētiſſim⁹,
Bñdic⁹.cētior.cētiſſimus.
Maledic⁹,cētior.cētiſſim⁹.
Bñuolus.lētior.lētiſſim⁹.
Maleuol⁹.lētior.lētiſſim⁹.
Multiuol⁹.lētior.lētiſſim⁹.
Pi⁹ piſſim⁹ & piētiſſim⁹.
Comparatiuo caret.
Senex ſenior. Suplatino caret.
Iuuenis iunior,
Superlatiuo caret.
Vetus veterrimus.
Cōparatiuū regl'arē hēt.
Dexter dextimus.
Cōparatinū regl'arē hēt,
Siniſter ſiniſtimus.
Cōparatiuū regl'arē hēt.
Facilis facillimus.
Cōparatiuū regularē hēt.
Agilis agillimus.
Cōparatiuū regl'arē hēt.
Gracilis gracillimus.
Cōparatiuū regl'arē hēt.
Humilis humillimus.
Cōparatiuū regl'arē hēt.

Similis ſimillimus.
Cōparatiuū regl'arē hēt.
Mult⁹ plurim⁹, cōpa.ca,
Multa plima.cōpa.ca.
Multū plus plurimum,
Multi plures plurimi.
In plurali integrum eſt.
A verbis.
Detero deterior.terrim⁹.
Potior.eris.potior.ſimus.
Ab aduerbijs.
Extra exterior extimus.
Intra interior intimus.
Vltra vlterior vltimus.
Infra inferior infimus.
Citra citerior citimus.
Cōpatiuū regl'a.ē hēt.
Supra ſuperior ſuprem⁹.
Prope ꝓprior ꝓximus.
Poſt poſterior poſtrem⁹.
Añ añtior. Suplatiuo caret.
Pridem prior primus.
Penit⁹.tior. penitiſſimus.
Oeyor ocyſſimus poſitiuo caret.niſi malis ab ocys formare.

Noia quorū ſignificatio creſcere,aut minui nō pōt nō formāt ex ſe cōparatiua,aut ſuperlatiua;qualia ſunt,ingens,oīpotens.ſummus.vnicus,imus. Et nomina nūeralia ſiue ſint diſtributiua ſiue ordinalia.Et ꝓnomina,q̄q̄ Plautus dixerit ipſiſſim⁹ eſt.ſicut Verg.ab ingēs ingētior fecit cōpatiuū.

Cōſtruuntur cōparatiua cū ablatiuo;vel cum alio caſu quem coniunctio quā poterit pro rōne verbi ſub intellecti coniungere.vt Plato fuit doctior Ariſtotele vel q̄ Ariſtoteles.credo Platonē eloquētiorē Demoſthene vel q̄ Demoſthenem;& vtor te benigniore patre meo,vel q̄ patre meo. Dicimus tñ ſum auidior glorię q̄ pecunię & non pecunia;& ſimilior patri q̄ matri & non matre. quia auidus & ſimilis cū gtō & datiuo cōſtruūt.

Cōſtruunt ꝓterea cū ablatiuo ſignificāti exceſſum quo aliq̄d excedit,aut exceditur.vt ego ſum duplo maior quam tu;& tu dimidio minor.

Eſt tamen cū caſus cōiunctiōis vinculo copulatus nō rōne cōparatiui:ſed aut poſitiui,aut alicuius alterius particulæ in orationis cōſtructione ponitur,vt ſum auidior honoris quā pecuniæ.honoris & pecuniæ nō recte ponētur in ablō: quia illi genitiui non rōne cōparationis,ſed ex ſpeciali ſignificatione huius noīs auidus,qd' cum gtō cōſtruitur in orationem venerunt. Item ſi dixeris,tanto famæ ſitis maior eſt q̄ virtutis,nō recte dixeris virtute: quia virtutis nō rōne cōparatiui poſitū eſt in hac ſerie:ſed regitur ab illo noīe ſitis ex vi poſſeſſionis. Illud quoq;. Iuue.carior eſt dijs hō q̄ ſibi:nō recte diceres carior eſt dijs homo ſe:quia ſibi nō rōne cōparatiui,& q̄ coniūctiōis.ſed rōne huius noīs carus poſitū eſt in datiuo: quia dicimus homo eſt carus deo. Et quoniā hæc cōiunctio atq; nonnunq̄ ponitur ꝓ q̄,vt ſi dixeris,aliter ego feci atq; tu,pōt etiā cōparatiuū cū illa cōſtrui.vt Hora. prīo ſer.nō ſe peius cruciaucrit:atq; hic. Perſius quoq; q tu impunitior exis atq; hic,& qa ac cōiūctio tātūdē pollet quātū atq;. Hora dixit,dicturū ſuaui⁹ ac ſi q̄ſtor auus. Nō nunq̄ ablatiuus ille cōparationis nō mutatur in aliū caſum:ſed reſoluitur i verbū.vt tu eras doctior opinione mea,nō dices q̄ opinio mea: ſed q̄ ego opinabar. Hora.ſi quicquid vidit melius ve peius ve ſua ſpe.i. q̄ ſperabat. Illud vero(qd' ſupra diximus)cōparatiuum poſſe conſtrui cū genitiuo cū partitiue tenereur,oportere aūt partitionē fieri inter duo tātū:poſſet dici genitiuū illū non ratione cōparatiōis,ſed ratione partitionis venire in cōſtructionē. Nā & citra cōparationem dicimus,qd' manuū altera dextera eſt, altera ſiniſtra: & quod aiacū alter fuit telamonis,alter oilei. Neq; tñ neceſſe eſt ſequēti comparatiuo partitionem fieri inter duo.vt Pli.lib.xj.natu.hiſto.animaliū(inquit) fortiora ſunt quibus ſanguis craſſior.ſapiētiora quib⁹ tenuior. timidiora quibus minimus. Quod ſi gtūs ille preceſſerit,pōt nihilominus cōparatiuum cōſtructionem propriā retinere.vt Aiacū Telamonis fortior fuit oileo,vl' q̄ oileus,& manuū dextera robuſtior eſt ſiniſtra,vel q̄ ſiniſtra. Illq̄ quoq; Ciceroīs oīm ſocietatū nulla eſt gratior, nulla carior q̄ ea quæ cū rep. eſt vnicuiq; noſtrū, Et quanq̄ recte dicimus: digitorū medius eſt longiſſimus:nihilominus & recte dicetur, digitorū medius eſt lōgior cæteris. Immo vero nullū eſt ſuplatiuū,qd nō poſſit paraphraſi verti in cōparatiuū cū relatiuo diuerſitatis.vt Romanorū eloquētiſſimus fuit Cice.vel cæteris romanis eloquētior fuit Cice. Quid?qd' etiā ſine relatiuo diuerſitatis coparatiuū oībus ſuis gñis ſuperferatur.vt apud Verg.viij.æñ.ſed cunctis altior ibat Anchiſes. Apul.quoq; hippias c numero ſophiſtarū artiū multitudine prior oībus & eloquētia nulli ſecundus. Iuue.hædulus & toga grege mollior. Mart.totus volo rideas libellus & ſi nequior oībus libellis. Tametſi in his oībus locis & ſimilibus ſemper relatiuū diuerſitatis ſub intelligitur. alioq nō diceres, qd dici volebas, nā ſi cūctis altior ibat Anchiſes,et ſe quoq; altior ibat, ſi hippias oībus ſophiſtis erat prior & ſe quoq; prior erat,quippe qui eſſet ſophiſtes. Quare in his omnibus ſubintelligendū eſt relequis,aut alijs,aut cæteris,vt cōſtet autorū ſenſus. Eſt tamen cū ablatiuus cū quo cōparatiuū conſtruitur,ad noīatiuū reduci non pōt. vt cum quis vel qui ponitur relatiue. vt apud Verg.j.æñ. rex fuit Aeneas nobis quo iuſtior alter. Idem tñ.vj.miſſenū æolidē quo non præſtātior alter,quibus in locis ꝓ quo nō recte diceretur q̄ qui. Idem quoq; de noībus negatiuis dicendū. Nā & ſi dici poſſit Cice.nemine fuit imbecillior, nō diceretur recte Cicero fuit imbecillior q̄ nemo. ¶ Conſtruitur præterea cōparatiuū cū abltō ſignificāti exceſſum vel deffectū. Iuue.pares q̄ vēdere poſſis pluris dimidio. Pli.lib.xj.pulmo quadruplo maior bubulo. Curtius. Cū dimidio(inquit) ferme exercitus maior

esset,q̃ in Cilicia fuisset,quib⁹ in locis excessus significatur,defectus vero in Horatiano illo,forte min⁹ locuples vno quadrãte periret. Quare nõ male diceretur multo & paulo cũ cõstruũtur cũ cõparatio noĩa esse,cũ vulgo appellẽtur aduerbia:significãt enim excessum.Solẽt etiã aliq̃ gradus inter se cõparari. & pares paribus referri.vt tuũ cõsiliũ tutũ est,magis q̃ honestũ.nõ recte diceres honestius,aut honestissimũ. & tuũ cõsiliũ tutius est q̃ honestius,nõ honestũ neq; honestissimũ. & tuũ cõsiliũ est magis tutissimũ quã honestissimũ.Est præterea qñ cõparatiuũ nõ regit ablatiuũ,sed desiderat adiungi sibi orationẽ,vt incepta oratio perfectũ habeat sensum.vt hic adolescẽs minor ẽ,quã vt graui supplicio puniri debeat.corruptior quã vt corrigi possit,infirmior quã vt illi tãtum negotiũ cõmitti debeat. Põt tñ aliq̃ cõparatiuũ cũ abltõ cõstrui:sed cũ q̃ cõiunctiõe & pro præpositiõe.Curtius. maiorẽ quã p magnitudine siluæ sonũ reddebat.¶Suplatiuũ.suplatiuũ nomen cũ ab eo dictũ sit,qđ superatur & excellat:recte pluribus cõparari debet,habet.n. locũ superlatiuũ,cũ aut in tribus,aut in pluribus vnus illorũ cæteris antefertur.vt Plato fuit doctissimus philosophorũ.Sed qđ dicitur ad plures sui generis cõparari:intelligendũ est de illis,quæ sub eodem nomine sunt,& de quibus vnũ nomẽ cõmune dici potest:non tamẽ quodlibet,sed illud tantũ quod ex vi cõparationis a superlatiuo regitur.vt plato doctissimus philosophorũ cõparatur ad suũ genus:quia fuit philosophus. Quod si dicerem plato doctissimus romanorũ:nõ illum ad suum genus cõpararem quoniam Plato nõ fuit romanus: nec si dicerem plato poetarũ græcorũ clarissimus,quoniam & si plato grecus nõ tamen est poeta:nec sic,Plato philosophorũ romanorũ nobilissimus,quia tametsi est philosophus,non tñ est romanus philosophus. Quod vero de celeno. Verg.in.iij.æñ.dixit.furiarũ ego maxima pãdo.Idẽq; in.vj.de fame furiarũ maxima,iuxta accubat,intelligendũ est & celeno & famen quo dãmodo furias fuisse,sicut si diceres aliquem stolidissimum asinorũ,intelligimus illud quodã modo esse asinũ.Nã qđ Valla Macrobiũ in satur.carpit ex eo,qđ dixit,age serui omniũ nõ modo adolescentium,qui tibi æquæui sunt,sed & senũ quoq; doctissime,posset dici sub illa voce omniũ oẽs & senes & adolescẽtes cõtinere.ex quibus cũ seruo vnus esset sub eodẽ genere positus est.Illud præterea,quod idem Valla Priscianũ taxat, quod in primo de octo partibus orationis volumine scripsit. Omniũ eorum quæ diuiuidi possunt breuissimũ est,quod diuidi nõ potest:dicendũ quod genitiuus ille omniũ nõ cõparatiõis rõne,sed possessionis positus est.cuius sensus est eorũ,quæ diui possunt breuissimũ.i.breuissima pars est ea,quæ diuidi nõ potest.vt demõstret dictionum,quæ diuidi possunt,breuissimã partem esse litterã quæ indiuidua est.Vel absolute prolatum.i. quoties nõ ponitur ad quos fiat cõparatio: & tunc valet quantũ positiuũ cũ hoc aduerbio valde.vt Verg.puer ascanius Veneris iustissimæ cura.i.valde iusta,Valla p maxime & nõ per valde suplatiuũ exponi debere dicit,q; non male forte diceretur,si superlatiuũ cõparatiue accipiatur:qđ si absolute poneretur.cresceret eius significatio vno gradu magis quã ab vllo cõcipitur.fœlicissimus enim sic cõcipitur ab oĩbus quasi multũ fœlix,aut nimiũ fœlix,vt Verg.lib.iiij.æñ.dixit.fœlix heu nimiũ fœlix,si littora tantũ.Maxime vero plus significat quã multũ,aut nimiũ,non igitur per maxime,sed per valde resoluendũ est suplatiuum,ad qđ illa multũ & nimiũ referuntur,qđ nisi fieret,nũq̃ nobis cõstare posset de sensu suplatiui:si per superlatiuũ exponeretur,quid enim magis constaret de exponente quã de expositõ? Sed idẽ vult cõparatiuũ:nõ magis exponendum esse per aduerbium magis,quã per vehemẽtius,aut plus,aut similia:nõ videns illa quoq; resoluẽda esse rursus in magis. Oportet.n.vt in physicis corporib⁹ sic in graduũ resolutiõe esse aliqua velut elemẽta prima,& cõmunissima,q̃ cõstãtia firmaq; sint,& in quæ cæteri gradus:ipsa vero in nulla alia priora resoluãtur. Quod si oĩa verba perscruteris:nullũ inuenire possis ad qđ oĩa incremẽta tanq̃ ad prĩcipiũ reducãtur,nisi magnus & ab eo grad⁹ deducti,hoc est maior & maxim⁹, q̃ cũ sint adiectiua,iungũtur substãtiuis ad eorũ nõ solũ quãtitatis,sed & qualitatis intensionem significandã.Dicimus enim magnũ virũ,maiorem virũ.maximũ virum.magnũ oratorẽ.maiorẽ philosophũ.maximũ imperatorẽ. Sed quẽadmodũ hæc adiectiua substantiuis,sic eorũ aduerbia iũgũtur adiectiuis ad eorũ significationẽ per gradus augendã,vt valde doctus.magis doctus.maxime doctus,ad designandã magnam,aut maiorem,aut maximam alicuius doctrinam. Sed quod valde sit a magno aduerbium,nemo diceret:nisi ratione significationis,ea videlicet ratione,qua ab eo,qđ est Iupiter,dicimus in genitiuo iouis,hoc est non ratione vocis,sed significationis.Nã cum ab eo,quod est magnus nõ sit in vsu latini sermonis aduerbiũ magne,loco illius substitutum est valde ab eo,quod est valdus.a.um.pro eo quod vsitatius dicitur validus.a.um. sicut caldũ p calido,& soldũ pro solido dicimus.Itaq; cum dicitur valde pugnat.valde currit.valde legit in propria significatiõe accipiẽdũ est.Extẽditur tñ deinde ad alia,quibus nõ proprie cohæret.vt valde senex.valde ægrotus.valde infirmus.valde cupit. valde dolet,valde timet,qbus in locis nõ tã valẽtia q̃ magnitudinẽ significat ætatis.ægritudinis.infirmitatis.cupiditatis.doloris.timoris.cũ alioqui ex proportione dicendũ esset magne senex.magne ægrotus.magne infirmus,qđ quia vsus non recipit aliud nõ æque ppriũ.in loco illius substituit.hoc est valde p magne.Iam in cæteris gradib⁹ nulla cõtentio est,quin cõparatiuus per magis & suplatiu⁹ per maxime exponẽdi sint,cũ cõparatiue accipiuntur. Quæ cum sint veluti elementa oĩm quãtitatis & qualitatis intensionũ:ad quas explicãdas gradus cõparationis inuẽti sunt,in ea tanq̃ prima oẽs gradus resoluẽdi sunt.ipsa vero nõ habẽt alia priora in q̃ resolui possint. Quod si nulla fiat graduũ cõparatio,vt paulo post dicemus:cõparatiuum non multo plus valet q̃ positiuũ,& suplatiuũ in positiuũ cum aduerbio valde cõmodisse resoluetur.¶Suplatiuũ cõstruitur,cũ genitiuo nũeri pluralis cõstruitur suplatiuũ,quia nũq̃ alter⁹ ad alterũ fit per suplatiuũ cõparatio:sed semp ad multos,cum vnus cæteris eiusdẽ generis antefertur. vt Verg.viij.æñ. maxime graiugenum cui me fortuna precari. Potest vero cõstrui enim gtõ singulari,si fuerit nomẽ collectiuũ. Idem.i.æñ.danaum fortissime gentis tidide. Nam quod est apud eũdem in eodẽ ditissimus agri phœnicũ:,gtũs ille agri nõ rõne cõparatiõis,sed ex significatione sui positiui speciali regitur.

Suplatiuũ nomẽ,est qđ ad plures sui gñis cõparatũ oĩbus supponitur,vel p se,platũ significat quãtũ positũ cũ hoc aduerbio valde,vt Achilles græcorũ fortissim⁹,& Achilles fortissim⁹.i.valde fortis.

Superlatiuũ construitur cum genitiuo numeri pluralis,aut singularis;sed nominis tãtum collectiui,

Poteſt quoq; ſuperlatiuũ cõſtrui cũ ablatiuo & præpoſitione ex vel in. vel accuſatiuo, & præpoſitione inter: vt fortiſſimus ex oĩbus græcis eſt Achilles, & Verg. ij æñ. iuſtiſſimus vnus, qui fuit in teucris, & ſeruãtiſſimus æqui: vel q fuit inter troianos iuſtiſſimus. ¶ Superlatiuũ a cõparatiuo, maxima inter hos duos gradus differẽtia eſt, quæ ex vtriuſq; expoſitione colligitur: cõparatiuũ nãq;, vt diximus, exponitur per poſitiuũ cũ hoc aduerbio magis & cõiunctione quã, vt Plato fuit ſapiẽtior Demoſthene. i. magis ſapiẽs quã Demoſthenes. Plato fuit eloquẽtior oratoribus. i. magis eloquẽs q̃ oratores. in quo ſermone nõ ſignificatur Plato eſſe in genere oratorũ. Vñ Valla putauit oportere cõparatiuũ ad diuerſum genus cõparari: ſed quemadmodũ nõ ſignificat cõparationis terminos eſſe eiuſdẽ gñis. ita neq; aſſerit eſſe generis diuerſi: quare licet per cõparatiuũ eſſe, vel eiuſdẽ generis vel diuerſi. Suplatiuus vero, vt diximus, exponitur per poſitiuũ & aduerbiũ maxime, vel præpoſitione ex cum ablatiuo. vt Achilles fortiſſimꝰ græcorũ. ideſt maxime fortis: in quibus verbis Achilles ſignificatur fuiſſe græcus. Vnde factũ eſt, vt ſuplatiuũ dicatur ad ſuũ genus: & nũq̃ aliter cõparari. Quod cũ Diomedes cũ cæteris autoribus præcepiſſet, cõtra ſuũ præceptũ ille ſic ſcripſit. Si tres (inquit) ſint viri: cũ quem ſuperferimus cæterorũ fortiſſimũ dicimus: cum dicendũ eſſet omnium fortiſſimũ, aut per cõparatiuum cæteris fortiorem dicimus, niſi forte qđ vero ſimillimũ ſit, in codice mẽdum legitur: vt pro virorum cæterorũ ſit poſitũ. Diomedes enim cũ quem ſuperferebat fortiſſimũ e tribus, nõ intellexit: ac cæteri nõ tres, ſed duo ſunt: in quibus ſuperlatiuo nõ eſt locus. ¶ Item ſuperlatiuo. Secũda differẽtia eſt, quod ſuperlatiuo nõ eſt locus inter duos. hoc eſt cum e duobus vnus in cõparatione alterũ ſuperat. vt Achillem dicimus fortiorem Hectore, nõ fortiſſimum: plures enim quã duos eſſe oportet, in quibus ſuplatiuũ locũ habet. ¶ Tertiũ enim locũ ſortitur ſuperlatiuũ, nõ vt Laurẽtius putauit, in gradu quãtitatis, vel qualitatis: ſed in nũero cõparatorũ. Nã ſi decẽ ſint naues eiuſdẽ magnitudinis: vndecima quæ alijs maior eſt & omniũ maxima, & cæteris maior dicetur, & cũ Vergilius dixit: ſed cũctis altior ibat Anchiſes: nõ intellexit oẽs fuiſſe pares quos Anchiſes ſupabat, & cũ idem dixit, ſcelere ante alios immanior oẽs, nõ oẽs quibus Pygmalion immanior fuit, æqualis ſceleris fuerunt. Cũq; Mart. dixit, & ſi nequior oĩbꝰ libellis: nõ intellexit de illis, q. pares inter ſe eſſent. Nã ſi græci ſint in quattuor fortitudinis gradus diſtributi: vt Achilles ſuperet oẽs alios, illũ ſequatur Aiax. tertius ſit Diomed. in extremo gradu cæteri cõſtituãtur: licebit vtiq; ſecundũ & tertiũ & quartũ gradũ qualitatis poſſidere. vt Diomedes fuit fortiſſimus excepto Aiace, qui Diomede ipſo fortior: & Achille qui omniũ fortiſſimus fuit, aut ſic. Diomedes fuit cæteris græcis fortior excepto Aiace, qui oĩm fortiſſimus fuit, præter Achillẽ, qui non modo alijs: ſed etiã ipſo Aiace fuit fortior. Nõ igitur magnitudine, ſed multitudine ſuperatur cõparatiuũ a ſuperlatiuo: nec ſemp, ſed q. cõparatiuũ inter duos cadit: ſuperlatiuũ vero inter multos: ſed cõparatiuum quoq; inter multos cadere poteſt. Nã cũ quæritur vtrũ potius, aut quid potiſſimũ, quid valet illa diſtinctio, niſi vt potius ſit vnũ e duobus: potiſſimũ vnũ e tribus vel e pluribus. Quare Priſcia. excuſari nulla rõne põt, q exiſtimauit ſuplatiuũ, multo plus ſuperare poſitiuũ, q̃ comparatiuũ. vnde occaſionẽ dedit alijs exponendi ſuperlatiuũ per multo magis. Et quomodo intelligent iſti plautinũ illud Miſer hõ eſt, qui ipſe ſibi qđ edat, quærit. Sed ille miſerior, qui ægre quærit, & nihil inuenit. Ille miſerrimus, qui cũ eſſe cupit: quid edat, nõ habet? Miſerrimus (inquient) ideſt multo miſerior, vt creſcat gradus miſeriæ. Sed nõ ita eſt, ſed miſerior eſt, qui quærit, & nihil inuenit eo, qui tantũ quærit: ſed inuenit. Et ille oĩm miſerrimus (ideſt) maxime miſer, vt ſit miſerior eo, qui quærit, & inuenit. Et miſerior eo, q quærit, nec inuenit. Quod etiã per cõparatiuũ poſſem ſic dicere: ſed ille cæteris miſerior: qui cum eſſe cupit: quid edat nõ habet. Quare nõ per multo magis, ſed nec per magis exponetur ſuperlatiuũ, poſtularet enim poſt ſe quã coniunctionẽ, quæ cõparatiuis nomibus & aduerbijs tã familiaris eſt, vt ab eis ſeparari nõ poſſit, ſed exponetur per maxime, quod ex multis locis, ſed ex illo potiſſimũ Ciceronis maxime apparet. vbi quod ſuperlatiuũ durius erat, poſuit poſitiuũ cũ maxime in epiſtola ad Curionẽ. Quod mihi (inquit) eſſe omniũ maximũ maximeq; neceſſariũ. Illud vero qđ Ouid. in. iij. meta. dixit de Pyramo & Thiſbe. E quibus illa fuit longa digniſſima vita, & ſi quo alia reperiuntur huiuſmodi, excuſari poſſunt, aut neceſſitate, aut deniq; autoritate. ¶ Eſt & alia differentia. hoc manifeſtum eſt, nã qđ dicitur per ſuperlatiuũ ſine relatiuo diuerſitatis, licebit dici per comparatiuũ cũ illo. Quintilia. pars vero rationalis cũ ad examinationem dicendi tãto cæteris vberior, quãto maior ſpiritu. Curtius. mare caſpium dulcius cæteris, ingentis magnitudinis ſerpentes alit, non eſt dubiũ, quin poſſit dici tanto omniũ vberrima, & mare caſpium omnium dulciſſimũ eodem ſenſu manẽte.

qui reſoluitur in ablatiuum cũ prępoſitiõe ex, vt Achilles fortiſſimus grẹcorum. fortiſſimus gentis danaum. i. ex græcis; & ex gente danaum.

Superlatiuũ a cõparatiuo hoc differt; quod cõparatiuũ exponit̃ p poſitiuũ cũ magis & q̃. ſuplatiuũ vero p poſitiuũ etiã cũ maxime & ex. vt eſt eloquẽtior Cicerone. i. magis eloquẽs q̃ Cicero. eloquẽtiſſimus omniũ. i. maxime eloquẽs ex oĩbus.

Itẽ ſuperlatiuo nõ eſt locus in cõparatione duorũ. cõparatiuo vero eſt duorum & plurium. vt Aiax cum Telamonius fuit fortior; & nõ fortiſſimus. digitorum medius eſt longiſſimus; & digitorum medius eſt longior cæteris.

Eſt & alia differẽtia, qđ oĩne ſuplatiuum reſolui põt in cõparatiuum cum relatiuo diuerſitatis eodem ſenſu manẽte: nõ tñ omne cõparatiuum in ſuperlatiuum conuertitur. vt poetarũ nobiliſſimus eſt Homerus & cẽteris poetis nobilior eſt Homerꝰ.

Cõparatiuum plus ſignificat, q̃ ſuperlatiuum ſi poſt ponat̃ illi. vt Ariſtoteles eſt doctiſſimꝰ; ſed Plato doctior. Aliquãdo ſignificat minus quã poſitiuũ. vt Vergil. Triſtior & lachrymis oculos ſuffuſa nitẽtes. p ſub triſtis. & fere quoties cõparatiuum nõ cõſtruitur cum caſu illiꝰ ad qđ fit cõparatio; minus ſignificat q̃ poſitiuũ; aut quantũ poſitiuũ,

¶De Diminutiuis. Cap̃.xv.

DIminutiua non habent certam rationem qua possint formari. Sed illud tantũ hoc loco dicẽdum est; exire in varias terminationes; sed plerumq; in vlus, la, um, vt frater fraterculus; soror sororcula, munus munusculum. Aliquando in, cio, vt homo homũcio, senex senecio. Aliquando in aster, tra, trũ, vt pinus pinaster, filia filiastra, apium apiastrũ, quę proprie non sunt diminutiua, sed imitationẽ quãdã significãtia. Aliquãdo in olus, la, lũ, vt sergius sergiol⁹, corona corola, palliũ pallio lum. Aliquãdo in, ellus, a, um, vt tener, ra, um tenellus tenella tenellum. Aliquãdo, in, illus illa illum, vt tãtus, ta, tum, tantillus, a, tantillũ. Aliquando in, leus, vt equus equuleus. Aliquãdo in, iscus, vt pã paniscꝰ, basilius basiliscꝰ.

¶De Relatiuis. Cap̃.xvi.

RElatiuum est, qđ rem antecedẽtem refert. Et est duplex. Substãtię & antecedẽtis. Relatiuum substãtię est, qđ refert antecedẽs substãtiuum, qualia sunt. Qui, quæ, quod, genitiuo sui. Suus, a, um. Ipse, a, um. Ille, a, illud. Is ea, id. Idem, eadẽ, idẽ. Alius, alia, aliud. Alter altera, alterum. Reliquus, a, um. Cætera, cæterum, nã cæter vix reperitur. Horum septem priora sunt relatiua idẽtitatis. Quattuor posteriora sunt diuersitatis.

Relatiuum accidentis est; qđ refert antecedens adiectiuũ. Qualia sunt. Hic & hæc qualis & hoc quale. Quantus, a, tum. Plurali nominatiuo quot. Quotꝰ quota quotum. Hic & hæc quotennis & hoc quotẽne. Quotuplus quotupla quotuplũ, hic & hęc & hoc quotuplex.

Relatiuum accidentis cum substãtiuo sequenti debet concordare, vt est animal varium, qualis est mulier, templum magnum quãtus est mõs. Horatius tamen in epodo relatiuum accidentis antecedentis retulit. Sed incitat me pectꝰ & mãmę putres equina quales vbera.

Relatiuum vero substãtię cum antecedenti plerumq; debet conuenire, vt dedi tibi libros; sed illos a te acceperã. Si tamen quis vel qui ponitur inter duo substãtiua, vtricq; potest referri, vt est animal quod appellant orygen, vel quem appellant orygen.

Si tamẽ alterum ex duobus substãtiuis est proprium, semper ad illud referendum est, vt Salustius, est locus in carcere quod Tullianum appellatur. Vergiliꝰ, Est locus hesperiã grauj cognomine dicunt, vbi Seruius dicit debere subintelligi quam; & nullo modo quem.

¶De nominibus Patronymicis. Cap̃.xvij.

PAtronymica masculina in nominibus primæ declinationis formantur a genitiuo, ę, finali mutata in, des, vt æneę æneades. In nominibus secũdæ declinationis fiunt a genitiuo addita, des, vt æacus, æaci, æacides. Quæ tamen in, eus, diphthõgon terminãtur cum duplicem habeãt genitiuum in, ei, & in, i, formant patronymicum a genitiuo secundo addita, des, vt pentheus penthei vel penthi, penthides. In nominibus tertiæ declinationis patronymica formantur a datiuo addita, des, vt Nestor nestoris nestori nestorides.

Sed hæc regula non est vsquequaq; vera. Nam autores aliquando addunt aliquid, aliquãdo detrahunt, vt atlanti atlãtiades, pro atlãtides. Amphitryoni amphitryoniades pro amphitryonides. menecides, p menecíades. menia, des, pro menides. Aenides quoq; Vergilius dixit pro Aeneades libro, ix. Sit satis æneidelis impune numanum oppetisse tuis. Idẽ quoq; scipiades formauit, p scipionides. deucalidis, pro deucalionides. Declinãturq; per primam nominis declinationẽ. Reperiũt pauca nomina patronymica fœminina in, ne, desinẽtia per primã nois declinationem variata, vt nerine filia nerei, adrastine filia adrasti, acrisione filia acrisij.

Cum patronymica proprie a nominibus patrũ deriuentur, aliquando trahuntur a nominibus matrum, aliquando ab auis paternis siue maternis, aliquando a fratribus, aut sororibus, aliquando ab vrbibus siue vrbium cõditoribus; de quibus passim exẽpla reperies apud autores.

¶De Aduerbijs localibus. Cap̃.xviij.

ADuerbia localia in quadruplici sunt differentia, hoc est; aut in loco, aut de loco, aut ad locum, aut per locum. Vbi & vbinã quęrunt de loco in quo, vt vbi est Antonius? Quo & quorsum quærũt de loco ad quem, vt quo proficisceris.

Vñ, quęrit de loco a quo, vt vñ venis o antoni? Qua, quęrit de loco per quẽ, vt qua iturus es?

Interrogantibus per hęc aduerbia, aut respondemus ęque per aduerbia, aut per nomina propria locorum aduerbialiter posita. Si respondere velis per nomina propria locorũ inter-

roganti,vbi eſt,aut ſit aliquid,ſi ciuitas illa ſiue ſit oppidum;ſiue municipium,ſiue caſtellum;ſiue pagus;ſiue vicus;declinatur per primam, aut ſecũdam nominis declinationem in numero ſingulari;tunc ponitur in genitiuo.vt eſt Salmanticæ;eſt Toteli,ſi per tertiã aut pluraliter declinatur;ponitur in ablatiuo ſiue (vt vult Seruí⁹) in datiuo.vt eſt Hiſpali, eſt Septimancis,eſt Burgis.eſt Trallibus.

Illa quoq; nomina appellatiua togę,militiæ,domi,ruri,rationem nominum propriorum ſequuntur,ponunturq; aduerbialiter ſicut illa,

Si per aduerbia,per vnum ex ijs quæ ſequũtur reſponderi oportet.Fingamus igitur eũ quo cũ loquimur ſit Hiſpali,& de quo loquimur ſit Toleti,is vero qui loquitur,ſit Salmanticę.

Quęrenti itaq; vbi eſt Antonius:reſpondebis hic,ideſt Salmanticæ,vbi ego ſum.

Iſthic,ideſt Hiſpali;vbi tu es.

Illhic,ideſt Toleti;vbi aliquis eſt.

Vbi,ideſt in loco;vbi aliquis eſt.

Sicubi,ideſt ſi in aliquo loco aliquis eſt.

Necubi;ideſt ne in aliquo loco aliquis ſit.

Alicubi,ideſt in aliquo loco.

Vbiuis,ideſt in quouis loco.

Vbiq;,ideſt in omni loco.

Vbilibet,ideſt in quolibet loco.

Vbi vbi,ideſt in quocunq; loco.

Vbicunq;,ideſt in qnocunq; loco.

Ibidem,ideſt in eodem loco.

Alibi,ideſt in alio loco.

Ibi,ideſt in eodem loco.

Ibidem,ideſt in eodem loco,

Inibi,ideſt in eodem loco.

Vſquam,ideſt in aliquo loco.

Nuſquam,ideſt in nullo loco.

Intus,ideſt in interiori loco.

Foris,ideſt in exteriori loco.

Supra,ideſt in ſuperiori loco.

Infra,ideſt in inferiori loco.

¶Signifcantia ad locum.

Interroganti quo imus,ſi per vrbium nomina reſpandemus,illa ponimus in accuſatiuo aduerbialiter;vt eo Salmanticã, Toletum Hiſpalim, Septimancas, Burgos, Trallis; Rus, Domũ.Sed militiam & togam non dicimus, Sed per aduerbia reſpondemus.

Huc,ideſt Salmanticam,vbi ego ſum,

Iſthuc,ideſt Hiſpalim,,vbi tu es,

Illhuc,ideſt Toletum;vbi aliquis eſt,

Siquo,ideſt ſi ad aliquem locum,

Ne quo.ideſt ne ad aliquem locum.

Aliquo,ideſt ad aliquem locum,

Alio,ideſt ad alium locum.

Vtroq;,ideſt ad vtrumq; locum,

Quoquo,ideſt ad quemcunq; locum,

Quouis,ideſt ad quemlibet locum,

Eo,ideſt ad eum locum,

Eodem,ideſt ad eundem locum,

Intus,ideſt ad interiorem locum,

Foras,ideſt ad exteriorem locum,

Surſum,ideſt in ſuperiorem locum,

Deorſum,ideſt in inferiorem locum,

Dextrorſum,ideſt ad dexteram,

Siniſtrorum,ideſt ad ſiniſtram,

¶Significantía de loco.

Interroganti vnde venimus,ſi per vrbium nomina reſpondemus;illa ponimus in ablatiuo aduerbialiter,vt venio Salamantica, Toleto; Hiſpali;Septimancis,Burgis;Trallibus;Rure;Domo.Sed non dicimus militia & toga, Sed per aduerbia reſpondemus ſic,

Hinc,ideſt ab eo loco;vbi ego ſum,

Iſthinc,ideſt ab eo loco;vbi tu es,

Illhinc,ideſt ab eo loco;vbi aliquis eſt,

Sicunde,ideſt ſi ab aliquo loco,

Necunde,ideſt ne ab aliquo loco,

Aliunde,ideſt ab aliquo loco,

Vtrinq;,ideſt ab vtroq; loco,

Vndiq;,ideſt ex omni loco,

Vndelibet,ideſt ex quolibet loco,

Vndeuis,ideſt ex quouis loco,

Vndeunde,pro ex quocunq; loco,

Vndecunq;,pro ex quocunq; loco,

Inde,ideſt ab eo loco,

Indidem,ideſt ab eodem ipſo loco,

Intus,ideſt a loco interiori,

Foris,ideſt a loco exteriori,

Superne,ideſt a loco ſuperiori,

Inferne,ideſt a loco inferiori,

Cælitus,ideſt a cælo,

¶Significantía per locum,

Interroganti qua profecturi ſumus,ſi per vrbiũ nomina reſpondemus, ponimus illa eque in ablatiuo,vt Salmantica;Toleto,Hiſpali;Septimãcis;Burgis;Trallib⁹;Rure;Domo.Sed non dicimus militia & toga. ſi per aduerbia reſpondemus in hunc modum,

Hac,ideſt per locum,vbi ego ſum,

Iſthac,ideſt per locum;vbi tu es,

Illhac,ideſt per locum;vbi aliquis eſt,

Si qua,ideſt ſi per aliquem locum,

Nequa,ideſt ne per aliquem locum,

Alia,ideſt per alium locum,

LIBRI QVARTI FINIS.

LIBER QVINTVS.

Liber quintus, Qui eſt de ſecunda grammatices parte. hoc eſt de proſodia, cui reſpondet ſyllaba. Quod ad præſentē rationem attinet ſyllabæ, conſideratio quadripartita eſt. Primo namq; de ſyllabarum temporibus diſſeremus. Deinde de carminum pedibus, qui ex ſyllabis conſtat. Tum de generibus carminum, qui ex pedibus componuntur. Poſtremo de accētu cuiuſq; ſyllabæ. nam quemadmodum in lib. iij. diximus, quattuor accidunt ſyllabæ. tenor. tempus. ſpiritus. litterarum numerus. de ſpiritu & numero litterarum ſuo loco dictū eſt. nunc vero in hoc. v. lib. agit de tenore ſiue accētu, & de cuiuſq; ſyllabæ tempore ſiue quantitate. Syllaba nāq;, quod ad præſentem rationē attinet, duobus modis conſideratur, aut quatenus habet longitudinem, vel breuitatem. aut quatenus habet altitudinem, vel profunditatem. Longitudo & breuitas attēditur ratione temporis, & durationis, quam ſyllaba in prolatione conſumit. altitudo vero & profunditas ratiōe accētus, quo ſyllaba eleuatur aut deprimitur. Sed quoniam accentus præſupponit ſyllabarum quantitatem, idcirco prius diſſerendum eſt de ſyllabarum temporibus. hoc eſt de illarum longitudine & breuitate cum pedum verſuumq; ratione per quos potiſſimū ſyllabæ quantitas deprehēditur. Deinde i vltimo huius libri cap. de accētu, hoc eſt cum de ſyllabarū altitudine, & profunditate diſputabim⁹.

¶ Liber quintus. qui eſt de Proſodia. inquo præmittit regulas generales. Cap. primū.

SYllaba longa duo cōſumit tēpora, ſed q̄
Dicit eſſe breuis, tēp⁹ ſibi vēdicat vnū.
Ancipites profet vocales ſermo latinus.
Nā mō correptas, mō lōgas ꝓmit eaſdē.
V. ſequitur poſt. q. ſemper, ſem perq; liqueſcit.
At poſt. s. &. g. vim ſeruat, vimq; remittit.

¶ Syllaba lōga. Incipit ꝓponere regulas: quibus poſſumus dignoſcere ſyllabarū quantitatem, & primo præcepta quædam generalia. Tum de cremento nominum atq; verborum. Deinde de primis ſyllabis, mediis, & vltimis. Principio tamen præmittit quædam fundamenta ad cognitionem eorum, quæ deinceps tradenda ſunt. Primum eſt, q; ſyllaba longa, ſiue producta, ſiue (vt Quintilia. appellat prorrecta) eſt illa, quæ duo tempora conſumit in prolatione, hoc eſt dum pronunciatur. Breuis vero ſiue curta, ſiue correpta, quæ vnum tempus tantum conſumit, perinde ac ſi breuis ſyllaba, ſiue tēpus illud vnum in quo profertur, ſit menſura temporis in prolatione, ex memorabili præcepto illo Ariſtot. metaphy. lib. x. in quolibet genere quantitatis eſſe aliquid vnum. qd̄ ſit metrum & menſura & minimum in illo genere. Neq; ignoro fuiſſe nonnullos, qui hæc ſcrupuloſius inueſtigauerint, atq; poſuiſſe quincuplicem quātitatis rationem in ſyllaba, vt ſit vnum tempus, cū ſyllaba natura breuis eſt. vt vir vnum & ſemis, cum ſyllaba natura breuis indifferens eſt ad breuem & longam. vt tenebræ, cuius dictionis media communis eſt. Duo tempora, cum ſyllaba natura longa eſt. vt do duo. & ſemis, cum poſt vocalem natura longa ſequitur conſonans. vt dos. Tria tempora, cum poſt vocalem natura longā ſequūtur duæ conſonantes. vt mons. Sed mihi introductiones præſertim latinas componenti ſatis fuit numeroſam illā partitionem ad duo integra reducere, vt quæ ſyllaba, vnum tempus & ſemis haberet, natura breuis & poſitione longa diceretur, quæ vero duo & ſemis, vt tria tēpora longa eſſet. Illud quoq; hoc loco addendum eſt, quod & alias ſæpius dicetur. ſyllabam longam pro breui, & breuem pro longa, autoritate poetica nonnunquā poni. ¶ Ancipites, alterum fundamentum eſt, quod apud latinos omnes vocales mediæ ſunt, ſiue indifferentes, ſiue ancipites, ſiue liquidæ, hoc eſt quod produci & breuiari poſſunt. apud latinos vero dixit, quia græci duas habent vocales æternum longas. e. longum, & .o. mega. duas quoq; ſemper breues. e. pſilon, & .o. micron. tres medias. alpha icta. ypſilon. ¶ V. ſequitur. vt aqua liquor. aduertendum eſt pro cognitione eorum, quæ paulopoſt dicenda ſunt. q; grammatici dicunt litteram liqueſcere cum vim ſuā, atq; rigorem amittit: & quadammodo langueſcit. Quod tribus modis contingere poteſt, aut quia vocalis quæ in aliqua dictione longa eſt, poteſt eſſe breuis in alia. & hoc modo Priſcia. dixit, omnes vocales apud latinos eſſe liquidas, aut quia littera, ſiue illa ſit vocalis, ſiue conſonans, aliquid de ſua vi, atq; rigore amittit, non tamen penitus in pronunciatione exteritur, quemadmodum cum poſt. q. ſequitur. u. & poſt illam altera vocalis hac enim ratione, vt dicit Quintilia. u. eliquatur. Conſonans quoq; liqueſcit cum poſt ſyllabam natura breuem ſequitur muta cum liquida, & remanet in ſua vi muta, liquida quodāmodo euaneſcit: aut quia in pronūciatione littera penitus expungitur, veluti cum in carmine dictio finitur in .m. vel in vocali, ſequiturq; altera dictio incipiens a vocali, abiicitur enim vocalis illa, vel .m. cum ſua vocali. Itaq; cum dixiſſet vocales eſſe medias & liquidas. primo liqueſcētiæ modo ſubiungit, q. u. poſt. q. ſemp eſt liquida. ſecundo liqueſcentiæ modo. Poſt. g. vero & .s. aliquando liqueſcit. aliquādo vim ſuā retinet. Nā. u. littera triplici fungitur officio, quia aut eſt vocalis. aut cōſonans, aut liquida. Cū vero eſt liquida, neq; poteſt appellari vocalis, q. nō retinet vim ſuā, neq; conſonās, quia nō ferit vocalem ſequentem. poterit tamen Cū adiectione vocalis liquida appellari ſecundo liqueſcētiæ modo, ſed poſt. q. ſemp. poſt. g. vero & .s. plērumq;. Nam cum dicimus lingua: ſanguis reſtinguo. u. liquida eſt. Cum vero ambiguus. a. um. irriguus. a. um. arguo arguis, vocalis eſt. Præterea cū dicimus ſuauis, ſuadeo, ſueſco, ſuetus, u. liqda eſt. Cum tñ dicimus ſuus ſua ſuum. ſuo. ſuis. ſueus. cui. u, vocalis eſt. Lucanus in .i. fundat ab extremo flauos aquilone ſueuos. poteſt etiam. u. liquida in vocalem mutari. Papi. i. thebai. immo agite & poſitis, quas nos inopina ſuaſit. & Horat. in .i. ſermo. cum mihi non tantum ſuas res feræq; ſuetæ. V. quoq; conſonans aliquando in vocalem mutatur. Ouidius in epiſto. medeæ. debuerant fuſos euoluiſſe meos. euoluiſſe quinq; ſyllabarum poſuit, pro euoluiſſe quattuor ſyllabarum. Horat. quoq; in .i. carmi. ſiluæ trium ſyllabarum, pro ſiluæ duarum poſuit, dicens. nunc mare, nunc ſiluæ. Hoc loco admonendi ſunt, qui .u. liquida perinde proferunt, ac ſi eſſet vocalis. in quo non minus Itali errāt proferentes aqua, lingua, ſuauis. & ſimilia. u. vocali expreſſa. quam Hiſpani cum illam in pronuntiatione omnino expugnunt, cum illis in locis. neq; ſupprimenda ſit: ſed quaſi liquida languidiori quodam ſono raptim proferenda.

¶ L.aut.r.aut.s.hoc eſt tertiũ fundamentũ, qđ' ex numero conſonantium.l.m.n.r.s.liqueſcũt.ſed.l.r.aut.s. frequenter.nam paſſim exempla reperies.m.n.raro.L.inquam & .r. & .s.freq̃nter liqueſcunt.hoc eſt vim ſuam amittunt.neq; cũ mutis ſyllabicatæ producũt vocalem q̃ præcedit, quam vim alias duæ conſonantes habent in carmine: quemadmodũ paulo poſt dicturi ſumus; nam in proſa oratione ſemper liqueſcũt.vt atlas.recludo.pharetra.tenebræ.ſed in carmine aliquando amittũt: aliquãdo retinent vim ſuam. Ouiđ.in epiſto.deianiræ.herculæ ſuppoſito ſydera fulſit atlas. Verg.iiij.æneidos.vltimus heſperidum locus eſt.vbi maximus atlas. Idem.j. æneidos, auxilioq; viæ veteres tellure recludit. Idem.ij.geor.in gredior ſanctos auſus recludere fontes. Idem.j.æñ.ſuccinctam pharetra maculoſæ tegmine lyncis. Idem in eodem. virginibus tyrijs mos eſt geſtare pharetram. Idem in moreto. ſolicitaq; manu tenebras explorat inertes. Idem in. v. æneidos. & inhorruit vnda tenebris. in prioribus enim exemplis.l.& .r.liquidæ ſunt: in poſterioribus vero vim ſuam retinent. In diuerſis quoq; dictionibus eadem eſt obſeruatio. Vergilij.j. æneidos. vinclis & carcere frenat. vbi.r.liquida eſt. Idem in primo georgicorũ. tribulaq; trahæq; & iniquo pondere raſtri. vbi.r.vim ſuam retinet. ¶ Liqueſcit quoq;.m.tertio liqueſcentiæ modo, quemadmodũ paulo ante dixi mus. atq; eueſtigio dicem9.idq; freq̃nter.raro tamen ſecũdo liq̃ſcentiæ modo quemadmodũ cũ ponitur ante.n. vt apđ Sidonium Georgio Merula interpte, dulcia mnemoſine demirans carmina ſapphus, vbi.m.liqueſcit. vim tamen ſuam apud Catull. retinet in hendecaſyllabo phaleutico. dulce mnemoſynõ mei ſodalis, vim quoq; ſuam amittit in eadem dictione. Oui.v. faſt. diſſenſere deæ: quarũ polymneia cœpit: & Hora.in.j.carmi. euterpe cohibet: neq; polymneia. vbi ratione carminis aſclepiadei quinq; ſyllabarũ eſt polymneia. ſunt qui dicãt polyhymnia illis in locis legendũ eſſe, vt ratio carminis ſtare poſſit. ſed hi non vident qđ' cum polymneia per.ei.diphthongon in penultima ſcribatur. vterq; autor diphthongon ſoluit. q; plærũq; in huiuſmodi dictiõib9 fieri conſueuit. vt calliopeia pro calliopia. penelopeia pro penelopia. vim quoq; ſuam retinet. t. litteræ. ſubiecta apud Ouiđ.xj.metamorpho. cũq; choro meliore ſui vineta tmoli. Idem in.vj. deſeruere ſui nymphæ vinetat moli. vbi plæriq; legunt timoli ſed mendoſe: niſi forte eo modo dicamus pro tmolus timolus, quo pro mna mina dicunt latini. N. quoq; (quamq̃ raro) liqueſcit in eadem dictione apđ' Mar. delectat mariũ ſi pernicioſus ichneumon. Silli9 quoq; italicus. nõnunq̃ affirmat terapneis ilion armis. In diuerſis quoq; dictionibus. vt Ouiđ'.x.meta. piſcoſamq; gnidon. grauidamq; amathunta metallis. apđ' eũdem tamen vim ſuam retinet in epiſtola paridis, rure terapnæo nata puella phrygẽ. S. præterea liqueſcit tertio liq̃ſcentiæ modo apđ' antigores freq̃ntius. vt apđ' Enniũ egregie cordat9 homo catus ælius ſextus. Idẽ alio loco. oua parire ſolet pẽnis genus cõdecoratũ. in ælius enim & gen9.s.littera expũgitur. Sclm tñ eruditius nõ vtitur hac licẽtia niſi pauci admodũ antiqtatis amatores. vt Lucre, arborib9 veteres decidere falcib9 ramos. falcib9 enim dactil9 eſt.s.littera extrita. hac eadẽ licẽtia. Cice. freq̃nter vtitur in arato: in quo ope maiorẽ in modũ antiquitatis affectator deprehenditur Verg. adhuc audaci9 fecit in illo verſu inter ſe coijſſe viros: & decernere ferro. neq; enĩ.s.litterã extriuit tãtũ: ſed & vocalẽ illi adhærẽtẽ. Idẽ in.ix.æñ. & præceps animi tiar9 et mauorti9 hemõ. ſunt q carmina illa aliter legãt ne Ver. tãtæ nouitatis autorẽ eſſe putẽt. Liq̃ſcit quoq;.s. ſcđo liq̃ſcẽtiæ mõ in prĩcipio dictionũ. ſeq̃nti muta vl' muta cũ liqda. Hor.j.ſer. ignoſcẽt ſi q̃d peccauero ſtulti9 amici. Idẽ in eodẽ. linqm9 inſani ridẽtes præmia ſcribæ. et alio in loco. ſi qđ' ſit vitiũ nõ faſtidire ſtrabonẽ. Seq̃nti quoq;.m. liq̃ſcit. vt apđ' Luca. in.x. terga ſedẽt crebro maculis diſtincta ſmaragdo. & Tibull9 li.ij.o pereat qcũq; legit viride ſq; ſmaragdos. ¶ Dictio vocali, hoc eſt quartũ fundamẽtũ q; in partes duas duiditur. Prima eſt, q; ſi in carmine dictio finitur in.m. ſeqtur q; altera dictio incipiẽs a vocali: ne incurram9 in metaciſmũ, q eſt Barbariſmi ſpecies: abijcimus.m. cũ vocali illi adhærẽte. Verg.j.æñ. vẽturũ excidio libyæ. ſic voluere parcas: vbi.um. ſyllaba. diſpũcta ſcãdim9. venter excidio libyæ. q̃ figura ecthlipſis đ'r. eſtq; metaplaſmi ſpecies. Altera pars fundamẽti eſt q; ſi dictio finitur in vocali. ſequiturq; altera dictio incipiens item a vocali abijcitur vocalis illa prior. ne ꝓnũciationem.ſ. hiulcã faciam9. Verg.j.æñ. cũ iuno æternum ſeruans ſub pectore vulnus. vbi.o. vocali extrita dicim9 Cũ Ium æternũ ſeruans. hæc figura ſynalœpha đ'r: q̃ etiam eſt metaplaſmi ſpecies. Fit quoq; ecthlipſis & ſynalœpha ex fine verſus præcedẽtis & ex initio ſeq̃ntis. Verg.ij.geor. aut dulcis muſti Vulcano decoquit humorem. & folijs vndũ tepidi deſpumat aheni. Idem in eodem: inſeritur vero ex fœtu nucis arbutus horrida. & ſteriles platani malos geſſere valẽtes. Hora.quoq; in.j.car.cũ in fine verſus feciſſet ſynalœphã: ex ſequenti verſu ſyllabam mutuatus eſt dicens: labitur ripa ioue non ꝓbante vxorius amnis. eſt enim illud carmen ſaphicũ. hoc vero adonicũ. Apud antiqſſimos autores.m. ſeq̃nti vocali non abijciebatur aliq̃. Ennius, inſignita forent tĩ millia militũ octo. & Priſcia. imperibe geſi ex Dionyſio. & forma contra poſitarum imagine coni. Iuue. quoq; qđ' apđ' autores adeo rarum eſt. etiam.m. ꝓducit in fine dicens, viuendũ eſt recte: tũ propter plurima: tũ is præcipue cauſis. poteſt tñ excuſari: qđ' aſpiratio aliq̃ habet vim conſonantis. vt apud Verg.j.æñ. poſt habita coluiſſe ſamo. hic illius arma. Eſt q̃ñ non fit ſynalœpha: etiam ſi poſt dictionem in vocali finitam ſequatur dictio incipiens ab altera vocali. qđ' ſi vocalis illa prior fuerit longa: breuiatur ratione vocalis ſeq̃ntis. Vergi. in bucco. & longũ formoſe vale vale, inq;, iolla. nam & ſi ſcđ'm vale vltimam producat: ratione tamen ſeq̃ntis vocalis illo in loco breuiatur. Idem.v.æñ. victor apud rapidũ ſimoenta ſub ilio alto, & in buc. credimus an q̃ amãt ipſi ſibi ſomnia fingunt. Idem in eodem opere, te corydon o alexi. trahit ſua quemq; voluptas. vbi o particula breuiatur ratione vocalis ſequentis: cũ alias longa reperiatur vocali etiam ſequente. Hora.j.car.o & præſidiũ & dulce decus meũ. & Oui. in epiſto. penelo. o vtinam tũc cũ laced æmona claſſe petebat. ſi vero vocalis ſyllabæ præcedentis fuerit breuis: raro fit vt expũgatur. vt apud Ouiđ'.ij.faſt. thure vacent aræ. ſtent ſine igne foci. niſi quiſpiam fortaſſe legat ſtentq; ſine igne foci.

L.aut.r.aut.s.vſu plærumq; liqueſcunt.
M.aut.n.raro.ſeruant quandoq; rigorem.
Dictio vocali ſi deſinat; atq; ſequatur
Altera vocalis; perimit ſynalœpha priorẽ.
Si finitur in.m. vocalis; & indeſequatur
M. perit ecthlipſi cum vocali præeunte.

¶ Syllaba quã ſcribis. Prima regula de quantitate ſyllabarum eſt: q; ſyllaba quæ ſcribitur diphthongo eſt longa. meminiſſe autem hic debes qd' lib. iij. ſcriptũ eſt: ſex eſſe diphthongos in vſu apud latinos. ae. au. ei. eu. yi. oe. Animaduertendũ tamen eſt nõ ſemper vocales illas ex quibus diphthongus coaleſcit diphthongo conglutinari: quin potius in multis dictionibus ſolutæ reperiũtur. ae. vt in his dictionibus paſiphae. phaeton. danae. aer. nam paſiphae: tetraſyllabũeſſe tũ ratio demõſtrat: quoniã a græcis per. ae. ſoluas ſcribitur: tũ poetarũ vſus. Phaeton quoq; & danae ſemper triſyllaba reperiuntur. Martia. lib. v. deucalion. aut ſi non placet hic phaeton. Idem alio in loco, qd tibi vis dipyron, qui phaetonta facis. vtrobiq; enim eſt pentametrum elegiacum carmen. Hora. iij. carmi. inclusam danaem turris ahenea. quod eſt carmen aſclepiadeum. Iuuenã. tum ſummus vertitur aer. quod uero. M. manillius in libro Aſtronomico. dixit phætontem patrio curru per ſigna volantem: atq; ante illum Varro. cum te flagranti deiectum fulmine phaetõ. vt Quinti. lib. j. ſcribit. vitium eſt, quod græci ſynæreſin vocant. nam ſi eſſet proſa oratio. eaſdem (inquit) litteras enunciare veris ſyllabis liceret, ſicut ecõtrario per diereſim. Hora. j. epiſto. dixit. ſi recte facies, hic murus aheneus eſto. vbi ad ſoluendum diphthongon. h. littera interiecta eſt. Au. præterea non ſemper in diphthongon coit. vt in his dictionibus menelaus. protheſilaus. amphiaraus. Oe. quoq; vt in his poeta. poema. Ei. vero & .eu. & .yi. in dictionibus græcis ſemper coeunt. quod vero ſubiungitur. præterq; ſi vocalis ſequatur: non vſq; quaq; verum eſt: ſed quoties dictio finitur in diphthongon: ſequiturq; altera dictio incipiens a vocali: aut in ipſa iunctura dictionis compoſitæ. vt præuro præo. Vergili. iij. æncidos. inſulæ ionio in magno quas dira celeno. Idem in. vij. ſtipitibus duris agitur ſudibus ve præuſtis Et in. v. nec tota tamen ille prior præcunte carina. quibus in locis diphthongus quæ alias erat longa: ratione ſequentis vocalis breuiatur. Eſt tamen vbi diphthongus etiam vocali ſequente producitur. vt apud Vergi. vij. æncidos. ardea cruſtumeriq;: & turrigeræ antemnæ, ¶ Siue breuis ſeu longa. Secunda regula eſt: q; ſyllaba: ſiue illa ſit in principio, ſiue in medio, ſiue in fine dictionis, quæ poſt vocalem duas habet conſonantes aut plures aut vnam vim duarum habentem: longa eſt poſitione. Poſitione proprie dicitur ſyllaba producti: quæ cum ſit natura breuis: ratione ſequentium duarum vel plurium conſonantium producitur: vt terra: quoniam a tero dicta eſt: primam debuit breuiare. ſed ratione duplicis, r. eandem producit. eodem modo gens: quoniam a genere deriuatur. in quo prima eſt breuis: primam quoq; debuit breuiare: producit tamen eandem ratione duplicis conſonantis hoc eſt. ns. Sed quia nondum ſcimus diſtinguere ſyllabam natura longam a ſyllaba natura breui, placuit interim vtrumq; confundere: vt etiam quæ longa eſt natura: ſi ſequantur duæ conſonantes poſitione, longa dicatur. vim autem duarum conſonantium habent tres litteræ. x. z. & .i. in medio duarum vocalium poſita, nam vt dicunt omnes qui de orthographia ſcripſerunt. x. littera in compendium. cs. aut. gs. ſucceſſit. & pro eo quod antiquiſſimi ſcribebant pacs legs. ceptum eſt ſcribi pax. lex. quorum genitiui pacis & legis idipſum arguunt. ¶ Præterea. z. qua tantum in dictionibus peregrinis vtimur, pro. ſd. aut pro alterutra. aut pro duplici. ſſ, ponitur. vt ezras pro eſdras. ſdetus pro zetus. mezentius pro meſdentius. patrizo pro patriſſo ponitur. vnde & pro eo quod græci dicunt patrizo pitizo: nos patriſſo & pitiſſo dicimus. I. quoq; in medio duarũ vocaliũ poſita pro duplici ponitur: quam etiam vetuſtiſſimi vſq; ad Cicero. tempora duplicem ſcripſerunt. quarum prior ad vocalem præcedentem, poſterior ad ſequentem pertinebat. vt maija. Pompeij9, Quod ſi in principio dictionũ tres illæ duplices litteræ ponũtur. pro ſimplicib9 habendæ ſunt: neq; enim habent vim præcedentem vocalem producendi. Luca. in. ij. tumidũ ſup æquora xerxẽ conſtruxiſſe vias. Vergi. iij. æñ. iam medio apparet fluctu nemoroſa zacynth9. Bijugus. a. ũ. quadrijugus. a. ũ. in qbus quemadmodũ in ſimplici prima vim habet vni9 conſonantis: ita & in compoſitis. Vergi. v. æñ. non tam præcipites bijugo certamine campum. ¶ Deinde regulam limitat dicens: q; ſi poſt ſyllabam natura breuem. & c. breuis enim ſyllaba dicitur natura: q; ſemper eſt breuis: niſi aliq; reperiatur in carmine longa poſitione duarũ conſonantiũ. Naturale namq; (vt Ariſtote. li. ethico. v. aut.) eſt qd' ſemper & vbiq; eandem vim habet. vt ignis q hic & in perſis vrit: natura calidus eſt. Ergo contra naturam ſyllaba breuis producitur: qd' vitiũ ſola carminis licentia excuſare poteſt. atq; ideo in proſa oratione ſemper breuis proferenda eſt. Illd' quoq; notandũ eſt: q; de duarũ conſonantiũ ſequella diximus: non ſolũ in eadem dictione intelligendũ eſſe: verũetiam in diuerſis. Vergi. in bucco. terraſq; tractuſq; maris cælũq; profundũ. Idem. j. geor. tribulaq; trahæq; & inis quopondere raſtri. Iuuena. occulta ſpolia & plures de pace triũphos. qd' ſi aliqua ſyllaba fuerit longa natura: etiam ſi muta cũ liquida ſequatur non poteſt eſſe breuis. vt ſaluber. bris. october. obris. aratrũ aratri. ¶ Si poſt vocalem. Tertia regula eſt: q; vocalis ante vocalem in eadem dictione breuis eſt. vt De9 me9. traho veho. qd' in dictionib9 latinis intelligendũ eſſe dicit. Nam in Græcis & Barbaris hæc regula nondũ ſatis elucubrata eſt: tentandũ tamen eſt illam (quo ad fieri poteſt) explicare: obſeruato inter ſe ordine vocaliũ latinarũ. I gitur. a. ante alterũ. a. qd' in dictionib9 quoq; græcis rarũeſt: in Barbaris frequentius, ſemper breuiatur: vt Nauſicaa alcioni filia. Phraates. Abraam. Baal. Vergili in priape. Nauſicaam pleno ſæpe tuliſſe ſinu. Martia. ſi mihi Nauſicaa patrios donauerit hortos. Hora. j. epiſt. ius imperiũq; Phraates Cæſaris accepit. Seduli. in paſchal. nũc coluere Baal: nũc elegere Barabbã. A. ante. e. cũ in diphthongon non coeũt, aliq; breuis eſt. vt paſiphae. phaetõ.

Syllaba quã ſcribis diphthõgo; longa notetur.
Quod ſi vocalis ſequitur, breuiabis eandem.
Siue breuis ſeu longa tibi vocalis habetur,
Porrectam dices; ſi duplex conſona ſubſit.
Hæc tria ſint elementa tibi geminantia vires,
Zeta valet ſigma cum delta. xi. cappa. ſigma.
Atq; duas inter vocales iota repertum:
Pro duplici nũera; modo ſit tibi dictio ſimplex.
Syllaba ſi breuis eſt natura, & muta ſequatur,
Cum liquida; ſemper breuiabit ſermo ſolutus.
At carmen poterit producere ſeu breuiare.
Si poſt vocalem vocalis & altera ſubſit:

dnae.de quibus ſupra diximus cum de diphthongis diſſerebamus,aliqñ ꝓducitur,vt aer laertes.Michael.Iuue.tunc ſumm⁹ vertitur aer.Oui.i epiſt.penelo.reſpice laertē vt iā ſua lumina cōdat. Flac.in argo.hoc & odorat⁹ flagrāti crine Michael ¶ A,āte.i.plerumq; ꝓducitur,vt thais.lais,nais.taigeta.Mar.thaida Quitus amat:quā thaida? thaida luſcā. Proper.nō ita cōplebāt ephireæ laidos ædes.Verg.in buc.ecce ferūt nymphæ calathis tibi cādida nais,Idē.ij.geor.ſperchiuſq; & virgini bus bacchata lacenis taigeta,& quotics.ai.diphthōgus græca ſoluitur a noſtris,vt achaia,pāchaia.Oui.in epiſt. paridis.ab quoties dices:q̄ paup achaia noſtra eſt.Vergi.ij. geor. totaq; thuriferis pāchaia pinguis arenis. In dictionibus quoq; latinis.a.ante.i. ꝓducitur eadē rōne quia. æ. diphthōgus ſoluitur in.ai.diphthongon græcam,vt auali,aurai,pictai, Vergilius tertio æncidos. Aulai in medio libabant pocula bacchi. Idem in ſexto æthereum ſenſum atq; aurai ſimplicis ignem.Idem in.ix.diues equum:diues pictai veſtis & auri. Breuiant vero caicus,caiſtrus,calais. ſais. Ver.j.geor.duplcibus in ſtagnis rimātur prata caiſtri.Idē in.iiij.ſaxoſumq; ſonās hipanis miſſuſq; caic⁹. Oui.vj.meta.implumes pueri calais:zetuſq; fuerūt.Prop.li.ij.mercurioq; ſatis fertur babeidos vndis. Barbara quoq; inuenio ſemp noſtros breuiaſſe,vt Caiphas,Caim,Naim.¶ A.āte.o. ꝓducitur,vt aon.oonis.amithaon.onis.mæhaon,chaon,didymaō,imaō,phartaon,lycaon.Ver.in buc.aonos in mōtes vt duxerit vna ſoror.Idē.iij.geor.phyllirides chirō amithaoniuſq; mclāpus. Idē. ij.æñ.pelideſq;neoptolemus,primuſq; machaon.Idē in.v.& clypeū offerri iuſſit didymaonis artes.Idē in. x. audijt illa deus: dum texit imaona aleſus.Oui.ix.meta.accipe me genet:dixi parthaone nate.Idē in.j.eiuſdē.ſtruxerit inſidias notus feritate lycaon,& a laos cōpoſita,vt laocoon,laodomia,laomedō.Ver.ij.æñ.laocoō ardēs ſumma decurrit ab arce.Idē ī.vj.euadnēq; & paſiphaē.his laodomia.Idē in.iiij. laomedōtiadæ ſentis piuria gētis.Pharaō quoq; noſtri ꝓduxerūt,vt Arator.nec iā ſua iura Pharaō ægyptuſq; tenet.ediuerſo Seduli⁹ breuiauit. gabaō in paſchali dicēs:ſol ſtetit ad gabaō,Chaos quoq; & phaon breuiāt.Verg.iiij.georgi.atq; chao denſos diuum numerabat amores.Oui.in epiſ.ſapph⁹.arua phaō celebrat diuerſa tiphoidos etnæ.¶ A.āte.u,ſi nō coeat in diphthōgō ſemp ꝓducitur,vt amphiaraus,& a laus cōpoſita,vt ꝓtheſilaus,menelaus,archelaus.Ouidi. iij. de ponto,not⁹ humo merſis amphiaraus erat.Idem in epiſ.laodomiæ bella.gerant alij,protheſilaus amet. Idem en epiſtola Enones. ardet amore tui: ſic & menelaon amauit.¶ E. ante. a. in dictionibus græcis quæ per.æ i. diphthongon ſcribuntur atq; apud nos mutant.ei.in.e. longum producitur ſemper,vt æneias æneas,cythereia cytherea, deiopeia deiopea,penelopeia penelopea,calliopeia calliopea,medeia medea,galatheia galathea,amaltheia amalthea.alexandreia alex ādrea,plateia platea, choreia chorea,maleia malea.Ver.j.æñ.at pius æneas p noctē plurima voluēs.Idē in eodem, parce metu cytherea.manēt immota tuor:.Idē in eodē.quar: q̄ forma pulcherrima deiopeia.Idē in priapcia.mēs erat in cūno penelopea tuo.Idē in buc.orphei calliopea lino formoſus Apollo.Ide in eodē opere, nerine Galathea thymo mihi dulcior hyble Oui.in epiſt.hipſyphiles.Medeæ medea forē:qđ ſi qs ab alto.Tibul.li.iij.qcqd amalthea:qcqd marpeſia dixit. Hora. iiij. carportus alex ādrea ſupplex.platea,chorea,malea,tametſi apđ græcos p.ei.diphthōgō ſcribūtur aliqū breuiāt.e.āte.a. Hora.ij. epiſ.puræ ſint plateæ:Ver.vj.æñ,pars pedib⁹ plaudūt choreas:& carmina dicūt.Idē in.v. ionioq; mari maleæq; ſequacibus vndis.Lōgæ etiā repiūtur.vt apđ Ouiđ.viij.meta.immemores noſtri feſtas duxere choreas.Luca.in.vj.& ratib⁹ lōge flexi. donare maleæ.Quæ vero apđ græcos p.e.pſilō ſcribūtur breuiāt.e.āte.a.vt theatrū,boreas,artocreas,baleares.Ver.j.æñ.hic portus alij effodiūt. hic alta theatri.Idē in buc.hic tātū boreæ curam⁹ frigora quātū.Perſi⁹,olcū artocreaſq; popello.Ver.j. geor.ſtupea torq̄ntē balearis verbera func. ¶ E.āte.e,breuiatur.vt nemeæ.es,leæna.æ.ſed de nemees litteratura alio ingrcmus loco.Ver.in buc.torua leæna lupū ſeqtur.Aeæ circe & Neſcæ nympha diphthōgo ꝓducūtur. ¶ E.āte.i.in dictiōibus in quib9.ei.diphthōg9 græca ſoluitur a noſtris.ſemp eſt lōga,vt Baccheius,Priameius,Phineius,Perſeius,Theſeius,Cybelleiꝰ, Cythereius,Pegaſeius,et hmōi poſſeſſiua.Ver.ij.geor.qd memorādū æque,Baccheia dona tulerūt. Idē in.iij.o fœlix vna āte alias Priameia virgo.Idē in eodē,harpyieq; colūt aliæq; phineia poſtq̄.Oui.v.meta.ſternitur & meneleus pſeia caſtra ſecut⁹.Idē.xv.ſtīti theſeius heros ſiſte modū dixit.Idē in.x.ſiquidē cibeleius atys.Idē ī.xiiij.tēpeſtiu⁹ erat cælo cytherei⁹ heros. Perſi⁹,cātare credas pegaſeiū melos,Idē.quoq; deill' dicēdū deiopeia,deiphob eſteiphobe,deiphob⁹,deidamia,deianira.Ver.j. æñ,quar: q̄ forma pulcherrima deiopeia.Idē in.vj.deiphobe glauci fatur q̄ talia regi.Idē in eodē.deiphobe armipotens genus alto a ſanguine.Papi.in achil.ſemp deidamiæ primā ꝓduxit.Oui.in epiſt.deianiræ,impia quid dubitas deianira mori? Eadē quoq; rōne echeneis piſculus qui a latinis d'r remora remoræ,penultimā produxit.Luca.in. vj.in mediis echeneis aqs Franciſcus philelphus putat legendum eſſe in mediis olechinus aquis.¶ E.anc.o.breuiatur in dictionibus quæ p.e.ipſilō ſcribuntur,vt Theodorus,Cleopatra,Neoptolemus.Iuuena.lautorum pueros artem ſcindens Theodori.Mar.nec tibi regali placeas cleopatra ſepulchro.Quæ vero per.e.longum ſcribuntur,producunt.vt eous.eoa,eoum.Verg.j.æñ.eoaſq; acies & nigri memnonis arma.¶ E.āte.u.breuiatur,vt Creuſa,Tartareus,Vergi.ij.æneidos,lachrymas dilectæ pelle creuſæ.Idem in.vj.hinc via tartarei quæ fert acherontis ad vndas,quæ vero apud græcos per.ei.diphthongon ſcribuntur:quā nos in.e.vertimus ꝓducunt,vt Alpheus,Spondeus,Choreus.Papi.ſicanius longe relegens alpheus amores. Ruffinus ſpondeuſq; grauis numeroq; aptiſſime pæon.¶ I.ante.a.variā habet rōnem:nā quæ a græcis per.j.iota ſcribuntur.apud nos breuiāt:vt Sophia,Philoſophia,Tragœdia,Comœdia,Elegia,Symphonia.Marti hic pius antiſtes Sophiæ ſua dona miniſtret. Idem in alio loco. Cum tibi ſit Sophiæ par fama & cura deorum.Vergi.in ciri.florētis Sophiæ virides complectitur hortos,atq; eadem ratione contra multorum vſum,Philoſophia penultimā breuiat.Horatius.Effutire leues indigna tragœdia verſus.Idem.interdū tamen & voces comœdia tollit.Idem,vt gratas inter menſas ſymphonia diſcors.Ouiđ.flebilis indignos elegia ſolue capillos.Maria quoq; nomē proprium diui Chriſti Ieſu genitricis ex litteratura græca breuiat penultimā:quia per.i.iota ſcribitur.Claudianus de nuptijs honorij:præparat:& pulchros Marie ſed luce minores.Seduli⁹ quoq; in paſchali q̄s fuit ille nuor

Illa prior breuis eſt,dū ſint modo verba latina,
Nam græci variāt; nec certa lege tenentur.

Marie cũ Chriſtus ab aluo ꝓceſſit? Idem tñ alijs in locis ꝓduxit Cõpoſita quoq; ab archia.vt Monarchia.Tetrarchia.Tõparchia.Hierarchia.et inde deriuatũ Archias poeta quẽ Cice.defendit:et a machia.vt Naumachia.Batrachomyomachia.Gigãtomachia.& a graphia.vt Orthographia.Coſmographia.Chronographia.Pſeudographia: & a logia.vt Theologia.Aſtrologia.Actymologia.Acyrologia.Philologia.& a nomia.vt Aſtronomia.Antinomia.Chironomia.multa quoq; alia q̃ vulgo in penultima acuto accẽtu ꝓferũtur.vt Melãcholia.Agõia.Chyrurgia.Vſia.Producũt vero q̃ apd̃ græcos p.ei.diphthõgõ ſcribũtur.vt Agria.Hippodamia.Deidamia.Laodamia.Lãgia.Lãpia.Lebadia.thalia.Papi.xij.thebai.q̃rit inops argia vias.Prop.q̃ ſi dotatæ regnũ vet9 Hippodamiæ.Papi.ĩ achil.Deidamia dolos.Verg.vj.æñ.his Laodamia it comes.Papi.ij thebai.culta ſerũt quos pigra vado lãgia tacẽti.Idẽ in.iiij.pœne ſocer cadẽſq; vadis lãpia niuoſis.Idẽ in.vj.in valles lebadia tuas.Ver.ĩ buc.noſtra neq; erubuit ſiluas habitare thalia.Eadẽ quoq; rõne dicim9 Magia.Pædia.Mœchia.Angaria.Latria.Idololatria.Dulia.Hipdulia.Eugenia.Hermenia.¶ I.ãte.e.ptim breuis ẽ,vt Hiera.Hyena.Ver.ix.æñ.quos iouis eduxit loco ſilueſtris Hiera.Oui.xv.meta.paſſa marẽ nõ eſſe marẽ miremur hyenã.Partim ꝓducũt.vt Pier9.Pierides Oui v.m.ta.Pier9 has genuit.Ver.ĩ buc.Pergite pierides.¶ I.ãte.o.ꝓducitur ĩ dictiõib9 q̃ p.ei.diphthõgon a græcis ſcribũtur.vt Ariõ.Amphiõ.Clio.Hyperiõ.Ixiõ.Oriõ.Pãdiõ.Echiõ.Io.Ver.ĩ buc.Orphe9 in ſiluis iter delphinas Ariõ.Idẽ in eodẽ ope.Amphiõ dirce9 in actæo Aracintho.Oui.j.de arte.nec mihi ſunt viſæ clio cliuſq; sorores.Idẽ.i.faſt.placeat equo pſis radijs hyperiona cinctũ.Idẽ.xij.meta.duxerat hippodamẽ audaci ixione nat9.Ver.j.æñ.cũ ſubito aſſurgẽs fluctu nymboſus Oriõ Aoriõ tĩ p eodẽ breuiauit Catull9 dicẽs.ꝓxim9 hydrochoi fulgere aoriõ.Oui.vj.meta.hic dolor ãte diem pãdionã miſit ad vmbras,Idẽ in.iij.eiuſdẽ,qnq; ſupſtitib9:quor fuit vn9 Echiõ.Idẽ in.j.cõſtiterat quocũq; loco ſpectabat ad io.Enyo quoq; martis ſoror ꝓduxit.Mar.cũ dubitaret adhuc belli ciuilis Enyo.Quæ vero p.i iota ſcribũtur,breuiãt.vt iolas.dione.Ver.ĩ buc.phyllida mitte mihi:me9 eſt natalis iola.Idẽ in eodẽ ope.ecce dionei pceſſit cæſaris aſtrũ.¶ I.ãte.u.ĩ dictiõib9 q̃ apd̃ græcos p.ei.diphthõgõ ſcribũtur lõga eſt.vt Sperchius,lycus.arius.bacchius.Verg ij.geor.ſperchiuſq; et virginib9 bacchata lacænis.Papi.tẽpla lyciæ dabis & ditia dona ſacratis.Luca.ĩ.iiij.hinc fortis arius.Ruffin9.principiũ bacchi9 erit,cõcludit iãb9:a trophiũ quoq; & polliũ cõpoſita.vt Periſteretrophiũ.Orphanotrophiũ.Miropoliũ.Ichthiopoliũ.Xenodochiũ quoq; ꝓ hoſpitio.qa p.ei.diphthõgõ apd̃ græcos ſcribitur:hac eadẽ rõne dius dia diũ a dia ĩſula ꝓducit.i.Breuiãt vero q̃ apd̃ illos p.i. iota ſcribũtur.vt Archadi9.Bocoti9.Chius inſula.Luca.in.viij.quas aſine cautes,& quas chius aſpat vndas.Hora.j epiſ qd tibi viſa chius bullati notaq; lesbos.Poſſeſſiuũ vero eãdẽ ꝓducit.Idẽ in.ij.ſcr.Cecuba vina ferẽs,alchõ chiũ maris exps.Mar.chia ſeni ſilis Baccho q̃ ſetia miſit,Illa quoq; breuiãt,in qb9 ſupra dictũ eſt.ei.diphthõgõ aliq̃n ſolui,vt Bacchi9.Priami9.Enci9.Theſei9.Ephirei9.q̃ qdẽ di,hthõg9 aliq̃n etiã in.æ.diphthõgũ vertitur.vt Theſæus.Ephiræus.Oui.vij.meta.ſoluere deſierat theſæa laude tributũ.Prop.nõ ita cõplebãt ephyræ laidos ædes.¶ O.ãte.a.ĩ dictiõib9 q̃ a græcis p o micrõ ſcribũẽ, breuiat vt oaxes.coaſpes.coaſtre.thoas.Ver.ĩ buc.pars ſcythiã & rapidũ cretæ veniem9 oaxem.Prop.in.iiij.vel regia lympha coaſpes.Luca.in.iiij.æthera tãgẽtes ſyluas liq̃re coaſtre.Oui.xiij.meta.hypſiphiles patria clariq; thoãtis,q̃ vero p o mega ſcribũtur:ꝓducũt.vt troas troadis.Ver.in.v.æñ.at ꝓcul in ſola ſecretæ troades acta.Ioãnes hac rõne primã ꝓducit:quẽadmodũ & Iuuẽc9 ſemp ꝓducit.Sidoni9 tñ apollinaris breuiauit dicẽs:qa nũc Helias:nũc te iuuet ire Ioãnes,hymnograph9 quoq; ſolue polluti labij reatũ ſancte Ioãnes ſed hi nulla rõne defendi poſſũt.¶ O.ãte.e.ſi p o mega ſcribitur a græcis:lõga ẽ,vt typhoeus:aloeus.neq; enim p.œ.diphthõgõ in penultima ſcribitur typhoe9:vt qdã putauerũt:ſed p eus diphthõgõ ĩ fine:& p o mega in penultima:q̃ cũ.e.nõ poteſt ĩ diphthõgõ coaleſcere.Luca.v.cõdit9 inarimes æterna mole typhoe9.neq; obſtat cũ Ver.li.ix.æñ. dixit.inarimæ Iouis imperijs impoſita typhœo.Nã ſyneræſis eſt freq̃nter in illo loco recepta.Quod ſi qs eſt q̃ græcæ litteraturæ nõ credit:ſaltẽ Oui.verſu illo cõuincetur.q in.j.faſt.ſcribitur.quas quoties pflat:ſpirare typhoea credas.Nullũ enĩ nomẽ ſcd̃æ declinatiõis mittũt actũm in.a.niſi in eus diphthõgõ terminetur.De aloeo nemo vnq̃ dubitauit quin p o lõgũ in penultima & p eus diphthõgõ in vltima ſcribatur.Luca.in.vj.impi9 hãc plẽ ſupis immiſit aloeus.Boctia quo modo a latinis ſcribi debeat:noſtri ſcĩ docti qdã hoĩes dubitãt:nã cũ a græcis p.oi.diphthõgõ ſcribatur:quæ apd̃ nos in.œ.diphthõgõ verti cõſueuit:boctia poſt.œ.diphthõgõ o mega hoc eſt lõga ſubiecta:nõ boetia o & e ſolutis ꝓferẽda eſt.Quod ſi qs dixerit diphthõgũ oi ſolui in oe qd̃ qdã etiã ĩ euboia fecerũt oi diphthõgõ ĩ oe ſolutas cõuerſa ſcribẽtes atq; ꝓferẽtes eũbo eaq̃tuor ſyllabas.eſto.cõcedam9 illis hoc:ſed qua licẽtia diſpũxerũt alteras.o.ꝓ bœotia boetia dicẽtes.Si vero o micrõ a græcis ſcribatur ãte.e.breuiatur.vt ſimoẽtis pyroẽtis obliq ab eo qd̃ ſimois & pyrois.Ver.j.æñ.alma Venus phrygij genuit ſimoẽtis ad vndã.Flaccus.v.argonauti,& formidãtẽ patrios pyroẽta dolores.¶ O.ãte.i.eãdẽ rõnẽ ſequtur:nã q̃ p omega ſcribũtur ꝓducũt,vt Zoil9.Troil9.Stoic9.Lagois.Mar.Zoil9 egrotat,faciũt hãc ſtragula febrẽ.Ver.j.æñ.parte alia fugies amiſſis troilus armis.Iuue.ſtoic9 occidit Bareã delator amicũ.Hora.ij.ſer.nec ſcarus:aut poterit pegrina iuuare lagois.Quæ vero p o micrõ ſcribũtur,breuiãt,vt ſimois,pyrois.Troia vero & Euboia in quib9 a latinis oi diphthõgus ſoluitur o ꝓducunt rõne.i.qd̃ habet vim duplicis cõſonãtis:quoties inter duas vocales ponitur in dictiõib9 latinis,et in quibuſdã græcis.vt Verg.iiij.æñ.Troia p vndoſum peteretur claſſibus æquor,vbi troia duas ſyllabas eſt,quia.i.conſonãs.Poſſeſſiuum vero troius troia troium tametſi triſyllabum ſit,atq; p.i.vocalẽ ſcribatur,primã ꝓducit, quoniã a græcis per o mega ſcribitur.Ver.j.æñ.armaq; fixit troia nunc placida cõpoſtus pace quieſcit.¶ O.ãte.o.breuis eſt.vt laocoon,hippocoõ.demophoon.bootes.Verg.ij.æñ.laocoon ardens ſumma decurrit ab arce.Idem in.v.hirtacide primus locus exit hippocoontis.Idem.j.georgico.non obſcura cadens mittit tibi ſigna bootes.Ouid̃.in epiſto.phyllidis.hoſpita demophoon tua te rhodopeia phyllis.¶ O.ãte.u.in dictionibus quæ per o mega ſcribuntur,qualia ſunt poſſeſſiua in.ous.oa.oum,finita ꝓducitur.vt argous.aũ.cous.a.um.ſardous.a.um.herous.a.um.cous.a.um.eadem quoq; rõne achelous penultimã produxit.Papi.libro.vij.thebaid̃.Inachus ante retro noſterq; achelous abibit.Quæ uero per o micron ſcribuntur,ĩbreuiant,vt alcinous.antinous.¶ V.ante reliquas vocales rara eſt apud græcos,ſi tamen vſpiam reperiatur:quia per diphthongon ab illis ſcribitur.longa eſt.

¶ Fio diſſyllabũ.dictiõibus latinis cũ eſt diſſyllabũ ꝓducit vocalẽ ante vocalẽ ſequentẽ;nam cũ pluriũ ſyllabarũ eſt:breuiat. Iuue.nã tuus endymion dilectæ fict adulter.Idẽ.liceat modo viuere fient:fient iſta palã.Perſius.cras fiet hoc,idem cras fiet. Genitiui quoq; & datiui numeri ſingularis qntæ declinatiõis.e.ante.i.finalẽ ꝓducunt,vt dies diei,ꝓgenies ꝓgenici.Verg.in viro bono:omnia quã ſecũ reputauerit acta diei.Excipiũtur huiꝰ ordinis tria noĩa q̃ ipſidem in caſibꝰ.e.ante.i.breuiãt.ea ſunt res rei.ſpes ſpei,fides fidei.Octo quoq; noĩa primæ & ſcdæ declinatiõis noĩm cum ſuis compoſitis q̃ mittũt gtũm in.ius.& dtũm in.i. & tria ꝓnomina ſcdæ pronoĩm declinationis,hoc eſt iſte,iſta,iſtud,iſtius,iſti.ille,illa,illud,illius, illi.ipſe,ipſa,ipſum,ipſius,ipſi.in gtõ hñt.i. ante. u. indifferẽtem.¶ E.de.præ.ſe.di. Quarta regula eſt, q̃ hæ præpoſitiones cũ veniũt in compoſitione:ꝓducuntur.vt eligo.is.edo.is. educo. is. deligo deligis. dedo dedis. deduco.is.præpono.is.prædico.is.præbeo.es,ſeligo.is. ſeduco.is.ſeparo ras.diligo gis.diluo.is. dijudico dijudicas.Quod ſi vocalis ſequatur breuiãt, vt deorſum:qd' ex de & orſum cõponitur:dehiſco qd' ex de & hiſco. cis.dehinc qd' ex de & hinc.Vergi.iiij. æñ. ſed mihi vel tellus optem prius ima dehiſcat.Idẽ.iij.æñ.dona dehinc auro grauia ſectoq; elephanto.Præuro.is.idẽ.vij.æñ.ſti pitibꝰ duris agitur ſudibꝰ ve præuſtis.Seorſum.idẽ.in eſt & nõ,alterutro:pariter nonnunq̃.ſæpe ſeorſis. A.di quoq; compoſita duo breuiãt dirimo.is.& diſertus diſerta diſertũ. Quod tametſi a diſſero.ris.deriuatur altero.ſ.ſtricto primã breuiauit.Oui.ſ.metamor. hanc deus & litem melior natura diremit.Hora.in epiſ.fœcũdi calices quem non fecere diſertum? Illd' quoq; hoc in loco notãdum:q̃ ſi.de.præpoſitio cõponatur cum dictiõe incipiẽti a vocali:præterq̃ qđ dixim9 breuiari:aliqñ etiam repitur ꝓduci.Hora.in arte poe.cogitat vt dehinc ſpecioſa miracula promat.Papi.xj.thebai.deeſt ſeruitio plæbes.Aliqñ fit ſynæreſis ſiue colliſio.vt Ver.in buc. incipe Dameta tu deinde ſequere Menalca.Idem in eodem ope.vir gregis ipſe caper deerrauerat;hic ego daphnim.Idem.vij.æñ.diuitis vber agri troiæ ve opulẽta deerit.Aliqñ expũgitur vocalis a qua dictio cum qua componitur,incipit.vt debeo a de & habeo.debilis & a de & habilis.dego a de & ago.demo a de & emo.¶ Tẽditur.a.noſtrũ,q̃ a præpoſitio latina in compoſitiõe ꝓducit vt amõs. qd' a mẽte deſciſcat.auus.a.um.qd' a via declinet.Ver.iiij.æñ.iſq; amẽs animi & rubore accẽſus amaro.Idẽ ij. geor.auia tũc reſonãt auibꝰ virgulta canoris.ſed a particula græca priuatiua breuiatur.vt atomꝰ.adyta.orũ.Ver.ij.æñ. iſq; adytis hæc triſtia dicta reportat. ¶ Re.breuiat ſemper,quod re in compoſitione breuiatur.vt refero refers.repeto.is. Quod ſi reffert accipiatur ꝑ eo qd' eſt diſtat.ꝓducitur:quare per duplex.ff.ſcribẽdum vt ꝓducatur poſitiõe.Producũt vero dictiões in quibꝰ poſt re ſuccedũt duæ cõſonãtes aut vna vim duarũ hñs.vt reſpõdeo.des.reſcribo.bis.reijcio.cis.reieci. Nã cum re præpoſitio natura breuis ſit.ſi vſpiã in compoſitiõe lõga repiatur,neceſſe eſt hoc fieri rõne duarũ cõſonantium: aut vnius vim duarũ hñtis.Sed cũ ſupra dixerimꝰ.i.cõſonãtem in principio dictionũ ꝑ ſimplici poni:idq; etiã in compoſitis debere obſeruari:in hoc verbo reijcio aliqñ habet vim duplicis cõſonãtis:aliqñ ſimplicis.Duplicis.vt apd' Verg.iij.geor.reijce ne maculis infuſcet vellera pullis.Idem.v.æñ.hæc fatus:duplicem ex humeris reiecit amictũ.Papi.vſ.thebai. & patria vigil arte lacon,hos reijcit iã9.Simplicis,vt apũ Ver.in buc.tityre paſcẽtes a flumine reijce capellas.vbi teſte Serui.reijce ca.pce leumaticus eſt.Papi.li.iij thebai.tela manu reijcitq; canes.vel potiꝰ dicendũ eſt.i.cõſonãtem expũgi:qđ in hoc verbo ſubijcio repitur,vt apũ Papi.in achille.ſubijcit gauiſus Vlyſſes.Luca.in.viij.crine iacet ſubijcitq; facem complexa maritum. Rettuli quoq; præteritũ ab eo qđ reffero cũ longũ reperitur ꝑ duplex.tt.ſcribi debet.Hora.ij.epiſ.rettulit acceptos regale numiſma Philippos.Propertius.rettulit & querulo iurgia noſtra ſono.Cum vero breuiatur per ſimplex.t.ſcribendum eſt.vt apũ Sueuium in quodam edyllio:fera prælia bello in perſas retulere.Sunt quoq; qui illud Catulli.ſi reditum retuliſſetis,aut in tempore longo:retuliſſet legant,Eadem quoq; ratione reffero, cum pro eo qd' eſt diſtet accipiitur.per duplex.ff.ſcribi debet.quoniam produxit primam.Sed quemadmodum alio in loco diximus, non a re præpoſitione, ſed a res & fero compoſitũ videtur.relatum in ſupino ab eo quod eſt refero.repperi & reppuli præterita ab eo quod eſt repio reperis.et repello repellis cũ hoc verbo reduco reducis prima indifferenti reperiuntur,quare tum ſimplici,tum geminata conſonante poſt re ſcribi debẽt. Iuuenalis.dixerit Aſtrologus:credent a fonte relatum hominis.Luca.in.iiij.denſaturq; globus:quantum pede prima relato. Lucretius.libro tertio.id rurſum cœli relatum templa receptant.Terentius in Phormione.quod ab illo allatum eſt:id ſibi re latum putet,vbi ratione carminis.l.debere geminari Donatus teſtatur.Luca. reppulit a Libycis immenſum ſyrtibꝰ æquor: Tibullus,Nam ciconumq; manus aduerſus reppulit vndis.Ouidius in epiſtola Medeæ:quæq; feros reppuli Doctis medicantibus ignes.Sillius libro decimoſexto punicorum.Troiugenis reppulit pœnos.Propertius,ah pereat quicunq; meracas reperit vuas.Auſonius,at qui conditerat poſtquam non repperit aurum,Aptauit collo quem repperit laqueum.Lucretius in primo.reducit Venus reductam Dedala tellus.Horatius ſecundo ſermo.dij tibi dent capta claſſem reducere Troia.Idem in epiſtol. palma negata macrum donata reducit opimum.Vergilius quarto, iectam claſſem ſocioſq; a morte reduxi.Relliquiæ quoq; & relligio,quorum alterum a relinquendo:alterum a religando dicitur.in carmine ſemper producta reperiuntur, quare duplici.ll. ſcribenda ſunt. Vergilius primo eneidos, Troas relliquias danaum atq; immitis Achilli. Idem in quarto,relliquias colorem:Priami tecta alta manerent.Idem in ſecundo relligione patrum multos ſacrata per annos.Idem in eodem,corpora perq; domos & relligioſa deorum.

Fio producit diſſyllabum,Et genitiui,
Longa penultima ſit quintæ,cui iunge datiuũ.
Sed breuiant tantum tria.reſcq;ſpeſcq;fideſcq;.
Si gtũs erit;quem dat pronomen in.ius.
Seu nomen,longam poteris proferre breuẽcq;.
Corripit alterius;Semq; ꝓducit alius.
E.de,præ.ſe.di,componens;non breuiabis.
Sed breuiant,ſi vocalis ſubit;atq; diſertus.
Tenditur.a.noſtrum;ſed græcis.a.breuiatur.
Re.breuiat ſemq;,niſi duplex conſona ſubſit.
Reffert ꝑ res fert;ſeu diſtat porrige ſemper.

¶ Sed procõponens,q; hæc præpoſitio pro in compoſitiõe producitur.vt prodo,dis. Breuiant vero quæ hic excipiũtur. proficiſcor,etſi Gellius lib.j.primam dicit habere breuem:lõga tamen aliquando reperitur,vt apud Iuuenalem profectura domo ſicula non mitior aula. Propertius libro.ij.hæc quoq; profecto ludabat Iaſone Varro. Vergil. tamen.vij.æneid.breuiauit dicens. Arcades his oris genus a Pallante profectum. Profanus profana profanum. Verg.vj.procul o procul eſte profani. ¶ Profiteor profiteris. Ouid.de remedio.vtilitas lateat,q; non profitebere fiet, Horat.in arte,inceptis grauibus plærumq; & magna pfeſſis. Profor.aris. Luc.in.ix.hoc ſatis eſt dixiſſe Iouem ſic ille profatur. Verg.iiij.æneidos.& ſic accẽſa profatur. Profundo profũdis.autore Gellio primam indifferentem habet. Catullus.has poſtquã mœſto profundi pectore voces. Sillius libro.xj punico. impia dementis vulgi,& vix tota profundit. Profundus.da. profundum. Verg. in buc. terraſq; tractuſq; maris cælumq; profundum. Profugus.ga.gum. Idem.j.eñ. Italiam fato profugus lauinaq; venit littora. Profugio profugis. Flaccus.vij.argonauticæ. contigit vix deinde mori: & ſic fata profugit. Columella in horto. ſed trepidus profugit chellas & ſpicula phœbus. Procella.llæ. Verg.j.æñ. ſtridẽs aquilone procella. & ibidẽ. creberq; procellis Aphricus. Procuro.as. Ouid.iij.faſto. riſit & his (inquit) facito mea tela procures. Verg.tamen.ix. æñ. produxit dicens,quod ſupereſt læti bene geſtis corpora rebus procurate viri. & Horat.hæc ego procurare & idoneus imperor. Profeſtus.ſta.ſtum. Horatius.ij.ſermo. non ego narrantem temere ædi luce profeſta. Propero.ras. Verg.xj.æñ. ne properate meas teucri defendere naues. Ouid.xj.meta. eſt neptunus auus. pronepos ego regis aquarum. Proneptis. Perſius. patruelis nulla proneptis. Propertius. Martialis, accipe facundi carmen iuuenile Properti. ¶ Quæq; p vox græca, quod pro in compoſiti ne in dictionibus græcis breuiacur. vt propontis, propino. prologus. Lucanus in.ix. Paruo ruat ore propontis. Iuuenal. quãdo propinat Virro tibi. ¶ Cõpoſitum nomen. Hæc regula duas continet partes. Prima eſt,q; dictiones compoſitæ ſiue ſint græce ſiue latinæ terminantes in.i. primam partem compoſitionis breuiant illud.i. vt omnipotens,quod ab omnis & potens componitur. armiger. quod ab armis & gero. & archigenes,quod ab archon.i. princeps. & genes genus. antitheton: quod ab anti contra & theton poſitum. Verg.ij.æñ. Iupiter omnipotens precibus ſi flecteris vllis. Idem in eodem. armiger autumedon vna omnis ſcyria pubes. Iuuenal. aduocat archigenem: oneroſaq; pallia iactat. Perſius. librat in Antithetis doctas poſuiſſe figuras. Altera pars eſt,q; dictiones græcæ terminantes in.o. primam partem compoſitionis breuiant illud.o. vt carpophorus: quod ex carpos & phoros. hoc eſt ferens fructum componitur. chriſtophorus eodem modo ferens Chriſtum. Democritus. Demophoon. Iuuenalis quanq; & carpophoro facies tua computat annos. Idem perpetuo riſu pulmonem agitare ſolebat Democritus. Ouidius. hoſpita Demophoon tua te rodopeia phyllis. ¶ A priori parte regulæ excipiuntur vbiq; & ibidem aduerbia, quorum prius ab vbi et q;: poſterius ab ibi & dem particula componitur. Vergil. ij.æñ. horror vbiq; animos ſimul ipſa ſilentia terrent. Idem in primo. voluitur in caput, aſt illam ter fluctus ibidem: Tibiſcen quoq; quod ex tibijs & cano componitur duabus breuibus per ſynæreſim cocuntibus penultimam producit. Iuuenalis. & lingua & mores & cum Tibycine chordas. Producunt quoq; compoſita, quæ in priori parte compoſitionis declinantur: vt plæriq;, vtriq; quanticunq;, qualicumq;. Meridies etiam, quod a medius & dies componitur. d. mutata in.r. antepenultimam producitur. Catullus, iube ad te veniam meridiatum. Eſt enim carmen phaleuticum. Aduertendum tamen eſt quod ſi dictio cum qua componitur ſemis a vocali incipiat: per ſynælepham exteritur. vt ſemuncia, quod a ſemis & vncia. ſemhomo, quod a ſenis & homo. ſemuſtus. quod a ſemis & vſtus. Perſius. hæreat, vt ſtultis breuis, vt ſemuncia recti. Vergi. viij.æneid. ſemihominis caci facies, an potius ſemhominis caci facies: quoniam in compoſitione litteræ, quæ non pronunciantur, etiam nec ſcribuntur. Matricida producit Auſonius, dicens. Matricida Nero proprij vim[illegible]rotulit enſis. cur non & fratricida, quem Prudentius breuiauit, & homicida quem Iuuenal. ¶ Omnia præterita duarum ſyllabarum producunt ex illis priorem. vt feci a facio facis. legi a lego legis. moui a mouco moues. caui a caueo caues. quamuis enim prima verbi poſitio breuietur, nihilominus in præterito producitur. præterq; in verbis ſex, quæ hic explicantur cum ſuis compoſitis. ea ſunt bibo bibis bibi. ad bibo. ad bibis. adbibi. Martialis. dixit, & ardentes auido bibit ore fauillas. Scindo ſcindis ſcidi. abſcindo abſcindis abſcidi. recindo recindis reſcidi. Papi. viij. Theba. oraq; pectoraq; & viridem ſcidit horrida veſtem. Lucanus in.iij. qua mare tellurem ſubitis, aut obruit vndis, aut ſcidit. Findo findis fidi. diffindo diffindis diffidi. Vergilius. in. viij. & media aduerſi liquefacto tempora plumbo diffidit, ac multa porrectum extendit arena. Do das. dedi reddo reddis reddidi. trado tradis tradidi. Vergilius. ſecundo eneid. inſidiæ iam deiphobi dedit ampla ruinam. Sto ſtas. ſteti. obſto obſtas obſtiti. conſto conſtas conſtiti. reſto reſtas reſtiti. Idem in.v. his magnum alcidem contra ſtetit. his ego ſuetus. Fero fers tuli. circunfero circunfers circuntuli. confero confers contuli. Ouid. primo metamorphoſeos, & tulit ad climenem. Epaphi conuitia matrem. Iuui quoq; præteritum ab eo quod eſt iuuo iuuas. Catullus ad ortulum breuiauit dicens, non ita me diui vera gemunt iuuerit ſunt qui legant iuerint, pro iuuerint: ſed huiuſmodi ſyncopes ratio inaudita eſt, habentia vero vocalem ante vocalem nihil dubium eſt breuiare. vt, ruo. ruis. rui. nuo nuis nui. luo. is. dui.

Sed pro componens debes producere ſæpe.
His tamen exceptis proficiſcor, ſiue profanus.
Profiteor addatur. ,pfor. atq; ,pfundo ,pfundus.
Et ,pfugus. ,pfugitq;. ,pcella. ,pcuro. profeſtus.
Et propero. ,pnepoſq;. proptius atq; proneptis.
Quæq; pro vox græca componit, corripiantur.
Compoſitum nomen ſi finit parte priori
In iota: aut.o. micron, ſemper breuiabit eaſdem.
Sed producit vbiq;. tibijcen. iungis ibidem.
Omnia præterita profer diſyllaba longa.
Findo fidi breuiat. ſcindo ſcidi. & dedit a do.
Et bibo dat bibit. fero dat tulit, & ſtetit a ſto.
Sed ſi vocali præcedit, corripiatur.

Quod ſi præteriti,præterita geminantia primas ſyllabas(de præterits pluriũ ſyllabarum intelligit) nam de ſyllabis ſuperius regula tradita eſt:fuerunt autẽ duo tantũ do dedi & ſto.ſteti.omnia inq̃ illa breuiant vtraſq; ſyllabas,vt pario.is.peperi.diſco.is.didici.tundo.is.tutudi.pango.is.pepigi.pũgo.is.pupugi.tango.is.tetigi.pello.is.pepuli.tollo.is.tetuli.cano.is.cecini.Si vero poſt ſecundam ſyllabam ſequantur duæ conſonantes, producunt illam, vt mordeo.es. momordi.tondeo.es. totondi.ſpondeo.es.ſpopondi.pendeo.es. pependi.poſco.is.popoſci.parco.is.peperci.pendo.is.pependi.tendo.is.tetendi. fallo. is. fefelli.curro.is.cucurri. Cædo quoq; & pedo tametſi non ſequuntur duæ conſonantes etiam producũt.vt cæcidi.pepedi.Iuue.ebrius & petulans ſi quemq̃ forte cecidit.Hor.ij.ſer.nam diſploſa ſonat quantum veſica pepedi.In compoſitione quoq; eadem ratio ſeruatur.nam illa quæ primam ſyllabam in compoſitione amittunt, alterã q̃ducunt aut breuiãt,ſcãm ea q̃ dixit.vt fallo.is. fefelli.refello.is.refelli.cedo.is.cecidi.abſcindo.is.abſcidi.pello.is.pepuli.cõpello.is.compuli.tundo.dis. tutudi. contundo contundis contudi.Horat.ij.epiſtola. duram qui contudit hydram. antiquiores tamen eandem produxerunt,vt Ennius.viroſq; valentes contudit crudelis hyems.¶ Longa ſupina,ſupina duarum ſyllabarũ producunt ex illis priorem:vt lauo lauas lotum,moueo moues motum, nuo.is. nutum. Breuiant vero eadem ſupina,quæ hic explicantur cum ſuis compoſitis. Do das datum,reddo.is.redditum.trado.is,traditũ. Verg.i.æñ. poſtq̃ introgreſſi & coram data copia fandi. Sto ſtas,ſteti.ſtatum. Luca.in.x.his aſcripſit aquis quorum ſtata tempora flatus, deriuata quoq; eãdem legem ſeruant,vt ſtatio,onis.ſtatus.us.ſtatura.æ.Verg.ij.æneiđ.nunc tãtum ſinus & ſtatio male fida carinis.Ouid.iiij.faſto.hic ſtatus in cælo multos permanſit in annos.ſtaturus tamen,hoc eſt participium futuri in.rus.ſemper producit primam.Luca.in.vj.vnaq; percuſſit pontũ ſymplegas inanem,& ſtaturam redit.Compoſita vero q̃ mutant.a. in.i.ſemper breuiant,quæ vero non mutant,producunt,vt præſto.as.præſtitum.atum.præſtatus.præſtaturus.conſto.as conſtitutum.conſtatum.conſtaturus. Luca.in.ij.conſtatura fides ſuperum.Cieo.vel cio cis ciui citum,aut eſt ſecundæ coniugationis:aut quartæ,ſi ſecundæ breuiat,ſi quartæ producit.Ouid.ij.meta.obuius ire polis:nec te citus auferat axis.Compoſita vero tum breuia,tum producta reperiuntur.vt excio.is.exciui excitum.vel excitum.concio.is.iui.concitum,vel concitum.accio.is. acciui.accitum vel accitum.Papi.iij.thebai.excitus & longam iam pridem indignantia pacem.Verg.iij.æñ. excitum ruit ad portus & littora complent.Flaccus.v.argo.ipſe autem tantis concita furoribus arma. Verg.j.æñ.regius accitu chari genitoris ad vrbem.Sero.is.ſeui.ſatum & ab eo compoſita,vt conſero.is.conſeui.ſitum.aſſero.is.aſſeui,aſſitum. Verg.in buc. dulce ſatis humor.Ouid.conſitaq; arboribus lycea reliquerat arua,Sino.is.ſiui. ſitum. & ab eo compoſita deſino.is. deſiui deſitum.Idem.ij.meta.hic.ſitus eſt phaeton currus auriga paterni. Cicero pro Cornelio. ceptum igitur per eos qui volebant deſitum,per hunc qui diſceſſit.Ruo.is.rui.ruitum facit in ſupinis,ſed ab eo compoſita rutũ,quæ omnia breuiant,vt obruo.is obrui,obrutum.diruo.is.dirui.dirutum.eruo.is.erui.erutum. Ouid.in epiſtola.penelo.obrutus inſanis eſſet adulter aquis.Idem in eadem diruta ſunt alijs:vni mihi pergama reſtant.Lino.is,lini.vel leui,litum:& ab eo compoſita.vt oblino oblutum,illino illitum.relino relitum. Verg.iij.geor.paribus lita corpora guttis.Ouid.in epiſtola canaces.oblitus a dominæ cæde libellus erit. Luca.in.viij.illita tela dolis,nec marte cominus vnq̃. Eo.is.iui.itum.& ab eo compoſita.vt prætereo.is.præteritũ. obeo.is.itum.Ouid.i.meta.ſed itum eſt in viſcera terræ.Verg.viij.æñ.o mihi præteritos referat ſi iupiter annos. Idem.x. morte obita quales fama eſt volitare figuras.Ambio.is.quod ab am præpoſitione inſeparabili & eo componitur, tum breuiare,tum producere reperitur:nam ambitus.us.nomen breuiat.Luca.in.j.lætalis ambitus vrbi,ambitus.bita.bitum, participium producit.vt Vale.v.argo.ambituq; ſenem promiſſaq; vellera puppi.Ouid.j.metamor.iuſſit & ambitæ circundare littora terræ.Queo quis quiui quitum.& ab eo compoſita nequeo.is.nequiui.nequitum.Teren.in ecyra. nam cum compreſſa eſt nata.forma in tenebris noſci nõ quita eſt.Reor.is.ratum.Verg.ij.æñ.nos abiiſſe rati & vento petiiſſe Mycenas, & ab deriuatum ratio breuiat.¶ Ex vi præterito,q; ſpina plurium ſyllabarum:nam de diſyllabis paulo ante poſuit regulam. ſi formantur a præterito perfecto indicatiui modi terminato in.vi.vi.mutata in.tum.in quacunq; coniugatione producunt penultimam.vt amo.as.aui.atum.Pecto.is.quemadmodum lib.ij.diximus,quod in præterito pectiui fecit & in ſupino pectitũ penultimam breuiant.Colu.verum vbi iam puro diſcrimine pectita tellus:ſed ſuſpicamur ab alio præterito hoc eſſe pectui, quod in vſu non reperimus.¶ Dictio compoſita,q; tanta eſt vocalis dictione deriuata & compoſita,quanta fuit in dictione primitiua & ſimplici.hæc regula patet latiſſime. Deinde regulam adhuc declarat dicens,q; ſi vocalis in vocalem mutetur,nihilominus eadem quantitas manet,vt ab in & amicus componitur inimicus.a.mutata in.i.manente eadem conſonante,hoc eſt.m.ergo vtraq; vocalis,hoc eſt.a.in ſimplici & .i.in compoſito breuiatur. Rurſus ab inimico deriuatur inimicitia manente eadem ſyllabarum quantitate.Diphthongus quoq; eadem ratione in vocalem longam ſemper vertitur ſicut cædo:occido,Lædo.collido.plaudo.explodo claudo.includo. Quod ſi conſonans mutetur: aliã rationem ſequi debemus: nam eundum eſt ad primas atq; medias ſyllabas. Eſto exempli gratia inuenis,breuiat primam.iunior producit eandem. & eodem modo iuuo.cado.fouco.bis.nouem decem primas breuiant,ab illis tamen deriuata iucundus.iumentum.caſus. fomes.bini.noni.deni:quia mutant conſonantes producunt eaſdem.

Quod ſi præteriti geminetur ſylla prima:
Vtraq; corripitur,niſi duplex conſona tardet.
Cædo cecidi dat,cui iunges pedo pepedi.
Quæ ſi componas ex his dipunge priorem.
Longa ſupina manent diſyllaba ſede priori.
Hæc breuiant primas.& quæ cõponis ab illis.
Et ſtatus atq; datus,ratus & rutus & ſatus. hiſq;
Et ſitus & litus & citus & quitus,atq; itus addes.
Ex.ui.præterito.ui.in.tum,faciente ſupinum:
Præter ſex tantũ iam dicta penultima lõga eſt.
Dictio compoſita deriuatiuaq; ſimplis:
Et primogenitis æqualia tempora ſeruat.

¶ Habet tamen hæc regula exceptionem. nam a ſupinis verborum primæ coniugationis in. atum, exeuntibus frequentatiua deriuãtur vel formantur potius. a. longa in. i. breuẽ mutata, vt imperatu imperito. itas. a. minatu minitor, aris. a portatu portito portito portas. Præterea verba quæ dicũtur meditatiua vel potius deſideratiua, formanturq; ab vltimo ſupino qđ in. u. longũ deſinit: addita rio. vt ab eſu eſurio. a mictu micturio a partu parturio. in quibus. u. breuiatur. Iuue. eſurit intactã paridis niſi vendat agauẽ. Idem noctibus hic ponũt lecticas. micturiũt hic. A no. nas. naui natũ quoq; prima lõga dicimus a nato. as. eadem breui. Vergil. iii. v. æñ. illum & labentẽ teucri riſere natantẽ. & a noſco noſcis noui notũ, prima lõga deriuatur a noto. as. eadẽ breui. Verg. in buc. parta meæ veneri ſunt munera namq; notaui. Agnitus quoq; & cognitus a notus compoſita breuiant. Iuue. agni. 9 accipies iubet a precone vocari. Luca. in. iij. calida mihi cognitus axis ægypto. Igitur ex breui ſyllaba plærumq; fit longa nõ modo manente eadem cõſonãte, ſed etiã eadem vocali. vt a rego. gis. rex & regula, a lego. gis. lex. gis. a lateo. es. laterna. æ. a ſedeo. es. ſedes. is. a vomo. is. vomis. eris. a voco. as. vox vocis, a venio. is. vena. æ. ab humeo. es. humor. oris. a rapio. pis. rapũ. i. a ligo ligas, ligula. æ. a macro macero as. a vitio, vitupero vituperas, a iugero iugerũ. i. ab italia italus. a. um. a Sicilia ſiculus. a. um. a cerere ceritus. a. um. a ſecus aduerbio ſecius. Et mutata vocali ab homine, humanus. a. um. Econtrario ex ſyllaba longa fit breuis. vt a dico dicax dicacis, a luceo lucerna. æ. ab areo ariſta. æ. a mole moleſtus. a chio, chius. ab aſia, aſius, a ſopio, ſorpor. oris. a frãgo fragor. oris. & fragilis, a ſagino, ſagax. acis. a vado. dis. vadũ. i. a diſſero. is. deſſertus. a. ũ. a iuro. as. deiero. as. peiero. as. ab æquo. as, aqua. æ. a fido. is, fides fidei. ab odi. iſti. odiũ. ij. a titulo, tutor. aris. aquattuor quater, a farre, farina. æ. a tigno, tigillus, a ſigno ſigillũ. ab offa offella offellæ. a. mãma, mamilla. æ. a lotus lotiũ lotij. a fatu fatuus fatua fatuũ. ab acer acerbus arcerba acerbum. a femine, femur femoris, ſed de his in primis atq; medijs ſyllabis dicemus.

Sed ſunt multa quibus non ſeruit regula ſemper,
Illa tamen quæ ſint, primas mediaſq; require.

¶ De crementis ſingularis. Cap. ij.

EX. a. mittit, atis, genitiuus; & eſt breuiandus,
Onis. & enis. ab. o. producit. inis breuiatur.
Al. alis. neutrum producit, ſed breuiat mas.
Nomen in. el. elis, protendit; dic & hebrẽum.
Il. breuiabit, ilis. Vl. ulis, cui iungere debes.
Vnus in. ol. eſt ſol. crementum porrigiturq;.
An. anis. produc. atq;. En. ſi mittit in. enis.
Quod ſi mittit, inis, breuiat. In. porrigit, inis.

De crementis nominũ. Reliqui oẽs artis grãmaticæ præceptores, quos ego vnq; legi, quantitatem ſyllabarum nominis per declinationem primum, deinde per regulas particulares, quas de primis medijs atq; vltimis ſyllabis ſcripſerunt, ſparſiſſe video. fecerunt illi fortaſſe hoc recte: ſed ad puerorum eruditionem non ſatis commode. Nos tamen qui hanc curam ſuſcepimus: vt nil illis ediſcendum proponeremus, quod non illa ætas poſſit capere, ſeparauimus a declinatione hanc ſyllabarum perplexitatem: nec per numeroſas illas regulas ſparſim diffudimus, ſed in vnum quaſi conſpectum in hoc ſecundo Cap. compegimus, quod eſt decremẽtis nominum. Cremẽtũ vero nominis dicitur quoties genitiuus ſingularis creſcit ſuper primam nominatiui poſitionem, idq; aut in ſingulari, aut in plurali. Agit itaq; in primis de cremento ſingulari, ſed potiſſimum tertiæ declinationis: quia prima non habet crementum niſi cum mittit genitiuum in. ai. ſecundæ tantũ in. r. deſinentibus, quæ cum tertia declinatione confunduntur, quartæ & quintæ ad generalem regulam de habentibus vocalem ante vocalem referenda ſunt. ¶ Ex. a. mittit. atis. in. a. igitur deſinentia, quæ omnia græca ſunt mittentia genitiuũ in. atis. breuiant ſyllabam, quam ſuperat crementum. vt dogma dogmatis. poema poematis. ſchema ſchematis. ¶ Onis. & enis. In. o. exruntia in. onis. vel in. enis. producunt: vt cerdo cerdonis. mango mangonis. anio anienis, nerio nerienis. Exeuntia vero in. inis. breuiant: vt virgo virginis. apollo apollinis. Nomima vero græca in. on. deſinentia ſi ad declinationem latinam in. o. reducantur, etiã breuiãt, ſi apud græcos breuiabant, vt agamemnon agameno agamẽnonis. Papin. in achileide. ſtimulatq; agamemno volentes. ¶ In. c. duo tantũ ſunt, lac lactis, quod poſitione producit, halec halecis, quod natura. Mart. caparis & putri cepas haleci natantes, quanq; pro piſce etiam poſſit accipi. ¶ Al. alis. neutrum. In. al. neutra producunt, vt animal animalis. tribunal tribunalis. vectigal vectigalis. Maſculina vero breuiant, vt hic ſal ſalis. hannibal hannibalis. Verg. i. æñ. vela dabant lætiſ: & ſpuma ſalis ære ruebant, Iuue. expende hannibalem, quod libras in duce ſummo. Valerius probus grammaticus præſtantiſſimus referente Gellio. libro. iiij. hannibalis & haſdrubalis & hamilcaris & huiuſmodi nomina barbara ita pronunciabat, vt penultimam circumflecteret. quod niſi longa eſſet fieri non poterat, tamen vnum tãtum Ennij poetæ tetrametron attulit ex eo libro, qui ſcipio inſcribitur. i. qui propter hannibalis copias conſiderant. vbi ſexta ſyllaba neceſſario debet eſſe longa, quia tertius pes iambus eſt. ¶ Nomen in. el. In. el. deſinentia omnia ſunt barbara præterq; duo monoſyllaba mel & fel, quod ſi ad noſtram declinationem (vt alio in loco diximus) referantur, adiectione ſyllabæ id fieri debet. vt michael michaelus. iſrael iſraelus. penultima lõga, ſed quia noſtri ſub terminatione barbara audẽt inflectere, merito debent produci, quandoquidem in. el. longa finiuntur, q. a græcis per. e. longum ſcribi conſueuerunt. vt michael michaelis. gabriel gabrielis. mel vero mellis & fel fellis poſitione duplicis. l. producuntur. ¶ Il. breuiabit illis. In. il. breuiãt. vt vigil vigilis. tanaquil tanaquilis. ¶ Vnus in. ol. eſt ſol. In. ol. vnum reperitur tantum ſol ſolis, quod producit. In. ul. breuiat. vt cõſul. ulis. præſul. is. exul. lis. ¶ An. anis. pduc. in. an. pducũt. vt acarnã, anis. Ouid. lib. viij. meta. annis acarnaum lætiſſimus. Pean. nis. Verg. vi. æñ. lætum peana canentes. In en, quæ mittunt genitiuum in. enis. producunt. vt ren renis. ſplẽ. enis. ſiren. enis. Perſius. qui faciã? ſed ſum petulanti ſplene cachinno. Hora. ſyrenũ ſcopulos & circes pocula noſti. In. inis. vero breuiant, vt numen. inis. uolumen. inis. ¶ In porrigit. inis, In. in. per. i. latinum, vel in. yn. per. y. græcum producunt: vt delphin delphinis. ſalamin ſalaminis. phorcyn. ynis. Verg. in bucco. orpheus in ſiluis, inter delphinas arion. Hora. i. carmi. teucer ſalamina patremq;. Ouid. iiij. metamor. ſqualebant late phorcynidos ora Meduſæ.

¶ On.modo producit,in.on.partim breuiant,partim producunt,nam quæ apud græcos mittunt genitiuum in.onos. penultima per.o,micron breuiant.vt dæmon.onis.canon.onis.lycaon.onis.peon,peonis.amithaõ.onis.agamemnon. onis.cſon.is. amphion.onis.ixion,onis.parthaon.is.ſydon.onis.memnon.onis.emathion.onis,Ouid.i.meta. fœda lycaoniæ referens conuiuia menſæ.Idem in.v.vel nos emathijs ad peonas vſq; niuoſos.Verg.iij.æñ.phyllirides chirõ, amithaoniuſq; melampus. Idem.iij.æñ.res Agamẽnonias victriciaq; arma ſecutus.Ouid'.vij.meta. & caſu ſubito formoſior eſone natus.Idem.xij.met. duxerat hippodamẽ audaci ixione natus.Papi.in achilleide,cumq; ſuo memorant amphione thebas. Ouid.x. meta.accipe me generum dixi parthaone nate.Martial. quid torus a nilo quid ſindone tinctus oleti. Vergil'.i. æñ.coaſq; acies & nigri mennonis arma. Quæ vero apud græcos mittunt genitiuum in.onos.per.o. mega penultimam producunt eandem.vt amidon.onis.ancõ. anconis.babylon.onis.citheron.onis.caulon.onis.colophõ.onis,cremyon.onis.cydon.onis.damon.onis.daphnon.onis.dolon.onis.emathion.onis.helicon,onis.lacõ. laconis.ladon.onis.naſamon,onis,orion.onis.platanõ platanonis.prophirion,onis.peteon.onis.ſaſon.onis.ſinon.onis.ſicyon.onis. ſalamon.onis. triton. onis. trygon.onis.Iuue.hic alta ſycione,aſt hic amidone relicta.Catullus quoq;.ancona gnidũq; arenoſam colis. Mart. aſſiduus iactet nec babylona labor.Proper.ſaxa citheronis thebas agitata per artem.Verg.iij.æñ.cauloniſq; arces:& naufragum ſcylaceum.Luca.in.viij.& placidi colophona maris ſpumantia paruæ. Ouid.vij.meta.quodq; ſuam ſecurus arat cremyona colonus.Luca.i.vij.illic & libyæ numidas & creta cydonas.Verg.in buc. paſtorum muſam damonis & alpheſibei. Mart. daphnonas platanonas & aereas cypariſſos.Ouid.in epiſt.penelo.retulit & ferro rhoeſum dolonaq; cæſos.Verg.emathiona liger.corineum ſternit aſilas. Idem.vij.æñ.panditæ nunc helicona deæ cantuſq; mouete.Papi.vij.the.tandem ſperatus nudum plæbe laconum.Ouid.i.meta.donec arenoſi placidum ladonis ad amnem. Silius.lib.vi.exanimã naſmona tyram ſuper ipſe iacebat.Verg.iij.æñ.armatumq; auro circumſpicit ortona.Mar.& nomen praſini porphirionis habet.Papi.vij.the.& ſulco peteona domant refluumq; meatu. Sillius. adriaci fugite infauſti ſaſonis arenas.Verg.ij.æñ.talibus inſidijs periurioq; arte ſinonis.Ouid.ij.meta.ceruleos habet vnda deos tritona canorum. Martial.captabit tepidum dextra læuaq; trygona. Sunt quædam nomina habentia indifferens crementum.vt ſidon ſidonis.egeon egeonis. edon edonis. Verg.i.æñ. atq; equidem teucrum memini ſydona venire.in deriuatis tum producta tum breuis reperitur,quod ipſum argumento fuerit in primigenio crementum fuiſſe medium,tametſi ſemper longa reperitur.Verg.primo æneid'. obſtupuit primo aſpectu ſidonia dido. Idem in.iiij. ſidoniam picto chlamydem circundata limbo: & iterum in eodem,& quos ſidonia vix vrbe reuelli.Aegeon quoq; Ouid'.libro.ij.meta.produxit dicens. ægeona ſuis immania terga lacertis. Claudianus vero breuiauit cum dixit:nec centum gemini ſtrictis ægeonis enſes. Edon præterea mons ſiue promontoriũ thraciæ,quod mediam habet ſecundam,quod ex deriuatis licet cognoſcere.vt apud Verg.xij.æneid' ac velut edoni boreæ cum ſpiritus alto.Ouidius quoq;. protinus in ſiluis matres edonidas omnes,vtrobiq; producitur.idem tamen.ij.de reme.breuiauit dicens.ibat vt edonio referens trieterica baccho.& Luca.i.edonis ogygio decurrit plena lyæo.& Syll.iiij.puni.edonis vt pangea ſuper trieteride motu.¶ Nomen quod fit in.ar.q; nomina terminata in.ar.producũt crementũ,vt cochlear.aris.puluinar.aris.torcular torcularis.Breuiant vero Cæſar.aris.& quæ ſequuntur. Verg.in buc.ecce dionei proceſſit cæſaris aſtrum. Idem in.i,æneid'. ſtipant & dulci diſtendunt nectare cellas.Idem in buc.& cantare pares & reſpondere parati.Idem.iiij.æneid'.it portis iubare exorto delecta iuuentus. Idem in eodem opere,aut ararim parthus bibet,aut germania tigrim. Idem in buc. errantes hederas paſſim cum baccare tellus. Peregrinaq;, quod quædam etiam nomina propria barbarorum breuiant: vt amilcar. aris.gaſpar.aris.boſtar.aris.balthaſar.aris.ſed hæc quemadmodum diximus ex Gelij & Probi autoritate poſſunt producere:ſed frequentior vſus habet vt breuientur.¶ Tertia quod nomen,quod nomina in.er.deſinentia ſiue ſint ſecũdæ ſiue tertiæ declinationis breuiant crementum,vt puer pueri.gener generi.tener teneri.paſſer paſſeris.mulier mulieris,nemo vnquam dixit,q mulier in obliquis produceretur:præter vnum Priſcia.neq; in locis illis quibus de hoc agebat,ſed in libello de accentu,quem multi huius autoris eſſe non putant. Alexandrum vero quanti faciamus alijs in locis ſumus teſtati. Producunt vero iber iberi,quanquã græcis potius annumerari debeat.Lucanus in.iiij.gallorum celtæ miſcentes nomen iberis. & ab eo compoſitum celtiber celtiberi. Martial. vir celtiberis non tacende gentibus. Producit quoq; ver veris.Verg.i.georg. vere nouo gelidus canis cum montibus humor. Græcum nomen,q nomina græca modo producunt modo breuiant cremẽtum. Producunt vt byzer byzeris,brachioniſter brachioniſteris.crater crateris,clyſter clyſteris,clymater clymateris. character characteris. cremaſter cremaſteris. halter halteris. luter luteris.phyſeter phyſeteris.præſter præſteris.ſer ſeris.ſoter ſoteris. Flaccus libro quinto argonauticæ. byzereſq; vagi philyreq; a nomine dicta littora. populi ſunt ponti.Vergilius in buccol'. crateraſq; duos ſtatuam tibi pinguis oliui. Martialis. quod pereunt ſtulto fortes haltere lacerti. Ruffus in arato. delphinas virides & phyſeteras anhelos. Sed de his in declinatione græca plura dicentur:ex græcis vero quædam breuiant,vt aer aeris.æther æteris. ¶ Sed breuiant nomina in.ir.tam ſecundæ quam tertiæ declinationis: rara ſunt ea fere,quæ hic explicantur & breuiant crementum.gadir vero apud Dionyſium.qui perihegeſim ſcripſit de ſitu orbis,gadira in accuſatiuo producte legitur.

On,modo producit;modo corripit.o.genitiui.
Si tenet.o.magnum producit,ſi breue curtat.
Nomen quod fit in.ar,genitiuo protrahit.aris.
Sed breuiat Cæſar cum nectare.parcq;,iubarcq;.
Atq; arar & baccar.peregrinaq; nomina quędã.
Tertia quod nomen declinat,ſiue ſecunda:
Si finitur in.r.breuiabis.Demis,iber.ver.
Greçũ nomẽ in.er.modo curtat.vt æther & aer.
Et modo producit.vt crater atq; caracter.
Sed breuiat treuir & vir.cum martyre gadir.

¶ Porrigit.oris.quod nomina in.or.producũt crementũ.vt amor.oris.dolor.oris.Breuiant vero marmor.oris.Verg.vj.æñ. in lento luctantur marmore tonſæ.Aequor.oris.Verg.j.æñ.diſiectã æneæ toto videt æquore claſſem.Memor.oris.Idem.j.æñ. at ſperate deos memores fandi atq; nefandi.Arbor.oris.Idem.j.geor.cauat arbore lintres.Græcum quoq;,qđ nomina græca etiã breuiant crementũ.vt neſtor.oris.hector.oris.rhetor.oris.Et qđ cõponit,qđ nomina quoq; cõpoſita a puero,corpore & decore breuiant.vt publipor.oris.marcipor.oris.lucipor.oris.tricorpor.oris.bicorpor.oris.indecor.oris.dedecor.oris.Ador tum breuiare tũ producere Priſcianus autoritate Enij probat dicentis, hic adoris dat primicia ſibi ſanguine libat. Idem alio in loco producit dicens. Emicat in nubes nidoribus ador aderis.ab eo quoq; deriuatũ Verg. produxit.vij.æñ.ſtatuuntq; dapes & adorea liba per herbam.¶ Vr.breuiat,quod nomina in.ur.ſiue ſint ſecundæ ſiue tertiæ declinationis breuiãt: ſed ſecũdæ vnũ tantum reperitur.ſatur ſaturi:tertiæ vero plura.vt fulgur.uris.ſulphur ſulphuris.murmur.uris.Et q̃ faciunt in.oris.iecur.oris.femur.oris.ebur.oris.robur.oris.fur vero producit,Verg.in buc.quid domini facient audẽt cum talia fures.¶ As.atis.produc.q; nomina tertiæ declinationis finita in.as.producunt crementum.vt ciuitas.atis.bonitas.atis.honeſtas.atis. Breuiant vero vas vadis.Hora.j.ſermo.ille datis vadibus qui rure extractus in vrbem eſt.Mas maris.Perſius atq; marem ſtrepitum fidis intendiſſe latinæ.Anas.atis. Martialis.& anatis habeas vropygium macræ. Eſt enim trimetrũ iambicum habens in primo loco tribrachum. Ruffus in arato.lati pedemq; anatem cernes excedereq; ponto. Macer quoq; anſeris, aut anatis mixta pinguedine tauri.Vas quoq; vaſis cremẽtum producit per regulam etiam ſi in atis.genitiuus non exeat. nam per.as.atis. voluimus intelligi nomina in.as. tertiæ declinationis ad differentiam eorum,quæ ſunt primæ.Et.ados,q; nomina græca tertiæ declinationis mittentia genitiuum in.ados,breuiant crementũ,vt arcas.ados.pallas.ados. dryas.ados.¶ Es.breuiabit.etis.vel.itis.q; nomina tertiæ delinationis mittentia genitiuum in.etis.vel.itis.breuiant crementum.vt paries.etis.ſeges.etis.ſtipes ſtipitis. miles.itis. Producit vero quies.etis.& ab eo compoſitum inquies.etis.& locuples.etis. Perſius,in locuplete penu defenſis pinguibus vmbris. Et nomina græca mittentia genitiuum in.etis.vt magnes magnetis.tapes.etis.lebes.etis.dares.etis.Luca.in.iij.& magnetes equis.minye gens cognita frenis. Sillius.iiij.puni.illud ſidonio fulgentem ex ære tapeta. Ouid. in epiſtola briſeidis: viginti fuluos operoſo ex ære lebetas. Verg.v.æneiđ.creber vtraq; manu pulſat verſaq; dareta.Merces quoq; mercedis,& hæres hæredis producunt.Verg.ij.georg.cogendæ in ſulcum,ac multa mercede domandæ.Sed ceres quod ſolum miſit genitiuum in.ris.breuiat.Vergiđ.primo æneiđ.tum cecerem corruptam vndis cerealiq; arma. Peſq; pedis.Perſius numeros ille:hic pede liber. Nomenq;,vt obſes obſidis.reſes. idis. Ouid.j.meta.obſidis vnius iugulum mucrone reſoluit.Verg.iiij.æneiđ.iampridem reſides animos.¶ Nomen in.is.quod mittit,q; nomina deſinentia in.is.quæ mittunt genitiuum in.idis. breuiant crementum. vt lapis.idis. cuſpis.idis. caſſis caſſidis. & nomina græca.vt paridis.idis.hyaſpis hyaſpidis.tigris tigridis.Breuiant quoq; mittentia genitiuum in. eris. vt cucumis.eris.cinis.eris.puluis.eris.vomis.eris.Producunt vero exeuntia in.itis:vel in.eris. vt glis.iris.dis.tis.ſamnis.itis. lis. tis. quiritis.itis.Verg.vj.æñ.noctes atq; dies patet atri ianua ditis.Ouid.tñ in epla phyllidis breuiauit dicẽs. & pulſata nigri ianua ditis,quædam tamen pro ditis legunt dei. Et quæ dans.inis,de nominibus græcis intelligit habentibus in nominatiuo duas terminationes in.in.vel in.is.quæ mittunt genitiuũ in.inis.penultima longa.vt eleuſin vel eleuſis.inis.ſalamin vel ſalamis.inis.delphin vel delphis.inis.phorcyn vel phorcis.ynis.vnum tamen latinum reperitur ſanguis.inis.quod breuiat crementum.¶ Protrahe nomen in.os.q; nomina tertiæ declinationis finita in.os.quæ mittunt genitiuum in.oris.& in.otis.producunt crementum.vt ros.roris.flos.oris.mos.oris.lepos.oris.ſacerdos.otis.nepos.otis.rhinoceros.otis.monoceros.otis.phileros.otis.Quæ vero mittunt genitiuum in.ois.græca,quemadmodum ſupra diximus,producunt crementum.ve minos.ois. heros.ois.thos.ois.Sed breuiant bos.bouis,& compoſita a potis & pote cõpos.otis.impos.otis.¶ Vs breuiabit.eris.& .oris. q; noĩa tertiæ declinationis deſinẽtia in.us.quæ mittũt genitiuũ in.eris. vel in.oris.breuiant.vt genus.eris.funus.eris,tẽpus temporis,corpus.oris.quibus ãnumerari debet hæc pecus.udis.Et nomina græca compoſita a pus podos,quod eſt pes.vt melampus.odis.i.habens pedes nigros.tripus.odis.decapus.odis.Producunt vero palus.udis.ſubſcus.udis.incus.udis.& mittẽtia genitiuum in.utis.vt virtus virtutis.inuentus.utis.ſalus ſalutis.ſenectus ſenectutis.ſeruitus ſeruitutis.Ex mittentibus vero in.utis. vnum breuiat intercus.utis.Monoſyllaba quoq; mittentia genitiuum in.uris.producunt,vt mus muris.ius iuris, thus thuris.rus ruris.

Porrigit.oris.ab.or.Breuiãt ſed marmor & æquor.
Et memor atq; arbor. Græcũ quoq; iungĩt illis.
Et quod componit corpulq; puerq; decuſq;.
Vr.breuiat ſemper:ſed de fur dicito furis.
As.atis.produc.Breuiant ſed vas vadis.& mas.
His addatur anas.& ados capientia græca.
Es.breuiabit,etis.vel.itis.Sed deme quietis.
Et magnes. locupleſq; græcum quod facit.etis.
Merces mercedis illis iungatur.& hæres.
Peſq; pedis breuiat,nomenq; quod ex ſedeo fit.
Datq; Ceres cereris,qđ ſolũ in .ris.breuiabit.
Nomen in.is,quod mittit.idis.vel.eris.breuiabit.
Illud producit,quod mittit in.itis,& .iris.
Et quæ dant.inis,de ſanguis ſanguinis exit.
Protrahe nomen in.os,quod mittit in.oris, & .otis.
Cuſtos cuſtodis producit,bos bouis arctat.
Et q̃ componit potis & pote compos & impos.
Vs.breuiabit.oris.& .eris.pecus hæc pecudiſq;.
De pus exit.odis,tibi ſit pro teſte melampus.
Sed palus & ſubſcus atq; incus & quod in.utis.
Tendunt obliquos,intercus.utis,tibi præbet.
Telluris veneriſq; dabunt telluſq; Venuſq;.
Si monoſyllaba ſunt,genitiuus porrigit.uris.

¶ Crementum breuiat, q̃ nomina tertiæ declinationis deſinentia in .s. habentia conſonantem ante .s. breuiant crementum: vt hyems.is.inops.opis. arabs arabis, ſcobs ſcobis, ſcrobs.bis. trabs trabis. quamq̃ Iuuencus produxit libro primo, de ripe ſed proprio fallax de lumine trabem, cum apud autores ſemper breuietur. Ouidius. a trabe ſublimi t iſte pependit onus. Producunt vero ſæps.pis. & plæbs.bis. quia diphthongon ſcribuntur, nã ſæps ſepis pro quo iã ſerpentis genere breuiat. ¶ Græca notentur, q̃ noĩa græca partim breuiãt, partim producũt, nã quæ reuinent o micron breuiãt. cecrops, opis. æthiops. opis, quæ vero habent. o. mega, producũt: vt hydrops. opis. conops. conopis. ciclops. opis. europs. opis. Sed de his, cum de declinatione græca agetur plura dicemus. Griphs vero griphis, producit, ſed ciniphs. iphis. breuiat. ¶ Sed capitis de nominibus deſinentibus in .t. vnum tãtum reperitur quod declinatur caput, itis, q̃ breuiat crementũ cũ ſuis cõpoſitis ſinciput. ipitis & occiput. ipitis. Compoſita vero a capite, quæ deſinũt in .ps. ex. regula ſuperius tradita diximus breuiare. vt biceps. ipitis. anceps. itis. capriceps. itis. ¶ Quod fit in .ax. q̃ noĩa deſinẽtia in .ax. producunt crementum. vt audax. audacis. contumax contumacis. pertinax. acis. Breuiant vero fax facis. Vergili. in buc. mopſe nouas incide faces. Ex græcis, quod nomina græca in .ax. deſinentia partim producũt. vt trax. acis. aiax. aiacis. ſiphax. acis. Verg. iij. æñ. thraces arant acri quondam regnata Lycurgo. Idem in primo. vnius ob noxam & furias Aiacis oilei. Iuuena, tolle tuum precor hannibalem victumq̃ ſiphacem. Ouid. vj. faſtorũ. poſtera lux oritur ſuperat maſiniſſa ſiphacem. Claudianus tamen breuiauit dicens. compulimus durum ſiphacẽ, partim breuiant. vt abax. acis, a quo eſt abacus. i. atax atacis. dropax. acis. pharnax pharnacis, ſmilax. acis. ſtorax. acis. Iuue. ornamẽtũ abaci, necnon & paruulus infra. Horat. i. ſermo. hoc erat experto fuſtra Varrone atacino, ab atace fluuio galliæ ſic cognominato. Mar. pſilotro faciem lauas & dropace caluã. Serenus necnon appoſito curãtur dropace membra. Luca. in .ij. tigranẽq; meum, nec pharnacis arma relinquas. Ouid. iiij. met. & crocon in paruos verſum cũ ſmilace flores. Verg. in ciri. non ſtorace ideo fragrãtes picta capillos. Serenus, aut ſtyracẽ tornes, aut dari vulturis alam. ¶ Nomen in .ex. breuiat, quod noĩa in .ex. deſinẽtia ſiue mitãt genitiuũ. in .cis. ſiue in .gis, breuiãt, vt iudex iudicis, pollex pollicis, pulex. icis, remex. igis. aquilex. egis. grex gregis. Producunt vero rex regis, lex legis, veruex. ecis. halex halecis, vibex. icis, quod mutauit .e. in .i. in obliquis: & nomina græca. vt myrmex. ecis. ſcolex. ecis, quorum quædã breuiant, vt alopex. ecis. ſed de his in declinatione græca plura dicentur. ¶ Protahit. ix. icis. q̃ nomina deſinẽtia in .ix. producunt, vt perdix. icis. lodix. icis. fœlix. icis. Breuiant, vero coxendix. icis. Serenus, clauſa acies inter germinæ coxendicis vmbras. Hyſtrix. acis. calphurnius in æglogis. venit & hirſuta ſpinoſior hiſtrice barba. Filix. icis. Ver. ij. georg. & filicẽ curuis inuiſam paſcit aratris. Larix. icis. Luca. in .ix. & larices ſumoq; grauem ſerpentibus vrunt. Calix. icis. Hora. fœcundi calices quem non fecere diſertum. Pix picis. Verg. i. geor. atræ maſſam picis vrbe reportat. Onyx onychis: & ab eo compoſitum ſardonyx ſardonychis. Iuuen. ſadoniches criſpo numerantur pectine cordæ. Varix. icis. a quo eſt varicus & varicoſus. Iuenal. varicoſus fiet haruſpex. Salix. icis. Verg. in buc. florentem cithiſum & ſalices carpetis amaras. Bebryx bebrycis. Flaccus libro ſecundo argonau, bebrycis & ſcythici procul in clæmẽtia ſaxi. Verg. v. æneid. bebrycia veniens amici de gente ferebat. Sillus tñ. iij. puni. produxit eandem dicens. poſſeſſus bacho ſæua bebrycis in aula. Cilix cilicis. Iuuen. ſic pugnas cilicis laudabat & ictus. Eryx erycis. Verg. primo æneid'. ſiue ericis fines regemq; optatis aceſtem. Natrix. icis. Lucillius, in .ij. ſaty. ſi natibus natricem impreſſit caſſam & capitatam. Sed nomina exeuntia in .gis. breuiãt quoq;, vt dãnorix. gis. ambiorix. gis. ſtyx. gis. ſtrix. gis. quod tum breuis tum longa reperitur. Ouid. vj. faſto. ſic fatus virgam qua ſtriges pellere poſſet. Ouid. in amoribus, vulturis in ramis & ſtrigis oua tulit. De græcis tamen ſuo loco plura dicemus, vnum tamen quod extra omnem proportionem miſit genitiuum breuiat, hoc eſt nix niuis. ¶ Ox, ocis, producit, q̃ nomina deſinentia in .ox. producunt, vt atrox. ocis. ferox. ocis. velox. ocis. quæ omnia mittunt genitiuum in .cis. in .gis. vero quod faciat genitiuũ vnũ reperio allobrox, quod breuiat. Iuue. Ruffus qui toties Ciceronem allobroga dixit: ex facientibus in .cis. duo quoq; breuiant. Cappadox. ocis. præcox. ocis. Luca. in .ij. capadoces mea ſigna tenent. Calphurnius in æglogis. inſita præcocibus ſubrepere perſica prunis. ¶ Porrige nomen in .ux. q̃ nomina deſinentia .ux. ſiue mittant genitiuum in .cis. ſiue in .gis. producunt, vt lux lucis. frux. gis. Breuiant vero nux nucis. Verg. in buc. ſparge marite nuces. Crux. cis. Iuuen. iudice me dignus vera cruce. Dux ducis. Verg. primo æneid'. regia portabat tyrijs duce lætus achate. & ab eo compoſitum redux reducis. Verg. primo. æneid. vt reduces illi ludum ſtridentibus alis. Trux trucis, vnde eſt trucido trucidas. Horatius. in arte poetica: nec coram populo natos medea trucidet. Volux volucis, proprium viri nomen quod Priſcianus dixit breuiare. Coniux quoq; breuiat. Verg. in buc. coniugis. vt magicis ſanos auertere ſacris.

Crementum breuiat .s. conſona, ſi præit illi.
Porrige ſeps & plebs diphthõgõ. Greca notẽt.
Tenditur ex illis pars quædam; pars breuiatur.
Sed capitis breuiat caput & ſua compoſitiua.
Quod fit in .ax. nomen producit, fax breuiabit.
Ex græcis partim producunt, pars quoq; curtat.
Nomen in .ex. breuiat, produc in gis duo, rex, lex.
Et vibex, halex; & veruex. Græca notentur.
Protrahit .ix. icis. Nonnulla tamen breuiantur.
Sunt ea coxendix, hiſtrixq;, filixq;, larixq;.
Atq; calix, & pix, & onyx, varicisq;, ſalixq;.
Bebryx atq; cilix & erix, Natrix quoq; ſerpens.
His numeres in .gis. mittentia, nix niuis addes.
Ox .ocis. producit, vt atrox, Gis breuiabit.
Cappadocis breuiat; & præcox iungitur illi.
Porrige nomen in .ux. quod mittit in .ucis. & .ugis.
Quinq; tantum breuiant hæc, nux, crux, dux ducis; & trux,
Atq; Volux volucis; de coniux coniugis exit;

A Plurale.crementū nominum plurale dicitur quoties genitiuus numeri pluralis creſcit ſuper genitiuum numeri ſingularis.Dicit igitur.q.o.&.o.&.e.incremento partium orationis,quæ per caſus declinantur in plurali producuntur,vt muſa.æ.inuſarum.dominus domini dominorū.dies,die.es.dierū:nam genitiuus regularis quintæ declinationis nō eſt dici:ſed die vel dies vel diy:vt in declinatione diximus,q. ſi genitiuus pluralis non creſcit ſuper genitiuū ſingularē non dicitur habere crementum plurale.vt cæſar cæſaris cæſarum.ſermo.onis.ſermonum.In illis vero,quæ non habent ſingularē aliorum proportionem ſequimur. vt athenæ arum.am bo.æ.ambo amborum,arum.amborum,ambobus amba bus ambobus. Illa præterea quæ irregulariter declinantur ſequuntur proportionem regularium; vt quis vel qui, cuius quorum quarum quorum. alter alterius alterorum alterarum alterorum. Bos quoq; bouis,tametſi crementum non habet: nihilominus o producit. Horatius in epodo.paterna rura bobus exercet ſuis. ¶ Sed breuis eſt,quod.i. &.u.in cremēto plurali breuiantur,quod probat exemplo.

¶De crementis verborum.cap.iij.

DE crementis verborum.cap.iij.¶ Poſt formationem temporum & perſonarū nihil eſt in verbo magis neceſſarium quā creſcentiū ſyllabarū quantitas:vnde pendet accentus. Quare viſum eſt hoc in loco cremētis verborū regłas tradere.Sed quia hæc pars eſt ſatis commode ab Alexandro pertractata,niſi quatenus in ſubiunctiui præterito & futuro nonnihil aberrauit,quattuordecim illius verſus mutuati ſumus, cætera ex noſtro adiecimus.

PErſonam primi.Quid ſit verbi crementū, in primis oſtendit dicens,q. cum ratio verbum declinādi exigat.vt per vnā,aut per duas,aut tres ſyllabas creſcat ſupra primam verbi poſitionem,tunc dicetur habere crementum.Quod ſi vna ſyllaba creſcit:ſyllaba quæ æquiparat ſecundam verbi perſonam, erit in primo cremento:nam vltima ſemper ſequitur regulas, quæ de vltimis ſyllabis traditæ ſunt.Secundū vero crement, m erit,cū duæ ſyllabæ ſuperant poſitionem. Tertium cum tres ſyllabæ ſuperant poſitionem.Poſitio autem illa dicitur: vnde nomen ſiue verbum incipit declinari,ſed hic ſecundam perſonam præſentis indicatiui modi facimus poſitionem,quia prima perſona in verbis ſecundæ,tertiæ,& quartæ coniugationis,in.o.purum deſinens,vna ſyllaba vincit ſecundam perſonam.vt doceo doces,cupio cupis,audio audis. ¶ A.creſcens verbum,q. a.in omnibus tribus crementis & in omnibus omnium coniugationum temporibus ſemper producitur,vt amamus amabamus.amaueramus. Excipitur primum crementum huius verbi do das,& ab eo compoſitorum, q. breuiatur,ſi ſunt primæ coniugationis.vt damus,dabam,dabo.darem, dare,venundamus,venundabam,venundabo,venundarem,venundare: & in voce paſſiua eodem modo. In alijs crementis regulam ſequitur generalem. ¶E. niſi cum ſubit.r.quod.e.in crementis verborum:niſi ſequatur.r.littera ſemper producitur.vt amemus,docemus,legemus,audiemus:quod ſi vocalis ſequitur,ex regula generali breuiabit.vt doceam doceamus. Si vero ſequitur.r.numeroſior eſt ratio:nam aliquando.e.breuiatur,aliquando producitur. ¶ Omne lego præſens. Dicit igitur,q. lego legis,verba tertiæ coniugationis,per quam hoc verbum lego legis declinatur,ſi poſt.e.ſequatur.r. breuiāt omne præſens tam in voce actiua quā in voce paſſiua,breuiant quoq; ſecundum quarti.ideſt preteritum imperfectum,q. eſt tempus ſecundum quarti.i.ſubiunctiui,qui eſt in ordine modorum quartus.vt vtinam legerem cum legerer & in voce paſſiua legeris vel legere in præſenti indicatiui legere legatur in præſenti imperatiui.vtinam legerer in præſenti optatiui,cum legerer in præterito imperfecto ſubiunctiui. ¶ Pluſquam perfectum quoq; in omni coniugatione breuiat.e.ſequenti.r.vt amaueram.docueram,legeram,audiueram.¶ Semper ero,q. tēpora in ero.vel in.erim.deſinentia.hoc eſt futurū indicatiui & ſubiunctiui:& præteritū perfectū optatiui & ſubiunctiui:& q. ſequuntur.ideſt ſequentes perſonæ cū futuro imperatiui breuiant illud.e.vt amauero,amauerim,amaueris,amauerit. Breuiāt etiā erā & ero.i. præteritū imperfectū & futurū indicatiui a ſum.es.fui.¶ Curta ſit in prima,qd futurū primæ & ſecūdæ cōiugatiōis vocis paſſiuæ,breuiat.e.ante.r. vt amabor,amaberis vel amabere,docebor,doceberis,vel docebere. ¶ Longum paſſiuo,q. in voce paſſiua.reris.vel.rere.producit.e.ante.r.quod ſit in præſenti optatiui & præterito imperfecto ſubiunctiui,vt vtinam amarer amareris,vel amarere, cum amarer amareris,vel amarere.¶ E verbum creſcens,q. in omnibus aliis locis ab his,qui ſupra notati ſunt,e. in cremento ſemper producitur,cum videlicet ſequitur.r,nā ſi non ſequitur,ſuperius iā regula tradita eſt:vt in præſenti optatiui & præterito imperfecto ſubiunctiui vocis actiuæ,vt vtinam docerem cum docerem: & in præterito imperfecto indicatiui.vt amaueriant,vel amauere,& alijs in locis,qui ſuperius notati non ſunt.

¶De crementi Plurali.

A Plurale vel.o.crementum pro trahit æque.
Sed breuis eſt.i. vel. u.patribus probat hoc verbuſq.

¶De crementis verborum. Cap.iij.

PErſonā primi præſentis verba ſecundam
Si numero vicunt, dicas crementa tenere.
Crementum verbi primum dic, quod poſituram
Aequat,bis ſuperans dicatur habere ſecundū.
Quod ſi ter vincit tria,tunc crementa notabis.
Nam finem verbi ſpecialis regula ſignat.
A.creſcens verbum producere debet vbiq.
Ex do,fit.a.breuis.cum primæ compoſitiuis.
E.niſi cum ſubit.r.debes ꝓducere ſemper.
Cum ſubit.r.curtā dāt plurimā, plurima longā.
Omne lego præſens breuiat, quartiq; ſecūdum
Pluſquā perfectū per quamlibet eſt breuiandū.
Semper ero vel erim breuiabis,queq; ſequūtur
Curta ſit in prima,beris.&.bere,ſiue ſecunda.
Longum paſſiuo.reris.vel.rere.notato.
E verbum creſcens alibi producit vbiq.

¶I tibi producunt,q.i.in primo cremento verborũ quartæ cõiugationis producitur.vt audimus auditis audiui audite audirem.Deinde dicit,q. in verbis quartæ cõiugationis quorum præteritũ nõ ſuperat poſitionẽ in prima plurali pſona niſi vna ſyllaba cum debuerit produci,crementũ illud breuiatur:vt vincio.cis.vinxi vinximus,ſancio.cis.ſanxi.ximus.venio.is. veni venimus. Itaq; partim eſt exceptio regulæ ſuperioris:partim eſt regula per ſe,quoniam in oĩbus cõiugationibus in præteri to perfecto indicatiui illud,i.breuiatur in penultima,vt amauimus.docuimus.legimus.audiuimus. ¶ Rimus & ritis,quod vbicunq; in coniugatione reperitur rimus & ritis. illud.ri.debet produci:hoc eſt in ſecundo futuro indicatiui,& in futuro imperatiui, & in præterito optatiui & ſubiunctiui & in futuro eiuſdẽ modi,quibus in locis eadem eſt vox,& idem accentus. Deinde dicit,q. in præſenti & in præterito perfecto indicatiui non ꝓducitur rimus & ritis:ſed ſequũtur regulam generalẽ. vt quæro quæris quærimus quæritis. gero geris gerimus geritis.pario paris peperi peperimus.curro.is.cucurri currimus,quod de verbis tertiæ coniugationis intelligendũ eſt,nam de verbis quartæ iam tradita eſt regula,quod ꝓducunt in præſenti.vt ſurimus.parturimus.nam tertiæ oĩa breuiãt primũ crementũ.vt curro currim⁹.ritis.furio furimus.ritis.fero ferimus.itis.pario parim⁹.itis.tero terimus.itis.verro.rimus.itis,vro vrimus.itis.ſero ſerimus,itis.& deponẽtia quærimur.orimur.morimur.Breuiãt quoq; erimus eritis.ab ero eritis. Quod vero illud.i. ꝓduci debeat oẽs grãmatici qui mõ eo n. .e digni ſunt,teſtantur. Probus de præterito perfecto ſubiunctiui,quem ipſe adiunctũ appellat,in oĩbus (inquit) quattuor cõiugationũ modis primã ſecundãq; perſonã plurales penultima ſemp ꝓducũt. & ſubdit exẽpla vt clamauerimus.critis.mouerimus.critis.audierimus.eritis.dixerimus.eritis.Idem quoq; vbi de breuibus ꝓlongis,& lõgis ꝓ breuibus agit.Verg.(inquit)cũ dixit egerimus noſti.ri.(inquit)ſyllabã præter naturã corripit.Vergi. metri cauſa:quia aliter nõ poterat ſtare verſus.Seruius quoq; in illud Verg.vi.æñ.egerimus noſti & nimiũ meminiſſe neceſſe eſt.ri.(inquit)ſyllabã metri cauſa Verg.corripuit.Nã (qđ Diom.ait) vocalẽ illã in præterito perfecto ſubiũctiui debere ꝓduci,in futuro vero breuiari.ego illi (quẽadmodũ de præterito facile aſtipulor)ita de futuro diſſentio,aut oſtendat mihi vbi eadẽ ſit breuis,cũ apud autores ſemp longa reperiatur:niſi metri gratia vſq; reperiatur breuis ꝓlõga.Ennius nõ mi aurum poſco,nec mi preciũ dederitis.Verg.in priapo.vtilis hæc arã ſi dederitis erit.Oui.v. meta.vitã dederitis in vndis. Idẽ.iij. de põto.& maris ionij cõtigeritis aquas:atq; iterũ in eodẽ.cõſulis vt limẽ cõtigeritis,ait.Prudẽ.quoq; in proœmio ſpychomachiæ,ſi quid trecẽtis bis nouenis additis poſſint figura nouerimus myſtica,qđ eſt trimetrũ iãbicũ bñs in quarto loco neceſſario iambũ.Catullus quoq; in carmine phaleutico,& cũ milia muſta fecerimus.Excuſatur tñ Oui.in.ij.met.eadẽ ratione quæ Verg.cũ dixit.Nuper honoratas ſummo mea vulnera cælo videritis ſtellas. ¶Inq; velim,q. velim & ſim in futuro optatiui & in præſenti ſubiũctiui ꝓducunt crementũ.vt vtinã ſimus ſitis,cũ ſimus ſitis. vtinam velimus velitis. cũ velimus velitis. ¶I.breuies alijs,q. in alijs locis ab ijs,qui ſupra notati ſunt.i.ſemper eſt breuis,vt legimus.itis.legite,legito,legimini,amamini,qđ vero dixit niſi.u.cõſona ſubſit:iam dictũ eſt de prætiriti perfecti cremẽto in quarta cõgatione quod producitur.vt audiui,dormiui,ſtabiliui,nũc vero de alijs cõiugatiõibus idẽ eſſe dicẽdũ præcipimus,vt cupio.is.iui,ſapio.is.iui.q̃ro.is.q̃ſiui. ¶O creſcẽs,q. o in incremẽtis verborũ ſemp ꝓducitur.vt amato te docetote.u.vero ſemp breuiatur,vt volum⁹ q̃ſumus ſum⁹.

Propoſitis regulis gñalibus de ſyllabarũ quãtitate,proſequitur regulas ſpeciales:per quas qđ in illis nõ potuit cõprehẽdi ſupplebitur:atq; nõnunq̃ regulæ ipſæ gñales magis explicabũtur,& primo agit de primis ſyllabis,tũ de medijs, poſtea de vltimis.Itaq; ſi dictionis cuiꝰ quãtitatẽ ſyllabarũ ſcire cupis,fuerit monoſyllaba,in vltimis illã requires,ſi diſyllaba,primã in primis,vltimã in vltimis,ſi polyſyllaba,primã in primis,vltimã in vltimis,mediã ſiue illa ſit vna ſi plures:in medijs reperies. ¶A.igitur ante.b.in primis ſyllabis breuiatur,vt ſtrabo.onis.Hora.i.ſer,ſi quod ſit vitiũ.nõ faſtidire ſtrabonem.Verulanus cui ſtipulatur Maturantius:dixit primã producere,ſed non ꝓbauit.Labo.as.nã labor.eris.producit:vt ſtatim dicemus.Verg.ij.æñ.cuſtodes ſufferre valẽt,labat ariete crebro,& ab eo compoſita,vt labefacio.is.labefacto.as.breuiat quoq; Abraã.Arator.principiũ meminiſſe iuuat deus (inquit) abraã Grabatũ etiã breuiat,quãuis græci per.i.duplex ſcribãt. Verg.mẽbra leuat ſenſim vili dimiſſa grabato.Trabes.is,etiã breuiat nõ obſtãte Iuuẽco dicẽte.deripe,ſed proprio fallax de lumine traben.Verg.i.æñ.ære trabes foribus cardo ſtridebat ahenis.ſiue ſit a trabes ſiue a trabs.is.Producunt vero Abel nomen propriũ viri.Prudẽtius,paſtorẽ ſternit in Abel.Crabro.onis,qđ ideo ſuſpicamur primã ꝓducere natura:quia nunq̃ breuis reperitur.Verg.iiij.geor.aut aſper crabro imparibus ſe immiſcuit armis.Oui.iij.faſto.milia crabronũ coeunt,& vertice nudo ſpicula defigũt.Idẽ.xi.meta.ſpicula crabronũ ſpiſſa ceruice gerenti.Idẽ in.xv. preſſus humo bellator equus crabronis origo eſt,in ſacris litteris ꝓ crabro corrupte legitur ſcrabro.Poteſt tñ fieri,vt ſyllaba illa natura ſit breuis:ſed tutius eſt,vt illã interim ꝓ longa relinquamus:quoad exẽplo alicuius autoris probetur eſſe breuis,id qđ in multis alijs dictionibus eſt a nobis factũ.Flabrũ.i.ꝓ ſpũ ſiue vento Verg.ij.geor.nõ flabra nec ignes cõuellunt.Idẽ in.iij.horreſcãt flabris:ſummũq; ſonoræ dãt ſiluæ.Ser.dicit tantũ in plurali flabra.orũ.declinari.Primã aũt naturã longã eſſe,probatur autoritate Proper.cũ lib.ij.(inquit.)& modo pauonis cauda flabella ſuperba.& Mar.iiij.epig.ſupina praſino cõcubĩna flabello,quod eſt carmẽ trimetrum habens iambum in.v.loco.Clau.quoq; in eutropium.hannibali pyrrhoq; togas flabella peroſi. Ouid.tñ in prime

I.tibi producunt quartæ creſcentia prima.
Primi præterito reperitur.imus.breuiari.
Rimus,vel ritis,verbum producit vbiq;.
Sed primi præſens breuiat.ri.præteritumq;.
Atq; erimus eritis ab ero ſemper breuiabunt.
Inq; velim produc crementa priora,vel in ſim.
I.breuies alijs,ſi non.u.conſona ſubſit.
O.creſcens ſemper producitur.u.breuiatur.

¶De primis ſyllabis. Cap.iiij.

A.Ante.b. breuis eſt, vt ſtrabo, onis. Trabes trabis,labo.bas.Producunt vero Abel. Crabro cabronis. Flabrum. bri. Flabellum flabelli

de arte breuiauit dicens, profuit & tenui ventos mouisse flabello, erit ergo indifferens. Fabula.æ. Hora. j. ser. non longa est fabula dicues. Idem. j. epi. fabula qua propter paridis narratur amorem. Labicũ. i. oppidũ prope romam vetustissimũ fuit, a quo via labicana dicta est. Mart. lepist. labicana leui cespite velat humus. Verg. tamen cum de ijsdem populis loqueretur. vij. æñ. dixit, & picti scuta labici. Labor. eris. Verg. v. æñ. labitur infœlix, cæsis vt forte iuuencis, & ab eo deriuata vt labes. Idem. ij. æñ. hinc mihi prima mali labes. Nabis nomen propriũ viri. Sil. lib. xv. fatidicus nabis veniens. Pabulum. Verg. j. æñ. pabula gustassent troie. Sabura. æ. nomen viri. Sill. lib. xv. stridentem sabura corũ. Tabraca. Iuue. vmbriferos pandit vbi tabraca saltus. Sill. tabraca tum tyriũ vulgus. Tabes & tabi. Lucre imbribus, vt tabe membrorum arbusta vacillent. Verg. iij. æñ. & terrã tabo maculant. Et quedam nõa ppria. vt apud Sil. lib. iiij. pars laudes ore canebãt sabe tuas. et apud Clau. trabigi trabigiã tumidũ: & verbalia terminata in abilis. nabilis, flabilis. Verg. iij. æñ. nec visu facilis, nec dictu affabilis vlli. Ouid. j. meta. sic erat instabilis tellus, & innabilis vnda. Ab habeo tamen habilis, & a sto stabilis breuiãt Verg. j. æñ. namq; habilem de more humeris suspẽderat arcũ. Luca. in. iiij. constritur stabilis naualibus area bellis. ¶ A. ante. c. breuis est, vt academia, hoc exemplũ iccirco posuimus, quia Verul. dixit primã producere cũ Hor. ij. epi. in primitiuo breuiauerit dicẽs, atq; inter sil-

Fabula fabulæ. Labicũ. i. Labor. beris. Labes. is. Nabis. bis. Pabulũ pabuli. Sabura. ę. Sabus sabi. Tabraca. ę. Tabes tabis. Tabi tabo. Et verbalia i. abilis. vt nabilis. fabilis. Breuiant stabilis habilis.

A. ante. c. breuis; vt academia academię; achãtis. idis. acer. eris. p arbore, macer. a. um. Producũt vero Acer acris. Acis. is. flu. Brachiũ. ij. Brachę. arum. Cacabus. i. Cacus. i. Cacabo. as. Dacus. i. Facũdus. a. um. Gracito. as. Machina. æ. Macero. as. Pacuius. ij. Pachin⁹. i. placo. as. Racipolis. is. Trachyn. trachinis. Thrace thraces. Vacia vacię. Vacien⁹ vacieni. Vacinium. ij. Vacillo. Zacharias.

A. ante. d. breuis est; vt vadum vadi. gradior. eris.

uas academi quærere verũ, nã quod Verul. assert ex Pli. lib. xxxiij. natu. hist. carmen lauree tulij Ciceronis liberti atq; academiæ celebratã nomine villam. Atq; rursus eiusdem Ciceronis, inq; academia vmbrifera viridiq; lyceo, non magis pro illo q̃ pro nobis facit. Tolerabiliusq; est in dictione præsertim græca. i. ante. a. produci, q̃ duas syllabas natura breues facere lõgas. Achantis quoq; putauit primã producere cũ sit breuis, quoniã ab achãto. i. spina deriuatur. Verg. in buc. & molli circũ est ansas amplexus achanto, & in eodẽ opere, mixtaq; ridẽti colocasia fundet achãto, qd' vero defensores Verul. asserunt illud. Vergi. iij. geor. littoraq; alcyonem resonãt achãtida dumi. ego nescio cur Vergiliano codici tanta iniuria debeat fieri, vt pro defensione falsitatis detracta & cõiunctione, velint illum corrumpere, nam in omnibus libris legitur & achantida dumi. Acha nomen proprium viri de quo in lib. Iosue. Pruden. in spychomachi, cum victor concilit Acham. Acer quoq; ideo posuimus, quoniam pro arbore primam breuiat, facitq; in genitiuo aceris. Ouid. x. meta. & platanus genialis acerq; colorib⁹ impar. & ab eo deriuatũ acernus. Verg. ij. æñ. præcipue cum iam hic trabibus contextus acernis. Acer acris, producit. vt ſtatim dicemus. Macer quoq; pro exemplo ideo positum est, quia ab illo deriuatum macero. as. producitur. Verg. heu heu quam pingui macer est mihi taurus in aruo. Producunt vero acer acris acre pro fortis & vehemens. Verg. v. æneid'. acer anhelanti similis. Acis vir & fluuius. Ouid. xiij. meta. acis erat fauno nymphaq; simethide cretus. Clau. tamen breuiauit de raptu. lucus erat prope flumen acis. Bacharo nomen proprium viri apud Mar. & Ausonium. Brachium. ij. Idem. xv. concaua littorei si demas brachia caneri. Brachæ bracharum. Mart. quam veteres brachæ britonis pauperis & q̃. Cacabus cacabi, pro olla coquinaria dicta a feruoris sono. Papi. in siluis. alborum calicum atq; cacaborum. Nam carmen est phaleuticum. Cacus. i. Ouid. j. fasto. cacus auentinæ timor atq; infamia siluæ. Verg. quoq;. viij. æneid'. semper produxit. Ouid. tamen idem libro. ix. metamor. breuiauit dicens, bis cacus horrendum tiberino in gurgite monstrum. Cacabo. as. Ouid. de philomena. cacabat hinc perdix. hinc gracitat improbus anser. Dacus. i. Luc. in. j. hinc dacus præmat, inde getes. Verg. ij. geor. & coniurato descendens dacus ab istro. Daces vel daca ijdem autores alijs in locis breuiarunt. Verg. viij. æneid'. indomitiq; dace & pontem indignat⁹ araxes. & Luca. i. vij. & vetitos errare dacas in mœnia ducat. Potest tamen illis in locis legi dahas, qui sunt populi scythiæ asiaticæ. Pomponio. Plinio. Syllio. Facundus facunda facundum, & facundia. Iuuena. cuius erant mores qualis facundia. Gracito. as. Ouid. de philo. hinc gracitat in probus anser. Machina machinæ. Verg. iiij. æneid'. minæq; murorum ingentes, æquataq; machina cælo. Macero maceras. Lucretius, macerat inuidia ante oculos illum esse potentem. Horat. primo carmin. quam lentis pœnitentia macer ignibus. est enim carmen asclepiadeum. Priscia. tamen in perihegesim breuiauit dicens, frãgitur hircino maceratus sanguine tantum. Pacuuius. ij. Persius, sunt quos Pacuuius & verrucosa moretur antiope. Pachynus pachyni. Ouid. xiij. metamor. quibus imbriferos versus pachynus ad austros. Verg. tamẽ breuiauit in. iij. æneid'. præstat trinacrij, metas lustrare pachyni. Idem in. vij. æneid'. dardaniam siculo prospexi ab vsq; pachyno. Placo. as. Idem in. ij. æneid'. sanguine placastis ventos & virgine cæsa. Racipolis nomen proprium viri. Lucanus in. v, gelidæ dominum racipolim oræ. Trachin. inis. Ouid. xj. metamor. herculeam trachina iubet. Thraca. æ. vel thrace. es. Hora. primo epistol. thraca ne vos ebrusq; niuali compede vinctus. Vacia & vacienus. Mar. docti patria narbo vacieni, est enim carmen phaleuticum. Vacinium ij. Verg. in buc. alba ligustra cadunt: vacinia nigra leguntur. Vacillo vacillas. Ouid. spes mea vacilla. Lucre. in primo, imbribus, v tabe membrorum arbusta vacillent. Zacharias. Ausonius, Zachariæ iusti linguam. p. l. ¶ A. ante. d. breuis est, vt vadum, quod est a vado vadis in quo prima producitur. Verg. primo æneid'. illiditq; vadis, atq; aggere cingit arenæ. Adrastus. Verg. vj. æneid'. parthenopeus, & adrasti pallentis imago. Breuiat quoq; quadrupes. Ennius. deniq; vi magna quadrupes equus atq; elephanti. Vergilius positione produxit dicens, quadrupes & frena iugo concordia fero. Spado spadonis. Iuuenal'. cum tener vxorem ducat spado. Arator cardinalis produxit dicens, præuius hic spado est.

Producunt vero Adam primus generis humani parens. Sedul. in paſchal. gaudia longa metam: nam qui deſinemus in Adam. Auſonius tamen breuiat dicens: deceptumq; adiunxit Adam nos ſera nepotum. Adria p mari adriatico ſemp (quod legerim) pducit primam. Lucanus in. v. ſonat ionio vagus adria ponto. Caduceus, & caducifer, Oui. viij. meta. poſitis caducifer alis. Iuuena. breuiauit dicēs, violato pœna caduceo. Gerg. valla cadurco legit. Clades cladis, Ver. ij. æn. quis cladē illius noctis: qs funera fando. Fadus nomen pprium viri apud Verg. Et Fadū hebeſumq; ſubit. Gades gadiū. Lucan⁹ in. iij. oceanūq; negat ſolus admittere gades. Ladō. onis. fluuius arcadiæ. Oui. i. meta. donec arenoſi placidū ladonis ad amnē. Rado. is. Verg. v. æn. radit iter læuum interior, atq; ab eo deriuatum radix radicis. Idem. ij. geor. truditur e ſicco radix oleagina ligno. Spadix. icis. Idem. iij. geor. honeſti ſpadices, glauciq; color deterrimus albo. Suadeo ſuades. Idē in buc. ſæpe leui ſomnum ſuadebit inire ſuſurro. Trado tradis. Idem in eodem ope, non vere egonis, nup mihi tradidit egon. Traduco traducis, Idem in iij. geor. poſt partum cura in vitulos traducitur omnis. Gradiuus. i. tum prima longa repitur. Verg iij. æn. gradiuumq; patrem: geticis q præſidet armis. Iuue. hæc tecegit gradiue tuos vrtica nepotes Luca. i. j. qd tātum gradiue paras, tū eādem breuiat, vt apd' Ouid. vj. meta. Et genus a magno ducentem forte gradiuo, & Valerius flacc⁹ in. iiij argo. magnoq; exorta gradiuo. ¶ A, ante. f. breuis eſt: vt vafer vafra vafrum. Perſius, omne vafer vitium ridenti flaccus amico. Affranius quoq; breuiat, Auſonius. quam toga facundi ſcænis agitauit affrani. Afer afra afrum. ſunt qui p. f ſcribunt a pducti primam. Mar. rideris mltoq; magis traduceris āfer. nos vero p. ph. ſemp ſcribimus. ¶ A. ante. g. breuis eſt. vt ago agis: & plaga p rete. Ver. iiij. geor. retia rara plagæ lato venabula ferro, & plaga p regiōe. Idē in. j. ætherea quos lapſa plaga Iouis ales apto. Pro vulnere vero (vt ſtatim dicemus) primā pducit. Agrippa. Manilius lib. j. aules Agrippa ſitæ, venerisq; ab origine ples. Producunt vero agea ageæ: quamq; ab agēdo dicatur, ſignificatq; nauium foros. Ennius, multa foro ponens ageaq; repletur. Agalma agalmatis. Martianus, habitu qui agalmatha firmāt. Bragada. æ. fluuius Apbricæ. Luca. in. iiij. quæ ſe bragada. Fagus fagi. Verg. in buc. tytire tu patulæ recubās ſubtegmine fagi. Flagito flagitas. Verg. in. xij. notumq; efflagitat enſem. Flagitiū flagitij. Hora. ij. ſer. conſiſtit ſumptus neglecti is flagitium ingens, Fragrum fragri. Ver. in buc. qui legitis flores & humi naſcētia fragra. Fragor fragaris, quod verbum non eſt in vſu. ſed ab eo cōpoſita ſuffragor ſuffragaris: & refragor refragaris. Ver. in priapeia. copia me perdit: tu ſuffragare rogatus: & ab eo deriuatū ſuffragiū Oui. ij. de ponto. grata qdē hæc ſunt animo ſuffragia noſtro. Lagus lagi. Iuue. ad Pharon & Nilum famoſaq; mœnia lagi Magalia. ium. Verg. j. æn. miratur molem æneas magalia quondā. Mago. onis. Sillius lib. v. foceriq; miſer magonis inire. Pagus. i. Hora. j. epiſ. qs circum pagos & circū cōpita pugnax. Pagina. æ. Mar. laſciua eſt nobis pagina: vita pba eſt. Plaga p vulnere ſiue ictu. Ver. iiij. geor. multa reluctāti obſtruitur plagiſq; perēpto. Sagus. a. ū. vnde eſt præſagus. a. ū. p eo qd eſt diuin⁹, & præſagire diuinare. Hora. ij. epiſ. ſomnia terreres magicos miracula ſagas. Luca. in. ij. aut te preſage malorū Antoni. Sagana tu qd videtur ab eo qd eſt ſaga deriuari. Hora. j. ſer. breuiauit dicēs, cū ſagana maiore vlulātē: pallor vtrāq;. Strages. is. Ver. vj. æn. pcubuiſſe ſup cōfuſæ ſtragis acernū. Stragulū. i. Mar. zoil⁹ ægrotat, faciūt hāc ſtragula febrē. Tragula. æ. Silli⁹. iij. puni. Cui tragula ſemp fulminea, armabat celebratū miſſile dexterā. Vagio. gis. Oui. x. meta. reddit on⁹ vagitq; puer. Idē in epiſ. canaces, vagi⁹ dedit ille miſer, ſenſiſſe putares, eſt enim vagire pueror: cū vero lepor: eſt: primā breuiat. vt idē de Philomena: glauciat & catul⁹: ſed lepores vagiūt, Vagina. æ. Oui. vagina decipit enſem. Flagro. as. flagrātia & flagrū natura breuiare inde intelligere licet: qd flagellū breuiat. Hora. j. ſer. nec ſcutica dignū horribile ſectere flagello. ¶ A. ante. l. breuis eſt, vt mal⁹. a. ū. p nō bon⁹ nā in aliis ſignificatiōib⁹ pducit, vt cueſtigio dicem⁹. Thales. etis. Iuue. mite thalētis ingeniū Sidon⁹ pduxit dicēs, Thales hoc etiā numeris inquirit & aſtris ſocius. Quari⁹ anaxagoras thaletica ſeruat. Producūt vero ala. æ. Ver. iiij. æn. hic primū parib⁹ nitēs Cylleni⁹ alis. Ales. itis. Idē in moreto, excubitorq; diē cātu prædixerat ales. Alea. æ. Hora. ii. ſer. p raro hæc alea fallit. Alecto. us. Ver. vij. æn. lucifugā a lecto diram: a ſede ſoror:. Alia. æ. flumē Italiæ. Idē, quoq; ſecās infauſtum interluit alia nomen. ſunt qui p duplex. ll. ſcribunt allia. Balena balenæ, Iuuenalis, quantum delphinis balena Britanica maior, Baliſta baliſtæ, Sillius primo punicor:, Phocais effundit vaſtos baliſta molares, ſunt qui litteraturam græcam ſecuti baliſta p duplex. l. ſcribant. Balo balas, Vergilius primo georgicorum. balatumq; gregē fluuio merſare ſalubri. Ouid. de philo. at pia balat ouis. Calo calonis, Horatius primo ſermo. hunc pminxere calones. Caligo caligas, & ab eo deriuatum caligo caliginis. Ver. ij. æn. caligat nubem eripiam, Iuue. & gen⁹ humanū dānat caligo futuri. Nam qd qdā ex Sillio ll. xij. afferūt, ac iuxta caligante ſitu, legendū eſt præpoſtere iuxta ac calligante ſitu. Fruſtra quoq; excipiūt qdam callū. i. & ab eo cōpoſita, & callijto & alia a callos, cos. qd eſt pulchritudo cōpoſita, cū p duplex. l. ſcribātur.

Producunt vero Adam, Caduceus caducei. Clades cladis, Fadus fadi; Gades gadium, Ladon ladonis; Rado radis, Radix radicis, Spadix ſpadicis, Suadeo ſuades, Trado tradis; Traduco, is. Vado, is. Gradiuus indifferentem habet.

A, ante. f. breuis eſt; vt vafer, a. um. afer vero producit.

A, ante. g. breuis eſt; vt ago agis; plagæ, arum, pro reti, & pro regiōe, plaga plagæ. Producūt agea. æ. Agalma agalmatis. Bragada bragadæ. Fag⁹ fagi. Flagito. Flagitium. Fragrū fragri. Fragor fragaris; vnde ſuffragor & refragor. Lagus. i. Magalia magalium. Mago magonis. Pagus pagi. Pagina paginæ. Plaga plagæ pro vulnere. Sagus. i. Saga. æ. Strages. is. Stragulum. i. Tragula, æ. Vagio, is Vagina. ę.

A, ante. l. breuis eſt, vt Malus mala malum. Alo, is. Producunt vero Ala alæ. Ales alitis. Alea aleę. Alecto alectus. Alia aliæ flu. Balena balenæ. Baliſta baliſtæ. Balo balas. Calo, onis. Caligo, as

Halo.as.a quo eſt halitus,us.Mar.halat & immodico ſexta Nerone calet.Verg.in,vij.talis ſeſe halitus atris faucib⁹ effundens.Halex.ecis.& halec.ecis.Martia.capparis & putri cepas halece natantes.Hora.in.j.ſermo.ſiſer halec fecula coa.Malus.i.p arbore pomifera vel p arbore nauis.Vergi.ij.georgico. felicis mali:quo non præſtantior alter.Idem.v.æneidos.ingenti manu malũ de naue ſereſti.Malũ quoq; pro pomo.Idem in buccoli.malo me Galathea petit laſciua puella. Mala.æ.p mandibula.Idem.vij.ænicidos,& violare manu maliſq; audacib⁹ orbem.Palatiũ.ij.qđ' tum prima longa:tum breui repitur. Breui,vt apđ' Verg.j.georgico.quæ Thuſcũ,Tiberim, & Romana palatia ſeruas.Ouid'.j.metamorphoſeos. haud timeam magni dixiſſe palatia cœli longa. Papi. in.j.ſiluarum,dum noua contemptis ſurgant palatia flammis.Martialis.inde ſacro veneranda petes palatia cliuo.Sed hæc autorum differentia poteſt eſſe ex eo,qđ' ſunt qui putent palatium a balatu ouium eſſe dictum. ſunt qui a pallante.qui ergo producunt per duplex.ll. pallatium ſcribere debent.Palus.Iuuen.aut quis non vidit vulnera pali.Palor.aris.Verg.v.ænicidos.Demoleus curſu palantes troas agebat:nam hoc verbum multis in locis Liui⁹ expreſſit.vt lib.v.ab vrbe.vagiq; p agros palantur.Pala.læ. Columela in horto. verſetur robore palæ.Palliũ quoq; poſitione duplici.l.producitur, neq; obſtat quod quidã afferunt illud Auſonij.Molle aurum pallijs græcia texe tuis.nã ſynæreſis eſt duplicis.i.aut potius legẽdũ eſt pallis ab eo,qđ palla.æ.Qualus.i.Verg. ſecũdo geor.tale dabit ſpecimen,tu ſpiſſos vimine qualos.& Colume.ipſe ferens holitor deductos põdere qualos.Cuius diminutiuũ Properti⁹ breuiauit dicẽs.lib.iiij & iniquis penſa quaſillis,Qualis.e.Verg.j.æñ.qualis in curotæ ripis,aut per iuga cynthi. Talus.i. Horat.j. ſermo.quarum ſubſuta talos tegit inſtita veſte.Talis.e. Verg.j.æñ.talis erat dido, talem ſe læta ferebat.& ab eo deriuatum talio.onis.Mart.corrũpit ſine talione cœlebs.¶ A.ante.m.in diſſyllabis producitur.Breuiat vero amo.as.& ab eo deriuata amor. amicus.Chlamis.idis. Verg.v.æñ. victori chlamidẽ auratã,quã plurima circũ.Fames.is.Idem in.vij.hæc erat illa fames.Hamus.i.apđ Iuue.breuis reperitur,cũ apud reliquos autores ſit longa(ait enim) diſpoſitis prædiues hamis;ſunt qui dicãt poetã feciſſe ecthlipſim abiecta.s.cum vocali,qua ratione ſupra diximus.Samo.i.Idem in.j.poſt habita coluiſſe ſamo.Tamen.Iuue.non tamen inuideas vati. Lamus viri nomem propriũ breuiat.vnde lamiæ dicti.Hora.Acli vetuſto nobilis a lamo.Et nomina polyſyllaba vt mamilla.Iuuen. in meroe craſſa maiorem infante mamillã,nam mamma a quo eſt diminutiuum per duplex.m.ſcribitur.Amita.æ.Perſius. iam reliqua ex amitis patruelis nulla proneptis.Scamander.Catullus.tectis erit magnis virtutibus vnda ſcamandri Homeri tamen intepres produxit dicens,fluxus geminis ſcamander fontibus exit. Producunt vero amentum,amenti. Sillius.ix. puni.& velut amento contorta haſtilia turbo.Amineum vinum.Verg.ſunt amineæ vites firmiſſima vina.Auſonius,qui ſolus chium miſcet & amineum.Lamina,næ.Vergil.primo,geor.tum ferri rigor atq; argutæ lamina ſerræ.Lamentor,taris. Idem.ij.encid'.Troianas vt opes & lamentabile regnũ.¶ A.ante.n.in diſſyllabis producitur,vt planus plana planum.Planus tamen nomen viri plopriũ breuiat,vt ſtatim dicemus.Manes quoq; pro animis ſiue inferorum dijs. Lucretius tamen breuiauit dicens.& nigras mactant pecudes manibuſq; deiſq;. Anus pro podice producit. Anulus quoq; & anellus. Breuiant quoq; anas anatis.Martialis.tota quidem ponatur anas:ſed pectore tantum.Anus.us.Idem.cum ſis anus coniux: & ſint tibi mortua membra.Canis.is.Vergil.in bucol. Notior vt iam ſit canibus,non Delia noſtra.Cano.is.Idem.arma virumq; cano,Canis fluui.Silius,lib.viij.& canis & rubico.Manus.us.Idem.in.ij.ecce manus iuuenem.Planus plani.pro ſedactore.Horat.primo epiſt.nec ſemel irriſus triuijs attollere cura fracto crure planum. Breuiant quoq; ab ana præpoſitione græca compoſita,vt analecta,orum.Mart.ocia,ſed ſcopis nunc analecta dabunt. Anaglypha,orum. Idem & menſis anaglypha de paternis.Et polyſyllaba,vt animus,i.anubis.idis. Producunt vero Anulus.i. Iuuena. anulus ſi demens,& ſæuas curre per alpes.Canabis.is.Perſius,tibi torta canabe fulta cœna ſit in trãſtro.Danubius.ij.Ouid.de põto. cedere Danubius ſe tibi Nile negat.Ganeo.onis.Iuue.ſed laudem filiquas occultus ganeo pultes.Prudentius tamen breuiauit in pſycho. laxa ganeonum lege teneri. Idem in amarti.vegetamq; gulam ganeonis ineſcent.Ianua ideo producitur, quia a Iano deriuatur.¶ A.ante.p.breuis eſt.vt apis pro volucri ex inſectis,nam pro api boue ægyptio producitur.vt ſtatim dicemus. Ouid. xiiij.metamor.non apis inde tulit collectos ſedula flores.Aprilis.Mart.in menſem rogo differas aprilem. Apricus aprica apricum.Horatius,gaudet equis canibuſq; & aprici gramine campi.Aplauſtrium. Manilius in primo.incipit argiuamq; ratem per apluſtria ſummua.Daphne daphnes.Petronius,& baccis redimita daphne tremulaq; cupreſſus. Producunt vero apis bos. Lucanus in.ix. & ſacer in cineris magni mactabitur apis. Aupulus apula apulum. Idem in.v. apulus adriacas exit garganus in vndas.Horatius,in primo ſermonum.ſequor hunc Lucanus an apulus anceps.

Halo,as.Halex,ecis,malꝰ arbor.malum pomũ, mala mandibula Palatium.ij.Palus.i.Palor,aris, Pala,æ.Qualus,i,Qualis,e,Talus tali,Talis,e, Palatum mediam habet.

A.ante.m.in diſyllabis producitur.vt Fama,æ.Breuiant Vero Amo amas,Chlamis,idis,Fames,is. Samos.Tamen,Et polyſyllaba,vt Mamilla,æ. Amita.æ.prẽterquã Amentum,i,Amineum,i, Damœtas,æ,Lamina,ę,Lamẽtor,aris,Mamercus,i.Mamertinus.i.Mamura.ę,& Mamuriꝰ,ij, & Bamura,æ.Hamus.i.indifferentem habet.

A.ante.n.in diſyllabis producitur.vt Sanus.a.um. Planꝰ,a,um.Breuiãt vero Anas,atis,Anus,us, Canis,is,Cano,is,Canis fluui,Manꝰ,us,Planꝰ,i, pro nebulone,& ab ana præpoſitino græca cõpoſita;vt Analecta,orum,Anaglyphũ,i. Et polyſyllaba,vt Animus,i. Anubis,idis. prætерquã Anulus,i.Canabis,is.Danubiꝰ danubij. Ganeo ganeonis,quæ producunt.

A.ante.p.breuis eſt, vt Apis,is,napus. Vapidus,a, vapidũ,producũt vero Apis bos.Apulus,a,um.

Apulia apuliæ. Apœninus apœnini. Apidanus apidani. Aphrica aphricæ. Crapula crapulæ. Ca Capetus capeti. Pape. Papilio papilionis. Papo papas. Rapū rapi. Sapo saponis. Sapis. is. fluui⁹; Saperda. æ. Vapulo. las.

A. ante. q. breuis eſt; vt Aqua. æ. Laqueus. i.

A. ante. r. breuis eſt; vt Ariſta ariſtæ. Haruſpex haruſpicis, Hara. æ. Producunt vero Ara araæ. pro altare. Arados. Areo ares. Area araæ. Barium bariſ. Baris baridis. Caria cariæ. Caryca caricæ. Glarea glareæ. Larius lariſ. Lariſſa lariſſę. Nares. iū. Naricia. æ. Pareo. es. Et noīa adiectiua in. arus. a. um. vt Clarus. a. um. Varus. a. um.

A. ante. s. breuis eſt; vt Aſia aſiæ. Caſa. æ. Producunt Aſius aſia aſium. Aſis aſidis. Aſopus aſopi. Baſium. ĩ. Caſeus caſei. Naſus. i. Naſo. onis. Phaſis. idis. Paſithea. Saſon. onis.

A. ante. t. breuis eſt, vt Quater & quaterni, Nato, as. Producunt vero. Atagen. enis. Atina atinæ. Apulia. æ. Idem in eodem incipit ex illo montes apulię notos. Idē tamen in. iij. car. breuiauit dicens. nutricis extra limen apuliæ. Eſt enim carmen alcaicum conſtans ex pentimemeri iambica & duobus dactylis. Sunt qui appulus & apulia cum producitur, duplici. p. ſcribāt. Apœnim⁹. Verg. xij. æn. vertice ſe attollens pater apœninus ad vndas. Apidanus. i. Proper. qualis in herboſo cōcidit apidano. Aphrica. æ. quod vero primā natura longā habeat; argumento eſt. apher. ra. rum. Vergi. iij. geor. armentarius apher agit tectūq; larēq;. Crapula. æ. Serenus, at male digeſtis ſi crapula ſæuiet eſcis. Capetus. i. Ouid. iiij. faſto. & tuus eſt idem capete factus auus. Idem tamen. xiij. meta. breuiauit dicēs. ex illo poſt hūc capetuſq; capſoq;. Papilio. onis. Oui. xv. met. ferali mutat cū papilione figurā. Papo. as. & papas apd Perſiū, & Iuue. pducūt. & Papus apd Lucretiū ideoq; p duplex. p. cōſueuit ſcribi. Papos interpretatur auus; & papa. æ. p pontifice maximo, qd' inde videtur deriuatū. Papius quoq; vnde lex papia & papinius producunt. Auſonius: papia lex placuit, Iulia diſplicuit. Sidonius, ne qd papinius tuus meuſq;. Rapū. pi. Marti. hæc tibi brumali gaudentia frigore rapa. Sapo. onis. Seren⁹, attrito ſapone genas purgare memento. Sapis. flu. Italiæ. Luc. in. ij. Cruſtumiūq; rapax, & iūct⁹ ſapis iſauro. Sapda. Perſi⁹, ĩ ſapdas ad uche pōto, nec obſtat qd a ſapore, ĩ quo prima breuis ē, autore Feſto, deriuatur. Vapulo. as. Iuue. ſi rixa ē, vbi tu pulſas, ego vapulo tātū. ¶ A. ante. q. breuis eſt, vt aqua aquæ. tametſi ab æquus. a. ū. deriuatur laqus, laquear, aquila aquilo. ¶ A. āte. r. breuis eſt, vt Ariſta. æ. quāq; ab arēdo deriuatur. Verg. in buc. poſt aliquot mea regna vidēs mirabor ariſtas. Ares quod interpretatur Mars apd græcos indifferentē habet. Marti. ſed græcis qbus eſt nihil negatū, & quos ares ares decet ſonare, Charites quoq; breuiauit & chariſtia feſta, quamq; inde carus. a. um. ducatur. Ouidi. ſecundo faſto. proxima cognati dixere chariſtia chari. Haruſpex quoq; qd' ab hara et aſpiciēdo cōponitur. Iuue. Cōmēdare volet, varicoſ⁹ fiat haruſpex. Producūt vero areo. es. Ver. aret ager vitio moriēs ſitis acris herba, et ab eo deriuatū area. æ. ara. æ. Ver. j. geo. area tū primū ĩ gētu eſt æquāda cylindro. Idē. j. æn. ſaxa vocāt Itali mediis q̄ in fluctib⁹ aras. Bariū. ij. Hor. j. ſer. via peior aduſq; bari mœnia piſcoſi. Baris. idis. Prop. baridos et cōtis roſtra liburna ſeq. Caria. æ. Mani iiij. aſtro. arcades ātiq celebrataq; caria fama. Carol⁹ Aretin⁹ breuiauit dicēs: Cū caria ātiquo fuerit ſpoliata ſepulchro Caricæ. æ. Oui. j. faſto. qd vult palma ſibi: rugoſaq; caryca dixi. Glarea. æ. Verg. ij. geor. nam ieiuna quidem cliuoſi glarea ruris. Larius. ij. Idem in eodem, quid memorē lacus, te lari maxime teq;. Lariſſa. æ. Hora. j. carmi. nec tam lariſſæ percuſſit campus opimæ. Nares narium. Verg. vj. æn. auribus & truncas inhoneſto vulnere nares. Naricia. æ. Ouid. romechiumq; legit, caulonaq; naricīāq;. Verg. iij. æneid'. hic & naricij poſuerunt mœnia locri. Pareo. es. Idem in primo. paret amor dictis carę genitricis. Smaragdus a Martial'. producitur. dicens. ſardonyca ſmaragdus adamātas hiaſpides vno. Alij breuiant. vt Luca. in. ix. viridi dicta incta ſmaragdo. Et Papi. ij. theba. florentes igne ſmaragdos. Et nomina adiectiua, vt clarus. a. um. gnarus. a. um. rarus. a. um. varus. a. um. & ab eo deriuatum varicus. a. um. & diuarico. as. & prævaricor. aris. nam varicoſus a varicibus dictus eſt. Perſius. fallit ꝓdere regula varo. Ouid. de arte. ingentes varica ferto; gradus. ¶ A. ante. s. breuis eſt. vt aſia. æ. Verg. j. æneid'. europa atq; aſia pulſus. Idem in. iij. poſtquam res aſiæ priamiq; euertere gentem. Producunt vero ab aſia deriuata. vt aſius. idis. aſius. a. um. aſiacus. a. cum. Ouid'. v. meta. iam ſuper europē ſublimis & aſida terrā. Idē in. ix. & in aſide terra mœnia conſticuis. Et in xij. aſiacas caſuras aſpicis arces Verg. primo georgico. aſia circum dulcibus in ſtagnis rimantur prata caiſtri. Ego neſcio an ſit vlla palus, quæ vocetur aſia. vt voluit Seruius ibidē. Et rurſus in. vij. æneid'. in illud Verg. dant per colla modos, ſonat amnis & aſia longe pulſa palus. & poſt illum reliqui omnes: hoctamen cōpertū habeo primitiuū aſia primā breuiare deriuata vero ꝓducere eſſe autē aſius. a. um. poſſeſſiuū ab aſia, nemo eſt, qui nō intelligat, vnde prata aſia dixit Verg. in. geor. & palus aſia in æn. & in. iij. geor. atq; ephyre: atq; opis & aſia deiopeia, Aſopus. i. Luca. in. vj. accipit aſopos curſus: phœnixq; melaſq;. Baſium. i. Marti. eſſe quid hoc dicam, quod olent tua baſia myrrham. Caſeus. i. Vergilius. pinguis & ingratæ premeretur caſeus vrbi. Naſus. i. vnde Oui. naſo cognominatus eſt. Marti. & pueri naſum rhinocerotis hūt. Ouidi. qui modo naſonis fueram⁹ quinq; libelli, Phaſis. idis. flu. Idem. vij. meta. contigerāt rapidas limoſi phaſidos vndas. Paſithea. Papiñ. libro ſecūdo theb. non hoc paſithea. Saſon. onis. Luca. in ſecūdo perfunditur æquore ſaſon. Et iterum in quinto. non humilem ſaſona vadis. ¶ A. āte. t. breuis eſt, vt quater aduerbiū, qd' tametſi a quattuor deriuatur: extrita altera. t. litterā primā breuiauit. Vergili. ij. enei dos, ſubſtitit: atq; vtero ſonitū quater arma dedere. Atrax. flu. Theſſaliæ. Catullus. ſmirna canas atracis penitus mittetur ad vndas. Atrox. lib. ij. punico. inſtat atrox terga increpitās fugientia victor. Atlas. Ouidius, hercule ſuppoſito ſydera fulſit atlas. Atreus. Ouidi⁹. xv. metamorpho. Hæſit in aduerſo grauis haſta minoris atridæ. Natrix quoq; breuiat apud Lucillum dicens. Si atribus natricem impreſſit craſſam ac capitatā, nā Luca. poſitione produxit. dicens & natrix violator aquæ. Producunt vero Atagen ſiue atagena, Marti. ionicarum guſtus atagenarum. Atina. æ. Vergili. tela nouant atina potens.

Atys.Ouid.x.met.ſiquidem cibeleius atys.& Perſius. berecynthius atys,de alio tamen aty.Ouid'.v.meta. dixit,erat indus atys,quem flumine gange.& a cata præpoſitione græca compoſita.vt cathedra catholicus.Sidonius tamen,& Prudentius primã produxerunt.Catena quoq;,quãq; Mart.dixit,expectãt curæ catenatiq; labores. Atella,æ.Sillius in.x.puni.iamq; atel la ſuas iamq; & gallogræcia adegit:vnde attellanus.a.um.Iuue.ruſticus ex odio riſum mouet atelllanæ. Ater.a.um.Verg. primo æneid'.teucrorũq; alios,ater quos æquore turbo.Catillus.i,viri nomen.Silius.viij.puni. hinc tibur catille tuũ. Chratis chratidis flu.calabriæ.Ouid.xv.met.Chratis & hinc ſi-

Atys,yos.Atella.æ.Ater atra atrum.Catillus.i. Chratis,idis. Crates,is. Crater,eris. Clatr9.i.Fra-ter.is.Fatum.i.Gratus.a.um.Latus.a.um.Laterna.æ.Latona.ę.Mater matris.Materia.æ.Matu rus.a.um.Matutinus.a.um.Pratum.i.Patagia.æ. fluui9.Saturnus.i.Vates.is, Vaticanus vaticani.

baris noſtris cõterminus oris.De alio eiuſdem nominis prima breui dixit in.iiij.de ponto,huc lycus,huc ſaga-ris,penuſq; hiſpaniſq; chratiſq;. Crates.is.Verg.primo geor.arbuteæ crates y myſtica vãn9 iacchi.Crater cra teris.Idẽ in.i.æñ.crateres magnos ſtatuunt,& vina co ronãt.Clatr9.i.Hora.in poe.obiectos cauæ valuit ſi rũ pere clatros.Frater.tris. Ver.ſ.æñ.frater vt æneas pela go tuus oĩa circũ.Fatum.i qd' ideo ꝓducit,quia a parti cipio huius verbi faris vel fare deriuatur.Gratus.a.ũ. a quo deriuatur gratia gratulor & grator. Verg.po pulus alcide gratiſſima vitis iaccho. Latus.a.um.quod videtur eſſe participium,a fero.atq; ideo producere pri mam.Idem.i.æñ.littoraq;& late populos ſic vertice cæ li. Laterna.æ.quod licet a latendo deriuatur:nihilomin9 primã producit. Mart. dux laterna viæ nunquid ſum fuſcior.Latona.æ.Verg.i.æñ. Latonæ tacitũ pertentant gaudia pectus.Mater.tris.Idem in eodem.cui mater me dia ſeſe tulit obuia ſilua. Materia.æ. Idem.ij.æñ.iacet

A.ante.u.conſonantem breuis eſt.vt Auis.Produ-cũt vero Auius.a.um.Caua.ę.Clauis,is. Clauus clauí.Dauus.i.Flauus.a.um.Gnauus.a.um.Ga-uiſus.a.um.Lauiniũ.ij.Lauina.ę. Mauors.ortis. Mauis a malo.Nauis,is.pauo.onis.Prauus.a.um Suauis ſuaue. Suauius.

EAnte.b.breuis ẽ.vt Trebia.æ.Nebris nebridis Producunt vero. Creber.a.um.Crebrenus.i. fluuius.Debeo.es.debilis debile. Flebilis flebile. Gleba.æ. Hebe.es. Hebeſus hebeſi. Rhebus.i.

omnis ad vndam materies.Maturus.a.um.Idem in buco.maturæ vinitor vuæ.Matutinus.a.um.Idem in.viij.æñ. & matu-tini volcrum ſub culmine cantus.Natus.i.pro filio,nata pro filia,natalis,& natura ideo producunt:quia a participio natus nata natum deriuantur.Pratum.i.Verg.in buc.huc ipſi potum venient per prata iuuenci.Patagia.æ. fluuius Siciliæ. Verg. iij.æñ.viuo.præteruehor oſtia ſaxo patagiæ,non patagia.vt dicit Serui.& poſt illũ fere oẽs:ſed patagiæ.vt Georg.merula. Saturnus.i.Idẽ.ſ.geor.frigida ſaturni quo ſeſe ſtella receptet.Statera.æ.qd' nomen Verulanus dicit primã producere:nõ per ſuadet mihi.cum Mart.libro.x.in carmine phaleutico ſcribat:nõ ergo eſt manus iſta,ſed ſtatera.Vates.tis.& ab eo deriuata vaticinor & vaticanus & vaticiniũ.Vergi.iiij.æneidos,heu vatũ ignaræ mentes : qd vota furentem. Iuuena.& vaticano fragiles de monte patellas.¶ A.ante.u,conſonantem breuis eſt,vt auis,tametſi ab a & via compoſitũ videatur:quẽadmodũ & auius.a.ũ.ſed hoc producit,illud vero breuiat.Verg.ij.georgicoꝝ.auia tũc reſonant auib9 virgulta canoris.Claua.æ. Clauis.is.atq; ab vtroq; clauiger:tam is qui clauam quam q clauem gerit.Ouidi,xv.metamorpho.clauiger alloquitur lapi-doſas eſaris vndas.Clauus.i.Vergi.v.æneidos.hortaturq; viros.clauũq; ad littora torquet, & Iuuena. clauus mihi militis hæret.Dauus.i.Hora.intererit multũ dauus ne loquatur,an heros.Dauid quoq; Seduli9 in paſchali produxit dicens : cæca-tos clamare viros ſili inclyte Dauid, nos tamen lib. ij. breuiauim9 cũ in tertia declinatione ſcripſim9,noſtri dixere dauidis. Flauus.a.ũ.Vergi.primo georgicoꝝ,flaua ceres alto ne æquam ſpectat olympo.Gnauus.a.ũ. Ouidi. primo de ponto, det mihi formoſa gnaua iuuenta manu.Inde ignauus.a.ũ.Vergi.hyems ignaua colonis.Gauiſus.a.um. Propertius,nõ ita Da danio gauiſus atrida triumpho.Lauina lauinæ. lauinium.ij. Vergi,ſeptimo æneidos,& iuxta genitorem aſtat lauinia vir-go.Idem in primo.Italiam fato profugus lauinaq; venit.Idem tamen in eodem breuiauit dicens.Imperio explebit vrbemq; a ſede lauini tranſfert. Mauors mauortis.Ouidi.ſexto metamorphoſeos,cecropia palas ſcopulum mauortis in vrbe. Oui-dius. ſic ego,ſic poſita dixit mihi caſſide mauors. Vergil.tertio æneidos,terra procul vaſtis colitur mauortia campis. Mauis ſecunda perſona ab eo quod eſt malo ideſt magis volo. Horatius primo ſermo. an tibi mauis inſidias fieri : præ-ciumq; auellier ante. Nauis,atq; ab eo deriuata nauita & nauigo. Vergili. primo æneidos, nauibus infandum amiſſis vnius ob iram. Idem.vj.æñ.nauita ſed triſtis nũc hos nũc accipit illos. Idẽ quoq; ſ.æñ.tyrrhenũ nauigat æquor. Pauo.onis. Claudian9,patricius roſeis pauonũ ventilat alis. Iuuen.& crudũ pauonem in balnea portas. Prauus.a.ũ. Hora.in poeti. non magis eſſe velim,q̃ naſo viuere prauo. Suauis.e. Verg.in buc. Suaue rubens hyacinthus.

EAnte.b.breuis eſt,vt trebia trebiæ.nebris nebridis,hæc duo poſuimus quia trebiã cum trebula Serui9 confundit,hãc itaq; poſuimus in exceptione.illã vero pro regulæ exemplo,nebula nebulæ,ebulus ebuli,lebes lebetis,ebenus ebeni. Gehennæ gehennarum.Auſonius,& Lucanus breuiant.Idem tamen Auſonius produxit dicens,niguida pyrenes & pinea gehennarum.Hebrus quoq; breuiat.Seneca in Oeta.& hydra vires poſuit & notos Hebro.Vergilius poſitione pro-duxit dicens volucremq; fuga peruertitur hebrum.Producunt vero Creber.a.um.Vergi.quinto æneidos,creber vtraq; ma-nu pulſat verſaq; dareta.Crebenus. i. fluui.Ouidi.xſ.metamorpho.aſpicit exerien patria crebenida ripa:hoc eſt crebiſiliam. Debeo & debilis ideo producũt:qa a de præpoſitione & habeo & habilis componũtur,vt ſupra dixit.Flebilis quoq;:qa ſeq-tur ꝓportionem verbaliũ in.cbilis,deſinentiũ, vt delebilis,explebilis,& qd' modo dixim9 debilis.Gleba glebæ.Ver.ſ.æneiꝰ. terra antiqua potens armis atq; vbere glebæ.Hebe hebes.Ouid'.ix.meta.hoc illi dederat iunonia muneris hebe. Rhebus.i. nomen ꝓpriũ equi apd' Vergi.x.æneid.Rhebe diu:res ſi qua diu mortalib9 vlla eſt,ſunt q p.oe.diphthongon ſcribãt rhœbus.

Sebethus.i.fluꝰ.Papi.f.filua,eubois & pulchra gaudẽs ſebethus aliũa,inde Ver.vij.æñ.ſebethis.idis.fecit dicẽs,oebale quem genera ſſe telõ ſebethide nympha.Trebula.æ.oppidũ in agro reatino & eiuſdẽ noĩs iuxta cruſtuminũ colonia Romanoꝝ. Mar.v.epigra.humida qua gelidas ſũmittit trebula valles,& iterũ i diſtichis.Trebula nos genuit,cõmẽdat gratia duplex. Thebæ.arũ.p bocotiæ vrbe,vnde eſt thebanꝰ & thebe.es.vrbs Aegypti;& vnde thebeus.Ebrius.a.ũ. & febris.is.ideo ſuſpicamur pductã habere primã:quia ſemp lõgæ repiuntur.Nebris vero primã breuiat:ga p.c.pſilõ ſcribitur a græcis:qđ ſi in carmine lõga reperitur: illꝺ erit poſitiõe nõ natura,vt Frãciſcus maturãtius putauit.¶ E.ante.c.breuis eſt:vt ſecus,p aliter,pecꝰ,oris.vel pecudis,decet,iecur.Echion vero vnꝰ ex ſupſtitibꝰ terrigenis apđ Ouidiũ breuiat. iij.meta.& cognominis ciuſdẽ apđ Iuue. accipis vxorẽ de qua citharoedꝰ echiõ,apđ eundẽ tĩ Oui. v.meta.pductũ legitur,echionq; ſagax quondam vẽtura videre. Producũt vero Secaꝰ.Ver.iij.geor.indulge ordinibꝰ:nec ſecius oĩs in vnguẽ,ſecus tĩ vt diximꝰ breuiat. Idẽ.xij. æñ.haud ſecus accẽſo gliſcit violẽtia turno.Secuꝰ.a.ũ. ideo pducit,qa a ſe & cura cõponitur,vt ſit ſecurꝰ qui eſt ſeorſum a cura.Mecũ,tecũ.ſecũ,quia cõponũtur ex me,te,ſe.Græca vero p eta oẽs pducũt,vt Echo.us.Perſius,reparabilis aſſonat echo.Cecubũ.i.Mar.cecuba fundanis generoſa coquũtur amyclis.Theca.æ.& a theca cõpoſita,vt bibliotheca,dactylotheca,pinacotheca,Mar. ruris bibliotheca delicati.Cecrops vero primã habet mediã.Lucretiꝰ,finibꝰ in cecropis funeſto reddidit agros, niſi legas finibꝰ cecropijs extrita.s. littera. Producunt etiã q̃ p diphthõgõ ſcribũtur,vt cæcus,græcꝰ,mœchus, oeconomꝰ.¶ E.ãte.d.breuis eſt, vt ſedeo.es.cedo p dic. Producunt vero credo credis. quod a cretum & do cõponitur.Verg.vi.æñ.præpetibꝰ pẽnis auſus ſe credere cælo.Cedrus.i.Perſius,& cedro digna locuti. Hora. breuiauit dicẽs. poſſe linẽda cedro.Cedo.is.ceſſi.Ver.in buc.oĩa vincit amor,& nos cedamus amori.Cædo,is. cæcidi p.æ.diphthõgõ ſcribitur.Cedo vero p dic, vt diximus primã breuiauit.Iuuena.poſt minor & aliã credas:cedo ſi breue parui.Pedo.dis.Mar.pedere te malim,nãq; hoc neq; inutile dicit.Seduloꝰ.a.ũ.ſedo.as ſeditio.onis.ideo pducũt qđ a ſe & dolus primũ,a ſe & do das ſcdm a ſe & itio tertiũ interpoſita.d.euphoniæ cauſa cõponũtur.Pædor vero pædia.æ.& pædico.cas.q̃ a pes qđ eſt puer græce deriuãtur,ideo pducũt,qa.æ.diphthõgõ hñt.Et græca q̃ p.eta,vt Oui.i epiſ. medeæ,medea forẽ qđ' ſi qs ab alto.Et inde medꝰ.i.& media regio & meca herba & medicũ pomũ.Rheda quoq;.nã græci ſuũ eſſe putãt,cũ th Quinti.dicat Gallicũ eſſe.Iuue.hic dũ tota domꝰ rheda cõponitur vna.¶ E.ante.f.breuis eſt,vt nefas:& inde nefaſtꝰ:nefariꝰ & nefandꝰ.¶ E.ãte.g.breuis eſt,vt lego.is.rego.is.tego.is.Tegmeſſa quoq; breuiat. Hora. forma captiuæ dñm tegmiſſæ,eſt enim ſapphicũ carmẽ.Oui.poſitiõe pduxit dicẽs.odimus & mœſtas tegmeſſam diligat aiax.Producũt vero lego.as,p eo qđ ẽ legatũ aliquo mittere,et teſtamẽto præter ſolidã hæreditatẽ aliqđ alicui relinq̃re.Fegaſus.i.equꝰ alatus.Oui iiij.meta.pegaſon & fratres matris de ſanguine natos.Regula.æ.tametſi a rego.is.deriuetur:i quo(vt diximꝰ) prima breuiatur.Verg.in moreto,nec ſumptus erat illꝺ opus ſed regula curæ.Regulus & regina ideo primã pducunt:qđ a rege deriuãtur.in quo prima lõga eſt cremẽto.Sedulius breuiauit primã regulidicẽs,poſt regulus nato quidam moriẽte rogabat.Rbegium.ij.brutiorum ciuitas.Oui.iiij.metamor.liquerat & zanclẽ aduerſaq; mœnia rhegi.Tegula.Iuuenũ.vltimus ardebat:quẽ tegula ſola tuetur.¶ E.ante.l.in diſſyllabis longa eſt,vt chela.æ.Verg.primo geor.q̃ locus exigonem inter. chelaſq; ſeq̃ntes.Breuiãt vero chelys.ys.Oui.in epiſto.ſapphus,inde phœbo chelyn communia munera mittam.Celer celeris. e.Vergi.v.æneidos,protinus æneas celeri certare ſagitta.Gela.æ.Ciuitas & flumen Siciliæ.Vergi.iij.æneidos.immaniſq; gela fluuij cognomine dicta.Gelu indeclinabile ſiue gelum geli.Lucretilibro ſexto,dimittit quaſi ſæpe gelum,quod cõtinet in ſe.Lelex lelegis.Oui.i.vij.metamorpho.illa troezenius heros parte lelex alia.Helix helicis,hederæ ſpecies:de qua Plini.libro xvj.eſt candida & nigra hedera,& tertia quæ vocatur helix, cuius prima ſyllaba breuis a Theocrito ponitur in primo idyllio.Et a meli hoc eſt a mille compoſita & deriuata vt melimelum,melilothos,melos.Martialis infanti melimela dato faſtuoſaq; mariſcas.Ouiđ.iiij.faſtorum,pars rorem,pars melilothon amat.Lactantiꝰ de Chriſti reſurrectione,fitq; repercuſſo dulcior aula melo.Homerus tamẽ in Hymnis primam pduxit,vt illud Perſij,cantare credas pegaſeium melos:etiam defendi poſſit autore Homero.Hermolaus in fine.xxxij.libro naturalis hiſto.Et a melan quod interpretatur niger, vt Melanthion, Melampus,Collumella,Melanthia grata cymino.Vergi.iij.georgico.phyllirides chiron amithaoniuſq; melampus.Scelus ſceleris.Iuuenalis.quod ſcelus admiſit,quæ nam hic culpa puellæ eſt.Telon telonis.Vergiꝰ. ſeptimo æneidos,oebale quem genera ſſe telon ſebethide nympha fertur.Velim velis velit.Luca.in primo.Accipiam cirrhea velim ſecreta mouentem.

Sebethus ſebethi, Trebula trebulæ, Thebę thebarum. Thebe thebes, immo omnia græca quę per eta ſcribuntur.

E,ante.c.breuis eſt;vt ſecus;pecus; Producunt vero.Secius pro minus;ſecurus ſecura ſecurũ,Grę ca quoq; q̃ per eta ſcribuntur omnia pducũt;vt Echo echus.Cecubum cecubi,Lechytus.i.Theca.æ.Et ab eo compoſita;vt Dactylotheca; Pinacotheca.

E,ãte.d,breuis eſt;vt ſedeo.es,pducũt vero;Credo is. Cedrus.i. Cedo.is.ceſſi,Pedo.is,ſedulus,a,ũ, ſedes,is,ſeditio ſeditionis.Et græca q̃ per eta ſcribuntur;vt medea.ę,media; rheda rhedæ,

E.ante.f.breuis eſt;vt Nefas;nefandus,nefarius.

E.ante.g.breuis eſt;vt Lego.gis.Rego.gis.Tego. is.Producũt vero Lego.gas.Pegaſus.i. Regula.ę.Regulus.i.Regina. ę. Rhegiũ. ij. Tegula tegulę.

E,ante l,in diſſyllabis lõga eſt;vt Chela.æ. Breuiãt vero Chelys.ys.Celer.is.e Gela.æ. Gelu;indeclinabile;Lelex lelegis; Helix;helicis; Et a meli hoc eſt melle;& a melan quod eſt nigrum cõpoſita & deriuata;vt Melilothos.i. Melãthium melãthij ſcelus.eris. Telon.onis. Velin.is.velit,

Velut & veluti. Verg. in. j. æñ. ac veluti magno in populo cum ſæpe coorta eſt. Et nomina polyſyllaba: vt melior ſiue ſit cõparatiuum ſiue proprium viri. Mart. en vocant ad cœnam melior te claſſice rectã. Producunt vero. belua. æ. quamq; ſunt qui per. æ. diphthongon, ſunt qui per duplex. l. ſcribant. Iuue. nimirum conſtat leuiori bellua ſumptu. Delubrum. Verg. ij. æñ. hic primum ex alto delubri culmine telis. Eliſium. ij. Idem lib. vj. mittimur eliſium & pauci læta arua tenemus. Electrum. Idem in buc. pinguia corticibus ſudent electra myricæ. Idem tamen. viij. æñ. liquido ve poteſtur electro dixit prima breui. & in ciri. lachrymoſo parauit electro. Helios, ideſt ſol cũ compoſitis. Mart. ſiẽtibus heliadum ramis. Peligni. orũ. Martial. non hæc pelignis agitur vindemia prælis. Pe luſium. vnde peluſius. ſia. ſium. & peluſiacus. ca. cum. Idem in diſticho. accipe niliacã peluſia munera lentem. Verg. j. geor. nec peluſiacæ curam aſpernabere lentis. Pelion. ij. Luca. in. vj. pelion opponit radijs naſcentibus vmbras. Sillius tamen. iij. puni. breuiauit. Oſſaq; cũ pelio cumq; hemo ceſſerit othris. Sunt qui non pelio: ſed imido legant apud Papi. Pelias, adis. Ouid. de reme. vulneris auxiliũ pelias haſta tulit. Pelamis. idis. Iuue. & vas pelamidum aphrorũ. Spelunca, æ. quæ dicitur græce ſpeleum. i. Verg. vj. æñ. ſpelunca alta fuit vaſtoq; immanis hiatu. Idẽ in buc. certũ eſt in ſiluis inter ſpelæa ferarũ. Selibra. æ. Mart. ſaturnaliciæ ligulã miſiſſe ſelibræ. Thelephus. i. Iuue. telephus, aut ſummi plena iam margine libri. Thelegonus. goni. Ouid. de ponto. telegoni ve parens vertẽdis nata figuris. Telemachus. i. Horat. haud male telemachus proles patientis vlixi. Telemus. Oui. xiij. meta. telemus eurimides quem nulla fefellerat ales. Velabrũ. i. Hora. ij. ſer. cũ velabro omne macellum. ¶ E. ante. m. breuis eſt. vt emo. is. fremo. is. femur. oris. nemus. oris. Producunt vero. crementum, ab eo cõpoſitum incrementum Verg. in buc. charadeiũ ſoboles magnum iouis incrementum. Demum aduerb. Idem. vj. æñ. ſic demũ lucos ſtygios regna inuia viuis. Demo. is. ꝓpterea primã ꝓduxit: qđ a de præpoſitiõe & emo componitur. Cõpoſita quoq; a demos, qđ interpretatur populus, vt Demoſthenes, Democritus, Demophoon, Iuueñ. eloquium & famam Demoſthenis aut Ciceronis, Emathia. æ. Vergi. primo georgicorum, emathiã & latos hemi pingueſcere cãpos. Emolumentum. i. Iuueñ. nullus in vrbe locus, nulla emolumenta laborum. Eminus aduerb. Ouid. xiij. metamorpho. eminus ingenti reſupinum vulnere fudi. Femen feminis, nã quod ſeruus illud Vergi. x. æneidos legit, ocyus enſem eripit a femine: magis placet, vt cũ Priſciano legamus, ocyus enſem eripit a femore: quoniã hoc primã breuiat: illud vero producit eãdem. Ab hemis quoq; compoſita & a ſemis qđ ab hemis interpretatur aſpiratione mutatata in. s. vt hemina heminæ, hemitriteus. i. ſemideus. i. ſemiuir. ri. Perſius, fregerit heminas areti ædilis iniquas. Marti, vir tongilius male dicitur hemitriteo. Ouiđ. primo metamor. ſunt mihi ſemidei: ſunt ruſtica numina fauni. Verg. iiij. æneidos, & nunc ille paris cum ſemiuiro comitatu. Hemus hemi. Verg. primo georgico. emathiã & latos hemi pingueſcere cãpos. Nemo neminis. Idem. ix. æneidos, turne quod optãti diuum promittere nemo. Phemonoe. es. Luca. in. v. Phemonoẽ errore vagã curiſq; vagantem. Remus remi, quo nauis impellitur. Vergil. primo æneidos, frãguntur remi tum prora auertit ab vndis, nã promulli fratre primã breuiat. Idem in eodem, cana fides et veſta remo cũ fratre quirin⁹. Schema. atis. quoniã per. e. lougũ a græcis ſcribitur. Et a ſemis (vt diximus) compoſita, vt ſemita. Ver. iiij. æñ. caſtigatq; moras, opere omnis ſemita feruet. Temo. onis. Vergi. georgico. huic a ſtirpe pedes temo ꝓtentus in octo. ¶ E. ante. n. longa eſt. vt vena. æ. veneo. is. Vergi. iiij. æneidos, vulnus alit venis. Iuue. ſummula ne pereat qua vilis teſſara venit, venor. aris. Breuiãt vero bene & benignus. a. um. Hora. ſi bene te noui. Idem. quippe benignus erat. Enyo, us. Mart. cum dubitaret adhuc belli ciuilis enyo. Enipeus. i. Luca. in. vj. ſanguine Romano q̃ turbidus ibit enipeus. Enim coniunctio. Vergi. hic tibi fabor enim quã do hæc te cura remordet. Feneſtra. æ. Iuue. cum pateãt altæ caligãteſq; feneſtræ. Et a genes ſiue geno genis compoſita & deriuata, vt Geneſis, archigenes, genius genero gen⁹. Phrenitis. Iuue. cũ furor haud dubius cũ ſit manifeſta phrenitis. Penes præpoſitio. Hora. quã penes arbitriũ ius eſt & norma loq̃ndi, nã pene aduerb. primã ꝓducit. Penitus. Verg. j. penituſq; ꝓcacib⁹ auſtris. Penetro. as. Idẽ in. vj. dardan⁹ ideas phrygiæ penetrauit ad arces. Penates. Idẽ in. j. iliũ in Italiã portans victoſq; penates. Pen⁹. us. vel penoris. Idẽ in eodẽ, cura penũ ſtruere. Hora. j. epiſt. portat frumẽta penuſq;. Senex ſenis. vnde ſenior & ſenectus. Idem in. vj. iã ſenior ſed cruda deo viridiſq; ſenectus. Seneca, cæ. Iuue. a ſeneca q̃ piſo bonus q̃ cocta ſolebat. Senon. onis. Luca. in. j. nos primi ſenonũ motus cymbriq; furẽtem. Sthenelus. i. Verg. therſandrus ſtheneluſq; duces & durus vlyſſes. Teneo. es. Idẽ in. j. ſed mihi ſorte datũ tenet: ille immania ſaxa, Tenor. oris. Verg. aliũ ve habuiſſe tenorem. Tenuis. e. Idẽ in. iiij. geor. in tenui labor: at tenuis nõ gloria: ſi quẽ. Tenus præpoſitio. Idẽ. ij. æñ. capulo tenus abdidit enſem.

Velut, uti. Et nomina pollyſyllaba. vt melior. ꝓducunt vero belua. æ. Delibutus. a. um. Deliciæ deliciarũ. Delubrũ. i. Eliſiũ. ij. Electrũ. i. Helios, & ab eo cõpoſita vt Heliades. Peligni. orum. peluſium. ij. pelion. ij. pelias. adis. Pelamis. idis. Spelũca. æ. Spelęum. i. Telephus. i. Telegonus. i. Telemachus. i. Telemus. i. Velabrum. i.

E. ante. m. breuis eſt. vt Emo. is. ꝓducũt ꝟo Crementũ. i. Demũ aduerb. Demo. is. Et a demos cõpoſita, vt Demoſthenes. Emathia. ę. Emolumentũ. i. Eminus aduerb. Femẽ. is. & ab emis qđ eſt ſemis cõpoſita. vt Hemina. ę. Hemiciclus. i. Nemo. inis Phemonoe. es. Remus. i. Shema. atis. & a ſemis compoſita. vt Semita ſemitæ, Temo temonis.

E. ante. n. longa eſt. vt Vena. æ. Veneo. is. breuiãt vero bene aduer. Benignus. a. um. Enyo. us. Enipeus. i. eñ cõiunctio, Feneſtra. æ. & agenes qđ interp̃tatur genus, & a Geno, is. deriuata & cõpoſita. vt Geneſis. eos. Genus. eris. Menalippus. i. menapi. orũ. menãder. i. Phrenitis. is. penes p̃poſitio. Penit⁹ aduer. Penetro. as. Penates. iũ. pen⁹. us. vl. oris. Senex. is. Seneca. ę. Senõ. onis. Sthenel⁹. i Teneo. Teneor. oris. Tenuis. e. Tenus p̃poſitio.

Venafrũ.i.Mar.hæc tibi Cãpani ſudauit baccha venafrũ.Venafranus.Iuue.ipſe venafrano piſcem ꝓfudit oliuo.Venilia.æ. Ver.x.æñ.cui pilũnus anus: cui diua Venilia mater. Venetus.a.ũ.Iuue.cõtentuſq; illic veneto craſſoq; cuculo. Venus. eris. Verg.i.æñ.ſic venus & veneris cõtra ſic filius orſus.Venia.æ.Idem in.iiij. tu modo poſce deos veniã ſacriſq; litatis. Venenũ.i.Idẽ in.ſ.occultũ inſpires ignẽ fallaſq; veneno. Venio.is.Idẽ in.iiij.audiã & hæc manes veniet mihi fama ſub imos.Xenius,qd' interpretatur hoſpes,vñ xeniũ & ꝓxencta. Mar.ois in hoc graci li.xenioꝝ turba libello. Idẽ vaciuioriũ ꝓxencta ſartorũ.Eſt enim trimetrũ iãbicũ:ide quoq; axenos.i.in hoſpitalis.¶E.ante.p.breuis eſt,vt lepus.oris.epulum.i. Producunt vero Cepa.æ.Verg.cepa rubens ſectiq; famẽ domat area porri.Cephiſus.i.Luca.in.iij.quos impiger ambit fatidica cephiſus aqua.Epirus.i.Verg.iij.æñ. littoraq; epiri legimus.Repo.is. Horati. in poe.verum opere in longo fas eſt irrepere ſomnum. Repens tamẽ & repẽtinus & repente q̃ a repo videntur deriuata: primam breuiant.Oui.ſ.faſto.Bina repens oculis obtulit ora meis.Sepes.pis.Verg.in buc. hinc tibi q̃ ſemper vicino ab limite ſepes.Sepia.æ.Perſius,nigra qd' infuſa vaneſcat ſepia lympha.¶ E.ante.q.breuis eſt,vtequꝰ equi.ſequor.cris.nequeo.neq;.Producunt vero nequam & ab eo deriuatum nequicia ſiue nequicies.Hora.ij.ſermo.illum aut nequicies aut vafri inſcitia iuris.Nequicquam.Verg.ij.æñ.ſed quid ego aut hæc nequicquã ingrata reuoluo.Nequis nequa nequod vel nequid. Idem in.iij.hic tibi nequa moræ fuerint diſpendia tanti. Sequana & ſequani populi Belgarum illius fluminis ac colæ.Lucanus in.ſ.optima gens flexis in gyrum ſequana frenis. ¶ E.ante.r.breuis eſt, vt ſerum.i.Vergi.iij. geor.acremq; moloſum paſce ſero pingui.Serus.a.um. producit,vt ſtatim dicemus,eodem modo herus.i.primã breuiat:heros herois. eandem produxit. Producũt vero Beryllos.i.Iuue,heliadũ cruſtas & inæquales beryllos, eſt enim ſpondeus in quinto loco.Sillius.ij. punicorum, & ſolitum digito beryllon adederat ignis.Prudentius tamen in pſycomachia breuiauit dicens:hinc tibi ſapphirum ſociauerat,inde beryllum.Beritus. i. vrbs phœniciæ Vulpiani iure cõſulti patria.Priſ.in perihegeſi.antiquãq; tyron beriti & mœnia gratæ.Ceruſa ceruſæ,vnde ceruſatꝰ ceruſata.um.Mart.& ceruſata cãdidiora cute.Idem alio loco,ceruſata timet labulla ſolem.Cerinthe.Ver.tertio geor.trita melliſphylla & cerinthe ignobile gramen. Cæra cæræ,quod ideo producit,quia per.e.longum ſcribitur a græcis:a plæriſq; tamen latinorum per.æ.diphthongon.Cleros quoq; quod interpretatur ſors a græcis per.e.longum ſcribitur. Eridanus. Vergi.quarto georgicorum,eridanus quo non alius per pinguia culta.Eretum ereti.Idem ſeptimo æneidos,ereti manus omnis oliuiferæq; mutuſcæ.Eruca erucæ.Idem in moreto.intibaq; & venerem reuocans eruca morantem. Feralis ferale, tametſi a ferus fera ferum.deriuari videtur,Ouidi.xv.metamorphoſeos,ferali mutat cum Papilione figuram.Feronia feroniæ.Hora. primo ſermo.ora manuſq; tua lauimus feronia lympha.Geriones gerionis.Vergili, ſeptimo æneidos, & forma tricorporis vmbræ geriones.Hæres hæredis.Martialis,hæredem Fabius labienum ex aſſe reliquit.Heros herois.Vergil.primo æneidos. littora trinacrio:dederatq; abeuntibus heros.Meriones merionis. Ouidi.xiii.metamorphoſe, nec minus idomeneus patriaq; creatus eadem meriones.Nereus.Verg.in buccoii.tum durare ſolum & diſcludere nerea ponto.Neritos neriti.Vergi.tertio æneidos,& neritos ardua ſaxis,mons eſt ithacæ.Neris.is,mons eſt argiuorum.Papi.quarto theba.neris & ingenti turritæ mole cleonæ.Nerio.enis.vxor martis cuius primam multi produxerunt.Gelli.tamen.xij.noct.attica.dicit,eos qui probe locuti ſunt primam breuiaſſe,nam & nero cum quo ſymbolũ habet primam breuiauit.Pera per.æ.Martialis,in diſticho,cuiꝰ titulus eſt pera.dormiat & tetrico cum cane pera rogat.Pero.onis.Vergi.ſeptimo æneidos,inſtituere pedis crudus tegit alter a pero.inde peronatus perone calceatus.Serus.a.um.Idem in quarto,ſeraq; terrifici cecinerunt omnia vates. Seres populi. vnde ſericus.a.um.Idem ſecundo georgicorum ,velleraq; vt foliis depectant tenuia.Spero ſperas.Idem primo æneidos,at ſperate deos memores fandi atq; nefandi.Seria ſeriæ.Perſius,ſub raſtro crepet argenti mihi ſeria dextro Hercule. Seria. orum. & ſerio aduerb.i.non iocoſe.Horatius primo ſermo.ſed tamen amoto quæramus ſeria ludo.Thera theræ.vrbs prope ſyrtẽ minorem in Aphrica Callimachi poetæ patria, de qua dicit ipſe,nomine Calliſto fuerat:ſed poſtmodo thera dicta fuit tellus vrbis origo meæ.Tereus terei.Vergili.in buccolicis,aut vbi mutatos terei narrauerit artus.Verus vera verum.Idem in tertio æneidos,vera ne te facies:verus mihi nuncius affers.Veratrum.Perſius,ebria veratro, non quicquid deniq; lectis. Verona.æ.Ouidi.Mantua Vergilio gaudet,Verona catullo.Et a xeros quod interpretatur ſiccus.a.um.compoſita,vt xerolophum, xerolibya,xerampelinus.a.um.Iuuena. & xerampelinas veſtes donauerit illi.

Venafrum venafri. Venilia veniliæ. Venetus veneta venetum. Venia veniæ. Venꝰ veneris. Venenum veneni. Venio venis. Xeniũ xenij.

E.ante.p.breuis eſt,vt lepus leporis. Nepa nepæ. producunt vero cepa cepæ. Cephiſus cephiſi. Epirus epiri. Repo repis. Sepe ſepis. Sepia ſepiæ.

E.ante.q.breuis eſt. vt Nequeo nequis,neq;.Producunt vero Nequam. Nequicia.æ. Nequaq̃. Nequis.Sequana.æ.

E.ante.r.breuis eſt;vt Serum ſeri.Herus heri.Producunt vero Beriylus berylli.Beritus beriti.Ceruſa ceruſæ.Cerinthe cerinthes.Cera ceræ. Clerus cleri.Eridanus eridani.Eretum ereti. Eruca erucæ.Feralis.e.Feronia feroniæ.Feriæ feriarũ. Geriones gerionis.Hæres hæredis.Heros herois,Herodes herodis.Meriones merionis.Neritos neriti.Neris neris.Nerio nerienis.Pera peræ.Pero peronis.Serus ſera ſerum. Seres.um. Spero ſperas,Seria ſeriæ. Seria ſeriorum. Theron theronis.Thera theræ.Tereus terei. verus vera verum.Veratrum veratri.Verona veronæ.Et a xeros.hoc eſt ſiccus compoſita; vt Xerampelinus,Xerolophus,

¶ E.ante.s.longa eſt, vt theſeus.i.rheſus.i. Breuiant vero ſeſoſtris.is. Luca.lib.vij. venit ad occaſum: mundiq; extrema ſeſoſtris. Veſulus.i. Verg.x.æñ. actus aper multos veſulus quẽ piniſer annos. Veſuus.i. Ver.ij. geor. talẽ diues erat capua: & vicina veſeuo: dicitur quoq; veſeuius & p abſciſionẽ veſuius. Martia. hic eſt pampineis viridis modo veſuius vmbris. Cteſiphon primam produxit: tum per regulam: tum quia apud græcos p.eta. longum ſcribitur. Sidonius tamẽ appollinaris breuiauit dicẽs, hæc teſſera caſtris in cteſiphonta datur. ¶ E.ante.t. producitur, vt beta, æ, bethis.is. ſeta. æ. meta. æ. Breuiãt vero, etiam coniunctio ſiue aduerbium affirmandi. Vergi. in bucco. illum etiam lauriq;, etiam fleuere myrice. Fretũ. Idem in eodem ope, in freta dum fluuij currẽt, dum mõtibus vmbræ. Getes, æ. Luca. in.j. hinc dacus premat, inde getes. Hetruria. æ. hetruria licet ab æthra vel ab æthria oppido duci videatur, non tñ p.th. nec p.e. ſed ad hunc modum ſcribi ſolet etruria, & etruſcus p.e. breue in principio. Marti. quãtum ſollicito fortuna parentis etruſco. Verg.ij. geor. hãc remus & frater ſic fortis etruria creuit. Meto metis. Idem in.iiij. purpureoſq; metunt flores, & flumina libant. Metuo metuis, atq; inde metus. Idem in bucco. nec ſæuos metuẽt armẽta leones. Metallum metalli. Ouid'. x. metamor. grauidamq; ama thunta metallis. Metaurus metauri. Luca. in.ij. in læuũ cecidere latus veloxq; metaurus. Et compoſita ſiue deriuata a metros, vt metreta. æ. geometra. æ. dimeter. a. ũ. Martia. plurimus hiſpanas mittet mihi nauta metretas. Iuuena. Grammaticus. Rhetor. Geometra. Pictor. Aliptes. ſunt qui alia ratione legant geometres. Compoſita quoq; a meta præpoſitione græca, vt metaplaſmus. i. metaphora. æ. metamorphoſis. Retro. Oui. v. metamor. acta retro naris medioq; eſt fixa palato. Tetricus. ca. cum. a tetrico mõte ſabinorum. Vergili. vij. æñ. qui tetricæ horrẽtis rupes. montẽq; ſeuerum. Marti. & quamuis tetrico triſtior ipſa viro. Thetis. idis. pro matre Achillis. Verg. v. æñ. leua tenet thetis & melite pano peaq; virgo. ſcribiturq; p.th. in principio: & p. i. iota. in ſecunda. Tethys vero per.t. ſubtile in principio. & th. aſpiratum in ſecunda, & .y. pſilon pro vxore Oceani primam habet indifferentem. breuem apud Verg. in bue. quæ tenta re tethyn ratibus, quæ cingere muris. longam apud Lucanus in .j. tethios vnda vagæ lunaribus æſtuat horis. Idem in. ij. oceanus mea ſigna tenet, tethynq; fugacem. Et a tetra, quod inteepretatur quattuor compoſita. vt tetrarcha. æ. tetraſtichũ. i. Horat. j. ſermo. modo reges atq; tetrarchas. Veto vetas. Verg. iij. æneid'. fariq; vetat ſaturnia iuno. Vetus. eris. idem in. iiij. agnoſco veteris veſtigia flammæ. Veternus. i. Idem. j. georg. nec torpere graui paſſus ſua regna veterno. Et habentia. p. ante. e. vt peto. is. petra. æ. Petrus. i, petrinus. a. um. Sedulius in paſchal'. forte petri valide torrebat lampadis æſtu febris anhela ſocrum. Horat. j. epiſtola. inter minturnas ſinueſſanumq; petrinum. ¶ E. ante. u. conſonantem longam eſt. vt leuus. a. um. leuis leue, quod a pleriſq; per. æ. diphthongon ſcribitur ad differentiam leuis, quod ſignificat non grauem. in quo prima ſyllaba breuiatur. vt ſtatim dicemus. Breuiant vero breuis & breue. Verg. j. æneid'. in breuia & ſyrtes vrget miſerabile viſu. Leuis non grauis. Idem in bucco. ante leues ergo paſcentur in æthere cerui. Seuerus, a. um. Verg. in. vij. æneid'. qui tetrici horrentis rupes montemq; ſeuerum.

E.ante.s.longa eſt; vt Theſeus theſei. Breuiãt vero Seſoſtris.is. Theſis; Veſulus.i. Veſenus veſeni. Veſuuius veſuuij.

E.ante.t, producitur; vt meta metæ. Thetys. yos. Breuiant vero etiam coniunctio. Fretum freti. Getes getę, Hetruria hetrurię. Meto metis. Metuo metuis. Metallum metalli. Metaur⁹ metauri. Metopon.u. & a metros ſiue meta compoſita & deriuata; vt metreta; metaphora. Retro aduerbium. Tetricus tetrica tetricum. Thetis theti dis; & a tetra compoſita; vt tetrarcha. veto. as. vetus veteris; veternus. i. Et habẽtia. p. ante. e. vt petra. æ. peto. is.

E.ante.u. conſonantẽ longa eſt, vt leuus. a. um. leuis & leue p terſus & planus; breuiant vero breuis & breue, Leuis & leue pro non grauis. Seuerus. a. um.

IAnte.b, breuis eſt; vt liber libri. Prodŭcunt vero. Hibula fibulę. Hibernus hiberna hibernum. Ibis ibidis. Liber liberi; p baccho & homine libertatẽ habẽte. Libethrũ op. Libo libas. Libũ. i. Scribo ſcribis. Sibilo ſibilas. Scibilis. e. Tibia. æ. Tybur. is. tribulum. i. nam tribulus breuiat; viburnium. i. vibex. icis.

IAnte.b. breuis eſt. vt liber pro cortice ſiue libro ſcripto de aliqua re. Verg. in bue. ne ſiccum moriens alta liber aret in vlmo. Martial'. cum tibi parue liber ſcrinia noſtra vacent. Producunt vero fibula. æ. Verg. iiij. æneid'. aurea purpuream ſubnectit fibula veſtem. Ibis ibidis. Iuue. pars hæc illa pauet ſaturam ſerpentibus ibim. Hibernus. a. um. Verg. iiij. æneid'. qualis vbi hibernam lyciam xanthiq; fluenta. Libanus libani. Sedulius in paſcha. ſemper habens frondes: & tanq; libana cedrus. Liber liberi, pro baccho. Vergil'. j. georgico. Liber & alma Ceres veſtro ſi munere tellus. Liber libera liberum. & Liberi liberorum pro filijs, & libertas. atis. & reliqua ſymbolum habentia. Libo libas, & libum. Verg. primo æneid'. oſcula libauit gnatæ. Idem in. vij. & adorea liba per herbam. Scribo ſcribis. Horatius. ſcribimus indocti doctiq; poemata paſſim. Sibilo ſibilas, & ſibilus ſibili. Vergil'. in bucco. nam neq; me tantum venientis ſibilus auſtri. Scibilis ſcibile ex proportione verbalium in. bilis, deſinentium. vt audibilis, viſibilis. Tibur tiburis. Horatius. Romæ tybur amen ventoſus tybure Romam. Tibia tibiæ. Papinius. vij. theba. tibia cui teneros ſuetum producere manes. Tribulum tribuli, inſtrumentum ruſticum Vergil'. j. georgicorum tribulaq; traheæq; & iniquo pondere raſtri. nam pro herba ſpinoſa breuiatur. Ouid'. lolium tribuliq; fatigant. Viburnum viburni. Idem in bucco. quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi. Vibex vibicis. Perſius. ſi puteal multa cautus vibice flagellas. Fibra vero & hibris hibridis, ſemper producere reperi: cum forte natura breuiant primam, quare (vt alias dixi) quo ad nos conſtiterit eſſe breuem, in illis prima quaſi longa vtemur.

¶ I.ante.c.breuis eſt: vt dicax,acis.quanq̃ a dico.is,deriuetur,in quo prima quoq; producitur, & ſiculus,a.um,cum a Sicilia deriuetur,in quo prima quoq; producitur,vt ſtatim dicemus,cycnus ſiue cygnus,vt ſcribunt latini.Mart. quæ capta eſt alio nuda lacæna cycno,& compoſita a cyclo.i.circulo. vt cyclops. Verg.æñ.lib.iij.manibus fabricata cyclopum. Cyclas.adis. Sene.in tragœdijs,& vaſta calpe ſonuit,& voces cyclas,eſt namq; iambus.Ichneumon. Mar.delectat mariũ ſi pernicioſus ichneumon.Lychas. Verg.inde lychan ferit extinctum iam matre perempta.Idem tamẽ produxit alibi dicens.protinus anteum & lycham prima agmĩna turnis.Producunt vero dico,is. Verg.dicite quandoquidem in molli conſedimus herba.Ficus.i.Mar.cum dixi ficos rides quaſi barbara verba.Icarus.i.Verg.vj.æñ.partem opere in tanto(ſineret dolor)icare haberes.hinc icarius.a.um. & icariotis.Icon,onis.quod imago interpretatur,ideo primam producit quoniam per.ei.diphthongon a græcis ſcribitur,Ico,is,pro ferio.is. Lucre.ex hinc corpus propellit & icit.Caper tamen putat breuiare:& apud Lucre.icit præteritum eſſe atq; ideo producere quod duarũ ſyllabarum eſt.Licium.ij. Verg.in buc.terna tibi primũ triplici diuerſa colore licia circũdo. Mica,æ.Mar. mica vocor quid ſim cernis cœnatio parua.Nice quoq; quod interpretatur victoria & ab eo compoſita.vt niceterium.ij.niceros.otis.Iuue.& ceromatico fert niceteria collo. Mart. nymbis ebria nicerotianis. Phycus phycuntis. Lucanus.lib.ix.meritum phycunta ruinas. Pyca.æ Mar.in diſtichis.pica loquax certa dominum te voce ſaluto.Picus.ci.& pro viro.& pro aui.Verg.vij.æñ.accipimus fauno picus pateriſq; parentem.Picens.entis.picænum.i.picentinus.a.um.Mart.picentina ceres niueo ſic nectare. Iuue. tunc picens acipe dixit.Sica.cæ.Mart.quodq; tibi tribuit ſubula:ſica rapit. inde eſt ſicarius. Hora.i.ſermo.ſi quis erat fur, aut ſicarius aut alioqui.Sicut.Iuueñ,ſicut in amplexu ſubitum & miſerabile longum.Sicilia.æ.a quo deriuata, tum producere,tum breuiare reperiuntur:nam Sicelis.idis, ſemper producit. Verg.in buccol.ſicelides muſæ paulo maiora canamus. Ouid'.in epiſt.ſapphus.ſicelideſq; matres ſicelideſq; nurus.Siculus.a.um.ſemper breuiat Verg.i.æneid.vix e conſpectu ſiculæ telluris in altum.Idem in eodem,ſunt & ſiculis regionibus vrbes.Sicania quoq; primam producit. Ouid'.xi. meta.intrãt ſicaniã tribus hæc in æquora linguis.Ex deriuatis tamẽ ſicanius,ſicania ſicanium,producit.Sicanus ſicana ſicanum breuiauit Verg.iij.æneid'.ſicanio prætenta ſinu iacet inſula contra. Idem in.v. fida reor fraterna ærycis portuſq; ſicanos. Sichæus primam habet mediam.Verg.i.æneid'.huic coniunx ſichæus erat ditiſſimus agri.Idem in.iiij.haud grauiora timet:quam morte ſichæi.Spica ſpicæ & ſpicus ſpici,& ab eis deriuata,vt ſpiceus ſpicea ſpiceum. Verg.i. georgico. ſpicea iam campis cum meſſis inhorruit. Idem in moreto.allia cum fractis ſpicis.Cicero,in arato.ſpicumilluſtre ferens.Spiculum ſpiculi.Verg.iij.georgico.& ſpicula cæca reliquiunt.Ticinus ticini fluuius. Sillius.i.puni. dum Romana tuæ ticine cadauera ripæ.Trica tricæ.Martia.ſunt opinæ tricæq; & ſi quid vilius iſtis.Triceni tricenæ tricena. Mart.bis tibi triceni fuimus mãcine vocati. Viceni vicenæ vicena quibus tricies & vicies aduerbia. Verg.in ætna,vicenos perſæpe dies iacet obruta moles. Martial'.non plenum modo vicies habebas.Vicus vici.vnde eſt vicinus vicini,& vicinia viciniæ.Horat.ij.ſermo.vnguentarius & thuſci turba impia vici. Iuuenal'.quam ſi me laudet tota vicinia pago. ¶ I.ante.d.longa eſt.vt Idem in genere maſculino.Verg.viij.æñ.idem Atlas generat,cæli qui ſydera torquet. Phydias.æ. Iuue,phidiacum viuebat ebur. Auſonius:breuiabit dicens cuius opus?phidiæ, qui ſignum pllados eius. Breuiant vero cydon. onis,vrbs cretæ,vnde cydonius cydonia cydonium. Martia.ſi tibi cecropio ſaturata cydonia melle. Sillius.ij.puni.crebra cydoneo fundebat ſpicula cornu. Verg.in buccol.ire libet partho torquere cydonia cornu. Cydon tamen nomen viri inde fictum idem prima longa protulit.x.æneid'.dum ſequeris clytiũ infœlix noua gaudia cydon. Statius tamen alterius viri nomen breuiauit dicens,hocregi promiſſa cydon. Cydonias.adis.produxit etiam Ouid'.in primo de arte. illum gnoſiades cydoniadeſq; iuuencæ.Didymus didymi,quod interpretatur geminus ſiue ſit proprium viri nomen,ſiue appellatiuum. Martial,quales nec didymi ſciunt puellæ,eſt enim carmen phaleuticum, Sedulius in paſchali,cui didymus congnomen erat.Didyme didymes, inſula in mari Siculo.Ouid'.lib.viij.metamorph. olearos didymeq;.Fidis fidis pro chorda. Verg.vj.æneid'. thraicia fretus cythara fidibuſq; canoris. Fides fidei. Idem in.viij.accipe daq; fidem:ſed fidus.da.dum. & fido fidis,primam producunt, quanq̃ cum fide ſymbolum habere videantur. Fidenæ fidenarum. Iuuena. produxit. viuat fidenis & agello cedo paterno. Idem,an fidenarum gabiorumq; eſſe poteſtas. Verg.tamen.vj.æneid'.breuiauit dicens:hi tibi nomentum & gabios vrbemq; fidenam. Gnidos gnidi.Ouid'.x.metamorph. piſcoſamq; gnidon,grauidamq; amathunta metallis. Hydaſpes. Verg.iij. georgi.lydia nec populi parthorum aut medus hydaſpes. Hydrus & hydra. Seneca in tragoedijs. exedit artus virus,vt fama eſt hydræ, eſt enim iambus in fine. Idem in genere neutro.nam,vt paulo ante diximus,in maſculino producitur. Martial. & quæreris quod non marce bibamus idem. Idume idumes. Lucanus in.iiij.& arbuſto palmarum diues idume. Sillius.iij.punico,palmiferamq; ſenex bello domitabat idume. Idoneus,a.um. Hora. hæc ego procurare & idoneus imperor.Ideo.Verg.iij.georgico.rhetica nec cellis ideo contende falernis. Quidem coniunctio a quo ſunt equidem & quandoquidem ſiquidem.Idẽ in bucco.non equidem inuideo,miror magis. Iuue.quandoquidem inter nos ſanctiſſima dimitiarum.

I.ante.c.breuis eſt, vt Dicax,acis,Siculus,a,ũ. Producunt vero Dico.is,Ficus.i,Icarus.i,Icon.onis, Ico.icis.Lycas.ç.lycium.ij.Mica micæ.Nice,es.i. victoria.Phycus,untis.op.Pica.æ,Picus,i,Picẽtũ picæni.Sica.æ.Sicut coniunctio,Sicilia.ę.Sicania ſicaniæ,Sichæus.i,Spica.æ,Spiculum.i. Ticin⁹.i, Trica.æ, Triceni,æ.a. Viceni,æ.a. Vicies & tricies.Vicus.i.Vicinus vicina vicinum.

I.ante.d.longa eſt,vt Idẽ in genere maſculino. Breuiant vero Cydon.onis. Didymus.i.Didyme.es. Fidelia.ę.Fidis chorda.Fides.ei.Fidenę.arꝝ.Gnydos.i. Hydaſpes.is. Hydrus.i. Idem in genere neutro. Idume idumes. Idoneus idonea idoneum. Ideo coniunctio. Quidem coniunctio.

Video vides. Verg. ij. æneid'. quæ ſit rebus fortuna videtis. Vidua. æ. Iuue. Reſcripſit, vidua eſt locuples, quæ nupſit auaro. ¶ I. ante. f. nunquam fere niſi in compoſitis reperitur, tunc enim (quemadmodum ſupra diximus) breuiatur vt bifer. a. um. bifidus. a. um. biformis. e. bifrons. ontis. ¶ I. ante. g. breuis eſt, vt figulus. i. rigeo. es. Migro migras, quod primam habet breuem, ne quis putet producere natura. Manilius lib. iij. naſcentum acciperent proprias ſignifq; migrarent. Nam poſitione produxit Verg. cum dixit, veteres migrate coloni. & alibi migrantes cernas. Signum quoq; breuiat Lucret. nil tamen eſſe ſigni miſta potuiſſe creari. Tigris etiã breuiat. vt Manilius lib. iij. & tigris & rubri radiãtia littora ponti. Producunt vero bigæ. arum. Verg. vij. æneid'. aurora in roſeis fulgebat lutea bigis. Figo. is. idem in buccol'. atq; humiles habitare caſas, & figere ceruos. Fligo. is. quod raro eſt in vſu: ab illo vero compoſita frequenter. affligo affligis. confligo confligis. infligo. is. Oui. xiij. meta. affligi ſociorum corpora terræ. Verg. ij. æñ. confligũtq; zephyri. Frigus. oris. idem in bucco. & fontes ſacros frigus captabis opacum, & quæ cum illo ſymbolum habẽt. vt frigidus. a. ũ frigeo. es. Friguilla. æ. frigutio frigutis. Mart. & ſturnos inopes: friguillarũq; querellas. Gyges. æ. rex Lydiæ, a quo gygeus. a. um. Proper. lydia gygeo tincta puella lacu. Verg. tamẽ. xj. æneid'. alterius gygæ primam produxit dicens: & ſuccifo poplite gygen. Pyga pygæ. Hora. primo ſerm. ne nummi pereant, aut pyga, aut deniq; fama. & ibidem de pygis, naſuta & latere ac pede longo eſt. Pigardus pigardi. Iuue. lepus ac caper & pigardus. Strigilis. idem. ſtrigilibus pleno cõponit linthea gutto. Hora. tamen breuiauit dicens furtiua mutat ſtrigili. qui prælia vendit. & Perſius. I, puer & ſtrigiles criſpini in balnea defer. Sunt qui apud Iuue. pro ſtrigilibus legant ſtrigibus, q̃ ſunt ex olerum genere. Stigo. as. a quo compoſita magis ſunt in vſu. inſtigo. as. veſtigo. as. Verg. in ætna. præſſoſq; inſtigãt agmine ventos. Idem in. vj. ergo alte veſtiga oculis ritecq; repertum. Triginta. idem. i. æñ. triginta magnos voluendis menſibus orbes. Viginti quoq; eadem ratione & vigeſis. Mar. amphora vigeſis modus datur ære quaterno. ¶ I. ante. l. longa eſt vt iliſſus fluuius atticæ. cuius primam Papi. breuiauit dicens: anfractu riparum incuruus iliſſos. ſæuus honos fluuio ſtygias luſtrare ſeueris eumenides, alibi tamen produxit dicens. celauit geticos ripis iliſſus amores. Hyle quod ſilua interpretatur primam per regulam produxit. hylæi quoq; populi ſarmaticæ producunt eandem. Val'. Flacus. mouit & hylæa ſupplex cũ gente ſerenem. hyle quoq; oppidum eſt boeotiæ cuius primam Homerus producit. Papi. tamẽ eadẽ breuiauit dicens, qui breue littus hyles. Pileus. i. quod exemplum ideo quoq; poſuimus, ne quis putet a pilo deriuari. vt quidam ſomniant: in quo: vt ſtatim dicemus, prima breuiatur: ſed ab eo q̃ græce dicitur pileon. Perſius. hæc mera libertas. hanc nobis pilea donant. Pila quoq; pro ſtructili columna primam produxit. Et pila pro mortario vbi tunduntur fruges. & pilium pro ipſo inſtrumẽto a quo pilumnus auus turni, de quo Virg, x. æñ. cui pilumnus auus cui diui venilia mater. Pilatus ſub quo Saluator eſt paſſus in ambiguo eſt, an a pilo teli genere, an a pila luſoria dicatur. Itaq; a Iuuẽco producitur, ab Aratore breuiatur. Silenus. Verg. in. buc. ſilenũ pueri ſomno videre iacentem. Et paulopoſt breuiauit dicens. quantum omnis mundus gaudet cantante ſileno. ſunt qui dicant illud non eſſe Vergilij carmen. Breuiant vero Cilium. ij. a quo ſuperlicium componitur. Iuue. illa ſuper cilium madida fuligine tinctum. Cylindrus. Verg. j. georg. area tũ primũ ingenti eſt æquanda cylindro. Cylidrus. i. Luc. ix. cherſidrus tractuq; via fumante cyludri. Cilix. icis. idem. o nunq̃ pacate cilix. Filix filicis. Perſius. ſed tamen iſta filix nullo manſueſcit aratro. Hilaris. e. & ab eo deriuatñ hilaro. as. Verg. in buc. & multo in primis hilarãs cõuiuia baccho. Ilerda. æ. Luca. in. iiij. ſurgit ilerda manu placidis prælabitur vndis. Lilæa. æ. ciuitas boeotiæ. Papi. vij. theba. coriciumq; nemus ppelo lentemq; lilæam. Lilybæum. i. ciuitas & promontorium Siciliæ. Verg. iij. æñ. & vada dura lego ſaxis lilybeia cæcis. Milium. ij. Verg. j. georg. accipiunt ſulci, & milio venit annua cura. Milo. onis. Luca. Pompeiana reum clauſerunt ſigna milonem. Pila. æ. pro ſpherula qua ludimus. Hora. j. ſermo. namq; pila lippis inimicum & ludere crudis. Pilus pili, & ab eo deriuata vt piloſus piloſa piloſum, pilo. as. Mart. nunc ſunt crura pilis & ſunt tibi pectora ſetis horrida. Pilum. i. pro telo producit. Luca. & pila minantia pilis. Pilos pili. Oui'. in epiſtola pene, nos pilon antiquam neleis neſtoris arua. Philos quod interpretatur amicus, & ab eo cõpoſita, vt philippus, pãphilus. Hora. j. epiſtola. ſtrenuus & fortis cauſiſq; philippus agendis. Pilene pilenes, vrbs ætoliæ. Papi. belli fama viros miſit ſcopuloſa pilene. Siler. eris. virgulti genus. Verg. ij. geor. molle ſiler lentæq; geniſtæ: & pro fluuio. Luca. ij. radenſq; ſalerni culta ſiler. Silex ſilicis. Verg. j. æneid'. ac primum silicis ſcintillam excudit achates. Sileo ſiles. Idem in bucco. & nunc omne tibi ſtratum ſilet æquor & omnes. Siligo. inis. Iuuena. ſed tener & niueus: molliq; ſiligine factus. Siliqua. æ. idem ſed laudem ſiliquas occultus ganeo pultes. Silurus ſiluri. Idem. venadere municipes fracta de merce ſiluros. Stilus. Hora. j. ſermo. ſæpe ſtilum vertas. Idem in. ij. ſed hic ſtilus haud petit vltro. Tilia tiliæ. Vergil'. j. georgico. cæditur & tilia ante iugo leuis altaq; fagus. Serenus tamen producit dicens. fraxinea inſitis, quæ fundit tilia ſuccum.

Video vides. Vidua viduæ.

I. ante. f. non reperitur niſi in compoſitis & breuiatur.

I. ante. g. breuis eſt. vt figulus. i. Producunt vero Bigæ bigarum. Figo gis. Fligo. is. Frigus. oris. Frigilla. æ. Gyges. æ. Pyga. æ. Pigardus pigardi. Strigilis ſtrigillis. Striga. æ. Stigo ſtigas. Trigę trigarum. Triginta. Viginti. Vigeſis.

I. ante. l. longa eſt, vt iliſſus fluui. Sile. es. pileus pilei. pila pilæ. pro columna. Silenus. i. Breuiant vero Cilium cilij. Cylindrus. i. Cylidrus. Cilix cilicis. Filix filicis. Ilaira. æ. Hilaris. e. Ilerda. æ. Lylea. æ. Lylibeum. ij. Milium milij. Milo. onis. Pila pilæ qua ludimus. Pilus pili. Pylos. i. Philos. i. Philera phileræ. Pylene. es. Siler ſileris. Silex ſilicis. Syla ſilę. Sileo ſiles. Siligo ſiliginis. Siliqua. æ. Silurus ſiluri. Stilus. i. Tilia tiliæ.

¶ I.ante.m.in diſſylabis lõga eſt,vt rima.æ.limus.i.Breuiãt vero fimus.i.Verg.j.geor.ne ſaturare fimo pingui pudeat ſolã ne ve.Hymen.tum breuiat,tum producit.Ouid'.iii heroi.adfuit & certis tẽpora vinctus hymens.Catull'.produxit,hymenæus breuiat.Verg.iiij.æñ.hic hymeneus erit,nõ auerſata petentẽ.Catull'.hymen o hymenæe hymen ades o hymenæe.Mimas.antis. mons minoris Aſiæ.Ouid'.ij.meta.& tandem rhodope niuibus caritura mimaſq;,a quo bacchi ſacerdotes dicti ſunt mimalonides & mimaloneus.a.um.Perſius.torua mimaloncis implerũt cornua bombis.Nimis aduerbium,& nimium,quod ab eo deriuatum eſſe videtur.Simul aduerbium. Verg.iiij. æñ.quã ſimul ac tali præſenſit peſte teneri. Thymus.i. Idem in.j.æñ feruit opus,redolentq; thymo fragrantia mella. Pollyſyllaba quoq;,vt ſimilis ſimile,ſimila.æ. chimera chimeræ:quanq; apud græcos per ei diphthongon in principio ſcribatur,plærumq; eandem primam breuiat,autore hermo.in Plini.libro.v. Didymus quoq; breuiat. Mart.quales nec dydymi ſciunt puellæ. Arator produxit dicens,probrans modo didyme diſcis. Producunt vero ſimius.ij. Martial'.callidus emiſſas eludere ſimius haſtas.Simia.æ.Iuue. cuius ſupplicio nõ debuit vna parari ſimia.atq; pinde ſimulus viri nomen apud Verg.in moreto, Simulo exigui cultor cũ ruſticus horti.Hymera.æ.fluuius qui mediam Siciliam diuidit: vt dicit Liuius.xxiiij.ab vrbe condita. Silius,xiiij.punicorum,armauere ſuos, qua mergitur hymera ponto. Chimerinos,quod interpretatur hyemalis. Mart.horrida ſi brumæ ſidera chimerinos. Tymæus tymæi viri proprium nomen. Sedulius in paſchal'.dum reſidens cœtus timæi filius illud. ¶ I.ante n.longa eſt:vt linũ lini,finis.is.Sinum pro vaſe.Verg.in bucco.ſinum lactis & hæc te liba priape quotannis, pro ſinu veſtis ſiue maris breuiat, vt ſtatim dicemus. Hinullus quoq; produxit apud Horatium dicens:vitas hinuleo me ſimilis cloe.Proper.tamen breuiauit dicens,atq; hinuli pellis totos operibat amantes. Breuiant vero Cynapes cynapis fluuius.Ouid'.in.iij.de ponto. Pertheniuſq; rapax:& voluens ſaxa cynapes.Cyned9.i.Iuue.inter ſocraticos notiſſima foſſa cynedos.Cinis.eris. Ide,quorũ Flaminia tegitur cinis atq; latina.Cyniras cyniræ rex fuit cypri.Ouid'.x.metamor.inter fœlices cyniras potuiſſet haberi. Cynicus.a.um. quod interpretatur caninus: & reliqua a cynos,quod interpretatur canis,compoſita:vt cynogloſſa herba:cynocephalus.i.cynorhodos.i.Inula.æ.Hora. atq; accidas mauult inulas.Linus.i.Verg.in bucco,vt linus hæc illi diuino carmine paſtor. Lino linis:vel linio.is.Iuue.nã qui plura liuit victuro dolia muſto.Minæ minarum.Verg.iiij.æneid'.pendent opera interrupta minæq; inde eſt minor minaris.Mincrua.æ.Iuue.ſeruauit trepidam flagrãti ex æde Mineruam. Minium minij. Verg.in bucco.ſanguineis ebuli bacis minioq; rubentem.& habentia cum illo ſymbolum,vt minius minij fluuius Hiſpaniæ. Minio minionis fluuius Italiæ. Myniæ populi theſſaliæ.Vergi.x.æneid'.qui ſunt minionis in aruis.Ouid'.vij.metamorpho. iamq; fretrum myniæ pagaſea puppe ſecabant. Mina minæ genus monetæ.Priſcia.de ponderibus, accipe præterea paruo quam nomine graij mnam vocitant,noſtriq; minam dixere priores.Miniſter miniſtri, miniſtro miniſtras: & inde deriuata. Verg.j.æneid'. totidemq; pares ætate miniſtri.Minor minoris. Iuuena.ad vos tam veniet minor altilis. Inde eſt minus & minuo minuis.& minimus.Miniſcor miniſceris.a quo reperitur compoſitum reminiſcor reminiſceris.Verg.dulces reminiſcitur argos,& eodem modo comminiſcor comminiſceris.Ninus nini,rex fuit aſſyriorum.Ouid'.iiij.metamor.conueniant ad buſta Nini lateantq; ſub vmbra:pro vrbe quoq; in ſacris literis dicitur niniue.Lucanus in.ij.& fœlix ſic fama ninus.ventoſa damaſcus. Sinapis ſinapis, Columel.ſeq; laceſſenti flectum factura ſinapis.Sine præpoſitio.Virg,v. æñ. haud equidem ſine mente reor,ſine numine diuum. Siniſter finiſtra finiſtrũ.idem in buccol'.ante finiſtra caua monuiſſet ab ilice cornix. Sino ſinis. Idem in eodem opere.atq; hanc ſine tempora circum. Sinon.onis.Verg.ij.æñ.talibus inſidijs periuriq; arte Sinonis. Sinopis.is. vrbs ponti,vnde ſinopæus ſinopæa ſinopæum. Ouid.j.de ponto.non doluit patria cynicus procul eſſe ſinopæus. Sinus.us. Verg. primo.æneid'.inq; ſinus ſcindit ſeſe vnda reductos,hinc pro ſinu maris.& pro ſinu veſtis. Idem in eodem.nuda genu:nodoq; ſinus collecta fluentes.Sinueſſa.æ.Hora.i.ſermo.plotius & varius ſinueſſæ Vergiliuſq;. Tinea.æ. Iuue. tinea pertunde libellos.Ouid'.xv.meta.agreſtes tineæ res obſeruata colonis.Serenus tamen produxit dicens.Natura interno cum viſcere tinea ſerpens.& a ſyn compoſita:vt Synagoga ſynagogæ.Sedulius in paſchal'.iamq; capharneæ ſynagogam intrauerit vrbis.Synhedra.æ.quod interpretatur conſeſſus.Lucanus in.viij. profugum collecta ducem paruiſq; ſynhedris. ¶ I.ante.p. breuis eſt.vt ſtipes.pis.pro genere quodam pecuniæ.Ouid'.i.faſto.dulcia cor dentur video ſtipis adijce cauſam. ſtipendium vero quod a ſtipe videtur deriuatum producit.Catull'.indomito nec duro ferens ſtipendia tauro.Verg.in diris,aut inter varios veneris ſtipendia flores.Cyprus quoq; breuiat:vt Hora.j.car.ſic te diua potens cypri. Niphates etiam quãq; per ei diphthongon a græcis ſcribatur breuiat.Iuuena.quoſdam facit iſſe niphatẽ in populos.Typhoeus.i.Luca.in.iiij.Cõdit9 inarimes æterna mole typhoeus. Typhon vero producitur. vt apud eundem in.vij. antraq; lætiferi rabiem typhonis anhelant.

I.ante.m.in diſſyllabis longa eſt,vt Limus.i.Breuiãt vero Fimus.i.Hymẽ.enis. Mimas.antis. Nimis aduerbiũ. Simon.onis.Simul. aduerbium. Timothimi.Polyſyllaba quoq;,vt ſimilis.e, Producunt vero Simus.ij. Simia.æ. Simulus.i.Hymera.æ. Chimerinos.i. Timæus.i.Dimidium.ii.

I.ante.n.lõga eſt; vt Linum lini.Sinum.i.pro vaſe. Breuiant vero Cynapes cynapis.fluuius.Cyned9 cynedi.Cinis cineris.Cyniras cinerę.Cynicus.a.ũ. & acynos com poſita.Inula.ę.Innus.i.Linus.i.nomen proprium. Lino.is.Minerua. æ.Minium.ij. Minius.ij.fluui9. Minio.onis.Minię.populi. Mina.æ. Miniſter.tri.Minæ.arũ.Minor.aris.verbũ Minor.oris.nomen,Minuo.is.Miniſcor. Ninus nini.Sinapis.is.Sine præpoſitio. Siniſter.a.um.Sino.is.Sinõ.onis. Sinopis.opis.Sinus.us.Sinueſſa ſinueſſæ, Tinea.æ. Et a ſyn præpoſitione græca compoſita,vt Synagoga.æ.Synthedra.æ.

I.ante.p.breuis eſt:vt Stipes ſtipis, Typhoeus. œi.

Scyphus.i.quod ideo poſſumus ne quis cum Ioanne tortelio decipiatur, qui in verſu illo Verg.vij.æñ.hoc pater anchiſes auro libabat ad aras, pro auro legit ſcypho: perinde ac ſi primam producat. Producunt vero gryphus.i.q.a gryphe detracta aſpiratione deriuatur, in quo prima cremento producitur. Verg.in buc. iungentur iã gryphes equis æuoq; ſequenti. Pipo.as. & quod ab eo diminutiuũ eſſe videtur. pipilo.as. Ouid'. de philo. accipiter pipat, miluus hianſq; lipit. Catullus de pſſacre, ad ſolam dominam vſq; pipilabit, quod eſt carmen phaleuticũ. Ripbœi.orũ.montes ſcythiæ: vnde Riphœus.a.um. Verg.i.geor. mũdus vt ad ſcythiã riphoeaſq; arduus arces. Ripa.æ. Idem in buc, aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas. Scipio.onis. Lucan9.in.ij. ſcipioluceriæ quanq; firmiſſima pubes. Sipho. onis. Iuue. effigiẽq; deæ lõgis ſiphonib9 implent. Stipo.as. Verg.i.æñ. ſtipãt & dulci diſtendunt nectare cellas. Scrypulus.i. Ouid. de medicamine faciei. Quiq; parant marathri ſcrypula myrrha nouem. Sypharum.ij. Iuue. conſumptis opibus vocẽ da maſsippe locaſti ſypharo: ſunt q non ſypharo, ſed ſyparo legant Sipus.untis Luca.in.vij. quas recipit ſalapina palus & ſubdita ſipus. Typhis.is. Verg.in buc. alter erit tum typhis & altera qui vehat argo. Typhõ vero ſupra dixim9 ꝓducere. Vipera.æ. Iuue. tu ne duos vna ſæuiſſima vipera cœna. ¶ I.ante.q. breuis eſt. vt liqueſco.cis. liquo.as. eliquo.as. Verg.in buc. limus vt hic dureſcit, & hæc vt cæra liqueſcit. Idẽ in moreto, ſubfidit ſincera: foraminibuſq; liquatur. Perſi9. eliquat & tenero ſupplantat verba palato. Producunt vero liquor.eris. Verg.i.geor. liquitur: & zephyro putris ſe gleba reſõluit. Liquetiũ.ij. fluuius venetiæ eſt teſte Seruio in illud Verg.ix.æñ. quales aeriæ liquetia flumina circum, ſunt qui legant liquentia Liquor.eris. Liquor liquoris. Lucre. in.i. pondus vti ſaxis: calor ignis liquor aquarum, & ibidem, fiet. vti cibus omnis & aridus & liquor ipſe. Liquidus.a.um. quoniam aliqueo.es. vel a liquor.eris. poteſt deriuari, tum prima breui, tum eadem longa reperitur, quod vno verſo Lucre. lib.iiij. oſtendit dicens: craſſaq; conueniunt liquidis, & liquida craſſis. ¶ I.ante.r.longa eſt, vt lira pro ſulco: vnde eſt lirare & deliare & delirus. Auſoñ. & ſi pierias patitur lirare ſorores. vnde eſt delirare. Hora.i.epi'a, quicquid delirant reges, plectuntur achiui. Idem in arte poe. delirus ve ſenex. Nam quod Lucre. lib.i. dixit quod facit hic idem per delyrus eſſe videtur: atq; alibi, quod mihi tum vanum tum delyrum eſſe videtur, vbi.m.non abijcitur, poteſt & non abijci. vt ſit a lira pro ſulco. nam pro inſtrumento muſico lyra.æ. primam breuiat. vt ſtatim dicemus. A chir quod interpretatur manus compoſita partim breuiant. vt chiragra.æ. Hora. poſtq̃ illi iuſta chiragra. Perſius. ſed cum lapidoſa chiragra. Mart. ſed nil patrono porrigit, hæc chiragra eſt, partim producunt. vt chirurgus. Mart. chirurgus fuerat, nunc eſt veſpillo diaulus. Verg. in priapeia, chirurgamq; manum miſer timerem. Chironomon.ontis. vel chironomos.i. Iuue. & chironomonta volanti cultello. Idem chironomon ledam molli ſaltante bathyllo. Breuiãt vero dirimo.is. Ouid'. i.meta. hanc deus & melior litem natura diremit. Hyrie es. Idem in.vij. inde lacus hyries vidit. Hirudo.inis. Hora. in poe. non miſſura cutem niſi plene cruoris hirudo. Hirundo.inis. Ouid'. in.ij. faſto. fallimur? an veris prænuncia venit hirundo. Lyra lyræ. pro inſtrumento muſico. Miron.onis. Mart. quis labor in phiala docti myos an ne mironis? Myron myri pro vnguento: vnde eſt myropola myropolæ, myropolium myropolij. Myrobolanum.i. myriſticus.a.um. Nireus.i. Ouid'. ij. de arte. ſit licet antiquo nireus adamatus Homero. Horat. iij. carmi. qualis aut nireus fuit, aut aquoſa raptus ab ida. A pyr, quod interpretatur ignis deriuata partim breuiant. vt Pyra pyræ. Verg. iiij. æneid. At regina pyra penetrali in ſede ſub auras. Pyracmon.onis. Idem.in.viij. bronteſq; ſteropeſq; & nudus membra pyracmon. Pyretrum.i. Ouid'. ij. de arte. tritaq; in annoſo flaua pyretra mero. Pyropus.i. Idem.ij. metamor. clara micante auro: flammasimitante pyropo. partim producunt vt pyramus.i. pro viro & pro fluuio. Ouid. iiij. meta. pyramus & thiſbe iuuenũ puleherrimus alter. Pyramis.idis. Mart. barbara pyramidum ſileat miracula memphis. Iacobus Conſtantinus: non a pyr, ſed a pyro, hoc eſt tritico deducit, quod in pyramidibus illis ægyptijs triticum adſeruabatur. Idq; probus ex ratione quantitatis ſyllabæ pyrene quoq; & pyrenæus variat. Claudianus in ſtili. pyrenea tegit lapidoſis frondibus ilex. Lucanus.in.iiij. iamq; pyreneæ quos nunquam ſoluere titam. Pyrus pyri. & pyrum.i. Verg. in bucco. inſere nunc melibœe pyros. Idem.ij. geor. cruſtumijs ſyrijſq; pyros. Quirinus.i. Verg. pri. æneid'. Remo cũ fratre Quirinus: vnde quiritis dicti. Ouid'. an ſi pulſaſſem minima de plebe quiritem. Syrus ſyra ſyrum. Luca. in.vij. viuant galataq; ſyriq;: vnde etiã ſyrij & aſſyrij dicti ſunt. Syrus quoq; inſula vna ex cycladibus, quæ patria fuit Pherecidæ ſyri primam producit apud Homerum, qui eius meminit. Scyros quoq; producit. Verg. ij. æneid'. vna omnis ſcyra pubes. & Papi. palladi littoreæ celebrabat ſcyros honorẽ. Sidonius appolli naris autor non contennendus, ſed græcarum literarum ignarus breuiauit dicens, vel ſcyrias vacuaſſe colos, vel ſerica. fila per cannas torſiſſe leues. Syrius vero pro ſtella producit primam. Vergilius.iij. æneidos. exurere ſyrius agros. Syracuſæ ſyracuſarum. vnde ſyracuſius ſyracuſia ſyracuſium. Idem in buccol. Prima ſyracuſio dignata eſt ludere verſu.

Scyphus.i. Producũt vero Gryphes. Gryphus.i. Iphit9.i. Pipo.pas. Pipilo.as. Rhiphœi.orũ. Ripa ripę. Scipio.onis. Sipho.onis. Stipes.itis. Stipo.as. Scrypulus.i. Siphariũ.ij. Sipus.untis. Typhis.is. Thiphõ thiphonis. Vipera viperæ.

I.ante.q. breuis eſt. vt Liqueo liques. Liquo liquas. ſiquidem. producũt vero. Liquetium.ij. Liquor liqueris. Liquor.oris. Liquidus.a.um. mediã hẽt.

I.ante.r. longa eſt. vt lira pro ſulco. A chir qd'eſt manus deducta partim breuiãt. vt Chiragra. æ. partim ꝓducũt; vt Chirurgus. i. Chironomon.ontis. breuiant vero Dirimo is Hyrie. es. Hirudo.inis. Hirundo.inis. Lyra.æ. Miron.onis. nomen propoium viri. Myron, quod interpretatur vnguentum. Nireus.i. Apyr quod eſt ignis deriuata partim breuiant, vt Pyra. Pyragmon.onis. Pyretrũ.i. Pyropus.pi. partim, ꝓducunt, vt Piramus.i. Pyramis.idis. Pyrene.es. Pyrous.i. Pyrus.i. Pyrum.i. Quirinus quirini. Syrus.a.um. Syracuſę.arum.

Tyrus.Idem.pri.ẽñ.ſed regna tyri Germanius habebat.Tyrannus.i.Idem in.vij.pars mihi pacis erit.dexteram tetigiſſe tyranni.Viridis.e.Idem in.vj.iam ſenior,ſed cruda deo viridiſq; ſenectus.Vireo.es,viretum.i.viriditas.atis. eandem rationem ſequuntur.Viriatus.ti,Sillius.iij.puni.hos Viriatus agit.¶ I.ante.s.longa eſt,vt Niſus.i.pro rege Megarenſium in accipitrem verſo.Verg.j.geor.apparet liquido ſublimis in aere niſus.Breuiant vero biſon.ontis.Mart.illi ceſſit atrox bubalus atq; biſon.Ciſium.ij.Auſo.vel ciſio trijugi.Iſara.æ.flu.galliæ.Luca.in.j.hi vada liquerunt iſaræ qui gurgite ductus. Iſaurus.i. Idem in.ij.cruſtumiumq; rapax & iuncto ſapis iſauro. Miſer.a.um.Verg.j.æncid'.& magno miſeræ dilectus amore,& quæ cum eo ſymbolum habent miſeria.æ.miſereor.eris.Niſi cõiunctio.Ouid.v.meta. o niſi te virtus opa ad maiora tuliſſet.Ptiſana.æ.Mar.Ptiſanã fabãq; ſolebas.vnde ptiſanarium.ij.Hora.hoc.ptiſanarium ori zæ.Ptiſis.Iuuena.ptiſis & vomicæ putres & dimidiũ crus.Siſer. iris.Colume.iam ſiſer aſſyrio venit quæ ſemine radix. Siſimbrium. Ouid'.date grata ſiſimbria mitto.¶ I.ante.t.breuis eſt,vt mitra,qd' ideo primam briuiare dicimus,quia eius diminutiuum mitella breuiat.Vergi.in copa,copa ſyriſca caput graia redimita mitella.Vitrum.i.Mart.condantur parco fuſca ſalerna vitro. Britannia.æ.vnde eſt britannus. a.um. Verg.in buc.& penitus toto diuiſos orbe britannos.Lucre.tamen in.vj.producit dicens,nunquid britannis cælũ diſferre putamus.Apud græcos quoq; indifferenter profertur britãnos & bretãnos. Vitiũ.ij.Iuue.omne animi vitiũ tanto conſpectius in ſe.& quia ſi a vito vitas diceretur,obſtaret ſyllaba.ſunt qui malint a voce declinare ſiue potius a voco.as.vnde vox deriuetur. Litera quoq; breuiat qd' ex eius cõpoſito liquet oblitero.as.Auſo.quos fama obliterat & quos.Producũt vero bythinia.æ.vnde bythynius.a.um.Manil.lib.iiij.aſtro.cappadocum armeniæ iugis bythinia diues.Flaccus in.iij.argo.bythinio phrygiõe ſatum: ſed quem ſua voto.Iuue.tamen breuiauit dicens,quamq; & cappadoces faciant equiteſq; bythini.Brito.onis.Idem.quam nec terribiles cymbri:nec britones vnq;.Mart.quam veteres brachæ britonis pauperis & quam. Clitella.æ. Hora.j.ſer.hic muli capuæ clitellas tempore ponũt.Clitũnus.i.Verg.ij. georg.hinc albi clitũne greges & maxima taurus. Clytorius.ij.fons eſt areadiæ.Ouid.xv.met.clytorio quicũq; ſitim de fonte leuauit.Cliton.onis.flu.arcadiæ.Papi.iiij.theb.& rapidus Clitõ,& qui te pithie iadon.Dito.as.& diteſco.is.Hora.in.poe.ſermonem patriũ ditauerit.Idem.ij.ſer.qua ratiõe poſſe diteſcere. Italia.æ. Verg.j.æncid'.Italiam fato profugus lauinaq; venit.Idem in eodem:italiam dixiſſe ducis de nomine gentem. Italicus quoq; & italis.idis.Ouid.xv.meta.grata quis italicis autor poſuiſſet in oris. Verg.in.xij.italides quas ipſa decus ſibi dia camilla Italus.a.um.tum breuiare,tum producere reperitur.Idem in.iij.& ſæpe Heſperiam ſæpe itala regna vocare.Idem in.ix.cõiecto ſternit iaculo volat itala cornus.Idem in.viij.hinc auguſtus ages italos in prælia cæſar. Horat.pri.ſermo.at græcus poſtquam eſt italo perfuſus aceto.Mitis.e. Verg.in.buc.fronde ſuper viridi ſunt nobis mitia poma. Mitylus.i. piſciculus. Mart.ſurgitur inciſo mitylus ore mihi.Nitor.is.Verg.iiij.hic primum paribus nitens Cillenius alis. Pythagoras.æ. Iuue. pythagoras cũctis animalibus abſtinuit qui.Pytheus.ei.Ouid.vij.meta,nã me pelopeia pytheus.Idem in epiſtola.phedræ.hic tecum troezena colam pytheia regna.Python.onis.Idem in.j.meta.ſtrauimus innumeris tumidum pythona ſagittis: a quo pythius,a.um.Luca.in.ſexto,vnde & Theſſalicæ veniũt ad pythia laur9.Pyteleon.ontis. Hora. rhodio qd' pyteleonti, Pitiſma pitiſmatis. Iuuenalis,q laced æmoniũ pitiſmate lubricat orbem.Angelus tamen politian9 pitilyſmate legendum eſſe contendit.Pituita.tæ.indifferentem habet longam apd Catul.mucuſq; & mala pituita naſi:& apd Perſi.ſomnia pituita qui purgatiſſima mittũt:breuem vt apd Hora.primo epiſto.præcipue ſan9 niſi cũ pituita moleſta eſt,ſunt qui apd Hora. faciãt ex duab9 vocalib9 ſynæreſim:vt ſit pituita ſyllabarũ triũ.Ritus.us.a quo eſt rite.Verg.ſexto æncidos.ritq; repertũ carpe manu:namq; ipſe volens faciliſq; ſequtur.Rito ritas,a quo reperiũtur compoſita irrito.tas.& prorito.tas.Ouid.j.metamorpho.tu faſce neſcio quos eſto content9 amores irritare tua.Columel.& peluſiaci proritet pocula zythi.Scitor.aris,Verg.ij. æneidos,ſuſpenſi eurypilũ ſcitatũ oracula phœbi,& ibidem:tũ vero ardem9 ſcitari & quærere cauſas. Sithon ſithonis mõs Thraciæ,vnde ſithoni9.a.ũ.& ſithois ſithoidis.Vergi.in buccoli.ſithoniaſq; niues hyemis ſubeam9 aquoſæ.Ouidi.in epiſtola phylli.nec vehit actæas ſithois vnda rates.Triticũ.i.Verg.primo geor.at ſi triticeã in meſſem robuſtaq; farra. Triton.onis, Deus marin9.Idem primo æneidos,cymothoe ſimul & triton annixus acuto.Triton quoq; p lacu in Affrica:a quo Pallas tritonia dicta eſt dicente Luca.in.viij.& ſe dilecta tritonia dixit ab vnda.Vergi.ij.æncidos,nec dubijs ea ſigna dedit tritonia monſtris.Tityr9.i.Idem in bucco.Tityre tu patulæ recubãs ſub tegmine fagi.Titã.anis.Ouid.null9 adhuc mũdo præbebat lumina titã.Titillo.las.Hora.j.ſermo,præterea ne vos titillet gloria iuræ.Vita vitæ.Verg.in ſexto æneidos,nate mihi quondã vita dũ vita manebat.Vitis.tis.Idem in buc.vitis vt arboribus decori eſt vt vitibus vuæ. Vito.as.Iuue.illi9 occurſos etiã vitare memẽto. Vitupo.ras.tametſi a vitio cõpoſitũ eſſe videatur.Zithũ zithi,vt qd pauloãte attulim9 ex Columela,& Peluſiaci pro ritet pocula zithi.¶ I.ãte.u. cõſonãtẽ lõga eſt,vt viu9 viua viuũ,viuo viuis,priuus priua priuũ,priuo priuas.

OAnte.b.longa eſt.vt gobius.ij.robigus.i.robur.oris.Breuiant vero globus.i.Verg.ix. æñ.quis globus o ciues caligi ne voluitur atra.Obeſus,ſa.ſum.quod ab ob & eſus.ſa.ſum.componitur.Idem.iij,georg.breuis aluus obeſaq; terra.Obelus.i.quod interpretatur veru ideo breuiat:quia per.o.micron a græcis ſcribitur. Auſoñ. pone obelos.igitur ab eo per diminutionem fit obeliſcus.ci. Verg. in roſis.hæc aperit primi faſtigia celſa obeliſci. Obolus oboli. Priſcia. de menſuris,ſemi oboli duplum eſt obolus.quem pondere duplo gramma vocant.Obex obicis,ſi in recto reperiretur breuiaret primam:quia ab ob præpoſitione componitur, & in obliquis ſi non habet.i conſonantem etiam breuiat, vt apud Sillium iiij.puni. & fidos certent obices accerſere ſilua.Probus.a.um. probitas.atis. & probo.as.& ab eo cõpoſita vt improbo.as.reprobo,as.approbo.as. probrum.i.a quo opprobrium componitur.& expro bro.as.Hor.ij.ſer.opprobrijs dignũ latraverit integer ipſe. Soboles.lis.Verg.in.buc.chara deum ſoboles: magnum Iouis incrementum.¶O.ante.c.breuis eſt,vt procores.rum,procus.i.voco.as.tametſi vox.cis.crementũ producat,vt ſuo loco diximus.Producunt vero cocyt9 cocyti.Verg,vi.æneid.cocytuſq; labens ſinu circũuenit atro,Crocalus.i.Ouid.viij.meta.& ſumptus pro ſuppli ce crocalus armis,Focale.is.illud quod collo circunducitur.Mart.hoc focale tuas aſſerat auriculas,nã a faucibus deriuatur.au.diphthongo in.o.longum cõuerſa. Horat.tamen breuiauit dicens:faſciolas cubitale focale potus.Et videtur inclinari a foco. Locuſta.æ.Iuuen. inſtituitq; rudes melior locuſta ppinquas. Oceanus.i. Verg.iiij.georg.oceanumq; patrem rerum nymphaſq; ſorores.Ocyor & ocyus ab eo quod eſt ocys, quod interpretatur velox. Ouid.i.meta.fugit ocyor aura illa leui,vnde & ocyssum dictum,hoc eſt a celeritate creſcẽdi. Phoca,æ.Verg.iiij.geor.ſternunt ſe ſomno diuerſo in littore phocæ. Phocus.ci.Ouid'.vij.meta. & proles tertia phocus:ſcilicet æaci filius. Phocis.idis. Idem in.i. ſeparat aonios diuerſis phocis ab aruis.Procerus.a.um.Verg.in bucco.corticis atq; ſolo proceras erigit alnos. Poculũ.li. Idem in eodem.inſanire libet quoniam tibi pocula ponã.Vocalis,e.quod non a voco.as.ſed a voce deriuatur,Ouid.viij.met. regia turris erat vocalibus addita muris.¶O.ante.d.longa eſt,vt rodo.dis.clodius ij.lodix.icis.ſodes quod eſt blandientis. Hora.i.epiſtola.roſcia dic ſodes melior lex an puerorum.Breuiant vero fodio.dis.Verg.vi.æñ.aut ſpumãtis equi foderet calcaribus armos.Modus.di.vnde eſt modeſtus,moderor & modulor & modicus.Horat.eſt modus in rebus ſunt certi denique fines.Modo aduerbum.Verg.iiij.æneid'.ſi modo quod memoras factum fortuna ſequatur.Odor oderis,odorus odora odorum, odoror oderaris. Verg.i.georgi. nonne vides croceos,vt tmolus odores. Odium.ij. Ouid'.in eplis.exerces preciosa odia.Et a pus podos,quod interpretatur pes compoſita & deriuata,vt podalyrius.ij.podagra.Ouid'.de remed'.quãtus apud Danaos podalyrius arte medendi.Mart.litigat & podagra Diodorus:flacce laborat. Compoſita quoq; & deriuata a rhodos quod interpretatur roſa:vt rhododaphne.es. Verg.in culice.laurus item phœbi decus exurgens rododaaphne. Rhodus inſula. Hora.i. car.laudabunt alij claram rhodon,aut mitylenẽ.Rhodope.es.Verg.in buc.nec tantum rhodope miratur & Iſmarus orphea,Rhodanus.i.Proper.in.ij.teſtis arar,rhodanuſq; celer,magnuſq; garunna.Sodalis ſodalis. Hora.audieris hæres ergo nunc dama ſodalis. ¶O.ante.f. breuis eſt,vt ofella.æ.diminutiuum ab offa:ſed in primogenio producitur,atq; ideo per duplex.ff.ſcribitur,in deriuatiuo vero alterum.f.exteritur,vt ſit breuis. Iuue.ſolueret & patruo ſimiles effunderet offas.Idem.& quæ non egeant ferro ſtructoris ofellæ. Mart.me meus ad ſubitas inuitet amicus ofellas. Tofus,i.ſunt qui per.ph.ſunt qui per.f.ſcribant,ſed ſemper producitur.Verg.ij.geor.& tofus ſcaber,& nigris exeſa chelydris. Iuue.herba nec ingenuum violarent marmora tofum.¶O.ante.g.longa eſt:vt cogo.is.Breuiant logos,quod interpretatur ſermo: & ab eo compoſita & deriuata.vt logicus,dialogus,aretalogus.Iuue.mouerat vt mendax aretalogus in mare nemo.Sidonius qui plærumq; in græcis fallitur,longam poſuit ſecundã in ſyllogiſmo.Argumentoſis dat retia ſyllogiſmis.Rogus.gi.Idẽ. & minor igne rogi.Rogo.as.atq; ab eo compoſita.vt interroga.gas.arrogo.as.irrigo.as. Toga æ.Iuue.quid faciãt comites,quibus hinc toga,calceus hinc eſt.¶O.ante.l.breuis eſt,vt colon quod interpretatur membrũ,ſcribitur enim a græcis per omicron:vnde & ab eo compoſita & deriuata breuiant:vt monocolon,dicolon,tetracolõ.Poples quoq; breuiat ex Lucre.li. iij.brachia palpebræq; cadunt popliteſq; cubãti.Nã poſitione Verg.produxit dicens:ſucciſo poplite gygẽ. Producunt vero boletus.i.Iuue.boletus dño,ſed qualem claudius edit.Bola.æ.Verg,vi.æñ.caſtrumq; inui bolamq; coramq;:vnde bolanus.a.ũ. & bolanus nomen viri propriũ.Hora.o te bolane cerebri fælicem aiebam.Colum inſtrumentũ quo aliquid colatur.Verg.iij georg.colaq; prælorum fumoſis deripe tectis,hinc eſt colo.as.Colliphium.ij.Iuue.luctantur paucæ,contendũt colliphia paucæ.Georgius Merula per duplex.ll. ſcribi debere putat: quia deriuatur ab eo quod eſt collix, qui eſt panis ſubcinericius.

OAnte.b.longa eſt: vt Gobius.ij. Robus, oris. Breuiant vero Globus.i,Obeſus.a.um.Obelus.i.Obolus.i.obex.cis.Probus.a.um.Probo.as. Probrum.i. Soboles ſobolis.

O.ante.c.breuis eſt. vt Proceres.um. Voco vocas. producũt vero Cocytus.i. Crocalus.i. Focale.is. Locuſta. æ. Oceanus oceani. Ocyor & ocyus. Phoca.æ.Phocus.i.Phocis.idis.Procerus.ra.um. Poculum poculi.Vocalis vocale.

O.ante.d.longa eſt.vt.Clodius.dij.Lodix.icis.Rodo rodis.Breuiant vero Fodio.is.Modus modi. modo aduerbium.Odor.oris.Odiũ.dij.Et a pus podos hoc eſt pes.Et a rhodos quod eſt roſa cõpoſita & deriuata.vt Podalyri9.rij.Rhododaphne.es.Rhodus rhodi.Rhodope.es. Rhodanus rhodani.Sodalis ſodalis.

O.ante.f.breuis eſt.vt ofella.Producũt vo Tofus.i.

O.ante.g.longa eſt,vt Cogo.gis.Breuiant vero logos,& ab eo compoſita & deriuata.vt theologus Rogus rogi.Rogo.gas. Toga togæ.

O.ante.l.breuis eſt,vt colon membrum.Producũt vero Boletus.ti. Bola.æ. Colum.i. Colliphiũ.ij.

Dolium.ij.Iuue,tanq̃ alta in dolia longus decidérit ſerpens bibit & vomit.Dolon.onis.Ouid,in epĩa penelo,rettulit & ferro rhæſum dolonaq; cæſos. Idem tamen.iiij.meta.breuiauit dicens,auſum eadem quæ vos phrygia de gente Dolona.Dolo quoq; pro genere teli,quoniã a dolo deriuatur primã breuiat.Verg.ij,æñ.ſanoſq; gerunt in bella dolones.Moles.is.Verg.i. æñ.miratur molem æneas magalia quondam.inde eſt molior.iris.& amolior.iris.Idem in eodem:moliriq; arcẽ & manibus ſubuoluere ſaxa.Moly.yos,herba ab Homero celebrata.Verg.in priape.quem cur moly vocat,mẽtula moly fuit.Ouid.xij. meta,moly vocãt ſuperi,nigra radice tenetur.Nola.æ. Sillius.xiiij.puni. hinc ad chalcidicam tranſfert citus agmina nolam.Nolo non vis.Martiał ſplendida ſit ni mium ſordida nolo cutis.Olearos inſula ppe euboeã. Verg.iij.æñ.olearõ niueãq; parõ ſparſaſq; per æquor. Olenos.i, oppidum bocotiæ. Papinius.iij.thebaolenos ionijs & fluctibus hoſpita portu.vnde Ouid.iij.meta. dixit,oleniæ ſidus pluuiale capellæ. Olim aduerbium. Verg.i.æneid'. certe hinc Romanos olim voluentibus annis.Prolixus.a.um.Idem in bucol'.hirſutumq; ſupercilium prolixaq; barba.Proles.lis. Idem in.iiij.æneid'. nec prolẽ auſoniũ & lauinia reſpicit arua.Polypus,pi. & polydamas.antis,primam producunt,cum reliqua a poly,quod interpretatur multum compoſita breuiãt, vnde & a quibuſdam per.ll.duplex ſcribũtur. Ouid'. iiij.meta.vtq; ſub æquoribus deprẽſum polypus hoſtẽ. & pro morbo.Hora.i.ſer.delectat veluti balbinũ polypus agnæ. Perſius. nec mihi polydamas, & troades labeonem.& Ouid.xij.meta.ſed neq; deiphœbum neq;

Doliũ.ij.Dolon,onis.Moles.is,Molior,iris.Moly,yos.Nola,æ,Nolo verbũ. Olearus.i. Olenos,i. Olim aduerbi.Prolixus,a,ũ.proles,is, polypus,i. polidamas,antis,ſol⁹,a,ũ.Solor,aris. Solers,ertis, Solẽnis ſolemne, Spoletiũ ſpoletiñ. Tmolus,oli.

O.añ.m.lõga eſt,vt Doma,ãtis,vomer,eris.vel vomis.Como,is.Comeſſor,aris,Breuiãt vero Bromius,ij.Coma,æ.Comes,itis.Chromis,is, Comedo,is,Dñs,i.Dom⁹,us.Domo,as.Glomero,eras. Homo,inis,Homer⁹,i.Nomas,adis. Omaſum,i. Omitto,is.Stomach⁹,i,tomos&abeo cõpoſita& deriuata.vtAtom⁹,i.ptom⁹,i.tomacula.vomo,is.

O.ante.n.breuis eſt,vt Bonus,a,um. Moneo,es, Producunt Conor,aris.Cone,es.Conopæum,i. Conus,i.Donum,i.donec, Monychus,i. Nonus nona nonũ.Nonæ,arũ. Pronus,a,um. Pono,is,

polydamãta,nec ipſum,quanq̃ tunc græci non per.o.micron.ſed per.o.& ypſilon diphthongon ſcribunt pulypus & pulydamus,vt producantur diphthongo, atq; eodem modo pulycletus pro polycletus dicunt.vt Prudentius in Romano.forceps myronis pulycleti malleus,nam trimetrum iambicũ eſt. Solus.a.um. Verg.iiij.æneid'.ſola domo mœret vacua ſtratiſq; relictis. Solor. aris. Idem in.i.ſolabar fatis contraria fata rependens.Solers,ertis.a quo eſt ſolertia, & ſolennis. a plæriſq; per duplex.ll.ſcribuntur.Tibullus,primus aratra manu ſolerti fecit oſyris.Ouid'.ix,metamor.huic licet ex toto ſolertia confluat orbe.Verg.v.æneid'.annua vota tamen ſolẽneſq; ex ordine pompas. Tmolus tmoli.Idem primo georgico.Nonne vides croceos vt tmolus odores.Ouid'.x.metmorph,iudice ſub tmolo certamen venit ad impar. Spoletium ſpoletij, vnde ſpoletinus ſpoletina ſpoletinum. Mart.ſpoletina data eſt:ſed quam ſiccauerat ipſe. ¶O.ante,m.longa eſt,vt doma,atis. quod interpretatur tectum,quamuis domus breuiet.Vomer,eris.tametſi a vomo vomis,in quo prima breuis eſt,deriuetur. Vomica etiam breuiatur. Iuuena.& phthiſis,& vomicæ putres & dimidium crus. Sereñ.produxit dicens, vomica qualis erit,vel idem proxima quædam. Como comis,quod ideo poſuimus, q, Coma comæ,cum quo ſymbolum habere videbatur,primam breuiat. Comeſſor comeſſaris,quod græcum eſt,nequis putet a comedo.dis.deriuari. Breuiant bromius bromij.Lucanus in primo.mons phœbo bromioq; ſacer.Vergilius in copa.eſt hic munda ceres: eſt amor & bromius. Coma comæ.Martialis.tam longæ bromio quam tibi phœbe comæ. Comes comitis. Verg.ij. æneid'. Sit comes & longe ſeruet veſtigia coniux. Chromis.is nomen proprium. Vergilius in bucco.pergite pierides:chromis & mnaſylus in antro.Comedo,comedis.Iuncñ.præclaris vna comedunt patrimonia menſa.Dominus domini. Verg.iiij.æneid'. Reppulit & dominum æneã in regna recipit.Domo domas.Idem in.vi.Os rabidum fera corda domans. Domus.us. Idem in.viij. Et domus herculei cuſtos primaria ſacri Glomero glomeras. Idem in. ij.ſed glometare manum bello & concurrere in arcem. Homo hominis.Idem in primo. Mortalis nec vox hominem ſonat:o dea certe.Homerus homeri.Iuuenal.rex pilyus magno ſi quicquam credis Homero.Nomas nomadis.Martialis.cui diadema daret marmore picta nomas,eadem eſt numidia. Omaſum omaſi.Horatius.ſeu pingui tentus omaſo,Omitto.is. Idem.ij.ſermo.artem ne illuſus omittas. Stomachus ſtomachi.Iuueñ. ardenti ſtomacho:nam quæ meritoria ſomnum.Tomos,quod interpretatur inciſio.Martial.ſcripturi quanti conſtent & tomos vilis,hic pro parte libri accipitur,eſt & tomos locus in ponto, de quo Ouid'.iiij.de triſtibus.inde tomos dictus locus hic,quia fertur in illo membra ſoror fratris conſecuiſſe ſui. vnde idem autor fecit tomites.æ. & tomitanus.a.um.A tomos tomacula & prototomos quoq; breuiant. Vomo vomis. Iuue.cõuomit hic inter nautas & prandet & errrat.

¶O.ante.n,breuis eſt,vt conõ,onis.bonus.a.um.progne quoq; breuiat.Petronius,atq; vrbana progne,quæ circũ gramina fuſæ.Vergil.poſitione produxit dicens.& manibus progne pectus ſignata cruentis. Producunt conor.aris,vnde eſt conatus.us.Ouid'.de remed'.Sed quid præcipue noſtris conatibus obſtet.Cone.es.inſula iſtri fluuij.Lucanus in.iij.barbara cone ſarmaticas,vbi perdidit aquas.Conopæum conopæi.Iuuena.vt teſtudineo tibi lentule conopæo. Eſt enim ſpondeus in quinto loco. Conus coni.Ouid'.iij.metamor.tegmina mox capitum picto mutantia cono.& pro cypariſſi galla: vnde coniferæ dictæ ſunt a Vergilio. Donum doni.Verg.in buc.phyſtulam damætas dono mihi quam dedit olim. Donec.Verg. in bucco,cogere donec oues.Monychus monychi,ex centauris.Iuue,quãtas iaculetur monychus ornos. Nonus.a.um.& inde nonæ nonarum.Verg.v.æneid',Propterea ſi nona diem mortalibus almũ.Ouid.i.faſto.nonarum tutela deo carct omnibus iſtis. Pronus prona pronum. Oui.i.meta.me miſerũ ne prona cadas. Pono.is. Ver. in bucco,quoniam tibi pocula ponam.

Pone præpſitio & aduerbium. Idem.ij.æñ. pone legunt ſinuãtq; immenſa volumina terga. Zona.æ. Hora, ibit eo quo vis, qui zonam perdidit (inquit.) A gonia, quod interpretatur angulus cõpoſita & deriuata, ideo ꝓducũt: quia per.o.mega ſcribuntur, nam a gonus, qđ eſt genus ſiue genu breuiant: vt in mediis dicetur, ſed a phone, quod interpretatur vox, ideo producunt, quia per.o.mega ſcribuntur, vt phonaſcus. Sidonius Apollinaris tñ breuiauit in morte Claudiani, dicẽs. Pſalmorũ modulator & phonaſcus, quare antiphona penultima longa ac in eodem accẽtu acuto, vel circunflexo proferẽda. Nam a phonos, quod eſt mors breuiauit, vt tiſiphone, perſephone.

¶ O. ante. p. breuis eſt, vt opis opem ab ope, Opis vero pro nympha producit: vt paulopoſt dicemus. Sopor ſoporis. & ſoporo ſoparas, breuiant: cum ſopio ſopis producat, vt ſtatim dicetur. Producunt vero copa copæ nomen fœminæ apud Vergilium celebratæ opere, quod illius nomine inſcribitur. Copia copiæ. Idem. i. æñ. poſtq̃ introgreſſi & coram data copia fandi. Copula copulæ. Ouid'. vij, metamor. copula detrahitur canibus. Copo coponis. Martialis, Callidus impoſuit nuper mihi copo rauenæ. Cophos, quod interpretatur ſurdus. Idem, quattuor & cophon paula proſopõ amat. Dropax dropacis. Martia. pſilotro faciem lauas & dropace caluam. Opis nympha. Vergilius. iiij. georgicorum. Atq; ephyre atq; opis atq; Aſia deiopeia. Opilio opilionis. Verg. in bucolicis, venit & opilio tardi venere ſubulci. dicitur etiam & vpilio, onis, immo opilio debuit breuiare, vpilio vero producere. Opperior opperiris & opportunus. a. um. per duplex. pp. ſcribuntur. Populus populi, pro arbore. Vergilius in buccolicis. populus Alcidæ gratiſſima vitis Iaccho. Popeanum popeani. fucus quidam. Iuue. pane tumet facies, aut pinguia popeana. Eſt enim ſpondeus in quinto loco. Propago propago filio breuiat. Verg. vj. æñ. Vobis Romana ꝓpago. & Ouid'. ij. meta. Per quæ tua vera propago. Pro vite ꝓducit. Verg. ij. geor. Preſſos ꝓpaginis arcus expectãt. Propino. as. tum. breuis reperitur, vt apud Iuue. quando propinat Virro tibi, ſumitq̃; tuis cõtacta labellis. tũ longa, vt apud Martial'. cœnat, propinat, poſcit, negat, innuit, vna eſt. Pſophis, idis. Ouid, v. meta. Vſq; ſub orchomenon pſophidaq;. Sopio ſopis. Verg. i. æñ. Hunc ego ſopitum ſono ſuper alta cythera, cuius compoſitum ſemiſopitus. a. um. eadem breuiat. Ouid. ij. amorum. purpureo iacuit ſi miſopita toro, niſi forte legendum eſt ſemiſopera ſono. Idem in epiſtola ariadnes. Theſſea præſſuras ſemiſopita manus, ex quo ſuſpicamur primam habere indifferentem. Itaq; de induſtria breuem poſuimus quodam in loco, vbi patriam ſalutauimus, hic fuerant cunæ, quæ me ſopiere iacentem. Stlopus. i. Perſi. nec ſtlopo tumidas intendis rumpere buccas. Scopæ. arũ. Mart. in apophoretis. in precio ſcopo teſtatur palma fuiſſe. ¶ O. ante. q. breuis eſt. vt loquor loqueris. coquo coquis. ¶ O. ante. r. breuis eſt. vt chorus, cum ſignificat multitudinem coæuorum, quod ideo poſuimus, quia pro vento qui ſpirat ab occidenti æſtiuali: primam producit: vt ſtatim dicetur. Cora. æ. quoq; antiquiſſimum Italiæ oppidum primam breuiat dicente Verg. vj. æñ. Bolamq; coraq;, nam coram præpoſitio ſiue aduerbium producit. Idem. i. æñ. poſtq̃ introgreſſi & coram data copia fandi. Corus cori, pro vento qui etiam caurus dicitur. Idem. v. æñ. condunt vbi ſydera cori. Colume. frigoribus gelidis iraq; obnoxia cori. Corycus coryci oppidum & mons Siciliæ, vnde eſt corycius. a. um. Luca. in. iij. coryciumq; patens exeſis rupibus antrum. corytus corythi, pro pharetra. Verg. ix. æñ. corytiq; leues humeris & lætifer arcus. Sill'. vij. puni. paruulus ex humero corytus & aureus arcus. Coralium. lij. Ouid'. iiij. meta. nunc quoq; coralijs eadem natura remanſit. Idem in. xv. ſic & coralium quo primum cõtigit auras. Claudianus tamen breuiauit, dicens. mergit ſe ſubito velliq; coralia chloe. Sidonius quoq;, lactea puniceo ſinuãtur colla corallo. Chloreus nomen propri. viri apud Verg. Doris. idis. dea marina. Verg. in buc, doris amara ſuam non intermiſceat vndam. Doricus. a. um. Idem. ii. æñ. panduntur portæ iuuat ire & dorica caſtra, Dorion dorij oppidum magneſiæ. Lucanus in. vj. dorion ira flebile ꝑieridum. Papi. iiij. theba. geticos quos flebile vati dorion. Et a doron, quod interpretatur haſta, a quo eſt doriphorus primam breuiauit. Hora horæ pars diei. xij. ſiue noctis. Verg. in more, iam nox hybernas bis quinq; peregerat horas. Morus pro arbore. Ouid'. iiij. metamor. ardua morus erat niuei vberrima pomis. & pro pomo. Horat. qui nigris prandia moris fert. Morio pro tardo & ſtolido natura. Martial'. morio dictus erat viginti milibus emi. Morari quoq; prima longa eſt huiuſmodi quempiam eſſe. Sueto. in nerone de claudio, morari eum inter homines deſiſſe producta prima ſyllaba iocabatur, hoc eſt morionem eſſe. Noricum norici regio Macedoniæ, Dalmatiæ conterminа. Verg. iij. georgicorum. tum ſciat aerias alpes & norica ſi quis. Ouid. xiiij. metamor. durior & ferro, quod noricus excoquit ignis. Ora oræ pro extremitate. Verg. i. æñ. Troiæ, qui primus ab oris. Oro oras. Idem in eodẽ. oramus prohibe infandos a nauibus ignes. Orythia orythiæ. erichtei regis athenarum filia. Vergil'. iij. georg. atq; getæ, atq; ebrus, atq; actias orithyæ.

Pone prępoſitio & aduerbium. Zona. ę. & gonia quod interpretatur angulus, & phone quod eſt vox, & ab eis compoſita & deriuata, vt Trigonus trigona trigonum. Phonaſcus phonaſci. De quibus in mediis ſyllabis dicetur.

O. ante. p. breuis eſt, vt Populus. uli. Opis opem, ab ope & in plurali opes. Sopor ſoporis. Producũt vero Copa copę. nomen proprium fœminæ. Copia copiæ. Copula copulæ. Copo. onis. Cophos cophi. ſurdus. Dropax. pacis. Opis. is. Nympha, Opilio opilionis. Populus populi. pro arbore. Popeanum popeani. propago ꝓ vitæ. Propino pro pinas indifferẽtem habet. Pſophis pſophidis. Scopæ ſcopearum. Sopio ſopis. Stlopus ſtlopi.

O. ante. q. breuis eſt, vt Loquor loqueris. Coquo coquis, Quoq;.

O. ante. r. breuis eſt, vt Chorus chori. Cora. æ. oppi. Italiæ. Producunt vero Chorus chori, pro vẽto argeſte. Coram præpoſitio & aduerbium. Corycus coryci. Coritus coriti. Coralium. ij. Cloreus. i. Doris. idis. Doricus. a. um. Dorion. ij. doron, hoc eſt donũ ſiue palmus. Hora. æ. Morus. i. Morio morionis. Noricũ. i. Ora æ. Oro. as. Orithya. æ.

Orion.onis. Luca.in.ſ.armatumq; auro circũſpicit oriona. Flaccus.ſ.argo. non meus orion nec ſæuꝰ pleiade taurꝰ. Vergi. vij.æneidos. vbi orion hybernis tũdit eurꝭ. Idem tamen breuiauit in primo dicens: cũ ſubito aſſurgens fluctu nymboſꝰ oriõ. Et in.iiij.dũ pelago deſæuit hyems & aquoſus orion. Oricũ. Luca. in.iij.tũ qui Dardaniam tenet oricon. Prora,æ. Verg.ſ. frangũtur remi: tũ prora auertit ab vndis. Sorex.icis. Serenꝰ. ſi prægnans artꝰ captiui ſoricis edit. Thorax.acis. Verg.xſ. æñ. Bis ſex thoraca petitũ pfoſſumq; locis. Et habentia. l. ante. o. vt lorũ. &c. ¶ O. ante. s. longa eſt, vt Moſes. Iuue. Tradidit arcano quodcũq; volumine Moſes. Apd Siliũ Moſes alte lib. xv. breuiatur: decidit enſe Moſe. Proſa.æ. Auſoniꝰ pſa Aſiæ in cauſis numeros imitata choroꝝ. Breuiant vero coſæ. arũ. vrbs Thuſciæ. Ver. vij.æñ. quiq; vrbẽ liquere coſas. Coſyra.æ. inſula in mari ſiculo. Oui. iij. faſto. fartilis & melite ſterili vicina coſyræ. Doſis quod interpretatur datio. nã p. omicrõ ſcribitur a græcis. vñ de eſt antidoſis. p ãtidoto. Moſa fluuiꝰ Galliæ, Sidoniꝰ. Rhenꝰ, Arar, Rhodanꝰ, Moſa, Matrona, Sequana, Ledus. Oſyris. idis. Tibull. prim. aratra manu ſolerti fecit oſyris. Proſeucha.æ. Iuue. ede vbi conſiſtas in qua te q̃ro. pſeucha. Proſymna. næ. vrbs Theſſaliæ. Papi. li. iiij theba. hinc armat lariſſa viros hinc celſa. pſymna. Poſui præteritũ a pono. is. cuiꝰ in præſenti prima fuit lõga. Ver. iij. æñ. hinc & naricij poſuerunt mœnia locri. Roſa.æ. Idem in roſis: ambigeres raperet ne roſis tunc aura ruborem. ¶ O, ante. t. breuis eſt, vt notꝰ. i. ventus a meridie ſpirãs: q̃ latine d'r auſter. Vergi. ſ. æñ. tris notꝰ abreptas in ſaxa latẽtia torq̃t. Nothꝰ quoq; qd interpretatur ſpuriꝰ. Oui. i epĺa phedræ, cur niſi ne c apes regna paterna nothꝰ. Noto. tas. Ver. in buc. parta meæ Veneri ſunt munera nãq; notaui: q̃ exempla ideo poſita ſũt: qa notꝰ. ta. tũ, participiũ a noſco. cis, primã pducit ex regula generali ſupinoꝝ duas ſyllabas habentiũ. gothus quoq; breuiat, tametſi apd græcos p. tt. duplex vltimo aſpirato legatur. Breuiãt quoq; botꝰ botri, & botryo, onis, qa p omicrõ ſcribitur. Gothꝰ. i. Auſoniꝰ, hic poſſem victos inde referre gothos. Producũt vero clotho clothꝰ. Iuue. hæc exempla para fœcilibꝰ at mea clotho. Cotes ſiue cotes, oppidũ Mauritaniæ pducit primã: qa p o, longũ a græcis ſcribitur, vt Pli. lib. v. & Strabo. Cotidianꝰ quoq; pducit, Cõiugis in culpa flagrabat cotidiana. Mar. tñ breuiauit dicens: cultꝰ ſindone non cotidiana. Et alibi leuis dropace tu cotidiano. Lotos loti, arbor & nympha in illã verſa. Ouidi. ix. meta. Florebat aquatica lotos, & ibidem: lotos in hãc nymphæ fugiens obſcœna priapi. Proteus, i. Hora. quo teneã vultus mutãtem ꝓthea nodo, & a ptos qd' interpretatur primꝰ compoſita: ſic vt ptogenes, ptomartyr, ptoclitus. Sotades, is. Marti. periclitatur capite ſotades noſter. Totus. Idem. tota mihi dormitur hyems. ¶ O. ante. u. conſonantem breuis eſt, vt ouis. is. nouus noua nouũ, pducit vero ouũ oui. Horatius, longa quiꝰ facies eſt ouis illa memento.

Orion orionis. Oricos oppidũ. Prora. ræ. Soræ. Soracte. ctis. Sorex. icis. Thorax thoracis. Et habentia. l. ante. o. vt Lorum lori. Gloria glorię. Ploro ploras,

O, ante. s. longa eſt; vt Moſes moſis. Proſa, æ. Breuiant vero Coſæ coſarum. coſyra coſyre. doſis; hoc eſt datio. Moſa moſę. Oſyris. yridis. Proſeucha proſeuchę. proſymna. næ. poſui pteritũ a Pono ponis. Roſa roſæ,

O, ante. t. breuis eſt; vt Notus ventus. Nothus nothi. ſpurius. Nota notæ; & Noto notas. Botꝰ botri, Producunt vero clotho clothus. Lotos loti. Poto potas. Proteꝰ protei. Sotades. dis. Totꝰ. ta. tum. Et a protos, quod interpretatur primus cõ poſita; vt Protogenes. is.

O, ante. u, conſonantem breuis eſt; vt ouis; nouus noua nouum. Producit vero ouum oui.

VAnte. b. breuis eſt; vt Ruber, a, um. Producunt vero Bubulcus. ci. Bubo, onis. Bubalꝰ bubali. Buba ſtus bubaſti. Iubilus iubili. Lubricus. ca. cum. Nubes nubis. Nubo. bis. Pubes pubis. Rubigo rubiginis. Suber ſuberis. ſubula. lę. Tuber tuberis, Vber vberis.

VAnte. b. breuis eſt; vt Ruber. a. um. Iubeo iubes. tuba. æ. Producunt vero Bubulcus. ci. Ouid'. iiij. de ponto. per medias Iſtri plauſtra bubulcus aquas. bubo. onis. auis nocturna. Verg. iiij. æneid'. ſolaq; culminibus ferali carmine bubo. Bubulus. i. animal. Mart. illi ceſſit atrox bubalus atq; biſon. Bubaſtus. i. oppidũ ægypti. Ouid. ix. meta. inde fœminiñ poſſeſſiuum formauit dicens: Sanctaq; bubaſtis variſq; coloribus apis. Iubilus ſiue iubilum. Sillius. iiij. puni. & lætus ſcopulis audiuit iubila cyclops. Lubricus. a. um. Hora. lubrica naſcentes implent conchilia lunæ. Sed poteſt fieri ne poſitione producãtur. Nubes. is. & nubilus. a. um. Verg. ſ. æñ. eripiũt ſubito nubes cælumq; diemq;. Idẽ in. iiij. turbida tranat nubila. Nubo. is. Ouid. ſi qua voles apte nubere: nube pari. inde cõponitur obnubo. is. in alia ſignificatione. Verg. xſ. æñ. arſuraſq; comas obnubit amictu. Innuba tamen & pronuba ſemper breuiant: & ſi a nubo compoſita ſint. Papi. iiij. theba, in vultus cecidere greges tunc innuba mantho. Ouid'. xiiij. meta. innuba permaneo, ſed iã fœliciorætas. Verg. iiij. æñ. deueniunt prima tellus & pronuba Iuno. Idem in. vij. & bellona manet te pronuba nec face tantum. Connubium vero tum breui, tum longa reperitur. Idem in. ſ. connubio iungã ſtabili propriãq; dicabo. Idem in. iiij. cuiq; loci leges dedimus cõnubia noſtra reppulit. Pubes pubis. Idem in. ſ. haud aliter pubeſq; tuæ pubeſq; tuorum. & deriuata & compoſita. vt pubertas, pubeſco. impubes. is. Rubigo. inis. pro vitio frumenti & ferri. Verg. ſ. geor. vt mala culmos eſſet rubigo. Hora. ij. ſerm. Iuppiter vt pereat poſitum rubigine ferrum. pro linguæ mordacitate. Mart. breuiauit dicens, vteris ore aliter nimiaq; rubigine captus. niſi forte debuit pro rubigine eſſe erugine. Prud'. in pſyco. cõdere vagina gladiũ nec tecta rubigo. Suber. eris. Verg. vij. æñ. raptus de ſubere cortex. Subula. æ. Mar. quodq; tibi tribuit, ſubula ſicca rapit. tuber. eris. pro fœtu terræ. Iuue. O lybiæ diſiunge boues dũ tubera mittas, pro tumore quoq; cutis. Hora. qui ne tuberibus proprijs offendat amicum. Pro arbore & pomo. Martiaꝭ. breuiauit dicens, tuberes & apiꝭ ina ramis. Vber vberis. Vergili. libro primo æneid'. atq; vbere glebæ.

¶ V.ante.c.lõga eſt,vt duco.is.& ab eo cõpoſita,vt deduco.is induco.is.ſed educo.as,breuiat et ſi a duco.is,cõpoſitũ videat Ver.i.ix.æñ.quattuor hic iuuenes totidẽ quos educat vfens. Luceres quoq; ꝓducit. Oui.v.faſt.quoſq; vocãt rãnes luceribuſq; ſimul. Prop.tñ breuiauit dicẽs:rbãneſq; viri luccreſq; colõi. Breuiãt vero. Cucufas.atis. Prudẽ.carmeli cõtẽptorq; necis cucufas. Cucul9.i.ꝑ aui.& cuculo.as.ꝑ eo qđ eſt ipſã auẽ canere. Oui.de philo.et cuculi cuculãt: fritinit rauca cicada. Cucul9.i.& cuculla.æ.ꝑ capitis tegmine. Mar.illinc cucullo ꝓſpicit caput tect9,eſt enĩ trimetrũ iãbiciũ.& alio loco ĩ carmĩe phaleu. tico,& thuris pipiſq; ſis cucull9: Cucuma, æ. Idem ad quartũ cucumã fecit octacill9. Cucumis.cris.ver.ĩ copa. & pẽdet iũco cerule9 cucumis. Cucurbita.æ.Iuue.iãpridẽ caput hoc vẽtoſa cucurbita q̃rat. Cucurrio,is. Oui.cu currire ſolet gallus. Ducẽti.æ.a.et Duceni.æ. a. Hora.j. ſer.bẽbat ſæpe ducẽtos ſæpe decẽ ſeruos. Iucũd9.a.ũ.qđ a iuuo nõ a ioco deriuatur. Iuue.nã ꝑ iucũdis.a.q.d.d. Lucrũ.i.natura p̃mã breuiare ex diminutiuo cognoſci m9. Hor.j.epiſ.qđ pure trãqllet honos an turpe lucellũ. Lucrinũ quoq; eadẽ rõncibreuiat. Mar.oſtrea tu ſumis ſtagno ſaturata lucrino,nã poſitiõe, Ver.ꝓduxit.ij.ge. an memorẽ port9 lucrinoq; addita clauſtra. Lucerna,æ. tametſi a luceo.es.deriuet. Iuu.hæc ego nõ credãvenuſta digna lucerna. Luceres Romuli milites. Prop.li. iiij.hic ities rbãneſq;,viri lucereſq;colõi. Lucumo.onis. Auſo.ſa mij lucumonis acumẽ. Sucerda.æ. Luci.hic ĩ ſtercore humi ſtabulis fimo atq; ſucerdis. V.ãte.d.lõga ẽ,vt rudo. is. Perſi.findit arcadiæ pecuaria rudere credas. Oui.ĩfa ſto,itẽpeſtiuo cũ rudit ille ſono. Ver.vij.æñ.breuiault dicẽs:ſera ſub nocte rudẽtũ,vbi Ser.inqt,rudo naturalr lõgã habere primã:ſyſtolẽ ergo fecit. Rudẽs.tis.quoq; ꝑ fune. Idẽ breuiauit ĩ.j.dicẽs,ĩſequtur clamorq; virũ ſtridorq; rudẽtum. Breuiãt vero pudor.oris.& pudet.bat. Verg.iiij.æñ.ãte pudor q̃ te violẽ:aut tua iura reſoluã. Rudis.e.ꝑ re noua. Oui.ĩ epla penl.q̃ tãtũ lanas nõ ſinit eſſe rudes:hic eſt erudio.is.quaſi extra ruditatẽ pono. Rudis quoq; ꝑ virga prætoris breuiat. Hora.j.epiſ. ſpectatũ ſatis & donatũ iã rude q̃ris. Sudes.is. Ver.vij. æñ.ſtipitib9 duris agitur ſudib9 ve præuſtis. Studiũ.ij. Oui.ſingula dũ narrat curſu ſtudioq; loq̃ndi. Tuder. eris.oppi.Italiæ. Tuders.ertis. poſſeſſiuũ ab eo. Sill.iiij. punico.& gradiui colẽ celſo de colle tudertem. Idem in ſexto deuexũ lateri pẽdet tuder.

V,ante.c,longa eſt;vt Duco ducis.Luceo,es. Breuiant vero Cucufas.atis,Cuculus.li.Cuculo,las. Cucullus cuculli,Cucuma cucumę,Cucumis cucumeris.Cucurbita cucurbitæ.Cucurrio.is.Ducenti.æ.a.Ducení.æ.a.Iucundus.a. um. Lucerna.æ.Lucrum cri.Luceres,lucumo.onis. lucelum.j. ſucerda. æ.

V.ante.d.lõga eſt;vt Rudo.is.Ludo.dis. Breuiãt vero;Pudor.oris.Pudet pudebat.Rudis.de.Rudis.dis. virga prætoris.Rudens rudẽtis.Sudes ſudis.ſtudium ſtudij.Tuder tuderis,Tuders tuderis.

V,ante.f,lõga eſt,vt Vfens vfentis.Bufo bufonis, Breuiãt vero Rufæ rufarum.

V.ante,g.longa eſt;vt iugerum.ri, Nugæ. arum, Breuiant vero Fugio fugis,Fuga fugæ.Iugũ iugi,Iugis iuge.Pugil pugilis, Turguriũ turgurij.

V.ante.l.breuis eſt;vt fulix fulicis, Producunt vero Culus culi.Dulichium dulichij.Fuligo fuliginis.Iulius iulij.Mulus muli.Mula mulæ.Puleiũ.i.Pulex pulicis.Thule thules,Vligo. ginis.

V.ante,m.lõga eſt;vt Humor humoris;Humidus humida humidum.Humanus humana humanum.Iumentum iumenti.Breuiant vero cumulus cumuli.Crumena crumenæ.Humus humi. Humerus humeri.Numa numæ. Numãtia, æ.

V.ante.f. longa eſt,vt vfens,entis.flu.Italiæ.Ver.vij.æñ.atq; in mare cõditur vfens.Idẽ quoq; in alio loco ꝑ noĩe ꝓprio viri poſuit, Bufo.onis.Idẽ.j.geor. inuẽtuſq; cauis bufo:& q plurima terræ.ſunt q buſſo.onis.p duplex.ff.ſcribãt.Breuiat rufe.arũ.Ver.vij.æñ.quiq; rufas bas tauũq; tenẽt.¶ V.ãte.g.lõga eſt,vt iugerũ.i.nugæ.arũ.ruga,æ.Breuiãt vero fugio.is.& fuga.æ.Ver.j.buc. quẽ fugis ab demẽs.Iugũ.i.quo boues iũgũtur:& ꝑ mõtis ſummitate:& ꝑ nauiũ trãſtro:& ꝑ telæ axe.Ver.in buc.aſpice aratra iugo referũt ſuſpẽſa uuẽci.Iugis.e.ꝑ eo qđ eſt ſubiugo,vnde iugo.as.& bijuges,quadrijuges.Nã iugis ꝑ aſſidu9 primã ꝓducit. vt Hora.ij.ſer.vicin9 iugis aq̃ fons,Iugul9 quoq; breuiat primã:vnde iugulo.as.Hora.vt iugulẽt hoĩes ſurgũt de nocte latrones.Pugil apũd Sidoñ.primã breuiat dicẽs.Sparta terapnea pugilẽ cũ gymnade pinguẽ.Pru.ĩ ſymmachũ ꝓduxit dicẽs. vnctis pugilib9 miles pugnabat ethruſcis:& Iuue.nec pugilares defert ĩ balnea rauc9. Hymnograph9 quoq; in dimetro iãbico breuiauit dicẽs:mũdũ pugillo cõtinẽs. Tuguriũ.ij.Iuuc.paupis & tuguricõgeſtũ ceſpite culmẽ.¶ V.ãte.l.breuis eſt. vt fulix.icis.ſiue fulica,æ.Auiẽ.in ara.& cũ parua fulix trepido volat arna volatu. Verb.j.geor.ĩ ſicco ludũt fulicæ. Producũt vero cul9.i. Mar.nõ culũ neq; enĩ cul9 eſt q nõ cacat olim. Dulichiũ.ij. Ver.iij.æñ.dulichiũq; ſamoſq; & neritos ardua ſaxis. Fuligo.inis. Ver.in buc.ſemp & aſſidua poſtes fuligine nigri. Iuli9 iulij. Idẽ.j.æñ.Iuli9 a magno demiſſum nomẽ Iulo. Mul9.li. Mula.læ. Puleiũ. Seren9 produxit dicens,puleiũ vt potens vna ſuper aure locabis. Mar.quadrima nigri nec coro na puleij. Pulex.icis. Idẽ in diſt.mordẽte moleſto pulice.vel ſi qđ pulice ſordidi9. Thule.es.inſula q̃ ab alijs d'r thyle. Ver.j.geor.tibi ſeruiat vltima thule. Vligo.ginis. Ver.ij.ge.atq; p̃guis hum9 dulciq; vligine læta. Pulip9 ꝑ polyp9 & polidamas ꝑ polydamas,& polyxena legim9 apũd poetas:vt ſyllaba breuis ꝓducatur.¶ V.ãte.m.lõga eſt,vt humor.oris. Humid9.a.ũ. q̃ ideo poſuim9:qa ab humo i quo prima breuis eſt deriuata vidẽtur. Ver.j.geor.atq; exudat inutilis humor. Idẽ in eodẽ:humida ſolſticia atq; hyemes optate ſerenas agricolæ. Human9 quoq; tametſi ab hoĩe deriuatur,in quo prima breuis,primã ꝓducit. Iumentũ. Iuuenalis.ſed iumenta vocãt. Breuiant vero cumul9.i. Vergi.j.geor. Cumuloſq; ruit male pinguis arenæ. Crumena crumenæ. Iuuenalis:te deficiente crumena. Humus.i. Ver.ij.georgi.at quæ pinguis humus dulciq; vligine læta. Humerus humeri. Idem.j.æñ. Os humeroſq; deo ſimilis. Numa.æ.rex Romanor;. Iuue.hic vbi nocturnæ numa cõſtituebat amicæ.

Numanus.i.nomẽ viri apd Verg.ix.æñ.celebratũ,ſit ſatis ænide telis impune numanũ.Numerus.i.Verg.in buc,numeros memini ſi verba tenerẽ.Numiſma.atis.Hora.rettulit acceptos regale numiſma philippos.Rumex.icis.Ver.in more.Pœcũduſq; rumex:maluæ violæq; rubebãt.¶ V.ãte.n.lõga eſt,vt iuno.onis,fun9,eris.mun9 muneris.Breuiãt vero cuneus cunei.Iuuenã. digna tuo cuneis an hñt ſpectacula totis.Ver.ſ.geor.nã primi cunei ſcindebãt fiſſile lignũ.Cunicul9 cuniculi,tã p lepuſculo q̃ p viaſubterranea,Mar.gaudet ĩ effoſſis habitare cunicul9 ãtris.Tunica.æ.Iuu.tũicã mihi malo lupini.¶ V,añ.p.breuis ẽ vt lupus.i. cupio.is.Suprem9 quoq;,Ouid.de triſti.nec mãdata dabo:nec cũ clamore ſupremo.Producũt vero cupa.æ.Iupiter iouis ſiue iupitris:quãquãſunt q vtrũq; p duplex.pp.ſcribãt.Nup aduerbiũ.Ver.in buc.nõ vere gonis nup mihi tradidit egõ.Pup9.i.& pupa et pupula & pupill9 & pupilla.Mar.dicit ſe vetulã cũ ſit cærelia pupa.Perſi9,nẽpe hoc qd veneri donata a virgine pupa.Pupula.æ.p eo qd quidã dicũt pupilla.æ.Ouid.de amore,ſuſpicor & fama eſt oclis quoq; pupula duplex. Pupill9.i.Iuue.pupilli pſtrãtis:at hic dãnat9 inani.Rupes.is.Vergi.in buc.nec tantũ phœbo gaudet parnaſia rupes.Suppar9.ri. & Stuppa a plæriſq; p duplex.pp. ſcribũtur:qa pducũt primã:ſed ideo poſuim9 qa de orthographia nõ ſatis cõſtat.Scrup9.pi.vnde ſcrupul9.i. & ſcrupeus.a.ũ.Ver.vi.æñ.ſcrupea tuta lacu.Sed primã natura breuiari pbat Priſcian9 de põderib9 dicẽs: drachma vocãt ſcrupulum noſtri dixere priores.A.bu. particula q̃ in cõpoſitiõe magnũ apd græcos ſignificat, pducũtur cõpoſita,vt bupeda,bupal9,bucẽtaurus, bupreſtis,vpilio quoq; rõne pauloãte dicta pducitur,Vergi.in buc.venit & vpilio.¶ V.ãte.r.lõga eſt, vt curio. onis,nomẽ viri.Luca.curio ſicanas trãſcẽdere iuſſus in vrbes.Breuiãt vero curius.ij.Iuue.q ſimulãt curios & bacchanalia viuũt.Cures.iũ.oppidũ Sabinor:. Ver.vi. æñ.curib9 paruis & paupe terra.Curetes.tũ.ppli ſunt Dalmatiæ.Luca.in.iiij.illic bellaci cõfiſus gẽte curetũ. Nã p cretæ ppls pducit.Verg.iiij.geor.curetũ ſonitus crepitãtiaq; æra ſecutæ.Curulis.æ.a curru. Luca.in.ſ. Vacuæq; loco ceſſere curules.Iuuenã.ſellas donare curules.Duri9.ij.fluui9 Hiſpaniæ.Silli.ĩ.ſ.Hinc certãt pactæ le tibi duriuſq; taguſq;.Furio furis, ſiue furo furis.& furor.Lucan9, qs furor o ciues.Muria.riæ. Hor.ſ.ſer.qd pingui miſcere mero muriaq; decebit.Nurus.rus.Ver.ij.æñ.Dardanis & diues Veneris nurus.Spuri9.ij.Anſoni9,quiq; notas ſpuriis verſib9 appoſuit.¶ V.ante.s.lõga eſt,vt puſio puſionis.Iuue.qd tecũ puſio dormit.Buſiris lõga & breuis repitur.Vergi.neſcit buſiridis aras.Papi.lib.xij,nõ trucib9 mõſtris buſiri infandũq; deciſti.Breuiãt vero fruſino.onis.oppidũ Italiæ.Iuuenã.aut fabrateriæ dom9;aut fruſinone paretur.Puſill9.a.ũ.p paruus.Hora.dij bene fecerũt inopẽ me quodq; puſilli.Suſurr9.ri.Ver.in buc.ſæpe leui ſomnũ ſuadebit inire ſuſurro.Suſanna fœmina in ſacris litteris quãq̃ videtur a ſuſis dicta. Claudian9 in epigrãmatis breuiauit,ſancta Suſanna ſua.¶ V.ãte.t.lõga eſt,vt Vtor, Gluten,quãquã Vergi.de Mecœnatis obitu breuiauit dicens. cõglutinãtur aq̃.Breuiãt vero cutis.is.Mart.de cute qd faciat ille vel ille ſua.Frutex.icis.Oui.in.iij.de arte. hos ego q canẽt frutices violaria vidi.Futuo.is.Auguſt9 apd Martialẽ,qd' futuit glaphyrã Antoni9 hãc mihi pœnã Fuluia cõſtituit ſequeq; vti futuã.Lutũ luti.Hora.ſ.epla.Vixiſſet canis immũdus vel amica lutoſus. Mutina mutinæ.Luca.in.i.His cæſar peruſina fames:mutinæq; labores.Mutilus mutila multum.Oui iij.de arte. turpe pecus mutilum turpis ſine gramine campus.Muto. onis.a quo mutoniatus.ata.atum.Marti.dormis cum pueris mutoniatis : eſt enim carmen phaleuticum. Horatius tamen primo ſermonum producit dicens.Huic ſi mutonis verbis mala tanta videntis,Puteus putei.Iuuenalis,hortulus hic puteuſq; breuis nec reſte mouendus.Putus puta putum,ſi Gellio credimus qui a puto putas declinat lib.ix.noctiumaticarũ.Putris.e. quod primam habere breuem oſtendit.Ouid.in primo de ponto dicens,Eſtur vt occulta vitiata putredine nauis.Idem.xv.metamorpho.Putrefacta eſt ſpina ſepulchro.Puto.tas.ſiue p eo qd' eſt cogito cogitas,ſiue p eo qd' eſt arbores purgo. Ruteni. orum.populi Germaniæ.Luca.in pri.ſoluuntur flaui longa ſtatione ruteni.Rutilus.a.um.rutilo.as.Vergi. hæc modo q̃ toto rutilauerat igne comarũ.Rutuli populi Italiæ antiqſſimi.Idem.i. æneidos,ternaq; trãſierint rutulis hiberna ſubactis.Rutulus viri nomen tũ breui tũ longa legitur.Ouidi.vi.faſto.hæc tibi præpoſito memorãt dixiſſe rutuli.Marti. famæ rutilum ſuæ relinquas.Rutuba,bæ,fluui9 Italiæ.Lucan9 in.ij.vnda facit rutubãq; cauñ dilabitur inde.Rutrũ.i.qd ex rutello colligit. Lucil.frumẽtari9 eſt.medicũ hic ſecũ atq; rutellũ.Rutupe oppidũ Britãniæ littorale.Idẽ rutupinaq; littora feruẽt.& Iuue. rutupino ve edita fundo.Vter.a.ũ.& ab eo cõpoſitũ vterq;,vtraq;,vtrũq;.Vter vteris,qd' tametſi in declinatiõe prima longa poſui:idcirco ſuſpicor primã habere natura breuẽ:qd ab eo vter9 deriuatũ breuiat.Ver.ij.æñ.ingemuit ſtetit illa tremẽs vteroq; recuſſo.Vtica.cæ,oppidũ Aphricæ.Lucan9 in.vi.nõ vticæ Lybiæ clades.Vti & ab eo cõpoſita,vt vtiq;,vtinam veluti,

Numanus numani nomen pprium viri,Numerus nũeri.Numiſma.atis,Rumex.icis. Tumeo tumes. Tumul9 tumuli.Tumultus tumultus.
V,ante.n.lõga eſt;vt Munus muneris. Breuiant vero Cune9 cunei.cunicul9 cuniculi.Tunica.cę.
V,ante.p,breuis eſt;vt lupus lupi. Producũt vero cupa.æ.Iupiter.nuper aduerbium.pupus pupi. Pupa,æ,Pupula,æ,Pupill9,i.Rupes,is,Scrup9.i, Suparus.i.Stupa.ę.
V.aute.r.lõga eſt,vt Curio curionis .Breuiant vero Curius curij.Cures curiũ oppidum.Curetes ppli.Curulis curule. Durius durij.fluui9, Furio furis.Muria muriæ.Nurus.us.Spurius,rij,
V.ante.s,lõga eſt,vt puſio puſiõis.Breuiant vero. Fruſino,onis.Puſillus puſilla puſillum,Suſanna ſuſannæ.Suſurrus ſuſurri.
V.ante.t,longa eſt.vt Vtor vteris.Breuiant vero Cutis.tis.Frutex fruticis.Futuo.is.Futurus futura futurum.Lutum.i.Mutina.ę.Mutilus.a.um. Muto.onis.Nutrio.is.Puteus.i.Putus,a.um.Putris,e.Puto tas.Ruteni populi.Rutilus.a,ũ, Rutuli populi.Rutulus.i.Rutuba rutubę; fluuius. Rutupe oppidum. Vter vtra vtrũ. Vter vteris, Vterus vteri. Vtica vticę. Vti coniunctio.

¶ V. purũ. ante. u. consonantẽ longa est. vt Vua, vuidus. a. um. Verg. in buc. aut custos gregis, aut maturæ vinitor vuæ. Idẽ in eodem, vuidus hiberna venit de glande Menalcas, qđ si consonans præcedat. u. breuiatur. vt fluuius. ij. Pluuia. æ. Iuuo. as.

Ante. b. in medijs syllabis breuis est, vt Calaber. ra, rum. alabandæ, arum. Producũt vero atabulus. li. ventus Apuliæ peculiaris. Horat. in primo serm. Ostentare mihi quos torret atabulus & quos, Barabas. Sedulius in paschali. Tunc colucre baal nunc elegere barabã, sed potius dicendum est per duplex. bb. scribendum esse, interpretatur enim filius patris, qđ si per. b. simplex scribatur breuis repitur. vt apud Marullũ in clausula pẽtametri. mulciber est Barabas. Et verbalia in. abilis. vt amabilis. penetrabilis. & in. abundus, vt populabundus. amorabundus. errabundus. Verg. in buc. errabunda bouis vestigia. & in. abulũ. finita: vt venabulũ. li. incunabulum. li. tintinabulum. li. Verg. in. iij. æñ. lato venabula ferro. Idem. Iouis incunabula cretam. Iuue. tot tintinabula dicas. In. abrum. quoq; produci debere suspicor, quia semper reperio longam, vt velabrũ. candelabrũ. volutabrũ. de dolabra nihil dico, quia dolabella reperitur breuis. ¶ A. añ. c. breuis est, vt alacer. Producunt vero benacus benaci. lacus Italiæ. Verg. ij. georg. fluctibus & fremitu assurgens benace marino. Cloaca. æ. Iuue. pinguis torrẽte cloaca. Iracundus, a, um. Hora. in poe. Impiger iracundus inexorabilis acer. Meracus. a. um. Idem. ij. epist. o. expulit heleboro morbũ bilemq; meraco. Mustaciũ. ij. Iuue. cœnam & mustacia perdas labente officio crudis donanda. Nouacula Mart. vel sæua nouacula nudet. Opacus opaca. um. Iuue. tanti tibi nõ sit opaci. Pastinaca. æ. & pro pisce & pro radice hortensi. Macer. Est pastinacæ virtus in semine tantum. Pistacium pistacij ex nucum genere arbor. Palladius de arborum insitione, quin & amygdaleos subeunt pistacia ramos. Portulaca portulacæ. Macer. Andragenes græce quæ portulaca latine, Sarracum. ci. Iuue. Frigida circuagunt pigri sarracæ bootæ, in. acrũ. finita semper producere inuenio. vt simulachrũ. ambulacrũ. Et nomina in. aculũ. vt tabernaculũ. li. retinaculũ, li. gubernaculũ. li. & in. aceus. a. ũ. vel. acius. a. um. vt ordeaceus. a. um. arstdinaceus. a. um. gallinaceus. a. ũ. vinacium. cij. ¶ A. ante. d. breuis est: vt bragada fluuius Aphricæ. Luc. iiij. Bragada lẽtus agit siccæ, sulcator arenæ. Producit vero cicada. æ. Verg. in buc. Sole sub ardẽti resonãt arbusta cicadis. ¶ A. ante. g. lõga est. vt imago. inis. carthago. inis. Breuiãt vero aruiragus, gi. Iuue. & de temone Britãno excidet aruiragus. rex fuit Britãniæ, Asparagus. i. Idẽ, asparagis qua despiciat cõuiuia cauda. Chiragra. æ. Mart. sed nil patrono porrigit, hæc chiragra est. Lalage, es. nomen ppriũ fœminæ. Mart. define iã lalage tristes ornare capillos, lalages quoq; cuiusdam meminit Hora. in odis. Mandragora mandragoræ. Colum. mandragoræ pariat flores mestamq; cicutam. Massageta. Lucanus in primo massagetem scythicus non alliget Ister. Patagia fluuius. Verg. iij. æneid. Latiq; sonantem patagiam. Pelagus pelagi. Verg. Non illi imperium pelagi sæuumq; tridentem. Podagra. æ. Mart. litigat & podagra Diodorus flacce laborat. Vertagus vertagi. Idem in distich, non sibi, sed domino venatur vertagus acer. ¶ A. ante. l. breuis est. vt Mænalus. i. Producunt vero hic aqualiculus. Persius. pinguis aqualiculus propenso sesquipede extat. hic Canalis. Vergilius. iiij. Georgicorum. Currentem ilignis potare canalibus vndam Omphale omphales. Propertius libro tertio. Omphale in tantum famæ processit honorem. Sardanapalus. Iuuenalis. & Venere & cœnis & plumis Sardanapali. Stymphalum. vnde stymphalides. Claudianus. audieram memorandæ tuas stymphali volucres. Sandalium. Vergilius de obitu Mecœnatis. argentata tuos etiam sandalia talos. Et in. alis. vt verbalis verbale, vocalis vocale sacerdotalis sacrdotale. maialis maiale. ¶ A. ante. m. breuis est. vt calamus calami. Producunt vero dictamum. i. Verg. xij. æneid. dictamum genitrix dictæa carpit abida. Et nomina verbalia in. amen. exeuntia. vt velamen. inis. certamen. inis. & exeuntia in. entum. vt armẽtum. i. nucamentum. i. firmamentum. i. Velamen. Iuuena. clari velamen honoris, inde velamentum. Lucanus. in. viij. fluxu virorum velamenta vides.

V. purum ante. u. cõsonantem longum. est. vt vua; quod si consonans præcedat breuiatur. vt fluuius fluuij. Iuno. as. Pluuia. æ.

¶ De medijs Syllabis. Capũ. v.

Ante. b. in medijs syllabis breuis est, vt Calabria. æ. Syllaba. bæ. Producunt vero Atabulus. i. & verbalia in. abilis. desinentia, vt Amabilis. e. & in. abundns. a. ũ. vt Populabundus. a. um. & in. abulum; vt Incunabulum. li. Venabulũ. i. Tintinabulum. li. & in. abrum; vt velabrum.

A. ante. c. breuis est, vt Alacer. cris. Producunt vero benacus. ci. Cloaca. æ. Iracũd⁹. a. um. Meracus. a. meracũ. Mustaciũ. ij. Nouacula. æ. Opacus. a. ũ. Pastinaca. æ. Pistacium. ij. Portulaca. æ. Retinaculum retinaculi. Sarracũ. Et nomina deriuata in. acrum, vt Lauacrum. Simulacrum. Ambulacrũ; vel in. aculum, vt Gubernaculum gubernaculi. Et in Aceus. a. um; vel acius, a. um, vt Ordeaceꝰ ordecea. um. Gallinaceus. a. um. Vinacium. ij.

A. añ. d. breuis est; vt bragada fluuius, pducit ỽo cicada.

A. ante. g. longa est. vt Imago. ginis. Indago. as. vel indago. ginis. Breuiãt vero Aruiragus. i. Asparagus. i. Chiragra. æ. Lalage. es. Mãdragora. æ. Massageta. æ. Patagia. æ. Pelagus. gi. Podagra. græ. Vertagus. gi. Et nomina composita ab agorazo. quod est Emo. is. vt Pytagoras. Anaxagoras. Et ab ago; quod est duco, vt pædagogus, Synagoga. gæ. Paragoge. ges. Et a Frango; vt naufragꝰ. Et a Vagus vaga vagum, vt noctiuagus.

A. ante. l. breuis est, vt Mænalus. li. Italꝰ. i. Producũt vero canalis. Omphale. Sardanapalꝰ. Ptymphalus. Pandalium. Et in. alis. desinẽtia, deriuata a nominibus vel a verbis; vt Animalis. e. Venalis. e.

A. ante. m. breuis est, vt Calamꝰ. i. Thalamus. i. Producũt vero Dictamũ. i. Et verbalia in. amen. siue .amentũ. finita; vt solamẽ, iuuamẽ; iuuamentũ;

Armamentiũ,i. Luc.in,ix.vincitur & nudis auertitur armamentis.Inde armamentariũ.Iuue.quicq̃d habent telorũ armamẽtaria cæli.Et nomina hebrea ad noſtram declinationem extenſione ſyllabarum reducta,quæ quia in fine acceuuntur:in eadẽ ſyllaba retinent accentum.& ex conſequenti ratione latina eandem producunt.vt adam adamus.i. abraam abraamus.i,roboam roboamus.i.¶ A.ante.n.loga eſt.vt inanis.e.romanus.a.um.garganus.i,neq; enim vſq̃ breuiatur:vt quidam delirant. Breuiant vero apidanus,i. Luca.in.vi.apidanus nunq̃ celer niſi mixtus enipeus.balanus.i.atq; inde balanatus,a.um.Hora.iij. car.nec preſſa tuis balanus capillis. Perſi. balanatum gauſape pectis.Clibanus.i.quod nomen græcum eſt:interpretaturq; fornax. Drepanum.i.Verg.iij.æñ. Hinc drepani me portus & illetabilis ora. Dardanus filius Iouis.Verg.in.vij.Dardanus idæas phygiæ penetrauit ad vrbes.Eridanus.i.Verg.in.vi.plurimus eridani per terram voluitur amnis.Galbanũ.i.Iuue.cerulea induto ſcutulata,aut galbana raſa.Verg.iij.geor. galbaneoq; agitare graues nidore chelydros.Hypanis.is.Ver.iiij. georg.ſaxoſumq; ſonãs hypanis myſuſq; caicus.Hyppomanes.Idem in.iiij.georg.hyppomanes lentum diſtillat ab inguine virus.& Iuue. Hyppomanes carmeq; loquar,coctumq; venenum.Laganũ.i.Hora.i.ſer.refero laganiq; catinum,& ibidem laganum portantes œnophorumq;.Libanus.Sedulius in paſchal.ſemper habens frondes & tanq̃ libana cedrus. Raphanus.i. Catullus intrabunt raphaniq; mugileſq;,eſt enim carmen phaleuticum.Rhodanus.i. Ouid'.ij.meta. heſperios amnes rhenum rhodanũq; padũq;. Sathanas mediam producit ratione ſuperius dicta:quoniam dicitur a ſathã.Et noĩa græca in phanos vel phanes deſinentia,vt ſtephanus,diaphan9 diaphana diaphanũ.epiphanes.is.ariſtophanes.is. Hora.i,ſermo.cupolis atq; cratinus ariſtophaneſq; poetæ.Sicanus.a.um.mediam habet indifferentem.longam. vt apud Verg.v. æñ. Fida reor fraterna Erycis portuſq; ſycanos,breuem vt apud Ouid.in ibin. plurima quæ flãmas ſicanus ætna vomit. Cyane quoq; indifferentem habet,breuem apud Ouid.in.iij.de ponto. quãquã ſui cyanem miſcet anapis aquis.Mart,ſic minimas intrant cyaneaſq; nates. longam apud Iuueñ. cyanes plenos & tẽpeſtatibus vtres.Ouid.ix.meta.cognita cyane preſtãti corpore nympha.¶ A.ante.p.breuis eſt:vt alapa.Terapne.es,oppidum laconiæ,nam breuiare Sillius Italicus oſtendit,vt diximus alias,cum dixit, nonnunq̃ affirmat terapneis ilion armis.Ouid'.in epiſt.paridis poſitione producit dicens.Rure terapneo nata puella phrygen. Producunt vero anapis Siciliæ fluuius.Ouid'.xiiij.meta.& cyanes & anapis & ortygia aretuſa. Meſapus.i.nomen eſt proprium viri a Vergi.in.æñ.celebrati.Priapus.i. Idem in buc.ſinum lactis & hæc te liba priape quotannis. Serapis.pis. deus ægyptiorum.Mart.vincebant nec quæ turba ſerapin amat.Sinapis.is.Columel.ſeq; laceſſenti fletum factura ſinapis.

Et hebręa ad declinationem noſtram reducta,vt Adam adamus.i.Abraam abraamus.i.

A.ante.n.longa eſt,vt inanis.Breuiãt vero Apidanus.ni.Balanus.ni.Clibanus.ni.Drepanũ.i. Dardanus.i.Eridan9.i.Galbanum.i.Hypanis.is.Hippomanes.Laganum.i.Libanus libani.Raphan9 raphani.Rhodanus.i.Et nomina græca in phanos vel phanes deſinentia,vt Stephanus.i. Epiphanus.i.Ariſtophanes.is.Sicanus ſicana ſicanũ & Cyane indifferentem habet.

A.ante.p.breuis eſt,vt Alapa.æ.terapne.es.Producunt vero anapis.is.meſapus.i,Priapus priapi. ſerapis.is.ſinapis ſinapis.

A.ante.q.breuis eſt;vt Tanaquil. Producunt vero nequaq̃ & vtraq; i ablto;&vſq;quaq; aduerbiũ.

A.ante.r.breuis eſt,vt Cithara.ræ.Barbarus.a.um. Producũt vero Amaracus.ci.Amarus.a.ũ.Auarus.a.um.Cochleare.is.Denarius.ij. Tiaras.ę. Et Denominatiua in.aris,vel.arius.a.um.vt Auxiliaris,e.Antiquarius.a.um,Sextarius.ij.Sacrariũ.ij.

A.ante.s.breuis eſt;vt Petaſo.onis.Carbaſus,i. Producũt vero.Agaſo.onis.Amaſis,is.Omaſum.i.

A.ante.t.breuis eſt,vt Cyathus.i.Calath9 calathi,p ducunt vero Acathes.æ.p lapide.Aratus.i.Aratrum.i.Egathes inſulæ.Et ꝓpria nomina in ares. vt Phraates.is.Euphrates.is.Mithridates.Et deminatiua in,atus.vt ſenatus.

¶ A.ãte.q.breuis eſt.vt tanaquil.Iuue.ante tamen de te tanaquil tua quando ſororem.Nequaq̃ vero produxit & vtraq; in ablatiuo,nam in nominatiuo & accuſatiuo breuiat.¶ A.ante.r.breuis eſt,vt cithara.æ.barbarus.a.um.iſmarus.i.tartarus tartari. Producunt vero amaracus.i.Verg.j.æñ.idaliæ lucos vbi mollis amaracus illum.Amarus amara amarũ.Idem,i.geor. & amaris intyba fibris.Auarus auara auarũ.Hora.ſemper auarus eget. Cocleare.is. Mart,mittere cũ poſſis vel cochleare mihi,& in diſtichis,nũquid ſcis potius cur cochleare vocer.Denarius denarij.Mart,vnus ſæpe tibi tota denarius arca. Idem tamẽ alio in loco breuiauit dicens. Denarijs tamẽ hanc non amo baſſe tribus:Tiaras.æ.Verg.vij.æñ.ſceptrum ſacerq; tiaras, Iuue,phrygia veſtitur bucca tiara.Et denominatiua in arius aria ariũ,atq; ſubſtãtiue accepta in arius,& ariũ,vt ſextarius ſextarij,armariũ.ij.veſtiariũ veſtiarij,roſariũ.ij. Iuue.de quo ſextarius alter. Idem, aut apud iſiacæ potius ſacraria lenæ. ¶ A.ante.s.breuis eſt:vt petaſo.onis.carbaſus.i.pegaſus.i.Producunt vero agaſo.onis.Perſi.hic dama eſt non treſſis agaſo. Amaſis.is. Lucanus in.ix.non mihi pyramidum tumulis eunlſus amaſis.Omaſum.i.Hora.ceu pingui tentus omaſo.

¶ A.ante.t.breuis eſt,vt cyathus.i.lapatus.i.carpartus.a.um.Producunt vero aratus.i.poeta græcus.Germanicus in aratũ. a Ioue principium magno deduxit aratu.& Ouid'.cũ ſole & luna ſemp aratus erit. Achates.æ.nomen propriũ viri celebrati & lapidis,cuius meminerunt Plini.atq; Solinus.Verg.j.æñ.ipſe vno graditur comitatus achate. Aratrũ.i.cuius mediam natura eſſe longam vel ex eo colligimus,qđ apud idoneos autores ſemp longa reperitur.tametſi a græcis aratron per omicrõ ſcribatur.& Petrus Riga quodam in loco breuiauerit. Egathes inſulæ in mari lybico Sillius.lib.j.puni. flore virens auet egathes abolere parentum dedecus:& in eodem opere ſepe.

¶ A.ante.u.cõſonantẽ longa eſt:vt cadauer.eris.papauer.eris. Batauus.a.um. Iuuenẽ hic petit euphratem iuuenis domitiq; bataui. & Mar.in diſti. & mutat latias ſpuma batana comas. Luca.tñ in.ſ.breuiauit dicẽs. Vangiones batauiq; truces quos ere recuruo. Patauiũ.ii. Vergili primo æneid'. hic tamen ille vrbem pataui.

E.Ante.b.breuis eſt,vt creb9.i.terebinth9.i.celebris.e.muliebris.e. Producũt vero coreb9.i. Ver.ii.æñ. Iuueniſq; corebus mydonides. Ephœb9.i. Iuue. armen9 zalates cũctis narrat ephœbis. Perrhæb9.a.ũ.a perrhæbe vrbe Theſſaliæ. ſed p.e. diphthongon ſcribitur. Oui.xii.meta. corpore nõ læſo perrhæbum cenea vidi;cenea perrhæbum. ¶ E.ante.e.longa eſt,vt imbecillus.a.um. qd' ex in & bacillus componitur in quo prima breuiatur. Breuiant vero illecebræ. Claudian9 in Ruffinũ. Illecebris capitur nimiũ. Seneca ſenecæ. Iuuenalis,a Seneca,q̃ piſo bonus q̃ cotta ſolebat. Senecio ſenecionis,eadem quoq; rõne breuiat. ¶ E. ante.d.longa eſt,vt teredo teredinis,vredo vredinis,albedo albedinis. Breuiant vero andromeda andromedæ. Ouidi. in epiſto. ſapph. Andromedæ patriæ fuca colore ſuæ. Eſſedũ.i. Vergi.tertio georgico. belgica vel molli meli9 feret eſſeda collo. Lebedos. Horati, ſcis lebedos qd ſit. Peucedanũ.ni. Macedo macedonis. Luca. in quo,in macedũ terras miſcens aduerſa fecũdis. Tenedos tenedi. Vergi. fecũdo æneidos,eſt in conſpectu tenedos notiſſima fama. Et ab hedra hoc eſt ſede compoſita:vt cathedra.æ,ſynhedra ſynhedræ,exhedra exhedræ, Martialis decimo epigrã. cũ cathedraticos portet tibi rheda miniſtros. Vnedo vnedonis. ideo breuiat:quia ab vnus & edo componitur. Et a medeo.i.impero. vt Laomedon,Alcimedon. Et a cleos gloria, vt Empedocles. Sophocles. ¶ E.ante.f.indifferens eſt:vt tepefacio,liquefacio liquefacis,Horati. fecũdo ſermo. matris in gulo ferrum tepefecit acutum, tepefecit ſecunda breui poſuit.longam Catullus poſuit dicens. Alta tepefaciet permixta flumina cede. Vergi.fecũdo æneidos,illos patefactus ad auras, & Propertius nec flenti dñæ patefiant nocte feneſtræ. Veneficus ſemper producere reperitur:ſed id forte efficitur,quoniam ſi plures ſyllabæ breues concurrerẽt,vix poſſet recipi in hæc genera carminum quæ ſunt magis in vſu:aut quia in veneno ſecunda producitur. ¶ E.ante.g.breuis eſt,vt thelegonus.i.clegus clegi,vcalegon vcalegonis. Producunt vero Cethœgus cethœgi,nomen proprium viri Romani. tamen diphthongo,æ. ſcribitur. Iuuenalis, clodius accuſet mœchos,catilina cethœgum, ¶ E. ante.l.breuis eſt, vt obelus obeli,quod breuiare ex eo manifeſtũ eſt: quod a græcis per epſilon ſcribitur, & quod in diminutiuo illius a Virgilio in roſis breuiatur,cum dicit: hæc aperit ſummi faſtigia celſa obeliſci. Sepelio ſepelis. Perſius, iampridem hunc ſepeli: tu reſtas: perge tacebo. Producunt vero phaſellus phaſelli. Iuuenalis. Paruula fictilibus ſolitum dare vela phaſelis. Cybele tum breuiare tum producere reperitur. Vergilius tertio æneidos, Hinc matris cultrix. Cybeles, Coriribantiaq; æra,cum vero producitur per duplex. ll. ſcribi conſueuit. Lucanus in primo, & lotam paruo reuocant almone Cybellen. Barbara vero in. cl. finita quæ ad noſtram declinationem ſyllabæ extenſione reducuntur: producunt. vt Michael, Michaelus Michaeli. Iſrael. Iſraelus Iſraeli. ¶ E.ante.m.longa eſt, vt eremus eremi,nam per.e.longum in ſecunda ſcribitur a græcis. in quo peccauit Hymnographus cum in carmine Sapphico ſcripſit, Præpotens martyr eremiq; cultor. Racemus racemi, vindemia vindemiæ, Breuiat vero Artemis artemi. Diana. vnde Artemidorus. Artemiſia. Elementum elementi. Horatius primo ſermonum. doctores elementa velint vt diſcere prima. Ptolemæus ptolemæi. Lucanus in nono. Te Ptolemæe feram fruſtra ciuilibus armis. Tlepolemus. i. Ouidius in epiſtola Penelopes. ſanguine Tlepolemi Lyciam tepefecerat haſtam. Vehemens vehementis. Prudentius, præceptor vehemens eundo. ¶ E.ante.n.producitur,vt verbena verbenæ,murena murenæ,catena catenæ,alienus,aliena:alienum. Breuiant vero armenia.æ. Verg. in buccolicis. Daphnis & Armenias curru ſubiũgere tigres. Eben9 ebeni. Vergi. primo georgico. fert ebenũ ſolis eſt thurea virga ſabæis. Helenus. i.

A.ante.u.conſonantem lõga eſt vt Cadauer.eris. Papauer papaueris. Breuiant vero Batauus,a. um. Patauium patauij.

E.Ante.b.breuis eſt;vt Tenebrę tenebrarum. Erebus erebi. Producunt vero Corebus corebi. Ephœbus ephœbi. Perrhæbus perrhæba. perrhæbum.

E. ante. c. longa eſt;vt imbecillus.a.um.& a theca compoſita;vt Bibliotheca;Apotheca. Breuiant vero illecebræ illecebrarum,Seneca ſenecæ. Senecio ſenecionis,

E.ante.d.longa eſt;vt Teredo teredinis. Breuiant vero Andromeda andromedæ. Etſedum eſſedi. Lebedos lebedi. Macedo macedonis. Peucedanum peucedani. Tenedos tenedi. Vnedo vnedonis. Et ab hedra compoſita: vt cathedra; ſynhedra;exhedra. Et a medeo;quod eſt impero compoſita;vt Diomedes. Et a cleos quod eſt gloria;vt Empedocles.

E.ante.f.indifferens eſt;vt tepefacio tepefacis; calefacio calefacis. Producunt vero Veneficus.i. Venefica veneficæ.

E.ante.g.breuis eſt; vt Elegia elegiæ. Telegonus telegoni. Producit vero Cethegus. i. Aliqui diphthongo ſcribunt,

E.ante.l.breuis eſt;vt obelus obeli. Sepelio ſepelis. Producunt vero Phaſelus phaſeli. Philomela philomelæ. Et deriuatiua in.elis. vt Crudelis.& in ela.vt Tutela tutelæ. Cybele indifferentem habet.

E.ante.m.longa eſt;vt eremus eremi. Breuiant vero Artemis artemidos.i. diana; & ab eo compoſita. Elementum elementi. Ptolemæus ptolemei. Tlepolemus tlepolemi. Vehemens vehementis.

E.ante.n.producitur: vt Verbena verbenæ. Breuiant vero Armenia.æ;Eben9.i.Helen9 heleni.

Helena.æ.Verg.iiij.æñ.hos Helenus monuꝰ.Idem in.j.ornatus argiuæ Helenæ,quos illa mycenis.Iuuenis.is.Idem in.ij.iuuenes fortiſſima fruſtra.Ingenium ingenij.Hora.ingenium Graijs muſa dedit ore rotundo.Ingenuus.a.um.Iuue.ingenuivultus puer ingenuiq; pudoris.Olenos.i.oppidum Aetoliæ:alterum fuit Boeotiæ.Papi.iiij.theb.olenos ionijs e fluctibus hoſpita portu.Seneca in troade.olenos tectis habitata raris.Porſena.æ.rex hetruſcorꝝ.Mart.hãc ſpectare manum porſena non potuit.Ver.tũ in.viij.æñ.autoritate ſua ꝓduxit dicens,necnon Tarquinum eiectum,Porſenna iubebat, atq; ideo p.nn. duplex ſcribi cõſuenit.Breuiãt quoq; a venio.is. compoſita, vt aduena.æ.cõuena,æ.Et a genes qđ interpretatur genꝰ, vt Archigenes.Iuue.aduocat archigenẽ oneroſaq; palliaiactat. Antigenes.Vergi.in buc. nõ tulit. Antigenes & erat tũ dignꝰ amari.Diogenes,Auſoniꝰ.Diogenes,obijt nõ obijt ſed abijt.Hermogenes.Hora.ij. ſer.in uideat qđ Hermogenes ego cãto.Menogenes.Mar.menogenẽ omni tu licet arte velis,Origenes.is. Hor.i.ſer. vt quõdã marſeꝰ amator origenis ille. Imputi huiꝰ ratiõis dicũt hermogenes & origenes penultima longa. Protogenes.Iuue.Proteges aliqs vel diſphilꝰ aut erimãthus,Breuiãt etiã aſthenos,hoc eſt robur & valẽtia cõpoſita,vt Antiſthenes.is,Calliſthenes,is.Demoſthenes.Idẽ. Eloquiũ & famã Demoſthenis & Ciceroñis.Et aparthenos:qđ interpretatur virgo cõpoſita & deriuata. vt Partheniꝰ mõs Arcadiæ,Ver.ĩ buc.frigora parthenios canibꝰ circũdare ſaltꝰ.Parthenope,Neapolis Italiæ ciuitas.Idẽ.iiij.georgi.illo Vergiliũ me tpe dulcis alebat Parthenope.Parthenopeꝰ.i.rex Arcadiæ,Idẽ.vj.æñ.Parthenopeꝰ et adraſti pallẽtis imago.In,mene,quoq; ſiue, menes,finita:Et Clymene.es.Melpomene.es. Periclimenes.is.Achæmenes,is.Ouĩ.i.meta.Et tulit ad clymenem epaphi cõuitia matrẽ.Hor.iiij.car.Quẽ tu melpomene ſemel:eſt enim carmẽ phereCratiũ.Idẽ.ij.car.hũc tu q te nuit dies Achæmenes.Ouiđ.xij.meta.Mira periclemenes mors eſt cui poſſe figuras.¶ E.ãte.p. breuis eſt,vt Teleph9.i.Producũt vero Aſop9. i. fluuiꝰ. Priſcia, in perihegeſi ex Dionyſio,atq; malos lemures qđ pellit munus aſopi.Aſclepi9.ij.mediꝰ fuit præſtãtiſſimꝰ,ſcribiturq; a græcis p.e.lõgũ.Macer.nõ modicũ ſanos aſclepius aſſerit illas.Ioſephꝰ quoq; ꝓducit rõne a nobis ſæpius dicta,de noibꝰ barbaris ad latinã declinationem reductis.Iuuẽcꝰ vrgeẽ monitis Mariæ puerũq; Ioſephꝰ

Helena helenæ.iuuenis iuuenis.ingenium ingenij.Ingenuꝰ ingenua ingenuum,Olenus oleni. orcomenos. Porſena porſenæ. Et compoſita a venio venis,vt aduena aduenæ.Et a genes; hoc eſt genꝰ;vt Archigenes;Antigenes;Diogenes; Hermogenes;Menogenes.Origenes;Protogenes;& a ſtenos;hoc eſt robur;vt antiſthenes. calliſthenes;Demoſtenes.Et a parthenos quod eſt virgo;vtParthenius parthenij,Parthenope;parthenopeus.Et in,mene,vel,menes,finita,vt Clymene clymenes.Nyctimene nyctimenes. Periclimenes periclimenis. Achæmenes achæmenis.Philopomenes,

E.ante.p,breuis eſt;vt Telephus.i. Producũt vero Aſopus.pi.Aſclepius.ij.Ioſephus.i.Præſepe.pis.

E.ante.q.breuis eſt;vt diequarti; diequinti.

E.ante.r.breuis eſt;vt Cerberus cerberi;Producũt vero Abdera abderæ, Auſterus auſtera auſterum.Chimera chimeræ. Cithera citherorum, Citheron citheronis. Cyperus cyperi. Galerus galeri.Homerus homeri.Et a Hieros compoſita.vt Hiera hieræ.Hierapolis.Iberus iberi.Machera macheræ, Megera megerç. Myſterium myſterij,Niceterium niceterij.Panthera pãtheræ.Poderis.is.Syncerus,a.um. Seuerus ſeuera ſeuerum.Trieteris.idis.

E.ante.s.breuis eſt;vt Apeſas,antis. Areſis. Producũt vero Carcheſiũ.ij,Dioceſis eos Galeſius.ſi.Haleſus,i.Ieſus. Lyrneſus.i. Myleſius.a.um.

Præſepis.is,vel præſepe.is,vel præſepiũ.ij.Ver.ĩ buc.cũ primũ paſti repetẽt præſepia tauri.E.ãte,q. breuis ẽ.vt diequartæ vl diequarti.diequntæ vel diequnti,vt autor eſt Gell,lib.ix.nocti. attica.aduerbia ſunt ſignificãtia diẽ quartã diẽ quintã futurã, vt cras:perẽdie,q̃ ex die & quarti & quinti cõpoſita ſunt,eodẽ tñ autore illđ.e.breuiat qđ erat alioqui lõgũ.¶ E.ãte.r.breuis eſt,vt cerberꝰ.i.vterꝰ.i.patera.æ.iterũ aduerbiũ.Producũt vero abdera.æ.oppidũ Thraciæ,vnde eſt abderitanus. a. um. Mart.abderitanæ pectora plẽbis habes.Auſterꝰ,a.ũ,Hor.ij.ſær.mollit auſterũ ſtudio fallẽte laborẽ.Cythera.orꝝ.vnde eſt cytherei9.a.ũ.& Venꝰ cytherea dicta,Ver.j.æñ.Hũc ego ſopitũ ſomnio ſup alta cythera.Idẽ in eodẽ,parce metu cytherea manẽt immota tuorꝝ.Cyperꝰ.ri.ĩũci odorati ſpecies ẽ:& viri nomẽ ꝓpriũ apđ Martialẽ celebratũ.Galeꝰ.ri.Iuue. Sed nigrũ flauo crinẽ abſcõdẽte galero.Hiera hieræ.Ver.ix.æñ.quos Iouis eduxit luco ſilueſtris hiera.Homerꝰ.Hora.Enniꝰ et ſapiẽs & fortis & alter Homerꝰ.Iberꝰ.ri.fluuiꝰ Hiſpaniæ.Luca.ĩ.iiij.Qui præſtat terris arfert tibi nomẽ iberus, Myſteriũ.rij. Ouidiꝰ,Pãdimꝰ,interdũ doctis myſteria rerꝝ.Niceteriũ.rij.Iuue.Et ceromatico fert niceteria collo,& alia noĩa græca in terion deſinẽtia:q̃ apđ illos ꝓpetа ſcribũtur,vt pſalteriõ,phylacteriõ,apodyteriõ,cœmiteriõ,baptiſteriõ,nã latina huiꝰ formæ breuiãt,vt magiſteriũ,miniſteriũ,Poderis genꝰ veſtis talaris:cuiꝰ meminit diuꝰ Ioãnes ĩ Apocalypſi:ideo ꝓducere dicimꝰ: qa p.e.lõgũ a græcis ſcribitur,Syncerꝰ.ra.rũ.qđ aſyn:& cera cõponitur.Hora.ſyncerꝝ eſt niſi vas qđcũq; infundis acceſcit, Seuerꝰ.ra.rũ.Idẽ.ad imã cãtare ſeueris.Trieteris.dis,& tricteris.ca.cũ.Papi.iiij.theb.Luãꝰ & atra ſacrã recolet trieteris opheltẽ.Ver.iiij.æñ.Thyas vbi audito ſtimulã trieterica baccho.¶ E.ãte.s.breuis ẽ,vt hæreſis,is.atheſis,is,fluuiꝰ.ꝓducũt vero carcheſiũ.Ver.iiij.ge.Et mater cape moconij carcheſia bacchi.Dioceſis ſcđa pdiphthõgõ:qa p.oi.a græcis ſcribit:& penulma p.e.lõgũ:quia ꝓpeta lõgũ ab illis ſcribit,duplex a iuniorib9 in hac dictiõe cõmittit error litteraturæ videlicet & accẽtꝰ, Galeſus.i.Ver.iiij.geor.Quã uiger humectat flauẽtia culta galeſus.Haleſus.i,fluuiꝰ Siciliæ,Columel. & q̃ Siccani flores. legiſtis haleſi.Ieſus qñ eſt triſyllabũ,vt apđ Iuuẽcũ ſemp qui ſequit græcos.qui.i.cõſonãtẽ nõ hũt. Lyrneſus oppidũ phrygiæ.Ver.vij.æñ.Lyrneſi domꝰ alta:ſolũ laurẽte ſepulchrũ.Mileſiꝰ.a.ũ.Idẽ.iiij.geor.Sẽſit eã circũ mileſia vellera nymphæ.

Marpeſ9.i.mons Pari,vt Seruiꝰ inquit,Verg.vi.æñ.Quam ſi dura ſilex aut ſtet marpeſia cautes.Magneſia magneſiæ,& magneſius.a.um.regio Theſſaliæ,Matheſis.eos.quoniam p.c.longū in penultima ſcribitur.Poeſis quoq; eadem ratione producitur.Horatiꝰ in poet.ut pictura poeſis erit.Synthereſis penultima longa:qa p.c. longū a græcis ſcribitur p.t.uon p.d. in ſecūda,ergo duplex quoq; error a noſtris committitur in hac dictione,alter litteraturæ,accentus alter.Alia quoq; repiuntur complura ꝓduci:quia p.c.porrectā a græcis ſcribuntur,vt Hebeſus.Moneſis,Vogeſus,& ab eſus,a.um.compoſita,vt adeſus.a.um.obeſus.a.um.¶ E,ante.t.longa eſt,vt moretum.i. pinetum.i.facetus.a.um. Breuiant vero amethiſtus.i. Mart.cum poteſt amethiſtinos tricutes:eſt enim carmē phaleuticum.Aretuſa.ſæ.Vergi.in buc.Extremum hūc aretuſa mihi concede laborem. Chryſendetum.i.Idem.ſi videre potes miſeri chryſendeta cinnæ.Iapetus.ti.Ouid. pri.metamor.Quā ſatus iapeto mixtā fluuialibus vndis.Lampetiæ,Idem cādida lāpetiæ.Macetes.tæ.Papiniꝰ in achil.quo macetæ ſua ſigna citent.Pharetra.æ.Ver. primo æñ.Succinctam pharetra:aut maculoſæ tegmine lyncis.Pheretrum.i.Idem in.xi. Sed venit in meditū pheretro pallāte repoſto.Pyretrum.i.Macer. eſt pyretrum calidum.Nam poſitione ꝓduxit Ouidꝰ in.ij.de arte dicens.tritaq; & annoſo flaua pyretra mero. Phaeton.ontis,Marti.quid tibi vis dipyron qui phaetōta facis. Phetuſa.æ.Oui.ij.metamor.Equis phetuſa ſororū, nam per.æ.diphthongon non ſcribi,alibi teſtati ſumꝰ, Taygeta.tæ.vna ex pleiadibus.Oui.iij.faſto.Maiā & lectrā taygetāq; Ioui.Taygetus,ti.mons laconiæ q taygeta.Ver.ij.geor.Virginibꝰ bacchata lacænis taygeta.Triquetra.æ.p Sicilia,& Triquetrus.a.um. Nam poſitione Hora.ꝓduxit in.ij.ſermo.dicens,quid militibus ꝓmiſſa triquetra.Temetum.i.Iuuen. de corcyra temetum deduxerat vrna. Venetus,a.um.Idem cōtētuſq; illic veneto duroq; cuculo.Mar.In venetis ſint lauta licet conuiuia terris.Vietus.a um. Hora.in epodo. quis ſudor vietis & q̄ malus vndiq; membris. Lucre.tiñ proportionem ſecutꝰ lib.iij.de rerū natura ꝓducit dicens: nec ſupra caput eiuſdem ceciderſſe vietum.nā a vieo.es. vieui participium eſſe videtur,eſt autem vietus languidꝰ.Breuiāt quoq; denominatiua in.etas.exeuntia,vt a pius pietas,a varius varietas,a nimius nimietas,a ſatis ſatietas.Et ab arete qd̄ interpretatur virtus deriuata & cōpoſita:vt panaretos qd̄ interpretatur oīm virtutū plenꝰ:quo noie a q̄buſdā dictꝰ eſt liber,q̄ eccliaſticꝰ appellatur. Eſt etiā viri nomē ꝓpriū apd Mar.arguto madidꝰ pollice panaretꝰ.Axetalogꝰ hoc eſt virtutis ſermo vel narrator.Iuue,nouerat vt mēdax aretalogus in mare nemo.Alij ab aretos qd̄ eſt placidus deducunt:quaſi placida loquens.

Marpeſus, i. Magneſia magneſiæ. Matheſis, eos.Poeſis poeſis,Syntereſis,is.Et ab Eſus, a.ū. compoſita,vt Obeſus.a.um.

E.ante.t.longa eſt;vt moretum moreti. Breuiant vero Amethiſtus amethiſti. Arethuſa arethuſæ.Chryſendetum chryſendeti.Iapetum iapeti. Iampetiæ.Macetes macetæ.Pharetra pharetrę. Pheretrum pheretri.Pyretrum pnretri, Phaeton phaetontis. Phetuſa phetuſæ. Taygeta.ę. Taygetus taygeti. Triquetra triquetræ. Triquetrus.a.um, Temetum temeti. Venetus veneta venetum. Vietus vieta vietum. Et denominatiua in,etas,deſinentia,vt Pietas pietatis. Varietas varietatis.Et ab arete.hoc eſt virtute cōpoſita,vt Paneretus panereti.Areta'ogus.i.

I.Ante.b.breuis eſt,vt Senſibilis ſenſibile,alibi. I,ante.c.breuis eſt, vt Ruſticus. Amycus nomē proprium viri.Producunt vero,Amicus amica amicum,Apicius apicij, Apricus aprica apricū, Aricia ariciæ, Caicus caici. Canicula caniculæ. Craticula craticulæ,Cuticula cuticulæ. Cuniculus cuniculi,Conuicium conuicij. Cerucal cerui calis,Equicolus equicoli. Febricula febriculæ, Formica.æ.Labicum labici.Lectica lecticæ,Lorica loricæ. Lumbricus lumbrici. Myrica myricæ.Marica maricæ.Mendicus mendica mendicum. Meretricula meretriculæ. Multicium.ij.

I.Ante.b.breuis eſt,vt ſenſibilis.e.credibilis.e.terribilis,e.alibi aduerbiū.Oribaſus apd Oui.canis nomē ꝓducit qa p.ei.diphthōgō ſcribitur,dicit enim.Doricꝰ & oribaſus arcades oēs.¶ I.añ.c.breuis eſt,vt ruſticꝰ.a.ū.vrbicꝰ.a.ū.Amycꝰ.i.nomē viri a Ver.celebratū in.i.æñ.nūc Amyci caſum gemit & crudelia ſecū.Idē in.v.bebrycia veniēs amyci de gēte ferebat. Producūt vero amicꝰ.a.ū.& amicitia.æ.& amico.as.Apiciꝰ.Iuue.q̄ miſer & frugi nō fecit apiciꝰ.Apricꝰ.a.ū.Ver.ī buc. duceret apricis in collibꝰ vua colorē.Aricia.æ.Hor.i.ſer.egreſſum magna me cœpit aricia Roma.Caicꝰ.i.nomē viri & fluuij.Ver.i.æñ.aut Capyn aut Celſis in puppibꝰ arma caici.Idē.iiij.geor.ſaxoſumq; ſonās hypanis myſuſq; caicꝰ.Canicula,æ. Perſiꝰ,ſcire erat ī voto dānoſa canicula quātū.Craticula.læ.Mart,parua tibi incurua craticula ſudet oſella.Cuticula.æ.Perſius.ſemp & aſſiduo curata cuticula ſole.Cuniculꝰ.i.Mart.gaudet ī effoſſis habitare cuniculꝰ ātris.Cōuitiū.ij.ſiue p.t. ſiue p.c.ſcribatur.Oui.i.meta. & tulit ad clymenē epaphi cōuicia matrē.Cerucal,alis.Mar.tinge caput nardi folio cerucal olebit.Eqcolꝰ.i.ppli ſunt Italiæ.Ver.ix.æñ.& pulcher eqcolꝰ armis.Febricula.æ.cuiꝰ deriuatū Catul.poſuit dicēs: verū neſcio qd̄ febriculoſi.Formica.æ.Ver.ī.iiij.ac velut ingētē formicæ farris aceruū.Labicꝰ.ci.Idē.vij.æñ.& picti ſcuta labici,& Sill. xij.iāq; adeo eſt agros īgreſſus & arua labici.Lectica,æ.Iuue quadrātes lectica petit,ſequturq; maritū.Lorica,æ.Vergil.vi. æneidos, loricā quam Demoleo detraxerat ipſe.Lumbricus lumbrici. Serenus,lumbrici quoq; terreſtres miſcentur oliuo. Myrica myricæ,Vergi.in buccolicis non omnes arbuſta iuuant humileſq; myricæ.Marica.æ.nympha & ſilua eiuſdem nominis in Italia.Vergili.ſeptimo æneidos,hunc fauno & nympha genitum laurente marica.Mendicus mendica mendicum & mendico mendicas.Hor.i.ſermo.mendici,mimi,baratrhones hoc genus omne.Iuue.digito mendicat pollio nudo.Meretricula.æ.Hora.ij.ſermo.meretricula Dauum.Multiciū.cij.Iuue.tu multicia ſumas,& ibidem:quæro an deceāt multicia teſtem.

Naſica.æ.nomen proprium viri. Romani qui cognominatus eſt Publius Scipio Naſica. Nouicius.a.um. Idem, tetrumq; nouicius horret. Numicius.ij. fluuius Italiæ. Verg.vij.æñ.tyrrhenũ ad tybri fontis vada ſacra numici. Palicus.ci. ſtagnum & puer. Verg. placabilis ara palaci. Periculum.i. Perſius. nil ne pudet capiti non poſſe pericula cano. Poſticus.a.um. Idem. occipiti cæco poſticæ occurrite ſannæ. Poſticum.i Hora. atria ſeruantem poſtico falle clientem. Pudicus.a.um. & pudicitia.æ. Iuue. credo pudicitiam ſaturno rege moratam. Pædico.as. & pælico, onis. Mart. pædicatur oros, fellat linus, hoc quid ad te? Idem. confidis natibus: non eſt pædico maritus. Pediculus. Mart. & menti dominus pediculoſi. Phœnicopter⁹ phœnicopteri. Iuue. & phœnicopterus ingens. Redimiculũ.li. Iuue. Paulatim qui longa domi redimicula ſumunt. Rubrica.æ. Perſius. nõ ſecus ac ſi oculo rubricã dirigat vno. Hora.ij.ſer. prælia rubrica picta aut carbone. Triuicus.i. vicus Apuliæ. Horat.i.ſer. nunq̃ crepſe mus niſi nos vicina triuici. Tibijcen.inis. ſed quemadmodum ſupra diximus duplex.ij. breue in vnam ſyllabam longã per ſynæreſin coit. Iuue. ſaltatur nigro tibijcine qualicũq;. Tegeticula.æ. Mar. dat tibi ſecuros vilis tegeticula ſomnos. Vaticanus.i. Mart. in vaticanis cõdita muſta cadis. Viticula.æ. Verg. in diris. dulci nãq; tumet nõdum viticula baccho, fortaſſe & alia diminutiua reperias, quæ ad horũ prorportionẽ producãtur. Veſica.æ. Iuue. nũc via proceſſus vetulæ veſica beatæ. Vrtica.æ. Idẽ. hæc tetigit gradiue tuos vrtica nepotes. Vmbilicus.ci. Verg. in priapeia. delphos pythius orbis vmbilicus, eſt enim carmen phaleuticũ. Vſtica.æ. mõs. Hora. j. car. valles & vſticæ cubantis. Et a nice quod interpretatur victoria compoſita, vt polynices.icis. Papinius. xij. thebaid'. heu mihi nunquis adeſt chari polynicis ad ignes. Veronice.es. Iuue. deinde adamas notiſſimus & veronices. Et nomina barbara in.icus. vt roderic⁹.ci. enricus.ci. ludouicus.ci. theodoric⁹.ci. alaricus.i. Claudianus de bello in alaricũ, ſed nũquã tãtũ Mauros cõtraxit in' arctũ res alarice tuas. Barbara aũt dixim⁹: non vt quidam de omnibus proprijs regulam tradiderunt, nam vrbicus, caſtricus, eutycus, pannichus & reliqua nomina quæ a græco ſiue latino ſermone deducta ſunt, breuiant. Iuuenal'. vrbicus exodio riſum mouet atelanes. Mart. euticus ille tuum caſtrice dulce latus. Idem. horrida, ſed mens eſt panniche volſa tibi. ¶ I.ante.d. breuis eſt, vt liuidus.a.um. viuidus.a. viuidum, fetidus.a.um. Producunt vero abydus.i. Verg. primo. georg. pontus & oſtriferi fauces tentantur abydi. Acidalia Vennus. Verg. primo æncidos. at memor ille matris Acidaliæ, & peſtis animæ ſeptima accidia. i. incuria vel negligentia. Faſtidio faſtidis, & faſtidium faſtidij. Idem in buccolicis, inuenies alium: ſi te hic faſtidit Alexis. Idem in eodem. matri longa decem tulerunt faſtidia menſes. Formido formidas. Iuue. in gremio matris formidat ruſticus infans. Trucido trucidas. Verg. ij. æneid'. ſit via vi rumpunt aditus, primoſq; trucidant. Infidus infida infidum ideo producit, quia a fido fidis deriuatur, in quo prima longa eſt, nam perfidus perfida perfidum, quia a fides fidei in quo prima breuis eſt, componitur. eandem breuiat. Conſidero quoq; & deſidero, quia ex ſidero componuntur producunt. Et nomina in.ido. exeunta ſiue a nomine ſiue a verbo deriuentur. vt cupido cupidinis, formido.inis. libido.inis. Crepido crepidinis. Iuue. nulla crepido vacat. Producunt prætrea nomina patronymica maſculina in.ides. quæ formantur a nominibus in.eus. diphthongon deſinentibus. vt a theſeus theſei theſides, a peleus.ci. pelides, a tyrrheus.ci. tyrrhides. tideus tidides, atreus atrides. a coroneus coronei coronides. ab ariſtæus ariſtei ariſtides. a prometheus promethei promethides. Vergil'. ij. georgico. præmiaq; ingentes pagos & compita circum theſidæ poſuere. Idem. ij. æneid'. pelidæ genitori illi mea triſtia facta. Idem in. vij. tyrrhidæ pueri quem matris ab vbere raptum nutribant tyrrheuſq; pater. Ouidius. xiij. faſto nulla coronides cauſa doloris erat. Idem in. ij. de triſtit. iunxit ariſtides milleſia carmina ſecum. Idem in primo. meta. inde promethides placidis epimethida dictis, ab ænea quoq; ſatis licenter Verg. ix. æneid'. finxit æneides dicens, ſit ſatis æneide telis impune numanum, & a lycurgo Ouidius. in ibim lycurgides, quiq; lycurgidem lætauit ab arbore natum. Euclides quoq; quod formam habet patronymici produxit, vt apud Martial'. libro. v. epigram. dum ſibi redire de patrenſibus fundis ducenta clamat coccinatus euclides. Eſt enim trimetrum hipponacticum habens in fine ſpondeum. Pherecydes. Serenus, ſed quis non paueat pherecydis fata tragoedi. Euripides. Sidonius. orcheſtram quatit alter euripidis. Nam reliqua fere omnia patronymica in.ides. breuiant, vt priamides, æacides. hirtacides. neſtorides. antenorides. In. oides quoq; græca, quæ ſimilitudinem ſignificant: quoniam. per. ci. diphthongon in penultima ſcribuntur. eandẽ producũt. vt daphnoides. ¶ I.ante.f. vnũ reperio productum. alliſæ. arum. oppidum Italiæ. Silʳ. lib. viij. allifæ & clamor cõtẽptæ ſemp accrræ. Inde allifana vaſa. Hora. ij. ſer. inuertũt allifanis vinaria tota. ¶ I.ãte.g. breuis eſt. vt litigo. as. mitigo. as. remigo. as. producunt vero auriga.æ. Ouid'. ij. meta. hic ſitus eſt phaeton currus auriga paterni.

Naſica.æ. Nouicius.a.um. Numicius.ij. Palicus.i. Periculũ.i. Poſticus a.ũ. Poſticũ.i. Pudicus.a.um. Pedico.as. Pediculus.i. Phœnicopter⁹.i. Redimiculũ.i. Rubrica.cæ. Triuicus.i. Tibijcen.inis. Tegeticula.æ. Vaticanus.i. Viticula.æ. Veſica.cæ. Vrtica.æ. Vmbilicus.i. Vſtica.æ. Et a nice; hoc eſt victoria; cõpoſita, vt polynices.is. Olimpioni nices.ę. Et nomina barbara in.icus, vt Alaricus.i. Theodoricus.i. Fredericus.i.

I.ante.d. breuis eſt, vt Liuid⁹.a.um. Cupidus.a.um. producunt vero Abydos.i. Acidalia.æ. Deſidero.as. Faſtidio.is. Formido.as. trucido.as. Et nomina in.ido. exeũtia; vt crepido.inis. cupido.inis. formido.inis. libido.inis. Et nomina patronymica maſculina a nominibus in eus diphthongon deſinentibus; vt a pmetheus.ei, pmethides. A tide⁹.ei. tidides. Nã reliqua fere omnia breuiãt; vt a priamo priamides; a neſtore neſtorides, ab Agamẽnone agamẽnonides.

I.ante.f. vnum reperio productum. Allifæ allifarum.

I.ante.g. breuis eſt; vt litigo; pducunt vero auriga.ę.

Caligo.as. Verg.ij.æñ. caligat nubem cripiã tu nequa parentis. Caſtigo.as. Iuue. triſtibus obſcœnis caſtigas turpia cum ſis. Fatigo.as. Verg ix.æñ. terga fatigamus haſta. Faſtigium.ij. Oui.ij. meta. cuius ebur nitidũ faſtigia ſumma tegebat. Et affligo.is. cõpoſita, quod verbũ non eſt in vſu, vt affligo.is. confligo.is. Inſtigo.as. Verg. in ætna. preſſoq; inſtigant agmine ventos. Lyſtrigones. Oui. l'.ij. de põto, quis non antiphatem leſtrygona deuouet, aut quis. Organum. i. producere dicimus: quia per ei diphthongon a græcis ſcribitur, & q. Nicander in theriacis ſecũdam in carmine longam poſuit, nã quod apud Mart. legitur, inter lactucas origanũq; libet. potius oxygarũ legendum. Præſtigiæ. arum. Plau. in amphi. hæc præſtigiatrix mulier. &c. quadrigæ. arum. Verg. j. georg. vt cũ carceribus ſeſe effudere quadrigæ. Salpyga. æ. Luca. in. ix. metuat ſalpyga latebras. Veſtigo. as. & veſtigium. ij. Verg. in moreto. veſtigatq; focum læſus quẽ deniq; ſenſit. Sedulius excuſari poteſt in eo quod dixit veſtigijs calcare ſuis: quoniã duplex. i. coit p ſyneræſin. Vectigal. alis. Hora. ij. ſer. iurgatur verbis ego vectigalia magna. Producũt quoq; noĩa exeũtia in. igo. vt caligo. inis. vertigo. inis. fuligo. inis. ſiligo. inis. ¶ I. ante. l. breuis eſt, vt maſſilia oppidũ galliæ Narbonẽſis. Luca. in. iij. maſſiliæq; ſuæ donatur libera phocis. Nã maſſyl9 maſſyla. um. producit vt ſtatim dicemus. Producunt vero aſilus. i. Verg. iij. geor. plurimum alburnũ volitans cui nomen aſylo. Aſylũ. i. Idem. ij. æñ. & iam porticibus vacuis Iunonis aſilo. Aſylas. æ. nomen viri a Vergil'. celebratum. vt corineum ſternit aſylas. aprilis. Ouid. iiij faſt. Cæſar in aprili qd' tucaris habes. Acdilis. is. Perſi. fregerit heminas areti ædilis iniquas. Auſilena apud Catullũ. Petilia. Verg. iij. æñ. ſubnixa petilia muro. Crocodilus. i. Iuue. ægyptus portenta colat, crocodilon adorat. Eriphyle. es. Idem. occurrent multæ tibi belides atq; eriphyle. Exilis. e. Verg. in moreto. cruribus exilis ſpacioſa & prodiga plãta. Maſſyllus. a. um. Idem. iiij. æñ. maſſyliq; ruunt eqtes & odora canũ vis. Quintilis. is. atq; eadem ratione ſextilis. Hora. i. epiſt. ſextilem totum mẽdax deſidcror, Quintilis & Quintilianus & ſextilia breuiãt. Subtilis. e. pro eo qđ eſt tenuis, nã ſutilis pro re conſuta breuiat. vt Verg. vi. æñ. gemuit ſub põdere cymba ſutilis. Et nomina neutra in. ile. deſinentia, vt cubile, ſedile. monile. haſtile, aneyle. Et adiectiua a noĩbus deriuata, vt a puero puerilis. a viro virilis. a ſene ſenilis. ab anu anilis, ab hoſte hoſtilis, nam verbalia in. bilis. breuiant, vt amabilis, quæ abſciſa ſunt ex his. vt docilis pro docibilis, nobilis pro noſcibilis, habilis, debilis, nubilis & ſimilia. Nomina quoq; participialia in. ſilis. vel. tilis vel. xilis: vt a fuſus fuſilis, a ſenſus ſenſilis, a ſutus ſutilis, ab apertus apertilis, a tortus tortilis, a nexus nexilis. ¶ I. ante. m. breuis eſt, vt optimus. a. um. Producunt vero Ariminum. i. Lucanus in primo. vicinũq; minax inuadit ariminum. Diſcrimen. Iuue. tanquã famæ diſcrimen agatur. Enthimema. Idem. torqueat enthymema. Opimus. a. um. Verg. j. æñ. genitor tunc belus opimã. Quadrimus. a. um. Hora. j. car. deprome quadrimũ ſabina o taliarche merũ dyota. Sublimis. e. Verg j. georg. apparet liquido ſublimis in aere Niſus. cõponitur enim ex ſub & limus: quemadmodum. & illimis ex in & limus. in quo prima producitur. Et nomina a verbis quartæ coniugationis. &c. vt munimen, atq; inde munimẽtum. Vergilius. ij. geor. vrgerẽt hoc effuſos munimẽ ad imbres. Lenimẽ. Hora. j. car. dulce lenimẽ mihi cũq; ſalue. ¶ I. ante. n. lõga eſt, vt pachinus i. Verg. iij æñ. præſtat tinacrij metas luſtrare pachyni. Et in. vij. Siculo proſpexit ab vſq; pachyno. Priſc. in perihege. ex Dionyſio breuiauit dicẽs, cũ procul effuſis pachini. diſceditur oris. Clandeſtinus. a. um. qđ ab oĩbus putatur penultimã breuiare, produxit Sill. ceu clandeſtino traheretur tẽpore bellũ. Manilius. j. aſtro. & clãdeſtinis ſurgentia fraudibus arma. Breuiant vero Acinus. i. Hora. ij. ſer. aridũ ore ferẽs acinũ ſemeſaq; lardi. Catullus. acina genere fœminino dixit, ebrioſaq; acinæ ebrioſioris. Amineũ. Verg. ij. geor ſunt etiam amineæ vites firmiſſima vina. Auſoñ. ſolus qui chium miſcet & amineũ, apud quoſdã producitur. Apirinum. i. Mart. in diſti. non tibi de lybicis tuberes & apirina ramis. Ariminũ. i. oppid. Italiæ. Luca. lib. pri. vicinũq; minax inuadit ariminum & ignes. Aſinus aſini. Aſina. æ. & Aſine. es. oppidũ Arcadiæ. Luca in. viij quas aſinæ cautes: & quas chios aſperat vndas. Buccina. Iuue. ſurda mihi gemeret graue buccina quærimus: vt ſit. Catina. æ. oppi. Siciliæ. Sillius. xiiij. pum. Tum catinæ ardenti nimium vicina typhoeo. Ciminus. i. lacus & mons Hetruriæ. Verg. vij. æneid'. Cimini cum monte lacum lucoſq; capenos. Nam pro herba per. y. pſilon ſcribitur & producit. Horatius. pallerem caſu: biberem exangue cyminum ſiue cuminum. Cominus aduerbium pro eo quod prope. Vergilius. vij. æneid'. pugnatur cominus armis. Circinus circini. & Circino circinas. Ouidius. ij. meta. & eaſdem circinat auras. Deſtino deſtinas. Vergil'. ij. æneid'. me deſtinat aræ. Eminus aduerbium, pro a longe. Ouidius. iij. metamor. Eminus ingenti reſupinum vulnere fudi. Euphroſine vna fuit ex charitibus. cuius penultimam Orpheus in theogonia breuem poſuit. Eleemoſyna quoq; eandem breuiat.

calígo. as. caſtígo. as. fatígo. as. faſtigíũ. íj. Et a fligo. is. cõpoſita, vt affligo. is. infligo. is. Inſtigo. as. leſtrigones. um. pſtigię. arũ. ſalpyga, æ. origanũ. i. quadrigę. arũ. veſtigo. as. vectigal. alis. Et noĩa ex eũtia in. igo. vt caligo. inis. vertigo. inis. vligo. inis.

I. añ. l. breuis eſt, vt maſſilia; pducũt vo aſil9. i. aſylũ. i. aſylas. ç. nomẽ ppriũ viri; aprilis. is. ędilis. is. crocodilus. i. eriphile. es. exilis. e. maſſyl9. a. ũ. pãphylia. ç. petilia, ç. qntilis. is. ſextilis. is. ſubtilis. e. venilia. ę. Et noĩa neutra in. ile. deſinẽtia. vt cubile. ſedile. Et adiectiua a noĩb9 deriuata; vt a puero. rilis. a ſene; ilis. Breuiãt tñ ab humo. ilis. a pari. ilis. adape. ſilis.

I. añ. m. breuis eſt. vt optim9. a. ũ. pducũt vero arimi9 nũ. i. diſcrimẽ. inis. enthymema. atis. opim9. a. um. q̃drim9. a. ũ. ſublimis. e. Et noĩa a verbis quartę cõiugatiõis in. imẽ. exeũtia. vt a munio. is. munimẽ. inis. a lenio. is. lenimẽ. a farcio. is. farcimẽ. inis. & quæ ex eunt in. entũ. vt veſtimẽtũ. pauimẽtum.

I. ante. n. longa eſt. vt Clandeſtinus, a. um. Pachinus. i. Breuiant vero Acinus. i. Amineum. i. Apirinum. i. Ariminum. i. Aſinus. i. Aſine. es. op. Buccina, ę. Catina ę. Circinus. i. Ciminus. i. mõs eſt & lacus Italię. Comin9 aduerbiũ. Deſtino, as. Dñs. i. Eminus aduerb[illegible]uphroſyne. es. Eleemoſina. æ.

Ficina.æ. Fuſcina.ę. Fuſcinus. Fœmina.æ. Fruſino.onis. Inquino.as. Licinus.i. nomen propriũ viri. Lamina.æ. Machina.æ. Mutina.æ. Morinus.a.um. Nundinæ.arum. Pagina.æ. Patina.æ. Păpinus.i. Proſerpina.æ. Protinus aduer. Ruſpina.æ. Saſina.æ. Sarcina.æ. Sibina.æ. Statina.æ. Sophroſyna.æ. Ticinus.i. Trutina.æ. Et quędam nomina adiectiua ab aduerbijs temporalibus deriuata, vt Craſtinus.a.um. Diutinus.a.ũ. Hornotinus.a.um. Priſtinus.a.um. Perendinus.a.um. Serotinus.a.um. Alia tamen producunt, vt matutinus. veſpertinus. Et a nominibus materiam ſignificantibus deriuata, vt Oleaginus.a.um. Faginus.a.um. Tiliaginus. cerinus. Et a nominibus colores & lapillos ſiue odores & vnguenta ſignificantibus, vt Adamantinus.a.um. amethyſthinus.a.um. Amaracinus.a.um. Amigdalinus.a.ũ. Bombycinus.a.um. Biſſinus.a. Cryſtallinus..a.ũ. Crocinus.a.um. Coccinus.a.um. Carbaſinus.a.ũ. Glaucinus.a.um. Gauſapinus.a.um. Hyantinus hyantina.um. Hyacintinus.a.um. Myrrhin⁹.a.ũ. Praſinus.a.ũ. Smaragdinus.a.ũ. Sandicinus.a.ũ. Tyriãthin⁹.a.ũ. Et q̃dã noĩa græca ĩ. rinos, deſinẽtia; vt earinos. Oporinos. Therinos. chimerinos.

I. ante. p. breuis eſt, vt demipho. onis. antipho. onis. Producũt vero Euríp⁹. i. Euripides tñ apud Sidoniũ breuiat. Seríphos. Colliphiũ. ij. Obſtip⁹. a. ũ.

I. ante. q. lõga eſt, vt antiquus. a. um: vbiq;. Breuiant vero Aliquis aliqua aliquod vel aliquid. Reliquus reliqua. um. Siliqua. æ. Vndiq;. Vtiq;.

Ficina.æ. Fuſcina.æ. Fuſcinus. Fœmina.æ. Frutino. onis. Inquino. as. Licinus. i. nomen proprium viri. Lamina. æ. Machina. æ. Mutina. æ. Morinus. a. um. Nundinæ. arum. Pagina. æ. Patina. æ. Pãpinus. i. Proſerpina. æ. Protinus aduer. Ruſpina. æ. Saſina. æ. Sarcina. æ. Sibina. æ. Statina. æ. Sophroſyna. æ. Ticinus. i. Trutina. æ. Et quędam nomina adiectiua ab aduerbijs temporalibus deriuata, vt Craſtinus. a. um. Diutinus. a. ũ. Hornotinus. a. um. Priſtinus. a. um. Perendinus. a. um. Serotinus. a. um. Alia tamen producunt, vt matutinus. veſpertinus. Et a nominibus materiam ſignificantibus deriuata, vt Oleaginus. a. um. Faginus. a. um. Tiliaginus. cerinus. Et a nominibus colores & lapillos ſiue odores & vnguenta ſignificantibus, vt Adamantinus. a. um. amethyſthinus. a. um. Amaracinus. a. um. Amigdalinus. a. ũ. Bombycinus. a. um. Biſſinus. a. Cryſtallinus. a. ũ. Crocinus. a. um. Coccinus. a. um. Carbaſinus. a. ũ. Glaucinus. a. um. Gauſapinus. a. um. Hyantinus hyantina. um. Hyacintinus. a. um. Myrrhin⁹. a. ũ. Praſinus. a. ũ. Smaragdinus. a. ũ. Sandicinus. a. ũ. Tyriãthin⁹. a. ũ. Et q̃dã noĩa græca ĩ. rinos, deſinẽtia; vt earinos. Oporinos. Therinos. chimerinos.

I. ante. p. breuis eſt, vt demipho. onis. antipho. onis. Producũt vero Euríp⁹. i. Euripides tñ apud Sidoniũ breuiat. Seríphos. Colliphiũ. ij. Obſtip⁹. a. ũ.

I. ante. q. lõga eſt, vt antiquus. a. um: vbiq;. Breuiant vero Aliquis aliqua aliquod vel aliquid. Reliquus reliqua. um. Siliqua. æ. Vndiq;. Vtiq;.

Piſcina. æ. Verg. primo. georg. Nunc facilis rubeat texatur piſcina virga. Fuſcina. æ. Iuue. Vicit & hoc monſtrum tunicati fuſcina gracchi. Fuſcinus. i. lacus Italiæ. Mart. fuſcinus & pigri taceantur ſtagna Neronis. Fœmina. æ. Verg. pri. æñ. dux fœmina facti. Fruſino. onis. Iuue. aut ſabrateriæ domus, aut fruſinone paretur. Inquino. as. Luca. in. iij. Facinus quos inquinat æquat. Licinus. i. Idem. pallante & licinis expectantes ergo tribuni. Machina. æ. Verg. murorum ingentes æquataq; machina cælo. Mutina. æ. Luca. in. i. his Cæſar perſina fauces mutinæq; labores. Morinus. a. um. populi ſunt Galliæ. Verg. viii. æñ. Extremiq; hoĩm morini Rhenuſq; bicornis. Nundinæ arũ. & nundinor. aris. qđ ab eo deriuatur. Pagina. æ. Mart. Sæpe duplex vnã pagina tractat opus. Patina. æ. Iuue. debetur magnus patinæ, ſubituſq; prometheus. Pampinus. i. Verg. i. geor. Heu male tũ mites defendit pampinus vuas. Proſerpina. æ. Idẽ in. vi. hoc ſibi pulchra ſuã ferri Proſerpina munus. Pachynus. Priſcia. in perihegeſi. procurrẽs pachyno longe clauſtriſq; pelori ſed frequẽtius producitur. Protinus aduerbium. Idem in buc. protinus æger ago. hãc etiam vix ityre duco. Ruſpina. æ. oppidũ Aphricæ. Sillius. iij. punico. quæq; procul cernit nõ æquos ruſpina fluctus. Saſina. æ. oppidum Italiæ. Mart. nec tua baianas ſaſina malit aquas. Sarcina. æ. Iuue. ſpeculum ciuilis ſarcina belli. Sibina æ. genus teli eſt. Ennius apud Feſtum. illyrici reſtant ſiccis ſibiniſq;. Statina ſtatinæ, inſula Campaniæ. Papinius. iij. ſiluarũ. Acnariæq; lacus medios ſtatinaſq; renatas. Sophroſina ſophroſinæ. nomen proprium fœminæ eadem ratione breuiat qua euphroſine. Ticinus ticini. Sillius. adde etiam ticini ſpumantes ſanguine ripas. Trutina. æ. Perſius. Caſtiges trutina, nec te q̃ſineris extra. Et nomina quædam adiectiua ab aduerbijs temporalibus deriuata: vt a cras Craſtinus. a. um. A diu diutinus. a. um. Ab horno hornotinus. a. um. A pridie priſtinus. a. um. A perendie perendinus. a. um. A ſero ſerotinus. a. um. alia tamẽ producunt. vt matutinus. veſpertinus. Breuiãt quoq; noĩa quædam poſſeſſiua a nominibus materiam ſignificantibus deriuata. vt Oleaginus. a. ũ. Faginus. a. um. Verg. ij georg. truditur e ſicco radix oleaginа ligno. Idem in buc. fagina celatũ diuini opus alcimedõtis. Et a nominibus colores quoſdã aut lapillos ſiue odores & vnguẽta ſignificantibus, vt Adamantinus. a. um. Propertius. Colchis flagrantes adamantina ſub iuga tauros. Amethiſthinus. a. ũ. Iuue. cauſidicũ vendunt amethiſtina cõuenit illis. Amaracinus. a. um. & amaracinum vnguẽtum ex amaraco. Lucre. ſicut amaracini blãdũ ſtateſq; liquorẽ. Amygdalinus. a. um. Serenus. Pertur amygdalinæ ſuccus nucis eſſe bibendus. Bõbycinus. a. um. Iuue Delicias & paniculus bõbycinus vrit. Biſſinus. a. um. atq; eadem ratione Carbaſinus. a. ũ. Cryſtalinus. a. um. & Myrrhinus. a. um. Iuuenũ. grandina tollũtur cryſtallina: maxima rurſus myrrhina. Crocinus. a. um. Propertius, & Crocino nares murrheus vngat onyx. Coccinus. a. um. Hyantinus. a. um. Mart. Coccina famoſæ donas & hiantina mœchæ. Glaucinus. a. um. Idem. pallia donabit glaucina coſme tibi. Gauſapinus. a. um. Idem. menſe vel auguſto ſumere gauſapinas. Hyacintinus. a. um. Perſius. Aliquis cui circa humeros hyacinthina lena eſt. Praſinus. a. um. Mart. Si praſino veneto ve faues qui coccina ſumis. Smaragdinus. a. um. Prudentius in Pſycomachia. Has inter ſpecies ſmaragdina gramine verno. Sandicinus. a. um. Tyrianthinus. a. um. Mart. vrbica lingones tyriãthina bardocucullus. Et quædam nomina græca vt Earinos Oporinos. Therinos. Chimerinos. Idem. ſi daret autũnus mihi nomen oporinos eſſem horrida ſi brumæ ſydera chimerinos. dictus ab æſtino therinos tibi mẽſe vocarer: tempora cui nomẽ verna dedere, quid eſt? Iubaudi earinos, quod ipſe in alio epigrammate expreſſit dicens, dicunt earinon tamen poetæ: ſed græci quibus eſt nihil negatum. ¶ I. ante. p. breuis eſt: vt demipho. onis. antipho. onis. antipus. odis. Producunt vero ſeriphos. i. inſula vna ex cycladibus. Iuue. incluſus tãq; gyaro paruaq; ſeripho. Colliphium. ij. Idem. luctantur paucæ comedunt colliphia paucæ. Obſtipus. a. um. pro obliquus. Horatius. ſer. ſtes capite obſtipo multum ſimilis metuenti. ſunt qui per duplex. p. ſcribant. Euripus. i. Luca. in. v. Euripumq; trahit cur ſum mutantibus vndis. Euripides. Sidonius orcheſtram quatit alter euripidis, alij breuiant. ¶ I. ante. q. lõga eſt, vt antiquus, antiqua. um. obliquus. a. um. vbiq;. Breuiant vero aliquis aliqua aliquod, quod ex alius & quiscomponitur. Reliquus reliqua, reliquum. Perſius. iam reliqua ex amitis patruelis nulla proneptis. Siliqua. æ. Vergil. primo georgico. grandior vt fœtus ſiliquis fallacibus eſſet. Vndiq; & vtiq; aduerbia ex regula generali breuiantur.

¶ I.ante.r.breuis eſt,vt zephyrus zephyri.ephyre.es. Producunt vero Cercira & Camiros,quia per ei.diphthõgon ſcribuntur. Strabonis interpres claramq; camiron dixit. Buſiris.idis. Verg.ij.geor.aut quis illaudati neſcit buſiridis aras? Corcyra corcyræ inſula Dalmatiæ. Luca.in.y.portus corcyra tuos: ſeu læua petatur. Coſyra.æ.inſula in mari ſiculo. Ouid'.iii.faſt.fertilis eſt melite ſterili vicina coſyre. Collyrium.ij. Iuue.angulus inſpecta geneſi collyria poſcit. Cypirus.i.eadem ratione producit qua cyperus.vt diximus. Delirus.a.um,quaſi a ſulco deuians: nam lira prima longa ſulcus eſt tranſuerſarius. Delyrus delyra delyrũ.per ypſilon breuiat: quia a lyra inſtrumento muſico cõponitur: vt ſit delyrus quaſi diſſonus. Lucre.in.i.quod facit hic idem perdelyrus eſſe videtur. Epirus.i. Verg.i.geor. eliadum palmas epiros equarũ. Ithyræus. Verg.ij.geor. ithyræos taxi curuantur in arcus. Luca.quoq; ithyræis curſus fuit inde ſagittis. Magiros.i.quod interpretatur coquus. Iuue. finxerunt pariter librarius archimagiri. Podalyrius. Mart. enteroecelarum fertur podalyrius hermes. Papyrus.i. Idem. creſcit multa dãnoſa papyro, & in diſtichis, perdite niliacas muſæ mea damna papyros. Sapphyrus.i. Prudẽtius in pſycomachia hinc tibi ſapphyrum ſociaucrat inde beryllon. Semiramis. Iuuenal'. quod neq; in aſſyrio pharetrata Semiramis orbe. ¶ I.ante.s. longa eſt. Nemo vnq; mirabitur ſi quid immutauerimus in re tam varia & difficili, & cui nullus adhuc finem impoſuerit: qua re hanc regulam aliter poſuimus in alijs noſtris æditionibus. Nunc vero illã inuertimus, quia.i.ante.s.frequẽtius reperitur lõga quam breuis. Ideo dicimus, q.i.ante.s.longa eſt: vt anchiſes.æ. Aruiſium.ij. Breuiant vero Cythiſus cythiſi. Eliſius.a.um. Verg.in buc. florentem cythiſum & ſalices carpetis amaras. Luca.in.iij.ſedibus eliſijs campoq; expulſa piorũ. ¶ I.ante.t.breuis eſt vt digitus.i. dignitas,atis. Producunt vero aconitum aconiti. Iuue. ſed nullis aconita bibuntur fictilibus. Architas.æ. Hora.primo.car.menſorem cohibent archita. Berytos quoq;,vt diximus,in primis ſyllabis cum de.e.ante.r. agebamus, autoritare Priſciani: atq; etiam Dionyſij poetæ vnde opus illud interpretatum eſt: ſecundã quoq; produxit, ait enim, antiquamq; tyron beryti & mœnia grata. Catamytus catamyti. Auſonius. A i.e. tu catamytus eris. Cocyt⁹ cocyti. Ver.vj.æn. cocyti ſtagna alta vides ſtygiamq; paludem. Corytus coryti. Idem in decimo, corytiq; leues humeris & lætifer arcus. Corythus vero penultima breui & per.th.oppi. fuit Italiæ a rege ſui nominis conditum. Idem in ſeptimo, hinc illum corythi tyrhena a ſede profectum. Hermophroditus, diti. Ouid'. iiij.meta. hermaphroditus ait: nato date munera veſtro. Heraclytus penultimã ideo produxit: quia per ei diphthongon apud græcos ſcribitur. Sidonius tamen appollinaris breuiauit dicens. Quicquid pythagoras, Democritus heraclituſq;. Idolothytum.i. quo verbo vſus eſt diuus Ioannes in apoc. ſignificatq; dijs immolatũ. Irrito.as. quod in primis ſyllabis diximus quod a rito.as. cõpoſitum eſt: nã irrito.as. ab in & ratus,a.um. cõponitur, ſignificatq; inanio.is. & irritus.a.um. pro eo qđ eſt inanis penultimã breuiat. Luſitania. Sill'. lib.iij. puni. hos variatus agit. Luſitanũq; remotis. Margarita.æ. ideo ꝓducit: quia ab eo qđ eſt margaris.itis. deducitur: in quo cremẽtũ ꝓducitur. Mauritania. Manilio. iiij. aſtrono. exiccat pplos & mauritania nomẽ Orithyia. Verg.iiij.geor. & actias orithyia. Pituita.æ. qđ in primis ſyllabis ꝓbauimus. penultimã ꝓduxit. Paraſitus.i. Iuue. ad cœnã quoties paraſitus venerit infans. Therſites.æ. Idẽ. malo pater tibi ſit therſites: dũ modo tu ſis. Valitudo.inis. Hora.ij.ſer. dura valitudo inciderit, ſeu tarda ſenectus. Et noĩa græca, &c. vt hic leuites vel leuita leuitis, tidis. hic teſbites vel teſbita.æ. teſbitis teſbitidis. hic iſraelites vel iſraelita, iſraelitis. tidis: ſed de his in genere nominũ plura diximus. Et denoĩatiua, &c. vt auritus.a.ũ. Verg.i.geor. auritoſq; ſequi lepores. Turritus.a.ũ. Idẽ. in.vj. inuehitur curru phrygias turrita p vrbes. Crinitus.a.ũ. Idẽ in.i. cythara crinitus ioppas. Verba quoq; frequẽtatiua, vt dormito.as. Hor. in poe. qñq; bonus dormitat Homerus. Noĩa ꝓticipialia. i. q̃ ſunt ſimilia ꝓticipijs præteriti tẽporis vocis paſſiuæ, vt auditus.us. tinnitus.us. mugitus.us. ſeruitus ñ q̃uis a ſeruio.is. ſeruitũ. in ſupino penultima longa veniat, breuiauit. ¶ I.ante.u. cõſonãtem lõga eſt, vt ſaliua.æ. oliua.æ. rediuus.i. gradiuus.i. Breuiant ridiuiuus in ſyllaba ſeda: nã in tertia producitur. Iuue. ac velut exhauſta rediuiuus pullulet area.

I.ante.r.breuis eſt; vt zephyrus,i. Producunt vero Buſiris,idis. Cercira.æ. Camiros.i. Corcyra.æ. Coſira.æ. collyrium.ij. Cypirus.i. Delirus,a.um. Epirus.i. Ithereus,a.um. Magyros.i. Niſirus,i. Papyrus.i. Podalirius.rij. Sadphyrus.i. Semiramis.idis.

I.ante.s, longa eſt; vt anchiſes. Breuiant vero Cythiſus.i. Eliſius.a.um.

I.ante.t. breuis eſt; vt digitus.i. lecythus. Producunt vero Aconitum.i. Architas.æ. Beritus.iti. Catamitus.i. Cocytus.i. Coritus.i. Hermophroditus.i. Idolotytũ.i. Irrito.as. Luſitania.æ. Margarita.æ. Mauritania.æ. Pituita.æ. Paraſitus.i. Therſites.ę. Valitudo.inis. Et nomina græca in.itis, deſinẽtia; vt phrenitis, pleuritis, & a nominibus proprijs virorum ſiue locorum deriuatiua in.itis. vel ita. pro maſculinis. In.itis. pro fœmininis deſinentia. vt leuites vel leuita leuitę, leuitis leuitidis, moabite vel moabita; moabitis moabitidis. Et denominatiua in irus,a.um. exeũtia, vt auritus,a.um. turritus.a.um. Verba quoq; frequentatiua & nomina participialia; quæ formantur a ſupinis verborum quartæ coniugationis in.itum. penultima longa terminatis; vt dormio.is.itum, dormito.as. audio.is.itum, auditus.us. ſeruitus tamen a ſeruio ſeruis. penultimã breuiat, & ſeruitium ſeruitij.

I.ante.u. cõſonantẽ longa eſt, vt ſaliua.ę. breuiat vero rediuiuus.a.um.

OAnte.b.breuis eſt, vt orobus.i. niobe.es. Producunt vero Iacobus.i. October octobris.

OAnte.b.breuis eſt, ut orobus, nã a græcis per omicron ſcribitur. Niobe.es. Iuue. atq; eadem ſcropha Niobe fœcundior alba. Producunt vero Iacobus.i. qua ratione ſæpe a nobis dictum eſt. Claud'. in xpigrammatis. Ne laceres verſus dux Iacobe meos? Mart. octobres age ſentiat Kalendas. Dolobella,æ. Iuue. inde Dolobella eſt.a,b,a.

O.ante.c.breuis eſt,vt colocaſia.Verg.in buc.mixtaq; ridenti colocaſia fundet acantho.In ochus quod eſt græce cohors, vt Antiochus pro cohorte.Iuue.nec erit antiochus,nec erit mirabilis illic,ſiue lochus, quod eſt vehiculum, vt archilochus. Hora.archilochum proprio rabies armauit iambo.ſcribuntur enim per omicron. Producunt vero triochola. Sillius.lib.iiij. vaſtata triochola bello.Patrocinium.Ouid'.j.triſtiu.cauſa patrocinio non bona.m.c. & ſimilia,vt tyrocinium,latrocinium, lenocinium.¶O.ante.d.longa eſt.vt Erodius.ij.quodin ſecunda per omega ſcribitur apud illos, Herodes.is, Hora. præferat Herodis palmetis ludere & vngi.Orodes.is.Verg.carmine celebratur,vt iacet altus Orodes.Et nomina græca denominatiua in.odes.deſinentia,vt geodes,hoc eſt terrenus.thoides hoc eſt ſulphureus, & compoſitat ab ode,quod eſt cantus,vt epodos.Auſonius.dactylicos elegos choriābū carmen epodo. Breuiant vero compoſita ab hodos qđ eſt via,vt exhodus.ſynhodus,perihodus, methodus, exhodiū quaſi ab hodo. Iuue.breuiauit diceus,tandēq; redit ad pulpita notū exhodiū. Sipōtinus ab.ode.dicit cōponi. ¶O.ante.g.breuis eſt,vt cōpoſita a logos qualia ſunt,aſtrologus,theologus,aretalogꝰ, Syllogiſmus.Sidonius Appollinaris produxit dicēs.argumētoſis dat retia ſyllogiſmus.Cōpoſita vero ab ago quod interpretatur duco producunt,vt pedagogus ductor puerorū.Iſagoga.i.introductio.ſynagoga.i.conuentus,paragoga.i.adductio.Bagogus apud Ouid.nomen celebre.¶O.ante.l.breuis eſt,vt obolus.i. capricolus.i.caſeolus.i.Producūt vero ætolia.æ.Oui.iij.de amoribus,nec tanti calidū:nec tota ætolia tanti.Capitoliū.ij Verg.in.vij.ſtabat ꝓ tēplo & capitolia alta tenebat. Cymolus,i.inſula in mari Aegeo. Ouid'.vij. meta.hinc humilem myconē cretoſaq; rura cymoli,vnde dicta eſt creta cymolia.Idolum.i.nā a græcis per.omega ſcribitur.Mirorq; Sedulium virum alioqui doctiſſimum breuiaſſe, cum in paſchali ſuo dixit, idola dilexiſſimili nā more furentes.Pactolus.i.fluuius lydiæ.Iuue.qđ tagus & rutila voluit Pactolus arena.Mediolanū.Auſonius & mediolani mira omnia.Et noīa compoſita a poleo quod interpretatur vēdo,vt pharmacopola.æ.bibliopola,æ.myropola.Hora.j. ſermo.ambubaiarum collegia pharmacopolæ.Martial.ſed quæ me vendit bibliopola putat. ¶O.ante.m.longa eſt,vt amomum.i.cynamomum,i.aroma.atis, idioma.atis. condyloma.atis. Breuiant vero.Sodoma.æ.& a ſtomos quod interpretatur os compoſita, vt chryſoſtomos chryſoſtomi,pſeudoſtomos.i.Salomon quoq; & Salome a iunioribus breuiantur. ¶O.ante.n.longa eſt:vt corona.æ. obſonium.ij. Breuiant vero abrotonum. Hora.ij.epiſto. abrotonum ægro non audet, niſi quæ didicit, dare.Aponus aponi locus iuxta Patauium. Luca.in.i.colle ſedens aponus terris vbi fumifer exit. Mart.cenſetur aponi liuno ſuo tellus.Auſonius.a.um.Verg. in æneid'.ne tecum auſonium quicunq; eſt quærere tybrim.Coctonum.i.Iuue.aduectus Romam quo pruna & coctona vento.Edonis Bacchi ſacerdos a Lucano in.j.breuiatur. Edonis ogygio decurrit plena lyæo:ſed per ſyſtolen : nam per.o. mega ſcribitur. Verg.ac velut Edoni boreæ,& Papinius:& alij.Geriones.onis.Verg.viij.æñ,gerione extincto tyrinthius attigit arua. Matrona fluuius Galliæ.Sidonius,rhenus,arar,rhodanus,moſa,matrona,ſequana.ledus.Mycone.ones.vel myconos.Verg.ij.æñ.errātem mycone celſa giaroq; reuinxit. Et a gone ſine gonos,quod eſt genus & a phone,quod eſt mors.Nam a gonia quod interpretatur angulus compoſita producunt,vt trigon.onis.trigonus.tetragonus.pentagonus.agonus.¶O.ante.p.breuis eſt: vt œſopum.i.Oui.in.iij.de arte.œſopa quid redolent quāuis mittantur athenis,alij legunt oſypa.Producunt vero anthropos: quia per omega ſcribitur a græcis.Aſopus.i fluuius achaie. Luca.in.vj. accipit aſopus curſus phœnixq; melaxq;. Aeſopus.i.Hora.filius æſopi detractam ex aure metellæ.Canopus.i. Iuue. prodigia & mores vrbis damnante canopo. Conopæum.i.Idem.vt teſtudineo tibi lentule conopæo.Crotopus.i.nomen proprium viri a Papinio. libro primo thebai, celebrati,perquirens noſtri tecta haud opulenta cretopi.Europa europæ. Verg.j.æñ.europa atq; aſia pulſus nec plura querentem.

O.ante.c.breuis eſt:vt colocaſia.Et nomina in.ochꝰ ſiue.lochus.vt Archilochus.Antiochus.Producunt Triochola,Patrocinium.

O.ante.d.longa eſt,vt erodius.ij. Herodes.is. orodes.is. Et nomina græca in.odes.finita ; vt geodes.is.i.terrenus.Capnodes.ideſt fumoſus. Et ab ode qđ eſt cantus compoſita;vt epodos;nā compoſita ab hodos;quod eſt via,breuiant.vt exhodus.l.perihodus.i.ſynhodus.i.

O.ante.g.breuis eſt;vt compoſita a logos;quod eſt ſermo;vt theologus;aſtrologus;aretalogus. Producunt vero ab ago;quod interpretatur duco; compoſita;vt pædagogus.i.Iſagoga.æ.Synagoga.æ.Paragoga.æ.Bagogus.i.

O.ante.l.breuis eſt;vt obolus.i.ſoboles.is.Producūt vero Aetolia.æ.Capitolium.ij. Cymolus.i.Idolū idoli. Mediolanū mediolani.Pactolus pactoli. Et a poleo(hoc eſt vēdo)cōpoſita,vt pharmacopola phamacopolæ.Bibliopola.æ.

O.ante.m.longa eſt.vt amomum.i. Breuiant vero Sodoma.Salomon & Salome.Et a ſtomos compoſita.vt Chryſoſtomꝰ.i.& a dromos.vt catadromus;& a tomos;vt atomus.

O.añ.n.lōga ē;vt corona.bellona;Breuiāt ẏo abrotonū.i.Aponꝰ.i. Auſoniꝰ.a.ū.Coctonū.i. Edonis edonidis.Geryones.nis. Hermione.es.Mycone mycones.Matrona.æ.fluuius.Et a gonos ſiue gone; quod eſt genus; compoſita; vt antigonus.i. Erigone.es.Et a phonos,quod eſt mors.vt thiſphone.es.perſephone,es.Leōtophonus.Nebrophonos.Nā agonia,qđ eſt angulꝰ,producūt.vt trigona figura;aut tetragona.pētagona,& a phone; quod eſt vox;vt ſymphona.antiphona.aphona.

O.ante.p.breuis eſt;vt caropus.i. œſopum.rhodopē.Producunt vero anthropos.Aſopus.i.eſopꝰ. Canopus.i.Canopęum.i.Crotopus.i. Europa.æ.

Hyſopus.i.ideo producere dicimus,quia per omega ſcribitur a græcis.Iopas.Verg.i.æneid.cithara crinitus Iopas.Metopō metopi,qđ interpretatur frōs.Priſ.in perihegeſi.ꝓminet europæ hūc criu dixere metopō.Pyrop⁹.i.Oui.i.met.clara mica te auro flāmas imitan'e pyropo.Sinope.es.Priſ in perihegeſi,alterus ſyriæ quæ tendit ad vſq; ſinopem.¶ O.ante.r.breuis eſt.vt cōpoſita a chorus.i.vt meſochorus.i.philochorus.i.Et ab agoreo qđ eſt mercor:vt Pytagoras.æ.Anaxagoras.æ.& a phoro quod eſt fero,vt carpophorus,doryphorus,producunt vero aurora.Verg.iiij.æñ.humentēq; aurora polo dimouerat vmbrā.Anthores.is.nomen viri a Verg.celebrati in.x. æñ.herculis anthorē comitē,qui miſſus ab argis.Cytorus.i.mons paphlagoniæ.Verg.ij.georg.& iuuat vndantem buxo ſpectare cytorum. Diores.is. Idem.v.æñ. regius egregii priami de ſtirpe diores. Elorus.i. fluuius ſiciliæ.Idem.iij.æñ. exupero præpingue ſolum ſtagnātis elori.Pelorus.i,Idem in eodem,& anguſti rareſcent clauſtra pelori.Et nomina in.orus.a.um.deſinētia,vt decorus.a.um. canorus.a.um.odorus.a.um. Et a dorō, quod interpretatur palmus ſiue donum cōpoſita, vt polydorus.i.theodorus.i.heliodorus.i.apollodorus.i. arthemidorus.i. Iſidorus.i. calliodorus.i. Verg.iij.æñ. nā polydorus ego hic cōfixum ferrea texit.Iuue.lautorum pueros artem ſcindens theodori. Idem tonſoris tātum dāno rapit heliodorus.Mart. apollodoro gaudet imbrifer nilus. Idem.arthemidorus amat,calliodorus arat,ex quo manifeſtum eſt quanto in errore ſunt iuniores qui Iſidorū penultima breui proferunt. Et a moros quod eſt fatuus.vt ſycomorus,quia moros per omega ſcribitur:vnde eſt morus arbor & morio. onis. & moror,aris.pro infaturari.¶ O.ante.s.lōga eſt,vt hircoſus.a.ū.Breuiāt vero Ambroſius.ij.ambroſia.æ.Iuue. aut glaphirus fiat pater ambroſiuſq; choraules.Verg.i. æñ.ambroſiæq; comæ diuinū vertice odorem.Et græca, vt mnemoſyne.mnemoſynon. eupkroſyne,cleemoſyne, quia omicrō habēt. ¶ O.ante.t.lōga eſt,vt ægrot⁹.a.ū. aſarotum aſaroti.Breuiant vero a dotos,quod eſt datus compoſita,vt zenodotus.i.Herodotus.i.Antidotum.i.

VAnte.b.breuis eſt.vt coluber.rutuba,æ.fluuius Italiæ.Producunt vero Ambubaia. Hora.i.ſer. ambubaiarum collegia,pharmacopolæ.Anubis deus ægyptiorum. Verg.viij.æñ.omnigenūq; deū monſtra & latrator anubis.Saluber bris. Ouid'.iiij.faſto. Phœbe ſaluber ades.Volubilis.Hora.i.epiſt.labitur & labetur in omne volubilis æuū,atq; cadē rōne ſolubilis, a nubo breuiant innuba & pronuba.¶ V.ante.c.lōga eſt,vt eunuchus.i.eruca.æ.ſambuca.æ.Breuiant vero volucer.cris.cre.& hæc volucris.is. Verg. & matutini volucrū ſub culmine cantus.¶ V.ante.d.lōga eſt.vt rudo.inis.Hora.in poet,non miſſura cutē niſi plena cruoris rudo.Erudio.is. quia a rudis componitur breuiat. Dryade populi gallorum. Luca.in.i.ſacrorumq; dryadæ.¶ V.ante.f.breuis eſt,vt cucufas.Pru.carmeli.contemptorq; necis cucufas. ¶ V.ante.g.longa eſt.vt ſalſugo.inis.ferrugo.inis.Verg.i.georg.cum caput obſcura nitidum ferrugine texit.¶ V.ante.l.breuis eſt:vt anulus.i.hortulus.i. Producunt vero adulor.aris.vnde & adulator.Iuue.cæcus adulator diruſq; a ponte ſatelles. Amulius.ij. rex albanorum. Ouid'.in faſt. contemptor amulius æqui. Apulia.æ.Hora.i.ſermo. incipit ex illo montes apulia notos. Edulis.e.Hora.ij.ſermo.vinea ſubmittit capreas non ſemper edules.Getulia.æ.& getulus.a.um.Verg.iiij.æneid'.hinc gætulæ vrbes genus intractabile bello. Peculium.ij.Idem in bucco.nec ſpes liberatis erat,nec cura peculi.Torcular.aris. Priſcia.in.iiij.lib.in.ar.(inquit)deſinentia deriuata ſi conſonantem habeant ante.ar.penultima ſyllaba producitur,vt a torqueo torcular.Tribulis. Hora.ij.ſermo.vt cum pileolo ſoleas conuiua tribulis. Thraſibulus.Auſonius.arma ſuperueheris q. thraſibule tua. ¶ V.ante.m.longa eſt: vt acumen acuminis. Breuiāt vero autumo autumas Horatius.ij.ſermo. autumat hæc populus,hæc magnos formula reges. Columen columinis pro culmen. Sillius. libro.xv. punicorum. Auſonij columen regni, inde incolumis incolume, Iuuenalis. incolumi Troia Priamus veniſſet ad vmbras.

Hyſopus.i,Iopas.æ.Metopō.Pyropus pyropi.Sinope ſinopes.Sinopis ſinopidis.

O.ante.r.breuis eſt;vt pacor⁹.Et cōpoſita achorus: vt meſochorus.philochorus,& ab agoreo,quod eſt mercor,vt Pytagoras.æ.Anaxagoras.æ.& aphoro quod eſt fero;vt carpophorus.i.doriphorus,i.Producūt vero Aurora.ę. Anthores.is.Cytorus.i.Diores.is.Elorus.i.Pelor⁹.i. Et denominatiua in.orus,a.um. vt decorus.a.um.odorus.a.ū. Et a dorō,qđ interpretatur palmus ſiue donum cōpoſita,vt Polydor⁹.i. Theodor⁹.i.Iſidorus Iſidori.Et a moros,quod eſt fatuus;vt Sycomorus.

O.ante.s.longa eſt,vt hircoſus,doloſus.aloſa.metamorphoſis.eos.Breuiāt vero Ambroſia.æ.Ambroſius.ij.Theodoſius theodoſij;& græca habētia omicron,vt mnemoſyne.

O.ante.t.longa eſt;vt ægrotus.a.um.Breuiant vero a dotos,quod eſt datus;cōpoſita;vt Antidotū. antidoti.Herodotus,herodoti.

VAnte.b.breuis eſt;vt coluber,rutuba,ę.delubrū.i.Producunt vero Ambubaia. Anubis. anubidis.Saluber. bris. ſolubilis.volubilis,a nubo nubis cōpoſita breuiant duo ,pnuba,innuba. Cōnubium vero indifferentem habet.

V.ante.c.lōga eſt;vt eunuchus.i.cadue⁹.a.um. Breuiant vero Volucer.cris.cre. Volucris.is.

V,ante.d.longa eſt; vt irudo,inis.teſtudo.inis.Breuiat vero Dryuda.æ.

V.ante.f. vnum reperio nomen ,pprium viri Cucufas,quod breuiat.

V.ante.g.lōga eſt,vt ſalſugo.inis.ærugo.inis.

V.ante.l.breuis eſt.vt anulus.i.æmulus,a.um.Producunt vero adulor.aris.Amulius.ij. Apulia.æ. Curulis.e.Edulis.e.Getulia.æ.Peculiū.ij.Torcular.aris.Tribulis.e.Et abule,qđ eſt cōſilium compoſita,vt Traſibulus.i.Ariſtobol⁹.i. Cleobolus.i.

V,ante.m.lōga eſt;vt Acumē.inis.Alumē.inis.Breuiāt Autumo,as.Autumedō. ōtis.Columē.inis.

Columella æ.Documentum.ti.Emolumentū.i. Irrumo.as.Lucumo.onis. Monumētum.ti. Et a tumeo cōpoſita. vt Cōtumax.acis.Cōtumelia.ę. V.ante.n.lōga eſt,vt Fortuna fortunę. Breuiāt vero Albunea albuneæ.

V.ante.p.breuis eſt.vt Vpupa.ę. Cēturupe.rupes.

V.ante.r.lōga eſt,vt Silurus.i.Ligurio.is. Breuiant vero Bituri.orū.Camurus.a.um.Centurio.onis. Lemures.rum.Luxuria.ę.Mamurius.i.Maſſurius.ij.Mercurius.ij.Purpura.æ. Saburra.æ. Turgurium.rij.Et verba deſideratiua,quæ formantur ab vltimo ſuppino addita.rio,vt ab Eſu eſurio eſuris.A partu parturio parturis,

V.ante.s.,producitur,vt Ceruſa.ę. Creuſa.æ.Breuiāt vero Brundiſium.ij. Blanduſia.æ. Canuſium.ij. Peruſium.ij.Voluſius.ſii. Venuſium venuſii.

V.āte.t.lōga eſt,vt Cicuta.ę.Præputiū.ii. Cōfuto.as, Refuto.as.Breuiāt arbutus.i.Defrutū.i.Recutitus.a.ū.Et a quatio quatis cōpoſita,vt Cōcutio.is.

V.ante.u.conſonantem breuis eſt, vt Diluuium. Exuuiæ,exuuiarum,

¶ De vltimis ſyllabis. Cap.vi.

A Terminalis longa eſt,vt ama, ſupra,Breuiāt vero.ita.puta aduerbium,quia.Poſtea indifferentē habet.Nominatiuus quoq;,accuſatiuus,& vocatiuus vtriuſq; numeri,præterq;nomina nu

Columella pro parua colūna,& gutturis parte vuigera:& pro ſeruo. Mart.irridens carmē illud Lucilli. Lucilli columella eſt hic ſitus metrophanes. Irrumo.as.Mart.quæ faciat,duo ſunt irrumat,aut futuit.Documentū.i.Ouid'.i.meta.& documēta damus,qua ſimus origine nati.Emolumentū.i.Iuue.nullus in vrbe locus,nulla emolumēta laborū. Lucumo.onis.Auſo. ſamij lucumonis acumen. Monumētum.i.Ver.in.vi.illa hæc monumenta reliquit. Quod ſi Priſc. regula vera eſt,q; noīa in mentū eandē retinēt ſyllabā quā habēt in penultima præteriti perfecti.errauit Prud'.in amartigenia cū dixit.indumenta nouis texente plumea telis,& Arator,quibus indumenta pudoris,atq; ex hac ratiōe aſſumentū breuiabit. Sed qd dicendum,q; argumentū producitur? Verg.argumentū ingēs.Et a tumeo compoſita,vt cōtumax,acis. cōtumelia.æ.Mart.ſed tu ſyllaba cōtumax repugnas.Idem in alio loco:nec te barbara cōtumelioſi.¶ V.ante.n.longa eſt,vt fortuna.æ.lacuna.æ.Breuiant vero albunea.æ.ſilua in agro tiburtino.Verg.vij.æn.cōtulit albunea nemorū qui maxima ſacro.¶ V.ante.p.breuis eſt:vt cēturupe oppidū Siciliæ.Sili9.lib.xiiij. necnō vertice largo cēturupe.¶ V.ante.r.lōga eſt,vt cēſura.æ.ſcaturio.is. ligurio.is.Prude.petra dei iuſſu potū largita ſcaturit. Hora.ij.ſer.tractauit calicē manibus dū furta ligurit. Breuiant vero bituri.orū.populi galliæ.Luc.in.i.& bituri longiſq; leues ſaxones in armis. Camurus.a.um. Verg.iij.geor.pes etiā camuris hirtæ ſub cornibus aures.Cēturio,onis.Mart.encolpus dñi cēturionis amor. Sedulius in dimetro iābico breuiauit dicēs. flex9 genu cēturio.Lemures.rū.Hor.ij.epi. nocturnos lemures portentaq; theſſalaridos.vnde lemuria.Oui.in faſtis appellauit dicēs.ritus erat veteris nocturna lemuria sacri. Luxuria.æ.Ver.i.geor.luxuriā ſegetū tenera depaſcit in herba.Mercuri9,ij.Idē.iiij.tūc ſic Mercuriū alloquitur ac talia mādat.Mamurius.ij.Oui.iij.faſto.Mamurius morū fabre ne exactior artis.Maſurius. Perſi.excepto ſi quid Maſuri rubrica notauit.Purpura.æ.Iuue. ſed tñ hoc ipſis eſt vtile purpura vēdit.Sabura.æ.præfect9 exercit9 Iubæ regis. Luca.in.iiij.vt ſibi cōmiſſi ſimulator ſabura belli. p nauis libramento pducit. Turguriū.ij.Idē in huc.pauperis & turguri congeſtū ceſpite culmē.Et verba deſideratiua,q; aliq meditatiua appellāt: vt eſurio.is.parturio.is.Iuue noctib9 hic ponūt lecticas,micturiūt hic.Verg in huc.nūc oīs parturit arbos.¶ V.ante.s,producitur.vt ceruſa.æ.creuſa.æ.arethuſa.æ.teletuſa.æ.Ebuſus. Priſcia.ex Dionyſio in perihegeſi. hinc frangitur æquore Ebuſos. Sillius tñ lib.i.j.puni.breuiauit dicens,iamq; ebuſus phœniſa mouet:mouet artabrus arma. Breuiant vero brunduſiū. Luca. brūduſium geminis iubet hanc cō ingere caſtris.Blanduſia.Hora.o fons blāduſiæ.ſcilicet.u.Canuſiū.Idem. Seruius oppidius canuſi duo prædia diues. Peruſiū. Luca.in.i.his cæſar peruſina fames.Voluſius.Iuue.quis neſcit voluſi bithynnicæ.Venuſiū & ſiracuſæ indifferentē habēt.¶ V.ante.t.longa eſt.vt cicuta.æ.Præputiū.ij.Iuue.nil præter gelidas auſi conferre cicutas. Idem.impatiensq; moræ pauet & præputia ducit.Cōfuto.as.& refuto.as.Verg.xij.æn.quod ſi fors dicta refutet. Breuiant vero arbutus.ti.Verg.in buc.& quæ vos rara viridis tegit arbutus vmbra.Defrutum.Mart.& nigri ſyria defruti lagena. Recutitus.Mart.nec recutitorū fugis inguina iudæorū.& a quatio.is.cōpoſita.vt cōcutio.is.diſcutio.is.percutio.is.

De vltimis ſyllabis.Cap.vi. A.terminalis,q; dictiones in.a.terminatæ producūt ſyllabam illam finalem,vt ama.narra. vltra.ſupra.Breuiant vero.ita.Verg.ix.æn.non ita me genitor bellis aſuetus Opheltes.Puta. Perſius.hoc puta nō iuſtum male rectius iſtud.Quia.Hora.i.ſer.non quia Mœcenas lyderum quicquid hetruſcos.Poſtea indifferentem habet.Ouid'.i.faſtorū.poſtea mirabar,cur non ſine liitibus eſſet.vbi poſtea breuis eſt,reperitur alias lōga,vt Hora.in eppodo. Romanus heu poſtea fugabitis,vbi duæ poſteriores ſyllabæ iambicum faciunt,pari quoq; ratione vltimam producunt.antea præterea,interea. Vltra quoq; Serenus breuiauit dicens,curaq; nil prodeſt,nec ducitur vltra cicatrix.Et fruſtra.Auienus in arato.ima vehunt cæli luxit dum fruſtra frequenter. Breuiant quoq; nominatiuus accuſatiuus & vocatiuus vtriuſq; numeri:vt hæc muſa o muſa: plurali hæc tempora o tempora,quod etiam in compoſitione ſeruatur,vt vtraq;,plæraq;,& eadem,quæ in his caſibus breuiant,in ablatiuo producunt. Lucanus in.iiij.vtraq; frugiferis & ſilua nobilis aruis.Verg.v. æneid'.creber vtraq; manu pulſat, verſatq; dardta. Hora.in poeti. plæraq; differat & præſens in tempus omittat. Verg.ij. georg.non eadem arboribus pendet vindemia noſtris.Ouid.iiij.meta.at non duricia iaculum quoq; vicit eadem. Reperitur etiā plærumq; in ablatiuo breuis.Verg.in.x.æn.vna eademq; via ſanguis animusq; ſequuntur. Propertius in.iiij.hac eadem rurſus lygdame curre via.Calphurnius in æglogis,rupe ſub hac eadem quam plurima pinus obumbrat.Sed producunt nu-

meralia in.ginta.desinentia,vt triginta,quadraginta,quinquaginta,sexaginta,septuaginta,octoginta,nonaginta. Verg.i. æneid'.triginta magnos voluendis mensibus orbes. Idem in.vij.triginta capitum fœtus enixa lucebit. Petronius arbiter. sanguine Romano sexagintaq; triumphos. Quod vero apud Mart. legitur: sexagintaq; teras cũ lumina mane senator, & alio in loco, mutua quod nobis ter quinquaginta dedisti: ego suspicor vitio scriptorũ esse factũ, vt p sexagena sexaginta, & p quinquagena, quinquaginta scriberetur, quẽadmodũ pro eo quod Iuue. scripsit quadringenta dedit gracchus sestertia dotem, nonnulli afferunt ad huius regulæ euersionem quadraginta dedit gracchus, quasi quadringenta milia sestertium non sit summa, qua equites ex lege Roscia conferentur: vt idem Iuuena. quadringenta tibi si quis deus, aut similis dijs. & Mart. quadringenta ibi non sunt chereſtrate surge, & alio loco quadringenta secat, qui dicit sycamericum. Producitur præterea vocatiuus a nomilus græcis in.as. vel in.es. desinentibus, quæ ad primam nominis declinationem Latinam referuntur, vt æneas o æneа, anchises o anchisa, & a nominibus græcis in.as. terminatis, quæ ad tertiam declinationem nostram reducuntur, vt pallas pallantis, o palla, calchas calchãtis, o calcha. Verg.x. æneid'. ænea vigila, & velis immitte rudentes. Idem in iij. coniugio anchisa veneris dignate superbo. Idem in.x teq; iuuat palla: sed bellis acer alessus, quod si huiusmodi vocatiui breues reperiantur, a terminatione potius latina veniunt, vt Hora.ij. sermo. ne quis humasse velit aiacem atrida vetas cur, nominatiuus nõ atrides, sed atrica fuit, Proper. non ita dardanio gauisus atrida triumpho. Nominatiuus quoq; producunt etiam nomina græca, quæ non habent accentum in ante penultimam, vt theologia, philosophia: nã quæ habẽt in ante penultima breuiant, vt ægina. Mna producitur circunflectiturq;. ¶ E. terminalis breuis est, vt hoc mare, lege, legite: legere. Producunt vero me ab eo qđ est ego mei. Verg.ix. æneid'. meme adsum, qui feci, in me cõuertite ferrum. Te ab eo quod est tui. Idem in.iiij. te propter lybice gẽtes, te vero particula, quæ huic pronomini adijciturbreuis est. Lucre. in.i. Accipe præterea quæ corpora tute necesse est. Sed ab eo quod est sui. Verg. in.vi. & magno se corpore miscet. Et nomina græca fœminina q̃ apud græcos in.e longũ finiuntur: vt penelope.es.neq; id solũ in recto, sed etiã in reliquis casibus illi cõterminalibus, quãq̃ Iuuẽ autoritate sua ablatiuũ a calpe.es. breuiauit dicẽs: sed lõge calpe relicta. Sed hic casus potest esse ab altera declinatione s. calpis.is. a calpe: sicut & Verg. præneste sub ipsa dixit, ab eo qđ est prænestis. Et pluraliter declinata. vt tẽpe. cete. mele. Ouid. i. meta. siluæ vocat tẽpe per quæ penetius ab imo, apud Lucre. cygnea mele & musa mele. Et vocatiuus ablatiuusq; a noĩbus græcis terminatis in.es. producta siue sint primæ declinationis. vt anchises o anchise ab anchise, siue tertiæ eorum præsertim quæ apud illos in.eus. diphthongon terminantur. vt achilleus, Perseus. vlysseus. achilles o achille ab achille. perses o perse. a perse. vlyxes o vlyxe ab vlyxe. Et ablatiuus a nominibus quintæ declinationis. vt dies a die, progenies a progenie. Fames quoq; quia teste Gellio. libro viij. noct. atti. per quintam declinationem apud antiquiores inflectebatur. feciq; in genitiuo (vt ille ait) fami vel fames more quintæ declinationis, ablatiuum quoq; in.e. longum terminauit. Vergil'. vi. æneid'. obijcit ille fame rabida tria guttura pandens, aut quia (vt Priscia. libro. vij. scribit) in quibusdam nominibus quæ ablatiuum in. es. productam terminantia pares cum genitiuo habent syllabas, in tertia declinatione solebant antiquiores producere ablatiuum more quintæ declinationis. vt hæc moles a mole. tabes a tabe. Lucretius. imbribus & tabe membrorum arbusta vacillant. Et genitiuus regularis. Vergilius. primo. æneid'. libra die somniq; pares. Ouid'. iij. meta. prima fide vocisq; rate. Et secunda persona, &c. vt doce. mone. Vergil'. vij. æneid'. tu vatem, tu dica mone, dicam horrida bella. Quod vero Proper. dixit. tu caue ne tristi cupias pugnare puellæ. & Hora. tu caue ne minus, tu ne maius facias: Id non est ab eo quod est caueo caues: sed ab eo quod est cauo cauis, quemadmodum in tertia coniugatione diximus: cum de præteritis verborum in.uo. desinentibus agebamus: nam illud Ouid'. in.s. de trist. idq; quod igneti faciunt vale dicere saltem, aut quasi nomen breuiauit, aut morem ægre discedentium ostendit: qui verba vix integra proferunt. Verg. vero in bucco. aut hac ratione, aut illa potius breuiauit, q̃ vocalis sequebatur cum dixit. & longum formose vale, vale (inquit) iola, aut ab eo quod fuit vallo vallis, sic Persius. vide sis, quasi a vido vidis breuem posuit. Et aduerbia illa. fere, ferme, quare. Iuuenal'. nulla fere causa est in qua non fœmina litem. Idem. mobilis & varia est ferme natura malorum. Martial'. vxorem quare telesinam ducere nolo. Ne quoq; pro vt non siue non producitur, vt apud Verg. ij. æn. ne recipi portis, aut duci in mœnia possetne vero pro certe per. æ. diphthongon scribitur, quemadmodum & væ dolentis interiectio. Producunt vero etiam ohe. & pape. Mart. ohe iam satis est ohe libelle. Persius. pape marco spondente recusas.

meralia in.ginta. desinẽtia, vt trigĩta quadrrgĩta. Et a nominibus græcis in.as. & in.es. productas desinẽtibus vocatiuus in.a. pducitur. vt Aeneas. o ęnea. Anchises o anchisa. Nominatiu⁹ quoq; a græcis plerũq; producitur. vt Nemea. ę. Tegea. ę. E. terminalis breuis est; vt hoc mare; lege; legere.

Producunt vero accusatiui trium pronominum ego me, tu te, sui se. Et nomina græca fœminina quæ ad primam declinationem nostram referũtur; vt penelope in nominatiuo: datiuo, vocatiuo, & ablatiuo. Et nomina græca pluraliter declinata: vt mele; cete; tempe. & vocatiuus ablatiuusq; a nominibus græcis terminatis in.es. productam, quę ad primam & tertiam declinationem latinã referunt; vt anchises o anchise ab anchise; vlyxes o vlyxe ab vlye. Et abtũs singularis a nominib⁹ quintæ declinationis; vt dies a die. Et gtũs regularis quintę declinationis in.e. vt dies die. Et secũda pſona ſingularis præſentis imperatiui modi ſecũdę cõiugationis actiuę vocis; vt doce; mone, aude. Et aduerbia illa fere; ferme; quare. ne pro non: næ pro certe. væ p hei; sed hæc duo dipihongũ habẽt. Interiectiões quoq; pducunt illę, pape; ohe.

Et aduerbia a nominibus adiectiuis non quidem omnibus: ſed ſcę declinationis deriuata, vt a docto docte, a pio pie, a iuſto iuſte. A bono vero bene: & a malo male breuiãt. Oui. in epla helenes, nã male qd' ſuades vtinã i ene cogere poſſes. Quod vero qdã dicũt apprime quoq; breuiare: idq; autoritate Vergi. ij. geor. confirmãt, cũ dicit: flos apprime tenax, ea lectio mẽdoſa eſt: nã Ver. nõ apprime ſed apprima ſcripſit, p apprime: hoc eſt nomen p aduerbio figura apd poetas vſitatiſſima. ¶ I. terminalis longa eſt, vt gũmi, amaui, ſi. ni. Breuiãt vero niſi. Verg. in buc. qd' niſi me quacũq; nouas incidere lites. Quaſi. Ouiđ. et quaſi diſcedẽs oſcula nulla dedi. Auienꝰ tñ in arato. ſingulari exemplo lõgũ poſuit. Dtũs quoq; & vctũs græcꝰ breuiãt, vt Papi. in achilleide, palladi littoreæ celebrabat ſcyros honorẽ. Catullꝰ, morte feror theſei qualem minoidi luctũ. Sabinꝰ in epla demophoõtis, phylli di demophoon patria dimittit ab vrbe, palladi nãq; minoidi & phyllidi datiui ſunt græci, nã latini pducerẽ tur. Verg. in buc. mirabar qd mœſta deos amarylli vores. Ouiđ. in epla chana, prima mihi nutrix oeoli dixit amas. Idem in epla hele. bella gerãt alij: tu Pari ſemper ama. Noĩa quoq; græca, vt meli qđ interpretatur mel: qd' apd nos tãtũ in compoſitiõe reꝑitur, vt melimelum, melilothos, melicratũ, hydromeli, oxymeli. Moly quoq; radix ab Homeco celebrata; cuiꝰ inuentio, vt inqt Pli. li. xxv. natu. hiſto. Mercurio aſſignatur. Ver. in priape. quem cur moly vocat: mẽtula moly fuit. Oui. xiiij. meta, moly vocãt ſupi: nigra radice tenetur. Pronoĩa vero illa, mihi, tibi, ſibi, finalem indifferẽtẽ hũt. Verg. j. æñ. tu mihi quodcũq; hoc regni: tu ſceptra Iouẽq;. Idem in eodem, mihi cauſas memora. Ibi quoq; & vbi, tũ breuiare, tũ pducere repiuntur. ¶ O. terminalis indifferẽs eſt. vt ego. ergo. Prop in. ij. frater ego tibi ſim filiꝰ vnꝰ ego. Hora. nil tãti eſt: ergo fungar vice cotis acutũ. Auguſtꝰ. ergo ne ſupremis potuit vox improba verbis. Producũt vero datiui vl' ablatiui ſingulares ſcę declinatiõis. eodem tñ qđ' ab eo & dem particula cõponitur: quemadmodũ de eadem dixim9: mediã habet indifferentem. Breuem, vt apd Ver. in buc. vno eodemq; igni ſic noſtro Daphnis amore. Idem. xij. æñ. vno eodemq; tulit partu. Prop. in j. hoc eodem ferro ſtillet vterq; cruor. Longã Iuuc. poſuit, ne placeat curru ſeruꝰ portatur eodem, & Martial. cum ſteterit nullus vultu tibi talus eodem. Et nomina græca fœmina in. o. deſinentia, vt alecto. us. clio cliꝰ. argo argus. Verg. vii. æñ. alecto toruã faciem & furialia membra. Oui. in j. de arte, nec mihi ſunt viſæ clio cliuſq; ſorores, et dictiões monoſyllabæ, vt o. do. p. Ver. o regina nouã cui condere Iuppiter vrbẽ. Mar. do tibi naumachiã. tu das epigrãmata nobis. Ver. prima qd' ad Troiã p charis geſſerat argis. Breuiãt tũ hæc cedo p dic. Iuuc. cedo ſi breue parui. Cito. Iuuc. & cito raptur9 de nobilitate conæſa. Ilico. Auſo ilico non marco. Modo. Verg. iiij æñ. ſi modo qd' memoras fatũ fortuna ſequatur. Sero. tũ breue, tũ longũ reperitur. Tibullꝰ. heu ſero reuocatur amor ſeroq; iuuenta. Papi. ſero memor thalami mœſtæ ſolatia matris. Ambo quoq; & duo breuiãt ſiue illa ſint maſculina ſeu fœminina in ntõ plurali ſeu actõ. Mart. cliſium poſſidet ambo nemus. Vergi, ſi duo præterea tales idea tuliſſet. & Hor. duo ſi diſcordia vexet inertes. Gerũdia quoq; ſubſtãtiua in. do. indifferencer deſinãt. Vergi. in bucco. frigidꝰ in pratis cãtãdo rumpitur anguis. Idem in eodem, cãtãdo tu illum, haud vnq; tibi fiſtula cera. Iuuenã. pluribus hic æger moritur vigilãdo ſed ipſum. Alphius apd Priſci. li. vi. ſpaciãdo paulatim trahit. Eſt enim dimetrum iãbicum hñs neceſſario iãbum in ſecũdo loco. ¶ V. terminalis longa eſt, vt cornu. gelu. a ſenſu, a manu. Breuiatur tñ quãdo, s. littera liqueſcit. vt apud Ennium infantibus paruis. ¶ B. finalis breuis eſt, vt ab. ob. ſub. idq; non ſolum in appoſitiõe: ſed etiã in compoſitione cum dictionibus incipientibus a vocali. vt Vergil. Troiæ qui primus ab oris. Idem. cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis. Idem quoq;. fronte ſub aduerſa ſcopulis pendentibus antrum. Barbara vero ideo producuntur: quia ad noſtram declinationem reducta eandem ſyllabam longam retinent. vt Iacob iacobus. Aminadab. abus. ¶ C. terminalis longa eſt. vt dic. duc. huc. ſic. Breuiãt vero, fac. & merito: quoniã abſciſum eſt ab eo quod eſſe debuit face. Ouidi in epiſtola ppbylli d'. phylli fac expectes demophoonta tuum. niſi forte. Ouidi ſynalœphã fecit ſcribens: phylli face expectes demophoonta tuum. Lac quoq; breuiare ab omnibus dicitur: & ſi nullum mihi ſuccurrerit exemplum. apud Serenum tamen reperio produci. Lac aſinæ placidæq; bouis prodeſſe loquuntur, Nec. Ouidi. in epiſtola ſapphus. o nec adhuc iuuenis: neq; iam puer vtilis ætas. Donec. Idem in amoribus. donec eras ſim; lex: animum cum corpore amaui. Hic pronomen indifferenter repecitur. Verg. iiij. æncidos, ſolus hic inflexit ſenſum animumq; labãtem. Idem in ſexto. hic vir hic eſt: tibi quẽ promitti ſæpius audis. Martialis, hic eſt quem legis. ille quem requiris. Idem. hic eſt pampineis viridis modo veſtꝰ vmbris.

Et aduerbia a nominibus adiectiuis deriuata, vt a pulchro pulchre. Breuiant tamen a bono bene, a malo male, Et prepoſitiones duæ. e. de. producuntur.

I, terminalis longa eſt; vt gummi. amaui. Breuiant vero; niſi. quaſi. Datiuus quoq; & vocatiuus græci in. i, deſinentes a nominibus quintæ declinationis illorum; quæ ad tertiam noſtram referuntur. vt Palladi. Phyllidi. o Priami. o Pari. Mihi vero, tibi, ſibi, ibi, vbi, indifferentem habent.

O, terminalis indifferens eſt, vt ego, ergo, ſermo ſermonis. amo amas. Producunt vero datiui & ablatiui ſingulares ſecundæ declinationes, vt domino a domino. & aduerbia datiuis ſimilia, vt falſo, certo. Et nomina græca fœminina in. o. deſinentia. vt ſappho. alecto. clio, Et dictiones monoſyllabæ. vt. e. do. pro. Breuiant tamẽ cedo pro dic. cito. ilico. modo. & duo. & ambo. Gerundia vero. datiui. & ablatiui in indifferenter deſinunt.

V, terminalis longa eſt. vt Cornu. Gelu.

B, termalis breuis eſt. vt ab, ob, ſub. Barbara vero producunt. vt Iacob. Aminadab.

C, terminalis longa eſt. vt hoc. dic. duc. ſic. Breuiant vero fac. lac. nec. donec. Hic pronomen indifferens eſt.

Hic aduerbium ſemper producitur. Verg. ſ. æñ. poſthabita coluiſſe Samo, hic illius arma. Hoc ſecũdũ. Priſci. breuiat, quod ſi productum reperias duplex. c. debere ſubſequi putat. vt Verg. hocce erat alma parens. Perſius. hocce eſt, q̃ palles, cur quis nõ prandeat hocce eſt. ¶ D. terminalis breuis eſt. vt ad, apud, ſed. Verg. ſ. æñ. alma Venus phrigij genuit Simoentis ad vndam. Iuue. aut apud iſiacæ potius ſacraria lenæ. ¶ L. terminalis breuis eſt, vt tribunal, alis, vigil, gilis. Ouid. in amoribus, quod facit magnas turpe tribunal opes. Producit vero Nil indeclinabile. Hora. ij. epiſtola, nil oriturũ, alias ortum nil tale fatẽtes, nihil vero breuiat. Sol. is. Ouid. ſol aditus quod quæris ait, nec vana labores. Et nomina barbara, vt Micol, michael, iſrael, quanq̃ Sidonius appollinaris breuẽ poſuit dicens, iſrael appenſi rer concaua gurgitis iret: niſi forte per ſyneræſim proferas. æ. quemadmodum Varro. cũ te flagranti detectum fulmine phaeton. ¶ M. terminalis ab antiquiſſimis poetis breuis aliquando ponebatur ſequenti dictione, quæ inciperet a vocali. vt Ennius. Inſignita forent tũ milia militum octo, vbi non fecit ecthlipſim. Iuniores quoq; aliquando ſibi hanc licentiã vſurparunt. Sed de hoc in principio huius libri diximꝰ plura. ¶ N. terminalis longa eſt, vt pæan pæanis, ſyren ſyrenis. delphin. inis. dæmon. onis, quin coniunctio. Verg. iiij. æñ. quin etiam hyberno moliris ſydere claſſem. Breuiant vero an cõiunctio interrogatiua. Iuue. accipit & madidæ facies dicetur, an hulcus? Forſan. Verg. ſ. æñ. mittite forſan & hæc olim meminiſſe iuuabit. Forſitan. Iuue. forſitan expectes, vt gaditana canoro. In. præpoſitio & ab in compoſita. vt proin, dein, exin. Verg. ſ. æneid. ſocios partitur in omnes. Tamen & ab eo compoſita. vt attamen veruntamen. Ouid. Nil mihi reſcribas: attamen ipſe veni. Et nomina græca in. on. finita. & c. vt ilion ilij. pelion. pelij. Verg. ilion & omnis fumat neptunia Troia. Luca. pelion opponit radijs naſcentibus vmbras. Accuſatiuus quoq; & c. vt ægina ægina. Papi. in theba, quippe ferunt raptam patrijs æginã ab vndis. Cilla cillan. Ouid. xiiij. meta. me tenedon chryſæq; & cillan appollinis vrbes. Menelaos menelaon. Idem in epiſtola oenones: ardet amore tui, ſic & Menelaõ amauit. Pilos pylon. Idem in epla penelopes. nos pylõ ãtiquã nelei neſtoris arua. Daphnis daphnin. thyrſis thyrſin. Proper. thyrſin & attritis daphnin arũdinibus. Et nomina latina in. en. deſinentia, quæ mittũt genitinũ in. inis. vt nomen. inis. nam græca vt ſyren ſyrenis: & latina mittentia genitiuum in. enis. vt ren renis. producũt. Viden in fine abſciſſam p videſne breuiatur. Verg. vj. æñ. viden vt geminæ ſ. u. c. Catul. viden velociter exiluere. ¶ R. terminalis breuis eſt: vt cæſar. aris. amatur, legitur, per. nupær. igitur. Quod vero quidam autore Beda producunt puluinar. torcul. tur, cochlear & huiuſmodi, non probant cum ediuerſo Iuuenalis puluinar breuiarit dicens, fœda lupanaris tulit ad puluinar odorem. Producunt vero far farris. Ouidius in faſtis. far erat & puri lucida mica ſalis. Par paris. Hora. ludere par impar, equitare in arundine longa. Nar naris, fluuius Italiæ. Vergil. vij. æneid. ſulphurea nar albus aqua, fonteſq; velini. Iber iberi. Lucanus in. vj. ſi tibi durus iber, aut ſi tibi terga dediſſet. Ver veris. Ouidius. ſ. metamor. ver erat æternum placidiq; tepentibus auris. Cor cordis. Ouidius in epiſtola Sapphus, mille meum leuis cor eſt violabile telis. Idem tamen breuiauit. v. metamor. inq; cor hamata perẽuſſit arundine ditem, & Martial. dotata vxori cor arundine fixit acuta. Fur furis. Perſius. fures (aut pedio) pedius quid? crimina raſis. Cur aduerbium. Ouidius, cur opus affectas ambitioſe nouum? Beda torcular & puluinar & ſimilia produxit ex obliquorum analogia. ¶ Et nomina græca in. er. deſinentia quæ apud illos per. eta. longum ſcribuntur, vt aer aeris, æther ætheris. Claudianus tamen breuiauit aer dicens, lucidus vmbroſo miſcebitur aer auerno. Sunt tamen qui non aer ſed axis legant hoc in loco. Produxit tamen Ouid. ſ. faſtorum. lucidus hic aer: quæ duo corpora reſtant. Idem, audiet hoc æther, & ſi deus vllus in illo eſt, & quæ incremento diximus mittere genitiuum in. eris. penultima longa, vt crater. eris. ſtater. eris. ¶ As. terminalis producitur. vt æſtas. atis. amas, amabas. Breuiant vero nomina græca mittentia genitiuum in. adis. vel in. ados, vt arcas. adis. vel. ados. pallas. adis. vel. ados. Ouid. ij. meta. arcas adoptet quinq; ferens natalibus annos. Idem. Vt vidit vultus pallas in amne ſuos. ¶ Et accuſatiuus, & c. vt arcas accuſatiuo arcadas. menas. adas. troas. adas. Mart. ad matrem fugiet pentheus ad menadas orphicus. Ouid. in epiſtol. Troadas inuideo, quæ ſic lachrymoſa ſuorum.

D. terminalis breuis eſt. vt ad, apud; ſed, illud, iſtud.

L. terminalis breuis eſt; vt tribunal. nalis. Producũt vero nil indeclinabile, ſol ſolis. Et nomina barbara; vt Baal. Michael michaelis. Iſrael iſraelis.

M. terminalis ab antiquioribus breuis ponebatur; ſed in vſu autorum, aut abiicitur. aut cũ ſequenti conſonante vocalem præcedentem producit.

N. terminalis longa eſt, vt pæan pæanis. non. quin. Breuiant vero, an, forſan, forſitã, tamen; in. Et ex iis cõpoſita; vt attamen, exin; dein; proin. Et nomina græca in. on. finita; quæ ad ſecũdam nominis declinationem latinam referuntur; vt iliõ ilij. pelion pelij. Accuſatiuus quoq; primæ declinationis a nominibus græcis in. a. breui terminatis. Et ſecundæ in. os. & tertiæ in. is. vt ægina ęginã. menelaos. laon, daphnis daphnin. Et nomina latina in. en. deſinentia, q̃ mittunt gtĩ in. inis. vt nomen. inis. Fulmen. inis. Et dictiones compoſitæ cum hac particula. ne interrogatiua, quæ in fine abſcindũtur; vt egõ p egone? viden p videſne?

R. terminalis breuis eſt; vt Cæſar cęſaris. Producũt vero Far farris. Par. Paris. Nar naris. Ver veris. Iber iberi. Cor cordis. Fur furis. Cur aduerbiũ. Et nomina græca in. er. mittẽtia genitiuũ in. eris, vt aer aeris. ęther ętheris. character characteris.

As. terminalis producitur; vt æſtas. atis. Breuiãt vero græca mittentia genitiuum in. adis. vel. ados. vt arcas. adis. vel arcados. Accuſatiuꝰ quoq; pluralis a nominibus græcis, quæ ad tertiã nominis declinationẽ referuntur. vt arcas. das, menas. das.

¶In.es.producunt vt proles.is.dies.ei ſpecies.ei.ames.leges.Pruden. nimis licenter fames & lues breuiauit in pſychomachia, ſpoliatq; ſuos fames impia natos.Idem in eodem opere,ſtupuit lues improba caſtis. Breuiat vero es ſecunda perſona a ſum, es fui cum ſuis compoſitis,vt Verg.ij.æñ.quiſquis es amiſſos hinc iam obliuiſcere graios.Idem in bucco.huc ades o formoſe puer tibi lilia plenis. Reperitur tamen es aliquando producta,Flaccus.vii.argonau.tu ſupplice digno dignior es & fames meis,Propertius.ſi puer es alio trajice tela tua:ſed hoc forte ex ratione cæſuræ.Penes præpoſitio.Horatius in poetria,quem penes arbitrium ius eſt & norma loquendi.Seges ſegetis,quod a ſeco ſecas,& teges.etis quod a tego tegis deriuatur teſte Priſcia. vltima breuiant. Inquies quoq; quanquã a quies quietis cuius vltima longa eſt cõponitur,teſte tamen Probo finalem breuiat. Indiges quoq; & cætera quæ ſequũtur breuiãt autore Priſcia. Et nomina mittentia genitiuũ in.itis.vel in.idis.vt miles.itis. obſes.idis.Pes.dis.bipes.tripes.quadrupes.compes,nam breuiari autor eſt Priſcia.aſtipulãte Probo.Quod ſi reperitur producta hoc erit ratione cæſuræ.vt Verg.x. æñ.arrectum quadrupes & calcibus auras.Idem in.iiij æñ.ſtat ſonipes & calcibus auras. ¶Noïatiuus quoq; & vocatiuus plurales a nominibus græcis,quæ ad tertiam nominis declinationẽ latinã referuntur, vt arcas arcades,vaſcon.ones.Verg.in buc. arcades inuidia rũpãtur,vt ilia cedro.Iuue.vaſcones(vt fama eſt) alimentis talibꝰ vſi. ¶Is.terminalis breuiatur,vt panis,legis amatis,legitis.Producũt vero dis ditis.lis litis.ſamnis ſamnitis.quiris quiritis.glis gliris.Ouid'.inepiſto.paridis.lis eſt cum forma magna pudicitiæ.Pyrois quoq; & ſimois quoniam a græcis per.ei.diphthongon ſcribuntur,pdueunt.Ouid.ij.meta.interea volucres pyrois Eous & æthon. Idem in epiſtola penelop. hac ibat ſimois,hic eſt ſigeia tellus.Et nomina græca mittẽtia genitiuum in.inis,vt ſalamis vel ſalamin,inis. eleuſis vel eleuſin,eleuſinis,delphis vel delphin delphinis,& habẽtia ypſilon ante.s.vt tethys..Verg.j.geor.teq; ſibi gentes tethyn cmat oĩbus vndis.Quæ vero in.ydos.exeunt breuiãt,vt chlamys.ydos.Papi.chlamys horrida pẽdet. ¶Datiuus quoq; & ablatiꝰ pluralis primæ & ſecũdæ declinationis,vt muſa muſis a muſis,dãs dãi a dãis.adde etiã tu nomina græca in.a.deſinẽtia,quæ datiuum & ablatiuũ nũri pluralis in.atis.mittũt,vt epigrãma.atis. ab epigrãmatis.Accuſatiuus quoq; pluralis tertiæ declinationis cũ in.is.exit,quemadmodũ in tertia declinatione diximus,vt omnis.tris.Verg.j.æñ. omnis vt tecum meritis pro talibus annos.Idẽ in eodẽ, dorſum immane mari ſummo tris Eurus ab alto.Vis quoq; nomen qđ in noïatiuo atq; etiã in genitiuo Priſc.teſte pducitur. ¶Vis præterea ſecũda perſona ab eo qđ eſt volo,& fis ab hoc verbo ſum es fui cũ cõpoſitis.Hora.ij.epi.cuilibet argilla quid vis imitabitur vda Verg.vi.quãuis elyſios miretur græcia cãpos.Oui.ſis argumẽtũ maius an auxiliũ.Idẽ.tu quoq; fac ꝓſis intra tua clauſtra iacẽti.Et fis a fio.Hora.lenior & melior fis accedẽte ſenecta.Idem in.iij.car.audiuere lyce fis anus,vbi fis anus dactylus eſt. ¶Secũda quoq; ꝓſona ſingularis præſentis indicatiui modi quartæ cõiugationis.vt audio.is.venio.is.neſcio.is. Proper.non audis & verba finis mea ludere cũ iam.Verg.ij.æñ.expectate venis,vt te poſt multa tuorũ. Reperitur tñ breuis apud Sedulium in paſchali cũ dixit.peruenis ad Chriſtũ,nõ Chriſtus peruenit ad te,niſi forte eſt a venio.is.tertiæ cõiugationis,quẽadmodũ ſupra in verbis diuerſarũ cõiugationũ diximus.¶Os.terminalis ꝓducitur,vt ros,mos,dãos.Breuiãt vero os oſſis,vt autor eſt Priſc.ſed autoritate non probat:ex cõpoſito tñ probari põt ſi de ſimplici nõ conſtat.Lucr.lib.iij.exos & xanguis. Cõpos.Ouid.poſt modo cõpos eris.Os.oris.ꝓducitur Verg.j.æñ.virginis os habitũq; gerens & virginis arma. Idẽ in eodẽ. Os humeroſq; deo ſimilis nãq; ipſa decorã.Cõpos.otis.& impos.otis.eodẽ autore breuiãt. Et noïa græca in.os.deſinentia. vt abydos.chaos.ſamos,leſbos.Ouid.in epiſt.leandi.ſolueret in ſpeculis oĩs abydos erat.Verg.vi.æñ.Et chaos & phlegeton loca nocte ſilentia late,quæ vero ad tertiã noïm declinationẽ latinã referuntur,aut declinatione attica mittũt in.o. genitiuũ producunt,vt egoceros.otis.rhinoceros.otis.apollos apollo.athos atho.Androgeos.geo.Verg.ij.æñ.Androgeos offert nobis. Iuue.velificatus athos:& quicquid græcia mendax.Genitiuus quoq; græcus cũ exit in.os.breuiatur,vt tereus tereos.Mart. fi.t philomena nefas inceſti tereos,& quæ.Arcas arcados.Ouid'.j.meta.arcados hinc ſedes & inhoſpita tecta tyranni;

Es.terminalis longa eſt,vt proles prolis,leges. Breuiant vero.Es a ſum es fui cum cõpoſitis. Penes præpoſitio.Seges. etis.Teges. etis. Indiges. etis. Perpes.etis.Interpres.etis. Teres.etis.Prepes.etis Hebes.etis,Inquies.etis.Et mittentia genitiuum in.itis.vel.idis.vt Stipes.itis.Obſes.idis.& pes cũ ſuis compoſitis.vt bipes,tripes.Et nomina græca quintæ declinationis,quæ ad noſtram declinationem referuntur in nominatiuo & vocatiuo plurali,vt arcades o arcades,peliades o peliades.

In.is.breuiant,vt panis,legis.Producũt vero.dis.ditis.Lis litis.Sãnis.itis.Quiris.itis.Glis gliris. Pyrois.entis.Simois.entis.Et ſimilia quę per.ei.diphthongon a græcis ſcribuntur. Et græca mittentia genitiuum in.inis. vt Salamis ſalaminis.Delphis delphinis. Et græca per ypſilon mittentia genitiuum in.yos.vt tethys tethyos.Erynnis.ios. Datiuus quoq; & ablatiuus pluralis primæ & ſecundæ declinationis;vt muſa muſis a muſis, dñs dominis a dominis.Et accuſatiuus tertię declinationis quando exit in is,vt omnis.tris. Vis etiã in nominatiuo & genitiuo. Vis quoq; in ſecunda ꝓſona a volo, Velis quoq; & nolis,& fis a ſum es fui;& fis a fio.Et ſecunda perſona ſingularis prę ſentis indicatiui modi quartæ coniugationis: vt audio audis,venio venis,neſcio neſcis.

Os.terminalis producit;vt Ros roris,Sacerdos.otis Breuiãt vero Os oſſis,nam Os oris,producitur; Cõpos.otis.Impos.otis.Et greca quartæ declinationis deſinẽtia in.os.quæ ad ſecundã declinationem latinã referũtur,vt Abydos.i.Chaos.i.& genitiuus grecus in.os.vt Tereus.eos.Arcas.ados.

¶ Vs. terminalis breuis eſt. vt dominus domini. corpus corporis. Palus paludis mediam habet. apud Horati. breuiatur cum dicit: ſterilis palus aptaq; remis. Vergil, tamen ſexto æneidos dixit. ſtygiaq; ꝑ alꝰ innabilis vnda. Quintili. libro primo vbi de grammatica, ſimpliciter produci debere dicit palus paludis. ſic palus. i. breuiari. Producunt vero tellus telluris. Vergil. iiij. æneidos, deueniunt prima & tellus & pronuba Iuno. Incus incudis. finalem producere ex obliquis coniectamus. ¶ Et nomina monoſyllaba vt grus gruis. ſus ſuis. thus thuris. ius iuris. Marti. in ius o fallax atq; inficiator eamus. Et q̃ mittunt genitiuum in. utis. penultima longa, vt virtus virtutis. nam intercus quoniam in obliquis breuiat in recto quoq; breuiare ſuſpicamur. ¶ Et nomina græca mittentia genitiuum in. untis. vel in. odis. vel in. u. quoniam a græcis in. oys. diphthongon quæ apud nos vertitur in in. us. terminãtur. vt amathus amathuntis. Vergili. decimo æneidos. eſt amathus, eſt celſa mihi paphos atq; cythera. Et nomina quæ habent apud illos. oy. diphthongon. vt pãthus. Vergili. in ſecũdo æneidos. pãthus othryades cuſtos phœbiq; ſacerdos. atq; eadem ratione Ieſus producitur. Et genitiui ſynærizati. vt ſappho ſapphus, manto mantus, Vergili. decimo æneidos, fatidicæ mãtus & Tuſci filius amnis. ¶ Genitiuus quoq; ſingularis. &c. vt genitiuo ſenſus, nominatiuo plurali ſenſus, accuſatiuo ſenſus, vocatiuo o ſenſus. Sedulius nimis licenter in genitiuo ſingulari. us. produxit dicens, ſexus & ætatis ſatiauit quattuor illic, nam qđ aliubi dixit, dicemus ſancti coniunctio ſpiritus actu. legi poteſt pro ſpiritu flaminis aut pneumatis. Illã nullo modo excuſari poteſt quod dixit: primoſq; necans vagitus & audens. ¶ T. terminalis breuis eſt, vt amat. caput. ſicut. quod intelligendum eſt ſi non præcedat alia conſonans aut diphthongus. vt amat. aſt. aut. In abſciſis vero producitur: vt cum dixit Vergilius tertio æneidos. fumat neptunia Troia: pro fumauit (vt exponit Seruius) poſitum eſt. ſed hic producitur poſitione. Iuuenalis, quis neſcit, aut quis non vidit vulnera pali. ſed dicet quiſpiam hoc loco ſemipenthemimerim eſſe. quid q̃ Marti ni autoritate dictiones in. t. deſinentes indifferentes eſſe poſſunt: quamuis in vſu autorum prope ſemper breuiantur.

¶ Omnis ſyllaba. h. ius reg lę autores ſunt Cicero. Quintilianus. Ruffinus quoq; de pedibus oratorum ſic inquit, breuis vltima claudet: longa ſit an breuis nullum diſcrimen habetur: vt ſolet in metris doctus componere vates. Itaq; in fine carminis ſiue clauſularum quæ proſa oratione conſcribuntur: ſyllabæ finales indifferenter poni poſſunt: hoc eſt longa pro breui: & breuis pro longa. Horati. primo carmi. iam ſatis terris niuis atq; diræ. in fine ſpondeum poſuit pro trocheo: eſt enim carmen ſapphicum. e contrario Vergilius primo æneidos. Italiam fato profugus lauinaq; venit: trocheum poſuit pro ſpondeo. trocheus enim non reperitur in verſu heroico: vt putauit Alexander. ¶ Dictiones barbaræ hæc regula colligitur ex ijs, q̃ multis in locis a nobis ſunt repetita. Dicit igitur q̃ dictiões barbaræ: quales ſunt Hebraicæ, vt Iacob. Abraam. Ioſeph. & Gothicæ. vt Theodoric. Alaric. Roderic. Federic. & Hiſpanæ, vt Iſabel. Leonor. Guiomar. & Teutonicæ, vt Manric Enric. Federic. quæ accentu acuto proferunturin quãcũq; litteram deſinant, vltimas ſyllabas producunt. Cuius ſignum eſt, quod cum ex ratione declinationis latinæ ſyllabam adiecimus: accentus remanet in eadem quod non faceremus, niſi ſyllaba illa eſſet longa. vt Iacob Iacobus. Abraam Abraamus. Ioſeph Ioſephus. Theodoric Theodoricus. Alaric Alaricus. Roderic Rodericus. Iſabel Iſabela. Leonor Leonora. Guiomar Guiomara. Manric Manricus. Enric Enricus. Federic Federicus.

Vs terminalis breuis eſt, vt Dominus. Amamus. Palus paludis, mediam habet Producunt vero Tellus telluris. Incus incudis. Subſcus ſubſcudis. Et nomina monoſyllaba vt Grus gruis. Thus thuris. Er quæ mittunt genitiuum in. utis, penultima longa. vt Virtus virtutis. Et nomina græca mittentia genitiuum in, untis, vel in. odis. Amathus amathuntis. Melampus melampodis. Et nomina quę habẽt apud illos. oy. diphthongon, vt Panthus pãthu, Ieſus ieſu. & genitiui ſynærizati a nominibus fœminis deſinentibus in. o, vt Sappho ſapphus. Mãto. tus. Genitiuꝰ quoq; ſingularis & Nominatiuus & Accuſatiuus & Vocatiuus quartæ declinationis. vt Manus. ſenſus.

T. terminalis breuis eſt, vt caput. amat.

Omnis ſyllaba in fine carminis aut proſæ oõnis clauſula indifferens eſt; quia lõga ꝑ breui. & breuis ꝑ lõga inuicem ponuntur.

Dictiões barbaræ; quæ accentu acuto in fine proferuntur, inquãcunq; litteram deſinant; vltimas ſyllabas producunt. vt Iacob, Ioſeph. Alaric. Leonor. Enric.

¶ Longę ꝑ breuibus.

Pro breuibus longas poſuerunt ſæpe poetæ.
Pro longis cõtra correptas ſæpe dederunt.
Matri longa decem tulerunt faſtidia menſes.
Obſtupui ſteteruntq; comę; & vox faucibꝰ hæſit.
Poſthabita coluiſſe Samo. hic illius arma,
Vnius ob noxam & furias Aiacis Oilei.
Ipſius ante oculos ingens a vertice pontus.
Cum ſubito aſſurgens fluctu nimboſus orion.
Egerimus noſti & nimiũ meminiſſe neceſte eſt.
Hi tibi momentum & gabios vrbemq; fidenam.

¶ Breues ꝑ longis.

Italiam fato profugus lauinaq; venit.
Exercet diana choros quam mille ſecutæ.
Troas reliquias Danaum atq; immitis Achilli.
Religione patrum multos ſeruata per annos.

DE pedibus.capit.vij. Pes eſt ſublatio, Hucuſq; diſputatum eſt a nobis de quãtitate ſyllabarum, nunc vero conſequens eſt:vt de pedibus dicamus qui eo modo ſyllabis conſtãt:quo ſyllabæ ex litteris conficiũtur. Principio itaq; ponitur pedis diffinitiuo ex Diomede ſumpta. Pes, inquit, eſt ſublatio ac poſitio.i.conſtat ex ſublatione ac poſitione:comprehenſa ſpacio duarum aut amplius:hoc eſt.plurium ſyllabarum.quia ex vna ſyllaba non poteſt eſſe pes:etiãſi longa ſit. Sublatio nãq; & poſitio non in temporibus:ſed in ſyllabis debet fieri. Addit quoq; idem autor aliã differentiã iiſdem pene verbis: Pes, inquit, eſt poeticæ dictionis duarum amplius ve ſyllabarum ex certa temporum obſeruatione modis recipiens arſin & theſin.i.qui incipit ſublatione:& finitur poſitione,nam arſis græce interpretatur eleuatio. theſis vero poſitio. Dicti ſunt autem pedes quia quemadmodum nos pedib9 ambulam9:ita & verſus pedib9 incedũt:ad qd videtur reſpexiſſe Vergil.cum in.j. geor.ſcripſit:ferte ſimul fauniq; pedem dryadeſq; puellæ. Aut pedes dicti ſunt:quia illis eo modo verſus menſurãtur,quo nos ſpacia pedib9 metiri conſueuim9. Nam Ariſtote.x.metaphiſi.autore:in quolibet genere quantitatis eſt aliquid vnum quo reliqua metimur:& eſt minimum in illo genere, quemadmonum in numeris vnitas. in vocibus dieſis. in quantitate continua digitus, aut vlna, aut pes,aut paſſus, aut aliquid ſimile. Hinc igitur trãslatum eſt vt verſum ita pedib9 metiremur:quemadmodũ arcæ,cubiculi,atrij.cœnaculi:aut cuiuſcũq; ſpacij lõgitudinem latitudinẽq;. Accidũt aũt pedi ſex,nũer9 ſyllabarũ.tpa,ſublatio.& poſitio.ĩter vtrãq; ꝓportio.figura.ordo.¶ Syllabæ ĩ pede (vt parum) debent eſſe duæ, vt paulo ante diximus.Itaq; pedis cuiuſq; ſyllabæ,aut ſunt duæ, aut tres,aut quattuor,aut quinq;. quamquam pedes qui ſunt pluriũ quã triũ ſyllabarũ cõpoſiti ſint:vt paulopoſt dicem9. ¶ Tpa in pede aut ſũt duo vt in pyrrhichio,aut tria:vt in iãbo & trocheo.aut quattuor.vt in ſpõdeo et dactylo,et eodẽ modo de reliqs.¶ Sublatio ſiue arſis eſt a qua pedis tpa in priori parte eleuãtur.poſitio ſiue theſis qua pedis tpa in poſteriori ſua parte deprimũtur. Nã cũ pedis tpa in duas partes diuidãtur:prior arſi eleuat:poſterior theſi deprimitur.¶ Proportio quoq; accidit pedis partib9 illis inter ſe cõparatis.Eſt enim ꝓportio cũ duas quãtitates inter ſe comparam9.ꝓportio itaq; inter cuiuſq; pedis partes aut eſt æqua,aut dupla.aut tripla,aut ſeſquialtera, aut ſeſquitertia.Aequa diuiſio eſt quoties ſublatio pedis in tpib9 par eſt poſitiõi. vt in pyrrhichio,ſpõdeo:dactylo:anapeſto:ꝓceleumatico:diſpõdeo:coriãbo,horũ enim arſis tãtũ in ſe habet quãtũ & theſis. Dupla vero eſt quoties pedis ſublatio duplo maior aut duplo minor eſt quam poſitio.vt in trocheo:iãbo et duob9 ionicis. Nã in trocheo arſis duo habet tpa,theſis vero vnum. Ecõtrario in iãbo arſis vnũ tẽp9 habet.theſis duo.In ionico a maiori arſis duo habet tpa.theſis vero quattuor.Econtrario in ionico a minori arſis quattuor habet tpa,theſis vero duo. Tripla vero eſt quoties ſublatio triplo maior eſt quã poſitio:qđ ſoli ãphibracho cõtingit.Seſquialtera ꝓportio eſt:quoties arſis cõtinet tãtũ tpis quãtũ & theſis & vltra hoc illi9 dimidiũ:aut ecõtrario.vt in bacchio & amphimacro & quattuor pæonib9, q pedes cũ tpib9 quinq; cõſtent.ſi cõparẽtur tria ſublatiõis ad duo poſitiõis:aut ecõtrario,ſeſquialtera ꝓportio reſultabit. Seſquitertia ꝓportio eſt:quoties arſis ſe habet ad theſin in epitrita ꝓportiõe.vt in epitritis:qui eũ ſint tẽporũ ſeptẽ ſi cõparẽtur quattuor ad tria:fit ꝓportio ſeſquitertia quã græci epitritã vocãt:a qua & quattuor pedes epitriti ſũt appellati.¶ Figura etiã in pedib9 repitur:quoniã alij ſunt ſimplices:vt illi qui cõſtãt binis vel ternis ſyllabis:alij cõpoſiti:vt qui cõſtãt quaternis. aut quinis.aut plurib9 ſyllabis.nã ex duob9 ſimplicib9 cõponũtur.vt ꝓceleumatic9 ex duob9 pyrrhichijs. choriãbus ex choreo & iãbo.pyrrhian apeſi9 ex pyrrhichio & anapeſto.¶ Ordo præterea accidit pedib9.quoniã in verſu alij alijs in locis ſiue regiõib9 diſponũtur.vt in ſapphico troche9 in primo loco.ſpõdeus in ſeco.dactyl9 in tertio.troche9 in quarto.& iterũ trocheus in quinto,& eodẽ modo de reliquis.quẽadmodũ capite in ſeqnti diſſerem9. ¶ Duarũ igitur ſyllabarũ.quoniã diximus numerũ ſyllabarũ pedi accidere:atq; eſſe duas:aut tres:aut quattuor:aut deinceps.¶ Primo ponit pedes,qui duab9 ſyllabis cõſtãt.& ſunt tãtum quattuor:qui numer9 ex eo colligitur q, aut vtraq; eſt breuis & eſt pyrrhichius.aut vtraq; longa & eſt ſpõdeus.aut prima breuis & altera longa & eſt iambus.aut ediuerſo prima lõga & altera breuis & eſt trocheus. ¶ Pyrrhichi9 itaq; cõſtat duab9 ſyllabis breuib9 totidẽq; tpib9.vt de9.furor.amat.docet.hic a græcis dibrachus appellatur quia duas ſyllabas habet breues,d'r etiã periãbus & egeõ.Pyrrhichi9.vt autor eſt Diome.dici9 a pyrrhichia ſaltatiõe,vel a pyrrho achillis filio:a quo neutrũ pyrrhichiũ eſt cognoĩatũ.alij a cõcitatiõe quadã ignea qua mouet pyrrhichiũ appellatũ eſſe dicũt.¶ Spõde9 pyrrhichio cõtrari9 cõſtat ex duab9 ſyllabis lõgis & quattuor tpib9.vt mõtes.heros.audis.dict9 vt autor eſt Diome.q, in tẽplis hoc pede q̃dã carmina ſpõdẽtes:hoc eſt libãtes decãtabãt.ſpõde enim libamẽtũ interpretatur. Numa Põpili9:vt idẽ autor inquit,rei diuinæ dedit9 hũc pedẽ põtificiũ appellauit.¶ Iãb9 cõſtat ex prima breui & ſeda lõga. tem porũ triũ.vt dies.amas.doces,dict9 vt Diome.ait:a iãbizin:hoc eſt a maledicẽdo.eſt enĩ pes verſib9 maledicis aptiſſim9. vel a iãbe Celei & Menalinæ vxoris famula:q̃ cererẽ dũ Proſerpinã q̃reret,ad eos delatã maledictis inſectata eſt. Hunc pedẽ appuli a Dauno duce ſuo Daunũ appellarũt. Alij gradalẽ martiq; gradiuo ſacrũ:q, gradariæ pugnæ hui9 effectu moucrẽtur. De quo inquit Horati.in poet.ſyllaba longa breui ſubiecta vocatur iãbus.pes citus.vnde etiã trimetris accedere iuſſit.

¶ Trocheus qui & choreus cognominatur iãbo contrarius,cõſtat ex prima lõga & ſeda breui,triũ temporũ vt ſanguis. temp9.audit.dict9 eſt aut a trechin hoc eſt a currẽdo.vel a trocho.i.rota.quia in verſu rotatim ac volubiliter fluit. Hunc a Mercurio repertum ferunt. Arunci vero Italiæ populi hunc pedem rutulum a rutulis Italiæ populis appellarunt.

¶ Trium ſyllabarū pedes octo ſunt: aut enim omnes tres ſunt breues: & appellatur tribrach⁹. aut prima eſt longa & duæ breues, vocaturq; dactyl⁹. aut primæ duæ breues & tertia longa, & vocatur anapeſtus. aut prima breuis, & duæ lōgæ, & vocatur Bachius. aut prima & ſecūda longa & tertia breuis & vocatur Antibachi⁹. aut prima longa, ſcda breuis: & tertia rurſus longa: & vocatur amphimacer. aut econtrario prima breuis, & ſcda longa: & tertia iterū breuis, & vocatur āphibrach⁹, aut omnes tres ſunt longæ, & vocatur moloſſus. ¶ Tribrach⁹ igitur conſtat ex trib⁹ ſyllabis breuib⁹ totidem temporib⁹, vt Dñs, Anima, Legim⁹. dict⁹ eſt autē tribrach⁹ quaſi tribreuis. quoniā tres ſyllabas habet breues. ¶ Dactylus conſtat ex prima longa & duabus breuib⁹ quattuorq; temporib⁹. vt tempora. audiat. Appellatus eſt autem dactyl⁹ a tractu digitorū qui præter pollicem ternis internodijs ſiue articulis conſtat, græce namq; dactylus, latinæ digit⁹ eſt. Vel vt alij putant ab ideis dactylis Cretæ pplis: q iouem infantem in ida ſilua cretæ educarūt. atq; hui⁹ pedis rhithmica compoſitione & tympanorū atq; æris tinnitu vagitū pueri occultauerunt. ¶ Anapeſt⁹ dactylo contrarius conſtat ex prima & ſcda breuib⁹: & tertia longa quattuorq; temporib⁹. vt Dominos. Animos. Docui. dict⁹ anapeſt⁹ ab anapin hoc eſt repercutiendo: qa ſono reciproco recurrendo dactylū repercutit. vnde a græcis antidactyl⁹ eſt cognominat⁹. ¶ Bacchi⁹ cōſtat ex prima breui: & reliquis duab⁹ longis: temporibuſq; qnq;. vt Athenæ. Sacerdos. Amaui. dict⁹ Bacchi⁹ qa bacchantib⁹ dithyranbi: hoc eſt verſus in laudes liberi patris hoc pede compoſiti conueniebant. ¶ Antibacchi⁹ bacchio contrari⁹ conſtat primis duab⁹ longis: & tertia breui temporibuſq; qnq;. vt Natura. Fortuna. Audiret. dict⁹ ab anti qd' eſt cōtra & bacchi⁹: qa (vt dixim⁹) bacchio eſt contrari⁹. vnde ab alijs palimbacchi⁹ eſt appellat⁹: qa palin græce rurſus ſiue econtrario interpretatur. Hūc pedem alij latinū: alij ſaturniū appellarūt. ¶ Amphimacer conſtat ex prima longa, & ſcda breui: & tertia iterū lōga tēporibuſq; quinq;. vt Aureos. Dæmones. Audiunt. Appellatus eſt autem ab amphi quod eſt circum & macros longus: quia ſyllaba breuis vtrinq; duabus longis claudit. hic quoq; pes creticus eſt appellatus: quia crete ſaltando eius rithmica cōpoſitiōe vtebātur. ¶ Amphibrach⁹ ſyllabarū ordine ſupiori cōtrari⁹ cōſtat prima breui, ſcda lōga: & tertia rurſus breui: quattuorq; tēporib⁹. vt amoris carina. amauit. dictus ab amphi circum, & brachys breuis: quia ſyllaba longa duab⁹ vndiq; breuib⁹ cōtinetur. hūc alij ſcoliū appellabāt: q; ſcolio q̄ erat cytharæ ſpecies cōueniebat. ¶ Moloſſus cōſtat ex trib⁹ lōgis temporibuſq; ſex, vt æneas, anchiſes, audiui. dict⁹ qa moloſſi hoc eſt epirotæ ad bellū pcedētes hui⁹ pedis modulata cōpoſitione vtebātur. hippi⁹ quoq; dict⁹ eſt hic pes, qa egſtri pugnæ cōueniebat: hippos enim equ⁹ interpretatur. ¶ Quattuor ſyllabarū pedes ſunt ſedecim: omnes enim quattuor ſunt breues: & vocatur pceleumatic⁹: aut omnes quattuor ſunt longæ, & vocatur diſponde⁹ &c. Sed quēadmodū ſupra dixim⁹ quattuor atq; āpli⁹ ſyllabarū pedes ex duarū aut triū ſyllabarū pedibus componūtur, itaq; maior illorū pars ab illorum cōiugatiōe nomina ſortiūtur. ¶ Proceleumaticus igitur pes ex duobus pyrrhichijs cōficitur: eſtq; temporum quattuor, vt ariete, pariete, abiete, tenuia, ſed eſt animaduertēdū id qd' etiā Ser. notauit in illd Ver. i. geor. tenuia nec lanæ p cælū vellera ferri, pceleumatic⁹, inqt, eſt p dactylo: quā rem quotieſcūq; facit Verg. ſeruat locū ſyneræſi. vt in buc. tytire paſcētes a flumine reijce capellas. Et in. ij. æn. ſcētaq; intexāt abiete coſtas. Et in eodem. labat aricte crebro, & iterū in eodē, hærēt parietib⁹ ſcalæ. & in. v. genua labāt vaſtos quatit æger anhelit⁹ art⁹. vnde in reijce capellas ex duab⁹ vocalib⁹. e. i, cōficitur lōga, itaq; erit dactyl⁹ in abiete, ariete, quoniā i. e. in vnā ſyllabā lōgā coaleſcūt. cōficiturq; amphibrach⁹: q poſitiōe tātū ſyllabarū a dactylo differt. dict⁹ eſt aūt pceleumatic⁹ hic pes. vt autor eſt Vale. a pceleuo, hoc eſt hortor: quia ij qui ſe ad aliqd op⁹ faciēdū ſiue molē impellēdā vel a: tollendam hortantur: hoc pede ob nimiam celeritatem ſyllabarum vtuntur. vnde Mar. lentos tingitis ad celeuma remos, & Hiero. in epiſtola quadam ad Heliodorum: quoniam e ſcopulis enauigauit oratio. iam epilogi celeuma cantandum eſt: ſic enim appellatur cantus ille nauticus: quo proreta remiges hortatur, vt ſimul & quaſi vno ictu ſiue impulſu remorum incumbentes nauem impellant. ¶ Diſpondeus conſtat duobus ſpondeis: hoc eſt quattuor ſyllabis longis temporibuſq; octo. vt oratores. mœcenates, audiuiſſent: dictus eſt autem diſpondeus a dis quod eſt bis & ſpondeus: quia ex duobus ſpondeis compoſitus eſt. ¶ Dichoreus conſtat ex duobus choreis ſiue trocheis: hoc eſt ex prima longa, ſecunda breui, tertia longa, quarta breui temporibuſq; ſex. vt cantilena, audiemus, dimitcare, appellatuſq; eſt dichoreus ſiue ditroceus: q ex duobus chorcis ſiue trochcis componitur. t quibuſdam etiam catatrocheus dicitur. ¶ Diiambus ſuperiori contrarius conſtat ex duobus iābis: hoc eſt prima breui ſecūda lōga, tertia breui, quarta lōga tpibuſq; ſex. vt ppinquitas. ppagines. amauerāt. dict⁹ ē autē quoniā ex duob⁹ iābis cōponit⁹.

¶ Trium ſyllabarum pedes ſunt octo.

Tribachus conſtat ex tribus ſyllabis breuibus. vt dominus.

Dactylus conſtat ex prima lōga & duabus breuibus. vt tempora.

Anapeſtus conſtat ex duabus breuibus & longa. vt dominos,

Bacchi⁹ cōſtat ex breui & duab⁹ lōgis. vt Athenę.

Antibachius conſtat ex duabus longis & breui. vt natura.

Amphimacer conſtat ex longa; breui, & longa, vt aureos.

Amphibrachus conſtat ex breui: longa & breui, vt amoris.

Moloſſus cōſtat ex trib⁹ ſyllabis lōgis. vt Aeneas,

¶ Quattuor ſyllabarum pedes ſunt. xvi.

Proceleumaticus conſtat ex duobus pyrrhichijs, vt ariete.

Diſpōdeus cōſtat ex duobus ſpōdeis. vt oratores.

Dichoreus ſiue ditrocheus ex duobus choreis. vt cantilena.

Diiamb⁹ conſtat ex duob⁹ iābis. vt propinquitas,

¶Choriamb9 cõſtat ex choreo.hoc eſt trocheo & iãbo.i.prima lõga.ſcda breui,tertia breui:& quarta lõga tpibuſq; ſex,vt nobilitas.armipotẽs audierã,dict9:quoniã ex choreo & iãbo cõſtat.¶ Antipaſt9 ſupiori cõtrari9:conſtat ex iãbo & trocheo:hoc eſt ex prima breui:ſcda lõga:tertia lõga & quarta breui,tpibuſq; ſex.vt Medulina,Salonin9,Legebam9,dict9 antipaſt9 ab anti cõtra,¶ Pæones quattuor ſunt:cõſtãtq; ſinguli tpib9 quinis,ſyllabis quattuor:ſed trib9 breuib9 & vna lõga q̃ ſi primo loco ponatur,erit pæõ prim9:q cõponitur ex trocheo & pyrrhichio:vt tpib9,corpib9. Si ſyllaba lõga ſcdo loco ponatur:erit pæõ ſcds q cõſtat ex iãbo et pyrrhichio. vt colonia.amaueris.Si ſyllaba lõga ponatur ĩ tertio loco: erit pæõ tertⁱ9:q cõſtat ex pyrrhichio & trocheo.vt catamit9.legerim9.Si ſyllaba lõga ponat in quarto loco: erit pæõ quart9:q cõſtat ex pyrrhichio & iãbo.vt facilitas,docuerãt,dicti ſunt aũt pæones a pæonib9 pplis:q forte illis pedib9 ĩ carmine vtebãtur. ¶ Epitriti pedes q hippij appellãtur,quattuor queq; ſunt:cõſtãtq; ſinglĩ tpib9 ſeptenis,ſyllabis quattuor:ſed trib9 lõgis et vna breui:q̃ ſi primo loco ponat:erit epitrit9 prim9:q cõponitur ex iãbo & ſpõdeo.vt ſacerdotes,amaueriũt. Si ſyllaba breuis ponat in ſcdo loco:erit epitrit9 ſcds:q cõponitur ex trocheo et ſpõdeo.vt cõditores.audierũt. Si ſyllaba breuis ponatur ĩ tertio loco,erit epitrit9 tertⁱ9:quẽ cõponitur ex ſpõdeo & iãbo.vt diſcordiæ.audierant. Si ſyllaba breuis ponat in quarto loco:erit epitrit9 quartus:q cõponitur ex ſpõdeo & trocheo.vt oratores. audiuiſtis.Dicti ſunt aũt epitriti (vt dixim9) qa arſis et theſis horæ pedũ in epitrita:hoc eſt ſeſquitertia ꝓportione ſunt.¶ Ionici pedes duo ſunt:cõſtãtq; ſinguli tpib9 ſenis ex quattuor ſyllabis,duab9 lõgis totidẽq; breuib9. q; ſi duæ ſyllabæ breues præcedãt,totidẽq; lõgæ ſequantur:erit ionicus a maiori:qui cõponitur ex pyrrhichio & ſpõdeo.vt Diomedes,docuiſſent. ſi vero duæ ſyllabæ lõgæ præcedãt,totidẽq; breues ſequantur:erit ionicus a minori:qui cõponitur ex ſpõdeo & pyrrhichio.vt Demetri9 audiuerat.dicti q; ionici ĩ carminib9 eo pede vtebãtur.¶ Sunt etiã quĩq; ſyllabæ pedes ex ſimplicibus quoq; cõpoſiti nũero trigĩta duo.vt orthius ex pyrrhichio et tribracho,hoc ẽ quĩq; ſyllabis breuib9.¶ Periã b9 ex trocheo & tribracho.hoc ẽ ex lõga & quattuor breuib9.& reliqui de quib9 Diome.diſſerut:q adrõnẽ pedũ ſimpliciũ reducẽdi ſunt:& raro apd autores nominãtur,præterq; q; dochini crebra fit apd autores mẽtio.Cõſtat aũt dochin9 ex bacchio et iãbo.de quo Ruffin9.rhetoricas pulcher ſtructuras dochin9 ornat. pricipiũ bacchi9 erit: cõcludet iamb9. Atq; idẽ iterũ.ſyllaba prima breuis cũ ſyllaba lõga ſcda:tertia lõga,breuis quarta,ꝓducta quĩta. Fit etiam hic pes ex iãbo et cretico ſiue ãphimacro.de quo idẽ Ruffin9:prim9 iãb9 erit,cũ finẽ cretic9 explet,prima breuis lõgæq; duæ, breuis vltima lõga exemplũq; artis dabitur reſpublica nobis:quã Cicero caſu gtõ ponere gaudet.

Choriãbus cõſtat ex choreo & iãbo,vt nobilitas.
Antipaſtus cõſtat ex iãbo & trocheo,vt medulina.
Pẽõ prim9 cõſtat ex choreo & pyrrhichio,vt tpib9.
Pẽon ſcds cõſtat ex iãbo & pyrrhichio.vt colonia.
Pẽon tertius conſtat ex pyrrhichio & trocheo.vt catamitus.
Pẽõ q̃rt9 cõſtat ex pyrrhichio & iãbo, vt celeritas.
Epitritus primus cõſtat ex iambo & ſpõdeo.vt ſacerdotes.
Epitritus ſcds cõſtat ex trocheo & ſpõdeo.vt conditores.
Epitrit9 tertⁱ9 cõſtat ex ſpõdeo & iãbo.vt diſcordiæ
Epitrit9 q̃rt9 cõſtat ex ſpõdeo et trocheo,vt audiſtis
Ionicus a maiori ex pyrrhichio & ſpõdeo.vt Diomedes.
Ionicus a minori ex ſpondeo & pyrrhichio.vt Demetri9.

¶Quinq; ſyllabarũ pedes ſũt.xxxij.
Orthi9 cõſtat ex pyrrhichio & tribracho,vt aĩa mea.
Periambus ex trocheo & tribracho;vt tpa tua.Reliqui quoq; pedes qui ex ſupioribus cõponunt, de quibus Diomedes multa.
Eſt quoq; huius ordinis pes cõſtans ex bacchio & iambo,appellaturq; dochinus,de quo apud autores crebra fit mentio, de illo Ruffinus ſcribit. Rhetoricas pulcher ſtructuras dochinus ornat. Principium bacchius erit.concludet iambus.

¶De metris q ex pedibus cõponunt.Ca.viij

METrũ eſt pedũ iũctura nũero modoq; finita. denoiaĩ aũt ab autorib9.vt alcaicum,archilochiũ,hipponacticũ,ſapphicũ,alcmaniũ. ſimonideũ.

DE metris.Ca.viij.Metrũ eſt pedũ,qũ ẽ admodũ pedes ex ſyllabis cõſtãt,ita metra ex pedib9 cõficiũtur.Primo igitur ponit metri diffinitionẽ ex Diome.ſumptã dicẽs,q; metrũ eſt iũctura pedũ finita nũcro & modo.Metrũ græce dicitur q; interpretatur mẽſura.Latine vero verſus ſiue carmẽ poti9 dicitur.Eſt aũt verſus,vt idẽ Diome. diffinit,legitima Partiũ diſpoſitio & pedũ apta copulatio cõſonãti ſpecie metricã exhibẽs regulã.ac ſi dicat,metrũ cõſtat partib9 orõnis legitime diſpoſitis,quæ ſyllabas metiũtur pedes,vnde reſultat cõſonãtia & q̃dã carminis volubilitas.Dict9 eſt aũt verſus aut a vertẽdo,q; tãdiu verti debet quoad recte cõſtituatur,dicẽte Hor.ĩ poet.& male tornatos ĩcudi reddere verſus,vl ab eo poti9 quod vno verſu finito ad principiũ ſeq̃ntis reuertimur.tractũq; videtur a ſulco,q ex eo verſus ẽr.vt apd Ver.iiij.geor.ille etiã ſeras ĩ verſum diſtulit vlmos.Verſus etiã teſte Varrone ĩ.j.de re ruſti.erat terræ ſpaciũ cẽtũ pedes quoquo verſus quadratũ.Carmẽ ẽr a canẽdo,qd tũ vnũ tãtũ verſum ſignificat.vt apd Ver.iij.æñ:Rẽ carmine ſigno,& ſubiecit vnũ tãtũ verſum,æneas hæc de danais victoribꝰ arma,ſubaudi poſuit.aliq̃n totũ poema ſiue op9 verſib9 cõpoſitũ carmẽ appellatur.vt tota æneis Vergilij,meta.Oui.pharſalia Lucani.Sed cũ vnic9 verſus ẽ,monoſtichũ ẽr.cũ duo verſus,diſtichũ,cũ quattuor,tetraſtichũ,cũ vero verſus dimidiũ,hen.iſtichiũ ẽr.¶ Metra igitur ſiue carmina verſus aut denoiantur ab autoribus:vt alcaicũ ab Alceo poeta Mitylenæo.aut Archilochium ab Archiloco.aut Hipponacticum ab Hipponacte. aut Pindaricum a Pindaro. aut Anacreontium ab Anacreonte.aut Aſclepiadeum ab Aſclepiade. aut Bachilidum a Bachilide. aut Alcmanium ab Alcmane. aut Sterſichorium ab Sterſichoro. aut Ibicum ab Ibico,aut Sapphicum a Sappho.aut Homericum ab Homero.

Aut a materia vt heroicũ,quo res gestæ cũ laude scribãtur. Tragicũ,quo heroũ fortũa in aduersis. Elegũ,quo res flebiles quæ ites sunt amatorũ & mortuorũ. Bucolicũ,quo res pastoriciæ. Georgicũ,quo res rusticæ canuntur. Lyricũ,quod in materia diuersa ad lyram canebatur. Satyricũ,quo vitia hominũ tanxantur,cui respõdet apud græcos comœdia prisca. Iãbicum,quo maledicimus & inuehimur in aliquem. nã comœdia noua est,qua res atq; personæ humiles cõprehendũtur. Est autem & hæc multiplex,q̃ aut est togata,quæ habet argumentũ latinũ,aut palliata,quæ habet argumentũ græcũ,aut prætextata,in qua eorũ personæ,qui prætextæ togæ vsum habẽt inducuntur,aut atellanæ,in qua introductæ personæ iocis quibusdã lasciuis se lacessebãt. Planipes,in qua mimi inducebantur. Aut a pede frequẽtiori,a quo nouem metrorũ genera denominãtur. Iãbicũ,trochaicũ,dactylicũ,anapesticũ,coriãbicũ,pæonicũ,ionicũ a maiori,ionicũ a minori,antipasticũ. Sed nos illa tãtum in quolibet genere degustabimus,quæ sunt magis in vsu apud autores. Curiosos vero ad Seruiũ. Diomedẽ,Theodosiũq; remittimus,& si qui sunt qui hac de re copiosius scripserunt. Aut a numero pedum,vt hexametrũ,qđ sex habet pedes dactylos siue spondeos indifferenter. pentametrũ qđ quinq;,tetrametrũ qđ quattuor. vt in iãbico octonario,in quo duo pedes p vnũ cõputãtur. trimetrũ,qđ tres,vt in iãbico senario. dimetrũ,qđ duos,vt in iãbico quaternario. Aut a numero syllabarũ,vt endecasyllabarũ,qđ syllabas vndecim cõtinet,quale est phaleuticũ & sapphicũ. Pẽtasyllabũ,quale est adonicũ,aut heptasyllabũ: quale est glyconicũ. ¶ Præterea aut deficit. aliud præsupponit documentũ,q; versus aut deficit vna syllaba: & dicitur catalecticus,aut duab9. & c. de quibus in quolibet gẽe vbi opus fuerit singulatim dicemus. ¶ Cõstat præterea carmen,dicit quemadmodũ inter se superiora versuũ genera iungãtur. Nã & si ex quolibet simplici genere versus poema cõfici põt,inueniũtur tñ apud autores aliq̃ permixta,nõ quidem oia passim,sed quædã cũ aliquibus. Itaq; carmen qđ vnico genere versus cõponitur,monocolõ. i. vnimẽbre dicitur,quale est heroicũ. vt Verg. æñ. bucco. & georg. eiusdẽ. Ouid'. meta. & phaleuticũ. vt cõplura Catulli atq; Mart. epigrã. Aut est dicolon. i. bimẽbre,hoc est duplici genere versus constans,quale est carmen elegũ in quo versus pentameter hexametro subijcitur,& saphica permixta adonicis. Aut est tricolon ideſt trimembre,hoc est triplici genere versus cõpositũ,qua figura sunt cõplures odæ apd Horatiũ,qualis est illa apud eũdem in. j. lib. car. cuius initiũ est,quis multa gracilis te puer in rosa,perfusus liquidis vrget odoribus. grato pyrrha sub anthro. cui flauã religas comã. Cõstat enim duob9 asclepiadeis,& tertio pherecratio,& quarto glyconico. ¶ Præterea carmen,aut est distrophõ,hoc est duos pedes cõuersionem habẽs ad primũ. dis enim bis interpretatur: & strophe cõuersio. Aut Tristrophon. & est carmen cũ quartus versus similis est primo. & c. vt Pruden. in principio catha. Aut tetrastrophon,hoc est cũ post quattuor pedes in orbẽ fit reditus ad primum,quod tetra quattuor interpretatur,& strophe. es. (vt diximus) est conuersio,exẽpla vtriusq; generis passim reperies. Hexametrũ carmen. Principio igitur de versu hexametro dissert. hexameter dicitur,quia sex pedibus cõstat,heroicus a materia,quoniã vt diximus,hoc genere carminis res gestæ heroum describi maxime cõsueuerũt,vt a Verg. Æneæ. a Lucano Cæsaris,& Põpei. a Valerio Flacco argonautarum. a Syllio Italico Romanorũ. dicẽte Horatio in poetria. res gestæ regumq; ducũq; & tristia bella,carmine quo scribi possent monstrauit Homerus. Homerus nãq; iliada atq; odysseam hoc versu scripsit. vnde & homericus a quibusdã appellatur. Sed deinde receptũ est vt aliæ quoq; res hoc genere carminis describerẽtur. vt a Lucilio,Horatio. Persio,& Iuuenale satyræ,a Lucretio natura rerũ. a Manilio astronomica. a Verg. bucco. & georg. ab Ouid'. meta. Dicitur etiã hic versus pythius hoc est apollineus: quoniã apollo pythius a pythone sagittis cõfecto sic appellatus eo versus genere per sibyllas responsa dare cõsueuit: atq; vt autor est Eusebius Pãphili,& Phemonoe prima ex numero sibyllarũ hexametris versib9 futura cecinit. Appellatur & spõdaic9,quia in oĩbus aut plerisq; locis spõdeũ habere põt. quin potius,vt Diome. autor est eius initiũ spõdeis cõstituit, Nãvtait,cũ apollo in vltionẽ Latonæ matris pythona serpentẽ necasset,incolæ carmen sex spõdeis fecerũt,quod deinde soluta spõdei posteriori syllaba manente eadẽ quãtitate dactylũ recepit. Priscia. ecõtrario dactylicũ appellat,quia dactylis aut spondeis qui in dactylos soluuntur constat. Epicus quoq; appellatur,atq; ipsum poema quod eo versu describitur epos.

Aut a materia. vt heroicũ,elegiacũ,lyricum;tragicum comicũ. Aut a pede frequentiori;vt iãbicũ,trochaicũ,spõdaicũ,dactilicũ,anapesticũ. Aut a nũero pedũ;vt hexametrũ;pẽtametrũ,tertametrũ. Aut a nũero syllabarũ;vt tetrasyllabũ,pẽtasyllabũ;heptasyllabũ;octosyllabũ,duodecasyllabũ.

Præterea aut deficit vna syllaba,& dicitur catalecticum,aut deficit duabus syllabis;& dicitur brachycatalecticum,aut abundat vna syllaba vel pluribus & dicitur hypercatalecticum siue hypermetrum,aut neq; abundat,neq; deficit;& dicitur catalecticũ. Qualia sunt omnia carmina regularia.

Constat præterea carmen vnico genere versus & dicitur monocolon;vt æneis Vergilij. metamorphosis Ouidij. Pharsalia Lucani. Aut constat duplici genere versus;appellaturq; dicolon;vt Ouidij opera præter metamorphosin. Tibuli quoq; Propertij elegię,& carminis sapphica mixta adonicis,& asclepiadea mixta glyconicis. Aut constat triplici genere carminis,appellaturq; tricolon;vt quædam odæ Horatii poetæ.

Præterea carmen aut est distrophon,hoc est cũ tertius versus primo similis est,& quartus secundo. vt in carmine elego qđ ex distichis constat. Aut Tristrophon,cum quartus versus similis est primo;quintus secundo,sextus tertio;vt apud Prudentium in præfatione cathemerinon. Aut Tetrastrophon;cum quintus versus primo:secundo sext9;tertio septimus;quarto octauus similes sunt;vt in carmine sapphico;qđ per tetrasticha;ideſt per quaternos versus digeritur.

Muy mſſ y mui Rdo ſſ fr̃ei ſuan de morte canalla ſ de

Est autem epos carmen, quo res diuinæ, humanæ, atq; heroicæ cõtinẽtur, q̃d apud Latinos primus omniũ Liuius Andronicus scripsit. ¶ Hexameter itaq; versus, qui & senarius dici potest: constat dactylo vel spondeo indifferenter: nisi q̃ in quinto loco frequentior est dactylus, vbi etiam nonnunq̃ reperitur spõdeus, vt apud Verg. in buc. chara deũ soboles magnũ Iouis incrementũ. Et in. iij. æn. cornua velatarũ obuertimus antẽnarũ. & alio loco, aut leues ocreas lento ducũt argento. In sexto quoq; loco semper fere est spondeus, nisi in quibusdam versibus hypermetris, hoc est superabundantibus, quã redundantiã excipiũt versus, qui sequũtur a vocali incipientes, facta ectlipsi aut synalœpha. Itaq; vitium q̃d erat in fine versus, cõtinuatio sequẽtis emẽdat. Verg. iij. geor. Inseritur vero ex fœtu nucis arbutus horrida, vbi in sexto loco dactylus est, sed exteritur vltima syllaba, quia sequitur versus incipiens a vocali. & steriles plantani malos gessere valentes. Idem in eodem, in sexto loco antibacchium siue molossum posuit dicens, aut dulcis musti Vulcano decoquit humorẽ, sed dispungitur syllaba finalis: quia sequitur versus a vocali incipiens, aut foliis vndam tepidi despumat aheni. Reperitur etiam dactylus in sexto loco, sed duæ syllabæ breues resoluũtur in vnã longã: efficiturq; spondeus. Verg. in bucco. Nec tantum rhodope miratur & ismarus orphea. Idem in. j. æn. Atria dependẽt lychni laquearibus aureis. Itaq; versus hexametri summa constant quattuor & viginti tẽporibus, cum dactyli & spondei quaterna habeant tempora. Nã quod quidam dixerat posse in fine recipere trocheum, cũ de vltimis syllabis ageremus, explosum est, quia (vt diximus) apud poetas vltima syllaba versus, & apud oratores vltima clausulæ, indifferens est, atq; vt ratio carminis exigit aut prosæ, lõga pro breui breuis p longa ponitur. Quod etiã in pẽthemimeri & plærũq;, in hepthemimeri nõnunq̃, sed in semipẽthemimeri raro reperitur, vt statim dicemus: sed excusatur vitium, quoniã silentiũ illud quod fit in cæsura, supplet tempus, quo syllaba breuis erat minor. Recipit quoq; versus hexameter alios pedes non eorundem syllabarum, sed eorundem temporum, vt proceleumaticum, qui dactylo vel spondeo in temporibus æqualis est, de quo suo loco diximus. Recipit præterea anapestum, qui etiam dactylo vel spõdeo spacio temporũ æquiparatur, sed raro. vt apud Vergilium. pri. geor. fluuiorum rex Eridanus camposq; per omnes, vbi in prima regione anapestus collocatur, Potest autem habere omnibus in locis dactylos. vt apud Vergilium. panditur interea domus omnipotentis olympi. & illud eiusdem. xj. quadrupedũq; putrem cursu quatit vngula campũ. Potest habere & spondeos omnes præterquam in vna regione. vt apud eundem. primo æneid. tu ne ille Aeneas quem Dardanio anchisæ. Et in tertio, armatumq; auro circunspicit oriona: nam carmen, quod sex spondeis constat, nusquam reperiritur, nisi quis de industria faciat. vt si quis vno verbo mutato ex carmine Vergiliano dixerit, aut leues peltas lento ducunt argento. Quare vt Priscia. de duodecim carminibus ait, versus hexameter duas & viginti figuras habere potest, quæ colliguntur ex varietate dactyli & spondei in sex regionibus vario modo positorum, quam rem ideo in præsentiarum omittamus. quia facilis est atq; etiam inertissimo cuiq; obuia & exposita. Illud tamen non est omittendum, hoc genus carminis tres posse recipere cæsuras, quæ græci cõmata vocant, hoc est pentemimerim hepthemimerim. Nam trochaicam omittamus, quæ fit cũ in tertio pede dictio trocheo terminatur, vt apud Verg. in buc. nil nostri miserere, mori me deniq; cogis. Igitur penthemimeris, hoc est semiquinaria diuisio est, cum post duos pedes inuenitur syllaba partem orationis terminans. vt arma virumq; cano, post duos namq; dactylos non syllaba cæsuram versus fecit. dicta est autem penthemimeris a pente quod interpretatur quinq;, & hemis semis, & meri diuisio, quasi diuisio semiquinaria. nam duo pedes & semipedes, qui vna syllaba constat, dimidium est quinq; pedum. Dicitur autem penthemimeris heroica: quoniam ex dimidio quinq; versuum carminis heroici constat. Hepthemimeris. ideſt semiseptenaria diuisio est, cum post tres pedes syllaba dictionem aliquam terminat, vt arma virumq; cano Troiæ. post duos namq; dactylos & vnum spondeum. i. e. syllaba cæsuram fecit. Dicitur autem hepthemimeris ab hepta septem, & hemi semis, & meri diuisio, quasi diuisio semiseptenaria: quoniam tres pedes & semis dimidium septem pedum est. Hemipẽthemimeris est, cum post primum pedem inuenitur syllaba dictionem terminans. vt musa mihi causas memora, post dactylum enim. bi syllaba cæsuram fecit. Dicitur autem hemipenthemimeris ab hemi semis & penthemimeris, quasi semi quinaria diuisio: quia syllaba illa in media regione duorum pedum & semis reperitur. His in locis syllaba breuis pro longa nonnunq̃ ponitur: sed in penthemimeri raro. in hepthemimeri rarius. in hemipenthemimeri rarissime, de primo. Verg. ij. æneid. nostrorum obruimur, oriturq; miserrima cædes. de secundo. Idem in. xij. congredior, fœdera pater, & concipe fœdus. de tertio. Lucanus in. ij. dum sanguis inerat, dum vis materna peregi & illud Iuue. quis neſcit aut quis non vidit vulnera pali? Sed quemadmodum hoc metrum omnes tres cæsuras potest recipere: ita necesse est, vt vnam ex illis recipiat pẽthemimerim maxime. aut saltem hepthemimerim, alioqui versus esset retorridus & insulsus. Carmen igitur heroicum sic examinabis. Arma virumq; cano Troiæ qui primus ab oris. versus est hexameter. ideſt sex habens pedes, hercicus, siue pithius, siue homericus, siue epicus, habensq; duas cæsuras penthemimerim & hepthemimerim: constatq; tribus dactylis totidemq; spõdeis; vt Arma virumq; cano Troiæ qui primus ab oris. Italiam fato profugus lauinaq; venit. oẽs tres cæsuras habet, & tres dactylos, totidemq; spondeos.

Hexametrum carmen, quod etiã heroicum appellatur, constat dactylo & spondeo indifferenter, nisi q̃ in quinta regione frequentior est dactylus, in sexta vero spõdeus. In quo genere carminũ scribuntur gesta heroum clarissimorũq; virorũ. Debet habere vnam ex tribus cæsuris saltem, hoc est penthemimerim. i. semiquinarium, hepthemimerim. i. semiseptenariã. hemipenthemimerim i. semiquinariæ dimidiam, vt in hoc versu. arma virumq; cano Troię; qui primus ab oris, arma virum; hemipenthemimeris est. arma virũq; cano, pẽthemimeris est. arma virũq; cano Troię, hepthemimeris est. Quod si nulla harum triũ cæsurarũ interuenit; versus erit retorridus.

¶ Pentametrum elegiacum, dicitur autem & hic verſus pentameter a numero pedum quinq;, elegiacum vero dictum eſt ab elcos græce, quod interpretatur miſeratio, q; veteres miſeriam & lamentationes ſuas elegis decantabant. poſtea vero etiam res aliæ eo genere verſus deſcribi cœptæ ſunt, dicente Horat. in poeti. verſibus imparibus iunctis querimonia primum, poſt etiam incluſa eſt voti ſententia compos. Pentametri verſus inuentionem quidam in Theoclem naxium referunt, qui cũ per inſaniam vociferaretur: eum efficit, & elegiacus (vt dicunt quidam) vocatus: ab eo quod elegino eſt inſanio. Conſtat itaq; verſus pentameter elegiacus ex duplici penthemimeri heroica. prior ex dactylo vel ſpondeo indifferenter, & ſyllaba, quæ ſemipedem facit: poſteriori vero ex duobus dactylis atq; iterum ſemipede, vt in ſumma ſint pedes quinq; quattuor integri & ex duplici ſemipede vnus omnino tẽporũ viginti. Scãditur quoq; hic verſus aliter per pedes integros quinq;. vt duo primi pedes ſint dactyli vel ſpõdei indifferẽter: deinde vnus ſpõdeus. tũ duo anapeſti, ſemper tamen poſt duos primos pedes debet ſubijci ſyllaba, quæ dictionem terminet, vt fiat penthemimeris heroica: quæ ſi breuis ſit, excuſatur vitium ea ratione qua diximus in hexametro. Appellatur autẽ pentametrum elegiacum, quoniam hexametro ſubiunctum conſtituit diſtichõ: ex quo poema elegiacum ſcribi cõſueuit: quo omnia Ouidij opera metamorphoſim. Tibulli. Propertij, atq; Mar. plæraq; epigrammata ſcripta ſunt. Scanditur autem ſic. nil mihi: reſeri. bas. atta. men. ipſe ve. ni. aut ſic, nil mihi. reſeri. bas at. tamẽ ip. ſe veni. ¶ Phaleuticum carmen dictum autore Diomed. a phaleutico illius inuẽtore. pẽtametrũ a numero quinq; pedum. endecaſyllabum a numero vndecim ſyllabarũ. conſtat ſpõdeo. dactylo, & tribus trocheis: vt paſſer, deliti. um me. æ pu, ellæ. & eſt carmẽ Catull. poetæ Veronẽſis, qui eo genere verſus complura epigrammata ſcripſit. Martial. quoq; Auſoni. atq; Vergilius in priapeia. ¶ Sapphicum carmen a ſapho illius inuentrice dictum. pentametrum a numero pedum, endecaſyllabum a numero ſyllabarum, iiſmem pedibus conſtat quibus phaleuticum: ſed alio ordine diſpoſitis, hoc eſt trochee. ſpõdeo. dactylo. & duobus trocheis. vt nocte. ſurgen. tes vigi. lemus. omnes. Recipit hic verſus cæſurã poſt duos pedes, qd' Horat. in odis fere ſemper obſeruat. Catullus non multum id curat: nam ab vtroq; hoc genus carminis celebratur. Alij hoc metrum aliter ſcandunt, hoc eſt eſt per epitritum ſecundum. choriambum & bacchium ſic. noſte ſurgen. tes vigile. mus omnes. ¶ Adonicum carmen ab autore quoq; appellatum pẽtaſyllabum eſt, conſtatq; dactylo & ſpondeo. vt Boet. nubibus atris condita nullum fundere poſſunt ſydera lumen. Conſueuit hic verſus poſt tres ſapphicos plærumq; poni, vt claudat tetraſtichon, quod tribus ſapphicis & adonico conſtat. Reperiuntur & adonici ſine ſapphicis & ſapphici ſine adonicis impermixti, vt apud Senecam in tragœdijs. ¶ Aſclepiadæum. ab autore Aſclepiade cognominatum duodecaſyllabum: hoc eſt duodecim ſyllabarum eſt, conſtans ex penthemimeri heroica, quæ ex ſpondeo, dactylo. ſemipede conficitur, & deinde duobus dactylis: vt apud hymnographum. Sancto. rum meri. tis inclyta gaudia. Alij, aliter ſcandunt per ſpondeum. duos choriambos, & pyrrichium ſic, Sancto. rum meritis. inclyta gau. dia. ¶ Glyconicum ab autore quoq; cognominatum octoſyllabum eſt, conſtans ex ſpondeo & duobus dactylis, vt autor hymnorum. victo. rum genus. optimum. ¶ Pherecratium ab inuentore cognominatum heptaſyllabum eſt, conſtans ſpondeo. dactylo. atq; iterum ſpondeo. vt Horat. in. 1. carmi. grato pyrrha ſub antro. Scanditur autem ſic. grato. pyrrha ſub. antro. Phaliſcum a phaliſcis Italiæ populis, qui in cantionibus eo vtebantur. tetrametrum eſt: conſtat enim quattuor vltimis pedibus verſus Heroici: hoc eſt primo & ſecundo dactylo vel ſpondeo indifferenter, tertio dactylo, & quarto ſpondeo. vt Horat. 1. carmi. aut ephe. ſum bima. riſue co. rinthi ¶ Alaicum ab Alceo poeta dictum, endecaſyllabum eſt, conſtans ex penthemimeri iambico, quæ conficitur ex ſpondeo, iambo, & ſemipede, in quo fit verſus cæſura. deinde duobus dactylis. Idem Horat. in. 1. carminũ. O matre pul. chra. filia. pulchrior. Alij ſcandunt per hippium ſiue epitritum tertium & ſemipedem choriambum & iambum: ſic. o matre pulchra filia pul, chrior.

Pentametrum elegiacum cõſtat primis duobus pedibus verſus heroici; hoc eſt dactylo vel ſpondeo indifferenter & ceſura, tum duobus dactylis atq; iterum cæſura; vel potius ſyllaba terminans verſum, vt nil mihi reſcribas attamen ipſe veni. Eſt autem cæſura ſyllaba terminans dictionẽ in medio carminis; quæ cum poſt duos pedes carminis heroici venit: penthemimeris heroica dicitur. Iãbica vero dicitur cum alteruter ex illis pedibus eſt iambus, vt apud Horatium in primo carminum. O matre pulchra filia pulchrior; vbi poſt ſpondeum & iambum ſequitur cæſura.

Phaleuticum carmen conſtat ſpondeo; dactylo, & tribus trocheis; vt paſſer delicium meæ puellæ.

Sapphicum conſtat trocheo, ſpondeo, dactylo, & duobus trocheis; vt nocte ſurgentes vigilemus omnes.

Adonicum conſtat dactylo & ſpondeo; vt dulciter hymnos.

Aſclepiadeum conſtat ſpondeo; & duobus choriãbis & pyrrichio; vt ſanctorum meritis inclyta gaudia.

Glyconicum conſtat ſpondeo & duobus dactylis; vt hymno graphus. Victorum genus optimũ.

Pherecratium conſtat ſpõdeo, dactylo, atq; iterum ſpondeo, vt Horatius, Grato pyrrha ſub antro.

Phaliſcum conſtat vltimis quattuor pedibus verſus heroici; vt idem. Aut epheſum bimaris ve corinthi.

Alcaicum conſtat ſpondeo, iambo, cæſura: & duobus dactylis; vt Hora. O matre pulchra filia pulchrior.

¶ Alcaicū etiā alterū, quo idem autor vſus eſt, cōſtat ex hippio ſiue epitrito ſecundo & duobus choriambis & bacchio. vt Hora. in eodem. te deos oro ſybarim, cur properes amando. ¶ Anacreontium, ab Anacreonte dictum heptaſyllabum eſt, conſtans ex choriambo & bacchio. vt Hora. ibidem Lydia dic. per omnes. ¶ Sapphicum hexdecaſyllabum, quod Dionedi. etiam archilochiū appellat: conſtat ſpōdeo, tribus choriambis, & pyrrichio. vt Hora. in eodem. nullam Vare ſacra vite prius ſeueris arborem. ¶ Archilochiū carmē ab archilocho denominatū cōſtat parte carminis heroici, quæ appellatur bucolice, hoc eſt dactylo vel ſpōdeo in primis tribus pedibus & dactylo in quarta regione, deinde tribus trocheis. vt Horat. ſ. car. ſoluitur acris hyems grata vice veris & fauoni. Bucolice autem appellatur prior pars huius verſus: quoniā in carmine bucco. Theocritus poeta ſemper illud obſeruat, vt in quarto loco dactylum collocet, quod Verg. illius alioqui imitator negligit. Superioribꝰ carminum generibus raro autores vtuntur. Hora. in odis frequenter: quare ſi plura exempla voles inde petenda ſunt. ¶ Dimetrum iambicum. in carmine iambico illud eſt cōmune, qđ duo pedes pro vno cōputantur. vnde dimetrū quattuor habet pedes, trimetrum ſex, tetrametrū octo. hoc autem fit, quia in vno quoq; metro ſiue pede ictus ſeu mora quædā fit. illud quoq; his verſibus cōmune eſt, quod in locis paribus ſemper habent iambum, in imparibus vero indifferenter iambum ſiue ſpondeum: vnde a iambi frequētia iambici dicti ſunt. Verſus itaq; dimiter iambicus, qui a latinis quaternarius dicitur, cōſtat duobus metris: vnde dimeter dicitur. & quattuor pedibus, vnde quaternarius, octo ſyllabis: vnde octo ſyllabus dici poteſt: vt in hymno illo, qui ad primam diei horā in re diuina canitur. Iam lucis orto ſydere. Iā lu. ſpondeus eſt, cis or. iambus. to ſy. ſpondeus, dere. iābus. quoniam, vt ſæpe diximus, finalis indifferens eſt: quare hoc in loco breuis pro longa poſita eſt. Hoc genere carminis maior pars hymnorum compoſita eſt: apud reliquos autores rarū, vt apud Mart. & Auſoni. quale eſt huius poetæ epigramma ad Theonem grammaticum. Aut adſit intepres tuus. Aenigmatū qui cognitor fuit: Fuit meorum cum tibi Cadmi nigellas filias. Melonis albam paginam, Notaſq; furuæ ſepiæ, Gnidioſq; nodos prodidit. Hi verſus omnes iābici ſunt acatalectici: quoniam in illis nihil deficit: nihilq; rurſus redundat. ¶ Eſt & dimeter iambicus catalecticus, qui vna ſyllaba deficit: qualis eſt apud Senecam in tragoedia quæ Medea inſcribitur. Quo nam cruenta menas, & quæ ſequuntur. ſcanditur autem ſic. Quo nam, ſpondeus eſt. cruen. iambus. ta me. iambus. nas, ſyllaba, quod ſi dixeris menades integrum & acatalecticum erit dimetrum iambicum. Eſt & dimetrum iābicum brachicatalecticō, hoc eſt duabus ſyllabis deficiens, quale voluit eſſe illud. Aue maris ſtella. ſed nō cōſtitit niſi in principio. ſcanditur autem ſic. Aue. iambus eſt. maris. iterum iambus. ſtella. ſpondeus, quia in fine breuis pro longa poteſt poni, quōd ſi adieciſſet placens, fuiſſet dimetrum acatalecticum. ¶ Trimetrum iambicum archilochium quem Varro, Tullius, & Quintilianus ſenarium appellant. conſtat tribus metris: vnde trimetrum dictum eſt, & ſex pedibus: vnde ſenarium. iambo. ſilicet in locis paribus, hoc eſt ſecunda, quarta, & ſexta regione, & ſpondeo vel iambo indifferenter in primo, tertio, & ſexto loco: vt apud Martial. in. i. epigram. vir celtiberis non tacende gentibus. ſcanditur autem ſic. vir cel. ſpondeus eſt. ti be. iambus. ris non, ſpondeus. ta cen. iambus. de gen. iambus. tibus. iambus. nam finalis breuis pro longa ponitur. ¶ Eſt & aliud genus trimetri iambici. quod appellatur hipponacticum, differtq; ab archilochio, q, hipponacticum in fine habet ſpondeum, archilochium vero iambum. vt Perſius in prologo ſuarum ſatyrarum. nec fonte labra prolui caballino. ſcanditur autem ſic. nec fon. ſpondeus eſt, te la. iambus. bra pro. iambus. lui. iambus. cabal. iambus. lino. ſpondeus, huius repertor fuit Hipponax poeta, qui loco iambi inducto ſpondeo contra legem trimetri iambici metrum innouauit. Itaq; archilochium rectum, hipponacticum claudum appellatur, a græcis vero tum Cylliambos, tum choliambos, tum ſcazon appellatur. Martialis. mollem debilitate choliambon. Idem in alio loco. Appollinarem conuenit meum ſcazon. De quo Ruffinus. ponitur aut ſcazon. ſpondeum finis habebit. Sed archilochio tragœdiæ maxime ſcribuntur. hipponatico magis vtuntur Catullus, & Martial. Recipit tamen hic verſus frequenter tribrachum pro iambo: & anapeſtum pro ſpondeo, quia (& ſi non ſunt earundem ſyllabarum) ſunt tamen eorundem temporum.

Alcaicū alterū conſtat ex hippio ſecūdo ſiue epitrito; duobus choriābis & bacchio; vt idē Horatius. Te deos oro ſybarim cur properes amando.

Anacreōtium conſtat coriambo & bacchio. vt Lydia dic per omnes, & ſequitur. Te deos oro ſybarim. &c.

Saphicum alterum hexdecaſyllabum conſtat ſpōdeo; tribus coriambis & pyrrhio, vt Horatius. Nullam vare ſacra vite prius ſeueris arborem.

Archilochium conſtat parte verſus heroici, quę vocatur bucolice; hoc eſt primis tribus pedibus dactylo vel ſpondeo; deinde dactylo bucolice claudit. poſtea vero tribꝰ trocheis, vt ſoluitur acris hyems grata vice veris & fauoni.

Dimetrum iambicum conſtat ſpondeo vel iambo indifferēter in primo & tertio loco, & iambo neceſſario in ſecūdo & quarto loco; vt iam lucis orto ſydere Deum precemus ſupplices.

Dimetrum iambicum catalecticum deficit vna ſyllaba a ſuperiori; vt Prudentius in hymno ante ſomnum. Ades pater ſupreme.

Trimetrū iambicū archilochiū conſtat ſpōdeo vel iābo indifferenter in locis imparibus; hoc eſt in primo, tertio, & quinto loco, & iambo neceſſario in locis paribus, vt Marti. vir Celtiberis nō tacende gentibus. Videbis altam Liciane Bilbilim.

Trimetrū iambicum hypponacticū, qđ & ſcazō & choliambon & goliābon dicitur, eadē legere currit qua & archilochiū, niſi q; vltimi duo pedes permutantur, iābus ꝓ ſpōdeo & ſpōdeus ꝓ iambo;

Perſius. Nec in bicipiti ſomniaſſe Parnaſſo. Eſt enim tribrachus in ſecunda regione. Idem. memini me, vt ſic repente poeta prodirem, vbi anapeſtus eſt in primo loco. Apud eos quoq; qui hoc carmine licentius vtuntur in locis paribus recipit & anapeſtū, in imparibus vero troche⁹ & anapeſtum. Reperitur etiam trimetrum iambicū catalecticum. vt apud Horat. mea renidet in domo lacunar, quod ſi dixeris lacunare, erit trimetrū abſolutū. Reperitur quoq; iābicus ſeptenarius teſte Diome. qui Varronem induxit. & fit quoties ad trimetrum iambicum triſyllabus pes additur. vt apud Teren. nā ſi remittant quippiam philomenæ dolores. ſcanditur autem ſic: nam ſi. ſpondeus eſt. remit. iambus. tant quip: ſpondeus. piā. iambus. philo. pyrrhichius pro iambo. menæ. ſpondeus. dolores. triſyllabus pes eſt. ¶ Tetrametrum iambicum octonarium conſtat metris quattuor. vnde tetrametrum dictum eſt. octo pedibus, vnde octonarius. in locis imparibus, vt de dimetro & trimetro diximus iambo vel ſpondeo. in paribus vero iambo. Sed de hoc genere carminis poetæ tantum Comici vtūtur, nimis tamen licenter: nā alios pedes in crebro recipiunt, vt multi putauerunt nō eſſe carmina: vt Plautus in amphytrione, qui me alter eſt audacior hō, aut qui cōfidentior. ſcāditur autē ſic, qui mal. ſpōdeus eſt. ter eſt iābus. auda. ſpōdeus. cior. iābus. homo aut. iābus. qui con. ſpōdeus. fiden. ſpōdeus. tior. iābus. Terē. quoq;. Enim vero Dane nihil loci eſt ſegnitiæ, neq; ſocordiæ. ſcāditur autē ſic, enim iābus eſt. vero. ſpōdeus. p iābo. Dane. trocheus pro ſpondeo. nihil. iambus. loceſt. iambus. ſegni. ſpōdeus. ciæ. iambus. neq;. pyrrhichius pro iambo. ſocor. ſpōdeus. diæ. iambus. Sed (quemadmodum ait Quintilianus.) latini in comœdia claudicarunt, cū apud græcos comœdiæ certa lege ſeribantur. ¶ Dimetrū anapeſticum pindaricum conſtat duobus metris, quod duo pedes pro vno computantur. Quemadmodum in iambicis, conſtat autem plerumq; quattuor anapeſtis, recipit tamen dactylum vel ſpōdeū in locis imparibus, in paribus vero ſpondeum. Qualia ſunt multa in Senecæ tragœdijs, vt in herculis furētis primo choro. Turbine magno ſpes ſollicitæ. ſcanditur autem ſic. turbine. dactylus eſt. magno ſpondeus. ſpes ſol. ſpondeus. licitæ. anapeſtus, nam & anapeſticum dicitur, etiam ſi nullum anapeſtum recipiat. ¶ Tetrametrum trochaicum archilochium. Carminis trochaici genera ſunt complura: ſed ideo ex illis tātum archilochiū poſuimus, q̄ reliquis abſoletis, hoc ſolum (quod ego ſciam) apud autores (& quidē rariſſime) reperitur, conſtat autē quattuor metris. vnde tetrametrū dicitur & trocheis in locis imparibus, vnde trochaicū appellatur: nā in paribus ſpōdeū quoq; recipit. Eſt aūt catalecticū, quoniā a tetrametro integro vna ſyllaba deficit, vt apd Mar. Capellā. Scāde cœli tēpla virgo digna tāto fœdere, te ſocer ſubire celſa poſcit aſtra Iupiter. ſcāditur autē ſic. ſcāde. trocheus eſt. cœli, ſpōdeus. tēpla. trocheus. virgo. trocheus. digna. trocheus. tāto. ſpondeus. fœde. trocheus. re ſyllaba, quod ſi dixiſſet fœderata, fuiſſet integrum tetrametrū trochaicum. Sextus tamen pes (vt ait Priſci.) neceſſario debet eſſe ſpōdeus, adducitq; Terētiani carmen huius generis ad probandum, qd alterius poteſt penultimā p̄ducere. vt ſuo loco diximus. Carmen autē eſt. Seſcuplos vel vnā vincet alterius ſingulum, Hoc quoq; genere verſus cōpoſitus eſt hymnus ille. Pāge lingua glorioſi preliū certaminis. Ex qua ratione cōuincitur mendum illud. quod in recognitiōe hymnorū notauimus: vbi vulgo ſcriptū reperitur. agnus in cruce leuatur immolādus ſtipite. Nā pro cruce crucis repoſuimus: quoniā in. in. loco neceſſario debet eſſe trocheus: & cōtextus quoq; ratio exigit, vt crucis dicamus, eritq; ordo, agnus leuatur immolandus in ſtipite crucis. ¶ Alcmanium ab alcmane poeta vno de nouem lyricis apud græcos. dactylicum quoniam tribus dactylis conſtat. hypercatalecticum, quia vna ſyllaba ſuperabundat. Et ponit exemplum eiuſdē Prudentij in hymno anteq̄ cibus ſumatur. cuius initiū eſt: o crucifer bone. ¶ Partheniacū ab autore anapeſticū a pede frequentiori. catalecticum: quia ſuperabundat vna ſyllaba, & ponit exemplum eiuſdem in exequijs defunctorum. ¶ Euripidiū ab Euripide poeta tragico, cuius ponit exemplum ex eodem Prudentio.

vt Perſius. Nec fonte labra prolui caballino.

Tetrametrum iambicum cōſtat iambo vel ſpōdeo in locis imparibus, in locis vero paribus iambo. Qualia ſunt multa apud Plautum, & Terentiū,

Dimetrū anapeſticū pindaricū cōſtat quatuor pedibus, q̄ plerūq; ſunt anapeſti; recipit tamē & alios pedes: vt Seneca. Turbine magno ſpes ſollicitæ.

Tetrametrū trochaicū archilochiū catalecticum, cōſtat octo pedib⁹ min⁹ vna ſyllaba. vnde & catalecticū appellat: habetq; in locis imparib⁹ troche⁹; in locis vero parib⁹ troche⁹ vel ſpōdeū indifferēter. vt Scāde cœli tēpla virgo digna tanto fœdere. Luſtra ſex qui iā pacta tēpus implēs corpis. Q d ſi dixeris, tps implens corporale; erit catelacticū.

Alcmaniū dactylicum trimetrū hypercatalecticum conſtat tribus dactylis & ſemipede; vt Prudētius in hymno ante cibū. O crucifer bone lucis ſator.

Parteniacū anapeſticum dimetrū catalecticū cōſtat tribus pedibus & ſyllaba: recipitq; in primis duobus locis anapeſtū & ſpōdeū indifferēter: in tertio autem ſemp anapeſtum. vt Prudētius in exequijs defunctorum. Deus ignee fōs animarum.

Euripidiū dimetrū catalecticum cōſtat trib⁹ pedib⁹ & ſyllaba; qui oēs plerumq; ſunt trochei; vt Prudentius in operis ſui coronide. Dona conſciētię.

¶ De Accentu. Cap. ix.

ACcentus nobis dicta eſt proſodia græcis.
Atq; tonus; quem Romani dixere tenorem;

Cvm in reliquis grāmaticæ partibus noſtri ſæculi homines multū aberrarint, tum maxime circa vocū accentus, ita turpiter lapſi ſunt, vt quo minus vitiū latere poteſt, eo magis culpādi eſſe videātur. Quāq̄ ſunt iudicio meo venia digniſſimi, q̄ eius rei cōſideratio non tam lectione quā viua (vti aiunt) præceptores voce cōſtare debet. Hoc igitur in loco noſtris repetēdum eſt, quod in principio huius libri annotauimus. ſyllabā (quātum ad præſens negociū attinet) duplicem habere cōſiderationem, aut enim cōſideratur quantū ad temporis longitudinē in qua proferturqua de re hactenus eſt a nobis diſputatum, aut quantum ad illius altitudinem ſiue profunditatem; de qua in hoc capite, quod inſcribitur de accentu diſſeremus.

¶ De Accentu. Capi ix.

principio itaq; dicit, quam græci prosodiam appellant, latine interpretatur tum accentum, tum accentiunculam, tum notam vocis, tum moderamentum, tum vocalitionem. Totum hoc a Gellio noct. attica. lib. xij. transiatum est. Sed & Quintilior autor est ab eo quod tonos græci dicunt, antiquiores nostros accentum etiam vocasse tenorem. Verba illius in lib. j. sunt difficilior obseruatio est per tenores: quos quidem ab antiquis dictos tenores comperio, videlicet declinato verbo a græcis, qui tonos dicũt. Sed si verbũ ex verbo interpretari velimus, quã græci prosodiam dicunt latinæ interpretabimur accentũ a pros quod est ad præpositio, & ode cantus. erit igitur accentus quasi cãtus: quẽadmodũ lib. iij. diximus. ¶ Accentus est lex. ponit diffinitionẽ accẽtus ab antiquis atq; etiã iunioribus grãmaticis celebratam dicẽs, q; accentus est certa lex, siue regula, siue præceptio accõmodata ad syllabam eleuandam, cum scilicet acuitur, vel deprimendã cum grauatur, adde etiam tu ad eleuandam deprimendamq;, cum scilicet circunflectitur, hoc est eleuatur deprimiturq;. Estq; accentus triplex. vt ex diffinitiõe superiori colligitur, q; accentus est triplex, hoc est acutus, grauis, & circunflexus. Nam omnis syllaba dictionis cum pronunciatur, aut acuitur tantum, aut grauatur tantum, aut circũflectitur. i. partim acuitur partim grauatur. Sed cum de accentu loquimur, per excellentiam de acuto vel circunflexo intelligimus, quem tum prædominantem, tum principalem appellamus. Itaq; tam apud latinos, quam etiam apud græcos atq; reliquas nationes barbaras in qualibet dictione vnus est tantum accentus prædominans, qui aut est acutus aut circunflexus neq; habere potest, aut plures acutus, aut plures circũflexos, aut alterum acutum & alterum circũflexum. Nam cum sit accentus ille prædominans, velut anima vocis (vt Diome. ait) non modo vnus esse debet, verũetiam efficit, vt dictiones inter se distinguantur. Omnis enim res (vt philosophi tradunt) a forma habet, quod sit vna. Cum vero accentus circunflexus in syllaba longa debeat collocari, quæ duo tempora in prolatione consumit: primũ tempus accentu acuto, altorum accentu graui profertur. & sic colligitur accentus circũflexus, qui compositus est ex acuto & graui. De quo quid nos sentiamus, statim dicetur, si prius stulticiam illorum coarguerimus, qui accẽtum (nescio quem) moderatum finxere. Cuius inuenti artifex (quãtum ego suspicari possum) fuit Alexãdera villa dei, qui nescio quibus laruis exagitatus sibi persuaserit, esse apũ latinos quartum illum accentum latinis in auditũ. Quem idcirco moderatũ appellauit, q; inter acutũ & grauem quodãmodo sit medius, quod nemo vnquam ante illum, sed neq; post illum quisquã sanæ mentis non modo non dixit: sed nec suspicatus quidem est. Sed iam video quid illũ deceperit. Nam cũ videret homo natura musicus (quippe qui Gallus erat) dictiones quasdã barbaras (hebraicas maxime) vehementiori quodõ sono & plusquã latinæ linguæ ratio patitur in fine acui: syllabas illarũ terminales accentu acuto debere proferri putauit. Quæ vero secundum latini sermonis regulã accẽtu acuto proferẽdæ erant, ipse noua quadam ratione & a se primũ excogitata moderato accentu proferendas esse dixit, qui (quemadmodum ipse putat) tantũ vincetur ab acuto, quantũ grauis ab illo superatur. Quod si tantopere Alexãder dictionibus barbaris prospicere volebat, vt cum suo illo vehementi sono vel stridore potius latino sermoni miscendas esse putauit, non ex antiquorũ præceptis, quæ sunt de accentu tradita, quicquam immutare debuit, sed dictionibus barbaris accentum a se nuper excogitatum accommodare appellans illum hyperoxiam. id est superacutum, aut hyperboliam. id est trãscendentem, quandoquidem supra latinum accentum finales illarum dictionũ syllabæ proferuntur. Sed vide obsecro quã in perniciem alexandrina hæc licentia euaserit, vt cũ nos voces barbaras accentu latino mollire debuerimus, imitatores isti, vel potius alexandri admiratores, e diuerso conati sint accentu barbaro dictiones latinas efferre. Sed quemadmodum in eo sermone diximus, in quo est a nobis de vi & potesta te litterarum satis prolixe disputatum, multa fuerũt in vsu apud maiores nostros: quorum neq; vestigium quidem vllum nostro sæculo vidimus, cuiusmodi est, quod de accentu circunflexo inpræsentiarum agitur, qui cum ab antiquioribus æquæ fuerit, atq; acutus & grauis prolatus, nemo est hodie, qui illum enunciet, aut si ab alio fuerit prolatus, qui illum auditu percipiat sensuq; dijudicet. Neq; id mirum cuiquã videri debet, cum in re huic cognata atq; germinassima tale aliquid acciderit. Nam cum legamus tria musices genera fuisse apud veteres, chromaticum, enharmoniciũ. & diatonicum, duo illa priora sic obliterata sunt, vt nemo sit hodie, qui (præterq; in diatonico genere) possit canere, sed neq; si alius quispiam in chromatico vel enharmonico genere caneret, posset consonantias perpendere, atq; de illis recte iudicare. Quemadmodum igitur non ratione aliqua, sed potius maiorum nostrorum negligentia duo illa musices genera funditus interierunt: fortasse quod in illis consonantijs ratio erat aliquanto scrupulosior: idem quoq; ego suspicor accentui circunflexo accidisse. qui ex eo quod in syllaba per naturam longa sedere amat, neq; omnes, quæ ea sit, facile intelligunt, ex incuria vel ignoratione potius nostri sæculi cœpit in desuetudinem abire. Quod vero quidam existimant, eundem esse circunflexum, quem ipsi moderatum appellãt, nimirum in eo falluntur. Neq; enim quia alter ab vsu recessit, alter nuperrime inductus est, eundem esse putare debemꝰ, cum præsertim circunflexus in vltima tantum & penultima syllaba. moderatus vero suus in penultimam & antepenultimam tantum collocetur. Sed quanq; propter rei difficultatem in primis introductionibus nostris præceptum sit confundere circunflexum cũ acuto, quippe qui iam inde ab initio testati sumus, nos puerorum eruditioni tantum introductiones scribere, nihilominus tamen regulas ab antiquis traditas proponemus. ¶ Sed circunflexus, queadmodum supra diximus, duo sunt accentus prædominantes, acutus videlicet & circũflexus, qui proprie dicuntur accentus. vnde & accentus dictionum appellantur. grauis vero non accentus simplex, sed accentus syllabæ dicitur. Est tamen cum accentus grauis est, accentus dictionis, hoc est in consequentia, quam græci vocant sinapiam, sed de hoc alias.

Accentus lex est, quia tendit syllaba sursum;
Vel qua deprimitur: vel qua signatur vtrumq;.
Primus acutus erit; quo syllaba surgit in altum.
Rursus & ille grauis, quo syllaba põsita deorsum.
Est circunflexus, quo surgit deprimiturq;.
Sed circunflexus & acutus dicitur esse
Verborũ accentus, grauis est, quo syllaba cõstat.

¶ Quæ monoſylla, incipit tradere regulas accentus & primo de dictionibus monoſyllabis dicens, quod dictio vnius ſyllabæ, ſi eſt natura longa circũflectitur. vtros. mos. & ſubdit, quod ſi nõ, ſubaudi eſt natura longa: ſed aut breuis aut poſitione longa acuitur, vt ſal. gens. ſed quæ ſint natura longæ per regulas ſuperius traditas ſcire poſſumus, quæ vero ſint natura breues & poſitione longæ, non ſatis liquet. ¶ Syllaba ſi duplex. ſecunda regula eſt, quod ſi dictio eſt duarum ſyllabarum, fuerit q; aut vtraq; breuis, aut vtraq; longa, aut prima breuis & altera longa, prior ex illis acuitur. vt deus, muſæ, dei, quod ſi prior fuerit longa & ſequatur breuis: prior circũflectenda eſt, vt muſa in nominatiuo & vocatiuo.

¶ Si polyſyllaba. iij. regula eſt. quod ſi dictio eſt pluriũ ſyllabarum, cõſiderandæ ſunt duæ vltimæ, & ſi vtraq; fuerit longa prior acuetur. vt romanos. ſi prior longa eſt & poſterior breuis: prior circũflectetur. vt Romanus, o romane: ſed ſi vtraq; fuerit breuis, aut prior breuis ſequenti longa, tranſfertur accentus in ante penultimã. vt animus animi. Et ſubdit, q; hæ regulæ non vſq; quaq; ſunt veræ, nam aliquando patiuntur exceptionẽ: nam in ſex caſibus fallunt. ¶ In primis fallit, dicit q; regulæ ſuperiores fallunt primo diſtinctione, hoc eſt differentiæ cauſa, ponitq; aliquot exẽpla, in quibus autores differentiæ cauſa mutauerunt accentus. vt puta, ſicut, ne putetur ſecunda perſona imperatiui modi huius verbi puto, as. accuit vltimã. Perſi. hoc puta nõ iuſtũ illud, male rectis iſtud pone, p eo qđ eſt retro, ne putetur eſſe pſona ſcda imperatiui modi huius verbi pono. is. Verg. ij. æñ. pone legunt ſinuantq; immenſa volumina terga. Palam, pro eo, q; eſt publice, ne putetur eſſe accuſatiuus ab eo quod eſt pala inſtrumento ruſtico. Porro, pro eo qđ eſt deinde, ne putetur eſſe ablatiuus ſiue datiuus, ab eo quod eſt porrũ. i. vt illud ex euangel. porro vnum eſt neceſſarium. Ergo, pro cauſa, ne putetur eſſe coniunctio illatiua. vt apud Vergili. vj. æneid. illius ergo venimus. Vna, pro eo quod ſimul, ne putetur eſſe nominatiuus generis fœminini ab eo quod eſt vnus vna vnũ. Alias, pro alio loco & tempore: ne putetur eſſe accuſatiuus pluralis ab alius alia aliud. quod Priſcia. dicit vltimam circũflectere, cum ſuperiora illa in fine acuantur. In alijs vero particulis in quibus autores non aſſignauerunt hanc accentus differentiam, nec nos aſſignare debemus. Quod ſi autotes in his voluerunt facere diſtinctionem, cur non & in illis falſo. ſedulo. modo. forte. repente. & ſimilibus ne putẽtur eſſe caſus obliqui, ab eo quod eſt falſus, ſedulus. modus. fors. repens? Sed reſpondebunt opinor, differentiam in illis tantum eſſe faciendam, in quibus autores facere voluerunt. Priſcia. quoq; libro. xv. ſcribit compoſita ab inde: vt deinde, perinde, ſubinde antepenultimam habere acutam. Sedeſto, aſſentiamur Priſciano atq; illius ſæculi grammaticis in ijs quæ antiquiores ſiluerunt, quid in illis alonge. delonge. deinceps. deorſum. etiam ne accentum corrumpemus? faceſſat obſecro vos tantum dedecus a ſermone latino, & niſi vbi nos neceſſitas maiorum autoritate definita coegerit: nunquam ab accentu regulari diſcedamus. atq; illam fœditatem in primis fugiemus, quam voces latinæ reformidant, cum accentu illo ſuperacuto proferuntur. Atq; (vt ſemel dicam) quid hac de ſentiam, ſemper in accentu dictionum latinarum latina regula eſt obſeruanda, præterq; am vbi optimi autores aliter cenſuerunt eſſe faciendum. Quos autem velim optimos intelligi, iam a principio huius operis teſtari ſumus. Quod cum autoritate: vt ſæpe diximus, faciendum ſit, non tamẽ ita fieri debet, quemadmodum iſti putant. vt accentus acutus grauem ſuperet ſeſquitono, ſed ſemitono, vel potius dieſi, hoc eſt, non ſuo illo accuto qui latinis in auditus eſt, ſed clementi atq; modico accentu, & fere qualis ille eſt, quem ipſi moderatum appellant. ¶ Dictio præterea fallit præterea accentus latini regula in quibuſdam dictionibus abſciſſis, quæ in eadem ſyllaba retinent accentum principalem, in qua erat ante abſciſſionem, quemadmodum in nominibus proprijs ſecundæ declinationis terminatis in. ius, quæ apud antiquiores fecerunt vocatiuum. us. mutata in. e. vt hic Vergilius o vergilie. hic mercurius o mercurie antepenultima acuta. abiecta deinde. e. finali o Vergili o mercuri penultima acuta, quanquam ſit breuis, quod eſt contra regulam latinam de dictionibus polyſyllabis, quamquam. P. Nigidius vir ſui ſæculi (præter vnum Ciceronem omnium eruditiſſimus) putauerit in caſu vocandi huius nominis Valerius primã accentu acuto eſſe proferenda. Quod & ſi Gell. libro. xij. noct. atti. ſcribit, non defuiſſe, qui irrideret: ego tantum Nigidio tribuo. vt libentius velim cum eo errare, quã cum omnibus grãmaticis verũ dicere. Et noſa gentilia terminata in. as. vt hic hæc hoc arpinas. larinas. toloſas. pro quibus antiquiores dicebant. arpinatis. te. larinatis. te. toloſatis. te. Acuuntur in fine. vel potius autore Priſcia. circũflectuntur, quod etiam de duobus illis pronominibus noſtras & veſtras intelligendũ eſt, quæ & ipſa quodãmodo gentilia ſunt. Abſciſſa quoq; ſunt illa donec, pro quo antiquiores dicebant donicum. qđ apud Plau. multis in locis legimus. huc. adhuc. iſthuc. illhuc. pro quibus hucce. iſtucce illuce. illi dicebant, & cõpoſita a dic. duc. fac. quæ videtur abſciſſa a dice. duce. vt benedic. maledic. deduc. educ. benefac. quãq; de cõpoſitis a facio nõ liquet quo accentu quibuſdam in locis proferri debeant. Nam latina regula exigit. vt benefac. malefac. & benefacis. benefacit. malefacis. malefacit & ſimilia. antepenultima acuta proferamus. De illis enim qui in compoſitione mutant. a. in. i. nihil eſt dubitandũ niſi quod accentum regularem ſequuntur. Sed neſcio qua de cauſa iunioribus grammaticis placuerit priuilegio quodã vti in compoſitis ab hoc verbo facio, is. cũ in cõpoſitione. a. non mutatur in. i. vt in ſecũda & tertia perſona præſentis indicatiui modi numeri ſingularis penultima accentu acuto proferatur. vt benefacis. acit. tepefacis tepefacit. cum penultima breuis ſit.

Quæ monoſyllaba ſit natura dictio longa:
Circunflectetur; ſi non, profertur acute.
Syllaba ſi duplex fuerit; ſuſpende priorem.
Quæ ſi natura longa eſt, curtaq; ſequatur:
Circùmflectenda prior eſt; reprimeſq; ſecundã.
Si polyſyllaba ſit vox, atq; penultima longa
Natura, ſequiturq; breuis; tunc flecte priorem.
Si fuerit longa prior, & tunc longa ſequatur;
Eſt acuenda prior, quæ ſi breuis eſt, acuetur
Ante penultima; ſed non ſemper regula ſeruit.
In primis fallit; vt ſit diſtinctio vocum;
Vt puta; pone; palam; porro; ergoq; vna; aliaſq;.
Quæ circumflectit; ſed & illa in fine acuuntur.
Dictio prætea ſi ſit conciſſa; manebit
Integer accentus in eadem ſede locoq;.

Pari licentia vtuntur in compoſitis ab illius appendice ſio fis.cum ratione declinationis monoſyllabum efficitur,in fine nãq; accentu acuto efferuntur,vt tepefis.efit.calefis.efit.Quid quod video grammaticis quibuſdam placuiſſe, vt quoties præſens indicatiui pro præterito eiuſdem ponitur:quia tertia perſona ſingularis panctores habet ſyllabas quaſi abciſſa in fine circumflecteretur,vt audit pro audiuit,fumat pro fumauit. Ediuerſo barbara nomina in fine acuta,quæ ſyllabæ extenſione latina efficiuntur:in eodem loco habent accentũ,in quo erat cum eſſent barbara.vt Iacobus.ſathanas,ioſephus,& ex Hiſpanis Iſabel,Iſabela. Leonor,leonora.¶ Cum coniunctiuæ,fallit quoq; accentus regula, cum præpoſitiones poſtponuntur ſuis caſualibus,quod eſt contra illarum naturam, cum.n.præpoſitiones omnibus ſyllabis grauentur,atq; vt autor eſt Quin.ita caſui iungantur, vt diſſimulata diſtinctione ſub vno accentu cum eo enuncientur,& veluti in vna dictione vna tãtum ſyllaba ſit acuta vel circunflexa.ſi poſtponuntur,aut per ſe & abſolute ꝓnuncientur,regularem ſeruant accentum,hoc eſt.q. monoſyllabæ accentu acuto,diſſyllabæ vero priore acuto proferri debẽt,vt Verg.v.æñ.trãſtra per & remos,& in ſeptimo.decus imperiũq; latini te penes,aut ſi dixeris penes,q̃ pars orationis eſt,aut præpoſitiones accuſatiui ſunt ad.apud.ante.Differentiæ tñ cauſa præpoſitio poſt poſita quãdoq; acuitur in fine.Verg.i.æneid'.Errabant acti fatis maria omnia circum. vbi Serui.inquit accentum poni contra morem latinum,ſed corrupte hoc fieri,quia præpoſitio poſtpoſita corrupta eſt.In quo ego Priſcia.potius aſſentior q̃ Seruio,neq; enim vltima ob eam rationem acui debuit,quia poſtponitur.nam ea ratione omnes præpoſitiones diſſyllabæ acurẽtur in fine cum poſtponuntur:ſed differentiæ cauſa(quod & Quin.ſcribit)nonnullis grãmaticis placuiſſe,vt dictiones quædã propter vocũ diſcrimina acuto ſono in fine proferẽtur,vt apud Ver.iiij.æñ.quæ circũ littora circũ piſcoſos ſcopulos,vt ſi non acuerẽt circus circi videretur: ſed id ſibi non placere oſtendit: quoniam(vt diximus)præpoſitio præpoſita omnibus ſyllabis grauatur. Eſt tamen(eodem Priſcia.autore)quando præpoſitio poſpoſita grauatur omnibus ſyllabis,hoc eſt ſi genitiuus ſequatur,redditur ſuprapoſito caſuali,vt ſi dixeris virtutem propter imperatoris,aut ſi alterũ caſuale ſine cõiunctione ſequatur,vt Verg. iiij.æñ.te propter eundem extinctus pudor.Quod ſi media ſit coniunctio,nihilominus ſeruit regula.vt quod ex Verg.attulimus.tranſtra per & remos.At vero præpoſitio compoſita in vnum corpus coaleſcit cum ea dictione cui per compoſitionem adhæret,itaq; cum ea vnum habet accẽtum prædominantẽ,vt perficio.is.In prima.n.& vltima per(ſi grauatur)in media acuitur.Quod ſi poſtponatur,aut ſolata eſt,& per ſe,vt diximus,acentum habet,aut compoſita,& tunc aduerbium ex vtraq; dictione conficitur,vt hactenus,quatenus.Nam ſi tenus compoſita non eſſet, priorem ſyllabam acueret. Cum,quoq; præpoſitio poſtpoſita illis pronominibus me.te.ſe.nobis.vobis.compoſita eſſe intelligitur,itaq; ſemper cũ illis grauatur.Sũt tamen qui dicant encliticæ particulæ vim tunc habere:& ideo attrahere accentum ad ſyllabam præcedentem. Quod de præpoſitione diximus,etiam de coniunctione dici poteſt:nam præpoſitiua vel communis(ſi poſtponatur) finalem ſyllabã acuit, vt ſi dixeris currit,monetur igitur,alias omnibus ſyllabis grauatur.¶ Attrahit accentum,quod periculæ attractiuæ,quas græci incliticas.ideſt inclinatiuas appellant,attrahunt ſiue inclinant ad ſe accentum ſyllabæ præcedentis,hoc eſt attrahendo ſiue inclinando ad ſe eadem acuunt.Verg.i.æneid'.o qui rex hominumq; deorumq;. ſyllaba.um.vtrobiq; acuitur, non quẽadmodũ imperita multitudo ſolet acuere ſed modice atq;(vt ſupra diximus)ſono quodam moderato, ſunt aũt periculæ inclinatiuæ quattuor,cum.q;.ne.ve.Sed q;.ne.ve.cõiunctiones ſunt:cũ vero præpoſitio contra naturã ſuam poſtpoſita inclinat ad ſe accentum in quinq; tantum ablatiuis pronominum,hoc eſt mecũ.tecum.ſecum,nobiſcum.vobiſcum. Sed de q;.ne.ve exempla ſunt in promptu. Illud tamen aduertendum,quod etiam obſeruatur a græcis,vt quoties vltima dictionis ſyllaba ratione particulæ incliticæ acuitur,nihilominus dictio illa ſuum accentũ retinet:ita(vt contra id quod ſupra diximus)vna dictio duos accentus acutos habeat,aut circunflexum ſit & acutum,quod & Aldum Manutiũ obſeruaſſe video in illis codicibus quos ex impreſſione ad nos cotidie mittit. Et quanq̃ ex communi præcipiendi modo particulas illas dixerimus incliticas.ideſt inclinatiuas ſiue attractiuas,ex eo quod ex præcedentis dictionis vltimam ſyllabam acuendo ad ſe inclinent ſiue attrahant,græci aliter dicunt,quod videlicet dicuntur incliticæ,ex eo qđ illarũ accentus inclinetur,& remittatur ad vltimã ſyllabã dictionis præcedentis.Nã cũ particulæ illæ ſint cõiunctiones,illaq; ſit coniunctionũ propriũ,vt poſtpoſitæ habeãt accentũ,quẽ præpoſitæ nõ habẽt,illæ tamen quæ dicuntur incliticæ,non habẽt accẽtum,ſed remittunt(vt diximus)illũ in dictionem præcedentem.Hoc quoq; ſentit Priſcianus in examinatione primi carminis Vergiliani.q; (inquit) & aliæ duæ coniunctiones ne videlicet & ve ſunt apud latinos inclinatiuæ,quas græci incliticas vocãt,ſolent enim ſuos accentus in extremam ſyllabam præcedentis dictionis remittere,ſiue igitur hoc ſit ſiue illud in idem recidit,quod ad rationem proferendi attinet.¶ Finales acuit,quinto deficiunt regulæ ſuperiores,quoniã vltimæ clauſularũ ſyllabæ,quæ intergotiue proferũtur, habent accentũ.Sed interrogatiõis genera duo ſunt,altera nãq; dicitur percũctatio,altera noũis genere dicitur interrogatio. Atq;(vt Auguſti.in.iij.lib de doctrina chriſtiana ne tat)inter percũctationẽ & interrogationẽ hoc intereſt,q̃ ad percũctationẽ,multa reſpõderi poſſunt,ad interrogationẽ non poteſt reſponderi niſi aut non,aut etiã.vt ſi dicas quis nouus hic noſtris ſucceſſit ſedibus hoſpes?poſt percunctationẽ multa poterũt reſponderi. At cũ dicitur,aut quid in eucrſa vidi crudelius vrbe? vnũ tantũ potuit reſponderi,hoc,eſt nihil.¶ Hebrææ voces,ſexto deficiũt regulæ ſuperiores indiomate,hoc eſt, cũ dictiones peregrinæ cũ ſua litteratura in ſermonẽ latinũ trãſferũtur,peregrinas autẽ hoc in loco intelligimus hebraicas & græcas.

Cum coniunctiuæ voces & præpoſitiuæ
Diſſimulentq; tonos ſemper,ſempq; grauentur,
Si poſtponantur,retinebit finis acutum.
Attrahit accentum vox attractiua prioris
Particulæ finalem acuendo;quatuor hæc ſunt.
Cum,q;,ne,ve,ſed cum;ſi ſit ꝓnomine iunctum.
Finales acuit,percunctans teq; roganſq;.
Hebrææ voces plærumq; in fine acuuntur.
Non tamẽ & ſemper;quia ſæpe in fine grauant.

Itaq; de hebraicis tradit primam regulam, quod plærumq;, hoc eſt pro maiori parte, acuunt vltimam, non tamen ſemper id quod Alexander a Villa dei putauit, quoniam complures acuunt penultimam & nonnullæ in tertia a fine acuuntur. Nam quemadmodum in repetitione illa quam fecimus nuper, pluribus eſt a nobis diſputatum, q. dictiones hebraicæ quæ in veteri ac nouo inſtrumento continentur, nam de alijs impræſentiarum non curamus, non excedunt numerum quinq; milium ex quibus quadringentæ, aut non multo plures acuunt penultimam. Tertia vero a fine multo pauciores ſexaginta opinor, aut multum octoginta quas licebit videas in ſuo loco, Sed quod de dictionibus hebraicis diximus, intelligendum eſt de illis quæ non declinantur græca, aut latina inflexione. Nam ſi græce declinantur: accentum quoq; græcum habebunt, ſi latine, accentum latinum: vt ecce Abia, ſi non declinetur, accentum habet in fine, ſi declinetur græce abias abiu, accentum habet in penultima, quia vltima eſt longa, ſi latine abias abiæ acentum in penultima: quia penultima eſt breuis. Sed de hoc in memorata repetitione plura. ¶ Si caſus græcos, ſubiungit alteram partem de dictionibus græcis, dicitq; quod ſi ex declinatiõe græca latini aliquos caſus vſurpauerint, neceſſario accẽtu græco ſunt proferẽdi. Hæc regula ab omnib9 in commune doctis pariter & indoctis recepta eſt, nondũ tamen ab aliquo (quod ego ſciam) elucubrata. Nos tamen in præfata repetitione pro virili noſtra hanc partem enucleauimus, hoc etiam in loco tãtum admoniiſſe lectorem duxim9 eſſe ſatis. deinde ſubdit, quod ſi dictio græca declinatione latina inflectatur accentu quoq; latino eſt proferenda. ¶ Eſto exempli cauſa, lampas in recto caſu græca eſt ſimul & latina. Sed a græcis in fine, a latinis in penultiua acuitur. In genitiuo lampadis latinæ accentu in antepenultima, lampados græce in penultima profertur. In datiuo quoq; lampadi vltima longa accentu in antepenultima profertur a latinis. Sed lampadi vltima breui accentu in penultima profertur a græcis. In accuſatiuo præterea lampadem & lampada, ſed lampadem latinæ, lãpada græci vtriq; ſuo accentu proferunt. Vocatiuus ſimiliter vt nominatiuus. Ablatiuus, quia mere latinus eſt, accentu latino tantum profertur. In plurali nominatiuo lampades a græcis, es correpta terminatur: atq; proinde ab illis accentu in penultima profertur. Latini tamen eandem producunt, quare ſuo accentu, hoc eſt, in ante penultima acuto enunciabunt. In accuſatiuo plurali lampades, quia mere latinus eſt, accentu latino profertur, lampadas vero: quia græcus, græcum quoq; accentum habebit, hoc eſt, in penultima. Sed de his ad ſufficiẽtiam in repetitione (identidem repetita) diſſeruimus.

Id quod Alexander (deceptus forte) putauit.
Si caſus græcos vſurpet ſermo latinus:
Accentu græco talis vox eſt referenda.
Græca ſit atſi vox; ſed declinata latine;
Accentus noſter caſus moderabitur illos.

¶ Donati grammatici Barbariſmus incipitur.

BArbariſmus eſt vna pars orationis vitioſa in communi ſermone; in poemate metaplaſmus. Item barbariſmus in noſtra loquela; in peregrina barbara lexis dicitur; vt ſi quis dicat maſtruca; cateia; magalia; acinacis.

Donati grammatici. Hic eſt ille Donatus, quo præceptore multis in locis diuus Hieronymus gloriatur, extat eiuſdem opuſculum de octo partibus orationis, enarrationes quoq; in Terentium & Vergilium, ſcripſit etiam in Lucam referente Hieronymo. Opus autem inſcribitur barbariſmus, non quod de ſolo barbariſmo hic agatur: cum multo plura dicenda ſint de ſoloeciſmo, de metaplaſmo, de figuris, de tropis: ſed quod in titulis librorum aliquando plura promittuntur, aut pauciora quam poſtea reddantur, aut quod eſt conſuetudo nominandi libros ex ipſorum initio, quemadmodum apud hebræos quem apellamus nos Geneſim, ipſi vocant Bereſit, quod interpretatur in principio, quia liber ille ſic incipitur. In principio creauit Deus cælum & terram, & eodem modo Helleſemoth, Exhodum. Vaicra Leuiticum.

BArbariſmus. Inter barbariſmum & ſoloeciſmum eſt differentia, quod barbariſmus eſt vitium in vna parte orationis, ſoloeciſmus in contextu partium orationis: ſed aduerteudum eſt hoc in loco id quod Seruius annotauit in libro quinto æneidos, inter barbariſmum & lexim, hoc eſt latinam perfectamq; locutionem eſſe metaplaſmum, qui in vno verbo fit ratione vitioſus, hoc eſt, quod quanquam ſit vitium, ratione tamen defenditur excuſaturq;. Inter ſoloeciſmum rurſus & ſchema, ideſt perfectam ſermonum connexionem eſſe figuram: quæ fit in contextu partium orationis ratione vitioſa. ideſt, vt ſtatim diximus, quod quanquam ſit vitium, ratione tamen quadam excuſatur. Ergo metaplaſmus (inquit) & figura media ſunt, diſcernunturq; peritia & imperia. ¶ Dicit igitur, quod barbariſmus eſt vna pars orationis vitioſa. i. vitium quod contingit in vna parte orationis. In communi ſermone. ideſt proſa ſiue oratione ſoluta & pedeſtri, vbi non relinquitur locus excuſationi, niſi deffendatur vitium vſu & autoritate. In poemate. ideſt apud poetas, quibus licet multa facere, quæ non licet hiſtoricis & oratoribus: ſed de metaplaſmo infra diſputabitur. Item barbariſmus. ponit differentiam inter barbariſmum & barbaralexim. Nam barbariſmus eſt vitium partis alicuius in eadem lingua, vt ſi dicas domini pro dominus. ¶ Barbaralexis eſt, cum dictio peregina aſciſcitur in ſermonem noſtrum. vt maſtruca, quod eſt genus veſtis ſardorum. ideſt ſardiniæ incolarum, quo vocabulo vtitur Cicero in oratione pro Scauro. Cateia, genus teli Germanorum: de quo Vergilius in æncid'. teutonico ritu ſoliti intorquere cateias. Magalia domus paſtoriciæ aphrorum. Verg. pri. æncid. Miratur molem æneas magalia quondam. Acinacis Medorum gladius, de quo dixit Horatius. pri. carmi. vino & lucernis medus acinacis.

¶Barbariſmus autem, Diuidit barbariſmum in duo genera, hoc eſt eius quod fit ſcripto & eius quod pronunciatione, quorum quodlibet rurſus diuidit in quattuor genera. ſ. additione, detractione, immutatione, tranſmutatione, litterę, ſyllabę, temporis, toni, aſpirationis: & ita colliguntur quadraginta barbariſmi ſpecies, hoc eſt viginti ex ſcripto & totidem pronuncia tione, de quibus ſtatim ponit exempla. ¶ Per additionem litterę. Verg. primo. æncid'. Troas relliquias danaum atq; immitis Achilli. Nan relliquiæ a relinquendo ſunt appellatæ prima vtrobiq; breui: ſed poeta produxit, ideo, l. littera eſt adiecta, excuſatur autem vitium carminis neceſſitate. ¶ Per additionem ſyllabæ fit barbariſmus, vt quod ponit exemplum pro abiſſe abiiſſe. ex Verg. ij. æñ. Nos abiiſſe rati & vẽto petiiſſe mycenas. immo detractio eſt ſyllabæ abiiſſe ꝑ abiuiſſe: cõmodiuſq; exemplũ eſſet illud ex Iuuc. & barbarus induperator. intericcta ſyllaba. du. ꝑ imperator. ¶ Per additionẽ tẽporis. vt Verg. i. æñ, Italiã fato profugus, nã prima per naturã breuiatur. Idem in. vij. anti qua ex cedro Itaduſq; paterq; Sabinus. ¶ Per detractionem litterę, vt infantibu paruis, ꝑ infantibus paruis, & eſt (opinor) Lucilij exemplũ. Per detractionẽ ſyllabæ. vt ſalmentũ. pro ſalſamentũ, & eſt poetæ cuiuſpiã antiquiſſimi. Per detractionem tẽporis, vt Verg. ſ. æñ. Vnius ob noxã & furias Aiacis oilei. cũ vnius penultima ꝓducta proferri debeat. ¶ Per immutationẽ litterę. vt Verg. ſ. æñ. Olli ſubridens hoĩm ſator atq; deorũ. pro illi ſubridens. Per immutationem ſyllabæ: vt q, dicit pernuces pro pernices, ſed hoc exẽplum nõ facit niſi ad mutationem litterę, ſed cõmodius exẽplũ eſſet illud Catulli, quoi dono lepidum nouũ libellũ, pro cui. Per immutationẽ tẽporis. vt Verg. viij. æñ. Feruere leucatẽ: penultima breui, cũ feruere per ſecundã penultimã producere debeat, tametſi feruo. is. per tertiam declinetur. ¶ Per tranſmutationẽ litterę, vt Verg. xj. æñ. Hæc mea magna fides: at non Euãdre pudendis. quanq̃ Euandre poſſit eſſe ab eo quod eſt Euãdrus, vt idẽ. tunc rex Euandrus Romanæ cõditor arcis. ¶ Syllabæ, vt diſplicina ꝑ diſciplina, & eſt forte exẽplum ab aliquo autore ſumptum. Tẽporis, vt ſi lõgã pro breui & breuẽ pro lõga poſuiſti, vt qđ ponit exemplũ deos, cuius prima ſyllaba eſt breuis & vltima longa. ¶ Toni quoq;. Superius tantum poſuit exempla de additione litterę, immutatione, tranſmutacione litterę vel ſyllabę, vel tẽporis. vnde colliguntur duodecim ſpecies barbariſmi in prolatiõe, totidemq; in ſcripto, nunc dicit quod etiã per accentus poſſunt fieri quattuor ſpecies barbariſmi in prolatiõe: & quia etiam accentus per apices deſignantur, totidẽ etiam ſpecies colligentur ex ſcripto. Tempora quoq; in ambiguis per aſpices debere notari Quinti. præcipit, quare barbariſmi ſpecies circa tempus dupliciter erunt, hoc eſt ſcripto & prolatione, & ſic habemus duas & triginta barbariſmi ſpecies. ¶ Totidem etiam modis. octo quoq; aliæ ſpecies barbariſmi colliguntur circa aſpirationem, nam & ipſa poteſt addi, vt ſi tamen ſcribas per. th. Detrahi, vt ſi thalamus ſcribatur ſine aſpiratione. Immutari, vt ſi tethys vxor oceani ſcribatur in ſecunda per. t. exile. Tranſmutari, vt ſi eadem ſcribatur primo aſpirato & ſecundo exili. Itaq; ex ſcripto ſuboriuntur quattuor barbariſmi ſpecies, & quia ſic proferri debemus quemadmodum ſcribimus: & ſcribere vt proferimus, colliguntur aliæ quattuor ſpecies ex prolatione aſpirationis, aut ſaltem ſi non eſt prolatio, erit quædam ſpiritus expreſſior, & ſic reſultant quadraginta (quas dixdmus) barbariſmi ſpecies: de quibus hactenus dictum eſt. ¶ Fiunt autem. ſunt alia vitia in ſermone, puta hiatus per concurſus plurium vocalium, aut colliſiones per concurſus plurium conſonantium, illarum maximè quæ duriores ſunt. vt. f. r. flagro. frango. quemadmodum in illo verſu quem affert Horatius. poſtquam ferratos poſtes portaſq; refregit. & illud Vergilij: poſt tergum nodis fremet horridus ore cruento. Sunt etiam vitia malæ compoſitiones, quam græci vocant cacoſynthethon. vt quod per. m. litteram fit cum ſequitur vocalis: nam. m. magis videtur ſonare cum vocali ſequente quam cum præcedente. vt ſi dixeris, ventutum excidio Lybiæ. & dicitur metaciſmus. ideſt vitium circa. m. littera ea figura qua barbariſmus. Lambdaciſmus fit per. l. litteram, quando videlicet, aut nimis ſonat, aut parum ſonat, quod & circa alias litteras contingit. nam (quemadmodum Quinti. ait) ſonus litterarum, neq; debet eſſe oppreſſus neq; expreſſus

Barbariſmus autẽ fit duobus modis, ſcripto & pronunciatione. His bipartitis quattuor ſpecies ſupponuntur, additio, detractio, immutatio, tranſmutatio litterę; ſyllabę; temporis; toni; aſpirationis.

Per additionẽ litteræ fiunt barbariſmi; vt relliquias Danaum; cum reliquias per vnum .l. dicere debeamus. Syllabæ, vt nos abiiſſe rati; pro abiſſe. Temporis; vt Italiam fato, cum Italiam correpta prima dicere debeamus.

Per detractionem litteræ; vt infantibu paruis; pro infantibus. Syllabæ. vt ſalmentum pro falſamentum. Temporis, vt vnius obnoxam; correpte ꝑ, vnius producte

Per immutationem litteræ; vt olli proilli Syllabę; vt pernuces ꝑ pernices. Tẽporis; vt feruere leucatem; cum feruere ſit ſecundæ coniugationis; & producte dici debeat.

Per tranſmutationem litterę: vt Euandre ꝑ euãder. Syllabæ; vt diſplicina ꝑ diſciplina. Temporis: vt ſi quis deos producta priori ſyllaba & corepta poſteriori pronunciet.

Toni quoq; ſimiliter per has quattuor ſpecies cõmutantur; nam & ipſi adiiciuntur; detrahuntur, mutantur; & tranſmutantur; quorum exempla vltro ſe offerent, ſi quis inquirat.

Totidem etiã modis per aſpirationem deprehenditur barbariſmus, quem quidam ſcripto, quidam pronunciationi iudicant adſcribendum ꝑpter. h, ſ. quã alij litteram, alij aſpirationis notã deputãt.

Fiunt autem barbariſmi per hiatus & colliſiones, & ſunt etiam malæ compoſitiones cacoſynthethon, quæ vitia nonnulli barbariſmum eſſe putant; in quibus ſunt metaciſmi / lambdaciſmi /

Iotacíſmus ſit p. i. litteram quæ a græcis dicitur iota. per quam frequenter oratio fit hiulca, quæ omnia, ſubaudi vitia ſonã-tia plus aut minus æquo. i. eo quod oportet, quod vitioſum eſt (nam vt dixi ex Quintil. autoritate) ſonus litteræ neq; debet eſſe oppreſſus neq; expreſſus, hoc eſt neq; nimium neq; parum ſonare. Sed quãtum litteræ debeãt ſonare, non eſt cuiuſq; iudicium, ſed illi9 tãtum qui eſt eruditus (nam vt eſt in prouerbio) cæcus male iudicat de coloribus. & hoc eſt, quod Quintili. dixit. Neq; enim cuiuſq; auris eſt exigere litterarum ſonos: non magis hercle q̃ neruorum. Nos cauenda. ſenſus eſt, an huiuſmodi vitia ſint barbariſmi ſpecies, an ſub alio gñe reponi debeãt, nihil refert, neq; in eo multũ eſt diſputãdum. nobis ſatis ſit admonuiſſe lectores, vt fugiant huiuſmodi vitia, ſed quid fugere, aut ſequi debeant: iam nõ eſt cuiuſq;, ſed vt dixi, eius qui eſt eruditus.

DE ſoloeciſmo. Soloeciſm9 dictus eſt a ciuitate Ciciliæ ſoloe. orum. quã ſolon Salamin9 cõdidit: cui9 incolæ cũ eſſent ſemigræci & ſemibarbari, ſermonem græcũ corrũpere cœperũt: & inde a loco ſoloeciſm9 dici cœpt9, quemadmodũ barbariſm9 a barbaris. hoc vitiũ ab Aſinio Pollione imparilitas: ab aliis ſtribiligo appellatur, i. orationis q̃dã detorſio. Soloeciſmus igitur eſt vitiũ in cõtextu partiũ orationis, nã eo differt a barbariſmo: qui eſt vitiũ in vna tãtũ dictione. Sed hoc vitiũ cõmittitur, quoties quis peccat contra regulas artis grãmaticæ, puta de cõueniẽtia nominatiui cũ verbo, adiectiui cũ ſubſtãtiuo, relatiui cũ antecedẽte, præpoſitiõis cũ ſuo caſuali, verbi cũ caſu cũ quo debet cõſtrui, & eodẽ modo dereliquis. Inter ſoloeciſmũ. Ex diffinitiõe barbariſmi & ſoloeciſmi iã patuit hæc differentia. Diſcrepantes. i. diſcõueniẽtes. vt ſi dicas vir bona legũt lectionis. inconſequẽtes. vt ſi dicas vir lectionẽ legit bonus. nam licet partes orationis in ordine permutari poſſint: eſt tñ quædam incõpactibilis iunctura q̃ admitti non debeat. Scriptis aut pnũciatis, & hoc dictũ eſt, vnde barbariſmi ſpecies duplicatæ ſunt. ¶ Quamq; multi. q̃ſtionẽ quandã ſoluit, an in vna tantũ particula orõnis poſſet ſoloeciſm9 fieri. Rñdetq; poſſe fieri, ſi particula illa habeat implicitã vim cõtextæ oratiõis. Et ponit exẽpla, vt ſi quis q̃reret a te, qs fecit hoc? & rñderet vno verbo hic: oratio eẽt pfecta. ſubintelligitur nãq; vir fecit. quare ſi rñderet hæc, barbariſm9 nõ erit: ſed ſoloeciſm9: ac ſi explicite diceret. hæc vir fecit hoc, aut hic fœmina fecit hoc. Rñdedm9 Romæ, p Romã. Aut vnum. Hoc ſoloeciſmi vitio ſermo Hiſpan9 freq̃ns eſt. qđ nulla rõne defendi poteſt: ſed ſolo vſu: qa docti ſimul & indocti ita loquũtur: & loq̃ndũ eſſe vt plures, ſentiendũ vt pauci Ariſto. autor eſt. ¶ Multi etiã. quadrigæ, arũ. et ſcopæ, arũ. in nũero tãtũ plurali poſſe declinari Cæſar in libris de analogia. Aull. Gell. Phoca. Diome. Atq; alij teſtãtur. Igitur cũ Plin. li. xxxiij. dixit, quadriga regitur ab Alcibiade. erat dubiũ: ſed in vno verbo tãtum ex diffinitiõe vtriuſq; vitij conſtat eſſe poti9 barbariſmũ. ¶ Soloeciſm9 fit duob9 modis. duo ſoloeciſmi gña ponit: alterũ qđ fit p partes orationis, cũ alia pars p alia ponitur, vt nomẽ p aduerbio, & ecõtrario aduerbiũ p noũe. aut cũ eadẽ p ſeipſa: ſed aliter accipitẽ. alterũ genus eſt qđ fit p accidẽtia partiũ oratiõis: cui9 tot ſunt ſpecies, quot ſunt accidẽtia cuiuſq; dictiõis. Deinde ponit exẽpla vtriuſq; gñis. & primo prioris mẽbri. vt Ver. vij. æñ. Toruũq; repẽte clamat. toruũ nomẽ poſuit p torue aduerbio. ſub hoc gñe eſt alia ſoloeciſmi ſpecies cũ eadẽ p ſeipſa: ſed aliter poſita accipitur. vt apũ Ver. vi. æñ. Cui tãtũ de te licuit. p ĩ te, nã caſus eſt p caſu. i. ablũs p actõ. nã qđ præpoſitio de, p ĩ ponitur, ſupioris mẽbri exẽplũ eſt. ¶ Per accidẽtia alterius gñis, qđ fit p accidentia partiũ oratiõis ponit exẽpla. & primo de qualitate q̃ in noũe eſt: illđ p qđ nomen ppriũ diſtĩguitur ab appellatiuo. vt Ver. iij. æñ. Hauriat hũc oculis ignem crudelis ab alto Dardan9. Nã ppriũ nomen ei9, qui Troiã condidit hoc eſt filiũ Iouis pro

Iotaciſmi; Hiatus; Colliſiones, quæ omnia plus æquo minus ve ſonantia ab eruditis auribus reſpuuntur, Nos cauenda hęc omnia vitia prælocuti controuerſiam de nomine pertinacibus relinquamus.

¶ De Solœciſmo.

SOlœciſmus eſt vitium in contextu partium orationis contra regulam artis grammaticę factum. Inter Solœciſmum & Barbariſmum hoc intereſt, q̃ Solœciſmus diſcrepantes aut inconſequentes inter ſe dictiones habet, Barbariſmus autem in ſingulis verbis fit aut ſcrip tis aut pronunciatis. Quamq; multi errent: qui putant in vna parte orationis etiam fieri Solœciſmum; vt ſi demonſtrãtes virum hanc, aut fœminam hunc dicamus. Aut interroganti quo pergamus, reſpõdeamus Romæ. Aut vnum ſalutantes; ſaluete dicam9. Cum vtiq; præcedens demonſtratio vel interrogatio vel ſalutatio vim contextæ orationis obtineat.

Multi etiam dubitauerunt vtrum quadriga; ſcopa, ſolœciſmus aut barbariſmus eſſet, cum ſcilicet id genus dictionis barbariſmum eſſe; vel ipſius vitij diffinitione poſſit agnoſci facile.

Soloeciſmus fit duobus modis, aut per partes orationis; aut per accidentia partium orationis. Per partes orationis fit; cum alia pars pro alia ponitur, vt torutum q̃ repente clamat, pro torue. Nomen pro aduerbio ponitur. Fit etiam in eadem parte orationis hoc vitium, cum ipſa pro ſe non in ſuo loco; neq; vt conuenit; ponitur, vt cui tantum de te licuit; pro in te.

Per accidẽtia partium orationis fiunt tot modis ſolœciſmi; quot ſunt accidentia partium orationis; ſed in his propter compendium; ideſt breuitatem; pauca monſtrabimus.

Per qualitates nominum fiunt ſolœciſmi; vt hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto Dardanus. proprium pro appellatiuo poſuit.

Per genera,vt validæ ſilices,p validi;& amaræ cor ticis,p amari,& collus collaria caret.
Per numeros;vt pars in fruſtra ſecant,p ſecat.
Per comparationem,vt Reſpondit Iuno Saturnia ſancta dearum.
Per caſus. vt vrbē quam ſtatuo veſtra eſt;p vrbs quam ſtatuo,
Per modos verborum.vt itis paratis arma quam primum viri.pro ite parate arma; indicatiuum pro impatiuo.
Per ſignificationes verborum,vt expoliantur eos & corpora nuda relinquunt,pro expoliant.
Per tempora . vt ceciditq; ſuperbum Ilium; & oīs humo fumat Neptunia Troia. pro fumauit.
Per ꝓſonas,vt Danaí qui parēt Atridis;quā primū arma ſumite,p eo qui paretis.
Per aduerbia; vt intus eo;p intro.& Italia venio,p de Italia;& ad Romam vado:pro Romam; cū præpoſitio ſeparatim nominibus addēda ſit,nō aduerbio.
Per præpoſitiones.cū alia pro alia ponitur,vt ſub lucem ibant,p ante lucem. Aut neceſſitate ſubtrahitur; vt ſiluis te Tyrrhene feras agitare putaſti;pro in ſiluis.
Per coniunctiones; vt ſubiectiſq; vrere flammis. .q;.pro ve.
Per ordinem coniunctionum; vt autem fieri non debet;pro fieri autem non debet.
Fiunt præterea ſolœciſmi pluribus modis; quos reprehendendo potius q; imitando poſſumus adnotare; Solœciſmus eſt in proſa. in poemate ſchema dicitur.

¶Sequitur de decem Vitijs.

IVm Barbariſmo & Solœciſmo decem vitia nominantur: hoc modo. Acyrologia. Cacemphaton. Pleonaſmos. Periſſologia. Macrologia. Tautologia. Eclypſis. Tapinoſis. Cacoſyntheton. Amphibologia.

Per genera. vt validæ ſilices ꝓ validi; & amaræ corticis ꝓ amari. & collus collaria caret. ¶ Per numeros fiūt ſoloeciſmi. vt ſi dicas illd' ex Vergili. primo æneidos. Pars in fruſtra ſecāt. nā pars non tūgitur niſi vitioſe cū verbo plurali ſecāt: ſed in carmine habet excuſationem: in, proſa orōne hoc vitium excuſabile non eſt. ¶ Per comparationem fiūt ſoloeciſmi. quoniā Donat⁹, & Diomedes comparatiōem inter nominis accidentia numerāt. Et ponūt exemplum alicui⁹ poetæ, qui non extat: puta Ennij aut Lucilij. Reſpondit Iuno ſaturnia ſancta dearū ꝓ ſanctiſſima. hoc eſt poſitiuū ꝓ ſuperlatiuo. ¶ Per caſus fiunt ſoloeciſmi ſi ponatur caſus pro caſu. vt Vergili. primo æneidos. Vrbem quā ſtatuo veſtra eſt. pro vrbs. hoc eſt actūs ꝓ nominatiuo. ¶ Per modos verborū. per accidentia quoq; verborū fiunt ſoloeciſmi, puta per modū, qd' eſt vnū de verbi accidentib⁹. Et ponit exemplum ignoti cuiuſdam poetæ. Itis paratis arma quam primum viri. pro ite parate arma. indicatiuum pro imperatiuo. ¶ Per ſignificationes verborum, quod etiam verbi accidens eſt, fiunt ſoloeciſmi. Et ponit exemplum cuiuſdam incogniti poetæ: expoliantur eos & corpora nuda relinquunt. hoc eſt pro actiua ſignificatione, paſſiuam poſuit. ¶ Per tempora fiunt ſoloeciſmi, cum tempus qd' eſt vnū de accidentib⁹ verbi, pro alio tempore ponitur. vt Verg. iij. æñ, Ceciditq; ſuperbū ilium, & omnis humo fumat Neptunia Troia, fumat, i. præſens poſuit ꝓ præterito fumauit. ¶ Per perſonas fiūt ſoloeciſmi, cū alia ꝓſona ꝓ alia accipitur: & ponit exemplū. vt Danai qui parent Atridis, quā primū arma ſumite. ꝓ qui paretis: hoc eſt tertia ꝓſona pluralis ꝓ ſēda eiuſdem numeri: ¶ Per aduerbia fiūt ſoloeciſmi: vt ſi dicas, eo intus ꝓ intro: quia intus ſignificat in loco. intra ad locū: ſed alterū ꝓ altero ponitur hoc in loco. Italia venio nō dicim⁹: ſed de Italia, & qd' Verg. in principio æñ. dixit Italiā fato ꝓfugus Lauinaq; venit littora: quia nomina vrbiū ponuntur aduerbialiter ſine præpoſitiōe. Nomina aūt regionū & ꝓuinciarū nō ponūtur aduerbialiter, ideo iūgi debent præpoſitiōib⁹. Ad Romā vado nō dicim⁹: ſed Romā quia ponitur aduerbialiter. Separatim addēda. i. nō ꝓ cōpoſitionē, ſed ꝓ appoſitionē: qđ cū aduerbio non pōt facere: ſed cū dictiōe caſus hñte. ¶ Per præpoſitiones fiūt ſoloeciſmi cū alia ꝓ alia ponitur. vt Ver. ſub lucē exportāt calatis: ꝓ ātē lucē: immo circa lucē. Illd quoq; eiuſdē in: j. æñ. Siluis te tyrrhene feras agitare putaſti. ꝓ in ſiluis ſubintellige. ¶ Per cōiūctiōes quoq; fiunt ſoloeciſmi cū altera ꝓ altera ponitur. vt Ver. ij. æñ. ſubiectiſq; vrere flāmis. q;. copulatiuā poſuit ꝓ diſiūctiua ve ſiue vel: & hic ſoloeciſm⁹ fit ꝓ ſignificatiōes cōiūctiōis: ¶ Per ordinē cōiūctionū (qđ eſt vnū ex illi⁹ accidētib⁹) fit ſolœciſm⁹, cū cōiūctio præpoſitiua ponitur ꝓ poſtpoſitiua, aut ecōtrario. vt ſi dixeris: aūt fieri nō debet: ꝓ fieri aūt non debet: aūt nāq; cōiūctio eſt poſtpoſitiua. ¶ Fiūt præterea. plurib⁹ aliis modis pōt fieri ſoloeciſm⁹ q̄ ſupius ē diſputātū: cū oē vitiū circa orōnis ſtructurā in ſoloeciſmū cadat: qđ multipliciter pōt cōtingere. Sed notādus eſt, nō vt imitemur: ſed vt fugiam⁹. Soloeciſm⁹ eſt in ꝓſa. Quēadmodū metaplaſmū dixim⁹ eſſe mediū inter barbariſmū & lexim, ita nūc dixim⁹ ſchema eſſe inter ſoloeciſmū & rectā locutionē: ſed ſchema excuſatur rōne carminis: ſoloeciſm⁹ vitiū eſt inexcuſabile. ¶ De. x. vitijs.

QVm barbariſmo, Decē vitia dicit eē cōia barbariſmo et ſoloeciſmo: q̄ noīatī primo, deīde q illa ſint exponit ſingl'atim.

¶ Acyrologia,q̃ interpretat improprietas.eſt cũ aliqua dictio improprie ponitur.vt cũ ſpes ſit de bono futuro opinato:timor aũt de malo futuro opinato.cũ Ver.iiij.æñ.li.dixit.hũc ego ſi potui tãtũ ſpare dolorẽ:acyrologiã cõmiſit:q̃ improprietas quãuis in vno verbo ſit:qa ſpero ponitur ꝓ timeo:tñ nõ liquet de vitio,niſi ex ſtructura vtriuſq; particulæ:hoc eſt ſpare & dolorẽ.¶ Cacẽphatõ.qd' interpretatur mala ſiue turpis locutio.fit duob9 modis:vel ex iñctura partiũ orõnis:cũ videlicet ex fine præcedẽtis dictiõis & principio ſequntis aliqs ſon9 dur9 aut turpis ſenſus ſentitur.Et ꝓnit exẽplũ de dura cõpoſitiõe ex Ver.j.æñ.dicẽs.Et nũer9 cũ nauib9 æquat. Namrum & cũ dure coeũt,de ſcõo Mart.mũc in adoptiuis ꝓſica cara ſum9.Aut cõmittitur cacẽphatõ cũ ipſi verbo ſubeſt aliqua turpitudo.vt apũ Terentiũ in andria. Arrige aures Pamphile.cũ arrectio ꝓprie ſit mẽbri genitalis tentigo.Martia.arrigis ad vetulas,faſtidis Baſſe puellas.¶ Pleonaſmos.interpretatur plenitudo ſiue ſuperabũdãtia.& fit qñ ſupfluit aliqd verbũ ſine quoſententia nihilomin9 erat pfecta.vt Ver.j.æñ. Sic ore locuta eſt.ſupfluit nãq; ore particula:qa ſine ore loqui non poſſum9.¶ Periſſologia.interpretatur ſermõis ſupfluitas.nã periſſos eſt ſupfluus.& eſt quoties verba ſuperflua addũtur:ſiue cũ eãdem rem varijs modis dixim9. vt ibãt qua poterãt,qd vero addit qua poterãt nõ ibãt: ocioſe adiectũ eſt:qa in ſupiori ſermõe intelligitur etiã ſi nõ dicatur.¶ Macrologia.interpretatur long9 ſermo ſiue lõgitudo ſermõis.nã macros eſt lõg9:& eſt qñ breuis ſentẽtia multis verbis cõtexitur.Et ponit exẽplũ ex Liuio li.viij.ab vrbe.legati nõ impetrata pace retro vnde venerũt reuerſi ſunt.ſatis enim fuiſſet dicere legati nõ impetrata pace redierũt.¶ Tautologia.interpretat idẽtitas ſermõis.a tautos qd' eſt idẽ:& eſt qñ repitẽ eadẽ res ꝑ diuerſa verba. vt ſi dicas,egometipſe feci.met & ipſe ocioſe adiecta ſunt:ſaltẽ alterũ illor9.¶ Eclipſis.interpretatur defect9 ab eclipo quod eſt deficio:& eſt qñ particula neceſſaria in orõne deficit verbũ maxime:ſine quo oratio impfecta eſt.Et ponit exẽplũ ex Ver.j.æñ. Cũ Iuno æternũ ſeruãs ſub pectore vulnus:hæc ſecum,ſubaudi locuta eſt.¶ Tapinoſis.interpretatur humiliatio.nã tapinos eſt humilis:& eſt qñ rẽ magnã verbo humili & min9 ſignificãti exprimim9.Et ponit exemplũ.Ver,ex.ij.æñ.Vterũq; armato milite cõplent.Nam milite ꝓ militib9 min9 dixit,& pl9 intellexit,& Dulichias rates idẽ Ver.dixit in buc.ꝓ naues Vlyxis:cũ ratis nõ ſit nauis:ſed lignor9 ſtrues ad traijciẽda flumina additq; tertiũ exẽplũ ex Hor.in.j.car.Pelidæ ſtomachũ cedere neſcij.i.Achillis nepotis Pelei irã,q̃ neſciebat alicui cedere.ponẽdo igitur ſtomachũ ꝓ irã,partẽ ignobiliorẽ ꝓ nobiliori poſuit.¶ Cacoſynthetõ interpretatur male cõpoſitũ,& eſt qñ partes inter ſe male coordinantur:qd plærumq; in carmine cõtingit.Et ponit exemplũ ex Vergi.ix.æneidos.Verſaq; iuuencũ terga fatigam9 haſta.hoc eſt nos agim9.i.inſtigam9 terga iuuencũ ꝓ iuuencor9.haſta verſa.i.eadẽ haſta qua ferro pugnam9 verſa in ſtimulum.¶ Amphibologia. interpretatur ãbiguitas ſermõis,ſiue ãphibologia ãbiguitas.ab ãphibolos:qd eſt ambigu9:& eſt qñ ſub eiſdem verbis varij ſenſus poſſunt intelligi,qd pluribꝰ modis fieri põt:ponit aũt exẽpla quorũdã illor9 modor9:et in primis ꝓ actũm cũ quo mod9 infinitiu9 cõſtruit añ ſe & poſt ſe.nã dubiũ eſt vter illorũ ſit poſit9 i ꝑſona agẽti aut patiẽti.vt ſi qs dicat,audio ſecutorẽ retiariũ occidiſſe:ãbiguũ ẽ,vter illorũ alterũ occiderit.fuit aũt lud9 apũ ãtiquos,in quo ſecutor q idẽ mirmillo dicebatur,cũ retiario cõfligebat:de cuiuſmodi ludo multa apũ Iuue.Mart.Trãqui.atq; alios autores dñr. Aut ꝓ verbũ.ſubaudi cõis ſignificatiõis fit amphibologia.vt Cato criminatur:cũ actiõem & paſſiõem ſignificet:dubium eſt an Cato accuſet.an accuſetur:quare ex adiũctis amphibologia eſt tollenda:hoc eſt exprimendo quem aut a quo criminatur:& eodem modo de vador.aris.qd' eſt vades dare aut vades accipe.Fit etiã ꝓ ſynonyma.hoc eſt ꝓ equocatiõem alicui9 verbi,cũ vnũ nomen plura ſignificat.nã ſi ſimpliciter ꝓferatur,amphibologiã relinquit:cũ lector aut auditor neſciat,in quã partem debeat accipe vocabulum illd'.& ponit exemplum de cane:qd' tum animal nobis familiare,tum ſtellã notã.tum piſcem maleficũ ſignificat. addit præterea pluribus alijs modis poſſe fieri amphibologiã.

¶ De Metaplaſmo.

Acyrologia;eſt impropria dictiõis poſitio;vt hunc ego ſi potui tm̃ ſperare dolorem,ꝓ timere.

Cacemphatõ;eſt obſcœna ꝓnunciatio vel in cõpoſita dictiõe;vel in vno verbo;vt numerũ cũ nauibus æquat,& arrige aures Pamphile,

Pleonaſmos;eſt adiectio ſupuacua ad plenã ſignificationem,vt ſic ore locuta eſt.

Periſſologia,eſt adiectio verborũ ſupuacua ſine vlla vi rerũ.vt ibãt qua poterãt,qua non poterant nõ ibant.

Macrologia;eſt longa ſententia res nõ neceſſarias comꝑhendẽs,vt legati nõ impetrata pace retro, (vnde venerunt) reuerſi ſunt.

Tautologia;eſt eiuſdẽ dictiõis repetitio vitioſa, vt egometipſe venio.

Eclipſis,eſt defect9 qdã neceſſarię dictiõis;quã deſiderat põciſa ſentẽtia;vt hęc ſecũ;deeſt loq̃batur.

Tapinoſis;eſt humilitas magnę rei,nõ id agẽte ſententia qd demõſtrat.vt penituſq; cauernas ingẽtes vtrũq; armato milite cõplent.i. multę legiones armatorũ militũ impleuerunt multas cauernas.Et Dulichias vexaſſe rates.Et Pelidę ſtomachum cedere neſcij.

Cacoſynthetõ;eſt vitioſa dictionũ cõpoſitio,vt verſaq; iuuencum terga fatigamus haſta.

Amphibologia;ẽ ãbiguitas dictiõis;q̃ fit ꝓ actũm,vt ſi qs dicat;audio ſecutorẽ retiariũ occidiſſe.At ꝓ ꝑſõũ,vt crimiaꝝ Cato,vadaꝝ Iuli9,nec addaꝝ quẽ vl'a q̃.Aut ꝓ participiũ;vt video ſtatuã aureã tenentem.Fit etiam per ſynonyma.vt ſi quis dicat aciem,neq; addat oculorum;aut exercitus; aut ferri.Fit etiam pluribus modis;quos recenſere oẽs;ne nimis longum eſſet;non oportet.

¶ De Metaplaſmo.

Metaplasmus interpretatur trãsformatio: & est qñ id qđ ꝑprie d'r trãsformatur in aliã speciẽ: qđ nõ potest fieri nisi ꝑ vitiũ: qđ quia excusabile est ꝑ aliquã rõnẽ d'r metaplasm⁹: quẽ dix im⁹ esse mediũ inter barbarismũ & leximra tio aũt q̃ potest excusare hoc vitiũ. est aut metri necessitas aut ornat⁹, q, aliqd elegãti⁹ d'r ꝑ figuratũ quãꝑ ꝑpriũ. aut necessitas cũ nõ habem⁹ ꝑpriũ, vtimur mutuo aut accõmodato. Ponit aũt metaplasmi qndecim species, de qb⁹ singlatim disserit. ¶ Prosthesis. interpretatur appositio: & est cũ in principio dictiõis apponitur littera vel syllaba. Et de littera ponit exẽplũ ex Ver. j. æñ. Gnate meæ vires mea magna potentia sol⁹, ꝑ eo qđ esse debuit nate de nascor nasceris natus. De additiõe syllabæ nõ ponit exẽpliũ: sed pñt esse exẽpla exꝑpositiõib⁹ cũ in cõpositiõe nihil significãt. vt adsilis, adnoto. ¶ Epenthesis. interpretatur interpositio ab Epen, quod est inter & thesis, & est qñ in medio dictiõis interponitur littera. vt redeo a re & eo interiecto, d, aut syllaba. vt Iuue. Graius & Barbar⁹ indupator: hãc alij parẽthesim vocãt, q̃ æque interpositio interpretatur. ¶ Paragoge. interpretatur adductio a parago qđ est adduco, & est qñ in fine dictiõis additt littera vel syllaba. vt magis ꝑ mage. Nã mage debet esse ab eo qđ magne. Et qđ Ver. viij. æñ. Liqdo ve potestur electro. & dominarier ꝑ dominari. ¶ Aphæresis. interpretatur ablatio ab aphæreome qđ est auferri. & est qñ a principio dictiõis aufertur littera vel syllaba, vt q dixit. mitte arcana dei. Et qđ Ver. j. æñ. Qui tela typhoea temnis ꝑ cõtemnis. ¶ Syncopa. interpretatur cõcisio a sin con & copto scindo: & est qñ ex medio dictiõis intercidit littera vel syllaba. vt audacter ꝑ audaciter. i. littera dispũcta, et illd' Hora. in. ij. ser. At illũ qui me commorit meli⁹ nõ tãgere clamo, ꝑ cõmouerit. ¶ Apocopa. interpretatur abscisio ab apo de, & copto scindo: & est qñ ex fine dictiõis absciditur littera vel syllaba. vt Ver. j. æñ. Relliquias Danaũ atq; immitis Achilli ꝑ Achillis: & si qs dicat possis ꝑ possitis: & potes ꝑ potestis: & mutu ꝑ mutuo: & sunt forte exẽpla sumpta ex antiqs autorib⁹. ¶ Ectasis. interpretat ꝑductio ab ectanio qđ est ꝑduco: & est qñ syllaba breuis ponitur ꝑ lõga siue ꝑducta: & ponit exẽpliũ ex principio. æñ. Vergilianæ. Italiã fato ꝑfug⁹ Lauinaq; vẽit littora. nã in primogenio breuiatur. Idem in. vij. Italus paterq; sabin⁹: & in possessiuo gẽtili semp breuiat eãdẽ, nisi necessitas vrgeat. vt in. viij. Italos in prælia Cæsar. ¶ Systole interpretatur cõtractio a systelo qđ est cõtraho: & est qñ syllaba lõga ponitur ꝑ breui. vt apđ Ver. j. æñ. Cum subito assurgẽs fluctu nimbosus oriõ. Idẽ in. iiij. Dum pelago desæuit hyems & aquosus oriõ. nã o lõga est & a græcis ꝑ o mega vtrobiq; scribitur. ¶ Diæresis interpretat diuisio, a diæreo qđ est diuido: & est qñ ex vna syllaba diphthõgo cõglutinata duæ fiũt. vt Verg. iij. æñ. Aulai in medio libabãt pocula bacchi. aulai fecit ab eo qđ est aulæ. Idem in. ix. diues pictai vestis & auri ꝑ pictæ: & posuit aliud exemplũ ex poeta quodã antiquo. olli rñdit rex Albai lõgai ꝑ albæ lõgæ. ¶ Synæresis, est interpretata cõtractio, & est cõglutinatio duarũ syllabarum in vnã. vt phaeton qđ trisyllabicũ est. P. Varro ꝑtulit dissyllabũ. vt autor est Quinti. qui citat illi⁹ versiculũ. Cũ te flagrãti deiectũ fulmine phætõ. sic quoq; dicim⁹ di ꝑ dei, & dis ꝑ deis, & ij ijs ꝑ ei, & eis. Ver. quoq; iij. geor. fixerit eripedẽ ceruã licet aut erimãthi. ꝑ aeripedẽ. idest velocẽ quasi vẽtũ. ¶ Epiſynalœpha species est synæresis, immo synæresis. vt patet exẽplo qđ ponit ex. ij. æñ. Ecce aũt telis pãthus elapsus achiuũ. nã ab eo quod est panthoos fit pãthus hoc est duabus syllabis in vnam contractis.

Metaplasmus est trãsformatio q̃dam recti solitiq; sermonis in alteram speciẽ metri, ornatus, necessitatis ve causa. Hui⁹ sũt spẽs qndecim. Prosthesis Epẽthesis. Parogoge, Apheræsis. Syncopa. Apocopa. Ectasis, Systole. Diæresis. Synæresis. Epiſynalœpha. Synalœpha. Ecthlypsis. Antithesis. Metathesis.

Prosthesis; est appositio q̃dam ad principiũ dictionis litteræ vel syllabæ, vt gnate pro nate. rettulit pro tulit.

Epenthesis; est interpositio q̃dam ad mediã dictionem litterę vel syllabæ; vt relliquias ꝑ reliquias. Induperator ꝑ imperator. Hanc autẽ alij epenthesim. alij parenthesim vocant.

Paragoge; est appositio q̃dam ad finẽ dictionis lr̃ę vel syllabæ; vt magis ꝑ mage, & potestur ꝑ potest. Hanc alij paralepsim, alij ꝑlepsim. i. p̃sumptionem vocant.

Aphæresis; est ablatio de principio dictiõis litteræ, vel syllabæ, contraria ꝑthesi. vt mitte ꝑ dimitte. temno ꝑ contemno.

Syncopa; est ablatio de media dictiõe litterę vel syllabæ, cõtraria epenthesi, vt audacter ꝑ audaciter. & commorit ꝑ commouerit.

Apocopa; est ablatio de fine dictiõis litterę vel syllabæ cõtraria paragogæ, vt Achilli ꝑ Achillis, possis ꝑ possitis. potes ꝑ potestis. mutu ꝑ mutuo.

Ectasis; est extensio syllabę cõtra naturam verbi. vt Italiam fato ꝑfugus. cum Italiam prima syllaba correpta dicere debeamus.

Systole; est correptio syllabę cõtra naturã verbi facta; cõtraria ectasi, vt aquosus oriõ. ꝑ orion producte.

Diæresis; est diuisio vni⁹ syllabæ in duas. vt olli respõdit rex albai lõgai ꝑ albę longę. Et aulai in medio libabant pocula Bacchi, ꝑ aulæ Et diues pictai vestis & auri, ꝑ pictę.

Synæresis; est cõglutinatio duarũ vocaliũ in vnam cõtraria diæresi. vt phæton ꝑ phaeton & eripedem ꝑ Aeripedem.

Epiſynalœpha q̃ & synæresis; est duarum syllabarũ in vnã facta cõglutinatio. vt Ecce autem telis Panthus elapsus achiuum ꝑ panthoos.

¶ Synaloepha interpretatur coniunctio, & eſt cũ dictio finitur in vocali, ſequiturq; dictio æque incipiens a vocali, quia tũc interimitur vocalis illa prior. Et ponit exemplũ ex principio libri.ix.æñ. Atq; ea diuerſa pœnitus dum parte geruntur, legẽdumq; eſt atq; a diuerſa.hæc a quibuſdam ſynæreſis dicitur, quia videlicet ex duabus ſyllabis vna coaleſcit. ¶ Ecthlipſis interpretatur eliſio ab ecthlibo quod eſt elido elidis: & eſt quando ex duro & aſpero concurſu cõſonantis cum vocali conſonans exterenda eſt. Et ponit exemplũ ex Verg. in principio æñ. Litora multũ ille & terris iactatus & alto. pro mult ill & terris iactatus & alto, hoc eſt extrita.m.littera ne fiat metaciſmus ille, de quo ſupra diximus. ¶ Antitheſis interpretatur pro alio poſitio, ab anti pro, & theſis poſitio, & quando alia littera p alia ponitur, vt apud Verg. i. æñ. Olli ſubridens hominũ ſator atq; deorũ, pro illi, hoc eſt.o. pro.i. ¶ Methatheſis interpretatur tranſpoſitio: & eſt quando litterarũ ordo inuertitur, vt apud Verg. libro.xj.æñ. At nõ euandre pudendis, pro euander. quãq; (vt ſupra diximus) euãdre poteſt eſſe ab eo qđ eſt euãdrus. vt apud Verg. tunc rex Euandrus Romanæ conditor arcis. quinimmo omnia nomina græca terminata in bros, aut cros. aut dros. aut gros. aut pros, aut tros, poſſunt habere duplices recti terminationes, vt thymbros thymber vl thymbrus. teucros teucer vel teucrus. Alexandros alexander vel alexãdrus. meleagros meleager vel meleagrus. capros caper vel caprus. Itaq; cum Verg. dixit. x. æñ. At tibi thymbre caput Euãdrius abſtulit enſis. vctus ille potuit eſſe abeo, qđ eſt thymbro.

De ſchematis. Diximus metaplaſmũ eſſe medium inter lexim & barbariſmũ. ſchema vero inter phraſin & ſoloeciſmũ. Itaq; reſtat dicendum de ſchemate, hoc eſt de figuris, hoc eſt de vitijs quæ cõmitti conſueuerunt in cõtextu partiũ orationis & ſunt excuſabilia ratione aliqua, ſed ea vitia aut in verbis, aut in ſententia cõtingunt, itaq; duo genera ſchematõ, hoc eſt figuratum eſſe dicit, quia aut ſunt lexeos ideſt, dictiõis, aut dianœas. ideſt ſententiæ: nam lexis lexeos eſt dictio: dianœa dianœas ſentẽtia: ſed excuſat ſe de tractatu figurarũ, quæ ad ſentẽtiam pertinẽt, quoniam illæ oratorũ ſunt magis ppriæ. figuras itaq; dictionis, quæ ad grãmaticum pertinent dicit eſſe complures, ſed ex illis frequentiores elegit, de quibus ſingulatim diſſerit dicens. &c. ¶ Prolepſis interpretatur præſumptio. a pro ante & lepſis captio: & eſt quãdo aliquid in genere præſumitur, qđ per partes poſtea explicatur. Et ponit exemplum ex Verg. lib. xij. æñ. Interea reges ingenti mole Latinus procedunt caſtris: deinde turnus, deinde æneas. ¶ Zeugma interpretatur cõiũctio: & eſt quãdo vnũ verbũ diuerſis ſuppoſitis accõmodatur. vt Verg. lib.iij.æñ. Troiugena interpres diuũ qui numina phœbi. ſubaudi ex inferioribus ſentis, qui tripodas etiã ſentis, clarij lauros, iterũ accipe ſentis & qui ſydera ſentis. ¶ Hypozeuxis interpretatur ſubiunctio, & eſt quãdo econtrario zeugmati vnũ ſuppoſitũ accõmodatur diuerſis verbis, vt Verg. lib. viij. æñ. Regem adijt. regi memorat nomenq; genuſq;. vtrobiq; namq; intelligitur æneas. Hypozeuxis autem diciturab hypo ſub, zeuxis iunctio, quaſi ſpecies quædam zeugmatis. ¶ Syllepſis interpretatur conceptio ſiue cõprehenſio. a ſyn quod eſt con, & lepſis captio, & fit cũ per vnũ verbũ ſuppoſita diuerſorum numerorũ colligimus. Et ponit exemplũ ex Verg. in. i. æñ. Hicillius arma, hic currus fuit, nam in priori caſo arma, fuerũt debet ſub intelligi. Sed dicit Donatus hãc figurã latiſſime patere, & ad multa ſe extẽdere, fieriq; nõ ſolũ per partes orationis: ſed per accidẽtia partiũ orationis, immo ſyllepſis ppe ſemp fit per accidẽtia partiũ orationis. vt qđ genus maſculinũ cõcipiat fœmininũ, vt apollo & muſa ſunt docti, ego & tu ſumus boni, aliqñ qđ fœmininũ concipiat neutrũ, vt Luca. hunc leges & plæbiſcita coactæ: aliqñ qđ neutrũ cõcipiat maſculinũ & fœmininũ, vt virga tua & baculꝰ tuus ipſa me cõſolata ſunt. Aliqñ rõne affinitatis qđ fœmininũ cõcipiat maſculinũ. vt vidi virũ & fœmininã honeſtã, & per numeros ſit plærumq; hæc cõceptio. vt alijs in locis copioſus diſputatur, hoc eſt, vbi de figuris conſtructionis agitur.

Sinalœpha eſt per interẽmptionem concurrẽtium inter ſe vocaliũ lubrica quędã leuiſq; colliſio; vt Atq; ea diuerſa penitus dum parte gerũtur. Hęc a quibuſdam ſynæreſis vel colliſio nuncupatur.

Ecthlipſis eſt conſonantium cum vocalibus aſpere concurrentibus difficilis ac dura colliſio. vt littora multum ille & terris iactatus & alto.

Antitheſis eſt lĩræ ꝓ lĩra poſitio. vt olli ſubridẽs; ꝓ illi.

Metatheſis; eſt tranſformatio litterarum.

¶ De Schematis.

Schemata lexeos & dianœas ſunt quędã ſugurę verborum & ſententiarum. Sed ſchemata dianœas ad oratores pertinet; ad grammaticos vero lexeos. Quæ cũ multa ſint; ex omnibus fere neceſſaria ſunt; quæ ſequuntur, ſcilicet; Prolepſis; Zeugma, Hypozeuſis, Syllepſis, Anadiploſis, Anaphora, Epanalepſis. Epizeuſis, Paronomaſia Scheſis ſonomatõ; Paromœõ. Homœoteleutõ; Homœoptoton; Polyptetõ; Hirmos; Polyſynthe ton, Diáliton; Antitheton, Hyppallage. Climax.

Prolepſis; eſt præſumptio rerum ordine ſecutarum; vt interea reges ingenti mole latinus. Procedũt caſtris Turnus. deinde Aeneas.

Zeugma; eſt vnius verbi concluſio diuerſis clauſulis apte coniuncta. vt Troiugena interpres diuũ q numina Phœbi. Qui tripodas; clarij lauros; qui ſydera ſentis.

Hypozeuxis; eſt figura ſuperiori cõtraria. vbi diuerſa verba ſingulis clauſulis redduntur: vt Regem adijt. regina memorat nomenq; genuſq;

Syllepſis eſt diuerſarum clauſularũ per vnum verbum conglutinata conceptio. vt Hic illius arma, hic currus fuit. Hoc ſchema late patet; & fieri ſolet non ſolum per partes orationis; ſed per accidẽtia partium orationis. Item ſyllepſis eſt in diſſimilibus clauſulis, quando dictio ſingularis verbo plurali adiũgitur; vt Sunt nobis mitia poma; caſtaneæ molles; & preſſi copia lactis.

¶ Anadiploſis eſt interpretata reduplicatio.ab ana præpoſitione,quod eſt re:& diploſis plicatio,& fit quoties ſequens verſus incipit a verbo in quo deſinit præcedens.Et ponit exemplum ex Verg.libro.x.æñ.vrbs Hetruſca ſolo ſequitur pulcherrimus aſtur,aſtur equo fidens.¶ Anaphora eſt interpretata relatio ſiue repetitio.ab ana re & phoreo fero, & fit quoties plures verſus ab eadem dictione incipiunt.Et ponit exemplum ex Verg.i.æñ. Gnate meæ vires.&c.¶ Epanalepſis interpretatur repetitio ab epi.& ana & lepſis.& eſt verbum epanalambano repeto:& fit hæc figura quoties in eodem verbo incipit.& finiturverſus.vt Vergil.in calce primi libri.æñ. Multa ſuper Priamo rogitans ſuper Hectore multa. Aliud quoq; exẽplũ ponit ex.ij.geor. antea etiam ſceptrum.&c.¶ Epizeuxis interpretatur iniũctio,& fit quando verbum iteratur non interueniente alia parte orationis.& accipit exemplum ex Verg.ix.æñ. Meme adſum, qui feci in me conuertite ferrum o rutuli: & hæc figura frequens eſt in ſermone familiari:& in ſacris litteris.¶ Paronomaſia interpretatur denominatiõ.a para de & onoma nomen, & eſt quãdo nomen de nomine aliud ſignificanti deducitur non per etymologiã,ſed per litterarũ ſimilitudinem. Et ponit exẽplũ ex Teren.in andria.nã incœptio (inquit) eſt amentium haud amantiũ.¶ Scheſis onomaton interpretatur habitudo nominum.nam ſcheſis eſt habitudo & onoma nomen,& eſt cũ ſingulis ſua epiteta ſunt adiuncta.Et ponit exẽplum ex poeta,marſa manus,peligna cohors feſtina virũ pro virorũ vis. Sunt autem marſi & peligni populi Italiæ notiſſimi.¶ Paromoeon interpretatur adſimile,& fit cũ plures dictiones ab eadem littera incipiũt.Et ponit exẽplum ex Ennio poeta,quemadmodum refert Priſcia.li.xij.cũ diſputat de pronomine. O tite tute tibi.&c. ¶ Homoeoteleuton interpretatur ſimiliter deſinens: nam homoeos eſt ſimilis vel ſimiliter & teleutao finio,& eſt quãdo plures dictiones ſimiliter terminantur,dũ modo id non fiat per caſus. Et ponit exẽplũ ex aliquo poeta,aut autore antiquo,eos deduci quã relinqui, q̃ oĩa verba ſunt ſimiliter deſinẽtia. Homocoptotõ interpretatur ſimiliter cadens ab homoeos quod eſt ſimilis & ptoſis caſus,& eſt quãdo plures dictiones per caſuũ declinationẽ ſimiliter definũt,vt mœrẽtes,flentes.&c.¶ Polyptoton interpretatur multitudo caſuũ,a poly multũ & ptoſis caſus,& eſt quãdo diuerſi caſus ſibi inuicem reſpondent,& ponit exẽplum ex Verg.iij.æñ.littora littoribus contraria.¶ Hyrmos interpretatur tract9,& eſt quãdo oratio per lõgã verborũ ſeriem trahitur extẽditurq; ,& ponit exẽplũ ex Ver.vj.æñ. principio cælũ.& c.vſq; ad locũ illũ ſpirit9 intus alit.¶ Polyſyntheton interpretatur multitudo caſuũ,cõpoſita a poly multũ & ſyntheton cõpoſitum,& eſt quãdo multæ dictiones per cõiunctiones iungũtur. Et ponit exẽplũ ex Ver.j.æñ. Athamaſq; thoaſq;.&c. ¶ Dialyton interpretatur diſſolutũ.a dialyo, quod eſt diſſoluo,& eſt quãdo ſine cõiunctionibus plures dictiones eiuſdẽ generis pferũtur,& eſt figura ſuperiori cõtraria.Et ponit exẽplũ ex Verg.in.iij.æñ.Ite,ferte citi flãmas:nam plura verba iunguntur non interuenientibus cõiunctionibus.A Cicerone dicitur articulus color, dicitur quoq; hæc figura aſyntheton,quod interpretatur incõpoſitũ,ab a particula priuatiua & theton poſitũ,quia(vt dixim9)plura verba iũgũtur ſine cõiũctiõe.

Anadíploſis;eſt geminatio dictionis q̃ex vltimo loco prẽcedẽtis verſus & principio ſequẽtis iteraẽ; vt Sequitur pulcherrim9 aſtur; Aſtur equo fidẽs

Anaphora;eſt relatio eiuſdem verbi per principia plurimorũ verſuum. vt Gnate meæ vires; mea magna potentia ſolus.Gnate patris ſummi; qui tela Typhoea temnis.

Epanalepſis;eſt verbi in principio verſus poſiti; & in eiuſdẽ fine repetitio.vt Multa ſuper Priamo rogitãs;ſuper Hectore multa.Et alibi. Ante etiã ſceptrum Dictæi regis & ante impia quam cẽſis.

Epizeuxis; eſt eiuſdem verbi in eodem verſu ſine aliqua dilatione geminatio,vt Meme adſum;qui feci;in me conuerite ferrum.

Paronomaſia;eſt veluti quædam denominatio; vel quoties aliud nomen efficitur de alio;vt Nam in cœptio eſt amentium;haud amantium.

Scheſis onomaton; eſt multitudo nominũ coniunctorum eodem habitu copulandi;vt Marſa manus;Peligna cohors,feſtina virum vis.

Paromoeõ; eſt quãdo ab eiſdẽ litteris diuerſa nomina ſumũtur;vt O tite tibi tanta tyranne tuliſti.

Homoeoteleuton;eſt cũ ſimili modo dictiones plurimæ finiuntur;vt Eos deduci;quam relinqui, deuehi:quam deferri;malui.

Homoeoptoton, eſt cũ in conſimiles caſus exeunt diuerſa verba.vt Mœrentes,flentes,lachrymantes,comitantes.

Polypteton,eſt multitudo caſuũ varietate diſtincta. vt Littora littoribus cõtraria fluctibus vndas.Imprecor arma armis,pugnent ipſiq; nepotes.

Hyrmos, eſt ſeries orationis continuæ tenorẽ ſuũ vſq; ad vltimum ſeruans.vt Principio cælum, terras; camposq; liquentes Lucentẽq; globũ lunæ titaniaq; aſtra.

Polyſyntheton;eſt dictio multis connexa coniunctionibus. vt Athamaſq; thoaſq; pelideſq; neoptolemus,primuſq; Machaon.

Dialyton ſiue aſyntheton;eſt figura ſuperiori cõtraria carens coniunctionibus.vt Ite;ferte citi flamma;date tela,impellite remos.

Antitheton;eſt contra poſitum,& fit quando cõtraria cõtrarijs opponũtur: vt Frigida pugnabant calidis;& humentia ſiccis, mollia cum duris:ſine pondere habentia pondus.

¶ Antitheton interpretatur contrapoſitũ,ab anti contra & theton poſitũ:& fit cũ contraria cõtrarijs opponũtur.Et ponit exẽplum ex Ouid.j.meta.Vt frigida pugnabant calidis.&c.de hac figura dixit Perſius. Crimina raſis librat in antithetis.

Antitheton

¶ Hyppallage interpretatur ſubmutatio. ab hyppo ſub & allage mutatio: & eſt cum verba per contrarium intelligũtur. Vergilius quarto æneidos. Regina e ſpeculis cum primum albeſcere lucem vidit, ideſt res omnes per lucem albeſcere: quoniam lux colorem non habet: ſed per eam omnia colorantur. ¶ Climax. interpretatur gradatio & eſt quando verba repetita progrediuntur. Et ponit exemplum ex Vergilio in bucolicis. Torua leæna lupum ſequitur: lupus ipſe capellam: florentem cytiſum ſequitur laſciua capella. ¶ De Tropis.

Et aplaſmus (vt diximus) excuſat vitium in vna dictione. Schema in cõtextu partium orationis. Tropus vero nullum excuſat vitium, quin potius contra, virtus quædam eſt, vnde a Quintiliano definitur. Tropus eſt verbi vel ſermonis a propria ſignificatione in aliam cum virtute mutatio. Nam quod Donatus dicit cauſa neceſſitatis: illud eſt quando non habemus vocabulum ꝓprium, quo rem de qua loquimur, efferam⁹. Ornatus vero, cum verbum translatum ſignificantius dicit rem, quam proprium. Et ſubdit ſpecies tropi. quas ſingulatim proſequitur. ¶ Metaphora interpretatur translatio. a meta trans & phoreo fero. cuius ſubdiuidit rurſus quattuor ſpecies ſecundum quattuor modos, quibus contingit fieri translationem. Quorum primus eſt, quoties fit translatio a verbo ſignificanti animal, ad verbum quoq; animal ſignificans, vt tiphyn aurigam celeres fecere carinæ. Auriga ponit pro gubernatore, cũ auriga ſit homo, qui regit currus, hoc eſt bigas, aut quadrigas. gubernator vero ꝓprie ſit, qui naues regit moderaturq;, ſed vterq; homo eſt. ergo trãslatio ab animali ad animale: ſed cuius autoris ſit hic verſus, non liquet mihi. ¶ Ab animali ad animale fit trãslatio. vt ſi rates (quod ſignificat lignorum ſtruẽ) ponatur pro naui. vtrumq; namq; inanimatum eſt. Et ponit exemplum ex quinto æneidos. Vt pelagus tenuere rates, nec amplius vllæ. ¶ Ab inanimali ad animale, vt cum Atlas ſit mauritaniæ mõs, dat illi Vergili⁹ caput. humeros, mentum, quæ ſunt animalium membra. verſus ſunt illius ex quarto æneidos. ¶ Ab animali ad inanimale. vt Vergil. vndecimo æneidos. Si tantum in pectore robur concipis. Nam robur arbor eſt anima carẽs. Scire autem debemus, q̃ metaphoræ quædam ſunt reciprocæ. vt quod æquor ponatur pro campo, & campus pro æquore: aut altum pro profundo & profundum pro alto: & pubertas pro flore: & flos ꝓ pubertate. Aliæ ſunt metaphoræ partis vnius. ideſt non reciprocæ: ſed alterius tantum partis cuiuſmodi ſunt ſuperiores.

¶ Catachreſis interpretatur contra vſum. & eſt quoties ponitur verbum ꝓ eo quod proprie non ſignificat, vt ecce parricida proprie ſignificat parentum interfectorem. quod ſi quis dixerit fratricidam parricidam improprie dixit. Præterea piſcina dicitur ſtagnum piſciũ receptaculum. quod ſi quis poſuerit pro loco vbi non ſunt piſces catachreſticos dixit. Deinde dicit huiuſmodi improprietates venire in vſum propter neceſſitatẽ, quoniam non habemus propria vocabula, quibus rem illã ſignificemus. ¶ Metalepſis interpretatur tranſumptio a meta quod eſt trans & lepſis acceptio: & eſt cũ aliqua dictio aliud a ſua propria ſignificatione deſignat ex iis, quæ præceſſerunt & ſequuntur. Et ponit exemplũ ex Ver. ſ. añ. Sed pater omnipotens ſpeluncis abdidit atris &c. ꝓ cauernis & receptaculis ſiue domibus, ab atris enim ſpeluncæ nigræ intelliguntur, & ex nigris tenebras habentes, & ex bucolicis. Poſt aliquot mea regna videns mirabor ariſtas. pro annos. neq; enim ex iunctura aliud poteſt ſignificare ariſta.

Hyppallage; eſt verborum per contrarium intellectus, vt Regina e ſpeculis vt primum albeſcere lucem vidit.

Climax; eſt ſubſcripta gradatio, ut Torua leæna lupum ſequitur; lupus ipſe capellam,

¶ De tropis.

Ropus, eſt dictio translata a ꝓpria ſignificatione ad impropriam ornatus; neceſſitatis vel cauſa; ſunt autem quæ ſequũtur. Metaphora. Catachreſis. Metalepſis, Metonymia. Antonomaſia. Epytheton. Synecdoche. Onomatopœia. Periphraſis, Hipperbaton tropus in ſuas ſpecies diuiſus. Hiperbole, Allegoria trop⁹ in ſuas ſpecies diuiſus. Homeoſis in ſuas ſpecies diuiſus.

Metaphora; eſt rerum verborumq; translatio; hęc fit quattuor modis. Ab animali ad animale. Ab inanimali ad inanimale. Ab inanimali ad animale. Ab animali ad inanimale.

Ab animali ad animale. vt Tiphyn aurigã celeres fecere carinę. Nam auriga & gubernator nauis animam habent.

Ab inanimali ad inanimale. vt Vt pelag⁹ tenuere rates. Nã naues ſicut & rates animã nõ habent.

Ab inanimali ad animale. vt Atlantis cinctũ aſſidue cui nubibus atris. Piniferum caput & vẽto pulſatur & imbri. Nam mons animã nõ habet; cui membra hominis attribuuntur.

Ab animali ad inanimale. vt ſi tãtũ in pectore robur concipis. Nam robur animam non habet; cum Turnus cui hæc dicunt; animã habebat. Scire autem debemus; alias metaphoras eſſe reciprocas. alias autem eſſe partis vnius.

Catachreſis; eſt vſurpatio nominis alieni. vt parricidam dicimus qui occidit fratrem. & piſcinã q̃ piſces nõ habet. Hæc eĩm vnde extrinſec⁹ ſumerent vocabulum ſuum; non haberent.

Metalepſis eſt dictio pergens gradatim ad id; qd̃ oſtendit. vt Speluncis abdidit atris. Hoc metuens. Et poſt aliquot mea regna viuens mirabor ariſtas.

¶ *Metonymia interpretatur transſnominatio, a meta trans: & onoma nomen, & eſt quando vna dictio propter affinitatem quam habet cum alia ponitur pro ea, & quia hoc pluribus modis contingit, ſubiungit illius plures ſpecies, quarum prima eſt, cum continens ponitur pro contento. Verg. v. æñ. Nunc pateras libate ioui: neq; enim patera libatur, ſed vinum quod in patera continetur, aut econtrario, cum contentum ponitur pro continenti. Verg. primo æñ. Crateras magno ſtatuunt, & vina coronant, neq; enim vina coronantur, ſed pateræ, in quibus vinum continetur. Eſt præterea metonymia, cum inuentor alicuius rei ponitur, pilla re cuius fuit inuentor. vt apud Teren. in enucho. ſine Cærere & Libero friget Venus, quod videlicet ceres fuit inuentrix frumenti. bacchus vini, Venus dea eſt amorũ & coitus, aut ediuerſo, cũ rem ipſam pro inuẽtore ponimus: vt qui dixit, vinumq; precamur pro bacchum. ideo ſubdit, nãq; id deus adeſt præſens. Eſt etiam metonymia, cum efficiens pro effectu ponitur, vt tenebras explorat inertes, & contriſtat frigore cælum: cum præterea materia ponitur pro re, quæ fit ex illa materia. vt Verg. iij. æncid. Ferro accincta tenet.*

Metonymía eſt dictio quædam veluti trãſnominatio. Huius autem multæ ſunt ſpecies; aut per id quod continet id quod continetur. vt nunc pateras libate Ioui. aut cõtra. vt crateras magnos ſtatuunt; & vina coronant, aut pro inuẽtore quod inuentũ eſt; vt ſine cerere & libero friget Venus, aut contra, vt vinumq; precamur. nãq; hic deus adeſt præſens; hæc exempli cauſa poſita ſunt addiſcentibus, reliqua monſtrabit lectio.

¶ *Antonomaſia interpretatur pro nomine, ab anti p & onoma nomen, hoc eſt, quod vice nominis proprij ponitur. Et ponit tres illius ſpecies. Ab animo, vt magnanimus anchiſiades, pro Aeneas per excellentiã magnitudinis animi, quod eſt bonum animi. A corpore. vt Verg. iij. æñ. Ipſe arduus, ſcilicet polyphemus, qui alijs præſtabat cyclopibus proceritate corporis, quod eſt bonum naturæ. Extrinſecus vt infœlix puer. ideſt infortunatus pro Troilo ponit: & erat a bonis externis, qualia ſunt bona fortunæ.*

Antonomaſia eſt ſignificatio vice nominis poſita q̃ fit tribus modis, ab animo. vt magnanim⁹ anchiſiades, a corpore, vtipſe ardu⁹ polyphem⁹, extrinſec⁹. vt infœlix puer atq; impar cõgreſſus achilli.

¶ *Epithetho interpretatur appoſitio ſiue adiectio, quo nomine græci appellãt nomen adiectiuum. Latini vero epithethon vocãt adiectiuum, qđ additum nomini proprio, vt dicit Donatus, aut etiã nomini ſubſtantiuo exprimit aliquid proprium & inſeparabile. Et ponit ex Vergilio exẽplum ex tertio æneidos. dira cœleno, harpyiæq; colunt aliæ: & alibi dia camilla, & dicit fieri tot modis quot antonomaſia, hoc eſt a bonis animi, a bonis fortunæ, a bonis naturæ. Vñ oratores cõſueuerũt ſumere locos laudãdi & a cõtrarijs vituperãdi & iudicãdi (vt Diome. inquit).*

Epithetho eſt ſuppoſitio dictionis cum proprio nomine. Nam antonomaſia vicẽ nominis ſuſtinet, epitheton nunquã eſt ſine proprio nomine. vt dira celeno. dia camilla. Fit etiam tribus modis, ab animo, a corpore extrinſecus. his duobus tropis vel vituperamus, vel offendimus, vel laudamus.

¶ *Synecdoche interpretatur cõprehẽſio. Cicero intellectionẽ vocat, & accipit hic ſynecdochen pro figura locutionis. nam de figura conſtructionis aliubi diſputatum eſt. Sed cum plus minus ve ſignificant verba, quã intelligimus fit, aut accipiẽdo partem pro toto, aut pro parte totum. Et ponit exemplum quo ponitur pars pro toto ex. j. æñ. Pubes tuorum pro iuuẽtus, cum etiam eſſent viri ſenes & pueri, non tantum puberes. Ex eodem quoq; libro ponit exemplũ, quo ponitur totum pro parte, vt ingens a vertice pontus. Nam pontum poſuit pro vnda ponti, & illud ex Verg. iij. æñ. fontẽq; ignemq; ferebant: neq; enim ferebant fontem, ſed partem aquæ fontanæ. Sed cum in parte totũ intelligimus, dicit debere intelligi in parte illa multũ totius illius partis.*

Synecdoche eſt ſignificatio pleni intellectus capax; cum plus minus ve pronunciat; aut enim a parte totum oſtendit, vt puppeſq; tuæ, pubeſq; tuorũ. Aut cõtra patrem a toto; vt ipſius ante oculos ingẽs a vertice põtus in puppim ferit, & alibi fontemq; ignemq; ferebãt. Meminiſſe autem debemus quando fit a parte totum, faciendum eſſe ab inſigniori parte.

¶ *Onomatopeia interpretatur nominis fictio: nam componitur ex onoma, quod eſt nomen, & pieo facio vel fingo, fit autem maxime cum ex ſono vocis nomina fingimus. Et ponitur exemplum ex Verg. xj. æñ. It cælo clamorq; virum clangorq; tubarum: nam clamare a ſono vocis in homine, & clangere a ſono tubarum, facta ſunt. Tinnitus quoq; æris dicitur, qđ ærea vaſa tinniant pulſata. crepitare quoq; fictũ eſt a ſono vocis. vt Verg. j. georg. atq; leuẽ ſtipulam crepitantibus vrere flãmis.*

Onomatopeia eſt nomen de ſono factum; vt clamorq; virum, clangorq; tubarum, Tinnitus eris. Atque leuem ſtipulã crepitantibus vrere flãmis.

¶ *Periphraſis interpretatur circuitio ſiue circũlocutio a peri circum & phraſis locutio: & fit quoties ornandæ rei cauſa vtimur exaggeratione de eadem re plura verba inculcando. Et ponit exemplum ex libro iiij. æñ. Et iam prima nouo. &c. Pro eo quod ſatis erat dixiſſe, & iam aurora illuſtrabat terras. Et eodem modo cauſa vituperandæ alicuius rei vtimur circuitione. ideſt longo verborum ambitu: ſed non ponit exemplum huius ſpecici: ſed alterius, hoc eſt quando rem turpem obſcœnamq; circuitione ſignificamus. vt Verg. iiij. georg. Hoc faciũt. &c. et eſt ſenſus, q, equabus ſubducitur paſtus cibuſq; ne pingueſcãt, quo tẽpore admittere debẽt equos ad fœtus procreãdos, qđ fit, ne meatus excipiẽdi ſeminis obturẽtur præ pinguedine: vtituturq; tranſlatione ſumpta ab agro, qui ſemine ſpargendus eſt, cuius ſulci debent eſſe aperti & reſoluti.*

Periphraſis eſt circũlocutio quædam, quę fit aut ornandæ rei cauſa quæ pulchra eſt; aut vituperãdę quæ turpis eſt. vt, & iam prima nouo ſpargebat lumine terras, Titoni croceum linquens aurora cubile, & hoc faciũt nimio ne luxu obtuſior vſus ſit genitali aruo, & ſulcos oblimet inertes.

Arno pis. fi. Hugo de Borgo gl

¶ Hyperbaton, interpretatur transcensio ab hyperbeno, qđ est transcendo, & fit quoties in longiori clausula verborum structura non habet ordinem explicitum; qui possit facile sensum præ se ferre. Et ponit illius quinq; species: quas deinde prosequitur singulatim. ¶ Hysterologia, interpretatur posterior sermo vel verbum, hysteron proteron interpretatur prius posterius & est quoties, oratio quæ debuit postponi, præponitur, & econtrario quæ præponi, postponitur. Et ponit exemplum ex primo. æñ. & torrere, & cætera. Prius enim fruges erant frangendæ saxo. ideſt molendæ & in farinam resoluendæ: & deinde torrendæ flāmis. i, furno inferēdæ, vt coquerentur. ¶ Anastrophe, interpretatur inuersio ab ana re, & strophe conuersio: & est quando dictio quæ debuit præponi, postponitur: et econuerso, differtq; ab hysterologia: quod illa in ordine præpostero duarum aut plurium orationum est: hæc vero in duobus aut tribus verbis, & ponit exemplum ex principio æneidos. Italiam cōtra pro contra Italiam. ¶ Parenthesis, interpretatur interpositio: a para & en quod est inter & thesis positio. & est quoties in aliqua clausula interponitur aliquid extrancum. vt Vergil. primo. æñ. Aeneas rapidum ad naues præmittit Achatē, & interposuit, neq; enim amor patrius passus est mentem consistere. ideſt quiescere. Temesis, interpretatur sectio siue incisio: a temno quod est incido, & fit quoties dictioni compositæ diuisæ in partes componentes interponuntur, aut vnum aut plura verba, vt illud, est Boreæ regio septem subiecta trioni. pro eo quod est subiecta septentrioni, antiqui non modo dictiones compositas ad hoc officium diuidebāt: sed etiam integras, vt qui dixit, saxo cere cōminuit brū. pro comminuit cerebrum: interiecta vna particula comminuit, & quod sequitur. Massili portant iuuenes ad littora tanas, pro eo quod est portant iuuenes ad littora Massilitanas subaudi prædas: interpositis pluribus verbis, hoc est portant iuuenes ad littora. ¶ Sinchesis, interpretatur confusio, a sin con & chesis cōfusio. atq; (vt dixit Donat9) est hyperbatō, hoc est oratio ex omni parte confusa. Et ponit exemplum ex primo æneidos. Tris notus abreptas. & c. nam (vt dicit) ordo est. Tris naues abreptas: & notandum est in ordine ab accusatiuo posse incipi: vt frustra grāmatici nescio quas ordinis regulas tradiderint. ¶ Hyperbole. interpretatur transcensus: ab hyper trans, & bole scansio: dicitq; fieri augendi aut minuēdi causa. Augendi. vt Verg. in buc. Candidior cygnis hedera formosior alba. Minuendi. vt quod quispiam dixit, tardior testudine, quia testudinis incessus tardus est. vnde Plautus in Aulularia, testudinum istum gradibo gradum. ¶ Allegoria. interpretatur aliena locutio, ab alleos, quod est varius siue diuersus: & est quando id quod dicimus aliud est, quam quod volumus intelligi. vt Vergilius in calce secundi georgico. Et iam tempus equum fumantia solucre colla. per equum namq; intelligimus ingenium, vt Iuuenalis. per quem magnus equos auncæ flexit alumnus, ideſt exercuit ingenio per colla fumantia: ideſt præ sudore exhallantia laborem operis componendi finire. & subdit allegoriæ septem species, de quibus singulatim dicturus est. ¶ Ironia. interpretatur simulatio, vel dissimulatio: quoniam ironeuom e est dissimulo siue cauillor cauillaris. & est quando id quod dicimus, per contrarium volumus intelligi: & in hoc cum suo genere concordat, sed differt in eo, quod ironia est simulatione quædam cauillatoria. vt Iuno apud Vergilium quarto æneidos ad veneren. Egregiam vero laudem. & c. quasi dicat. non est magna laus, quod tu & filius tuus, qui estis duo magna numina: per dolos decepistis vnam fœminam. Itaq; si quis grauitate quadam pronunciauerit dicta ironice; verborum sensus in contrarium vertitur.

Hyperbaton est transcensio quædā verborum ordinem pertubans, cuius species sunt quinq;. Hysterologia siue hysteron proteron. Anastrophe. Synchesis. Parenthesis. Temesis.

Hysterologia siue hysteron proteron, est sententiæ cum verbis ordo mutatus. vt & Cererem corruptam vndis; & torrere parant flammis & frangere saxo.

Anastrophe est verborum tantum ordo præpostерus, vt Italiam contra, pro contra Italiam.

Parenthesis est interposita formatio diuersæ sententiæ. vt Aeneas (neq; enim patrius cōsistere mentem passus amor) rapidum ad naues præmittit Achatem.

Temesis est vnius cōpositi vel simplicis sectio vna dictione vel pluribus interiectis. vt septem subiecta trioni, & saxo cere comminuit brum, Et Massili portant iuuenes ad littora tanas; pro cerebrum & Massilitanas.

Synchesis est hyperbaton obscurū, & ex omni parte confusum, vt tris notus abreptas in saxa latentia torquet, saxa vocant Itali medijs, quæ in fluctibus aras. Est autem hic ordo, tris naues abreptas notus torquet in saxa, quæ saxa in medijs fluctibus latentia; Itali vocant aras.

Hyperbole est dictio fidem excedens augendi minuendi ve causa. augendi. vt niue candidior, minuendi; vt tardior testudine.

Allegoria; est tropus qđ aliud significatur, & aliud dicitur: vt. Et iam tempus equum fumantia solucre colla, hoc est carmen finire. Huiusmodi species multæ sunt; ex quibus septem eminent. Ironia. Antiphrasis. Aenigma. Charientismos. Paroemia. Sarcasmos. Astysmos.

Ironia est tropus, qui per contrariū conatur ostendere, qđ dicit. vt egregiam vero laudem & spolia ampla refertis tuq; puerq; tu? Hęc vbi grauitas pnunciantis adiuuerit, confiteri videbitur, quod negare intendit.

Antiphraſis eſt vnius verbi ironia;vt bellũ quod minime bellum eſt;& lucum quod minime lucet.

Aenigma eſt obſcura ſententia per obſcurã ſilitudinẽ rei;vt mater me genuit eadẽ mox gignitur ex me,ſignificat eã aquã in niuẽ conuerti;& ex eadẽ rurſus effluere.

Charientiſmos eſt,quo dura dictu gratius pferuntur:vt interrogantibus nobis nunquis nos q̃ſierit;reſponſum detur:bona fortuna;exinde intelligitur neminẽ nos quæſiſſe.

Paroemia eſt accõmodatũ rebus tẽporibuſq; prouerbiũ;vt aduerſus ſtimulũ calces;& lupus eſt in fabula.

Sarcaſmos eſt plena odio atq; hoſtilis deriſio;vt en agros;& quã bello Troiane peuſti Heſperiã metire iacens.

Aſtyſmos eſt tropus multiplex numeroſæq; virtutis. Nam aſtyſmos eſt quicquid ruſtica ſimplicitate caret;& faceta ſatis vrbanitate exponitur. vt quí Bauium non odit:amet tua carmina Meui:atq; idem iungat vulpes;& mulgeat hircos.

Homoeoſis eſt minus notæ rei per ſimilitudinem eius;quæ magis nota eſt;demonſtratio. Huius autem tres ſunt ſpecies. icon. parabola. paradigma.

Icon eſt perſonarum per ſe vel eorum;quæ perſonis accidunt;cõparatio;vt os humeroſq; deo ſimilis.

Parabola eſt rerũ genere diſſimiliũ cõparatio. vt qualis mugitus fugit cũ ſaucius arã taurus,& incertã excuſſit ceruice bipennem.

Paradigma eſt exempli hortantis vel deterrentis enarratio. Hortantis. vt Antenor potuit mediis elapſus achiuis Illyricos penetrare ſinus? Deterrentis;vt At non ſic Phrygius penetrat Lacedęmona paſtor? Ledæamq; Helenã Troianas vexit ad vrbes?

¶ *Antiphraſis interpretatur cõtraria locutio. ab anti qđ eſt cõtra & phraſis locutio: & eſt qñ in vno verbo ſubeſt cõtrariũ cui? qđ d'r:cum ironia ſit in pluribus verbis, vt bellus quod eſt diminutiuum a bonus bona bonum. vñ dicitur bellum p̃ contrarium qđ' non eſt bonum: & lucus, qui eſt ſilua condẽſa: p̃ contrarium d'r a luceo luces: quia ex arborum opacitate minime lucet.* ¶ *Aenigma interpretatur obſcuritas ſermonis: ab ænittome qđ' eſt obſcure loqui.* Et ponit exẽplum illius qui induxit niuẽ loq̃ntẽ, *mater me genuit. &c. & illud Cleobuli Lindij: eſt vnus genitor nati bona pignora bis ſex triginta cuius nati ſed diſpare forma: ſignificat nam q̃ annum habere duodecim mẽſes, quorum quilibet habet dies triginta totidẽq; noctes.* ¶ *Chariẽtiſmos interpretari põt gratioſitas. a charis chariẽtos: quod eſt gratioſum: & eſt qñ id quod durum dictu eſſet, mitioribus verbis tẽperamus: vt ſi ſacrilegum furẽ dicamus, & eum qui ſit ſtrabo pœtum.* Et ponit exẽplum. *Vt ſi quis dicat, quæſiuit ne me quiſquam? & rñdeat quis huic interrogatiõi, bona fortuna: cum debuiſſet rñdere, nemo te quæſiuit.* ¶ *Paroemia interpretatur prouerbium: & eſt ſentẽtia longo vſu comprobata & expta: ad id qđ volumus efficiẽdum vſurpata. vt Terẽtius in Phormione: aduerſus ſtimulum calces, ſubaudi non iacceas. Idem quoq; in Adelphis, lupus eſt in fabula. quo ſignificatur tacẽdum eſſe: quoniam is de quo erat ſermo, aduentat.* ¶ *Sarcaſmos interpretatur deriſio non quæcunq; ſed ea quæ a capitali odio pficiſcitur. Qualis eſt illa ex Euangelio: Vah qui deſtruis tẽplum dei & in triduo illud reædificas. deriuaturq; a ſarx ſarcos qđ interpretatur caro: qđ qui ea vtitur, vitam petit illius, in quẽ inuehitur. Ver. xij. æñ.* En agros. *& c. Iacẽs igitur ideſt mortuꝰ metire agros, & Heſperiam cadaucre ſcilicet ſtrato terram premẽdo.* ¶ *Aſtyſmos interpretatur vrbanitas, quoniã Aſtys eſt vrbs. dicitq; Donatus hunc tropum multipliciter patere: vt quicquid vrbaniter dicatur, aſtyſmo fiat. vt ſunt illæ facetiæ de quibus Iuue. Et ſalibus vehemẽs inter pomaria natis, Ver. in buc. Qui Bauium nõ odit amet tua carmina Meui: cum vterq; ſit peſſimꝰ vir. atq; alter illorum malus poeta. ſed qđ' ſequitur magis ſpectat ad vrbanitatẽ: ſcilicet q̃ iungat vulpes more puerorum, qui ploſtello adiungunt mures. vt dicit Horatiꝰ. Et mulgeat hircos: vñ non magis poſſis expectare lac, quã ex gallo gallinaceo, vt inquit Plinius.* ¶ *Homoeoſis interpretatur ſimilitudo. & eſt quoties minus notum cõparatione & ſimilitudine magis noti demonſtramus. cuius tres ſubdit ſpecies: quas ordine pſequitur.* ¶ *Icon interpretatur imago ſiue ſimilitudo. & eſt quoties res ciuſdẽ gñis comparantur. vt Verg. i. æñ. Os humeroſq; deo ſimilis. quoniam pulchritudo Aeneæ aſſimilatur pulchritudini alicuius dei, cum deus & homo (ſcđm Epicurum) maxime mẽbrorum ſimilitudine teneantur.* ¶ *Parabola interpretatur comparatio. & eſt quoties res diuerſorum generum inter ſe comparantur. vt Ver. li. ij. æñ. Comparat Laocoonta tauro ſacrificando, q excuſſit ex ceruice ictum ſacerdotis impacta ſecuri in collum. Eſtq; ſenſus, q̃ talis erat Laocoontis mugitus & clamor, qualis taurꝰ. &c.* ¶ *Paradigma paradigmatos interpretatur exẽplum, quod ſolet accommodari dictis & factis, idq; vt dicit hortandi aut deterrẽdi cauſa. hortandi. vt Verg. i. æñ, Antenor potuit mediis elapſus Achiuis. quaſi dicat. antenor potuit ex mediis hoſtibꝰ in Italiam venire: & Aeneas qui antenore potior atq; melior eſt non poterit? Dehortantis deterrẽtiſq;. vt idẽ Vergi. vij. æñ. At non ſic Phrygius. &c. & eſt ſenſus, q̃ Aeneas ſic venit in Italiam, vt raperet Lauiniam; quẽadmodũ Paris Lacedæmoniam, vt raperet Helenam.*

LIBRI Q VINTI FINIS.

DIFFERENTIAE EX-

ccrptæ ex Laurentio Valla ab Antonio Nebrissensi.

¶ De litera A.

Astinentia, est a rebus alienis cohibitio.
Cõtinctia, est tãtũ a proprijs voluptatibus
Abdico filiũ. idest, viuens a bonis expello.
Exhæredo filiũ. i. testamẽto a bonis ꝓhibeo.
Acus est, qua sarcinatores vestes sarciunt.
Acicula vero, q̃ mulieres vtũtur ad ornatũ.
Abhorreo ab omni humanitate. idest alienus sum.
Exhorreo inimicos, idest illos pertimesco.
Accessus, est aditio siue appropinquatio.
Accessio, est adiectio siue incrementum.
Actio causarum recte dicitur, & non actus.
Actus comœdiarum recte dicitur, & non actio.
Acta & actus, sunt rerum priuatarum & familiarium.
Gesta, sunt rerum publicarum & magistratuum.
Actor, est causidicus & alicuius rei repræsentator.
Auctor est (vt ita loquar) alicuius rei factor.
Acini, sunt grana in vnum racemum coeuntia.
Baccæ vero cum sint parua poma, dispersius nascuntur.
Aceruus, est minutarum rerum congeries. vt salis.
Strues, est proprie lignorum compositorum.
Strages, est cadaverum iacentium multitudo.
Sarcina, est vtensilium, quæ ad cultum pertinent.
Accola, est qui iuxta locum habitat. vt accola Ponti.
Incola est, qui in loco habitat. vt incola montis.
Inquilinus est, qui in aliena domo vel agro habitat.
Accusare, est ostendere aliquem peccauisse.
Incusare vero, est mores alicuius reprehendere.
Excusare, est excusationem accusanti facere.
Adeo pro in tantum sequenti particula vt.
Adeo pro valde non sequenti particula vt.
Aduocatus est, qui alteri adest vtcumq; illi faueat.
Patronus est, qui agit causam maxime accusati.
Cliens vero est, cuius causa a patrono defenditur.
Adorare fit etiam sine verbis cum genuũ plicatione.
Supplicare fit sine genuum plicatione sola voce.
Addicere, est in auctione aliquid vendere.
Licori & licitari, est precium in auctione facere.
Adsum, idest præsens, vel prope sum.
Adsum tibi. i. studeo & patrocinor tibi.
Aduersor tibi, idest contrarius tibi sum.
Auersor te. i. vultum auerto a te, quem detector.
Aduerto oculos. i. aliquo oculos conuerto.
Auerto oculos. i. alicunde oculos conuerto.
Admoueo manum vulneri. i. appono & applico.
Amoueo manum a vulnere. i. remoueo.
Ad votum mihi cuenit. i. vt ego optabam.
Ex sententia mihi cuenit. i. vt ego intelligebam.
Adulterium est, quod in nuptam committitur.
Stuprum, est coitus contra legem violentus.
Aedes in singulari & in plurali est tẽplũ, et semp additur cuius.
Aedes in plurali, domum profanam significat.
Aestimare, est taxare, quod dicunt appreciare.
Existimare, est iudicare. Extimare, considerare.
Aequalis, est & æquus & coetaneus.
Aequabilis, est & æqualis in priori significatione.
Aedilis est, qui ædilitatem administrat.
Aedilicius vero, qui ædilitate perfunctus est.
Affectus siue Affectio est in animo, quod mens nõ est
Mens vero siue ratio in animo est, qđ affectus non est.
Afficio te iniuria. i. facio tibi iniuriam.
Afficio te beneficio. i. facio tibi beneficium.
Agitur mecum præclare. i. bona conditione sum.
Agitur mecum male. i. malo statu sum.
Actum est. semper in malam partem accipitur.
Agere gratias, est verbis gratitudinem ostendere.
Habere gratiam vel gratias, est in animo.
Referre gratiam, est re ipsa beneficium dissoluere.
Aguntur animalia a sessoribus & instigatoribus.
Ducuntur illa, quæ sponte ducem sequuntur.
Trahuntur, quæ per vim & raptando portantur.
Portare est ferre, & suo corpore baiulare.
Vehi, est equo, naui, curru, & similibus.
Agere (præter alias significationes) est rerum immanentiũ.
Facere, est rerum in materiam exteriorem exeuntium.
Age aduerbium cum singulari iungitur.
Agite, cum plurali. Agedum, cũ singulari & plurali.
Ager modo est territorium vrbi circumiectum.
Ager etiam est locus, quem ruri colimus.
Aruum est, quod frumento seritur. ab arando.
Fundus, est agri pars. vt vinea, oliuetum, pratum.
Prædium, est possessio rustica, siue vrbana.
Campus, est planicies terræ ampla & grandis.
Area, est planicies angustior in agro vel vrbe.
Aliquantisper & Paulisper ad breue tempus pertinet.
Tantisper pro intantũ postulat adiungi dum pro donec
Alter de duobus dicitur, aut de secundo loco.
Alius, de pluribus dicitur, & quandoq; pro diuersis.
Albani, ex oppido Alba in Latio dicuntur.
Albenses, ex oppido Alba ad Fucinum lacum.
Alumnus non qui alit, sed tantum qui alitur.
Ambitio in animo est eius, qui cupit honores.
Ambitus in actu eius, qui pecunijs honorem habuit.
Amor, ad omnes res pertinet. vt amor vini & vxoris.
Charitas, ad homines tantum pertinet.
Caritas, est penuria, quam indocti caritiã dicunt.
Amare, est cum affectu & vehementissime.
Diligere, est cum ratione & remissius.
Adamare, est amatorie aliquid amare
Amicus honesta res est. vnde est amicitia.
Amica (si ad virum referatur) inhonesta res est.
Amator, qui modo amatorio amat.
An particula coniunctio est, per quam interrogamus.
Aut coniunctio quoq; est, sed per eam non interrogamus.
Annuum tempus est, quod per anni spacium durat.
Annuum festum est, quod semel in anno contingit.
Ante hac legi. i. ante hoc tempus legi.
Posthac legam. i. post hoc tempus legam.
Antiqui dicuntur & senes & veteres.
Senes dicuntur quantum ad ipsorum vitam priuatam.
Veteres dicuntur, q. alia ætate vixerunt.
Apeto, cum affectu qualiacumq; illa sunt.
Expeto, tantum honesta. vt virtutes.

Apparare ad pompam tantum pertinet.
Præparare vero, est aliquid ante parare.
Apparere alicui, est illi ministerium exhibere.
Apud me liber est, personam & locum significat.
Penes me est liber, personam & dominium.
Argutus est, qui est acuta quadam solertia.
Argutus est sonorus, Argutus quoq; breuis.
Armiger est, qui domino arma in prælio ministrat.
Armatus, qui armis ad pugnam instructus est.
Arcere, est prohibere ac vetare. vnde arx dicitur.
Abigere, est a loco fugare, vnde abactores & abigei.
Assurgere alicui, est in honorem illius surgere.
Surgere, est quocunq; modo se erigere.
Assentari, est falso laudare vilitatis gratia.
Adulari vero est inseruire, vt honorē mereamur.
Blandiri (quanq̄ est tactus) ad animum transfertur.
Asciscere, est remotum aliquid capere.
Consciscere, semper fere mortem desiderat.
Desciscere, est ab imperio alterius se subtrahere.
Asserere, est affirmare, & in libertatem vindicare.
Assuerare, est vim atq; animi motum addere.
Autem coniunctio postponitur huic negationi, non.
Vero postponitur his: neq;, tum, sane, iam, enim, at.
Auscultote dicimus, sicut & audio te.
Auscultotibi, est obtempero tibi.
Audiens sum te, tantum valet, quantum audio te.
Audiens sum tibi, non audio tibi. i. obediens sum.
Auis est, quæ parit ouа, pennisq; prædita est.
Volucris est, quæcunq; volat: vt apis, culex.

¶ De littera. B.

Barba (vt inquit Seruius) hominum est.
Barbæ vero in numero plurali quadrupedum.
Mentum vero est ipsa barba pilorumq; sedes.
Benefactor est, qui cuipiam benefacit.
Beneficiarius, in quem beneficium collocatur.
Bene, aliquando accipitur pro valde, vt bene doctus.
Male, aliquando accipitur pro non. vt male sanus.
Bellum, est totum tempus, quo in militia sumus.
Prælium, ipsum tantum armorum certamen.
Pugna: etiam citra arma fit solis verbis.
Beatus est, qui omnibus rebus ad vitæ vsum abūdat.
Fœlix, qui omnium bonorum compos est.
Bonus, genus est ad vtile, iucundum, & honestum.
Bonitas vero idem est, quod benignitas.
Bractea tennis est, & sua sponte plicatilis.
Lamina vero crassior: vt ex qua arma fiunt.
Bucca pars illa est, quæ inflatur. vt in cornicine.
Mala, est rotundum illud, quod est supra buccam.
Gena, tum oculorum tegmen est, tum malam significat.
Cilium, est ambitus generarum. vnde supercilium.

¶ De littera. C.

Cedo tibi, & concedo tibi, id est non repugno tibi.
Cædo cecidi te, id est percutio & occido.
Catuli sunt ferarum, quæ fere ex raptu viuunt
Pulli vero ciconum, vt asini, & equi, & auis.
Fœtus generalius est. vnde fœtificari & fœtura.
Capitale odium, quod & caput & vitam alterius petit.
Capitale vitium, propter quod peccans punitur.
Capere, est sponte vel non sponte accipere.
Sumere, est vltro, & non sponte aliorum capere.
Captare, est velle capere, & insidias parare.
Candet dicit Marcellus, quod ignitum est.
Candet etiam, quod candidum, & album est.
Causari, est causam rei gestæ afferre in accusationem.
Causare nunquā apud idoneos inuenitur pro efficere.
Caupona, est taberna, vbi vinum venditur.
Caupona quoq; mulier, quæ vinum vendit.
Calūniari (dicit Martianus) est falsa crimina intendere.
Prævaricari (dicit vulpianus) causas aduersarijs dare.
Ceruix in singulari, est posterior colli pars.
Ceruices in plurali, pro superbia ponuntur.
Collum, omnes partes in solidum complectitur.
Iugulus, est anterior colli pars: vnde iugulare.
Celebris passiue ponitur. vt locus & homo celebris.
Frequens, actiue & passiue. vt vrbs & senatus.
Cælebs est, qui non duxit vxorem legitimam.
Maritus est, qui vxorem per leges accepit.
Certum est, modo accipitur pro manifestum est.
Certum est, pro deliberatum est, iungitur infinitiuo.
Censor est, qui in administratione censuræ est.
Censorius est, qui perfunctus est censura.
Circumstare, pro eo quod est circūdare.
Circunsistere, pro eo quod est circunuenire.
Circiter, frequentissime ad numerum refertur.
Refertur quandoq; ad tempus & ad locum.
Continuo. Protinus. Statim, notum est quid sint.
Quod si additur negatio. valet pro non ideo.
Cōmeatus in singulari, est licentia (vt ita dixerim) ad tēpus
Cōmeatus in vtroq; nūero, est alimēta publica & priuata.
Commendo te regi. id est committo te.
Commendo te apud regem. id est laudo te.
Commentarius est, in quo res nudæ scribuntur.
Libri sunt, in quos autorum opera diuiduntur.
Volumen est minus, quam liber.
Conciliо amorem dicimus: sed non gratiam.
Inimus gratiam: sed non inimus amorem.
Reconciliare, & in gratiam redire, idem.
Cōciliamus nouos amicos. Reconciliamus veteres.
Comitari, est minores maioribus comitatum præstare.
Assectari, est comitatum alicui præstare quocunq; modo.
Deducere, est aliquem de illius domo comitari.
Reducere, est illum vsq; in domum comitari.
Cœnaculum, est pars domus superior ad quoscunq; vsus.
Cœnatio. est locus inferior ad cœnandum.
Comes est, qui alterius ductum sequitur vtcunq;.
Socius, est in negocijs, serijs rebus, & laboribus.
Sodalis, est in leuioribus & iocosis & voluptuarijs.
Comis, est benignus, & q alijs inseruit, q festiuus dicitur
Collis, est monticulus separatus siue pars montis.
Iugum est (vt sic dicam) ipsius montis arduitas.
Cliuus, est eadem arduitas sed clæmens.
Promontorium, est mons in mare prominens.
Coxa. est pars supra femora, vertebrumq; ipsum.
Femora partem cruris exterioris significant.
Femina partem interiorem mollioremq; tantum.
Copia in singulari, est facultas, & iungitur do & facio.

Copia quoq; eſt abundantia. vt vini, olei.
Copiæ in numero plurali, eſt exercitus.
Condictio, eſt denunciatio ſiue actio in pſonam.
Conditio vero fortunam dicit & ordinem.
Corp9 in nobis viuentib9 eſt, vnde corpulentus.
Caro eſt cadaueris: q̃ et pulpa d'r.
Conſolor & conſolatio verbis fit in alicui9 calamitate.
Solor & ſolatiũ reb9 ipſis fit in alterius ægeſtate.
Solamen magis eſt poeticũ, quam oratorium.
Corporeũ, eſt exiſtens in materia corporea. vt lapis.
Corporale, eſt exiſtens ex materia corporea. vt domus.
Complodere, eſt manus inuicem illiſas collidere.
Explodere, eſt cũ ſonitu e manib9 eijcere.
Supplodere, eſt pedem terræ incutere.
Cordi eſt mihi ire aliquo. i. placet mihi ire.
In animo eſt mihi ire aliquo, i. conſtituo ire.
Compertũ eſt, & exploratũ eſt mihi. i. ſcio.
Conſtitutũ, & deliberatũ eſt mihi. i. decreui.
Conſulo te. i. conſiliũ peto. vnde conſultor.
Conſulo tibi. i. conſiliũ do. a quo eſt conſultus.
Conuenit mihi. i. decens & cõueniens eſt mihi.
Cõuenit inter nos. i. cõtrouerſia nõ ẽ iter nos.
Conflaui æs alienũ. i. factus ſum debitor.
Diſſolui æs alienũ. i. qd' contraxi ſolui.
Conſternere, ad corp9 tantũ pertinet.
Conſternari, ad animũ, cũ mens turbata eſt.
Conſul eſt: q̃ in adminiſtratiõe cõſulatus eſt.
Conſularis: q̃ iam pfunctus eſt conſulatu.
Crimen modo p delicto, modo p criminatione.
Flagitiũ, pprie eſt ĩ libidine: q̃ſi flagris dignũ.
Crudus eſt, qui ægre difficulterq; conquoquit.
Crudus etiam eſt: qui tenet aſpectũ trucem.
Crudũ etiã eſt vuln9, qđ eſt recens & ſanguinolentum.
Crudum etiam d'r, non coctũ & immaturum.
Crepitus, eſt ſonitus violentus ex aeris impulſu.
Crepitus, eſt etiam ventris vent9 excluſus. i. peditum.
Strepitus, fit ex corporũ & vocũ colliſione.
Fremitus, eſt ſtrepitus vehementior.
Stridor, eſt acrior, & quaſi ſibilans colliſio.
Confero me ad Catonem, non in Catonem, idest eo.
Confero beneficia in Catonem. non ad Catonem. i. do.
Cum primũ, cõiunctio eſt. vt cũ primũ veneris, dabo libriũ.
Quamprimũ, aduerbiũ eſt p cito. vt quamprimum dabo.
Cumani, dñr a cumis oppido Campaniæ.
Comenſes, a Como oppido Galliæ Ciſalpinæ.
Culpa medici perit: qui moriturus non erat.
Defectu medici perit. cui medicus non affuit.
Cum præpoſitio, nunq̃ iungitur rei notanti inſtrumentum.
Cum cõiunctio, ſi refertur ad tum, rei minori iungitur.
Tum vero ri i maiori. vt cum pecunias, tum vitam.
Tum & tum inter æqualia. vt tum pecunias. tum libros.
Coloriæ veſtes ſunt, quæ natiuo ſunt colore.
Verſicoloriæ, quæ natiuum colorem mutarũt.

¶ De littera. D.

Debellare, eſt bello vincere, & bello capere.
Expugnare, eſt pugnãdo vicere, et capere.
Propugnare, eſt pugnãdo vincere, et defendere.
Impugnare & oppugnare, eſt impugnando laceſſere.
Decus, eſt honorificentia ex rebus præclare geſtis.
Decor, eſt pulchritudo ex decentia rerum & perſonarũ.
Deſipio & Deſipiſco, eſt aliquid a ſenſu deficio.
Reſipiſco, eſt ad meliorem mentẽ redeo.
Deſcendo de monte. idest de alto ad imum.
Deſcendo in certamẽ. i. de tuto in periculoſum.
Deuenim9 in planũ, in vallem, a loco altiori.
Deuunim9 in paupertatẽ. i. a maiori fortuna.
Deſpicio inferiores me, loco & fortuna.
Suſpicio ſuperiores. ideſt admiror vel aſpicio.
Deſpicere, eſt circumſpicere, & ꝓuidere.
Deligere, ẽ magis idoneũ ad res gerẽdas cernere.
Eligere vero eſt ex mulis ad noſtrã vtilitatẽ.
Coaptare, eſt eligere inter collegas & pares.
Declamator eſt, qui ſtudet apud rhetorem.
Orator eſt, qui veras cauſas in iudicio agit.
Defunct9 officio ẽ: q̃ ſuo officio eſt pfunctus.
Defunctus quoq; vita. qui vitam finiuit.
Deturbare, eſt violenter & deorſum deijcere.
Exturbare, eſt eodẽ modo & loco deijcere.
Diſturbare, eſt diſſipãdo, diruẽdoq; deijcere.
Deprecor ſuppliciũ. ideſt deteſtor & execror.
Deprecor veniã. ideſt precib9 veniã precor.
Imprecor, ẽ alicui malũ et infortuniũ precor.
Decuriones ſunt q̃ denis eqtib9 ex nobilioribus.
Centuriones, q̃ centũ ex inferiorib9 præſunt.
Depectus, dicit Vulpianus, qui turpiter pactus.
Pactus eſt: qui quomodocunq; pepegit.
Decedere, ẽ ex officio abire: vnde d'r deceſſor.
Succedere, ẽ in officiũ ire. vnde d'r ſucceſſor.
Decedere vita: eſt officio vitæ excedere.
Depoſitor eſt, qui depoſitũ alicui9 fidei credit.
Depoſitarius vero, cui depoſitum creditur.
Diſcere eſt: vt aliquid intelligas, qđ ignoras.
Ediſcere vero eſt, vt memoriæ complectaris.
Dediſcere eſt: qđ didiceris, obliuiſci.
Dicere ꝓprie eſt oratorum, & eleganter loqui.
Dictitare, eſt freq̃nti loco & tpe dicere.
Dictare, eſt alio verba excipiente, vt ſcribat, dicere.
Docere diſcipulos, notum eſt quid ſignificet.
Dedocere eſt, qđ alter docuit, falſum oñdere.
Dico ſententiã in ſenatum, quaſi conſiliarius.
Fero ſententiã in foro, quaſi prætor ſiue iudex
Dicere leges, eſt ad eos, qui bello ſuperati ſunt.
Ferre leges, eſt ad ſuos: vnde legum latores.
Dies p certo die. generis eſt maſculini.
Dies p tempore. fœminini, & caret plurali.
Domus q̃ facit domi, locum ſignificat.
Domus cũ facit dom9: ædificiũ & familiam.
Do litteras tabellario, ad aliquem perferendas.
Do litteras ad amicũ: vt eas legat.
Dono te corona, eſt præmij & honoris gratia.
Dono tibi coronam, notũ eſt quid ſignificet.
Do tibi fidẽ. i. perſancte tibi iuro: & ꝓmitto.
Habeo tibi fidem, hoc eſt credo tibi.
Dudum & iamdudum, de breui tpe d'r.
Nuper. pridem. & iampridem, de longior
Diu & iamdiu, eſt per longum tempus.

¶ De littera.E.

EPulæ,sunt cibi ministerio hominum comparati.
Epulum, sunt cibi solēniores & conuiuiū publicū.
Edicere,est magistratuū regūq;. vnde edictum prætoris.
Indicere,est denunciare.vt indico bellum hostibus.
Elogium, est testificatio laudis vel infamiæ.
En,noīatiuo et accusatiuo iūgitur.vt en priamꝰ,en capellas
Apud oratores exprobrando cum noīatiuo.vt en homo.
Ecce,apud Vergilium semper de re improuisa.
E republica,idest pro republica & vtilitate reipublicæ.
E regione domus meæ,pro ex opposito domus.
Ex tempore dixit.pro ex improuiso dixit,
Ergo & igitur breuioribus adhibetur conclusionibus.
Quare.quapropter.quamobrem.maioribus.
Etsi.quanquam.in principys poscunt indicatiuum.
Quamuis.licet.tametsi in alijs locis subiunctiuum.
Euētus.iussus.permissus in singulari quarte declinationis.
Euenta,iussa.permissa in plurali secunde declinationis.
Excubiæ,tam diurnæ,quam nocturnæ dicuntur,
Vigiliæ, sunt tantūmodo nocturnæ diuisæ in quattuor.
Exemplum est,quod sequimur,aut vitamus.
Exemplar,ex quo simile aliquid facimus.
Existit,quod eminet,& exurgit cum motu.
Extat.quod eminet,& superstat sine motu.
Exprobare,est immemorem beneficij culpare.
Imputare,est citra reprehensionem id facere.
Esse præsens verbi infinitiui est.Fore futuri.
Eodem modo differunt. adesse.Adfore.prodesse.Profore.

¶ De littera.F.

FAcio te certiorem:non facio certum,neq; ago.
Facio rem gratam.remdiuinā.damnum non ago.
Facies,magis ad corpus pertinet.vt facies longa.
Vultus,ad animum refertur.vt vultus tristis.
Factio,est diuisio ciuium in diuersa studia.
Seditio,cum populo discorde res agitur.
Fama græce,idest,quod rumor latine.Sed
Rumor est tantum de re,quæ recens est & sine autore.
Fama vero etiā de antiqua ꝺr: & de alicuius celebritate.
Fatuus,est insipiens,tractum a sapore ciborum.
Stolidus,qui proxime ad naturam pecorum accedit.
Stultus est,qui improuidens est,& imprudens.
Facile scribit,ꝓ eo quod est leuiter scribit.& nō laborioſe.
Facile princeps,oratorum est.i.non dubie princeps.
Fero auxilium,do auxilium,recte dicitur vtrumq;.
Do opem,non dicitur:sed fero opem.vnde Opitulor.
Festus dies recte dicitur,& non festiuus.vnde festum.
Festiuus homo,idest iucundus.vnde festiuitas.
Ferus homo,qui animum ferinum obtinet.
Ferox homo,qui animosus est ad certandum.
Fessus,est fatigatus,siue animo,siue corpore.
Defessus & fatigatus.qui amplius fatigari non potest.
Ficus fici,vel ficus,pro fructu & arbore.gñis est fœminini.
Ficus fici genere masculino,pro morbo accipitur.
Filius.Pater.Mater magis ab oratoribus dicitur.
Gnatus.Genitor.Genitrix magis sunt poetarum.
Fingere dicitur.qui formas ducit ex luto,& dicitur plastes.
Effingere,qui ad alterius formam aliquid fingit.
Flere,est lachrymas effundere in dolore.
Gemere,est præ angustia in sonum erumpere,
Plorare,est voce flebili dolorem suum apperire.
Plangere,est percussione membrorum se affligere.
Eiulare,est alta voce flere,quod est mulierum.
Vociferari,est nō mō dolorē,sed indignationē ostēdere
Lamentari,est oratione tristi eladem testari.
Fœlix est,qui prosperitatem recipit,vt homo fœlix.
Prosperum est,quod fœlicitatem affert,vt sydus.
Fœlix etiam aliquando ab effectu dicitur,
Fœnero tibi dicitur,sicut mutuo tibi,& promitto tibi.
Fœneror abste,sicut mutuor ab te,& stipulor abste.
Fœnus,est prouentus ex ipso solo,quod est naturale.
Fœnus,quod est vsura,a priori significato defluxit.
Vectigal,ex omni prædio est,vel publicū,vel priuatum.
Frux est,quicquid ex terræ fructu in cibum vertimus.
Seges est,ex qua conficitur panis non demessa.
Seges etiam,est terra sementi excipiendæ subacta.
Frondes, sunt tantum arborum.
Folia,sunt etiam aliarum rerum.vt florum, herbarum.
Frui,est potiri aliqua re propter seipsam.
Fungi,est officium munusq; agere.
Potior cum hoc nomine res,genitiuo plurali iungitur.
Potior alias cum ablatiuo,& significat obtinere.

¶ De littera.G.

GEstus,est actio quædam & corporis pronunciatio.
Gestio,est administratio quædam,& actio.
Gēmæ,sunt lapilli oēs precioſi, præter margaritam.
Margarita est,quæ in concha nascitur.
Vnio vero est,quum magnitudinē solitam excedit.
Gratus,est in aduersis.Iucundus, in prosperis.
Iucundus,non est lætus:sed læticiam affert.
Gratulari alicui ē,verba testari se gaudere de illiꝰ fœlicitate
Gratari idem:nisi quod magis est poeticū,quā oratorū.
Gratificari,est beneficium minori conferre.
Gratum facere,est maioribus inseruire.
Graue est,quod suapte natura est ponderosum.
Grauem etiam virum,per translationem dicimus.
Gremium,est intra complexum feminum in fœminis.
Sinus,est intra pectoris brachiorumq; complexum:
Sinus,etiam est vestis fluxus,& littorum curuitas.

¶ De littera.H.

HAbeo rationem salutis,idest habeo respectum.
Constat ratio, idest rationem legitimam esse ostēdo.
Habeo orationem dicimus,non facio orationem.
Facio sermonem dicimus,non habeo sermonem.
Hei,semper iungitur datiuo.vt hei mihi qualis erat.
Heu accusatiuo,& nominatino nonnunquam.
Væ,semper datiuo iungitur.vt væ tibi causidico.
Histrio est,qui personatus fabulas in scæna agit.
Mimus,qui quouis in loco gesticulationes exercet.
Hiare,est aliquid sua sponte vel externa vi.
Hiscere,est tantum oris,& quidem humani.
Hortus,est vbi sunt olera,quibus vescimur.
Horti sunt arboribus consiti voluptatis gratia.
Hospes est,qui in aliena ciuitate est.
Peregrinus est,qui in propria ciuitate non est.
Hic,ad primā personā,vel ad res primæ personæ pertinet.
Iste,ad secundam personam,vel ad res secundæ personæ.

Ille.ad tertiam perſonam:vel a res tertiæ perſonæ.
Eodem modo differunt aduerbia ab eis tracta.

¶ De littera.I.

IAm,notum eſt quid ſignigcet.vt iam venit.
Vſurpatur quoq; pro tunc.vt ſi ſedet iam non ſtat.
Interdico tibi aqua & igni,non aquam & ignem.
Interdicitur tibi a me aqua & igni.&
Interdicitur tibi a me aqua & ignis.
Incumbo ſtudijs,vel in ſtudia.vel ad ſtudia.
Incumbo remis.non in remos,vel ad remos.
Intercedit mihi tecum amor,idest,eſt amor inter nos.
Intercesſerunt tribumi,hoc eſt ſe oppoſuerunt.
Inſtituta,ſunt boni mores ratione ſumpti.
Inſtitutiones,ſunt præceptiones,quibus docemur.
Indulgentia,eſt mollis & delicata educatio.
Venia etiam,quandoq; indulgentiam ſignificat.
Infidus eſt,cui non eſt fidendum.a fido fidis.
Perfidus eſt,qui fidem violat.a fides fidei.
Infenſus,eſt vehementer iratus,& odium gerens.
Infeſtus,vehementer molestus,& nocens.
In diem viuo tantũ.ideſt diei præſentis rationem habeo.
Indies ſeneſco ideſt cotidie magis efficior ſenex.
Inhibemus rem incœptam.vt tela inhibete latini.
Prohibemus ante rem incœptã.vt hoſpitio prohibemur.
Inuertere,eſt rem aliquam in contrarium vertere.
Peruertere,eſt rem aliquam in malum vertere.
In manu mea eſt negocium.ideſt in poteſtate mea eſt.
In manibus eſt liber,ideſt inter manus meas.
Ingredior forum,ideſt intro in forum.
Ingredior,ideſt ambulo.vt ſi ſtas,ingredere.
Interrogamus cauſa aliquid intelligendi.
Percontamur vero gratia argumentandi.
Sciſcitamur(vt vox indicat)ſcicndi gratia.
Introduco te. ideſt interioribus claudo.
Intercludo te.ideſt iter tuum claudo & impedio.
Incedere,eſt ambulare cum factu & pompa.
Ambulare, ſimpliciter pedibus ingredi.
Impendere,eſt quaſi ſupra caput in ruinam imminere.
Impendere penultima breui,eſt quaſi dare.
Perpendere,eſt exacte ponderare,& examinare.
Appendere,eſt ſuſpendere,& ad lancem ponderare.
Inter cœnandum venit,ideſt dum eſſem in cœna.
Inter agendum dormio.ideſt dum ſum in actione.
Impono tibi onus.ideſt iniungo tibi onus.
Impono tibi.ideſt decipio te,vnde impoſtores dicti.
Inficiari & inficias ire,ideſt negare.ſic dicitur,vt
Opem ferre & ſuppetias ferre.pro auxiliari.
Indoles.in pueris eſt ſignum futuræ virtutis.
Indoles etiam in malum accipitur:ſed raro.
Iocus & iocari proprie ad verba tantum pertinent
Ludus & ludere,ad facta.vt ludere pila.
Iter facere eſt,quod imperiti dicunt itinerare.
Viam facere eſt,vbi via non erat, aperire.
Munire viam,eſt reſicere,& repurgare
Iter habere,eſt iter aliquem eſſe facturum.

De littera.L.

LAbare aliquid,eſt ruere,& repente cadere.
Labi vero eſt leuiter,ſenſimq; deſcendere.
Laceſſo,prouoco,quod eſt in certamen vocare:plærumq; in bonum,nonnunquam in malum accipitur.
Latebræ hominum proprie dicuntur.
Latibula ſunt ferrarum:ſed quandoq; confunduntur.
Legere litteras,legere libros.notum eſt quid ſignificet.
Perlegere litteras,eſt vſq; ad finem legere.
Eodem modo differunt vigilare,& peruilagere.
Negare & pernegare.agere & peragere,& ſimilia.
Leges ſunt aut principis,aut populi alicuius liberi.
Rogationes dicebantur:quia populus rogabatur.
Leuo & alleuo,eſt molestiam laboremq; extenuo.
Subleuo,eſt auxilium defenſionemq; præſto.
Littera in ſingulari,eſt vnum elementum.vt.a.b.
Litteræ in plurali,eſt epiſtola,quæ mittitur.
Libertus eſt,qui de ſeruo liber factus eſt,ſemperq; habet relationem ad eum,cuius eſt libertus.vt libertus Cæſaris.
Libertinus idem ſignificat:niſi quod eſt abſolutum.
Libertas aliquando in bonum,& in malum accipitur.
Licentia vero eſt,cum quis libertate abutitur.
Libri ſunt,in quos autorum opera diuiduntur.
Volumina vero minora ſunt,quam libri.
Ludicrum ſubſtantiue,eſt quodcunq; luſorium opus. vnde
Ludicrus.cra.crum.non(vt dicit Priſcianus)ludicre.
Lucus,eſt ſilua cædua deo vel homini conſecrata.
Saltus,ſilua vbi pecudes hyemare,aut æſtiuare ſolent.
Nemora,voluptatis cauſa conſtant arte,ſiue natura.
Silua eſt,vbicunq; ſunt arbores cæduæ,vel inceduæ.
Lues,eſt morbus in homines ſeuiẽs,& in pecora & agros.
Peſtis,eſt peſtilentia,quæ aut cito occidit,aut cito abit.
Lubricus,locus eſt,in quo nequeas inſiſtere.
Lubrica eſt anguilla,quæ non poteſt retineri facile.
Lubrica ætas,in qua(qui ſunt)facile labantur.
Luce & tenebris,p die ac nocte accipimus: ſed prima luce.
& primis tenebris,eſt principio diei & principio noctis.
Prima die Prima nocte,reſpectu ſecundæ dicitur.
Reperitur luci pro luce:veſperi pro veſpere:& ruri pro rure:carthagini p carthagine.Sed Seruius vult,hæc nomina vrbium propria debere poni in datiuo.

De littera.M.

MAle de te ſentio,exiſtimo.iudico. non errorem ſentientis:ſed eius (de quo ſentimus vitium)deſignat.
Male audio,eſt malam famam habeo.i.infamor.
Magni,parui.tãti.quãti.in genitiuo ſolũ iungũtur cũ illis verbis intereſt & refert.vt magni intereſt,parui refert.
Cætera in noĩatiuo vel aduerbialiter,vt plurimũ intereſt: ſex pronoĩa in ablatiuo.mea.tua.ſua.noſtra.veſtra.cuia.
Malleolus,eſt in modũ mallei roſtra habẽs aptus plãtatiõi.
Sarmentum,eſt arefactum,quod igni reſeruatur.
Palmes,eſt cum in vite frondes vuaſq; habet.
Marinum eſt,quod in mari eſt,vt piſcis marinus.
Maritimũ eſt,quod iuxta mare eſt,vt vrbis maritima.
Trãs marinũ eſt,qđ trãs mare eſt.vt bellũ trãs marinũ.
Meditari præter eã ſignificationem,quã habet in prõptu. eſt etiam ad aliquid ſe exercere.vt ad paleſtram.
Memoria teneo,recte dicitur:non memoriter teneo.
Memoriter recito.memoriter pronuncio, non memoria.
Memoria & memoriter complector,repeto,recolo.
Memini pro recordor genitiuo & accuſatiuo iungitur.

Memini, p mentionem facio gtō & ablto cum de.
Messis, tū ipsa messio est: tū seges iam matura.
Sementis, est satio: siue (vt ita dicā) seminatio.
Semen est, qd in terram subactam iacitur.
Seminariū, ē loc9, vbi plātæ ad trāsplātandū seruntur
Merere, est mercede opari, & in militia exerceri. vnde meritoria taberna. quo sine mercede nō est adit9. & meritorius puer, qui mercede pstat libidini.
Meritoria puella nō d'r, sed meretrix, quia meret.
Mercor de te bene, idest beneficium in te confero.
Mereor de te male. idest mala in te contuli.
Demereor amicos. i. bñficij illos obnoxios facio.
Emereor, vnde est emeritus: a labore cessare.
Ministerium in singulari, est ministri opera.
Ministeria in plurali, p ministris accipiuntur: eodē modo differunt seruitium & seruitia.
Mille in singulari substantiuū est, vt Cicero mille hominū versabatur. & mille nummū expensum.
Milia vero in plurali ab eo qd' est mille.
Mille in plurali adiectiuū est. vt mille viri.
Mollis homo in vituperationem d'r. i. effœminat9.
Molle op9 in laudem. i. pulchre fabrefactum.
Moratus ille d'r, q bonis moribus est præditus.
Morigeratus, ē obsequēs, & obediēs, a verbo morigeror.
Morosus, qui est difficilis & puersis moribus.
Moror te, & maneo te, p expecto te: sed poetice.
Moror te. i. detineo te, magis oratorium est.
Maneo, p eo qd futur9 est. vt qs temāet exit9.
Munimēta, sūt munitiones castrorū. vt vallū, fossa.
Monumēta, sūt sepulchra, statuæ. tituli. literæ.
Murus, est ambitus vrbis, aut etiam castrorum.
Paries, ē ābū9 ille domorū: quo tecta fulciūtur.
Mœnia, & murū significat, et vrbis ædificia.
Mulier ea d'r, q̄ corrupta ē, virgo q̄ integra. patitur tñ vtrumq; aliqñ exceptionem.
Munus, teste Paulo, d'r qd' dono mittitur.
Alio modo munus est onus, vñ immunitas &r.
Mun9 prætereā est officiū: vt militare mun9.

De littera. N.

NAtalis et natale subst ātiue, est dies natalici9 Natales vero in plurali, sanguinis condicionem significat.
Ne dicā substātiuo præcedēte, vult post se actū: vt Cicero. crudelis castor. ne dicā sceleratū & impium.
Secus aūt seq̄nte substātiuo. vt si dicam9. crudelis. ne dicā scelerat9 & impius castor.
Necatus, generalem habet significationem.
Nectus, non d'r sine certo genere mortis.
Nedū vno mō vtimur, cū vtriq; sentētiā vno claudim9 verbo: vt funderē p te sanguinē, nedū pecuniā. Altero, quū suū vtriq; sentētiæ verbū dam9: vt funderem p te sanguinē, nedū pecuniam crederem. sed affirmādo, qd est maioris momēti, præponim9: negādo vero cōtra, qd ē minus, postponimus.
Næ cū diphtgōgo, p valde vel certe accipitur.
Ne, pducte accepta, p non. Ne correpte, p an.
Nisi, quoties pōitur ī prīcipio, īdicatiuū postulat.
Alias vero, etiā subiunctiuo iungi potest.
Nihil ad cæsaris eqtatū. i. nihil ad cōparationē cæsaris eqtatus
Terē. nihil ad nostram. i. ad cōparationē huius nostræ.
Non me fallit: non me præterit. non me fugit. non me capit. est non ignoro, teste Quintiliano.
Naualis (inquit Paulus) est terra, pscissa anno cessans.
Ager restibilis, inquit Varro, qd' restituitur.
Nunc aduerbium, tēpus instans significat.
Nunc, etiam sine tpis significatione vsurpatur. Cicero plura cuenirēt, si ad gētē inte g ri iremus. nūc vero onusti cibo & vino cōfusi & turbata cernimus.
Nutare, est male soliditatæ molis ruinā minari.
Titubare, est pedibus non valētis insistere.
Vacillare, est alterno motu inconstantē esse.
Nūc i9 est, q nūciat: nō qd nūciatur. Quod enī dicit Serui9 nūciū esse, qd nūciatur. nō est verum.

De littera. O.

OVctō & actō iungi pōt. vt o me miserū. o te fœlicē. Aliqñ supprimitur: sed in re leuiori. vt hoīem indoctū, qui hæc ignoret.
Obseruo. i. custodio, a quo verbo est obseruatio.
Obseruo. i. colo et veneror, a quo ē obseruātia.
Obeo legationē. i. exequor mun9 & officium legationis. Sic obeo mortē, exequor officiū mortis. & obeo non addēdo mortē, sicut oppeto mortē, & oppeto. defūct9 vita. & de
Obuio tibi, & obui9 tibi fio. obuiū me tibi fero. (funct9.
Obuius tibi fum. obuiā tibi pcessi: idē significāt.
Obses est, qui traditur impio alterius, quasi pignus.
Vas est, qui est sponsor alterius in capitis piculo.
Fideiussōr est: qui spondet in causis leuioribus.
Ocium, est uacatio a labore, cuius cōtrarium est negocium.
Ocium quoq; p studio litterario accipitur.
Occupare, est locū tenere, & vi capere: & etiam
Occupare, ante capere. quod dicunt præoccupare.
Odor, notum est quid significet in vtroq; nūero.
Odores in plurali numero, sunt odoramēta.
Officium, est virtutis actio p loco & tpe.
Officium, est bñficium, & obsequiū in amicos.
Officiū, quoq; ē magistratuū & aliarū rerū.
Officina est, vbi opa fiunt. vñ sunt opifices.
Taberna est, vbi opa vēduntur. vñ tabernarij.
Opa (vt dicit Vulpianus) est diurnum officium.
Opus, est finis fructusq; opæ. vt opus Ouidij.
Opæ preciū, est fructuosum, & ad rē ptinēs.
Orare, est verbis aliquam rem petere.
Exorare, est orādo & precib9 aliqd impetrare.
Oriūdus a roma. i. cui9 maiores fuerunt romani.
Ortus Romæ. i. qui in vrbe roma natus est.
Ordo, est digestio, & suo cuiusq; rei loco dispositio.
Series, est rerum quædam continua progressio.
Orphanus est, qui caret patre. præsidioq; paterno.
Pupillus est, qui caret patre: sed tātisper dum est in ea ætate. cui dari consueuerunt tutores p leges.
Orbus est, qui aliqua re chara priuatus est. vt filijs.

De littera. P.

PArasitus est, qui vētris gratia nihil recusat ferre. & omnia loquitur ad voluntatē inuitantis eum.
Scurra est, qui risum ab audiētibus captat sine differentia.
Pastio, est ipsa pascēdi actio: quæ ad pecudes ptinet.
Pastus, homini competit. & potius ad animum pertinet.

Pabulũ,ẽ cib9 pecor,q̃ ſine ſemine ẽ, vt palea.
Eſca,& hoĩm eſt:& qd' captãdis piſcibus ſubditur.
Paſci,pecudũ eſt:& cõſtruitur cũ actõ.
Veſci,hoĩm eſt:conſtruiturq; eum ablõ:
Partior,idem eſt,qd' partes facio,& diſtribuo.
Partio,raro reperitur:ſed impertio freq̃nter.
Pacificatus ſum,ideſt pacem feci.
Pacatus ſum,in pace ſum.vel ab armis receſſi.
Placat9 ſum,ab indignatiõe ad lenitatẽ redij.
Parem eſſe,idẽ eſt,qd' ſufficere alicui operi.
Pareſſe,idẽ eſt,qd' eſſe cõueniens & decens.
Paria facere eſt,q. alibi omiſſum eſt,cõpẽſare.
Patres(inqt Paul9)vſq; ad tritauos ꝓprie dici.
Qui ſup tritauos ſũt,maiores debere appellari.
Minores(dicit Serui9)nuncupari,quoties deficit nomen impoſteris:ſed potius dicendũ eſt eſſe maiores,qui nos præceſſerũt.
Minores vero,qui ſequũtur.
Penu cõtinent,q̃ ad victũ priuatũ pertinent.
Penariũ,eſt loc9(teſte Varrõe(vbi penu repõit.
Commeat9 d'r,q. ad victũ publicũ pertinet.
Pec9 ſignificat omne animal,qd' ſub homine ex pabulo terræ paſcitur.Significat etiam multitudinem pecudũ.
Pergameni ab oppido Aſiæ,qd' eſt Pergamus.
Bergomẽſes,a bergamo galliæ ciſalpinæ oppido
Per,in cõpoſitiõe cũ noĩe poſitiuo iũgitur.
Quã vero,ſuplatiuo:Vt ꝑdoct9,quã doctiſſim9
Perquã vero poſitiuo.vt perquã doct9 homo.
Quã,ꝑ quantũ,ſemp poſitiuo adiũgitur.
Per,aliq̃ in malũ accipit.vt periur9.perfid9.
Aliq̃ accipit quaſi ꝑ mediũ.vt ꝑſpicuus.
Præ,idem ſignificat:ſed cũ alijs dictionib9 iũgit:quã.per,vt præclar9.prædulcis.prædiues.nõ ꝑ clarus.& c.
Perinde,vult poſt ſe acſi.vel atq;.vt fac perinde acſi tua res eſſet.vel atq; tua res eſſet,
Proinde,idem eſt,qd' ideo,vel ideoq;.
Subinde,accipitur ꝑ inde,ſtatim,vel identidẽ.
Petere,in bonũ & in malũ accipitur.
Poſco eſt ꝓprie rem debitã & honeſtã peto,
Poſtulo,eſt quodãmodo reqro.vt res poſtulat.
Expoſtulo,eſt cũ q̃rela amici officiũ deſidero.
Flagito,eſt vehementer & importune poſtulo.
Perſequor,in bonã partẽ & in malã accipitur.
Proſequor,ablõ iungit,vt ꝓſequor te oculis.
Peculiũ,eſt q̃qd labore noſtro comparatur.
Peculat9,ẽ furtũ rer & ad rẽ publicã ptinẽtiũ.
Sacrilegiũ,eſt furtũ rerũ ſacrarũ.
Pellex eſt,q̃ cũ eo cui eſt vxor,miſcetur.
Pallaca,eſt cõcubina ei9,q nõ habet vxorem.
Pluit,caret ſuppoſito,& cõſtruitur cũ ablõ.
Ningit.Tonat.Serenat & ſilia vtrũq;reſpuũt.
Plura,pñte eſſe duo.& eſt nomẽ comparatiuum.
Cõplura,duo eſſe nõ pñt.& nõ eſt cõparatiuũ.
Pleriq;,mõ maximã ptẽ ſignificat:mõ nõnulli.
Porro,licet eiuſdẽ ſignificationis ſit cui9 vero et aũt.hæc ſemp poſtponũtur.illd põt ẽt præponi.
Põdo(teſte Phoca) ſingulari nũero caret.dicimus tñ duo,tria põdo,nõ bina terna pondo.
Potior cũ hoc noĩe res in plurali,gtõ iũgitur.cũ alijs vero noĩb9 freq̃ntius ablõ copulatur.
Potus vini,aquæ,lactis.& ſimiliũ recte dicitur.
Potio datur ægrotãti,qd græce pharmacũ dr.
Põpa,eſt ſpectaculũ in ꝓſpis rebus & aduerſis.
Spectaculũ vero ẽ,qd ſpectat,et ipſa ſpectatio.
Locus etiã vnde ſpectam9,ſpectaculũ d'r.
Proteruus.pcax.& petulãs aliud alio magis increſcit tã in factis quã in dictis.ſignificanteq; quãdã laſciuiã.libidinẽq; & impudentiam.
Præſens,nõ mõ qd' eſt hui9 tpis:ſed alterius.vt Horatius,præſens in tempus omittat.
Præſens quoq;,ſubdit9 & nõ dilatat9 in tẽp9:vñ præſentiſſimũ piculũ.& præſentaneũ remediũ.
Præeſſe,ẽ rei adminiſtrãdæ præpoſitũ eſſe.ab hoc fit præſes.qd' a verbi ſignificatiõe receſſit.
Præſidere,eſt ad opẽ præſtandã præeſſe,a quo fit præſes:ſicut a deſideo deſes.a reſideo reſes.
Præſidiũ,eſt præcipuũ auxilium.
Subſidiũ eſt,qd' in auxiliũ ſuccedit,
Præſtare,præter eã ſignificationẽ,quã præfert: ſignificat etiã prohibere ne alicui fiat incõmodũ.
Pridie & poſtridie gtõ ſeruiũt & actõ.vt pridie nonarũ decẽbriũ:& pridie nonas decẽbres.
Procul,apd' quoſdã autores actõ ſeruit.vt Curtius ꝓcul vrbem.& c.
Prius vocauit te,ad tempus referri debet.
Prior vocauit te:ad ꝓſonã potius refertur.Eſtq; inter duo,ſicut primꝰ inter plura,vt ego prior quãtu veni domũ:& ego primꝰ oĩm veni.
Eadẽ ratio ẽ de poſterior,poſteri9:et poſtrem9.
Præmefero,eſt dicto vel facto,qualẽ opinionẽ habeã,quaſi ipſa frõte cõſiteri:in eadẽ ſignificatione ſunt præmeduco.præmegero.
Priſca ſunt,q̃ prioribus ſæculis fuerunt.
Priſtina,q̃ fuerũt prioribus annis.
Probrũ,idem eſt qd' dedecus & ignominia.
Opprobriũ,eſt aliq̃ facto:ſed freq̃nt9 dicto.
Pulſare eſt graui & vehementi ictu cædere.
Verberare,ẽ cædere inſtrumẽto lõgo et exili.
Præuaricatores ſũt,q̃ cauſam aduerſarys donãt.
Tergiuerſatores,q̃ totũ ab excuſatiõe deſiſtũt.

De littera Q.

QVando & q̃quidẽ idẽ eſt, qd' quoniã.
Quatenus,idẽ ſignificabat Quintiliani ſæculo. Cicero tñ quatenus ꝓ inquantũ vtitur.
Queſtus in plurali:ꝓ querella a queror q̃reris.
Quæſt9 etiã in ſingulari,ſignificat lucrũ nũmariũ,deriuaturq; a verbo quæro quæris.
Quidem,vno modo accipitur ad deſtinguendum res,qd' græci nimiũ faciũt.vt alius quidẽ bonus:alius vero non.altero modo per exceptionem illius qd' affirmes.vt Quintilian9.torq̃bis qdẽ filiũ:ſed fatebitur mater.Tertio modo ponit cõpletiue nõ ſequente ei9 aduerſatiua.

Quin modo, ꝑ quinctiã, ſiue atq; etiã accipitur.
Quin ꝑ nõ, deſiderat ſubiũctiuũ. vt qn adeas.
Quin ꝑ cur nõ. ſemꝑ ĩterrogat ꝑ indicatiuũ.
Quid ſubſtantiuum eſt, vt quid negocij eſt tibi?
Quod adiectiuum. vt qđ negocium eſt tibi?
Quiſq;, cum ſuplatiuo cõſtruitur. vt optimus quiſq;.
Cunct9 & oĩs, poſitiuo iũgit̃. vt cũcti ſapiẽtes. oẽs docti.
At vero omnis comparatiuo additur.
Quæ vero ſuplatiuo carẽt, etiam cum quiſq; iunguntur.
Quotuſquiſq; ſemp interrogatiue accipitur.

¶ De littera. R.

RHegini ex oppido Calabriæ Rhegio dĩr.
Rhegiẽſes, ex rhegio Galliæ ciſalpinæ oppido.
Retulit Pompeius ad ſenatũ. i. in cõſultationem poſuit.
Rrfero tibi bñficium. i. confiteor me accepiſſe bñficium.
Rixa, vt dixit Vulꝓianus, poteſt eſſe inter duos.
Turba uero in multitudine & cætu hominum tantum.

De littera. S.

SAluber cibus, ſaluber aer, eſt ſanitatem conferens.
Sanus homo. ſanum caput, eſt ſanitatẽ hñs.
Satiare, ad oẽs ſenſus ptinet, atq; etiã ad animum.
Saturare, ad vnum guſtum ptinet tantum.
Salio, vnde ſaltus deducitur, eſt ſaltum facere.
Salto, vnde ſaltatio fit, eſt tripudium facere.
Scilicet, & videlicet idẽ ſignificare vidẽtur, qđ certe. ſed ꝑ amaritudinẽ quandam cum deriſu mixtam.
Recẽtiores vtuntur expoſitiue his particulis.
Sciẽs feci. i. cum faciebam ſciui me facere. Ignorãs feci. i. cum ignorabam ſciui me ignorare. Sciẽter feci, ignoranter feci. i. cum ſciẽtia vel cum ignorantia feci.
Secundũ particula, notũ eſt quid ſignificet. Scđm, præterea accipitur ꝓiuxta, & poſt. Scđm, etiam ꝑ eo qđ eſt ꝑ. vt ſcđm me iudicatum eſt. i. ꝑ me ſententia eſt lata.
Senecta & Senectus, vtraq; eſt ſenilis ætas.
Iuuẽtus, nõ modo ætas, ſed multitudo iuuenũ eſt.
Sin, ꝑ ſi, nunq̃ in prima parte colocatur, ſed in ſcđa, cũ præceſſit ſi. igitur exponẽdum eſt ſin. ꝑ ſed ſi.
Syncer9 (vt dicit Donat9) eſt ſine cæra. vt mel ſimplex.
Sed potius dicẽdũ eſt ſyncer9. i. integer & incorruptus. quaſi cum cæra & nulla parte fraudatum. hoc eſt diminutum.
Situs (dicit Priſcianus) eſt negligẽtia: ſed potius eſt ſordes illa & illuuies domus diu non repurgatæ.
Solus & vnus inter oĩa adiectiua, q̃ nõ ſunt ſuplatiua gtõ plurali iunguntur. vt ſolus oĩm, vnus cunctorum.
Stare, eſt non ire in ijs, q̃ ſunt ſine pedibus. vt nauis.
Stant q̃ recta ſunt, q̃diu non cadunt. vt ſtat turris.
Stant q̃dam, ſi nõ eunt, cum ire poſſint. vt equus. homo.
Sedere in hominibus. notum eſt, quomodo fit.
Sidere, eſt peſſum ire, deorſumq; deſcẽdere.
Sto, verbum abſolutum eſt. ſiſto actiuum. vt Vergilius.
Siſte gradum. vtrumq; habet ſupinum ſtatum.
Stellæ (inquit Macrobius) ſunt ſingulares, vt erraticæ.
Sydera, conſtant multarum compoſitione. vt aries.
Aſtrum, eſt ſignum ex ſtellis coactum, qđ nos dicim9 ſydus. q̃ differẽtia nõ obſeruatur ſemp.
Sup, contiguitatẽ ſignificat. vt ſedeo ſup lapidẽ.
Supra ſpacij interpoſitionẽ. vt nubes pendẽt ſupra nos.
Suffragia, ſunt voces, q̃ dantur in electione.
Vnde ſuffragari, ꝑ auxiliari plærũq; inuenitur.

De littera. T.

TAntũ abeſt, poſt ſe habet vt, aut ſemel, vt Cicero tãtum abeſt ab officio: vt nihil officio poſit magis eſſe cõtrarium. aut bis vt. Idem, tantum abeſt, vt aliquam bonam gratiam quæſiſſe videar. vt multas etiam ſimultates ſubeundas intelligam.
Tanti & quãti & ab eis cõpoſita tãtidẽ & quãtilibet, quãticũq;. totidẽ, pluris. & minoris, iũgũtur his verbis emo. venũdo. veneo. mercor. cõparo. æſtimo. taxo. liceor. addico. diſtraho. metior. cõduco loco. fœnero. paciſcor. pango. condẽno. poſtulo. & ſimilibus verbis.
Tenus, ſemp poſtponitur, atq; in ſingulari cũ ablõ tãtũ. In plurali etiam cum gtõ, vt Verg. crurum tenus a mento palearia pendent.
Thebani a thebis, q̃ eſt vrbs in boeotia inſignis.
Thebæus a thebe vrbe antiquiſſima in ægypto.
Timeo te. i. tanq̃ inimicum metuo te.
Timeo tibi, Metuo tibi, tanq̃ amico.
Traijcio exercitũ, i. trãs mare. trãs mõtes. trãs flumẽ duco.
Traijcio mare. i. tranſeo mare.
Triclinĩũ, a toris, mẽſis vel triplicibus appellatũ eſt. Aula eſt græce. quam latinæ atrium appellant.
Tollo, aliq̃n ꝑ capio. vt tolle librum.
Tollo, aliq̃n ꝑ educo accipi ſolet. vt ſubſtuli filium.

De littera. V.

VAlde, poſituo & verbo iungitur: ſed nõ longe, vt valde doctus. valde legit. non longe doctus. longe legit. nec valde ditior. valde ditiſſimus.
Venio in ſuſpicionẽ, ſemp accipitur paſſiue. vt veni in obliuionẽ. veni in vituperationẽ etiam paſſiue.
Veni in opinionẽ, actiue & paſſiue ſolet accipi.
Vector, vnũ ex verbalibus in. or. paſſionem ſignificat. ideſt eum qui vehitur. aliq̃n qui vehit.
Venale, ſignificat rem vẽditioni expoſitam.
Vendibile: quod cito vendi poteſt.
Vendico (vt ſic dicam) eſt approprio, & meum eſſe dico.
Vindico, eſt vlciſcor. aliq̃n ab iniuria defendo.
Ventitare, eſt frequẽter venire ad locum.
Aduẽtare, eſt ꝓximum eſſe vt veniat.
Verſicoloria dĩr, quæ natiuum colorẽ mutant.
Coloria, quæ colorẽ hñt natiuum.
Vicus, vrbis eſt pars. Vicus paganus muris caret.
Caſtellum eſt, qđ muris cinctum eſt vndiq;.
Oppidum, eſt omnis vrbs, præter Romam.
Victus appellatiõe, cõtinẽtur homini neceſſaria ad vitam.
Penus eſt omne, quo homines veſcuntur.
Vltro citroq;, ad dicta & facta referuntur.
Vſurpare, eſt vti tum dicto tum facto. i. vſum capere.
Vt. pro vtpote, ſiue quippe ſequenti relatiuo. Quintilianus non damno, vt qui dixerim eſſe in oĩbus vtilitatis aliq̃d.

¶ Finis.

DE NOMINIBVS NVMERALIBVS.

¶ EIVSDEM ANTONII NEBRISSENSIS.

De nominibus numeralibus.

Nihil eſt in hac vita mortali magis neceſſariũ cognitu, & qđ minus a noſtri ſæculi hominibus ſciatur: quã tria illa, in quibus ſator rerum idemq; mundi arbiter omnia diſpoſuit. Omnia (inquit) in menſura numero & pondere diſpoſuiſti. Omitto nunc pondus & mẽſuram, ſine quibus multæ artes, atq; in primis medicamentaria, immo neq; ipſa hominum ſocietas, quã ciuitatem appellamus, cõſtare poteſt: breuis namq; ijs de rebus traditurus ſumus certam rationem ætati noſtræ (quãtũ ego exiſtimo) incognitam: venio ad numeros in quos pondera ipſa & menſuræ referuntur, quotuſquiſq; nouit latine numeros ſuis proprijs vocabulis appellare, poſtea quam a primis illis infantilibus, etiã notis, diſceſſerunt? Refert Ariſtoteles in problematis, eſſe quaſdã nationes adeo immanes & barbaras: vt neſciant computare vltra numerum quaternarium, quid ſi ego monſtrauero eos, qui vulgo habentur ſapientes, neſcire quomodo latine dicant, Tres letras tuyas recebi en vn dia: y cada quatro dias recibo los, que de alos frayles que andan emparejados de dos en dos cada quatro hueuos. Et hoc intra numeros illos notos, quid ſi tra grediamur denarium? quid ſi centenarium? quid ſi millenarium: quid ſi millionem? Sed cum mihi ſemper fuerit in animo pro virili Hiſpanis meis opem ferre, in ijs poti: ſſimũ, qb9 maiorẽ in modũ op9 eſt: libuit hoc ĩ loco diſponere in prima ſerie noĩa numeralia: atq; e regione ſecundo in loco nomina ex nũeralibus diuidua ſiue diſtributiua: tertio noĩa ordinalia, quarto aduerbia numeralia. Secutiq; ſumus in hac parte, tum vſum doctiſſimorum: tum rationem: tum etiã proportionem. Poſuimus vero numeros explicitos vſq; ad triginta. cæteros vero collegimus in decuplationes tantum. ex quibus & ſimplis poſſum9 componere medios, quemadmodum fecimus a viginti in triginta. Prohibuimus autem vicies bis & vicies ter & ſimilia, qđ certos autores ſecuti in cõmentationibus noſtris, dici poſſe putabam9. propterea quod vicies bis potius quadragies. & vicies ter ſexagies deſignant, & alia adhuc modum. Præterea vltra centum non poſſumus dicere centies bis. ſicut dicimus centum duo, & centeni bini & centeſimus ſecundus: propterea, quod centies bis potius ſignificat ducenties, & centies ter. trecenties, & ſimiliter deinceps. Itaq; rationem ſecuti potius dicendum eſſe crediderim centies & bis: centies & ter, aut bis ſup: a centies & ter ſupra centies. & c.

¶ Aduertẽdum tamen antiquiores poſt centum millia, potius conſueuiſſe dicere bis centum millia. ter centum millia. quater centum millia quam ducẽta, trecenta, quadraginta millia. Et pro eo, quod nos dicimus: vn cuento. decies centũ millia. dos cuentos. vicies centum millia. & deinceps eodem modo.

¶ Illud quoq; eſt animaduertendum, quod interroganti quot paſcit ſeruos, quot poſſidet agri iugera: reſpondendum eſt p o nomina numeralia puta decem. centum. Interroganti vero quot dentes hñt homines, reſpondendum eſt per noĩa diuidua ſiue diſtributiua: puta oranteres binos. caninos quaternos. primores octonos. molares viceno. Nam ſi diceres ſimpliciter, q; homines habent duos, aut quattuor, aut octo, aut viginti dentes. non dixiſti quod uolebas. Interroganti vero per quotus. a. um. reſpondendum eſt per nomina ordinalia: vt quotus ſedet in eccleſia cãtor ab epiſcopo, reſpondendum eſt tertius, aut quartus, aut quotam patrem habẽt clerici ex frugibus, reſpondendum eſt decimam. ideſt vnam aliquam ex decem.

¶ Sunt & aliæ denominatiões a nominibus numeralibus, quæ dicũtur multiplicia, vt duplus, tripus, quadruplus, quincuplus, ſexcuplus, ſeptuplus, octuplus, nonuplus, decuplus, quattuordecuplus, quindecuplus, ſexdecuplus. centuplus.

¶ Cætera vero multiplicia cum non habeant propria nomina, per quæ poſſint deſignari: circũloquimur ea per numeralia & ablatiuum huius nominis tantus. a. um. vt ſi dixeris, qui ſurripuerit ſimplum, luat viginti tanto, aut mille tanto, aut mille quingenta tanto. Et eodem modo de multiplicibus illis. quæ ſignificãt plicaturam. vt duplex, triplex, quadruplex, quincuplex ſexcuplex, ſeptẽplex, octuplex. nonuplex, decuplex, vndecuplex, duodecuplex, tredecupluex, quattuordecuplex, quindecuplex, ſexdecuplex. centuplex. vt Horatius, contra quẽ duplici panno patientia velat. Triplices quoq; & quincuplices tabellas apud Martialem legimus: & apud Ouidium. Surgit ad hos clypei dominus ſeptemplicis aiax. vbi non poſſis dicere duplus, triplus quadruplus. quincuplus. ſextuplus. Nam quod Perſius dixit: rem duplica, feci iã triplex. & Iuuc. qui triplicem vſuram præſtare paratus: manifeſtum eſt, pro triplo poſuiſſe.

¶ Sunt & alia diuerſarum ſignificationum nomina a numeralibus compoſita & deriuata, quæ vltra certos nũeros nõ p cedunt. vt biduo. triduo. quatriduo: ſed non dicimus quinquiduo, ſexiduo. & c.

¶ Biennio. triennio. quadriennio. quinquennio: ſexennio. ſeptennio. decennio. centennio: ſed non dicimus. octonnio. nouennio. ducentennio. & c

¶ Nudius tertio9. nudius quarto9. & Plaut. nudius quĩtus. nudius ſextus. & Cicero. nudius tertius decimo9. cætera exẽplo carẽt.

¶ Bimus. a. ũ. trimus. a. um. quadrimo9. a. um. & denoĩatiua ab illis bimato9. us. trimato9. us. quadrimato9. us. cætera nõ legũtur.

¶ Et aduerbia bifariam, trifariã, quadrifariã. omnifariã. multifariã. plurifariã, ſed nõ dicimus quinquefariã. ſextifariã. & c.

¶ Sunt & alia nomina numeralia numerorum triplicatiua, quæ non reperiuntur niſi a certis numeris hæc fere. binio. onis. p eo qđ eſt bis duo bis, hoc eſt octo. ternio. onis, pro ter, tria ter, hoc eſt ſeptẽ & viginti, quaternio. onis, p quater quattuor quater, hoc eſt quattuor & ſexaginta. quinio. onis, pro quinquies quinq; quinquies, hoc eſt centum viginti quinq;. & c. eodẽ modo poſſent ex proportione formari, ſed non legi, niſi hæc ſuperiora. & quod ſuſpicor millionem dictum, quem vulgus Hiſpane appellat millon, hoc eſt millies mille millies.

¶ Sunt quoq; alia nomina a diuiduis deriuata, quæ ſignificant illum numerum, ad quem pertinent habere, vt ſingularius, vel ſingularis, quod vnum continet. binarius quod duo, ternarius, quod tria. quaternarius, quod quattuor, quinarius quod

quinq;.ſenarius quod ſex.ſeptenarius quod ſeptem.octonarius quod octo. nouenarius quod nouem.denarius quod decem. vndenarius quod vndecim.duodenarius quod duodecim. tredenarius quod tredecim,quaterdenarius quod quattuordecim. quindenarius quod quindecim.vicenarius quod viginti,tricenarius quod triginta.quadragenarius quod quadraginta.quinquagenarius quod quinquaginta.ſexagenarius quod ſexaginta.ſeptuagenarius qđ ſeptuaginta.octogenarius quod octoginta.nonagenarius quod nonaginta.centenarius quod centum,millenarius quod mille.vt numerus binarius continet duo:ſexagenarius ſenex,qui habet.ideſt vixit annos ſexaginta.

¶ *Sunt præterea quædam ab ordinalibus denominata,quæ ſignificant ad illum ordinem pertinere,aut eſſe ex illo ordine,vt ſecundanus miles,qui eſt ex ſecunda legione.octumanus ex octaua.decumanus ex decima.& decumana porta in caſtris.& æs decumanum apud Lucillum.& decumanum frumentum.quod ex decimis ſoluitur.*

¶ *Tertiana quoq; febris quæ die tertio cõtingit,& quartana quæ quarto.Et ab his rurſus denominatiua,vt tertianarius. quartanarius,& alia eodem modo.*

DE NOMIBVS NVMERALIBVS.

Numeralia.	Diuidua.	Ordinalia.	Aduerbia.
Vnus vna vnum.	Singuli.læ.la.	Primus.a.um.	Semel.
Duo duæ duo.	Bini.næ.na.	Secundus.a.dum.	Bis.
Tres & tria.	Terni.næ.na.	Tertius.a.um.	Ter.
Quattuor.	Quaterni.næ.na.	Quartus.ta.tum.	Quater.
Quinq;.	Quini.næ.na.	Quintus.ta.tum.	Quinquies.
Sex.	Seni.næ.na.	Sextus.ta.tum.	Sexies.
Septem.	Septeni.næ.na.	Septimus.a.um.	Septies.
Octo.	Octoni.næ.na.	Octauus.a.um.	Octies.
Nouem.	Noueni.næ.na.	Nonus nona nonum.	Nouies.
Decem.	Deni.næ.na.	Decimus decima decimũ.	Decies.
Vndecim.	Vndeni.næ.vndena.	Vndecimus.a.um.	Vndeci
Duodecim.	Duodeni.næ.na.	Duodecimus.a.um.	Duodecies.
Tredecim.	Tredeni tredenæ tredena.	Tredecimus.a.um.	Tredecies.
Quattuordecim.	Quattuordeni.næ.na.	Quartus decimus.a.um.	Quattuordecies.
Quindecim.	Quindeni.næ.na.	Quintus decimus.	Quindecies.
Sedecim.	Sedeni.næ.na.	Sextus decimus.	Sedecies.
Septindecim.	Septindeni.æ.a.	Septimus decimus.	Septindecies
Decem & octo.	Octoni & deni.	Octauus decimus.	Octies & decies.
Duodeuiginti.	Duodeuiceni.	Duodeuiceſimus.	Duodeuicies.
Decem & nouem.	Noueni & deni.	Nonus decimus.	Nouies & decies.
Vndeuiginti.	Vndeuiceni.næ.na.	Vndeuiceſimus	Vndeuicies.
Viginti.	Viceni.næ.na.	Viceſimus.	Vicies.
Viginti vnus,vel	Viceni ſinguli.	Viceſimus primus.	Vicies ſemel.
Vuus & viginti.	Singuli & viceni.	Primus & viceſimus.	Semel & vicies.
Viginti duo.	Viceni bini.næ.na.	Viceſimus ſecundus.	Vicies bis non dicitur.
Duo & viginti.	Bini & viceni.	Secundus & viceſimus.	Bis & vicies dicitur.
Viginti tres.	Viceni terni vel	Viceſimus tertius.	Vicies ter non dicitur
Tres & viginti.	Terni & viceni.	Tertius & viceſimus.	Ter & vicies dicitur
Viginti quattuor.	Viceni quaterni vel	Viceſimus quartus.	Vicies quater non dicitur.
Quattuor & viginti.	Quaterni & viceni.	Quartus & viceſimus.	Quater & vicies dicitur.
Viginti quinq;.	Viceni quini vel	Viceſimus quintus.	Vicies quinquies nõ dicitur.
Quinq; & viginti.	Quini & viceni.	Quintus & viceſimus.	Quinquies & vicies dicitur.
Viginti ſex.	Viceni ſeni vel	Viceſimus ſextus.	Vicies ſexies non dicitur.
Sex & viginti.	Seni & viceni.	Sextus & viceſimus.	Sexies & vicies dicitur.
Viginti ſeptem.	Viceni ſepteni vel	Viceſimus ſeptimus.	Vicies ſepties non dicitur.
Septem & viginti.	Septeni & viceni.	Septimus & viceſimus.	septies & vicies dicitur.
Viginti octo.	Viceni octoni vel	Viceſimus octauus.	Vicies & octies non dicitur.
Octo & viginti.	Octoni & viceni vel	Octauus & viceſimus.	Octies & vicies dicitur.
Duo de triinta.	Duodetriceni.	Duodetriceſimus.	Duodetricies dicitur.
Viginti nouem.	Viceni noueni vel	Viceſimus nonus.	Vicies nouies non dicitur.

DE NOMINIBVS NVMERALIBVS.

Numeralia.	Diuidua.	Ordinalia.	Aduerbia.
Nouem & viginti.	Vndetriceni.	Nonus & viceſimus	Nouies & vicies dicitur.
Vndetriginta	Triceni.næ na.	Vndetriceſimus.	Vndetricies dicitur
Triginta.&c.ſimiliter	Quadrageni.nç.na.	Triceſimus.	Tricies.
Quadraginta	Quinquageni.næ.na.	Quadrageſimus.	Quadragies.
Quinquaginta	Sexageni.nç. na.	Quinquageſimus.	Quinquagies.
Sexaignta.	Septuageni.næ.na,	Sexageſimus.	Sexagies.
Septuagínta	Octogeni. næ.na.	Septuageſimus.	Septuagies
Octoginta.	Nonageni.næ.na.	Octogeſimus.	Octogies.
Nonaginta.	Centeni.næ.na.	Nonageſimus.	Nonagies
Centum.	Centeni ſinguli.	Centeſimus.a.um.	Centies.
Centum vnus.	Singuli ſupra centenos.	Centeſimus primus	Centies & ſemel.
Vnus ſupra centū	Centeni bini.	Primus ſupra centeſimū.	Semel & centies
Centum duo.	Bini ſupra cētenos	Centeſimus ſecundus	Centies & bis.
Duo ſupra centū.	Centeni terni.	Secūdus ſupra cēteſimū.	Bis & centies
Centum tria.	Terni ſupra centenos.	Centeſimus tertius.	Centies & ter.
Tria ſupra centum.&c.	Ducēteni vel duceni.	Tertius ſupra centeſimū.	Ter & centies.
Ducenti.tę.ta.vel	Bis centeni.	Ducenteſim⁹. vel	Ducentiesvel
Bis centum.	Trecenteni vel treceni.	Bis centeſimus	Bis centies
Trecēti.tę.ta.vel	Tercenteni.	Trecenteſimus.vel	Trecenties vel
Tercentum.	Quadringēteni vel.geni.	Tercenteſimus.	Tercenties
Quadringenti.tę.ta.vel	Quatercenteni.	Quadringēteſimus vel	Quadringēties vel
Quater centum.	Quingenteni velqngeni.	Quatercenteſimus.	Quatercenties.
Quingēti.tę.ta.vl	Quinquies centeni.	Quingenteſimus vel	Quingenties vel
Quinquies centū	Sexcenteni vel ſexceni.	Quinquies centeſimus.	Quinquies cēties.
Sexcenti.tę.ta. vel	Sexies centeni.	Sexcenteſimns vel	Sexcenties vel
Sexies centum.	Septingenteni vel .geni.	Sexies centeſimus.	Sexcies centies.
Septingēti.tę.ta.vl	Septies centeni.	Septingenteſimus vel	Septingenties vel
Septies centum.	Octingenteni vel.geni.	Septies centeſimus.	Septies centies.
Octingēti.tę.ta.vl	Octies centeni.	Octingenteſimus vel	Octingenties vel
Octies centum.	Nongenteni vel nongeni.	Octies centeſimus.	Octies centies.
Nongenti.tę.ta.vl	Nouies centeni.	Nongenteſimus vel	Nongentiesvel.
Nouies centum.	Milleni.næ.na.vel	Nouies centeſimus.	Nouies centies,
Mille adiectiuū.vl	Singuli milleni.	Milleſimus.	Millies.
Vnum mille,	Singuli milleni.	Milleſimus.	Mllies.
Duo mille,vel	Bini milleni, vel	Bis milleſimus.	Bis millies.
Duo milia.	Bis milleni.	Bis milleſimus.	Bis millies
Tria mille vel	Ter milleni.vel	Ter milleſimus.	Ter millies.
Tria milia.&c.	Terni milleni.	Ter milleſimus.	Ter millies.
Decem mille,vel	Deni milleni	Decies milleſimus.	Decies millies.
Decem milia.	Decies milleni.	Decies milleſimus.	Decies millies.
Viginti mille. vel	Viceni milleni.	Vicies milleſimus.	Vicies millies.
Viginti milia.	Vicies milleni.	Vicies milleſimus.	Vicies millies.
Triginta mille.vel	Triceni milleni.	Tricies milleſimus	Tricies millies.
Triginta milia.	Tricies milleni.	Tricies milleſimus.	Tricies millies.
Quadraginta mille. vel	Quadrageni milleni.	Quadragies milleſimus.	Quadragies millies.
Quadraginta milia.	Quadragies milleni.	Quadragies milleſimus.	Quadragies millies.
Quinquaginta mille.vel	Quinquageni milleni.	Quinquagies milleſimus	Quinquagies millies.
Quinquaginta milia.	Quinquagies milleni.	Quinquagies milleſimus.	Quinquagies millies.
Sexaginta mille.vel	Sexageni milleni.	Sexagies milleſimus.	Sexagies millies.
Sexaginta milia.	Sexagies milleni.	Sexagies milleſimus.	Sexagies millies.
Septuaginta mille. vel	Septuageni milleni.	Septuagies milleſimus.	Septuagies millies.
Septuaginta milia.	Septuagies milleni.	Septuagies milleſimus.	Septuagies millies.
Octoginta mille.vel	Octogeni milleni.	Octogies milleſimus.	Octogies millies.
Octoginta milia.	Octogies milleni.	Octogies milleſimus.	Octogies millies.
Nonaginta mille. vel	Nonageni milleni.	Nonagies milleſimus.	Nonagies millies.
Nonaginta milia.	Nonagies milleni.	Nonagies milleſimus.	Nonagies millies.
Centum mille vel millia.	Centeni Vel.es.milleni.	Centies milleſimus.	Centies millies.

DE PVNCTIS CLAVSVLARVM.

Vemadmodum in ſermonis ductu neceſſe eſt fieri quaſdam ſilentij diſtinctiones: tum vt auditor intelligat clauſularum diuerſitatem: tum etiam vt is qui loquitur captato ſpiritu maiori acrimonia pronunciet: idem quoq; faciamus oportet in ſcripto: vt per quædam ſigna confuſionem illam diſtinguamus, Eſtq; illud in primis animaduertendū duas tantum eſſe notas: quibus eruditi omnem contextus ambiguitatem illam diſtingunt: dicente Hieronymo in prologo Eſaiæ: ſed quod in Demoſthene & Tullio ſolet fieri: vt p colla ſcribantur & commata. Nam qui, quas appellant periodos, uirgulas, & parentheſes addiderunt: nullos habent autores: cum econtrario ſacræ ſcripturæ libri colo & commate cõtenti ſint. Eſt igitur comma: quod per duo puncta deſignatur: quoties orationis tractus eo peruenit, vbi oratio cũ verbo aut aliquo vim verbi obtinente finitur: ſed tamen aliam quandam orationem ſibi adiungi deſiderat. vt conuertente domino captiuitatem ſyon: vel cum conuerteret dominus captiuitatem ſyon. Comma autem dictũ a copto verbo Græco quod eſt incido. vnde latine poteſt appellari inciſio: quoniam ſuo loco inciditur oratio. Colum cuius nota punctus eſt: ponitur vbi clauſula finitur, atq; quieſcit: vt cum conuerteret dominus captiuitatem ſyon: facti ſumus ſicut conſolati. Sunt quædam loca in quibus neſcias an oratio quæ ſequitur: ex ſuperiori dependeat. vt Dixit dominus domino meo: ſede a dextris meis. hoc loco comma colum potuit eſſe. Colũ quoq; ponimus inter ſingulas partes orationis: quæ per articulum aut diſſolutum ſine coniunctione annectuntur, vt Grammaticus. Rhetor. Geometres. pictor. Aliptes. Non tamẽ diſſimulauerim oportunam eſſe notam interrogationis in fine clauſularum, quas interrogatiue aut interrogatione admiratiue proferimus. vt hic pietatis honos: ſic nos in ſceptra reponis? Prætermittere vero nullo modo poſſum: quod video Quintiliano exactiſſimo harũ rerum iudici placuiſſe: vt quoties dictio eſſet ambigua vel ſignificatione, vel declinatione, vel mutatione in aliam partem orationis: ambiguitas illa ſuper impoſito apice tolleretur. eſto exempli gratia. óccidit ſi habet apicem in prima ſyllaba: ſignificat in ea eſſe accentum prædominantem: ſequentemq; eſſe breuem: proferriq; accẽtu graui: valetq; tunc óccido. i pereo. quod ſi ſuper ſecundam ponatur apex: ſignificat ſyllabam illam eſſe longam, in eaq; profern accentum prædominantem. vt occído, valetq; pro eo, quod interficio.

DE ORDINE PARTIVM ORATIONIS.

VM ESSEM COTIDIANO PROPE CONVICIO REQVIſitus, tum ab amicis: tum etiam ab alienoribus, vt ſcriberem aliquid de conſtructione quam ipſi appellant, ego vero ordinem potius partium orationis dixerim, non potui negocium recuſare, quod tantopere efflagitabatur. Oratio vero a Grammaticis non ea lege ordinatur qua iuniores putant. vt nominatiuꝰ ſemper p̃cedat & verbum ſequatur. &c. Sed ita ordinanda eſt, vt (quod eſt inuolutum) explicetur, ita vt ex diſpoſitiõe partium, ſenſus lectionis poſſit percipi, & an ex orationis ſerie aliqua dictio ſit ocioſa & ab oratione ſoluta. Non tamen fuiſſe illum ordinem apud antiquos, quem iſti nunc deſiderant. licet videre apud autores, qui plærumq; deſcendunt ad ordinem lectionis. vt Donatus in Barbariſmo cum de Syncheſi, Hiperbaton ſpecie diſſereret, citans illud Vergilij in primo æncidos. tris Notus abreptas in ſaxa latentia torquet. Saxa vocant Itali mediis quæ in fluctibus aras. Ordo (inquit) eſt. Tris naues abreptas notus torquet in ſaxa, quæ ſaxa in mediis fluctibus latentia, itali vocant aras. En tibi accuſatiuum præpoſitũ, non modo verbo ſed etiam verbi ſuppoſito, & in mediis fluctibus, hoc eſt, ablatiuum cum præpoſitione præpoſitum participio, & in hunc modum alia. Sed vt his morem geramus, hunc ordinem ſequi poterunt.

Igitur poſita ante oculos clauſula, principio verbum contemplabimur. deinde verbi ſuppoſitum, conſequenter caſus, cum quibus verbum conſtruitur. Ordinamus vero ſic. Si fuerit vocatiuus, ab eo faciemus initium. Quod ſi non fuerit, a nominatiuo incipiemus. Deinde verbum ſequitur, cui adiungitur aduerbium. nam aduerbium quod verbum determinat, aut participium, aut nomen, continuo poſt illas particulas poni debet, quemadmodum præpoſitio ante ſuum caſualem, & coniunctio ante illud, quod ſuperioribus adnectit. Quod ſi duo verba aut plura fuerint in eadem clauſula, a principali verbo, hoc eſt, quod facit orationem quieſcere, incipiendum erit. vt liber quem emiſti, erat meus. verbum principale eſt erat. Tunc apponemus datiuum aut accuſatiuum, vt commodius erit, tandem caſum, qui præpoſitionibus adiungitur, ſiue effectiuum ponemus. Adiectiuum quoq; poſt ſubſtantiuum, & relatiuum poſt antecedentem, & genitiuum, poſt dictionem a qua regitur, ordinabimus. Præponuntur quoq; particulæ interrogatiuæ. vt quis. nuquid. & negatiuæ. vt nemo, & vocatiuæ, vt. o. heus, & exhortatiuæ & optatiuæ.

RELECTIO DE D E ACCENTV.

AELII ANTONII NEBRISSENSIS GRAMMATICI ET Rhetoris relectio noua de accentu latino aut latinitate donato, quã habuit Salmanticæ, iij. Idus Iunias. Anno. M.D.XIII.

ET SI OMNES DISCIPLINAE QVAE ACTIONE aliqua ſiue contemplatione terminantur: maxima ex parte circa res difficiles; ambiguas; incertaſq; verſentur: tamẽ propenſioriquodammodo id cotidie in re litteraria experimur. Atq; vt omittamus illa; quæ ſunt nobis inſpirata diuinitus: quibus nihil certius eſſe poteſt: quid eſt; quod humana diligentia poſſit aſſequi: niſi hallucinans; & quaſi per noctis vmbras aliquid explorans: Iam illa, quæ primum certitudinis gradum obtinere dicitur metheſeos doctrina: tantis hodie tenebris inuoluta eſt: vt pauca illius veſtigia extent. Nam de phyſicis quota pars rerum eſt inuenta; quas natura in ſinu maieſtatis ſuæ repoſuit: Excutiamus nunc artes illas, quarum finis eſt actio, atq; ciuilem imprimis; quæ intra ſe oĩa illa complectitur, quibus humana ſocietas conſtat. Accipe; quid de illa philoſophiorum maximus dicat. Iuſta (inquit) & honeſta de quibus ciuilis conſiderat; tantam varietatem & diſcrepãtiam in ſe habent: vt lege dumtaxat; & conſuetudine; non autem natura conſtare videantur. Medicina quoq; ſiue ſit illa methodicá; ſiue clinica; ſiue empirica; nihil eſt incertius, cum pro loci, pro temporis, pro ætatis; pro medicamentorum ratione labet; atq; ſubinde nouitatibus vita mutetur. Nolo nunc cõmemorare aliarũ artium inconſtantiã; venio ad grammaticẽ; cui ratio dicendi coniuncta eſt: quæ cũ ſit ex diuerſorũ temporũ autoribus; aut ex contemporaneis diſcrepantibus collecta, nihil ꝓpemodũ certi ac definiti de ea tradi poteſt. Quare illud vnicum tantę ambiguitatis remediũ eſt nobis reliquũ; vt optimi cuiuſq; autoritati innitamur. Qui ſint autẽ optimi; aut qui alijs pſtantes: aliubi eſt a nobis copioſius diſputatum. Sed cũ ſint alia cõplura, quę longa deſuetudine interciderunt: illud imprimis eſt; q̃ in ꝓferendis verborũ ſyllabis a plærisq; omnibus peccatur; tũ in extenſionis quantitate: tũ in acumine & grauitate. Nam cũ inter alias ſyllabæ accidentias duæ potiſſimũ ſint neceſſariæ: extenſionis quantitas; & ſublatio; atq; dẽpſſio; nemo eſt hodie; qui ſyllabas ſua temporis duratione proferat: hoc eſt, breuẽ vno tempore; longam duobus: etiã ſi artis p̃cepta calleat; quę de hac ratione traduntur. Quid: quod neq; ſatis cõpertum eſt a grãmaticis de quibuſdã longæ ne; an breues ſint. Nam quis hodie ſcit; qua tẽporis duratione ꝓferatur inclytus: qua inſanus in prima ſyllaba: Quia ſi dicis; q̃ breui; quia pernaturam ſemper breuiatur; etiam ſi poſitione ſit longa; quo modo nunq̃ in carmine reperit breuis: niſi cum vocalis ſequitur. vt inanis; iners: Aut ſi longa eſt natura ſequenti conſonante; quo modo Cicero de orato. ad Brutũ dicit q̃ inclytus breuiat & inſanus producit: Verba illius ſunt. Inclytus dicimus breui prima; inſanus producta, inſipiẽs; inhumanus breui: infœlix longa. Itaq; iam ſyllabarum quantitas ad nullos alios vſus eſt neceſſaria; q̃ ad examinanda carmina & accentus rationẽ. ad extenſionẽ contractionẽq; nihil prorſus: cũ indifferenter longis pro breuibus, & breuibus pro longis vtamur. Sed cũ in arte mea de accentu latino regulas proponerẽ; cur cũ longe lateq; paterent, in anguſtias quaſdã coarctaui: Aut qd mihi venit in mentẽ, vt cũ Quintilianus libro primo inſtitutionũ oratoriarũ latini accentus regulas ſimpliciter & ſine vlla exceptione traderet, ego illas in arctũ quendam locũ augens artis difficultatem contraxerim: hoc eſt in nigrũ candida vertere, in tenebras ſplendore conſpicua. Apud nos, inquit ille. accentus latini ratio breuiſſima eſt. Namq; in omni voce acuta intra numerũ trium ſyllabarum continetur, ſiue hæ ſint in verbo ſolæ, ſiue vltimæ; & in his aut proxima extremæ: aut a fine tertia. Trium porro de quibus loquimur media longa aut acuta erit, aut flexa, eodẽ loco breuis vtiq; tertiã acuet. Eſt autẽ in omni voce vtiq; acuta, ſed nunq̃ plus vna. neq; vnq̃ vltima. ideo q̃ in diſſyllabis prior acuta. Præterea nunq̃ in eadẽ flexa & acuta: quia eadẽ flexa ex acuta. vtiq; neutra claudet vocẽ latinã. Ea vero, quæ ſunt ſyllabæ vnius: erunt acuta aut flexa: ne ſit aliqua vox ſine acuta. Quid apertius dici potuit: aut quid ſimpliciu s: Atq; vt eandem p̃ceptionem nobis inculcaret: idem ſæpe; ſed alijs verbis repetit. Eſt; inquit: in omni voce acuta ſyllaba. neq; vnq̃ vltima; ideoq; indiſſyllabis prior. Et ſubdit: q̃ neq; flexa, neq; acuta claudet vocem latinam, quia (vt dixit) accentus acutus in penultima aut in antepenultima; circũflexus in vltima aut in proxima a fine ſemper collocari debet. Idẽ quoq; autor libro eiuſdem operis duode-

cimo vbi oratorem officio inſtruit:moribuſq; informat,accentus (inquit)cum rigore quodã ita men ſimilitudine ipſa minus ſuaues habem⁹:quod vltima ſyllaba,neq; acuta vnq; excitatur, nec flexa circũducitur:ſed in grauẽ,vel in duas graues cadit ſemp. Vides,quẽadmodũ perabnegatio nẽ vtrobiq; interponit decretum irritans:cum dicit neq; vnq; vltima:& vtiq; neutra claudit vocem latinã,ſed in grauem vel in duas graues cadit ſemper: Quã generalitatem nullis coarctat limitibus;nulla exceptione cõtrahit;nullis præſcribit finibus. Quid igitur ſibi voluit, quod in calce noſtrarũ introductionũ diximus;accentus latini regulas tot modis fallere? Ac primo quidẽ diſtinctiõe;hoc eſt differẽtię cauſa.Secundo abſciſione. Tertio attractione.Quarto interrogatione.Nã de ſynepia,hoc eſt de cõſequentia & de idiomate;poſtea diſſeremus. Ego tibi ô amice(vt ingenue verũ fatear)quo tẽpore rudimẽta illa in vulgus ędidi;nõ putarã tãto cõſenſu oẽs Hiſpanos meos in ſententiã meã ituros. Itaq; nõ fuerã auſus immutare quicq; ex ijs voculationibus; quæ illorum auribus iampridẽ inſiderant:eũ præſertim eſſent autores, quibus poſſent errata ſua defendere.Nã quis mihi crederet;ſi iã inde â principio dediſſem præceptũ,quod incrementis verborum proferendũ eſſet Amauerimus amauerîtis.Docuerîmus docuerîtis,& ſimiliter cadentia; accẽtu in penultima circũflexo.Atqui iã nemo eſt,vel mediocriter doctus; qui ſic non proferat: tantũ potuit efficere iuncta cum ratione autoritas,Quod ſpero etiã futurũ in ijs vocibus;de quibus in p̃ſentiarum diſputaturi ſumus.Fallunt in quã regulę ſupiores;& primo quidẽ diſtinctiõe; hoc eſt differẽtię cauſa.Idq; quoſdã putaſſe debere fieri,Quintilianus refert.Cęterũ iã ſcio(inqt) eruditos quoſdã & nõnullos etiã grãmaticos ſic docere,ac loqui:vt ꝓpter quædã vocum diſcriminã uerbum interim acuto ſono finiãt;vt in illis.Quę circum littora circúm piſcoſos ſcopulos, ne ſi grauem poſuerint ſecundã;circus dici videatur;nõ circuitus.Quod nullo modo poſſe dici Quintilianus ſtatim oſtẽdit dicẽs.Mihi videtur cõdicionem mutare;quod in his locis verba cõiungimus.Nã cum dico circũ littora;tanq; vnũ dico diſſimulata diſtinctiõe, itaq; tanq; in vna voce vna eſt acuta:qđ idem accidit in illo,Troiæ qui prim⁹ ab oris.Hęc Quintilianus,& ſubdit,ſeparata vero hęc a p̃cepto noſtro nõ recedẽt;quod proinde eſt;ac ſi dicat.p̃poſitiones ſuo caſui præpoſitas cum illo coaleſcere;cõmunemq; accẽtum habere,quãdoquidem vna vox vtraq; particula cenſetur:ita tñ vt præpoſitionis ſyllabæ oẽs grauẽtur;& accẽtus accõmodetur dictioni;cui prępoſitio illa deſeruit.Quod ſi præpoſitio ſeparetur;quod poteſt fieri,cum contra naturã ſuã poſtponitur;vt cum Vergilius dixit;tranſtra per & remos,& alio in loco.Errabãt acti fatis maria oĩa circum,aut per ſe præpoſitio ſine ſuo caſu ꝓfertur, vt cum dico, circum præpoſitio iungitur accuſatiuo;palã vero ablatiuo:tunc Quintilianus dicit;q; tales voces a ptęcepto ſuo non recedẽt: hoc eſt;q; ſequent̃ regulas accentus latini perinde; ac ſi eſſent per ſe dictiões.Quod vero Quintilianus ait;dictionem illã ſiue differentiæ cauſam in aduerbijs tãtum vindicaſſe quoſdam,id ſibi nõ placere oſtẽdit;cũ regulas proponẽs nihil excipit.Sed neq; legi quẽq;;cuius autoritas admitti debeat:qui hoc ſcripſerit,Neq; audiui quẽquã virum doctum; qui huiuſmodi loquẽdi ratione ſit vſus.Quod ſi quis mihi Priſcianũ obiecerit;qui nõnihil huic præceptioni obſtat: vt me aliq̃ tantis quæſtionibus explicẽ:principio nõ admittã libellum:qui ſub illius noĩe inſcriptus de accẽtu vulgo circũfertur,idq; doctiſſimorum cõſenſu atq; cõpluribus argumentis facile cõprobatur. Nam q̃ de aduerbijs libro quinto decimo atq; de alijs partibus orationis alijs in locis ſcripſit;nõ ſunt multi facienda: cum habeam autores optimos, quorum teſtimonia poſſim illi opponere. Seruius in illud ex æneidis Vergilianę iibro.vi.illius ergo venimus.Ergô(inquit)cõiunctio fuit; ſed per accentus mutationem in aduerbium tranſit;& eſt ſola particula;quæ habet in fine accẽtum circũflexum.Quod ſi ſola;igitur alias aduerbium loci & temporis nón circunflectitur;id qđ Priſcianus putat. Idem quoq; præcipit; cõpoſita ab inde tertiã a fine debere acui;vt deinde exinde.proinde.perinde:& a quando,vt aliquando.nequando,ſiquando.Quã pungendi rationem Aldus Manutius ſequit̃.De quo quid nos ſentiam⁹ poſtea dicemus. Idẽ adhuc Priſcian⁹ aſſerit ab horſum cõpoſita,vt dextrorſum ſiniſtrorſum,deorſum;ſeorſũ,& ab hęc particula verſus cũ poſtpoſita cõponitur: vt Italiám verſus.Siciliám verſus;eandẽ quoq; tertiã â fine acuere: non ob aliã rationem;niſi vt ſub vno accentu prolata demonſtrentur eſſe compoſita.Nõ tamen in eadem perſtat ſententia:ſed affert adhuc aliám cauſam minus aptam; quam ſibi magis placere dicit;particulas videlicet illas horſum & verſum habere vim quandã inclinandi ad ſe noĩa ſupra poſita;quẽadmodũ & illa.q;.ne.ve.quas vocant inclinatiuas ex eadem ratione;dequibus mox.Eandẽ cõpoſitionis cauſam eſſe dicũt;cur illa mutẽt accentũ ex penultima in tertiã a fine

deínceps,de rẽpente,de improuiſo,& à ꝓpter cõpoſita,vt eápropter,quápropter,& à lõge,vt dẽ longe,alonge & a circum;vt circúmcirca,idcirco,& cõplura alia ad hunc modum. vt dúmtaxat, ex áduerſum,quæ oẽia & Quintilianus & doctorũ vſus excludit. Aiunt ꝓterea differẽtię cauſa accentu acuto in vltima proferenda eſſe illa profectó, porró,immó, ne videantur coincidere cum datiuis quorundam nominum.Cur non & aduerbia illa,quæ ipſa datiui terminatione ſimilia ſunt quibuſdã nominibus adiectiuis.vt falſó,certó,manifeſtó,conſultó,crebró,auſpicató,auguratő,ſeduló,precarió,meritó,raró,modó,citó? Ad quod iſti reſpondent,id non debere fieri niſi in illis tantum;vbi autores differentiam facere voluerunt.Sed qui tãdem obſecro ſunt iſti autores? vbi latent? vnde ſunt petendi? Nonne cõmodius multoq; ſimplicius eſt Quintiliani ꝓceptum; qui nihil tale nos curare præcipit;ſed tantum vt accentus latini regulas teneamus? Quod ſi (vt ille ait) cõſuetudo vicerit;vetus lex ſermõis abolebitur,totumq; hoc negociũ, quod grãmaticen appellamus,nomen eſt inane.Sit apud græcos accẽtus ratio difficilior,ſit apud nos q; breuiſſima; habeant accentus magis varios; quia plures habent dialectos;hoc eſt loquendi genera;ſit nobis vnum atq; ſimplex dicendi genus;ſint illis quãtumcunq; volent accẽtus ſuaues, atq; ipſa varietate dulces,dum nobis relinquãt grauitatem atq; cõſtantiã;qui Muſas colimus ſeueriores.Maneat igitur nobis in hac parte fixũ indubitatumq; ꝓceptũ;ſiue fiat cõpoſitio ex diuerſis particulis,ſiue inuicem apponãtur; ſemp obſeruãdos eſſe tenores propoſitis de latino ſermone regulis;hoc eſt: nunq; in fine acuendam aut circũflectendã eſſe ſyllabã;niſi in ijs,quę ſunt ſyllabæ vnius.Neq; dicẽdũ cũ imperita multitudine plane,ſane,vná,pone,ferme,ergó,alias,vltima cuta aut circũflexa; ſed ecõtrario priori acuta aut circunflexa,ſequenti vero deiecta.Quod ſi penultima per naturã fuerit longa,in eadẽ accẽtum debere collocari.Neq; cum vulgo proferas prima acuta ádprime ſiue apprimę;ſed media adprime ſiue apprime:quia eadem eſt lõga.Non enimuero ſiue átuero antepenultima acuta;ſed penultima enimuéro atuéro.Quod ſi fuerit breuis, in tertiã à fine eſſe trãſferẽdum,ſi dictio ſit cõpoſita,vt in illis ádmodũ, quẽádmodum,propémodum, póſtmodum, póſtmodo,quodámmodo,huiuſmodi,iſtiuſmodi.Si vero cõpoſitiõe nõ coaleſcãt;ſuo quoq; accẽtu erunt ꝓferenda:vt ſi tribus particulis ſolutis dico quẽ ad modum.Idem quoq; dicẽdum de illis multómagis ſiue múlto mágis.quãtómagis ſiue quãto magis.multóminus,ſiue múlto mín⁹,paulóminus ſiue páulo mín⁹.nihilómagis ſiue níhilo mágis:nihilóminus ſiue níhilo min⁹.Alióqui ſi cõponat̃,accẽtu in penultima:ſi vero nõ cõponat̃;ſua quoq; particula ſuũ accẽtũ habebit.Ex hac ratione tenus prępoſitio(cũ poſtponat̃ ſemper contra naturã prępoſitionis)ſi cõponitur,remittit accẽtum ad ſyllabã præcedentem,vt hactenus;quatenus.Si vero non cõponitur:ſuum per ſe accẽtum retinebit.vt crurum ténus,capulo ténus,pube ténus. Illa tamen quæ corrupta in cõpoſitionem veniunt;ſiue ita coeunt;vt nõ poſſint ſeparari;ſi penultimã habent breuem;regulã accentus generalem ſequuntur;vt aliubi,ſicubi,inibi,identidẽ,indidem,intereáloci,óbiter. & huiuſmodi.Secundo,inq; accentus latini regula fallit in dictionibus abſciſſis,quia in eadem ſyllaba retinẽt accentum;in qua fuerat ante abſciſſionem:quẽadmodum in noibus proprijs ſecundæ declinationis in.ius,ſyllabas deſinẽtibus;quę,us,mutata in.e.apud antiquiſſimos formabãt vocãdi caſum vt hic Vergilius ô Vergilie.hic Ouidius ô Ouidie.hic Mercuri⁹ ô Mercurie antepenultima acuta;propterea quod penultima breuis eſt. Deinde.us.finali abſciſſa ſequens atq; proinde ſæculũ eruditius ꝓtulit ô Verg'ili.ô Ouidi. Mercúri,accentu acuto in eadẽ ſyllaba,hoc eſt in penultima quãq; ſit breuis.qđ eſt contra latini ſermonis regulã.Quis hoc dicit? Priſcianus opinor in ſcõdo de octo partibus orationis volumine;cũ de vocatiuo ſingulari declinationis ſecũdę agit.Atqui.P. Nigidius Figulus apud Gelliũ in libro noctiũ atticarũ duodecimo aliter ſentit, reiciẽdum eſſe videlicet in tertiã à fine;quoniã penultima ſit breuis.Nigidij verba referente Gellio ex grãmatico eorum cõmentariorum libro quarto & viceſimo ſunt huiuſmodi.Voculatio(inquit)qui poterit ſeruari,ſi nõ ſcimus in noibus vt Valeri vtrum interrogãdi an vocãdi ſint caſus? Nã interrogãdi ſecunda ſyllaba ſuperiori tono eſt,quã prima;deinde nouiſſima deiicitur.At in caſu vocandi ſuperiori tono eſt prima;deinde gradatim deſcendit.ſic quidẽ Nigidius ꝓcipit.Sed quis nũc(inq;) Valeriũ appellãs in caſu vocãdi (ſecũdum ꝓceptum Nigidij)acuerit primã;nõ multum aberit quin rideatur.Hęc Gellius. Voculationẽ appellat Nigidius,quẽ nos accẽtum.Caſum interrogãdi;quem nos genitiuũ,quia per illũ interrogamus,cuius eſt aliqua res.Caſum vocãdi;quẽ nos vocatiuũ.Sed cur in vocatiuo Nigidius acuit tertiã a fine,& in genitiuo penultimã:illa nimirũ ratio eſt;qđ vocatiuus.i,ſimplici, genitiuus.ij.duplici ſcribitur,q̃ prolatæ coaleſcunt in ſynereſim;retinẽt

tamen propemodũ vim ſuam.Sed dic mihi rogo te,vtri magis credendum eſſe cenſes,Priſciano homini nouicio atq; omniũ reprehenſioni obnoxio,an Negidio oĩm iudicio viro eruditiſſimo? Nemo eſt hodie vel mediocriter in re litteraria doctus,qui nõ in Priſciano aliqd deſideret,aliqd detrahat,aliquid ſcriptũ negligẽtius exiſtet.Idq; iã vulgo perſuaſum eſt,vt illius autoritas nõ admittatur,niſi in ijs tm̃,quę aliorum teſtimonio cõprobatur,aut que aliorũ ſententię duntaxat nõ aduerſent̃.At de Nigidio Figulo audi quid Gelli⁹ in libri vndeviceſimi calce ſcribat. Aetas(inqt) Marci Ciceronis &.C.Cęſaris pręſtãtes facundia viros paucos habuit;doctrinarum autẽ multi formium variarumq; artium quibus humanitas erudita eſt,culmina habuit Marcũ Varronẽ.& Publium Nigidium,& q̃ ſequuntur.Sed obijciet mihi quiſpiã rurſus;cur igitur cõtra Nigidium pręceptionẽ dediſti,quod abſciſſione accẽtus latini regula fallit? Nimirum,quia illud vulgo proponebatur;ſed quid ego de ea re ſentirẽ in comẽtationibus,in quibus cum eruditioribus loquor, manifeſte oſtendi.Quãq;.P.Nigidius (inquã) vir ſui ſæculi,præter vnum Ciceronem omnium eruditiſſimus,putauerit in caſu vocandi huius nominis Valerius,primã accẽtu acuto eſſe proferẽ dam.Quod,& ſi Gellius ſcribit nõ defuiſſe qui irriderent,ego tantũ Nigidio tribuo,vt cum eo libentius velim errare,cũ cum omnibus neotericis litteratoribus verũ dicere.Scribit ꝑterea Priſcianus libro quinto,q; nomina in.as.deſinẽtia(ſi ſunt latina & patria) debẽt in fine circunflecti,vt arpinâs,ſuffenâs,capenâs,afferq; eius rei cauſam,quia per ſyncopam proferũtur,antiquiſſimi enim hic & hæc arpinatis & hoc arpinate ꝓferebant.Idẽ quoq; de ꝓnominibus illis noſtrâs & veſtrâs vult intelligi.Quintilianus certe nihil tale ꝑcepit,neq;(quod ego legerim)quiſquã hoc ſcripſit; cuius modo autoritas ſit recipienda.Nã quod Probus grãmaticus in illud Vergil̃. ex tertio æñ. humo fumat neptunia troia ſcribit exponendũ eſſe fumat pro fumauit:atq; idcirco fumat vltimã debere circunflecterę;merito a Seruio in eodẽ loco explodítur,neq; vllo modo eſt admittendum.Sed neq; illa,quæ ſunt à dico dicis,duco ducis,& facio facis cõpoſita,quæ abijciunt.e.litterã finalem in ſecunda perſona ſingularis ꝑſentis imperatiui modi,alio modo ſunt ꝓferẽda,quã ſecũdum regl̃as accẽtus latini.Sicut neq; aduerbia illa iſthuc,illhuc,iſthic,illhic,& ſimilia neq; obſtat, q; ſunt abſciſſa ab eo,quod eſt iſthuce.illhuce.Iam dónec,ſiue ex eo quod eſt abſciſſum ab eo,qđ donicum,ſiue ex regula de accentu latino tradita primã circunflectit. Tertio inquam accentus latini regula fallit attractiõe,ſiue ex natura(vt aiũt)quarundã inclinatiõe particularũ,quas dicũt habere vim attrahẽdi,ſiue inclinandi ad ſe vltimam ſyllabam dictionis præcedentis.Greci tamẽ aliter dicunt appellari apud ſe quaſdã particulas incliticas,hoc eſt inclinatiuas,nõ quod ad ſe inclinent vltimas dictionũ præcedentium ſyllabas.ſed q; ad illas ſuos accentus remittant. Sed ſiue hoc ſiue illud ſit,quod ad rationem prolationis attinet;nihil refert.Sed habent Græci huiuſmodi particulas inclinatiuas,quibus eſt conſuetum acuere vltimas dictionũ ſyllabas;idq; apud illos habere neſcio quam ſuauitatem Quintilianus dicebat;Latini ſermonis conſuetudo huiuſmodi accentus quaſi peregrinos penitus reformidat.Quis igitur præceptuum illud primus induxit? aut vnde factum eſt;quod tam pertinaciter indoctorum animis inſederit;vt nihil ſit quod maiori contentione defendant? Quibus aſtipulantur non infimæ condicionis homines :ſed maximi in re litteraria viri. Atq; in primis Aldus manutius,qui nunq; aliter pungit libros;quos per totũ orbem terræ diſpergit.Sed quid ſi Quintilianus nihil tale præcipit? Quid ſi nemo eſt hodie? qui virum doctum ita loquentẽ audierit? neq;(vt opinor)Aldus ipſe ſic vnq; eſt locutus.Igitur Aldus quiſpiam dicet;aliud facit,aliud præcipit.Sic eſt profecto,plenaq; huiuſmodi erroribus eſt vita.Sed in hoc peculiare quiddã accidit,vt contra falſum pręceptũ recte homines loquãtur eruditi;alijs in rebus ediuerſo bene pręcipiant;& agant male.Sed eſto:ſyllaba inclinatiuæ particulę incumbens acuenda ſit;id quod eſt in noſtris pręceptionibus traditũ:num ita debet acui, vt iſti faciunt? hoc eſt excitato ac vehementi quodam ſono? Cur igitur dediſti nobis præceptũ;quod erat dediſcendum? Nimirum:quia illhic cum vulgo,hoc eſt cum pueris rudibus:cum præceptoribus parum eruditis;cum ſacrificulis & ædituis res agebatur.Quod genus hominum nihil probrat,niſi quod didicit:atq; plerumq; nouitatibus offenditur.Quos cum recta nõ poſſemus adoriri:dolis fuerunt circunueniẽdi.Diximus nãq; huiuſmodi ſyllabas non incitato illo accẽtu eſſe proferẽdas;quem latinus ſermo recuſat;ſed clæmentiori;& qualis eſt fere; quem ipſi moderatũ appellabant.Idq; teſtati ſumus in cõmentationibus noſtris,in quibus non tã diſcipulos,quã præceptores artis litterariæ inſtituimus. Sed de his hactenus,nunc ad reliqua pergamus.

¶Diximus accẽtus latini regulam quarto deſicere interrogatione;quoniam vltimas clauſalarũ

ſyllabas interrogando ſuſpendimus. Quod nimium eccleſiaſtici faciunt, cum pſalmos, ꝓphetias epiſtolas, euangelia; & decretorum expoſitiones populo audiente pronũciant; vel potius ſubſcu/re catant; atq; vno ꝓpe ductu ſyllabas oẽs efferũt (niſi quatenus diſtinctiõis gratia) quaſdã ſeſqui-tono; quaſdã diapente, hoc eſt tribus tonis cum dimidio, ſubmittunt. At cum eſt interrogãdum, quartam a fine deijciunt ſemitono, tertiam ſeſquitono; deinde penultimã tono; atq; vltimã rur/ſus attollunt ſeſquitono; vt ſit vltima ſyllaba par quintæ prȩcedenti. Quã monotoniã, ideſt eiuſ/dem toni, ſimilitudinem fugiendã eſſe in pronũciatione Quintilianus ꝑcipit. Neq; enim omnia ſubmiſſo; neq; omnia elato; neq; omnia medio quodam ſono: atq; ſub vno deniq; aſpectu ſunt proferẽda: ſed faciendi ſunt quidã dictionum ſyllabarum q; flexus: prout verborũ, aut ſentẽtiarũ aut ad ſequentia tranſitus ratio exegerit. Aliter nãq; cæſum claudimus recitãdo Iunenalis illud.

Semper ego auditor tantum; nunq; ne reponam,
Vexatus toties rauci theſeide Codri? Aliter illud eiuſdem.
Nonne libet medio ceras implere capaces Quadriuio?

¶ Illic namq; acuimus finem, at hic grauamus. Itaq; nulla de ĩs certa regula tradi magis poteſt; quam de interiectionibus, quas omnes ſcribunt pro mentis noſtræ affectu, aut pro arbitrio eſſe proferẽdas. Audiui ego nuper Bernadum gentilem Siculum ordinis prædicatorum fratrem; qui carmina ſua quædam mihi recitans accentu acuto omnes clauſulas non ſine decore ac vẽ nuſtate finiebat. Deficiunt præterea latini accentus regulæ idiomate, hoc eſt cum dictiones pe/regrinæ ſermoni latino miſcentur; de quo in calce introductionum latinarum diximus.

Hebræ voces plærumq; in fine acuuntur.
Non tamen & ſemper; quia ſæpe in fine grauantur,
Id quod Alexander (deceptus forte) putauit.
Si caſus græcos vſurpet ſermo latinus:
Accentu græco talis vox eſt referenda,
Græca ſit at ſi vox, ſed declinata latine;
Accentus noſter caſus moderabitur illos.

¶ Nam (quemadmodum in tertia repetitione diximus: de acentu latinarum dictionum) multa a multis prodita ſunt; at de Hebraicis & Grȩcis cum in ſermonẽ latinum non mutata litteratura tranſferuntur; quo eſſent accentu proferendæ, neminem adhuc certi quicq; prodidiſſe. Quo in loco, & ſi nõnihil de accentu græco attigimus (atq; illa eadem ex parte cõiecimus in quoddam opus; quod cum eiſdẽ introductionibus vulgo circumfertur) non tamen pigebit me nunc ea ipſa repetẽs iterũ iterũq; monere. Neq; n. fortaſſe ad rem tã inſuetã atq; proinde a plerisq; ignoratam vna via peruenirí poteſt. Sed antea q; ad grȩcarũ dictionũ accentus veniamus. reddẽdum hoc in loco eſt, qđ de ſynepia ſumus pollicíti, nos eſſe dicturos, qđ cum dictio hebraica ſiue grȩca finitur in ſyllaba acuta; ſequiturq; ante cæſum ſiue clauſulã aliqua verborum ſeries, diſſimulatur accen tus ille acutus, & ꝓ illo ponitur grauis. vt quod in genealogia ſaluatoris noſtri legimus apđ Mat thæũ. Liber generatiõis Ieſu Chriſti filij Dauid filij Abraam. Abraam aũt genuit Iſaac; in priori loco Abraám accentu acuto in fine profertur; quia cæſum finitur. In ſequenti grauis ponitur pro acuto, quia ſequit̃ genuit Iſaac, idẽ eſt dicẽdum de clauſulis ſequẽtibus. Igitur hebraicis vocibus in aliud tẽpus reiectis, de grȩcarũ dioctionũ accẽtu; q̃ ſermoni latino inter miſceri cõſueuerũt; pauca impreſentiarũ perſtringem⁹. Hę oẽs cum apud illos in quinq; declinatiões diſtribuãtur, a nobis in tres dumtaxat priores reducuntur. Nã per quartã & quintã nullum eſt grȩcum nomẽ; quod inflectatur; ſed neq; latinum, qđ quidẽ ſit ꝓpriũ. Noia quoq; in quibus declinatio græca cũ ſuo ac-cẽtu ab autorib⁹ vſurpatur; maiori ex parte ꝓpria ſunt virorũ, aut fœminarũ, ſiue locorum. Quæ (quoniã in alterã linguã nõ debẽt trãſferri) nõ ſine cauſa intepretes cũ ſua literatura plerumq; re liquerunt. Id qđ eſt a ſeptuaginta obſeruatum, qui ex hebrȩo in grȩcum ſermonẽ tranſferentes raro ex ꝓpriis noĩbus quicq; immutarunt. Poſteriores audacius ex Adã adám⁹, ex Abraã abraámus, ex Iacob iacóbus; ex Ioſeph ioſephus: atq; ad hunc modum alia cõplura interpretãtes. Pari quoq; modo latini ex grȩco noia ꝓpria vertẽtes cũ ſua litteratura plerũq; relinquunt, nõnũq; illis declinationẽ ſuã cũ reliquis accidẽtibus accõmodarũt. Hinc Quintilianus de grãmatica diſſerẽs. Recẽtiores (inqt) inſtituerũt grȩcis noĩb⁹ grȩcas potius declinatiões dare, qđ tamẽ ipſum nõ ſemp fieri poteſt. & ſubdit. Mihi autem placet latinam rationem ſequi, quouſq; patitur decor. Neq; em calypſonem dixerim vt iunonem, quãq; ſecutus antiquos, Cæſar vtitur hac ratione declinandi

ſed autoritatem (inquit) conſuetudo ſuperauit. Phocas præterea vbi de græca declinatione, errãt (inquit) qui didónis aut mantónis dicunt genitiuum, & vocum aſperitas & veterum autoritas eiuſmodi declinationem repudiauit. Quod ſi græcorum nominum græcam declinationem admittimus, & accentus quoq; græcos cum illis recipiamus, neceſſe eſt, id quod omnes ad vnum tam antiqui quam recentiores grãmatici confitentur. Nominum itaq; grẽcorum, aut eorum quę per græcam declinationem inflexa latino ſermoni miſcentur, nominatiui terminationes partim ſunt mere græcæ. partim mere latinæ, partim græcis atq; latinis commune. Mere græcas voco illas, quæ non admittunt caſus latinos, mere latinas, quæ non admittunt caſus græcos, cõmunes; quæ ſub eadem græca terminatione poſſunt grẽce ſimul & latine declinari. Poteſt tamen fieri: vt in quibuſdam magis ſint in vſu caſus græci quam latini; atq; è diuerſo in quibuſdam magis latini quã græci. Mere grẽcæ terminatiões ſunt illæ; quas grãmatici declinationi latinæ nõ interpoſuerunt. Hæ ſunt in. a. longã, quæ ad primã declinationẽ referuntur. vt nemea. as. In. e. longã quę ad eandẽ primã. vt helene. es. In. o. longã, quæ ad tertiã. vt ſaphó ſaphóos. & per ſynęreſin ſaphûs. In os. & in. on. breues, quæ ad ſecundã. vt ilios vel ílion íliu. Mere latinæ ſunt, quæ grẽcos caſus non admittunt, quemadmodum oẽs quæ ex terminatione grẽca in latinã litteris immutatis ſunt trãſlatę. vt ab helene. es. helena. æ. ab atrides. u. atrida. æ. Cõmunes ſunt aliæ oẽs quæ ſub eadem terminatione græce & latine poſſunt declinari, niſi quod (vt paulo ante diximus) latini aliis caſibus magis q̃ aliis vtuntur, puta in tertia declinatiõe accuſatiuis vtriuſq; numeri potius q̃ genitiuis. & genitiuis q̃ datiuis. In ſecũda quoq; actõ & vocatiuo frequenti⁹ q̃ genitiuo & genitiuo quã datiuo. Ablatiuus tamen, quo græci carent, ſemper erit latinus, ac proinde accentu ac declinatione latina moderandus, pſertim ſi cũ latina terminatiõe coinciderit. Nã in mere græca declinatiõe ablatiuus datiuo potius aſſimilabitur. Sed antea q̃ de ſingulis dicã, explodẽda mihi eſt hoc in loco Aldi Manutij ratio, qua ex Quintiliani prẽcepto vtitur in accentibus per apices deſignandis. Nã in terminationibus illis, quæ ſunt græcis atq; latinis cõmunes, ego nõ video, cur græcos potius quã latinos ſequatur. Niſi fortaſſe; quia magis fauet græcæ q̃ latinæ lectioni, ſiue vt nos homines latinos cõtẽnat, græcis ſe vocibus iactat. Quod ſi iam terminationes illæ ſunt latinitate donatæ, atq; omnium conſenſu inter latinas receptæ numerantur, quæ tandem caecozelia eſt; alienis quã patrijs vti male? Igitur quemadmodum ego illi facile aſſentior in mere græca declinatione; ita in cõmuni penitus diſſentior. Itaq; ob hanc cauſam inter accentus græci regulas propoſita eſt à nobis vigeſima his verbis. Nominatiuus atq; proinde vocatiuus ſingularis terminationẽ habens cõmunẽ grẽcis & latinis, tametſi accẽtu græco & latino proferri poteſt, mixtus tamẽ ſermoni latino ſecundũ regulas accẽtus latini proferendus eſt. In ſermone vero græco accentus græci regulas ſequatur; oportet. Eſto exẽpli cauſa hoc nomen átreus, quod tã à grẽcis q̃ a latinis per eus diphthõgon profertur, quã terminationẽ latini ſuã fecere, atq; accẽtu acuto in prima protulerunt. Atqui Aldus mauult accẽtu acuto in vltima notare, quẽadmodũ & omnia alia nomina ſimiliter cadẽtia puta pẽtheus. theſeus. promethéus. Alia regula eſt, qđ nomina maſculina, aut fœminina, aut duorum generũ cõmunia quintæ declinationis, quæ ad tertiã noſtrã referunt, mittũq; nominatiuum & vocatiuum pluralis in. es. cõmunẽ grẽcis atq; latinis, terminationẽ genitiui ſingularis vtriuſq; linguæ rationẽ ſequuntur; illa modo differentia eſt; quod græci breuiant; latini vero producunt terminationem illam, vt quoniam apud græcos nomina terminata in. as. recipientia, d. in genitiuo acuunt vltimam, penultima quoq; genitiui acuitur, atq; ex cõſequenti aliorum caſuum ex regula inferius tradenda. Eſto exempli cauſa arcàs. arcádos. arcádi. acáda. o arcás. In plurali quoq; arcádes. Apud latinos tamen quia huiuſmodi nomina in obliquis breuiant penultimã, accentus tranſfertur in tertiam à fine. vt árcas. árcadis. árcadi. árcadẽ. o árcas. Plurali nominatiuo & vocatiuo árcades. Cum itaq; Vergil. in buc. dicit ambo florentes ætatibus, arcádes ambo, atq; ibidem. arcádes inuidia rumpãtur, vt ília codro; quia vtrobiq;. es. breuiatur, cõſtat declinationem eſſe grẽcam & cõſequenter penultimã debere acui, tametſi penultima ſit breuis. Accuſatiui tamẽ pluralis inter græcos & latinos manifeſta eſt differẽtia ex terminatione, qđ illi in. as. breuẽ, nos vero in. es lõgã terminamus, quare illi arcádas penultima acuta; nós árcades antepenultima pferemus; atq; pari modo de reliquis huiuſmodi. Nunc ad ſingulas quinq; declinationũ grẽcarũ & trium latinarũ terminatiões accedam⁹, Sed qd ſibi velit Quint. cũ de accẽtu ſcribẽs ait ſe iuuene doctiſſimos quoſdã ſenes pferre ſolitos átreus & noia hmõi prima acuta; vt neceſſario ſcða eſſet grauis; mihi nõ liqt. Nã ſi terminationẽ illã in. eus. diphthõgõ ex ſermone grẽco in latinã diclinationẽ admit-

tit,recte proferebãt ſenes illi,ſi nõ admittit perperã,Atqui oẽs grãmatici illã admittũt, atq; inter ſcdę declinatiõis terminatiões cõnumerãt.Sed anteaq;ad ſingla deſcẽdã;repetẽdę ſũt adhuc ex eodẽ loco regulæ duæ.Prima,q; vltima dictionis ſyllaba exiſtẽte lõga non poteſt accẽtus in tertia à fine collocari,ſed in penultima,aut in vltima.Altera quod in eadẽ ſyllaba collocatur accẽtus in obliquis;in qua fuerat in recto.Quæ regula trib⁹ in locis deficit,primo ſi in recto accẽtus ſit in antepenultima,in obliquis vero vltima ſit lõga.tũc enim ex regula ſuperiori trãſferẽ accentus in penultimã. vt apóſtolos,apoſtólu.apoſtólo.apóſtolõ,o apóſtole vel ãpóſtolos,in noiatiuo,actõ & vocatiuo antepenultima acuitur in genitiuo & datiuo,quia alter diphthõgo,alter o mega terminatur,in penultimã tranſferẽ.Deficit quoq; hęc regula in noibus,q̃ ad tertiã noſtrã declinationẽ referuntur; q̃ ꝓterea qđ creſcũt vna ſyllaba in obliquis,ſi accẽtus in recto eſt in antepenultima, neceſſe eſt in obliqs in ſequẽtẽ trãſferat:qm̃ accẽtus in quarta à fine collocari nõ põt,vt ænigma, habet in prima accẽtũ.ænigmatos in ſcda. Tertio deficit hæc regula in dictionib⁹ monoſyllabis,q̃ ad tertiã declinationẽ noſtrã referuntur,quorũ gtũs in,os.acuit. tranſferturq; accẽtus a prima in vltimã.vt pán panós.cres cretós.actũs qui frequẽter vſurpatur,noiatiui accẽtũ ſequitur,vt pána, créta.Primę igitur latinę declinatiõis vna dũtaxat eſt terminatio in.a.breui;recipit tñ & quattuor grẽcas in.a.lõgã,in.a.breuẽ,in.as.& in,es.lõgas,quib⁹ oẽs ſuos caſus cõicat,recipit(inq;)ex prima declinatione grẽca duas in.as.& in,es,vt æneas,anchiſes.quarũ gtũs exit in.æ.diphtõgõ, cui ſimilis eſt dtũs.Actũs in.am. Vctũs in.a,breuẽ.abltũs in.a. lõgã, Sũt qui hos caſus nõ à grẽca terminatione in.as.aut in.es.ſed à terminatione latina in.a.breui deducãt, & illud qđ Hora.in.ij.ſer.ſcribit,ne quis humaſſe velit aiacẽ atrida vetas cur.& illđ Ouid.ex.iij.met. Te tñ o parui rector polydecta ſeriphi,illud ꝑterea Senecę in agamẽnone. Aggrediar & te oreſta furabor libẽs.Illud quoq; Martia. Tereos aut cœnã crude thyeſta tuã.nõ ab eo qđ eſt atrides,polydectes,oreſtes,thyeſtes, ſed ab eo poti⁹ qđ atrida,polydecta,oreſta,thyeſta eſſe deducta,Sed cur has duas latini magis nõ recipiũt,q; alias,de quib⁹ paulopoſt dicturi ſumus,nõ video.Sed qđ ad rẽ attinet:pleriq; latinorũ fallunt,cũ audiũt grẽcos putãtes qđ illorũ verba ita ſunt enũciãda,quẽadmodũ ab illis ꝓferũtur. Nã cũ apđ eos vltima exiſtẽte lõga accẽtus nõ poſſit in tertia à fine collocari;ſed aut ī eadẽ vltima aut in penultima,ſiue illa ſit breuis ſiue illa ſit lõga,cũq; noia in.as.& in.es.deſinẽtia ꝓducãt in hac declinatiõe:neſſe eſt.vt penultima etiã,ſi breuis ſit,acuat. Quare illi ex ſua regla dicũt andréas,pythagór.s.priamides pãthoides.Nos x̄o quia penultima eſt breuis, trãſlato accẽtu in tertiã à fine dicim⁹ ándreas,pythágoras.priámides.pãthóides.Itaq; apđ Hor.in.ij.ſer.ga ex declinatiõe grẽca legimus pythagóran p.n.in fine penultimã accẽtu acuto ꝓferem⁹. Qualia(inqt)vincũt pythagórã, anitiq; reũ,doctũq; plátona. Apud Verg.quoq; in.iij.ẽn.Ex eadẽ ratione priamidẽ helenum graias regnare per vrbes,& apud.Hora.in.prio car.tartara pãthoidẽ iterũ orco. In vctõ quoq; apud eundẽ in.ij.ſer.Olaertiáde quicqd dicã,aut erit,aut nõ.Pari quoq; ſunt in errore,q; obliquos, nã de rectis nolo nũc digladiari,horũ noim Eſaiæ.Ieremiæ. Zachariæ.& ſimiliter deſinentiũ,ꝓ ferunt in penultima accẽtu acuto;cũ ſint oñino caſus latini,habeãtq; penultimã breuẽ.Eadẽ prę terea ratio nr̃os in errorẽ induxit,vt noia grẽca ſecũdę illorũ declinationis in.a.lõgã deſinẽtia penultimãq; breuiãtia,q̃ cum apud illos eãdẽ penultimã ſiue vltimã acuãt;ipſi quoq; mutata etiã declinatione,quẽadmodũ illi ꝓferũt;cũ deberẽt ex accẽtus latini regula tertiã à fine acuere.& ꝓ eo qđ illi dicũt ſophía.philoſophía.theologia.aſtrologia.neméa penultima acuta,ipſi ꝓferre deberẽt, ſophia,philoſóphia.theológia,aſtrológia.némea,accẽtu in tertia à fine ex rõne declinatiõis latinę; q̃ vltimã ex lõga in.a.breuẽ cõmutauit. Quod ſi lõga vſpiã reperiat,intelligim⁹ declinationẽ eſſe grẽcã,atq; ꝓinde accẽtu grẽco ꝓferẽdũ. Quẽadmodũ apud Papiniũ in.v.theba. & facile neméa latas euoluere vires,Quẽ locũ Priſcia,lib.vij.citãs nemea(inquit)quia ſeruauit,a.,pductã accẽtũ in penultimã retinet acutũ.Nõ deerunt fortaſſe q̃ dicãt in Papinio legẽdum eſſe ꝓ neméa neméę: aut p cęſurã ponibreuẽ,plõga;vt accẽtu latino ꝓferat némea prima acuta.Sed nihilomin⁹ regula vtriuſq; linguę in vigore ſua perſtat.Iã vero quis etiã ex doctiſſimis quibuſq; nõ peccat in ꝓferẽ disnoib⁹ in.e.lõgã deſinẽtibus:q̃ oĩa ex mere grẽca declinatiõe inflectunt,in illis ꝑtim q̃ habẽt penultimã breuẽ.Nã cũ deberẽt illã enũciare accẽtu grẽco,ipſi latino ꝓferũt;vt penélope ꝓ penélope.calliope ꝓ calliópe.hélene ꝓ helẽne.erigone pro erigóne.dánae ꝓ danáe.eurýdice pro eurýdice:& fere ad hunc modum noia ꝓpria fœminarum ꝑter admodum pauca.vt agauẽ canachẽ; acuẽtia vltimã.Noia quoq; regionum;vrbium & inſularũ,vt libye ꝓ libýe.áſine ꝓ aſine; ithate ꝓ itháce.mélite pro melite,& nomina poſſeſſiua in.ce.deſinẽtia;q̃ acuũt vltimam.vt grãmátice pro

grãmaticé,dialectice pro dialectice.muſice pro muſicé,ethice pro ethicé.A recto etiã in.a breuiter minato;cuius penultima producitur:acuiturq; ante penultima:accentus vſurpatur/vt apud Papiniũ lib.vij.thieba.Namq; ferunt raptam patris ægĩnã ab vndis.pro quo inerũditi dicerent ægĩnã penultima acuta ſiue circũflexa,quoniã eſt per naturã longa. Secũda declinatio litteras quinq; habet proprias terminationes in.er,ir.ur.um.us.Recipit quoq; vnã græcis atq; latinis cõmunem in.eus.diphthongon.Cuius nominatiuus(quẽadmodum paulo ante diximus)in ſermone latino latinus ponus q; græcus cenſeri debes,atq; idcirco proferendus eſt accentu latino;hoc eſt penultima acuta;cum apud illos acuat.Ex hac terminatione latini oẽs caſus atq; proinde accentus græcos vſurpant.vt tereus;pro eo quod illi dicunt tereus. In genitiuo tereos penultima acuta.Martialis.flet philomena nefas inceſti tereos & quæ.In datiuo terî per ſynereſim quoq; ſicut orphî. Verg.in buc.Orphî calliopea,lino formoſus apollo.Nã orpheo & tereo latini eſſent caſus.In accuſatiuo terea & orphea penultima acuta.Iuuenalis,Alcinoen bacchi thebas & terea fauſti.Idem in eodem opere.Orpheaq; in medio poſuit;ſiluaſq; ſequentes.Tereum namq; & orpheũ caſus latini ſunt.Vocatiu⁹ fere ſemper vſurpatur a latinis:circũflectitq; vltimam: vt o tereũ,o orpheũ. Ouid.lib.vi.meta.vt voluere ambo voluiſti tu quoq; tereũ. Verg.iiij.geor.Illa quis & me (inqt) miſerã,& te perdidit orpheũ.atq; ad hunc modũ reliqua in.eus diphthongon deſinentia,quę ſunt ppe innumera.vt tydeus.tydeos.tydea.tydeũ.peleus.peleos.pelea,peleũ.theſeus.theſeos. theſea. theſeũ.achoreus.achoreos.achorea.achoreũ.pentheus.pentheos.penthea,pentheũ.prometheus prometheos.promethea.prometheũ.Recipit etiam duas in.os.& in.on.longas;quas illi per tertiã Atticorũ declinationẽ inflectunt.vt andrógeos,andrógeo.geo. geon. o andrógeos.áthos. átho. átho.áthon.o áthos. Hæc declinatio cum ſuo accentu a latinis nonnunq; vſurpatur.Verg.ij.ęn. Adrógeos offert nobis ſocia agmina credẽs.Idem libro ſexto.In foribus lœtum andrógeo:tum pendere pœnas. nam andrógeo genitiuus eſt græcus Atticus.Iuuenalis.Creditur olim velificatus áthos;& quicquid græcia mendax.Et Verg.primo.georg. Aut átho;aut rhodópen. Hanc quoq; declinationẽ interpes vſurpauit in epiſtola ad corinthios prima, Ego quidem ſum Pauli; ego autem ápollo;qui genitiuus eſt græcus ab eo quod eſt ápollos.Idem in eadem. De ápollo autem fratre notum vobis facio;qui ablatiuus datiuo Attico ſimilis eſt. Idem in epiſtola ad Titum. ápollo(inquit)ſolicite permitte,qui accuſatiuus quoq; Atticus eſt, habetq; accentum in tertia a fine:tametſi penultima ſit lõga;qđ eſt declinationis Atticæ propriũ.De altera terminatione in.on. longã:non ſuccurrit exẽplũ,qđ vſurpetur a latinis. Recipit præterea & duas alteras terminationes in,os.& in.on.breues,quæ per quartã declinationẽ græcorũ inflectuntur,vt ilios vel ilion.nã in vtraq; terminatione reperitur.& ab eo quod eſt ilion. Verg.iij.æn.dixit,Ceciditq; ſuperbum ilion;& omnis humo fumat neptunia troia. Ex hac terminatione maxime in.os.latini frequẽter caſus rectos atq; ex obliquis accuſatiuos vſurpant cum ſuis accentibus;qui ſunt apud illos tam varij,vt a nobis de illis nihil certi tradi poſſit.Nam & penultima etiam per naturã longa exiſtente reiiciunt accentum in tertiam a fine;quemadmodũ in iſs,quæ ſequuntur.A'glauros.A'caſtos. Cáyſtros.Cephiſos.Cymolos.Cypáriſſos.Córinthos.E'raſmos.E'piros.Erimanthos.E'uandros. Helleſpontos.Hermaphróditos.Hyácinthos.Hymenæos.Iácchos.Léarchos.Leucippos.Maéandros.Nárciſſos.O'lympos.Péloros.Párnaſſos.Priapos.Pol'yphemos.Rhadámãthos.Tyrannos. A'bydos.Zácynthos.Quæ omnia rationis huius ignari accentu in penultima proferunt;ex eo decepti quod ſit longa.Nam quis apud Vergil'. in.iij,æn.non legit.Iam medio apparet fluctu nemoroſa zacy'nthos,penultima acuta pro zácynthos.eadem graui:apud Ouidiũ quoq; in hero, & quos tulit alta zacy'nthos,pro zàcynthos,& Apud Martialẽ.Conſuluit nares an olerent aera corinthon,pro córinthon.apud Horatiũ tamen quia declinatione latina vſus eſt,legimus,contingit adire corinthum penultima acuta.Ouidius in epiſtola Leandri.In ſpeculis omnis ábydos erat atq; rurſus ad Leandrũ hero.Si quis aby'do venerit;aut quero ſi quis ábydon eat.ſed quia ablatiu⁹ merè latinus eſt;accẽtu latino eſt proferendus aby'do, quẽadmodũ apud Verg.i.geor.& oſtriferi fauces tentantur aby'di.Nam quod Lucanus in.ij.dixit, ſeſtõq; admouit aby'do;quãq; datiuus ille cõmunis eſt græcis & latinis;nihilominus tamen ex iſs quæ dicta ſunt, accẽtu latino eſt proferendus. Atq; ediuerſo cõplura ſunt penultimã habentia breuem eandẽq; acuẽtia;vt a phago quod eſt comedo,& a phoreo quod eſt phero;& a phone ſiue phonos quod eſt cędes cõpoſita;cuiuſmodi ſunt,Pamphágos.Sarcophágos.Lotophágos.Doryphóros.Nicephóros.Carpophóros.Nebrophónos.Leontophónos,Myophónos,& ad hũc modum alia innumera,quæ

ſub regula non cadunt. Ex ſermonis præterea græci idiomate non pauciora ſunt acuentia vlti-mam, vt Iapetós, Oceanós, Sperchíos, Silenós, Rhodanós, Apidanós, Aeacós, & de nominatiua exeũtia in .mos, vt Barbariſmós, Soloeciſmós, Pleonaſmós, Iſthmós: & nomina poſſeſſiua deſinẽ tia in .cos, vt grammaticós, dialecticós, rhetoricós, dicticós, hiſtoricós. & multa alia quæ numero comprehendere non eſt; quorum accentus cum terminatione in rectis & obliquis ab autoribus vſurpatur. ſed accuſatiui (vt paulo ante dixi) frequenter; alij caſus raro; vt apud comoſgraphos heſperuceras, ideſt promontorium heſperi. & héliutrápeza, i. ſolis menſa; & in plurali theonóche ma, ideſt deorum currus.

TErtia declinatio terminationes habet aliquanto plures quam græcorum quinta, quæ ad tertiã noſtram referuntur: de quibus per ordinem nunc eſt diſſerendum. Igitur in .a. deſinentia quæ communis eſt græcorum & latinorum mittentia genitiuum in .atos. tertiam a fine acuunt in obliquis. vt dógma dógmatos. ænigma ænígmagtos. diádema diadématos. Latini ex hac ter-minatione genitiuum pluralem plærumq; vſurpant, qui propterea quod in .on. per .o. longum terminatur quemadmodum & omnes aliæ partes orationis, quæ per caſus declinãtur: acutum in penultimam attrahit, vt epigrámma epigrámmatos. & in plurali epigramináta epigrámma ton. Martiał. in i. toto notus orbe Martialis argutis epigrammáton libellis. & nomẽ illud dei quod eſt ineffabile tetragrammáton cognominatur. Clæmens quoq; a noſtris frequenter in libris periſtromáton citatur.

¶ In .i. latinum ſiue .y. græcum deſinentia, quæ plærumq; barbara ſunt: atq; apud græcos declinabilia ſunt mit-tentia genitiuum in .ios. vel .itos, vel .yos. accentum habent in prima ſyllaba. vt cómmi commios, ſt'immi, mios. cíci ciaos, alphi alphios, éri erios. tróphi. ios, áſty áſtyos. nápy nápyos. méli, litos, m'oly. mólyos. Cuius compoſita retrahunt accentum in tertiam a fine, vt hydrómeli, œnómeli. oxymeli. Polly ſyllaba quoq;, vt cinnábari. p'iperi. ſ'inapi, quod nos latinum facientes in ſinápis penultima circumflexa vertimus. Latini ex hac terminatione caſus tantum recto ſimiles vſurpant.

¶ In .ω. mega. deſinentia quæ græcorum terminatio propria eſt generis fœminini, vltimam acuunt: mittuntq; genitiuum in .oos. aut in .us. per ſynereſin contractam accentu circumflexo. vt dídó didóos, vel didûs didóus, vel did'i contractam didóa, vel didó. o didó vel did'i, & eodem modo. ſapphó ſapphóos vel ſapphûs. manto mántos. vel mãtûs. clió clíos. vel cliûs. erató eratóos, vel eratûs. echó echóos. vel echûs. calypſó calypſoos. vel calypſûs. ſpió ſpióos. vel ſpiûs. ió ióos. vel iûs. inó inóos, vel inûs. lampedó lãpedóos, vel lampedûs. clothó clothóos. vel clothûs. Latini ex hac terminatione omnes fere caſus ſynerizatos cum ſuis accentibus vſurpant. Quid .in. i. de arte. Nec mihi ſunt viſæ. cliõ. cliuſq; ſorores. Idem in heroi. An niſi legiſſes autoris nomina ſaphûs. Vergilius. vij. æneid'. Fatidicæ manûs: & tuſci filius amnis. Idem quoq; in .iij. accuſatiuum vſurpant. Et nomine dido ſæpe vocatus-rum. & in Priape. Atlantidemq; calypſo. Hæc de græcis nominibus in vocalibus terminatis, quæ ad tertiam declinationem latinam referri poſſunt. Nunc de ijs quæ deſinunt in conſonantes; non quidem omnes: ſed in tres tantum liquidas .n. r. s. &. vnam duplicem .x. Nam in .l. &. m. nullum græcum nomen terminatur; ſicut neq; in aliquam ex mutarum numero.

¶ In .an. igitur plerũq; vltimã acuunt. vt titán titános. peán peános. Pelecán pelecános. pán panós. Cuius genitiuum Vergilius. vij. æneid'. vſurpauit dicens. panós de more lycæi. accentu acuto in fine ex regula ſuperius tradi-ta. Accuſatiuum quoq; in bucolicis. Mecum vna in ſiluis imitabere pána canendo. ex eadem regula accentu in prima.

¶ In .en. per .ε. acuunt vltimam plærumq;. vt hym'en hyménos. lichén lichénos. adén adénos. ſol'en ſolénos. troez'en troezénos. ſir'en ſirénos. Nonnunquam penultimam acuunt. vt héllen héllenos.

¶ In .in. per .i. iota, quæ alterã quoq; habent terminationem in .is. vltimam acuunt. vt delphín vel delphís delphí-nis. telchín vel telchís telchínis. ſalamín vel ſalamís ſalamínis. eleuſín vel eleuſís eleuſínis.

¶ In .yn. quoq; per ypſilon penultimam acuentia eandem rationem ſequuntur, vt phórcyn vel phórcis phórci-nis. póltyn vel póltys póltinis.

¶ In .on. per .ω. mega. quædam acuunt finalem. vt ſarpedón. gerión. amazón. antedón. calcedón. carchedón, quæ-dam acuunt penultimam. vt pláton. z'enon. théon. achéron. m'edõ. laocóon. demophóon. hippocóon: quæ tria atq; his ſimilia circumflectunt vltimam: quæ vltimæ contrahuntur in vnam per ſyneræſim. vt laocôn, demo-phôn hippocôn. Ex quibus aliæ mittunt genitiuum in .ontos. vt achéron achérontos. m'edon m'édontos. lao-cóon laocóontos. demophóon demophóontos. hippocóon hippocóontos. Quædam in .onos. p. o. longum: vt pláton plátonos. z'enon z'enonos. babylon babylonos. th'eon théonos. dáphnon dáphnonos. plátanon platánonos. Quædam in .onos. per .o. breuem vt dæmon dæmonos. cánon cánonos. iáſon iaſonos. agam'em-non agam'emnonos.

¶ In .um. per .ου. diphthongon (quam q; apud græcos ſunt complura mittentia gtm̃. in .untos.) hæc terminatio nunq; a latinis vſurpatur.

¶ In .ar. nunquam fere vſurpãtur a latinis: nam quod apud medicos frequenter vſurpatur hépar hépatos, latinis vox eſt incognita, pro eo quod eſt iecur iecoris.

¶In.er.per.ꝛ desinentia vltimam acuunt: vt sot'er sot'eros.aer a'eros.æth'er æth'eros.crat'er crat'eros.character cha racte'ros.cremast'er cremast'eros.climat'er climat'eros.physet'er physet'eros.spinth'er spinth'eros.Iber vero 'iberos in recto penultimam acuit.in obliquis antepenultimam.

¶In.ir.per.i.iota,aut.yr.per ypsilon rara sunt acuentia penultimam,vt g'adir g'adiros.mart'yr mart'yros.

¶In.or.per.ω.mega acuũt proximam a fine:vt n'estor n'estoros.h'ector h'ectoros.rh'etor rh'etoros. polym'estor: polym'estoros.

¶In.as.masculina penultimã acuunt:vt ad'amas ad'amantos.polyd'amas polyd'amantos.'abas 'abantos. ap'esas ap'esantos.ath'amas ath'amantos.'atlas 'atlantos.ch'alcas ch'alcantos. c'yphas c'yphantos.cor'iphas cor'iphantos.el'e phas el'ephantos.g'igas,antos.p'allas p'allantos.per'iphas per'iphantos. ph'orbas ph'orbãtos. th'aumas th'aumãtos. th'oas th'oantos. Fœminina vero vltimã acuunt, assumuntur; in genitiuo. d.vt acr'as acr'ados. d'yas d'yados. tri'as tri'ados.ogdo'as ogdo'ados.hepta's hept'ados.pall'as pall'ados. lamp'as lamp'ados.quã rationem sequitur vnũ ex masculinis arc'as arc'ados.

¶In.es.per.ꝛ.masculina penultimam acuunt plærumq; ea quæ mittunt genitiuum in. etos. vt cr'ates cr'atetos. chr'emes chr'emetos. d'ares d'aretos. d'ures d'uretos. l'aches l'achetos. l'ebes l'ebetos. magn'es magn'etos. t'apes t'a petos.th'ales th'aletos.Et nomina quædam latina,quæ in græcum sermonem traducta amittunt.n.atq; rursus in obliquis resumunt,vt cl'emes cl'ementos.cr'esces cr'escentos.pl'udes pl'udentos.pr'udes pr'udentos.v'ales v'alentos.Pe nultimã quoq; acuunt ea quæ mittũt genitiuum in.eos.vt composita a stenos,qualia sunt.antisth'enes antisth'e neos.calisth'enes calisth'eneos.demosth'enes demosth'eneos.&a genos,vt antig'enes.orig'enes. hermog'enes, & a telos.vt aristot'eles.praxit'eles.pyrgot'eles.Composita vero a cleos synærizata circunflectunt vltimam.vt agatho cl'es.pericl'es.sophocl'es.

¶In.is.per.i.iota.polysyllaba fœminina non habentia duas terminationes quæ mittunt genitiuum in.idos,plæ rumq; acuunt vltimã.vt cnem'is cnem'idos.crep'is crep'idos.& patronimyca fœminina siue habentia formã pa tronymicorum.vt priam'is priam'idos.æne'is æne'idos.theba'is theba'idos.pphet'is ,pphet'idos.poet'is poet'idos. calam'is calam'idos.eumen'is eumen'idos.salmac'is salmac'idos.bibl'is bibl'idos.Quædam tamen ex his acuũt penultimam,vt th'emis th'emidos.cypr'is cypr'idos.ph'asis ph'asidos.cur'etis cur'etidos.'elis 'elidos. Quædã acuunt antepenultimam.vt 'ibaris.ch'aribdis.th'amyris.'adonis.th'eognis,quorum masculina mittũt genitiuum in.idos. vt p'aris p'aridos.th'eognis theognidos.'adonis ad'onidos.

¶Aduertendum tamen quod mittentia genitiuum in.idos.per.os.purum,possunt mittere genitiuum in.ios.mo re ionico.vt p'aris p'aridos.vel p'arios,m'emphis m'emphidos.vel m'emphios.

¶In.ois.mittentia genitiuum in.entos.penultimã acuunt:vt pyr'ois pyr'oentos.sim'ois sim'oentos.op'ois op'oẽtos.

¶In.ys.per ypsilon quædam circunflectunt vltimam.vt ichthŷs ichthŷos,quædam eandem grauant.vt botr'is botr'ios,quædam acuunt eandem.vt chlam'is chlam'ydos,teth'ys teth'yos.erinn'ys erinn'yos.

¶In.os.per.ω.mega desinentia tã habentia penultimam breuem quæ mittunr genitiuũ in.otos.vt phil'eros phi l'erotos.rhinoc'eros rhinoc'erotos,quam habentia eandem longam,quæ exeunt in oos,vt h'eros her'oos.m'inos min'oos.proximam a fine acunnt. Accusatiuus vtriusq; numeri vsurpatur a latinis.

¶In.us.quæ per.ου.diphthongon scribuntur,synærizata a nominibus terminatis.in.ois.solutas:mittuntq; geni tinũ in.untos.circũflectũt vltimam.vt simóis simûs.ûntos.opóis opûs.ûntos.phycóis phycûs.ûntos.hydróis hy drûs. ûntos. sipóis sipûs. ûntos.amathóis thûs. ûntos.ierobis icûs.ûnt9.Rectus &accusatiuus vsurpãtur a latinis.

¶In.ns.desinentia penultimam acuunt:mittũtq; genitiuum in.inthos.vt tyrins tyrinthos.h'elmins h'elminthos; Accusatiuus vsurpatur a latinis.Papinius lib.iij.Suus excit in arma antiquam tyrintha deus.

¶In.ps.polysyllaba tam simplicia quam composita proximam a fine:acuũt:vt l'elaps l'elapos.æthiops æth'iopos & quæ in genitiuo mutant.p.in.b.vt 'arabs 'arabos.chalyps ch'alybos. Sed aduertendum q; omnia hũc o micrõ in recto,preterq; hydrops & cõposita ab ops,quod est oculus,vt cyclops cyclopos.m'yops.opos.m'onops.opos. Nam ab ops quod est vox,regulam sequuntur.vt m'erops m'eropos. Latini ex hac terminatione accusatiuos vtriusq; numeri vsurpant.

¶In.ax.quædam accẽtu accuto in penultima proferuntur:vt th'orax th'oracos.phœax phœ'acos.c'orax c'oracos, quædã circunflectunt penultimam,vt aũlax aũlacos.clîmax clîmacos.

¶In.ex.per.e.longam.acuunt penultimam,seruantq; illud.e.in obliquis æque longum.vt m'yrmex m'yrmecos. narthex.ecos.sc'olex sc'olecos. Habentia tamen.o. longum in penultima breuiant in obliquis illud.e, vt al'opex al'opecos.

¶In.yx.per ypsilon.partim acuunt penultimam,vt b'ombyx b'ombycos.b'ebryx b'ebrycos.'onyx 'onycos.sar d'onyx sard'onycos.c'occyx c'occygos.'ortyx 'ortygos.partim circũflectũt eãdem.vt cêryx cêrycos.dô'edyx dô'e dicos. Latini ex hac terminatione accusatiuos vtriusq; numeri vsurpant.

¶In.ox,per.οω.mega rara sunt acuentia finalem.vt cyamotr'ox 'ogos.a trogo quod est voro & cyamos faba.

¶In.x.habentia.g.ante.x.quam nos per.n.ex causa vni tantum mihi comperta.per.n.proferimus & scribimus, penultimam acuunt.mittuntq; omnia genitiuum in.gos.vt phar'ynx phar'yngos.l'arynx l'aryngos.l'ynx l'yngos.

FINIS.

ANTONIVS AD LECTOREM DE LITTERIS GRAECIS.

Itterulas græcas fluxerunt vnde latinæ.
Si quis nosse cupit, longa terenda via est,
Vt culmen teneas, subeundi mille labores.
Rara quidem res est: at preciosa tamen.
Maiores maiora petant: mihi parua secuto
Sufficiat pueris prima elementa dare.
Illa modo sine queis nõ cõstat sermo latin⁹,
Et quæ si spernas, mox habeare rudis.

EIVSDEM ANTONII IN LITTERAS GRAECAS PRAEFATIO.

VI LITTERALIAS INTRODVCTIONES ante hac latinis tradiderunt; immo vero qui longiores commentationes ex instituto grammaticen professi ædiderunt; nullam fere partem attigere: in qua non aliquid ex græcis desumpserint; ita tamen scripserunt, vt cum vtriusq; linguæ gnaris & non cum pueris rudibus & in doctis loquerentur. Nam cum de litteris decq; dictionum orthographia disputant; cum de accentu atq; syllabarum quantitate; cum de nominum etymologia & declinatione; cum de partium orationis constructione, totam rationem inchoatam relinquunt, atq; nos ad græcos autores mittũt. Græcæ vero litteræ qua via nostris hominibus tradi possint; non est in promptu; propterea q; præceptorum non minor est penuria quam librorum; sed quod magis obstat est incredibilis hominum veternus; qui adeo ad hanc vnam rem obtorpuerunt; vt iam monstro simile habeatur; si quem viderint græca legere, nedum loqui, aut intelligere. Ego vero cum in meis introductionibus multos locos ex græco pendentes inchoatos reliquissem: cõmunicata re prius cum his, a quibus, si quid vsquam est græcarum litterarum, apud nos emanauit, ausus sum facere; quod alius harum rerum peritior facere debuisset; non quidem omnia quæ sermo latinus ex græco fonte desiderat; sed illa tantũ sine quibus introductiones nostræ constare non possunt. Et quia tunc temporis non contigit nobis græcarum litterarum typos omnes habere; & quod omnes quibus præcepta nostra scribuntur, ignotæ sunt; vsi sumus magna ex parte latinis. Quæ tametsi autore Plinio satis commode possunt græcas omnes designare; non tamen sem per id assequi possumus; cum ex diuersis litteris plærumq; eadem vox efficiatur. & ex eadem voce diuersos sensus coniectare liceat; vt quod .ι.υ. psilon .ι. & .οι. diphthongi eundem sonum nobis exhibent, & alia ad hunc modum. Imprimis itaq; litteras græcas & earum nomina græce & latine e regione descripta proposuimus. & de illarum prolatione nonnihil adiecimus: tum de diphthongis & accentibus aliquid attigimus. de nominum deinde declinatione simul & accentu cuius rei gratia hunc laborem assumpsimus; vt pro captu nostro hæc fuerint a nobis degustata. Qui vlteriora nosse desiderant, ad græcorum scholas illis eundum esse moneo; nã ego is sum; qui neq; tardos opperior; neq; præcedentibus insto.

FINIS.

α. β. γ. δ. ε. ζ. η. θ. ι. κ. λ. μ. ν. ξ. ο. π. ρ. σ. τ. υ. φ. χ. ψ. ω.

α	β	γ	δ	ε	ζ	η	θ
ἄλφα	βητα	γάμμα	δέλτα	ἒψιλον	ζητα	ητα	θητα
alpha	beta	gamma	delta	epsilon	zeta	eta	theta
a	b	g	d	e breue	z	e longum	th

ι	κ	λ	μ	ν	ξ	ο	π
ἰῶτα	κάππα	λάμβδα	μῦ	νῦ	ξῦ	ὂμικρον	πῖ
iota	cappa	lambda	mi	ni	xi	o micron	pi
i	c ,,	l	m	n	x	o breue	p

ρ	σ	τ	υ	φ	χ	ψ	ω
ῥῶ	σίγμα	ταῦ	ὒψιλον	φῖ	χῖ	ψῖ	ὦμέγα
ro	sigma	tau	ypsilon	phi	chi	psi	o mega
r	ſ	t	y gręcum	ph	ch	ps	o longum

Diphthongi propriæ.

αι. αυ. ει. ευ, οι. ου.

æ. au, ei. eu. œ. u,

Diphthongi Improprię.

α. η. ω. υι, ηυ, ωυ.

a. e. o. yi. ey. oy.

¶ Delitterarum prolatione.

Vattuor & viginti litterę ſunt in vſu apud Gręcos in hac ſerie.

α. Alpha, q̃ ab illis ꝓfertur eodē ſono/quo nos illā ꝓferimus.

β. Beta, ꝓfertur ab illis/quaſi per.u. conſonantem noſtram, &.i. vocalem Nos beta illam vocamus, quia, η. ſemper vertitur in.e.

γ. Gamma, eodē ſono ꝓfertur ab illis/quo nos.g. nr̃m ꝓferimus, a. vel. o. vel. u. ſeq̃ntibus, & quo cum reliquis ꝓferri deberet.

δ. Delta, eadem voce ꝓfertur ab illis/qua nos.d, enunciamus.

ε. Epſylon, eodem modo ꝓfertur ab illis/quo nos.e. breuem.

ζ. Zeta, eodē ſono illi ꝓferunt/quo nos.z. noſtrū ꝓferimus: ſed ab illis zita vocatur, a nobis zeta, quia. η. vertitur in.e. longum.

η. Eta, vt diximꝰ, ab illis ꝓfert/ita quaſi ꝑ iota, nos quaſi p.e. longum.

θ. Theta, eadē voce illi proferunt/qua nos.th. proferre deberemꝰ, ſed ab illis thita. a nobis theta dicitur. η. verſo in.e. longum.

ι. Iota, eodem ſono illi proferunt/quo nos.i. noſtrum efferimus.

κ. Cappa, eodē ſono illi ꝓferūt/quo nos.c. nr̃m. a. vel. o vel, u. ſeq̃ntibꝰ, & quo cū alijs ꝓferri deberet.

λ. Lambda, eodem ſono illi proferunt/quo nos. l. noſtrum.

μ. Mi, eadem voce illi pronunciant/qua nos. m. noſtrum.

ν. Ni, eadem voce illi proferunt/qua nos. n. noſtrum.

ξ. Xi, eodē ſono ꝓfertur ꝗ græcis/quo ꝗ latinis, ſed ab illis appellatur. xi. ita vt incipiat ꝗ ſeipſa, & deſinat in.i. vocalem. ꝗ nobis/litteris inuerſis. ix. vt incipiat ab.i. vocali, & deſinat in ſeipſam,

ο. Omicron, eodem modo profertur ꝗ græcis/quo ꝗ nobis. o. breue.

π. Pi, eadem voce illi proferunt/qua nos. p. noſtrum efferimus.

ρ. Ro, in principio dictionū. & in medio ſi geminet ſemp ꝗ gręcis aſpirat, atq; eodē ſono ꝓfertur ab Vtriſq;.

σ. Sigma, eodē modo ꝓfertur ꝗ græcis/quo ꝗ latinis, ſed vtriq; perperā ꝓnunciant, qđ aliubi demōſtrauimus.

τ. Tau, eodem modo ꝓfertur ꝗ græcis/quo ꝗ latinis. t. exile. Sed ꝗ græcis appellatur, tau, quaſi deſinat in.u. cōſonantem, ꝗ latinis tau. quaſi deſinat in.u. vocalem.

υ. Ypſilon, eodē modo ꝓferri debet ꝗ græcis & latinis, ſed cuiuſmodi ille ſonus debeat eſſe, alibi diximus.

φ. Phi, eodē modo ꝓnunciaꝫ ꝗ gręcis/quo ꝗ latinis ꝓferri deberet, nō quaſi nūc ꝓferimus, hoc eſt/q̃ſi p.f. lr̃am. proferimus, alioqui non male pronunciant.

χ. Chi, eodem modo ꝓfertur ꝗ græcis. eta. vel epſilo, vel iota, vel ypſilō ſequentibus, quo nos Hiſpani. x. lr̃am

ψ. Pſi, eodē modo ꝓnūciatur ꝗ gręcis/quo latini ante/ſuū anti ſigma ꝓferebāt: & nūc. ps. lr̃as ꝓnunciant.

ω. Omega, eodem ſono illi ꝓferunt/quo nos. o. longum proferimus.

¶ Aduertendum tī, qđ ſi poſt cappa, ſiue lambda. ſiue nī ſequatur iota aut ypſilon ꝗ græcis ꝓferri voce quadā inarticulata, cappa etiam, eta. vel ypſilō ſeq̃ntibus ſono/qualē nequeo monſtrare: at ſentio tm̄ lambda quaſi nos Hiſpani. ll. duplex. ni. quaſi. nn. duplex pronunciamus. Sed an recte illo modo proferant: ipſi viderint, nos

id non posse fieri asseueramus,propterea qđ' consonantes æque vires suas ad vocales sequentes proferant,no minatimq; Q uintilianus de cappa id dicat.

Aduertendum quoq; in scriptura græca quoties post gamma sequitur alterū gamma.vel cappa.vel,chi.vel.xi. loco gamma debere ꝓnunciari.ni.lr̄am,aut si ꝓferatur.ni.lr̄as illas loco.ni.debere scribi cuius rei causam attu limus in libello de vi,& potestate lr̄arum,cū de.n.lr̄a ageretur.

Aduertendum præterea si post ni litteram sequatur tau.loco tau debere proferri delta:ne fiat(vt illi dicunt) so nus retorridus.

HArum quattuor & viginti lr̄arum duo sunt genera.septem vocales,alpha,epsilon,eta,iota,omicron,ypsi lon,ω.mega,reliquæ oēs sunt cōsonantes.Vocales rursus in partes diuidūtur:in duas semp breues:epsilō. & omicron,in duas item semp longas.ω.&.η.& in tres medias siue ancipites hoc est q̄ possunt esse breues & longæ.a.i. ypsilon.Consonātes rursus in duo gña diuiduntur:in octo semiuocales,zeta.xi.psi.lambda.mi. ni.ro,sigma.quarum tres priores duplices dr̄.zeta.pro.sd.xi.pro,cs,vel gs.psi.pro.ps. quinq; posteriores liq; dæ.q̄ etiam immutabiles appellantur,lambda,mi.ni,ro.sigma.Et in nouem mutas.beta.gamma, delta,cap pa.pi.tau.theta,phi.chi.Q uarum tres sunt exiles,cappa.pi.tau,tres aspiratę.chi.phi,theta,tres mediæ.gamma. beta.delta.

π	τ	κ	exiles.
β	δ	γ	mediæ.
φ	θ	χ	aspiratæ.

ASpirationis notam antiquiores græci in ordine aliarum lr̄arum(perinde ac si esset lr̄a)posuerūt,quemad modū apd' latinos nūc ponitur.deinde.ʜ.lr̄æ figuram p lineam trāsuersam mediā diuidentes in hūc mo dum ⊦┤ dexterā illius partē exilitatis:sinistrā vero aspiratiōis notam esse voluerūt.Illam Palæmon vicentinus exilē,Grillus leuē nominauit:idem, q̄ aspiratiōis nota erat,fiatilē dixit. p priorē dictiōes a vocalibus incipiētes q̄ debeant ꝓferri exiliter,notauerūt:p posteriorem,q̄ debeant aspirari.Iuniores eādem rōnem secuti. o. mediā diuiserūt in hūc modum ϙ,possunt autem vocales oēs aspirari & nō aspirari, p̄ter ypsilon,q̄ semp in princi pio dictiōis aspiratur.causam vero cur notā illam ex lr̄arum serie tollētes vocalibus impendere fecerint: hanc fuisse traditū:ne spūs videlicet ille extra vocalē esse putaretur:atq; occasionē daret putādi esse lr̄am,q̄ sequentem vocalem feriret:quēadmodū apd' Hebræos.he.lr̄a q̄ inter lr̄as numeratur:qđ flatus ille suus quodammodo so nat.Sed cum ex cōsonantibus quattuor à græcis aspirētur,cur theta.phi.chi figuras accommodarint:rho ve ro ꝓpriam figurā nō dederint:hac fuisse causam putādum est:q; in tribus illis aspiratio intra ipsas est,& cum ipsis erumpit.in rho vero potius extra est:& cum vocali sequenti coalescit.

¶ De diphthongis.

Diphthongi ꝓprię dictę apd' græcos sex sunt.αι.q̄ apd' illos ꝓfertur quo sono nos enūcia mus.æ,nr̄am diphthōgon:atq; semp in eādem vertitur,vt αἰακός.æacus.

αυ.Q uæ apd' illos ꝓfert tali voce quali nos aue,si auferas.e.finalē hoc est p.u,cōsonātē. Hęc diphthōgus apd' nos semp vertitur in.au.ita vt.u,sonet q̄si vocalis.vt αὐλή.aula.

ει.Q uæ apud illos tali sono ꝓfertur quali nos.i.lōgum ꝓferimus,atq; apd' nos in.i.lō gū plærūq; vertitur.vt βραχεῖον.brauiū.aliqñ in.e.lōgū.vt πενελόπεια.Penelop'ea.

ευ.Q uę apd' nos tali voce ꝓferē quali eua,si auferas,a,finalē,hoc est quasi per.u consonā tem,apd' nos semper vertitur in.eu,diphthongon,ita tamen,vt.u.sonet quasi vocalis. vt πενθεύς.P'entheus.

οι.Q uæ apud illos tali voce ꝓfertur quali nos i.lōgum ꝓferimus,apd' nos in.œ.diphthongon semp vertitur. vt οἰκόνομος.Oeconomus,vt φοινιξ.Phœnix.

ου.Q uę apd' illos tali voce ꝓfertur quali nos.u.vocalē efferim⁹,atq; in eandē semp apd' nos vertitur.Cūq; apd' græcos.u.vocalis nō habeatur,p hāc diphthōgon illā repsentāt,vt δοῦλος.dūlos.Per hāc quoq; exhibēt.u.eō sonantē nr̄am,sed illā quasi vocalē ꝓferunt,vt σιλουανός.p Siluanus,vt οὐεσπασιανός.p Vespasianus.

Improprię diphthōgi sex quoq; sunt,qbus antiquiores græci vtebātur sequentibus vocales minusculis lr̄is,quasi significare volentes qđ' absurdū nescio qđ sonabāt,quas deinde iuniores subscripserunt,vt & antiqtatem illi designarent,& qđ' sonus ille subobscurus in desuetudinem abijt.

α.Alpha subscripto,i. paruo sonat apd' illos quasi.a.longū,atq; apd' nos in.a.longū vertitur,vt asma,asmatos. athrax,athracos,thrascias.u,& in datiuis primæ declinationis.vt Martha.theologia.

η.Eta subscripto iota paruo apd' illos sonat quasi.i.longū Nos quoq; in.e.longū vertimus,vt in datiuis primę & secundæ declinationis,vt Anchises,datiuo anchise.Calliope,dtō calliope.

ω.Mega subscripto iota paruo apd' græcos sonat quasi.ω.longū,apd' nos plærumq; Vertitur in.œ.diphthon gon,vt tragωdia.tragœdia,aliqñ in.o.longū,vt palinωdia,palinodia.

ιυ.Psylon adscripto iota paruo apd' illos sonat ypsilon longū,apd' nos semper vertitur in.yi. diphthongon,vt harpyia,cœnomyia,orithyia.& per.i.longū quemadmodū à græcis ꝓfertur.

ηυ.Adscripto ypsilon apd' illos sonat tali voce quali apd' nos ꝓfertur.iui,si auferas.i,finalem,hoc est per.u.cōso nantem,vt τροσωδα,apd' nos transfertur in.eu.dpihthongon.

ωυ. Mega adſcirpto ypſilō ꝓfertur ab illis tali ſono/quali nos ꝓferimus oua. ſi auferas. a. finalē. hoc eſt quaſi ꝑ. u. conſonantem, qua diphthongo ſoli græci Iones vtūtur/dicētes, ὁυτός. ꝑ, cuius ς. apud nos in vno tantū nomine hebraico ſcribitur in ſacris lr̄is: hoc eſt Moyſes. vbi. y. nullū ſonū habere debet: ſed ꝓferendū eſt moſes: quemadmodū Iuuenalis. Strabo. Plinius. Iuſtinus. ꝓtulerūt, & ex noſtris græci theologi ꝓpe omnes doctores. Ex latinis Iuuencus in quattuor euangelia. Arator in apoſtolica hiſtoria, aut ſi contendas, y. pſilon debere proferri, quaſi. u. proferendū eſt. vt in. au. &. eu. diximus.

¶ De Accentu.

ACcentus apd' græcos (quēadmodū & apd' latinos) tres ſunt. acutus. grauis, & circūflexus. Sed acutus & circūflexus dictiōis ſunt accētus: grauis vero ſyllabę tm̄. vnde ſyllabicus accentus d'r. Eſt tm̄ qn̄ accentus grauis eſt dictiōis accētus: cū videlicet in cōſeq̄ntia grauis ꝑ acuto ponitur: idq; in fine tm̄ dictiōis. Dico in cō ſeq̄ntia (hoc eſt cū oro feſtinat ad clauſulæ exitū) alioqui nunq; grauis poneretur ꝑ acuto. Latini nō cōſueuerūt accētus apicibus notare, niſi tm̄ ex Quintiliani præcepto in dictiōibus ambiguis rōne accētus. At græci paſſim illos in qualibet particula imponūt hoc modo. Acutū apice tenui ſurſum ducto (ita tm̄ vt paululū in dexterā manū declinet) in hūc modū. ' Grauē apice tenui deorſum ducto: ita tm̄ vt in ſiniſtrā paululū declinet in hūc modū. ` Circūflexū ex vtroq; ductu componūt, vt partim aſcēdat partim deſcēdat in hūc modum ^. Grauis itaq; cū ſit (vt diximꝰ) ſyllabæ & nō dictiōis, accētus, in qualibet ſyllaba collocari poteſt, ꝑterq; in qua ꝑdominans accētus collocatur: hoc eſt acutus vel circcūflexus. Acutus vltimū, ſiue penultim, ūl ſiue tertiū a fine locū poſſidere poteſt. Circūflexus duas tm̄ obtinet ſedes, hoc eſt vltimam & penultimam.

Eſt animaduertendū ꝑterea ꝙ dictio hūs ſyllabā vltimā grauē a grēcis dr barytona. q̄ vero vltimā acuit oxytona, q̄ penultimā acuit paroxytona, q̄ antepenultimā ꝓparoxytona. Quę tm̄ vltimā circūflectit periſpomene appellat: properiſpomene q̄ penultimā. His prælibatis ꝓpono regulas accētibus græcis deſeruientes.

Prima regula.

Accentus acutus poni poteſt in vltima ſyllaba, ſiue illa ſit breuis, vt calós, ſophós, agathós. ſiue ſit longa abſq; ſyneræſi vt pentecoſté. paraſceué. anatolé. nam ſi habet ſynæreſim, circumflectitur.

Secunda regula

Accētus acutꝰ pōt in penultima ſyllaba poni: ſiue illa ſit breuis ſeq̄nte altera breui. vt lógos/pónos/ónos: ſiue ſit breuis ſeq̄nti lōga ꝑ naturā. vt lébes lébetos/tápes tápetos: ſiue ſit lōga ſeq̄nti altera lōga. vt æther/dáphne. dióne.

Tertia regula.

Accentus acutus poteſt poni in antepenultima ſiue ſequātur duę breues. vt dáctylos/apóſtolos/ámpelos/ſiue ſequantur lōga & breuis. vt ægíalia. polýdoros. Nam ſi breuis cū lōga: aut duæ longę ſequantur: accētus in penultimam transfertur. vt dicæos, in ntō antepenultimā acuit: in gtō dicæu penultimam.

Quarta regula.

Circūflexus accētus collocari pōt in vltima ſyllaba: modo ſit natura lōga vel ex ſynæreſi. vt pētecoſtês in gtō: & pentecoſtê in dtō. nauſicá ꝑ nauſicâa. Demophôn ꝑ Demophóon, ex regula inferius tradēda ſexto loco.

Quinta regula.

Circumflexus accentus poni poteſt in penultima per naturam longa/modo vltima ſit breuis: vt mûſa/mâea. Sed aduertēdū. ai. &. oi. diphthōgos græcas (ꝙ ad rōnem accentus attinet) ꝑ breuibus eſſe habendas. vt muſæ in plurali penultimam circūflectit; q̄ q̄ vltima ſit longa diphthongo.

Sexta regula.

Syllaba vltima per ſynæreſin contracta in qua debeat accentus circumflexus collocari, conſtare oportet ex acuta in penultima. & graui in vltima. vt qd' de nauſicáa & Demophóon paulo ante diximus. Aduertendum huiuſmodi ſynæreſin nonnunq; fieri ex duabus grauibus exiſtente accētu in antepenultima. vt chrýſeos chryſûs. argýreos argyrûs. chalceos chalcûs.

Septima regula.

Vltima ſyllaba exiſtēte longa per naturā, accētus acutꝰ nō poteſt in antepenultimam collocari, ſed aut manet in eadē vltima: aut trāsfertur in penultimā. Quæ regula ab oībus græcis (ꝑterq; ab atticis) obſeruatur. Illi nāq; Menéleos & ſimilia, q̄ per tertiā declinatiōem græcam inflectūtur, accentu in antepenultima acuto proferūt: q̄q; vltima per, οο. mega ſcribatur: atq; (vt paulo āte dixi) ai. &. oi. diphthongi in fine dictionis poſitę ꝑ breuibus habentur, quod ad rationem accentus attinet.

Octaua regula.

Diphthōgꝰ in fine dictiōis hūs. y. pſilō in fine (ſi ſuſcipit tonū) circūflectit. ſunt aūt hmōi diphthōgi tres. αυ. ευ. ου.

Nona regula.

Monoſyllaba neutra circumflectunt. vt pŷr. pân. ſcôr.

Decima regula.

Nominatiuus. actūs: & vētūs abſq; ſynæreſi (ſi in vltima ſuſcipiunt accentum (acuuntur. vt calós calón. calé calós. Quod ſi habent ſynæreſin, circūflectuntur, vt nauſicâ, nauſicân. o nauſicâ.

Vndecima regula.

Genitiuus & dtūs in logas deſinētes (ſi ſup ſe tonū hn̄t) circūflectunt. vt timé. timês. timî. ſophós. ſophû. ſophó.

Duodecima regula.

Gtūs in.os.diſſyllabū deſinens, acuit ſemp vltimā.vt bús .boós,zéus.díos.crés.crétos.cár.carós.gráus.graós.

Tredecima regula.

Gtūs nō deſinens in.os.diſſyllabū habet accentū in eadē ſyllaba,in qua rectus.vt agathós agathú,lógos lógu, léxis léxeos.Quod ſi rectus accentū habeat in antepenultima.& gtūs in longā terminetur,trāsfertur accētus in penultimā p regulā ſeptimā.vt díceos dicæu.Quā ſi gtūs creuerit vna ſyllaba,qđ euenit in noīb9 qntę declinatiōis,qa in.os.breuē terminat,accent9 in ſeqntē ſyllabā transfert,vt maneat in antepenultima.vt ænigma,ænígmatos.

Quartadecima regula.

Datiuus genitiui tonū habet & tempus,vt anchíſes anchíſu anchíſe.timé timés timé.æas æantos æanti.

Quintadecima regula.

Actūs in eadē ſyllaba tonū habet in q̄ gtūs,p̄terq̄ in noīb9,quorū gtūs eſt duarū ſyllabarū in.os.deſinēs,quem dicim9 vltimā acuere,tūc em̄ actūs penultimā acuit.vt bús bóos bóa.zéus díos día.crés cretós créta.

Sextadecima regula.

Actūs monoſyllabus in.n.terminat9 circūflectitur.vt clís clidós clî.n.mén menós mên.hýs hýos hýn.

Septimadecima regula.

Vctūs in eodē loco accentū habet,in quo rect9.vt lógos o lóge vel lógos.timé o timé.Excipiūtur noīa cōpoſita in.es,lōgū terminata,in qb9 vltima grauis eſt:aut ex ſynęreſi circūflexa in his nāq̄ retrocedit ton9 vna ſyllaba,vt Demoſthénes o Demóſthenes,hoc eſt de penultima in antepenultimā,itaq̄ p.e.breuē in vctō ſcribitur. Et eodē modo antigénes o antígenes,ariſtotéles o ariſtóteles.De circūflexis ex ſynæreſi periclês,ex eo qđ eſt periclees o perícles,hoc eſt de vltima in penultimā.Cōpoſita vero in.on.p.cō.mega,ſi vctm̄ termināt p,o.micron:accentū retrahunt vna ſyllaba,vt Agaméemnon o Agámemnon.Apóllon o ápollon.

Octauadecima regula.

Nctūs pluralis ſimilem tonū atq̄ in eadem ſyllaba habet ntō ſingulari.vt lógos lógi.Fœminina vero,quę veniūt a maſculinis,illorū rationem ſequūtur.Actūs & vctūs nominatiui pluralis tonū ſuſcipiunt.

Nonadecima regula.

Gtūs pluralis in.on.per.cō.mega terminatur.Collocaturq̄ accent9 in penultima aut in vltima ſyllaba,nā in antepenultima nunq̄ poteſt collocari:ꝓpterea q̄ vltima eſt lōga.In æquiſyllabis,ſi rectus acuit vltimā,& gtūs pluralis in vltima acutū habebit.vt timé timón:ſi penultimā eodē modo in penultima.vt lógos lógon:ſi antepenultimam,accentus in penultimam transfertur.vt ænigma ænigmátos ænigmáton.

Viceſima regula.

Nominatiuus atq̄ proinde vctūs ſingularis terminationem hīs communem græcis & latinis:tametſi accentu græco & latino proferri poteſt,mixtus tū ſermoni latino ſcđm regulas accentus latini proferendus eſt. In ſermone vero græco,accentus græci regulas ſequatur,oportet.

Prima & viceſima regula.

Si accentus græci ratio nobis fuerit incognita,tutius eſſe minuſq̄ errori obnoxiū,ſi p regulas latinas vocabula moderemur,q̄ ſi artis auxilio deſtituti feramur p̄cipites in id,qđ ſe nobis ignorātibus obiecerit.

¶ De nominis declinatione.

Sermo latin9 (quēadmodū & aliorū nationū linguæ) nō vſq̄ adeo purus eſt,vt nō aliqđſibi aliunde adſciuerit. Cū vero magna illius pars ex ſermōe græco dep̄dēat,nō modo vocabulorū ſiluā ex eo detorſit,verūetiam quoſdā caſus mere græcos vſurpauit.Vnde Quintilian9, recētiores,inqt,inſtituerāt græcis noibus græcas declinatiōes potius dare,qđ tū ipſum non ſemp fieri pōt:& ſubdit.mihi aūt placet latinā rōnem ſequi,quouſq̄ patitur decor.Decoris aūt illius nos iudices eſſe nō poſſumus:neq̄ aliūde nobis cōſtare pōt,q̄ ex autorum vſu.Veluti ſi venerit in dubiū an decētius p declinatiōem latinā inflectātur dido didonis.caliſſo caliſſonis. io.ionis.vt antiqui declinabāt:an potius dido didus,caliſſó caliſſús.ó ionís.vt ſæculum eruditius,quale fuit ætate Quintiliani,qui libro primo ſcribit.Neq̄ em̄ caliſſonē dixerim vt iunonē:quam q̄ ſecutus antiquos. Cæſar vtitur hac rōne declinādi:ſed autoritatem,inqt,cōſuetudo ſuperauit.Phocas p̄terea vbi de declinatione græca his verbis ſcribit.Errant,qui didonis aut mātonis gtm̄ dicunt,& vocum aſperitas,& veterū autoritas eiuſmodi declinatiōem repudiant.Quod ſi græcorum nominum græcam declinationem admittimus, & accentus quoq̄ græcos recipiamus,neceſſe eſt,quare de vtriuſq̄ nobis hoc in loco agendum eſt.

Habent græci partem oīonis,qua latini carent:arthron illi,nos articulū vocamus.Eſt aut̄ articulus pars oīonis q̄ ꝓpoſita nomini demōſtrat cuius gn̄is eſt,Genera vero apd illos q̄nq̄ ſunt.Maſculinū,qđ deſignatur articulo.ὁ.vt.ὁ.agathós.Fœmininū qđ deſignatur articulo.ἡ.vt.ἡ.agathḗ.Neutrū,qđ deſignatur articulo.τό.vt.τό. agathón,Cōe duorum qđ articulo.ὁ.& ἡ.vt. ὁ.& ἡ anthropos.Epicœnū,hoc eſt ꝓmiſcuū.qđ ſub vna voce comp̄hēdit aīalia vtriuſq̄ ſexus.vt.ὁ.& ἡ.aetós & chelidón.Articulꝰ maſculinorū in gtō eſt.τοῦ.in dtō.τῷ.in actō τ'ὸν.Articulus fœmininorū in gtō.τῆσ'.in dtō.τῇ.in actō.τὴν. Articulus neutrorū in gtō eſt,τοῦ.in dativo. τῷ.in actō.τ'ὸ.Vctūs articulo caret,cuius loco ponimus ὦ,aduerbiū vocādi.Græci abltm̄ nō habēt.Dualis & pluralis numeri articulos ideo nō poſuimus,propterea q̄ latini dualem nō habēt,pluralem raro vſurpant,niſi quatenus articulo genitiui pluralis τῶν.aliquādo vtuntur.

Declinationes græcorum quinq; ſunt, quæ omnes ad tres latinas reducuntur: nam quartæ & quintæ nullũ græcorum nomen reperitur. Quattuor priores declinationes ſunt nominum æquiſyllabicorum: quinta eſt creſcentium vna ſyllaba in genitiuo, illa iſoſyllabica, hæc vero periſoſyllabica appellantur.

Prima declinatio.

PRima græcorum nominũ declinatio, quæ maſculinorum eſt, duas habet nominatiui terminatiões in. as. & in. es. per. ̃. q̃ omnia mittunt genitiuũ in. u. vt eneás æne'u. anch'íſes anch'íſu. Sed in. as. deſinẽtia faciunt dtm̃ in. a. in. es. vero deſinẽtia faciunt in. e. vtrobiq;. s. noiatini ablata. vt æn'eas æn'ea. anchiſes anch'íſa. Actiis ab vtraq; terminatiõe fit. s. nomiuatiui mutata in. n. vt ęneas æne'an. anchiſes ãch'íſen. Vocatiuꝰ ab vtraq; terminatione fit ablata. s. nominatiui, vt æn'eas o æn'ea. anch'íſes o anch'íſe. Sed Attici ô ęn'eas & ô anchiſes faciunt, quẽadmodum in nominatiuo. In. es. vero genitilia in. a. faciunt vocatiuũ. vt hic ſc'ythes ô ſcytha. hic cappádoces ô cappadoca. hic p'erſes ô p'erſa. Sed quãdo eſt proprium nomen ó perſe facit. Compoſita quoq; à metreo quod eſt metior, & a poleo, quod eſt vendo. & a tribo qđ eſt exerceo in. a. faciunt vocatiuum, vt hic geom'etres ô geom'etra. hic biblioṕoles. ṕola. hic pedotr'ibes ô pedotr'iba. Sed cum vocatiui vocalis lõga ſit (quẽadmodũ & nominatiui in. tes. deſinẽtia) in. a. breuẽ terminãt vocatiuum: vt hic prophḗtes ô propheta. hic poḗtes ô poeta. hic toxótes ô toxóta. hic l'eſtes ô l'eſta. Aliqua tamẽ notãtur in. æ. vt æ'etes ô æ'ete. callip'etes ó callip'ete. ęnar'ętes ô ænar'ete. philotherſ'ites o philotherſ'ite.

In. as deſinẽtia, q̃ ad primã declinationẽ latinã referuntur, penultimã acuunt, ſiue illa ſit breuis ſiue lõga: vt andr'eas andr'eu. pythagóras pythagóru. æn'eas æn'eu. amýntas amýntu. Ex hac terminatione latini vſurpant accuſatiuum in. an. vt æn'eas æn'eam. pythagóras. góram. Hora. ñ. ſermo. Q. ualia vincunt pytagóram anitiq; reum doctumq; plátona. Vctiis quoq; vſurpatur, qñ in. a. lõgum deſinit: vt ô andr'ea, ô pythagóra. Quod ſi vctiis in. a. breuem terminatur: accentus latini regulam ſequitur. vt ándrea, pythágora.

In. es. per. ̃. quæ ad primam declinationem latinã referuntur, omnia fere acuunt penultimam, ſiue illa ſit breuis ſiue longa, vt anch'íſes, or'eſtes. priam'ides. pãthóides, atq; ,pinde omnia patronymica maſculina. Reperiuntur tamen nonnulla acuentia finalẽ. vt ſophiſt'es. tympaniſt'es. origeniſt'es. & ſimilia. Ex hac terminatione latini vſurpant accuſatiuum in. en. deſinentem. nam in. an. latinum eſt. vt priam'ides priam'idẽ, pãtho'ides pãtho'idẽ. Verg. iñ. æneí. Priam'iden helenum graias regnare per vrbes. Hora. i. car. Tartara pãtho'idẽ iterum orco. Vocatiuus quoq; vſurpatur: cum in. e. longum deſinit. vt Hora. ñ. ſermo. O laertiáde quicquid dicam, aut erit, aut non. Vergilius. iñ. æñ. Coniugio anchiſe veneris dignate ſuperbo.

Nominatiuo æn'eas æn'eu. æn'ea æn'ean. ô ęn'ea vel æn'eas.
Nominatiuo anch'íſes. anch'íſu. anchiſe. anch'íſen. ô anch'íſe vel anch'íſes.

Secunda decliuatio.

SEcunda greçorum nominum declinatio fœmininorum tãtum eſt q̃ in. a. vel in. ̃. hoc eſt. e. longum deſinentia in. es. cõmuniter faciunt gtm̃. vt múſa múſes, calliópe calliópes. Deſinentia vero in. a. longum vel in. da. vel in tha. vl in. ra. a. nomiuatiui. ſeruãt in obliquis. vt theolog'ia theolog'ias. l'eda l'edas. mártha márthas, hem'éra hem'éras. Datiuus fit a gtõ ablata. s. vt múſes múſe. calliópes. ópe. theolog'ias theolog'ia. l'edas l'eda. márthas. tha. hem'éras hem'éra. Actiis fit a ntõ aſſumpta. n. vt múſa múſan, calliópe calliópen. theolog'ia theolog'ian. l'eda l'edan, mártha márthan, hem'éra. an. Vocatiuus ſimilis eſt nominatiuo. vt múſa ô múſa. calliópe ô calliópe.

In. a. deſinentia, quę ad primã declinationẽ latinã referuntur: quędã acuunt vltimã. vt agiá. amiá. anthracía. antipophorá. quędam acuunt penultimã. vt omnia quę in. a. longã deſinunt. vt ſophía. theolog'ia. eccleſ'ia. comœd'ia. Quædam acuunt antepenultimã. vt ægina. ar'ethuſa. ſíbylla, ſcolópendra. Quædã circunflectunt vltimam quę patiiũtur ſynereſim. vt nauſicâ: ab eo qđ eſt nauſicáa. argyrâ ab eo quod eſt argýreos, ſiderâ ab eo quod eſt ſyd'ereos. chryſâ ab eo quod eſt chrýſeos. Quædã circunflectunt penuultimã, hoc eſt, quę deſinunt in. a. breue: habentq; penultimam natura longam. vt mûſa. glôſſa. mêa. althêa.

Ex hac terminatione latini rectum vſurpãt, quãdo ſcilicet lõga reperitur; vt apud Papinium in. v. theba. Nec facilis Nem'ea latas euoluere vires. Quem locum. Priſcia. lib. vij. tractãs nem'ea (inquit) quia ſeruauit. a. productã accẽtum in penultima retinet acutũ, tametſi eadem breuis eſt. A recto quoq; in. a. breui vſurpatur accuſatiuus in. an. bteuem quoq;: vt apud Papinium. vij. theba. Namq; ferunt raptã patriis æginã ab vndis, quare accẽtu hoc eſt acuto in antepenultima proferendum; tametſi penultima ſit longa.

In. ̃. hoc eſt per. e. longum deſinentia, quæ ad primã declinationem latinã referri poſſunt, quædã acuunt vltimã: vt tim'e. es. paraſceu'e. penthecoſt'e. Quædã acuunt penultimã. vt dáphne. priſáne eleemoſ'ine. ſed nomina propria fœminarum: vrbium. & inſularum: penultimã prope ſemper acuunt. vt hel'ene. erigóne. calliópe. ithác'e. parthenópe, aſ'ine. mel'ite. Ex hac terminatione latini omnes caſus vſurpant, atq; proinde accentu græco illos proferre debent. Aduertẽdum quoq; nomina poſſeſſiua in. ce. a nominibus maſculinis in. cos. deſinẽtibus vltimã ſemper acuere: vt grãmatic'e. es. ab eo quod grãmaticós. dialectic'e. c'es. ab eo quod eſt dialecticós.

Nominatiuo múſa. múſes. múſæ. muſan. ô múſa.
Nominatiuo calliópe. calliópes. calliópe. calliópen. o calliópe.

Tertia declinatio.

TErtia declinatio græcorũ nominũ atticorum maſculinorum fœmininorũ & cõmuniũ in.os,per, ω. mega declinãtur, Et in.ων, neutrorum abiecta,s.vel.n,faciũt genitiuum.vt hic menéleos.menéleo.hęc hálos, hálo hic & hęc éugeos éugeo:hoc éugeõ eugeo,Dtũs ſimilis eſt gtõ.Actũs fit a ntõ,s mutata in,n,ut menéleos menéleõ. hálos hálon.éugeos éugeon. Vctũs ſimilis eſt ntõ;vt hic menéleos ô menéleos.Sed (quęadmodũ paulo ante dixim⁹)quãq;,o,finalis ſit lõga:nihilomin⁹ ex rõne atticorum accẽtus in ãtepenultimã transferẽ. Latini ex hac terminatiõe,quãq; raro,tñ oẽs caſus vſurpãt.vt Verg.ĩ,ẽĩ,andrógeos in recto poſuit dicens. Andrógeos offert nobis ſocia agmina credẽs:vbi,os,lõgum eſt. Iuuenalis quoq; creditur olim velificat⁹ áthos,& qcqd grę cia mẽdax.gtõ quoq; Vergi.vſus eſt in,vĩ,æñ. In foribus lœtum andrógeo,Paulus quoq; Hieroñ. interpte in epĩa ad Corinthios.i.Ego qdẽ ſum Pauli,ego autẽ ápollo:q gtũs attic⁹ eſt;neq; eſt indeclinabile, vt qdã ſom niãt.Idẽ quoq; Hieroñ.ablt̃m poſuit.q dtõ ſiſis eſt:in eadẽ epĩa dicens.De ápolo autẽ fratre notum vobis fa cio.Actm̃ quoq; ex declinatione græca vſurpauit in epĩa ad Titum dicẽs.zenã legiſperitum & ápollo ſolicite præmitte.ſicut Verg.ſ.geor. Aut átho aut rhodópẽ atq; alta ceraunia telo.Nã q,o,natura lõgã breuiauit:factũ eſt ratione ſequentis vocalis.

Nominatiuo hic menéleos.menéleo.menéleo menéleon.ô menéleos.
Nominatiuo hæc hálos.hálo hálo.hálon.ô hálos.
Nominatiuo hic & hęc éugeos.éugeo.éugeo.éugeon.ô éugeos.
Nominatiuo hoc éugeon.éugeo.éugeo.éugeon.ô éugeon.

Quarta declinatio.

QVarta græcorum noĩm declinatio,q̃ maſculinorum & fœmininorum & cõmunium duorum generũ eſt,in,os.p.o micrõ terminat.& neutrorum in.on.etiã p omicrõ. Quorum gtũs in.u.definit.os.ſiue.on. nominatiui mutata in.u.vt hic lógos lógu.hæc hodós hodú,hoc cxýlon xýlu. Datiuus fit. u.genitiui mutata in.co.mega.vt lógu lógo.hodú hodó.xýlu xýlo. Accuſatiuus fit.s,noĩatiui mutata in.n,vt lógos lógõ. hodós hodón.xýlos xýlon.ex regula neutrorum. Vocatiuus fit.o..nominatiui mutato in.e.vt lógos lóge.hodós ho dé.Scdm atticos vero vocatiuus ſiſis eſt ntõ.vt hic lógos o lóge vel lógos.hodós hodé vel hodós.

In.os.& in,on.deſinẽtia,q̃ ad ſcdam declinationẽ latinã rẽferunt q̃dã,acuunt vltimã,vt æacós.pleonaſmós.aſtiſ mós.ſoloœciſmós & omnia nomina poſſeſſiua deſinẽtia in.cos.vt grãmaticós.grãmaticé grãmaticón.logicós. rhethoricós.catholicós. Q uędã acuunt penultimã.vt árctos.lógos.ſóphos. Q uędã acuunt antepenultimã.vt cáminos.ephebos.éremos.épiros.cámelos. Quædã circumflectunt penultimã.vt eũros.oẽſtros.achelõos. Ex hac terminatiõe latini freq̃nter tres caſus vſurpãt ntm̃ actm̃ & vctm̃ Ouiḋ,iñ.metamor. Beacon agnoſcit ſum mum plemq; fatẽ. Idem in epĩis,Solueret in ſpeculis omnis ábydos erat. Idem.vtq; rogem de te & ſcribã ſi qs abýdo venerit:aut q̃ro ſi qs ábydon eat:ſed abýdo qa ablatiuus eſt accentum habet latinum hoc eſt in penultima ex declinatiõe latina abýdus abýdi. Ver.ſ.geor.põtus & oſtriferi fauces tentãtur abýdi.

Ntõ hic lógos lógu.lógo lógon.lóge.vel lógos.
Ntõ hæc ábidos.ábydu.ábydo.ábydon.ô ábyde vel ábydos.
Ntõ hoc xýlon.xýlu.xýlo.xýlon ô xýlon.

Quinta declinatio.

QVinta declinatio græcorum nominum maſculinorum & fœmininorum & neutrorum & cõmunium duorum q̃ ad tertiã declinationẽ latinã referunt:diuerſas habet terminatiões noſatiui:de qb⁹ deinceps ſingulatim pſeq̃mur. Quorum genitiuus exit generaĩr in.os.vt æas æantos. Datiu⁹ fit a gtõ.os.mutata in.i. vt æantos æanti. Accuſatiuus fit.i.datiui mutata in.a.vt æanti æanta. Vctũs plærumq; ſiſis eſt ntõ.vt æas ô æas attice;cõiter o æan. Ntũs pluralis q freq̃nter a latinis vſurpat:fit a gtõ ſingulari.os.mutata in.es.vt æantos æantes. Neutra tñ ex regĩa gñali in.a.deſinunt,os.genitiui mutata in.a.vt epigrámmatos epigrámmata. Gtũs pluralisfit a gtõ ſingulari.os.mutata in.ω.mega &.n.q̃re neceſſe eſt.vt in hñtibus accentum in ãtepenultima mutet in penultimã,vt æantos æanton.epigrámmatos epigrãmáton. Dtũs non vſurpatur a latinis. Actũs pluralis q(freq̃nter vſurpat a latinus)fit ab actõ ſingulari addita.s.vt æãta æãtas. Vctũs ſiſis eſt ntõ eiuſdẽ nu meri.vt æantes o æantes.

De gtõ quintæ declinationis.

IN.a,deſinẽtia,q̃ nomina ad tertiã declinationẽ latinã referunt,breuiãt illã.a.tã in recto q̃ in obliqs:poſſunt q̃ hñe accentum acutũ in penultima:ſiue illa ſit breuis ſiue lõga.vt dógma.dráma. Poſſunt & in ãtepenultima, penultima exiſtẽte lõga,vt per ípſema.anádema.diádema.áthirma.apóphthegma.ænigma. Quædã circũfle ctunt penultimã vt hæma.âſthma.âſma.dógma.zóma.pégma.ſcómma.béma. Quæ oĩa faciũt gtm̃ aſſum pta.tos.vt dógma.atos.dráma.atos. Latini ex hac terminatiõe gtm̃ pluralẽ freq̃nter vſurpãt:ſed mutãt accẽ tum in penultima,ꝓpterea q vltima eſt longa,qa ſcribitur p.ω.mega.vt grámma grãmáton, epigramma. áton. Mãrtialis. Argutis epigrãmáton libellis. hinc illud ineffabile dei nomẽ qđ ab hebræis q̃ttuor lr̃is ſcribit. iod,he.vau,he.,p quo ipſi legunt Adonai.tetragrãmáton a græcis dr. Clęmens quoq; a noſtris frequenter ci tatur in libris periſtrommáton.

In.i.iota.vel in ypſylon omnia ſunt græca,ſed a græcis declinãtur:apd latinos indeclinabilia ſunt. Diſſyllaba ac centum hñt in prima acutũ;vt móli,cíci.ſtímmi.cómmi,méli.ſed ab eo cõpoſita in ãtepenultimã trãſerunt

accentum.vt hydrómeli.cenómeli.oxýmeli.Poliſyllaba vero antepenultimã acuunt.vt p'iperi.cinnábari.ſin a pi.quãuis penultima ſit longa. vnde a latinis penultima circunflectitur in ſinãpis,& mittunt apud illos genitiuũ in.os.purũ.vt móly.yos.cíci cícios.ſtímmi.ios.cómmi.ios,méli.ios. Neutra vero a cõmunibus duorum generũ in.is,terminatis antepenultimam acuunt:& ad modum cõmunium declinantur.vt hic & hęc Philópatris & hoc philópatri philopátridos.hic & hęc phygópolis & hoc phygopóli phygopóli phygopólidos.Latini ex hac terminatione caſus rectos ſimiles vſurpant,vt Ouid'.Móly vocant ſuperi nigra radice tenetur.

In.ω.mega deſinentia omnia ſunt generis fœminini.poſſuntq; reduci ad tertiam declinationem latinam,vt voluit Cæſar:habentq; accentum accutum in vltima:mittuntq; genitiuũ in.oos,vt didó didóos.ſapphó.cóos.clió clióos.calypſó.óos.erató eratóos.myrtó.óos.lampedó.óos.mantó mantóos,datiuum formant.os,mutata in.i. accuſatiuũ.os,mutata in.a.vt didói didóa.ſapphói ſapphóa,clióí clióá.calypſói calypſóa.Per ſynæreſim tamen mittunt genitiuum in.us,hoc eſt,oos.mutata in.us.in qua ſuſcipiunt accentum circunflexum.vt didó didûs. ſapphó ſapphûs.clió clîus.calypſó calypſûs.mantó.tûis. Latini ex hac terminatione nominatiuum vſurpãt & obliquos ſynærizatos.vt Ouidius in priapeia Penelopes primam didûs ſi prima ſequatur. Idem in epiſtola ſapphûs.An niſi legiſſes autoris nomina ſaphûs. Idem in.i.de arte. Nec mihi ſunt viſæ clío clîûſq; ſorores. Accuſatiuum quoq; vſurpauit.Verg.iiij.æneid'.& nomini dido ſæpe vocaturum,& Horatius.æolijs fidibus canentem ſapphó,& Ouidius in pria.Atlantidemq; calypſó.

In.ων.plærumq; ſunt maſculina acuentia finalem:aſſumuntq; .os.in genitiuo,retinentq; ſemper.a.longũ.vt titán titânos.pæán pæânos.pelecán.cânos.acarnán acarnânos.pán panós.p deo paſtorũ. Nã pán neutri generis p eo,quod eſt omne pantos per.t.facit.Cõpoſita vero penultimã acuunt. vt hermópan hermópanos . eupéan eupéanos.Latini ex hac terminatione genitiuum & accuſatiuũ vtriuſq; numeri vſurpant.vt Verg.viij.æñ. Panós de more lycæi.Idem in bucco.Mecũ vna in ſiluis imitabere pána canẽdo.Idẽ.vi.ẽñ.Lętũ pęána canẽtes.

In.en.per.ε.quæ in.e.longũ vertitur maſculina reperiuntur & fœminina & cõmuia duorum generum,q̃ partim acuunt vltimam,vt ex maſculinis hymén.ſolén.lichén.adén.ſplén.zén.mén.& ex fœmininis ſirén.troezén partim acuunt penultimã.v hic hélẽ.hic & hæc cárſen.térẽ.quæ omnia.os.aſſumpta faciunt genitiuum,ſed quædam retinent in obliquis,e.longum.vt hic ſplén ſplenós.hic zén zenós.hic chén chenós.hic mén menós. hic damén damenos.hic Solén ſolenos,hic Lichén lichénos.hic Hélles héllenos.hæc Syrén ſyrénos,hęc Troezén troezénos.Quædam vertunt,e.longum in epſilon,vt hic Adén adénos.hic Auchén auchénos. hic Pœmén pœménos.hic Limén.énos.hic Azén.énos.hic Pythmén pythménos.hic & hęc Arſen árſenos,hic & hęc Terén.enos.hęc Phrén.énos.hęc Glén nõ declinatur.Latini ex hac terminatiõe actõs vtriuſq; numeri vſurpãt.

In.in.per.i.iota maſculina ſiue fœminina vltimam acuũt,habentq; plærũq; alterã terminationem in,is. mittũtq; genitiuũ in.inis.ſup nominatiui terminationẽ.os.aſſumpta,vt hic delphín vel delphis delphínos. telchín vel. telchís,telchínos.actín vel actís actínos,hæc Salamín,ínos.Eleuſín vel eleuſís.ínos. Rhín rhinós. Latini ex hac terminatione accuſatiuum ſingularem,& nominatiuũ & accuſatiuũ & vocatiuũ plurales frequenter vſurpant,vt Ouid'.ſenſit delphína melantho.Verg.in buccol'.Orpheus in ſiluis inter delphínas arion.

In.yn.per ypſilon generis maſculinini ſiue fœminini penultimã acuunt,atq; .os.aſſumpta faciunt genitiuum penultima longa.vt hic phórcin vel phórcis.cinos,Móſyn,ſynos. Póltyn póltynos,hæc Górtyn.tynos.

In.on.per.ω.mega,quę ad tertiam nõis declinationẽ latinã referuntur,quædã acuunt finalẽ,vt ſarpedón.geryón. amazón.antedón.carchedón.chacedón.Quædã acuunt penultimam,vt zénon. pláton,théon.cróton.demophóon,laocóon,achéron.médon.Quædã circũflectunt vltimã,quæ ſcilicet ſunt contracta ex acuto & graui. vt demophôn p demophóõ.poſidôn pro poſidóõ.lacô pro laocóon.Quę ſi habẽt in penultima ancipites,hoc eſt.a.i.ypſilon longas per.o.micrõ in obliquis declinãtur.vt hic Macháon.áonos.Icetáo.áonos.Aretáõ.áonos. Opáon.opáonos.Apiſáõ.áonos.Alcmáon.áonos.Lycáon.áonos.Elicáon.áonos.Protiáon.ános.Amythaón. amythaónos.Oríõ.ónos.Ixíõ.ónos.Amphíõ.ónos.Hyperíõ,ónos.Pádion.ónos.Echíõ.ónos.Dolíon dolíonos.Dolopíõ.ónos.Molíõ.ónos.Nomíõ.ónos.láſon.ſonos. Habentia vero eaſdẽ ancipites.ante.on. correptas p.ω.mega declinãtur.vt Amphitryõ.tryónos.Periclíon.ónos.Pygmalíõ.líonos.Eurytiõ.tíonos. Deucalíon.líonos.Ereuthalíõ.ónos.Endymíon.ónos.Actoríõ.ónos. Anthemíõ.ónos. Hippotíõ.ónos. Habentia vero epſilon ante.on.ω.mega ſeruant.vt Alcméon.éonos. Theõ théonos. Eléon eléonos.Medéõ medéonos.Siméon.onos.Sed habẽtia.æ.diphthongon ante.on.ω.mega ſeruant,vt ægron ægronos.Mícon míconos. Actæon actæónos.quod etiam aliqñ actæónos per.o.micron facit. Exeũt quoq; nõnunq; in.ontos. vt Achéron achérontos.Laocóon laocóontos .Sed de his explicatius per varias terminationes agendum eſt.

Latini ex hac terminatione plærumq; accuſatiuos vtriuſq; numeri vſurpant,vt Achéron achéronta.Verg.Atq; inis achéronta affatur auernis.Laocóon laocóonta.Idem illi agmine certo laocóonta petunt.Demophóonta. Ouidius in epiſtol'.Phylli fac expectes demophóonta tuũ.Plátonem plátona. Horatius.Pythagóram anitiq; reũ doctumq; plátona.Zénon zénona.Martialis.Democritos zénonas inexplicitoſq; plátonas.

In.bon.deſinentia.ω.mega ſeruant.vt Bubón.ônos.Atrabón.ônos.

In.con.ſiue.chon. deſinentia. ω.mega ſeruant,vt Glaúcon glaúconos.Lácon láconos,Glýchon glýchonos.Sed Cýcon cýconos.o.micron habet

In.don.deſinentia.ω. mega ſeruãt.vt Sidón.ônos. Calydón calydónos. Aliquando tamen.o.micron habent,vt Sidón ſidónos.Anthedón antedónos.Aſpledón aſpledónos.Macedón macedónos.Carchedón carchedónos

Calcedón calcedónos.Chalidón chalidónos.Amydón.dónos.ſarpepón ſarpedónos,vel ſarpedón ſarpedónos.ab.odus,compoſita per,nt,declinantur,vt Chalcódon.ódontos.

In.gon.deſinentia.ω,mega ſeruant,vt Aégon ægónos.Agón agónos.Aliquando,o.micron habent.vt Trygón.trygónos.Leſtrigón leſtrigónos.

In.lon.deſinentia,ω.mega retinent.vt Dólon dólonos.Sólon ſólonos.

In.mon.deſinentia.ω.mega retinent.vt Símon ſímonos,Ammon.onos.Tímon,onos.Aliquando.o.micron. vt Dæmon,onos.Lacedæmon.onos.Strymon.onos.Aemon,onos.Andræmon andræmonos.

In.non.deſinẽtia,ω.mega retinent,vt Dáphnon.onos.Platánon.ánonos.& ſimilia.Zénon zénonos.Sínon.ſínonos.Ménon ménonos,Aliquando per,o.micron declinantur,vt Agamémmon.onos.Cánon.onos.

In.oon.deſinentia in,ontos.exeunt.vt Laocóon laocóontos.Democóon democóontos.

In.pon.deſinentia.ω.mega retinent,vt Lámpon lámponos.

In.phon.deſinenria.ω.mega retinent.vt Tryphon tryphonos.Typhôn typhônos,circumflexa per,nt,declinantur,vt plurimum,& ſeruant ſemper.ω,mega,vt Demophôn demophôntos.Xenophôn xenophôntos.Aglaophôn.ôntos.Cteſiphôn cteſiphôntos.Cherphôn.ôntos.

In.ron.deſinẽtia,ω.mega retinent.vt Cithêron.êronos.Chárõ.onos,Tríton.onos.Chírõ.onos.Pleurón,onos.

In.ſon.deſinentia.ω,mega retinent,vt Aéſon.æſonos.Thráſon thráſonos.Aliquãdo per.o.micrõ declinãtur,vt Láſon.ûſonos.Oloáſon oloáſonos.

In.ton.deſinentia.ω.mega ſeruant.vt Plúton.onos.Pláton.onos.Cáton.onos.Myton.onos.Cróton crótonos.

Nomina participalia per,nt.declinantur.vt Phaéton phaétontos.Cháton chátontos.Vcalégon vcalegõtos.Medõ.ontos.Créon.ontos.Alcimédõ.dõtos.Amphimédon.dõtos.Eurymédõ.dõtos.Autumédon,dõtos,Laomédon.dontos.Phlegéton phlegétontos.Pélagon pelágontos.

Quæ ſynæreſin nõ patiuntur.per.nt.quemadmodũ ſua ſynærizata declinãtur.vt Demophóon demophóontos.Democóon democóontos.Hippocóon hippocóntos.Aglaophóon aglaophóontos.

In.ar.habẽtia penultimam natura lõgam eandem circũflectunt. vt hêmar,hêpar,ûthar.îdar. Monoſyllaba vero acuuntur. vt Cár carós. Pſár pſaros.Diſyllaba penultimã acuunt.vt Mácar.ónar.dámar.polyſyllaba tñ ante penultimam.vt délear óniar.áliphar,árear.In.ar.itaq; maſculina & fœminina aſſumpta.os,faciũt genitiuum, ſi ſunt monoſyllaba producunt,a,vt cár carós.pár parós,pſár pſaros. Si ſupra ſyllabã,breuiãt illud.a.vt Mácar.aros ónar ónaros.Dámar.aros.neutra vero in.atos,faciunt genitiuũ.a. quoq; breui ſi ſint polyſyllaba.vt Délear deléatos.óniar oníatos.Áliphar aliphatos.Cárear,éatos.& diſyllabicorũ aliqua neutra longa penultimantia in,tos,quoq; faciunt genitiuũ,vt Hémar hématos.îdar îdatos.Hépar hépatos.ûthar,atos. Penultimantia vero in breui faciunt genitiuum in,ros.vt Hýpar hýparos.Thénar.aros.néctar néctaros.phréar vero quod ex hac ratione debuit facere phréaros & ſtéar ſtéar ſtéaros,phréatos & ſtéatos faciunt.

In.er.per.eta.quæ maſculina ſunt,quædam acuunt vltimam,vt monoſyllaba.Thêr therós.Sêr ſerós. Et ex diſyllabisquædam.vt ſotêr.ethêr.aêr,quædam acuunt penultimam,vt îber. Monoſyllaba aſſumpta.os,faciunt genitiuũ & ſeruant.eta,lõgum in obliquis.vt Thêr.thêros,Phêr phêros.Sêr ſeros. Cêr cêros.Sed ſupra ſyllabam maſculina acutiſona ſi habent.t,ante.e.retinent.e.longum.in obliquis.vt Lutêr lutêros. Sotêr ſotêros. Oletêr oletêros.Excipiuntur.Aſtêr aſtêros.& Patêr patêros,quæ vertunt.e.longum in breue.Quod ſi non habent,t.vertunt,eta.in,e.breue.vt Ethêr ethêros.Aêr aêros.Daêr daêros.Anêr anêros.Spinthêr vero & eleuthêr ſpinthêros & eleuthêros per.eta,lõgum faciunt.In.er.grauiſona (ſi penultimã habẽt longam)vertunt.e. longum in breue.vt Pîer pîeros.Phráter phráteros. Sed ſi penultimam habent breuem,ſeruant longum.Vt Îber îberos.Erîer erîeros.Pánther.vero,n.p,ſimplicis ſeruat declinationem. Fœminina in.e.ſupra ſyllabã mutant.e.longũ in breuem.vt Matêr matêros.Mêter.eros.Demêter demêteros.Thygather thygathêros.In.er. neutra,quæ rara ſunt appoſitione,os.faciunt genitiuum.vt Cêr cêros.ab eo quod eſt Cêar cêaros.

In.ir.per.ei.dipthongon appoſitione.os.faciunt genitium.vt Chîr chirós.Phthîr phthirós. Îr îros.Et ab eis compoſita Antichîr antîchiros.Polychir polychiros.Hic adde Mártyr mártyros.

In.or.deſinentia apud græcos oĩa ſcribuntur per.ω.mega præter hæc quattuor.ánor.cálor.áor.étor.habent autẽ in.or.finita acutum accentum in vltima,aut in penultima. Acutiſona poſitione. os. faciunt genitiuum.ſeruantq; ω.mega.in obliquis,vt Phór phóros.Ichór ichóros.Etiam grauiſona habentia.Lante,o.ſeruant.o.magnũ.vt Célor céloros.Pélor péloros.Sed ſi non habent.l,vertunt.o.longum in breuem. vt Néſtor néſtoros. Héctor héctoros.Méntor méntoros.Méſtor méſtoros.Mnéſtor mnéſtoros,cum proprium eſt viri nomen. ſed mnéſtor adiectiuum,ω,magnum.retinet.

In.or.cõmunia habent.o. micron in obliquis.vt hic & hæc Apátor apátoros. Amétor amétoros.Pandamátor pandamátoros,

In.or.neutra.ω.magnum retinent in obliquis.vt Hélor.loros,Téecmor.oros. Heteroclita vero ſunt Scór ſcátos & Hîdor hîdatos.Ex deſinentibus in,r.latini frequenter accuſatiuos vtriuſq; numeri vſurpant.vt ab eo qđ eſt car.Ouid.iiij.metamor.Lyciæq; propinquos cáras adit.& ab eo qđ æthêr.Verg.in.j.geor.Illa leuem fugiens raptim ſecat ætheră pennis.Idem,aêra per vacuum ferri.Ex nominibus terminatis,in.or. prope ſemper accuſatiuus vſurpatur,vt Héctor héctora.Néſtor néſtora,Rhétor rhétora.

In.as.q̄ ad tertiā declinationem latinā referūtur,ſi ſunt maſculina penultimā acuunt.mittuntq; genitiuū in.antos, vt A'bas.ábantos. Acámas. antos. Acrágas.antos. Adámas.antos. A'eas.æātos. A'libas.alíbātos. A'ndrias.andríantos. A pélas.antos. A'ras.antos. Athámas.antos. A'tlas.antos. B'ías.antos. Bábras.antos. Chálcas.ântos. Cánas.antos. Cáras.antos. Charídas.antos. Chélas.antos. Cyphas.antos. Cyrbas.antos. Coríphas.coríphantos. Eléphas.antos. Gígas.antos. I'mas.imanthos. Lycábas.antos. My'das.antos. O'das.antos. Pállas.antos. Pelécas.antos. Periphas periphántos. Phídas.antos. Pylas.antos. Phórbas.antos. Polydámas.antos. Prophas prophantos. Sálgas ſálgantos. Telántas.antos. T'euthras teuthrantos. Thaumas.mantos. Thóas thóantos. Tólmas.antos. Fœminina vero vltimam acuunt,aſſumuntq; in genitiuo.d.vt Acrás acrádos. Lampás.ádos. Pallás.ádos. Plías.ádos. Monás.ádos. Diás ádos. Trás.ádos. Hebdoás.ádos. Ogdoás.ádos. Decás.ádos. arcás vero vnum de maſculinis arcádos ſequitur fœmininorū terminationē. Latini ex hac terminatiõe genitiuos vſurpāt.vt Lucanus in.ix. Palládos in medio cõfecit pectore gorgon. Datiuū quoq;.vt Papinius in achilleide. Palládi littore celebrat ſcyros honorem,& acccuſatiuū.vt Martialis. Palláda prætereo,res agit illa tuas,& accuſatiuus ſemper ab autoribus vſurpatur.vt ab eo quod eſt apéſas. Papinius in.iij.theba. Nomine lernæi memorant apéſanta coloni. Et ab eo quod eſt chálcas. Verg.ij.ẽ. Magno chálcanta tumultu pro trahit in medios. Reperiuntur quoq; nonnulla,quæ mittunt genitiuum in.anos. M'elas mélanos. Tálas tálanos.

In.es.cum.s. hoc eſt per.e.longum maſculina,quæ ad tertiam declinationem latinam referuntur,plærūq; acuunt penultimam,mittuntq; genetiuum in.etos.& quæ per.eta.vt Cháres cháretos. Chrémes chrémetos. Cómes cómetos. Crátes.tetos. Cúres cúretos. Dáres dáretos. Epiáles.áletos. Gýes.etos. Glóes glóetos. ígnes ignetos. láches láchetos. lébes lébetos. mágnes.etos. máſſes.etos. máſtles.etos. méges mégetos. mendes méndetos. myces.etos. mýnes.etos. mórges.etos. nêres neretos. pénes.etos. phráges phrágetos. pýdes pýdetos. pígres pígretos. pýles pýletos. plánes.etos. tríges trígetos. tápes tápetos. thâles.etos. Hæc aliquādo mitrunt genitiuū.in.u.vt cháres chárū. cómes cómu. dáres dáru. gýes gýu. mýces mýcu. pýdes pýdu. pýles.lu. Monoſyllaba quoq; acuti ſona in.etos.faciunt gtm̄.vt crês crets. gnês gnetos. thês thetos. & acutiſona pluriū ſyllabarū. vt argês.étos. admês admétos. homithnês homithnétos. Et nomina quædam latina,quæ in ſermonem græcum traducta amittunt.n.quam rurſus in genitiuo reſumunt.vt clémes clementos. créſces.entos. prûdes prûdentos prúdes. prûdentos. váles válentos. Cõpoſita a cleos,quod eſt gloria circūflectunt vltimā,mittuntq; genitiuum in.eos. per epſilon.vt agathoclês agathocléos. periclês pericléos. ſophoclês ſophocléos. Latini ex hac terminatione ac accuſatiuum vtriuſq; numeri vſurpant. Sillius.libro.iiij. Illum ſidonio fulgentem ardore tápeta. Papinius.i. theba. altoſq; inferre tápetas. Ouid'.in epiſtolis. Viginti fuluos operoſo ex ære lébetas. Auſonius. Fictilibus fama eſt cœnaſſe agatoclea regem.

In.es.diphthongon vnū reperitur fœmininum.dês dætos.& vnum commune duorum pês,quod facit.pædos.

In.eus.diphthongon,quæ ad ſecundā declinationem referuntur.vltimā ſemper acuūt.mittuntq; genitiuū in.eos. vel.ei.& datiuū in.ei.ſolutas,vel per ſynereſin contractas.accuſatiuū in.ea.vocatiuū in.eu,s,nominatiui ablata. Latini ex hac terminatione omnes caſus vſurpant.vt penthéus penthéos,vel penthêi penthéo vel penthí pẽthea,o pentcû. Martialis. Flet philomena nefas inceſti terêos & quæ. Vergilius in bucco. Aut vbi muratos terêos narrauerit artus. Idem in eodem Orphî calliopea lino formoſus apollo. Iuuenalis. Alcinoem bacchi thebas & terêa fauſti. Ouidius.vij.meta.vt voluere ambo,voluiſti tu quoq; terêu.ſed.eu.circunflectitur per regulam octauam,quod diphthongus finalis habens ypſilon in fine circunflectitur,ſi tonum accipit. Vergilius.iiij. georgicorum. Illa quis & me(inquit)miſeram & te perdidit orphêu.

In.is.omnia reducuntur ad tertiā nominis declinationem latinā,quorū quædā acutint vltimā. vt crepís.cnemís. auletrís.& omnia fere patronymica,vt priamís.eneís.thebaís. Quędam acuunt penultimā.vt páris.cráris.cyphis.thémis.thétis.mémphis. Quędā acuūt antepenultimā.vt ſíbaris.thámiris.ádonis.théognis.charíbdis. Sed in.is.propria maſculina in.dos.faciūt genitiuum.vt ádonis adónidos. páris páridos. théognis théognidos. Habẽtia quoq; penultimā lõgam.vt eunís eunídos. gymnís gymnídos. latrís.ídos. Et a polis (quod eſt ciuitas) compoſita maſculina ſola vel cõmunia vt agelípolis agelipólidos. eupolis eupólidos. hic & hæc phygópolis.ólidos. ápolis apólidos. Et cõpoſita a mãtis,quod eſt vates,vt coſcinomántis.idos. prómãtis promántidos. Et habentia ante.is.vnam conſonantem.vt crátis crátidos. Sed habentia duas immutabiles in.thos.faciūt,vt órnis órnithos. mérmis mérmithos. Monoſyllaba vero habentia.i.longum additione.o.in.os.faciunt genitiuum,vt cís cíos. lís líos. Appellatiua etiam & non denominatiua,quæ penultimā habent breuem per.os.purū mittūt genitiuū.vt échis échios. mántis mántis. óphis óphios. Et quædā propria.vt ágis ágios. agelípolis agelí pólios. anácharſis anacharſios. búſiris buſírios. gáozis gáozios. íphis íphios. ſentis ſentios. ſybaris ſybários. thámyris thamýrios. zênis zênios. Quorum aliqua per. dos.plærumq; inflectuntur. vt ágis ágidos. thámyris thamýridos. agelípolis agelipólidos. búſiris buſíridos.

In.is.poliſyllaba fœminina non habentia duas terminationes per.dos.faciunt genitiuum.ſiue ſint acutiſona. vt cnemís cnemídos. & priamís priamídos. & huiuſmodi patronymica fœminina. auletrís auletrídos. coronís coronídos. crepís crepídos. dorís dórídos. pagaſís pagaſídos. ſtrategís ſtrategídos. Siue circunflexa. vt bendís bendídos. molís molídos. Siue barytona.vt cypris cypridos. citharis citháridos. deſpótis deſpótidos. éris.éridos. mémphis mémphidos. ménis ménidos. polítis polítidos. toxótis toxótidos. Quæ autẽ ſequuntur

tur per.os.purum declinantur.ácris ácrios.ásthlibis asthlíbios, cárybdis carýbdios.xóis.ios.cíſſeris ciſſérios. dmóis dmóios.epictésis epictésios.géris gérios.hýbris hýbrios.lachúſis lachúſios.némeſis néméſios.mégyris mégyrios.panégyris panégyrios.ſárdis ſárdios.ſcépſis ſcépſios.epiſcépſis epiſcépſios.ſóis ſóios.thamíathis thamíatios.& breui penultimatia.vt cónis cónios. ſpánis ſpánios.pólis pólios. Et ab eo compoſita fœminina ſolũ. vt acropólis acropólios. Aduertendum tamen cp illa quæ communiter faciunt genitiuũ in.dos,more ionico. per.os.purũ declinari poſſunt.vt páris páridos,vel pários.ménis ménidos vel ménios. thétis thétidos vel.ios. mémphis mémphidos vel mémphios.Latini ex hac terminatione omnes caſus vſurpãt.genitiuum. vt Iuue. Curritur ad vocem incundam & carmen amicæ theba'idos.datiuum.vt Catullus.Morte feror theſei qualem mino'idi luctum.Sabinus in epiſtola demophoõtis ad phill'ida,phill'idi demophóon patria dimittit ab vrbe. quibus in locis quia.i.terminalis breuiatur:accentu græco in penultima ſunt proferenda. Accuſatiuum qnoq; vt Auſonius,rex magis an regnum mino'ida ſollicitat grex.Verg.phill'ida mitte mihi meus eſt natalis iola. Papini.in calce theba'idos.neq; tu diuinam æneida tenta. Vocatiuum quoq; vt idem in eodem loco,O mihi biſſenos multum laborata per annos thebai.& Ouid'.in epiſtolis.Prima mihi nutrix æoli dixit amas.No minatiuus præterea accuſatiuus & vocatiuus pluralis vſurpantur cum in.es.vel in.as.breues terminantur.vt achelo'ides vel achelo'idas.cadme'ides.vel cadme'idas.bel'ides vel bel'idas.

In.eis.diphthongon per epſilon & iota,& .ois.per.oi.diphthongon quoq;,quæ ſunt polyſyllaba vnius generis ſiue trium in.entos.mittunt genitiuũ,vt ſel'eis ſel'eentos.ſimóis ſimóentos.pyróis pyróentos.opóis opóentos. char'eis char'eentos.tim'eis.entos.phon'eis phon'eientos. Monoſyllaba vero maſculina per.eis. diphthongon per.enos.faciunt genitiuum.vt hés henós,ctis ctenós.dis denós. Et ab eo compoſita.vt medís medenós.vdís vdenós.Clís autem clidós facit.& anth'eris anth'eridos.Latini ex hac terminatione nominatiuum & accuſatiuum frequẽter vſurpãt.Verg. primo ęneidos.vbi tot ſimóis correpta ſub vndis.Idem in.v.hectoreos amnes xanthum ſimóentaq; teſtor. Ouidius.ij.metamorpho.interea volucres pyróis eous & ethon,Flaccus quinto argonauticon.& formidantem patrios pyróenta dolores.

In.ys.per.ypſilon quædã circunflectunt vltimã.vt ichthýs.& ex monoſyllabis.mŷs.ſŷs.quædã grauant eãdem. vt t'iphys,bótrys n'ecys,rhadámãthys,quę oĩa maſculina ſunt:retinentq; in gtõ ypſilon & faciuntin.os.purũ. vt ichthýs ichthýos.mýs mýos.ſys ſýos,típhys típhyos,bótrys bótryos.n'ecys n'ecyos rhadámãthys rhadámanthyos.Acutiſona,quæ per tria genera declinantur vertuntin obliquis ypſilõ in epſilon.vt oxýs oxéos. thach'is tachéos,brachýs brarhéos.ocýs océos.pachýs pachéos.Horum neutra in ypſilon deſinẽtia maſculinorum ſeruant declinationem.Compoſita a ſimplicibus in.ys.eodem modo inflectuntur ſicut ſua ſimplicia.vt c'allichthys call'ichthyos.quoniam ichthŷs ichthŷos fecit.tr'ibrachys tribráchеos,quoniam brachýs brachéos. Sed ſi aliter componantur in,dos.faciunt genitiuum.vt 'epelys epélidos.n'eelys n'eelydos.

In.ys.fœminina grauiſona per.os.mittũt genitiuum.vt p'itys p'ityos,ch'elys ch'elyos.g'enys g'enyos.Excipiũtur cómys cómythos.& córys córythos. Acutiſona.vero,per.dos. declinantur.vt chlamýs chlamýdos.pelamýs pelamýdos.crocís crocýdos. Oxytona præterea ſiue circũflexa habentia ſolum in nominatiuo.y. longum: & in obliquis breue.per.yos.purum declinantur.vt erinnýs erinnýos.tethýs tethýos.ophrýs.ýos.drýs drýos. aglýs tamen aglýtos facit.Latini ex hac terminatione genitiuum vſurpant.vt Lucanus in primo.tethyos. vnda vage lunaribus æſtuat horis.& Verg.accuſatiuum in bucolicis,quæ tentare tethýn ratibus.

In.os.per.ω.mega monoſyllaba acutiſona ſiue habẽtia.d.t.th.per.os.purum faciunt genitiuũ.vt dmós dmóos trós tróos.thós thóos.Quæ vero non habent in.tos.vt crós crotós.phós phótos. polyſyllaba etiam oxytona,vt aptós aptótos.agnós agnótos.hidrós hidrótos. Et breui penultimantia.vt monóceros monocerótos, rhinóceros rhinocerótos.g'elos g'elotos.éros érotos.Quæ longa penultima.per.o.purum declinantur.vt hé ros héroos.m'inos m'inoos.Excipitur élos 'elotos.per.eta quoniam 'elos erat per epſilõ.Attici vero hero.m'ino.élo,dicunt.s.nominatiui remoto.

In.os.duo ſunt natura circũflexa mittentia genitiuũ in.tos.phôs photós,& ôs ótos.Martia. ab eo quod eſt rhinóceros.accuſatiuum vſurpauit in diſtichis.geſtauit modo fronte me iuuencus.verũ rhinocerótа me putabis.

In.us.quæ per.oy.diphthongon a græcis ſcribuntur circunflectententia vltimam.per.untos,mittnnt genitiuũ.vt placûs placûntos,ſimûs ſimûntos.opûs opûntos:ceraſûs ceraſûntos.authemûs authemûntos.phycûs phycûntos.hydrûs hydrûntos.hiericûs hiericûntos.trapezûs trapezûntos.quæ omnia per ſynereſim contracta ſunt ab.ois.in.us.opôis opûs,ceraſôis ceraſûs. Acutiſona in.os.purũ mittunt genitiuum.vt bûs boós.nûs nóos. chrûs chroós.chûs choós.Excipitur pus cum ſuis compoſitis,quæ mittunt genitiuum in,odos.vt pûs podós. chytrápus chytrápodos.d'ipus d'ipodos.tr'ipus tr'ipodos.œd'ipus œd'ipodos.qđ & œd'ipu facit attice. declinantur etiã apud poetas œdipódes œdipódu.per primam declinationẽ.Excipitur quoq; odûs odóntos cũ ſuis cõpoſitis,quæ omnia exeunt in.ontos.ſicut & ſuũ ſimplex.vt arg'iodus arg'iodontos.cynódus cynódontos. caul'iodus caulíodontos.Latini ex hac terminatione.tum rectos,tum obliquos vſurpare ſolent. Vergilius.x. æneid'.eſt amathûs eſt celſa mihi paphos.Ouid'.x.metamopho.at ſi forte roges fœcundam amathûnta metallis.Idem primo de ponto. cede puer facta patroclus opûnta reliquit.Lucanus libro.xi.meritum phycûnta ruinas.Curtius regionem (inquit) eã vſq; ad trapezúnta defendere.Lucanus in.vij.& ſubdita ſipûs montibus.Hinc ſipúntos in gtõ,& ſipúnta in acuſatiuo:vñ poſtea ſipóntus ſiue ſipúntos ea ciuitas in apulia dicta eſt.

In.ns.vel,rs,vel ls,grauiſona ſunt,& per duas cõſonantes in obliquis declinãtur.vt tyrins tyrinthos,helmins helminthos.macars macartos.per.t.exile.nã habentia.a.ante duas illas conſonantes in.tos.mittunt genitiuũ.non habẽtia.a.in.thos.p.th.Itaq; ex hac ratione hals haltos debuit facere. Sed vt ſeruaret daſean nominatiui halos fecit.Omnis enim vocalis præcedẽs liquidã ſi poſt eam ſequatur.d.vel.t.vel.th.tenuatur. & quia obliqui ſimiles nominatiuo ſpĩs habẽt:abiectum eſt,t.& facit halos.Papinius in,iĩj.the. ab eo quod eſt tyrins actũ vſurpauit dicens:ſuus exit in arma antiquã tyrintha deus.

In.ps.finita per.p.in obliquis declinãtur.ſiue ſint monoſyllaba ſiue polyſyllaba.cõpoſita,ſiue ſimplicia,ſed polyſyllaba penultimã acuũt,monoſyllaba quoq; acuũtur.vt ops opos.thops thopos,cyclops cyclopos. lælaps lælapos.euryops.opos.Excipiũtur hæc q̃ loco.p.ſuſcipiũt.b.in genitiuo ꝓpter harũ litterarũ affinitatẽ.vnde & a latinis per.b.quoq; in genitiuo cõſueuerunt ſcribi. lips. libos. nips nibos. phaps phabos.phleps phlebos. araps arabos,chalyps chalibos.chernips chernibos.tharyps tharybos,Et tria p.ph,cinyps cinyphos.cathelips cathéliphos.ſciraps ſciraphos.ſed aduertẽdũ eſt,qđ in.ops.polyſyllaba per.o.micrõ ſcribũtur,vt ęthiops ęthiopos,merops meropos.cecrops,opos.ænops ænopos.pelops pelopos.præterq; hydrops hydropos. cyclops cyclopos. molops. lopos. conops.opos.nyctalops,alopos. ſcolops ſcolopos. myops.opos. canops canopos. Et quæcunq; deducuntur ab ops opos.quod eſt oculus.vt helicops helicopos.ſicut econtrario q̃ ab ops opos. quod eſt vox,o.micron habent.vt merops meropos.Latini ex hac terminatione accuſatiuos vtriuſq; numeri cum nominatiuo plurali frequenter vſurpant. Hora.i.ſer.paſtorem ſaltaret vti cyclopa rogabat.Vergil.iĩj. æñ.inſandi cyclopes & altis montibus errant.Idem.xi.ætneos vidit cyclopas vlyſſes.

In.ax.quædã accẽtu acuto in penultima proferuntur,vt thorax,phœax.anax.philax,corax.quędã circũflectũt penultimã.vt aũlax.climax.hylax.cyax.ſyax.q̃ in obliquis.c.habẽt.vt thôrax thoracos.phœax. acos.q̃ aliqñ.t. cũ.c.accipiũt,vt ânax,anacos.vel anactos.aſtyanax,anacos.vel aſtyânactos.hippônax,onacos.vel hippónactos. aũlax,acos.climax,imacos,Quę vero a verbis in.zo.deſinẽtib9 deriuãtur.g.accipiũt in obliqs.vt ab arpazo, qđ eſt rapio.harpax harpagos.& acrazo.qđ eſt voco.cecrax cecragos.a ſphazo qđ eſt iugulo,apoſphax apoſphagos.ſilr atrax atragos.lalax lalagos.ſed diſyllaba maſculina natura lõga penultimãtia habẽt,a,pductũ.vt thorax thoracos.phœax.acos.oeax oeacos,ilas ilacos.plutax.acos.Excipiũtur hylax hylacos.& cyas cyacos. poſitiõe vero lõga penultimãtia corripiũt.harpax,agos.cecrax.agos.Neax aũt & phenax& cordax.a,pducũt. ſed cabax indifferentẽ habet.Superbyſyllaba breui exiſtẽte penultima,a.producũt.vt hierax.etacos.cœophylax, ylacos aſphalax vero aſphalacos corripit,latini ex hac terminatiõe frequẽter actũs vtriuſq; numeri cũ ntõ plurali vſurpant.Iu.viridemq; thoraca iubebit afferri minimaſq; nuces,& Mar.accipe belligerę crudum thoraca mineruę. Verg.vĩj.ęñ.umbonũ crates alĩj thoracas ahenos.Idẽ in.iĩj,puerũ aſtyanacta trahebat ad ſoceros.

In.ex.per.e.lõgũ acuũt penultimã,ſeruãtq; illud.e.lõgũ in obliquis.vt myrmex.ecos.narthex narthecos.ſcolex. ſcolecos,pelex.ecos.talex.ecos.bex quoq; becos.hyſplex vero & ab eo compoſitum antyſplex,hyſplegos & antyſplegos faciunt.Habentia vero.oo,mega,in penultima vertunt,e.longum in breue vt alopex alope cos.

In,ix.partim acuunt penultimã.vt perdix,cilix,tetrix, partim circũflectuut,vt choênix,phoênix.ſuſcipiuntq;.c. in gtõ plerũq;.vt perdix perdicos.cilix.icos. choenix,icos,phoênix.icos, Tettrix vero tetrigos,& maſtix maſtigos.per.g.facit,& onyx onichos.per.ch.Cõmunia autẽ q̃ a foemininis fiunt:ſimpliciũ ſeruant declinationẽ, vt hic & hęc callithrix callithricos.quia thrix thrichos fecit. homoſtix homoſtichos.quia ſtix ſtichos fecit.

In.lix,vero finita,i,correptũ habẽt vbiq;.vt cilix cilicos,helix helicos.homelix homelicos.Latini ex hac terminatione vſurpant accuſatiuos cũ nominatiuo plurali.vt cilix cilicas cilica.cilices,phoenix phoenica,nices,nicas.

In,yx.per ypſilon partim acuũt penultimã.vt bombix.bebryx.onyx.ſardonyx.coccyx.ortyx,partim cirtũflectunt eadem.vt ceryx.doedyx.Maſculina vero ſimplicia natura lõga penultimantia,c. habẽt in obliquis.vt ceryx cericos.doedyx.dicos.ætyx,ætycos.thranyx,anicos.Eeiam poſitione lõga penultimãtia,quę habent in vltima ſyllaba.b.vel.g.vel.d.vel.pt.vt.bombyx.bycos.Et penultimãtia in.e,vt erỹx erycos.Et habẽtia in penultima.a.ſiue,g,vt adryx adrycos.Nam habentia.g.per.g.declinãtur.vt pharygs pharygos,larygx. yggos, quæ nos p.n,enunciamus pharynx & larynx. Superbiſyllaba quoq; penultimãtia in,a.g.habẽt.vt tarbaryx tarbarigos,Et penultimãtia in.o,nõ illãto,n.vel.g.vt coccyx coccygos.mortyx.tygos.ortyx ortygos,qđ & ortycos fecit apud Philomenẽ. Item quæ a pheugo & zeugo cõponũtur.vt prophyx prophygos.homozyx homozygos.Sed habentia,n,ch,habent in obliquis,vt onyx onychos,ſtonyx ſtonychos.

In,yx.foemínina multiſyllaba per.g,declinãtur,niſi alia ratio ꝓhibeat.vt antyx antygos.pophólyx, oligos,ptéryx ptérygos,Sed monoſyllaba acutiſſona plærumq;.g.habent.vt ſtyx ſtygos.nyx tamen nycos & nyctos facit.& ampyx ampycos.Sciẽdũ autẽ q̃ in.yx,ſimplicia habẽtia lõga natura vel poſitione in noſtatiuo ſolo.y. natura corripiũt,in alĩs autẽ caſibus producunt natura.Cõpoſita aũt & penultimantia breui vbiq; corripiũt.

In,ox.per.oo.mega rara ſunt,eaq; fere monoſyllaba acutiſona.habẽtq; in obliquis.c,vt prox.ocos.box.cos. Excipitur.rox.qđ p.g.facit rogos.& cyamotrox.ogos,quia a trogosqđ eſt voro cõponitur.g.in obliqs accipit.

In,x.habentia.g,ante.x.quã nos,vt paulo ante diximus,quaſi.n,pferimus per.g.in obliquis declinãtur,pharygx ſiue pharynx pharingos.larigx ſiue larinx laryngos. menigx ſiue meninx meningos. ſpygx ſiue ſphynx ſphyngos,ſalpygx ſiue ſalpynx ſalpyngos.lygx vel lynx lyngos.lynx vero pro fera lyncos facit. Habentia tamen aliã conſonantem ante,x.per.c,declinantur,vt olx olcos.larx larcos. FINIS.

DE LITTERARVM PROLATIONE.

IN PROLATIONE QVARVMDAM LITTERARVM ERRARE

Græcos & Latinos facile poteſt demonſtrari ex diffinitionibus & principijs, quę ab omnibus grãmaticis tam Græcis quã Latinis, tam antiquis, quam iunioribus admittuntur.

¶ Definitio Prima.

LITTERA EST MINIMA PARS VOCIS, HOC EST indiuidua, quæ ſcribi poteſt. Hæc diffinitio ab omnibus in cõmune tam Græcis, quam Latinis recepta eſt. Quod ſi vera eſt illa Priſciani differentia, quã in primo de octo partibus orationis volumine ponit, qꝫ littera eſt figura quæ ſcribitur, elementum vero qđ pronunciatur: manifeſtum eſt hoc in loco non definiri litteram, ſed elementũ. Sed quia hæc differentia non obſeruatur ab autoribus, ſed nec ab ipſo quidem Priſciano eſt obſeruata, accipiamus interim alterum pro altero. Eſt igitur in litteræ diffinitione poſitũ in loco generis pars vocis minima, vel potius vox: vt ſit minima differentia idẽ valẽs, quod indiuidua, vt in verbo dñs. do. eſt minima pars vocis, ſed quia poteſt adhuc diuidi in, d. &, o. vt cõſtituatur litterę ſpecies, ſubiũgit loco differẽtię indiuidua, quia neqꝫ. d. neqꝫ. o. amplius diuidi poſſunt, ſaltem in partes diuerſorum generũ. Alioqui. o. longa diuiſibilis eſt in duo tempora, atqꝫ ſecundũ illos, qui hanc partẽ ſcrupuloſius inquirũt, in duo tẽpora cum dimidio, atqꝫ etiã in tria. Quia vero ſunt quædã voces, quæ proferri quidem poſſunt, non tamen ſcribi, quia non ſunt articulatæ: ideirco adiungit litteræ differentiam vltimam, quæ conſtituit ſpeciẽ dicens, quæ ſcribi poteſt. Nam quæ non poſſunt, inarticulatæ ſunt: cuiuſmodi ſunt interiectiones, puta ridẽtis, vt ha, ha. dolentis, vt ah. imperantis ſilentium; vt. ſt. quæ licet ſcribi conſueuerunt, nõ ſunt tamen ſcriptiles: vnde & in definitione interiectionis adiungitur, qđ ſignificat mentis affectũ voce incondita, hoc eſt cõfuſa & indeterminata.

Secunda definitio.

VOcalis eſt vocis elemẽtum, quod per ſe & ſine alterius litterę permixtione, pferri poteſt. vt, a, e, i. Hæc nãqꝫ differentia eſt inter vocales & conſonantes, qꝫ vocales pure & per ſe poſſunt enũciari: cõſonantes vero nõ poſſunt, niſi cũ vocalibus proferantur, vnde & illæ vocales dicte: hæ vero cõſonãtes appellatæ, & vocales quidẽ poſſunt per ſe enũciari, quia epiglottide, hoc eſt lingula prominẽte, nihil obſtat quominus vox libere per laryngẽ erũpat, ſed cõfuſa prius donec ex oris figura ad certã ſpeciẽ redigatur. Sed quia oris figurę innumeręſunt, & vocaliũ certe numerus indeterminatus erit.

Tertia definitio.

COnſonans eſt elementum, quod niſi vocali incumbat. per ſe enunciari non poteſt, atqꝫ vt paulo ante diximus, ex eo ſibi nomen inditum eſt. Ex quo fit, vt ſine vocali ſyllaba conſtare nõ poſſit, modo ſit articulata: Nã qꝫ Verrius Longus tradit inuenire ſyllabã ſine vocali, qđ probat Comicorũ autoritate, apud quos. ſt. vox imperantis ſilentium legitur, dicendum qꝫ. ſt. interiectio proculdubio eſt, quæ voce incondita proferri debet.

Quarta definitio.

MVta conſonans eſt, quæ in tali oris parte formatur, vt intercluſa voce ſine vocali nullo modo poſſit enũciari, vnde & muta nõiatur: Nã quod grãmatici dicunt, ideo mutas appellari, quia incipiunt a ſeipſis & deſinunt in vocalem: inepta ſane ratio. cum ſtatim occurrat. f. littera, quę incipiat a vocali, & deſinat in ſeipſam, & nihilominus inter mutas numeretur.

Quinta definitio.

SEmiuocalis eſt conſonãs, cũ in tali parte oris effingitur, in qua etſi non plene, vt vocalis, quiddã tamẽ ſubobſcurũ ſonat, vnde & ſemiuocalis appellatur, & quẽadmodũ de mutis dicebatur, inepta a grãmaticis affertur cauſa, cur ſemiuocales dicantur, hoc eſt, quod incipiant a vocali & deſinant in ſeipſas. Eſto, ad internoſcendas vtraſqꝫ apud latinos ſignũ illud nominibus litterarum ſit accõmodatũ. Hebręi tñ & Græci nihil tale obſeruarũt.

Sexta definitio.

DIphtongus eſt cõglutinatio duarum vocaliũ in eadẽ ſyllaba ſuã vim retinentium. Hæc definitio tam græcorum qꝫ latinorũ eſt. Suam vim grãmatiſtę interpretantur ſyllabæ extẽſione: ſed iſti nõ intelligunt qꝫ vis litteræ nihil aliud eſt quam ipſa pronunciatio. Ex quo fit, vt in diphthõgo vtraqꝫ vocalis proferri debeat.

QVæ Græci vocãt axiomata. Varro tũ, pfata. tum effata tũ, ploquia. Cicero tũ pronũciata, tum dialectícæ, hoc eſt diſputationis fundamẽta. Iuniores tũ propoſitiões primas & immediatas, tũ verbũ ex verbo axiomata (vt diximus interpretari) dignitates appellant. Hæ quia demonſtrabiles ſunt, atqꝫ in communi hominum ſenſu concipiuntur, quaſi principia in omni diſputatione ſupponenda ſunt, vt ſi quis ea non admiſerit, bardus inſenſatuſqꝫ habeatur, neqꝫ dignus cum quo de vlla re diſceptari debeat, Sit igitur

Axioma primum.

¶ Eodem modo litteras ſcriptiles deſignare voces: quo voces ipſæ conceptus ſignificant. Sit igitur primũ diſputationis noſtræ fundamentũ, in quo plærique omnes facile conſentiunt, litteras ea potiſſimũ de cauſa fuiſſe excogitatas: vt per illas quaſi per quædã ſigna: tum abſentes viui, tum poſteros morituri certiores facere poſſemus iis de rebus, quæ ad priuatam publicam ve vtilitatem pertinerent. Nam quẽadmodum Ariſtoteles tradit: eo modo litteræ verba humanis vocibus informata deſignant; quo verba ipſa res mente cõceptas, quæ per ea ſignificãtur. Quod ſi non quattuor hæc ex ordine ſibi inuicem conſentirent, dico res. conceptus, voces, litteræ, interiẽt vtiq; commercia, & publica fides: qua hominum ſocietas continetur, interirent omnes artes & ſcientię, quæ vitam humanã cultiorem reddũt, interiret denicq; hic ipſe ſacrarum litterarum ſplendor, quibus ad Chriſtianã religionem

inſtituimur & docemur. Hęc omnia eo pertinent, vt oſtendamus illos ingentem erroribus feneſtram patefacere: quicunq; putant ortographiæ rationem non ſeueriſſime in verborum ſcriptione ſeruandā: aut voces alias poſſe litterarū figuris accōmodare, q̄ quæ cū primū fuerunt inuēte, per illas repreſentari cœperunt, cū omnis diſputādi ſubtilitas in verba, ſyllabas, litteraſq; quaſi in quędā elemēta reſoluātur. Neq; em minus errabueris. ſi aliud legis q̄ ſcriptū eſt, quā ſi aliud loquaris q̄ concepiſti, quod eſt mēdacij. & aliud concepiſti q̄ ſe res habet, q̄d eſt ignorātiæ

Axioma ſecundum.

¶ Ita ſcribēdum eſſe vt loquimur, & loquendū vt ſcribimus. hoc principium ex ſuperiori pēdet, niſi q̄ deſiderat magis explicari, propterea q̄ ex certis quibuſdam cauſis nonnunq; aliud ſcribimus & aliud enūciamus. Quod ſi hoc admittimus, vt aliud ſcribatur & aliud enuncietur: fruſtra litteræ ſunt inuentæ, cum ad hoc tantū litterarū figuræ ſint excogitatæ. vt creditas voces quaſi depoſitum quoddam fideliſſime cuſtodiant, & cum opus fuerit, nulla ex parte decoctum reddant. Atqui dicet quiſpiam, videmus apud Hebręos iod & vau plærumq; ociosas, & nomen illud ineffabile tetragrammáton quattuor litteris ſcriptum, hoc eſt. iod. he. vau. he, in adonāi voces diuerſas proferri. Videmus quoq; apud Græcos ſcribi gamma littera ſequentibus gāma, vel chi, vel cappa, vel xi: & proferri ni: vt aggelus pro angelus. Agchiſes pro Anchiſes, agcora pro ancora, phalagx pro phalanx. Et rurſus poſt. ni. litteram ſequenti. tau. pro tau proferri delta: vt ſyndereſis pro ſyntereſis. & in diphthongis vocales alteras ſupprimi & alteras pronunciari: aut vtraſq; in tertiam extraneam proferri, idq; non modo apud græcos, ſed eriā apud latinos. apud quos etiam teſte Seruio grāmatico in primo georgicorum. Caius Cneius. Amurca ſcribuntur per. c. litteram & pronūciantur per. g. Gaius Gneius Amurga. Sed cur hoc fiat, ſuis in locis reddemus, partim excuſando id fieri quadam ratione, partim accuſando q̄ ſit ab ignorantia profectum.

Axioma tertium.

¶ Litteras non ex diuerſitate figurarum, ſed ex diuerſitate vocum diſtingui. Hoc axioma tametſi per ſe notum eſt: ſic tamen deduci poteſt. Quod ſi Aleph hebraicum & Alipha punicum & Alpha græcum &. A. latinum quattuor diuerſis figuris repreſentantur, vnā tamen eandemq; vocem reddunt, hæ duæ poſteriores per ſe, & illæ duæ priores cum ſuis apicibus. Qui præterea ex arte nuper a magiſtro quodam Martino homine per q̄ ingenioſo excogitata litterarum figuras pro cuiuſq; arbitrio conſtitutas legunt: non multum curant quo litterarum ductu verba deſignentur, apud quos mille characteres (dum modo idem efficiant) pro vno habentur. In alphabeto quoq; latino. c. k. q. quod attinet ad figuram, diuerſæ litterę ſunt: quoniam vero eadem eſt illarum vox, vnū tantum eſſe elementum omnes fatentur. E contrario quoq; quia. i. &. v. binas habent poteſtates: q̄ tum quaſi vocales: tum quaſi conſonantes enunciantur. nemo eſt, qui neget illas duplici officio fungi: vt quanq; figuræ ſunt duæ: quattuor tamen elementa in numero litterarum ſunt computanda.

Axioma quartum.

¶ Cōſonantes æqualiter vim ſuā in vocales ſequētes perferre. hoc axioma facile quoq; per inductionē probatur. nā. b. littera eandem vocē exhibet cum. a. quā cum reliquis vocalibus: idq; non ſolum in ſermone latino: ſed in græco-hebraico-punico. Nā q̄d aliqui ex latinis & græcis alio modo proferunt. c. &. g. ſequētibus. a. vel. o. vel. u. quā ſequentibus. e. vel. i. facile confutari poſſunt, per ea q̄ dicta ſunt in ſuperiori axiomate, q̄ libet illarū duplicē haberet vim, atq; ex cōſequēti nō vna ſed duæ litteræ eſſent: id quod de. i. &. u. dicebamus. Quintilianus p̄terea diſputans cōtra illos qui dicebāt. K. græcum ſcribi debere ſequenti. a. vocali, alias vero. c. latinum: fruſtra dicit id fieri, cum. c. latinum in locū cappa græci ſucceſſerit. &. c. littera ſit, q̄ ex æquo vim ſuā ad vocales ſequētes perferat.

Axioma quintum.

¶ Ex nouem mutis, quas græci habent, quæq; ad tria genera reducuntur: earum ſcilicet, quæ inter labra formātur. vt. p. b. ph. & earum q̄ inter dentes ad mota lingua. vt. t. d. th. &e[illegible]n quæ ad epiglottida. vt. c. g. ch. primas eſſe exiles. vltimas aſpiratas. medias vero participare naturam extremarum, quæ tamen ſunt eiuſdem generis nō differre voce, ſed aſpiratione ſola.

Axioma ſextum.

¶ Litterarum (ſiue illæ ſint vocales, ſiue conſonātes) nō eſſe certum numerum: ſed determinari ex cuiuſq; idiomatis ratione. Ex quo fit, vt non ſit idem litterarum numerus apud omnes natōies, quia quælibet lingua habet proprias voces. Nam quid prohibet, cum duarum vocalium diſtantia ſit in quantitate continua: inter. a. &. u. innumeras eſſe vocales tam & ſi non omnes ſenſu percipiantur, quemadmodum & in diapaſon conſonantia octo vocum diſcrimina ſentiuntur. cum tamen intra diaſtema illud infinitas eſſe voces intelligamus, quandoquidem omne continuū ſine vllo termino ſecari poteſt. Eadem quoq; ratio eſt conſonantium, quæ ex diuerſa oris figura poſſunt compluribus modis variari. Sed de his paulopoſt copioſius diſputabitur.

¶ Errores græcorum.

Quod ſic proferunt. β. ſicut nos latini. u. conſonantem, cum differant genere: vt bita pro vita valliſta pro balliſta.

Quod alio modo proferunt. γ. ſequentibus. ε. pſilon. ι. i. u. pſilon, quam ſequentibus. α. o. ω. vt ganymedes. geryones.

Quod proferunt. ζ. quaſi ſit littera ſimplex, cum ſit compoſita ex. ſd. per quas debet enunciari. vt ſethus pro ſdetus.

Quod proferunt. ι. eodem ſono, quo iota, cum nihil differat ab. ε. pſilon niſi tempore ſolo. vt lida pro leda.

Quod alio modo profertur.κ.ſequẽtibus.α.ε.ι.υ.quã ſequẽtibus.ε.ο.,ου.vt carpos.copos.ceras,cer.cirnos.cyclops.
Quod alio modo proferunt.λ.ſequentibus.ε.ι.υ.& diphthongis,quæ quaſi per iota pronunciantur,quam ſequẽ tibus aliis vocalibus.
Quod alio modo proferunt.υ.ſequentibus.ε.ι.υ.& diphthongis:quæ quaſi per iota pronunciantur,quã ſequen tibus aliis vocalibus.
Quod non recte proferunt.γυ.quaſi vnam litteram voce in articulata cum vtraq; ſuis vocibus enũciari debeat.
Quod non bene proferunt.σ.quaſi per ſibilium,cum habeat vocem hebraici. ש.aut anſeris ſtrepentis.
Quod non recte proferunt.τ.quoties ſequitur poſt.υ.quaſi,per.d.litteram.vt ſyndereſis pro ſyntereſis.
Quod male proferunt.υ.pſilon quaſi iota.cum ſint litteræ diuerſorum generũ,vt lra per iota,,p lyra per ypſilõ.
Quod male proferunt.χ.ſequentibus.ε.ι.υ.voce in articulata,quã ſequẽtibus aliis vocibus.vt charites. cherſos.
Quod perperã enunciant diphthongos per vnam vocalem,cum vtraq; quanquam raptim proferri debeat.
Quod non recte proferunt.υ.pſilon quaſi.u.conſonantem cum in diphthongis ſubiicitur,α.vel,ε.
Quod per.ο.micrõ &.υ.pſilõ nõ poteſt deſignari.u.vocalis nra,ſed voces q̃ per illas duas lras raptim enũciãtur.
Quod per litteras ſuas nõ poſſunt repreſentare voces,quæ ſunt latinorum propriæ.vt.f.et.i.&.u. cum pro con ſonantibus accipiuntur.

¶Errores Latinorum.

QVod aliter ,pferunt.c.&.g.e,vel.i.vel.y.ſequẽtibus,quãſi ſequãtur aliæ vocales.vt pica.æ.fuga.æ.
Quod nõ recte ,pferũt.gn.voce quadã inarticulata, in quo errore græcos quoq; verſari diximus.
Quod male proferunt.t.quaſi.c.quoties poſt.t.ſequitur.i.& poſt.i.alia vocalis,vt prudẽtia per.c. pro prudentia per.t.
Quod non recte proferunt.z.quaſi littera ſimplex,cum ſit cõpoſita ex.ſd.melius tñ quã grẽci p.ſ.
Quod ita proferunt.phi.græcũ quaſi.f.cum ſit,vt diximus,hæc latinorum propria,illa vero græcorum.
Quod non recte proferunt.ch.&.th.aſpiratas quaſi,c,&.t.exiles,vt corus pro chorus,talamus pro thalamus.

¶FABIANVS ARTEM PATRIS ALLO quitur,atq; illa reſpondet alternatim.

Soror ars,quoniã noſtris ſuccedere tectis
Non dedignata es,quærere pauca libet.
Quid genitor cõdat,iã pridẽ hoc ſcire labo-
Nã nil deſidia turpius eſſe putat. (ro.
A.Mãdat opus chartis ſemper memorabile
Quod canat,vt melius iam ſibi fama parat. (linguas,
Ocyus vt volitet:celeres nunc excutit alas,
Rem tantam vt mundi ſpargat in omne latus.
F.Grata refers,o ſi lucis toleraret in auras.
Exire,inq; hominum ſcripta venire manus.
Vt tamen ipſa vales limen digreſſa paternum,
Nunquid barbaries exagitata fugit?
A.Per loca per varias peragraui nomine gentes,
Sed ſolum indoctis lis mihi tota ſonat.
Hi mea ſunt,qui acuunt contra præcepta tumultus,
Et miſera obtundunt ambitione caput.
Nata mihi audieris quod ſit contentio nugis,
Arcadicos bipedes bella mouere ſcies.
Nam cum ſe indocto ſtudeant iactare popello,
In me rancidulus promitur ore ſonus.
Sub moueas ſi de lana certare caprina,
His fient Hermæ marmora muta dei.
F.Quid phœbea cohors? A.laudat.miratur, amatq;,
Dictitat & grata voce perenne ſophos.
Iudicio quorum Diomedis pagina.Phocæ.
Donati nullo eſt ante ferenda modo.
Muſa negat nomen.reticentq; volumina cuius.
Iamq; neotericum cætera turba ſilet.
At quicunq; meas vires effingere tentat:
Impar ingenij rumpere ſe poterit.
Altius & repetunt,Crates Antonius ille:
Non latiæ linguæ commoda tanta parat.
Orbilius cedit.Cato.Iulius.atq; Palæmon,
Vni mi palmam victus & vltro dabit.
Deniq; ab his nimium dicor copioſa,breuiſq;:
Atq; freti medias puppe ſecare vias.
F.Quid caprimulgus agit? qui cantabatur Iberis.
Nuper,cui nomen facta debere bona.
Qui mammurra loquax? audax taxare beatæ
Diuitias Romæ:cui ſatis aſſis erat.
Quid rides? calcem quæſitis ponere perge.
A.Rideo:ſic lepido nomine vtrumq; notas.
Ambo habitant cæca tenebroſas nocte cauernas.
Quod ſua tam citius næuia pulſa perit.
Sola ego,quod teneor,ſequitur mea regna diſertus:
Et quis ieridum tangere ſacra cupit.
Non patitur bubo feralis lampada phœbi:
Noctua ſic lucem nec veniente die.
F.Quid facit interea liuor fœlicibus obſtans
Inſidijs,nunquid libera capis iter?
A.Hæc manet.hæc peſtis regnat,ſemperq; vigebit,
Occiduas dum ſol natus adiuit aquas.
Nemo tuos mores neſcit iam Zoile,cuius
In bene facta quidem lingua venena vomit.
Nonne ſinus laceros poſt tergum dentibus atris.
Cernis,vt ipſa feram? ſed neq; obeſſe poteſt.
Tu germane tamen inueni dum tempora reſtant,
Multa rogo diſcas,vbere multa mee.
Vt ſi quando ſuam rabiem me abſente reiecet:
Tunc pro me poſſis dicere quæ docui.
Iamq; vale.hinc ab eo nomen dictura parentis,
Dᵉ κλεος αὐτου εις ουρανον ηλθε μεγα.
Nam vterem poſtq̃ me dudum iuſſit habere
Candorem:mittor non reditura lares.

τέλος.

ÆL. ANTONII NE
BRISSENSIS DE LITTERIS HEBRAICIS CVM QVI BVSDAM ANNO, TATIONIBVS IN SCRIPTVRAM SACRAM.

a	aleph	א	אָלֶף
b	beth	ב	בֵּית
g	gimal	ג	גִּימֶל
d	daleth	ד	דָּלֶת
h	he	ה	הֵא
u	vau	ו	וָיו
z	zain	ז	זַיִן
hh	cheth	ח	חֵית
t	teth	ט	טֵית
i	iod	י	יוֹד
c	caph	כ	כַּף
ch	chaph	ך	כַּף
l	lamed	ל	לָמֶד
m	mem mem	מ ם	מֵם מֵם
n	nun nun	נ ן	נֵן נֵן
ſ	ſamach	ס	סָמֶךְ
h	hain	ע	עַיִן
p	pe	פ	פֵּא
ph	phe	ף	פֵּא
ç	ṣaddic	צ	צָדִיק
ç	ṣadic	ץ	צָדִיק
q	quoph	ק	קוֹף
r	res	ר	רֵישׁ
ſ	ſin	ש	שִׁין
th	tau	ת	תָּו
a	patha	◌ַ	פַּתַח
a	camez	◌ָ	קָמֵץ
e	ṣere	◌ֵ	צֵירֵי
e	ſegol	◌ֶ	סֶגוֹל
e	ſeba	◌ְ	שְׁבָא
i	hiric	◌ִ	חִירִק
o	holem	◌ֹ	חוֹלָם
u	ſurec	◌ּ	שׁוּרֵק
u	ſurec	◌ֻ	קֻבּוּץ
pathah hateph		◌ֲ	פַּתַח סָף
cames hateph		◌ֳ	קָמֵץ סָף
ṣegol chateph		◌ֱ	סֶגוֹל חָטֵף

HAE duæ atq; viginti litterarum figuræ omnes præter primã designant nobis litteras consonãtes. Nã aleph nõ tam vocalis est, quã figura deseruiẽs apicibus per quos hebræi vocaliũ suarũ varietates diſtinguunt, vnde neq; inter litteras numerari debet, quãdo neq; vocẽ per se vllã demonstrat. Harum igitur vnius & viginti cõsonantiũ quattuordecim sunt mutæ, quia in tali parte oris finguntur, quæ nisi iuuẽtur a vocali: nullum sonum exhibẽt. Tres (inquã) quæ formãtur inter labra. pe. beth. phe. Tres inter dentes admota lingua. teth. daleth. tau. Tres ad epiglottida siue clauem caph. gimal. chaph. Tres intra pariſthmia siue tõsillas. he. heth. hain. Hæ quattuor triplicitates ita se habent, quod si litteræ mediæ prioribus cõparentur, sint aſpiratæ, si posterioribus, exiles. vt si beth cõparetur ad. pe. sit aſpiratior. si ad phe sit exilis. Eodem modo si daleth cõparetur ad teth, est aſpirata, si ad tau exilis. Item si gimal cõparetur ad chaph. est aſpirata, si ad caph subtilis. Eodem modo si heth cõparetur ad he, est aſpirata. si ad hain, exilis. Est adhuc alia scrupuloſior differentia in qualibet istarum litterarum triplicitate, atq; etiam in semiuocalibus, de quibus mox dicturi sumus, q̃ quæ habent dagues sunt adhuc seipsis exiliores, & quæ habent raphe, aſpiratiores, vt pe quã diximus exilem. si accipiat dagues est adhuc exilior, & si raphe, aſpiratior. Et quod beth adhuc cum sit media inter. pe. & phe. potest accipere dagues & raphe, vt sit seipsa exilior & aſpiratior. & ita multiplicantur innumeræ intensiones vocum in litteris. sed hoc iam nõ attinet ad nos scire, qui vix vmbram quandã huius linguæ attigimus, illud tantum admonuisse fuerit satis, quod punctũ in vẽtre litteræ, qđ appellant dagues, facit illã exiliorẽ. & virgula iacens in parte superiori facit illã aſpiratiorem. Sunt præterea duæ mutæ græcis incognitæ, hebræis & latinis familiares iod & vau, & q̃ proculdubio cõsonantes cum sint, mutis annumerari debent, cũ ita enuncientur, vt sine vocali nulla ratione proferri possint. Reliquæ consonantes, hoc est. men. lamed. num. res, sin. çadic. çamach. zain. quæ ex. sd. cõposita est. semiuocales sunt appellatæ. Quæ ideo semiuocales appellãtur, quod aliquomodo vocem per seipsas reddant, quãq; de mem, littera sit dubium mutis ne, an semiuocalibus cõnumerari debeat, propterea quod quicquid illud est, quod sonat. non per os, sed per nares erumpit, quam ob causam & Plinius inter mutas illam cõputat. Est & illud animaduersione dignũ, quod ego primus omniũ admirãtibus hebræis oſtẽdi, cur hæc littera apud illos duplicem habeat figuram, adapertilem alteram qua vtuntur in principio atq; in medio dictionum, alterã clausam, qua in fine. Nam facile in hac littera experimur id, quod omnes grãmatici testantur, habere scilicet in principio & in medio sonum plenum, in fine vero surdum neſcio quid & proxime ad mugitum bouis accedentem. Sed de quattuor reliquis quæ apud hebræos geminantur, cur duplices sint figuræ, nõ aliã puto fuiſſe causam, q̃ cõmoditas apicis in principio & in medio supponendi, atq; ideo extensiones illæ quibus vtuntur in fine dictionum, in principio & in medio in siniſtram obliquantur. Est & illud sin litteræ proprium, quod cũ in cornu siniſtro punctum habet, proxime accedit ad sonũ samach, cũ vero in dextro cornu, sui generis sonum repræsentat.

¶ De he littera.

EX his vnius & viginti cõsonantibus tres sunt, quas appellant pectorales, quibus nullũ apud græcos & latinos respondet elementũ. Quare interpretes illas aut cũ suis apicibus expunxerunt, aut illis expũctis apices tantũ retinuere, aut in finitimas transtulerunt, vt heq̃ apud hæbreos in numero litterarũ cõputatur, quoniam & vocales sequẽtes frangit, & sonũ sicut & cõsonãtes aliæ reddit, quod aſpirationi græcæ & latinæ nõ cõtingit. Igitur he littera aliquando diſpũgitur in principio dictionũ, vt in Abel filio Adã ex Eua vxore, & Adurã filio Iectã, de quo Geñ. ca. x. & Agar ancilla Abraã, ex qua genuit Iſmael, & aleluia, quod interpretatur laudate deum, id quod in titulis multorum pſalmorum legimus, & Ammadatha patre Amã, de quo multa in lib. Eſter. & in eodem libro, quod Eſter cognominata est edeſa per. he in principio. Et Eman filius Lothã, de quo Geñ. ca. xxxvj. Eman per. n. in fine filius Zaræ & filij Iudæ, de quo. j. Paral. ca. ij. In medio præterea dictionis aliquando diſpungitur retentento apice, vt in Aaron fratre Moyſis, & in Ioſue, qui hebraice appellatur Iehoſua diſpũcta seba ex prima syllaba, &. he littera ex secunda, & duabus syllabis posterioribus in vnam cõpactis. Græci vero ex ichoſua nomen Ieſu conflarunt. i. cõsonante in vocalem versa, & he cum apice holem expuncta, & ex duabus litteris posterioribus per synereſim contractis in vnam Ieſu accentu circumflexo fecerunt. Nam. ſ. nominis est extensio, vt græce declinari possit ad porportionem huius nõis pãthus panthu & similium. In fine dictionũ plærũq; he reperitur ociosa, aut parum intendens vocem. Nam si habet punctum in medio ventre, vox multum intenditur, quod tamen nunquã euenit niſi pronomini fœminino tertiæ perſonæ, aecq; tunc appellatur non dagues, ſed mapic, quod interpretatur excitans, quia he littera, quæ confuenit esſe ociosa in fine, viuificat. vt si dicas dabarath, hoc est verbũ eius, & bethſah domus eius, ita vt eius sit generis fœminini.

¶ De heth littera.

HEth littera, quã Hieronymus duplicem aſpirationem vocat, vna est ex quinq;, quibus nullũ apud græcos & Latinos elemẽtum respondet. Quare interpretes illã plærumq; diſpunxerunt cũ suo apice, aliq̃ ipsam solã retento apice, aliquando verterunt in simplicem aſpirationem. aliquãdo in. chi. græcum, hoc est. ch. aſpiratum. Diſpunxerunt (inquã) in hoc nomine Arã quæ est ciuitas Meſopotamiæ vt Ge. ca. xj. legimus, qđ Thare pater Abraã venit vſq; Aram. & habitauit ibi, & quod sequitur. facti sunt dies Tharæ ducẽtorũ quinq; annorũ, & mortuus est in Arã, vbi Arã per beth litterarã in principio scribitur. græci tamen in peculiarem illam suam. chi. literã verterunt scribentes charam. quã litteraturã Latini ex græco interpretantes obſeruarunt, vt in apoſtolica hiſto. cap. vij. Prius (inquit) quã moraretur in Charam, & in Tobia, qui liber ad nos ex chaldaico sermone per græcũ venit cap. xj. cũq; reuerteretur (inquit) perueneruñt ad Charã. Ioſephus præterea, qui & ipse græco sermone scripsit in primo antiquitatum volumine. Thares (inquit) dum odio habuiſſet charam ciuitatem Meſopotamiæ, migrauit. Euſebius quoq; in orthographia locorum sacræ scripturæ interprete Hieronymo. Charam (inquit) ciuitas est Meſopotamiæ trans Edeſſam, quæ vſq; hodie Charra dicitur, vbi Romanus cæſus est exercitus, de qua Lucanus aſſyrias latio maculauit sanguine Charras. Hæc quoq; Nachor vrbs etiam appellatur. Geñ. ca. xxiiij. profectus (inquit) perrexit in Meſopotamiã in vrbem Nachor, quem locum Nicolaus a Lyra perperam interpretatur dicẽs, quod quia ciuitas illa sita est

inter duo flumina, ideo appellata eſt Aram fluuiorum: quæ ab hebræis d'r Aram naraim, a græcis Meſopotamia. Eſt namq; Aram fluuiorum, Aſſyria inter duo flumina: hoc eſt Tygrim & Euphratē: ſcribitur namq; in principio per Aleph exilē & in fine p.m. litteram. Aram itaq; interpretatur Syria in communi, Charam vero foramina. Hierony. autore in illā Ezeci. cap. xxvij. vbi legitur Aram & Chēne negociatores tui. Diſpūgitur quoq; in principio dictionum. vt in Abacuc ꝓpheta: in Anna matre Samuelis: in Eua omniū matre: in Euila regiōe oriētali: in Enoch filio Seth: in Emor Eueo patre Siebem: in Eſrō filio Rubē: & aliis complurib⁹: & in medio quoq; dictionum exteritur heth littera: vt in Gion fluuio, q̄ eſt Nilus: & in Iſaac filio Abraā: & in Bethleem ciuitate Dauid, vbi nat⁹ eſt Chriſtus: & in Raab meretrice: de qua in Euāgelio, ꝑ qua apd̄ græcos legim⁹ Rachab. nam græci (vt dixim⁹) plærumq; hāc litteram verterūt in aſpirationem. vnde Hiero. in illā Genē. capi. ix. erāt filij Noæ, q̄ egreſſi ſunt de arca Sem, Cham Iaphet. freq̄nter (inquit) ſeptuaginta interpretes nō valētes heth litteram (q̄ duplicem aſpirationem habet) vertere. ch. litteram græcā addiderūt, vt docerēt nos iſtiuſmodi vocabula aſpirari debere. vnde & in præſenti loco Chā tranſtulerūt, ꝑ eo q̄d eſt han. a quo vſq; hodie ægyptia lingua han d'r. Aliq̄n vertitur in aſpirationem ſimplicem vel poti⁹ noſtram. vt in Hāniel filio Ephot de tribu Manaſſe: de quo in lib. Nume. ca. xxxiij. & in Hares mōte in tribu Dan: de quo Iudicum ca. j. & in Hamarā filio Diſan: de quo. j. Paralipo. ca. j. ꝑ quo in Genē. cap. xxxvj. legitur Amdā ſiue Abdā: ſed corrupte vtrobiq; ex cauſis diuerſis. Et in Hebrō filio Caath filij Leui: a quo eſt familia Hebronitarū in lib. Numerorū. Et in Hebrō ciuitate Iuda, qua nihil eſt illuſtrius in ſacris litteris: q̄ varijs modis ſcribi ſolet. Nam expuncta aſpiratiōe ſcribitur Ebrō, & Hebrō cum aſpiratiōe ſimplici, & chebron præſertim apd̄ græcos quorū peculiaris eſt chi littera. In fine quoq; dictionum heth littera ſubiecto patha vertitur in. e. accētu reiecto in penultimam ſyllabam. vt Noah in Noe ſub quo diluuium fuit vniuerſale. Tharah pater Abraā, q̄d verſum eſt in thare. Iarah filiꝰ Iectā in idre. Corah nomen celebre multorum in core. Salah filius Arphacſad in ſale. Balah filius Beniamin in bale. Iephtha filius vnus ex numero Iudicum in Iſrael in Iephthe. Siloah locus in Euā. Ioā. ꝑ ſiloe. Peſah hebræorum atq; ꝓinde feſtum Chriſtianis celebre, q̄d Hiero. interpretatus eſt phaſe in teſtamento veteri, & in nouo vertitur in paſcha: & alia complura in hunc modum ab interpretib⁹ ex hebræo in græcum & latinum ſermonem interpretata.

¶ De Hain littera.

QVod de heth littera (quam dixim⁹ eſſe vnam ex illis q̄nq; quib⁹ apd̄ græcos & latinos nullum elementum rūdet) idem nūc de hain dicim⁹. Quare interpretes tam græci q̄ latini aliq̄n penit⁹ illam extriuerūt: & q̄dem freq̄nter: vt in abarim mōte vbi mortuꝰ eſt Moſes. Deutero. ca. xxxij. Amalec quoq; per hain ſtrictam in principio legitur: qui filius fuit Eliphaz. vnde ſunt cognominati Amalecitæ. Geñ. ca. xix. & Ammon filius Loth ex minore filia: a quo ſunt dicti ammonitæ. Geñ. ca. xix. & Abdō ciuitas ſeparata leuitis, de qua in Ioſuæ ca. xxj. & Acarō ciuitas Paleſtinæ q̄ cecidit in ſortem tribus Iuda, de qua Ioſue ca. xv. atq; in eodem loco ciuſdemq; ſortis Eder. Vertitur quoq; in aſpirationem ſimplicem: vt in nomine Hebal, qui fuit filiꝰ Iectā. Geñ. ca. x. & j. Parali. & in ciuſdem nominis mōte: de quo Ioſuæ. ca. viij. per hain quoq; ſcribitur in principio Henam villā: de qua in lib. Nume. c. xxxiiij. et Henadda locꝰ in tribu Iſachar: de quo Ioſuæ. ca. xix. & Helam filius Sem filij Noe & regio ab eodem cognominata, de quibus Geñ. ca. x. & inde dicti Helamitæ: & Heber filius Sale: de quo in eodem. ca. x. & Her filius Iudæ ex filia Chananæi Sue vxore ſua, Geñ. xxxviij. & Heri filius Gad. Geñ. ca. xlvj. & Heram filius Sutala filij Ephraim. Nume. ca. xxvj. & Hadriel qui duxit vxorem Merob filiam Saul. j. Re. ca. xxviij. hain præterea vertitur in. g. litteram finitimam: vt in verbo Gomorra, quæ fuit vna ex quinq; vrbibus Pentalopeos iudicio domini ſubmerſa. Geñ. ca. xix. & Gaza ciuitas Eucorum quæ cecidit in ſortem Iuda. Ioſuæ ca. xv. & Gader ciuitas, cuius regem occidit Ioſuæ in eodem volumine. ca. xij. & Gothoniel, qui poſt Ioſuæ fuit iudex in Iſrael Iudi. cap. iij. & Gai ciuitas amorreorum ꝓpe Bethel cuiꝰ regem occidit quoq; Ioſuæ: de quo in eodem Ioſue lib. ca. vij. & viij. & q̄d de heth littera in. cap. ſupiori diximus, id nūc de hain dicim⁹ in fine dictionum ſubiecto patha plærumq; verti in. e. accētu in penultimam ſyllabam reiecto: vt in Iehoſuath, ſiue quod interpretes ex Hebræo tranſtulerunt tum in Ioſuæ, tum in Ieſus, & Beerſabath quod interpretatur puteus ſeptē, ſiue iuramenti quando ſcribitur per ſin litteram & in Beerſabah quod interpretatur puteus ſaturitatis q̄n ſcribitur ꝑ ſama litteram, de quib⁹ legitur in Genē. cap. xxij. & cap. xxvj. & Bethſabah quod interpretatur filia ſeptem ſiue iuramenti: quo nomine fuit vxor Vriæ primum & poſtea Dauid regis: q̄d interpretes verterunt in Bethſabe: & Suah vxoris Iuda Cananitidis, ex qua genuit tres filios. Geñ. ca. xxxviij. & Balah filiꝰ Beniamin: de quo Geñ. ca. xxvj. quod interpres vertit in Bale, & Arbah quod interpretatur quattuor, & Cariatharbah ciuitas eadem quæ Ebron ſiue Mamre, ſic dicta, quod quattuor in eo loco fuerunt ſepulti: interpres vertit in Cariatharbe & Oſeah propheta vnus ex duodecim minoribus, pro quo interpres vertit Oſee, & Gelboah mons & locus vbi Saul ſuperantibus Philiſteis cecidit. primo Regum. cap. xxviij. in Gelboe verterunt.

¶ De ſama. ſadic. & ſin Hebraicis litteris.

S. Littera ex ſemiuocalibus vltima teſte Martiano: a quibuſdam autoribus inter litteras nō eſt cōnumerata. Et ꝓfecto. M. Meſſala qui ꝓprium volumē huic litteræ dedicauit, ſibilum quēdam poti⁹ q̄ vocem humanam reddere illam ſcripſit. Sed cum apd̄ latinos hæc littera ſigma græco rūdeat: in eādem vnam tres hebraicæ, hoc eſt ſama. ſadic. ſin cōfundūtur. Quem vero ſonum apd̄ græcos & latinos habere debeat: nō eſt dictu facile. Ego certe (quātum aſſequi poſſum cōiectura & rationib⁹) in illius ꝓlatiōe vtroſq; aberrare puto, græcos dico & latinos noſtri ſæculi: nam cum his mihi tātum cōcertatio eſt. Etenim quis audeat priſcos illos dicere vel in minimis fuiſſe lapſos: quos penes arbitrium ius eſt & norma loquendi? Sed cum hoc negocium voce cōſtet: quæ ex negligētia vel potius ignoratiōe iuniorum nō ſemp ſuis litteris redditur: afferā rōnes quæ me in eam opinionem adduxerūt. Diuus Hiero. quo autore (in ijs quæ ad rem litterariam pertinēt) null⁹ eſt grauior ſed neq; certior: in opc illo in quo dictiōes hebraicas latine interpretat⁹ eſt: cum de verbis ab. s. littera incipientib⁹ ageret: in cal-

ce ſic ſcribit. Apd hebræos tres ſunt litteræ: vna quæ d'r ſama & ſimpliciter legitur: quaſi p. s. noſtram ſcribatur litteram. Altera ſin: in qua ſtridor quidam non noſtri ſermonis inſtrepit. Tertia ſadic: quam noſtræ aures penitus reformidant, Cum itaq; tres illæ litteræ ab interpretibus primum græcis in ſigma: deinde a latinis in. s. noſtrum cõfuſim verſæ ſint: eumq; ſadic & ſin litterarum ſon9, vt Hiero. tradit, vtriq; ſermõi (hoc eſt græco & latino) ſit incognit9: efficitur vt ſigma græcum & s. noſtrum ſama hebraico rñdeat: illumq; apd græcos & latinos ſonum reddat: qui nõ eſt abſimilis ei: quem noſtri ſcti inſcitia dat. c. litteræ. c. vel. i. ſequẽtib9: quemadmodum dictum eſt: cum de. c. littera. agebatur. Idem autor præterea in libris hebraicarum quæſtionum exponẽs illd' ex Geñ. ca. xxvj. vocata eſt ciuitas Beerſabe: hoc eſt pute9 ſaturitatis: licet (inquit) ſupra ex verbo iuramenti ſiue ex ſeptemnario numero (qd Sabe d'r) aſſeuerem9 Beerſabe appellatam: tamen nunc ex eo quod aqua eſt inuẽta ad nomẽ ciuitatis (quæ ita vocabatur) alludens, declinauit paululum litteram: & p ſtridulo hebræorum ſin a quo ſabe incipitur: græcum ſigma. i. hebraicum ſama poſuit. Hucuſq; Hiero. Ex cui9 verbis vtrobiq; ſatis cõſtat ſigma græcum & s. latinum talem ſonum exhibere, qualem ſama hebraicum apd illos reddit: nõ eum quem tempeſtatis noſtræ homines græci & latini (hoc eſt ſin hebraici) pferũt. Quod ſi ad hæc Hiero. verba dixerit quiſpiam, latinos recte ſuũ. s. & græcos ſuum ſigma, hebræos pperam ſuum ſama pferre; poſſem ego rñdere hãc litem iã nõ eſſe meam: ſed inter græcos & latinos ex altera parte: & hebræos ex altera debere diſceptari. nec minoris eſſe gloriæ alterutres erroris cõuincere. Sed haberent hebræi rationes alias: quib9 cauſam ſuam faccrẽt pbabiliorem: atq; illam in primis, q omnes qui de ortbographia græce & latine vnã ſcripſere. z. literam duplicem eſſe tradũt: atq; ex. ſd. litteris cõſtare. nũc vero ex ſono quẽ. z. littera reddit apud hebræos, græcos, poenos. atq; in dictionib9 quoq; peregrinis apd latinos, nemo eſt qui nõ intelligat, quem ſonum debeat ſigma græco & s. latino accommodare, quippe qui nõ alia re diſtet a. z. littera: niſi qd. s. ſimplex eſt & . z. in. ſd. delabatur. Eſt & alia ratio qq a librariorũ errore pfecta. s. litteram ex parte. z. ſonum habere, qd apd hebræos ſcriba legis ille nominatiſſim9 ezras p zain ſcribatur: litteræ eiuſdem loco. ſd. ſubſtituerũt ſcribẽtes eſdras: pinde ac ſi. ſd. tãtundem polleãt: quãtum. z. Atq; ediuerſo p eo qd apd hebræos legitur aſdod, quæ eſt nobiliſſima ciuitas Paleſtinæ, in græco atq; in latino ſermone transfertur in azotum. Quod ſi ezras & azotus p. z. & eſdras & aſdod p. ſd. eãdem vocem reddũt: manifeſtum eſt ſi alteram partẽ cõpoſitiõis, hoc eſt. d. abſtuleris: quem ſonum, ſ. litteræ relinques. Sed an licuerit librarijs ſiue interpretibus id facere: cum de. x. littera diſputabitur, oſtẽdemus. Illud quoq; non mediocrem extorquẽdæ veritati coniecturam facit: qd omnes grammatici fatẽtur, interiectionem. ſt. aut (ſi quemadmodum apud Terẽ. legitur) ſi qua ſilẽtium imputur: a ſono vocis eſſe fictã. Sex. quoq; feſtus Pompeius, ſileo (inquit) tacere ſignificat ficto verbo ab. ſ. littera, quæ nota ſilẽtij eſt. Cũq; interiectionum voces propemodum naturales ſint: quippe quæ neq; locorum diſtãtia, neq; temporum diuturnitate mutãtur, cõſequẽs eſt, vt interiectio, ſt. & verbum ſileo apud antiquos illos, quorum imitatores nos eſſe profitemur: eodem modo profertur, quo nunc Hiſpane ſilẽtium imperamus, profertur: hoc eſt: quaſi per. ci. litteras. ſed vt ſupra demõſtratum eſt: male ſcriberetur. Eſt etiam ratio quædam non inepta: ex eo ſumpta: qd ex hebræis viri doctiſſimi quiddam facitarunt: qui ex græco & latino ſermone in ſuum vertentes opa quædam in nominibus proprijs hominum ſiue locorum, quæ non licet mutare: ſemp. ſ. litteram verterunt in ſamam: non in ſin aut in ſadic. vt Antiochõs, Alexandros, Pompeios, Cæſar, quæ nos per. s. illi per ſama ſcribunt ac proferunt. nos vero perperam, ſi per ſin hebraicum proferamus, cum inter has litteras tanta ſit diſtantia, quanta poteſt eſſe inter quaſlibet duas alias. Nam ſin priori lingua ad palatum applicata effingitur: ſama vero ad ſupernorum dentium radices lingua illiſa ſonum reddit, quod de. s. littera Terentianus & Martianus capella in Philologiæ nuptijs ſcribit. Fuit tẽpus quo et ego putabam hanc litteram tali ſono debere proferri, quali nunc imperitum vulgus enunciat: & quas in illius prolatiõe delicias fieri prohibet Quintili. coniectabam illorum eſſe, quos vulgo Hiſpani ceceoſos vocant: nunc vero his rationibus quas ſupra attulimus conuicti, aſſeueramus illos recte, nos perperam hodie hanc litteram pronunciare: vt qui ſolebant a nobis deridere, poſſint nos viciſſim iure ſuo eludere. Sed nos illos hac vna in re ſuperamus, quod vtramq; vocem poſſumus efferre, illi vero inemendabilis oris prauitate non poſſunt, illis ſimiles, qui erant ex tribu Ephraim, & occupantibus Galaaditis vada Iordanis, cum ſe vellent ad ſuos recipere, interrogati dic ſiboleth. hoc eſt per ſama, reſpondebant ſiboleth per ſin. De aliarum litterarum conuerſione in alias, vt quod ponantur aſpiratæ pro exilibus & econtrario, & quod aliæ pro alijs diuerſorum generum ſimilitudine figurarum decepti interpretes poſuerunt: aliubi copioſius diſſeretur, nunc ad hebraicarum vocalium diſputationem accedamus. ¶ De vocalibus hebraicis, quæ per apices deſignantur. Cap. j.

PRincipio fallũt hebræi cũ (vel Hiero. autore) putant ſe duas tantum & viginti litteras habere. propterea quod a totidem figuris atq; elemẽtis Iere. quattuor lamẽtationum ſuarum ſingulos verſiculos inchoauit. Quidam præterea pſal. cum prouerbi. Salo. clauſula eodem litterarum numero contexti ſunt. Nam ſi ad litterarum figuras reſpicis, præter nouem apices & duas aſpirationis & exilitatis notas, ſeptem & viginti ſunt, quoniam ex illis quinq; duplicantur. Chaph, Caph, Mem, Mem. Num, Num, Pe, Phe, Sadich, Sadic. Si ad voces te conuertas conſpicuum eſt: tot eſſe vocum differẽtias, quot ſunt figurarum diuerſitates. Alioqui ſi duæ figuræ eandem vocem deſignarẽt, altera eſſet ociosa, aut vtraq; pro eandem computaretur, per axioma tertium. Quod vero apices atq; aſpirationis & exilitatis notæ & ſcripto & pronunciato litteris annumerari debeant, ex litteræ diffinitione ſatis conſtat. Nam ſi apex patha mihi vocem illam deſignat, quæ a græcis per ſuum alpha, & a latinis per. a. litteram denotari conſueuit, ex eodem tertio axiomate non minus patha erit littera: q alpha græcum & a latinum, eum preſertim definitio litteræ patha apici cõueniat, qd videlicet eſt minima pars vocis, hoc eſt individua, & q ſcribi põt, atq; idẽ de reliqs apicib9 dicẽdũ, qui cũ ſint nouẽ, nõ ſolũ figuris, verumetiam vocibus inter ſe diſtantes ſit, vt ſint apud illos vocales nouẽ. Nam aleph p ſe non ẽ vocalis, niſi animetur ab vno ex nouẽ apicibus, neq; vau neq; iod, niſi admoueas apices p quos. u, & . i. vocales deſignantur. Quod vero apices inuicẽ diſtinguãtur, hunc in modum ab illorum doctiſſimis deducitur.

¶ patha,quæ deſignatur per virgulã iacentem hoc modo — ſiue aleph litteræ ſiue alicui ex conſonantibus ſubijciatur demõ ſtrat mihi.a.vocalem,quæ recte & ſimpliciter profertur.vnde protenta virgula figuratur,interpretatur adapertio. propterea quod adapertili rectoq; ore pronunciatur.

¶ Cames.deſignatur per eandem virgulam protentã ſubiecto puncto in hunc modũ ֣ proferturq; contractioribus labris declinando paululum ab.a.in.o.vt fiat ex vtraq; vocali ſonus quidã medius,ita tamen vt in eas reſolui non poſſit,tunc enim non littera,ſed dihpthongus,hoc eſt duarum vocalium coagmentatio eſſet. Interpretatur autem cames pugnus ſiue clauſura,ex eo quod ore(vt diximus)contractiori effingitur.

¶ Sere,deſignatur per duo puncta iacentia hoc modo .. proferturq; recte & ſimpliciter.e.vocalis,Interpretatur autem coadunatio:ex eo quod vox illa in rectum protenditur.

¶ Segol,deſignatur per tria puncta in orbem circũducta in hunc modum ׃ & profertur ſono quodam medio inter.e.& .a.vel potius declinando paululum ab.e.in.a.interpretaturq; circulus,quod tam vox quam figura circumagitur.

¶ Seba,deſignatur per duo puncta ſibi inuicem incidentia in hunc modum : Eſtq; illius duplex vſus alter cum inter duas vocales interponuntur duæ conſonantes, ſub quarũ priori ponitur ſeba:ad deſignandũ,q; illa cõſonãs enunciatur cũ vocali præcedẽte:alter cum ſimpliciter ſubijcitur litteræ hoc modo: & profertur ſono.e.vocalis tenui,interpretaturq; volutio.

¶ Hiric,deſignatur per vnum dumtaxat punctum hoc modo ִ proferturq; ſono ſimplicis.i. vocalis,neq; obliquatur quẽadmodum diximus de.a.& .e.interpretaturq; conſumptor.

¶ Holem,deſignatur per vnum punctum alteri litteræ ſuper impoſitum,cum ſuperiores ſex apices alijs litteris ſubijciãtur: & profertur recte & ſimpliciter.o.vocalis.Interpretaturq; robuſtum & forte:quoniam ſic enunciatur.

¶ Surec, deſignatur per punctum in ventre vau litteræ appoſitum hoc modo ֹ ׄ proferturq; ſimplici voce.u.vocalis.interpretaturq; vacuum,ex eo quod vau littera ibi ocioſa eſt.

¶ Cibum,deſignatur per tria puncta ſcalariter ſibi inuicem deſcendendo ſuccedentia,hoc modo ֵ proferturq; medio quodam ſono inter.u.vocalem & .i.vel potius ab.u.vocali in.i.litteram declinante.Interpretaturq; cõiunctio,quod videlicet duarum litterarũ voces cõiungat.Ex quibus infertur vocales apud hebræos eſſe nouem,quæ deſignantur per nouem ſupra memoratos apices:quandoquidem litteræ atq; vocalis definitiones cuiq; illarum conueniunt. Neq; aſſentior Ioanni phorcenſi neq; alijs(ſi qui ſunt,qui eius ſententiæ ſub ſcribunt) putãtes vau,he.iod.hain.heth.vocalibus debere annumerari,aleph præterea(quemadmodũ diximus)non tam vocalis,quam mortua quædam figura eſt,apicibus tamẽ deſeruiens:ſicut iod & vau: quando conſonantium officio non funguntur.

¶ Quod he.heth.hain.vocales non ſunt.

SEd quia ſuſpicor non defuturos,qui huic aſſertioni meæ nolint aſſentiri:cõtendãtq; mecum ſex litteras ſuperiores omnino eſſe vocales:libet mihi hoc in loco paululum a propoſitio digredi:vt oſtendamus rationes,quæ nos in eam ſentẽtiam adduxerunt.Principio conſiderãdum nobis eſt,quæ ſit differentia inter vocales & conſonantes:quæ manifeſtiſſime colligitur ex vtrarumq; definitione iam inde ab initio nobis propoſita:perſpiciẽdumq; profundiori quodam ſenſu vtra ex illis diſinitionibus ſex litteris(de quibus agitur) magis cõueniat.Quod ſi vocalis eſt,quæ per ſe & pura ſine alterius litteræ permixtione poteſt enunciari:videamus an tres illæ expulmonibus per gargareõ ſpiritu ad fauces alliſo per ſe ſine alterius litteræ adminiculo proferantur:vt ſint vocales.Non he quam Hiero.ſimplicem aſpirationem vocat:& quæ noſtræ quã ſimillima eſt:certe ex ſermone hebraico in eam ſemper vertitur,aut diſpungitur omnino. Illa modo differentia inter eas eſſe videtur,quod apud hebræos vocẽ deſignat,apud latinos ſpũs tãtũ eſt nota.vtrumq; tamẽ ſi proferas,niſi aliquã ex vocalibus feriat:nullo id modo poſſis efficere:vt per ſe & pura enuncietur.Non heth,quã idẽ Hiero.duplicẽ aſpirationẽ appellat,& a græcis & latinis tum in chi,hoc eſt.ch.aſpiratũ,tum in ſimplicẽ aſpirationẽ vertitur,quæ (vt paulo ante dixim⁹)tametſi non eſt littera,magis tamen ad vim cõſonantis quã vocalis accedit.Non hain,quæ compreſſis faucibus expreſſa per ſe nihil ſonat,ſed cum vocali per apicẽ deſignata tãtum erumpit:ſemperq; apud interpretes,aut propter illius vaſilitatem exteritur, aut in.g.conſonantem,aut in.h.quaſi cõſonãtem permutatur.Quod ſi interpretes haſtres in conſonantes verterunt,igitur & ipſæ cõſonantes ſunt.cũ litteræ alicuius linguæ non debeant verti,niſi in litteras ſui generis,aut in ſibi cognatas affines,aut penitus diſpungi. Quid quod illud peculiare cõſonantibus eſt,vt ſibi apices ſubijciantur,qui vocales deſignant,aut vocales ſequãtur,quæ per apices cõſonãtibus ſubiectos,aut per aleph.iod.vau. litteras ocioſas & tãtũ aſpicibus deſeruiẽtes notantur.Quod vtrumq; tribus illis(de quibus agitur)litteris accidit,quoniã aut apices ſubiectos habẽt,aut apices cum ſibi deſeruiẽtibus figuris ſubſequuntur.Eſt & alia palmaris ratio,cui nemo refragari poſſit:ſumpta ex cõſonantiũ ordine apud hebræos obſeruato: de quo paulopoſt multis diſputabimus. Is aũt eſt,q; ſi duæ cõſonãtes in medio dictionis ponũtur inter duas quaſcũq; vocales,q; per apices deſignãtur,prior ex illis pertinet ad priorẽ vocalẽ,poſterior vero ad poſteriorẽ. Vnde ab hebræis cõſonãti priori ſubijcitur apex ſeba,per quẽ ſignificatur illã debere ſuſpẽdi,atq; cũ vocali præcedẽti ſonare.Atqui videmus frequenter cõſonãtem aliquã ſubiecto apice ſeba præcedentẽ:ſubſequi has tres de quibus agimus,ſunt igitur cõſonantes,aut des mihi,neceſſe eſt,verbum,in quo vocalis conſonantem ſequatur,in qua apex ſeba ſit ſubiectus. Cum ediuerſo regula ſit inter orthographos recepta,ſi in dictione ſimplici reperitur conſonans duabus interiecta vocalibus.debere illam non priori,ſed poſteriori iungi. Quod vero de he.heth.& hain litteris paulo ante diximus plærumq; ſubſequi conſonantes,quæ apicẽ ſeba ſubiectum habeant,reliquũ eſt,vt exẽplis comprobemus.De he in.j.Paral.volumine.cap.xxvij. Quintus (inquit)mẽſe quinto prĩceps ſanhuth.Sicenim apud hebræos ſcribitur,hoc eſt per ſin patha ſequẽti men cũ ſeba,deinde per he vau cũ ſurec,& in fine tau cũ raphe.apud nos,vt in aliis cõplurib⁹ verbis,ſeba mutatus eſt in.a.& .u.& in.a.legim⁹ ſamach. De heth iſhac filius Abraam. ſcribitur namq; apud hebræos per iod ſequẽti ſadic cum ſeba,deinde per heth ſubiecto patha & in fine coph.ſed nos ſeba(vt in multis)verſo in.a.& diſpuncta heth littera(quẽadmodũ aliubi dicimus)ex iſhac fecim⁹

fecimus Iſaac. De hain ſimbō celebre nomen in ſacris litteris ſcribitur enim per ſin ſubiecto hīc ſequenti mēcum ſeba, deinde p ain ſiue hain ſequenti vau cum holem & in fine num. Græci tamen & latini apicem ſeba mutarunt in .e. & ain extrita dixerunt Simeon. vt in vno ex duodecim filijs Iacob: & ipſius illevir de quo in Euange. Lu. cap. ij. qui reſponſum acceperat a domino non viſurum ſe mortem: vocat⁹ eſt quoq; Simeon. Sed plerumq; non vertitur ſeba in .e. ſed ſupprimitur: ſed frequētius in teſtamēto nouo: vt Simō cognomēto Pet⁹, Simō frater ēius, Simon pater Iudæ Iſcharioth, Simon Cyrenæus crucis chriſti baiulus, Simō Coriarius: & Simō niger, de quibus Lucas in Apoſtolica hiſtoria: & ne amplius in re per quam manifeſta immoremur: pergamus ad reliqua.

¶ De nouem hebraicis vocalibus.

VOcalium non eſſe certum ac definitum numerum in axiomate q̄nto dictum eſt. In lingua vero hebraica ex diuerſitate apicum colligi numerum illarum: vt ſint omnino nouem dictum eſt, cum de apicib⁹ agebat: vbi etiam diximꝰ aleph ō eſſe vocalem: quæ certam habeat vocem, ſed apicib⁹ diſtingui in vnam aliquam ex illis nouem: quam quidem cōfuſaneam mixturam neceſſarium fuit per certam quædam ſigna determinari. Apices vero ipſos initio apud hebræos nō fuiſſe, ex monumētis hebraicarum litterarum, quas vidimꝰ in marmoribꝰ atq; numiſmatis incuſſas, deprehēdi poteſt: id qd' etiam in ſuo pentatheucho (qd' in abditis cuſtodiūt) pertinaciſſime ad hāc vſq; ætatem hebræi retinēt: putātes opinor vel ex eo ſuæ religionis antiquitatem oñdere. Adiecciſſe deinde apices primus omnium d'r Ezras ille ſcriba legis nominatiſſimꝰ. Hiero. in p̄logo Galeato non apices appoſuiſſe: ſed quaſdam litterarum figuras excogitaſſe tradit. Sed quicūq; tādem is fuerit huiꝰ inuenti autor: rem commodiſſimam ac omnino hebræis atq; p̄inde hebraicæ linguæ ſtudioſis neceſſariam attulit: cum alioqui quaſi per notas & compēdia legēdum ſcribēdumq; eſſet: res quidem lubrica & multis erroribꝰ obnoxia: ſi ſtāte eadem ſcriptura ſenſus diuerſi ac cōtrarij plerumq; poſſent intelligi. Aleph igitur (quemadmodum iterum atq; iterum diximꝰ) p ſeipſam nunq̄ exhibet ſonum, quem ipſo nomine p̄fitetur: ſed cum poteſtate vim omnium habeat vocalium p appoſitos apices, cōgenies illa diſcernitur. Tale aliqd & in lingua punica vidimus, quæ Hebraicæ, & p̄inde Arameæ, atq; ægyptiæ finitima eſt, non modo in litterarum vocibꝰ: verumetiam in ordine litteras diſponēdi. Omnes enim hæ quattuor linguæ punicam dico, Hebraicam, Aramæam, ſiue Chaldaicam, & ægyptiam a dextra ſiniſtram verſus p̄cedētes (hoc eſt puerſe, vt Herodotꝰ & Mela tradunt) litteris vtūtur. Cumq; Hiero. Auguſt. Remi. autoribꝰ inſtrumētum vetꝰ ex Hebraico, Arameo, ægyptio, Arabicoq; ſermone cōſtet: hæ quattuor linguæ in vnam p̄pe cōfundūtur. Habet (inq̄) lingua punica, ſiue illa ſit ægyptia, primam ſui alphabeti literam Alipha (ſic enim appellāt) eodem p̄pe ſono quo hebræi ſuum Aleph: neq; hīt aliam vocalem, præter illam, quam tamen adiectis apicibꝰ, axuclas, ſiue haracas: vt diximꝰ. i. motrices illi vocāt: omnes quinq; latinas deſignāt: quemadmoduu & de Aleph hebraico diximꝰ. Quod ſi quiſpiam dixerit, duas præterea reliquas eſſe apd' hebræos, Iod & Vau: is p̄fecto non intelligit, quas apd' illos habeāt vires. Sunt enim p ſe cōſonātes, atq; cōſonātium officio fungūtur, cum & vocales frangāt præpoſitæ: & appoſitæ vocalibꝰ incubāt: & in illa oris parte formētur: vbi ſine vocalibꝰ enūciari nō poſſint. Quod ſi vſpiam reperiūtur cōſonātium vim nō habere: nec vocales quidem ſunt: ſed figuræ apicibꝰ tātum deſeruiētes: quare nūc ab hebræis naha. i. ocioſæ ac ſupuacuæ dīr: neq; alios hīt vſus, q̄ quos in logiſtice, ſiue arte cōputatoria, quæ vocatur ſifra: quæ per ſe ſola nihil valet: præſtat tamē vt aliæ numerorum notæ mutēt ordinem: atq; p̄inde alium atq; alium numerum deſignēt.

¶ De ſeba hebraico apice.

EST apud hebræos apex ſeba, qui ſubdi conſonantibus conſueuit in varios vſus: inter quos vnus eſt, vt ſubiectus litteræ finiat ſyllabam præcedētem. Nam cum ſit illd' hebraicæ linguæ p̄rium: vt nunq̄ duæ conſonātes frangant vocalem ſequentem, aut finiant ſyllabam precedētem. quoties veniūt in medio dictionis: prior pertinet ad ſyllabam precedentem: poſterior vero ad ſeq̄ntem. Quod, vt deſignarēt librarij, conſueuerūt priori conſonanti ſubijcere hunc apicem: qui ſuſpēderet ſyllabam: atq; præcedenti vocali adiungeret. Quemadmodum in hac particula abrā. b. litteræ ſubijcitur ſeba. deſignatq; illam debere iungi. a. vocali præcedēti. Apud græcos tamen & latinos ex ratione ordinis conſonātium. b. illud ptinerct ad ſyllabam ſequentem: niſi eſſet compoſitum ex ab: qd' interpretatur pater: & ram excelſus. Nam ſi compoſitum nō eſt, vtraq; littera ad vocalem ſequētem ptineret: vt in abra: qd' interpretatur ancilla, quæ p̄culdubio vox græca eſt: qua frequēter vtitur interpres in libro Iudith. Septuaginta vero primum, atq; deinceps qui ſequuti ſunt interpretes græci & latini in nominibus hebraicis quæ non potuerūt: ſed neq; debuerūt vertere: qualia ſunt virorum & fœminarum, atq; locorum p̄pria nomina, plerūq; trāſtulerunt ſilentium illud ſiue interciſionem, quæ fiebat per ſeba in vocalem: quæ adnexa conſonāti faceret ſyllabam: aliqñ ſequuti hebræos, apicem illum diſſimulauere: vt in hoc nomine Abeſalon in. ij. Regum. volumine frequēter legimus Abſalon: triſyllabum. In. iij. vero Regum lib. cap. xv. Abeſalon quadriſyllabum: ſiue ſit idem qui ſuperior, ſiue alius quiſpiam: non facit ad rem: cum vtrobiq; in hebræo eadem ſit ſcriptio. Igitur interpretes aliqñ verterunt ſeba in .a. vocalem: vt p eo quod in .iij. Regū. capi. v. legitur Acron ſubiecto ſeba ſedæ litteræ, interpretati ſunt Acaron: quæ fuit ciuitas Paleſtinæ inter Azotum & Iamnā reſpiciēs ad orientem. Pro eo qd' Iudicum cap. j. legitur Achzib, quæ fuit ciuitas in tribu Aſer, verterūt Achazib, vtrobiq; ſeba mutato in .a. In lib. Iamē Ioſuæ cap. xix. Achziba nihil ex hebræo mutātes reliquerūt. Pro eo qd' Geñ. cap. xij. in hebræo legimꝰ Aſſontomar, hoc eſt ciuitas palmarum, in qua habitabāt Amorrei iuxta eremum, Aſa ſontamar interpretati ſunt. Pro eo qd' Geñ. cap. x. atq; iterum. xiiij. in hebræo legitur Adma, quæ fuit vna de quinq; vrbibus Sodomorum euerſis: verterunt Adama. Pro eo qd' Geñ. cap. x. atq; iterum. j. Paralipo. j. Hebræi hīt Arci, qui fuit filius Chan, & cōdidit Arcas oppidum ad radices Libani mōtis: noſtri verterunt in Araceum: vnde fuit Chuſi amicus Dauid regis: & poſtea transfuga Abſalon rerum potito: vnde aracites dictus: de quo in. ij. Reg. cap. xvij. Pro eo qd' Geñ. cap. xxxvj. atq; iterū. j. Paralipo. j. habetur apd' hebræos Bilhā: apud nos legitur Balaā: qui fuit filius Eſer horrei. Pro eo qd' in lib. Nume. cap. xxij. atq; iterum Ioſuæ. cap. xiij. illi hīt Bilā, qui fuit filius Beor, nos habemus Balaam per. m. in fine. Pro eo qd Geñ. cap. x. atq; iterum Amos cap. vj. illi

hñt Chalne,quæ fuit ciuitas regni Nĕrod,vbi turris ædificata est:nos habemus chalane:quib9 in locis omnib9 atq; in alijs cõ pluribus seba versus est in.a.vocalem. Aliq̃ seba(& quidem frequẽtius)vertitur in.e.vt p eo qđ in Exo.& in li.Numæ.& in Paralipo.apud hebræos legitur Elazar:Eleazar conuerterunt.Et p eo quod est in lib.Reg.Absalon,quemadmodum supra diximus,tum Absalon tum Abesalon interpretati sunt. Et pro eo quod in libro Iudic.cap.xij. apud hebræos legitur Absan Bethleemites:qui fuit iudex in Israel:nos habem9 Abesan.Et p eo qđ Gen̄.xxvj.illi habent Basmath:quæ fuit vxor Saul:& iij.Reg.cap.iiij.iterum Basmath,vtrobiq; nos habem9Basemath.Et p eo qđ in plerisq; sacræ scripturæ locis illis hñt Iezciau: quæ fuit rex in Iuda:nos vbiq; habem9 Ezecias.Et pro eo quod nos habemus,aut habere debuim9 Ezeciel,illi hñt Ieezcel.Et pro eo quod vulgo legim9 Hieremias propheta,atq; alter Hieremias pater Iechoniæ de quo Iere.cap.xxxv.atq; alijs in locis apud hebræos semper legitur Iermiau.Et pro eo quod illi dicũt Ribca pro vxore Isaac,nos dicimus Rebeca.Et pro eo quod hebræi dicunt Simon pro filio Iacob ex Lia,nos dicimus Simeon in testamẽto nouo:tum Simõ,tum Simeon legimus:nam & Simon Petrus,& Simon leprosus,& Simon Cyrenæus,& Simon frater domini,& Simon Iudas Iscariotes dicimus,& Si- meon ille:qui apud Lu,puerum Iesum in vlnas accepit,& de eo est vaticinatus.Et ne in singulis demoremur bina tantum exempla proferemus de tribus vocalibus.i.& .u.& .o.quæ supersunt,in quas seba verti consueuit:vt pro eo quod Exo.cap. vj.legitur in hebræo Elsaphã,nos habem9 Elisaphã.Et p eo qđ Gen̄,cap.x.atq; alijs in locis illis hñt Ninue p.u.cõsonãtem:nos habem9 Niniue.Et p eo qđ Gen̄.cap.xxxvj.hebræi hñt Achbor,apđ nos legitur Achobor.Et p eo qđ Iosuæ cap.xv.& Iudi.j. hebræi habent Othniel:nos habemus Othoniel.

¶ D.pro.r.& .r.pro.d.

Est præterea apud hebræos inter Daleth & Res tanta litterarum similitudo,vt non distinguantur,nisi in ipso cubiti flexu tenui ad modum discrimine.Vnde nemini mirum videri debet:quod interpretes decepti alteram pro altera acce perunt.Vt pro eo quod in.ij.Reg.volumine cap.viij.legitur frequenter Adadezer:qui fuit filius Roob rex Soba:in codicib9 hebræis habetur Adarezer.Neutrum damno cum illud testimonium auxilij,hoc pulchritudinis auxilium interpretetur:fieriq; possit:vt error sit in codicibus hebræis & in nostris recta scriptio.Lego tñ apud Eusebium illius interpretem Hiero.quod Masbath fuit ciuitas hostilis regis Adarezer:Adarezer(inquã)per.r.litteram quartam:ex quo manifestum est in libris lati nis potius errorem esse q̃ in hebræis aut græcis.Hic præterea ortus est error,vt eadem putetur esse Deblatha : quæ Reblatha siue Rebla,Hiero.in illud Iezecielis cap.vj.& faciam(inquit)terram eorum desolatam & destitutam a deserto Deblata in omnibus habitationibus eorum,a deserto(inquit)Deblatha,quæ est in terra Emath:quæ hodie vocatur Epiphania Syriæ.In. iij.tamen Nume.volumine cap.xxxiiij.de sephama(inquit)descendent termini in Reblatha contra fontem Daphnẽ. In.iiij. præterea Reg.iiij.lib.cap.xxiij.vnxit(inquit)Iochã Pharao,Nechao in Reblatha:q̃ est in terra Emath,atq; iterum ca.xxv. eiusdẽ.iiij.li.quos(inq)tollens Nabuzardã princeps militum,duxit ad regem Babylonis in Reblatha.Iere.quoq; cap.xxxix. comprehenderunt(inquit)sedeciam,& captum adduxerunt ad Nabuchodonosor regem Babylonis in Reblatha,quæ est in terra Emath. Est autem Sephama eadem quæ Apamia,Emath quæ Epiphania,Reblatha siue Deblatha,quæ Antiochia ad Daphnẽ tres vrbes Syriæ illustres atq; finitimæ.& subdit idem Hiero.multi putant eundem esse locum Reblatha de quo in Iere.scriptum est & Deblatha:de qua in Iezeciele:& propter nimiam(inquit)similitudinem Daleth:& Res hebraicarum litterarum,quæ paruo apice distinguũtur vel Deblatha,vel Reblatha appellari.Pro eo quoq; quod in.ij.Reg,lib.cap.xxiij.le- gitur Semma de Arodi,& Elicha de Arodi vtrobiq; in hebræo legitur Arori per.r.litteram in quarta.Pro eo præterea qđ in lib.Iosuæ cap.xix.legimus Iedaba,quæ fuit ciuitas in sorte Zabulon,in hebræo habetur Ieraba per.r.in tertio loco.Pro eo etiam quod in Iezeciele cap.xxvij.legimus Syrus negociator tuus:in hebræo pro Syrus positum est Aram:quo in loco Hie- ro.septuaginta(inquit)interpretati sunt homines pro Aram per.r.litteram legentes Adam per.d.quod interpretatur homo siue homines.Pro eo quod in eodem proppeta cap.xlvij.in hebræo habetur Tamodu,quod interpretatur metiemini,ab eo qđ est Metior.iris.ipsi Tamoru per.r.legentes Pheniconos.i.Palmeti verterunt.Hiero.præterea in illud eiusdem prophetæ cap. xxvij.filij Dedã negociatores tui,pro Dedã(inquit)nescio quid volentes septuaginta filios Rhodiorum interpretati sunt:nisi forte primæ litteræ similitudine decepti pro Dedã legerunt Redã per.r.litteram q; in Rhodios transtulerunt.Pro eo etiam qđ in.ij.Reg.volumine legitur:Tulit itaq; rex duos filios Respha filiæ Abia quos peperit Saul,Armoin & Miphiboseth : in hebræo Admoni per.d.litteram in secundo loco legitur.Pro eo quod in hebræo Gen̄.xiiij.a.legitur Thadal,siue Thidal:in græ co habetur Thargal.Pro eo etiam quod in li.Iosuæ cap.xxij.& .xxiij.In libris latinis legitur Aseroth,in hebræis habetur Asedoth per.d.litteram:quod interpretatur effusiones siue decliuia.Illud ad hæc in ambiguo relinquitur,quod in Psal.cix.le- gitur apud hebræos Hadre,siue Harere.nam ex altero Hiero,transtulit ex hebraica veritate in montibus sanctis:ex altero Lucianus & alij in splendoribus sanctorum:hebræi tamen contendunt astipulante etiam scriptura Chaldaica,Hadre potius esse legendum:hoc est per.d.litteram. Sunt & alia complura eiusdem generis,quæ se passim legentibus offerent.

¶ B.pro.u.consonante.

B.Litteram mediam esse inter.p.& .ph.in superioribus dictum est:atq; demonstratum nulla alia re ab illis distare,quam quod est exilior quam.ph.& aspiratior quã.p.omnes tamen circa huius litteræ vocem nonnihil peccant.Ac primum hebræi:qui Beth appositio Raphe,tali sono proferunt:quale nos.u.consonanti accommodamus.Nam si Beth cum Dagues, hoc est puncto illo medio scribatur:tunc ipsi fatentur compressis labris debere formari.Si vero cum Raphe,hoc est aspiratio nis nota:tunc quasi æolicum Digama esse proferendum:quasi velim dicere.b. laxum ad.u.consonantem, pressum vero ad exilis vocem proxime accedere.Hic ortus est error ille frequens in codicibus latinis,vt.b.littera p.u.consonante.atq; ediuer- so pro.b.u.consonans reperiatur scripta:& quemadmodum scripta est proferatur.Vt Gen̄.cap.xiiij.Codor, Laomor, & alij reges,percusserunt enim in Sabe Cariathaim.i.in planicie.& paulopost,in valle(inq̃t)Sabe est vallis regis,vtrobiq; sabe p.b.

ſcribitur,cum per.u.conſonantē ſcribi atq; proinde proferri deberet:quandoquidem apud hebræos per vau cōſonantem ſcribitur.In lib,quoq; Eſter ſibā per.b.legitur pro ſiuā per.u.cōſonantem,eſtq; menſis tertius in anno hebræorū.In.ij.quoq; regum volumine ca.xx.ſiba per.b.pro ſiua per.u.ſcribitur. Præterea gen̄.ca.xxxv.zabā filius aſer pro zauam legitur.In.i.etiam Paral'.lib.ca.iij.bethſabe legitur pro bethſue,hoc eſt.b.pro.u.vocali.Subeſtq; mihi hoc in loco admiratio quædā. vnde ſit tāta huius nominis in ſcriptura diuerſitas,vt quod vulgo legitur berſabeæ ꝑ Dauid regis vxore illa,quæ quōdā fuerat Vriæ: & in vetuſtiſſimis codicibus atq; proinde in græcis bethſabe:apud hebræos ſemper ſcribitur per.b. litteram in tertia ſyllaba,in vno tantum ſupra memorato loco.b.mutata in.u.vocalem legamus bethſue.vt iā apud latinos nō miremur, quod.b. cōſonans aliquādo mutetur in.u.vocalē.vt aufero,aufugio,q̄ ex ab præpoſitione cōponi manifeſtū eſt,ſed hæc alias.In errore parividentur eſſe græci,qui eodē mō beta ꝓferunt,quo hebræi ſuū beth cū raphe.Quos vtroſq; ab errare,ex ijsq̄ ſupradictæ ſunt, facile apparet:atq; in hunc modum adhuc poteſt deduci. Tres litteræ eiuſdem generis effinguntur inter labra nō alia re inter ſe diſtantes, quā exilitate & aſpiratione.p.b.ph.duæ quoq; ſuperiori dentium ſerie labro inferiori appreſſa.nō alio quippe diſcrētes,quā q̄ autore Quint.f.littera inter dentiū diſcrimina efflatur.u.vero cōſonās ſpiritu ad oris inanitatē reducto profertur.Ex quo efficitur,vt alia ſit vox.b.litteræ,quā.u.cōſonantis,atq; ex tertio axiomate ſub diuerſis generibus poſitæ,multoq; magis a ſe inuicem diſtantes quā.b.a.p. & .ph.literis & .f.ab.u.cōſonanti.Igitur nullo modo poſſunt altera pro altera poni, non magis quā.b.pro.c.aut,c.pro.d.Atq; ex eodem tertio axiomate ſi.b.littera.u. cōſonantis ſono proferri poſſet,eſſet eadem littera numero cū illa,atq; paſſim altera pro altera ſcribi ac proferri poſſet, quod nemo vnq̄ dixit: neq; dicturus eſt,niſi confeſſa atq; omniū conſenſu recepta negare velit,ex quo infertur,q̄ latini multo melibus,b. litteram proferūt,quā græci ſuū beta,aut hebræi ſuū beth cum raphe,quandoquidē nō alio diſtenta.p.littera,niſi breui admodū labrorum laxitate.Eſt & illa aduerſus hebræos ratio peculiaris,q̄ conuincit eos aberrare,qđ raphe,q̄ nota eſt aſpirationis,nunq̄ mutat genus litteræ cui imponitur,neq; aliud quicquā efficit,quā quod paululum laxat id,quod erat preſſum. Atqui vt ipſi nunc proferunt:nō modo mutant ſpeciem,ſed etiam genus,quandoquidem beth & vau ſub diuerſis generibus reponūtur.

¶ Dictiones hebraicæ in teſtamento nouo.

REperiūtur in ſacris litteris(in euāgelio maxime)particulæ quædā,quas interpretes incertis de cauſis non auſi ſunt ex hebræo in græcum,aut latinū ſermonem interpretari.Origenes propter vernaculum cuiuſq; linguæ idioma nō potuiſſe verti putat,neq; ita apud alios ſonare,vt apud ſuos dicta ſunt:& multo melius fuiſſe non interpretata ponere, quam vim eorum interpretatione tenuare.Cui aſtipulatur Auguſt.in.ij.de doctrina chriſtiana lib. Hiero. in epiſt.quadā ad Marcellam,quoniam(inquit)prima eccleſia ex iudæis fuerat congregata,poſtea quam euangelij dilatatus eſt ſermo, non potuerunt quædā ſemel ſuſcepta mutari:cuiuſmodi ſunt Aleluia.Amen.Oſanna.& ſimilia.

חֲקַלְדְּמָא Acaldema,quod interpretatur ager ſanguinis ex euang.Mat̄.cap.xxvij.vocatus eſt (inquit)ager ille acaldema,hoc eſt ager ſanguinis vſq; in hodiernū diem.Scribitur q̄; acal.per beth,quā extrinimus ſubiecto patha. deinde per coph ſubiecto patha,quē vertim9 in.a.& in fine lamet.Dema vero ſcribitur per deleth ſeba,deinde per men cames, & in fine aleph,vtrobiq; accētu in fine,& eſt vtraq; particula ex chaldæo ſermone deducta.nā hebraice fere adā diceretur.

הַלְלוּיָהּ Alleluia,quod interpretatur laudate deū ſiue dn̄m.nā pro eo,qđ in pſalmo nos habemus laudate dn̄m quoniā bonus eſt pſalmus,apd' hebræos legitur alleluia.Scribitur itaq; allelu.hoc eſt laudate.per he diſpunctā ſubiecto patha,deinde p lamed ſubiecto ſeba.quē vertimus in.e.quoniā ſequitur alterū lamed:deinde p lamed,& in fine vau cū ſurec, & ibidē accētu acuto:deīde ia,quod interpretatur deus,& eſt vnū ex decē Dei noībus.Scribitur p iod ſubiecto cames,& in fine he cum mapic,vt intendat vocem,quod diximus,nunquam fere niſi cum pro nomine fœminino cuenire,& iā dictio eſt monoſyllaba,quia iod conſonans eſt.

אָמֵן Amen,quod ſeptuaginta interpretes verterunt in geneto,hoc eſt fiat: & ita in fine librorum quinq; in quos pſalteriū diuiditur, tranſtulerunt amen,amen,in fiat fiat.Aquila amen vertit in pepiſtomenos,hoc eſt fideliter verbum deductum ex fide.Scribitur per aleph cames:deinde per mem ſere,& in fine nun,accentu acuto in eadem.

כֵּיפָא Cephas.quo nomine Petrus apoſtolus cognominatus eſt Ioan.cap.primo.tu es Simon filius Ioannis. tu vocaberis cepbas,quod interpretatur petrus.Hiero.in epiſtola ad Galatas,non(inquit) aliud ſignificat Petrus,aliud cephas, ſed quod,quam nos latine & græce petrā,hanc hebræi & ſyri propter linguæ vicinitatem cephā appellant.Sed hebræi magis ſyriſcū.q̄ hebraicū eſſet dicūt.Scribitur p caph ſere:deīde p.pe.ſubiecto cames,& in fine alepsh:& in eadē accētu acuto.

אֵלִי אֵלִי לָמָה עַזַבְתָּנִי Eli eli lama azabatani,quod interpretatur deꝰ meus deus meus, quare dereliquiſti me, & ſunt verba ſaluatoris noſtri in cruce poſiti ſumpta ex pſal. xxj. eli ſcribitur per aleph ſere, deinde per lamed hiric,& in fine iod accētu ibidem,& eodē modo ſcribitur alterū eli.Lama ſcribitur p lameth ſubiecto cames, deinde per men ſubiecto cames & in fine he,azabatani ſcribitur per hain extritā cū ſuo patha ſiue retento patha & hain diſpuncto,deinde per zain ſubiecto patha ſequenti beth cum ſeba,qui plærumq; vertitur in.a,quia ſequitur tau,deinde per tau exile ſubiecto cames.deinde per num ſubiecto hiric & in fine iod,accentu in penultima.

אֶפְפַּתָּח Epheta, quod euangeliſta interpretatur aperire,ait enim Marcus ca.vij.quod Ieſus ſuſpiciens in cælum ingemuit. & ait ſurdo & muto epheta,quod eſt aperire.Scribitur per iod ſubiecto hiric ſequenti phe aſpirato cum ſeba. quē hoc in loco(vt in plærisq;)vertimus in.e.deinde per tau exile ſubiecto patha & in fine he,eſt autem iphta futurum indicatiui modi non imperatiui:vt alij putant.nam ſi imperatiui modi eſſet hipata potius dixiſſet:accentu in fine.

גֵּיאֶהִנֹּם Gehennon,vnde Saluator noſter declinat gehennam,interpretatur vallis hēnon ſiue filiorum hēnon,cecidit autē in ſortē de tribu Beniamin:de quo in lib.Ioſuæ & lib.Reg.& Paralip.Scribitur per gimal ſubiecto ſere ſequēti iodi & in fine aleph,deinde per he ſubiecto hiric:deinde per num cum dagues,quod vertimus in duplex,n.impoſito holē,

in fine mem. Hiero. in illud Matt. cap. x. qui poteſt animã & corpus perdere in gehẽnã, nomẽ (inquit) gehẽnæ in veteribus libris nõ inuenitur: ſed primũ a ſaluatore noſtro ponitur. Quæramus ergo, quæ ſit ſermonis huius occaſio. Idolum baal fuiſſe iuxta Ieruſalem ad radicem montis ſion in quibus ſiloa fuit, non ſemel legimus. In tantum autem dementiam populus Iſrael venerat: vt deſerta templi vicinia, ibi hoſtias immolaret: & rigorem religionis delitiæ vincerẽt: filioſq; ſuos dæmonijs ibidem incẽderent & initiarent. Comminatur deus ſe locum illum impleturum cadauerimus mortuorum: vt nequaq̃ vocetur tophet baal. ſed vocetur polyandron. i. tumulus mortuorum. Hinc ſaluator noſter gehennã appellat locum, in quem ſcelerati pœnas ſunt daturi.

גַּת שְׁמָנִי Geſemani locꝰ vbi ſaluator noſter ante paſſionẽ orauit: de quo Hiero. in illud Matth. ca. xxvij. venit Ieſus in villã q̃ dicitur geſemani. Geſemani (inqt) interpretat̃ vallis pinguiſſima. Scribitur p gimal ſere ſequẽti iod, et i fine aleph: deinde per ſin ſubiecto ſeba: deinde per mem ſubiecto patha: deinde per num ſubiecto hiric & in fine iod. accentu acuto in cadẽ.

גֻּלְגֹּלְתָא Golgotha (inquit) Euſebius locus eſt Caluariæ, vt nonnulli putant Adam. in quo ſaluator noſter crucifixus eſt ad ſeptentrionalem partem montis Sion, de quo Matth. xxvij. interpretaturq; caluaria. Scribitur per gimal ſequenti vau cum ſurec, quã vertimus in. o. ſequenti lamed cum ſeba: deinde per gimal ſequenti vau cum holem & lamed cũ ſeba: deinde per tau exile ſubiecto cames, & in fine aleph. accentu in eadem.

מָרַנָאתָא Maranatha, qua voce apoſtolꝰ Paulus vtitur prima ad Corinthios epiſtola capite vltimo, interpretaturq; dominꝰ noſter venit. Scribitur per mem ſubiecto patha. deinde per res ſubiecto cames. ſequentibus aleph cum num & ſeba: deinde per tau exile, & fine ne aleph: atq; accentu in eadem.

הוֹשַׁעְנָא Oſaana, ſiue oſiana qua voce vtuntur euangeliſtæ, & eccleſia vniuerſalis in re diuina, interpretatur ſalua obſecro. Na enim ſiue ana vt in epiſtola ad Damaſcum papam Hiero. ſcribit: interiectio eſt obſecrantis: ſicut vah inſultantis, & hei dolentis. Scribitur per he quam extriuimus ſequenti vau cum holem, deinde per ſin ſubiecto patha & in fine hain. na ſcribitur per num ſubiecto cames: & in fine aleph.

רֵיקָה Raca, qua voce vtitur Saluator Matth. ca. v. qui dixerit (inquit) fratri ſuo Raca. vbi Hiero. ait hoc verbum hebræũ eſt quod interpretatur cenos, ideſt inanis aut vacuus, quem nos poſſumus vulgata iniuria abſq; cerebro nuncupare. Scribitur per res ſubiecto ſere ſequenti iod, quod nos vertimus in. a. deinde per coph ſubiecto cames, & in fine he, accentu in eadem.

רַבִּי Rabbi, quam vocem ſæpe in Euangelio legimus. vt Matth. cap. xxiij. vocari ab hominibus rabbi, vbi Hieronymus. rabbi (inquit) quod latino ſermone magiſter dicitur ſiue mi maior. Scribitur per res ſubiecto ſeba, quam vertimus in. a. deinde per beth cum dagues, quam vertimus in. b. duplicem ſubiecto hiric: & in fine iod. accentu in eadem.

רַבּוֹנִי Rabboni, q̃ vox ex lingua chaldæa interpretatur maior domine mi, & qua vtitur Marc. cap. x. cæcus dixit Ieſu rabboni vt videam. Scribitur per res ſubiectio hiric quem vertimus in. a. deinde per beth preſſum quod vertimus in duplex. b. impoſito holem cum vau, deinde per num ſubiecto hiric: & in fine iod. accentu ibidem.

טְלִיתָא קוּמִי Talita cumi, quibus vocibus vſus eſt Saluator cum ſuſcitaret filiam Archiſynagogi, & euangeliſta interpretatur puella ſurge. Scribitur talita per thet exile ſubiecto cames: deine per lamed ſubiecto hiric: ſequenti iod, deinde per tau exile ſubiecto cames, & in fine aleph, & eſt verbum aramæum: cumi ſcribitur per coph ſequenti vau cum ſurec. deinde per mem ſubiecto hiric, & in fine iod. accentu in priori ſyllaba.

טְבִיתָא קוּמִי Tabita nomen mulieris, quam ſuſcitauit Petrus apoſtolus. Scribitur eiſdem litteris, quibus talita præterquã quod. b. ponitur pro. l.

QVO TEMPORE INTRODVCTIONES GRAMMTICAS IN SERMONEM latinum ſcribebamus, nihil magis præ oculis habuimus, quã vt eſſent quã ſimpliciſſimæ, ne tenerã ætatẽ illorũ quos inſtituere ꝓpoſitũ erat, difficultate multiplici obrueremus. id q̃d fecerũt alij qui ante nos ſcripſerunt miſcentes græca & barbara latinis: & quæ nõdũ explorata erãt, pro cognitis præponẽtes. Quare nos & græca, quorum eſt vſus apud latinos: & hebræa quorũ cauſa religionis habẽda fuit ratio, in aliũ locum reiecimus. Cum itaq; in calce illius operis vbi de accentu agebamus, diximus accẽtus latini regulas deficere idiomate. i. linguæ cuiuſq; ꝓprietate intulimus, q̃d ab omnibus artis grãmaticæ ſcriptoribus aut fuerat neglectũ, aut de ambigua re præceptũ confuſe traditum. Vt quod Alexander a Villa dei ſcriptum reliquit.

Omnia barbara vox non declinata latine,
Accentum ſuper extremam ſeruabit acutum.
Nos vero diſtincte magis.
Hebrææ voces plærumq; in fine acuuntur.
Non tamen ẽ; ſemper, quia ſæpe in fine grauantur.
Id quod Alexander (deceptus forte) putauit.

¶ Sed reſtabat adhuc explicare, q̃ erant illæ dictiones, quæ haberẽt accẽtũ in vltima, q̃ in penultima, & q̃ in tertia a fine. De quo in relectione quadam mea: quã de peregrinarũ dictionũ accentus Salmãticæ quondam recitauimus, multa ſunt a nobis diſputata, quæ tametſi ex impreſſione in multa exempla propagata in vulgus prodiit, quia tamen iã fere nuſq̃ inuenitur, libuit illa eadem hoc in loco repetere. Dictiones igitur hebreæ quarũ in ſacris litteris eſt vſus, aut nomina ꝓpria ſunt locorũ, aut perſonarũ. Nã quæ ſunt aliarũ rerũ, quia in græcũ, aut latinũ ſermonẽ iã ſunt conuerſæ, nõ pertinẽt ad hanc cõſiderationẽ: niſi quatenus pauca quædã, q̃ ꝓpter incertas cauſas nõ ſunt ab interpretibus trãſlata. vt alla. amẽ. oſana. Noĩa igitur locorũ ſiue ꝓſonarũ, hoc eſt hoĩm ſiue deorũ: aut nõ declinãtur: & perſtãt in græco & latino ſermone cũ ſuo accẽtu, hoc eſt accẽtu acuto in vltima ſyllaba, præter illa q̃ noĩatim excepim9, hũtia accẽtũ in penultima ſiue tertia a fine. Quod ſi declinãtur declinatiõe græca, accẽtu græco: ſi latina accẽtu latino ſunt ꝓferenda: vt Abia ſi nõ declinatur, accentũ habet in vltima: ſi declinatur græce, accentũ habet in penultima, quia vltima eſt lõga: ſi latine, accẽtũ habent in tertia a fine: quia penultima eſt breuis: ſed de his alias plura diximus.

¶ De incipientibus ab. A. littera.

Aſbai pater Eliphcleth de quo.ij.Reg.xxiij.accẽ.in pe.
Abdemelech in hebræo abedmelec.Iere.xxxviij.accentu in penultima.
Abednago qui litteris inuerſis dicitur abdenago.Danie.primo accentu in ante penultima.
Abel filius Adam ex Eua vxore.accentu in prima.
Abel quod interpretatur luctus in vltima habet accentum.vt
Abel ceraminin ideſt luctus vinearum de quo Iudicum.xj.
Abel beth Maacha ideſt luctus domus maacha in libris Reg.
Abel maim ideſt luctus aquarum de quo.ij.Paralipome.xvj.
Abel meula ideſt luctus meula ſiue meola.Iudicũ.xj.& alias.
Abelſathim locus in deſerto de quo Numero.xxxiij.
Abela locus de quo in.ij.Regum libro.cap.xx.accen.in penul.
Abenboen.i.lapis boen de quo in lib.Ioſue ca.xviij.accẽ. in pe.
Abenezer.i.lapis adiutorij de quo.j. Reg.iiij. accen.in penulti.
Aber cinen Iahel vir de quo Iudicum cap.iiij.accen.in prima.
Abeſalom qui Abſalom filius Dauid vtrobiq;.accen.in antepeñ.
Abiail nomen celebre virorum & fœminarum.accentu in pe.
Abialbõ arbathites vir fortis ſub Dauid.ij.re.xxiij.ac.in añpe.
Abiaſaph filius Core.& alter filius Elcana.accẽ.in antepenul.
Abiazer nomen celebre multorum virorum.accen. in penulti.
Abigail vxor Nabal & poſtea Dauid regis.accen.in penulti.
Abimael filius Iectam de quo Geñ.x.accentu in penultima.
Abimelech rex Gerara & alter filius Gedeonis iudex. ac.in pe.
Abinadab nomen celebre multorũ virorũ.accen.in antepenulti.
Abinoem pater Barach iudicis de quo Iudicũ.iiij. accen.in peñ.
Abiſui filius Saruiæ frater Iacob de quo lib.ij.Reg.accẽ.in pe.
Abiſue filius Phinees de quo.j.Paralipo.vj.accentu in penulti.
Acheldemach qđ interpretatur ager ſanguinis.accẽ.in antepe.
Achimaas filiꝰ Sodoc ſacerdotis in lib.reg.et Para.accẽ.in pe.
Achimelech filius Abiathar ſacerdotis.ij.Reg.viij.accẽ.in peñ.
Achinoem vxor Dauid ex qua genuit Amnon. accen.in peñ.
Achitophel gilonites de quo in Libris Reg. & Para.ac.in pe.
Achirami q̃ ſunt ex genere Achirã filij Beniamin.accẽ.in añpe.
Achiſamech pater Ooliab.de quo in Exo.xxxj.accẽ.in antepe.
Acupha nathineus de quo in Ezra & Neemia.accen in penul.
Adadezer ſiue adarezer rex Soba de quo.ij.reg.viij.accẽ.in pe.
Adina vir de quo in libro Ezra & Neemia. accentu in penul.
Aditaim ciuitas q̃ cecidit in ſortẽ Iuda.Ioſue.xv.accen.in peñ.
Admatha vir prĩceps ſub Aſuero rege de quo Eſter.j.accẽ.in.pe.
Adonai vnum de decem nominibus dei. accentu in pennltima.
Adonibezec rex fuit Bezec ciuitatis de quo.j.Iudi.accen.in pe.
Adonicã de cuius filijs legimꝰ in Ezra & Neemia.ac.in añpe.
Adonirã filius Abda q̃ſtor Salomonis.iij.reg.iiij.accẽ.in añpe.
Adoniſedec rex Sedec de quo in libro Ioſue cap.x.accẽ.in peñ.
Adramelech idolũ Aſſyriorũ in lib.Reg.et in Eſa.accen.in pe.
Aendor ſiue endor.i.fons dor in tribu Manaſſe.accen. in prĩa.
Ahiezer filius Ammiſadai de tribu Dan Nume.j.accen. in pe-
Ahiſamech idẽ qui Achiſamech de qno ſupra. accẽ. in antepeñ.
Ain litcera hebræorum propria.accentu ſuper littera.á.
Ain ciuitas in tribu Iuda & altera in tribu Simeõ.accẽ.in prĩ.
Alamath filius Bechor & ciuitas in tribu Bẽiamin.accẽ.in pe.
Aleph prima littera alphabeti apud hebræos.accẽtu.in prima.
Amadatha vir pater amã ſub aſuero rege in lib.Eſter.ac.in pe.
Amain ciuitas in tribu iuda de quo Ioſue.xv.accentu in penul.
Amaſai nomen celebre virorũ apud hebræos.accentu in penul.
Amathæus filius Cãnaan Geñ.x.Paralipo.j.accentu in penulti.
Amelec idem quod Amalech atq; accentu in vltima.
Ammadathi pater amã principis ſub Aſuero in Eſter.ac.in pe.
Amminadab virorũ apud hebræos nomẽ celebre.accẽ.in añpe.
Ammiſaddai pater Ahiezer de tribu Dan.Nume.j.accẽ. in pe.
Ammizadab vir de quo in.j.Para.ca.xxvij.accẽ.in antepenul.
Amſai pro quo nos habemus abiſai j.Parali.xij.accẽ.in penul.
Anamelech idolũ Aſſyriorũ de quo libro Reg.iiij.accẽ.in pe.
Aniani nomen celebre virorum apud hebræos.accentu in penul.
Aphaim filius Nadab de quo.j.Paralipo.ij.accentu in penulti.
Apharaim ciuitas fortis Iſaſchar Ioſuæ.xix.accen.in penul.
Apheca ciuitas in tribu ſortis Ruben.accentu in penultima.
Aphia vir a quo ducit originem Saul rex.j.Reg.ix.accẽ.in pe.
Arach ciuitas prĩcipium regni Nemrod.Geñ.x. accẽ.in prima.
Aramathaim ſophim de qua in principio Reg.accen.in penul.
Area ſiue are de cuius filijs in Ezra & in Neemia. accẽ.in pe.
Ared filius Beniamin de quo in Geñ.ca.xlvi. accen.in prima.
Areth villa Dauid de qua in.j.Reg.cap. xxij.accentu in prĩa.
Areuna Iebuſæus de quo.ij.Regum.xxiiij.accen.in ſecunda.
Aridatha vnus de duodecim filijs Amã in lib.Eſter.accen.in pe.
Aroſeth ciuitas ſiſaræ prĩcipis iabis de qua Iudicũ.iiij.ac.in pe.
Aſaſontamar ciuitas de q̃ Geñ.xiiij.et alijs in locis.accẽ.i añpe.
Aſerſual ciuitas in tribu Iuda de qua Ioſue.xv.accẽ.in antepe.
Aſebaim ſiue ſebaim de quo Ezra.ij.accẽ.in penulti. vtrobiq;.
Aſion gaber vna mãſio hebræorũ Nume.xxxiij.accen. in peñ.
Aſſontamar eadem eſt quæ Aſaſontamar.accentu.in antepeñ.
Aſtarte dea Sidoniorum de qua.iij.Regum. xj.accen.in penul.
Atai filius Roboã ex Maacha de quo.ij.Para.xj.accentu in pe.
Aterſatha vir de quo in Ezra & in Neemia.accentu in penul.
Athalai vir de quo in libro Ezra cap.x. accentu in penultima.
Athanai filius Zara de quo.j.Paralipo.vj.accen.in penultima.
Auothiair quæ Baſan de qua in Deutero. accen.in antepenul.
Azabtani ſiue Azabatani quod eſt dereliquiſti me.accẽ.in pe.
Azai ſiue azi vir de quo in Ezra & Neemia.accen.in penul.
Azer filius Ieſue de quo in Neemia ca.iij.accentu in prima.
Azera ciuitas in ſorte tribus Iuda de qua Ioſue.xv.accẽ.in pe.
Azmaueth vnus de triginta fortiſſimis ſub Dauid.accen.in pe.

¶ De incipientibus a.B.littera.

Baal quod interpretatur idolum ſemper habet in prima accen.
Baali quod interpretrtur vir meus Oſeæ cap. ij.accen.in vlti.
Bale filius Beor ſiue ſit filius Beniamin.accentu in prima.
Barabbas,latro inſignis ex Euangelio.accentu in penulti.
Baſemath vxor Eſau ſiue altera Salomonis filia.accen.in añpe.
Beera ciuitas de qua Iudi.ix.ſiue vir de tribu Rubem.accẽ.i pe.
Beerſabe locus celebris quia terminus Paleſtinæ.accẽ.in penul.
Benaminadab præfectꝰ Salomõis in nephador.accẽ.in antepe.
Benail vir princeps ſub Ioſaphath rege.ij.Para.xvij.accẽ.i pe.
Bendecer præfectus annonæ ſub Salomone rege.accen.in peñ.
Beneiacã manſio filiorũ Iſrael Numeri.xxxiij.accẽ. in antepe.
Bengaber præfectus ſub Salomone rege.iij.Reg.iiij.accẽ.in pe.
Beſai vir de quo in Ezra & Neemia fit mentio.accen.in peñ.
Bethacarem qđ interpretatur domus vineæ Ieremiæ.vj.accen. in antepenultima.
Bethauen locus celebris ad orientalẽ plagã bethel. accen.in pe.
Bethbarai ſiue Bethbara locus Iudicum.vij.accen.in penul.
Bethgader locus eſt de quo.j.Paralipo.accentu.in penultima.
Bethleem ciuitas Dauid in tribu Iuda.accentu in penultima.
Bethſemes ciuitas in tribu Beniamin & in Neptali.accẽ.in pe.
Bethſabe vxor Vriæ,et poſtea Dauid regis nõ Berſabe.ac.i pe.
Bethtaphua ciuitas in tribu Iuda de qua Ioſue.xv.accẽ.in peñ.
Bezec ciuitas in qua regnauit Adonibezec Iudicũ.j.accẽ.in pe.

Booz iudex idem q̄ ſit Abſam de quo in lib. Ruth. accē. in pri.
Boen de quo Ioſuæ. xv. ad lapidem boen. accentu in prima.
Boſor ciuitas de qua Deuterono. iiij. & Ioſuæ. xx. accē. in pri.

¶ De incipientibus a. C. littera.

Cale ciuitas quā ædificauit Aſſur de qua Geñ. x. accen. in pri.
Canaam filius Cham & regio eiuſdē noīs Geñ. x accē. in pri.
Carnaim vnde Aſtaroth carnaim cognominata. accen. in pri.
Caſed Nachor ex Melcha filius de quo Geñ. xxij. accen. in pri.
Caſleu menſis hebræorū nonus de quo in Neemia. accē. in pri.
Cedmas vnus de filijs Iſmaelis de quo Geñ. xxv. accen. in pri.
Cedes nomen ciuitatis celebre in ſacris litteris. accen. in prima.
Celatha vna ex māſiōibus filiorū Iſrael Num. xxxiij. acē. in pe.
Cellai vnus de filijs Leuitarū de quo ī Ezra et Neem. accē. ī pe.
Celuhu vir de quo in libro Ezra cap. x. accentu in penultima.
Cenereth mare q̄d eſt ſtagnū tiberiadis Ioſue. xix. accē. in pe.
Ceren q̄d interpretatur cornu, crebro legitur. accētu in prima
Chale ab Euſebio per. ch. ſcribitur quæ ſupra cale. accen. in pri.
Corazaim ciuitas Galilææ de qua in Euāgelio. accētu in penul.
Cibſaim ciuitas de qua Ioſuæ. xxj. Iebſam mēdoſe. accen. in peñ.
Cicaton quod in Iona ꝓpheta Hierony. interpretatur hederā. accentu in prima.
Codor laomor rex Elamitarū de quo Geñ. xiiij. accen. in penul.
Coeleth liber Salomonis q̄ dicitur Eccleſiaſtes. accentu in peñ.
Core nomen celebre multorū apud hebræos. accentu in prima.
Cores rex ab hebræis dicitur qui ſit nobis cyrus. accen. in pri.
Cuta ciuitas. vnde cutheni. iiij. Regum. xvij. accētu in prima.

¶ De incipientibus a. D littera.

Dabaſeth ciuitas in tribu Zabulō de qua Ioſue. xix. accē. in pe.
Daberath ciuitas quoq; in tribu Zabulō Ioſue. xix. accē. in pe.
Dabira ciuitas in tribu Dan de qua Ioſue. xij. accen. in penul.
Dabreiamin. ideſt. Paralipomenon liber. accen. in pennl.
Danaba ſiue denaba vbi regnauit Balac filiꝰ Beor. accē. in pe.
Dariaues ab hebræis dicitur qui ſit Darius rex. accen. in penul.
Debelaim cognominatꝰ eſt pater gomer. Oſeæ. ſ. accē. in penul.
Deblathaim de qua Numeri. xxiiij. accentu in penultima.
Dodaim ciuitas de qua Eſaias in viſione arabiæ. accen. in añpe.
Dothaina ab hebræis dicitur, apud nos Dotain. accen. in ſcđa.
Dudaiahoites vir de quo. ſ. Paralipome. xxvij. accen. in penul.

¶ De incipientibus ab. E. littera.

Ebrona caſtra filiorū Iſrael ī deſerto Nume. xxxiij. accē. in pe.
Echer ciuitas quæ cecidit in ſortē tribus Simeonis. accē. in peñ.
Eden nomen celebre virorū & pro voluptate. accen. in prima.
Eder ciuitas ſortis & Iuda & pro rege vtrobiq;. accen. in pri.
Edrai vbi interfectꝰ eſt Og, & ciuitas ſortis Neptali. accē. ī pe.
Elai vnus ex maioribus in genealogia Iudith. accen. in penul.
Eleb vnus de triginta fortiſſimis viris ſub Dauid. accē. in pri.
Elec filius Galaad de quo in Numeris cap. xxvj. accentu in pri.
Eleph ciuitas in ſorte Neptali de qua Ioſue. xix. accen. in pri.
Eles phalonites de quo in. ſ. Paralipome. xxvij. accentu in pri.
Eliezer nomen celebre multorum hebræorū. accen. in antepeñ.
Elimelech vir de quo in principio libri Ruth. accentu. in penul.
Elioenai nomen celebre multorū apud hebræos. accentu in pe.
Elioreph ſcriba filius Siſa de quo iij. Regum. iiij. accentu in pe.
Elipheleth filius Dauid & aliorum pluriū nomen. accen. in pe.
Eliſa filius Iauan: & regio ab illo dicta Geñ. x. accen. in penul.
Eliſama nomen celebre multorū hebræorum, accen. in antepe.
Eliſaphan filius Oziel et alter filius Pharnach. accē. in antepe.
Eliſaphat filius Zechri centurio ſub Ioiada. accen. in antepeñ.
Eliſua filius Dauid regis de quo libro. ij. Reg. v. accen. in peñ.
Emmanuel q̄d eſt nobiſcū deus de quo Eſaiæ. vij. accē. in añpe.
Endor de quo Ioſue. xv. & Pſal. lxxxij. locus eſt. accen. in pri.
Engadi ciuitas Paleſtinæ ab occaſu Iordanis. accen. in antepe.
Engalim locus de quo in Iezeciele. cap. xlvij. accen. in antepe.
Enganim ciuitas in tribu Iſachar & Iuda, accen. in antepeñ.
Enſemes q̄d interpretatur fons ſolis Ioſue. xviij. accen. in peñ.
Epher nomen celebre multorum hebræorum. accentu in prima.
Epheta quod interpretatur aperire Marci. vij. accentu in fine.
Ephraim filius Ioſeph: & mons: & ciuitas. accētu in littera. a.
Ephrata regio Bethleem vbi Chriſtus natus eſt. accē. in penulti.
Eſem ciuitas in tribu Iuda de qua Ioſuæ. xv. accen. in prima.
Eſer filiꝰ Seir horrei de quo Geñ. xxxvj. et. j. Para. j. accē. in pri.
Eſpatha filiꝰ Aman de quo multa in libro Eſter. accen. in penul.
Eſrai vnus de triginta fortiſſimis ſub Dauid regē. accen. in pe.
Ethai ſiue etai nomen celebre apud hebræos. accentu. in penul.
Ethbaal pater Iezabel vxoris Achab de quo. iiij. Re. accē. in pe.
Ethanim menſis ſeptimus apud hebræos. iij. Reg. accē. in añpe.
Ether ciuitas in ſorte tribus Iuda de qua Ioſue. accen. in prima.
Eua prima hominū parens euam hebraice. in accētu in prima.
Ezel lapis de quo loco. j. Reg. xx. & alias ſæpe. accen. in prīa.
Ezer q̄d interpretatur adiutoriū et filius Phanuel. accē. in pri.

¶ De incipientibus a. G. littera.

Gaal filius Obed de quo in libro Iudicū cap. ix. accē. in prima.
Gaas mons in tribu Ephraim vbi ſepultꝰ eſt Ioſue. accē. in pri.
Gabaa ſiue gabee in tribu ſortis Beniamin. accentu in prima.
Gabbai vir de quo legimus in Neemia cap. xj. accē. in penulti.
Gabee eadem eſt quæ gabaa ſed gabee Eſa. x. accentu. in antepe.
Gaber filius Suri de quo libro. iij. Regū & iiij. accētu in prīa.
Gadderothaim ciuitas in ſorte tribus Iuda, Ioſue. xv. accē. in pe.
Gai eadem eſt quæ Hai ciuitas iuxta Bethel. accen. in prima.
Galalai vir eſt de quo in Neemia cap. xij. accentu in penulti.
Gareb vir fortis ſub Dauid & locus ꝑpe Ieruſalē. accen. in pri.
Gaſiogaber caſtra filiorū Iſrael quæ aſiongaber, accē. in peñ.
Gazer ſiue gezer ciuitas in ſorte Ephraim. accentu in prima.
Geba vir a quo dicta regio in Neemia ca. xij. accen. in prima.
Gelboe montes & vicus vbi cecidit Saul rex. accentu in penulti.
Gerara ciuitas & regio trans Iordanem. accentu in penultima.
Gerſon filius Manaſſe & aliorū cōpluriū. accentu in prima.
Gethaim q̄ ab hebræis dicitur Gethaima ciuitas eſt. accen. in pe.
Gether filius Aram de quo in Geñ. & Paralip. accē. in prima.
Gimal littera tertia in alphabeto hebræorum. accētu in prima.
Goata locus eſt de quo in Ieremia ꝓpheta. xxxj. accē. in penul.
Gomer filius Iapheth & filia Debalaim in Oſee. accen. in pri.
Gomor mēſura quæda in ſacris litteris frequens. accē. in prīa.
Gómora q̄ a noſtris ꝺr Gomorra ꝑ duplex. r. accen. in antepe.
Goſen regio Aegypti quā habitauit Iacob cū filijs. accē. in prīa.
Gurbaal locus eſt de quo. ij. Paralipo. cap. xxvj. accen. in penul.

¶ De incipientibus ab aſpiratione.

Hai ciuitas iuxta Bethel, quā dixim9 vocari Gai. accen. in pri.
Hain littera hebræorū quæ Ain quoq; dicitur. accen. in prima.
Hares mons in tribu Dan de quo in libro Iudicū. ſ. accē. in pri.
Heber filius Salæ & aliorū cōpluriū hebræorū. accen. in prīa.
Helem vir de quo in Zacharia propheta ca. vj. accen. in prima.
Helema locus de quo in. ij. Regū ca. x. accentu in penultima.
Heles nomen proprīū virorū apud hebræos. accentu in prima.
Heleph ſiue eleph, vt ſurpra dixim9 ī tribu Nepthali. accē. ī pri.
Hemmanuel ſiue emmanuel, vt ſupra diximus. accē. in antepe.
Hereth vn9 ex regib9 Paleſtinæ de quib9 Ioſue. xij. accē. in pri.
Hered filius Balæ a quo eſt familia hereditarū. accē. in prima.

¶ De incipientibus ab. I. littera.

Iaar filius Reaia in libro.j. Paralipome.ca.iij. accen.in penul.
Iaath filius Lobni de quo in.j. Paralipo.vj.accentu in prima.
Ianai vir de quo in.j. Paralipomenon cap.v.accen. in penulti.
Iaphia filius Dauid & ciuitas in tribu Zabulon.accen.in peñ.
Iaphie rex Iachis de quo in libro Ioſue cap.x.accen. in penulti.
Iaſa ciuitas in tribu Ruben ſeparata Leuitis.accen.in prima.
Iechuriel filius Ezra de quo in.j.Paralip.iiij. accen.in antepe.
Iemai filius Thola filij Iſcar de quo.j. Parali. vij.accen.in peñ.
Ierimai ſiue iermai vir de quo in libro Ezra.x. accen.in peñ.
Ierobaal qui Gedeon iudex de quo Iudicũ.vj. accen. in penul.
Ieſce q̃ poſtea cognominata Sara vxor Abraã.accen.in prima.
Iethbata caſtra filiorũ Iſraelin ſolitudĩe Nume.xxxiij.acc.ĩ pe.
Iethrai filius Zara de quo in.j.Paratipome.vj.accen. in penul.
Iezabel vxor Achab regis de quo in.iiij.libro Reg.accẽ.in pe.
Ioacim nomen celebre virorũ apud hebræos.accen.in antepe.
Ioiada pater Banaiæ & aliorum nomen. accentu in prima.
Ioiarib vir de quo legitur in libro Neemie cap.xj.accẽ.in prĩa.
Ionadab filius Rechab & alter filius Sema vterq;.accẽ.in prĩa.
Ionathan nomen celebre complurium hebræorũ. accẽtu in pri.
Iorai vir de quo in.j. Paralipome.v.accentu in penultima.
Ioſaba filia Ioram regis de qua libro Regum.iiij. capite. xij. accentu in penultima.
Ioſabeth filia Ioram regis eadem quæ ſuperior.accẽtu in prima.
Ioſaphath rex filius Aſa & aliorum plurium.accẽtu in prima.
Ioſedec pater Ieſu ſacerdotis de quo in Aggæo ꝓpheta.accentu in penultima.
Ioſue filius Num q̃ a græcis appellatur Ieſus naue.accẽ.in pe.
Iozabad nomen celebre compluriũ hebræorũ.accen.in prima.
Iozachar filius Semathi de quo lib.iiij. Reg.xij.accẽ.in prima.
Iſſai ſiue iſai q̃ a græcis dicitur Ieſſe pater Dauid. accen.in pe.
Iſboſeth filius Saul regis de quo libro.ij.Regũ.ij.accen.in pe.
Iſuaia vir de quo in.j.Paralipome.iiij.accentu in ſecunda.
Iſacaſim ciuitas in tribu Zabulon de qua Ioſuæ. xix. accentu in antepenultima.
Ithai vnus de triginta fortiſſimis ſub Dauid rege. accẽ.in pe.
Ithamar filius Aaron ex Eliſabæ vxore.accentu in prima.

¶ De incipientibus ab. L. littera.

Laad filius Iaad de quo.j.Paralipome. cap.j.accen.in prima.
Lais pater Phalthi de quo in.j.Regum.xxv. accẽtu in prima.
Laiſa ciuitas quæ poſtea cognominata eſt Dan.accẽ.in prima.
Lama q̃d interpretaẽ cur.vt in lama azabtani. accen. in pri.
Lamech filius Mathuſala de quo in Geñ.iiij. accen. in prima.
Lamed littera in alphabeto apud hebræos. accentu in prima.
Laſa ſiue leſa vna de quinq; ciuitatibus Sodomorũ.accẽ.in pri.
Lechi q̃d interpre.maxilla locus de quo Iudicũ.xv.accẽ.in pri.
Leſem ciuitas quã cœperũt filij Dan de qua Ioſue.xix.accẽ.ĩ.j.
Lodabar vnde fuit machir de quo in.ij.Reg.accentu.in prima.
Luza ciuitas quã poſtea Iacob vocauit Bethel.accen.in prima.

¶ De incipientibus ab. M. littera

Maadai pro quo Ezras cap.x.legitur Maadi.accen.in penul.
Maadi pro quo nos legimus in Ezra Maadai.accen.in vlti.
Maceda locus vbi Ioſue cõcluſit quinq; principes.accen.in pe.
Michabai quã nos vertimus in erémum.accentu in penulti.
Macharai vnus de triginta fortiſſimis ſub Dauid,accen.in pe.
Madaba ſiue medeba ciuitas Arabiæ de qua Numeri.xxj.accentu in prima.
Madai vnus de ſeptem filijs Iapheth de quo Geñ.accentu in pe.
Maharai vnus de trigĩta fortiſſimis ſub Dauid rege.accẽ.ĩ pe.
Malalai vir de quo legitur in Neemia cap.xij. accen. in penul.
Malech ſiue melech quod eſt rex cum compoſitis.accen.in pri.
Manaim quod interpretatur caſtra Geñ.xxxij. accen. in peñ.
Maneeth filius Sobal horrei de quo Geñ.xxxvj.accẽ. in penul.
Manue pater Samſon iudicis Iſrael. Iudi.xiij. accentu in peñ.
Maonathi filius Othoniel de quo primo Paralipo.iiij.accentu in antepenultima.
Maozin quod interpretatur fortiũ Daniel'.xj.accen.in antepe.
Marai idem quod ſupra diximus Maharai. accen. in penulti.
Mardochai q̃ Mardochæus & nomẽ viri Ezra.ij.accen.in peñ.
Marez dux Aſueri regis de quo in lib.Eſter.j.accen.in prima.
Maſerai vir de quo in.j. Paralipome.lib.cap.ij.accentu. in pe.
Matanai vir de quo in Neemia cap.xij.accentu in penultima.
Mathuſala filius Enoch de quo Geñ.v.& Lucæ.iij.accen.in pe.
Mechnedabai vir de quo in libro Ezre. x. accentu in penulti.
Medaba vrbs Arabiæ,quam ſupra diximus Madaba. accentu in antepenultima.
Meezabel vxor Balanan regis in Edon Geñ.xxxvj.accẽ.ĩ pe.
Melciſedec rex Salem de quo Geñ xiiij. & ſæpe alias.accẽ.ĩ pe.
Melciſua filius Saul de quo.j.Regum.xiiij.accentu.in penulti.
Melech filia Iſmaelis vxor Eſau de qua Geñ.xxvij. accẽ.ĩ pri.
Mephaath ciuitas Beniamin & Ruben & alias.accẽ. in peñ.
Mered de quo.j.Para.iiij.filiꝰ fuit Ezra nõ ſcribæ.accẽ.in pri.
Meſezabel pater Barachiæ de quo Neemiæ cap.iij.accen. in pe.
Neſraim filius Cham a quo Egyptus cognominata.accẽ.ĩ pe.
Mezaab pater Meetabel vxoris Balanã Geñ.xxxvi.accẽ.in pe.
Miphiboſeph filius Ionatha & alter Saulis regis accen. in pe.
Miſael nomen celebre multorũ apud hebræos. accentu in pri.
Molecheth q̃d interpretatur regina.j.Paral.vij.accentu in peñ.
Moloch idolũ moabitarũ de quo in Leui.et.iij.Reg.accẽ.in pri.
Moraſthi ciuitas: vnde Micheas propheta Moraſthites.accentu in antepenultima.
Moria mõs viſiõis de quo Geñ.xxij. & ij. Parali.iij.accẽ.in pri.
Moſera eadem q̃ moſeroth mãſio filiorũ Iſrael.accen.in prima.
Moſoch filiꝰ Iapheth de quo ĩ Geñ.x.et Iezeciel.xxv.accẽ.ĩ pri.

¶ De incipientibus ab. N. littera.

Naad vir de quo.j.Paralipome.cap.xxxj.accentu in prima.
Naarai berothites de triginta fortiſſimis ſub Dauid.ac.in pri.
Naas nomen vrbis primo Paralipomenon & multorum virorum.accentu in prima.
Naach filius Sapham & alter filius Rahuel.accentu in prima.
Naim oppidũ de quo in Euãgelio Lucæ.ca.xij.accẽtu in penul.
Napheth ciuitas in tribu Manaſſe de qua Exodi.vj.accẽ.in pri.
Nabai vir de quo in Neemia cap.x.accentu in penultima.
Neceb quæ Adamnim in tribu Neptali ciuitas.accen.in pri.
Nepheg filius Dauid de quo,ij.Regum.v.& primo Paralipomenon.iij.accentu in prima.
Nebeſcol q̃d interpreta.torrẽs botri Nume.xiij.accẽ.in antepe.
Neptoa locus de quo in libro Ioſue ca.xv.et.xviij.accẽ.in pri.
Nethan melech eunuchus de quo.iiij.Reg.ca.xxiij. accẽ.in pe.
Nethophati de quo.j. Para.ij.et Ieremiæ ca.xl.accẽ.in antepeñ.
Niniue ciuitas Aſſyriorũ et altera ciuitas Arabiæ.ac.in antepe.
Nobe ciuitas ſacerdotũ de qua Nume.xxxij.& j.reg.ac.ĩ pri.
Noe filius Lamech ſub quo diluuiũ vniuerſale fuit.accẽ.in pri.
Noge filius Dauid regis de quo.j. Paralipo.ca. iij.accen.in pri.

¶ De incipientibus a. O. littera.

Oad filius Simeon filij Iacob de quo Geñ.xlvj.accen.in prima.
Obededõ vir de quo multa.ij. Reg.vj.& in Para.accẽ.ĩ ãtepe.
Oldai vir de quo in Zacharia ꝓpheta.et.ij. Para. accen.in pe.

Ophel locus de quo in Neemia,& .ij.Para.xxxiij.accẽ. in pri.
Opher ciuitas quã cepit Ioſuæ rege illius occiſo.acẽ.ĩ prima.
Oronain ciuitas Moabitarum,de qua Eſaias & Ieremias.
accentu in penultima.
Oſaana qđ interpretatur ſaluifica Mathæi.xxi.accẽ.in prĩa.
Oſeæ propheta & nomen aliorũ cõpluriũ.accentu in penulti.
Ozai vir de quo in.ij.Paralipome.cap.xxxiij.accen.in penul.

¶De incipientibus a.P.littera.

Phacee rex filiꝰ Romeliæ de quo.iiij.Reg,et ĩ Eſaia.ac.ĩ añpe.
Phaleg filius Heber de quo in Geñ.& Parali.accẽ.in prima.
Phaleth philius Ionathan filij Iada de quo.j.Para.ij.acc.ĩ pri.
Phar ai vnus de triginta fortiſſimis ſub Dauid rege.accẽ.ĩ pe.
Phares Iudæ filius & alter filiꝰ Machir.Machab.j.accẽ.in pri.
Phaſe,qđ interpretatur trãſitus de quo in Exodo. accẽ.in pri.
Phaſea de cuiꝰ filijs in Ezra,& in Neemia legitur.accẽ.in pe.
Pharſandatha vnꝰde duodecim filijs Aman.Eſter.ix.accẽ.ĩ pe.
Phelrai ꝓ quo in hebræo legitur phelthi.Neemiæ.xij.accẽ.ĩ pe.
Phermeſta vnꝰ de duodecim filijs Amã. Eſter.ix.accẽ.in penl.
Pheſe ſiue phaſta vir de quo in.j.Parali.iiij. accẽtu in prima.
Phetmoab cuius filij redierunt cũ Zorobabel.accen.in prima.
Phiairoth mãſio filiorũ Iſrael de qua ĩ Exodo. accẽ.in antepe.
Phinees filius Eleazar & alter filiꝰ Heli ſacerdotis.accẽ.ĩ pri.
Phoratha vnꝰ de duodecim filijs Amã. Eſter.ix.accen.in penl.
Phutiel ſocer Eleazar filij Aarõ de quo Exodi. vj.accẽ.in pri.
Phutiphar ſiue putiphar eunuchus Pharaonis & ſocer Moſis.accentu inprima.

¶De incipientibus ab.R.littera.

Raab meretrix de qua multa in lib.Ioſuæ ca.ij.accen.in prĩa.
Raam filius Sama de quo in.j.Paralipome.ij.accẽtu in prima.
Raddi filius Iſai frater Dauid regis.j.Parali.ij.accẽ.in penul.
Ramathaim eadem quæ ſupra Aramathaim. accen.in penul.
Rebe vnus de quinq; prĩcipibus de qbꝰ.Nu.xxxj,accẽ.in pri.
Rebee dux de quo in libro Ioſuæ cap.xiij.accentu in prima.
Recem nomẽ ꝓpriũ virorũ & ciuitatis Bẽiamin.accẽ.in prĩa.
Reſeph ciuitas Syriæ de qua libro.iiij.Reg.ca.xix.accẽ.in pri.
Ribai pater Etai de fortiſſimis ſub Dauid rege.accen.in penl.
Rogomelech de quo in Zacharia ꝓpheta ca.vij.accen.in pen.

¶De incipientibus ab.S.littera.

Saanaim ciuitas ĩ tribu Nephtali đ qua Ioſuæ.xix.accẽ.in pe.
Saaraim ciuitas in tribu Iuda & altera in tribu Simeon.accẽtu in penultima
Sabathai de quo in libro Neemiæ ca.xj. accentu in penultima.
Sabe ſiue ſeptẽ,ſiue iuramentũ:ſiue ſaturitas. accẽtu in prima.
Sabec ciuitas in tribu Simeonis de qua Ioſuæ.xix.accẽ.in pri.
Saber filius Simeon & alter filius Caleb.accentu in prima.
Saddai vnum de decem nominibus dei. accentu in penultima.
Sadi ſiue ſade vna ex litteris alphabeti hebræorũ.accẽ. in pri.
Salai ſiue ſalachi pater Azuba de quo.ij.Reg.xxij.accen.in pe.
Sale filius Arphachſad.Geñ.x.& Lucæ.j.accentu in prima.
Saled filius Nadab de quo primo Paralipo.ij.accẽtu in prima.
Saleph filius Iectã de quo Geñ.x.& in Paralip.accẽtu in prĩa
Saliſa.ſecundum hebræos eadem eſt,quæ Segor.accẽ. in penul.
Samaraim ciuitas in tribu Beniamin de qua Ioſuæ.xviij.accẽtu in penultima.
Sames ſiue Semes quod interpretatur ſol.accentu in prima.
Sãmai filius Onã de quo primo Para.ij.& aliorũ.accen.in pe.
Sammua filius Dauid & alter de quo Neemiæ.xj.accen.in pe.
Samſai vir de quo in Ezra cap.iiij.accentu in penultima.
Sara q̃ priꝰ dicebatur ſarai vxor Abraã & aliæ,accẽiu in pri.
Sara locus de quo in Neemia cap.xj.accentu in vltima.
Sarai vxor Abraam quæ poſtea dicta eſt Sara accen.in penulti.
Saraſar idolũ de quo in libro Zachariæ ꝓphetæ.vij.accẽ.in pe.
Sarathaſacar ideſt angustiæ matutinæ Ioſuæ.xiij.accẽ.in penl.
Sared filius Zabulon de quo Geneſis.xlvj.accentu in prima.
Saredatha locus in regione Iordanis.ij.Para.iiij.accẽtu in pe.
Sarepta ciuitas Sidoniorũ de qua.iij. Reg.xvij.accẽtu in pen.
Sareth filius Aphia idemq; pater Bechor.accentu in prima.
Sarona locus eſt de quo in primo Paralip,xxvij.accẽ. in pen.
Saruia mater Ioab eadẽq; ſoror Dauid.p.u.vocalẽ.accẽ.in fine
Seba filius Iectan de quo Geñ.cap.x.accentu in prima.
Sabaim ſiue Aſebaim de quo in libro,Ezra.ij,accentu in pen.
Sebe vir de quo in primo Paralip,cap.v.accentu in prima.
Sebthai vir de quo in libro Neemiæ ca.iiij.accentu in penul.
Sebboleth ſiue ſiboleth qđ' eſt ſpica.Iudicũ. xij. accẽ. in penul.
Secel,qđ interpretatur ſiclus genus põderis.accẽtu in prima.
Secrona locus eſt de quo libro Ioſuæ cap.xv.accentu in penul.
Sedada locus de quo Numerorum.xxxiiij.& Iezeciel. xxxvij.
accentu in penultima.
Sedec quo nõie dicta eſt Ieruſalẽ iuxta hebræos.accẽ.in prima.
Segor eadẽ q̃ Bale vna de ciuitatibus Sodomorũ.accẽ.in prĩa.
Seira ſiue ſeirath ciuitas Iudicũ.iij,& .iiij.Reg.viij.accẽ.in pe.
Seler vnus de triginta fortiſſimis ſub Dauid rege. accẽ.in pri.
Sellai vir de quo in libro Neemiæ ca.ij.accentu in penultima.
Selmai vir de quo in Neemia. ca.vij.an ſemlai.accen. in penul.
Seloph pater Anon de quo in libro Necmiæ. ca.iij.accẽ.in pri.
Semeber rex Seboim de quo Geñ.cap.xiiij.accẽtu in penulti.
Semer ſiue ſomer pater Iozabad đ quo.iiij.Reg.xij.accẽ.ĩ pri.
Semes qđ interpretatur ſol.idem qđ ſames,accentu in prima.
Semlai idẽ qđ ſelmai litteris inuerſis vtrobiq;.accẽtu in penulti.
Semua filius Zachur de tribu Ruben.Nume.xiij.accen.in pe.
Senaſar filius Ieconiæ de quo.j.Paralip. cap.iij.accen.in pen.
Sephama terminus Iudeæ q̃ poſtea dicta Apama.accẽ. in.pe.
Sephatha vallis eſt de quo.ij.Paralip.xiiij. accentu in penulti.
Sepharuaim p.u.cõſonãtẽ locꝰ ĩ Eſaia.vij.et.iiij.Reg.acc,ĩ pe.
Sepher pater Ziza de quo in.j. Parali.ca.iiij. accen.in prima.
Seror proauus Saul regis de quo.j.Regum.ix.accẽ.in prima.
Sereſer vir princeps ſub Nabuchodonoſor Ieremiæ.xxxix.accentu in penultima.
Seſai filius Enac de quo Ioſuæ,xv.accentu in penultima.
Sethrai ſaronites de quo.j.Paralipo.ca.xxvij.accẽtu in penul.
Siaa de cuius filijs in libro Ezra cap.ij. accentu in penultima.
Sibboleth ſiue vt diximus ſebboleth hoc eſt ſpica.accen.in peñ.
Sichima ſichimorũ ꝓ eo qđ eſt ſichem ciuitas nota.accẽ.in pe.
Siloe locus de quo in Euãgelio et Eſaia & Neemia.accẽ.in pe.
Sinai in ſolitudine manſio filiorum Iſrael. accentu in penul.
Siraſirim qđ interpretatur cantica cãticorũ. accẽtu in penul.
Siſai vnus de filijs Enac & alij eiuſdẽ nominis. accẽtu in pe.
Siſara dux Iabin Iudicũ.iiij.et aliꝰ de quo Ezra.ij.accẽ.ĩ ãtepe.
Soar filius Simeon de quo Geñ.xlvj.accentu in prima.
Sobai de cuius filijs ſcribitur in libro Ezra.ij. accen.in penul.
Sobna ſcriba ſub Ezechia rege ĩ.iiij.Regũ et Eſaia. accẽ.ĩ pri.
Sobochai de vſathi vir de quo.ij.Reg.cap.xxj.accentu in pe.
Soleth qđ eſt ſimila de qua ſæpe in ſcriptura, accẽtu in prima.
Somron ciuitas q̃ ab interpretibus đr Samaria. accen.in pri.
Sophai filius Elcana de quo in.j.Parali.cap.vj.accen.in penul.
Sopheret vir de cuius filijs in Ezra cap.ij. accentu in penulti.
Sophtim quod interpretatur Iudicum liber.accẽtu in prima.
Sothai vir de cuius filijs in libro Ezra cap.ij. accẽtu in penul.

Sue Abrã ex Cethura filius de quo Geñ.cap.xxv.accẽtu in pe.
Suriel filius Abiail.princeps Mollitarũ Nume.iij.accen.in pri.
Surisaddai pater Salumiel de tribu Simeon Numer. primo. accentu in penultima.
Sutala filius Ephraim de quo in Numeris ca.xxvj. accẽ.in pe.

¶ De incipientibus a.T.littera.

Taas filiꝰ Nacor ex Roma de quo Geñ.xxij.accẽtu in prima.
Taath filius Asir de quo primo Paralip.vj. accentu in prima.
Tanameth pater Saraia de quo.jtij.Regũ cap.xxv.accẽ.in pe.
Tatanai vir princeps de quo in libro.j.Ezra ca.v.accẽ.in pe.
Tammata ciuitas q̃ alio noĩe Thamna Iudicũ.iiij.accẽ. in pe.
Tolmai rex Gesur & vnꝰ ex filijs amihud.ij.Reg.xiij.accẽ.ĩ pe.
Togorma vnꝰ de filijs Gomer de quo Geñ.ca.x.accẽ.in antepe.

¶ De incipientibus ab.V.littera.

Vrias nomẽ celebre multorũ apud hebræos.accẽtu in antepe.
Vaizatha vnus de duodecim filijs Aman in lib Ester.accẽ.ĩ pe
Vcoca ciuitas in tribu Neptali de qua Iosuæ.xix. accẽ.in peñ.
Vthai de filijs Beguia cuius in libro Ezra ca.viij.accẽtu in pe.

¶ De incipientibus a.Z.littera.

Zabbai vir de quo in libro Ezra cap.x.accentu in penultima.
Zacai pater Baruch de quo in libro Neemiæ ca.iij. accẽ.in pe.
Zain literæ nomẽ in alphabeto hebræorum.accentu in prima.
Zanoa ciuitas in tribu Iuda de qua Iosuæ. xv.accen.in penul.
Zara nomen celebre multorum hebræorum.accentu.in prima.
Zarai vir de quo in prio Parali cap.xxvij.accentu in penulti.
Zared torrens de quo Deutero.ij.Nume.xxi.accẽtu in prima.
Zares vxor Aman de qua multa in libro Ester.accentu in pri.
Zebeth de quo in Psalmo.lxxxvij.in hebræos zeba.accẽ.ĩ pri.
Zephrona termin9 Iudæ ad septẽtrionẽ Nu.xxxiiij.acẽ.ĩ pe.
Zoeleth nomen lapidis de quo.ij.Regum.j.accentu in penulti.

FINIS.

¶DICTIONES GRAECAE

& latinæ, quæ per artem sparguntur in ordinẽ alphabetarium redactæ.

ABacus.i.el aparador o tabla para contar.
Abas.antos. nomen proprium apud poetas.
Abax.acos.idem est quod abacus.i.
Abel filius Adam Ex Eua.
Abdera.æ.por vna ciudad de Thracia.
Abderitanus.a.um.cosa de aquella ciudad.
Abies.etis.por el aluagze arbol peregrina.
Abies.etos.interpretatur non missus vel iniectus.
Abidos.di.vna ciudad de Asia cerca del Helleſponto.
Abrotonum.ni.por yerua lombriguera.
Academia.æ.vn lugar cerca de Athenas.
Academus.i.vir fuit vnus ex heroibus.
Acamas.antos.interpretatur irrequietus.
Acanthus.ti.interpretatur carduus.
Acanthis.idos.por el ſirguerito aue.
Acarnan.anis.por hombre de Epiro.
Acaſtos Peliæ regis Argiuorum filius.
Acidalia.æ.por la diosa Venus.
Accino.is.por cantar a otra cosa.
Accipiter.tris.por el gauilan o açor o halcon.
Aceo.ces.vel aceſco.cis.por azedarſe.
Acer acris.por fuerte o ingenioſo o agro.
Acer.eris.por el azre arbol.
Acetum aceti.por el vinagre.
Acharis,interpretatur ſine gratia.
Achates.tæ.nomen proprium viri,y piedra.
Achemenes.is.por vn rey delos Parthos.
Acheron.ontos.vn rio del infierno.
Acinus acini,por el grano del razimo.
Acis.is.nomen proprium viri:y rio de Sicilia.
Aconitum.ti.por el rejalgar.
Acras.ados.por el perhuetano.
Acragas.antos.vna ciudad de Sicilia.
Acris.idos.por langoſta o renueuo.
Acropolis.eos.por la fortaleza dela ciudad.
Act.eon.onos.vn varon fue de Thebas.
Acuo,is.acui.por aguzar. Acumen.inis.por la agudeza.
Acus.ci.por el aguja paladar pece.
Acus.us.por el aguja de hierro.
Acus.eris,por granças de trigo.
Adam.por nueſtro primero padre.
Adamas.antis.por el diamente.
Adamantinus.a.um.por cosa de diamente.
Adeps.ipis.por la groſſura no ſeuo.
Adhibeo.bes.por añadir a otra cosa.
Aden adenis,por la landrezilla.
Adigo adigis adegi.por empuxar.
Adyta.orum.por el ſagrario del templo.
Adimo.is.ademi.por quitar.
Adipiſcor adipiſceris.por alcançar.
Admes,admetos.interpretatur indomitus.
Adonis adonidos,amaſius Veneris.
Ador adoris,por farro o eſcandia.
Adorea.eæ.por la gloria o paz.
Aduena.næ. por eſtrangero o eſtrangera.
Aeas.antos vir fuit & fluuius.
Aeacus aeaci iouis ex Aegina filius.
Aedes,por la caſa o morada.
Aedilis.is.por el fiel o alarife.
Aegeon.onis.vnus ex gigantibus.
Aegeon.onos.nomen proprium paſtoris.
Aegina.næ.inſula & fœmina.
Aegrotus ægrota ægrotũ.por cosa enferma.
Aemon.onis.vir a quo dicta eſt æmonia.
Aenaretes ænaretæ.vir ſimulator.
Aenigma.atos.interpretatur ſcirpus.
Aeneis,idos.opus Vergilij.
Aequor.oris.por la llanura dela mar o del campo.
Aereſis.interpretatur electio.
Aerugo.ginis,por el moho de cobre.
Aes.eris.por cobre metal o moneda.
Aeſon.onis.por el padre de Iaſon.
Aeſopus.pi.por vn philoſopho antiguo.
Aeſtas.atis.por eſtio parte del año.
Aeſtuo.aui.por auer calor. Aether.eris,por el cielo o ayre.
Aethiops.opis.por el varon de Guinea.
Aethiopiſſa æthiopiſſæ.por muger de Guinea.
Aetolia.æ.vna region cerca de Albania.
Afer afra afrum.por cosa de Africa.
Agalma,atis.interpretatur ſtatua.

Agea ageæ.por la tilla delá naue.
Agaſo agaſonis.por el harriero o recuero.
Agathos.interpretatur bonus.
Agathocles rex fuit Sicilie.
Age,agedum,agite.aduerbia para exhortar.
Ageſipolis.nomen proprium viri apud græcos.
Agis.Lacedæmoniorum rex.
Agya.æ.interpretatur via.
Agito agitas agitaui.por aguijar o oxear.
Aglaophon.pictor nobilis eſt.
Aglauros.vna ex filiabus Cecropis.
Aglis aglithos.interpretatur ſpica ſpicæ.
Agnoſco agnoſcis agnoui.por reconoſcer.
Agonalia agonaliorum.fieſtas cran delos Romanos.
Agrippa agrippæ.por el que nace de pies.
Ah.interiectio eſt dolentis.
Aiax.acis.nombre proprio delos griegos.
Alacer alacri alacre.por coſa alegre.
Adlaricus alarici.por vn principe delos Godos.
Alcman alcmanos.poeta fuit græcus.
Alcmeon.onos.Amphiarari filius.
Alcymedon.vir apud Vergilium.
Albunea albuneæ.vn boſque cerca de Romá.
Alea aleæ.por qualquiera juego de fortuna.
Ales alitis.por aue o coſa que buela.
Algeo alges.vel algeſco.por enfriarſe.
Algus algi.vel algor algoris.por el frio.
Alecto.us.por vna delas tres furias.
Alia aliæ.por vn rio dela Italia.
Alibas alibantos.vir apud Homerum.
Alifæ.arum.por vna ciudad de Italia.
Alipes alipedis.por lo que tine alas enlos pies.
Aliphar aliphatos.interpretatur vnguentum.
Allicio allicis alexi.por atraer por halagos.
Allido allidis.por herir vna coſa con otra.
Allobrox.gis.Pueblos ſon de Francia.
Alopex alopecos,interpretatur vulpes.
Althea altheæ.por maluauiſco yerua & Meleagri mater.
Aluens aluei.por el vientre mas baxo.
Amaracus amaraci.por amoradux yerua.
Amaracinus.a.um.por coſa deſta yerua.
Amaſis amaſis.por vn rey de Egypto.
Amatus.untis.vna iſla del arzapielago.
Amazon amazonos.interpretatur ſine mamma.
Ambiorix ambiorigis.por vn principe de Francia.
Ambroſius.ſij.por vn ſancto deſte nombre.
Ambroſia ambroſiæ.por el artemiſia yerua.
Amens amentis.por loco ſin ſeſo.
Amentum.ti.por amiento de dardo.
Amethyſtus amethyſti.por amethyſto piedra preciosa.
Amethyſtinus.a.um.por coſa deſta piedra.
Ametor.oros.interpretatur carens matre.
Amia amias.genus eſt piſciculi.
Amicus amici.por vn varon deſte nombre.
Amidon.onis.vna ciudad de Macedonia.
Amygdalus.i.por el almendro arbol.
Amygdalinus.a.um.por coſa de almendras.
Amicio.cis.amicui.por cobrir o veſtir.
Aminadab nomen viri apud hebræos.
Aminæum.i.vinum ex Campania.
Amita.tæ.por hermana del padre.
Ammon.onos.cognomen eſt Iouis.
Amithaon.onos.cretei filius Melampi pater.
Anis.is.vn rio que ſiempre corre.
Amomum.i.por vnguento oloroſo.
Amonita amonitæ.populus Paleſtinæ.
Amonitis.idis fœmina ex illo.
Ampelos.u,interpretatur vitis.
Amphiſa.æ.por vna ciudad de Phocis.
Amphitryon.onos.Alcei filius Alcmenæ vir.
Amphimedon.onos.penelopes procus.
Amphion.onos.filius Iouis ex Antiope.
Amphriſus.i.por vn rio de Theſſalia.
Ampluſtre.is por los ornamentos dela naue.
Amullius.ij.vn rey delos Albanos.
Anabis,is.fluuius eſt Siciliæ.
Anaglyphum.i.por lo finzelaho.
Analectica.orum.interpretatur relicta.
Analectum.i.por el relieue del manjar.
Analogia.æ.interpretatur proportio.
Anapis,is.por vn rio de Sicilia.
Anas.æ,por Guadiana rio.
Anas.atis.por el anade aue.
Anacharſis,ſapiens vnus ex ſeptem.
Anadema,atos.idem quod diadema.
Anatole.es,interpretatur oriens.
Anax anactos.interpretatur rex.
Anaxagoras.æ.por vn philoſopho notable.
Anceps.itis.por coſa dudoſa.
Anchiſes.æ.por vn Troyano padre de Eneas.
Andrias.antos.interpretatur ſtatua viri.
Androgeos.geu.minois ex paſiphae filius.
Andromeda.dæ.muger fue de Perſeo.
Ango.gis.anxi.por congoxar o anguſtiar.
Anhelo.las.laui por acezar.
Anio.enis.por vn rio de Italia.
Anomalon.interpretatur irregulare.
Antes.ium.por los liños delas vides.
Anthedon.onos.oppidum eſt Boeotiæ.
Antennæ.arum.por las antenas delas naue.
Anteris.idos.interpretatur obluctatio.
Anthracia.as,interpretatur pruna.
Antropos.interpretatur homo.
Anthrores,ris.por vn varon enel Vergilio.
Antidotum.ti.por remedio contra ponçoña.
Antichir.iros.interpretatur pollex.
Antiæ,arum.por el copete delos cabellos.
Antigenes,is.nombre proprio de vn varon.
Antigonos.u,nomen celebre multorum.
Antilochus,i.filius Neſtoris.
Antiochus.i.Rey fue de Siria.
Antipho.onis.nomen proprium viri.
Antiphona antiphonæ.vox reciproca.
Antipophora.ras.intecpretatur reſponſio.
Antiquarius.ij.por amador de antiguedad.
Antiſtes.itis.por el perlado o perlada.
Antiſtia.æ.por la muger perlada.
Antiſthenes.is.vn philoſopho notable.

Antyx.gos.interpretatur curuatura rotæ.
Anubis.idis.por vn dios delos Egyptios.
Anus.us.por la vieja.
Anxur.uris.por vna ciudad de Italia.
Aor.oros.interpretatur ensis.
Apage apagesis.interiectio silendi.
Apes apis.por abeja.
Apes.edis.por arrexaque o vencejo aue.
Apator.oros.interpretatur carens patre.
Apesas.antos.mons est Nemeæ.
Aphona.næ.interpretatur sine voce.
Apidanus.ni.por vn rio de Tessalia.
Apirinum.ni.por la granada çafari.
Apis.is.por el dios de Egypto.
Apisaon.onos.vir apud Homerum.
Aplustre.is.por los ornamentos dela naue.
Apœninus.i. vn monte de Italia.
Apocope.interpretatur abcisio.
Appollo.inis.por el dios Apollo.
Apophthegma.atos.interpretatur dicterium.
Aponus.i.por vn lugar cerca de Padua.
Apostolos.u.interpretatur missus.
Apostrophe.interpretatur conuersio
Appello.as.aui.por llamar.
Appello.is.appuli.por arrimar.
Apricus.a.um.por cosa abrigada.
Apto.tas.por atauiar y aparejar.
Aptos.otos.interpretatur non cadens.
Apulia.æ.vna region de Italia.
Apulus.a.um.por cosa de Apulia.
Aposphax.interpretatur iugulator.
Aqualiculus.i.por el baso del vientre.
Aqualis.is.por jarro de agua.
Aquilex.egis.por pozero que busca pozos.
Aquor.aris.por yr por agua.
Arabs arabis.por varon de Arabia.
Arabissa.æ.por muger de Arabia.
Arados.di.insula adiacens Phœniciæ.
Arar araris.por vn rio de Francia.
Arbutus.ti.por madroño arbol.
Aratus.ti.por vn poeta griego.
Arcas.adis.por varon de Arcadia
Arceo.ces.por apartar y arredrar de si.
Accesso.is.por llamar.
Arctos.u.interpretatur Vrsa animal.
Archigenes.is.nombre proprio de vn medico.
Archilocus.i.vn poeta Lyrico griego.
Architas.te.por vn philosopho Pytagorico.
Arco ares.vel aresco.por secarse.
Aretalogus.gi.por fingidor de nouellas
Arethusa.æ.por vna nympha y fuente de Sicilia.
Arges.getos.interpretatur candidus.
Argia.æ.vna hija del rey Adrastro.
Argi.orum.vna ciudad de Græcia.
Argos.gi.por aquella mesma ciudad.
Argireos.u.interpretatur argenteus.
Argiodus.di.habens dentes argenteos.
Argo.gus.por la primera naue de Iason.
Argiuus.a.um.por cosa de aquella naue.
Argutus.a.um.por cosa aguda y sotil.
Argutulus.a.um.diminutiuum ab argutus.
Argutiæ.arũ.por las agudezas y astucias.
Aricia.æ.vna ciudad de Italia.
Aarista aristæ.por la raspa dela espiga.
Aristobolus.li.nomen celebre multorum.
Aristophanes.nis.vn poeta griego.
Armenia armeniæ.vna region de Asia mayor.
Armiger.ri.por el pase delas armas.
Arpinas.atis.por cosa de Arpino ciudad.
Arrabon.onos.interpretatur pignus.
Arsen siue arren.interpretatur masculus.
Arthron.u.interpretatur articulus.
Artifex.icis.por hazedor de arte.
Artus artuum.por los miembros del cuerpo.
Aruspex.cis.adeuino por sacrificios.
Aruiragus.auiragi.vn rey de Inglaterra.
Aruisium.sij.vn cabo dela isla Chio.
Arx.arcis.por fortaleza o alcaçar.
As assis.por la libra o heredad entera.
Asciſco.cis.por llamar y traer de lexos.
Asclepius.pij.vn medico celebre.
Asepus asepi.vn rio de Troya
Asia asiæ.por la asia mayor o menor.
Asius.a.um.por cosa destas dos asias.
Asis.idis.por hembra de alli.
Asylum.li.por lugar priuilegiado como yglesia.
Asilus.li.por moscarda o tauano.
Asilas.æ.nombre es de varon enel Vergilio.
Asine asines.vna ciudad de Achaya.
Asma.atos.interpretatur canticum.
Asopus asopi.por vn rio de Boeotia.
Aspalax.acos.interpretatur talpa.
Aspar.varõ fue hijo de Anibal.
Asparagus.gi.asparago espina conoscida.
Aspis.idis.vna serpiente propria de Africa.
Aspledon.onos.Phocidis regionis ciuitas.
Assecla.æ.por el q̃ acompaña a otro.
Assero.ris.rui.por plantar cerca de otra cosa.
Assero.is.erui.por affirmar o delibrar.
Assideo.des.por assentarse cerca de otro.
Assilio.is.ui.por saltar hazia otra cosa.
Assisto.is.por estar cerca de alguna cosa.
Assulto.as.por resurtir hazia otra cosa.
Aster asteros.interpretatur stella
Asthma.atos.interpretatur anhelitus.
Astyanax.actos.Hectoris filius.
Astysmos.u.interpretatur vrbanitas.
Astur.uris.por hombre de Asturias.
Asturica.cæ.por muger asturiana o de Astorga.
Atabulus.li.vn viento de Apulia.
Ater.tra.trum.por cosa negra.
Athamas.antos.Phryxi & Helles pater.
Atheroma.atis.vna especie de vlcera.
Athyrma.atos.interpretatur ludus.
Atina.æ.vna ciudad de Italia.
Atys.yos.vn moço que amo Cibeles.
Atlas.antos.vnus ex giguntibus.
Attagen.enis.por el francolin aue.